

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ALEXIS DE TOCQUEVILLE

Amerika'da Demokrasi

ÇEVİREN

SEÇKİN SERTDEMİR ÖZDEMİR

CENGİZ ÇAĞLA'NIN ÖNSÖZÜ VE

SEÇKİN SERTDEMİR ÖZDEMİR'İN SONSÖZÜYLE

• SİYASET FELSEFESİ KLASİKLERİ •

iletişim

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

ALEXIS DE TOCQUEVILLE

Amerika'da Demokrasi

ALEXIS DE TOCQUEVILLE • Amerika'da Demokrasi

De la démocratie en Amérique

İletişim Yayınları 2270 • Politika Dizisi 139

ISBN-13: 978-975-05-1891-1

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

EDITÖR Ahmet İnsel

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI ve CILT Sena Ofset • SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantev.org>

ALEXIS DE TOCQUEVILLE

Amerika'da Demokrasi

De la démocratie en Amérique

ÇEVİREN *Seçkin Sertdemir Özdemir*

CENGİZ ÇAĞLA'NIN ÖNSÖZÜ VE
SEÇKİN SERTDEMİR ÖZDEMİR'İN SONSÖZÜYLE

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Rantey

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	
AMERİKA'DA DEMOKRASİ'YE GİRİŞ · CENGİZ ÇAĞLA	15

BİRİNCİ CİLT

12. BASKI İÇİN BİLGİLENDİRME	27
GİRİŞ	29
BİRİNCİ KISIM	43
BÖLÜM I	
KUZEY AMERİKA'NIN DIŞ KONUMU	45
BÖLÜM II	
BAŞLANGIÇ NOKTASI VE BUNUN ANGLO-AMERİKALILARIN GELECEĞİ İÇİN ÖNEMİ ÜZERİNE	53
Anglo-Amerikalıların Yasalarının ve Âdetlerinin Sunduğu Bazı Benzersiz Özelliklerin Nedenleri	68
BÖLÜM III	
ANGLO-AMERİKALILARIN TOPLUMSAL DURUMU	70
Anglo-Amerikalıların Toplumsal Durumunun Göze Çarpan Noktası	
Esas İtibariyle Demokratik Olmasıdır	70
Anglo-Amerikalıların Toplumsal Durumunun Siyasal Sonuçları	76
BÖLÜM IV	
AMERİKA'DA HALKIN EGEMENLİĞİ İLKESİ ÜZERİNE	78

BÖLÜM V	
BİRLİK HÜKÜMETİNDEN BAHSETMEDEN ÖNCE	
BAZI EYALETLERDE OLANLARI İNCELEME ZORUNLULUĞU	81
Amerika'da Kent Sistemi Üzerine	82
Kentin Çevresi	83
New England Kentinin Kuvvetleri	83
Kent Yaşamı Üzerine	86
New England'da Kent Tini	88
New England'da İdari Bölgeler Üzerine	90
New England'da Yönetim Üzerine	91
Birleşik Devletler'de Yönetim Üzerine Genel Fikirler	100
Eyalet Üzerine	103
Eyaletin Yasama Kuvveti	104
Eyaletin Yürütme Kuvveti Üzerine	105
Birleşik Devletler'de İdari Ademimerkeziyetin Siyasal Etkileri Üzerine	106
BÖLÜM VI	
BİRLEŞİK DEVLETLER'DE YARGI KUVVETİ VE	
ONUN SİYASAL TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ ÜZERİNE	117
Amerikan Yargıçlarına Atfedilen Diğer Kuvvetler	122
BÖLÜM VII	
BİRLEŞİK DEVLETLER'DE SİYASAL YARGILAMA ÜZERİNE	124
BÖLÜM VIII	
FEDERAL ANAYASA ÜZERİNE	129
Federal Anayasanın Tarihi	129
Federal Anayasanın Özeti	131
Federal Hükümetin Görevleri	132
Federal Kuvvetler	134
Yasama Kuvvetleri	134
Senato ve Temsilciler Meclisi Arasındaki Diğer Farklılıklar	136
Yürütme Kuvveti Üzerine	137
Fransa'da Anayasal Bir Kralın Statüsüyle	
Birleşik Devletler'de Başkanın Statüsü Hangi Açıdan Farklıdır?	138
Yürütme Kuvvetinin Etkisini Arttırılabilecek Arızî Nedenler	141
Kamusal Meseleleri Yönetirken Birleşik Devletler Başkanının	
Neden Mecliste Çoğunluğa Sahip Olmaya İhtiyacı Yoktur?	142
Başkanlık Seçimi Üzerine	143
Seçim Yöntemi	146
Seçim Krizi	149
Başkanın Yeniden Seçilmesi	150
Federal Mahkemeler Üzerine	152

Federal Mahkemelerin Yetkilerini Saptama Biçimi.....	155
Yargılama Yetkisiyle İlgili Farklı Olaylar	157
Federal Mahkemelerin İşleyiş Biçimi	160
Devletin Büyük Kuvvetleri Arasında Yüksek Mahkeme'ye Ayrılan Önemli Mevki	163
Federal Bileşim Eyaletlerin Bileşiminden Hangi Açıdan Üstündür?	164
Amerika Birleşik Devletleri'nin Federal Yapısını Diğer Federal Yapılardan Ayıran Şey	168
Federal Sistemin Avantajları ve Özellikle Amerika İçin Faydası Üzerine	171
Federal Sistemin Tüm Halklar İçin Uygun Olmamasının Nedeni ve Anglo-Amerikalıların Bu Sistemi Kabul Etmesine Olanak Tanıyan Şey	175

İKİNCİ KISIM 183

BÖLÜM I	
BİRLEŞİK DEVLETLER'İ HALKIN YÖNETTİĞİNİ KESİN BİR BİÇİMDE NASIL SÖYLEYEBİLİRİZ?	185

BÖLÜM II	
BİRLEŞİK DEVLETLER'DE PARTİLER ÜZERİNE	186
Birleşik Devletler'de Aristokratik Partilerin İzleri	190

BÖLÜM III	
BİRLEŞİK DEVLETLER'DE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ ÜZERİNE	192

BÖLÜM IV	
BİRLEŞİK DEVLETLER'DE SİYASAL ÖRGÜTLENMELER	200

BÖLÜM V	
AMERİKA'DA DEMOKRASİ HÜKÜMETİ ÜZERİNE	207

Genel Oy Üzerine	207
Halkın Seçimleri ve Seçimlerde Amerikan Demokrasisinin GÜDÜLERİ Üzerine	208
Demokrasinin Bu GÜDÜLERİNİ KİSMEN DÜZELTEBİLECEK UNSURLAR ÜZERİNE	210
Amerikan Demokrasisinin Seçim Yasaları Üzerinde Yaptığı Etki	212
Amerikan Demokrasisinin Etkisi Altındaki Kamu Görevlileri	214
Amerikan Demokrasisinin Etkisi Altında Üst Düzey Görevlilerin [Magistrats] Keyfiliği Üzerine	216
Birleşik Devletler'de İdari İstikrarsızlık	218
Amerikan Demokrasisinin Etkisi Altında Kamusal Yükümlülükler Üzerine	219
Görevlilerin Ücretlerinin Sabitlenmesi Konusunda Amerikan Demokrasisinin GÜDÜLERİ ÜZERİNE	222
Amerikan Hükümetini Ekonomi Yapmaya Zorlayan Nedenleri Ayırt Etmenin Güçlüğü	225
Birleşik Devletler'in Kamusal Harcamalarıyla Fransa'ninkileri Karşılaştırılabilir miyiz?	225
Demokraside Yönetenlerin Yozlaşması ve Zaafı Üzerine; Bunun Kamusal Ahlak Üzerindeki Etkileri Hakkında	230
Demokrasinin Muktedir Olduğu Girişimler Üzerine	232
Amerikan Demokrasisinin Genel Olarak Kendisi Üzerinde Uyguladığı İktidar Üzerine	234
Amerikan Demokrasisinin Dışisleri Yürütme Biçimi Üzerine	236

BÖLÜM VI	
AMERİKAN TOPLUMUNUN DEMOKRATİK HÜKÜMETTEN ÇIKARDIĞI REEL AVANTAJLAR NELERDİR?	241
Amerikan Demokrasisinin Etkisi Altında Yasaların Genel Eğilimi ve Yasaları Uygulayanların Güdülleri Üzerine	241
Birleşik Devletler'de Kamusal Tin Üzerine	245
Birleşik Devletler'de Haklar İdesi Üzerine	248
Birleşik Devletler'de Yasalara Saygı Üzerine	250
Birleşik Devletler'de Siyasal Teşekkülün Tüm Kısımlarında Hâkim Olan Etkinlik ve Bunun Toplum Üzerinde Yaptığı Etki	252
BÖLÜM VII	
BİRLEŞİK DEVLETLER'DE ÇOĞUNLUĞUN KADİR-İ MUTLAKLIĞI VE BUNUN ETKİLERİ ÜZERİNE	256
Amerika'da Çoğunluğun Kadir-i Mutlaklığı Demokrasilerde Doğal Olan Yasal ve İdari İstikrarsızlığı Nasıl Arttırır?	258
Çoğunluğun Tiranlığı	260
Çoğunluğun Kadir-i Mutlaklığının Amerikalı Kamu Görevlilerinin Keyfilikleri Üzerindeki Etkileri	263
Amerika'da Çoğunluğun Düşünce Üzerinde Uyguladığı Kuvvet Hakkında	264
Çoğunluğun Tiranlığının Amerikalıların Ulusal Karakteri Üzerindeki Etkileri; Birleşik Devletler'de Mahkeme Tini Üzerine	266
Amerikan Cumhuriyetlerinin En Büyük Tehlikesinin Çoğunluğun Kadir-i Mutlaklığından Kaynaklanması	269
BÖLÜM VIII	
BİRLEŞİK DEVLETLER'DE ÇOĞUNLUĞUN TIRANLIĞINI MUTEDİL KILAN UNSURLAR ÜZERİNE	271
İdari Merkeziyetin Bulunmaması	271
Birleşik Devletler'de Adli Tin Üzerine, ve Bu Demokraside Nasıl Bir Denge Unsuru Oluşturur?	272
Birleşik Devletler'de Siyasal Kurum Olarak Düşünülen Jüri Üzerine	279
BÖLÜM IX	
BİRLEŞİK DEVLETLER'İ DEMOKRATİK CUMHURİYETİ SÜRDÜRMEYE YÖNLENDİREN TEMEL NEDENLER ÜZERİNE	286
Birleşik Devletler'de Demokratik Cumhuriyetin Sürdürülmesine Yardımcı Olan Arızî veya İlâhî Nedenler Üzerine	286
Yasaların Birleşik Devletler'de Demokratik Cumhuriyetin Sürdürülmesi Üzerindeki Etkisi Hakkında	295
Teamüllerin Birleşik Devletler'de Demokratik Cumhuriyetin Sürdürülmesi Üzerindeki Etkisi Hakkında	296
Siyasal Kurum Olarak Düşünülen Din Üzerine; Din Nasıl Amerikalılar Arasında Demokratik Cumhuriyetin Korunmasına Büyük Ölçüde Hizmet Eder?	296
Birleşik Devletler'de Dinsel İnanışların Siyasal Toplum Üzerinde Yaptığı Dolaylı Etki	299
Amerika'da Dini Kudretli Kılan Temel Nedenler Üzerine	303
Amerikalıların Bilgileri, Alışkanlıkları ve Pratik Deneyimleri Demokratik Kurumların Başarısına Nasıl Katkıda Bulunur?	309

Birleşik Devletler'de Demokratik Cumhuriyetin Korunmasına Yasaların Fiziksel Koşullardan Daha Çok, Teamüllerin de Yasalardan Daha Çok Hizmet Etmesi	313
Yasalar ve Teamüller Amerika'dan Başka Bir Yerde Demokratik Kurumları Sürdürmek İçin Yeterli midir?	316
Avrupa'ya Göre Üstün Olan Şeyin Önemi	319
BÖLÜM X	
BİRLEŞİK DEVLETLER TOPRAKLARINDA İKAMET EDEN ÜÇ İRKİN GÜNCEL DURUMU VE MUHTEMEL GELECEĞİ ÜZERİNE BİRKAÇ DÜŞÜNCE	324
Birlik'in Sahip Olduğu Bölgelerde İkamet Eden Kızılderili Kabilelerin Güncel Durumu ve Muhtemel Geleceği	329
Birleşik Devletler'de Siyah Irkın Edindiği Konum; Onun Mevcudiyetinin Beyazları Karşı Karşıya Bıraktığı Tehlikeler	345
Amerikan Birliği'nin Kalıcı Olma Şansı Nedir? Onu Hangi Tehlikeler Bekler?	367
Birleşik Devletler'de Cumhuriyetçi Kurumlar Üzerine; Bunların Kalıcılık Şansları Nedir?	396
Birleşik Devletler'deki Ticari Büyüklüğün Sebepleri Üzerine Birkaç Düşünce	401
SONUÇ	409
NOTLAR	415

İKİNCİ CİLT

OKUYUCULARIN DİKKATİNE	439

BİRİNCİ KISIM

<i>BİRLEŞİK DEVLETLER'DE DEMOKRASİNİN ENTELEKTÜEL HAREKET ÜZERİNDEKİ ETKİSİ</i>	441

BÖLÜM I	
AMERİKALILARIN FELSEFİ YÖNTEMİ ÜZERİNE	443

BÖLÜM II	
DEMOKRATİK HALKLARDA İNANÇLARIN TEMEL KAYNAĞI ÜZERİNE	448

BÖLÜM III	
NEDEN AMERİKALILAR ATALARI İNGİLİZLERDEN DAHA FAZLA GENEL FİKİRLERE MEYLEDER VE BUNLARI BEĞENİRLER?	452

BÖLÜM IV	
NEDEN AMERİKALILAR SİYASAL KONULARDA FRANSIZLAR KADAR GENEL FİKİRLERE ASLA İLGİ DUYMAZLAR?	457

BÖLÜM V	
BİRLEŞİK DEVLETLER'DE DİN DEMOKRATİK GÜDÜLERİ NASIL KULLANIR?	459

BÖLÜM VI	
BİRLEŞİK DEVLETLER'DE KATOLİKLİĞİN İLERLEMESİ ÜZERİNE.....	467
BÖLÜM VII	
DEMOKRATİK HALKLARIN ZİHİNLERİNİ PANTEİZME DOĞRU YÖNLENDİREN ŞEY.....	469
BÖLÜM VIII	
EŞİTLİK AMERİKALILARA İNSANIN SINIRSIZ YETKİNLEŞEBİLİRLİĞİNİ NASIL TELKİN EDER?	471
BÖLÜM IX	
AMERİKALILARIN ÖRNEĞİ DEMOKRATİK BİR HALKIN BİLİME, EDEBİYATA VE SANATA YÖNELİK KABİLİYETE VE EĞİLİME SAHİP OLAMAYACAĞINI KANITLAMAZ MI?	473
BÖLÜM X	
NEDEN AMERİKALILAR TEORİDEN DAHA ÇOK PRATİK BİLİMLERLE İLGİLENİRLER?	478
BÖLÜM XI	
AMERİKALILAR NASIL BİR TİNLE SANATLA UĞRAŞIRLAR?	485
BÖLÜM XII	
AMERİKALILAR NEDEN HEM ÇOK ÖNEMLİ HEM DE ÇOK ÖNEMSİZ ANITLAR ORTAYA KOYARLAR?	490
BÖLÜM XIII	
DEMOKRATİK YÜZYILLARIN EDEBİ ÖZELLİKLERİ	492
BÖLÜM XIV	
EDEBİ ENDÜSTRİ ÜZERİNE.....	498
BÖLÜM XV	
YUNAN VE LATİN EDEBİYATI İNCELEMELERİ NEDEN DEMOKRATİK TOPLUMLARDA ÖZELLİKLE YARARLIDIR?	499
BÖLÜM XVI	
AMERİKAN DEMOKRASİSİ İNGİLİZCEYİ NASIL DEĞİŞTİRDİ?	501
BÖLÜM XVII	
DEMOKRATİK ULUSLARDA ŞİİRİN BAZI KAYNAKLARI ÜZERİNE.....	507
BÖLÜM XVIII	
AMERİKALI YAZARLAR VE HATİPLER NEDEN GENELLİKLE LAF KALABALIĞI YAPARLAR?	513
BÖLÜM XIX	
DEMOKRATİK HALKLARIN TİYATROSU ÜZERİNE BİRKAÇ GÖZLEM.....	515
BÖLÜM XX	
DEMOKRATİK YÜZYILLARDA TARİHÇİLERE ÖZGÜ TEMAYÜLLER ÜZERİNE.....	520
BÖLÜM XXI	
BİRLEŞİK DEVLETLER'DE PARLAMENTER BELAGAT ÜZERİNE.....	524

İKİNCİ KISIM

DEMOKRASİNİN AMERİKALILARIN DUYGULARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ..... 529

BÖLÜM I

DEMOKRATİK HALKLAR NEDEN ÖZGÜRLÜKTEN ÇOK EŞİTLİĞE DAHA COŞKULU VE DAHA KALICI BİR SEVGİ BESLERLER?..... 531

BÖLÜM II

DEMOKRATİK ÜLKELERDE BİREYCİLİK ÜZERİNE..... 535

BÖLÜM III

BİREYCİLİK NASIL BAŞKA BİR ÇAĞDAN DEĞİL DE, DEMOKRATİK DEVRİMDEN ÇIKARKEN DAHA ÖNEMLİ HALE GELİR?..... 538

BÖLÜM IV

AMERİKALILAR ÖZGÜR KURUMLARLA BİREYCİLİĞE KARŞI NASIL SAVAŞIRLAR?..... 540

BÖLÜM V

AMERİKALILARIN SİVİL YAŞAMDA KAMUSAL ÖRGÜTLENMELERİ KULLANMASI ÜZERİNE..... 544

BÖLÜM VI

ÖRGÜTLER İLE GAZETELERİN İLİŞKİSİ ÜZERİNE..... 549

BÖLÜM VII

SİVİL ÖRGÜTLENMELER VE SİYASAL ÖRGÜTLENMELER ARASINDAKİ İLİŞKİLER..... 553

BÖLÜM VIII

AMERİKALILAR DOĞRU ANLAŞILMIŞ MENFAAT ÖĞRETİSİYLE NASIL BİREYCİLİĞE KARŞI MÜCADELE EDERLER?..... 558

BÖLÜM IX

AMERİKALILAR DOĞRU ANLAŞILMIŞ MENFAAT ÖĞRETİSİNİ DİNSEL KONULARA NASIL UYGULARLAR?..... 562

BÖLÜM X

AMERİKA'DA MADDİ RAHATLIK İSTEĞİ ÜZERİNE..... 565

BÖLÜM XI

DEMOKRATİK YÜZYILLARDA MADDİ HAZLARA DÖNÜK SEVGİNİN ÜRETTİĞİ TİKEL ETKİLER ÜZERİNE..... 568

BÖLÜM XII

BAZI AMERİKALILAR NEDEN COŞKULU BİR SİRİTÜALİZM SERGİLERLER?..... 571

BÖLÜM XIII

AMERİKALILAR RAHAT KOŞULLARI İÇİNDE NEDEN BÖYLESİNE KAYGILI GÖRÜNÜRLER?..... 573

BÖLÜM XIV

AMERİKALILARDA MADDİ HAZLAR SEVGİSİ, ÖZGÜRLÜK AŞKIYLA VE KAMUSAL MESELELERE YÖNELİK İLGİYLE NASIL BİRLEŞİR?..... 577

BÖLÜM XV

DİNSEL İNANISLAR AMERİKALILARIN RUHUNU NASIL ZAMAN ZAMAN MADDİ HAZLARDAN UZAKLAŞTIRIR?..... 580

BÖLÜM XVI

AŞIRI RAHATLIK SEVGİSİ RAHATLIĞA NASIL ZARAR VEREBİLİR?	585

BÖLÜM XVII

EŞİTLİK VE KUŞKU ZAMANLARINDA

BEŞERİ EYLEMLERİN AMAÇLARINA MESAFE ALMAK NEDEN ÖNEMLİDİR?	587

BÖLÜM XVIII

AMERİKA'DA NEDEN HER TÜRLÜ DÜRÜST MESLEK SAYGIDEĞER SAYILIR?	590

BÖLÜM XIX

NEREDEYSE TÜM AMERİKALILARI ENDÜSTRİYEL MESLEKLERE DOĞRU YÖNELTEN NEDENLER	592

BÖLÜM XX

ENDÜSTRİDEN BİR ARİSTOKRASİ DOĞABİLİR Mİ?	596

ÜÇÜNCÜ KISIM

<i>DEMOKRASİNİN GERÇEK ANLAMıyla TEAMÜLLER ÜZERİNDE ETKİSİ</i>	601

BÖLÜM I

TOPLUMSAL KOŞULLAR EŞİTLENDİĞİ ÖLÇÜDE TEAMÜLLER DE NASIL İLİMLİ HALE GELİRLER?	603

BÖLÜM II

DEMOKRASİ AMERİKALILARIN KALICI İLİŞKİLERİNİ NASIL DAHA SADE VE DAHA KOLAY HALE GETİRİR?	608

BÖLÜM III

AMERİKALILAR KENDİ ÜLKELERİNDE PEK AZ ALINGANLARKEN NEDEN BİZİM ÜLKEMİZDE ÇOK HASSAS GÖRÜNÜRLER?	611

BÖLÜM IV

ÖNCEKİ ÜÇ BÖLÜMDEN ÇIKAN SONUÇLAR	615

BÖLÜM V

DEMOKRASİ, HİZMETLİ İLE EFENDİ ARASINDAKİ İLİŞKİYİ NASIL DEĞİŞTİRİR?	617

BÖLÜM VI

DEMOKRATİK KURUMLAR VE TEAMÜLLER KİRA BEDELİNİ YÜKSELTMEYE VE KİRALAMA SÜRESİNİ KISALTmaya NASIL YÖNELİR?	625

BÖLÜM VII

DEMOKRASİNİN MAAŞLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	628

BÖLÜM VIII

DEMOKRASİNİN AİLE ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	631

BÖLÜM IX

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE GENÇ KIZLARIN EĞİTİMİ	637

BÖLÜM X

EŞ OLARAK GENÇ KIZLAR	640

BÖLÜM XI	
AMERİKA'DA KOŞULLARIN EŞİTLİĞİ	
HAYIRLI TEAMÜLLERİN SÜRDÜRÜLMESİNE NASIL KATKIDA BULUNUR?	643
BÖLÜM XII	
AMERİKALILAR KADIN VE ERKEK EŞİTLİĞİNİ NASIL ANLARLAR?	649
BÖLÜM XIII	
EŞİTLİK AMERİKALILARI NASIL BİR SÜRÜ KÜÇÜK TİKEL TOPLULUĞA DOĞAL OLARAK BÖLER?	653
BÖLÜM XIV	
AMERİKALILARIN TAVIRLARI ÜZERİNE BAZI TEFEKKÜRLER	655
BÖLÜM XV	
AMERİKALILARIN AĞIRBAŞLILIĞI ÜZERİNE; BU AĞIRBAŞLILIK NEDEN ONLARIN DÜŞÜNCESİZCE HAREKETLERDE BULUNMALARINI ENGELLEMEZ?	659
BÖLÜM XVI	
AMERİKALILARIN ULUSAL ÖZSAYGISI	
NEDEN İNGİLİZLERİNKİNDEN DAHA KAYGILI VE DAHA KAVGACIDIR?	662
BÖLÜM XVII	
BİRLEŞİK DEVLETLER'DE TOPLUM NASIL HEM HAREKETLİ	
HEM DE TEK DÜZE BİR GÖRÜNÜME SAHİPTİR?	665
BÖLÜM XVIII	
BİRLEŞİK DEVLETLER'DE VE DEMOKRATİK TOPLUMLARDA ŞEREF ÜZERİNE	667
BÖLÜM XIX	
BİRLEŞİK DEVLETLER'DE İNSANLARIN NEDEN HEM BU KADAR ÇOK İHTİRAZI VARDIR	
HEM DE ÇOK BÜYÜK İHTİRASLARI YOKTUR?	679
BÖLÜM XX	
BELLİ DEMOKRATİK ULUSLARDA MEVKİ ELDE ETME ZANAATI ÜZERİNE	685
BÖLÜM XXI	
NEDEN BÜYÜK DEVRİMLER NAİREN GÖRÜLÜR?	687
BÖLÜM XXII	
DEMOKRATİK HALKLAR NEDEN DOĞAL OLARAK BARIŞ İSTERKEN	
DEMOKRATİK ORDULAR İSE DOĞAL OLARAK SAVAŞ İSTERLER?	699
BÖLÜM XXIII	
DEMOKRATİK ORDULARDA EN SAVAŞÇI VE EN DEVRİMCİ SINIF HANGİSİDİR?	705
BÖLÜM XXIV	
DEMOKRATİK ORDULARI SEFERBERLİK BAŞLADIĞINDA DAHA ZAYIF	
VE SAVAŞ UZADIĞINDA İSE DAHA KORKUTUCU KILAN NEDENLER	709
BÖLÜM XXV	
DEMOKRATİK ORDULARDA DISİPLİN ÜZERİNE	713
BÖLÜM XXVI	
DEMOKRATİK TOPLUMLARDA SAVAŞ ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELER	715

DÖRDÜNCÜ KISIM

DEMOKRATİK FİKİRLERİN VE DUYGULARIN

SİYASAL TOPLUM ÜZERİNDE YAPTIĞI ETKİ..... 721

BÖLÜM I

EŞİTLİK İNSANLARA ÖZGÜR KURUMLAR SEVGİSİNİ DOĞAL OLARAK VERİR..... 723

BÖLÜM II

DEMOKRATİK HALKLAR HÜKÜMET KONUSUNDA KUVVETLERİ

BİR NOKTADA TOPLAMAYA DOĞAL OLARAK DAHA FAZLA MEYİLLİDİRLER..... 725

BÖLÜM III

İKTİDARI BİR NOKTADA TOPLAMA KONUSUNDA

DEMOKRATİK HALKLARIN DUYGULARI FİKİRLERİYLE UYUMLUDUR..... 728

BÖLÜM IV

DEMOKRATİK BİR HALKI İKTİDARINI MERKEZİLEŞMEYE İTEN

VEYA BUNDAN VAZGEÇİREN BİRKAÇ TİKEL VE ARIZÎ NEDEN ÜZERİNE..... 732

BÖLÜM V

GÜNÜMÜZÜN AVRUPA ULUSLARI ARASINDA HER NE KADAR EGEMENLER

DAHA AZ İSTİKRARLI OLSALAR DA, HÜKÜMETİN KUVVETİ ARTAR..... 737

BÖLÜM VI

DEMOKRATİK ULUSLAR HANGİ TÜR DESPOTİZM TÜRÜNDEN KORKMALIDIRLAR?..... 748

BÖLÜM VII

ÖNCEKİ BÖLÜMLERİN SONUCU OLARAK..... 754

BÖLÜM VIII

GENEL BİR DEĞERLENDİRME..... 762

NOTLAR..... 766

SONSÖZ

AMERİKA'DA DEMOKRASİ'NİN GÜNCEL SİYASAL ANLAMI - SEÇKİN SERTDEMİR ÖZDEMİR..... 773

Eşitlik ve Özgürlük Paradigması Olarak Demokrasi..... 775

Demokrasilere Özgü Yeni Bir Tür Despotizm Tehlikesi..... 778

Post-totaliter Dönemde Tocqueville'in Düşüncesinin Etkisi..... 780

Sonuç..... 783

AMERİKA'DA DEMOKRASİ'YE GİRİŞ

CENGİZ ÇAĞLA

Alexis de Tocqueville (1805-1859), iki ciltlik eseri *De la Démocratie en Amérique*'le ünlü oldu. İlk cildi 1835 ve ikinci cildi 1840 yıllarında Paris'te yayımlanan bu yapıt, Tocqueville'in dostu Gustave de Beaumont'la birlikte yaptığı Amerika yolculuğunun ürünüdür. Yazar, ilk ciltte Amerika Birleşik Devletleri'nde o tarihte yürürlükte olan demokratik sistemin ayrıntılı bir betimlemesini ve çözümlemesini sunar. Amerikan demokrasisinin kurumlarını tanıtır, siyasal iktidarın oluşumunu, eşitlik ve özgürlük bilincini ve demokratik sistemin yaşam koşullarını gözler önüne sermeye çalışır. İkinci cilt ise, demokrasi olgusunun felsefi ve sosyolojik düzeyde incelenmesine ayrılmıştır. Amerika bu cildin görece küçük bir bölümünü kapsamaktadır. John Stuart Mill, Fransa'da ilk cilt kadar ilgi görmeyen bu kitap hakkında, "demokrasi üstüne yazılmış ilk büyük siyaset felsefesi eseri" ifadesini kullanacaktır. Gerçekten de, demokrasinin doğası üstüne en derinlikli çözümlemeleri yapmış yazarların başında Tocqueville'in adını özellikle anmak gerekir.

Tocqueville'e göre, demokrasinin temel ilkesi olan halk egemenliği Amerika'da Fransa'dan çok önce hayata geçirilmişti, hem de daha "doğrudan", daha "sınırsız" ve daha "mutlak" olarak. Amerika'da halk egemenliği ilkesi diğer bazı ülkelerde olduğu gibi gizli saklı ya da soyut değildi. Yasalar tarafından açıkça ilan edilmiş ve geleneklerce de benimsenmişti.

Tocqueville, halk egemenliğini örneklemeye Amerika'daki belediye örgütlerini tanıtarak başlar. Belediyeler neredeyse tüm toplumlarda vardır, ancak gerçek özerklik içinde çalışmaları çok nadir görülür. Tocqueville'e göre belediyeler olmadan da insanlar özgür hükümetlere sahip olabilir, ancak asla özgür olamazlar. Bu iddiasını desteklemek için Massachusetts eyaletindeki New England belediyesini örnek olarak gösterir. Burada yerel vergilerin belediye tarafından toplandığının altını çizer. Amerika'da iktidar iki farklı düzeyde merkezileşmiştir. Eyaletler ve federal devlet düzeyinde iki iktidar vardır. Komünler ise gerçek hayatın, günlük hayatın içindedir.

Amerika'yla Fransa arasındaki temel fark idari yerinden yönetim (*décentralisation administrative*) düzeyinde kendini gösterir. Fransa'da belediye başkanının tek başına karar aldığı konularda

Amerika'da on dokuz kişilik belediye meclisi karar almaktadır. Önemli kararlar ise tüm seçmenlere sorulur. Tocqueville'e göre İngiltere ve Amerika'da siyasal merkezileşme vardır, ancak idari merkezileşme yoktur. Öte yandan, Fransa'da 18. yüzyıldan beri hem idari hem de siyasal merkezileşme gerçekleştirilmeye çalışılmakta, bu da toplumun dinamizmini sekteye uğratmaktadır. Tocqueville'e göre, "toplumsal durum" (*état social*) her zaman "siyasal durum"un (*état politique*) temelinde bulunur. Amerika'da toplumsal durum demokratik olduğu için siyasal durumun hâkim özelliği de demokratiktir.

Amerikan yönetim yapısının özelliklerini belirttikten sonra sıra hukuk sistemini betimlemeye gelir. Tocqueville'e göre, Amerikalılarda Avrupalıları şaşırtacak derecede güçlü yargıçlar vardır. Yargıç, siyasal ve toplumsal yaşamın her anında hazır ve nazırdır. Yargının ayırt edici üç özelliği vardır. İlki, yargıcın ancak bir anlaşmazlık olduğunda devreye girmesidir ki bu hakem rolüne tekabül eder. İkinci, yargıcın özel tekil durumlarla ilgili hüküm verip, genelle ilgilenmemesidir. Üçüncü olarak da yargıç ancak kendisine başvurulduğunda harekete geçebilir. "Amerikan yargıçlarının gücü nereden gelir?" sorusu üstüne düşünen Tocqueville, halkın yargıçlara anayasayı düzeltme hakkını tanımış olmaları üzerinde durur. Amerika Birleşik Devletleri'nde anayasa yasama organı üyelerini sade vatandaş bağladığı gibi bağlar. Yani geçerli olduğu sürece anayasa maddeleri herkesi bağlar. Bir yargıç bir kanunu uygulamayı reddettiğinde iki yol vardır: "ya halk anayasayı değiştirecek, ya da yasama organı kanunu değiştirecektir". Böyle baktığımızda Amerikalıların mahkemelerine büyük bir siyasal güç verdiklerini söyleyebiliriz. Ancak, dikkat edilmesi gereken olgu yargıcın yalnızca özel, tekil durumlarda yasayı uygulamayabileceği, kanunu doğrudan karşısına alamayacağıdır. Amerikan mahkemelerinin bu uygulaması, Tocqueville'e göre, özgürlük ve kamu düzeni bakımından son derece yararlıdır; çünkü belli sınırlar içinde mahkemelere tanınmış olan bu yetki siyasal meclislerin tiranlaşmasına karşı en büyük engellerden birini oluşturmaktadır.

Amerikan yargıçlarına tanınmış diğer yetkiler arasında, şikâyet ve suçlama üzerine kamu görevlilerini yargılama yetkisi de vardır. Bu hak, tüm yurttaşlar tarafından tüm mahkemelerde kullanılabilir. Oysa Fransa'da bu hak, sadece kral tarafından ve ancak gözle görülür bir suiistimal söz konusu olduğunda kullanılabilirdi. Birçok demokratik sistemde de kamu görevlilerinin yargılanması mülki amirin izniyle olasıdır. Tocqueville, Fransa'daki bu kısıtlamaları İngiliz ve Amerikalı dostlarına izah etmekte zorlandığını ifade etmiştir.

Amerika'da Demokras'nin ilk cildinde yazar Amerikan Federal Anayasası'nın ayrıntılı bir tasvirini yapar. Egemenlik birçok Avrupa ülkesinde tek ve bütüncül bir olguyken, Amerika'da eyalet devletleri ve birlik arasında bölüşülmüştür. Anayasa, birliğin (federal devletin) devletlere cepheden saldırı yapacağını, ancak gerektiğinde bireyi kendi devletine karşı savunacağını öngörmüştür. Bu yolla kanunun ilkesi zarar görmüş olmaz, ancak sonuçları düzeltilmiş olur. Burada söz konusu olan, demokrasileri kendilerini tehdit eden iki büyük tehlikeden korumaktır: yasamanın seçmenlerin iradesine bağlı olarak köleşmesi ve yürütmenin elinde olmayan tüm yetkilerin yasamada toplanması.

Bireysel özgürlüğün en önemli kendini gerçekleştirme alanlarından biri siyasal örgütlenme alanıdır. Tocqueville Amerika'da devlet eliyle kurulan siyasal örgütlerin dışında birey girişimiyle kurulan siyasal yapıların bolluğuna dikkat çeker. Örgütlenmek, insanı görüşlerini kesin olarak belli etmeye zorlar, çünkü bir gazetenin yazdığı fikirlere katılmaktan çok daha fazla maddi ve sembolik maliyeti

vardır. Tocqueville için, örgütlenme özgürlüğünün gerekli ve yararlı oluşunun temel sebebi, “çoğunluk tiranlığının” (*la tyrannie de la majorité*) karşısına bir set gibi dikilmesidir. Örgütlenme özgürlüğü Büyük Britanya’dan miras alınmış bir özgürlük olup, artık Amerikan yasalarına, kültür ve geleneklerine iyice yerleşmiştir. Demokrasilerde aristokrasilerdeki feodal ara kurumlar olmadığından örgütlenme özgürlüğüne özellikle ihtiyaç vardır. Özellikle de “prens keyfiliğini ve partilerin despotizmini engellemek için”. Örgütlenme özgürlüğü, Avrupa’da bir mücadele aracı olarak görülür, oysa Amerika’da çoğunluğun imparatorluğunu zayıflatmanın aracıdır.

Amerikan usulü demokrasinin ortaya koyduğu bir başka olumlu özellik yoğun bir toplumsal etkinliğin geliştirilmiş oluşudur. Toplum bütünüyle seferber edilmiştir. Kadınlar, köleler ve yerliler oy kullanamıyor olsalar da, zengin kesim azınlıktadır ve çoğunluk olan orta halliler hükümeti bilfiil idare etmektedir. Bu olgunun yararları hiç de azımsanacak gibi değildir. Siyasal alanda yapılanlar daha sonra sivil toplum alanına yansıtılmakta, halk da kendi görüşlerine aykırı bir şey gördüğünde gücünü kullanarak müdahale etmektedir. Böylece demokrasi en yetenekli hükümetin bile tek başına başaramayacağı bir şeyi başarmaktadır. Meraklı bir tedirginliği, bütün gücünü, başka yerde bulunmayan büyük enerjisini tüm toplumsal bedene yaymakta ve genelde elverişsiz koşullarda bile harikalar yaratabilmektedir. Bunlar demokrasinin gerçek üstünlükleridir.

Amerikan demokrasisinde en büyük güç, çoğunluğun gücüdür. Tocqueville bu gücü anlatırken “çoğunluk imparatorluğu” deyimini geliştirmiştir. Bu konuya kafa yorarken toplumda mümkün olan en geniş kesimin çıkarının nasıl korunacağını araştırır. Temsilciler Meclisi üyeleri halk tarafından kısa bir süre için seçilince kendilerini seçenlere bağımlı hale gelirler. Çoğunluk dışında bir merciin karar alması düşünülemez. Ancak bu noktada çoğunluğun azınlığın gözlem ve taleplerine karşı nasıl bir tavır takınacağı önemlidir. Eğer çoğunluk azınlığı yok sayarsa tehlikeli bir alana girilmiş olur.

Bilindiği gibi Amerika’nın özgün coğrafi durumu da özel koşullar yaratmaktadır. Amerika’nın kendisine tehdit oluşturacak bir komşusu yoktur. Komşusu olmayınca yakında tehlikeli düşman da yoktur. Büyük bir başkentinin olmayışı merkezileşmeyi dolaylı olarak engellemekte, bu da masrafları düşük tutmaya katkıda bulunmaktadır. Toprağın genişliği bunlara eklendiğinde, Amerika’yı barış içinde uzun bir geleceğin beklediği söylenebilirdi. Geniş bir alana ve sınırsız kaynaklara sahip olan Amerika’da, 1815 yılı itibarıyla sadece on üç milyon insan yaşıyordu. Tocqueville’e göre Amerikalıların mutluluğu ve barışçı karakterleri siyaset yapma şekillerini de etkiliyordu. Amerikalıları en derinden etkileyen tutkular siyasal değil ticariydi, hatta ticaretteki pazarlık alışkanlıklarını siyasete taşıdıkları bile söylenebilirdi. Bu noktada mülkiyet hakkının temel belirleyici olduğunu ve Amerikalıların toplum ve düzen konusundaki yaklaşımlarının temelini oluşturduğunu düşünebiliriz. Tocqueville’in Amerika seyahatinden otuz yıl sonra Amerikalıların girdikleri dört yıl sürecek kanlı iç savaşın, onun dile getirdiği uzun barış öngörüsünü doğrulamamış olması ayrıca değerlendirilmelidir.

Demokrasinin olağan işleyişini sürdürmesini sağlayan bir başka faktör de yasalardır. Tocqueville bu konuda üç veriye dayanmaktadır. Bunlardan ilki, Amerika’nın federal yapısıdır ki, bu sayede Amerika büyük bir cumhuriyetin gücüne erişmekte, buna karşılık küçük bir cumhuriyet gibi güven ve barış içinde yaşamaktadır. İkinci olarak, belediyeler ve yerel kurumların gücü ön plana çıkmaktadır: “çoğunluk despotizmini yumuşatan komünal kurumlar, halka özgürlüğün tadını ve özgür yaşama sanatının inceliklerini tattırmaktadır”. Üçüncü olarak da, yine yargı erkinin bağımsızlığı ve gücü

gelmektedir. Demokrasiden sapmalar olduğunda mahkemeler çok yönlü bir işlev görmektedirler. Çoğunluğun özgürlüğüne engel olmadan, onun iradesini yavaşlatmakta ve ılımlı hale getirmektedirler.

Tocqueville, gelenek ve alışkanlıklar üstünde de durmuştur. "Gelenek ve alışkanlıklar" derken kastettiği Latince *morus* ve Fransızca *mœurs* olarak geçen sözcüğün kapsadığı alan ve buna ek olarak, bugün kültür olarak da tanımlayabileceğimiz, entelektüel ve ahlâki durumdur.

Amerikalıların dinsel alışkanlıkları Tocqueville'i şaşırtmıştı. Bu alışkanlıklar ve yarattıkları gelenek, Fransa'daki örneğe bütünüyle ters olduğu için, yazarımız Katolik din adamlarıyla yakın ilişkiler kurarak araştırmasını derinleştirmiştir. Ulaştığı sonuç, dinin görünen etkinliği kısıtlandıkça esas etkinliği ve ağırlığının daha da artacağı yönündeydi. Amerika'da Hristiyanlık doğrudan siyasal alana girmeyerek gücünü artırmıştı. Tocqueville bu sonuca ulaşırken Fransız Devrimi tecrübesini de dikkate alır. Devrim yıllarında ve kısmen sonrasında, Fransız Katolik Kilisesi aristokrasi ve monarşinin tüm olumsuz eylemlerinden sorumlu tutulmuştu. Oysa Amerika'da böyle bir suçlama olmamıştı. Amerika'da din siyasetten ayrı tutularak, aile yaşamının ve günlük yaşamın bir parçası olarak kalmış, böylece gelenek ve alışkanlıklar içindeki yeri kalıcı olmuştur. Fransa'da ise çıkar çatışmalarının içinde ve siyasetle iç içe olduğundan yıprandığını belirtir.

Demokrasi hakkındaki eleştiri ve öngörülerıyla okurlarını şaşırtan ve bu çerçevede bugün de güncelliğini koruyan Tocqueville, 1835 gibi erken bir tarihte yayınlanan ilk cildin onuncu bölümünde ülkede yaşayan üç farklı ırktan insan topluluklarının yaşamını coğrafi bölgelere ayırarak ayrıntılarıyla betimler. Yerlilere ve siyahlara demokratik hakların tanınmasının fazla geciktirilmesinin mümkün olmayacağını da belirtmekten geri kalmaz.

Amerika'da Demokrasi'nin ikinci cildinin on dördüncü bölümünün başlığı, "Amerikalılarda Maddi Hazlar Sevgisi, Özgürlük Aşkıyla ve Kamusal Meselelere Yönelik İlgiyle Nasıl Birleşir?" dir. Bu bölümde yazar özgürlükle sanayi ve gelişme arasında bağlantılar kurar. Eşitliğin egemen değerler arasına girdiği çağlarda insanlar elde etmek istedikleri maddi ve manevi tüm değerler için bir araya gelip, örgütlenmenin yararını görürler. Örgütlenme pratiği yerleştikçe siyasal özgürlük ortamı gelişir. Özgürlük bu çağlarda zenginleşme için de uygun ortamı oluşturur. Ne var ki, zaman zaman maddi refahı ararken demokrasinin despotlaştığı durumlarda insanların refahı kendilerine sunacak bir *efendi*'ye teslim oldukları görülür. Bu durumda refah tutkusu kendi kendini yok edecek bir noktaya gelebilir.

Buradan Tocqueville'in modern demokrasi eleştirisinin henüz aşılmamış olan en önemli noktasına geliriz. Tocqueville için toplumsal huzur ve barış çok önemlidir ancak tarihte neredeyse tüm toplumların huzur ve barış ararken tiranlığa kaydıklarını hatırlatmaktan da geri kalmaz. Halklar elbette toplumsal huzuru küçük görmemeli ancak bununla asla yetinmemelidirler. Çünkü hükümetinden sadece huzur ve güven ortamı tesis etmesini isteyen bir halk esasen yüreğinin derinliklerinde köleşmiştir, refahın kölesi olmuştur, kendisini zincire vuracak insana ortam hazırlar.

Tocqueville böylece demokrasinin çelişkili doğasına dikkat çekmektedir. Demokrasi, bir özgürlük ve eşitlik rejimi de olabilir, bir baskı rejimine de dönüşebilir, hatta bu iki uç bazen eş zamanlı olarak birlikte var olabilir. Aşırı bireyselleşme demokrasilerde özgürlüğü tehdit eden bir toplumsal dinamik oluşturmaktadır. Hukusal/siyasal bağlamda merkezi devletin bireysel özgürlük açısından nasıl başlı başına bir tehlike arz ettiğini zaten biliyoruz. Aşırı bireyselleşmenin getireceği içe kapanık toplum da kültürel olarak çoğunluk tiranlığına, kamuoyu despotizmine açık hale gelmektedir. Tocqueville

ville, Amerika örneği üstünden bize demokrasilerin iç dinamikleri sonucu nasıl *yumuşak despotizm*'e ve *çoğunluk tiranlığı*'na sürüklenebildiğini göstermiştir. Fransa özelinde ise aristokrasiyi yeni tasfiye eden toplumların deneyimsiz bir burjuvazinin elinde demokratik kurumları geliştirip yaşatmakta yaşadığı sorunları irdelemiştir.

Tocqueville'in görüşleri, bugün de güncelliğini korumaktadır. Çözümlemelerinin, 20. yüzyılda Almanya ve İtalya'da örneklerini gördüğümüz demokrasi içinden gelişen baskı rejimlerini yüz yıl önceden haber verdiği söylenebilir. Bilindiği üzere totalitarizm, demokrasinin sorunlarına çözüm gibi görünür, çoğu zaman bu iddiayı taşıyarak iktidara gelir. İktidarla halk, ya da devletle toplum arasındaki kopukluğu giderecek gibi gözükür, ama içinden çıktığı demokrasiyi ters yüz ederek söz konusu kopukluğu yeniden üretir. Devletle toplum özdeşlenir, birey ortadan kalkar. Tocqueville'in demokrasi çözümlemeleri totaliter sistemlerin kökenlerinin anlaşılmasına da katkıda bulunmuştur. Esasında demokrasinin çeşitli düzeylerde yaşadığı sorunların çözümü de, onun baskı rejimine dönüşmesinin panzehiri de tek bir noktada düğümlenmektedir: özgürlüğü hayata geçirmek.

Siyaset biliminde *siyasal katılım* kavramı çerçevesinde ele alınan, yönetenleri ya da yönetenlerin kararlarını etkilemeye dönük tüm süreçler bu bağlamda önem kazanmaktadır. Tocqueville'in Amerika'da gözlemlediği yerel yönetimler, siyasal partiler, sivil toplum örgütleri, çeşitli dernek ve kuruluşlar yurttaşın özgürlük pratiğini geliştireceği kurumlardır. Bireyle devlet arasındaki bu ara katmanlar, yurttaşın kendi çıkarını düşünen birey olmanın dışında kamusal konulara da duyarlı olmasını sağlar. Siyasal ve toplumsal örgütlere katılım yoluyla özgürlük ruhunun yaşatılması Tocqueville'in sürekli yinellediği bir ana tema olarak karşımıza çıkacaktır.

DE LA

DÉMOCRATIE

EN AMÉRIQUE.

PAR

ALEXIS DE TOCQUEVILLE,

AVOCAT A LA COUR ROYALE DE PARIS.

L'un des auteurs du livre intitulé :

DU SYSTÈME PÉNITENTIAIRE AUX ÉTATS-UNIS.

Orné d'une carte d'Amérique.

TOME PREMIER

PARIS.

LIBRAIRIE DE CHARLES GOSSELIN.

117, RUE MONTMARTRE, 117.

M DCCC LXXV

DE LA
DÉMOCRATIE
EN AMÉRIQUE,

PAR
ALEXIS DE TOCQUEVILLE,

AVOCAT A LA COUR ROYALE DE PARIS,

L'un des auteurs du livre intitulé

DU SYSTÈME PÉNITENTIAIRE AUX ÉTATS-UNIS.

Orné d'une carte d'Amérique.

TOME SECOND.

PARIS,

LIBRAIRIE DE CHARLES GOSSELIN,

RUE MONTMATHURIN-DU-PRÉS, 5.

M DCCC XXXV.

Alexis de Tocqueville.

BİRİNCİ CİLT

12. BASKI İÇİN BİLGİLENDİRME

Gözlerimizin önünde bir anda gerçekleşmiş olan olaylar ne kadar büyük ve apansız olurlarsa olsunlar, bu eserin yazarının bunlara hiç şaşırmadığını söylemeye hakkı vardır. Bu kitap on beş yıl önce, sürekli tek bir düşünceyle meşgul olunarak yazıldı: Dünyada demokrasinin evrensel düzeyde karşı konulmaz biçimde iktidara gelmesi. Bu kitabı okuduğunuzda, onun her sayfasında, toplumun biçim değiştirdiğini, beşeriyetin koşullarının değiştiğini ve yeni alınıyazılarının yaklaştığını insanlara hatırlatan dirayetli bir uyarıyla karşılaşacaksınız.

En başta şu kelimeler yazılıdır:

“Öyleyse diyebiliriz ki, fırsat eşitliğinin aşamalı gelişimi ilahi bir olgudur ve böyle olmasını da şu özelliklerine borçludur: Evrenseldir, kalıcıdır ve her gün beşerî kudretin sınırlarını zorlar, her olay ve her insan bizzat onun gelişimine katkıda bulunur. Peki kökleri böyle derinlere uzanan toplumsal bir hareketin sadece bir neslin girişimleri sonucu kesintiye uğrayacağına inanmak akılcı olur mu? Feodal sistemi yıktıktan ve kralları yendikten sonra demokrasinin burjuvalar ve zenginler karşısında gerileyeceğini düşünebilir miyiz? Bu sistemin kendisi bu kadar güçlenmiş ve düşmanları da bu kadar zayıflamışken neden dursun ki?”

Temmuz devrimiyle sarsılmak yerine güçlenmiş olan bir monarşinin mevcudiyetinde, olayları öngörerek bu satırları yazan kişi, bugün korkusuzca kamunun dikkatini kendi eserinin üzerine yeniden çekebilir.

Aynı zamanda, şimdiki koşulların onun kitabına ilk basıldığı zamanda taşımadığı güncel bir ilgi ve pratik bir yararlılık verdiğini söylememiz gerekir.

Krallık o sırada var oluyordu. Bugün ise yıkıldı. Monarşist Fransa için sadece bir merak konusu olan Amerika'nın kurumları, cumhuriyetçi Fransa

için bir inceleme konusu olmak zorundadır. Yeni bir hükümeti kuran şey sadece güç değildir, iyi yasalaradır. Savaşçıdan sonra, yasa koyucudur. Birisi yıkar, diğeri kurar. İkisi de kendi eserini ortaya koyar. Artık Fransa'da krallığın mı yoksa cumhuriyetin mi kurulacağını sorgulamasak da, hareketli bir cumhuriyete mi yoksa sakin bir cumhuriyete mi, düzenli bir cumhuriyete mi yoksa düzensiz bir cumhuriyete mi, barışçı bir cumhuriyete mi yoksa savaşçı bir cumhuriyete mi, liberal bir cumhuriyete mi yoksa baskıcı bir cumhuriyete mi, özel mülkiyet ve aile haklarını, bu kutsal hakları tehdit eden bir cumhuriyete mi yoksa bunları tanıyan ve onaylayan bir cumhuriyete mi sahip olacağımızı öğrenmek durumundayız. Korkunç bir problem, öyle ki çözümünü sadece Fransa'yı değil, tüm medeni dünyayı ilgilendiriyor... Eğer kendi kendimizi kurtarırsak, aynı zamanda çevremizdeki halkları da kurtarıyoruz. Eğer kaybolursak, onları da kendimizle birlikte kaybederiz. Bizim demokratik bir özgürlüğe mi yoksa demokratik bir tiranlığa mı sahip olacağımıza göre, dünyanın kaderi de farklı olacaktır. Diyebiliriz ki bugün cumhuriyetin her yerde kurulması veya her yerde ortadan kalkması bize bağlıdır.

Oysa ortaya koyduğumuz bu problemi Amerika altmış yıl önce çözdü. Daha yeni kendi aramızda kabul ettiğimiz halk egemenliği ilkesi altmış yıldır orada bütünüyle egemendir. En doğrudan, en sınırsız ve en mutlak haliyle uygulanmaktadır. Altmış yıldır, bu ilkeyi tüm yasalarının müşterek kaynağı yapan halk, nüfus, bölge ve servet bakımından durmaksızın büyüyor. Şunu fark ediniz ki, bu halk, bu dönem boyunca, sadece yeryüzünün en müreffeh halkı olmadı, aynı zamanda en istikrarlı halkı da oldu. Avrupa'nın tüm ulusları, savaşlarla kırıp geçirilirken veya sivil ihtilaflarla parçalanırken, medeni dünyada sadece Amerikan halkı sakin kalabildi. Neredeyse tüm Avrupa devrimlerle alt üst oldu; Amerika'da neredeyse küçük bir kargaşa bile olmadı. Cumhuriyet orada bozucu değildi ama tüm hakları koruyordu; bireysel mülkiyet, dünyanın hiçbir ülkesinde olmadığı kadar orada garanti altına alınmıştı; anarşi gibi despotizm de orada duyulmamıştı.

Daha büyük umutları ve daha büyük dersleri başka nerede bulabiliriz? Amerikalıların canla başla bağlandığı kurumlarını olduğu gibi kopyalamak için değil, bize uygun olanı daha iyi kavramak için, örnek almaktan çok ders çıkarmak için, yasalarının ayrıntılarından çok ilkelerini ödünç almak için Amerikalılara bakışlarımızı çevirelim. Bu durumda, Fransa cumhuriyetinin yasaları, Birleşik Devletler'de yürürlükte olan yasalardan farklı olabilir ve olmak zorundadır, ama Amerikan Anayasası'nın kendisi üzerine dayandığı ilkeler, kuvvetlerin düzeni, dengesi, hakiki özgürlük, hukuka samimi ve derin saygı ilkeleri tüm cumhuriyetler için zorunludur; bunların tüm cumhuriyetlerde müşterek olması gerekir. Bunların olmadığı yerde, cumhuriyetin artık var olmayacağını önceden söyleyebiliriz.

Amerika'da bulunduğum süre boyunca ilgilendiğim yeni olgular arasında, fırsat eşitliği kadar çok dikkatimi çeken başka bir olgu olmadı. Bu olgunun toplumun işleyişi üzerinde yapmış olduğu olağanüstü etkiyi kolaylıkla keşfettim. Fırsat eşitliği, kamuoyuna belli bir yön verip, yasalara da belli bir kıvraklık sağlar; yönetenlere yeni kaideler, yönetilenlere de farklı alışkanlıklar kazandırır.

Kısa sürede gördüm ki, bu olgunun yasalar ve siyasi teamüller üzerinde ki kuvvetli etkisinin ötesinde, sivil toplum ve hükümet üzerinde de önemli bir gücü vardır. Bu olgu yeni fikirler oluşturur, hissiyatlar ortaya çıkartır, âdetler telkin eder ve kendisinin bizzat oluşturmadığı şeyleri de dönüştürür.

Böylece, Amerikan toplumunu incelediğimde, fırsat eşitliğinde, her bir tikel olgunun kendisine bağlı olarak ortaya çıktığı yönlendirici bir ilke görmeye başladım. Bu olguyu tüm gözlemlerimin gelip kendisine dayandığı merkezi bir nokta olarak sürekli önümde buluveriyordum.

Ardından, düşüncelerimi kendi yarımküremize odaklayınca, yeni dünyanın bana sunduğu manzaraya benzer şeylerin burada da bulunduğunu fark ettim. Ancak buradaki fırsat eşitliği, Birleşik Devletler'deki gibi aşırı uçlara kaymasa da, her gün biraz daha o noktaya doğru yaklaşıyordu. Amerikan toplumunda hüküm süren bu demokrasi aynı zamanda Avrupa'da da hızla iktidara doğru ilerliyordu.

İşte bu düşüncelerden hareketle okuyacağınız kitabın ana sorunsalına ulaşmış oldum.

Etrafımızda büyük bir demokratik devrim gerçekleşiyor; herkes bunun farkında, ama kimse bu devrimi aynı şekilde değerlendirmiyor. Bazıları de-

mokratik devrimin yeni ve arızî bir şey olduğunu düşünüyor ve hâlâ onu dizginleyebileceklerini ümit ediyorlar. Diğerleri de, demokratik devrimi tarihte bildiğimiz en kalıcı, en eski ve en istikrarlı olgu olarak değerlendirip, onun karşı konulamaz bir süreç olduğunu düşünüyorlar.

Bir an için Fransa'nın yedi yüz yıl önceki halini düşünelim: Hem toprağa sahip olan hem de orada yaşayanların yöneticisi olan bir avuç aile tarafından paylaşılmış bir ülkeydi Fransa. Hükmetme hakkı miras yoluyla kuşaktan kuşağa geçiyordu. İnsanların birbirleri üzerinde etkide bulunabilmelerinin tek yolu güçtü. İktidarın yegâne kaynağı da toprak mülkiyetiydi.

Zamanla, ruhban sınıfının siyasi gücü şekillenmeye ve yaygınlaşmaya başladı. Zira kilisenin kapıları, yoksullara, zenginlere ve asil olmayanlara, yani tüm sınıflara açıktı. Böylece, eşitlik kilise tarafından hükümet kademelerine nüfuz etmeye başladı. Serf olarak yaşamının sonuna kadar köle kalmaya yazgılı kişiler, rahip olarak asillerin arasında bulunmaya ve hatta kralın bile üstünde mevki edinmeye başladılar.

Gittikçe daha medeni ve istikrarlı bir hale gelen toplumda, insanlar arasındaki farklı ilişkiler artarak daha karışık bir nitelik kazandı. Böylece medeni yasalara yönelik ihtiyaç da gittikçe su yüzüne çıktı. Hâkimler görünür olmaya başladılar ve mahkemelerin karanlık dehlizlerinden ve tozlu mahkeme salonlarından çıkarak, kürklerini ve kılıçlarını kuşanmış baronların yanında prenslerin salonlarında yer almaya başladılar.

Krallar soylu işleriyle meşgul olup, asiller de kişisel çatışmalarında kendilerini tüketirlerken, alt tabakadakiler de ticaret yoluyla zenginleşiyorlardı. Paranın gücü devlet işlerinde de kendisini hissettirmeye başladı. Ticaret iktidara açılan yeni bir kaynak oldu ve sermayedarlar hem hor görülen, hem de övgülere boğulan bir siyasi güç haline geldiler.

Yavaş yavaş aydınlanma gerçekleşiyordu. Edebiyat ve sanata ilgi uyandı. Düşünsel çalışmalar başarı ögesi olarak değerlendirildi. Bilim bir hükümet aracına dönüştü ve akıl da toplumsal bir güce kavuştu. Böylece aydınlar da değer kazandılar.

Bununla birlikte iktidara ulaşmak için yeni yollar açılırken, doğuştan elde edilmiş olan değerler de önemlerini kaybetmeye başlıyordu. Oysa 11. yüzyılda paha biçilemez bir değere sahip olan asalet, 13. yüzyılda satın alınabilir hale geldi. İlk defa 1270 yılında soyluluk unvanı verildi ve böylece eşitlik, bizzat aristokrasi tarafından hükümet işlerine dâhil edildi.

Bundan sonraki yedi yüz yıl boyunca, bazen kralın otoritesine karşı çıkmak, bazen de rakiplerinin güçlerini ellerinden almak için asiller, halka siyasi bir kudret verdiler.

Çoğu zaman da, kralın bizzat aristokrasiyi küçük düşürmek için alt sınıflardakilere yönetime katılma olanağı verdiği görülüyordu.

Aslında Fransa'da krallar eşitliği sağlama konusunda cesur ve faal görünüyordular. Hırslı ve güçlü oldukları zaman, halkı asillerin derecesine yükseltmeye çalışıyorlardı. Mutedil ve güçsüz oldukları zaman ise, halkın asillerden aşağı bir derecede bulunmasına izin veriyorlardı. Yani bazı krallar marifetleriyle, diğerleri de kötülük eğilimleriyle demokrasiye yardım etmiş oldular. Örneğin, XI. Louis ve XIV. Louis herkesi tahtın altında eşitlemeye özen gösterirken, XV. Louis kendisiyle birlikte tüm sarayı da yerle bir etti.

Yurttaşların feodal mülkiyetin dışında da toprak sahibi olmaya başlaması, bireysel zenginliğin tanınarak etkisini arttırması ve güç sağlamasıyla, insanlar arasında yeni eşitlik unsurlarına başvurmaksızın sanatta yeni keşifler yapmak, ticaret ve endüstride mükemmel ürünler elde etmek artık imkânsız olacaktı. Böylece artık keşfedilen tüm yöntemler, ortaya çıkan tüm ihtiyaçlar, giderilmeyi bekleyen tüm istekler, evrensel eşitleşme sürecinin bir parçası haline geldi. Lüks tutkusu, savaş sevgisi, modanın hâkimiyeti, insan kalbinin hem en sunî hem de en derin ihtirasları, zenginleri yoksullaştırmaya, yoksulları da zenginleştirmeye hizmet ediyordu.

Aklın tüm ürünlerinin güç ve zenginlik kaynakları olarak değerlendirilmesiyle, bilimdeki tüm gelişmeler, tüm yeni bilgiler ve tüm yeni fikirler de halkın erişebileceği kudret tohumları haline geldiler. Şiir, belagat, hafıza, zihnin tüm lütufları, imgelemin tüm parıltıları, tüm düşünsel derinlikler, Tanrı'nın insana bahşettiği tüm bu hediyeler, demokrasiye yaradı ve hatta bu unsurlar demokrasiye muhalif olanların eline geçse bile, insanın doğal büyüklüğünü vurguladıkları için, demokrasiyi güçlendirmiş oldular. Öyleyse, medeniyet ve bilgiyle demokrasi de gelişti ve edebiyat da, zayıfların ve yoksulların sürekli yeni silahlar kuşandıkları, tüm insanlığa açık bir cephanelik oldu.

Tarihimizin sayfalarını çevirdiğimizde, yedi yüzyıldan beri eşitliğin lehine işlemeyen herhangi bir büyük olayla neredeyse karşılaşmayız.

Haçlı seferleri ve İngiltere'yle savaşlar asilleri kırıp geçirdi, üstelik onların topraklarını da böldü; yerel idarelerde, bizzat feodal monarşinin bağrında demokratik özgürlük yerleşti; ateşli silahların keşfiyle savaş alanında köylü ve asil arasında eşitlik sağlandı; matbaa da tüm kaynaklara herkesin erişmesini sağladı; posta ise, bilgiyi yoksulun kulübesinin eşliğinden sarayın kapısına kadar ulaştırdı; Protestanlık da tüm insanların Tanrı'nın yolunu bulmak konusunda eşit konumda bulunduğunu savundu. Amerika'nın keşfiyle de, binlerce yeni servet yolu açıldı ve böylece maceraperestler de zenginlik ve güç kazandılar.

Eğer 11. yüzyıldan itibaren Fransa'da olup bitenleri elli yıllık dönemler halinde incellerseniz, her bir dönemin başında toplumda iki cepheli bir devrimin gerçekleştiğini görmekte zorlanmazsınız. Asiller toplumsal yaşamda

düşüşe geçmişken, köylüler yükselişe geçti, birisi inerken, diğeri yükseldi. Bu iki sınıf her yarım yüzyılda bir birbirlerine daha da yaklaştılar ve en sonunda eşit kademeye ulaştılar.

Ayrıca vurgulamam gerekir ki, bu durum sadece Fransa'ya özgü değildir. Tüm Hristiyan âleminde nereye bakarsak bakalım, bir ve aynı devrimin vuku bulduğunu görürüz.

Halkların yaşamlarında gerçekleşen farklı olayların her yerde sürekli demokrasinin lehine işlediğini fark ederiz. Aslında herkes bu sürece yardım etmiştir; demokrasinin başarısı için çaba gösterenler de, bu konuda hiçbir şey yapmayanlar da, onun için mücadele edenler de, ona düşman olduğunu iddia edenler de. Herkes, farklı bir şekilde aynı hedefe hizmet etmiştir ve bile-rek ya da bilmeyerek ama hep birlikte Tanrı'nın demokrasi için çizdiği yolda kullandığı araçlar haline gelmiştir.

Öyleyse diyebiliriz ki, fırsat eşitliğinin aşamalı gelişimi ilahi bir olgudur ve böyle olmasını da şu özelliklerine borçludur: Evrenseldir, kalıcıdır ve her gün beşeri kudretin sınırlarını zorlar, her olay ve her insan bizzat onun gelişimine katkıda bulunur.

Peki kökleri böyle derinlere uzanan toplumsal bir hareketin sadece bir neslin çabaları sonucu kesintiye uğrayacağına inanmak akıllıca olur mu? Feodal sistemi yıktıktan ve kralları yendikten sonra demokrasinin burjuvalar ve zenginler karşısında gerileyeceğini düşünebilir miyiz? Kendisi bu kadar güçlenmiş ve düşmanları da bu kadar zayıflamışken neden dursun ki?

Öyleyse nereye doğru gidiyoruz? Kimse bunu söyleyemez, çünkü karşılaştırmaya yapabileceğimiz başka örneklerimiz yok. Dünyanın başka hiçbir ülkesinde ve zamanında koşullar, bugün Hristiyanlar arasındaki koşullar kadar eşit hale gelmemiştir. Bu nedenle, zaten meydana gelmiş olan demokrasinin görkemi, olabilecekleri görmemizi de engelliyor.

Okuyacağınız kitap, tüm engellere rağmen yüzyıllardır yol almaya devam eden ve hâlâ kendi yarattığı yıkıntılar arasında yükselen bu karşı konulamaz devrimin yazarın ruhunda uyandırdığı bir çeşit dinsel terör izlenimi altında yazıldı.

Tanrı'nın mutlak iradesinin izlerini keşfetmemiz için bizzat onun konuşması gerekmez; doğanın olağan seyrini ve olayların kesintisiz işleyişini izlemek yeterlidir. Biliyorum ki, –Yaratıcı'nın vahyine başvurmaya gerek kalmaksızın– uzayda yıldızlar onun çizdiği yönde hareket ederler.

Eğer günümüz insanları, böyle uzun gözlemler ve derin tefekkürler sonucunda, eşitliğin aşamalı ve tedrici gelişiminin tarihimizin hem geçmişinde hem de geleceğinde bulunduğunu anlasalardı, bu gelişimde bulunan mutlak iradenin kutsal karakterini de fark etmiş olurlardı. Bu durumda demokrasiye karşı savaşmak, bizzat Tanrı'ya karşı mücadele etmek anlamına gelirdi ve

uluslar da Tanrı'nın inayetinin emrettiği toplumsal duruma ayak uydurmaktan başka bir şey yapamazlardı.

Bana öyle geliyor ki, Hristiyan halkları günümüzde korkutucu bir manzara sunuyorlar. İçinde sürüklendikleri akım bir anda durdurulamayacak kadar güçlüdür, ama aynı zamanda yönlendirilemeyecek kadar da hızlı değildir. Bu halkların kaderleri aslında kendi ellerindedir, ama yakında bu olasılık da ellerinden kaçabilir.

Demokrasiyi öğretmek, gerekirse ona yönelik inanışları canlandırmak, temüllerini arıtmak, onun hareketlerini düzenlemek, tecrübesizliğini yavaş yavaş ticaretin deneyimiyle telafi etmek, kör içgüdülerinin yerine hakiki menfaatlerini ikame etmek, hükümetini zamana ve mekâna göre düzenlemek, koşulları ve insanları takip ederek hükümeti değiştirmek. İşte tüm bunlar, günümüzde toplumu yönetenler için gerekli ilk ödevlerdir.

Bu yeni dünya için yeni bir siyaset bilimi gereklidir.

Ama en az düşündüğümüz şey de budur: Hızlı akan bir ırmağın ortasında, akıntı bizi sürüklerken ve hatta uçuruma doğru ilerletirken, sanki inatla kıyıda bıraktığımız yıkıntılara gözlerimizi dikmiş duruyoruz.

Tasvir ettiğim büyük toplumsal devrimin bizden daha hızlı ilerleme kaydettiği başka bir Avrupa ülkesi yoktur. Ancak açık ki, devrim her zaman tesadüflerle ilerliyor.

Devlet adamları hiçbir zaman böyle bir devrim için önceden hazırlık yapmaya niyetlenmedi. Çünkü bu devrim, onlara rağmen ve onların haberi olmadan gerçekleşti. Ulusların en güçlü, en zeki ve en ahlâki sınıfları da, devrimi yönlendirmek amacıyla, bu süreci kendilerine mal etmeye çalışmadılar. Böylece demokrasi vahşi içgüdülerine terk edildi ve sokaklarda kendi kendilerine büyümeye terk edilmiş, toplumun sadece kötülük ve sefaletine tanıklık eden ve ebeveyn bakımından yoksun kalan çocuklar gibi büyüdü. O iktidarı birdenbire ele geçirene kadar, onun varlığını reddediyor gibiydik. Ardından herkes onun en küçük isteğine bile boyun eğdi, güç imgesi olarak ona taptı, ama sonra kendi aşırılığı yüzünden zayıf düşünce, yasa koyucular onu yeniden düzenlemeye çalışmak yerine ihtiyatsızca ortadan kaldırmaya çalıştılar. Onunla hükümet etmeyi öğrenmek yerine, sadece onsuz hükümet etmenin yolları düşünüldüyordu.

Bu durumda, demokratik devrim, yasalarda, fikirlerde, alışkanlıklarda, temüllerde zorunlu kıldığı değişiklikler yapılmaksızın toplumda gerçekleşmiş oldu. Böylece, zaafılarını azaltmak ve doğal avantajlarını ortaya çıkartmak konusunda çok çaba sarf etmemiz gerekmeyen bir demokrasiye yetindik. Neden olduğu kötülükleri görerek, bahsedebileceği iyilikleri de hâlâ görmezden geliyoruz.

Aristokrasiye dayalı kralların iktidarları Avrupa halklarını rahatça yönetti-

ği zamanlarda, sefaletin pençesindeki toplum, günümüzde kolayca anlayıp, değerlendiremeyeceğimiz bir şekilde, bazı küçük mutluluk çeşitlerini de tadıyorlardı.

Bazı kişilerin sahip olduğu kudret, prensin tiranlığının aşılamaz bariyerlerini kaldırıyordu. Halkın gözünde neredeyse tanrısal bir güç taşıyan kralar ise, kendilerine duyulan saygı nedeniyle, iktidarlarını kötü niyetleri için kullanamıyorlardı.

Halkla aralarında devasa bir mesafe bulunmasına rağmen asiller de halka, tıpkı bir çobanın sürüsüne gösterdiği gibi, hayırhah ve dingin bir tavır gösteriyorlardı. Kendi eşitleri olarak görmedikleri yoksullara da, bizzat Tanrı'nın inyeti tarafından kendilerine bahsedilen bir emanet gibi göz kulak oluyorlardı.

Yaşadıkları toplumsal durumdan farklı bir duruma akıl dahi erdiremeyen, yöneticileriyle eşit olabileceklerini hayal bile edemeyen halk ise, sadece kendi paylarına düşenleri alıyor, kendi hakları üzerine de tartışmıyorlardı. Şefkatli ve adil oldukları sürece asilleri seviyorlardı ve onların sertliklerine de, sanki Tanrı tarafından gönderilmiş kaçınılmaz kötülüklermiş gibi, kolayca ve direnmeksizin boyun eğiyorlardı. Ayrıca, gelenek ve görenekler de tiranlığa belli sınırlar koymuştu ve böyle bir güce karşı belli bir çeşit hukuk oluşturulmuştu.

Meşru olduğuna inandıkları ayrıcalıklarının ellerinden alınacağını hiç düşünmeyen asiller ile alt tabakada bulunmalarını doğanın değişmez düzeninin bir sonucu olarak gören köleler arasında, yani kaderleri farklı bir biçimde şekillenen bu iki sınıf arasında karşılıklı bir teveccüh ilişkisi kurulmuş olduğunu söyleyebiliriz. Toplumda eşitsizlik ve sefalet görülürken, ruhlar böyle bir seviyeye inmemişti.

İnsanları çileden çıkaran şey aslında, iktidarın işleyişi ya da boyun eğme alışkanlığı değil, meşru olmadığını düşündükleri bir gücün varlığı ve gasp edilmiş ve baskıcı olarak gördükleri bir iktidara boyun eğmekti.

Bir yanda zenginlik, güç ve eğlence ve bunlarla birlikte lüks isteği, çok titiz beğeniler, zevk düşkünlüğü ve sanata saygı bulunurken; diğer yanda ise emek, kabalık ve cahillik bulunuyordu.

Ama bu kaba ve cahil kitlenin içinde, güçlü tutkular, cesur duygular, derin inanışlar ve naif erdemler de görülüyordu.

Aslında böyle bir toplumsal yapı istikrara, kudrete ve özellikle de ihtişama sahip olabilirdi.

Fakat artık günümüzde sınıflar birbirine karışmaya başlıyor; insanlar arasında yükselen engeller yıkılıp, mülkler parçalanıyor, iktidar paylaşılır hale geliyor, aydınlanma gittikçe yaygınlaşırken, anlayışlar eşitlik üzerine kurulu. Toplumsal durum tamamen demokratikleşirken, demokrasinin egemenliği rahatça kurumlarda ve teamüllerde yer ediniyor.

Herkesin yasaya kendi eseriymiş gibi baktığı ve bu nedenle de onu kolayca sevdiği ve boyun eğdiği bir toplum tasarlıyorum. Tanrısal olarak değil de, zorunlu olarak değerlendirilip saygı gören bir hükümet otoritesinin bulunduğu böyle bir toplumda, devlet başkanma yönelik sevgi de bir tutkuya değil, makul ve dingin bir duyguya dayanır. Herkes belirli haklara sahip olacağından ve bu haklarının korunacağından emin olacağından, sınıflar arasında da, kibirden olduğu kadar bayağılıktan da uzak, karşılıklı bir güven ve alçakgönüllülük alanı kurulacaktır.

Kendi menfaatlerini öğrenen halk, toplumun nimetlerinden faydalanması için, onun kendisine verdiği görevleri yerine getirmesi gerektiğini bilecektir. Böylece, yurttaşların gönüllü dernekleri asillerin bireysel gücünün yerini alacaktır ve devlet de hem tiranlıktan hem de başıbozukluktan korunmuş olacaktır.

Bana öyle geliyor ki, bu şekilde kurulan demokratik bir devlette toplum da durağan kalmayacaktır, ama toplumsal hareketler kurallara bağlanabilecek ve tedrici hale getirilebilecektir. Her ne kadar aristokrasiden daha az görkemli olaksa da, sefalet de daha az görülecektir. Abartılı zevkler daha az, refah daha yaygın olacaktır. Bilimler daha az şaşaalı olurken, cehalet de daha az görülecektir. Duygular daha az etkili, alışkanlıklar ise daha uysal olacaktır. İnsanların zaafırları çoğalacaktır belki ama ağır suçlar da azalacaktır.

İnanışlara yönelik heyecan ve isteğin yokluğunda, aydınlanma ve tecrübe adına, yurttaşlardan büyük fedakârlıklar istenecektir. Eşit derecede zayıf olan her birey, benzerlerinin varlığına da eşit derecede ihtiyaç duyacaktır ve sadece onunla işbirliği yapması durumunda onun desteğini alabileceğini bildiğinden, bireysel menfaatiyle kamu menfaatinin birleşeceğini kolayca keşfedecektir.

Bir bütün olarak millet, belki görkemini ve ihtişamını kaybedecek ve daha güçsüz olacaktır, ama yurttaşların çoğunluğu daha refah içinde olan yaşam koşullarına sahip olacaktır ve halk da, daha iyiye gitme konusunda umutsuz olduğundan dolayı değil de, iyi durumda olduğunu hissettiğinden, daha barışçıl kalacaktır.

Bütününde her ne kadar her şey iyi gitmiyor olsa da, en azından toplum yararlı ve iyi olduğunu düşündüğü şeyleri kendine mal edebilir ve insanlar da, aristokrasinin onlara sunmuş olduğu avantajları terk ederek, demokrasinin bahşettiği her türlü nimetten faydalanabilir.

Peki, bu durumda, atalarımızın toplumsal yapısından vazgeçip, onların kurumlarını, fikirlerini ve teamüllerini bir kenara attıktan sonra bunların yerine neleri koyacağız?

Kralın iktidarının sahip olduğu itibar, yerine yasaların saygınlığı geçirilmeksizin yıkıldı. Günümüzde, halk otoriteyi küçümsüyor ama ondan korkmaz.

kuyor da. Böylece önceden saygı ve sevgi sayesinde ortaya çıkmamış olan bir korku halk arasında doğuyor.

Fark ediyorum ki, tiranlığa karşı tek başına mücadele edebilecek bireysel varoluşları ortadan kaldırdık. Hükümet de aileler, loncalar ve bireylerin ellerinden imtiyazlarını alarak bunların mirasçısı oldu. Bazen baskıcı ama çoğunlukla muhafazakâr olan küçük bir yurttaş grubunun gücünün yerini de tüm halkın zayıflığı aldı.

Zenginliklerin paylaşılması zengin ve yoksul arasındaki mesafeyi azalttı ama bu iki sınıf birbirlerine yaklaştıkça, birbirlerinden nefret etmek için yeni nedenler buldular. Şiddet ve kıskançlık dolu bakışlarını birbirlerine diktirerek, iktidar için itişmeye başladılar. Üstelik ne zenginlerde ne de yoksullarda hukuk ideası bulunmuyor ve onlara göre şu an için kullanılabilecek tek geçerli yol ve geleceğin biricik garantisi de güç olarak görünüyor.

Yoksullar, atalarının inanışlarını değil, büyük oranda önyargılarını, erdemlerini değil, cehaletlerini devam ettiriyorlar. Eylemlerini, tam olarak anlamadıkları menfaat doktrinine göre düzenliyorlar ve bencillikleri de tıpkı önceden duydukları bağlılıkları gibi temelsiz görünüyor.

Toplum dingindir, ama gücünün ve rahatlığının bilincinde olduğu için değil, tam tersine kendisini zayıf ve güçsüz hissettiği için. O, tek bir girişimle yok olabileceğinden korkar. Herkes kendisini kötü hissediyor, ama kimse-nin daha iyisini bulmak için gerekli cesaret ve enerjisi yok. Hepimizin istekleri, üzüntüleri, hayal kırıklıkları ve sevinçleri var ama tıpkı yaşlıların iktidarsızlıkla sonuçlanan tutkularına benzer şekilde, kimse bunları görünür ve kalıcı kılabilen bir şey üretmiyor.

Böylece, eski toplumun iyi olarak sunmuş olduklarını –şimdiki toplumun bunlardan yararlanabileceği unsurları ayırt etmeksizin– bir kenara ittik. Aristokratik bir toplumu yıktıktan sonra, sanki eski yapının yıkıntıları-nın ortasında durmuş, gözlerimizi bunlara dikmiş izliyor gibiyiz.

Aydınlar arasında olanlar da daha az içler acısı değildir.

Oluruna bırakılmış ve düzensizliğe terk edilmiş Fransa demokrasisi, karışısına çıkan her şeyi yıktı, ortadan kaldıramadıklarını da sarstı. Bu demokrasi, gürültüsüz patırtısız bir şekilde egemenliğini sağlamak amacıyla toplumu yavaş yavaş ele geçirmeye çalışmadı. Tam tersine karışık ve çalkantılı bir çatışma ortamından faydalandı. Bu mücadelenin coşkusuyla, bazı kişilerin aşırılıkları ve sanılarının etkisiyle özgün düşüncelerinden uzaklaşan herkes, bizzat kendi hedeflerini şaşırdı ve hakiki duygularına ve içgüdülerine hitap etmeyen bir dil kullanır hale geldi.

İşte böyle tuhaf bir keşmekeş içinde bulunuyoruz.

Gözlerimizin önünde cereyan eden bu olaylardan daha çok acıma ve merhamet gerektiren başka bir olay hatırlamıyorum. Bana öyle geliyor ki, günü-

müzde artık sanılar ve beğeniler, eylemler ve inanışlar arasındaki doğal bağı koparmış bulunuyoruz. İnsanların duyguları ve düşünceleri arasında şimdiye kadar bulunmuş olan sempati yıkılmış, her türlü ahlâki benzeşim yasası yürürlükten kaldırılmış görünüyor.

Ancak aramızda hâlâ ruhunu öteki dünyanın hakikatleriyle beslemeyi seven gayretli Hristiyanlar var. Bu kişiler kuşkusuz her türlü ahlâki yüceliğin kaynağı olan özgürlükten cesaret alıyorlar. Tanrı karşısında tüm insanları eşit sayan Hristiyanlık, yasa karşısında tüm yurttaşları eşit saymayı reddetmeyecektir. Ama bir dizi tuhaf olay sonucunda, din bir anda demokrasinin alt üst ettiği güçler arasında yerini aldı, sevdiği eşitlikten uzaklaşmak ve özgürlüğü de bir düşmanıymış gibi lanetlemek zorunda kaldı. Oysa din bu çabaları kutsallaştırabilirdi.

Bu inançlı insanların yanı sıra, bakışlarını gökyüzüne doğru değil de, yer yüzüne doğru yöneltmiş olanları da keşfedelim. Bu kişiler, özgürlüğü sadece en soylu erdemlerin değil, aynı zamanda en yüce iyiliklerin de kaynağı olarak gördükleri için ona tutkundurlar. Samimi bir şekilde özgürlüğün hâkim olmasını ve insanların onun faziletlerinden faydalanmasını isterler. Bu kişilerin dinin yardımına başvurmaları da gayet anlaşılır bir durum olurdu, çünkü biliyorlardır ki, teamüller olmaksızın özgürlük, inanışlar olmaksızın da teamüller oluşturulamaz. Ancak onlar, sorgulamaksızın, dini düşman saflarında değerlendirdiler. Bazıları ona saldırdı, bazıları da onu savunmaya cesaret dahi edemedi.

Geçmiş yüzyıllarda bayağı ve adî ruhlu insanlar köleliği savunurken, bağımsız ruhlular ve cesur yürekli umutsuzca özgürlüğü savunmak için mücadele ettiler. Ama günümüzde sık sık, düşünceleri beğenileriyle karışıklık içinde olan, hiçbir zaman kendilerine layık görmedikleri köle ruhlu olmayı ve bayağılığı öven, doğal olarak asil ve yürekli kişilerle karşılaşırız. Diğer tarafta ise, tam tersine özgürlükten kutsal ve kendinde yüce bir şeymiş gibi bahseden ve hiçbir zaman değerini bilmediği haklardan insanlık adına şikâyet edenler var.

Naif teamülleri, dingin alışkanlıkları, rahatlıkları ve aydınlık fikirleriyle kendilerini çevreleyen toplulukların doğal olarak başına geçen erdemli ve barışçı insanlar fark ediyorum. Yurtlarına samimi bir sevgi besleyen bu kişiler, onun için büyük fedakârlıklar yapmaya da hazırlar. Buna karşın, uygarlık bu kişileri hasımları gibi görüyor. Onlar da bu suiistimalleri yaptıkları iyiliklerle karşılaştırıyorlar ve böylece, zihinlerinde kötülük fikri yenilik fikriyle bütünüyle birleşiyor.

Bunların yanında, ilerleme adına insanı maddileştirerek, adil olanı önemsemeksizin çıkarlarını kollayanları; inanışları önemsemeksizin bilimle ilgilenenleri ve erdemden uzaklaşarak rahatlığını düşünenleri görüyoruz. Bu ki-

siler, modern uygarlığın şampiyonlarıdır ve bayağılıklarına dayanarak kendilerine emanet edilenleri gasp edip, kendilerini her şeyin üstünde görürler.

Öyleyse biz neredeyiz?

İnançlı insanlar özgürlük için mücadele ediyor ve özgürlük tutkunları dinlere saldırıyorlar. Asil ve cesur zihinler köleliği övüyorlar, bayağı ve köle ruhlular bağımsızlığı savunuyorlar. Onurlu ve aydın yurttaşlar her türlü ilerlemenin düşmanı görünüyorken, yurtseverlikten ve teamüllerden uzak insanlar kendilerini uygarlığın ve aydınlanmanın havarileri gibi sunuyorlar!

Diğer yüzyılların kaderi de bizimki gibi miydi? İnsan hep, hiçbir şeyin birbirine bağlı olmadığı, erdemin dehadan, dehanın da onurdan yoksun olduğu, düzen isteginin tiranlığa merakla, kutsal özgürlük kültürünün yasaları küçümsemeyle karıştırıldığı, bilincin insanların eylemlerini ancak kuşkulu bir durulukla ele alabildiği, yasak olanla olmayanın, onurlu olanla utanç vericinin, doğruyla yanlışın birbirine karıştığı bir dünyada mı yaşadı?

Tanrı'nın insanı, etrafını kuşatmış olan entelektüel sefaletlerle didişmek için yarattığını mı düşünmeliyim? Sanmıyorum. Tanrı, Avrupa toplumları için daha durağan ve daha dingin bir gelecek hazırlıyor. Tabii ki onun niyetlerini bilemem, ama bu niyete inanmamazlık etmeyeceğim; onun adaletinden değil de, kendi akıl yürütmelerimden kuşku duymayı tercih ederim.

Dünyada, bahsettiğim bu büyük toplumsal devrimin neredeyse doğal sınırlarına ulaşmış olan bir ülke var. Ama bu ülkede her şey gayet sade ve kolayca gerçekleşti. Daha açık bir ifadeyle, bu ülkenin, bizde gerçekleşen demokratik devrimin kazanımlarına, bizzat bir devrim yapmadan ulaştığını söyleyebiliriz.

17. yüzyılın başlarında Amerika'ya yerleşen göçmenler, demokrasi ilkesini eski Avrupa toplumlarında mücadele ettikleri tüm unsurlardan kurtararak, yeni dünyanın sınırları içine yerleştirmeyi başardılar. Böylece, bu ilke, teamüllerle birlikte yerleşip, barış içinde yasalarda gelişerek, özgürlükle daha da yüceldi.

Bana öyle geliyor ki, kuşkusuz biz de Amerikalılar gibi, er ya da geç eksiksiz bir fırsat eşitliğine ulaşacağız. Fakat bundan, bir gün bizim de benzer bir toplumsal durumda, Amerikalıların ortaya koydukları siyasi sonuçların aynısına zorunlu olarak ulaşacağımız düşüncesini çıkarmıyorum. Amerikalıların demokrasinin alabileceği tek hükümet formunu keşfettiklerine de inanmıyorum. Ancak, demokrasinin bu iki ülkede ortaya çıkardığı birden fazla ortak noktayı ayırt etmek için, yasaları ve teamülleri doğuran temel etmenlerin aynı olduğunu görmemiz yeterlidir.

Bu nedenle, sadece meşru bir merakı gidermek için değil, aynı zamanda bizim de faydalanabileceğimiz bilgileri bulmak için Amerika'yı incelediğimi söyleyebilirim. Fakat Amerika'ya bir övgü söyleminde bulunacağımı dü-

şünenler kesinlikle yanılacaklardır. Kitabımı okuyacak her kişi de, böyle bir amacım olmadığına ikna olacaktır. Ayrıca amacım, genel olarak belli bir hükümet formunu öğütlemek de değildir. Çünkü yasalarda neredeyse hiçbir zaman mutlak mükemmelliğin olamayacağını düşünenlerdenim. Aynı zamanda, kaçınılmaz bir süreç olan toplumsal devrimin insanlığın ne lehine ne de aleyhine olduğunu iddia ediyorum. Devrimi, olmuş bitmiş ya da gerçekleşmeye hazır bir olgu olarak kabul ediyorum. Doğal sonuçlarını açık bir şekilde ayırt etmek ve eğer mümkünse, bunları insanların hizmetine sunmak amacıyla, böyle bir devrimi gerçekleştirmiş halklar arasından, en eksiksiz ve en barışçıl olan ülkeyi seçtim. İtiraf ediyorum ki, Amerika'da Amerika'dan fazlasını gördüm. Burada tüm eğilimleri, özellikleri, önyargıları ve tutkularıyla bizzat demokrasi imgesini aradım. Amacım, en azından demokrasiden umut edebileceğimiz veya çekineceğimiz noktaları tespit etmektir.

Bu nedenle Birinci Kısım'da, içgüdülerinden korkmaksızın olurlarına ve kendi doğal eğilimlerine bırakılmış olan Amerika'da demokrasinin nasıl kanunlara yön verdiğini, hükümetin işleyişi üzerinde ve genel olarak beşeri işler üzerinde yaptığı etkiyi göstermeye çalıştım. Demokrasinin neden olduğu iyilikleri ve kötülükleri vurgulamak istedim. Amerikalıların demokrasiye yön verirken hem aldıkları önlemleri hem de gözlerinden kaçan noktaları araştırdım. Onun toplumu yönetmeye olanak veren nedenlerini ayırt etmeye çalıştım.

İkinci Kısım'da ise amacım, fırsat eşitliğinin ve demokratik hükümetin Amerika'da sivil toplum, alışkanlıklar, fikirler ve teamüller üzerinde yaptığı etkiyi tasvir etmektir. Ama bu niyetimi gerçekleştirme konusunda daha az heyecan duymaya başlıyorum. Niyetli olduğum işi yerine getirmeden önce, amacım neredeyse yararsız hale geldi. Bir başkası okuyuculara, genel tablonun ağırlığını ince bir örtüyle saklayıp, benim bahsedemediğim bu demokrasiye özgü güzel ve iyi noktalara değinerek, Amerikan demokrasisine özgü başka temel özellikler de gösterebilir.¹

Amerika'da gördüğüm şeyi anlatmayı başarabildim mi bilmiyorum ama samimiyetle temel arzumun bu olduğunu söyleyebilirim. Bunu yaparken de, hiçbir şekilde, fikirleri olgulara tâbi kılmak yerine, olguları fikirlerden hareketle kabul etmedim.

1 Bu eserin ilk baskısını yayınladığım dönemde, Amerika'daki seyahat arkadaşım Gustave de Beaumont, *Marie, ou l'Esclavage aux États-Unis* başlıklı kitabı üzerinde çalışıyordu. Beaumont'un temel amacı, Anglo-Amerikan toplumunda siyahların durumunu açıklığa kavuşturmak ve incelemektir. Bu eseriyle Beaumont, Birleşik Devletler için hayati bir sorun olan kölelik sorununa canlı ve yeni bir bakış kazandırdı. Bilmiyorum yanılıyor muyum ama bana öyle geliyor ki, buradaki heyecanı kavramak, burasının genel görünümünü anlamak isteyenlerin ilgisini çekebilecek olan Beaumont'un kitabı, her şeyden önce doğru değerlendirmeler ve derin hakikatlere ulaşmak isteyen okuyucular arasında çok sağlam ve kalıcı bir iz bırakacaktır.

Bir fikir, yazılı belgelerden yardım almayı gerektirdiğinde, orijinal metinlere ve en hakiki ve kabul görmüş eserlere, belgelere başvurdum.² Dipnotlarda kaynaklarımı belirttim ve bunların hepsi kontrol edilebilir. Siyasi düşünceler, gelenekler ve teamüller söz konusu olduğunda da, en aydın kişilerle görüştüm. Önemli ya da kuşkulu bir konuyla karşılaştığımda, bir tanıkla yetinmeyip, başkalarının da tanıklıklarına başvurdum.

Burada okuyucunun zorunlu olarak sözüme inanması gerekiyor. Değerlendirmelerimi desteklemek maksadıyla, tabii ki okuyucuya çok tanıdık gelebilecek veya otorite olmayı hak eden kişilere gönderme yapabilirdim, ama bundan imtina ettim. Misafir, ev sahibinden, bazen dostlukla ağzından kaçırdığı ama her zaman önemli olan hakikatler öğrenir. Böylece, ev sahibi zorunlu sessizliğinden kurtulur. Bu durumda patavatsızlıktan endişe etmeye gerek yoktur, çünkü misafir, geçip gideceği için ev sahibi rahat konuşur. Tüm bu sırları not ettim, fakat bunları asla gün yüzüne çıkarmayacağım. Karşılaştığı konukseverliğin ardından hayal kırıklıklarına ve güç durumlara sebebiyet veren gezginler listesine adımın yazılmasındansa anlattıklarımın eksik kalmasını tercih ederim.

Tüm çabalarıma rağmen, eleştirmek isteyen kişi için, bu kitabı eleştirmekten daha kolay bir şey olmadığının farkındayım.

Bu kitabı dikkatle incelemek isteyenler, kitabın bütününde tüm kısım ve bölümleri birbirine bağlayan temel bir fikirle karşılaşacaklar. Ancak, ele aldığım konuların çeşitliliği de çok fazla. Bu nedenle bahsetmiş olduğum olguların bütününe karşısına tek bir olgu, tüm fikirlerden ayrılmış bir fikir koymak isteyen kişi de bu isteğini gerçekleştirebilecektir. Umarım, eserim çalışmada hâkim olan haleti ruhiye içinde okunur, yani nasıl ki tek bir kanıta değil, birçok kanıta başvurarak karar verdiysem, eserim de bıraktığı genel izlenime göre değerlendirilir.

Ayrıca unutulmamalıdır ki, anlaşılacak isteyen yazar, fikirlerinin her birini tüm teorik sonuçlarına götürmek ve hatta yanlışlık ve uygulanamazlık sınırlarına kadar zorlamak zorundadır. Çünkü bazen insan eylemlerinde mantık kurallarından uzaklaşmak zorunda kalır, ama söylemlerinde aynı şeyi yapamaz. İnsan söylemlerinde tutarsız olmak konusunda nasıl zorlanıyorsa, eylemlerinde de tutarlı olmak konusunda o kadar zorluk yaşar.

Birçok okuyucunun büyük bir eksiklik olarak göreceği bir noktaya işaret ederek bitirmek istiyorum. Bu kitap hiç kimseyi, hiçbir düşünceyi takip etme-

2 Yasal ve idari belgelere, her zaman minnetle hatırlayacağım bir nezaket sayesinde ulaştım. Araştırmalarımı kolaylaştıran Amerikalı görevliler arasında, bilhassa sayın bakan Edward Livingston'ın adını anmak isterim. Livingston, orada bulunduğum süre boyunca, federal hükümetle ilgili elde ettiğim belgelerin büyük bir kısmına ulaşmamı sağladı. Livingston, yazılarını okuyarak sevdiğim, bu yazılarından dolayı da büyük saygı duyduğum ve çok beğendiğim, bu nedenle bizat tanımdan da büyük onur duyduğum değerli bir insandır.

rek yazılmadı. Bu kitabı yazarken, ne herhangi bir tarafı tutmayı, ne de herhangi bir tarafa karşı mücadele etmeyi hedefledim. Belli bir taraftan hareketle bakmak yerine, tüm taraflara belli bir mesafeyle bakmaya çalıştım. Çünkü taraflı olanlar bir sonraki gün olacaklarla ilgilenirken, ben geleceği düşünmek istiyordum.

BİRİNCİ KISIM

KUZAY AMERİKA'NIN DIŞ KONUMU

Kuzey Amerika iki büyük bölgeye bölünmüştür; bunlardan birisi kutuplara doğru çıkar, diğeri ekvatora doğru iner – Missisipi vadisi – Yeryüzündeki devrimlerin burada bıraktığı izler – İngiliz sömürgelerin üzerinde kurulduğu Atlantik Okyanusu'nun kıyısı – Keşif çağında Güney Amerika ve Kuzey Amerika'nın sunduğu farklı görünümler – Kuzey Amerika ormanları – Geniş düzlükler – Göçebe yerli kabileler – Dış görünüşleri, teamülleri, dilleri – Bilinmeyen bir halkın izleri

Dış konumuyla Kuzey Amerika ilk bakışta ayırt etmenin kolay olduğu genel özellikler sunar.

Toprağın ve suların, dağların ve vadilerin ayrılması adeta tertipli bir düzenle sağlanır. Basit ve görkemli bir düzenleme, karışık nesneler içinde ve manzaranın çeşitliliği arasında kendisini açığa vurur.

İki büyük bölge, neredeyse eşit biçimde birbirinden ayrıdır.

Birincisinin sınırı kuzeyde, kuzey kutbudur; doğuda ve batıda ise iki büyük okyanustur. Bu bölge güneye doğru ilerler ve düzensiz çizilmiş kısımları Kanada'nın büyük göllerinin altında bulunan bir üçgen oluşturur.

İkinci bölge ise birincisinin bittiği yerde başlar ve kıtanın kalanına doğru yayılır.

Birisi kutba doğru hafifçe eğilmiştir, diğeri ekvatora doğru.

Birinci bölgede bulunan topraklar, kuzeyde öyle belirsiz bir bayır oluşturur ki bunların neredeyse bir plato oluşturduğu söylenebilir. Bu devasa dolma toprağın içinde ne yüksek dağlarla ne de derin vadilerle karşılaşılır.

Sular rastgele kıvrılır; ırmaklar birbirlerine karışır, birleşir, birbirlerinden ayrılır, sonra yeniden birbirlerine kavuşur, bataklıklarda yeniden kaybolur,

her dakika yarattıkları ıslak bir labirentin ortasında yollarını kaybederler ve nihayetinde sayısız dolambaçlı yoldan sonra denize yeniden ulaşırlar. Bu ilk bölgeyi sonlandıran büyük göller, eski dünyanın çoğu gölü gibi, tepelikler veya kayalıklar oluşturmaz; kıyıları düzdür ve suyun üzerinden sadece birkaç adım yukarıdadır. Böylece göllerden her biri sahil şeridine kadar geniş bir kesit oluşturur: yerkürenin yapısındaki en küçük değişiklik göllerin suyunu kutup tarafına veya tropik denizlere doğru akıtacaktır.

İkinci bölge daha engebelidir ve insanın kalıcı ikametgâhı olmak için daha uygundur. İki uzun sıradağ bu bölgeyi boydan böler; birisi, Alleghany dağları adıyla Atlantik Okyanusu'nu takip eder; diğeri ise Güney denizine paralel olarak sıralanır.

İki sıradağ arasında bulunan kapalı alan 228.343 fersah karedir.¹ Böylece yüzölçümü Fransa'ninkinden yaklaşık altı kat daha büyüktür.²

Buna karşın bu engin ülkede sadece tek bir vadi vardır, bu da Alleghany dağlarının geniş zirvesinden inen ve hiçbir engelle karşılaşmaksızın Rocky dağlarının tepesine kadar çıkan vadidir.

Vadinin ortasında devasa bir nehir akar. Dağlardan gelen tüm suların her yerden bu nehre doğru aktığı görülür.

Vaktiyle Fransızlar bu nehre ana yurtları anısına Saint-Louis adını vermişler. Kızılderililer ise bunu görkemli dillerinde Suların Babası veya Mississippi olarak adlandırmışlar.

Mississippi, yukarıda bahsettiğim iki büyük bölgenin sınırları üzerinde, bunları birbirinden ayıran platonun tepesinde kaynağını alır.

Ona yakın olarak, kutup denizine boşalacak bir başka nehir vardır.³ Mississippi, izlemesi gereken yoldan çoğunlukla emin değil gibidir: birçok defa yolundan vazgeçer, göller ve bataklıklar boyunca akışını yavaşlattıktan sonra nihayetinde karar verir ve yavaşça yolunu merkeze doğru oluşturur.

Bazen doğanın onun için açtığı kil katmanında sakince süzülen, bazen de fırtınalarla kabaran Mississippi, akımı boyunca bin fersahtan fazla yeri sular.⁴

Nehir ağzının üstünde 600 fersah⁵ olan ırmağın ortalama 15 boyluk derinliği vardır ve 300 tonilatoluk yapısı yaklaşık 200 fersahlık bir alan boyunca devam eder.

55 büyük geminin işleyebildiği çay sularını ona akıtır. Mississippi'nin

1 1.341.649 mil. Bkz. *Darby's View of the United States*, s. 499. Mili 2.000 ölçekli *toise*'a [Fransa'da kullanılan eski bir uzunluk ölçü birimi, yaklaşık iki metre – ç.n.] çevirdim.

2 Fransa 35.181 fersah karedir.

3 Rouge nehri.

4 2.500 mil, 1.032 fersah. Bkz. Wade, *Description des Etats-Unis*, cilt 1, s. 166.

5 1.364 mil, 563 fersah. A.g.f. cilt 1, s. 169.

bağlı olduğu nehirler arasında, 1.300 fersah uzunluğunda bir ırmak,⁶ 900,⁷ 600⁸ ve 500⁹ fersah uzunluklarında üç ırmak ve 200 fersah uzunluğunda 4 ırmak¹⁰ ve bunun yanında onun ortasında kaybolan sayısız çeşitlilikte dere vardır.

Mississippi'nin suladığı vadi, sadece onun için yaratılmış gibidir: Nehir dilediğinde ona iyilik ve kötülük bahşeder ve sanki onun tanrısı gibidir. Nehrin etrafında doğa tükenmez bir verimlilik sergiler; kıydan uzaklaştıkça verimli topraklar biter, toprak zayıflar, her şey canlılığını yitirir veya ölür. Hiçbir yerde yeryüzünün çırpınmaları Mississippi vadisindeki kadar açık bir şekilde izlerini bırakmaz. Ülkenin bütünün görünüşü suyun maharetine tanıklık eder. Verimsizliği kadar verimliliği de onun eseridir. İlkel okyanus dalgaları vadinin temelinde suların zamanla düzleştirdiği devasa verimli toprak tabakalarını biriktirmiştir. Nehrin sağ yakasında, çiftçilerin üzerinde traktörlerini kullanabileceği bir yüzey olarak düzleştirilmiş engin ovalar görürüz. Dağlara doğru yaklaştıkça, arazi tersine gittikçe daha fazla düzensiz ve verimsiz olur. Zemin adeta binlerce bölüme ayrılmıştır ve zamanın etrafındaki vücudu ve kasları tükettiği bir iskeletin kemikleri gibi, primitif sert taşlar şurada burada ortaya çıkar. Düzensiz biçimlenmiş taşlardan oluşan granit bir tabaka toprağın yüzeyini kaplar. Bazı bitkiler bu engeller arasından güçlkle filizlerini verir; diyebiliriz ki bu engin yüzeyin yıkıntılarını verimli bir örtü kaplar. Aslında bu taşları ve yüzeyleri analiz ederek, onların cevheri ile Rocky dağlarından kopmuş kurak tepeleri oluşturan cevher arasındaki mükemmel analogiyi fark etmek kolaydır. Sular vadinin temelindeki toprağı alaşağı ettikten sonra, kuşkusuz bir kısım sert taşları sürüklediler; bunları en yakın bayıra yuvarladılar ve bunları birbirleriyle öğüttükten sonra zirvelerinden söktükleri bu kalıntıları dağların temeline serpiştirdiler (A).

Mississippi vadisi, Tanrı'nın bir gün insanın ikamet etmesi için hazırladığı muhteşem bir mekândır ama buna karşın henüz sadece engin bir çöl olduğunu söyleyebiliriz.

Alleghany'nin doğu yamacı üzerinde, bu dağların etekleri ve Atlantik Okyanusu arasında, denizin geri çekilerek unutmış gibi görüldüğü kütle ve kumlardan oluşan uzun bir şerit uzanır. Bu bölge sadece ortalama 48 fersah¹¹ genişliğindedir ama 390 fersah¹² uzunluğundadır. Amerika kıtasının

6 Missouri. A.g.e., cilt 1, s. 132 (1.278 fersah).

7 Arkansas. A.g.e., cilt 1, s. 188 (877 fersah).

8 Rouge nehri. A.g.e., cilt 1, s. 190 (598 fersah).

9 Ohio. A.g.e., cilt 1, s. 192 (490 fersah).

10 Illinois, Saint-Pierre, Saint-François, Moingona.

Yukarıdaki ölçülerde, yasal mili ve 2.000 toise'lık fersahı temel olarak aldım.

11 100 mil.

12 Yaklaşık 900 mil.

bu bölümünde toprak, çiftçilerin çalışmalarına ancak güçlükle elverişli olur. Burada bitki örtüsü zayıftır ve tek biçimdedir.

Öncelikle bu barınılmaz kıyı üzerinde beşerî endüstri çabaları yoğunlaşır. Bir gün Amerika Birleşik Devletleri olacak İngiliz sömürgeleri işte bu kurak kara şeridi üzerinde doğdu ve büyüdü. Bugün de hâlâ iktidarın merkezi burasıdır, oysa gerisinde, kuşkusuz kıtanın geleceğinin mensubu olan büyük bir halkın hakiki unsurları neredeyse gizli bir biçimde toplanır.

Avrupalılar Antiller'in kıyısına ve sonrasında Güney Amerika yamaçlarına yaklaştıklarında, şairlerin övdüğü masalsı bölgelere ulaştıklarını sanıyorlardı. Deniz dönencelerin sıcaklığını ısılatıyordu; sularının olağanüstü şeffaflığı ilk defa denizcilere uçurumların derinliğini göstermişti.¹³ Okyanusun sakin yüzeyinde çiçek sepetleri gibi yüzer görünen süslü küçük adalar şurada burada görünüyordu. Bu büyümlü yerde manzaranın ortaya çıkardığı her şey insanın ihtiyaçları için hazırlanmış veya onun zevki için düzenlenmiş gibiydi. Ağaçların büyük kısmı besleyici meyvelerle doluydu ve insan için en az yararlı olanlar da renklerinin çeşitliliği ve parlaklığıyla gözleri kamaştırıyordu. Kokulu limon ağaçları, vahşi incir ağaçları, yuvarlak yapraklı mersin ağaçları, akasyalar, pembe defne ağaçları ormanında her şey çiçekli sarmaşıklarla birbirine karışmıştı, öyle ki çoğu Avrupa'da tanınmayan kuşların kızıl ve gök mavisi kanatları parıltıyor ve şarkılarının ahengi hareket ve yaşam dolu bir doğanın uyumuyla karışıyordu (B).

Ölüm bu parlak mantonun altında saklanmıştı; ama onu pek algılayamıyorduk, buna karşın o, insanı şimdiye bağlayan ve onu geleceğe yönelik kaygısız kılan yatıştırıcı bir etkiyle bu atmosferde hüküm sürüyordu.

Kuzey Amerika farklı bir görünümle ortaya çıktı: Burada her şey ağır, ciddi, görkemliydi; diyebiliriz ki, burası idrak [*intelligence*] alanı olmak için yaratılmıştı, güneş ise duyular ikametgâhı.

Çalkantılı ve sisli bir okyanus kıyılarını kaplıyordu; granit sert kayalar veya kumsallar kemer işlevi görüyordu; kıyılarını kaplayan koruluklar kasvetli ve melankolik yapraklarını sergiliyordu; burada çamin, karaçamın, yeşil meşenin, vahşi zeytin ağacının ve defne ağacının büyüdüğünü çok az görüyorduk.

Bu ilk muhitin içinden geçtikten sonra merkezi ormanın gölgeleri altına giriliyordu; burada iki yarı küreyi kaplayan en büyük ağaçların birbirlerine karıştığı görülüyordu. Çınarın, katalpa ağacının, ağdalı akça ağacın, Virginia kavağının dalları, meşenin, gürgenin ve ıhlamurun dallarıyla birbirine geçiyordu.

13 Antiller denizinde su öyle şeffaftır ki, der Malte-Brun (cilt III, s. 726), 60 kulaç derinlikteki mercanları ve balıkları ayırt edebiliriz. Gemi havada süzülür gibidir; gözlerini, kabuklu hayvanların ve parlak balıkların, fukus demetlerinin ve su yosunu koruluklarının arasından parladığı deniz altındaki bahçelerin akıcı billur suyuna kaptıran gezginleri bir çeşit baş dönmesi tutar.

İnsanın mülkü olan ormanlarda olduğu gibi ölüm burada ara vermeksizin kapıyı çalıyordu; ama kimse onun neden olduğu atıkları kaldırmaya çalışmıyordu. Böylece bunlar birbirleri üzerinde birikiyordu: zaman bunları hızlıca toz haline getirip, yeni mekânlar hazırlamaya yetişemiyordu. Ama bu atıkların ortasında bile, yeniden üretim işi durmaksızın devam ediyordu. Tırmanıcı bitkiler ve her türlü ot engellerin arasında oluşuyordu; güçsüz ağaçların üzerinde uzanıyor, onların topraklarına sızıyorlardı, hâlâ etraflarını kaplayan kurumuş kabuklarını kaldırıyor, yok ediyor ve genç filizlere yol açıyorlardı. Böylece ölüm bir anlamda yaşama yardım ediyordu. İkisi de mevcuttu ve marifetlerini birleştirmek ve karıştırmak istiyorlarmış gibiydiler.

Bu ormanlar içinde derin bir bilinmezlik barındırıyordu; beşerî endüstrinin henüz hareketini yönlendirmediği binlerce dere burayı ebedi bir rutubet içinde tutuyordu. Orada birkaç çiçek, vahşi yemiş veya kuş görmek çok zordu.

Burada sadece yaşlılıktan yıkılan bir ağacın düşmesi, bir nehrin çağlayanı, mandaların böğürmesi ve rüzgârın vızıltısı doğanın sessizliğini bozuyordu.

Büyük nehrin doğusunda koruluklar kısmen yok olmuşlardı; bunların yerine sınırsız çayırlar uzanıyordu. Uçsuz bucaksız çeşitliliği içinde doğa mı bu bereketli kırlardaki ağaçların tohumlarını reddediyordu, yoksa daha çok ağaçları çevreleyen ormanlar vaktiyle insanın marifetiyle mi yıkılmıştı? Bu geleneklerin ve bilimsel araştırmaların keşfedemeyeceği bir şeydir.

Buna karşın devasa ıssız topraklar beşerî mevcudiyetten tamamen muaf değildi; bazı kabileler yüzyıllardan beri ormanın gölgesinde veya geniş otlaklarda dolaşıyorlardı. Saint-Laurent ırmağının ağzından itibaren Mississippi deltasına kadar, Atlantik Okyanusu'ndan Güney denizine kadar bu vahşilerin aralarında müşterek soylarını doğrulayan benzer noktaları vardı. Ama kalanı, bilinen tüm ırklardan farklıydı:¹⁴ Ne Avrupalılar gibi beyazdılar, ne Asyalıların çoğu gibi sarıydılar, ne de zenciler gibi siyahtılar; derileri kırmızımtıraktı, saçları uzun ve parıltılıydı, dudakları inceydi, yanaklarında elmacık kemikleri çok belirgindi. Amerika'nın vahşi kabilelerinin konuştuğu dil, kelimeler düzeyinde farklıydı, ama hepsi aynı gramatikal kurala bağlıydı. Bu kurallar, insanlar arasında dilin biçimlenmesinde şimdiye kadar belirleyici olagelmış birçok kuraldan uzaklaşıyordu.

Amerikalıların bölgesel dili yeni bir düzenlemenin ürünü gibiydi; keşfe-

14 Kuzey Amerika'nın Kızılderililerinin fiziksel yapıları, dilleri ve alışkanlıkları ile Tunguzlar, Mançular, Moğollar, Tatarlar ve Asya'nın diğer göçebe kabilelerinininkiler arasında bazı benzerlikler olduğu bir süre önce keşfedildi. Bu sonuncular Bering Boğazı'na yakın bir mevkii işgal ederler, bu durum da eski bir çağda onların Amerika'nın çöl kısmına yerleşmiş oldukları fikrini ortaya atmaya olanak tanır. Fakat bilim henüz bu noktayı aydınlatmayı başaramadı. Bu soruya ilgili bkz. Malte-Brun, cilt V; M. de Humboldt'un eserleri; Fischer, *Conjectures sur l'origine des Américains*; Adair, *History of the American Indians*.

denlere göre bu dil, günümüz yerlilerinin pek yetenekli olmadıkları bir idrak çabasının habercisiydi (C).

Bu halkların toplumsal durumu, birçok açıdan eski dünyada gördüğümüz durumdan farklılaşıyordu: kendilerinden daha medeni ırklarla bağlantı kurmaksızın çöllerin etrafında özgürce ürediklerini söylüyorduk. Onlarda, kötülük ve iyiliğin kuşkulu ve tutarsız mefhumlarıyla, yeniden barbar olan uygarlaşmış uluslarda genellikle cehalet ve teamüllerin sertliğiyle karışan bu derin çürümeyle karşılaşmıyorduk. Kızılderili kendisinden başka kimseye borçlu değildi: erdemleri, kötülükleri, önyargıları kendi eseri idi; doğasının vahşi bağımsızlığında büyümüştü.

Uygarlaşmış ülkelerde halktan insanların nezaketsizliği, sadece cahil ve fakir olmalarından kaynaklanmaz, aynı zamanda böyle olduklarından, her gün görgülü ve zengin insanlarla bağlantı kurmak durumunda kalırlar.

Kendilerine benzeyen diğerlerinin saadeti ve kudretiyle her gün karşıtlık oluşturan talihsizliklerinin ve zayıflıklarının görünür oluşu aynı zamanda onların kalbinde kızgınlık ve korku uyandırır; aşağılık ve bağımlılık duygusu onları kızdırır ve gururlarını kırar. Ruhun bu aşağı durumu onların teamüllerinde ve dillerinde yeniden üretilir; onlar hem küstah hem de sığdırlar.

Bu durumun hakikati gözlemlerle kolayca kanıtlanır. Halk, diğer yerlerden çok aristokratik ülkelerde, köylerden çok varlıklı şehirlerde daha bayağıdır.

Güçlü ve zengin insanların bulunduğu bu yerde, zayıflar ve fakirler, bayağılıklarıyla ezilmiş hissederler; yeniden eşitliği kazanabilmek için hiçbir şey keşfetmezler; kendilerinden tamamen umutlarını yitirirler ve kendilerini beşerî haysiyetin altına düşmeye bırakırlar.

Koşulların tezatlığının bu üzücü sonucu vahşi yaşamda bulunmaz; Kızılderililer, hepsi cahil ve fakir olsalar da, hepsi aynı zamanda eşit ve özgürdürler.

Avrupalıların varmasıyla birlikte Kuzey Amerika yerlileri henüz zenginliğin bedelini bilmiyorlardı ve medeni insanın servetle kazandığı rahatlığa kayıtsız kalmışlardı. Buna karşın, onlarda bayağı hiçbir şey görülüyordu; tersine davranış biçimlerinde olağan bir ihtiyat ve aristokratik bir nezaket egemendi.

Barışta ılımlı ve konuksever, savaşta acımasız, hatta beşerî vahşiliğin bilinen sınırlarının ötesinde acımasız olan Kızılderili, akşam kulübesinin kapısını çalan yabancıya yardım etmek için açlıktan ölme tehlikesine atılıyordu ve tutsağının titreyen kol veya bacağına kendi elleriyle parçalıyordu. En ünlü antik cumhuriyetler, yeni dünyanın vahşi koruluklarının sakladığı böyle sağlam bir cesarete, gururlu ruhlara, hırçın bağımsızlık âşıklarına hiç bu kadar hayran kalmamışlardı.¹⁵ Kuzey Amerika'nın kıyıları üzerine yanaştıkla-

15 Daha üstün güçler tarafından saldırıya uğrayan Irokualar'da, der Başkan Jefferson (*Notes sur la Virginie*, s. 148), yaşlı adamların kaçmayı veya yurtlarının yıkılmasından sonra hayatta kalmayı

rında Avrupalılar pek fazla etkide bulunmadılar; onların varlığı ne bir kıskançlık ne de korku doğurdu. Böyle insanlar üzerinde nasıl bir etkileri olabilirdi ki? Kızılderili ihtiyaç duymadan yaşamayı, sızlanmadan acı çekmeyi ve şarkı söyleyerek ölmeyi biliyordu.¹⁶ Büyük beşerî ailenin tüm üyeleri gibi bu vahşiler üstelik daha iyi bir dünyanın var olduğuna inanıyorlardı ve farklı isimler altında evrenin yaratıcısı Tanrı'ya tapıyorlardı. Büyük entelektüel hakikatler üzerine mefhumları genel olarak basit ve felsefiydi (D).

Burada özelliklerini vurguladığımız halk ilkel görünse de, bununla birlikte aynı bölgede, daha medeni, her konuda ondan daha ileri başka bir halkın onu öncelediğinden kuşkulanamayız.

Atlantik sahilindeki Kızılderili kabilelerin çoğunda yaygın ve belirsiz olan bir gelenek bize, vaktiyle bizzat bu halkların konutlarının Mississippi'nin batısında bulunduğunu öğretir. Ohio kıyısı boyunca ve merkezi vadinin tümünde, hâlâ her gün insan marifetiyle kaldırılmış tepeler buluyoruz. Diyolar ki, bu anıtlar ortalarına kadar kazıldığında, insan kemikleri, yabancı aletler, silahlar, bir metalden yapılmış veya güncel ırkların yok saydığı aletleri hatırlatan farklı türde alet edevatlar eksik olmuyor.

Günümüzün Kızılderilileri bu bilinmeyen halkın tarihi üzerine hiçbir bilgi veremezler. Amerika'nın keşfi sırasında, üç yüz yıl önce burada yaşayanlar, içinden tek bir hipotez çıkarabileceğimiz hiçbir şey söylemediler. Çeviriler, ilkel dünyanın bu geçici ve durmaksızın yeniden keşfedilen anıtları hiçbir bilgi sağlamıyor. Buna karşın orada benzerlerimizden binlercesi yaşadı: Bundan kuşku duyamayız. Ne zaman buraya geldiler, kökenleri, kaderleri, tarihleri neydi? Ne zaman ve nasıl yok oldular? Kimse bunları söyleyemez.

Tuhaf durum! Yeryüzünden tamamen yok olmuş halklar var, öyle ki bizzat isimlerinin izleri bile silindi; dilleri kayboldu, ihtiyaçları, yankısız bir ses gibi ortadan yok oldu; ama tek bir kişinin bile oradan geçişi anısına en azından bir mezar bırakıp bırakmadığını bilmiyorum. Demek oluyor ki insanın tüm eserleri arasında en kalıcı olanı hâlâ kendi hiçliğini ve sefaletini en iyi dile getirenidir!

Tarif ettiğimiz engin ülkede birçok yerli kabile ikamet etmiş olsa da, bu ülkenin keşif çağında sadece bir çöl olduğunu adil bir biçimde söyleyebiliriz. Kızılderililer orayı işgal etmişlerdi, ama ona sahip değillerdi. İnsan an-

hor görmeleri ve Galyalılar tarafından yağmalanan eski Romalılar gibi, ölüme meydan okumaları vakalarını gördük.

Daha sonra s. 150: "Düşman kuvvet tarafından ele geçirilen hiçbir Kızılderili, der, yaşamak istemedi. Tersine tutsakların, kazananlarla sataşarak ve onları her türlü provoke ederek neredeyse onlar tarafından öldürülmeleri için çaba gösterdiklerini gördük".

16 Bkz. *Histoire de la Louisiane*, Lepage-Dupratz; Charlevoix, *Histoire de la Nouvelle-France*; R. Hewelder'in mektupları, *Transactions of the American philosophical Society*, cilt 1; Jefferson, *Notes sur la Virginie*, s. 135-190. Jefferson'ın söylediği şey, özellikle yazarının kişisel değeri, özel mevkii ve tam olarak içinde yazdığı pozitif yüzyıl nedeniyle çok önemlidir.

cak tarımla toprağı kendine mal edebilir ve Kuzey Amerika'ya ilk yerleşenler avlanarak yaşıyorlardı. Amansız önyargıları, uysallaşmamış tutkuları, kusurları ve hatta belki vahşi erdemleri onları kaçınılmaz bir yıkıma terk etti. Bu halkların yok olması Avrupalıların onların kıyılarına yanaştığı gün başladı; o günden beri devam etti; bugün tamamlanıyor. Tanrı, onları yeni dünyanın zenginliğinin ortasına yerleştirerek, onlara sadece tek ve kısa bir yararlanma hakkı tanımış gibidir; adeta sadece *şimdilik* oradaydılar. O halde, tam olarak ticaret ve endüstri için hazırlanmış bu yamaçlar, bu derin nehirler, bu tükenmek bilmez Mississippi vadisi, bütün olarak bu kıta, büyük bir ulusun henüz boş olan beşiğı gibi görünüyordu.

İşte burada medeni insanlar, yeni temeller üzerinde toplumu kurmayı denemek zorundaydı ve şimdiye kadar bilinmeyen veya uygulanamaz olduğu farz edilen teorileri ilk defa uygulayarak, geçmiş tarihin hazırlamadığı bu oyunu dünyada sergilemek durumundaydılar.

BAŞLANGIÇ NOKTASI VE BUNUN ANGLO-AMERİKALILARIN GELECEĞİ İÇİN ÖNEMİ ÜZERİNE

Toplumsal durumlarını ve yasalarını anlamak için halkların başlangıç noktalarını bilmenin yararı – Amerika, büyük bir halkın başlangıç noktasını açıkça kavrayabileceğimiz tek ülkedir – Anglo-Amerika'ya yerleşmiş olan insanlar hangi açıdan birbirlerine benzerler? – Hangi açıdan farklılaşırlar? – Yeni dünyanın kıyılarını yurt edinen tüm Avrupalılara uygulanabilir gözlem – Virginia'nın sömürgeleştirilmesi – New England'ın sömürgeleştirilmesi – New England'm ilk sakinlerinin kökensei özelliğı – Onların kıtaya varışları – İlk yasaları – Toplumsal sözleşme – Musa'nın yasalarından ödünç alınan ceza yasası – Dinsel coşkunluk – Cumhuriyetçiti – Dinsel tin ile özgürlük tininin tam olarak birleşmesi.

Bir insan doğar; ilk yılları belli belirsiz biçimde çocukluğa özgü meşguliyetler veya hazlarla geçer. Büyür; erkeklik başlar; dünyanın kapıları onu kabul etmek için açılır; benzerleriyle bağlantı kurar. Böylece ilk defa onu incelediğimizde, onda olgunluk yaşma özgü kötülük ve erdem tohumlarının oluştuğuna inanırız.

Eğer yanılmıyorsam, işte bu büyük bir hatadır.

Başa dönünüz; annesinin kollarındaki çocuğı inceleyiniz; hâlâ karanlık olan zihin aynası üzerine ilk defa dış dünyanın yansımasına bakınız; dikkatini çeken ilk örnekleri temaşa ediniz; uykudaki düşünce kudretinin onda uyandırdığı ilk sözleri dinleyiniz; nihayetinde sürdürmek zorunda olduğu ilk mücadeleye katılınız; böylece onun yaşamına hükmedecek önyargıların, alışkanlıkların ve tutkuların nereden geldiğini anlayacaksınız. İnsan sanki bütünüyle beşikteki kundaktır.

Uluslarda da benzer bir şey olur. Halklar her zaman kökenlerinin etkisini

hissederler. Doğumlarına eşlik eden ve gelişmelerine hizmet eden koşullar, geri kalan tüm ömürlerini de etkiler.

Eğer toplumların tüm öğelerine kadar gidebilmemiz ve tarihlerinin ilk anılarını incelememiz mümkün olsaydı, önyargıların, alışkanlıkların, ege-men tutkuların ve nihayetinde ulusal karakter olarak adlandırdığımız şe-yi oluşturan tüm unsurların ilk nedenlerini keşfedebilirdik; bize bugün ge-çerli teamüllere karşıt gibi görünen geleneklerin, bilinen ilkelerle tezat oluş-turmuş gibi görünen yasaların, toplumda şurada burada karşılaşılan, eski bir yapının tonozlarında asılı olarak gördüğümüz ve hiçbir şeyi desteklemeyen kırılmış zincirlerin parçaları olarak görünen tutarsız sanıların açıklamasıyla karşılaşabilirdik. Böylece, bilinmez bir güç tarafından kendilerinin de bilme-diği bir amaca doğru sürükleniyormuş gibi görünen belli halkların alın ya-zısı açıklanabilirdi. Ama şimdiye kadar olgular böyle bir araştırmadan yok-sundur; uluslar yaşlandığı ölçüde analiz etme tinine yaklaşırlar ve sonun-da beşikleri üzerine düşünceye daldıklarında, zaman çoktan onu bir bulut-la kaplamıştır; cehalet ve kibir, onu arkasında hakikatin saklandığı masallar-la çevrelemiştir.

Amerika bir toplumun doğal ve dingin gelişimine tanık olabileceğimiz ve başlangıç noktasının Birleşik Devletler'in geleceği üzerinde yapacağı etkinin belirlenmesinin mümkün olduğu tek ülkedir.

Avrupa halklarının yeni dünyanın kıyılarına yanaştıkları çağda, onların ulusal özelliklerine önceden karar verilmişti; onlardan her biri farklı bir fiz-yonomiye sahipti; ve insanları kendi kendisini araştırmaya götüren bu me-deniyet derecesine zaten varmış olarak onlar, samlarının, teamüllerinin ve yasalarının sadık bir tablosunu bize ulaştırdılar. 15. yüzyıl insanları neredey-se bizim insanlarımız kadar bize tanıdık gelir. Öyleyse Amerika bize, ilk za-manların cehaletinin veya barbarlığının gözümüzden kaçırdığı şeyi açık bir şekilde gösterir.

Tüm öğelerini detaylarıyla öğrenmek için Amerikan toplumlarının kurul-duğu çağa yeterince yakın olan ve onların tohumlarının ürettiği şeyi yargıla-yabilme zamanından ise hâlâ yeterince uzak olan günümüzün insanları, be-şerî olaylarda seleflerinden daha fazlasını görmeye yazgılı gibidirler. Tan-rı bize atalarımızda olmayan bir meşale bahşetti ve ulusların alın yazısında, geçmişin karanlığının gizlediği ilk nedenleri ayırt etme olanağı sundu.

Amerika'nın tarihini dikkatli bir biçimde inceledikten sonra, siyasal ve top-lumsal durumunu özenle araştırdığımızda, şu hakikate derinden bir biçim-de inanmış hissederiz: Başlangıç noktasının kolayca açıkladığı şey ne bir sa-nıdır, ne bir alışkanlıktır, ne bir yasadır, hatta bir olay bile olmadığını söyle-yebilirim. Öyleyse bu kitabı okuyanlar, bu kısımda, neredeyse eserin bütünü-nün anahtarını ve eserde takip edilmesi gereken şeyin özünü bulacaklardır.

Farklı dönemlerde bugün Amerika Birleşik Devletleri adını taşıyan ülkeyi işgal etmiş olan göçmenler, birçok açıdan birbirlerinden farklılardı; amaçları aynı değildi ve farklı ilkelere göre kendi kendilerini yönetiyorlardı.

Buna karşın bu insanların arasında müşterek özellikler vardı ve hepsi benzer bir durumda bulunuyordu.

Dil bağı, insanları birleştirebilecek belki en büyük ve en kalıcı olan özelliktir. Tüm göçmenler aynı dili konuşuyorlardı; aynı halkın çocuklarıydılar. Yüzyıllardır parti mücadeleleriyle kışkırtılmış ve hiziplerin gittikçe yasaların koruması altına alınmak zorunda kaldığı bir ülkede doğmuşlardı. Bu sert okulda siyasal eğitimlerini aldılar. Avrupa halklarının çoğundan daha fazla biçimde hak mefhumunun, hakiki özgürlük ilkelerinin onların arasında yaygın olduğunu görüyorduk. İlk göçmenler çağında idari bölge hükümeti, özgür kurumların bu verimli tohumu, İngiliz alışkanlıklarını derin bir biçimde kabul etmişti ve bu hükümetle, halk egemenliği dogması Tudor monarşisinin göbeğine yerleşti.

Bu durumda, Hristiyan dünyanın kışkırttığı dinsel çekişmelerin ortasındaydık. İngiltere bir çeşit kızgınlıkla bu yeni meşguliyete hızla kendisini kaptırdı. Her zaman ağırbaşlı ve akli başında olan sakinlerin özelliği haşın ve tartışmacı hale dönüştü. Bu entelektüel mücadelede öğretimin rolü çok büyüktü; zihin burada derin bir kültür kazandı. Halk dinsel sohbetlerle ilgilenildiğinde, teamüller de daha saf hale geldiler. Ulusun tüm bu genel özellikleri, okyanusun karşı kıyısından yeni bir gelecek aramaya gelmiş olan oğulların fizyonomisinde az çok bulunuyordu.

Ayrıca, daha sonra yeniden ele alma fırsatımızın olacağı bir gözlem, sadece İngilizlere değil, Fransızlara, hatta İspanyollara ve yeni dünyanın kıyıları üzerine ardı sıra yerleşmeye gelen tüm Avrupalılara da uyarlanabilir. Tüm Avrupalı yeni sömürgeler, gelişmiş bir demokrasi olmasa da, en azından bir demokrasi tohumunu bütünüyle içeriyorlardı. Bu sonuca vardırıan iki neden vardır: Genel olarak ana yurtlarından hareket ettiklerinde göçmenlerin birbirleri üzerinde herhangi bir üstünlük fikrine sahip olmadıklarını söyleyebiliriz. Sürgüne gidenler hiç de mutlu ve kudretli kişiler değildir ve fakirlik olduğu kadar bedbahtlık da insanlar arasında tanınan eşitliğin en iyi garantisidir. Buna karşın siyasal veya dinsel çekişmelerin ardından büyük senyörlerin de birçok defa Amerika'ya geçtiği olmuştur. Orada sınıf hiyerarşisi kurmak için yasalar yapıldı ama sonradan anlaşıldı ki Amerika kıtası toprak aristokrasisini mutlak olarak reddediyor. Bu isyancı araziye ekime hazırlamak için, toprak sahibinin sebatlı ve ilgili çabaları hiç de gerekmiyor. Hazır olan tarlanın ürünleri hem bir efendiyi hem de bir çiftçiyi zenginleştirmek için yeterince büyük değildi. Böylece, arazi doğal olarak sadece tek bir toprak sahibinin işleyebileceği küçük alanlara bölündü. Oysa aristokrasi sade-

ce toprakla ilgilenir, araziye bağlıdır ve ona dayanır; aristokrasiyi sadece ayrıcalıkları oluşturmaz, sadece doğum onu belirlemez, miras olarak aktarılan şey arazi sahipliğidir. Bir ulus muazzam bir varlık ve büyük bir sefalet sergileyebilir; ama eğer varlığı topraktan kaynaklanmıyorsa, onda sadece fakirler ve zenginler görürüz ve aslında orada aristokrasi yoktur.

O halde tüm İngiliz sömürgelerinin kendi aralarında, doğdukları çağda, büyük bir aile havası vardı. Hepsi ilkesel olarak özgürlüğün gelişme göstermesine kendilerini adanmış gibiydiler; ama bu özgürlük ana yurtlarının aristokratik özgürlüğü değildi, dünya tarihinin tam bir modelini şimdiye kadar sunmadığı burjuva ve demokratik bir özgürlüktü.

Buna karşın bu genel havadaki ortamda ortaya koymanın zorunlu olduğu çok önemli farklar vardır.

Anglo-Amerikalıların büyük ailesinde, şimdiye kadar tam olarak birbirine karışmadan büyümüş olan ve birisi güneyde, diğeri kuzeyde bulunan iki ana dal ayırt edebiliriz.

Virginia ilk olarak İngiliz sömürgesini kabul etti. Göçmenler buraya 1607 yılında geldiler. Bu çağda Avrupa hâlâ özellikle gümüş ve altın madenlerinin halkları zengin edeceği fikriyle meşguldü: Kendisine teslim olan Avrupa uluslarını savaşımlardan ve bütün kötü yasalardan daha fazla fakirleştiren, Amerika'dakinden daha fazla insanı yok eden ölümcül fikir. Bu nedenle Virginia'ya¹ gönderilenler altın arayanlardı, kaynaksız ve kılavuzsuz insanlar. Bunların tedirgin ve gürültücü tınısı sömürgecinin² emekleme çağını allak bulak etti ve ilerlemeyi kuşkulu noktaya taşıdı. Ardından hiçbir noktada İngiltere'nin alt sınıflarının³ üstüne çıkamayan sanayiciler ve çiftçiler, daha ahlaklı ve daha sakin nesil bu topraklara geldiler. Hiçbir soylu düşünce, maddi olmayan hiçbir düzenleme yeni sömürgelerin kuruluşunu yönlendirmede. Sömürge güç bela köleliği⁴ orada oluşturdu; bu önemli olay bütünüyle Güney'in karakteri, yasaları ve geleceği üzerinde muazzam bir etki yapmış olan şeydi.

1 1609'da İngiltere hükümdarlığı tarafından çıkarılan fermana göre, diğer koşullar yanında sömürgeler altın ve gümüş madenlerinden elde edilen ürünün beşte birini hükümdarlığa ödemekle yükümlüydüler. Bkz. Marchall, *Vie de Washington*, cilt 1, s. 18-66.

2 Yeni sömürgelerin büyük bir bölümü, der Stith (*History of Virginia*), düzensiz ailelerin gençlerinden oluşuyordu. Ebeveynleri onları yüz kıratıcı bir kaderden kurtarmak için gemiye bindirmişti. Geri kalanı da eski hizmetçiler, hileli müflisler ve bu türden, ülkenin kuruluşunu pekiştirmekten çok yağmalamaya ve yıkmaya yatkın olan kişilerdi. Kışkırtıcı sefler bu kalabalığı kolayca her türlü taşkınlık ve aşırılığa sürüklüyordu. Virginia'nın tarihiyle ilgili şu eserlere bakınız:

Smith, *History of Virginia from the first Settlements to the year 1624*.

William Stith, *History of Virginia*.

1807'de Fransızcaya çevrilen Beverley, *History of Virginia from the earliest period*.

3 Daha sonra belli bir sayıda mülk sahibi İngiliz zengin sömürgelere yerleşti.

4 Kölelik 1620 yılına doğru, bir Hollanda gemisi tarafından James nehrinin kıyıları üzerine 20 siyahın indirilmesiyle kabul edildi. Bkz. Chalmer.

Daha sonra açıklayacağımız gibi kölelik, çalışmanın şerefine gölge düşürür; toplumda işsizliğe ve bununla birlikte cehalet ve kibre, fakirlik ve lükse neden olur. İngiliz karakteriyle birleşen köleliğin etkisi Güney'in teamülleri ni ve toplumsal durumunu açıklar.

Aynı İngiliz temel üzerinde Kuzey'de tamamen karşıt özellikler resmediliyordu. Burada bazı detaylardan bahsedebilirim.

Birleşik Devletler'in bugünkü toplumsal teorisini biçimlendiren iki veya üç temel fikrin birbiriyle birleştiği yer, daha çok New England eyaletleri⁵ olarak bilinen Kuzey İngiliz sömürgeleridir.

New England'ın ilkeleri önce komşu eyaletlere yayıldı; sonra gittikçe daha uzaklara ulaştı ve diyebilirim ki tüm konfederasyona nüfuz ederek sona erdi. Şimdi sınırlarının ötesinde Amerikan dünyasında etkili oluyorlar. New England uygarlığı alevlerini etrafındaki diğer uygarlıklara yaydıktan sonra, ışığını ufkun nihai ucuna kadar taşıyan tepeleri de alevlendiren bir ateş gibiydi.

New England'ın kuruluşu yeni bir görünüm sundu; burada her şey benzersiz ve özgündü.

Neredeyse tüm sömürgelerin ilk sakinleri, sefalet ve uygunsuz davranışın doğdukları ülkelerin dışına ittiği eğitimsiz, kaynaktan yoksun insanlardı veya açgözlü spekülâtörler ve endüstri girişimcileriydi. Benzer bir kökene karşı duramayan sömürgeler vardı: Saint-Domingue korsanlar tarafından kurulmuştu ve günümüzde İngiltere adalet mahkemeleri onları Avustralya'ya yerleştirme işini üstlenir.

New England'ın kıyılarına yerleşmiş olan göçmenlerin tümü ana yurdun rahat sınıflarına aittiler. Amerika toprakları üzerindeki toplanmaları, başlangıcından itibaren, benzersiz bir toplum fenomenini ortaya koydu; burada ne büyük senyörler, ne halk ve sanki ne fakir, ne de zengin bulunuyordu. Günümüzde hiçbir Avrupa ulusunda olmadığı kadar büyük bir aydınlık kitlesi belirli bir ölçüde bu insanlar arasında yayılmıştı. Belki bir tekini bile istisna tutmaksızın hepsi yeterince ileri bir eğitim almıştı ve aralarından bazıları Avrupa'da yetenekleri ve bilimleriyle tanınıyordu. Diğer sömürgeler, ailesi olmayan maceracılar tarafından kurulmuştu. New England göçmenleri kendileriyle birlikte hayranlık veren düzen unsurlarını ve ahlâka uygunluğu getirmişlerdi; kadınları ve çocuklarıyla birlikte çöle gidiyorlardı. Ama tüm diğerlerinden özellikle onları ayıran şey bizzat girişimlerinin amacıydı. Bu amaç, onları ülkelerini terk etmeye zorlayan zorunluluk değildi; can sıkıcı bir toplumsal konumu ve güvenilir yaşam koşullarını bırakmışlardı; aynı zamanda yeni dünyada burasının durumunu iyileştirmek veya kendi servetlerini arttırmak için bulunmuyorlardı; yurtlarındaki dinginlikten tamamen entelek-

5 New England eyaletleri Hudson'ın doğusuna yerleşmiş eyaletlerdir: Bugün altı tanedirler: 1- Connecticut, 2- Rhode Island, 3- Massachusetts, 4- Vermont, 5- New Hampshire, 6- Maine.

tüel bir ihtiyaca cevap vermek için kopmuşlardı; sürgünün kaçınılmaz sefaletinin karşısında kalarak, bir *fikre* zafer kazandırmak istiyorlardı.

Göçmenler veya kendilerini adlandırdıkları gibi *seyyahlar* (pilgrims), İngiltere'nin, ilkelerinin sertliğinin Püriten adını onlara kazandırdığı bir mezhebine dâhillerd. Püritenlik sadece dinsel bir doktrin değildi; birçok açıdan en mutlak demokratik ve cumhuriyetçi teorilerle harmanlanmıştı. En tehlikeli düşmanları da buradan geliyordu. Ana yurdun hükümeti tarafından eziyet edilen, içinde yaşadıkları toplumun gündelik işleyişiyle ilgili sert ilkelelerinin incitildiği Püritenler, öyle bir yer arıyorlardı ki bu barbar ve dünyanın terk ettiği yerde kendi tarzlarında yaşayabilsinler ve özgür bir biçimde Tanrı'ya dua edebilsinler.

Birkaç alıntı, kendi kendimize açıklayabileceğimiz her şeyden daha iyi bir biçimde bu maceracı sofuların tinini anlatacaktır.

New England'ın ilk yıllarını inceleyen tarihçi Nathaniel Morton konuya şöyle giriyor.⁶ “Bu sömürgecinin kuruluşunda atalarımızın çok sayıda ve hatırlamaya değer tanrısal inayeti almış olmalarının anısını yazılı olarak devam ettirmenin her zaman bizim için kutsal bir görev olduğuna inandım. Gelecek kuşakların Tanrı'ya şükretmeyi öğrenmeleri için ve Onun hizmetçisi İbrahim'in soyunun ve Onun seçtiği Yakup'un oğullarının Tanrı'nın mucizevi yapıtlarının anısını korumaları için gördüğümüz şeyi ve atalarımızın bize anlattığı şeyi çocuklarımıza aktarmak zorundayız (Ps. CV, 5, 6). Tanrı'nın çöle üzüm asmasını nasıl getirdiğini; bunu nasıl diktiğini ve paganları nasıl bundan uzak tuttuğunu; ona nasıl bir yer hazırladığını, onun köklerini nasıl çok derinlere batırdığını ve sonra da onu nasıl gelişmeye ve uzaklardaki toprağı kaplamaya bıraktığını bilmeleri gerekir (Ps. LXXX, 13, 15) ve sadece bunları değil, aynı zamanda halkını kutsal çadıra doğru nasıl yönlendirdiğini ve vaat edilmiş dağın üzerinde bu halkı nasıl kurduğunu da bilmeleri gerekir (Exod., XV, 13). Tanrı'nın kendisine borçlu olunan onuru yeniden alabilmesi için ve onun ihtişamının parlıtısının, ona aracı olarak hizmet eden azizlerin mübarek isimleri üzerine düşebilmesi için bu olaylar bilinmelidir.”

Bu girişi, kendisine rağmen, dinsel ve dirayetli bir duyguyla kavramaksızın okumak mümkündür; bu sözlerde sanki bir ilkçağ havası ve bir çeşit kutsal kitap kokusu soluruz.

Yazarı cesaretlendiren inanç dilinden kaynaklanır. Artık denizin öte yanında servet arayanlar size ve onlara göre, küçük bir maceracı topluluk değildir; Tanrı'nın önceden belirlediği bir yere kendi elleriyle yerleştirdiği büyük bir halkın soyudur.

6 New England's Memorial, s. 14, Boston, 1826. Aynı zamanda bkz. l'Histoire de Hutchinson, cilt II, s. 440.

Yazar ilk göçmenlerin yola çıkışını şu biçimde anlatır ve resmeder:⁷

“Böylece onlar için bir dinlenme mekânı olan bu şehri (Delft-Haleft), der, terk ettiler; buna karşın sakindiler; orada seyyah ve yabancı olduklarını biliyorlardı. Dünyevi şeylere bağlı değillerdi, ama gözleri semaya, Tanrı’nın kendileri için hazırladığı kutsal kentin bulunduğu aziz yurda dönüktü. Sonunda geminin onları beklediği limana vardılar. Onlarla giden çok sayıda dostları, en azından oraya kadar onları takip etmek istiyordu. Gece uykusuz geçti; dostlar arasında içler döküldü, dinsel sohbetler edildi, hakiki Hıristiyan şefkatiyle dolu sözler söylendi. Sonraki gün limandaydılar; dostları hâlâ onlara eşlik etmek istiyordu; böylece derin derin iç çekildi, tüm gözlerden yaşlar döküldü, uzun uzun birbirlerine sarıldılar, şevkle yabancıları bile coşturan dualar edildi. Yola çıkış işareti verildiğinde, diz çöktüler ve İsa peygamber, gözyaşı dolu gözlerle semayı göstererek, onlara Tanrı’nın merhametini buyurdu. Sonunda birlikte yola koyuldular ve aralarından çoğu birbirleriyle vedalaştı.”

Göçmenler erkek, kadın ve çocuk olarak yaklaşık yüz elli kişiydi. Amaçları Hudson kıyıları üzerinde bir sömürge kurmaktı; ama okyanusta uzun süre dolaştıktan sonra sonunda bugün Plymouth şehrinin bulunduğu yere, New England’ın çorak yamaçlarına yanaşmak zorunda kaldılar. Seyyahların yaşadığı kaya hâlâ sergilenir.⁸

“Daha ileri gitmeden önce, daha önce alınıladığım tarihçi diyor, bu zavallı halkın mevcut koşullarını bir dakika için düşünelim ve Tanrı’nın inayetinin onları korumasına⁹ hayran olalım.

“Uçsuz bucaksız okyanusu artık geçmişlerdi, yolculuklarının sonuna ulaşmışlardı, ama ne onları karşılayacak dostlar, ne de onlara barınak sunacak bir mekân görüyorlardı; kışın ortasıydı ve bu iklimi yaşayanlar kışların nasıl sert geçtiğini ve şiddetli kasırgaların yamaçlarımızı nasıl vurduğunu bilirler. Bu mevsimde, malum yerleri kat etmek, üstelik bir de yeni kıyıları yurt edinmek zordur. Etraflarında sadece yirtıcılık derecelerini ve sayılarını bilmedikleri vahşi hayvanlar ve insanlarla dolu gudubet ve perişan bir çöl görünüyordu. Toprak donmuştu ve etraf ormanlar ve çalılıklarla kaplıydı. Bütün her şey barbar bir görünümdeydi. Arkalarında ise kendilerini medeni dünyadan ayı-

7 *New England’s Memorial*, s. 22.

8 Bu kaya Birleşik Devletler’de bir hürmet nesnesi oldu. Birlik’in birçok şehrinde bu taşın kesitle-
rinin özenle korunduğunu gördüm. Bu durum insanın kudretinin ve ihtişamının tamamıyla ru-
hunda olduğunu göstermiyor mu? Birkaç garibanın ayağının bir an için dokunduğu bir taş ve
bu taş ünlü oluyor; büyük bir halkın dikkatini çekiyor; kalıntılara saygı gösteriliyor, toz ha-
line gelene kadar paylaşılıyor. Bunca sarayın girişine ne oldu? Bunlarla kim ilgileniyor?

9 *New England’s Memorial*, s. 35.

ran devasa bir okyanustan başka bir şey yoktu. Biraz barış ve umut bulmak için, bakışlarını sadece yukarıya çevirebildiler.”

Püritenlerin dindarlığının sadece nazari olduğuna, beşerî şeylerin işleyişine yabancı gibi görüldüğüne inanmamak gerekir. Yukarıda söylediğim gibi, Püritenlik dinsel bir doktrin olduğu kadar neredeyse siyasal bir teoridir de. Öyleyse, Nathaniel Morton'ın betimlediği bu konuksever olmayan kıyılara zorla yanaştıklarında göçmenlerin ilk derdi, toplum olarak örgütlenmektir. O anda hemen harekete geçerler:¹⁰

“Biz, Hristiyan imanının gelişimi ve yurdumuzun şerefi adına, Tanrı'ya hamdolsun, bu ücra kıyılar üzerinde ilk sömürgeyi kurmaya giriştik. Kendimizi yönetmek amacıyla siyasal bir toplum biçimini almayı ve niyetlerimizi gerçekleştirmek için çalışmayı, karşılıklı ve dirayetli rızamızla ve Tanrı'nın huzurunda bu yazıyla kabul ediyoruz. Bu anlaşma gereğince, yasaları, belgeleri, yönetmelikleri resmi olarak yayınlamayı ve kendilerine boyun eğmeye ve itaat etmeye söz verdiğimiz üst düzey görevlileri ihtiyaca göre atamayı onaylıyoruz.”

Bu 1620'de olur. Bu dönemden itibaren artık göçlerin sonu gelmez. Birinci Charles'ın egemenliği süresince Britanya İmparatorluğunu parçalayan dinsel veya siyasal tutkular, her sene Amerika'nın yamaçlarına yeni dindar kalabalıkları çıkardı. İngiltere'de Püritanizm odağı orta sınıflarda yerleşmeye devam ediyordu; göçmenlerin çoğu da bu orta sınıflardan çıkıyordu. New England'ın nüfusu hızla artıyordu ve ana yurttaki sınıflar hiyerarşisi insanları despotik biçimde sınıflandırırken, sömürge, tüm bölümlerinde yeni bir homojen toplum manzarasını gittikçe daha fazla sunuyordu. İlkçağlarda düşlemeye cesaret edilemeyecek şekilde, demokrasi, eski feodal toplumun bağrında ki her türlü yücelikten ve donanmadan kaçıyordu.

Huzursuzluk verici unsurların ve yeni devrimci çevrelerin kendisinden uzaklaşmasından memnun olan İngiliz hükümeti bu çok sayıdaki göçü rahatça izliyordu. Hatta bunları bütün gücüyle kolaylaştırıyordu ve yasalarının sertliğine karşı Amerikan toprakları üzerinde bir sığınak arayanların kadriyle zorla ilgileniyor gibi görünüyordu. New England'a imgelemen düşlerine terk edilmiş bir bölge olarak bakıldığı ve burasının yenilikçilerin serbest girişimlerine bırakılması gerektiği söyleniyordu.

İngiliz sömürgelerinin refahlarının en temel nedenlerinden birisi, diğer halkların sömürgelerinden daha fazla iç özgürlüğe ve daha fazla siyasal bağımsızlığa sahip olmalarıdır; ama bu özgürlük ilkesi, hiçbir yerde New England eyaletlerindeki kadar tamamiyle uygulanmadı.

10 1638'de Rhode Island eyaletini kuranlar, 1637'de New Haven'a yerleşenler, 1639'da Connecticut'ın ilk sakinleri ve 1640'ta Providence'in kurucuları, aynı zamanda ilgili olan herkesin onayına sunulmuş olan toplumsal bir sözleşme yazmaya başladılar. Pitkin's History, s. 42 ve 47.

O zaman yeni dünyanın topraklarının, ilk defa buraları keşfeden Avrupa ulusuna ait olduğu genel olarak kabul ediliyordu.

16. yüzyılın sonlarına doğru, Kuzey Amerika'nın neredeyse tüm kıyı boyu bu biçimde İngiliz mülkü olmuştu. Bu yeni mekânlarda iskân etmek için Britanya hükümeti tarafından yollanan araçlar türlü türlüydü: bazen kral yeni dünyanın bir bölümüne, kendisi adına ve doğrudan doğruya kendisinin emirleriyle ülkeyi yönetmekle yükümlü olan, kendi seçtiği bir valiyi atıyordu;¹¹ bu, Avrupa'nın geri kalanında kabul edilen bir sömürgeci sistemdir. Bazen de ülkenin belli bölümlerinin mülkiyetini bir kişiye veya şirkete veriyordu.¹² Böylece her türlü sivil ve siyasal kuvvet, hükümdarın denetlemesi ve kontrolü altında toprakları satan ve ikamet edenleri yöneten bir veya birden çok bireyin ellerine verilmiş oluyordu. Son olarak üçüncü bir sistem, belli sayıda göçmene ana yurdun himayesi altında siyasal bir toplum oluşturma ve yasalarıyla tezat oluşturmadığı müddetçe kendi kendilerini yönetme hakkının verilmesinden ibaretti.

Özgürlük için elverişli olan bu sömürgeleştirme modeli sadece New England'da pratik olarak uygulanıyordu.¹³

1628'de¹⁴ böyle bir ferman, Massachusetts'te sömürge kuran göçmenlere Birinci Charles tarafından verildi.

Ancak oradaki varoluşları tamamlandıktan çok sonra New England sömürgelerine genel olarak fermanlar bağışlanıyordu. Plymouth, Providence, New-Haven, Connecticut eyaleti ve Rhode-Island¹⁵ eyaleti herhangi bir işbirliği olmaksızın ve ana yurdun haberi olmadan kuruldu. Yeni sakinler ana yurdun üstünlüğünü yadsımadılar ama iktidarlarının kaynağını da ondan almadılar, kendi kendilerini kurdular. Bu olaydan ancak otuz veya kırk yıl sonra II. Charles'ın hükümdarlığında bir kraliyet fermanı onların varlığını yasalaştırdı.

11 New York eyaletinde olan buydu.

12 Maryland, Caroline, Pennsylvania, New Jersey bu durumdaydı. Bkz. *Pitkin's History*, cilt I, s. 11-31.

13 Şu esere bkz. Ebenezer Hazard, *Historical Collection of State Papers and Other Authentic Documents Intended as Materials for an History of the United States of America*, Philadelphia, MDCCXCII. Bu kitapta sömürgelerin ilk yıllarıyla ilgili içerikleri ve özgünlükleriyle değerli olan çok sayıda belge ve İngiltere hükümdarlığı tarafından onlara verilen farklı fermanlar ile hükümetlerinin ilk belgeleri vardır.

Aynı zamanda *Commentaire sur la Constitution des États-Unis* kitabının girişinde, Birleşik Devletler'in yüksek mahkemesinde yargıç olan Story'nin tüm fermanlarla ilgili yaptığı analizi bulabilirsiniz.

Tüm bu belgelerden, temsili hükümet ilkelerinin ve siyasal özgürlüğün harici biçimlerinin neredeyse doğumlarından itibaren tüm sömürgelerde bulunduğu sonucu çıkar. Bu ilkeler günden gün çok kuzeyde daha fazla gelişme göstermişlerdi ama her yerde bulunuyorlardı.

14 *Pitkin's History*, cilt I, s. 35; Hutchinson, *The History of the Colony of Massachusetts*, cilt 1. s. 9.

15 Bkz. *a.g.e.*, s. 42-47.

New England'ın ilk tarihsel ve yasal abidelerine göz gezdirerek, göçmenler ile onların atalarının ülkesini bağlayan ilişkiyi algılamak genellikle zordur. Onları her an egemenlik anlaşması yapmış olarak görürüz; yargıçlarını atar, barış ve savaş yapar, polis yönetmeliğini oluşturur ve sanki sadece Tanrı'ya aitlermiş gibi kendi kendilerine yasalarını yazarlar.¹⁶

Bu çağda yürürlükte olan yasalar kadar hiçbir şey daha benzersiz ve daha öğretici olamaz; Birleşik Devletler'in günümüzün dünyasına sunduğu büyük toplumsal bilmedenin anlamı özellikle burada bulunur.

Bu abideler arasında özellikle ayırt edici olanlarından biri olarak 1650'de küçük Connecticut eyaletinin kabul ettiği yasaları¹⁷ fark ediyoruz.

Connecticut'un¹⁸ yasa koyucuları öncelikle ceza yasalarıyla ilgilenirler ve bunları yazmak için kutsal metinlere başvurma fikrini tasarlarlar:

“Tanrı'dan başka bir İlahı tapanlar, diye başlarlar, öldürülecektir.”

Takip eden on veya on iki kural benzer biçimde Tevrat'taki *Tesniye*'den, *Çıkış*'tan, *Levililer*'den harfi harfine alınmıştır.

Küfretmek, büyücülük yapmak, zina yapmak,¹⁹ tecavüz etmek ölümle cezalandırılıyordu; bir oğulun ebeveynlerine hakaret etmesi aynı cezaya çarptırılıyordu. Böylece katı ve yarı medeni bir halkın yasaları, tini aydınlanmış ve teamülleri ılımlı olan bir topluma naklediliyordu; esasen ölüm cezasının yasalarda ender kullanıldığı ve suçlu olmadıkça uygulandığı görülüyordu.

Bu ceza kanunları teşekkülünde, yasa koyucular özellikle toplumdaki ahlâki düzeni ve iyi teamülleri devam ettirmeye özen gösterirler; böylelikle durmaksızın vicdan alanına nüfuz ederler. Yargıçların kınamasına maruz kalmayan neredeyse hiçbir günah yoktur. Okuyucu bu yasaların zinayı ve tecavüzü ağır bir biçimde cezalandırdığını fark edebilmiştir. Evli olmayan insanlar arasındaki basit cinsel ilişki sert bir şekilde bastırılır. Suçluların şu üç cezadan hangisiyle cezalandırılacağı yargıca bırakılır: para cezası, kırbaç ce-

16 Massachusetts sakinleri, adalet divanı ve prosedürlerinin ceza ve medeni kanunlarını oluştururken, İngiltere'de takip edilen kullanım biçiminden saptılar: 1650'de kralın adı sadece tüzel maddelerin başındakilerde dahi bulunmuyordu. Bkz. Hutchinson, cilt I, s. 452.

17 1650 *Kanunnamesi*, s. 28 (Hartford, 1830).

18 Aynı zamanda Hutchinson'ın *l'Histoire*'nda (cilt I, s. 435-456) yaptığı, Massachusetts sömürgeleri tarafından 1648'de kabul edilen ceza yasası analizine bakınız. Bu yasa Connecticut'takine benzer ilkeler üzerinden yazılmıştır.

19 Zina yapmak, Massachusetts yasaları tarafından aynı şekilde ölümle cezalandırılıyordu. Hutchinson (cilt I, s. 441), bu suç nedeniyle birçok insanın ölüme mahkûm edildiğini söyler; bu konuda 1663 yılında gerçekleşen değişik bir anekdotu alıntılar. Evli bir kadının genç bir adamla aşk ilişkisi olur; dul kalır, onunla evlenir; yıllar geçer: evliler arasında vaktiyle gerçekleşmiş olan samimiyetten kuşkulanan kişiler onları cinayetten mahkemeye verirler; hapsedilirler ve neredeyse ikisi de ölüme mahkûm edileceklerdir.

zası veya evlenme;²⁰ New-Haven'ın eski mahkeme kayıtlarına inanacak olursak, bu çeşit kovuşturmalar az değildi. 1 Mayıs 1660 tarihinde, patavatsızca konuşmaktan ve bir öpücüğe karşı gelmemekten genç bir kıza karşı para ve kınama cezası verilmesi kararı bulunur.²¹ 1650 *Kanunnamesi*'nde önleyici tedbirler bolca bulunur. Tembellik ve ayyaşlık orada ağır bir şekilde cezalandırılır.²² Hancılar her bir müşteriye belli bir miktardan fazla şarap veremezler: Zarar verici olduklarında basit yalan, para veya kırbaç cezasıyla cezalandırılır.²³ Başka yerlerde, Avrupa'da kendisinin talep ettiği dinsel özgürlüğün temel ilkelerini tamamen unutan yasa koyucu, para cezasıyla korkutarak insanları Tanrı'ya ibadet²⁴ etmeye zorlar. Hatta işi ağır cezalar²⁵ çarptırmaya ve sıkça kendisinden farklı bir biçimde Tanrı'ya tapınmak isteyen Hristiyanları ölümle cezalandırmaya kadar vardırır.²⁶ Sonunda kimi vakit, sahip olduğu yönetmeliğe uygun kızgınlık onu en yakışıksız işlerle meşgul olmaya iter. Öyle ki tütün kullanmayı yasaklayan bir yasa aynı kanunname- de bulunur. Üstelik bu acayip veya zorbaca yasaların dayatılmadığını gözden yitirmemek gerekir. Bunlar tüm ilgili kişiler tarafından elbirliğiyle özgürce oylanmıştı. Ayrıca teamüller yasalardan daha hoşgörüsüz ve daha püritendi. 1649 tarihinde, Boston'da sosyetik uzun saç lüksünü önlemeyi amaç edinen tımturaklı bir derneğin kurulduğunu görürüz²⁷ (E).

Kuşkusuz bu tür sapmalar beşerî tını utandırır; doğru ve adil olanı sağlam bir şekilde kavramaya muktedir olmayan ve bunları sadece iki aşırı uç arasında seçim yapmaya indirgeyen doğamızın alçaklığını kanıtlarlar.

20 1650 *Kanunnamesi*, s. 48.

1643'te verilen bir kararda görüldüğü gibi, bazen yargıçların bu değişik cezaları art arda telafuz ettiği olmuştur (*New-Haven Antiquities*, s. 114). Bu kitapta kınanacak edimlerde bulunduğu- na inanılan Marguerite Bedford'un kırbaç cezasına çarptırıldığı ve suç ortağı Nicolas Jemmings ile evlenmesinin buyrulduğu yazır.

21 *New-Haven Antiquities*, s. 104. Aynı zamanda bunun kadar garip birçok karar için Hutchison'ın *l'Histoire*'ına bakınız (cilt I, s. 435).

22 *A.g.e.*, 1650 *Kanunnamesi*, s. 50, 57.

23 *A.g.e.*, s. 64.

24 *A.g.e.*, s. 44.

25 Bu Connecticut'a özgü değildir. Massachusetts'te 13 Eylül 1644'te kabul edilen ve vaftize karşı çıkanları sürgüne mahkûm eden yasa için bkz. *Historical collection of state papers*, cilt I, s. 538. Aynı zamanda 14 Ekim 1656'da Quakerlar mezhebi üyelerine karşı kabul edilen yasaya bakınız: "Quakerlar olarak adlandırılan sapkınların lanetli mezhebi, der yasa, yakın zamanda ortaya çıktığına göre..." Bunu, ülkeye Quakerları taşıyacak gemi kaptanlarını çok yüksek bir para cezasına mahkûm eden kararlar takip eder. Gemiye girmeyi başarmış Quakerlar, kamçılanacak ve çalışmak için bir cezaevine kapatılacaklardır. Onların düşüncelerini savunanlar önce para cezasına çarptırılacaktır, sonra da cezaevine gönderilecek ve taşraya sürüleceklerdir. Aynı koleksiyon, cilt I, s. 630.

26 Massachusetts ceza yasasında, sömürgeye adımını atan Katolik papaz buradan kovulduktan sonra ölüm cezasına çarptırılır.

27 *New England's Memorial*, s. 316.

Zulmü göklere çıkaran, hâlâ ruhların içinde mayalanan tüm dinsel tutkularla ve mezhebin tiniyle sıkı bir biçimde bağlı olan bu ceza yasasının yanındadır; iki yüzyıl önce yazılmış, çağımızın özgürlük tininden çok daha ileri gidiyormuş gibi görünen bir siyasal yasa teşekkülü bulunur ve bu teşekkül adeta bu ceza yasasıyla bağlanır.

Modern anayasaların üzerilerine dayandığı genel ilkeler, 17. yüzyıldaki Avrupalıların çoğunun zorla anladığı ve Büyük Britanya'da eksik bir biçimde başarı gösteren bu ilkeler, New England yasaları tarafından saptanmış ve kabul edilmiştir: Kamusal işlere halkın müdahalesi, vergilerin özgürce oylanması, iktidar faillerinin sorumluluğu, bireysel özgürlük ve jürinin yargılaması tartışma götürmeksizin ve fiili olarak orada düzenlendi.

Bu düzenleyici ilkeler, hiçbir Avrupa ulusunun henüz kabul etmeye cesaret edemediği uygulama ve gelişmeyi orada kazandılar.

Connecticut'ta seçimle ilgili teşekkül, başından itibaren yurttaşlar bütününden oluşuyordu ve bu durum kolayca kabul ediliyordu.²⁸ Öyleyse bu yeni doğan halkta, talih ve hatta idrak konusunda neredeyse kusursuz bir eşitlik hâkim oluyordu.²⁹

Bu çağda Connecticut'ta yürütme kuvvetinin tüm failleri, eyaletin valisi de dâhil olmak üzere seçilmişti.³⁰

On altı yaşından büyük yurttaşlar askerlik yapmak zorundaydı: Kendi subaylarını atayan ve ülkenin korunması için her daim harekete hazır bulunmak zorunda olan ulusal bir milis oluşturunurlardı.³¹

Hâlâ günümüzdeki Amerikan özgürlüğünün ilkesini ve yaşam biçimini oluşturan bu kentsel bağımsızlık, New England'ın tüm yasalarında olduğu gibi, Connecticut'un yasalarında da doğar ve gelişir.

Avrupalı ulusların çoğunda, siyasal varoluş toplumun üst düzeylerinde başladı ve toplumsal teşekkülünün birçok kısmına yavaş yavaş ve her zaman yetersiz bir biçimde iletildi.

Tersine Amerika'da kentlerin idari bölgelerden önce, idari bölgelerin eyaletlerden önce, eyaletlerin de Birleşik Devlet'ten önce örgütlendiğini söyleyebiliriz.

1650'den itibaren New England'da kentler tamamıyla ve kesin bir biçimde kuruldu. Bu müşterek bireyselliğin etrafında ilgiler, tutkular, ödevler ve haklar adamakıllı kümелendi ve birbirlerine bağlandı. Kentin merkezinde re-

28 1638 Anayasası, s. 17.

29 1641'den itibaren, Rhode-Island genel meclisi, eyalet hükümetinin bir demokrasiden ibaret olduğunu ve iktidarın özgür insanlar teşekkülü üzerine dayandığını oybirliğiyle ilan etmiştir. Ancak bu özgür insanların yasaları yapma ve infazlarını gözetme hakları vardı. 1650 Kanunnamesi, s. 70.

30 Pitkin's History, s. 47.

31 1638 Anayasası, s. 12.

el, aktif, tamamen demokratik ve cumhuriyetçi bir siyasal yaşamın hüküm sürdüğünü görüyoruz. Sömürgeler hâlâ anayurdun üstünlüğünü kabul edebilirler; eyaletin yasası monarşidir ama kentte yaşanan şey çoktan cumhuriyettir.

Kent her çeşit yüksek görevlisini kendisi atar. Kendi kendisini vergilendirir; vergisini kendisi dağıtır ve toplar.³² New England kentinde temsilcilik yasası hiç kabul edilmemiştir. Atina'daki gibi, herkesi ilgilendiren meseleler, kamusal alanda ve yurttaşların genel kurulunda ele alınır.

Amerikan cumhuriyetinin bu ilk yılları boyunca resmi olarak yayınlanan yasaları dikkatlice incelersek, yöneticilerin kavrayışları ve yasa koyucuların ileri düzeydeki teorileri dikkatimizi çeker.

Onların, toplumun üyelerine yönelik görevlerle ilgili, o zamanın Avrupalı yasa koyucularından daha yüce ve daha bütünlüklü bir fikre sahip oldukları ve topluma kaçındığı yükümlülüklerini dayattıkları açıktır. New England eyaletinde, başından itibaren, fakirlerin kaderi güven altına alınır,³³ yolların bakımıyla ilgili çok ciddi önlemler alınır ve bunları gözetlemek için görevliler atanır.³⁴ Kentlerin, genel kararların, sonuçların, yurttaşların ölümlerinin, evliliklerinin, doğumlarının kaydedildiği resmi sicilleri vardır.³⁵ Zabıt kâtipleri bu sicillerin tutulmasıyla görevlendirilir;³⁶ bir kısım görevli, sahipsiz mirasları yönetmekle, diğerleri de mirasın korunmasını gözetmekle yükümlüdürler; birçoğunun temel görevi de kentteki kamusal sakinliği devam ettirmektir.³⁷

Yasa, bir yığın toplumsal ihtiyacı gidermek ve tatmin etmek için birçok farklı detaya girer. Oysa bu ihtiyaçların çoğu günümüzde Fransa'da sadece belirsiz bir duygu uyandırır.

Ama gün yüzü gördüğünden beri Amerikan uygarlığının özgün karakterinin ilkesel olarak kamusal eğitimle ilgili yönergelerle ortaya çıktığını görürüz.

“Çünkü, der yasa, beşerî türün düşmanı olan şeytan, en güçlü silahını insanların cehaletinde bulur ve atalarımızın taşıdığı aydınlığın onların mezarlarında saklı kalmaması önemlidir; dolayısıyla çocukların eğitimi, Tanrı'nın desteğiyle, eyaletin ilk görevlerinden birisidir...”³⁸ Ardından tüm kentlerde okulların açılmasıyla ilgili hükümler yer alır ve kent sakinleri bunları desteklemek zorundadırlar, yoksa ağır para cezaları uygulanır. En kalaba-

32 1650 Kanunnamesi, s. 80.

33 A.g.e., s. 78.

34 A.g.e., s. 49.

35 Bkz. *l'Histoire de Hutchinson*, cilt I, s. 455.

36 1650 Kanunnamesi, s. 86.

37 A.g.e., s. 40.

38 A.g.e., s. 90.

lık semtlerde aynı biçimde yüksek okullar kurulur. Kentin yüksek görevlileri, ebeveynlerin çocuklarını okula gönderip göndermediğini takip etmek zorundadırlar; çocuklarını okula göndermeyi reddedenlere para cezası verme hakları vardır ve hâlâ direnirlerse, ailenin yerine geçen toplum, çocuğa el koyar ve doğanın babaya vermiş olduğu ama kötüye kullanılmış olan hakları babadan geri alır.³⁹ Kuşkusuz okuyucu bu yönetmeliklerin gerekçelerini fark etmiştir: Amerika'da aydınlanmaya götüren şey dindir; insanı özgürlüğe ulaştıran şey tanrısal yasaların gözetilmesidir.

1650'deki Amerikan toplumuna hızlıca bir göz gezdirdikten sonra, Avrupa'nın durumunu ve özellikle de kıtanın bu çağdaki durumunu incelediğimizde, derin bir şaşkınlığın içine düşeriz: 17. yüzyılın başında, Avrupa kıtasının her yerinde, Ortaçağ'ın oligarşik ve feodal özgürlüğünün enkazı üzerinde mutlak krallık egemendi. Bu parlak ve edebî Avrupa'nın göbeğinde, haklar fikri belki de hiç bu kadar tamamiyle tanınmıyor değildi; halklar siyasal yaşamı hiç bu kadar az yaşamamışlardı; hakiki özgürlük mefhumları zihinleri hiç bu kadar az meşgul ediyor değildi; oysa Avrupa ulusları tarafından bilinmeyen veya küçümsenen bizzat bu ilkeler, yeni dünyanın çöllerinde resmi olarak kabul ediliyordu ve büyük bir halkın geleceğinin sembolü oluyordu. İnsan zihninin en gözü pek teorileri, görünüşte öylesine mütevazı olan ve kuşkusuz hiçbir devlet adamının ilgilenmeye tenezzül etmediği bu toplumda pratiğe dönüşmüştü. Doğasının özgünlüğüne teslim olmuş insanın imgelemi burada eşi benzeri görülmemiş bir mevzuatı doğaçlama bir şekilde hazırlamıştı. Henüz ne generaller, ne filozoflar ne de büyük yazarlar doğurmamış olan bu anlaşılmasız demokrasinin bağrında, bir kişi, bu özgür halkın karşısında ayağa kalkıyordu ve herkesin alkışlarıyla özgürlüğün şu güzel tanımını verebiliyordu:

“Bağımsızlığımızdan anlamak zorunda olduğumuz şey konusunda yanılmayalım. Aslında, hem insanların hem de hayvanların eriminde bulunan ve istediği her şeyi yapmaktan ibaret olan çürümüş bir özgürlük çeşidi vardır. Bu özgürlük, her türlü otoritenin düşmanıdır; her türlü kuraldan sabırsızca acı çeker; bu özgürlükle kendimizden daha aşağı bir hale düşeriz; o hakikatin ve barışın düşmanıdır ve Tanrı ona karşı çıkmanın zorunluluğuna inanıyordu! Ama gücünü birlikte bulan ve iktidarının misyonu korumak olan sivil ve ahlakî bir özgürlük de vardır: Bu adil ve iyi olanı korkusuzca yapma özgürlüğüdür. Bu kutsal özgürlüğü her ne olursa olsun savunmamız ve gerektiğinde onun için yaşamımızı öne sürmemiz gerekir.”⁴⁰

39 1650 Kanunnamesi, s. 83.

40 Mather's *magnalia Christi americana*, cilt II, s. 13. Bu söylem Winthrop tarafından yapıldı. Yargıç olarak keyfi kararlar almakla suçlanıyordu; bir bölümünü alıntıladığım bu söylemi yaptıktan sonra alkışlarla aklandı ve sonra eyaletin valisi olarak seçildi. Bkz. Marshall, cilt I, s. 166.

Anglo-Amerikalı uygarlığın özelliğini gün yüzüne doğru biçimde çıkarmak için yeterince şey söyledim. Bu uygarlık birbirlerinden kusursuz biçimde ayrı olan iki ögenin ürünüdür (ve bu hareket noktası her zaman zihinlerde bulunmak zorundadır) ve bu ikisi başka yerlerde her zaman birbiriyle savaş halindedir, ama Amerika'da adeta birbirleriyle iç içe geçmeyi başarmışlardır. *Dinsel tin* ve *özgürlük tin*inin bahsetmek istiyorum.

New England'm kurucuları hem coşkulu sofuydular, hem de ateşli yenilikçiydiler. Belli dinsel inanışlara sıkı sıkıya bağlı olan bu insanlar, her türlü siyasal önyargıdan uzaktaydılar.

Buradan iki çeşit eğilim doğar ama bunlar birbirlerine karşıt değillerdir ve onların izlerini hem teamüllerde hem de yasalarda yani her yerde bulmak kolaydır.

Insanlar arkadaşlarını, ailelerini ve yurtlarını dinsel bir kaniya kurban ederler; onların çok yüksek bir pahaya satın almış oldukları bu entelektüel iyiliği takip etmekle meşgul olduklarına inanabilirsiniz. Buna karşın onları, maddi servet ile ahlâki zevkleri, öbür dünyadaki kurtuluş ile bu dünyadaki rahatlığı ve özgürlüğü neredeyse eşit bir coşkuyla ararken görürüz.

Onların elinde siyasal ilkeler, yasalar, beşerî kurumlar, istenildiği gibi yönetilen ve düzenlenen uysal şeyler gibidirler.

Onların önünde içinde doğdukları toplumu hapseden bariyerler iner; yüzyıllardır dünyayı yöneten eski kanılar yok olur; neredeyse sınırsız ve sonsuz bir yaşam alanı keşfedilir; beşerî zihin buna atılır; onun üzerinde tam anlamıyla göz gezdirir; ama siyasal dünyanın sınırlarına ulaşan zihin durur; korkutucu yetkilerini kullanmaktan titreyerek vazgeçer; kuşkulandırmayı bırakır; yenilik yapma ihtiyacından vazgeçer; mabedin örtüsünü kaldırmaktan bile çekinir; tartışmaksızın kabul ettiği hakikatler önünde saygıyla eğilir.

Böylece ahlâki dünyada her şey sınıflandırılır, düzenlenir, öngörülür ve önceden karar verilir. Siyasal alanda ise her şey alt üst edilir, yadsınır ve belirsiz kalır; birinde iradi olduğu kadar pasif de olan bir itaat; ötekinde ise deneyimi küçümseyen ve her türlü otoriteyi kıskanan bir bağımsızlık vardır.

Görünüşte çok karşıt olan bu iki eğilim birbirlerine zarar vermektense, anlaşma içinde ilerler ve karşılıklı bir desteğe elverişli gibi görünürler.

Din sivil özgürlükte insanların yetilerinin soylu bir işleyişini görür; siyasal dünyada ise Tanrı tarafından idrak çabalarına teslim edilmiş bir alan görür. Kendi alanında özgür ve kudretli olan ve kendisine ayrılan yerden memnun olan din, imparatorluğunun bizzat kendi güçleriyle egemen olduğu durumdan daha iyi bir biçimde kurulduğunu ve gönüllerde desteksiz bir biçimde hâkim olduğunu bilir.

Özgürlük ise dinde mücadelesinin ve zaferlerinin yoldaşını, çocukluğunun beşliğini, haklarının tanrısal kaynağını görür. O dini teamüllerin koru-

yucusu olarak değerlendirir; teamülleri ise yasalarının garantisi ve kendi kalıcılığının teminatı olarak (F).

Anglo-Amerikalıların Yasalarının ve Âdetlerinin Sunduğu Bazı Benzersiz Özelliklerin Nedenleri

Eksiksiz bir demokrasinin bağrında aristokratik kurumların bazı kalıntıları – Neden? – Püriten olan köken ile İngiliz kökeni özenle birbirinden ayırmak gerekir.

Okuyucunun bahsettiğim şeylerden çok genel sonuçlar çıkarmaması gerekir. İlk göçmenlerin toplumsal durumu, dinleri ve teamülleri kuşkusuz yeni yurdun kaderi üzerinde muazzam bir etki yapmıştı. Bununla birlikte, hareket noktası sadece kendisinde bulunan bir toplumu kurmak sadece onlara bağlı değildi; kimse tamamen geçmişten kurtulamaz; kendilerine ait olan fikirler ve kullanım biçimleriyle, eğitimle veya ülkelerinin ulusal gelenekleriyle edindikleri kullanım biçimleri ve fikirleri isteyerek veya habersiz bir biçimde karıştırmaları gerekir.

Öyleyse, Anglo-Amerikalıları tanımak ve yargılamak istediğimizde, Püriten kökenlerini veya İngiliz kökenlerini dikkatli bir biçimde ayırt etmemiz gerekir.

Birleşik Devletler’de, kendilerini kuşatan her şeyle zıtlık oluşturan yasalar veya âdetlerle sıkça karşılaşırız. Bu yasalar Amerikan mevzuatında egemen olan tine karşıt bir tine yazılmış görünürler; bu teamüller toplumsal durumun bütününe karşıt gibidirler. Eğer İngiliz sömürgeler karanlık bir çağda kurulmuşlarsa veya kökenleri eski çağlarda kaybolmuşsa, problem de çözümsüz olabilir.

Düşüncemi açıklamak için tek bir örneği alıntılacağım.

Amerikalıların medeni ve cezai yasal mevzuatı iki eylem biçimini tanır: *cezaevi* ve *kefillik*. Yargılama yönteminin ilk akdi savunmanın kefalet parasına sahip olmaktan veya bunu ödemeyi reddetmesi durumunda, hapsedmekten ibarettir; bundan sonra fasılların geçerliliği veya suç belgelerinin önemi tartışılır.

Böyle bir mevzuat fakire karşı kullanılır ve sadece zengini korur.

Fakir hukuki alanda bile kefaletini her zaman karşılayamaz ve adaleti cezaevinde beklemeye zorlanır. Mecburi işsizliği onu sefalete sürükler.

Tersine zengin her zaman hukuki alanda hapsedilmeden kurtulmayı başarır; dahası bir suç işlediğinde, kendisini bekleyen cezadan kolayca kurtulur: Kefaletini ödedikten sonra ortadan kaybolur. Öyleyse onun için yasanın verdiği tüm cezaların para cezalarına indirgendiğini söyleyebiliriz.⁴¹ Böyle bir yasal mevzuattan daha aristokratik ne olabilir?

41 Tabii ki kefalet parası kabul edilmeyen suçlar vardır ama bunlar çok az sayıdadır.

Buna karşın, Amerika'da yasaları yapanlar fakirlerdir ve toplumun en büyük avantajlarını alışıldığı üzere kendileri için saklarlar.

Bu fenomenin açıklanması gereken yer İngiltere'dir: Bahsettiğim yasalar İngiliz yasalarıdır.⁴² Amerikalılar, onların yasal mevzuatlarının bütününden ve tüm fikirlerinden tiksindikleri halde bunları hiç değiştirmemişlerdir.

Bir halkın kullandıktan sonra en az değiştirdiği şey medeni yasal mevzuattır. Medeni yasalarla sadece hukukçular yani bunları iyi ya da kötü bildikleri bahanesiyle oldukları gibi devam ettirme konusunda doğrudan çıkarları olan kişiler içli dışlıdır. Ulusun önemli bir kısmı bunları az çok bilir; ama sadece tikel durumlarda onlara dava açtıkları, eğilimi güçlkle mahkemeye sevk ettikleri ve üzerine düşünmeksizin ona boyun eğdikleri görülür.

Tek bir örneği alıntılardım, çok sayıda başka örnekler verebilirdim.

Amerikan toplumunun sunduğu tablo, ifade ettiğim gibi, demokratik bir zeminle kaplıdır ve zaman zaman bunun altını aristokrasinin eski renklerinin delip geçtiğini görürüz.

42 Bkz. Blackstone ve Delolme, 1. Kitap, X. Bölüm.

ANGLO-AMERİKALILARIN TOPLUMSAL DURUMU

Toplumsal durum alışıldığı üzere olguların, bazen de yasaların ürünüdür, çoğu zaman ise bu ikisinin bir ürünüdür; ama bir defa bu toplumsal durum var olduğunda, ulusların tutumlarında hâkim olan çoğu yasanın, âdetin ve fikrin ilk nedeni olarak onu düşünebiliriz; zira o üretmediği şeyi de değişikliğe uğratır.

Öyleyse, bir halkın yasal mevzuatını ve teamüllerini anlamak için işe onun toplumsal durumunu inceleyerek başlamak gerekir.

Anglo-Amerikalıların Toplumsal Durumunun Göze Çarpan Noktası Esas İtibariyle Demokratik Olmasıdır

New England'ın ilk göçmenleri – Onlar kendi aralarında eşitler – Güney'de söz konusu olan aristokratik yasalar. Devrim çağı – Miras hukukunun değişmesi – Bu değişimin neden olduğu etkiler – Yeni Batı eyaletlerinde nihai sınırlarına ulaşan eşitlik – Kavrayış düzeyinde eşitlik.

Anglo-Amerikalıların toplumsal durumu üzerine çok önemli tespitler yapılabilir; ama bunların hepsine baskın gelen bir tanesi vardır.

Amerikalıların toplumsal durumu en âlâsından demokratiktir. Amerika sömürgelerin doğuşundan itibaren bu özelliğe sahiptir; günümüzde de sahip olmaya devam eder.

Bir önceki kısımda, New England kıyılarına yerleşen göçmenler arasında çok büyük bir eşitliğin hüküm sürdüğünü söylemiştim. Hatta aristokrasinin tohumları Birlik'in bu bölümünde hiç iz bırakmadı. Orada sadece entelektü-

el etkiler iz bırakabildi. Halk, aydınlanmanın ve erdemlerin simgeleri olarak belli isimlere saygı göstermeye alışmıştı. Değişmeksizin babadan oğula geçen ve haklı bir biçimde aristokratik olarak adlandırabileceğimiz bazı yurttaşların düşünceleri halkın üzerinde bir kudret elde etti.

Bu Hudson'ın doğusunda oldu; Florida'ya kadar inen bu nehrin güneybatısında ise işler başka türlü oluyordu.

Hudson'ın güneybatısına yerleşmiş eyaletlerin çoğunda büyük İngiliz mülk sahipleri yerleşmişti. Aristokratik ilkeler ve bununla beraber mirasla ilgili İngiliz yasaları oraya taşınmıştı. Amerika'da güçlü bir aristokrasinin kurulmasını engelleyen nedenler sayabilirim. Bu nedenler, Hudson'm güneybatısında yürürlüktedirler ama buna karşın nehrin doğusuna göre daha az kuvvetlidirler. Güneyde, tek bir adam, köleler yardımıyla, geniş bir araziyi işleyebilirdi. Öyleyse kıtanın bu bölümünde zengin arazi sahiplerini görüyorduk; ama onların etkileri Avrupa'da anladığımız anlamda kesinlikle aristokratik değildir. Çünkü onların hiçbir ayrıcalıkları yoktur ve kölelerle toprağı işlemeleri onları işletmeci ve nihayetinde himayeci yapmıyordu. Buna karşın, Hudson'm güneyinde, büyük mülk sahipleri, genel olarak kendi bölgelerindeki siyasal eylemle ilgili kendilerine özgü fikirleri ve zevkleri olan üst bir sınıf oluşturuyordu. Bu sınıf, tutkuları ve ilgileri kolayca kavrayan ve halkın üzerinde ne sevgi ne de kin uyandırmayan halk kitlesinden ayrı bir çeşit aristokrasiydi; sonuçta dermansız ve çok az dayanıklıydı. Güney'de ayaklanmanın başını çekecek olan sınıf buydu: Amerikan devrimi en büyük adamlarını bu sınıfa borçludur.

Bu çağda toplum tamamıyla sarsılmıştır: Kendisi adına savaştığımız halk, bir kuvvet haline gelmiş olan halk, kendi başına eyleme isteğini ortaya koydu; demokratik güdüler uyandı; ana yurdun boyunduruğunu kırarak, bağımsızlığın her türlüşünden zevk aldılar: bireysel etkiler kendisini hissettirmeyi yavaş yavaş bıraktı; yasalar gibi alışkanlıklar da aynı amaç doğrultusunda uyumlu bir şekilde işlemeye başladı.

Ama eşitliğe doğru nihai adımı attıran şey miras hukuku oldu.

Eski ve modern yazarların beşerî meselelerin işleyişinde miras hukukuna¹ büyük bir önem atfetmiyor olmalarına şaşıyorum. Bu yasaların medenî yaşamı düzenledikleri doğrudur; ama bunların her türlü siyasal kurumun başına yerleştirilmesi gerekirdi, çünkü siyasal yasaların sadece bir ifadesi olan halkların toplumsal durumu üzerinde inanılmaz bir etkileri vardır. Ayırı-

1 Miras hukuku derken, temel amacı mülk sahibinin ölümünden sonra malların bölüşümünü düzenlemek olan tüm yasaları anlıyorum.

Intikal yasası da bunların arasındadır; sonuç itibarıyla bu yasanın, mülk sahibinin ölümünden önce mallarını düzenlemesine engel olmayı amaçladığı doğrudur; ama mülk sahibine, mallarının mirasçısına zarar görmeden ulaştırılması niyetiyle mallarını koruma zorunluluğunu dayatır. Öyleyse, intikal yasalarının temel amacı mülk sahibinin ölümünden sonra mallarının bölüşümünü düzenlemektir. Diğerleri kullandığı araçlardır.

ca bunlar toplum üzerinde kesin ve tekdüze bir etki yaparlar; nesilleri adeta doğumlarından önce ele geçirirler. İnsan bu yasalarla, benzerlerinin geleceği üzerinde neredeyse tanrısal bir kuvvet elde eder. Yasa koyucu bir defa için yurttaşların miras hukukunu düzenler ve yüzyıllar boyunca dinlenir: Eserine verdiği hareketten el çekebilir; makine kendi güçleriyle hareket eder ve önceden belirlenmiş olan amaca doğru kendi kendine yönelir. Belli bir biçimde oluşturulan yasa, mülkiyeti birleştirir, toparlar, bazı kişilerin etrafına yığar ve hemen sonra onlara yetki verir; bir biçimde toprak aristokrasisi yerinden fırlar. Bu yasanın başka ilkelerle yönlendirilen ve başka bir yola girmiş bulunan eylemi ise çok daha hızlıdır; malları ve kudreti böler, paylaştırır ve yeniden dağıtır. Kimi vakit işleyişinin hızından dolayı ürktüğümüz olmuştur. Hareketi durduramadığımızdan, umutsuz bir biçimde en azından önüne güçlükler ve engeller çıkarmaya çalışırız; karşıt tepkilerle eylemini dengelemek isteriz; faydasız çabalar! O ise geçerken karşılaştığı her şeyi yok eder veya tuz buz eder; demokrasinin kendisi üzerine dayandığı her şeyi devingen ve elle tutulamayan toz parçaları haline getirene kadar durmaksızın yerden yükselir ve yeniden düşer.

Miras hukuku babanın mallarının tüm çocuklar üzerinde eşit şekilde paylaşımına olanak tanıdığına ve üstelik bunu düzenleme haline getirdiğinde, bu yasaların etkileri iki çeşit olur; her ne kadar aynı amaca sahip olsalar da, bu ikisini özenle birbirinden ayırmak önemlidir.

Miras hukuku gereğince, her bir mülk sahibinin ölümü mülkiyette bir devrime neden olur; sadece malların sahipleri değişmez, mülkler de adeta biçim değiştirirler; her defasında daha küçük parçalara bölünürler.

Bu, yasanın doğrudan ve sanki maddi etkisidir. Böylece yasal mevzuatın miras eşitliğine dayalı olduğu ülkelerde, mallar ve de özellikle toprak zenginliği de daimi bir biçimde küçülme eğiliminde olmak zorundadır. Buna karşın, eğer yasa kendi haline bırakılırsa, bu mevzuatın etkileri sadece uzun sürede hissedilebilir; çünkü eğer aileler ikiden daha fazla çocuğa sahip olmazlarsa (Fransa gibi nüfusu olan bir ülkede aileler ortalama üç çocuk sahibidir), anne ve babalarının mallarını paylaşan bu çocuklar, bireysel olarak onlardan daha fakir olmayacaklardır.

Ama eşit paylaşım yasası, sadece malların kaderi üzerinde etkide bulunmaz; mülk sahiplerinin ruhları üzerinde de etkilidir ve onları tutkulu olmaya davet eder. Bunlar, büyük servetleri ve özellikle büyük mülkleri hızlı bir biçimde yok eden dolaylı etkilerdir.

Mülklerin en büyük çocuğa bırakılma hakkı üzerine dayalı miras hukukunun bulunduğu halklarda, toprak mülkiyeti bölünmeksizin nesilden nesle aktarılır. Burada aile tininin adeta toprakta gerçeklik kazandığı sonucu çıkar. Aile toprağı temsil eder, toprak da aileyi. Aile böylece adım, kökenini,

görmek, kudretini ve erdemlerini korur. Bu, geçmişin sürüp gidecek olan tanıklığı ve gelecekteki varoluşun değerli teminatıdır.

Miras hukuku eşit paylaşımı oluşturduğunda, aile tını ile toprağın korunması arasında var olan sıkı bağı ortadan kaldırmış olur. Toprak artık aileyi temsil etmez; bir veya iki nesil sonunda toprak paylaşılamayacak olduğundan, onun durmaksızın zayıflayacağı ve nihayetinde tamamen yok olacağı açıktır. Büyük bir arazi sahibinin oğulları, eğer az sayıdalarsa veya servet uygunsa, ebeveynlerinden daha az zengin olmama umudunu koruyabilirler, ama onlar kadar mülke sahip olamazlar; zenginliklerini zorunlu olarak başka kaynaklardan oluşturmaları gerekir.

Zira arazi sahiplerini topraklarını koruma konusunda duydukları asil duygudan, yadigar gururdan ve ihtirastan mahrum bıraktığınızda, er ya da geç onların arazilerini satacaklarından emin olabilirsiniz; çünkü mülklerini satarak büyük maddi çıkar elde ederler, taşınabilir sermaye topraktan daha fazla çıkar sağlar ve o zamanın tutkularını gidermeye daha kolayca olanak tanır.

Büyük arazi mülkleri bir defa bölündükten sonra artık kaybettiği parayı kurtaramaz; çünkü küçük mülk sahibi tarlasından daha fazla gelir elde eder,² kendi payını büyük mülk sahibinden koruyarak, bu payı ondan daha pahalıya satar. Böylece zengin insanı muazzam gayrimenkullerini satmaya iten ekonomik hesaplar, onun daha büyüklerini oluşturmak için küçük araziler satın almasını da engelleyecektir.

Aile tını olarak adlandırdığımız şey sıkça bir bireysel egoizm yanılsaması üzerine dayalıdır. Adeta gelecek nesiller aracılığıyla kendi varoluşumuzu devam ettirmek ve kendimizi ölümsüzleştirmek isteriz. Bu noktada aile ruhu sona erer, bireysel egoizm gerçeklik kazanır. Aile artık tını kendisini müphem, değişken, belirsiz bir şey olarak sunar ve herkes o zamanki rahatlığına odaklanır; sadece sonraki neslin kurulması düşünülür, daha fazlası değil.

Öyleyse, aileyi kalıcı biçimde devam ettirmeye çalışmayız veya en azından toprak mülkiyetinden farklı yollarla devam ettirmeye çalışırız.

Böylece miras hukuku, ailelerin kendi mülklerini el değmeden korumalarını zorlaştırır ama onlardaki mallarını korumayı deneme isteğini de yok eder ve adeta aileleri kendi yıkımları pahasına kendisiyle işbirliği yapmaya zorlar.

Eşit paylaşım yasası iki yolla ilerler: Mülkün üzerinde etkide bulunarak, insanın üzerinde etkili olur; insan üzerinde etkili olarak, mülkü de etkiler.

Bu iki yolla, bu yasa toprak mülkiyetine derin biçimde saldırmayı ve aileleri olduğu kadar servetleri de hızla yok etmeyi başarır.³

2 Küçük mülk sahibinin toprağı daha iyi işlediğini söylemiyorum, ama daha büyük bir coşkuyla ve özenle işlediğini ve onun sanattan yoksun olan tarafını çalışmayla doldurduğunu söylüyorum.

3 Toprak en sağlam mülktür. Ona sahip olmak için büyük fedakârlıklar göstermeye ve kalan mülkünü güvence altına almak için gelirinin önemli bir kısmını memnuniyetle kaybetmeye hazır

Kuşkusuz miras hukukunu ortaya koyanlar ve bunların kudretinden kuşku duyanlar, siyasal ve toplumsal değişimlere gündelik olarak tanıklık eden 19. yüzyılın Fransızları olarak bizler değiliz. Bu yasanın, yolunun üzerindeki konutlarımızın duvarlarını yıkarak, tarlalarımızın çitlerini kırıp geçerek, her gün durmaksızın topraklarımızın üzerine çullandığını ve yeniden çullandığını görüyoruz. Ama miras hukuku zaten yapacağını yaptı ve daha yapacağı çok şey var. Anılarımız, sanılarımız ve alışkanlıklarımız bu yasalara kudretli engeller oluşturuyor.

Bu yasaların Birleşik Devletler'deki yıkım işi neredeyse bitti. Onun neden olduğu temel etkileri burada inceleyebiliriz.

Malların aktarımı üzerine İngilizlerin yasal mevzuatı, devrim çağında neredeyse tüm Birleşik Devletler'de yürürlükten kaldırıldı.

Miras hukuku, sadece malların serbest dolaşımını belli belirsiz bir biçimde güçleştirecek biçimde değiştirildi (G).

İlk nesil geldi; topraklar bölünmeye başladı. Zaman ilerledikçe hareket gittikçe daha hızlı işledi. Bugün henüz sadece altmış yıl geçmesine rağmen, toplumun görünümü şimdiden tanınmayacak haldedir. Büyük arazi sahibi aileler, neredeyse müşterek kitlenin içinde yok oldular. Bu ailelerden çok sayıda bulunan New York eyaletinde, ikisi, kendilerini almaya hazır girdabın içine henüz dalmadılar. Bu varlıklı yurttaşların oğulları bugün tüccar, avukat ve doktorlar. Onların çoğu kendi aralarında çok derin anlaşmazlıklar içine düştü. Mirasla ilgili sıralar ve ayrımların son izleri de silindi; miras hukuku her yerde herkesi kendi seviyesine indirdi.

Bu diğer yerlerde olduğu gibi Amerika'da zenginlerin olmadığı anlamına gelmez; malların daimi olarak eşit dağıtılması teorisini küçümsediğini çok derinden ifade eden ve para sevdasının insanların kalbinde bu kadar geniş yer edindiği başka bir ülke bilmiyorum. Ama orada servet inanılmaz bir hızla elden ele geçer ve iki nesil boyunca servetin saygınlığının korunduğunu görmek çok zordur.

Açıkladığımız şekilde tablo Batı'nın ve Güneybatı'nın yeni eyaletlerinde olan şeyin sadece eksik bir fikrini verir.

Geçen yüzyılın sonunda, gözü pek maceracılar Mississippi vadisine yerleşmeye başladılar. Bu Amerika'nın yeni bir keşfi gibidir; hemen sonra göçle-

olan zengin insanlarla zaman zaman karşılaşılır. Ama bunlar arızidir. Gayrimenkul mülkiyeti aşırı alışıldığı üzere sadece fakirlerde bulunur. Büyük mülk sahiplerinden daha az bilgelige, tahayyüle ve tutkuya sahip olan küçük mülk sahibi, genel olarak sadece kendi arazisini artırma isteğiyle meşguldür. Mirasla, evlilikle veya ticari olanaklarla bazen mülkünü arttırma şansı da bulur.

Öyleyse, toprağı bölme eğilimi taşıyan insanlar açısından, onları topraklarını biriktirmeye itecek başka bir eğilim vardır. Mülklerin sonsuza kadar bölünmesini engellemekten ibaret olan bu eğilim, büyük toprak servetleri yaratmak ve de özellikle bu servetleri aynı ailede devam ettirmek konusunda yeterince güçlü değildir.

rin çoğu oraya yönelir; böylece bilinmeyen toplumlar birdenbire çölden çıkarlar. Birkaç yıl önce isimleri bile var olmayan eyaletler, Amerika Birleşik Devletleri'nde sıraya girerler. Demokrasinin nihai aşamasına ulaştığı yer batıdadır. Talih tarafından adeta hazırlıksız yakalanmış bu eyaletlerin sakinleri işgal ettikleri topraklara daha dün varmışlardır. İnsanlar birbirlerini daha yeni tanımıştır ve her biri en yakın komşusunun hikâyesini dahi bilmez. Öyleyse Amerikan kıtasının bu bölümünde, nüfus sadece asil isimlerin ve soy-lu zenginlerin etkisinden değil, aynı zamanda aydınlanma ve erdemden kaynaklanan doğal aristokrasiden de kaçmıştır. İnsanların kendi gözleri önünde mülk edinerek bütün bir yaşamına tanıklık edip saygıdeğer bir kudret atfedebilecekleri kimse yoktu. Batının yeni eyaletlerinin zaten sakinleri vardır; ama orada henüz bir toplum kurulmamıştı.

Ama Amerika'da eşitliğe neden olan şey sadece servet değildir; eşitlik belli bir noktaya kadar bizzat tüm kavrayış düzeylerine kadar yayılmıştır.

Dünyada Amerika'dan başka nüfusa oranla bu kadar az sayıda cahil ve az sayıda bilgenin bulunduğu başka ülke var mıdır bilmiyorum.

İlköğretim herkese açıktır; yüksek öğretim ise çok az kişinin erimindedir.

Bu kolayca anlaşılır ve sanki yukarıda söylediğimiz şeylerin zorunlu bir sonucudur.

Neredeyse tüm Amerikalılar refah içinde yaşar; böylece beşerî bilimlerin temel öğelerini kolayca elde edebilirler.

Amerika'da çok az zengin vardır; bu nedenle neredeyse tüm Amerikalıların bir mesleği yerine getirmeye ihtiyacı vardır. Zira her meslek bir acemilik dönemi gerektirir. Böylelikle Amerikalılar sadece yaşamlarının ilk yıllarında genel kavrayış kültürüyle ilgilenirler: On beş yaşında bir kariyere başlarlar, yani bizim eğitimimizin başladığı çağda onlar çoğunlukla eğitimlerine son verirler. Orada eğer eğitime devam edilirse, eğitim özel ve kazanç getiren bir mevzuya doğru yönlendirilir; bir bilim bir meslek gibi öğrenilir ve sadece mevcut faydası bilinen uygulamalara bakılır.

Amerika'da zenginlerin çoğu başta fakirlerdi; neredeyse tüm işsizler gençliklerinde çalışmış olan insanlardır. Buradan şu sonuç çıkar: Öğrenme isteğine sahip olduğumuz zaman, ona kendimizi vermek için vaktimiz yoktur ve vaktimiz olduğunda ise isteğimiz kalmamıştır.

Öyleyse Amerika'da içinde entelektüel hazlara yönelik ilginin ve kalıtsal boş zamanın kolayca yayıldığı ve entelektüel çalışmaları onurlu bulan bir sınıf hiç yoktur.

Bu çalışmalara kendini verme iradesi de, kuvveti de eksiktir.

Amerika'da beşerî bilgilerle ilgili belli bir derecede ortaklık oluşturulmuştur. Tüm zihinler bunlara yaklaşırlar; bazıları yükselerek, bazıları alçalarak.

Böylece din, tarih, bilimler, siyasal ekonomi, yasalar ve hükümet konula-

rında neredeyse benzer çok sayıda mefhuma sahip olan bireylerin muazzam çokluğuyla karşılaşılır.

Entelektüel eşitsizlik doğrudan Tanrı'dan gelir ve insan bunun ortaya çıkmasını engelleyemez.

Ama en azından söyledigimiz gibi, kavrayış düzeyleri, Tanrı'nın istediği gibi eşit olmasa da, eşit araçları hizmetlerinde bulurlar.

Böylece günümüzde Amerika'da doğuşundan beri her zaman cılız olan aristokratik unsur yıkılmasa da en azından daha da zayıfladı, öyle ki ona işlerin ilerlemesinde herhangi bir rol atfetmek zordur.

Tersine zaman, olaylar ve yasalar demokratik unsurları sadece üstün hale getirmedi aynı zamanda onları neredeyse benzersiz kıldı. Bu durumda hiçbir ailenin veya teşekkülün etkisi fark edilmez; az da olsa kalıcı olan herhangi bir bireysel etki genellikle burada hissedilmez.

Öyleyse, Amerika'nın toplumsal durumu çok tuhaf bir fenomen sunar. İnsanlar orada dünyanın başka hiçbir ülkesinde ve tarihin tanıklık ettiği hiçbir yüzyılda olmadığı kadar talihleri ve kavrayış düzeyleri bakımından eşit veya başka terimlerle söylersek, eşit bir biçimde güçlü olarak ortaya çıkarlar.

Anglo-Amerikalıların Toplumsal Durumunun Siyasal Sonuçları

Böyle bir toplumsal durumdan siyasal sonuçlar çıkarmak kolaydır.

Eşitliğin diğer yerlere nüfuz ettiği gibi nihayetinde siyasal dünyaya da nüfuz etmiyor olduğunu düşünmek imkânsızdır. İnsanların kendi aralarında tek bir konuda ebediyen eşit olmayıp, diğer konularda eşit olmalarını kavrayamayız; böylece belirli bir anda her şeyde eşitliğe ulaşacaklardır.

Zira siyasal dünyada eşitliğin egemen kılınmasıyla ilgili sadece iki yöntem biliyorum: Ya herkese tüm hakları verirsiniz ya da kimseye vermezsiniz.

Anglo-Amerikalılarla aynı toplumsal duruma ulaşmış halklar için, herkesin egemenliği ile tek bir kişinin egemenliği arasında orta bir yol bulmak çok zordur.

Tarif ettiğim toplumsal durumun, bu iki sonuçtan birisine kolayca uygun hale gelmediğini de gizlememek gerekir.

İnsanları güçlü ve saygıdeğer olmayı istemeye iten eşitlik için yiğitçe ve meşru bir tutku vardır aslında. Bu tutku küçükleri büyüklerin düzeyine yükseltmeye yönelir; ama insanların kalbinde eşitliğe yönelik bozulmuş bir eğilimleri de vardır. Zayıf insanları, güçlüleri kendi düzeylerine çekme isteğine yönlendiren ve insanları, esaret içinde eşitliği ve özgürlük içinde eşitsizliği tercih etmeye iten bir istektir bu. Toplumsal durumları demokratik olan halklar doğal olarak özgürlüğü küçümsemezler; tersine ona dönük içgüdüsel bir eğilimleri vardır. Ama özgürlük onların arzularının temel ve daimi

konusu değildir; ebedî bir aşkla sevdikleri şey eşitliktir; hızlı dürtüler ve anlık çabalarla özgürlüğe yönelirler ve eğer amaçlarına ulaşamazlarsa tevekkül ederler; ama hiçbir şey onları eşitlik olmadan tatmin edemez ve onu kaybetmektense ölmeye razı olacaklardır.

Diğer yandan, yurttaşların hepsi yaklaşık olarak eşit oldukları zaman iktidarın saldırılarına karşı bağımsızlıklarını savunmak zor olacaktır. Aralarından hiçbiri, tek başına kolaylıkla mücadele etmek için yeterince güçlü olmadığından, özgürlüğü garanti altına alabilmek amacıyla herkesin güçlerini birleştirmesi gerekir. Oysa böyle bir birleşmeye her zaman rastlanmaz.

Öyleyse, halklar bu toplumsal durumdan iki büyük siyasal sonuç çıkarabilirler: Bu sonuçlar olağanüstü bir biçimde birbirlerinden farklıdırlar ama ikisi de aynı olgudan doğar.

Tasvir ettiğim bu gözü pek alternatifini kabul eden ilk kişiler olarak Anglo-Amerikalılar, mutlak iktidardan uzak durdukları için yeterince mutludurlar. Koşulları, kökenleri, aydınlıkları ve özellikle teamülleri onların halkın egemenliğini kurmalarına ve bunu devam ettirmelerine olanak tanıdı.

AMERİKA'DA HALKIN EGEMENLİĞİ İLKESİ ÜZERİNE

Bu ilke tüm Amerikan toplumunda egemendir – Amerikalıların devrimlerinden önce bu ilkeyi uygulaması – Bu devrimin ona kazandırdığı gelişme – Mülkiyet vergisinin aşamalı olarak ve karşı konulmaz bir biçimde düşmesi.

Birleşik Devletler'in siyasal yasalarından bahsettiğimizde, her zaman için öncelikle halkın egemenliği dogmasından başlamak gerekir.

Neredeyse tüm beşerî kurumların temelinde her zaman için bulunan halkın egemenliği ilkesi, orada gömülü olarak olağan biçimde bulunur. Onu tanımaksızın ona boyun eğerez veya bir anda onu yaratma imkânı doğduğunda, onu mabedin karanlıklarına atmakta acele ederiz.

Milli irade, tüm zamanların düzenbazlarının ve tüm çağların despotlarının en yaygın şekilde suistimal ettikleri kelimelerden birisidir. Bazıları birkaç iktidar temsilcisinin satın aldığı oylarda bu iradenin ifadesini bulur, bazıları da çıkarıcı ve korkak bir azınlığın oylarında. Hatta bazıları da halkların suskunluğu formülüyle açıklarlar bu iradeyi ve onlara göre itaat *ol*gusundan emir verme *hakkı* doğar.

Amerika'da halkın egemenliği ilkesi, belli uluslarda olduğu gibi ne gizlidir ne de kısır; bu ilke teamüllerle tanınmıştır ve yasalar tarafından ilan edilmiştir; o özgürlükle yayılır ve hiçbir engelle karşılaşmaksızın nihai sonuçlarına ulaşır.

Eğer dünyada sadece tek bir ülkede halkın egemenliği dogmasının hakiği değerini takdir etmek, onun toplumsal meselelere uygulanmasını incelemek ve avantajları ile tehlikelerini yargılamak istersek, bu ülke kesinlikle Amerika'dır.

Daha önce halkın egemenliği ilkesinin başlangıçta Amerika'daki İngiliz sömürgelerinin çoğunun yönlendirici ilkesi olduğunu söylemiştim.

Şimdi artık bundan çok fazlasıdır; gündelik yaşamda olduğu gibi toplumun yönetilmesinde de egemendir.

Birisi iç, diğeri dış olmak üzere iki engel bu ilkenin istilacı ilerleyişini geciktirdi.

Sömürgeler henüz anayurda itaat ettiği için, yasaların içinde açıkça gün yüzüne çıkamıyorlardı. Öyleyse idari bölge meclislerinde ve de özellikle kentlerde saklanmak zorundalardı. Buralarda gizli bir biçimde yayılıyorlardı.

O zamanın Amerikan toplumu, bütün sonuçlarıyla bu ilkeyi kabul etmeye hazır değildi. Önceki bölümde açıkladığım gibi, New England'ın aydınları ve Hudson'ın güneyindeki zenginler, uzun zaman boyunca toplumsal kuvvetlerin işleyişini az kişiyle sürdürmeye çalışan bir çeşit aristokratik etki yapmışlardı. Ne tüm kamu görevlileri seçimle işbaşı yapıyordu ne de tüm yurttaşlar seçmen olabiliyordu. Seçim hakkı her yerde belirli sınırlamalara tabiydi ve mülkiyet vergisinin var olmasına bağlıydı. Bu kapasite kuzeyde çok zayıfken güneyde daha çoktu.

Amerikan devrimi patladı. Halkın egemenliği dogması kentlerden çıktı ve hükümeti ele geçirdi; tüm sınıflar kendi davaları için tehlikeye atıldı. Bu ilke adına mücadele edildi ve zafer kazanıldı; böylece o yasaların yasası oldu.

Toplumun içinde hızlı bir biçimde değişim gerçekleşti. Miras hukukunun yerel etkileri sonlandırıldı.

Yasaların ve devrimin bu sonucu herkesin gözü önünde ifşa olmaya başladığı anda zafer kesin bir biçimde demokrasiden yana ilan edilmişti. İktidar gerçekten onların ellerindeydi. Böylece üst sınıflar, söylenmeksizin ve mücadele etmeksizin artık kaçınılmaz olan bir kötülüğe boyun eğmek zorundaydı. Çökmek üzere olan tüm kuvvetlere olan şey onlara da oldu: bireysel egoizm tüm üyelerini ele geçirdi; artık güç, halkın elinden alınamayacağından ve çokluğa meydan okuma zevkini tatmak amacıyla ondan yeterince nefret etmediklerinden, her ne pahasına olursa olsun teveccühle sadece onların kazanmalarını düşünüyorlardı. Böylece en demokratik yasalar, bunlardan en çok zarar görenler tarafından hevesli bir biçimde onaylandı. Bu biçimde üst sınıflar, bu yasalara karşı popüler tutkuları hiç kıskırtmadılar ve yeni düzenin zaferini bizzat kendileri hızlandırdılar. Şaşılacak olay! Aristokrasinin kökleşmiş bulunduğu eyaletlerde demokrasi şevki karşı konulmaz bir hal almıştı.

Büyük soylular tarafından kurulmuş olan Maryland eyaleti, herkes için oy¹ hakkını kabul eden ilk eyaletti ve bu eyalet, hükümetini en demokratik formlarla biçimlendirdi.

1 1801 ve 1809'da Maryland anayasasında yapılan değişiklik.

Eğer bir halk mülkiyet vergilerine bağlı seçime² dokunmaya başlarsa, onun çok yakın bir tarihte bu seçim sistemini tamamen ortadan kaldıracığını öngörebiliriz. Bu toplumları yönlendiren en değişmez kurallardan biridir. Seçimle ilgili hakların sınırları genişlediğinde, hep daha fazla genişletme ihtiyacı duyarız; çünkü her bir yeni tavizden sonra demokrasi güçleri çoğalır ve gereksinimleri de yeni kudretleriyle birlikte artar. Mülkiyet vergilerinin altında bıraktığımız kişilerin ihtirasları, bunların üstünde bulunan büyük çoğunluğun ihtiraslarına oranla kısıktır. Nihayetinde istisna kural olur; tavizler ardı ardına gelir ve genel oy hakkına ulaşıncaya kadar devam eder.

Günümüzde halkın egemenliği ilkesi Birleşik Devletler'de tahayyülün algılayabileceği her türlü pratik gelişim düzeyine ulaştı. Başka yerlerde etrafını kuşatmış olan tüm kurgulardan kurtuldu; olayların gereksinimlerine göre yeni biçimler aldı. Kimi zaman teşekkül halindeki halk, Atina'da olduğu gibi, yasaları yapar, kimi zaman da genel oyla seçilen milletvekilleri, halkı temsil eder ve onun adına ve onun neredeyse doğrudan gözetimi altında eylerler.

Toplumsal teşekkülün adeta dışında bulunan bir iktidarın bu teşekkül üzerinde eylediği ve onu belli bir yöne doğru ilerlettiği ülkeler vardır.

Bir de hem toplumun içinde hem de kendisi üzerinde yerleşmiş olan gücün bölündüğü ülkeler vardır. Birleşik Devletler'de olan şey bunlara benzer. Burada toplum kendisinden hareketle ve kendisi üzerinde eyler. Kuvvet sadece toplumun bağrında bulunur; bu kuvveti başka yerde aramaya ve başka yerde bulmaya cüret eden kimseyle neredeyse karşılaşamazsınız. Halk, yüksek görevlileri seçerek yasaların oluşturulmasına ve yürütme kuvvetinin faillerini seçerek de bunların uygulanmasına katılır. Bu kuvvetten yönetime ayrılan pay zayıf ve sınırlıdır, yönetim de kaynağının halk olduğunu sürekli hisseder ve içinden çıkmış olduğu kudrete boyun eğer; böylece halkın kendi kendisini yönettiğini söyleyebiliriz. Tanrı nasıl evrende hüküm sürüyorsa, halk da, Amerikan siyasal dünyasında öyle hüküm sürer. Halk, her şeyin nedeni ve sonucudur; her şey ondan çıkar ve ona döner (H).

2 Genel oy hakkından önce, İngiltere gibi bazı parlamenter rejimlerde, sadece belli bir serveti olan kişilerin oy hakları vardı – ç.n.

BİRLİK HÜKÜMETİNDEN BAHSETMEDEN ÖNCE BAZI EYALETLERDE OLANLARI İNCELEME ZORUNLULUĞU

Bu bölümde, Amerika'da halkın egemenliği ilkesi üzerine kurulan hükümet biçiminin ne olduğunu, onun eylem biçimlerinin, engellerinin, avantajlarının ve tehlikelerinin neler olduğunu inceleyeceğiz.

İlk güçlük kendisini gösterir: Birleşik Devletler'in karmaşık bir yapısı vardır; orada, birbirlerine bağlılığı aşıkâr olan ve diyebilirim ki birbirlerinin içine geçmiş bulunan iki ayrı toplumu görürüz; birbirinden tamamen ayrılmış ve neredeyse bağımsız iki ayrı hükümet vardır; birisi toplumun gündelik ihtiyaçlarına cevap veren bilindik ve sınırsız hükümet, diğeri ise sadece belirli genel istekler için uygulanan istisnai ve sınırlı hükümet. Tek kelimeyle bunlar, bütün olarak Birlik'in büyük teşekkülünü oluşturan yirmi dört küçük egemen ulustur.

Eyaletleri incelemeden önce Birlik'i incelemek, engellerle dolu bir yola girmektir. Birleşik Devletler'in federal hükümet biçimi en son olarak ortaya çıktı ve bu hükümet bir cumhuriyet biçimiydi, kendisinden önce tüm toplumda yayılmış olan ve ondan bağımsız şekilde var olan siyasal ilkelerin sadece bir özeti idi. Ayrıca, federal hükümet, daha önce söylediğim gibi, bir istisnadır; eyalet hükümetleri ise müşterek kuraldır. Ayrıntıları anlatmadan önce şunu belirtmem gerekir ki bütünü tek bir tabloda tanıtmayı isteyen yazar zorunlu olarak anlaşılmazlıklara ve gereksiz tekrarlara düşecektir.

Bugün Amerikan toplumunu düzenleyen büyük siyasal ilkeler *eyaletler*de doğdu ve geliştiler; bundan kuşku duyamayız. Öyleyse, tüm geri kalanın anahtarını almak için eyaletleri anlamamız gerekir.

Günümüzde Birleşik Amerika'yı oluşturan eyaletlerin hepsi, kurumlarının dış görünümü açısından aynı manzarayı sunarlar. Siyasal ve idari yaşam ora-

da insan bedenini hareket ettiren farklı sinir merkezleriyle karşılaştırabileceğimiz üç eylem odağında toplanır.

İlk basamakta *kent* [*la commune*], onun üstünde *idari bölge* [*le comté, county*], sonunda da *eyaletler*.

Amerika'da Kent Sistemi Üzerine

Yazar siyasal kurumların incelenmesine neden kentlerden başlar? – Kentler tüm halklarda bulunur – Kentlerdeki özgürlüğü kurmanın ve korumanın güçlüğü – Bunun önemi – Yazar araştırmasının temel öznesi olarak neden New England kent örgütlenmesini seçti?

Öncelikle kenti incelemem bir rastlantı değildir.

Kent doğada bulunan tek birlikteliktir ve insanların birlikte bulunduğu her yerde kendiliğinden böyle bir müştereklik oluşur.

Öyleyse kent toplumları, yöntemleri ve yasaları nasıl olursa olsun, tüm halklarda vardır; krallıkları yapan ve cumhuriyetleri yaratan insandır; kent ise sanki doğrudan Tanrı'nın elinden çıkmış gibidir. Ama kent insanlar var olduğundan beri var olsa da, kentsel özgürlük az bulunan ve kırılgan bir şeydir. Bir halk her zaman büyük siyasal meclisler kurabilir; çünkü alışıldığı üzere kendi bağrında belli sayıda insan barındırır ve bu insanlarda bir noktaya kadar bilgi, işlerin sürdürülmesinin yerine geçer. Kent, sıkça yasa koyucunun eyleminden kaçan kaba öğelerden oluşur. Uluslar ortaya çıktıkça, kentlerin bağımsızlığını azaltmak yerine bunları oluşturma gücüyle birlikte artar. Çok medeni bir toplum, kent özgürlüğünü ancak zorla hoş görebilir; bu konuya kendisini kaptıranlara karşı koyar ve deneyimin nihai sonucuna ulaşmasından önce başarıya dönük her türlü umudu yok eder.

Tüm özgürlükler arasında hayli zor kurulan kent özgürlüğü, aynı zamanda iktidarın saldırılarına da çok açıktır. Kendi kendilerine bırakılan kentlerin kurumları, saldırgan ve güçlü bir hükümete karşı mücadele edemez. Başarılı bir şekilde kendisini savunmak için, gelişme göstermesi ve ulusal fikir ve alışkanlıklarla karışması gerekir. Öyleyse, kent özgürlüğü teamüllerin içine girmedikçe, onu yıkmak kolaydır ve sadece uzun süre yasalarda var olduktan sonra teamüllere işleyebilir.

O halde, kent özgürlüğü, adeta insanların çabalarından kaçır. Onun yaratılmış olması çok az rastlanan bir olaydır; neredeyse kendinden doğar. Yarı barbar bir toplumun bağrında neredeyse gizli bir biçimde gelişir. Kent özgürlüğünü sağlamlaştıran şey, yasaların ve teamüllerin daimi işler durumunda olmaları, koşullar ve de özellikle zamandır. Avrupa kıtasının tüm uluslarının birisinin bile onu tanımadığını söyleyebiliriz.

Bununla birlikte, özgür halkların gücünün bulunduğu yer bizzat kenttir. Özgürlük, kentin kurumlarına aiten; bilim ilkokullara aittir. Bu kurumlar özgürlüğü halkın erimine sunarlar; onu sakince kullanma zevkini tattırır ve buna alıştıırırlar. Kent kurumları olmaksızın, bir ulus özgür bir hükümet oluşturabilir, ama özgürlük tinine sahip olamaz. Geçici tutkular, anlık çıkarlar, koşulların oluşturduğu şans faktörleri ona bağımsız görünen biçimler verebilir; ama siyasal teşekkülün içindeki doyumsuz despotizm er ya da geç yeniden gün yüzüne çıkar.

Okuyucuya Birleşik Devletler'deki kentlerin ve idari bölgelerin siyasal organizasyonunun dayandığı genel ilkeleri daha iyi anlatmak için, tikel olarak tek bir eyaleti model almanın, orada olan şeyi ayrıntılı olarak incelemenin ve sonra da ülkenin kalanını hızlıca incelemenin yararlı olacağını düşündüm.

New England eyaletini seçtim.

Birlik'in tüm bölümlerinde kent ve idari bölgeler aynı biçimde örgütlenmemiştir; buna karşın tüm Birlik'te neredeyse aynı ilkelerin, kentlerin ve idari bölgelerin biçimlenmesinde etkili olduğunu söylemek kolaydır.

Zira bana öyle geliyor ki bu ilkeler, New England'da dikkate değer gelişmeler kaydetmiştir ve diğer yerlerden daha önemli sonuçlara ulaşmıştır. O halde, bu ilkeler burada belirgin bir biçimde dikkat çeker ve adeta kendilerini yabancıнын gözlemine kolayca sunarlar.

New England'ın kent kurumları eksiksiz ve düzenli bir birlik oluşturur; bunlar çok eskidir; yasalar sayesinde güçlüdürler ve teamüller sayesinde daha da güçlüdürler; toplumun bütünü üzerinde olağanüstü bir etki yaparlar.

Tüm bu başlıklar incelenmeyi hak eder.

Kentin Çevresi

New England kenti (*Township*), Fransa'nın kantonları ile kentlerinin ortalaması kadardır. Genel olarak iki ya da üç bin kişi ikamet eder.¹ O halde, tüm sakinlerin neredeyse aynı menfaatlere sahip olamayacağı kadar geniş değildir, ama aynı zamanda iyi idari unsurları gördüğümüzden emin olabilmemiz için yeterince kalabalıktır.

New England Kentinin Kuvvetleri

Diğer yerlerde olduğu gibi kentte kuvvetlerin kaynağı olarak halk – Halk temel meseleleri kendi kendine çözer – Belediye konseyleri konusu – Kent otoritesinin önemli bir bölümünün *select-men*'in [Belediye Meclisi üyelerinin] ellerinde toplanması –

1 Massachusetts eyaletinde kentlerin sayısı 1830 yılında 305 idi, 610.014 kişi ikamet ediyordu; bu demektir ki kent başına ortalama 2.000 kişi düşer.

Tüm kentlerde halk toplumsal kuvvetlerin kaynağıdır, ama hiçbir yerde halk kudretini doğrudan uygulamaz. Amerika'da halk, mümkün olduğunca son sınıra kadar memnun edilmesi gereken bir efendidir.

New England'da çoğunluk, eyaletin genel meselelerini ele almaları gerektiğinde, temsilciler aracılığıyla hareket ederler. Böyle olması zorunludur; ama yasalar ve hükümetle ilgili faaliyetlerin yönetilenlere daha yakın olduğu kentlerde temsilcilik yasası kabul edilmez. Belediye konseyleri yoktur; yüksek görevlileri seçtikten sonra seçmen teşekkülü, sade ve basit bir biçimde eyalet yasalarının uygulanmasıyla ilgili olmayan her şeyi kendi kendine yönetir.²

Bu tip bir düzen, kendi fikirlerimize ve alışkanlıklarımıza öylesine karşıt ki bunu iyi anlamanın mümkün olması için birkaç örnek vermek gerekir.

Kentlerde resmi görevler, aşağıda göreceğimiz gibi, çok sayıdadır ve sağlam bir biçimde bölünmüşlerdir. Buna karşın, idari kuvvetlerin en büyük kısmı, her yıl seçilen az sayıdaki insanın ellerinde toplanmıştır ve bunlara *select-men*ler denir.³

Genel eyalet yasaları, *select-men*lere belli yükümlülükler dayatır. Onların bu yükümlülükleri yerine getirmek için yönetilenlerin iznine ihtiyaçları yoktur ve kişisel sorumluluk almaksızın bu yükümlülükleri yerine getiremezler. Mesela eyaletin yasaları onları kentlerinde seçim listeleri oluşturmakla görevlendirir. Eğer bunu yapmayı unuturlarsa, suçlu bulunurlar. Ama kent kuvvetlerinin yönetimine bırakılan her konuda, *select-men*ler halk iradesinin uygulayıcılarıdır, tıpkı bizde belediye başkanının belediye meclisi kararlarının uygulayıcısı olması gibi. Onlar genellikle bireysel sorumlulukları altında hareket ederler ve pratikte sadece çoğunluğun önceden ortaya koyduğu ilkelerin sonuçlarını takip ederler. Ama kurulu düzende herhangi bir değişiklik yapmak istediklerinde, yeni bir girişimde bulunmayı arzuladıklarında, kuvvetlerinin kaynağına gitmeleri gerekir. Diyelim ki bir okul açmak

2 Aynı kurallar büyük kentlerde uygulanamaz. Bunların genellikle bir belediye başkanları ve iki şubeye bölünmüş bir belediye teşekkülü vardır; ama bu, yasayla kabul edilmesi gereken bir ayrıcalıklı durumdur. Boston kentinin kuvvetlerini düzenleyen 22 Şubat 1822 tarihli yasaya bakınız. *Laws of Massachusetts*, cilt II, s. 588. Bu büyük şehirlere uygulanır. Küçük şehirlerin özgül bir idareye bağlı olduğu da sıkça görülür. 1832 yılında, New York eyaletinde bu biçimde yönetilen 104 kent bulunuyordu. (*William's-Register*)

3 Bunlardan küçük kentlerde üç, büyüklerde ise dokuz tane seçilir. Bkz. *The Town Officer*, s. 186. Aynı zamanda *select-men*lerle ilgili Massachusetts'in temel yasalarına bakınız: 20 Şubat 1786, cilt I, s. 219; 24 Şubat 1796, cilt I, s. 488; 7 Mart 1801, cilt II, s. 45; 16 Haziran 1795, cilt I, s. 475; 12 Mart 1808, cilt II, s. 186; 28 Şubat 1787, cilt I, s. 302; 22 Haziran 1797, cilt I, s. 539 tarihli yasalar.

söz konusu olsun; *select-men*ler seçmenlerin hepsini önceden belirlenen bir günde ve yerde toplantıya çağırırlar; burada ortaya çıkan ihtiyacı ifade ederler; bu ihtiyacı giderecek yöntemleri, harcanacak parayı, seçilmesi gereken yeri ortaya koyarlar. Tüm bu noktaları inceleyen meclis, prensip olarak karar alır, yeri belirler, yükümlülükleri oylar ve kararların uygulanmasını *select-men*lerin ellerine verir.

Sadece *select-men*lerin kent toplantısı (*town-meeting*) için çağrı yapma hakkı vardır, ama bu çağrıyı yapmaları da sağlanabilir. Eğer iki mülk sahibi yeni bir proje yapıp bunu kentin onayına sunmak isterse, tüm sakinleri genel bir toplantıya çağırabilirler; *select-men*ler de buna uymak zorundadır ama meclisi yönetme hakkına sahiptirler.⁴

Bu siyasal teamüller, bu toplumsal usuller kuşkusuz bize çok uzaktır. Şu anda bunları ne yargılayabilirim ne de bunları üreten ve canlı tutan gizli nedenleri ortaya koyabilirim; şimdi sadece bunları sergilemekle yetiniyorum.

*Select-men*ler, her sene Nisan veya Mayıs ayında seçilirler. Kent meclisi aynı zamanda belirli önemli idari ayrıntılarla ilgilenecek memurları ve belediyenin diğer yüksek görevlilerini⁵ seçer. Vergi tahakkuk memurları vergiyle ilgili işleri düzenlemek zorundayken, tahsildarlar da bunları toplamaktan mesuldür. *Constable* [Vilayetin polis müdürü] olarak adlandırılan bir görevli polisi yönetmekle, kamusal yerlere göz kulak olmakla ve yasaların somut olarak infazını uygulamakla yükümlüdür. Zabıt kâtibi adı verilen bir diğer görevli ise, tüm kararları kaydeder; tüm kimlik belgelerini not alır. Bir kasa memuru da kentin fonlarını korur. Tüm bu görevlilere, yerine getirmesi çok zor olan işi yani muhtaç durumda olanlara özgü yasaları uygulama işini yerine getiren bir fakir gözeticisini, kamusal öğretimi yöneten okul müdürlerini, büyük ve küçük tüm kara yollarının tüm detaylarıyla ilgilenen yol müfettişlerini ekleyin; böylece kent yönetiminin temel faillerinin listesine ulaşırsınız. Ama görevlerin bölünmesi burada sonlanmaz: Kent görevlileri arasında hâlâ, dinî giderleri düzenlemek zorunda olan bölge komiserleri,⁶ bazıları yangın durumunda yurttaşları yönlendirmek zorunda olan, diğerleri de hasatlara göz kulak olmak zorunda olan, bir kısmı sınırlara bağlı doğan sıkıntıları ortadan kaldırmak, bir kısmı da koruların ölçümünü yapıp gözetlemekle veya onların ağırlık ve ölçülerini araştırmakla görevli olan çok çeşit müfettiş bulunur.

Kentlerde on dokuz temel görev vardır. İkamet eden her bir kişi bu farklı görevleri kabul etmekle yükümlüdür, yoksa para cezası uygulanır; ama yok-

4 Bkz. *Laws of Massachusetts*, cilt 1, s. 150; 25 Mart 1786 tarihli yasa.

5 A.g.e.

6 Tüm yüksek görevlilerin pratikte reel olarak bir sorumluluğu vardır. Kentin tüm yüksek görevlilerinin işlevlerinin detaylarını öğrenmek için Isaac Goodwin tarafından yazılan *Town Officer* (Worcester, 1827) başlıklı kitaba ve Massachusetts genel yasalarına (3 cilt, Boston, 1823) bakınız.

sul yurttaşların herhangi bir zarar görmeksizin zamanlarını bu işlere ayırmaları için bu görevlerin büyük bir kısmının ücreti ödenir. Bununla birlikte Amerikan sistemi memurlarına sabit bir ücret vermez. Genel olarak her bir bakanlık icraatının belli bir fiyatı vardır ve görevlilere yaptıkları iş oranında ödeme yapılır.

Kent Yaşamı Üzerine

Her bir kişi kendisini ilgilendiren konuyla ilgili en iyi yargıdır – Halk egemenliği ilkesinin gerekçesi – Amerikan kentlerinin bu doktrinlerini uygulaması – Kendisiyle ilgili olan her şeyde egemen olan ve geriye kalan her şeyde de bağlı olan New England kenti – Eyaletle karşı kentin yükümlülükleri – Fransa’da hükümet kente temsilcilerini atar – Amerika’da kent kendi temsilcilerini hükümete gönderir.

Daha önce halkın egemenliği ilkesinin Anglo-Amerikalıların tüm siyasal sistemlerinin üzerinde bulunduğunu söylemiştim. Bu kitabın her bir sayfası bu doktrinin bazı yeni uygulamalarına tanıklık eder.

Halkın egemenliği dogmasının egemen olduğu uluslarda her bir birey egemenin eşit bir kısmını oluşturur ve devletin işleyişine eşit bir biçimde katılır.

Öyleyse her bir birey tüm diğer benzerleriyle aynı derecede bilgili, aynı derecede erdemli ve aynı derecede güçlü kabul edilir.

O halde herkes topluma itaat eder ama bu itaatin doğal sınırları nelerdir?

Birey, kendisini yönetenlerden daha aşağı olduğu için veya kendisini yönetmeye bir başka insandan daha az muktedir olduğu için değil, benzerleriyle birlik olmak ona faydalı görüldüğü için ve bu birliğin düzenleyici bir kuvvet olmaksızın var olamayacağını bildiği için topluma itaat eder.

Öyleyse her bir birey yurttaşların kendi aralarındaki ödevleriyle ilgili her konuda yükümlüdür. Kendisiyle ilgili her konuda ise efendi kalır: Özgürdür ve eylemlerinden dolayı sadece Tanrı’ya hesap verir. Buradan şu düstur ortaya çıkar: Bireyin kendi tikel çıkarının en iyi yargıcı yine kendisidir ve toplum da sadece kendisine zarar veren veya işbirliğine ihtiyacı olan durumlarda onun kararlarını yönlendirme hakkına sahiptir.

Bu doktrin evrensel olarak Birleşik Devletler’de kabul edilir. Onun yaşamın sıradan meşguliyetleri üzerinde bile ne kadar çok etkiye bulunduğunu başka yerde inceleyeceğim, şimdi kentlerden bahsedeceğim.

Kitle olarak ele alındığında ve merkezî hükümetle karşılaştırıldığında kent, açıkladığım teoriyi kendisinde uygulayan herhangi biri gibi sadece bir bireydir.

O halde Birleşik Devletler’de kent özgürlüğü bizzat halkın egemenliği dogmasından doğar. Amerika’nın tüm cumhuriyetleri bu bağımsızlığı az ya

da çok tanımıştır, ama New England halkında koşullar bu dogmanın gelişimi için özellikle daha uygundur.

Birlik'in bu bölümünde siyasal yaşam kentlerin bağrında doğar; hatta neredeyse her bir kentin aslında bağımsız bir ulus olduğunu bile söyleyebiliriz. İngiltere kralı egemenliklerini paylaşmak istediği zaman ise, merkezî hükümeti almakla yetindi. Kral, kent yönetimini eyalete bıraktı ve şimdi New England kentleri [merkezî hükümet] bağılıdır ama ilkesel olarak hiç de bağılı değildirler veya güçlkle bağılıdır. O halde kentler kralın iktidarını almamışlardır; tersine onlar eyaletin yararına, bağımsızlıklarından bir parçadan vazgeçmiş gibi görünürler. Bu önemli ayırım okuyucunun zihninde kalmalıdır.

Genel olarak kentler, *toplumsal* olarak adlandırabileceğim, diğerleriyle paylaşmaları gereken bir durum söz konusu olduğunda eyalete bağımlıdır.

Kendisiyle ilgili olan her şeyde kentler bağımsız birer teşekkül oluştururlar. New England'ın sakinleri arasında, tamamen kentle ilgili olan meselelere müdahale hakkını eyalet hükümetine verebilecek kimseyle, sanıyorum ki, karşılaşmaz.

Öyleyse, New England kentleri, herhangi bir idari otoritenin kendilerine karşı koyacağını düşünmeksizin, alıp satarlar, kendilerini mahkemelerde savunurlar, bütçelerini düzenler veya vergilerini azaltırlar.⁷

Toplumsal ödevlerini ise orada yerine getirirler. Böylelikle eyaletin sadece paraya ihtiyacı kalır, kentin de işbirliğini kabul etme ya da reddetme özgürlüğü yoktur.⁸ Eyalet bir yol yapmak isteyebilir ve bu durumda kent topraklarını ona kapatamaz. Polislerle ilgili bir düzenleme yapılması gerektiğinde kent bunu yerine getirme yükümlülüğünü taşır. Ülkenin tümünde tek tip bir plana dayalı bir eğitim sistemi kurmak istendiği zaman, kent de bu yasa-ya dayalı olarak okullar açmak zorundadır.⁹ Birleşik Devletler'de idareden bahsettiğimizde, tüm bu farklı vakalarda kentlerin nasıl ve kime itaate zorlandığını görürüz. Burada şimdilik sadece yükümlülüklerin var olduğunu belirtmek istiyorum. Bu yükümlülük katıdır, ama eyalet hükümeti bu yükümlülüğü dayatarak, sadece bir ilkeyi kabul ettirebilir, bu ilkenin uygulanması için ise kent genel olarak kendi tikel haklarına sahiptir. Böylelikle vergi yasama organı tarafından onaylanır, ama bunu dağıtan ve toplayan kenttir. Bir okulun var olması dayatılır ama o okulu kuran, onun giderlerini karşılayan ve onu yöneten yine kenttir.

Fransa'da devletin vergi tahsildarı kentle ilgili vergileri toplar; Amerika'da kentlerin vergi tahsildarları, eyaletin vergisini toplar.

7 Bkz. *Laws of Massachusetts*, 23 Mart 1786 tarihli yasa, cilt I, s. 250.

8 A.g.e. 20 Şubat 1786 tarihli yasa, cilt I, s. 217.

9 A.g.e., 25 Haziran 1789 ve 8 Mart 1827 tarihli yasalar, cilt I, s. 367 ve cilt III, s. 179.

Böylece, bizde merkezî hükümet kente kendi temsilcilerini yollar; Amerika'da ise kent hükümete kendi temsilcilerini yollar. Bu, iki toplumun ne derece farklı olduğunu bize anlatan bir olgudur.

New England'da Kent Tini

Neden New England kenti, oradaki sakinlerin ilgilerini cezbeder? – Avrupa'da kent tini yaratmada karşılaşılan güçlükler – Amerika'da bu tini biçimlendirme amacını taşıyan haklar ve ödevler – Yurdun niteliği Birleşik Devletler'de diğer yerlerden daha farklıdır – New England'da kent tini kendisini nasıl açığa vurur? – Orada ürettiği hayırlı etkiler nelerdir?

Amerika'da sadece kent kurumları yoktur, aynı zamanda bu kurumları destekleyen ve canlı tutan bir kent tini vardır.

New England kenti, insanların bulunduğu her yerde onların ilgisini çeken şu iki avantaja sahiptir: bağımsızlık ve kuvvet. Kentin sınırlı bir çevrede etkili olduğu doğrudur ama kent oradaki tüm hareketlerinde de özgürdür. Tek başına bu bağımsızlık bile ona, nüfusunun ve boyutlarının sağlamamış olabileceği gerçek bir itibarı kazandırabilir.

İnsanların eğilimlerinin genel olarak gücün bulunduğu yere doğru yöneldiğine inanmak gerekir. İşgal edilmiş bir ülkede yurt sevgisinin uzun süre hâkim olduğunu görmezsiniz. New England'ın sakini kendi kentine bağlıdır ama bunu orada doğduğu için değil, bu kentte kendisinin de parçası olduğu özgür ve güçlü ve onu yönetme zahmetine değer bir teşekkül gördüğü için yapar.

Avrupa'da sıkça bizzat yöneticilerin kent tininin yokluğundan yakındıklarını görürüz. Çünkü herkes kent tininin düzenin ve kamusal sakinliğin önemli bir unsuru olduğu konusunda birleşir, ama bunu nasıl yaratacaklarını bilemezler. Kenti güçlü ve bağımsız kıldıklarında, toplumsal kuvveti paylaşmaktan ve devleti anarşiye sürüklemekten korkarlar. Zira kentin gücünü ve bağımsızlığını ortadan kaldırdığınızda geriye sadece yönetilenler kalır, yurttaşlar değil.

Ayrıca şu önemli olguya dikkat ediniz: New England kenti, hararetli duygulanımların odağı olabilecek şekilde kurulmuştur ve aynı zamanda bunun yanında burada insanların ihtiraslı tutkularını güçlü bir biçimde cezbedecek hiçbir şey yoktur.

İdari bölgenin görevlileri seçilmezler ve otoriteleri smırlandırılmıştır. Eyaletin bile ikincil bir önemi vardır ve onun varlığı muğlak ve dingindir. Yönetme hakkına sahip olmak için kendi ilgi merkezinden uzaklaşmaya ve yaşamını sarsmaya rıza gösterecek çok az insan vardır.

Federal hükümet yöneticilerine kudret ve şeref bahşeder; ama bu hükümetin alın yazısını etkilemesine izin veren insanlar çok az sayıdadır. Başkanlık, sadece ileri bir yaşta ulaşılabilecek üst düzey bir görevdir ve daha yüksek düzeydeki başka federal görevlere erişmek ise neredeyse şansa bağlıdır; bu, başka bir kariyerle ünlü olduktan sonra mümkün olabilir. İhtiras tüm gayretlerinin daimi amacı olarak onları ele geçiremez. Saygınlık isteği, reel menfaat ihtiyacı, kuvvet ve ikaz merakının derinleştiği yer yaşamın sıradan ilişkilerinin merkezi olan kenttir. Sıkça toplumu alt üst eden bu tutkular, sıcak bir yuvada ve adeta ailenin bağrında gerçekleştikleri zaman karakterleri de değişir.

Amerikan kentlerinde, insanların kamusal yaşama dönük ilgilerini çekmek için nasıl bir sanatla kuvvetin dağıtılmasına özen gösterildiğini görüyorsunuz. Üstelik bu zaman zaman hükümetin icraatlarını yerine getirmeye çağrılan seçmenlerden, değişik görevlerden, kendisi adına eyledikleri kudretli teşekkülü görevlendirildikleri çevrede temsil eden farklı yüksek görevlilerden bağımsız şekilde gerçekleşir. Böylelikle ne kadar çok insan kendi yararına kentin kuvvetinden faydalanır ve bizzat kendisi için bu kuvvetle ilgilenir!

Çok sayıda insan arasında belediyenin gücünü paylaştıran Amerikan sistemi, kentlerin ödevlerini arttırmaktan da korkmaz. Birleşik Devletler'de yurt sevgisinin, insanların pratik olarak kendilerine bağlandığı bir çeşit kült olduğunu haklı olarak düşünürüz.

Bu biçimde kent yaşamı adeta her an kendisini hissettirir; her gün bir ödevin tamamlanmasıyla veya bir hakkın uygulanmasıyla kendini açığa vurur. Bu siyasal varoluş toplumda, alt üst etmeksizin harekete sürükleyen daimi ama aynı zamanda da sakin bir devinin izini bırakır.

Amerikalılar, dağda ikamet edenlerin ülkelerini sevmelerine benzer bir biçimde, şehirlerine bağlanırlar. Onlarda doğdukları yurt, belirgin ve ayırt edici özelliklere ve başka yerlerden daha belirli bir niteliğe sahiptir.

New England sakinleri genel olarak mutludurlar. Hükümetleri kendi seçimlerine göre olduğu kadar kendi eğilimlerine göre de biçimlenmiştir. Amerika'da hâkim olan derin barış ve maddi refahın bağrında belediye yaşamındaki sarsıntılar az sayıdadır. Kentle ilgili çıkarların yönetimi kolaydır. Ayrıca, halkın siyasal eğitimi çoktan yapılmıştır veya daha çok herkes işgal ettiği topraklarda eğitim almıştır. New England'da sınıfların ayrımı hatıra olarak bile var olmaz; o halde kentin hiçbir kısmı diğerini baskı altına almayı denemez ve sadece izole bireylere zarar veren adaletsizlik, genel hoşnutsuzluk halinin içinde kaybolur. Hükümet bazı hatalar yapabilir ve kuşkusuz bunlar dikkati çekmediklerinde, hükümeti uyarmak kolaydır; çünkü hükümet reel olarak yönetilenlerden türemiştir ve babacan bir gururun onu koru-

ması için iyi kötü işlemesi yeterlidir. Onlarla mukayese edilecek başka hiçbir şey yoktur. İngiltere vaktiyle tüm sömürgelerde hüküm sürdü ama halk her zaman kentle ilgili meseleleri kendisi yönetti. O halde kentlerde halkın egemenliği sadece eski bir durum değildir, aynı zamanda temel bir durumdur.

New England sakini kentine bağlıdır, çünkü kenti güçlü ve bağımsızdır; onunla ilgilidir, çünkü kenti yönetmeye kendisi katkıda bulunur; onu sever, çünkü kismetinden sıkıntı duymak zorunda değildir; ihtirasını ve geleceğini kentte kurar. Kent yaşamının neden olduğu her bir pürüze burnunu sokar: Kendi eriminde olan bu sınırlı alanda hükümeti yönetmeye çalışır. Kendileri olmaksızın özgürlüğün sadece ancak devrimlerden doğabileceği formlara alışır, bunların tinini içine sindirir, düzenden zevk alır, kuvvetlerin uyumunu kavrar ve nihayetinde hem kendi ödevlerinin doğası hem de haklarının kapsamı üzerine açık ve pratik fikirler edinir.

New England'da İdari Bölgeler Üzerine

Fransa'daki yönetim bölgelerine [*arrondissement*] benzeyen New England'ın idari bölgeleri – Tamamen idari bir menfaatten dolayı yaratılmışlardır – Temsilcilik hiç yoktur – Seçilmemiş görevliler tarafından yönetilirler.

Amerikan idari bölgeleri, Fransa'daki yönetim bölgelerine çok benzerler. Fransa'da bu bölgeler tamamen keyfi bir biçimde belirlenmiştir. Bunlar, içindeki farklı bölümlerin arasında hiçbir zorunlu bağın bulunmadığı, bunların hiçbir duygulanım, anı ve birlikte yaşama duygusuyla birbirlerine bağlanmadıkları bir teşekkül oluştururlar. Bunlar sadece ve tamamıyla idari bir menfaat nedeniyle üretilmişlerdir.

Kent, adaleti uygulamak için çok sınırlı bir alana sahiptir. Böylece idari bölgeler, ilk tüzel merkezleri oluştururlar. Her bir idari bölgenin bir adalet divanı,¹⁰ mahkemelerin kararlarını uygulamak için bir şerifi, suçluları tutuklamak için bir cezaevi olur.

İdari bölgelerin tüm kentleri tarafından neredeyse eşit biçimde hissedilen ihtiyaçları vardır; merkezi bir otoritenin bunları gidermekle yükümlü olması doğaldır. Massachusetts'te, bu otorite, eyaletin valisi ve konseyinin¹¹ tavsiyesiyle¹² atanmış belli sayıdaki üst düzey görevlinin elinde bulunur.

İdari bölgenin yöneticilerinin, önceden öngörülmüş belirli az sayıdaki vakaya uygulanabilen, sadece sınırlı ve istisnai bir kuvveti vardır. Eyalet ve kent işlerin gündelik işleyişi için yeterlidir. Bu yöneticiler yalnızca idari

10 Bkz. 14 Şubat 1821 tarihli yasa, *Laws of Massachusetts*, cilt I, s. 551.

11 Valilik konseyi seçilmiş bir teşekküldür.

12 Bkz. 20 Şubat 1819 tarihli yasa, *Laws of Massachusetts*, cilt II, s. 494.

bölgenin bütçesini hazırlarlar, yasama meclisi de bunu oylar.¹³ İdari bölgeyi doğrudan ya da dolaylı biçimde temsil eden herhangi bir meclis yoktur.

O halde idari bölgenin aslında siyasal bir varoluşu bulunmaz.

Amerikan bileşimlerinin çoğunda yasa koyucuyu yürütme kuvvetini bölmeye ve yasama kuvvetine yoğunlaşmaya yönlendiren ikili bir eğilim olduğu görülür. New England kenti de bundan soyutlanamayacak bir varoluş ilkesine sahiptir. Ama idari bölgede de bu yaşamı kurgusal olarak yaratmak ve hiçbir fayda gözetmemek gerekir. Birleşmiş tüm kentlerin tek bir temsilcisi vardır, o da tüm ulusal kuvvetlerin merkezi olan eyalettir. Kent ve ulusla ilgili eylemler dışında sadece bireysel güçlerin bulunduğunu söyleyebiliriz.

New England'da Yönetim Üzerine

Amerika'da yönetimi görmezsiniz – Neden? – Avrupalılar toplumsal kuvvetten bazı haklarını alarak özgürlüğü kurduklarına inanırlar; Amerikalılar ise bu kuvveti bölerek özgür olduklarına inanırlar – Her türlü idare neredeyse kentte toplanmıştır ve kentin görevlileri arasında paylaştırılmıştır – Ne kentte ne de onun üst kademelelerinde idari bir hiyerarşinin izine rastlanmaz – Neden bu böyledir? – Eyaletler aynı biçimde yönetilse de bu nasıl gerçekleşir? – Kentlerin ve idari bölgelerin yönetimlerini yasalara uymaya yönlendiren kişi kimdir? – Yargı yetkisinin yönetime girmesi üzerine – Tüm görevlilere kadar yayılan seçim ilkesinin sonuçları – New England'da sulh hâkimleri – Onlar kim tarafından atanırlar? – İdari bölgeyi yönetmek – Kentlerin yönetimini sağlamlaştırmak – Yüksek İdare Kurulu – Bu kurulun işleme biçimi – Bu kurulu kim elinde tutar? – Tüm diğer idari görevler gibi dağıtılan denetleme ve dava açma hakkı – Para cezasının paylaşılmasıyla teşvik edilen muhbirler.

Birleşik Devletler'e gelen Avrupalıyı en çok etkileyen şey, bizim hükümet ya da yönetim olarak adlandırdığımız şeyin yokluğudur. Amerika'da yazılı yasalar görürüz; bunların gündelik olarak uygulanmasına şahit oluruz; etrafımızdaki her şey devinim halindedir ve motorun nerede olduğunu keşfedemeyiz. Toplumsal mekanizmayı yöneten el, her an elimizden kaçır.

Buna karşın nasıl ki tüm halklar düşüncelerini açıklamak için beşerî dillerin belirli dilbilgisi kurallarına başvurmak zorundadırlar, toplumlar da var olabilmek için, belirli oranda otoriteye boyun eğmek durumundadırlar, yoksa anarşi içine düşerler. Bu otorite farklı biçimlerde dağıtılabilir; ama her zaman için bu otoritenin bir yerlerde bulunması gerekir.

Bir ulusta otoritenin gücünü azaltmanın iki yolu vardır.

Birincisi, toplumdan haklarını veya belirli durumlarda kendini savunma yetisini ilkesel olarak iktidarı zayıflatmaktır. Otoriteyi bu biçimde za-

13 Bkz. 2 Kasım 1791 tarihli yasa, *Laws of Massachusetts*, cilt I, s. 61.

yıflatmak, genel olarak Avrupa'da özgürlüğün kurulması olarak adlandırılan şeydir.

Otoritenin etkisini azaltmanın ikinci bir yolu vardır: Bu, toplumu belirli haklarından uzaklaştırmak veya tüm gayretlerini felce uğratmak değildir; güçlerin kullanımını farklı ellerin kullanımı için bölmek; uygulamasını istediğimiz şeyi yapması için ihtiyacı olan kuvveti her bir görevliye vererek görevlileri çoğaltmaktır. Bu toplumsal kuvvetlerin bölünmesinin anarşiye sürüklediği halklar da vardır, oysa bu bölünmenin kendisi anarşik değildir. Böylelikle otoriteyi paylaşarak, etkisini daha az dayanılmaz ve daha az tehlikeli kıldığımız, ama onu tamamiyle ortadan kaldırmadığımız doğrudur.

Birleşik Devletler'de devrim, anlamsız ve belirsiz bir bağımsızlık güdüsüyle değil, olgun ve akli başında bir özgürlük isteğiyle üretilmiştir. Bu devrim karmaşaya dayalı tutkular üzerine dayanmaz, tersine düzen ve meşruiyet aşkından kaynaklanmıştır.

O halde Birleşik Devletler'de, özgür bir ülkedeki insanın her şeyi yapmaya hakkı olduğunu iddia edemeyiz; tersine bu insana diğer yerlerdekinden çok daha çeşitli toplumsal yükümlülükler vermemiz gerekir. Toplumların kuvvetlerine ilkesel olarak saldırma ve bunların haklarını inkâr etme fikri orada yoktur; uygulamada bu kuvvetleri bölmekle yetinilir. Bu biçimde, toplumun düzenli olarak var olmaya devam edebilmesi ve özgür kalması amacıyla, içinde otoritenin büyük, görevlinin ise küçük olduğu bir teşekküle ulaşılmak istenilir.

Dünyada, yasanın bu kadar mutlak bir dille konuştuğu Amerika'dan başka ülke yoktur. Aynı zamanda yasaları uygulama hakkının bu kadar farklı kişiye dağıtıldığı başka ülke de var olmaz.

Birleşik Devletler'de idari kuvvetin yapısında merkezî ve hiyerarşik hiçbir şey yoktur; bu nedenle onu hiç göremezsiniz. İktidar vardır, ama temsilcisi- ni nerede bulacağımızı bilemeyiz.

Yukarıda New England'ın kentlerinin boyunduruk altında olmadığını gördük. O halde onlar tikel menfaatlerini kendi kendilerine giderirler.

Genellikle eyaletin genel yasalarını uygulama veya kendi yasalarını uygulama işinden sorumlu olanlar belediyenin üst düzey görevlileridir.¹⁴

Genel yasalardan bağımsız olarak eyalet, kimi zaman genel polis yönergesini hazırlar. Ama alışıldığı üzere, düzenli bir biçimde ve yurttaşların ahlâkı-

14 *Town Officer'a* bakınız, özellikle *Select-men, Assessors, Collectors, Schools, Surveyors of Highways* sözcüklerine. Binlerce örnek arasından bir tanesi: Eyalet pazar günleri zorunlu olmayan seyahatleri yasaklar. Özel olarak bu yasanın uygulanmasından sorumlu olanlar *tythingmen* denilen kentin resmi görevlileridir.

Bkz. 8 Mart 1792 tarihli yasa, *Laws of Massachusetts*, cilt I, s. 410.

*Select-men*ler, valilik seçimi için seçim listeleri oluştururlar ve oylamanın sonucunu hükümet sekreterine gönderirler. 24 Şubat 1796 tarihli yasa, *a.g.e.*, cilt I, 488.

na uygun bir şekilde, toplumsal varoluşun detaylarını düzenleyenler ve kamusal sağlık ihtiyaçlarına yönelik yönetmelikleri yasal olarak kabul edenler, sulh hâkimleriyle ve yerel ihtiyaçları gözetenlerle birlikte kentler ve kentlerin resmi görevlileridir.¹⁵

Nihayetinde toplumun sık sık hissettiği öngörülemeyen ihtiyaçları, dışarıdan bir müdahaleye ihtiyaç duymaksızın giderenler bizzat belediyenin yüksek görevlileridir.¹⁶

Bütün bu söylediklerimizden, Massachusetts'te idari iktidarın neredeyse tamamen kentin içine kapanmış olduğu sonucu çıkar.¹⁷ Ama bu iktidar birçok elin arasında bölünmüş durumdadır.

Fransa'nın kentlerinde, aslında sadece tek bir idari resmi görevli vardır, belediye başkanı.

Oysa New England kentinde en azından on dokuz yüksek görevli olduğunu gördük.

Bu on dokuz görevli genel olarak birbirlerine bağlı değildir. Yasa bu üst düzey görevlilerin her biri için özenle bir yetki alanı belirlemiştir. Bu alanda kendi sorumluluklarında bulunan ödevlerini yerine getirme konusunda kadiri mutlaklardır ve kentin hiçbir otoritesine bağlı değildirler.

Kentin üstüne bakacak olursak, idari bir hiyerarşiyi güç bela görürüz. Bazen idari bölgenin görevlilerinin, kentler veya kentlerin üst düzey görevlileri tarafından alınan kararları yeniden düzenledikleri olur¹⁸ ama genel olarak diyebiliriz ki idari bölgenin yöneticileri, kentin idarecilerinin yönetimine müdahale etme hakkına sahip değildir.¹⁹ Sadece idari bölgeyle ilgili olan şeylerde onları yönetirler.

Kentin ve idari bölgenin üst düzey görevlileri, önceden belirlenen çok az sayıdaki vakada, işlerinin sonuçlarını merkezî hükümet görevlilerine ilet-

15 Örnek: *Select-men*ler, lağımaların yapılmasına izin verir, mezbahaların açılabilceği yerleri ve bu tip yakınında bulunmanın insanlara zarar verebileceği ticari yerleri belirlerler.

Bkz. 7 Haziran 1785 tarihli yasa, cilt I, s. 193.

16 Örneğin: *Select-men*ler, bulaşıcı hastalık durumunda kamu sağlığıyla ilgilenirler ve sulh hâkimleriyle birlikte gerekli önlemleri alırlar. 22 Haziran 1797 tarihli yasa, cilt I, s. 539.

17 Neredeyse diyorum, çünkü ya sulh hâkimlerinin bizzat bireysel kapasiteleriyle ya da yine bu yarışların idari bölgenin merkezinde toplanarak hep birlikte düzenledikleri kent yaşamına ait birçok vaka vardır. Örneğin ehliyetleri verenler sulh hâkimleridir. Bkz. 28 Şubat 1787 tarihli yasa, cilt I, s. 297.

18 Örneğin: Sadece *select-men*lerin verdiği araba kullanma sertifikasını gösterenlere ehliyet verilir. Eğer *select-men*ler bu sertifikayı vermeyi reddederse, kişi Yüksek İdare Kurulu'nda bulunan sulh hâkimlerine şikâyetle bulunabilir ve bunlar da ehliyeti verebilir. Bkz. 12 Mart 1808 tarihli yasa, cilt II, s. 186. Kentlerin yönetmelik (*by-laws*) hazırlama ve oranı belirlenmiş olan para cezalarıyla bu yönetmeliklere uymaya zorlamaya hakları vardır. Ama bu yönetmeliklerin Yüksek İdare Kurulu tarafından onaylanması gerekir. Bkz. 23 Mart 1786 tarihli yasa, cilt I, s. 254.

19 Massachusetts'te, idari bölgenin yöneticilerinin genellikle kentin yöneticilerinin kararlarını değerlendirmesi beklenir. Ama ileride göreceğimiz gibi, idari bir otorite olarak değil, tüzel bir kuvvet olarak bu sorgulamaya girişir.

mekle yükümlüdür.²⁰ Ama merkezî hükümet, yasaların uygulanması amacıyla düzenlemeler yapmakla veya genel polis yönetmeliğini hazırlamakla, düzenli olarak kentin ve idari bölgenin yöneticileriyle iletişim kurmakla, onların işlerini teftiş etmekle, icraatlarını yönetmekle ve hatalarını cezalandırmakla görevli bir kişi tarafından temsil edilmez.

O halde idari iktidarın toplandığı yerde merkezî hiçbir şey yoktur.

Öyleyse aşağı yukarı bu yapıda bir toplumu nasıl yönetmeyi başaracağız? İdari bölgeleri ve onların yöneticilerini, kentleri ve onların yöneticilerini nasıl boyun eğdireceğiz?

New England eyaletlerinde, yasama kuvveti bizimkinden çok daha fazla konuyu ele alır. Yasa koyucu adeta idarenin bağrına nüfuz eder ve yasa çok küçük ayrıntılardan doğar. Aynı zamanda yasa, ilkeleri ve bu ilkeleri uygulama yollarını da yazar. Böylelikle ikincil teşekkülleri ve bunların yöneticilerini, çok sıkı ve sert bir biçimde belirlenmiş çok sayıda yükümlülükler içine sokar.

Buradan şu sonuç çıkar: İkincil teşekküller ve tüm görevliler yasaya uygun hareket ederlerse, toplum bütün parçalarıyla birlikte aynı biçimde ilerler. Ama ikincil teşekküllerin ve bunların görevlilerinin yasaya uygun nasıl hareket etmeye zorlanacağı soru olarak kalır.

Genel olarak, toplumun, kendi düzeninde, görevlileri yasalara boyun eğmeye zorlamak için iki yolu olduğunu söyleyebiliriz:

Ya toplum, kuvvetlerden birine ihtiyari bir biçimde diğerlerini yönetme ve itaatsizlik durumunda onları azletme hakkını emanet eder.

Ya da mahkemeler, yasalara aykırı davrananlara adli cezalar vermekle yükümlü kılınır.

Bu yöntemlerden hangisinin uygulanacağını seçmekte her zaman özgür değildir.

Resmi görevliyi yönetme hakkı, ona iletilen emirleri yerine getirmiyorsa, onu azletme veya tüm görevlerini büyük bir çabayla yerine getiriyorsa da daha üst makama atama hakkını da varsayar. Zira seçilmiş bir üst düzey görevliyi ne azledebiliriz ne de üst makama atayabiliriz. Doğal olarak seçilmiş görevlerin, dönemleri sona erene kadar geri alınamaz olması söz konusudur. Gerçekte tüm kamusal görevlerini seçimle elde etmiş ve kendisi de seçilmiş bir üst düzey görevlinin, seçmenlerden ne bir beklentisi ne de bir korkusu olabilir. O halde, görevliler arasında hakiki bir hiyerarşi var olamaz, çünkü düzenleme yapma hakkını ve itaatsizliği etkili bir biçimde önleme hakkını aynı insana veremeyiz ve emretme kuvvetiyle, ödüllendirme veya cezalandırma kuvvetlerini birleştiremeyiz.

20 Örneğin: Okulların kent komiteleri, hükümet sekreterine okulun durumuyla ilgili bir raporu yıllık olarak göndermekle yükümlüdür. Bkz. 10 Mart 1827, cilt III, s. 183.

Öyleyse, hükümetlerinin ikincil mekanizmalarına seçim sistemini koyan halklar, yönetim aracı olarak büyük ölçüde adli cezaları kullanmak zorundadırlar.

İlk bakışta keşfedilemeyen şey budur. Yönetenler, görevleri seçimle belirlemeyi ilk taviz olarak, seçilmiş üst düzey görevlileri yargıçların göz hapsine bağlamayı da ikinci bir taviz olarak görürler. Aynı şekilde bu iki yenilikten kuşku duyarlar. İkincisinden çok birincisini yapmayı arzuladıklarından, görevliyi seçimle seçerler ve onu yargıçtan bağımsız şekilde bırakırlar. Buna karşın, bu iki önlemden birisi diğerini telafi edebilecek tek kuvvettir. Bu noktada çok dikkatli olmalıyız, adli bir kuvvete bağlı olmayan seçimle elde edilen bir iktidar er ya da geç tüm kontrolünü kaybeder veya ortadan kalkar. Merkezî iktidar ile seçilmiş idari teşekküller arasında aracı işlevi görebilecek sadece mahkemeler vardır. Sadece onlar, seçmenlerin haklarını ihlal etmesizin seçilmiş görevliyi itaate zorlayabilirler.

O halde, siyasal dünyada adli kuvvetin yayılması, seçimle elde edilen iktidarın yayılmasıyla bağlantılı olmak zorundadır. Eğer bu iki şey at başı gitmezse, devlet anarşi veya kölelik durumuna düşer.

Her zaman, adli alışkanlıkların insanları idari iktidarın işleyişine kötü bir biçimde hazırladığı ifade edilir.

Amerikalılar, Avrupa kıtası üzerinde bildiğimiz şeylerle hiçbir benzerliği olmayan bir kurum fikrini, atalarından, İngilizlerden aldılar: Bu sulh hâkimleri fikridir.

Sulh hâkimi, dünya insanı ile üst düzey görevli, yönetici ile yargıç arasında bir yerde konumlanır. Bu hâkim, aydın bir yurttaştır ama yasaları bilmesi zorunlu değildir. Böylelikle onun görevi, sadece toplum polisliği yapmaktır; bu da bilgiden daha fazla sağduyu ve dürüstlük gerektiren bir şeydir. Sulh hâkimi, yönetimin parçası olduğunda, onu despotizme tamamıyla ket vuracak bir araç haline getiren belli biçimlere ve kamusalılık formlarına eğilimli hale getirir. Ama orada kendisini, üst düzey görevlilerin yönetmesine engel olan yasal hurafelerin kölesi olarak ifşa etmez.

Amerikalılar, sulh hâkimleri kurumunu kendilerine mal ettiler, ama onun ana yurttaki ayırıcı özelliği olan her türlü aristokratik özelliğini ise yok ettiler.

Massachusetts valisi,²¹ tüm idari bölgelerde, görev süreleri yedi yılı aşmak²² koşuluyla belli sayıda sulh hâkimi atar.

Ayrıca, Yüksek İdare Kurulu olarak adlandırılan şeyi her bir idari bölgede kurmak için bu sulh hâkimleri arasından üç tanesi atanır.

21 Valinin ne olduğunu ileride göreceğiz; şimdilik şunu söyleyebilirim, vali, her eyaletin yürütme kuvvetini temsil eder.

22 Massachusetts anayasasına bakınız, bölüm II, kısım I, paragraf 9; bölüm III, paragraf 3.

Sulh hâkimleri bireysel olarak kamu idaresinin parçasıdır. Bazen seçilmiş görevlilerle birlikte belirli idari icraatları²³ yerine getirmekle yükümlüdürler; bazen de, üst düzey görevlilerin özetle itaat etmeyen bir yurttaşı suçladığı veya yurttaşın üst düzey görevlinin suçlarını ihbar ettiği vakaları inceleyen bir mahkeme oluştururlar. Ama sulh hâkimlerinin idari görevlerinin en önemli kısmını icra ettikleri yer Yüksek İdare Kurulu'dur.

Bu kurul, idari bölgenin merkezinde her yıl iki defa toplanır. Massachusetts'te kamu görevlilerinin büyük bir kısmını²⁴ itaat halinde²⁵ tutmakla görevli olan bu kuruldur.

Massachusetts'te Yüksek İdare Kurulu'nun aslında hem bir idari teşekkül hem de siyasi bir mahkeme oluşturduğuna dikkat etmek gerekir.

İdari bölgenin²⁶ sadece idari bir varoluşu olduğunu söylemiştik. Bu durumda, aynı zamanda birçok kenti veya tüm kentleri ilgilendiren ve nihayetinde tekil olarak hiçbir kentin görevlendirilemeyeceği az sayıdaki konuyu da Yüksek İdare Kurulu yönetir.

O halde idari bölge söz konusu olduğunda, Yüksek İdare Kurulu'nun ödevleri tamamen idaridir ve eğer iş görme tarzında sık sık adli formları kullanıyorsa, bunu sadece bilgilendirmek²⁷ ve yönetilenlere bir garanti vermek için yapar. Ama kentlerin yönetimlerini sağlamlaştırmak söz konusu olduğunda, neredeyse her zaman adli bir teşekkül olarak eyler ve çok az vakada idari bir teşekkül olarak hareket eder.

Buradaki ilk güçlük, neredeyse bağımsız bir kuvvet olan kenti, eyaletin genel yasalarına uymaya zorlamaktır.

23 Birçok örnek arasından bir tanesi: Bulaşıcı bir hastalığın bulunduğu bir ülkeden gelen bir yabancı kente gelir. Hasta olur. *Select-men*lerin görüşleriyle iki sulh hâkimi, idari bölgenin şerifine onu başka bir yere taşıma ve ona göz kulak olma emirlerini verebilir. 22 Haziran 1797 tarihli yasa, cilt I, s. 540.

Genel olarak, sulh hâkimleri idari yaşamın her türlü önemli icraatına müdahale eder ve bunlara yarı-adli bir karakter verirler.

24 *Büyük bir kısmını* diyorum, çünkü aslında belli idari suçlar, olağan mahkemelerde görülür. Örneğin: Bir kent okullar için zorunlu olan kaynakları ayırmayı veya okul komitelerini atamayı reddederse, çok ciddi para cezalarına çarptırılır. Bu para cezalarını veren mahkemenin adı *supreme judicial court* [Yüksek Adalet Mahkemesi] veya *common pleas* [Madeni Hukuk Mahkemesi] mahkemesidir. 10 Mart 1827 tarihli yasaya bakınız, *a.g.e.*, cilt III, s. 190. Bir kent savaş malzemelerini sağlamayı unuttuğunda da ciddi cezalara çarptırılır. 21 Şubat 1822 tarihli yasa, cilt II, s. 570.

25 Sulh hâkimleri, bireysel yeteneklerine göre kentler ile idari bölge hükümetlerinin parçası olurlar. Kent yaşamının en önemli icraatları genel olarak bu yargıçlardan birisinin işbirliğiyle yapılır.

26 İdari bölgeyle ilişkisi olan ve Yüksek İdare Kurulu'nun meşgul olduğu konular şunlardır:

1- Cezaevlerini ve Adalet Divanı'nı kurma, 2- İdari bölgenin bütçe projesi (bunu oylayan eyaletin yasama organıdır), 3- Bu şekilde kabul edilmiş vergilerin bölüştürülmesi, 4- Belirli gelir vergilerinin dağıtılması, 5- İdari bölgenin yollarının işletilmesi ve onarılması.

27 Böylece, bir yol söz konusu olduğunda, Yüksek İdare Kurulu, jürinin yardımıyla uygulamayla ilgili neredeyse tüm güçlükleri çözer.

Kentlerin her yıl, vergileri dağıtmak için üst düzey yardımcı adı altında belli sayıda yüksek görevliyi atamak zorunda olduğunu görmüştük. Bir kent, bu yardımcılarını atamayarak, vergiyi ödeme yükümlülüğünden kaçmayı deneyebilir. Yüksek İdare Kurulu bu kenti çok yüksek bir para cezasına mahkûm eder.²⁸ Para cezası tüzel kişiler olarak her bir ikamet eden kişiden toplanır. İdari bölgenin adalet görevlisi olan şerifi bu yargıyı yerine getirir. Yani Birleşik Devletler'de iktidar özenle kendisini bakışlardan saklamaya hevesli gibidir. İdari buyruklar neredeyse her zaman adli bir kılıf altında sunulur, ama insanların adli formlara tanıdığı neredeyse karşı konulmaz güce de sahip olduklarından onlardan daha kudretlidirler.

Bu yöntemin takibi basittir ve kendisi de kolay anlaşılır. Kentlerden istenen şey genel olarak net ve belirlidir; bu da basit ve karmaşık olmayan bir olgudan, bir ilkeden ibarettir, detaylı bir uygulamadan değil.²⁹ Ama güçlük, kenti değil de kentin resmi görevlilerini itaat ettirmek söz konusu olduğunda başlar.

Bir kamu görevlisinin işleyebileceği kınanacak her türlü eylem şu kategorilerden birinde kesin bir biçimde tanımlanmıştır:

Yasanın kendisine emrettiği şeyi isteksiz ve gayretsiz bir biçimde yapabilir.

Yasanın kendisine emrettiği şeyi yapmamazlık edebilir.

Son olarak, yasanın kendisine yasakladığı şeyi yapabilir.

Bir mahkeme sadece son iki durumda bir resmi görevlinin davranışını soruşturabilir. Adli davaya temel teşkil etmek için müspet ve oldukça önemli bir olay gereklidir.

Böylelikle *select-men*ler, kent seçimlerinde yasayla kabul edilen formaliteleri yerine getirmeyebilir ve para cezasına çarptırılabilirler.³⁰

Ama kamu görevlisi beceriksiz bir biçimde ödevini yerine getirdiğinde, isteksiz ve gayretsiz bir şekilde yasanın talimatlarına itaat ettiğinde, adli teşekkül soruşturmalarının tamamen dışında bulunur.

Bu durumda, Yüksek İdare Kurulu'nun idari sorumluluklarını üstlense bile, görevliyi tüm yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmeye zorlamak için yeterli gücü yoktur. Bu suç benzeri unsurları önleyebilmek için sadece görevden alınma korkusu vardır. Böylelikle Yüksek İdare Kurulu kentin

28 Bkz. 20 Şubat 1786 tarihli yasa, cilt I, s. 217.

29 Kentin itaat etmesini sağlamanın dolaylı bir yolu vardır. Kentler yasayla yollarını iyi durumda tutmakla yükümlüdürler. Bu bakımın gerektirdiği fonları oylamazlarsa, kentin yollardan sorumlu üst düzey görevlisi, gerekli parayı kendiliğinden toplamakla yetkilidir. Yolların kötü durumundan yurttaşlar nezdinde bizzat bu görevli sorumludur ve yasanın kendisine verdiği olağanüstü hakkı kente karşı kullandığına inanıldığında ona karşı Yüksek İdare Kurulu'nda dava açılabilir. Böylelikle görevliyi tehdit ederek, Yüksek İdare Kurulu kenti itaat etmeye zorlar. Bkz. 5 Mart 1787 tarihli yasa, cilt I, s. 305.

30 *Massachusetts yasası*, cilt II, s. 45.

kuvvetlerinin kaynağını oluşturmaz. Kendisinin atamadığı görevlilerin sadece yetkilerini iptal edebilir.

Ayrıca umursamazlık ve heves yoksunluğundan emin olmak için, görevli üzerinde daimi bir gözetleme yapılması gerekir. Oysa, Yüksek İdare Kurulu yılda sadece iki defa orada bulunur; onu teftiş etmez, kendisine sadece resmi olarak bildirilen sorunlu olguları ele alır.

Sadece ihtiyari kamu görevlilerini azletme kuvveti, bu tipte, adli baskının dayatmadığı bilgili ve aktif bir itaati garanti altına alabilir.

Fransa'da *idari hiyerarşide* bu garantiyi ararız; Amerika'da ise *seçimlerde*.

Böylelikle, anlattığım şeyi birkaç kelimeyle özetleyebilirim:

New England'ın kamu görevlileri, görevleri sırasında bir suç işlediklerinde, olağan mahkemeler *her zaman* onları cezalandırmakla yükümlüdürler.

Görevliler, *idari bir hata* yaptıklarında ise, tamamen idari bir mahkeme onları cezalandırmaktan sorumludur. Eğer yapılan şey çok ağır veya acilse, yargıç görevlinin yapmak zorunda olduğu şeyi yapar.³¹

Nihayetinde aynı görevli beşeri yargının ne tanımlayabileceği ne de değerlendirebileceği bu kavranması zor cürümlerden dolayı suçlu bulunabilir. Her yıl çağrılmaksızın mahkeme karşısına çıkar ve bu mahkeme de aniden onun iktidarını elinden alabilir. İktidarını vekâletiyle birlikte kaybeder.

Bu sistem kesinlikle içinde büyük avantajlar barındırır ama uygulamada dikkat çekmemiz gereken pratik bir güçlük de taşır.

Daha önce Yüksek İdare Kurulu olarak adlandırılan idari mahkemenin kentin üst düzey görevlilerini teftiş etme hakkının olmadığına dikkat çekmiştim. Kurul, hukuki koşulları takip ederek, sadece *yakalandığı* zaman dava açabilir. İşte bu sistemin kırılgan noktasıdır.

New England'daki Amerikalılar, Yüksek İdare Kurulu'na bağlı³² bir savcılık oluşturmamışlardır. Aslında bunu kurmanın onlar için zor olduğunu kavramamız gerekir. Eğer her bir idari bölgenin merkezine bir savcı yerleştirselerdi ve kentlerde hiçbir memur görevlendirmemiş olsalardı, bu üst düzey görevlinin, idari bölgede olan şeyi Yüksek İdare Kurulu'nun üyelerinden daha fazla soruşturması için bir neden olmazdı. Eğer ona her bir kentte temsilciler verilseydi, kuvvetlerin en korkuncu olan adli yönetimin elinde merkezileştirilmiş olurdu. Üstelik, yasalar alışkanlıkların evlatlarıdır ve buna benzer hiçbir şey İngiltere'nin yürürlükteki yasalarında bulunmuyordu.

31 Örneğin: Eğer bir kent üst düzey yardımcılarını atamama konusunda inat ederse, Yüksek İdare Kurulu bunları atayabilir ve böylelikle seçilen üst düzey görevliler seçimle gelen görevlilerle aynı kuvvetlere sahip olurlar. Bkz. 20 Şubat 1787 tarihli daha önce alıntılanan yasa.

32 Yüksek İdare Kurulu'na bağlı diyorum. Olağan mahkemelerde, bazı savcılık işlevlerini yerine getiren bir yargıç vardır.

O halde Amerikalılar, diğer tüm idari görevler gibi, teftiş ve şikâyet hakkını da bölmüşlerdir.

Yasa uyarınca, büyük jürinin üyeleri, bağlı bulundukları idari bölgeyi tehlikeye düşürebilecek her türlü suçu mahkemeye bildirmek zorundadır.³³ Olağan başsavcılarının kendiliğinden takip etmesi gereken belli sayıda büyük idari suç vardır.³⁴ Çok sık olarak, suçluların cezalandırılması yükümlülüğü, para cezalarını toplamakla görevli olan resmi vergi memurunun sorumluluğundadır. Böylece kentin veznedarı, gözleri önünde gerçekleşen idari suçların büyük bir kısmını mahkemeye vermekle yükümlüdür.

Ama Amerikan yasal mevzuatının özellikle başvurduğu şey bireysel menfaattir.³⁵ Birleşik Devletler'in yasalarını incelediğimiz zaman durmaksızın karşımıza çıkan önemli ilke işte budur.

Amerika'nın yasa koyucuları beşerî dürüstlüğe çok az güvenir; ama her zaman kavrayışlı insanları varsayar. Böylelikle yasaları uygulamak için çoğunlukla bireysel menfaate dayanır.

Bir birey, idari bir suçtan dolayı sahiden halihazırda zarar gördüyse, aslında kişisel menfaatin şikâyet için kefil olduğunu anlarız.

Ama bir kişi tarafından güncel olarak yararlılığı hiç hissedilmeyen resmi bir yönerge söz konusu olduğunda, bu yönerge toplum için yararlı olsa bile, herkesin suçlayıcı kişi olmaktan kuşku duyacağını öngörmek kolaydır. Bu şekilde bir çeşit zımnî anlaşma ile yasalar yürürlükten kaldırılabilir.

Sistemlerinin bu aşırılığı içinde Amerikalılar, belli durumlarda para cezasını paylaşmaya yönlendirerek, muhbirlerden faydalanırlar.³⁶

Teamülleri değersizleştirerek, yasaların icrasını teminat altına alan tehlikeli bir yöntem.

33 Örneğin, büyük jürinin üyeleri yolların kötü durumunu mahkemeye bildirmekle yükümlüdürler. *Massachusetts yasası*, cilt I, s. 308.

34 Örneğin, idari bölgenin veznedarı hesaplarını teslim etmezse. *Massachusetts yasası*, cilt I, s. 406.

35 Binlerce örnekten bir tanesi: Bir kişinin bakımı yapılmamış bir yol üzerinde arabası bozuldu veya kendisi yaralandı. Yüksek İdare Kurulu'na, kente veya yollardan sorumlu idari bölgeye tazminat hakkı için başvurabilir. *Massachusetts yasası*, cilt I, s. 309.

36 İstila veya ayaklanma durumunda, kentlerin görevlileri milislere zorunlu savaş malzemelerini sağlamayı reddettiğinde, kent 200'den 500 dolara (1.000'den 2.700 franka kadar) kadar bir para cezasına çarptırılabilir.

Böyle bir olayda kimsenin suçlayıcı bir rol oynamak için ne isteği ne de menfaatinin olduğunu çok iyi kavırıyoruz. Aynı zamanda yasa şöyle der: "Tüm yurttaşlar benzer suçların cezasını takip etme hakkına sahiptir ve para cezasının yarısı davacıya ait olacaktır." Bkz. 6 Mart 1810 tarihli yasa, cilt II, s. 236.

Massachusetts yasalarında bu tip düzenlemelerle sıkça karşılaşırız.

Kimi vakit, yasanın bu şekilde kamu görevlilerini takip etmeye ittiği kişi bireyler değildir; yasa, görevlileri de bireylerin itaatsizliğini cezalandırma konusunda cesaretlendirir. Örneğin, bir kişi büyük bir yolla ilgili kendisine ayrılan işi yapmayı reddeder. Yolların gözetmeni olan kişi onu mahkemeye vermek zorundadır ve eğer o kişi cezalandırılırsa, para cezasının yarısı onun olacaktır. Bkz. daha önce alıntılanan yasa, cilt I, s. 308.

İdari bölgenin üst düzey görevlilerinin altında aslında hiçbir idari kuvvet yoktur, sadece hükümete bağlı kuvvet vardır.

Birleşik Devletler'de Yönetim Üzerine Genel Fikirler

Birlik'in eyaletleri yönetim sistemleri açısından kendi aralarında nasıl ayrılırlar? – Güney ülkelerine doğru inildiğinde müşterek kent yaşamı daha az aktif ve daha az mükemmeldir – Bu durumda üst düzey yetkilinin kuvveti daha çok büyür, seçmeninki ise küçülür – Yönetim kentlerden idari bölgelere geçer – New York, Ohio, Pennsylvania eyaletleri – Birleşik Devletler'in bütünü için uygulanabilir olan idari ilkelere – Kamu görevlilerinin seçilmesi veya görevlerinin dokunulmazlığı – Hiyerarşinin bulunmayışı – Adli yöntemlerin idareye dahil olması.

New England'da kentlerin ve idari bölgelerin yapısını ayrıntılı olarak inceledikten sonra Birlik'in geri kalanını genel olarak inceleyebileceğimizi önceden söylemiştim.

Her bir eyalette kentler ve bir kent yaşamı/müşterek yaşam vardır ama New England'daki yaşamla tamamen aynı yaşama bu konfedere eyaletlerin hiçbirisinde karşılaşılmaz.

Güney kentlerine inildikçe, kent yaşamının daha az aktif olduğu görülür. Kentlerin daha az üst düzey görevlileri, daha az hakları ve daha az ödevleri vardır. Halk kentin işleyişi üzerinde doğrudan bir etkide bulunmaz. Kent meclisleri daha az görünürdür ve daha az konuyla meşgul olurlar. O halde seçilmiş üst düzey görevlinin kuvveti nispeten daha büyüktür, seçmeninki ise daha küçük. Kent tını daha az bulunur ve daha az kudretlidir.³⁷

New York eyaletinde bu farklılıkları algılıyoruz; bunlar Pennsylvania'da da çok fazla hissedilir ama kuzeybatıya doğru ilerledikçe daha az göze çarparlar. Kuzeybatı eyaletlerini kurmuş olan göçmenlerin büyük bir kısmı New England'dan gelirler ve bu göçmenler sonradan benimsedikleri yurtlarına ana yurtlarının idari alışkanlıklarını taşırlar. Ohio kenti Massachusetts kentine çok fazla benzer.

Massachusetts'te kamu idaresinin ilkesinin kentlerde bulunduğunu görmüştük. Kent, içinde insanların menfaatlerinin ve duygulanımlarının top-

37 Ayrıntılar için New York eyaletinin *The Revised Statutes*'üne bakınız ("Of the Powers, Duties and Privileges of Towns" başlıklı bölüm 1, kısım XI). Kentlerin hakları, yükümlülükleri ve ayrıcalıkları, cilt I, s. 336-364.

Digest of the Laws of Pennsylvania başlıklı derlemede şu kavramlara bakınız: *Assessors, Collectors, Constables, Overseers of the poor, Supervisor of highways. Acts of a general nature of the state of Ohio* başlıklı derlemede 25 Şubat 1834 tarihli kentlerle ilgili yasaya bakınız (s. 412). Ve ardından farklı kent görevlilerine özgü hükümlere bakınız: *Township's Clerk, Trustess, Overseers of the poor, Fence-Viewers, Appraisers of property, Township's Treasurer, Constables, Supervisors of highways.*

landığı hanedir. Ama aydınlığın bu şekilde tamamen yaygın olmadığı ve nihayetinde içindeki kentlerin bilgeliği daha az teminat altına aldığı ve yönetimle ilgili bilgileri daha az ortaya koyduğu eyaletlere doğru gidildikçe kent de hane olmayı bırakır. Öyleyse New England'dan uzaklaştıkça kent yaşamı adeta idari bölgeye devrolur. İdari bölge büyük idari merkez olur ve hükümet ile sıradan yurttaşlar arasında aracı kuvvet biçimine bürünür.

Massachusetts'te idari bölge işlerinin Yüksek İdare Kurulu tarafından yönetildiğini söylemiştim. Yüksek İdare Kurulu hükümet ve meclis tarafından atanan belli sayıda üst düzey görevliden oluşur. İdari bölgenin temsilciliği yoktur ve onun bütçesi ulusal yasama meclisi tarafından oylanır.

Buna karşın geniş New York eyaletinde, Ohio eyaletinde, Pennsylvania'da, her bir idari bölgenin sakinleri belli sayıda milletvekili seçer; bu milletvekillerinin toplantısı temsili bir idari bölge meclisi oluşturur.³⁸

İdari bölge meclisi belli sınırlar içinde o bölgede ikamet edenleri vergilendirme hakkına sahiptir. Bu açıdan hakiki bir yasama organı oluşturur. Bu meclis aynı zamanda idari bölgeyi yönetir, birçok durumda kentlerin yönetimini devam ettirir ve bu kentlerin kuvvetlerini Massachusetts'ten çok daha sıkı sınırlar içine yerleştirir.

Farklı konfedere eyaletlerdeki kentlerin ve idari bölgelerin yapısını işte bu ilkel farklılıklar temsil eder. Uygulama yöntemlerinin ayrıntılarına kadar inmek istersek, belki de daha çok benzemeyen noktaya işaret etmek gerekir. Ama benim amacım Amerikan idari hukuku üzerine bir ders yapmak değil.

Birleşik Devletler'de yönetimin kendisi üzerine dayandığı genel ilkeleri anlamak için yeterince şey söylediğimi düşünüyorum. Bu ilkeler farklı şekilde uygulanır; uygulandığı yerlerde çok sayıda farklı sonuca neden olur; ama temelde her yerde aynıdırlar. Yasalar çeşitlidir; fizyonomileri değişir ama tek bir tin onları harekete geçirir.

Kentler ve idari bölgeler her yerde aynı şekilde oluşturulmamıştır ama Birleşik Devletler'de kentlerin ve idari bölgelerin örgütlenmesinin her yerde aynı ilke üzerine dayandığını, her bir örgütlenmenin kendisini ilgilendiren konuların en iyi yargıcı olduğunu ve kendisine özgü ihtiyaçlarını giderebildiğini söyleyebiliriz. O halde kentler ve idari bölgeler hususi menfaatlerini gidermekle yükümlüdürler. Eyalet çekip çevirir ama yönetmez. Bu ilkedен ayrı ilkelerle karşılaşılır ama bunun tersi bir ilkeyle karşılaşılmaz.

Bu doktrinin ilk sonucu, kentin ve idari bölgenin tüm yöneticilerinin ora-

38 Bkz. *Revised Statutes of the State of New York*, bölüm I, kısım XI, cilt I, s. 340. A.g.e., kısım XII; a.g.e., s. 366. A.g.e., *Acts of the State of Ohio*. 25 Şubat 1824 tarihli *county commissioners*'larla [İdari bölge vekilleri] ilgili yasa, s. 263.

Digest of the Laws of Pennsylvania'da County-Rates ve Levies kavramlarına bakınız (s. 170).

New York eyaletinde her bir kent bir vekil seçer ve bu vekil hem idari bölgenin yönetimine hem de kentin yönetimine katılır.

da ikamet edenler tarafından seçilmesi veya en azından üst düzey yöneticilerin onların arasından seçilmesidir.

Yöneticilerin hepsi seçildiğinden veya en azından değiştirilemez olduklarından, hiçbir yerde hiyerarşinin kuralları işletilemez. O halde neredeyse görevler kadar bağımsız görevli vardır. İdari kuvvet çok sayıda kişinin eline serpiştirilmiştir.

İdari hiyerarşi hiçbir yerde bulunmadığından; yöneticiler seçilip, vekillikleri boyunca görevlerinden alınamadığından, yönetimde mahkemeleri devreye sokma yükümlülüğü vardır. Buradan, ikincil teşekkülleri ve onların temsilcilerini yasalara uymaya zorlayan para cezası sistemi doğar. Birlik'in bir ucundan diğer ucuna bu sistemi buluruz.

Üstelik, tüm eyaletlerde, idari suçların önüne geçme veya ihtiyaç halinde yönetsel icraatları gerçekleştirme kuvveti aynı yargıçlara verilmemiştir.

Anglo-Amerikalılar müşterek olarak sulh hâkimleri kurumuna başvururlar. Bu hâkimleri tüm eyaletlerde buluruz. Ama her zaman bu hâkimler her zaman aynı partiden değillerdir.

Sulh hâkimleri, ya kendileri yöneterek ya da belirli idari suçları önleyerek, her yerde kentlerin ve idari bölgelerin yönetimine katkıda bulunurlar.³⁹ Ama Birleşik Devletler'in büyük bir kısmında bu suçların en ağırları olağan mahkemelerde soruşturulur.

O halde idari görevlilerin seçimi veya görevlerden alınamaz olmaları, idari hiyerarşinin bulunmaması, adli yöntemlerin toplumun ikincil yönetiminde kullanılması, işte tüm bunlar, Maine'den Florida'ya kadar Amerikan idaresine ait temel özelliklerdir.

İçinde idari merkeziyetin izlerinin algılanmaya başlandığı bazı eyaletler vardır. New York eyaleti bu yolda en ileri durumda olandır.

New York eyaletinde merkezî hükümetin görevlileri, belli durumlarda ikincil teşekküllerin işleyişi üzerinde bir çeşit gözetleme ve kontrol işlevi görürler.⁴⁰ Başka durumlarda ise kararlar almak için istinaf mahkemesi oluştu-

39 Güneyde bizzat *county-courts*'larındaki [idare kurulu mahkemelerindeki] üst düzey görevlilerin her türlü idari görevi yürüttüğü eyaletler bile vardır. *The Statutes of the State of Tennessee*'de *Judiciary*, *Taxes* başlıklı maddelere bakınız.

40 Örneğin: Genel eğitimin idaresi hükümetin elinde merkezileşmiştir. Yasama organı Üniversite Yönetim Kurulu Üyesi adını alan üniversite üyelerini atar. Eyaletin yöneticisi ve onun yardımcısı bu üyelerin zorunlu olarak parçası olurlar (*Revised Statutes*, cilt I, s. 456). Üniversite Yönetim Kurulu Üyeleri her sene yüksek okulları ve akademileri ziyaret eder ve yasama organına bir yıllık rapor hazırlarlar. Onların denetlemeleri şu nedenlerle temelsiz değildir: Yüksek okulların satın alabilen, satış yapabilen ve mülk sahibi olabilen kurulu teşekküller (tüzel kişiler) olabilmeleri için belgeye ihtiyaçları vardır; bu belge de sadece Üniversite Yönetim Kurulu Üyelerinin görüşüne göre yasama organı tarafından verilir. Her sene eyaletler, yüksek okullara ve akademilere öğrenimlerini teşvik etmek için verilen hususi bir ödenek dağıtır. Bu paranın dağıtımını yapanlar Üniversite Yönetim Kurulu Üyeleridir. Genel eğitim bölümüne bakınız: kısım XV, *Revised Statutes*, cilt I, s. 455.

rurlar.⁴¹ New York eyaletinde adli cezalar idari bir yöntem olarak diğer yerlere oranla daha az kullanılır. Burada idari suçları mahkemeye verme hakkı daha az kişinin elinde bulunur.⁴²

Aynı eğilim diğer eyaletlerde de hafiften gözleniyor.⁴³ Ama genel olarak Birleşik Devletler'de kamu idaresinin göze çarpan özelliği olağanüstü bir biçimde ademimerkeziyetçi olmasıdır.

Eyalet Üzerine

Kentlerden ve idarelerden bahsettim; şimdi de eyaletten ve hükümetten bahsedeceğim.

Burada anlaşılmamaktan çekinmeksizin hızlı olacağım. Söyleyeceğim her şey, herkesin kolaylıkla ulaşabileceği yazılı anayasada vardır.⁴⁴ Bu kuruluş metinleri sade ve rasyonel bir teori üzerine dayanır.

Bunların ortaya koyduğu formların büyük bir kısmı tüm anayasal halklar tarafından kabul edildi. Böylece kuruluş metinleri bizim için çok tanıdık hale geldi.

O halde burada kısa bir açıklama yapmakla yetineceğim. Daha sonra tasvir ettiğim şeyleri yorumlamayı deneyeceğim.

Her sene kamu okulları komisyon üyeleri ülkenin müfettişlerine durumlarıyla ilgili bir rapor göndermek zorundadır. A.g.e., s. 488.

Yoksulların sayıları ve durumları üzerine benzer bir rapor yıllık olarak gönderilmelidir. A.g.e., s. 631.

41 Birisi okulların komisyon üyeleri (bunlar kent görevlileridir) tarafından yürütülen belli birtakım icraattan zarar gördüğünü düşündüğünde, okul müfettişlerine başvurabilir ve bu müfettişlerin kararı nihaidir (*Revised Statutes*, cilt I, s. 487).

New York eyaleti yasalarında örnek olarak alıntıladığım hükümlere benzer hükümler arada sırada bulunabilir. Ama genel olarak bu tür merkezileşme eğilimleri zayıftır ve pek yararlı değildir. Eyaletin üst düzey görevlilerine daha alt kademede bulunan failleri denetleme ve yönetme hakkını vererek, bu görevlilere onları ödüllendirme veya cezalandırma hakkı verilmiş olmaz. Aynı kişi hiçbir zaman hem düzeni sağlama hem de itaatsizliği bastırmayla yükümlü değildir; böylelikle bu kişinin emretme hakkı vardır ama boyun eğdirmeye yetkisi yoktur.

1830'da yasama organına verdikleri yıllık raporda bir okul müfettişi, uyarılarına rağmen birçok okul komisyon üyesinin kendisine borçlu olduğu parayı ödemediğinden şikâyet eder: "Eğer bu durum tekrar edilirse, diye ekler müfettiş, ilgili yasa gereğince onlar hakkında yetkili mahkemeye dava açmam gerekir."

42 Örneğin: Her bir idari bölgede bakanlık vekili (*district attorney*), 50 dolar üzerindeki tüm para cezalarının toplanmasını takip etmekle yükümlüdür. Bu hak yasayla kesin bir biçimde başka bir üst düzey görevliye verilmediği sürece devam eder. *Revised Statutes*, böl. I, kısım X, cilt I, s. 383.

43 Massachusetts'te idari merkeziyetin izlerine rastlanılır. Örneğin kentin okul komiteleri her sene eyalet sekreterine bir rapor göndermekle yükümlüdür. *Law of Massachusetts*, cilt I, s. 367.

44 Bkz. New York'un kuruluş metni.

Adli teşekkülün iki meclise bölünmesi – Senato – Temsilciler Meclisi – Bu iki teşekkülün farklı nitelikleri.

Eyaletin yasama kuvveti iki meclise emanet edilir. Birincisi genel olarak Senato adını taşır.

Senato alışıldığı üzere yasal bir teşekküldür. Ama bazen idari ve adli bir teşekkül olur.

Senato, farklı kuruluş metinlerine göre farklı biçimlerde idareye katılır.⁴⁵ Ama görevlilerin seçimine katılarak, genellikle yürütme kuvvetinin alanına girer.

Belirli siyasi suçlar üzerine kararını bildirerek ve bazen belirli sivil davaları karara bağlayarak yargı kuvvetine de katılır.⁴⁶

Az sayıda üyesi vardır.

Yasama organının Temsilciler Meclisi olarak adlandırdığımız bir diğer dahi, idari kuvvetin işlerine katılmaz ve sadece kamu görevlilerini Senato önünde suçlayarak adli kuvvete katılır.

Bu iki meclisin üyeleri, neredeyse her yerde aynı seçilme koşullarına tabidir. Hepsi aynı biçimde ve aynı yurttaşlar tarafından seçilir.

Bu üyelerin arasındaki tek fark, senatörlerin vekâlet sürelerinin genel olarak temsilcilerinkinden daha uzun olmasıdır. Temsilciler çok az olarak bir yıldan fazla görevde kalırlar. Senatörler ise genellikle iki ya da üç yıllığına seçilirler.

Yasa, senatörlere birçok yıl için atanma ayrıcalığı vererek ve bunları düzenli olarak yenileyerek, işlere alışmış bulunan ve yeni gelenler üzerinde faydalı bir etki yapabilecek bir kısım insanı yasa koyucular arasında korumaya özen gösterir.

O halde yasama teşekkülünün iki dala ayrılmasıyla Amerikalılar, miras yoluyla intikal eden bir meclis ve seçilen bir meclis oluşturmayı istemediler. Birisini aristokratik bir teşekkül, diğerini de demokrasinin temsilcisi olarak kurmayı amaçlamadılar. Amaçları birincisinin kuvvetlere destek sağlaması, ikincisinin ise halkın menfaatlerini ve tutkularını izlemesi değildi.

Yasal güçleri bölmek, siyasal meclislerin hareketini ağırlaştırmak ve yasaları gözden geçirmek için bir istinaf mahkemesi oluşturmak, işte tüm bunlar Birleşik Devletler'de güncel olarak iki meclisli yapının ortaya koyduğu avantajlardır.

Zaman ve deneyim Amerikalılara, bu avantajlarının özetlediği gibi, yasama

45 Massachusetts'te Senato'nun hiçbir idari görevi yoktur.

46 New York eyaletinde olduğu gibi.

kuvvetinin bölünmesinin birinci derecede bir zorunluluk olduğunu gösterecektir. Bu birleşmiş tüm cumhuriyetlerde sadece Pennsylvania başta tek bir meclis kurmayı denedi. Halkın egemenliği dogmasının mantıksal sonuçlarını takip eden Franklin'in kendisi bu duruma müdahale etti. Böylelikle yasayı değiştirmek ve iki meclis oluşturmak zorunda kalındı. Yasama kuvvetinin bölünmesi ilkesi son onayını da aldı. O halde yasama faaliyetinin birçok teşekkül arasında paylaşılması zorunluluğunu artık ispat edilmiş bir hakikat olarak düşünebiliriz. Antik cumhuriyetlerde neredeyse hiç bilinmeyen, birçok yüce hakikat gibi tesadüfen dünyada işler hale gelen ve çoğu modern halkın bilmediği bu teori, sonuçta günümüzün siyaset biliminde bir aksiyom haline geldi.

Eyaletin Yürütme Kuvveti Üzerine

Bir Amerika eyaletinde vali nedir? – Yasama meclisine göre hangi pozisyonları alır?
– Hakları ve ödevleri nelerdir? – Onun halktan bağımsızlığı.

Eyaletin yürütme kuvvetinin temsilcisi validir.

Temsilci kavramını öylesine kullanmıyorum. Eyaletin valisi aslında yürütme kuvvetini temsil eder ama bu kuvvetin sadece bazı haklarını uygular.

Vali olarak atanan en üst düzey görevli, yasama meclisinin yanına bir aracı ve bir danışman olarak yerleşir. Valinin, yasama meclisinin manevralarını durdurmaya veya en azından kendi isteği doğrultusunda yavaşlatmaya olanak tanıyan veto hakkı vardır. Yasal teşekküle ülkenin ihtiyaçlarını anlatır ve bu ihtiyaçları gidermek için ona kullanılmasının yararlı olduğunu düşündüğü yolları gösterir. Bütününüyle tüm ulusu ilgilendiren her türlü girişim için, bu eyaletin isteklerinin doğal uygulayıcısıdır.⁴⁷ Yasama meclisinin yokluğunda, eyaleti şiddetli darbelerden ve öngörülemeyen tehlikelerden korumak için gerekli önlemleri almak zorundadır.

Vali eyaletin tüm askerî kudretini elinde bulundurur. Tüm milislerin komutanıdır ve askerî gücün de lideridir.

İnsanların yasaya bahşetmek konusunda anlaştıkları kararların kuvveti tanınmadığında, vali eyaletin maddi gücünün başına geçer; direnişi sona erdirir ve alışılmış düzeni yeniden kurar.

Ayrıca, vali kentlerin ve idari bölgelerin idaresine dahil olmaz veya en azından sadece sulh hâkimlerinin atanmasıyla dolaylı olarak bu idarenin parçası olur. Bu hâkimleri atadıktan sonra da görevden alamaz.⁴⁸

47 Pratikte, yasama meclisinin tasarladığı tüm girişimleri uygulayan kişi her zaman vali değildir. Yasama meclisinin bir ilkeyi oyladığında, bu ilkenin uygulamasını denetlemek için özel görevliler atadığı sık sık görülür.

48 Birçok eyalette, sulh hâkimleri valiler tarafından atanmaz.

Vali seçilen bir üst düzey görevlidir. Genel olarak valinin, kendisini seçen çoğunluğa tamamen bağlı kalacak şekilde, sadece bir veya iki yıl için seçilmesine özen gösterilir.

Birleşik Devletler’de İdari Ademimerkeziyetin Siyasal Etkileri Üzerine

Hükümetin merkeziyeti ve idarenin merkeziyeti arasında yapılan ayırım – Birleşik Devletler’de idari merkeziyet yoktur ama hükümetin merkeziyeti söz konusudur – Birleşik Devletler’de idari ademimerkeziyetten doğan can sıkıcı etkiler – Bu düzenin idari avantajları – Avrupa’dan daha az düzenli, daha az bilgili, daha az aydın ve daha büyük olan toplumu idare eden güç – Bu düzenin siyasal avantajları – Birleşik Devletler’de her yerde yurt kendisini hissettirir – Yönetilenlerin hükümete verdiği destek – Sosyal devlet demokratik olduğu ölçüde daha zorunlu hale gelen taşra kurumları – Neden?

Merkeziyet günümüzde durmaksızın tekrar ettiğimiz ve genellikle kimsenin anlamını araştırmadığı bir kavramdır.

Buna karşın birbirlerinden tamamen ayrı iki merkeziyet türü vardır ve bunları iyi kavramak önemlidir.

Bazı menfaatler ulusun tüm kısımlarında ortaktır, mesela geneli ilgilendiren yasaların oluşturulması ve halkın yabancılarla ilişkileri.

Bazıları da ulusun belirli bölümlerine özgüdür, mesela kentle ilgili girişimler.

Genel menfaatleri yönetme kudretini tek bir yerde veya tek bir elde toplamak, hükümetin merkeziyeti olarak adlandırdığım şeyi kurmaktır.

Kentin menfaatlerini yönetme kudretini aynı şekilde toplamak da idari merkeziyet olarak adlandırdığım şeyi kurmaktır.

Bu iki tür merkeziyetin birbirlerine karıştığı noktalar vardır. Ama her birinin alanını tikel olarak ilgilendiren konuları bütünlüğü içinde ele alırsak, bunları ayırt etmeyi kolayca başarırız.

Hükümetin merkeziyeti idari merkeziyetle birleştiği zaman onun devasa bir güç kazandığını anlıyoruz. Bu durumda, bu merkeziyet insanları kendi iradelerini tamamen ve sürekli olarak hesaba katmamaya; sadece bir defalığına ve bir şey için değil, her konuda ve her gün itaat etmeye alıştıırır. Böylelikle onları sadece güçle evcilleştirmez, aynı zamanda onları birbirlerinden yalıtır ve sonra da tek bir kitle altında toplar.

Bu iki çeşit merkeziyet karşılıklı olarak birbirlerine yardımda bulunurlar ve birbirlerini çekerler; ama bunların ayrılamaz olduklarına inanmak istemiyorum.

XIV. Louis dönemindeki Fransa, tahayyül edebileceğimiz hükümetin mer-

keziyetinin en büyüğünü gördü, çünkü aynı kişi hem genel yasaları yapı-yordu hem de onları yorumlama kudretine sahipti, hem de dışarıda Fran-sa'yı temsil edip, onun adına hareket ediyordu. O, "devlet benim!" diyordu ve haklıydı.

Buna karşın XIV. Louis döneminde bugünkünden çok daha az idari mer-keziyet vardı.

Günümüzde hükümetin merkeziyetinin çok yüksek bir dereceye ulaştı-ğı bir iktidar olarak İngiltere'yi görürüz: Devlet burada tek bir insanmış gibi hareket eder; istediğinde devasa kitleleri harekete geçirir, bir araya getirir ve kudretinin etkisini istediği her yere taşır.

Elli yıldan beri büyük şeyler başaran İngiltere'de idari merkeziyet yoktur.

Bana göre, güçlü bir hükümet merkeziyeti olmaksızın bir ulus ne yaşaya-bilir ne de gelişebilir.

Ama idari merkeziyetin, ona boyun eğen halkların gücünü kesmeye yat-kın olduğunu düşünüyorum, çünkü bu merkeziyet durmaksızın halklar ara-sında şehrin tinini azaltmaya çalışır. Şu doğru ki idari merkeziyet belirli bir çağda ve belli bir yerde ulusun mevcut tüm güçlerini toplamayı başarır ama güçlerin yeniden üretilmesine zarar verir. Çarpışma durumunda zafer ka-zandırır ve uzun vadede gücünü azaltır. O halde, bu merkeziyet, hayranlık verici şekilde bir insanın geçici görkemine katkıda bulunabilir ama bir hal-kın kalıcı refahına hiçbir katkıda bulunamaz.

Merkeziyet bulunmadığında bir devletin eyleyemeyeceğini söylediğimiz zaman dikkat etmemiz gerekir, zira burada neredeyse her zaman farkında olmaksızın hükümetin merkeziyetinden bahsederiz. Alman İmparatorlu-ğu'nun güçlerinden yeterince faydalanmadığını herkes söyler. Doğru. Ama neden? Çünkü ulusal güç orada asla merkezileşmemiştir; çünkü devlet genel yasalarına itaat ettirmeyi asla başaramamıştır; çünkü bu devasa teşekkülün ayrı bölgelerin, tüm yurttaşları ilgilendiren konularda bile müşterek otorite-nin temsilcisine yardım etmeyi reddetme hakkı veya olanağı her zaman var-dı; başka kavramlarla söylersek, çünkü hükümetin merkeziyeti söz konusu değildi. Aynı tespit Ortaçağ'a da uygulanabilir: Feodal toplumun her türlü sefaletinin ürettiği şey, sadece idare etme değil, aynı zamanda hükümet et-me kudreti binlerce kişi arasında paylaştırılmış ve binlerce parçaya ayrılmış-tı; hükümet merkeziyetinin yokluğu, Avrupa uluslarının herhangi bir amaca doğru güçlü bir biçimde ilerlemesini engelliyordu.

Birleşik Devletler'de idari merkeziyetin olmadığını gördük. Hiyerarşinin izlerini burada boşuna ararsınız. Ademimerkeziyetin, hiçbir Avrupa ulus-u-nun derin bir tedirginlik olmaksızın katlanamayacağı bir dereceye ulaştığını ve Amerika'da bile can sıkıcı etkiler doğurduğunu düşünüyorum. Ama Bir-leşik Devletler'de hükümetin merkeziyeti en yüksek derecede var olur. Ulu-

sal kuvvetin, Avrupa'nın hiçbir eski monarşisinde olmadığı kadar bir elde toplandığını kanıtlamak kolay olurdu. Her bir eyalette sadece yasaları yapan tek bir teşekkül vardır; siyasal yaşamı kendi etrafında yaratabilecek sadece tek bir kuvvet vardır; ama aynı zamanda Amerikalılar genel olarak, semt veya idari bölge meclislerini bununla birleştirmekten kaçındılar, çünkü bu meclislerin idari yetkilerini aşabileceklerinden ve hükümetin işleyişine engel olabileceklerinden korktular. Amerika'da eyaletlerin yasama organlarının [bu ulusal tek kuvvete] direnebilecek hiçbir kudreti yoktur. Hiçbir şey onu yolundan alıkoyamaz, ne ayrıcalıklar, ne yerel dokunulmazlıklar, ne kişisel etkiler, ne de aklın otoritesi, çünkü o aklın biricik temsilcisi olduğunu iddia eden çoğunluğu temsil eder. O halde onun eyleminin kendi iradesinden başka sınırı yoktur. Onun yanında ve elinin altında, kaba güç yardımıyla memnuniyetsiz olanları itaate zorlamak zorunda olan yürütme kuvvetinin temsilcisi bulunur.

Zayıflık sadece hükümetle ilgili işlerin bazı detaylarında görülür.

Amerikan cumhuriyetlerinin azınlıkları bastırmak için daimi bir ordu gücü yoktur ama azınlıklar şimdiye kadar savaş yapılacak hale getirilmediler ve henüz bir ordunun gerekliliği hissedilmiyor. Devlet yurttaşlar üzerinde etkide bulunmak için sıkça kentin veya idari bölgenin görevlilerini kullanır. Böylelikle, örneğin New England'da kentin üst düzey yardımcısı vergileri dağıtır; yine kentin vergi tahsildarı bunları toplar; kentin kasa memuru da bunları devlet hazinesine ulaştırır ve yapılan şikâyetler de olağan mahkemelerde görülür. Böyle bir vergi toplama tarzı ağır ve kapsamlıdır; aslında büyük maddi ihtiyaçları olan bir hükümetin işleyişini de her an engelleyebilir. Genel olarak, hükümetin, kendi yaşamı için gerekli her şeyi yapmak üzere kendisi tarafından seçilmiş, kendisinin görevden alabileceği memurlarının ve hızlı iş görme formlarının olmasını istemek zorundayız; ama Amerika'da olduğu gibi örgütlenmiş bir merkezî kuvvet için ihtiyaçları doğrultusunda daha enerjik ve daha etkili eylem biçimlerini devreye sokmak kolay olacaktır.

O halde, sıkça tekrar edildiği gibi, Birleşik Devletler'de merkezîyet olmadığı için yeni dünyanın cumhuriyetleri yok olmayacaklardır; Amerikan hükümetinin yeterince merkezileşmemiş olmaktan çok, aşırı merkezileşmiş olduğunu iddia edebiliriz; bunu daha sonra kanıtlayacağım. Yasama meclisleri her gün hükümetten arta kalanları yiyip bitirir; Sözleşme'nin yaptığı gibi, bunları kendinde toplamaya çalışır. Böylelikle merkezileşmiş olan toplumsal kuvvet durmaksızın el değiştirir, çünkü o, halkın kudretine bağlıdır. Bu kuvvet her şeyi yapabildiği için sıkça bilgelikten ve öngöründen mahrum kalır. İşte bu durum onun için tehlikelidir. O halde kendi güçsüzlüğü değil de, bizzat kendi gücü nedeniyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Amerika'da idari ademimerkezîyet birçok farklı etkiye neden oldu.

Amerikalıların neredeyse tamamen hükümeti idareden izole ettiklerini gördük; bu konuda bana sağlıklı bir aklın sınırlarını aşmışlar gibi görünüyolar; çünkü ikincil işlerde bile düzen ulusal bir menfaattir.⁴⁹

Ülkenin değişik noktaları üzerinde sabit bir makama yerleşmiş ve kendileri aracılığıyla müşterek dürtüleri yayabileceği idari memurları olmayan devlet, nadiren genel polis kurallarını oluşturmaya çalışır. Oysa, bu kurallara yönelik ihtiyaç kendisini derinden hissettirir. Avrupalı sıkça bunun yokluğuna dikkat çeker. Dış görünüşe egemen olan bu düzensizlik görünümü ilk bakışta onu toplumda tam bir anarşi olduğuna ikna eder; sadece olayları daha derinden inceleyerek bu yanılgısından kurtulur.

Bazı girişimler devleti ilgilendirir ve buna karşın yerine getirilemezler, çünkü bu girişimleri yönetecek ulusal bir idare yoktur. Kentlerin ve idari bölgelerin eline bırakılan, seçilmiş ve geçici faillere teslim edilen bu girişimler hiçbir sonuç alamazlar veya kalıcı bir şey üretemezler.

Avrupa'da merkezîyet partizanları, hükümetin yerel bölgeleri onların kendi kendilerini idare etmelerinden daha iyi idare edeceğini savunurlar: Merkezî hükümet aydınlanmış, yerel bölgeler ise bilgisiz olduğu zaman, birincisi etkin olmaya ve ikincisi ise itaat etmeye alışkın olduğu zaman bu doğru olabilir. Hatta bu iki eğilim arttığında ve bir tarafın kapasitesi diğer tarafın ise kapasitesizliği belirgin olduğunda, merkezîleşmenin güçlenmesini anlıyoruz.

Ama Amerika'daki gibi halk aydınlanmış, menfaatlerinin farkında ve bunlar üzerine düşünmeye alışkın olduğu zaman bu durumu yadsıyorum.

Tersine bu durumda yurttaşların kolektif gücünün, toplumsal refahı sağlamak için her zaman hükümetin otoritesinden daha kuvvetli olacağına inandım.

Uyuyan bir halka sahip olmadığı tutkuları ve aydınlığı vermek için, onu uyandırma yolunu kesin bir biçimde göstermenin zor olduğunu itiraf ediyorum; insanları kendi meseleleriyle ilgilenmek zorunda olduklarına ikna etmenin çetin bir iş olduğunu yok saymıyorum. Onların, müşterek evlerinin onarımla bir mahkemenin teşrifatlarının ayrıntılarına göre daha az ilgilenmelerini sağlamak zahmetli olacaktır.

Ama aynı zamanda merkezî idare, ilk elden ilgili olanların özgür biraradalığının tamamıyla yerine geçtiğinde, yanılabilir veya yanıltmak ister.

49 Bence, devleti temsil eden otorite, kendisini idare etmese bile, yerel idareyi teftiş etme hakkından vazgeçmek zorunda değildir. Örneğin, her bir idari bölgede sabit bir makama yerleşmiş hükümetin bir failinin kentlerde ve idari bölgelerdeki işlenen suçları yargı kuvvetine teslim edebildiğini varsayalım, bu durumda yerel bağımsızlığı tehlikeye sokmaksızın, düzen aynı biçimde sürdürülmüş olmaz mıydı? Oysa Amerika'da buna benzer bir şey yoktur. İdari bölge mahkemelerinin üstünde hiçbir şey yoktur; ve bu mahkemeler önlemek zorunda oldukları idari suçların bilgisine adeta şans eseri sahip olurlar.

Merkezî bir kuvvet, ne kadar aydınlanmış, ne kadar bilge olursa olsun, tek başına büyük bir halkın yaşamının tüm ayrıntılarını kapsayamaz. Bunu yapamaz çünkü böyle bir iş beşerî güçleri aşar. Bu kadar değişik etkinliği kendi olanaklarıyla yaratmak ve işletmek istediğinde ise bu merkezî kuvvet, fazlaca eksik kalmış bir sonuçla yetinir veya yararsız çabalarıyla kendi kendisini tüketir.

Şu doğru ki merkeziyet, uyguladığı şeylerden bağımsız olarak, insanın eylemlerini, sonunda kendisi için seveceği bir tek biçimliliğe tabi tutmayı kolayca başarır; tıpkı heykele tapan ve onun temsil ettiği tanrısalılığı unutan sofular gibi. Merkeziyet günlük işlere intizamlı bir cazibe katmayı; toplumsal polisin görevlerini bilge bir şekilde keyfince yönetmeyi; toplumu aslında ne bir gerileme, ne de ilerleme olan bir *statu quo*'da tutmayı; toplumsal teşekkülde, idarecilerin iyi düzen ve kamusal sakinlik olarak adlandırmaya alışkın olduğu bir çeşit idari uyusukluğu sürdürmeyi kolayca becerir.⁵⁰ Tek kelimeyle yapmayı değil, engellemeyi başarır. Toplumu derinden heyecanlandırmak veya ona hızlı bir işleyiş vermek söz konusu olduğunda, merkezileşme gücünü kaybeder. İşleyişinde azıcık da olsa bireylerin işbirliğine ihtiyaç duyduğunda, bu devasa makinenin zayıflığına şaşırırız; merkezileşme bir anda kudretsiz bir hale dönüşür.

Bazen merkeziyetin umutsuz durumlarda yurttaşların yardımına başvurmayı denediği olur; ama onlara şöyle seslenir: Benim istediğim gibi, benim istediğim kadar ve kesinlikle benim istediğim yönde eyleyeceksiniz. Bütününü yönetmeyi dilemeksizin bu görevlerden sorumlu olacaksınız; karanlıkta çalışacaksınız ve eserimi sonuçlarına göre sonradan değerlendireceksiniz. Bu, beşerî iradenin işbirliğine sahip olduğumuz koşullarla böyle değildir. Bu iradenin ilerleyişinde özgürlüğe, edimlerinde ise sorumluluğa ihtiyacı vardır. İnsan böylelikle bilmediği bir amaca doğru bağımsız olmaksızın ilerlemek yerine hareketsiz kalmayı reddeder.

Birleşik Devletler'de sıkça her birimize durmaksızın göz kulak oluyor muş gibi görünen bu tek biçimli kuralların bulunmamasının sıkıntı yarattığını reddedemem.

Burada zaman zaman büyük toplumsal kaygısızlık ve kayıtsızlık örnekleriyle de karşılaşılır. Arada sırada çevrelerindeki uygarlıkla tam bir uyumsuzluk oluşturmuş benzeyen kaba işler görünür olur.

Başarılı olmak için daimî bir özen ve tam bir katıyet gerektiren yararlı giri-

50 Bana göre Çin, çok merkezî bir idarenin kendisine boyun eğen halka sunabileceği toplumsal rahatlık türünün mükemmel bir örneğini sunar. Gezginciler bize, Çinlilerin mutsuz bir sakinliğe, ilerlemesi olmayan bir endüstriye, güçsüz bir istikrara ve kamusal ahlaktan yoksun maddî bir düzene sahip olduğunu söylerler. Onlarda toplum her zaman yeterince iyidir ama asla çok iyi olmayacak şekilde işler. Çin Avrupalılara açılacağı zaman, Avrupalıların orayı idari merkeziyetin evrende var olan en güzel modeli olarak göreceğini tahayyül ediyorum.

şimler sıkça yüzüstü bırakılır; çünkü başka yerlerde olduğu gibi Amerika'da da halk anlık çabalarla ve apansız itkilerle hareket eder.

Elinin altında neredeyse her şeye karışan bir görevli bulmaya alışkın olan Avrupalı, kent idaresinin bu değişik çarklarına zorla alışır. Genel olarak, yaşamı yumuşak ve rahat hale getiren toplumsal polisin küçük detaylarına Amerika'da özen gösterilmediğini söyleyebiliriz; ama toplumda insana özgü teminatlar başka diğer her yerde olduğu kadar vardır. Amerikalılarda devleti idare eden güç, daha az düzenli, daha az aydınlanmış, daha az bilgili, ama Avrupa'ya göre yüz defa daha büyüktür. Sözün kısası dünyada toplumsal refahı sağlamak için insanların bu kadar çaba sarf ettiği ülke yoktur. Bu kadar çok sayıda ve bu kadar etkili okul; ikamet edenlerin dinsel ihtiyaçlarıyla bu kadar ilişki içinde olan ibadethaneler; bu kadar iyi bakılmış kent yolları yapmayı başarmış bir halk bilmiyorum. O halde Birleşik Devletler'de tek biçimlilik, tasarıların kalıcılığını, detaylara titiz bir biçimde gösterilen özeni, idari usullerin mükemmelliğini⁵¹ aramaya gerek yoktur; burada bulunan şey, biraz yabani ama kudretle de dolu bir güç imgesidir; rastlantıların ama aynı zamanda hareketlerin ve çabaların da eşlik ettiği yaşam imgesidir.

Üstelik istenirse, Birleşik Devletler'deki şehirlerin ve idari bölgelerin, kendi içlerindeki görevlilere göre kendilerinden uzakta bulunan ve onlara yabancı kalacak olan merkezî bir otorite tarafından daha yararlı bir biçimde idare edileceğini kabul edebilirdim. Eğer gerekirse, ülkenin idaresi tek bir elde toplandığında, Amerika'da güvenliğin egemen olacağını, toplumsal kaynakların daha bilgece ve daha makul bir biçimde kullanılabileceğini söyleyebilirdim. Ama yine de Amerikalıların ademimerkeziyet sisteminden çıkardığı siyasal avantajları, diğer sistemin yerine tercih ederdim.

Her şeye rağmen ayakları üzerinde duran, zevklerimin dingin olmasına özen gösteren ve bunlar üzerine düşünmek ihtiyacı duymaksızın tüm tehli-

51 Birleşik Devletler'in devlet hazinesiyle, Fransa'nınkileri karşılaştırırken, zihnin her zaman olgular konusundaki bilginin yerini tutmadığını kanıtlayan yetenekli bir yazar, haklı olarak kent bütçelerinde hâkim olan bir karışıklık türünü Amerikalıların yüzüne vurur ve Fransa'nın bölgesel bütçe modelini örnek verdikten sonra ekler: "Yüce bir adamın keşfi olan merkezileşme sayesinde krallığın bir ucundan diğerine, büyük şehirlerin olduğu kadar mütevazı bucakların belediye bütçeleri aynı düzen ve metodu sergilerler." İşte kuşkusuz hoşlandığım bir sonuç bu; ama muhasebeleri mükemmel olan bu Fransız kentlerinin çoğunun hakiki menfaatlerinden tamamen bihaber olduklarını, baş edilmez bir ilgisizliğe boğulduklarını görüyorum, öyle ki toplum orada yaşamaktan çok ot gibi büyür. Ayrıca bütçeleri metotlu bir biçimde düzenlenmemiş olan, özellikle tek biçimli olmayan bu Amerikan kentlerinde, aydınlanmış, aktif, girişimci bir nüfus görüyor, burada her zaman çalışma halinde olan bir toplumu temaşa ediyorum. Bu seyir beni şaşırtıyor; çünkü bana göre iyi bir hükümetin temel amacı halkların refahını sağlamaktır, sefalet içinde sağlam bir düzen oluşturmak değildir. O halde kendi kendime soruyorum, acaba Amerikan kentlerinin refahı ve devlet hazinelerinin görünüşteki düzensizliğiyle, Fransa kentlerinin sıkıntısı ve bütçelerinin mükemmelliğini aynı çerçevede değerlendirmek mümkün müdür? Her halükârda birçok kötüyle karışmış olarak bulduğum bir iyiye güvenmiyorum ve birçok iyiyle telifi edilmiş bir kötüyle kolayca teselli oluyorum.

keleri savuşturmak için adımlarımdan önce hareket eden bir otoritenin var olmasının benim için ne önemi var? Üstelik bu otorite, yolumun üzerindeki tüm dikenleri ortadan kaldırırken aynı zamanda benim özgürlüğümün ve yaşamımın mutlak efendisidir; hareketimi ve varoluşumu tamamen tekeli altında tutar, öyle ki o canlılığını yitirdiğinde etrafındaki her şey de canlılığını yitirir, o uyuduğunda her şey de uyur, o yok olduğunda her şey de ölür.

İçinde yaşayanların, ikamet ettikleri yerin kaderine kayıtsız kalan sömürge türü olarak kendilerini gördükleri bu çeşit Avrupa ulusları vardır. Çok büyük değişiklikler onların katkısı olmaksızın ülkelerinde vuku bulur; ne olduğunu tam olarak bilmezler bile; beklerler; şans eseri olayın anlatıldığını duyarlar. Üstelik, şehrinin zenginliği, sokağının polisi, kilisesinin ve papaz evinin talihi onları hiç ilgilendirmez; hiçbir şeyin kendileriyle ilişkisi olmadığını ve her şeyin hükümet olarak adlandırılan yabancı bir kudretli kişiye ait olduğunu düşünürler. Onlara göre, kendileri, herhangi bir mülkiyet niyetleri ve gelişim fikirleri olmaksızın bu mallardan yararlanma hakkı olan birisi gibi bunlardan faydalanırlar. Bu kayıtsızlık öyle ileri gider ki, bu kişilerden birisinin veya çocuklarının güvenliği tehlikeye girdiğinde, tehlikeden uzaklaşmak yerine, kollarını açarak ulusun gelip kendisine yardım etmesini bekler. Zaten bu insan kendi özgür iradesini tamamıyla kurban etse de, onun en çok sevdiği şey itaattir. Şu doğru ki bu insan bir satıcı sevinciyle boyun eğer; ama güç gerilediğinde, mağlup olmuş bir düşman olarak yasaya meydan okumaktan da zevk alır. Böylece bu insanın kulluk ile düzensizlik arasında salındığını görürüz.

Uluslar bu noktaya vardıklarında, ya yasalarını ve teamüllerini değiştirmeleri gerekir ya da yok olmaları, çünkü kamusal erdemlerin kaynağı kurmuştur: Burada hâlâ özneler vardır ama orada artık yurttaşları göremezsiniz.

Böyle uluslar fethe hazırlanırlar. Eğer dünya sahnesinden silinmezlerse, bunun nedeni kendileri gibi veya kendilerinden daha aşağı düzeyde uluslarla çevrili olmalarındandır; hâlâ içlerinde tanımlanamaz bir çeşit yurt içgüdü-sü kaldığında, taşıdığı ismin saçma kibri ne olursa olsun, görkemli geçmişi-nin anıları ne kadar müphem olursa olsun, bu içgüdü hiçbir şeye tam olarak bağlanmaksızın ihtiyaç olduğunda muhafazakâr bir dürtüyü onlara geçirmek için yeterlidir.

Bazı halkların içinde adeta bir yabancı gibi yaşadıkları yurtlarını savunmak için olağanüstü bir çaba gösterdiklerini düşünürsek yanılmış oluruz. Buna iyice dikkat edelim. Göreceğiz ki din neredeyse her zaman hepsinin temel dürtüsüydü.

Ulusun sürekliliği, görkemi veya gönenci onlar için kutsal dogmalar oldu ve onlar yurtlarını koruyarak aynı zamanda içinde yurttaş oldukları aziz şehri koruyorlardı.

Türk halkları hiçbir zaman toplumsal meselelerin yönetiminin parçası olmamışlardır. Buna karşın devasa girişimleri yerine getirmişlerdir, sultanlarının fethinde Muhammed'in dininin zaferini görmeyi çok istemişlerdir. Bugün din ortadan kalktı; onlara sadece despotizm kaldı: Böylelikle onlar da yok oluyor.

Bence, Montesquieu despotizme kendine özgü bir güç bahşederek, ona hak etmediği bir onuru vermiştir. Tek başına despotizm hiçbir şeyi kalıcı bir biçimde koruyamaz. Onu daha yakından incelediğimizde, mutlak hükümetleri uzun müddet başarılı kılan şey dindir, korku değil.

Ne yaparsak yapalım, iradelerin özgür işbirliği dışında insanlar arasında hakiki bir kuvvet bulamazsınız. Dünyada yurttaşların evrenselliğini uzun süre aynı amaca doğru yönlendirebilecek sadece yurtseverlik veya din vardır.

Yok olan inançları canlandırmak yasalara bağlı değildir: Ama insanların ülkelerinin kaderiyle ilgilenmesini sağlamak yasalara bağlıdır. İnsanın kalbini asla terk etmeyen bu belirsiz yurt içgüdüsünü uyandırmak ve yönetmek, bu güdüyü düşüncelerle, tutkularla, gündelik alışkanlıklarla ilişkilendirerek akli başında ve kalıcı bir duygu haline getirmek de yasalara bağlıdır. Bunu denemek için çok geç olduğunu söylemiyoruz; uluslar insanlarla aynı biçimde yaşlanmazlar. Bu ulusların bağrında doğan her bir kuşak, yasa koyucunun eline sunulan yeni bir halk gibidir.

Amerika'da en çok hayran olduğum şey, ademimerkeziyetin idari etkileri değil, siyasal etkileridir. Birleşik Devletler'de yurt her yerde hissedilir. Kasabalardan Birlik'in bütününe kadar yurt bir ihtimam konusudur. İkamet edenler ülkelerinin menfaatlerine kendilerininmiş gibi bağlanırlar. Ülkenin görkemiyle övünürler; kazandığı başarıları, kendi eserlerini görürler ve böylelikle yükselirler; faydalandıkları genel refahtan memnun olurlar. Burada ikamet edenin yurduna yönelik duygusu, ailesi için hissettiği duyguya benzer ve aslında bir çeşit egoizm içinde devletle ilgilenir.

Avrupalı sıkça kamu görevlisinde sadece gücü görür; Amerikalı ise huku. O halde Amerika'da insanın insana itaat etmediğini, ama adalete veya yaya itaat ettiğini söyleyebiliriz.

Sonuçta bu insan sıkça abartılan ama neredeyse her zaman kurtarıcı olan bir sanıyı kendi kendine kavrar. Kendisine her şey için yeterli gibi görünen kendi güçlerine korkmaksızın güvenir. Bir kişi herhangi bir girişim fikrini tasarlar; bu girişim toplumun rahatlığıyla doğrudan ilgili olsa da, yardım istemek için kamusal otoriteye başvurma fikri aklına gelmez. Planını bildirir, uygulamaya koyar, bireyleri kendisine yardıma çağırır ve tüm engellere karşı göğüs göğse mücadele eder. Kuşkusuz sık sık devletin yapacağından daha az iyi bir sonuç alır ama uzun vadede her türlü bireysel girişimin sonucu hükümetin alabileceği sonuçtan çok daha iyidir.

İdari otorite, idare edilenlerin yanına yerleştigi ve bunları adeta kendi kendilerine temsil ettikleri gibi, herhangi bir kıskançlık ve kine de neden olmaz. İdari otoritenin eylem araçları sınırlı olduğundan, herkes sadece ona güvenemeyeceğini hisseder.

O halde, idari kuvvet yetkilerinin sınırları içinde müdahalede bulunduğundan, asla kendisini Avrupa'da olduğu gibi yüzüstü bırakılmış durumda bulmaz. Kamunun temsilcisi müdahale edeceği için bireylerin ödevlerinin sona erdiğine inanmazlar. Tersine herkes onu yönlendirir, ona destek olur ve onu destekler.

Toplumsal güçlerin eylemine katılan bireylerin eylemi, en merkezî ve en verimli idarenin uygulama durumundan mahrum kalmasına neden olur (1).

İleri sürdüğüm şeyi desteklemek için birçok olguyu aktarabilirim; ama sadece bir tek örnekle yetinerek en iyi bildiğimi seçeceğim.

Amerika'da suçluları bulmak ve onları izlemek için otoritenin hizmetine sunulan araçlar çok az sayıdadır.

İdari polis yoktur; pasaportlar bilinmez. Birleşik Devletler'de adli polis bizimkiyle karşılaştırılmaz; savcılığın failleri de az sayıdadır, her zaman tahkikat inisiyatifleri yoktur; soruşturmalar hızlı ve sözlüdür. Buna karşın başka hiçbir ülkede suçun bu kadar nadiren cezalandırılmadan kaldığı konusunda şüphe duyarım.

Bunun nedeni şudur: Herkes suçun kanıtlarını ulaştırmaya ve suçluyu yakalamaya çalışır.

Birleşik Devletler'de geçirdiğim günlerde, büyük bir cinayetin işlendiği bir idari bölgede ikamet edenlerin, suçlunun yakalanması ve mahkemeye çıkarılması için spontane bir biçimde komiteleri bilgilendirdiklerini gördüm.

Avrupa'da bir suçlu, kafasını iktidarın faillerinden saklamak için mücadele eden bir talihsizdir; nüfus adeta bu mücadeleye katılır. Amerika'da ise suçlu beşeriyetin düşmanıdır ve o karşısında tam olarak insanlığı bulur.

Tüm halklar için yararlı olan yerel kurumlara güveniyorum; ama bana öyle geliyor ki, bu kurumların hiçbirinin toplumsal devletin demokratik olmasından başka reel bir ihtiyacı yoktur.

Bir aristokraside, özgürlüğün ortasında belli bir düzenin sürdürüldüğüne her zaman eminizdir.

Kaybedecekleri çok şey olan yönetenler için düzenin büyük bir önemi vardır.

Aynı zamanda bir aristokraside halkın despotizmin aşırılıklarından korunduğunu söyleyebiliriz, çünkü orada despota direnmeye hazır örgütlü güçler her zaman vardır.

Yerel kurumları olmayan bir demokrasi böyle kötülüklere karşı hiçbir garanti taşımaz.

Küçük konularda özgürlüğü kullanmayı bilmeyen çoğunluğun büyük konularda onu desteklemesini nasıl sağlayabiliriz?

Her bir bireyin zayıf olduğu ve bireylerin hiçbir müşterek menfaat etrafında birleşmediği bir ülkede tiranlığa nasıl direnilir?

O halde başıbozukluktan korkanlar ve mutlak iktidardan kuşku duyanlar aynı zamanda yerel özgürlüklerin aşamalı olarak gelişmesini istemek zorundadırlar.

Üstelik şuna inanıyorum: İdari merkeziyetin boyunduruğuna düşmeye en açık olan uluslar toplumsal durumu demokratik olanlardır.

Birçok neden bu sonuca katkıda bulunur ama aralarından şunları söyleyelim:

Bu ulusların değişmez eğilimi, hükümetle ilgili her türlü kuvveti doğru-
dan halkı temsil eden tek bir iktidarın elinde birleştirmektir, çünkü halkın ötesinde, sadece müşterek bir kitleyle bütünleşmiş eşit bireyleri algılarız.

Bu iktidar, hükümetin her türlü ayrıcalığıyla kaplandığı zaman, idarenin ayrıntılı işlerine nüfuz etmemesi çok zordur ve zamanla bunu yapma olanağını bulmaktan geri duramaz. Biz kendi aramızda buna şahidiz.

Fransız Devrimi'nde, karıştırılmaması gereken karşıt yönde iki hareket vardı: bir tanesi özgürlükten yanaydı, diğeri de despotizmden.

Eski monarşide kral tek başına yasayı yapıyordu. Egemen iktidarın altında bazı yerel kurum kalıntıları yarı yıkılmış halde bulunuyordu. Bu yerel kurumlar tutarsızdı, kötü düzenlenmişti ve çoğunlukla saçmaydı. Aristokrasi-
nin elinde bunlar bazen baskı araçları oluyorlardı.

Aslında devrim, hem krallığa karşı hem de yerel kurumlara karşı ilan edildi. Kendisini önceleyen her şeye, mutlak iktidara ve şiddetini yatıştırabilecek şeye aynı kını besledi; devrim hem cumhuriyetçi hem de merkeziyetçiydi.

Fransız Devrimi'nin bu iki özelliği, mutlak iktidar yandaşlarının özenle kendilerine mal ettikleri bir olgudur. Onları idari merkeziyeti savunurken gördüğünüzde, despotizmin lehine çalıştıklarına mı inanıyorsunuz? Kesinlikle hayır, devrimin en büyük kazanımlarından birisini savunurlar (K). Aynı biçimde hem halkçı hem de halkın haklarının düşmanı, hem gizlice tiranlığın hizmetçisi hem de özgürlük aşığı olabiliriz.

Yerel özgürlükler sistemini en yüksek derecede geliştiren iki ulusu ziyaret ettim ve bu ulusları bölen partilerin temsilcilerini dinledim.

Amerika'da gizlice ülkelerinin demokratik kurumlarını yıkmak isteyen insanlarla karşılaştım. İngiltere'de açıkça aristokrasiye saldıran başka insanlar gördüm; ama yerel özgürlüklerin önemini fark etmeyen bir kişiyle bile karşılaşmadım.

Bu iki ülkede devletin kötülüklerinin sayısız değişik nedene bağlandığı-

nı gördüm ama bu kötülüklerin asla kentsel özgürlüklere bağlandığını görmedim.

Yurttaşların yurtlarının görkemini veya refahını birçok farklı nedene bağladığını ve aynı zamanda hepsinin ilk sıraya ve bütün diğer avantajların önüne yerel özgürlükleri koyduğunu duydum.

Dinsel doktrinler, siyasal teoriler konusunda birbirleriyle anlaşmayan ve doğal olarak birbirlerinden ayrı olan bu insanların hepsinin tek bir olgu etrafında, yani her gün gözleri önünde olduğundan en iyi biçimde yargılayabildikleri tek bir olgu üzerinde anlaşmalarına güvenmeli miyim ve bu olgu yanlış olabilir mi?

Sadece yerel kurumları az olan veya hiç olmayan halklar bu kurumların yararlılığını yadsırlar; yani sadece ondan hiç haberi olmayan ve onun arkasından konuşanlar.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE YARGI KUVVETİ VE ONUN SİYASAL TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ ÜZERİNE

Anglo-Amerikalılar, kendilerini diğer halklardan ayıran tüm özelliklerini yargı kuvvetinde muhafaza ettiler – Buna karşın bu kuvveti büyük bir siyasal kuvvet haline dönüştürdüler – Nasıl? – Anglo-Amerikalıların adli sistemi diğerlerinden nasıl ayrılır? – Amerikan yargıçları neden yasaları anayasaya aykırı ilan etme hakkına sahiptirler? – Bu yargıçlar bu hakkı nasıl kullanırlar? – Bu hakkın suistimalini engellemek için yasa koyucu tarafından alınan önlemler.

Yargı kuvvetine bütünüyle bir kısım ayırmak zorunda olduğumu düşünüyordum. Zira bana göre onun siyasal önemi o kadar büyük ki, geçerken ondan bahsetmek okuyucuların gözünde onun değerini düşürmek anlamına gelecekti.

Amerika'dan başka konfederasyonlar vardır; yeni dünyanın kıyılarından başka yerlerde cumhuriyetler gördük; temsili sistem Avrupa'nın birçok ülkesinde kabul edildi; ama şimdiye kadar dünyanın hiçbir ülkesinin Amerikalıların kurduğu biçimde yargı kuvvetini oluşturmadığını düşünüyorum.

Bir yabancınnın Birleşik Devletler'de en zor anlayacağı şey yargının organizasyonudur. İçinde yargıcın otoritesine başvurulmayan siyasal bir olay neredeyse yoktur ve yabancı kişi buradan doğal olarak şu sonucu çıkarır: Birleşik Devletler'de yargıç ilk siyasal kuvvetlerden birisidir. Ardından bu kişi mahkemelerin oluşumunu incelediğinde, burada hemen adli yetkiler ve alışkanlıkları keşfeder. Ona göre yargıçlar sadece tesadüfen kamusal meselelere dâhil olurlar ama bu tesadüfi durum her gün gerçekleşir.

Paris Yüksek Mahkemesi uyarıda bulunduğu ve bir fermanı tescil et-

meyi reddettiğinde, rüşvet alan bir görevliyi mahkemeye celp ettiğinde, yargı kuvvetinin siyasal eylemini açıkça kavrarız. Ama Birleşik Devletler'de buna benzer bir şey olmaz.

Amerikalılar, yargı kuvvetine tanımaya alışkın olduğumuz tüm özellikleri bu kuvvette korur. Bu kuvveti, içinde hareket etmeye alışık olduğu çevrede tam olarak kapalı tutar.

Tüm halklarda yargı kuvvetinin ilk özelliği hakemlik etmektir. Mahkeme dava açılabilmesi için itiraz gerekir. Yargıç olması için dava gerekir. O halde bir yasa itirazla karşılaşmadığında yargı kuvvetinin onunla meşgul olmasına gerek yoktur. Yargı kuvveti var olur ama bu yasayı görmez. Bir yargıç, bir dava sırasında, bu davayla ilgili bir yasayı eleştirirse, yetkilerinin sınırlarını genişletir ama bu sınırları aşmaz, çünkü onun davayı sonuçlandırmak için adeta yasayı yargılaması gereklidir. Herhangi bir davadan hareket etmeksizin bir yasa ilan ettiğinde ise, tamamen yetki alanını aşar ve yasama kuvvetinin alanına girer.

Yargı kuvvetinin ikinci özelliği ise, genel ilkeler üzerine değil de, tekil olaylar üzerine kararını bildirmesidir. Bir yargıç, tekil bir sorunu çözerek, genel bir ilkeyi –bu ilkenin tüm sonuçlarının aynı sonuca ulaştığından emin olarak– yıktığında, ilke verimsiz hale gelir ve yargıç da doğal yetki çemberi içinde kalır; ama yargıç tekil bir olayı dikkate almaksızın doğrudan genel ilkeye saldırdığında ve onu yıktığında, tüm halkların ona verdiği yetkileri aşmış olur: Böylelikle belki de bir yüksek görevliden daha önemli ve daha yararlı olmuş olabilir ama artık yargı kuvvetini temsil etmez.

Yargı kuvvetinin üçüncü karakteri sadece kendisine başvurulduğunda veya kendisi haberdar edildiğinde hareket etmesidir. Bu özellik genellikle diğerleriyle birlikte görülür. Buna karşın, istisnalar dışında, bu özelliği başlıca özellik olarak düşünebiliriz. Doğası gereği yargı kuvveti hareketsizdir; devinmesi için onu harekete geçirmek gerekir. Ona bir suç bildirilir ve o da suçluyu cezalandırır; ona bir adaletsizliği düzeltmek için başvurulur ve o da düzeltir; ona bir edim sunulur ve o da bu edimi yorumlar; ama kendi kendine suçluları takip etmez, adaleti aramaz ve olguları incelemeyi. Eğer yargı kuvveti kendisi inisiyatif alırsa ve yasaları denetlemeye girişirse, pasif doğasına adeta şiddet uygulamış olur.

Amerikalılar yargı kuvvetinde bu üç ayrı özelliği korudular. Amerikan yargıcı sadece anlaşmazlık olduğunda devreye girer. Sadece tekil olaylarla ilgilenir ve eylemek için her zaman kendisinin haberdar edilmesini beklemek zorundadır.

O halde Amerikalı yargıç, diğer ulusların yüksek adli görevlilerine benzer. Buna karşın, devasa bir siyasal kuvvete de sahiptir.

Bu kuvvet nereden gelir? Aynı yetkiler içinde hareket eder ve diğer yargıç-

lar gibi aynı yolları kullanır; peki neden diğer yargıçların sahip olmadığı bir kudrete sahip olur?

Bunun nedeni sadece şu olgudan kaynaklanır: Amerikalılar, yargıçlarına kararlarını *yasalar* üzerine değil, *anayasa* üzerine dayandırma hakkını tanımıştır. Başka kelimelerle söylersek, yargıçların, kendilerine anayasaya aykırı görünen yasaları uygulamama olanakları vardır.

Benzer bir hakkın, kimi zaman başka ülkelerin mahkemeleri tarafından dile getirildiğini biliyorum ama bu hak onlara asla verilmedi. Amerika'da, bu hak tüm kuvvetler tarafından tanınır; buna karşı çıkan tek bir taraf veya tek bir insanla karşılaşmazsınız.

Bunun açıklaması Amerikan Anayasası'nın temel ilkesinde aranmak zorundadır.

Fransa'da anayasa değişmez veya öyle olduğu varsayılan bir eserdir. Hiçbir kuvvet onu değiştiremez: Kabul edilen teori böyledir (L).

İngiltere'de anayasayı değiştirme hakkı parlamentoya tanınmıştır. O halde İngiltere'de anayasa durmaksızın değişebilir veya daha çok hiç var olmaz. Parlamento aynı zamanda yasama teşekkülü de olduğundan, kurucu teşekküldür (M).

Amerika'da siyasal teoriler daha basittir ve daha rasyoneldir.

Amerikan Anayasası, Fransa'daki gibi değişmez olarak düşünülmemiştir; İngiltere'deki gibi toplumun olağan kuvvetleri tarafından da değiştirilemez. O, halkın iradesini temsil eden, sıradan yurttaşlar olarak yasa koyucuları bağlayan, ama kurulmuş olan formları takip ederek öngörülen belli durumlarda halkın iradesiyle değişebilen ayrı bir eserdir.

O halde Amerika'da anayasa değişebilir; ama var olduğu sürece tüm kuvvetlerin kaynağıdır. Üstün güç sadece ondadır.

Bu farkların, alıntıladığım bu üç ülkede yargı teşekkülünün durumunu ve haklarını nasıl etkileyeceğini görmek kolaydır.

Eğer Fransa'da mahkemeler, anayasaya aykırı buldukları temel üzerinde yasalara itaatsizlik edebilselerdi, kurucu kuvvet reel olarak onların elinde olurdu, çünkü kimsenin değiştiremeyeceği bir anayasayı yorumlama hakkına sahip olmuş olacaktı. Böylelikle yargı kuvvetinin zayıflıkları bunlara izin verdiği müddetçe, ulusun yerine geçeceklerdi ve toplum üzerinde tahakküm kuracaklardı.

Anayasaya aykırı yasaları açıklama hakkını yargıçlara vermeyi reddederek, aslında dolaylı bir biçimde yasama teşekkülüne anayasayı değiştirme hakkını verdiğimizizi biliyorum, zira yasama teşekkülünün artık kendisini durduracak yasal bir engeli yoktur. Ama halkın anayasasını değiştirme kudretini, sadece kendisini temsil eden başka insanlara vermektense halkın iradesini yırım yamalak temsil eden insanlara vermek daha iyidir.

İngiliz yargıçlarına yasama teşekkülünün iradesine direnme hakkı vermek de bir o kadar saçmadır, çünkü yasayı yapan parlamento aynı zamanda anayasayı da yapar ve sonuç olarak hiçbir durumda bu üç kuvvetten çıkan bir yasayı anayasaya aykırı bir yasa olarak adlandıramayız.

Bu muhakemelerin ikisi de Amerika'da uygulanamaz.

Birleşik Devletler'de anayasa, yasa koyucularına olağan yurttaşlar olarak hükmeder. O halde anayasa yasaların birincisidir ve bir yasayla değiştirilemez. Böylelikle mahkemelerin, yasalardansa anayasaya itaat etmesi yerindedir. Yargı kuvvetinin özü tam da buradadır: Anayasaya sıkı bir biçimde bağlı olan meşru hükümler arasında seçim yapmak, adeta yargıçların doğal hakkıdır.

Fransa'da da anayasa aslında yasaların birincisidir ve yargıçlar kararlarına temel olarak onu gösterme hakkına aynı biçimde sahiplerdir; ama bu hakkı uygulayarak, kendi haklarından daha kutsal olan başka bir hakkı kötüye kullanamazlar: kendisi adına eyledikleri toplumun hakkı. Burada olağan akıl devlet aklı önünde boyun eğmek zorundadır.

Anayasasını değiştirerek, yargıçlarını her zaman itaate zorlayabilen bir ulus olan Amerika'da, Fransa'daki gibi bir tehlikeden korkmaya gerek yoktur. Bu noktada, o halde siyaset ve mantık uyumludur ve halk ile yargıç da aynı şekilde ayrıcalıklarını korurlar.

O halde, Birleşik Devletler'in mahkemelerinde, yargıcın anayasaya aykırı bulduğu bir yasa ileri sürüldüğünde, yargıç bunu uygulamayı reddedebilir. Bu kuvvet sadece Amerikan yüksek yargıçlarına özgüdür ama aynı zamanda buradan büyük bir siyasal etki de ortaya çıkar.

Aslında yaratılışı gereği uzun süre boyunca adli analizden kurtulabilen çok az sayıda yasa vardır çünkü bireysel bir menfaate zarar vermeyen ve davacıların mahkemelerde celp edemedikleri veya etmek zorunda olmadıkları çok az yasa vardır.

Oysa yargıcın bir davada bir yasayı uygulamayı reddettiği gün, bu yasa ah-lâki gücünün bir kısmını o anda kaybeder. Böylelikle çıkarına zarar verilenler, yasaya itaat etme yükümlülüğünden kaçınmanın bir yolu olduğundan haberdar olurlar: Davalar çoğalır ve yasa gücünü kaybeder. O zaman şu iki şeyden birisi olur: Ya halk anayasasını değiştirir ya da yasama meclisi yasasını iptal eder.

O halde Amerikalılar mahkemelerine devasa bir siyasal kudret bahşetmişlerdir; ama yargıçları sadece adli yollarla yasalara meydan okumaya zorlayarak, bu kudretin tehlikelerini çok azaltmışlardır.

Eğer yargıç, teorik ve genel bir biçimde yasalara meydan okuyabilseydi, inisiyatif alabilseydi ve yasa koyucuyu sansürleyebilseydi, siyasal sahneye sıçrayabilirdi; bir partinin destekçisi veya düşmanı olarak, ülkeyi bölen tüm

tutkuları mücadeleye katılmaya çağırabilirdi. Ama yargıç yasaya karışık bir anlaşmazlık ve tekil bir uygulama üzerinden saldırdığında, saldırının önemini kısmen kamunun bakışlarından kurtarır. Kararının amacı sadece bireysel bir menfaatle ilgilidir; yasa sadece tesadüfen yara almış olur.

Ayrıca eleştirilmiş olan yasa yok edilmez: Ahlâki gücü azalır, ama maddi etkisi askıya alınmaz. Sadece yavaş yavaş ve yinelenen mahkeme emirleriyle nihai olarak yasa pes eder.

Üstelik tekil menfaati, yasaları itham etmeye teşvik etmekle sorumlu tutarak, yasayla yapılan dava ile insanla yapılan davayı sıkıca bağlayarak, yürürlükteki yasalara düşüncesizce saldırılamayacağı garanti altına alınır. Bu sistemde, yürürlükteki yasalar partilerin gündelik saldırılarına maruz kalmaz. Yasa koyucunun hatalarına işaret ederek, reel bir ihtiyaca boyun eğilir: Olumlu ve önemli bir olgudan hareket edilir, çünkü saldırı, bir davaya dayanmak zorundadır.

Amerikan mahkemelerinin bu eyleme biçimlerinin, kamusal düzen için çok uygun olmasının yanında aynı zamanda özgürlük için de en uygunu olup olmadığını bilmiyorum.

Yargıç, yasa koyucuya doğrudan doğruya saldırabilse de, saldırmaya çekindiği zamanlar vardır; partizan ruhunun onu her gün cesaretli olmaya itebileceği zamanlar da vardır. Böylece yasaların kendisinden türediği iktidarın zayıf olduğu zamanlarda yasalara saldırılar olabileceği gibi, iktidarın güçlü olduğu zamanlarda söylenmeksizin bu yasalara boyun eğilebilecektir; yani yasalara saygı duymak daha yararlı olduğunda onlara sık sık saldırılacaktır ve onlar adına zulmetmek kolay olduğunda ise bunlara saygı duyulacaktır.

Ama Amerikan yargıcı kendisine rağmen siyasal alana taşınmıştır. Sadece yargıda bulunacağı bir dava olduğu için yasayı yargılar ve kendisini davayı yargılamaktan alıkoyamaz. Yargıcın çözmek zorunda olduğu siyasal sorun davacıların menfaatlerine bağlıdır ve bu sorunu, yargıcın davaya bakmaktan kaçınma kararı almaksızın, çözmeyi reddedemez. Yargıç, mesleğinin gerektirdiği ödevleri yerine getirerek, yurttaşlık edimini yerine getirir. Şu doğrudur ki, yasama meclisi üzerinde mahkemeler tarafından uygulanan bu adli eleştiri fark gözetmeksizin tüm yasalara yayılamaz, çünkü bir davada net bir biçimde formüle edilen bu çeşit bir itiraza neden olmayacak yasalar vardır. Benzer bir itiraz mümkün olduğu zaman, bunu mahkemeye taşıyacak kimseyle karşılaşmamak da olasıdır.

Amerikalılar bu müşkül durumu sıkça hissettiler ama her halükârda ona tehlikeli bir etki alanı sunmaktan korktukları için çözümü eksik bıraktılar.

Amerikan mahkemelerine atfedilen yasaların anayasaya aykırılığını ifade etme kuvveti, kendi smırlarını bilen bu kuvvet hâlâ, siyasal meclislerin tiranlığına karşı şimdiye kadar yükseltilmiş en kudretli bariyerleri oluşturur.

Amerikan Yargıçlarına Atfedilen Diğer Kuvvetler

Birleşik Devletler'de tüm yurttaşların kamu görevlilerini olağan mahkemelerde suçlama hakkı vardır – Bu hakkı nasıl kullanırlar? – Fransa'nın VIII. yıl anayasasının 75. maddesi – Amerikalılar ve İngilizler bu maddenin anlamını kavrayamazlar.

Amerikalılar gibi özgür bir halkta tüm yurttaşların kamu görevlilerini olağan mahkemelerde suçlama hakkı olduğunu ve tüm yargıçların da kamu görevlilerini mahkûm etme hakkı olduğunu söylememe gerek var mı bilmiyorum; bu doğal bir durumdur.

Yasayı ihlal ettikleri durumda, yürütme kuvvetinin faillerini cezalandırma olanağını mahkemelere vermek, onlara bir ayrıcalık tanımak anlamına gelmez. Bunu yapmalarına engel olmak, onların doğal haklarını ellerinden almak anlamına gelir.

Birleşik Devletler'de, mahkemelerin tüm görevlileri sorumlu kılındığında, hükûmetin gücünün zayıfladığını görmedim.

Tersine bana öyle geliyor ki Amerikalılar, bu şekilde eyleyerek, yönetenlere borçlu olduğumuz saygıyı arttırmışlar ve yönetenler de eleştiriden kaçınmaya büyük özen gösteriyorlar.

Ayrıca Birleşik Devletler'de çok fazla siyasal dava açıldığını gözlemledim ve bunun nedenini açıklamak da kolaydır. Bir dava, niteliği nasıl olursa olsun, her zaman zor ve pahalı bir girişimdir. Bir kamu çalışanını gazete-lerde suçlamak kolaydır ama onun adalet önüne çıkarılmaya karar verilmesi sağlam gerekçeler olmaksızın yapılamaz. O halde bir görevliyi hukuki olarak mahkemeye vermek için, dava edilecek haklı bir gerekçenin olması gerekir ve görevliler de, soruşturulacaklarımdan korktuklarından, böyle bir gerekçeyi kolay kolay insanların ellerine vermezler.

Bu, Amerikalıların kabul ettikleri cumhuriyetçi yapıdan kaynaklanmaz, çünkü benzer deneyim her gün İngiltere'de de gerçekleşir.

Bu iki halk, iktidarın temel faillerini yargılamaya olanak tanıyarak bağımsızlıklarını sağlama aldıklarını düşünmediler. Hiçbir zaman kendisine başvurulmayan veya çok geç kalınarak kullanılan büyük prosedürlerden çok her gün en sıradan yurttaşın erimine sunulan küçük davalarla özgürlüğü garanti altına alabileceklerini düşündüler.

Suçluları yakalamanın zor olduğu Ortaçağ'da yargıçlar birilerini yakaladıklarında, sıkça bu zavallıları korkunç işkencelerle cezalandırıyorlardı; bu da suçluların sayısını azaltmıyordu. Adaleti tamamen daha güvenilir ve ılımlı hale getirerek onu aynı zamanda daha etkili kıldığımızı da keşfettik.

Amerikalılar ve İngilizler keyfiliğe ve tiranlığa hırsızlık muamelesi yap-

mak gerektiğini düşünürler: Tahkikatları kolaylaştırmak ve cezaları hafifletmek.

Fransa Cumhuriyeti'nin VIII. yılında bir anayasa ortaya çıktı ve bu anayasanın 75. maddesi şöyleydi: "Bakanlar dışında hükümetin failleri görevleriyle ilgili konularda sadece Danıştay'ın kararı uyarınca soruşturulabilir; bu durumda soruşturma olağan mahkemeler önünde yapılır."

VIII. yılın anayasası yok oldu ama bu madde yok olmadı ve var olmaya devam etti; hâlâ her gün yurttaşların haklı şikâyetlerine karşı bu madde kullanılır.

Bu 75. maddenin anlamını Amerikalılara ve İngilizlere kavratmayı çok dedim ama bunu başarmak her zaman benim için çok zor oldu.

Onların ilk algıladıkları şey, Fransa'da Danıştay'ın krallığın bağrına yerleşmiş büyük bir mahkeme olduğudur; tüm davacıların hazırlayıcı adım olarak ona gönderilmesinde bir çeşit tiranlık vardır.

Ama Danıştay'ın, kelimenin sıradan anlamında adli bir teşekkül değil, idari bir teşekkül olduğunu, üyelerinin krala bağlı olduğunu ve böylelikle kralın uşaklarından birine yani vahye büyük bir adaletsizlik yapmasını emir verdiğinde, uşaklarından diğerine de, yani Danıştay üyesine de valinin cezalandırılmasına engel olmasını emredebildiğini anlatmaya çalıştığım zaman; prensin emriyle zarar görmüş yurttaşın, bizzat prensten adaletin sağlanmasına izin vermesini istediğini söylediğim zaman, Amerikalılar ve İngilizler bu tip aşırılıklara inanmayı reddediyorlardı ve beni yalan söylemekle ve bilgisizlikle suçluyorlardı.

Eski monarşide parlamento, kendisini bir cürümden dolayı suçlu bulan kamu görevlisini tutuklamaya karar verebiliyordu. Bazen de kraliyet otoritesi müdahale ederek bu yargılama usulünü iptal edebiliyordu. Böylelikle despotizm kendisini açıkça gösteriyordu ve halk itaat ederek sadece güce boyun eğiyordu.

O halde biz atalarımızın vardığı noktadan geri çekilmiş durumdayız; çünkü sadece şiddetin onlara dayatabileceği şeyi adalet bahanesiyle yapıyoruz ve yasa adına onaylıyoruz.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE SİYASAL YARGILAMA ÜZERİNE

Yazarın siyasal yargılamadan anladığı şey – Fransa'da, İngiltere'de ve Birleşik Devletler'de siyasal yargılama nasıl anlaşılıyor? – Amerika'da siyasal yargıç sadece kamu görevlileriyle ilgilenir – Onların cezalandırılmasından çok görevden alınmasına karar verir – Hükümetin alışılmış aracı olarak siyasal yargılama – Birleşik Devletler'de anlaşıldığı şekliyle siyasal yargılama, ılımlı olmasına rağmen ve belki de ılımlılığı nedeniyle, çoğunluğun elinde çok kudretli bir silahtır.

Siyasal yargılama derken, yargılama hakkıyla geçici olarak görevlendirilmiş siyasal bir teşekkülün aldığı kararı anlıyorum.

Mutlak hükümetlerde, yargılamaya olağanüstü biçimler vermek yararsızdır: Sanıklar, her şeyin olduğu gibi mahkemelerin de efendisi olan prensin adına mahkemeye verilir. Prens de iktidarının garantisini, kendisinin kudrete sahip olduğu fikrinden başka bir yerde aramasına gerek yoktur. Prens kafasında kurabileceği tek çekincesi, adaletin dış görünümünün bile korunmaması ve adaleti güçlendirmek isteyerek kendi otoritesinin şerefine lekeleneceği olabilir.

Ama içinde çoğunluğun etken olmadığı özgür ülkelerin çoğunda, mutlak bir prensin yapabileceği gibi, kimi zaman bizzat toplumu temsil edenlerin eline adli kuvvetin geçici olarak verildiği olmuştur. Bununla, zorunlu olan hükümet bütünlüğü ilkesine zarar verilmesinden, geçici olarak kuvvetlerin birbirlerine karıştırılması tercih edilir. İngiltere, Fransa ve Birleşik Devletler yasalarında siyasal yargılamaya yer verirler: Bu üç büyük halkın yayınladığı yasaların bu bölümünü incelemek ilginçtir.

İngiltere'de Lordlar Kamarası üyeleri ve Fransa'da Yüksek Meclis üyeleri ulusun yüksek ağır suç¹ mahkemelerini oluştururlar.

Bu meclisler yanında, suçlama yapma hakkı bulunan bir başka siyasal kuvvet vardır. Bu konuda iki ülke arasındaki tek fark şudur: İngiltere'de milletvekilleri Lordlar Kamarası'nda istedikleri kişiyi suçlayabilirler; Fransa'da ise sadece kralın bakanlarını bu biçimde soruşturabilirler.

Ayrıca, iki ülkede suçluların yakalanması için ceza yasası bu meclislerin hizmetindedir.

Birleşik Devletler'de, Avrupa'da olduğu gibi, yasama organının bu iki dâhından birisi suçlama hakkına, diğeri de yargılama hakkına sahiptir. Temsilciler suçluyu resmi olarak bildirirler, Senato da bunları cezalandırır.

Ama Senato üyeleri sadece *temsilciler* tarafından *yakalanabilir* ve temsilciler onların önünde sadece *kamu görevlilerini* suçlayabilir. Böylece Senato üyeleri Fransa'daki Yüksek Meclis üyelerinden daha sınırlı bir yetkiye sahiptir ve temsilcilerin milletvekillerinden daha geniş menzilli bir suçlama hakkı vardır.

Ama Amerika ile Avrupa arasında var olan en önemli fark ise şudur: Avrupa'da siyasal mahkemeler ceza yasasının yönetmeliklerini uygulayabilir; Amerika'da ise, bu mahkemeler, görevlendirildiği kamusal işte bir suçluyu ele geçirdikleri ve onun gelecekte siyasal görevlere atanmaya layık olmadığını ilan ettikleri zaman, onların hakları sona erer ve olağan mahkemele-
rin işi başlar.

Birleşik Devletler başkanının büyük bir ihanet suçu işlemiş olduğunu var sayalım.

Temsilciler Meclisi onu suçlar, senatörler onun görevden azledildiğini ilan eder. Ardından başkan kendisine özgürlüğünü veya yaşamını kazandırabilecek tek kuvvet olan bir jüri karşısına çıkar.

Bu, bizi ilgilendiren konu üzerine parlak bir ışık tutmamızı sağlar.

Siyasal yargılamayı yasalarına koyarak, Avrupalılar, kökenleri, sınıfları veya devlette iktidarları ne olursa olsun büyük suçluları yakalamak istediler. Buna ulaşmak için, mahkemelerin tüm ayrıcalıklarını büyük bir siyasal teşekkülün ortasında geçici olarak topladılar.

Böylelikle yasa koyucu yargıca dönüştü; suçu saptayabilir, sınıflandırabilir ve cezalandırılabilir hale geldi. Ona yargılama hakkı vererek, yasa hem her türlü yükümlülüğü ona dayatır, hem de tüm adalet formlarının gözlenmesini ona bağlar.

Fransız veya İngiliz bir siyasal mahkeme bir kamu görevlisini yargılayabilir bulduğunda ve onu mahkûm ettiğinde, onu görevinden alır ve gelecekte de hiçbir kamusal göreve atanamayacağını ilan edebilir; ama burada görev-

1 Ayrıca İngiltere'de bu üyelerin mahkemesi bazı medeni meselelerin nihai başvuru kademesini oluşturur. Bkz. Blackstone, III. kitap, IV. bölüm.

den alma ile siyasal yasaklama kararın bir sonucudur ve bizzat kararın kendisi değildir.

O halde Avrupa'da siyasal yargılama, idari bir tedbir olmaktan çok adli bir edimdir.

Birleşik Devletler'de ise tersi olur ve burada siyasal yargılamanın adli bir edimden çok idari bir önlem olduğuna inanmak kolaydır.

Senato'nun kararının biçimi gereği adli olduğu doğrudur; bunu adli kılmak için senatörler formalitelere ve yargılama usullerine uygun hareket etmekle yükümlüdürler. Bu karar aynı zamanda üzerine dayandığı gerekçeler açısından da adlidir; Senato kararlarına temel olarak genellikle kamu hukuku cürümlerini almak zorundadır. Ama bu karar konusu gereği idaridir.

Eğer Amerikalı yasa koyucunun temel amacı reel olarak siyasal bir teşekkül büyük bir adli kuvvetle pekiştirmek olsaydı, faaliyetini kamu çalışanlarıyla sınırlandırmazdı, çünkü devletin en tehlikeli düşmanları hiçbir görevi üstlenmemiş olabilir. Bu, özellikle partilerin itibarının kuvvetlerin birincisini oluşturduğu ve yasal olarak hiçbir iktidar işlemediğinde daha güçlü olunan cumhuriyetlerde doğrudur.

Eğer Amerikalı yasa koyucu bizzat topluma, yargıçlara verdiği gibi, ceza korkusuyla büyük suçları önleme hakkını vermek isteseydi, ceza kanununun tüm kaynaklarını siyasal mahkemelerin hizmetine sunardı; ama onlara suçluların en tehlikelilerine ulaşamayan eksik bir silah verdi. Çünkü bizzat yasaların kendisini alt üst etmek isteyen kimse için, siyasal bir yasaklama adına yargılanmasının herhangi bir önemi yoktur.

O halde, Birleşik Devletler'de siyasal yargılamanın temel amacı, iktidarı kötüye kullananların elinden iktidarı almaktır ve aynı yurttaşların gelecekte tekrar görevlendirilmesine engel olmaktır. Gördüğümüz gibi, bu, bir yargının formaliteleriyle alınan idari bir karardır.

Bu biçimle Amerikalılar aslında karma bir şeyler yarattılar. İdari görevden almayla siyasal yargılamanın tüm teminatlarını birleştirdiler ve siyasal yargılamanın elinden de kesinliğini aldılar.

Bu noktada her şey birbirine bağlanır; böylelikle Amerikan Anayasası'nın neden tüm sivil görevlileri Senato'nun yargılama alanına tabi tuttuğunu ve sabıkaları daha fazla korku uyandıran askerleri ise dışarıda tuttuğunu keşfediyoruz. Sivil düzende Amerikalıların neredeyse görevden alınabilir memurları yoktur: bu görevlerin bir kısmı dokunulmazdır, diğerleri de iptal edilemez bir himaye hakkına sahiplerdir. O halde onların elinden iktidarı almak için, hepsini yargılamak gerekir. Ama askerler, sivil bir görevli olan devlet başkanına bağlıdır. Devlet başkanına erişerek, askerlerin hepsi bir anda yakalanabilir.²

2 Bir subayın rütbesini elinden alamazsınız ama komutanlık görevini alabilirsiniz.

Şimdi eğer Avrupa sistemi ile Amerikan sistemini, ürettikleri veya üretebilecekleri etkiler açısından karşılaştırırsak, daha az hissedilir olmayan farklılıklar da keşfederiz.

Fransa'da ve İngiltere'de, siyasal yargılama, toplumun sadece büyük tehlike durumlarında kendisini korumak için kullanacağı olağanüstü bir silah olarak değerlendirilir.

Avrupa'da anlaşıldığı şekliyle siyasal yargılamanın, muhafazakâr kuvvetler ayrılığı ilkesine zarar verdiğini ve insanların özgürlüğü ile yaşamlarını durmaksızın tehdit ettiğini inkâr edemeyiz.

Birleşik Devletler'de siyasal yargılama, kuvvetler ayrılığı ilkesine sadece dolaylı olarak dokunur; yurttaşların varoluşunu tehdit etmez; Avrupa'da olduğu gibi, herkesin kafasının üzerinde dolanıp durmaz, çünkü sadece kamusal görevi kabul ederek, bu görevlerin zorunluluklarını önceden kabul eden kişileri vurabilir.

Hem daha az korkutucudur, hem de daha az etkilidir.

Birleşik Devletler'in yasa koyucuları, siyasal yargılamayı toplumdaki büyük kötülüklerin mutlak çaresi olarak değil de, hükümetin alışıldık bir aracı olarak düşündüler.

Bu bakış açısına göre, bu yargılama Amerika'daki toplumsal teşekkül üzerinde Avrupa'dakinden daha fazla oranda reel etkide bulunmuştur. Aslında Amerika'nın yürürlükteki yasalarının siyasal yargılamalar konusundaki aşikâr ılımlılığıyla oyalanmamak gerekir. Öncelikle, Birleşik Devletler'de bu yargıları ilan eden mahkemenin, suçlama yapmaktan sorumlu teşekkülle aynı öğelerden oluşturulduğunu ve bunların aynı hükümlere bağlı olduklarını belirtmek gerekir; bu, tarafların intikamcı tutkularına neredeyse karşı konulmaz bir itki verir. O halde, eğer Birleşik Devletler'de siyasal yargıçlar Avrupa'daki siyasal yargıçlar kadar ağır cezalar verselerdi, sonuçta onlar tarafından beraat edilme şansları daha az olurdu. Mahkûmiyet daha az korkutucu ve daha kesindir.

Avrupalılar siyasal mahkemeler kurarak, suçluları *cezalandırmayı* amaçladılar; Amerikalılar ise onları *iktidardan uzaklaştırmayı*. Birleşik Devletler'de siyasal yargılama neredeyse önleyici bir tedbirdir. O halde orada yargıç, tam olarak ağır suç işleyenleri belirlemekten sorumlu olmak zorunda değildir.

Amerikan yasaları tam olarak siyasal suçları tanımladığı zaman, bu yasaların müphemliği kadar korkutucu bir şey yoktur. "Başkanın mahkûmiyet gerekçesini haklı gösterecek suçlar büyük ihanet, rüşvet veya diğer büyük suçlar ve cürümlerdir" (Birleşik Devletler Anayasası, IV. bölüm, I. madde). Eyaletlerin tüzüklerinin büyük bir kısmı bundan da belirsizdir.

"Kamu görevlileri, der Massachusetts tüzüğü, işledikleri bir suç nedeniyle

ve kötü idare etmeleri nedeniyle yargılanabilirler".³ Kötü idare ederek, rüşvet olarak veya diğer cürümlerle devleti tehlikeye sokan tüm görevliler, der Virginia tüzüğü, mebuslar meclisi tarafından suçlanabilirler." Kamu görevlisi üzerinde sınırsız bir sorumluluğun ağırlığını hissettirmek için hiçbir özel suç tanımı yapmayan tüzükler vardır.⁴

Bu biçimde Amerikan yasalarını böylesine korkutucu kılan şey, diyebilirim ki aslında bizzat ılımlılığından kaynaklanır.

Avrupa'da bir görevlinin görevinden azledilmesinin ve siyasal olarak yasaklanmasının verilen cezanın bir sonucu olduğunu, Amerika'da ise bunların bizzat cezanın kendisi olduğunu görmüştük. Buradan şu sonuç çıkar: Avrupa'da siyasal mahkemelerin, kimi vakit kendilerinin bile nasıl kullanacaklarını bilmedikleri korkunç hakları vardır; bunların cezalandırmadıkları ve aşırı cezalandırmaktan korktukları olmuştur. Ama Amerika'da insanlığı inletmeyecek bir ceza karşısında geri çekilmezler: Siyasal bir düşmanı iktidardan uzak tutmak için ölüme mahkûm etmek, onlar için dehşet verici bir cinayettir; hasmını iktidara sahip olmaktan mahrum bırakmak ve ona özgürlüğünü ve yaşamını vererek onu iktidardan uzaklaştırmak, mücadelenin onurlu bir sonucu olarak görünür.

Zira ölüm kararını almanın kolay olduğu bu yargı, uygulandığı sıradan insanlar için her şeye rağmen kötülüğün zirvesidir. Büyük caniler onun faydasız katılığına kuşkusuz meydan okuyacaklardır; sıradan insanlar ise onda, mevkilerini yıkan, onurlarına leke süren ve ölümden bile kötü biçimde utanç verici bir işsizliğe mahkûm eden bir karar göreceklerdir.

O halde, Birleşik Devletler'de daha az korkutucu görünen siyasal yargılama toplumun işleyişi üzerinde çok büyük bir etkide bulunur. Doğrudan yönetilenlere yönelik hareket etmez, ama çoğunluğu tamamen yönetenlerin efendisi haline getirir; yasama organına, sadece kriz durumlarında kullanılabileceği devasa bir kuvvet bahşetmez; ona her gün kullanılabileceği ölçülü ve intizamlı bir kudret bırakır. Ayrıca, eğer güç daha az büyük olursa, kullanımı da daha rahat olur ve suistimali de daha kolay olur.

Bana öyle geliyor ki Amerikalılar, siyasal mahkemelerin adli cezalar vermesini engelleyerek, tiranlıktan çok yasama tiranlığından doğacak korkunç sonuçları öngördüler. Amerika'da anlaşıldığı şekliyle siyasal yargılamanın, çoğunluğun eline şimdiye kadar verilmiş en akıl almaz silah olup olmadığını bilmiyorum.

Amerikan cumhuriyetleri yozlaşmaya başladıklarında, sanıyorum ki bunu kolayca fark edebileceğiz: Siyasal yargılama sayılarının artıp artmadığına bakmak yeterli olacaktır (N).

3 I. bölüm, II. kısım, 8. madde.

4 Illinois, Maine, Connecticut ve Georgia'nın tüzüklerine bakınız.

FEDERAL ANAYASA ÜZERİNE

Şimdiye kadar her bir eyaleti tam bir bütün olarak ele aldım ve halkın içinde hareket ettiği farklı yetkileri ve kullandıkları eylem biçimlerini gösterdim. Ama buna karşın bağımsız olarak gördüğüm tüm bu eyaletler, belli durumlarda üst bir otoriteye, Birlik'in otoritesine itaat etmek zorundadırlar. Egemenliğin birliğe bırakılan kısmını inceleme ve federal anayasa üzerine hızlı bir göz atma zamanı geldi.¹

Federal Anayasanın Tarihi

Birinci Birlik'in oluşturulması – Zayıflığı – Kongre kurucu kuvvete başvurur – Bu durum ile yeni anayasanın resmi olarak yayınlandığı durum arasında geçen iki yıllık süre.

Geçen yüzyılın sonunda İngiltere'nin boyunduruğundan aynı zamanda kurulan on üç koloni, daha önce söylediğim gibi aynı dine, aynı dile, aynı teamlere ve neredeyse aynı yasalara sahiplerdi; ortak bir düşmana karşı mücadele ediyorlardı; bu nedenle birbirleriyle sıkıca birleşmek ve tek ve aynı ulus altında bütünleşmek için güçlü nedenleri vardı.

Ama her zaman ayrı bir varoluşa ve kendi eriminde bir hükümete sahip bu kolonilerin her biri, özgül menfaatler ve tekil âdetler geliştirmişlerdi ve bireysel itibarlarını ortak itibarın içinde yok edebilecek tek parça ve tam bir birlik kurmayı istemiyorlardı. Böylelikle buradan iki eğilim ortaya çıktı: Birisi Anglo-Amerikalıları birleşmeye zorluyordu, diğeri ise birbirlerinden ayrılmaya.

1 Federal anayasa metnine bakınız.

Ana yurtla savaş sürdüğü sürece, birleşme zorunluluğu ağır basıyordu. Bu birliği oluşturan yasalar eksik olsalar da, müşterek bağ sürüp gitti.²

Ama barış sağlandığında, yürürlükteki yasaların kusurları keşfedildi: Devlet birdenbire eriyebilir durumdaydı. Bağımsız bir cumhuriyet olan her bir sömürge tam olarak egemenliğini kazanmıştı. Federal hükümetin bizzat anayasası zafiyet içindeydi ve kamusal tehlike duygusundan destek alamıyordu. Bu hükümet Avrupa'nın büyük halklarının hakaretlerine terk edilmiş bayrağını görüyordu, bir yandan da Kızılderi uluslara karşı koymak için ve Bağımsızlık savaşı sırasında alınan borçları ödemek için yeterince kaynak bulamıyordu. Yok olmak üzere olan bu hükümet, resmi olarak yetersizliğini ilan etti ve kurucu iktidara başvurdu.³

Eğer Amerika, sakinlerinin gururlu tasavvurunun durmaksızın bize göstermek istediği bu yüksek görkemli düzeye isyan etseydi, bu kritik anda ulusal iktidar adeta iktidardan el çekerdii.

Bir halkın bağımsızlığını kazanmak için güçlü bir biçimde mücadele etmesi, tüm yüzyıllarda karşılaşılan bir olaydır. Ayrıca İngilizlerin boyunduruğundan kurtulmak için Amerikalıların gösterdiği çabaları çok fazla abarttık. Düşmanlarından 1.300 fersah uzakta olan, kudretli bir müttefikten yardım alan Birleşik Devletler zaferini, ordusunun değerinden veya yurttaşlarının yurtseverliğinden çok konumuna borçludur. Amerikan savaşıyla Fransız Devrimi savaşlarını, Amerikalıların çabalarıyla bizimkileri karşılaştırmaya kim cesaret edebilir? O sırada Avrupa'nın tümünün saldırılarının hedefi olan Fransa, bir yandan kendi iç bölgelerini yok eden yangını söndürmeye çalışarak, diğer yandan da kendi çevresini kuşatan alevleri durdurmaya uğraşarak, parasız, güvencesiz, müttefiksiz şekilde yirmi birinci nüfusunu düşmanın önüne atıyordu. Toplumların tarihinde yeni olan; hükümetin çarklarının durduğundan yasa koyucuları tarafından haberdar edilen büyük bir halkın, çözümünü rahatça bulmak amacıyla, acele etmeksizin ve korkmaksızın bakışlarını kendisi üzerine çevirdiğini, kötülüğün derinliklerine indiğini, bütün bir iki yıl boyunca kendisine hâkim olduğunu ve bir çözüm önerildiğinde ona iradi olarak boyun eğdiğini görmektir; üstelik bu herhangi bir gözyaşı ya da bir kan damlası dökmeksizin olur.

İlk federal anayasanın yetersizliği hissedildiğinde, devrimi doğuran siyasal tutkuların heyecanı kısmen dinmişti ve onun ortaya çıkardığı tüm büyük insanlar hâlâ yaşıyordu. Bu Amerika için çifte mutluluk demektir. İkinci ana-

2 1778'de oluşturulan ilk konfederasyonun maddelerine bakınız. Bu federal anayasa ancak 1781 yılında tüm eyaletler tarafından kabul edildi.

Aynı zamanda bu anayasanın analizini yapan *Fédéraliste*'e (15-22. sayı da dâhil olmak üzere) ve M. Story'nin *Commentaires sur la constitution des Etats-Unis* (s. 85-115) kitabına bakınız.

3 Kongre, 21 Şubat 1787'de bu demeci yayınladı.

yasayı yazmakla yükümlü olan az üyeli meclis,⁴ yeni dünyada şimdiye kadar görülmemiş kadar iyi kavrayışlı ve muhteşem karakterli kişileri kapsıyordu. George Washington ise ona başkanlık ediyordu.

Bu ulusal komisyon, uzun ve derin müzakerelerden sonra nihayetinde bugün hâlâ Birlik'i düzenleyen organik yasalar teşekkülünü halkın onayına sundu. Tüm eyaletler de bunu art arda kabul ettiler.⁵

Federal Anayasanın Özeti

Federal egemenlik ile eyaletlerin egemenliği arasında kuvvetlerin bölünmesi – Eyalet hükümetleri kamu hukukunu sürdürür – Federal hükümet ise sıra dışı durumları.

İlk güçlük Amerikalıların zihinlerinde kendisini gösteriyordu. Birlik'i oluşturan farklı eyaletlerin iç refahlarıyla ilgili her konuda kendi kendilerini yönetmeye devam etmelerini sağlayacak şekilde egemenliği paylaşmak söz konusuydu ve aynı zamanda Birlik tarafından temsil edilen bütün olarak ulus da bir teşekkül oluşturmali ve tüm genel ihtiyaçlarını karşılayabilmeliydi. Çözümü karmaşık ve zor bir sorun.

Egemenliği aralarında paylaşacak olan iki hükümetin her birine verilecek kuvvetin miktarını tam manasıyla ve bütünüyle önceden belirlemek imkânsızdı.

Bir halkın yaşamının tüm ayrıntılarını önceden kim görebilir?

Federal hükümetin ödevlerini ve haklarını tanımlamak basit ve yeterince kolaydı, çünkü Birlik, bazı büyük ve genel ihtiyaçlara cevap bulmak amacıyla oluşturulmuştu. Tersine, eyalet hükümetlerinin ödevleri ve hakları çok yönlü ve karmaşıktı, çünkü bu hükümet, toplumsal yaşamın tüm ayrıntılarına nüfuz ediyordu.

Böylece, federal hükümetin yetkileri özenle tanımlandı ve bu tanımlamada bulunmayan her şeyin eyalet hükümetlerinin yetkileri içine girdiği ilan edildi. Böylelikle eyalet hükümetleri kamu hukukunu sürdürdü; federal hükümet ise sıra dışı durumları.⁶

4 Sadece 55 üyesi vardı. Washington, Madison, Hamilton ve iki Morris bu meclise katılmıştı.

5 Bu anayasayı kabul edenler yasa koyucular değildi. Halk sadece bu konu için vekiller tayin etti. Yeni anayasa, tüm meclislerde derin tartışmalara neden oldu.

6 Federal anayasadaki düzeltmelere bakınız. *Federalist*, no. 32, M. Story, s. 711. *Kent's Commentaries*, cilt I, s. 364.

Anayasanın belli konuları düzenleme hakkını kesin bir biçimde Kongre'ye vermediğine dikkat ediniz. Kongre'nin bunlar konusunda görevlendirme yapmasını bekleyerek eyaletler de bazı düzenlemeleri yapabilir. Örneğin: Kongre'nin iflasla ilgili genel bir yasa yapma hakkı vardır; eğer bunu yapmazsa, her bir eyalet kendisine göre iflasla ilgili bir yasa çıkarabilir. Üstelik bu nokta ancak mahkemelerde yapılan tartışmalardan sonra oluşturulmuştur. Bu sadece mahkeme görüşüdür.

Ama pratikte bu istisnai hükümetin kesin sınırlarıyla bağlantılı olarak sorunların ortaya çıkabileceği ve bu sorunların çözümünün, farklı eyaletlerde bizzat bu eyaletler tarafından oluşturulan olağan mahkemelere terk edilmesinin tehlikeli olabileceği öngörüldüğünden, federal bir yüksek mahkeme kuruldu. Bu tek mahkemenin yetkilerinden birisi, anayasanın söylediği şekilde, iki hasım hükümet arasında kuvvetler ayrımını korumaktır.⁷

Federal Hükümetin Görevleri

Federal hükümete verilen barış, savaş yapma, genel vergileri düzenleme yetkileri – Bu hükümetin ilgilenebileceği iç politika konusu – Eski Fransa monarşisi dönemindeki kraliyet hükümetinin merkezileşmediği kadar merkezileşmiş bir Birlik hükümeti.

Halklar kendi aralarında sadece bireylerdir. Özellikle yabancılara karşı avantajlı görünmek için bir ulusun tek bir hükümete ihtiyacı vardır.

Bu nedenle, barış ve savaş yapma, ticaret anlaşmalarını sonuçlandırma, orduyu harekete geçirme, alayların donanmasını sağlama hakları kesin biçimde Birlik'e verilmiştir.⁸

Ulusal bir hükümetin zorunluluğu, toplumun iç meselelerini yürütürken tam olarak hissedilmeyebilir.

Buna karşın, genel menfaatleri ancak ve sadece genel bir otoritenin uygun bir biçimde giderebileceği kesindir.

Paranın değeriyle ilgili her şeyi düzenleme hakkı Birlik'e bırakıldı; Birlik posta hizmetleriyle görevlendirildi; ülkenin farklı bölgelerini birleştiren haberleşme alanları açma hakkı da ona verildi.⁹

7 *Fédéraliste* 45. sayısında, Birlik ile eyaletler arasındaki egemenlik paylaşımını şu şekilde açıklar: "Anayasanın federal hükümete verdiği kuvvetler belirlidir ve az sayıdadır. Tersine eyaletlerin yetkisine bırakılanlar ise belirsizdir ve çok sayıdadır. Federal hükümet ilkesel olarak barış, savaş, müzakereler, ticaret gibi dış ilişkilerle ilgilenir. Eyalet hükümetlerine bahsedilen kuvvetler ise, gündelik meselelerin işleyişini, eyaletin yaşamını, özgürlüğünü ve refahım ilgilendiren konuları kapsar."

Her zaman *Fédéraliste*'e, bu esere gönderme yapma eğilimim var. Birleşik Devletler Anayasası olarak kabul edilen yasa projesi henüz halkın önündeyken ve onun onayına sunulmuşken, önceden ünlü olan ve bununla ünleri daha da artan üç kişi, John Jay, Hamilton ve Madison, taktim edilen projenin avantajlarını ulusa göstermek amacıyla bir araya geldiler. Bu amaçla, sayılarının hepsi tam anlamıyla bir inceleme oluşturan bir seri makaleyi dergi formu altında yayınladılar. Tam anlamıyla bir eser oluşturan dergilerine *Federalist* adını verdiler.

Fédéraliste, her ne kadar Amerika'ya özgü olsa da, tüm ülkelerin devlet adamlarının okumak zorunda oldukları güzel bir kitaptır.

8 Anayasaya bakınız, VIII. kısım. *Federalist*, no. 41 ve 42. *Kent's Commentaries*, cilt I, s. 207 vd. M. Story, s. 358-382; a.g.e., s. 409-426.

9 Bu çeşit başka birçok hak vardır: iflaslar üzerine genel bir yasa yapmak, keşifler için patentler vermek gibi... Bu konulara Birlik'in müdahalesinin zorunlu olduğunu yeterince hissediyoruz.

Genel olarak, farklı eyaletlerin hükümetleri kendi alanlarında özgür olarak düşünüldü; buna rağmen, bu bağımsızlık suistimal edilebilir ve Birlik'in bütünü'nün güvenliği ihtiyatsız tedbirlerle tehlikeye atılabilir; önceden belirlenen bu az sayıdaki olay için federal hükümete eyaletlerin iç işlerine karışma olanağı verildi.¹⁰ Buna karşın, her bir konfedere cumhuriyete kendi yasalarını değiştirme ve düzenleme hakkını tanıyarak, bu cumhuriyetlerin geriye dönük yasalar yapma ve kendi içlerinde bir soylular teşekkülü oluşturmaları yasaklandı.¹¹

Kısacası, federal hükümetin kendisine dayatılan yükümlülükleri yerine getirmesi gerektiği gibi, ona da sınırsız vergi toplama hakkı verildi.¹²

Federal anayasanın oluşturduğu şekliyle kuvvetlerin paylaşımına dikkat ettiğimiz ve bir yanda tekil olarak eyaletlere ayrılmış olan egemenlik payını ve diğer yanda ise Birlik'e bırakılan kuvveti incelediğimiz zaman, federal yasa koyucuların, daha önce hükümetin merkezîyeti olarak adlandırdığım şey konusunda çok net ve doğru fikirlerinin olduğunu kolayca keşfederiz.

Birleşik Devletler sadece bir cumhuriyet değil, aynı zamanda bir konfederasyon oluşturur. Buna karşın, burada ulusal otorite bazı açılardan, Avrupa'nın birçok mutlak monarşisinde olmadığı kadar merkezileşmiştir. Sadece iki örnek vereceğim.

Fransa'da on üç tane yüksek mahkeme vardır ve bunların kesin bir biçimde yasaları yorumlama hakları vardır. Ayrıca eyalet [*pays d'Etats*] olarak adlandırılan belirli bölgeleri vardır ve bunlar, ülkeyi temsil etmekle yükümlü egemen otorite vergi toplamayı düzenledikten sonra, onlarla işbirliği yapmayı reddedebilirler.

Birlikte yasayı yorumlamak için sadece tek bir mahkeme ve onu yazmak için de tek bir yasama organı vardır; ulusun temsilcileri tarafından oylanan vergi tüm yurttaşları bağlar. O halde Birlik, Fransa monarşisinin olmadığı derecede bu iki noktada merkezileşmiştir; buna karşın Birlik sadece konfedere cumhuriyetlerin bir birleşimidir.

İspanya'da belirli vilayetler, kendilerine özgü gümrük sistemi kurabilirler; bu kuvvet öz güreği aslında ulusal egemenliği ilgilendirir.

Amerika'da Kongre, eyaletlerin kendi aralarındaki ticari ilişkileri düzenleme hakkına sahiptir. O halde konfederasyon hükümeti, bu noktada İspanya krallığından daha çok merkezileşmiştir.

Aslında sonunda aynı noktaya varıldığı doğrudur, zira Fransa'da ve İspan-

10 Bu olaylarda bile federal hükümetin müdahalesi dolaylıdır. Daha sonra göreceğimiz gibi, Birlik mahkemeleri aracılığıyla müdahale eder.

11 Federal anayasa, X. kısım, madde 1.

12 Anayasa, VIII., IX. ve X. kısımlar. *Federalist*, no. 30-36. A.g.e., 41, 42, 43, 44. *Kent's Commentaries*, cilt I, s. 207 ve 381. M. Story, a.g.e., s. 329, 514.

ya'da kraliyet iktidarı, kraliyet anayasasının yapma hakkı vermediği şeyi gerekirse güç kullanarak uygulamaya muktedirdir. Ama tabii burada teoriden bahsediyorum.

Federal Kuvvetler

Federal hükümeti net olarak belirlenmiş bir hareket alanına kapattıktan sonra sıra onun nasıl kımıldatılacağına gelir.

Yasama Kuvvetleri

Yasama teşekkülünün iki dala ayrılması – İki Meclisin biçimlendirilme tarzlarındaki farklılıklar – Senato'nun oluşturulmasında eyaletlerin bağımsızlığı ilkesi baskın çıkar – Temsilciler Meclisi'nin oluşturulmasında ise ulusal egemenlik dogması baskın çıkar – Anayasalar sadece halklar genç olduklarında mantıklı olurlar düşüncesinden çıkan tekil sonuçlar.

Birlik'in kuvvetlerinin organizasyonunda, birçok noktada her bir eyaletin kendi anayasasında önceden belirlenmiş olan plan takip edildi.

Birlik'in federal yasama teşekkülü bir Senato'dan ve bir Temsilciler Meclisi'nden oluşur.

Uzlaşma düşüncesi, bu meclislerin her birinde takip edilecek değişik kuralları doğurur.

Yukarıda, federal anayasa yazılmak istendiği zaman, iki karşıt anlayışın ortaya çıktığını söylemiştim. Bu iki menfaat iki fikir ortaya çıkartır.

Birinciler, Birlik'i, içinde farklı halkların temsilcilerinin müşterek menfaatlerle ilgili belli konularda tartışmaya katıldığı bir bağımsız devletler ligi, bir çeşit Kongre yapmak istiyorlardı.

İkinciler ise eski sömürgelerin tüm sakinlerini tek ve aynı halk olarak bütünleştirmek ve onlara, ulusun tek ve biricik temsilcisi olarak, alanı sınırlı da olsa, bu alanda eyleyebilecek bir hükümet vermek istiyorlardı. Bu iki teorinin pratik sonuçları ise birbirlerinden çok farklıydı.

Böylelikle, ulusal bir hükümet değil, bir lig organize edildi ve Birlik'in sakinlerinin çoğunluğu değil, eyaletlerin çoğunluğu yasaları yaptı. Çünkü büyük ya da küçük olsun her bir eyalet, bağımsızlık özelliğini koruyordu ve Birlik'e tam bir eşitlik düzeyinde katılıyordu.

Tersine, Birleşik Devletler'in tüm sakinleri tek ve aynı halk olarak düşünülseydi, Birlik'in yurttaşlarının çoğunluğunun yasayı yapması doğal olurdu.

Küçük eyaletlerin, federal egemenliği ilgilendiren konulardaki varoluşlarından tamamen vazgeçmeksizin bu doktrinin uygulanmasına razı olma-

dıklarını anlıyoruz; çünkü bu devletler, müşterek düzenleyici kuvvet olmayı bırakıp, büyük bir halkın önemsiz bir parçası oluyorlardı. İlk sistem onlara mantıksız bir kudret bahşediyordu; ikincisi ise onları tamamen ortadan kaldırıyordu.

Bu durumda, menfaatin muhakeme ile karşıtlık içine girdiğinde her zaman olan şey oldu: Mantığın kurallarına boyun eğildi. Yasa koyucular, teorik olarak uzlaşmaz olan iki sistemi güçlkle uzlaştıran bir ara çözüm buldular.

Eyaletlerin bağımsızlığı ilkesi Senato'nun biçimlenmesinde belirleyici oldu; ulusal egemenlik dogması ise Temsilciler Meclisi'nin oluşumunda.

Her bir eyalet Kongre'ye iki Senatör ve nüfusuyla orantılı biçimde belli sayıda temsilci göndermek zorundaydı.¹³

Bu düzenlemeden şu sonuç çıkar: Günümüzde New York eyaleti Kongre'ye kırk temsilci ve sadece iki senatör gönderir; Delaware eyaleti ise iki senatör ve sadece tek bir temsilci gönderir. O halde Delaware eyaleti Senato'da New York eyaletiyle eşit durumdadır, oysa Temsilciler Meclisi'nde New York eyaletinin Delaware eyaletinden 40 kat daha fazla etkisi vardır. Böylelikle, Senato'da hâkim olan ulusun azınlığı, diğer meclis tarafından temsil edilen çoğunluğun iradesini tamamiyle felce uğratabilir; bu ise anayasal hükümetlerin tinine aykırı bir şeydir.

Tüm bunlar, yürürlükteki yasaların tüm kısımlarını mantıklı ve akılcı bir biçimde kendi aralarında bağlamanın ne denli nadir ve zor olduğunu çok iyi gösterir.

Uzun vadede zamanla sürekli olarak aynı halkın içinde farklı menfaatler ortaya çıkar ve değişik haklar yerleşir. Ardından genel bir anayasa yazmak söz konusu olduğunda, bu menfaatlerin ve hakların her biri, hiçbir siyasal ilkenin sonuçlarını gözlemleyemediği şeye karşı koyan doğal engeller gibi ortaya çıkar. O halde sadece toplumların doğuşu sırasında, yasalar konusunda tamamen mantıklı olabiliriz. Bu avantajdan yararlanan bir halk gördüğünüzde, onun bilge olduğu sonucunu çıkarmakta acele etmeyin: Daha henüz çok genç olduğunu düşünün.

Federal anayasanın oluşturulduğu çağda, Anglo-Amerikalılar arasında birbirlerine şahiden karşıt olan sadece iki menfaat vardı: Tekil eyaletler için bi-

13 Kongre, her eyaletin Temsilciler Meclisi'ne göndermek zorunda olduğu milletvekili sayısını on yılda bir yeniden belirler. 1789 yılında toplam sayı 69'du, 1833'te ise 240. (*American Almanac*, 1834, s. 194.)

Anayasaya göre, 30.000 kişiye bir temsilciden fazlası verilmez; ama anayasa bu alt limiti sabitlememiştir. Kongre, nüfusun artmasına orantılı şekilde temsilci sayısını arttırmak zorunda olmadığını düşünür. 14 Nisan 1792 tarihinde yayınlanan bu konudaki ilk yasa (Bkz. M. Story, *Laws of the United States*, I. cilt, s. 235) 33.000 kişi için bir temsilcinin olacağını belirtir. 1832'de kabul edilen son yasa ise, 48.000 kişiye bir temsilci olarak sayıyı sabitlemiştir. Temsil edilen nüfus, tüm özgür insanlardan ve kölelerin sayısının beşte üçünden oluşur.

reyselliği savunan menfaat ve tüm halklar için birliği savunan menfaat ve buradan bir uzlaşmaya ulaşmak gerekti.

Buna karşın, şu ana kadar anayasanın bu kısmının korkulacak kötülükler üretmediğini kabul etmemiz gerekir.

Tüm eyaletler gençtir; birbirlerine yakındırlar; türdeş teamülleri, fikirleri ve ihtiyaçları vardır; az ya da daha çok büyük olmalarından kaynaklı ayrılıkları ise, güçlü biçimde birbirlerine karşıt menfaatlere sahip olmaları için yeterli değildir. Böylece, Senato'da küçük eyaletlerin, büyüklere karşı çıkma amacıyla birlik olmaları hiç görülmedi. Ayrıca, tüm halkların iradelerinin yasal ifadesinde karşı konulmaz bir güç vardır: Çoğunluk Temsilciler Meclisi tarafından temsil edilirken, Senato'da onların mevcudiyeti çok zayıftır.

Üstelik yasalarını hazırlamak istediği halkı tek ve aynı ulus haline getirmenin Amerikan yasa koyucularına bağlı olmadığını unutmamak gerekir. Federal anayasanın amacı, eyaletlerin varoluşunu ortadan kaldırmak değil, sadece sınırlandırmaktır. O halde, bu ikincil teşekküllere reel bir kuvvet bırakıldığında (ve bu kuvvet ellerinden alınamadığında), onları çoğunluğun iradesine boyun eğdirmek için alışıldık zorlama yöntemlerinin kullanılması önceden reddedilmiş olur. Bu şekilde bireysel güçlerinin Federal hükümetin çarklarına dahil edilmesinin olağanüstü hiçbir yanı yoktur. Bu sadece var olan bir olguyu yani şiddetle zorlayarak değil, kolaylık sağlayarak kabul görmüş bir kuvveti tespit etmeyi sağlar.

Senato ve Temsilciler Meclisi Arasındaki Diğer Farklılıklar

Eyaletin yasa koyucuları tarafından atanan Senato – Halk tarafından seçilen temsilciler – Senato için iki aşamalı seçim – Temsilciler için tek seçim – Farklı vekâletlerin süresi – Yetkiler.

Senato, bizzat temsil ilkesi açısından diğer meclisten ayrılmaz, aynı zamanda seçim biçimi, vekâletin süresi ve yetkilerin çeşitliliği açısından da ondan ayrılır.

Temsilciler Meclisi halk tarafından atanır; Senato ise her bir eyaletin yasa koyucuları tarafından.

Birisi doğrudan seçimin bir ürünüdür, diğeri ise iki aşamalı seçimin.

Temsilcilerin vekâleti sadece iki yıl sürer; senatörlerinki ise altı yıl.

Temsilciler Meclisi'nin sadece yasal işlevleri vardır; sadece kamu görevlilerini suçladığı durumda yargı kuvvetine katılır. Senato ise, yasaların biçimlendirilmesine katkıda bulunur; Temsilciler Meclisi tarafından kendisine teslim edilen siyasal suçları yargılar; ayrıca ulusun büyük yürütme konseyidir. Başkan tarafından sonuçlandırılan anlaşmalar Senato tarafından onay-

lanmak zorundadır; sözün kıyası başkanın seçimleri, bu teşekkülün onayını almak zorundadır.¹⁴

Yürütme Kuvveti Üzerine¹⁵

Başkanın bağlı olması – Seçilmiş ve sorumlu – Kendi alanında özgür olan Senato onu gözlemler ama yönetmez – Başkanın görevine başlamasıyla sabitlenen maaşı – Durdurucu veto.

Amerikan yasa koyucularının yerine getirmenin zor olduğu bir görevleri vardı: Çoğunluğa bağımlı olan ama buna karşın kendi alanında özgürce eylemek için yeterince güçlü olan bir yürütme kuvveti yaratmak istiyorlardı.

Cumhuriyetçi formu korumak için, yürütme kuvvetinin temsilcisinin ulusal iradeye boyun eğmesi gerekiyordu.

Başkan seçilmiş bir üst düzey görevlidir. Onuruyla, mallarıyla, özgürlüğüyle, yaşamıyla, halkın iktidarının iyi biçimde işleyeceğini durmaksızın gösterir. Üstelik iktidarı yürütürken tamamıyla bağımsız değildir: Senato, rüşvet alıp vermesine olanak tanımaksızın, başkanın yabancı kuvvetlerle ilişkilerini ve görevleri bölüştürmesini gözlemler.

Birlik'in yasa koyucuları, yürütme kuvvetine tekil eyaletlere bahsettiklerinden daha çok istikrar ve güç vermeyi başaramazlarsa, bu kuvvetin gereğince ve yararlı bir biçimde kendi işini yerine getirmeyeceğini düşünüyorlardı.

Başkan dört yıl için seçilir ve ikinci defa da seçilebilir. Zamanla kamu yararı için çalışma cesareti ve bunları gerçekleştirme araçlarına sahip olur.

Başkan Birlik'in yürütme gücünün bir ve tek temsilcisi yapıldı. Onun iradesini bir konseyin iradesine bağlamamaya özen gösterildi: Hükümetin eylemini zayıflatarak, yöneticilerin sorumluluklarını azaltan tehlikeli bir yoldur bu. Senato'nun, başkanlık edimlerinin bazılarını verimsiz kılma hakkı vardır; ama onu ne eylemde bulunmaya zorlayabilir ne de yürütme kuvvetini kendisiyle paylaşmaya.

Yürütme kuvveti üzerinde yasama meclisinin etkisi doğrudan olabilir; ama Amerikalıların bunun olmamasına özen gösterdiklerini görüyoruz. Bu etki dolaylı da olabilir.

Kamu görevlisini maaştan yoksun bırakan Meclisler başkanın bağımsızlığının bir parçasını elinden alırlar; yasaları yapma konusunda usta olan bu Meclislerin, anayasanın başkana ayırdığı kuvveti yavaş yavaş geri almasından çekinmek gerekir.

14 Bkz. *Federalist*, no. 52-66'da dâhil. M. Story, s. 199-314. Anayasa, II. ve III. kısımlar.

15 *Federalist*, no. 67-77'de dâhil. Anayasa, 2. madde. M. Story, 315, s. 51-780. *Kent's Commentaries*, s. 255.

Yürütme kuvvetinin bu bağımlılığı, cumhuriyet anayasalarına içkin olan kusurlardan birisidir. Amerikalılar, yasama meclislerinin hükümeti ele geçirme eğilimini ortadan kaldırmak istemediler, ama bu eğilimi daha az çeki-ci bir hale getirdiler.

Başkanın maaşı göreve başlamasıyla birlikte saptanır ve bu üst düzey görevi devam ettiği sürece aynı kalır. Ayrıca başkanın durdurucu veto hakkı vardır. Bu hak başkanın, anayasanın kendisine bıraktığı bağımsızlığı ortadan kaldıracabilecek yasaları durdurmasına olanak tanır. Buna karşın, başkan ile yasama meclisi arasında sadece eşit olmayan bir mücadele olabilir, çünkü yasama meclisi, niyetlerinde ısrar ederek, her zaman kendisine karşı koyan direnci yenme konusunda ustadır; ama durdurucu veto en azından anayasaya geri dönmeye zorlar; [başkan bu vetoyla] yasama meclisini sorunu yeniden ele almaya iter ve bu defa mecliste onaylayanlar üçte iki çoğunluğa ulaşmak zorundadırlar. Ayrıca veto, bir çeşit halka başvurmadır. Bu garanti olmaksızın gizlice baskı altına alınabilecek olan yürütme kuvveti böylelikle davasını savunur ve nedenlerini açıklar. Ama niyetlerinde direten yasama meclisi, kendisine karşı ortaya konulan direnişi her zaman alt edemez mi? Buna şöyle cevap verebilirim: Yapısı, doğası ne olursa olsun tüm halkların anayasalarında, yasa koyucunun yurttaşların sağduyusuna ve erdemine güvenmek zorunda olduğu bir nokta vardır. Bu nokta cumhuriyetlerde daha yakın ve daha görünürdür; monarşilerde daha uzaktır ve daha bir özenle gizlenir; ama her zaman bir yerlerde vardır. İçinde yasanın her şeyi öngörebildiği ve kurumların aklın ve teamüllerin yerine geçmek zorunda olduğu bir ülke yoktur.

Fransa'da Anayasal Bir Kralın Statüsüyle Birleşik Devletler'de Başkanın Statüsü Hangi Açıdan Farklıdır?

Birleşik Devletler'de yürütme kuvveti, kendisi adına eylemde bulunduğu egemenlik gibi sınırlandırılmıştır ve müstesnadır – Fransa'da yürütme kuvveti onun gibi her yere yayılır – Kral yasaların yaratıcılarından birisidir – Başkan sadece yasaların uygulayıcısıdır – İki iktidarın süresinden doğan diğer farklılıklar – Başkan yürütme kuvvetinin alanında sıkıntılı durumdadır – Kral ise bu alanda özgürdür – Farklılıklara rağmen, Birlik'in bir monarşiye benzemesinden çok Fransa bir cumhuriyete benzer – Bu iki ülkede yürütme kuvvetine bağlı olan görevlilerin sayılarının karşılaştırılması.

Yürütme kuvveti, ulusların kaderinde öyle büyük bir rol oynuyor ki, Amerikalılarda bu kuvvetin yerini daha iyi kavratmak için bu konuya biraz değinmek istiyorum.

Birleşik Devletler'in başkanının statüsü hakkında açık ve net bir fikre sahip olmak için, onu Avrupa'nın anayasal monarşilerinden birindeki kralın statüsüyle karşılaştırmak yararlı olacaktır.

Bu karşılaştırmada, kuvvetlerin dış görünümlerine çok bağlı kalmayacağım; bunlar gözlemciye rehberlik etmekten çok onu yanıltırlar.

Bir monarşi yavaş yavaş cumhuriyete dönüştüğünde, yürütme kuvveti, kudretinin gerçekliğini kaybetmiş olsa da, niteliklerini, saygınlığını, hürmetini ve hatta parasını uzun süre korur. İngilizler, krallarından birisinin başını kestikten, bir diğerini tahtında avladıktan sonra hâlâ bu prenslerin halefleriyle konuşmak için diz çöküyorlardı.

Bir yanda, cumhuriyetler tek bir kişinin boyunduruğu altına girerken, iktidar, sanki önceden herkesin onamıyla kurulmamış gibi, davranışlarında basit, sade ve ılımlı görünmeye devam eder. İmparatorlar despotik bir biçimde yurttaşlarının kaderini ve yaşamını kontrolü altında tuttukları zaman, onlarla konuştuğumuzda yine onlara Sezar diye sesleniriz ve onlar da rahatça arkadaşlarına yemeğe gidebilirler.

O halde dış görünüşü bırakmak ve daha ilerisini kavramak gerekir.

Birleşik Devletler'de egemenlik Birlik ve eyaletler arasında bölünmüştür, oysa bizde tektir ve sıkıca bağlanmıştır; buradan Birleşik Devletler'in başkanı ile Fransa'daki kral arasında gördüğüm ilk ve en büyük fark ortaya çıkar.

Birleşik Devletler'de, yürütme kuvveti kendisi adına eylemde bulunduğu egemenlik gibi sınırlandırılmıştır ve müstesnadır; Fransa'da ise onun gibi her yere yayılmıştır.

Amerikalıların federal bir hükümeti vardır; bizim ise ulusal bir hükümetimiz.

İşte şeylerin doğasından kaynaklanan ilk alt düzey olma sebebi budur; ama tek de değildir. Bir o kadar önemli olan ikincisi şudur: Aslında, egemenlik, yasaları yapma hakkı olarak tanımlanabilir.

Fransa'da kral reel olarak egemenliğin bir parçasını oluşturur, çünkü eğer kral yasaları teyit etmeyi reddederse, bunlar var olamazlar; üstelik kral yasaların da uygulayıcısıdır.

Başkan ise, aynı şekilde yasaların uygulayıcısıdır, ama gerçekte yasalara katkıda bulunmaz, çünkü yasaya rıza göstermeyerek, onun var olmasını engelleyemez. O halde kesinlikle egemenliğin parçası değildir; sadece onun bir failidir.

Fransa'da kral sadece egemenliğin bir kısmını oluşturmaz, aynı zamanda onun bir diğer kısmı olan yasama meclisinin oluşumuna da katılır. Bu oluşuma, meclisin üyelerini atayarak ve istediği zaman onların vekâletlerinin süresini bitirerek dahil olur. Birleşik Devletler'in başkanı, yasama teşekkülünün oluşturulmasına kesinlikle katkıda bulunmaz ve onu dağıtamaz da.

Kral yasa önerme hakkını meclisle paylaşır.

Başkanın ise buna benzer bir inisiyatif yoktur.

Kral, mecliste kendi düşüncelerini ileten, bunları destekleyen ve onun düsturlarını hükümette geçerli kılan belli sayıda fail tarafından temsil edilir.

Başkan Kongre'ye giremez; bakanları da kendisi gibi içeri alınmazlar ve başkan sadece dolaylı yollarla bu büyük teşekkülde etkisini ve görüşlerini hissettirebilir.

O halde Fransa kralı, kendisinden bağımsız hareket edemeyen yasama meclisiyle denktir, zira kral da bu meclis olmadan eyleyemez.

Başkan ise yasama meclisinin yanına, daha aşağıda ve bağımlı bir kuvvet olarak yerleşmiştir.

Tam olarak söylersek, başkanın Fransa kralına en yaklaştığı durum olarak iktidarın işleyişinde dahi çok büyük aşağılanma sebepleri vardır.

Fransa'da kralın iktidarı öncelikle, başkana göre süre avantajına sahiptir. Zira süre gücün ilk unsurlarından birisidir. Sadece uzun süre var olmak zorunda olanı severiz ve öyle olandan korkarız.

Birleşik Devletler'in başkanı dört yıl için seçilmiş olan bir üst düzey görevlidir. Fransa'da kral ise miras yoluyla gelen bir şeftir.

Yürütme kuvvetinin işleyişinde, Birleşik Devletler'in başkanı devamlı olarak güvensiz bir gözetlemeye maruz kalır. Anlaşmalar hazırlar ama bunları hayata geçiremez; görevler belirler ama bu görevlere atama yapamaz.¹⁶

Fransa kralı, yürütme kuvveti alanında mutlak efendidir.

Birleşik Devletler'in başkanı ise, edimlerinden sorumludur. Fransa yasaları ise, Fransa kralının dokunulmaz olduğunu söyler.

Buna karşın, ikisinin de üstünde bulunan güçlü bir kuvvet vardır, bu kamuoyudur. Bu kuvvet Fransa'da Amerika'dan daha az belirlenmiştir; yasalarda daha az bilinir, daha az formüle edilir; ama aslında orada da var olur. Amerika'da bu kuvvet seçimlerle ve yargılarla iş görür; Fransa'da devrimlerle. Böylelikle, anayasalarının farklılığına rağmen, Fransa'da ve Birleşik Devletler'de şu nokta ortaktır: Sonuç olarak kamuoyu egemen kuvvettir. O halde, yasaları yönlendiren ilke, aslında iki halkta da aynıdır, her ne kadar gelişimi az veya çok özgür olsa da. Doğası gereği bu ilke özsel olarak cumhuriyetçidir. Bu nedenle Fransa, Birlik'in başkanıyla bir monarşiye benzemesinden daha fazla, kendi kralıyla bir cumhuriyete benzer.

Şimdiye kadar, sadece temel farklı noktaları göstermeye çalıştım. Eğer ayrıntılara girebilseydim, tablo çok daha çarpıcı olurdu. Ama kısa olmayı iste-

16 Anayasa, federal bir görevlinin atanması veya görevden alınması durumlarında başkanın Senato'nun görüşüne başvurmak zorunda olup olmadığı konusunu belirsiz bırakmıştır. *Fédéraliste*, 77. sayısında, bu soruya olumlu cevap verir; ama 1789'da Kongre haklı olarak şu sonuca vardı: Başkan sorumlu olduğu için, kendisinin güvenini kazanmamış faillerden yararlanmaya zorlanamaz. Bkz. *Kent's Commentaries*, I. cilt, s. 289.

mayecek kadar söyleyecek çok şeyim var.

Birleşik Devletler'in başkanının kuvveti sadece sınırlı bir egemenlik alanında işler, oysa Fransa'da kralın kuvveti tam anlamıyla bir egemenlik dönüsünde hareket eder.

Fransa'daki kralın hükümet etme kuvvetinin doğal sınırlarını bile aştığını, ne kadar yayıldığını ve birçok farklı biçimde bireysel menfaatlere nüfuz ettiğini gösterebilirdim.

Bu etki alanına, çok büyük sayıdaki kamu görevlilerinin neden olduğu alanı ekleyebilirdim. Zira bu görevlilerin neredeyse hepsi vekilliklerini yürütme kuvvetine borçludur. Bu sayı bizde bilinen tüm sınırları aşmıştır; 138.000'e ulaşır.¹⁷ Bu 138.000 atamanın her biri bir güç unsuru olarak düşünülmek zorundadır. Başkan ise kamu çalışanlarını atama hakkına sahip değildir ve bu çalışanların sayısı 12.000'i aşmaz.¹⁸

Yürütme Kuvvetinin Etkisini Arttırabilecek Arzî Nedenler

Birlik'in yararlandığı dış güvenlik – İhtiyatlı siyaset – 6.000 askerli ordu – Sadece birkaç gemi – Başkan kullanma olanağına sahip olmadığı büyük imtiyazlara sahiptir – Kullanabileceği şeylerde ise zayıftır.

Eğer Amerika'da yürütme kuvveti Fransa'dan daha az güçlüyse, bunun nedenlerini belki de yasalardan çok koşullara atfetmek gerekir.

Bir ulusun yürütme kuvveti özellikle yabancılarla ilişkisinde ustalığını ve gücünü gösterme olanağını bulur.

Eğer Birlik'in yaşamı durmaksızın tehdit edilseydi, büyük menfaatleri her gün diğer büyük halkların menfaatleriyle karışsaydı, yürütme kuvvetinden beklenen şey ve onun yapabileceği şey fikir olarak büyüyebilirdi.

Birleşik Devletler başkanının ordunun şefi olduğu doğrudur, ama bu ordu 6.000 askerden oluşur; başkan donanmaya komuta eder, ama donanma sadece birkaç gemiye sahiptir; başkan Birlik'in yabancı halklarla ilişkilerini yönetir, ama Birleşik Devletler'in komşuları yoktur. Okyanusla dünyanın geri kalanından ayrılmış olan, denize hâkim olabilmek için ise çok zayıf olan Birleşik Devletler'in hiç düşmanı yoktur ve onun menfaatleri yerkürenin diğer ulusların menfaatleriyle sadece çok seyrek şekilde temas eder.

17 Bu farklı görevlere devlet tarafından ödenen toplam miktar her sene 200.000.000 franka ulaşır.

18 Birleşik Devletler'de her sene *National Calendar* adı altında bir almanak yayınlanır; burada federal görevlilerin hepsinin ismi bulunur. Burada verdiğim rakamları 1833 yılına ait *National Calendar*'dan aldım.

Buradan şu sonuç çıkabilirdi: Fransa kralı Birleşik Devletler başkanından on bir defa daha fazla makama sahip, oysaki Fransa'nın nüfusu, Birlik'in nüfusundan sadece bir buçuk kat daha çoktur.

Bu, hükümet pratiğini teoriyle yargılamamak gerektiğini gösterir.

Birleşik Devletler başkam neredeyse krallara yakışır imtiyazlara sahiptir, ama bunları kullanma olanağına sahip değildir ve şimdiye kadar kullanabildiği haklar ise çok sınırlıdır: Yasalar başkanın güçlü olmasına olanak tanır, koşullar ise başkanı zayıf halde tutar.

Tersine, Fransa kraliyet otoritesine büyük gücünü veren şey ise yasalar-dan çok koşullardır.

Fransa'da yürütme kuvveti durmaksızın devasa engellere karşı mücadele eder ve bunları alt etmek için devasa kaynaklara sahiptir. Gerçekleştirdiği şeylerin azametiyle ve yönettiği olayların önemiyle, anayasasını değiştirmeksizin büyür.

Yasalar, Birlik'in yürütme kuvvetini öylesine zayıf ve sınırlı bir biçimde yaratmışlardır ki, onun etkisi çok geçmeden daha büyük olabilirdi.

Kamusal Meseleleri Yönetirken Birleşik Devletler Başkanının Neden Mecliste Çoğunluğa Sahip Olmaya İhtiyacı Yoktur?

Bu Avrupa'da üretilen bir aksiyomdur: Anayasal bir kral, yasama meclisinin görüşüyle kendisinininki uyuşmadığı zaman yönetemez.

Yasama teşekkülünde çoğunluğun desteğini kaybetmiş birçok Birleşik Devletler başkanı gördük. Bunların iktidarı bırakmaları gerekmedi ve bu durum toplum için büyük bir kötülüğe neden olmadı.

Avrupa'da yürütme kuvvetinin bağımsızlığını ve gücünü kanıtlamak için bu olguyu alıntılar yapmak istedim. Burada tersine, yürütme kuvvetinin iktidarsızlığını görmek için birkaç dakika düşünmek yeterlidir.

Bir Avrupa kralı, anayasanın kendisine dayattığı görevi yerine getirmek için yasama teşekkülünün desteğine sahip olmaya ihtiyaç duyar, çünkü bu görev çok kapsamlıdır. Avrupa'nın anayasal kralı sadece yasaların uygulayıcısı değildir; uygulama konusundaki özeni tamamen ona kalmıştır öyle ki eğer yasaya karşıysa, tüm güçleri kilitleyebilir. Yasa yapmak için meclise ihtiyacı vardır ve meclisin de ona uygulama için ihtiyacı vardır: Bunlar birbirlerinden ayrı yaşayamayacak kuvvetlerdir; bunlar arasında anlaşmazlık olduğunda hükümetin çarkları durur.

Amerika'da başkan yasaların oluşturulmasını engelleyemez; bunları uygulama yükümlülüğünden kaçamaz. Onun gayretli ve samimi işbirliği kuşkusuz yararlıdır, ama hükümetin işleyişi için zorunlu değildir. Başkan önemli olarak yaptığı her şeyde, doğrudan ya da dolaylı olarak yasama meclisine bağlıdır. O halde, başkanın yasama kuvvetiyle karşıtlık içinde yaşamasına olanak tanıyan gücü değil, zayıflığıdır.

Avrupa'da, kral ile meclisler arasında anlaşmanın olması gerekir, çünkü

bunların arasında ciddi mücadeleler olabilir. Amerika'da anlaşma gerekli değildir, çünkü mücadele imkânsızdır.

Başkanlık Seçimi Üzerine

Yürütme kuvvetinin ayrıcalıklarının kapsamı büyüdükçe, seçim sisteminin tehlikesi de artar – Amerikalılar bu sistemi kabul edebilirler, çünkü güçlü bir yürütme kuvvetini kullanmayabilirler – Koşullar seçim sisteminin kurulmasını nasıl kolaylaştırır – Başkanlık seçimi neden hükümetin ilkelerini değiştirmez – Başkanlık seçiminin ikincil görevlilerin kaderi üzerinde bıraktığı etki.

Büyük bir halkın yürütme kuvvetinin şefi için uygulanan seçim sistemi, deneyimin ve tarihçilerin yeterince işaret ettikleri gibi, içinde tehlikeler barındırır.

Bu konuyu sadece Amerika açısından ele alacağım.

Seçim sistemi hakkında endişe duyduğumuz tehlikeler, yürütme kuvvetinin işgal ettiği yere, devletteki önemine göre, seçimin biçimine ve seçen halkın içinde bulunduğu koşullara göre daha az ya da daha çok büyük olur.

Seçim sisteminde haksız olmayan biçimde eleştirilen bu devlet başkanlığı sistemi, kişisel ihtiraslara büyük bir tuzak sunar ve bunları iktidar peşinde güçlü bir biçimde coşturur. Zira meşru yolları yeterli bulmayan ihtiraslı kişiler, haklardan yoksun kaldıklarında güce başvururlar.

Şu doğrudur: Yürütme kuvvetinin imtiyazları ne kadar çoksa, tuzaklar da o kadar çok olur; taliplerin ihtirastarı ne kadar alevlendirilmişse, adaylığı kazandıktan sonra, bu kuvveti paylaşmayı umut eden ikincil ihtirastara sahip kişilerin desteğini o kadar çok bulurlar.

O halde seçim sisteminin tehlikeleri, yürütme kuvvetinin devlet meseleleri üzerine uyguladığı etkinin oranıyla doğrudan artar.

Polonya devrimi sadece genel olarak seçim sistemine bağlanmamak zorundadır, aynı zamanda seçilmiş üst düzey görevlinin büyük bir monarşinin şefi olması olgusuna bağlanmalıdır.

Seçim sisteminin mutlak iyiliğini tartışmadan önce, o halde, her zaman karar verilmesi gereken sakıncalı bir sorun vardır: Seçim sistemine sokmak istediğimiz halkın coğrafi durumunun, yasalarının, alışkanlıklarının, teatmüllerinin, sanılarının, zayıf ve bağımlı bir yürütme kuvveti kurmaya olanak tanıyıp tanımayacağı sorunu. Çünkü devletin temsilcisinin hem devasa bir kuvvete sahip olmasını, hem de seçilmiş olmasını istemek, bana göre iki çelişik iradenin ifadesidir. Kalıtsal krallıktan seçilmiş bir iktidar sistemine geçmek için bana göre sadece tek bir yol vardır: İktidarın eylem alanı öncelikle daraltılmalıdır, ayrıcalıkları kademeli olarak azaltılmalıdır ve halkın yavaş

yavaş yavaş yardımsız yaşamaya alıştırılması gerekir. Ama bunlar, Avrupa cumhuriyetlerinin hiç ilgilenmedikleri şeylerdir. Bunların çoğu, sadece tiranlığın sertliğinin hedefi oldukları için tiranlıktan nefret ederler. Yürütme kuvvetinin alanı onları hiç etkilemez. Güç ile onun kaynağını birbirine bağlayan sıkı ilişkiyi fark etmeksizin, sadece gücün kaynağına saldırırlar.

Şimdiye kadar Birleşik Devletler'in başkanı olmak için onurunu ve yaşamını ortaya koymaktan dolayı kaygı duyan kimseyle karşılaşmadı, çünkü başkanın sadece geçici, sınırlı ve bağımlı bir kuvveti vardır. Umutsuz oyuncuların oyun alanında kendilerini sunmaları için, kaderin devasa bir bedel ödemesi gerekir. Şimdiye kadar hiçbir aday şiddetli sempatileri ve tehlikeli popüler tutkuları kendi yararına coşturmadı. Nedeni basittir: Hükümetin başına gelen başkan, arkadaşlarına ne çok fazla kudret, ne çok fazla zenginlik, ne çok fazla şöhrat verebilir. Onun devlet üzerindeki etkisi, başkanın iktidara yükselmesinde hiziplerin kendi başarılarını veya yıkımlarını görmelelerine neden olmak için çok zayıftır.

Kalıtsal monarşilerin büyük bir avantajı vardır: Bir ailenin kişisel menfaati, devletin menfaatiyle devamlı olarak sıkı bir biçimde bağlı olduğundan, burada asla devletin menfaatinin kendi başına bırakıldığı bir an yaşanmaz. Bu monarşilerde işlerin diğerlerinden daha iyi yönetilip yönetilmediğini bilmiyorum; ama en azından, bu işlerle iyi kötü, kendi kapasitesine göre ilgilenen birileri her zaman vardır.

Tersine, seçilmiş devletlerde, seçimin yaklaşmasıyla ve seçim yapılmadan uzun zaman önce hükümetin çarkları neredeyse kendiliğinden işlemez hale gelir. Tabii ki seçimin bir anda ve hızlıca yapılması ve yürütme kuvvetinin koltuğunun hiç boş kalmaması için yasalar düzenlenebilir; ama ne yaparsak yapalım, yasa koyucunun çabalarına rağmen, zihinlerde bir boşluk olur.

Seçimler yaklaşırken, yürütme kuvvetinin şefi sadece yapılacak mücadeleye odaklanır; artık geleceği yoktur; hiçbir girişimde bulunamaz; başka birisinin belki tamamlayacağı bir şeyi sadece gevşek bir biçimde yürütür. "Emeklilik anıma o kadar hazırım ki, der başkan Jefferson, 21 Ocak 1809'da (seçimlerden altı hafta önce), devlet işlerine sadece düşüncemi ibraz ederek katılıyorum. Bana öyle geliyor ki, uygulamada takip edilecek ve sorumluluğu alınacak önlemlerle ilgili inisiyatifi halefime bırakmam daha doğru olur."

Ulus ise bakışlarını sadece tek bir noktaya çevirmiştir; sadece doğmak üzere olan şeyi gözetlemekle meşguldür.

İşlerin yönetilmesinde yürütme kuvvetinin işgal ettiği yer ne kadar engin olursa, gündelik eylemi daha büyük ve zorunlu olur ve böyle bir durum da daha tehlikeli hale gelir. Yürütme kuvvetiyle yönetilmeye ve üstelik onun tarafından idare edilmeye alışmış olan bir halkta seçim, derin bir tedirginlik üretebilir.

Birleşik Devletler’de yürütme kuvvetinin etkisi zarar vermeksizin yavaşla-
yabilir, çünkü bu etki zayıf ve sınırlıdır.

Hükümetin şefi seçildiğinde, neredeyse her zaman devletin iç ve dış siya-
setinde istikrar eksikliği sorunu doğar. Bu sistemin temel kusurlarından bi-
risi budur.

Ama bu kusur, seçilmiş üst düzey görevliye verilen kuvvetin derecesine
göre daha az ya da daha çok hissedilir. Roma’da konsüller her sene değişse
de, hükümetin ilkeleri değişmiyordu, çünkü Senato yönetici kuvvetti ve ka-
litsal bir teşekküldü. Avrupa’nın monarşilerinin çoğunda eğer kral seçilsey-
di, krallık her yeni seçimle yüz değiştirebilirdi.

Amerika’da başkan devlet işleri üzerinde yeterince büyük bir etkiye sahip-
tir, ama yönetmez; ağır basan kuvvet tamamıyla ulusal temsilde bulunur. O
halde, siyasetin düsturlarının değişmesi için sadece başkanın değil, halk kit-
lesinin de değişmesi gerekir. Böylelikle Amerika’da yürütme kuvvetinin şe-
fine uygulanan seçim sistemi, çok hassas bir biçimde, hükümetin istikrarı-
na zarar vermez.

Üstelik istikrar yokluğu, her ne kadar sınırlandırılmış olsa da başkanın ey-
lem alanında kendisini derinden hissettiren seçim sistemlerine içkin bir kö-
tülüktür.

Amerikalılar haklı olarak şöyle düşünmüşlerdir: Yürütme kuvvetinin şe-
fini, kendi misyonunu yerine getirmesi ve tam olarak sorumluluk alabilme-
si için, faillerini kendisi seçebilmesi ve bunları istediği zaman görevden ala-
bilmesi konusunda mümkün olduğunca özgür bırakmak gerekir. Yasama te-
şekkülü, başkanı yönetmektense, gözetim altında tutar. Buradan şu sonuç
çıkır: Her yeni seçimle, tüm federal memurların kaderi askıya alınmış olur.

Avrupa’nın anayasal monarşilerinde, idarenin değişmez temsilcilerinin
kaderinin bakanların kaderine bağlı olmasından yakınırız. Hükümetin şefi-
nin seçildiği ülkelerde bu daha da kötü bir durumdadır. Bunun nedeni ba-
sittir: Anayasal monarşilerde bakanlar hızlıca yer değiştirirler; ama yürütme
kuvvetinin temel temsilcisi asla değişmez, bu da bazı açılardan yenilik ruhu-
nu hapseder. O halde idari sistemlerin ilkelerinden çok ayrıntıları değişir;
bunlar da bir devrime neden olmaksızın değiştirilemez. Amerika’da bu dev-
rim her dört senede bir yasalar adına gerçekleşir.

Böyle bir yasama meclisinin doğal sonucu olan bireysel sefalet konusuna
gelince, görevlerde istikrar yokluğu, başka yerlerde üretebileceği kötülükleri
Amerika’da üretmez. Birleşik Devletler’de, bağımsız bir varoluş yaratmak öy-
le kolaydır ki bir görevliyi işgal ettiği yerden kaldırmak, bazen onun yaşam
konforunu ortadan kaldırmaya neden olur, ama asla bu konforu destekleye-
cek yolların yok edilmesine neden olmaz.

Bu bölümün başında, yürütme kuvvetinin şefine uygulanan seçim biçimi-

nin tehlikelerinin, seçimi yapan halkın içinde bulunduğu koşullara göre daha çok azalabileceğini ya da daha çok artabileceğini söylemiştim.

Istedığınız kadar yürütme kuvvetinin rolünü azaltmaya çalışın, bu kuvveti yaratan yasaların yeri ne olursa olsun, bu kuvvetin üzerinde önemli bir etki yaptığı şey dış politikadır: Bir müzakere sadece tek bir insan tarafından başlatılabilir ve başarılı bir biçimde sonlandırılabilir.

Bir halk ne kadar eğreti ve tehlikeli durumda bulunursa ve tutarlılık ile istikrar ihtiyacı dış ilişkilerin yönetiminde ne kadar çok hissediliyorsa, seçim sisteminin devlet başkanlığına uygulanması o kadar çok tehlikeli hale gelir.

Tüm dünya karşısında Amerikalıların siyaseti basittir; neredeyse kimsenin onlara ihtiyaç duymadığını, onların da kimseye ihtiyaç duymadığını söyleyebiliriz. Bağımsızlıkları tehdit altında değildir.

O halde onlarda yürütme kuvvetinin rolü hem koşullar tarafından hem de yasalar tarafından sınırlandırılmıştır. Başkan sık sık görüş değiştirebilir ama devlet bundan zarar görmez veya yok olmaz.

Yürütme kuvvetinin taşıdığı imtiyazlar ne olursa olsun, seçimden hemen önceki zamanı ve seçimin yapıldığı zamanı bir ulusal kriz dönemi olarak değerlendirmemiz gerekir.

Bir ülkenin iç durumu ne kadar çok sıkıntılı olursa, dış tehlikeler daha büyük olur ve bu kriz anı da ülke için daha tehlikeli hale gelir. Avrupa halkları arasında, her yeni lider seçimi sırasında fethedilmekten veya anarşiden korkmayan çok az halk vardır.

Amerika'da toplum, yardım almaksızın kendi kendisine ayakta durarak kurulmuştur; dış tehlikeler asla zorlu değildir. Başkanın seçimi ise, bir yıkım değil, bir heyecan nedenidir.

Seçim Yöntemi

Amerikan yasa koyucularının seçim sistemine karar verirken gösterdikleri hüner – Seçimle ilgili özel bir teşekkülün yaratılması – Özel seçicilerin diğerlerinden ayrı oyunları – Hangi durumda temsilciler meclisi başkanı seçme görevini üstlenir – Anayasa yürürlüğe girdiğinden beri gerçekleşen on iki seçimde neler oldu?

Seçim ilkesine içkin tehlikelerden bağımsız olarak, seçimin bizzat formundan kaynaklanan ve yasa koyucunun özeni sayesinde ortadan kaldırılabilecek çok fazla tehlike vardır.

Bir halk, şefini seçmek için kamusal alan üzerinde toplandığı zaman, sadece seçim sisteminden kaynaklı tehlikelere değil, aynı zamanda seçim yönteminin neden olduğu sivil savaş tehlikesine de açık hale gelir.

Polonya yasaları, kralın seçimini tek bir kişinin vetosuna bağladığı za-

man, bu insanın ölümüne davetiye çıkarıyordu veya önceden anarşiyi kurmuş oluyordu.

Birleşik Devletler'in kurumlarını incelediğimiz ve bu ülkenin siyasal ve toplumsal durumunu çok dikkatli bir biçimde incelediğimiz ölçüde, insanların kaderleri ve çabaları arasında olağanüstü bir uyumu fark ederiz. Amerika yeni bir bölgeydi; buna karşın burada ikamet eden halk, uzun bir süre özgürlüğü başka bir yerde deneyimlemişti: Bu ikisi iç düzenin nedenleridir. Üstelik Amerika fethedilmekten hiç korkmuyordu. Bu koşulları avantajlı bir hale getiren Amerikan yasa koyucuları, zayıf ve bağımlı bir yürütme kuvveti kurmakta güçlük çekmediler; böyle bir kuvveti yaratarak, tehlikesiz bir biçimde onu seçimli bir hale getirebildiler.

Farklı seçim sistemlerinden en az tehlikelisini seçmeleri gerekti; bu bakımdan yazdıkları kurallar, ülkenin fiziksel ve siyasal yapısının önceden sağladığı garantileri hayranlık uyandıracak biçimde tamamlıyordu.

Çözülmesi gereken problem seçim yöntemini bulmaktır. Halkın tüm reel iradesini ifade edecek olan bu yöntem, halkın tutkularını çok az kamçılıyordu ve halkı en azından askıda tutabilmeliydi. Öncelikle, *salt* çoğunluğun yasayı yapması kabul edildi. Ama her şeyden önce kaçınılmak istenen gecikmeden kaçınmaksızın bu çoğunluğa sahip olmak henüz çok güç bir işti.

Aslında, bir insanın bir halkın oylarının çoğunluğunu almasını görmek az rastlanır bir olaydır. Bu güçlük, yerel etkilerin çok fazla geliştiği ve kudretli olduğu konfedere eyaletlerden oluşan bir cumhuriyette bile büyüktür.

Bu ikinci soruna çözüm bulmak için, bir yol önerilir: Ulusun seçimle ilgili kuvvetlerini, onu temsil eden bir teşekküle bırakmak.

Bu seçim yöntemi, çoğunluğu daha makul hale getirir; çünkü seçmenler ne kadar az sayıdalarsa, seslerini duyurmaları o kadar kolay olur. Böylelikle bu da iyi bir seçim için daha fazla garanti sağladı.

Ama ulusun olağan temsilcisi olan yasama teşekkülüne seçme hakkını emanet etmek zorunda mıyız? Ya da tersine, tek amacı başkanın atanmasıyla ilgilenmek olan bir seçiciler kurulu mu oluşturmak gerekir?

Amerikalılar bu sonuncusunu tercih ettiler. Olağan yasaları yapmaları için gönderilen insanların, halkın ilk üst düzey görevlinin seçimi konusundaki düşüncelerini sadece eksik bir biçimde temsil edebileceğini düşünüyorlardı. Bir seneden daha uzun süre için seçilmiş olanlar, önceden değişmiş bir iradeyi temsil edebilirlerdi. Amerikalılar şu sonuca vardılar: Eğer yasama meclisi, yürütme kuvvetinin şefini seçmekle görevlendirilirse, bu meclisin üyeleri, seçimlerden önce fırsatçı oyunların konusu ve entrikaların oynacağı olabilirler. Buna karşın, jüri üyelerine benzer bir biçimde bu özel seçiciler, eylemde bulunmak zorunda olacakları güne kadar tanınmaz olarak kalabilirler ve sadece kararlarını açıklamak için anlık olarak görünür olabilirler.

O halde, her bir eyalet belli sayıda seçmen atar¹⁹ ve bunlar kendi aralarında başkanı seçerler. Seçime dayalı ülkelerde hükümetin şefini seçmeyle görevli kurulların kaçınılmaz olarak tutkuların ve entrikaların odağı olduğu; hatta bazen bu kurulların kendilerine ait olmayan kuvvetleri ele geçirdikleri ve bu kurulların işleyişi ile bu işleyişin neden olduğu şüphenin, devleti yok etmeye bile varabileceğini düşündüklerinden, seçicilerin hepsinin belli bir günde, toplanmaksızın oy kullanmasına karar verildi.²⁰

İki aşamalı seçim yöntemi çoğunluğu makul hale getirir, ama bunu güvence altına almaz, çünkü kendilerine vekâlet verenlerin yapabilecekleri gibi, seçiciler de kendi aralarında farklı düşünebilirler.

Bu durumda, Amerikalılar zorunlu olarak şu üç önlemden birisini almak zorundaydılar: Ya seçicileri yeniden atamaları, ya önceden atananları yeniden gözden geçirmeleri, ya da seçimi yeni bir otoriteye bırakmaları gerekir.

İlk iki yöntem, daha az güvenilir olmalarından bağımsız olarak, yavaşlığa neden olur ve her zaman tehlikeli bir karışıklığı doğurabilir.

O halde üçüncüsüne karar verdiler. Seçicilerin oylarının mühürlenecek Senato'nun başkanına gönderilmesinde anlaştılar; belirli bir günde iki meclisin mevcudiyetiyle Senato başkanı oyları saydırır. Eğer adaylardan hiçbirisi çoğunluğu toplayamamışsa, Temsilciler Meclisi derhal seçime gitmek zorundadır; ama onun hakkının sınırlandırılmasına özen gösterilir. Temsilciler, sadece oyların en fazlasına sahip olan üç adaydan birini seçebilirler.²¹

Gördüğümüz gibi, sadece önceden öngörülebilir çok seyrek ve güç bir durumda, seçim ulusun olağan temsilcilerine emanet edilir ve özel seçicilerin güçlü bir azınlığı tarafından önceden tayin edilen bir yurttaş seçilebilir. Bu, uygulamanın hızlılığıyla halkın iradesine borçlu olunan saygı ile devletin menfaatlerinin gerektirdiği düzen garantisini uzlaştıran hayırlı bir bağdaşmadır. Üstelik oy eşitliği durumunda Temsilciler Meclisi'nin nihai kararı vermesiyle, tüm sorunların tam bir çözümüne ulaşılmış olmaz; çünkü sırası geldiğinde Temsilciler Meclisi'nde çoğunluk kararsız kalabilir ve bu defa anayasa da bir çözüm sunmaz. Ama gerekli adaylıkları oluşturarak, sayılarını üç ile sınırlandırarak, birkaç aydın kişinin seçimine güvenerek, belli bir

19 Kongre'ye gönderdikleri üyeler kadar seçmen atarlar. 1833 yılında bu seçicilerin sayısı 288'di. (*The National Calendar*)

20 Eyalet seçmenleri toplanırlar; ama çoğunluğu alan oyların sonucunu değil, bireysel oyların tüm listesini hükümet merkezine gönderirler.

21 Bu koşulda, üyelerin çoğunluğu değil, eyaletlerin çoğunluğu karar verir. Öyle ki, New York'un Rhode-Island'ın kararı üzerinde artık bir etkisi yoktur. Böylelikle Birlik'in yurttaşları öncelikle tek ve aynı halk olarak değerlendirilir ve aralarında anlaşmadıklarında ise, eyaletler yeniden bölünerek, bu eyaletlerin her birine ayrı ve bağımsız bir oy verilir.

Bu federal anayasanın ortaya koyduğu garipliklerden birisidir ve bu gariplik de sadece karşıt menfaatlerin şokuyla açıklanabilir.

kudrete sahip olan bir kısım engelin²² üstesinden gelinir; diğer engeller ise bizzat seçim sistemine içkin engellerdir.

Federal anayasanın var olduğu kırk dört yıldan beri Birleşik Devletler şimdiye kadar on iki defa başkanlarını seçti.

On seçim, ülkenin farklı noktalarına yerleşmiş özel seçiciler tarafından simultane oylarla bir defada yapıldı.

Temsilciler Meclisi, oy eşitliği durumunda üstlendiği istisnai hakkı sadece iki defa kullandı. Birincisi 1801 yılında Jefferson'ın seçilmesi sırasında, ikincisi ise 1825 yılında Quincy Adams'ın atanması sırasında oldu.

Seçim Krizi

Başkanlık seçimi anını ulusal kriz anı olarak düşünebiliriz – Neden? – Halkın tutkuları – Başkanın endişeleri – Seçim heyecanının yerine geçen sakinlik.

Seçim sistemini kabul etmek için Birleşik Devletler'in hangi avantajlı koşullar içinde bulunduğundan bahsettim ve bu sistemin tehlikelerini azaltmak için yasa koyucuların aldıkları tedbirleri anlattım. Amerikalılar her türlü seçimi yürütmeye alışkınlar. Deneyim onlara, seçimlerin ne dereceye kadar karışıklık yaratabileceğini ve bunları nerede durdurmaları gerektiğini öğretmiştir. Ülkenin engin toprakları ve ikamet edenlerin burada yayılmış olması, her yerde olduğundan daha az makul kısımlar ve daha az tehlikeli kısımlar arasında fikir ayrılığına neden olur. Seçimler sırasında ulusun içinde bulunduğu siyasal koşullar şimdiye kadar hiçbir reel tehlike ortaya koymadı.

Buna karşın Birleşik Devletler başkanlık seçimini hâlâ bir ulusal kriz dönemi olarak düşünebiliriz.

Kamusal işlerin yürütülmesinde başkanın yaptığı etki kuşkusuz zayıf ve dolaylıdır ama bu etki ulusun bütününe yayılır; başkanlık seçimi her bir yurttaş için orta düzeyde bir öneme sahiptir, ama tüm yurttaşları ilgilendirir. Zira, ne kadar küçük olursa olsun bir menfaat, genel bir menfaat haline geldiği anda, önemli bir özellik kazanır.

Avrupa kralıyla karşılaştırıldığında, başkan kuşkusuz kendi taraftarlarını yaratmak için çok az imkâna sahiptir; buna karşın, sahip olduğu mevkiler çok büyük sayıya olduğundan, binlerce seçmen doğrudan veya dolaylı olarak onun hedefiyle ilgilidir.

Üstelik Birleşik Devletler'de diğer yerlerde olduğu gibi, partiler, halk tarafından kolayca anlaşılabilmek için bir insanın etrafında toplanma ihtiyacı hissederler. Bu nedenle, genellikle başkan adayının ismini bir sembol olarak kullanırlar; teorilerini onda tecessüm ettirirler. Böylelikle, seçimi kendi

22 Buna karşın, 1801'de Jefferson oylamanın otuz altıncı turunda atandı.

lehlerine tamamlama konusunda önemli bir menfaatleri vardır. Bu durumda seçilmiş başkanın yardımıyla sadece doktrinleri zafer kazanmış olmaz, aynı zamanda başkanın seçilmesiyle, bu doktrinlerin çoğunluk tarafından kabul gördüğü gösterilmiş olur.

Belirlenen tarihten uzun zaman önce, seçim önemli bir hal alır ve adeta zihinleri meşgul eden biricik iş olur. Bu sırada hizipler gayretlerini artırır; mutlu ve sakin bir ülkede, tahayyülün yaratabileceği her türlü suni tutku bu dönemde kıskırtılır.

Başkan ise kendini savunmaya çalışmakla meşguldür. Artık devletin menfaatlerine değil, kendisinin yeniden seçilmesine odaklanmıştır; çoğunluk önünde yerlere kapanır ve onların tutkularına direnmek yerine görevinin onu mecbur bıraktığı gibi, sıkça onların kaprislerinin peşinden koşar.

Seçim yaklaştıkça, entrikalar daha aktif, kıskırtmalar daha sert ve daha yaygın hale gelir. Yurttaşlar, içinde adaylarını destekledikleri birçok kampa bölünürler. Tüm ulus ateşli bir duruma düşer ve böylece seçim, günlük gazetelerin alışıldık metni, kişisel konuşmaların öznesi, tüm teşebbüslerin amacı, tüm düşüncelerin konusu ve günün menfaatle ilgili tek durumu haline gelir.

Sonuç söylenir söylenmez ise, bu ateşli atmosfer dağılır, her şey sakinleşir ve bir anda taşmış olan nehir yeniden rahatça yatağına döner. Ama fırtınanın kopabileceğine şaşırmamız mı gerekir?

Başkanın Yeniden Seçilmesi

Yürütme kuvvetinin şefi yeniden seçilebilir olduğu zaman, bizzat devletin kendisi entrika kurar ve baştan çıkarır – Birleşik Devletler başkanının düşüncelerine hâkim olan yeniden seçilme isteği – Yeniden seçilmenin Amerika'ya özgü sakıncası – Demokrasilerin doğal sakıncası, tüm iktidarların çoğunluğun en küçük isteğinin aşamalı bir biçimde kölesi olmasıdır – Başkanın yeniden seçilmesi bu kusura kolaylaştırır.

Birleşik Devletler'in yasa koyucuları, başkanın yeniden seçilmesine olanak tanımakta haklılar mıydı yoksa haksızlar mıydı?

Yürütme kuvvetinin şefinin yeniden seçilmesini engellemek ilk bakışta mantığa aykırı gibi görünür. Tek bir insanın yeteneklerinin veya özelliklerinin, özellikle zor koşullar altında ve kriz dönemlerinde, bir halkın kaderini nasıl etkileyebildiğini biliyoruz. Yurttaşların ilk üst düzey yöneticiyi yeniden seçmesini yasaklayabilecek olan yasalar, devleti geliştirmenin veya onu korumanın en iyi yolunu onlardan almış olurlardı. Ayrıca buradan şu tuhaf sonuca varılır: Bir insan iyi yönettiğini kanıtlamayabileceği anda hükümetten uzaklaştırılır.

Bu nedenler kuşkusuz kuvvetlidir; yine de bunlara güçlü bir biçimde karşı çıkamaz mıyız?

Entrika ve çürüme seçilmiş hükümetlerin doğal kusurlarıdır. Ama devletin şefi yeniden seçildiğinde, bu kusurlar belirsizce her yere yayılır ve ülkenin varoluşu tehlikeye sokulur. Basit bir aday entrikayla amacına ulaşmak isterse, hileleri sadece sınırlı bir alan içinde işler hale gelir. Tersine, bizzat devletin şefi yarışmaya katıldığı zaman, hükümetin gücünü kendi kullanımına sunmuş olur.

İlk olayda tüm zayıf yöntemleriyle bir insan söz konusudur; ikincisinde ise bizzat devletin kendisi muazzam kaynaklarıyla entrika yapar ve çürümeye neden olur.

İktidara gelmeye yarayacak hileler yapan basit bir yurttta sadece dolaylı bir biçimde kamusal refaha zarar verebilir; ama yürütme kuvvetinin temsilcisi oyun alanına girdiğinde, hükümetin menfaati onun için ikincil bir hale gelir; temel menfaat onun seçilmesidir. Yasalar gibi müzakereler de onun için sadece seçimlerle bağlantılıdır; mevkiler, ulusa değil, onun şefine verilen hizmetlerin bir karşılığı olur. Hükümetin faaliyeti her zaman halkın menfaatine karşıt olmasa da, en azından artık bu menfaate hizmet etmez. Buna karşın hükümetin faaliyeti sadece ülkenin kullanımı için kurulmuştur.

Birleşik Devletler'de kamusal meselelerin olağan işleyişini, başkanın yeniden seçilme istegini kavramaksızın değerlendirmek imkânsızdır; yönetiminin her türlü siyaseti bu noktaya doğru yönelir; en küçük girişimleri bile bu konuya bağlıdır; özellikle kriz anı yaklaştığı ölçüde, başkanın zihninde bireysel menfaat genel menfaatin yerine geçer.

O halde yeniden seçilme ilkesi, seçilmiş hükümetlerin bozucu etkisini daha yaygın ve daha tehlikeli hale getirir. Halkın siyasal ahlâkına zarar vermeye ve ustalıkla yurtseverliğin yerine geçmeye çalışır.

Bu ilke Amerika'da hâlâ ulusal varoluşun kaynaklarına inceden inceye saldırır.

Her bir hükümet kendisinde, bizzat yaşam ilkesiyle bağlantılı görünen doğal bir kusur taşır; yasa koyucunun dehası bunu iyice ayırt etmekten ibarettir. Bir devlet çok fazla kötü yasanın üstesinden gelebilir ve biz de, bu yasaların neden olduğu kötülüğü sık sık abartırız. Ama bu ölüm tohumunun gelişmesine neden olan her yasa, kötü etkileri hemen kendisini göstermeksizin, uzun vadede ölümcül olmaktan kaçamazlar.

Mutlak monarşilerde yıkım ilkesi, kraliyet iktidarının sınırsız ve akıl almaz bir biçimde yayılmasıdır. O halde anayasanın bu iktidara bıraktığı karşı kuvvetleri geri alabilecek bir önlem, her ne kadar etkileri uzun vadede hissedilmez olabilse de, radikal bir biçimde kötü olabilecektir.

Aynı şekilde, demokrasiyle yönetilen ve halkın her şeyi durmaksızın ken-

disine doğru yönlendirdiği ülkelerde, etkilerini giderek daha hızlı ve karşı konulmaz biçimde hissettiren yasalar doğrudan hükümetin varlığına salıdır.

Amerikan yasa koyucuların en büyük meziyeti, bu hakikati açıkça görmüş ve bunu da pratiğe geçirme cesaretini göstermiş olmalarıdır.

Halkın dışında, ondan tamamen bağımsız olmadan ama yine de kendi alanlarında yeterli düzeyde özgürlükten faydalanan belli sayıda kuvvetin olması gerektiği sonucuna vardılar; buna karşın, daimi olarak çoğunluğun yönetimine boyun eğmeye zorlanan bu kuvvetler, halkın kaprislerine karşı mücadele edebilir ve onun tehlikeli isteklerini reddedebilir.

Neticede, ulusun yürütme kuvvetini tek bir insanda topladılar; başkana, yasama meclisinin saldırılarına direnmek için, kapsamlı imtiyazlar ve veto hakkı verdiler.

Ama yeniden seçilme ilkesini kabul ederek, eserlerinin bir kısmını yıkmış oldular. Başkana büyük bir kudret bahsettiler ve bunu kullanma iradesini ondan uzaklaştırdılar.

Yeniden seçilebilir olmayan başkan halktan bağımsız değildi, çünkü halka karşı sorumluluğu ortadan kalkmamıştı; ama halkın lütfu da, onun iradesine tam olarak boyun eğmek zorunda olacak kadar zorunlu değildi.

Birleşik Devletler'de yeniden seçilebilir (siyasal ahlâkın gevşediği ve büyük özelliklerin yok olduğu günümüzde özellikle bu doğrudur) olan başkan, çoğunluğun elinde sadece uysal bir araçtır. Bu başkan çoğunluğun sevdiği şeyi sever, onun nefret ettiği şeyden o da nefret eder; çoğunluğun iradesinin peşinden gider, şikâyetlerinin önüne geçer, en küçük isteklerine boyun eğer: Oysa yasa koyucular, başkanın çoğunluğa rehberlik etmesini istiyorlardı ve başkan ise onu takip etti.

Böylelikle devleti bir insanın marifetlerinden mahrum bırakmamak için, yasa koyucular bu marifetleri neredeyse yararsız kıldılar ve olağanüstü koşullarda bir çare bulmak için ülkeyi her zamanki tehlikelere maruz bıraktılar.

Federal Mahkemeler Üzerine²³

Birleşik Devletler'de yargı kuvvetinin siyasal önemi – Bu konuyu ele almanın güçlüğü – Konfederasyonlarda adaletin yararı – Birlik hangi mahkemeleri kullanabilir

23 Bu kitabın *Birleşik Devletler'de Yargı Kuvveti* başlıklı VI. bölümüne bkz. Bu bölüm, Amerikalıların adalet konusunda genel ilkelerini anlatır. Aynı zamanda federal anayasaya bakınız, madde 3. Şu eserlere bkz. *The Federalist*, no. 78-83 de dâhil; Thomas Sergeant, *Constitutionnal Law, being a view of the practice and jurisdiction of the courts of the United States*.

Bkz. M. Story, s. 134-162, 489-511, 581-668. Story'nin *Laws of the United States* başlıklı derlemesinde 24 Eylül 1789 tarihli yasaya bakınız.

– Federal adalet mahkemeleri kurmanın zorunluluğu – Federal adaletin organizasyonu – Yüksek Mahkeme – Bu mahkeme hangi açılardan bildiğimiz adalet mahkemelerinden farklıdır?

Birlik'in yasama kuvvetini ve yürütme kuvvetini inceledim. Şimdi yargı kuvvetini incelemem gerekiyor.

Burada okuyuculara çekincelerimi ifade etmek zorundayım.

Yargı kurumları, Anglo-Amerikalıların kaderi üzerinde derin bir etki bırakır; açıkçası bunlar siyasal kurumlar arasında en önemli yere sahiplerdir. Bu açıdan, özel olarak dikkatimizi çekmeyi hak ederler.

Ama Amerikan mahkemelerinin siyasal faaliyetlerini, anayasasının ve formlarının teknik detaylarına girmeksizin nasıl anlatabiliriz? Böyle bir konunun doğal yavanlığıyla okurun merakını yıldırmaksızın, nasıl detaylara girebiliriz? Kısa olmaksızın, nasıl açık olabiliriz?

Bu farklı tehlikelerden kaçmış olmakla övünmüyorum. İnsanlar hâlâ benim çok uzattığımı düşünürken; hukukçular da çok kısa kestığimi düşüneceklerdir. Ama bu, genel olarak konumla ve şu anda ele aldığım özel meseleyle bağlantılı olan sakıncalı bir durumdur.

En büyük güçlük, federal hükümetin nasıl kurulacağı değildi, onun yasalarına boyun eğmenin nasıl sağlanacağıydı.

Genel olarak hükümetler, yönetilenlerin kendilerine karşı gösterdiği direnişleri alt etmek için sadece iki yönteme sahiplerdir: Ellerinde bulunan maddi güç; mahkeme kararlarının onlara isnat ettiği ahlâki güç.

Boyun eğdirmek için sadece savaş yöntemine sahip olan bir hükümetin yıkımı çok yakın olabilir. Onun başına muhtemelen şunlardan birisi gelecektir: Eğer bu hükümet zayıf ve ılımlıysa, nihai durumda güç kullanacaktır ve bir kısım itaatsizliği görmezden gelecektir; böylelikle devlet yavaş yavaş anarşiye teslim olacaktır.

Eğer hükümet gözü pek ve kudretliyse, her gün şiddete başvuracaktır ve sonradan tam bir askerî despotizme dönüşecektir. Çalışmaz durumda oluşu ve faaliyeti aynı şekilde yönetilenler için öldürücü olacaktır.

Adaletin ana konusu, hukuk fikrinden şiddet fikrine kayacaktır ve hükümet ile maddi gücün kullanımı arasına araçlar koymak olacaktır.

Genel olarak insanlar tarafından mahkemelerin müdahalesine bahşedilen düşünce kudreti şaşırtıcı bir şeydir. Bu kudret öyle büyüktür ki, içerik yok olduğu zaman, bizzat yargının biçimine bağlanır.

Mahkemelerin taşıdığı ahlâki güç, birçok olayda maddi gücün yerine geçerek, bu gücün kullanımını son derece seyrek hale getirir ve nihayetinde maddi güç hareketine geçtiği zaman ise, bu güç, ahlâki güce katılarak kudretini ikiye katlar.

Federal bir hükümet, diğer hükümetlerden daha fazla adaletin desteğine sahip olmayı istemek zorundadır, çünkü doğası gereği, çok zayıftır ve ona karşı kolayca direniş düzenlenemez.²⁴ Eğer böyle bir direniş düzenlenirse ve bu hükümetin hemen şiddet kullanması gerekirse, bu görevin üstesinden gelemeyecektir.

O halde, yurttaşların yasalara itaat etmesini sağlamak için veya yasaların saldırı konusu olmasını engellemek için, Birlik'in özel mahkemelere ihtiyacı vardır.

Ama Birlik hangi mahkemeleri kullanabilir? Her bir eyaletin kendi içinde bir yargı kuvveti zaten vardır. Birlik bu mahkemelere mi başvurmak zorundadır? Yoksa federal bir adalet mi yaratmak gerekir? Birlik'in, eyaletlerde kurulmuş yargı kuvvetini kullanamayacağını kanıtlamak kolaydır.

Kuşkusuz yargı kuvvetinin diğer kuvvetlerden ayrı olması her birinin güvenliği ve hepsinin özgürlüğü için önemlidir; ama ulusal var oluş için, devletin farklı kuvvetlerinin aynı kaynağa sahip olması, aynı ilkeleri takip etmeleri ve tek kelimeyle aynı alanda eylemeleri, bunların *bağıntılı* ve *türdeş* olmalarından daha az zorunlu değildir. Sanıyorum kimse, yargıçların tarafsızlığından emin olmak için Fransa'da işlenen suçları yabancı mahkemeler tarafından yargılamayı asla düşünmemiştir.

Amerikalılar, federal hükümete göre tek bir halk oluşturdular; ama bu halkın içinde, bazı konularda ulusal hükümete bağımlı olan, diğer konularda ise bu hükümetten bağımsız olan siyasal teşekküllerin yürürlükte olmasını sağladılar. Bu teşekküllerin, özgül kaynakları, kendilerine has doktrinleri ve özel eyleme biçimleri vardır. Birlik'in yasalarının uygulanmasını bu siyasal teşekküller tarafından oluşturulan mahkemelere emanet etmek, ulusu yabancı yargıçlara teslim etmek demektir.

Üstelik her bir eyalet Birlik'e göre sadece bir yabancı değil, aynı zamanda onun gündelik bir hasmıdır; zira Birlik'in egemenliğinden sadece eyaletlerin egemenliğinin yararına vazgeçilebilir.

O halde Birlik'in yasalarının tekil eyaletlerin mahkemeleri tarafından uygulanmasıyla, ulus sadece yabancı yargıçlara teslim edilmiş olmazdı, aynı zamanda taraflı yargıçlara teslim edilmiş olurdu.

Üstelik eyalet mahkemelerini ulusal bir amaç için kullanılmaya muktedir kılmayan şey sadece onların özellikleri değildir; aynı zamanda sayılarıdır.

Federal anayasa oluşturulduğu anda, Birleşik Devletler'de zaten kesin yargıda bulunan on üç adalet mahkemesi bulunuyordu. Bugün bunlardan

²⁴ Mahkemelere en çok ihtiyaç duyanlar federal yasalardır ve buna rağmen, bu yasalar mahkemeler tarafından en az kabul edilenlerdir. Bunun nedeni şudur: Konfederasyonların büyük bir kısmı, merkezi hükümete itaat etme eğilimi olmayan ve bu hükümete emretme hakkını vererek, ona itaatsizlik etme yetisini de özenle saklayan bağımsız eyaletler tarafından oluşturulur.

yirmi dört tane vardır. Temel yasaları yirmi dört farklı biçimde yorumlanabilip, uygulanabilen bir devlet varlığını nasıl devam ettirebilir? Aynı şekilde, böyle bir sistem deneyimden çıkarılan derslere olduğu kadar akla da aykırıdır.

Böylelikle Amerika'nın yasa koyucuları, Birlik'in yasalarını uygulamak için federal bir yargı kuvveti yaratmaya ikna oldular ve önceden özenli bir biçimde belirlenmiş olan genel menfaatlerle ilgili belirli sorunlara karar verdiler.

Birlik'in her türlü yargı kuvveti tek bir mahkemede toplandı ve Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi adını aldı. Ama işleri hızlandırmak için, bu mahkemeye daha az önemli davaları tek başına yargılamakla veya daha ağır anlaşmazlıkları asli makam olarak karara bağlamakla görevli alt mahkemeler bağlandı. Yüksek Mahkeme'nin üyeleri halk tarafından veya yasama meclisi tarafından seçilmez; Birleşik Devletler başkanı, Senato'nun görüşünü aldıktan sonra bunları seçmek zorundadır.

Bu üyeleri diğer kuvvetlerden bağımsız kılmak amacıyla, onların görevden alınamayacağına ve bir defaya mahsus belirlenen maaşlarının yasama meclisinin kontrolünde olmamasına karar verildi.²⁵

İlkesel olarak federal bir adaletin kurulmasını ilan etmek yeterince kolaydı, ama güçlükler, bunların yetkileri tanımlandıktan sonra ortaya çıkıyordu.

Federal Mahkemelerin Yetkilerini Saptama Biçimi

Konfederasyonlarda farklı mahkemelerin yetkilerinin saptanmasının güçlüğü – Birlik'in mahkemeleri kendi yetkilerini saptama hakkına sahiplerdir – Bu kural neden tekil eyaletlerin kendileri için ayırdıkları egemenlik payına zarar verir – Eyaletlerin

25 Birlik bölgelere bölündü; her bir bölgeye sabit olarak bir federal yargıç yerleştirildi. Bu yargıcın başkanlık ettiği mahkeme, bölge mahkemesi (*district-court*) olarak adlandırılır.

Ayrıca Yüksek Mahkeme'yi oluşturan yargıçların her biri, belirli çok önemli davaları bizzat yerlerinde karara bağlamak amacıyla her sene ülkenin belli bir kısmında gezmek zorundadırlar: Bu yargıcın başkanlık ettiği mahkemeye, gezici mahkeme (*circuit-court*) denilir.

Sonuçta, en ağır davalar doğrudan ya da başvuru yoluyla Yüksek Mahkeme önünde görülmek zorundadır. Bu Yüksek Mahkeme'de, tüm gezici yargıçlar resmi bir oturum yapmak amacıyla yılda bir defa toplanırlar.

Jüri sistemi, eyalet mahkemeleriyle aynı biçimde ve benzer olaylar için federal mahkemelerde de kullanılır.

Gördüğümüz gibi, Birleşik Devletler'in Yüksek Mahkeme'si ile bizim Yargıtay'ımız arasında hiçbir benzerlik yoktur. Yüksek Mahkeme, asli makam olarak görülür, oysa Yargıtay ikinci veya üçüncü düzeyde asli makam olabilir. Yüksek Mahkeme hakikati meydana getirir, oysa Yargıtay, mahkeme görüşünü oluşturmakla görevli tek biçimli bir mahkeme oluşturur; Yüksek Mahkeme olguyu hukuki olarak yargılar ve başka bir mahkemeye geri göndermeksizin kararı kendi kendine ilan eder; oysa bu ikisi Yargıtay'ın yapamayacağı şeylerdir.

Bkz. 24 Eylül 1789 tarihli organik yasa, M. Story, *Laws of the United States*, 1. cilt, s. 53.

egemenliğı yasalarla ve yasaların yorumlanmasıyla sınırlıdır – Tekil eyaletler böylelikle reel olmaktan çok aşikâr bir tehlikeye maruz kalırlar.

İlk soru şöyle ifade edilebilir: Birleşik Devletler'in anayasası, iki ayrı egemenliğı karşı karşıya koyar, adalet konusunda ise iki farklı mahkeme tarafından temsil edilir. Her ne kadar bu iki mahkemenin yargılama yetkilerinin belirlenmesine özen gösterilse de, bunların kendi aralarında sık sık fikir ayrılıklarına düşmesi engellenemez. Zira bu durumda, karar yetkisini oluşturma hakkı hangisine ait olmalıdır?

Tek ve aynı siyasal toplumları oluşturan halklarda, bir yetki sorusu iki mahkeme arasında ortaya çıktığında, genel olarak hakemlik görevini üçüncü bir mahkeme yapar.

Bunda bir güçlük yoktur, çünkü bu halklarda yargı yetkisi sorusunun, ulusal egemenlik sorusuyla hiçbir ilişkisi yoktur.

Ama tek bir eyaletin Yüksek Yargısının ve Birleşik Devletler'in Yüksek Yargısının üstüne, herhangi bir mahkeme kurmak imkânsızdır.

O halde zorunlu olarak, bu iki mahkemeden birine kendi davasını yargılama ve itiraz edilen davayı dinlemeyi kabul etme hakkını vermek gerekliydi. Bu ayrıcalık farklı eyaletlerin mahkemelerine verilemezdi; bu aslında Birlik'in egemenliğini, hukuksal olarak kurduktan sonra yıkmak anlamına gelirdi; çünkü anayasanın yorumu, anayasanın şartlarının tekil eyaletlerden aldığı bağımsızlık payını onlara yeniden vermiş olurdu.

Federal bir mahkeme yaratarak, eyalet mahkemelerinin hepsinin kendi tarzında ulusal menfaat sorunlarını çözme hakkı ellerinden alınmak ve böylelikle de Birlik'in yasalarını yorumlamak için tek biçimli bir hukuksal teşekkül oluşturulmak istendi. Eğer eyalet mahkemeleri, federal olarak davaları yargılamamayı kabul ederken, bunların federal olmadıklarını iddia ederek yargılasalardı, bu amaca ulaşamazdı.

Birleşik Devletler'in Yüksek Mahkeme'si o halde, her türlü yargılama yetkisi sorununda karar verme hakkını üstlendi.²⁶

Bu, eyaletlerin egemenliklerine yönelik en tehlikeli darbeydi. Böylelikle onların egemenliğı sadece yasalarla değil, aynı zamanda yasaların yorumlanmasıyla da, yani bilinen bir limitle ve hiç bilinmeyen bir başka limitle, sabit bir kuralla ve keyfi bir kuralla sınırlandırılmış oldu. Şu doğrudur ki anayasa federal egemenliğe belirli sınırlar getirmiştir; ama bu egemenliğin eyalet-

26 Zaten, yargılama yetkisiyle ilgili davaları daha seyrek hale getirmek için, federal davaların büyük bir kısmında, tekil eyaletlerin mahkemelerinin, Birlik'in mahkemeleriyle aynı zamanda karar verme hakkına sahip olabilecekleri kabul edildi; ama hüküm giymiş taraf her zaman Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi'ne başvurma olanağına sahiptir. Virginia'nın Yüksek Mahkeme'si, Birleşik Devletler'in Yüksek Mahkemesi'ne kendi mahkeme kararlarını yargılama hakkı için itirazda bulundu ama nafiye. Bkz. *Kent's Commentaries*, I. cilt, s. 300, 370 vd. Bkz. *Story's Comm.*, s. 646 ve 1789 organik yasa; *Laws of the United States*, I. cilt, s. 53.

lerin egemenliğiyle fikir ayrılığına düştüğü her durumda, federal bir mahkeme karar vermek zorundadır.

Diğer taraftan, eyaletlerin egemenliğini tehdit eden bu çeşit işleyişin tehlikeleri, göründükleri kadar büyük değildir.

İlleride Amerika'da gerçek gücün, federal hükümetlerden çok yerel hükümetlerde bulunduğunu göreceğiz. Federal yargıçlar, kendisi adına eyledikleri iktidarın görece zayıflığını hissederler ve yasadışı olarak yargılama yetkisi hakkını istemeye yönelmekten çok yasayla kendilerine verilen davalarda bu haktan vazgeçmeye daha yatkındırlar.

Yargılama Yetkisiyle İlgili Farklı Olaylar

Federal yargılama yetkisinin temelleri olarak konu ve kişi – Büyükelçilere karşı yürütülen dava – Federal Birlik'te yargılama yetkisi – Tekil bir eyalette yargılama yetkisi – Bu kim tarafından yargılanır? – Birlik'in yasalarından doğan dava – Federal mahkemeler tarafından neden yargılanır? – Mukavelenin bozulmasıyla ilgili federal adalet tarafından görülen dava – Tüm bunların sonuçları.

Birlik'in yasa koyucuları, federal yargılama yetkisini saptama yöntemini kabul ettikten sonra, bu yetkinin uygulanmak zorunda olacağı hukuki alanı belirlediler.

Davanın konusu ne olursa olsun, bazı davacıların sadece federal mahkemeler tarafından yargılanabileceği kabul edildi.

Ardından davacının niteliği ne olursa olsun, bazı davaların da sadece bu mahkemeler tarafından görülebileceği belirtildi.

Böylelikle, kişi ve konu, federal yetkilerin iki temeli oldu.

Büyükelçiler, Birlik'in dost uluslarını temsil ederler; büyükelçileri ilgilendiren her şey bir anlamda Birlik'in bütünlüğünü de ilgilendirir. Bir büyükelçi bir davada taraf olduğunda, dava ulusun refahına dokunan bir mesele olur; bu davanın da federal bir mahkemede görülmesi doğaldır.

Birlik'in kendisi dava konusu olabilir; bu durumda, kendi egemenliğinden başka bir egemenliği temsil eden bir mahkemeye başvurmak, hem ulusun menfaatlerine hem de akla karşıt olurdu. Bu davaya bakacak olanlar sadece federal mahkemelerdir.

İki ayrı eyalete bağlı olan iki bireyin bir davası olduğunda, iki eyaletten birisinin mahkemeleri kolayca yargılama yapabilir. İki tarafta da hiçbir kuşku bırakmayacak olan bir mahkemeyi seçmek daha güvenlidir ve bu mahkeme de doğal olarak Birlik'i temsil eden mahkemedir.

Tek başlarına bireyler değil de, eyaletler davacı olduklarında, hakkaniyet sebebine, asli önemde siyasal bir sebep de eklenir. Burada davacıların niteli-

ği, davaya ulusal bir önem kazandırır; iki eyalet arasındaki en küçük davalık bir sorun Birlik'in bütününün barışını ilgilendirir.²⁷

Davaların bizzat doğası, yetkiler konusunda kural oluşturmak zorundadır. Bu nedenle deniz ticaretiyle ilgili tüm sorunlar federal mahkemelerce çözülmek zorundadır.²⁸

Bunun nedenini göstermek kolaydır: neredeyse tüm bu sorunlar, ulusun yasalarının değerlendirilmesi alanına girer. Bu bakımdan bunlar, esas itibarıyla yabancılar karşısında Birlik'in bütününü ilgilendirirler. Ayrıca, deniz tek bir yargı bölgesine ait değildir ve denizle ilgili davaları yürütme hakkına sahip olabilecek sadece ulusal adalet vardır.

Anayasa, doğaları gereği federal mahkemelerin yetkileri içinde olması gereken tüm davaları tek bir kategoride toplar.

Anayasanın bu açıdan ifade ettiği kural basittir, ama geniş bir düşünce sistemini ve çok sayıda olguyu kapsar.

Anayasa, federal mahkemelerin *Birleşik Devletler'in yasalarından kaynaklanabilecek* tüm davaları yargılamak zorunda olduğunu söyler.

İki örnek, yasa koyucuların düşüncelerini tam olarak açıklar.

Anayasa, paranın dolaşımı üzerine yasalar yapma hakkını eyaletler için yasaklar; bu yasağa rağmen bir eyalet bu tür bir yasa yapabilir. İlgili taraflar, yasa anayasaya aykırı olduğu için, buna itaat etmeyi reddederler. Bu durumda federal bir mahkemeye gitmek gerekir, çünkü saldırı yöntemi Birleşik Devletler yasalarında içerilmiştir.

Kongre bir ithalat yasası oluşturur. Bu yasanın anlaşılmasıyla ilgili güçlükler ortaya çıkar. Bu durumda da federal mahkemeye gitmek gerekir, çünkü davanın nedeni, Birleşik Devletler'in bir yasasının yorumlanmasıdır.

Bu kural, federal anayasa için kabul edilen temellerle mükemmel biçimde uyumludur.

Şu doğrudur ki, 1789'da kurulduğu haliyle Birlik'in sadece sınırlı bir egemenliği vardır, ama bu çerçeve içinde birliğin bir tek ve aynı halkı oluşturması istendi.²⁹ Birlik bu sınırlarda egemendir. Bu nokta ortaya konulduktan ve ka-

27 Anayasa aynı zamanda bir eyalet ile başka bir eyaletin yurttaşları arasında olabilecek davaların da federal mahkemelerde görüleceğini söyler. Çok geçmeden, anayasanın bir eyalet ile başka bir eyaletin yurttaşları arasında doğabilecek tüm davalardan yani birbirlerinden *şikâyetçi* olmalarından mı bahsettiği sorusu ortaya çıktı. Yüksek Mahkeme, buna olumlu cevap verdi; ama bu karar, en küçük konuda bile federal mahkemeye çıkmaktan korkan tekil eyaletleri alarma geçirdi. Bu nedenle, anayasada bir düzeltme yapıldı. Buna göre Birlik'in yargı kuvveti, Birleşik Devletler'in eyaletlerinden birisine karşı, başka bir eyaletin yurttaşları tarafından *açılan* davaları yargılayamaz.

Bkz. *Story's Commentaries*, s. 624.

28 Örneğin, tüm korsanlık olayları.

29 Tekil eyaletleri bağımsız kuvvetler olarak Senato'ya sokarak ve onlara başkanlık seçiminde, Temsilciler Meclisi'nden ayrı olarak oy verdirerek, bu ilkeye bazı sınırlandırmalar getirildi; ama bunlar istisnalarlardır. Karşıt ilke hâkimdir.

bul edildikten sonra geri kalanı kolaydır; çünkü eğer anayasada belirtilen sınırlar içinde Birleşik Devletler'in tek bir halk oluşturduğunu kabul ediyorsanız, aynı zamanda onlara tüm halkların sahip olduğu hakları de vermeniz gerekir.

Toplumların doğuşundan beri, şu noktada anlaşıyoruz: Her halk, kendi yasalarının uygulanmasıyla ilgili sorunları kendi mahkemelerinde yargılama hakkına sahiptir. Ama şöyle cevap verilir: Birlik'in konumu benzersizdir, çünkü o bazı konularda göreceli olarak tek bir halk oluşturur; diğer konularda ise bir hiçtir. Bundan ne sonuç çıkar? Birlik, en azından bu konularla ilişkili tüm yasalar için, tam bir egemenliğe tanınan haklara sahiptir. Hakiki güçlük noktası, bu konuların neler olacağıdır. Bu nokta da halledilmiş olduğundan (yukarıda yargılama yetkisinin nasıl oluşturulduğunu gördük), aslında sorun kalmamıştır; çünkü bir davanın federal olduğu, yani anayasa tarafından Birlik'e ayrılan egemenlik payıyla ilgili olduğu bir defa kabul edildiğinde, bundan doğal olarak sadece federal bir mahkemenin bu davayı görebileceği sonucu çıkar.

O halde, Birleşik Devletler yasalarına saldırmak veya kendini savunmak için onlara başvurmak istendiğinde, başvurulması gereken yer federal mahkemelerdir.

Böylelikle Birlik'in mahkemelerinin yetki alanı, Birlik'in egemenliğinin daraldığı veya yayıldığı kadar daralır veya yayılır.

1789 yılında yasa koyucuların temel amacının egemenliği iki ayrı parçaya bölmek olduğunu görmüştük. Birisine Birlik'in tüm genel menfaatlerinin yönetimini; diğerine ise tüm eyaletlerin her birine özel menfaatlerin yönetimini yerleştirdiler.

Temel olarak özen gösterdikleri şey, federal hükümetin, tekil eyaletlerin saldırılarına karşı kendisini kendi alanı içinde savunabilmesi için yeteri kadar kuvvetle donatılmasıydı.

Eyaletlere gelince, genel ilke olarak onların kendi alanlarında özgür oldukları kabul edildi. Merkezî hükümet onları ne yönetebilir, ne de onların işleyişini teftiş edebilir.

Kuvvetlerin ayrılmasından bahsettiğim kısımda, bu son ilkeye her zaman saygı gösterilmediğini belirtmiştim. Sadece tek bir eyaleti ilgilendiriyormuş gibi görünse de, sadece bu eyaletin yapamayacağı belli yasalar vardır.

Birlik'in bir eyaleti, bu türde bir yasayı çıkardığında, bu yasanın uygulanmasından zarar gören yurttaşlar federal mahkemelere başvurabilirler.

Böylelikle, federal mahkemelerin yetki alanı, sadece kaynağını Birlik'in yasalarından alan davaları kapsamaz, aynı zamanda tekil eyaletlerin anayasaya aykırı olarak yaptıkları yasalardan doğan davaları da kapsar.

Eyaletlerin suçla ilgili geriye dönük yasaları çıkarması yasaktır; bu türden bir yasa gereğince mahkûm olan bir insan federal adalete başvurabilir.

Anayasa aynı zamanda eyaletlerin, bir mukavele gereğince kazanılan hakları ortadan kaldırılabilen veya bozabilen (*imparing the obligations of contracts*)³⁰ yasalar yapmasını yasaklamıştır.

Bir kişi eyaletinin bu türden bir yasayı çiğnediğini fark ettiğine inanırsa, buna boyun eğmeyi reddedebilir ve bu konuda federal mahkemeye başvuru-
rabilir.³¹

Bana göre bu düzenleme eyaletlerin egemenliğine, diğer her şeyden çok daha derin bir biçimde saldırıyor.

Açıkça ulusal amaçlarda federal hükümetlere ayrılan haklar belirlidir ve anlaması da kolaydır. Alıntıladığım madde aracılığıyla dolaylı olarak kabul edilen haklar ise kolayca kavranmaz ve sınırları net olarak çizilmemiştir. Aslında anlaşmaların varlığına karşı duran ve böylelikle merkezî hükümetin saldırılarına malzeme sağlayabilecek çok sayıda siyasal yasa vardır.

Federal Mahkemelerin İşleyiş Biçimi

Konfederasyonlarda adaletin doğal zayıflığı – Yasa koyucuların, federal mahkemelerin önüne, mümkün olduğunca eyaletleri değil de, tek olarak bireyleri çıkarmak için gösterdikleri çabalar – Amerikalılar bunu nasıl başardı? – Federal mahkemelerin sıradan kişiler üzerindeki doğrudan etkisi – Birlik'in yasalarını ihlal eden eyaletlere karşı dolaylı saldırı – Federal adaletin kararı yerel yasayı yıkmaz, ama onu güçsüzleştirir.

Federal mahkemelerin haklarının neler olduğunu açıkladım; bunların nasıl uygulandıkları daha az önemli değildir.

30 Story kitabında, sayfa 503'te şöyle der: Şu tamamen açıktır ki, bir mukavelede içerilen taahhütlerin sonucu olarak tarafların herhangi bir tür niyetiyle genişleyen, sınırlandırılan veya değişen her türlü yasa bu anlaşmayı bozar. Aynı yazar, aynı yerde, federal yargılama yetkisinin bir mukaveleden anladığı şeyi özenle tanımlar. Tanım çok uzundur. Eyalet tarafından bir kişiye verilen ve o kişi tarafından kabul edilen bir ruhsat, bir mukaveledir ve bu, yeni bir yasanın etkisiyle ortadan kaldırılamaz. Eyalet tarafından bir şirkete verilen tüzük, bir mukaveledir ve eyaleti ve temsilciyi bağlar. O halde bahsettiğimiz anayasa maddesi, *kazanılmış hakların* hepsinin değil, ama büyük bir kısmının varlığını güvence altına alır. Gayet yasal biçimde bir mülke sahip olabilirim ve bu mülkü bir mukavele yüzünden kaybedebilirim. Ona sahip olmak benim için kazanılmış haktır ama bu hak federal anayasa tarafından garanti altına alınmamıştır.

31 Story tarafından alıntılanan önemli bir örnek şudur (s. 508): New-Hampshire'da Dartmouth koleji, Amerikan devriminden önce, belli sayıda bireyin üzerinde anlaşığı bir tüzük gereğince kuruldu. Bu tüzük gereğince, bu kolejin idarecileri kurulu bir teşekkül veya Amerikan dilindeki ifadeyle bir '*corporation*' oluşturur. New-Hampshire'm yasama meclisi, orijinal tüzüğün maddelerini değiştirmenin zorunlu olduğuna karar verdi ve bu tüzükten doğan tüm hakları, ayrıcalıkları ve imtiyazları yeni idarecilere verdi. Eski idareciler direndiler, federal mahkemeye başvurdular ve davayı da kazandılar. Gerekece şuydu: Orijinal tüzük, eyalet ile temsilciler arasında yapılmış hakiki bir mukaveledir; yeni bir yasa bu tüzüğün kurallarını değiştiremez, bir mukavele gereğince kazanılmış haklara zarar veremez ve sonuç olarak Birleşik Devletler Anayasası'nın X. kısmındaki I. maddeyi ihlal edemez.

Egemenliğin paylaşılmadığı ülkelerde adaletin karşı konulmaz gücü, yine bu ülkelerdeki mahkemelerin, kararın muhatabı olan tek bir bireyle mücadele içinde bütün olarak ulusu temsil etmesi olgusundan kaynaklanır. Hukuk fikri, hukukun kendisinden destek aldığı güç fikriyle bağlantılıdır.

Ama egemenliğin bölündüğü ülkelerde durum böyle değildir. Adalet çok sık biçimde karşısında izole bir birey değil, ulusun bir bölümünü bulur. Böylelikle onun ahlâki kudreti ve maddi gücü daha az büyüktür.

Federal ülkelerde, adalet o halde doğal olarak zayıf ve güçlü bir biçimde yargılanabilir.

Konfederasyonlarda yasa koyucu, egemenliği paylaşmayan halklarda mahkemelerin işgal ettiklerine benzer bir yeri kendi mahkemelerine vermeye durmaksızın çalışmak zorundadırlar. Başka kelimelerle söylersek, yasa koyucular, federal adaletin ulusu temsil etmesi ve tekil menfaatlerin de mahkemeler tarafından temsil edilmesi konularında çaba gösterirler.

Yapısı nasıl olursa olsun, bir hükümet, yönetilenleri kendisine borçlu olduğu şeyi vermeye zorlamak için, onlar üzerinde etki yapmak zorundadır; yönetilenlerin saldırılarına karşı kendisini korumak için ise onlara karşı hareket etmeye ihtiyaç duyar.

Yönetilenleri yasalara itaat etmeye zorlamak için hükümetin onlar üzerinde yaptığı doğrudan etkiye gelince, Birleşik Devletler Anayasası, bu yasalar adına eyleyen federal mahkemelerin sadece bireylerle işi olduğunu söyler (bu da onun şaheseridir). Aslında, konfederasyonun anayasasının çizdiği çerçevede sadece bir tek ve aynı halkı oluşturduğunu açıklamasıyla, bu anayasayla oluşturulan ve onun sınırları içinde eyleyen hükümet de, temel amacı kararlarını bir aracı olmaksızın sıradan yurttaşlara ulaştırmak olan ulusal bir hükümetin tüm haklarını almış olur. O halde örneğin Birlik bir vergi toplamayı buyurduğunda, bunları almak için başvuracağı yer eyaletler değildir, vergi payına göre başvurulacak her bir Amerikan yurttaşdır.

Birlik'in bu yasasının uygulanmasını kendi çevresinde sağlamaktan sorumlu olan federal adalet, dik kafalı eyaleti değil, vergi yükümlüsünü mahkûm edebilir. Diğer halkların adaletinde olduğu gibi, karşısında sadece bireyi bulur.

Burada Birlik hasmını kendi kendisi seçmiştir. Zayıf olanı seçmiştir; bireyin yenilmesi doğaldır.

Ama Birlik, saldırmak yerine, kendisini savunmaya indirgediği zaman, güçlük artar. Anayasa eyaletlere yasalar yapma hakkını tanır. Bu yasalar Birlik'in haklarına zarar verebilirler. Burada, zorunlu olarak yasa yapan eyaletin egemenliğiyle mücadele içine girilir. O halde eylem biçimleri arasında en az

tehlikeli olanı seçmekten başka yapacak bir şey yoktur. Bu yol daha önce anlattığım genel ilkeler tarafından önceden belirtilmişti.³²

Şunu anlıyoruz ki, bahsettiğim olaylarda Birlik, yasayı hükümsüz kılan eyaleti federal bir mahkemeye çağırabilirdi; böylelikle, fikrin doğal akışı takip edilmiş olurdu. Ama bu biçimde, federal adalet doğrudan karşısında bir eyalet bulabilirdi ve bu da olabildiğince kaçınılmak istenen şeydir.

Amerikalılar, yeni bir yasanın uygulamada herhangi bir tekil menfaate zarar vermemesinin neredeyse imkânsız olduğunu düşündüler.

Federal anayasanın yaratıcıları, işte bu tekil menfaate dayanarak, Birlik'in dava açmak zorunda olabileceği yasal önlemlere müdahale edebileceklerini düşündüler. Bu tekil menfaatlere bir barınak sunan da onlardır.

Bir eyalet bir şirkete toprak satar; bir yıl sonra, yeni bir yasa aynı toprağı farklı bir biçimde düzenler ve bir anlaşmayla kazanılmış hakların değiştirilmesine engel olan anayasanın bu kısmı ihlal edilir. Yeni yasa gereğince satın alan kişi, mülkiyetini almak için ortaya çıktığında, eski hakları elinde bulunduran mülk sahibi onu Birlik'in mahkemeleri önünde dava eder ve onun hiçbir hakkının olmadığını savunur.³³ Böylelikle, gerçekte federal adalet, eyaletin egemenliğiyle kapışma halinde bulunur; ama ona sadece dolaylı olarak ve uygulamada bir ayrıntı üzerinden saldırır. Demek oluyor ki federal adalet, yasaya ilkesel olarak değil, sonuçları bakımından müdahale eder; onu yıkmaz, ama onu güçsüzleştirir.

Nihai olarak son bir hipotez kaldı.

Her bir eyalet, bir varoluşu ve kendisine ait yasaları olan bir tüzel teşekkül oluşturur; sonuç olarak, dava açabilir veya dava edilebilir. Örneğin bir eyalet başka bir eyaleti mahkemeye verebilir.

Bu durumda, Birlik için yerel bir yasaya saldırmak söz konusu değildir; bir eyaletin taraf olduğu bir davayı yargılamak söz konusudur. Bu herhangi bir davadır; sadece davacıların niteliği farklıdır. Burada bu bölümün başında ifade ettiğim tehlike hâlâ vardır; ama bu defa bundan kaçınılamaz; bu tehlike federal bileşimlerin özüne içkindir ve bu bileşimler her zaman, bu tehlikelere karşı adalet sisteminin kullanılması için ulusun içinde tekil kuvvetler yaratmışlardır.

32 Amerika'da yargı kuvveti başlıklı bölüme bakınız.

33 Bkz. *Kent's Commentaries*, I. cilt, s. 387.

Devletin Büyük Kuvvetleri Arasında Yüksek Mahkeme'ye Ayırılan Önemli Mevki

Hiçbir halk, Amerikalılar kadar büyük bir yargı kuvveti oluşturmadı – Görevlerinin kapsamı – Siyasal etkisi – Birlik'in barışı ve bizzat varoluşu yedi federal yargıcın bilgeliliğine bağlıdır.

Yüksek Mahkeme'nin örgütlenmesini ayrıntılı olarak inceledikten sonra, ona verilen görevleri bütün içinde düşündüğümüzde, başka hiçbir halkın böyle devasa bir yargı kuvvetini kurmadığını kolayca keşfederiz.

Bu mahkeme, haklarının *doğası* gereği ve yargılayabileceği unsurların *türü* gereği şüphesiz tüm mahkemelerin üstüne yerleşir.

Avrupa'nın tüm uygar ülkelerinde, hükümet her zaman, bizzat kendisini ilgilendiren sorunları çözmeyi olağan mahkemelere bırakma konusunda büyük bir isteksizlik gösterir. Hükümet mutlak olduğunda, bu isteksizlik doğal olarak daha büyük olur. Tersine, özgürlük arttıkça, mahkemelerin yetki çerçevesi her zaman genişler; ama hiçbir Avrupa ülkesi, kaynağı ne olursa olsun her türlü yargı sorununun müşterek yargının yargıçlarına bırakılabileceğini hiç düşünmedi.

Amerika'da bu teori pratiğe geçirildi. Birleşik Devletler'in Yüksek Mahkeme'si, ulusun tek ve biricik mahkemesidir.

Yasaların ve anlaşmaların yorumlanmasıyla görevlidir; deniz ticaretiyle ilgili sorunlar ve genel olarak insanların haklarıyla ilgili sorunlar ona özel yetkileri oluştururlar. Hatta her ne kadar oluşumu hukuki olsa da, görevlerinin neredeyse tamamen siyasal olduğunu söyleyebiliriz. Onun yegâne amacı, Birlik'in yasalarını uygulamaktır ve Birlik sadece hükümetin yönetilenle, ulusun yabancılarla ilişkilerini düzenler; yurttaşların kendi aralarındaki ilişkiler neredeyse her zaman eyaletlerin egemenlik alanına girer.

Bu önemli ilk amaca, daha büyük olan bir başkasını eklemek gerekir. Avrupa uluslarında, mahkemeler sadece bireyleri yargılayabilir; ama Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi, egemenleri kendi önüne çıkarabilir. Mahkeme'nin basamaklarında ilerleyen mübaşir şunların duyurusunu yaptığında: "Ohio eyaletine karşı New York eyaleti", sıradan bir adalet mahkemesinde olmadığımızı hissederiz. Ve bu davacıardan birisinin bir milyon insanı, diğerinin iki milyon insanı temsil ettiğini düşündüğümüzde, yedi yargıcın omuzlarındaki sorumluluk karşısında şaşırırız. Zira bu yargıçların kararı yurttaşların büyük bir kısmını ya sevindirecektir ya da üzecektir.

Birlik'in barışı, refahı ve bizzat varoluşu yedi federal yargıcın ellerinde durmaksızın dinlenir. Onlar olmaksızın, anayasa ölü bir eserdir; yasama teşekkülünün saldırılarına karşı direnmek için yürütme kuvvetinin başvurduğu kişiler onlardır. Yasama meclisi, yürütme kuvvetinin girişimlerine karşı

kendisini savunmak için; Birlik, eyaletlerin kendisine itaat etmesi için; eyaletler, Birlik'in abartılı haklar elde etmesine karşı koymak için; kamu menfaati bireysel menfaate karşı; koruma zihniyeti demokratik istikrarsızlığa karşı onlara başvurur. Bu yargıçların kuvveti muazzamdır; ama bu bir kamuoyu kuvvetidir. Halk yasaya itaat etmeye muvaffak olduğunda, onlar kadir-i mutlaklardır; oysa halk yasayı hor gördüğünde, hiçbir şey yapamazlar. Zira kamuoyu kuvveti, kullanımı en zor olan kuvvettir, çünkü sınırlarının nerede olduğunu tam olarak söylemek imkânsızdır. Bu sınırların yakınında durmak da, bunları aşmak da genellikle tehlikelidir.

O halde federal yargıçlar sadece iyi yurttaşlar değil, aynı zamanda bilgili ve namuslu kişiler olmak zorundadırlar ve tüm üst düzey görevliler için zorunlu olan nitelikler bu devlet adamlarında bulunmak zorundadır; zamanın ruhunu ayırt etmeyi, aşılabilecek engellere meydan okumayı ve dalgalar Birlik'in egemenliğini ve yasalara gösterilmesi gereken itaati kendileriyle birlikte sürüklemekle tehdit ettiklerinde akımlara karşı koymayı bilmeleri gerekir.

Başkan, devlete zarar vermeksizin başarısız olabilir, çünkü başkanın vazifesi sınırlıdır. Kongre, Birlik'i yok etmeksizin yanılabilir, çünkü Kongre'nin üstünde seçimle ilgili teşekkül bulunur. Bu teşekkül de Kongre'nin üyelerini değiştirerek onun zihniyetini değiştirebilir.

Ama eğer Yüksek Mahkeme ihtiyatsız ve kokuşmuş insanlardan oluşursa, konfederasyonun anarşiden veya sivil savaştan korkması gerekir.

Ayrıca, eğer yanılmıyorsak, tehlikenin asıl nedeni mahkemenin oluşumunda değildir, bizzat federal hükümetlerin doğasında bulunur. Sadece konfedere halklarda yargı kuvvetinin güçlü bir biçimde kurulmasının zorunlu olduğunu görmüştük, çünkü hiçbir yerde toplumsal teşekküle karşı mücadele edebilecek bireysel varoluş, hükümetin maddi gücünü kullanmasına direnme konusunda bu kadar büyük ve bu kadar iyi durumda değildir.

Zira bir kuvvetin güçlü olması ne kadar zorunluysa, ona o kadar çok geniş kapsam ve bağımsızlık vermek gerekir; bir kuvvet ne kadar kapsamlı ve bağımsızsa, onun suistimali o kadar çok tehlikelidir. O halde, kötülüğün kaynağı bu kuvvetin oluşumunda değildir, bizzat böyle bir kuvvetin varoluşunu zorunlu kılan eyaletlerin oluşumundadır.

Federal Bileşim Eyaletlerin Bileşiminden Hangi Açıdan Üstündür?

Birlik'in bileşimini tekil eyaletlerin bileşimiyle nasıl karşılaştırabiliriz? – Birlik'in yapısının üstünlüğünü, federal yasa koyucuların bilgeliğine atfetmemiz gerekir – Birlik'in yasama meclisi, eyaletlerin meclisine göre halka daha az bağımlıdır – Yürütme kuvveti kendi alanında daha özgürdür – Yargı kuvveti, çoğunluğun iradesine daha az bağılıdır – Bunun pratik sonuçları – Federal yasa koyucular, demokra-

tik hükümetlere için tehlikeleri hafiflettiler; eyaletin yasa koyucuları ise bu tehlikeleri arttırdılar.

Federal bileşim temel olarak ortaya koyduğu amaç bakımından eyaletlerin bileşiminden ayrılır, ama bu amaca ulaşma yöntemleri açısından ise ona çok yaklaşır. Hükümetin konusu farklıdır, ama hükümet etme biçimi aynıdır. Bu özel bakış açısı altında, onları yararlı biçimde karşılaştırabiliriz.

Federal bileşimin eyaletlerin bileşimlerinden daha üstün olduğunu düşünüyorum. Bu üstünlüğün birçok nedeni vardır.

Birlik'in güncel oluşumu, eyaletlerin çoğunun oluşumundan sonra gerçekleşmiştir; o halde Birlik kazanılmış bu deneyimden faydalanmış olabilir.

Buna karşın, eğer federal anayasanın oluşmasından itibaren Amerika konfederasyonunun on bir yeni eyaletle çoğaldığını ve bu yeni eyaletlerin, seleflerinin yapılarında var olan hataları hafifletmekten çok neredeyse her zaman bunları attırdığını düşünürsek, bu nedenin sadece ikincil olduğuna ikna olabiliriz.

Oysa federal bileşimin üstünlüğünün ana nedeni bizzat yasa koyucularının niteliklerinde bulunur.

Bu yapı oluştuğu dönemde, yakında konfederasyon yıkılacak gibi görünüyordu; bu yıkım herkes için neredeyse aşıkardı. Bu karışık durumda, halk belki en çok sevdiği kişileri değil de, en çok değer verdiği kişileri seçti.

Daha önce yukarıda, Birlik'in yasa koyucularının neredeyse hepsinin bilgileriyle dikkat çektiklerini, yurtseverlikleriyle ise daha çok dikkat çektiklerini söylemiştim.

Tüm yasa koyucular toplumsal bir krizin içinde yol aldılar; bu kriz boyunca da özgürlük tını, güçlü ve tahakküm kuran bir otoriteye karşı durmaksızın mücadele etmek zorundaydı. Mücadele sona erdiğinde, kitlenin kışkırtılan tutkuları, alışıldığı üzere, uzun zamandan beri var olmayan tehlikelere karşı koyarken, bu kişiler durdular; yurtlarına daha sakin ve kavrayışlı bir biçimde baktılar; kati bir devrimin tamamlandığını ve bundan sonra halkı tehdit eden tehlikelerin sadece özgürlüğün suistimal edilmesinden doğabileceğini görüyorlardı. Düşündükleri şeyi söyleme cesaretleri vardı, çünkü bizzat bu özgürlük için kalplerinin derinliklerinde samimi ve coşkulu bir sevgi besliyorlardı; onu kısıtlamaktan bahsetme cüretini gösteriyorlardı, çünkü onu yıkmak istemediklerinden eminlerdi.³⁴

34 Bu dönemde, anayasanın en etkili redaktörlerinden birisi olan ünlü Alexandre Hamilton *Fédéraliste*'te şunları yayınlamaktan çekinmedi (no. 71):

“Yürütme kuvvetinin, sadece halkın veya yasama meclisinin isteklerine köle ruhlu bir biçimde boyun eğerek daha iyi iş görebileceğini düşünen kişiler olduğunu biliyorum; ama bana öyle geliyor ki bu kişiler, hükümet etme ve kamusal refahı sağlama konularında kaba fikirlere sahiptirler.

Eyaletlerin birçoğu temsilciler meclisine sadece bir sene için, Senato'ya ise iki sene için vekâlet verir. Öyle ki, yasama teşekkülünün üyeleri, kurucularının en küçük isteklerine çok sıkı bir biçimde bağlansın.

Birlik'in yasa koyucuları ise, yasama meclisinin bu aşırı bağımlılığının, halkı sadece kuvvetlerin kaynağı değil, aynı zamanda hükümet haline getiren temsili sistemin temel niteliklerini bozabileceğini düşündüler.

Milletvekilinin kendi özgür iradesini kullanması için seçimle ilgili vekâletin süresini arttırdılar.

Federal bileşim, farklı eyaletlerin bileşimleri gibi, yasama teşekkülünü iki dala ayırdı.

Ama eyaletlerde yasama meclisinin iki kısmı aynı öğelerden oluşur ve aynı seçim biçimine tabidir. Buradan şu sonuç çıkar: Çoğunluğun tutkuları ve iradeleri kolaylıkla gün yüzüne çıkar ve şu veya bu mecliste hızlıca bir organ ve bir araç bulur. Bu yasaların biçimlendirilmesine sert ve hızlı bir özellik verir.

Federal bileşimin de halkın oylarıyla oluşan iki meclisi vardır; ama seçilebilme yeterlilikleri ve seçim biçimleri farklıdır; bazı uluslarda olduğu gibi, yasama meclisinin iki dalından birisinin, diğerinin farklı menfaatlerini temsil etmemesi için, bu federal bileşim, üstün bir bilgeliği temsil eder.

Senatör olmak için olgun bir yaşa ulaşmış olmak gerekir ve az sayıda üyesi olan önceden seçilmiş bir kurul Senatörleri seçmekle görevlidirler.

Demokrasiler doğal olarak her türlü toplumsal gücü yasama teşekkülünün elinde toplamaya eğilimlidir. Doğrudan halktan türeyen bir kuvvet olan bu teşekkül aynı zamanda onun kadir-i mutlaklığına en çok katılan kuvvettir.

Halkın fikirleri aklı başında ve olgun oldukları zaman, bu fikirler, halkın kamusal işleri emnet ettiği kişilerin tutumlarını yönetirler. Bu durum cumhuriyetçi bir yapının kurulmuş olmasından kaynaklanır: ama cumhuriyetin ilkeleri, halkın tutkularının en küçük rüzgârla sürüklenmeye bırakılmasını ve çoğunluğun menfaatlerine ihanet etmek için onun önyargılarını pohpohlayan insanlar tarafından kışkırtılan halkın her türlü anlık dürtüsüne boyun eğmekte acele edilmesini gerektirmez.

Halk, genellikle sadece kamusal iyiliğe ulaşmak ister, bu doğrudur; halk onu arayarak sıkça yanılır. Eğer halkın, ulusal refahı üretmek için kullanılacak araçları her zaman sağlıklı bir biçimde yargıladığını söylersek, onun sağduyusunun bu tür pohpohlamaları küçümseyebildiğini görebiliriz. Çünkü halk bazen yanıldığını deneyimle öğrendi. Burada şaşırmamız gereken şey, parazitlerin ve dalkavukların kurnazlıkları tarafından kovalansa da; birçok aç gözlü ve zavallı insanın durmaksızın hazırladığı tuzaklarla çevrili olsa da; her gün hak etmeden halkın güvenini taşıyan veya bu güvene layık olmaktansa ona sahip olmaya çalışan kişilerin hileleri tarafından aldatılmış olsa da, halkın çok sık yanılmıyor olmasıdır.

Halkın hakiki menfaatleri istekleriyle karşılık içinde olduğunda, bu menfaatleri korumakla görevlendirilmiş olan kişilerin ödevi, halkın kendisini bulmasına ve olayları soğukkanlılıkla değerlendirmesine zaman tanımak için, onun geçici olarak içine düştüğü hatayla çarpışmaktır. Kendi yanlışlarının öldürücü sonuçlarından böylelikle kurtulmuş bir halkın, halka hizmet etmek için onu kızdırmada riskini gösterme cesaretine ve yüce gönüllülüğüne sahip olan insanlara minnetlerini göstererek onların abidelerini diktikleri olmuştur."

O halde, yasama teşekkülünde, içinde her türlü otorite türünü toplamaya yönelik olağan bir eğilim olduğunu görüyoruz.

Kuvvetlerin bir noktada toplanması, kamusal meselelerin iyi yürütülmesine özellikle zarar vermenin yanında, çoğunluğun despotizmini de kurar.

Eyaletlerin yasa koyucuları sık sık demokrasinin bu içgüdüsüne kendilerini kaptırdılar; Birleşik Devletler'in yasa koyucuları ise her zaman cesaretle bir biçimde bunlara karşı mücadele ettiler.

Eyaletlerde, yürütme kuvveti, görünüşte yasama organının yanına yerleşmiş olan üst düzey bir görevlinin ellerindedir, ama bu kişi aslında sadece yasama organının isteklerinin kör bir faili ve pasif bir aracıdır. Peki bu kuvvet gücünü nereden alır? Görevinin süresinden mi? Genel olarak bu kişi sadece bir yıl için atanır. İmtiyazlarından mı? Neredeyse hiç imtiyazı yoktur. Yasama organı, onun içinde bulunan özel komisyonları yasaları uygulamakla görevlendirerek, onu tamamen iktidarsız hale getirebilir. Eğer isterse, onun maaşını elinden alarak onu adeta geçersiz kılabilir.

Federal bileşim, yürütme kuvvetinin her türlü hakkını ve her türlü sorumluluğunu tek bir insanda toplar. Başkana dört yıl süre verir; görev süresi boyunca maaşını alacağı konusunda güvence verir; onun için bir destekçi grubu oluşturur ve ona [yasama meclisinin kararlarını askıya alabilmesi için] bir veto hakkı verir. Federal oluşum, tek kelimeyle, yürütme kuvvetinin alanını özenle çizdikten sonra, başkana mümkün olduğunca bu alan içinde güçlü ve özgür bir pozisyon sağlar.

Eyaletlerin oluşumunda, tüm kuvvetler arasında yasama kuvvetinden en az bağımsız kalan kuvvet yargı kuvvetidir.

Buna karşın, tüm eyaletlerde, yasama organı yargıçların maaşlarını saptar ve bu da yargıçları, zorunlu olarak yasama organının doğrudan doğruya etkisi altına alır.

Bazı eyaletlerde, yargıçlar sadece belli bir süre için atanırlar, böylece güçlerinin ve özgürlüklerinin büyük bir kısmından mahrum kalırlar.

Başka eyaletlerde ise, yasama ve yargı kuvvetlerinin tamamen birbirlerine karışmış olduğu görülür. Mesela New York Senatosu bazı davalar için eyaletin üst mahkemesini oluşturur.

Tersine, federal bileşim, yargı kuvvetini diğerlerinden ayırmaya özen gösterir. Üstelik yargıçların sabit maaşlarını ve geri alınamaz görevlerini ilan ederek, onları bağımsız kılar.

Bu farkların pratik sonuçlarını algılamak kolaydır. Dikkatli bir gözlemci, Birlik'in kamusal görevlerinin, tekil eyaletlerin görevlerine göre çok da iyi yürütüldüğünü fark eder.

Federal hükümet işleyişinde eyaletlere göre daha adil ve daha ılımlıdır. Bakış açısında daha fazla bilgelik, projelerinde daha fazla süre ve daha ustalık-

h bir düzenleme, aldığı önlemlerde ise daha fazla beceriklilik, daha fazla tutarlılık, daha fazla kesinlik vardır.

Birkaç kelime bu kısmı özetlemek için yeterlidir.

İki temel ilke demokrasilerin varoluşunu tehdit eder:

Yasama kuvvetinin seçimle ilgili teşekkülün isteklerine tam olarak kul-luk etmesi.

Hükümetin tüm kuvvetlerinin yasama kuvvetinde toplanması.

Eyaletlerin yasa koyucuları bu tehlikelerin gelişmesini kolaylaştırdı. Birlik'in yasa koyucuları ise, bunları daha az korkutucu hale getirmek için yapabilecekleri her şeyi yaptılar.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Federal Yapısını Diğer Federal Yapılardan Ayıran Şey

Amerikan konfederasyonu görünüşte tüm konfederasyonlara benzer – Buna karşın etkileri farklıdır – Bunun nedeni nedir? – Bu konfederasyon hangi açıdan diğerlerinden ayrışır? – Amerikan hükümetinin federal bir hükümeti değil de, eksik kalmış bir ulusal hükümeti vardır.

Amerika Birleşik Devletleri, ilk ve tek konfederasyon örneğini vermedi. Eski çağlardan bahsetmezsek, modern Avrupa bunun birçok örneğini verdi. İsviçre, Alman İmparatorluğu, Hollanda Cumhuriyeti konfederasyonlardı ve ya hâlâ öyleler.

Bu farklı ülkelerin yapılarını incelediğimiz zaman, şaşırtıcı bir biçimde bu federal hükümetler tarafından verilen kuvvetlerin, Birleşik Devletler hükümetinin Amerikan federal yapısına verdiği kuvvetlerle neredeyse aynı olduğunu görürüz. Amerikan federal bileşimi gibi onlar da merkezi hükümette barış ve savaş yapma hakkı, askere çağırma hakkı, genel ihtiyaçların giderilmesi için ve ulusun müşterek menfaatlerini düzenlemek için para verirler.

Buna karşın bu farklı halklardaki federal hükümet güçsüz ve kudretsizdir, oysa Birlik'in hükümeti kamusal meseleleri güçlü ve kolay bir biçimde yürütür.

Dahası da vardır. İlk Amerikan Birliği, hükümetinin aşırı zayıflığı nedeniyle var olmaya devam edemedi, bununla birlikte bu zayıf hükümet, günümüzdeki federal hükümetler kadar geniş haklara sahipti. Hatta bu hükümetin ayrıcalıklarının bazı açılardan daha fazla olduğunu bile söyleyebiliriz.

O halde, Birleşik Devletler'in güncel yapısında ilk başta dikkat çekmeyen, ama etkisini derin bir biçimde hissettiren yeni ilkeler vardır.

İlk bakışta kendisini önceleyen federal yapılara benzer gibi görünen bu bi-

leşim, aslında günümüz siyaset biliminde büyük bir keşif olarak iz bırakacak tamamen yeni bir teori üzerine dayanır.

1789'daki Amerikan konfederasyonunu önceleyen tüm konfederasyonlarda, müşterek bir amaçta ittifak kuran halklar, federal bir hükümetin buyruklarına itaat etmeye rıza gösterdiler; ama Birlik'in yasalarının uygulanmasını düzenleme ve gözetleme hakkını korudular.

1789 yılında birleşen Amerikan eyaletleri, sadece federal hükümetin kendilerine yasaları dikte etmesine değil, aynı zamanda onun yasalarını kendi kendisine uygulamasına da razı oldular.

İki olayda da hukuk aynıdır, sadece hukukun uygulanması farklıdır. Ama bu tek fark muazzam sonuçlar üretir.

Günümüzdeki Amerikan Birliği'nden önce gelen tüm konfederasyonlarda, federal hükümet, kendi ihtiyaçlarını karşılamak için, yerel hükümetlere başvuruyordu. Alman önlemler taraflardan birisinin hoşuna gitmediği durumda ise, federal hükümet her zaman itaat etmek zorunluluğundan kaçabiliyordu. Eğer federal hükümet güçlüyse, orduya başvuruyordu; zayıfsa, kendisine ait olan Birlik'in yasalarına karşı direnişi hoş görüyordu, güçsüzlüğünü bahane ediyordu ve hareketsizliğin gücüne müracaat ediyordu.

Böylelikle sürekli olarak şu iki şeyden birisi oluyordu: Federal otoritenin haklarını elinde tutan birleşmiş halkların en kudretlisi, onun adına tüm diğerleri üzerinde tahakküm kuruyordu³⁵ veya federal hükümet kendi haline bırakılıyordu ve böylelikle de konfederasyonda anarşi çıkıyordu, Birlik de iktidarını kaybediyordu.³⁶

Amerika'da Birlik, eyaletleri değil, sade yurttaşı yönetir. Bir vergi koymak istediğinde, Massachusetts hükümetine değil, Massachusetts'te ikamet edenlere başvurur. Eski federal hükümetler karşılarında halkları bulurlar, Birlik hükümeti ise bireylerle muhataptır. Bu hükümet onların gücünü ödünç almaz, kendi gücü vardır. Kendisine ait idarecileri, mahkemeleri, adalet memurları ve ordusu vardır.

Kuşkusuz her bir eyaletin ulusal tını, kolektif tutkuları ve yerel önyargıları, bu şekilde kurulmuş olan federal iktidarın kapsamını bilahare daraltmaya ve onun isteklerine karşı direniş merkezleri yaratmaya çabalar. Bu iktidar, sınırlı egemenliğe sahip olduğundan, egemenliğe tam olarak sahip olan hükümetler kadar güçlü olamaz; ama bu federatif sistemlere içkin bir kusurdur.

Amerika'da her bir eyaletin direnme fırsatı ve eğilimi çok daha azdır. Eğer

35 Phillipe'in döneminde Yunanlılarda gördüğümüz şey budur. İçinde her zaman Hollanda vilayetinin yasa yaptığı Felemenk Cumhuriyeti'nde de olan budur. Günümüzde Germenlerde olan şey aynıdır. Avusturya ve Prusya meclisin failleridir ve onlar tüm konfederasyonda tahakküm kururlar.

36 İsviçre Konfederasyonu her zaman böyleydi. İsviçre yüzyıllar boyunca, komşularının kıskançlığına maruz kalmaksızın var olmuştur.

direnmek isterlerse, bunu sadece Birlik'in yasalarını açıkça ihlal ederek, adaletin olağan işleyişini kesintiye uğratarak ve isyan bayrağını çekerek uygulamaya geçirebilirler. Tek kelimeyle, eyaletin aniden aşırı bir pozisyon alması gerekir, oysa bu insanların uzun zamandan beri yapmaktan çekindiği bir şeydir.

Eski konfederasyonlarda, Birlik'e verilen bu haklar, iktidar mücadelesine neden olmasa da savaş nedeniydiler, çünkü bunlar, itaat etmeye zorlayan yöntemleri arttırmaksızın, Birlik'in taleplerini çoğaltıyorlardı. Böylelikle, federal hükümetlerin hakiki zayıflıklarının, doğrudan sözde iktidarlarından dolayı, arttığını görüyorduk.

Amerikan Birliği'nde durum böyle değildi; olağan hükümetlerin çoğu gibi, federal hükümet, uygulama hakkına sahip olduğu her şeyi yapabilir.

İnsanın zihni, kelimelerden çok şeyleri daha kolayca icat eder: Bu kadar çok hatalı terimin ve kusurlu deyim kullanımı da bundan kaynaklanır.

Birçok federal ulus daimi bir bütünlük oluşturur ve ulusal bir hükümetin yaptığı gibi, sıradan yurttaşlar üzerinde eylemeksizin, konfedere halkların her biri üzerinde eylemde bulunan ve onları bir teşekkül olarak toplayan üst bir otorite kurar.

Bu hükümet, her ne kadar diğerlerinden farklı da olsa, federal ismini alır.

Ardından, içinde birçok halkın reel olarak müşterek menfaatlerinde bir birlik oluşturduğu ve diğer konularda ise konfedere olarak birbirlerinden ayrı kaldıkları bir toplum biçimi keşfederiz.

Burada merkezî hükümet, ulusal hükümetlerin yaptığı gibi, yönetilenler üzerinde aracı olmaksızın eyler, onları idare eder ve hatta onları yargılar, ama sınırlı bir çerçevede bunu yapar. Açıktır ki burada aslında federal bir hükümet değil, eksik bir ulusal hükümet söz konusudur. Böylelikle tam olarak ne ulusal ne de federal olan bir hükümet biçimi bulundu; ama orada duruldu ve bu yeni şeyi açıklayacak yeni bir kavram henüz bulunmadı.

Bu yeni konfederasyon türü bulunmadığı için, tüm Birlik çabaları ya sivil savaşa ya köleliğe ya da durgunluğa neden oldu. Birlik'i oluşturan halkların hepsi, sorunlarının çaresini görmelerine veya bunları uygulama cesaretini göstermelerine yardımcı olacak aydınlıktan yoksunlardı.

İlk Amerikan Birliği böylelikle başarısız oldu.

Ama Amerika'da, konfedere eyaletler bağımsızlığa ulaşmadan önce, uzun zaman aynı İmparatorluğun parçalarını oluşturuyorlardı. Bu nedenle, kendi kendilerini tamamen yönetme alışkanlıkları yoktu ve ulusal önyargılarının kökleri de derinlere inmiyordu. Dünyanın geri kalanından daha aydın olan bu halklar, bilgilenme açısından kendi aralarında eşitlerdi. Halkların genellikle federal hükümetin genişlemesine karşı duran tutkularını zayıf bir biçimde hissediyorlardı ve bu tutkulara en önemli yurttaşlar tarafından karşı

çıkıldı. Amerikalılar, kendilerini kötü hissettikleri anda, çözümünü azimli bir biçimde fark ettiler. Yasalarını düzelttiler ve ülkeyi kurtardılar.

Federal Sistemin Avantajları ve Özellikle Amerika İçin Faydası Üzerine

Küçük ulusların faydalandığı mutluluk ve özgürlük – Büyük ulusların kudreti – Büyük imparatorluklar uygarlığın gelişmesini kolaylaştırır – Uluslar için güç sık sık temel refah unsurudur – Federal sistemin amacı, halkların ülkelerinden kazandıkları büyük ve küçük avantajları birleştirmektir – Birleşik Devletler'in bu sistemden elde ettiği avantajlar – Yasa nüfusun ihtiyaçlarına boyun eğme ve nüfus yasanın zorunluluklarına boyun eğmez – Amerikan halkları arasında özgürlüğün etkinliği, ilerlemesi, beğenisi ve kullanımı – Birlik'in kamusal tını yerel yurtseverliğin özetidir – Nesneler ve fikirler, Birleşik Devletler'in içinde özgürce dolanır – Birlik, küçük bir ülke gibi özgür ve mutludur ve büyük bir ülke gibi saygı görür.

Küçük uluslarda, toplumun gözü her şeye nüfuz eder; gelişme tını en küçük ayrıntılara kadar iner; zayıflığı nedeniyle mutedil olan halkın ihtirasları, çabaları ve kaynakları neredeyse tamamen içerideki rahatlığa odaklanır. Üstelik, her ulusun yetileri genellikle sınırlı olduğundan, istekleri de aynı şekilde sınırlı olur. Varlıkların orta halli olması neredeyse koşulları da eşit kılar; teahüllerin basit ve sakin bir cazibesi vardır. Böylelikle her şeyi düşünen ve ahlâklı olmanın ve aydınlanmanın farklı aşamalarına önem veren küçük uluslarda genel olarak büyük halklara göre daha fazla rahatlık, daha fazla nüfus ve daha fazla sakinlik vardır.

Küçük bir ulusta tiranlık kurulduğunda, her açıdan daha fazla rahatsızlık verir, çünkü sınırlı bir alanda hareket eden tiranlık, her şeyi bu alana dahil eder. Büyük meselelerle ilgilenmeye başlamadan önce, birçok küçük konuyla meşgul olur; hem şiddetini hem de müdahaleciliğini gösterir. Aslında kendi alanı olan siyasal dünyayı özel yaşama hapseder. Eylemleri yönlendirdikten sonra zevkleri de keyfince yönlendirmeye can atar; devleti yönettikten sonra aileleri yönetmek ister. Ama bu seyrek şekilde olur; aslında özgürlük küçük toplumların doğal koşuludur. Hükümet küçük toplumlarda, ihtirasları çekici kılacak çok az şey sunar ve egemen iktidarın tek bir insanın elinde kolayca toplanması için kişilerin kaynakları da çok sınırlıdır. Bu olsa da, yönetilenlerin toplanması ve müşterek bir çabayla hem tiranı hem de tiranlığı alt üst etmesi zor değildir.

O halde küçük uluslar her zaman siyasal özgürlüğün beşiği oldular. Bunların bazılarının büyüyerek bu özgürlüğü kaybettiği oldu; işte bu nedenle özgürlük, nüfusun az sayıda olmasından kaynaklanır, bizzat halkın kendisinden değil.

Uzun süre cumhuriyet olarak kalmış büyük bir ulus örneğini dünya tarihinde göremiyoruz.³⁷ Bu şu anlama gelir: Böyle bir ulus var olamaz. Benim için ise, insanın mümkün olanı sınırlandırmak ve geleceği yargılamak istemesi ihtiyatsızlıktır; gerçeklik ve mevcudiyet her zaman insanın elinden kaçır ve insan en iyi bildiği konularda her zaman kendisini beklenmedik sürprizlerle karşı karşıya bulur. Kesin bir biçimde söylenebilecek şey şudur: Büyük bir cumhuriyetin varoluşu küçük bir cumhuriyete nazaran daha fazla ve sürekli olarak risklere açıktır.

Cumhuriyetlere yönelik vahim tutkular, ülkenin genişliğiyle birlikte artarken, ona destek olan erdemler aynı ölçüde artmazlar.

Bireylerin ihtirası devletin kudretiyle birlikte artar; partilerin gücü, ulaşmak istedikleri amacın önemiyle artar; ama bu yıkıcı tutkulara karşı mücadele etmek zorunda olan yurt sevgisi, engin bir cumhuriyette küçük bir cumhuriyete göre daha güçlü değildir. Bu sevginin daha az gelişmiş ve daha az kuvvetli olduğunu göstermek kolay bile olabilirdi. Büyük zenginlik ve derin sefalet, metropoller, teamüllerin bozulması, egoizm, menfaatlerin karmaşıklığı, neredeyse her gün devletin büyüklüğünden doğan tehlikelerdir. Bunların çoğu bir monarşinin varlığına zarar vermez, hatta bazıları onun sürekliliğine katkı bile sunabilir. Ayrıca monarşilerde hükümetin kendisine has bir gücü vardır; hükümet halkı kullanır ama ona bağlı değildir; halk ne kadar büyükse, prens de o kadar güçlüdür. Oysa cumhuriyet hükümeti bu tehlikelerin karşısına sadece çoğunluğun desteğini koyabilir. Zira bu güç unsuru büyük bir cumhuriyette küçük bir cumhuriyetten daha çok kuvvetli değildir. Böylelikle, saldırı yöntemleri durmaksızın sayılarını ve kuvvetlerini artırırken, direnme gücü aynı kalır. Hatta bu gücün azaldığını bile söyleyebiliriz, çünkü halkın nüfusu ne kadar çoksa, zihinlerin ve menfaatlerin doğası da o kadar çok çeşitlenir ve sonuç olarak kompakt birçoğunluk oluşturmak da daha zorlaşır.

Ayrıca beşerî tutkuların sadece ulaşmak istediği amacın büyüklüğüyle değil, aynı zamanda bu tutkuları duyan bireylerin çokluğuyla da güç kazandığını gözlemleyebiliriz. Duygusunu paylaşan heyecanlı bir kitlenin ortasında kendisini tek başına hissettiğinden daha fazla coşkulu bulmayan kişi yoktur. Büyük bir cumhuriyette siyasal tutkular, sadece peşinde oldukları konular devasa olduğu için değil, aynı zamanda milyonlarca insan benzer bir biçimde ve aynı anda bu tutkuları hissettiği için karşı konulmaz olurlar.

O halde genel olarak hiçbir şeyin büyük imparatorluklar kadar insanların rahatlığına ve özgürlüğüne karşıt olmadığını söylemek mümkündür.

Buna karşın büyük devletlerin de kendilerine özgü ve tanınması gereken avantajları vardır.

37 Burada küçük cumhuriyetlerin konfederasyonundan bahsetmiyorum, tam olarak büyük bir cumhuriyetten bahsediyorum.

Burada sıradan insanlar arasındaki iktidar isteği başka yerlere göre daha ateşlidir; şöhret sevgisi, büyük bir halkın alkışlarında çabalamaya ve adeta bu alkışlar üzerinde yükselmeye değer bir amaç bulan bazı kişilerde daha gelişkindir. Düşünce burada her konuda daha hızlı ve daha kuvvetli bir itici güç kazanır; fikirler daha özgür biçimde dolanır; metropoller, insan zihninin tüm menzillerini ışılatan ve birleştiren engin entelektüel merkezler gibidirler. Bu durum bize neden büyük ulusların, küçük uluslara göre uygarlıkların genel amacına ve aydınlığına doğru daha hızlı ilerleme gösterdiklerini açıklar. Önemli keşiflerin, küçük bir hükümetin muktedir olamadığı ulusal bir gücün gelişmesini gerektirdiğini buna eklemek gerekir. Büyük uluslarda hükümetin daha büyük fikirleri vardır ve hükümet eski rutinlerden ve yerel egoizmden tamamıyla kurtulur. Kavramlarında daha fazla beceri, tavırlarında daha fazla gözü peklik vardır.

Küçük ulusların içindeki rahatlık, barışı devam ettirebildikleri sürece daha eksiksiz ve daha yaygındır; ama savaş durumu onlara büyük devletlerden daha çok zarar verebilir. Büyük devletlerde sınırların uzaklığı bazen halkın yüzyıllar boyunca tehlikeden uzak kalmasını sağlar. Kitle için savaş, yıkımdan çok bir huzursuzluk nedenidir.

Ayrıca, bu konuda olduğu gibi başka konularda da geri kalan her şeye egemen olan bir düşünce vardır: zorunluluk düşüncesi.

Eğer sadece küçük uluslar olsaydı ve hiçbir büyük ulus olmasaydı, insanlık kesinlikle daha özgür ve mutlu olabilirdi; ama sanki büyük bir ulus yokmuş gibi davranamayız.

Bu da ulusal refahın yeni bir unsurunu ortaya çıkartır, bu da güçtür. Her gün tahrip edilme veya işgal edilme risklerine açık olan bir halkın refah ve özgürlük imajı sunmasının ne önemi vardır? Başka bir halk denizlere hâkim olurken ve ticari pazarlarla ilgili yasaları yaparken, bu halkın fabrika sahibi ve tüccar olmasının ne önemi vardır? Küçük uluslar, zayıf oldukları için değil, küçük oldukları için sefil durumdadırlar. Büyükler ise büyük oldukları için değil, güçlü oldukları için gelişirler. O halde güç, uluslar için mutluluğun ve hatta bizzat varoluşun ilk koşullarından birisidir. Özel koşullar hariç, küçük halkların sonu her zaman büyüklerle şiddet yoluyla birleşmek ya da kendi aralarında birleşmek olur. Kendisini koruyamayan, kendi kendisine yetemeyen bir halk kadar içler acısı başka bir durum bilmiyorum.

Ulusların büyüklüğünden ve küçüklüğünden kaynaklanan farklı avantajları birleştirmek için federal sistem yaratıldı.

Bu sistemin kabul edilmesinden doğan iyilikleri kavramak için Amerika Birleşik Devletleri'ne bir göz atmak yeterlidir.

Merkezileşmiş büyük halklarda, yasa koyucu yasalara farklı yerleri ve temülleri kapsamayan tek biçimli bir karakter vermekle yükümlüdür. Tekil

olaylardan haberi olmayan bu yasa koyucu sadece genel kurallara göre iş görür. Böylelikle insanlar da yürürlükteki bu yasaların gereklerine boyun eğmekle yükümlüdürler, zira yasama, insanların ihtiyaçları ve teamülleriyle uzlaşmayı bilemez; bu da büyük bir huzursuzluk ve sefalet nedeni olur.

Bu sakınca konfederasyonlarda yoktur; Kongre toplumsal yaşamın temel edimlerini düzenler; tüm ayrıntılar ise yerel yasama organına bırakılır.

Egemenliğin bu bölünmesinin Birlik'i oluşturan her bir eyaletin rahatlığına ne derece hizmet ettiği tahayyül edilemez. Kendisini korumakla veya büyümekle meşgul olmayan bu küçük toplumlarda her türlü kamusal kudret ve bireysel enerji içerideki iyileşmelere yönelir. Yönetilenlerin yanına yerleşmiş bulunan her bir eyaletin merkezî hükümeti, günlük olarak hissedilen ihtiyaçlardan haberdardır. Böylelikle yerel hükümet her sene, kent meclislerinde veya eyaletin yasama organı önünde tartışılan ve ardından basın da ele alınan yeni planlar sunar. Bu planlar da evrensel menfaatleri ve yurttaşların çabalarını harekete geçirir. Bu iyileşme ihtiyacı Amerikan cumhuriyetlerini durmaksızın hareket ettirir ve onlara ket vurmaz. İktidar ihtirası orada yerini, daha bayağı ama aynı zamanda daha az tehlikeli olan bir tutku olarak rahatlık sevgisine bırakır. Yeni dünyada cumhuriyet formlarının varoluşlarının ve sürelerinin, federal sistemin varoluşu ve süresine bağlı olduğu fikri, Amerika'da genel olarak kabul görmüş bir fikirdir. Güney Amerika'nın yeni eyaletlerinin içine düştüğü sefaletin büyük bir kısmı, orada egemenliğin bölünmesi yerine, büyük cumhuriyetler kurulmak istenmesine bağlıdır.

Aslında Birleşik Devletler'de cumhuriyet hükümetine yönelik eğilimin ve bu hükümetin kullanım biçiminin kentlerde ve yerel meclislerin bağrında doğduğu inkâr edilemez. Örneğin bir kanalın açılmasının ve bir yol taslağının çizilmesinin büyük bir siyasal mesele olduğu, ödeme yapacağı bir ordu ve destekleyeceği bir savaşı olmayan ve eyaletin kendisini yönetenlere ne çok fazla zenginlik, ne de çok fazla şöhret veremediği Connecticut gibi küçük bir ulusta, burada olan şeylere cumhuriyetten daha doğal ve daha iyi biçimde uyum sağlayacak bir sistem düşünülemez. Zira, özgür bir halkın bu cumhuriyetçi tını, teamülleri ve alışkanlıkları, farklı eyaletler içinde doğduktan ve geliştirildikten sonra, kolayca ülkenin bütününe uygulandı. Birlik'in kamusal tını adeta yerel yurtseverliğin sadece bir özetidir. Birleşik Devletler'in her bir yurttaşı, küçük cumhuriyetinin kendisine ilham verdiği menfaati müşterek yurt sevgisine nakletti. Bu yurttaş, Birlik'i savunarak, kantonunun gelişen refahını, kamusal işlerin buradan yönetilmesi hakkını ve bizzat kendisini zenginleştirecek iyileştirme planlarının başarılı olması umudunu yani ülkenin genel menfaatlerinden ve ulusun ihtişamından çok insanlara gündelik olarak dokunan şeyleri savunur.

Diğer yandan, burada ikamet edenlerin zihinleri ve teamülleri onları büyük bir cumhuriyeti geliştirmeye diğerlerinden daha yatkın kıldıysa, federal sistem bu işi daha kolay hale getirmiştir. Amerikan eyaletlerinin konfederasyonu, çok sayıda insandan oluşan yığınların olağan sıkıntılarını ortaya koymaz. Birlik, erimi bakımından büyük bir cumhuriyettir; ama merkezî hükümetinin meşgul olduğu konular çok az olduğu için onu neredeyse küçük bir cumhuriyete de benzetebiliriz. Birlik'in edimleri önemlidir, ama bunlar az sayıdadır. Birlik'in egemenliği sınırlı ve eksik olduğundan, bu egemenliğin kullanımı özgürlük için tehlike oluşturmaz. Aşırı iktidar heveslerini ve büyük cumhuriyetler için öldürücü olan ayaklanmaları kışkırtmaz. Her şey zorunlu olarak ortak bir merkez tarafından sonuçlandırılmadığı için, burada ne uçsuz bucaksız metropoller, ne aşırı zenginlikler, ne büyük sefaletler, ne de ani devrimler görülür. Siyasal tutkular, ateş fırtınası gibi ülkenin tüm yüzeyine bir anda yayılmak yerine, her bir eyaletin bireysel menfaatleri ve tutkuları karşısında yok olur.

Buna karşın, tek ve aynı halk olan Birlik'te, her şey ve tüm fikirler özgürce dolaşıma girer. Hiçbir şey girişimci ruhun ilerlemesini durduramaz. Birlik'in hükümeti kabiliyetli ve aydın kişilere başvurur. Birlik'in sınırlarının içinde, aynı imparatorluğa boyun eğen bir ülkede olduğu gibi, derin bir barış egemendir; dışında ise, Birlik yeryüzünün en kudretli uluslarının arasındayken yer alır. Sekiz yüz fersahtan fazla kıyısını dış ticarete sunar ve tüm dünyanın anahtarlarını elinde tutarak, denizlerin en uzak noktalarına kadar bayrağına saygı duyulmasını sağlar.

Birlik, küçük bir ulus gibi, özgürdür ve mutludur; büyük bir ulus gibi de görkemli ve güçlüdür.

Federal Sistemin Tüm Halklar İçin Uygun Olmamasının Nedeni ve Anglo-Amerikalıların Bu Sistemi Kabul Etmesine Olanak Tanıyan Şey

Her türlü federal sistemde bulunan yasa koyucunun mücadele edemeyeceği kusurlar – Tüm federal sistemlerin karmaşıklığı – Yönetilenlerin gündelik olarak bilgilerini kullanması gerekir – Amerikalıların hükümet konusundaki pratik bilgisi – Federal sisteme içkin bir diğer kusur: Birlik hükümetinin göreceli zayıflığı – Amerikalılar bu kusuru daha az tehlikeli hale getirdiler ama onu ortadan kaldıramadılar – Tekil eyaletlerin egemenlikleri Birlik'ten görünüşte daha zayıftır, ama aslında ondan daha güçlüdürler – Neden? – O halde, konfedere halklarda birlik olmak için, yasalardan bağımsız olarak, doğal nedenlerin olması gerekir – Anglo-Amerikalılar arasında bu nedenler nelerdir? – Birbirlerinden 400 fersah uzak olan Maine ve Georgia, Normandiya ve Breton'dan daha doğal olarak birleşirler – Savaşın konfederasyonların temel tehlikesi olması – Bizzat Birleşik Dev-

letler örneği bunu kanıtlar – Birlik'in büyük savaşlardan korkmasına gerek yoktur – Neden? – Amerikalıların federal sistemini kabul edebilecek Avrupa halklarını bekleyen tehlikeler.

Bazen yasa koyucu, yoğun çabaları sonucu ulusun kaderi üzerinde dolaylı bir etkide bulunmayı başarabilir ve bundan dolayı onun dehasını kutlarız. Buna karşın, yasa koyucunun hiçbir etkide bulunamadığı ülkenin coğrafi konumu, kaynağını bilmediği teamüllerden ve fikirlerden hareketle onun katkısı olmaksızın yaratılan toplumsal durum ve bilmediği bir hareket noktası, yasa koyucunun kendisine karşı boşuna mücadele ettiği ve kendisinin de alıştığı çok kuvvetli toplumsal hareketler oluştururlar.

Yasa koyucu denizin ortasında yol bulmaya çalışan bir insana benzer. Kendisini taşıyan gemiyi yönetebilir ama onun yapısını değiştiremez, rüzgârlar yaratamaz, okyanusun ayaklarının altında yükselmesini engelleyemez.

Amerikalıların federal sistemden çıkardıkları avantajları gösterdim. Geriye sadece bu sistemi kabul etmelerine olanak tanıyan şeyi anlatmak kaldı. Çünkü bu faydalardan yararlanma olanağı tüm halklara verilmemiştir.

Federal sistemde yasalardan kaynaklı arızı kusurlar buluruz; bunlar yasa koyucular tarafından düzeltilebilir. Sisteme içkin olan ve bu federal sistemi uygulayan halklar tarafından yok edilemeyecek başka kusurlar da vardır. O halde, bu halkların hükümetlerinin doğal eksikliklerine katlanmak için gerekli gücü kendi kendilerinde bulmaları gerekir.

Federal sisteme içkin olan kusurlar arasında en görünür olanı, kullandığı yöntemlerin karmaşıklığıdır. Bu sistem zorunlu olarak iki egemenliği karşı karşıya koyar. Yasa koyucu, bu iki egemenliğin hareketlerini daha basit hale getirmeyi ve bunları olabildiğince birbirlerine eşit kılmayı başarabilir; böylece ikisini de net olarak belirlenmiş eylem alanlarında tutabilir; ama sadece tek bir egemenlik varmış gibi yapamaz, bu iki egemenliğin bazı konularda birbirlerine dokunmalarını engelleyemez.

Öyleyse, federal sistem, kim ne yaparsa yapsın, karmaşık bir teori üzerine dayanır. Bu teorinin uygulanması da yönetilenlerin gündelik olarak zihinlerinin aydınlığını kullanmasını gerektirir.

Genel olarak, halkların tinlerini sadece basit kavramlar ele geçirirler. Yanlış bir fikir, açık ve belirli ise, dünyada her zaman doğru ama karmaşık olan bir fikirden daha fazla kudrete sahiptir. Buradan şu sonuç çıkar: Büyük bir ulusta küçük uluslar gibi olan partiler her zaman, ulaşmak istedikleri amacı ve kullandıkları yöntemleri eksik biçimde ifade eden, ama onsuz da varlıklarını sürdüremeyecekleri ve hareket edemeyecekleri bir ismi veya ilkeyi sembol olarak kabul etmekte acele ederler.

Sadece tek bir fikir üzerine veya tanımlanması kolay tek bir duygu üzerine

dayanan hükümetler, belki en iyileri değillerdir, ama hiç şüphesiz en güçlüleri ve en kalıcılarıdır.

Bilinen tüm federal anayasaların en mükemmeli olan Birleşik Devletler'in anayasasını incelediğimiz zaman, tersine, düzenlemek zorunda olduğu konularda ortaya koyduğu çok sayıdaki değişik ve iyice ayırt edilmiş bilgiden dehşete kapılırız. Birlik'in hükümeti neredeyse tamamen yasal kurgular üzerine dayanır. Birlik, neredeyse sadece zihinlerde var olan ve genişliği ile sınırları sadece akılla keşfedilen ideal bir ulustur.

Genel teori iyi anlaşıldıktan sonra, uygulamayla ilgili güçlükler kalır; bunlar da sayısızdır, çünkü Birlik'in egemenliği eyaletlerin egemenliğine o kadar çok bağlıdır ki, ilk bakışta onun sınırlarını kavramak imkânsızdır. Böyle bir hükümette her şey uzlaşmayla ve beceriyle yürütülür ve bu hükümet, sadece uzun zamandan beri işlerini kendi kendine yönetmeye alışmış ve içinde siyaset biliminin toplumun en alt sınıflarına kadar indiği bir halk için uygundur. Amerikalıların sağduyusuna ve pratik zekâsına en çok federal anayasalarından doğan sayısız güçlüklerden kaçınma biçimlerini görünce hayran kaldım. Amerika'da, Kongre'nin yasalarından doğan yükümlülükler ile kaynağını eyaletin yasalarından alan yükümlülükleri şaşırtıcı bir kolaylıkla ayırt edemeyen; Birlik'in genel yetki alanına giren konuları, yerel yasama organının düzenlemek zorunda olduğu konulardan ayırdıktan sonra, federal mahkemelerin yetkilerinin başladığı noktayı ve eyalet mahkemelerinin yetkilerinin durduğu sınırı gösteremeyen halktan bir insanla neredeyse hiç karşılaşmadım.

Birleşik Devletler Anayasası, beşerî endüstrinin güzel eserlerine benzer, zira bu eserler kendilerini keşfeden kişilere görkem ve servet bahşederken, başka ellerde yararsız kalırlar.

Günümüzde Meksika'nın bize gösterdiği şey budur.

Federal sistemi kurmak isteyen Meksika'nın sakinleri, komşuları olan Anglo-Amerikalıların federal anayasasını model aldılar ve onu neredeyse tamamen kopyaladılar.³⁸ Ama yasanın anlatmak istediğini kendilerine taşıyarak, bu yasayı canlı tutan tını de aynı zamanda taşımış olmadılar. Böylelikle onları iki ayrı hükümetin çarkları arasında durmaksızın gidip gelirken görürüz. Anayasanın çizdiği çerçeveden doğan eyaletlerin egemenliği ve Birlik'in egemenliği her gün birbirlerinin içine nüfuz ediyor. Hâlâ güncel olarak Meksika durmaksızın anarşiden askerî despotizme ve askerî despotizmden anarşiye sürükleniyor.

Bizzat federal sisteme içkin olarak gördüğüm tüm kusurların ikincisi ve vahim olanı, Birlik hükümetinin göreceli zayıflığıdır.

Tüm konfederasyonların kendisi üzerine dayandığı ilke egemenliğin bö-

38 1824 yılına ait Meksika Anayasası'na bakınız.

lünmesidir. Yasa koyucular bu bölünmeyi makul hale getirirler; hatta belli bir süre için bunu tüm bakışlardan uzak tutarlar, ama böyle bir bölünme yokmuş gibi yapamazlar. Zira, bölünmüş bir egemenlik her zaman tam egemenlikten daha zayıftır.

Birleşik Devletler Anayasası'nı açıklarken, Birlik'in iktidarını federal hükümetin sınırlı alanına kapatan Amerikalıların nasıl bir beceriyle ona ulusal bir hükümet biçimi ve belli bir noktaya kadar da ulusal hükümet gücü veremeyi başardığını görmüştük.

Bu şekilde karar alan Birlik'in yasa koyucuları konfederasyonların doğal tehlikesini azalttılar; ama onu tamamen ortadan kaldıramadılar.

Diyebiliriz ki Amerikan hükümeti eyaletlere başvurmaz: Buyruklarını doğrudan yurttaşlara iletir ve onların tek tek müşterek iradenin gücüne boyun eğmesini sağlar.

Ama eğer federal yasa bir eyaletin menfaatlerine ve önyargılarına ciddi bir biçimde zarar verirse, bu eyaletin yurttaşlarının her birinin itaat etmeyi reddeden kişinin davasına müdahil olmasından çekinmek gerekmez mi? Eyaletin tüm yurttaşları Birlik'in otoritesinden aynı anda ve aynı biçimde zarar gördüğü zaman, federal hükümet onlara karşı koymak için yurttaşları birbirlerinden yalıtmaya boşuna çabalayacaktır: Onlar, kendilerini savunmak için birleşmeleri gerektiğini içgüdüsel olarak hissedeceklerdir ve eyaletlerine bırakılan egemenlik kısmında temellenen bir düzenleme bulacaklardır. Böylelikle kurgu yerini gerçekliğe bırakmak için yok olacaktır ve merkezî otoriteyle mücadele eden ülkenin bir kısmına ait örgütlü bir kuvvet ortaya çıkacaktır.

Federal adaletle ilgili de aynı şeyler söylenebilir. Birlik'in mahkemelerinin bir eyaletin önemli bir yasasını ihlal ettiği özel bir davada, aşikâr olmasa da gerçekte mücadele bir yurttaş tarafından temsil edilen zarar görmüş olan eyalet ile mahkemeleri tarafından temsil edilen Birlik arasında geçecektir.³⁹

İnsanların tutkularını tatmin etme yolu bulduktan sonra, yasal kurgular yardımıyla, onların bu yolu kavramasını ve kullanmasını engelleyeceğini tahayyül edebilmek için dünyevi meselelerle ilgili az da olsa deneyim sahibi olmak gerekir.

Böylelikle, Amerikan yasa koyucuları, iki egemenlik arasındaki mücadeleyi daha az olası hale getirerek, dava konularını ortadan kaldırmadılar.

39 Örneğin: Anayasa Birlik'e ikamet edilmeyen arazileri kendisi yararına satma hakkı vermiştir. Varsayalım ki Ohio, anayasanın sadece herhangi bir eyaletin yargılama alanına henüz bağlı olmayan arazilerden bahsettiğini ve bu nedenle kendisinin bunları satabileceğini gerekçe göstererek, kendi sınırları içinde olan araziler için aynı hakkı istedi. Adli soruşturma, belgelerini Birlik'ten alan müşteriler ile eyaletten alanlar arasında geçecektir, Birlik ve Ohio arasında değil. Ama eğer Birleşik Devletler mahkemesi, federal müşterinin mülkiyete sahip olduğuna karar verirse ve Ohio mahkemeleri de rakibinin mülkiyetinde ısrarcı olursa, yasal kurgu ne olacaktır?

Hatta daha ileriye gidebiliriz ve çekişme halinde federal iktidara üstünlük vermediklerini söyleyebiliriz.

Yasa koyucular, Birlik'e para ve ordu verdiler, ama eyaletler de halkın sevgisini ve desteğini korudular.

Birlik'in egemenliği, dış ilişkilerle ilgili çok az sayıdaki konuyla bağlantılı olan soyut bir varlıktır. Eyaletlerin egemenliği gün gibi ortadadır; onu kolayca kavrarız; her an onun eylediğini görürüz. Bu egemenliklerden birisi yenidir, diğeri ise halkla birlikte doğmuştur.

Birlik'in egemenliği bir sanat eseridir. Eyaletlerin egemenliği ise doğaldır; aile reisinin otoritesi gibi kendi kendisine var olur.

Birlik'in egemenliği sadece büyük menfaatlerle ilgili olarak insanlara dokunur; devasa ve mesafeli bir ülkeyi, müphem ve belirsiz bir duyguyu temsil eder. Eyaletlerin egemenliği adeta her bir yurttaşı sarmalar ve onları her gün cezbeder. Yurttaşın mülkünü, özgürlüğünü, yaşamını garanti altına almakla yükümlüdür. Her an onun refahı veya sefaleti üzerinde etkide bulunur. Eyaletlerin egemenliği anılar, alışkanlıklar, yerel önyargılar, yerel ve ailevi egoizm üzerine; tek kelimeyle, insanın gönlünde yurt güdüsünü kuvvetli kılan her türlü şey üzerine dayanır. O halde onun avantajlarından nasıl kuşku duyabiliriz?

Yasa koyucular, federal sistemin mevcut kıldığı iki egemenlik arasında tehlikeli fikir ayrılıklarının olmasını engelleyemeyeceklerinden dolayı, konfederale halkları savaştan caydırmak için gösterdikleri çabalarına, bunları barışa yönlendiren özel hükümleri de eklediler.

Buradan şu sonuç çıkar: Eğer federal pakt, uygulandığı halklarda müşterek yaşamı rahat hale getiren ve hükümetin işini kolaylaştıran belli sayıda birlik olma koşulunu karşılamıyorsa, onun uzun süreli bir varlığı da olmayabilir.

Böylelikle, federal sistem, başarılı olmak için sadece iyi yasalara ihtiyaç duymaz, aynı zamanda hal ve şartların da bunu kolaylaştırması gerekir.

Konfederasyon oluşturduğunu gördüğümüz tüm halkların, birleşmenin zihinsel bağı olarak iş gören belli sayıda ortak menfaati vardır.

Ama maddi menfaatler dışında, insanın başka fikirleri ve duyguları vardır. Bir konfederasyonun uzun süre var olabilmesi için, uygarlıkta, konfederasyonu oluşturan değişik halkların ihtiyaçlarından daha az türdeşliğin olması gerekir. Vaud kantonu uygarlığı ile Uri kantonu uygarlığıyla karşılaştırılabilir, tıpkı 19. yüzyıl 15. yüzyıla karşılaştırılabildiği gibi: Aslında İsviçre'nin hiçbir zaman federal bir hükümeti olmadı. Bu farklı kantonlar arasında Birlik sadece harita üzerinde vardır; ve eğer merkezî bir otorite her yerde bu yasaları uygulamak isteseydi, bunu daha iyi kavrayabilirdik.

Birleşik Devletler'de federal hükümetin varoluşunu hayranlık uyandırma-

cak şekilde kolaylaştıran bir olgu vardır. Farklı eyaletlerin sadece neredeyse aynı menfaatleri, aynı kökenleri ve aynı dilleri yoktur, ama aynı zamanda bunlar neredeyse aynı uygarlık düzeyindedirler. İşte bu neredeyse her zaman eyaletlerin kendi aralarındaki anlaşmayı kolaylaştırır. Ne kadar küçük olursa olsun farklı bölgelerinde, Avrupa'nın yarısından daha büyük bir alanı kaplayan Amerikan halkından daha az türdeş özellik sunmayan bir Avrupa ulusu görmedim.

Maine eyaletinden Georgia eyaletine kadar yaklaşık dört yüz fersah mesafe vardır. Buna karşın Maine uygarlığı ile Georgia uygarlığı arasında, Normandiya uygarlığı ile Breton uygarlığı arasında olandan daha az fark vardır. O halde engin bir imparatorluğun iki ucuna yerleşmiş bulunan Maine ve Georgia, aralarında sadece bir dere bulunan Normandiya ve Breton'dan daha kolay biçimde bir konfederasyonu doğal olarak oluşturabilir.

Halkın teamüllerinin ve alışkanlıklarının Amerikan yasa koyucularına sunduğu bu kolaylığa, ülkenin coğrafi konumundan doğan başka kolaylıklar eklenir. Federal sistemin kabul edilmesini ve devam ettirilmesini ilkesel olarak bu diğer kolaylıklara atfetmek gerekir.

Bir halkın yaşamında dikkat çekebilecek tüm kararlardan en önemlisi savaştır. Bir halk savaşta yabancı halklarla karşı karşıya kalan tek bir birey gibi davranır: Bizzat kendi varoluşu için mücadele eder.

Sadece bir ülkenin içinde barışı sürdürmek ve refahı kolaylaştırmak söz konusu olduğunda, hükümetin ustalığı, yönetilenlerin akli ve insanların neredeyse her zaman yurtları için duyduğu doğal bağlanma kolayca yeterli olabilir; ama bir ulusun büyük bir savaş yapabilmesi için, yurttaşların çok sayıda ve can sıkıcı fedakârlıklar yapması gerekir. Çok fazla insanın bu tür toplumsal gerekliliklere boyun eğmeye muktedir olacağına inanmak demek, insanlığı iyi tanımamak demektir.

Buradan şu ortaya çıkar ki, büyük savaşlar yapmak zorunda kalmış halklar, kendilerine rağmen hükümetlerinin güçlerini artırmak zorunda kalmışlardır. Bunu yapmayı başaramayanlar fethedilmişlerdir. Uzun bir savaş neredeyse her zaman ulusları şu üzücü alternatifle baş başa bırakır: Yenilgileri onları yıkıma götürür, zaferleri ise despotizme.

O halde genel olarak bir hükümetin zayıflığı en görünür ve en tehlikeli biçimde savaşta ortaya çıkar ve federal hükümetlere içkin kusurun, hükümetlerinin çok zayıf olması olduğunu göstermiştim.

Federal sistemde sadece idari merkeziyet veya buna yakın herhangi bir şey olmadığı gibi, hükümetin merkeziyeti de sadece eksik biçimde var olur. İşte bu, içinde merkeziyetin tam olduğu halklara karşı kendini savunmak gerektiği zaman büyük bir zafiyet nedeni olur.

Birleşik Devletler'in federal bileşiminde ve içinde merkezî hükümetin da-

ha fazla reel güç kazandığı tüm federal bileşimlerde, bu kötülük hâlâ kendisini derinden hissettirir.

Okurun buna karar vermesi için bir tek örnek yeterlidir.

Anayasa, bir başkaldırıyı önlemek veya bir istilayı bertaraf etmek için Kongre'ye farklı eyaletlerin milislerini aktif göreve çağırma hakkı verir; başka bir madde de, bu durumda Birleşik Devletler başkanının milislerin şefi olarak kumandan olduğunu belirtir.

1812 yılındaki savaşta, başkan Kuzey'deki milislere sınırlara doğru hareket etmesi emrini verdi; ama savaşın menfaatlerine zarar verdiğini düşünen Connecticut ve Massachusetts birliklerini göndermeyi reddetti.

Bu eyaletler, anayasanın federal hükümete, *başkaldırı* ve *istila* durumunda milisleri göreve çağırma hakkı verdiğini, oysa bu durumda ne bir başkaldırının ne de bir istilanın söz konusu olduğunu söylediler. Birlik'e milisleri aktif göreve çağırma hakkı veren aynı anayasanın eyaletlere subaylarını atama hakkını bıraktığını da eklerler. Bu eyaletlere göre, buradan şu sonuç çıkar: Savaşta bile, Birlik'in hiçbir subayının –başkan hariç– milislere komutanlık etme hakkı yoktur. Oysa bu durumda, başkan değil de, başka birisi tarafından komuta edilen bir orduya hizmet etmek söz konusuydu.

Bu saçma ve yıkıcı doktrin sadece yönetilenlerin ve yasama organının değil, aynı zamanda iki eyaletin adalet mahkemelerinin de onayını aldı ve federal hükümet, ihtiyaç duyduğu askerî birlikleri başka yerlerde aramak zorunda kaldı.⁴⁰

O halde, yasalarının mükemmelliğiyle göreceli olarak korunan Amerikan Birliği'nin büyük bir savaşın ortasında dağılmamasının nedeni nedir? Bunun nedeni korkacağı büyük savaşların olmamasıdır.

İçinde beşerî endüstrinin sınırsızca yayılabildiği devasa bir kıtanın merkezine yerleşmiş olan Birlik, okyanus tarafından her yönden kapatılarak neredeyse dünyadan izole olmuştur.

Kanada'da sadece bir milyon kişi ikamet eder; nüfusu iki düşman ulus olarak bölünmüştür. İklimin sertliği ülke topraklarının boyutlarını sınırlandırır ve altı ay boyunca limanlarını kapatır.

Kanada'dan Meksika Körfezi'ne kadar, altı bin askerin önüne kattığı yarı yok olmuş vahşi kabilelerle hâlâ karşılaşılır.

Güneyde Birlik, Meksika İmparatorluğu'na bir noktayla bağlantılı halde-

40 Kent's Commentaries, I. cilt, s. 244. Şimdiki bileşimin oluşmasından sonraki zamanda gerçekleşmiş bir örneği seçtiğimi fark etmişsinizdir. Eğer ilk konfederasyon dönemine inmek isteseydim, çok daha inandırıcı olgular gösterebilirdim. Ulusta hakiki bir heyecan hüküm sürerken, devrim son derece popüler bir kişi tarafından temsil edilirken, bu dönemde Kongre'nin açıkça hiçbir şeyi yoktu. Sürekli olarak insana ve paraya ihtiyaç duyuyordu; onun tarafından en iyi şekilde birleştirilen planlar uygulamada başarısızlığa uğruyordu ve yok olmak üzere olan Birlik, kendi gücünden çok düşmanlarının zayıflığı nedeniyle korunuyordu.

dir; bir gün büyük savaşların yapılacağı yer muhtemelen burası olacaktır. Ama uzun zaman boyunca, uygarlığın az gelişmiş olması, teamüllerin bozulması ve sefalet, Meksika'nın uluslar arasında yüksek bir düzeye ulaşmasını engelleyecektir. Avrupa'nın kuvvetlerine gelince, mesafeden dolayı onlar da daha az korkutucudurlar (O).

O halde Birleşik Devletler'in büyük mutluluğu, büyük savaşlarda destek almaya olanak tanıyan federal bir bileşim oluşturmalarından değil, kendileri için korkulacak büyük savaşların olmadığı bir yere yerleşmiş olmalarından kaynaklanır.

Kimse benim kadar federal sistemin avantajlarını takdir edemez. Bu sistemde beşerî refah ve özgürlük yararına en kudretli birleşmelerden birisini görüyorum. Bu sistemi kabul edebilen ulusların kaderine gıpta ediyorum. Ama buna karşın, konfedere halkların, güçleri eşit olduğunda, hükümeti merkezî olan bir ulusa karşı uzun süre mücadele edebileceğine inanmayı reddediyorum.

Egemenliğini bölmüş olan halk, Avrupa'nın büyük askerî monarşileriyle karşı karşıya kaldığında, bana göre, tek bir hareketle iktidarı kaybedebilecektir ve belki de varlığını ve adını da.

İçinde insanın kendisinden başka düşmanı olmadığı yeni dünyanın konumu takdire değerdir. Burada mutlu ve özgür olmak için onu istemek yeterlidir.

İKİNCİ KISIM

Şimdiye kadar Birleşik Devletler'deki kurumları inceledim, yazılı yasalara göz gezdirdim, siyasal toplumun güncel biçimlerini tasvir ettim.

Ama tüm kurumların üzerinde ve tüm formların dışında, bunları yıkıp istediği şekilde düzenleyen egemen bir kuvvet, halkın kuvveti vardır.

Bundan sonra yasaların hâkimi olan bu kuvvetin nasıl işlediğini; içgüdülerinin, tutkularının neler olduğunu, karşı konulmaz ilerlemesinde hangi gizil güçlerin onu canlandırdığını, yavaşlattığını veya yönettiğini göstermem gerekiyor.

BİRLEŞİK DEVLETLER’İ HALKIN YÖNETTİĞİNİ KESİN BİR BİÇİMDE NASIL SÖYLEYEBİLİRİZ?

Amerika’da halk yasayı yapanları ve bunu uygulayanları atar; yasanın ihlalini cezalandıran jüriyi de halk oluşturur. Sadece kurumların ilkeleri değil, aynı zamanda onların gelişmeleri de demokratiktir. Böylelikle halk *doğrudan* temsilcilerini atar ve onları kendine tam anlamıyla bağlı kılmak için genel olarak onları *her yıl* yeniden seçer. O halde gerçekte yöneten halktır ve hükümet biçimi temsili de olsa, halkın fikirlerinin, önyargılarının, menfaatlerinin ve hatta tutkularının, günlük olarak toplum yönetiminde bunların ortaya çıkmasına mani olacak kalıcı engellerle karşılaşmadıkları açıktır.

Halkın egemen olduğu tüm ülkelerde olduğu gibi Birleşik Devletler’de de, halk adına yöneten çoğunluktur.

Bu çoğunluk, ilkesel olarak samimi biçimde isteyerek veya menfaati gereği ülkenin iyiliğini isteyen barışçıl yurttaşlardan oluşur. Onları kendi içlerine çekmek ve desteklerini kazanmak isteyen partiler durmaksızın bu yurttaşların etrafında hareket ederler.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE PARTİLER ÜZERİNE

Partiler arasında büyük bir ayırım yapmak gerekir – Partiler kendi aralarında rakip uluslar gibidirler – Partilerin tam anlamı – Büyük ve küçük partiler arasındaki farklar – Bunlar hangi zamanda doğdular? – Bu partilerin çeşitli özellikleri – Amerika'nın büyük partileri vardı – Artık yoktur – Federalistler – Cumhuriyetçiler – Federalistlerin yenilgisi – Birleşik Devletler'de partileri yaratmanın güçlüğü – Bunları yaratabilmek için yapılan şeyler – Tüm partilerde bulunan aristokratik veya demokratik özellikler – Bankaya karşı general Jackson'ın mücadelesi.

Öncelikle partiler arasında büyük bir ayırım yapmak zorundayım.

Tek bir egemenlik altında toplansalar da, karşıt menfaatlere sahip olan farklı nüfusları içinde barındıran devasa ülkeler vardır. Bu çelişkilerden dolayı bu farklı nüfuslar arasında daimî rekabet doğar. O halde tek bir halkın değişik fraksiyonları aslında partileri değil, farklı ulusları oluştururlar; ve eğer sivil savaş olursa, hizipler arasında bir mücadele değil, düşman halklar arasında bir çatışma gerçekleşir.

Ama yurttaşlar kendi aralarında, ülkenin tümünü aynı derecede ilgilendiren –örneğin hükümetin temel ilkeleri gibi– konularda ayrı düşüncelere sahip oldukları zaman, tam olarak partiler olarak adlandırdığım oluşumların doğduğunu görürüz.

Partiler, özgür hükümetlere içkin musibetlerdir; ama her zaman aynı özelliklere ve aynı kabiliyetlere sahip olmazlar.

Ulusların böylesine büyük kötülüklerle sarsılarak, siyasal oluşumlarında topyekûn bir değişimi düşündükleri çağlar olmuştur. Tedirginliğin daha derin olduğu ve aynı zamanda bizzat toplumsal durumun tehlikeye sokuldu-

ğu başka çağlar da olmuştur. Bunlar büyük devrimlerin ve büyük partilerin zamanıdır.

Bu karmaşa ve sefalet çağları arasında, toplumların dinlendiği ve beşerî soyun soluk almışa benzediği başka çağlarla da karşılaşılır. Aslında bunlar sadece bir görünüştür: Zaman ilerleyişini ne halklar ne de insanlar için askıya almaz; halklar ve insanlar her gün bilmedikleri bir geleceğe doğru ilerlerler; ve onların durakladığını sandığımızda, aslında onların hareketleri gözümüzden kaçır. İleri doğru gidenler insanlardır; ama onlar, koşmakta olan kişilere hareketsiz gibi görünürler.

Her ne olursa olsun, halkların siyasal yapısında ve toplumsal durumlarında meydana gelen değişimlerin böylesine yavaş ve belli belirsiz gerçekleştiği ve aynı zamanda insanların nihai bir aşamaya ulaştıklarını düşündükleri çağlar vardır; bu nedenle beşerî zihin, belirli temeller üzerine sağlam biçimde oturduğuna inanır ve bakışlarını belli bir noktadan öteye yöneltmez.

Bu entrikaların ve küçük partilerin zamanıdır.

Büyük partiler olarak adlandırdıklarım ise, ilkelerin sonuçlarından çok ilkelere bağlanan partilerdir; bunlar tekil olaylara değil, genel olaylara, insanlara değil, idelere bağlanırlar. Bu partiler genellikle en soylu özelliklere, en yürekli tutkulara, en gerçekçi inanışlara ve diğer partilerden daha samimi ve daha gözü pek bir cazibeye sahiplerdir. Her zaman için siyasal tutkulara en büyük rolü oynayan bireysel menfaat, burada kamusal menfaatin örtüsünün altında ustalıkla saklanır; hatta bu bireysel menfaat, kendisini kışkırtan ve harekete geçiren kişilerin bakışlarından kaçmayı bile bazen başarır.

Tersine küçük partilerin genel olarak siyasal inançları yoktur. Bu partiler, kendilerini büyük meselelerle yüceltilmiş ve desteklenmiş hissetmedikleri için, karakterleri, her bir edimlerinde açıkça görünür olan bir egoizmin izini taşır. Sönük bir biçimde alevlenirler; dilleri şiddetlidir ama ilerleyişleri tutuk ve kararsızdır. Kullandıkları araçlar, tıpkı ortaya koydukları amaçlar gibi berbattır. Buradan şu sonuç çıkar: Bir dinginlik dönemi yerini şiddetli bir devrime bıraktığı zaman, önemli insanlar birden kaybolmuş gibi görünür ve tüm ruhlar da kendi içlerine kapanırlar.

Büyük partiler toplumu alt üst ederler, küçük partiler onu kışkırtırlar; birileri toplumu parçalar, diğerleri de baştan çıkarır; birinciler toplumu bazen sarsarak korurlar, ikinciler ise her zaman hiçbir fayda sağlamaksızın onu karışıklığa sürüklerler.

Amerika'nın büyük partileri vardı; bugün artık bunlar var olmaz: Amerika bundan ahlâki ders değil de, mutluluk elde etti.

Bağımsızlık savaşı sona erdiğinde ve yeni hükümetin temellerini atmak söz konusu olduğunda, ulus iki düşünce arasında bölünmüş durumdaydı. Bu düşünceler, dünya kadar eskiydi ve bunlar her türlü özgür toplumda

farklı biçimler ve değişik isimler altında bulunuyordu. Bir düşünce halkın iktidarını sınırlandırmak istiyordu, diğeri ise, onu belirsizce genişletmek.

Bu iki düşünce arasındaki mücadele, başka yerlerde sıkça dile getirildiği gibi, Amerikalılar arasında asla şiddetli bir biçime bürünmedi. Amerika'da iki parti en temel noktalar konusunda hemfikirlerdir. İkisi de, kazanmak için ne eski bir düzeni yıkmayı, ne de toplumsal durumu alt üst etmeyi amaçlıyordu. Sonuç olarak ikisi de, bireysel varoluşlarını kendi ilkelerinin zaferine bağlamıyordu. Ama eşitlik ve bağımsızlık aşkı gibi, maddi olmayan önemli menfaatlere dokunuyorlardı. Bunlar şiddetli tutkuları coşturmak için yeterliydi.

Halk iktidarını sınırlandırmak isteyen parti, doktrinini Birlik'in anayasasına uyarlamaya özellikle çaba gösteriyordu; bu nedenle *federal* adını aldı.

Diğer parti ise kendisini özgürlüğün tek sevdalısı olarak gösteriyordu ve *cumhuriyetçi* unvanını aldı.

Amerika demokrasi topraklarıdır. O halde federalistler her zaman azınlık-taydılar; ama Bağımsızlık savaşının ortaya çıkardığı neredeyse tüm önemli insanları kendi aralarına almışlardı. Koşullar onların yararına işliyordu. İlk konfederasyonun yıkılmasından sonra halk anarşiye düşmekten korktu ve federalistler de bu geçiş döneminden faydalandılar. On-on iki yıl boyunca, kamusal işleri onlar yönettiler ve tüm ilkelerini olmasa da bazılarını uygulayabildiler. Çünkü karşıt akım, kendisine karşı mücadele etmek için her geçen gün daha çok güçleniyordu.

1801'de, cumhuriyetçiler hükümeti ele geçirdiler. Thomas Jefferson başkan oldu ve böylece tüm cumhuriyetçilere, ünlü bir ismin, büyük bir yeteneğin ve devasa bir halk sevgisinin desteğini vermiş oldu.

Federalistler sadece zorla ve anlık kaynaklarla var olmaya devam ediyorlardı. Şeflerinin erdemleri veya maharetleri ve olumlu koşullar, federalistleri iktidara itti. Sıra cumhuriyetçilerin iktidarı almalarına gelince, karşıt parti, sanki aniden bastıran bir selin ortasında kaldı. Devasa bir çoğunluk ona karşı olduğunu ifade etti ve kendisini çok küçük bir azınlıkla oluşturmak zorunda kaldı ve böylelikle umutlarını yitirdi. Bu zamandan beri, cumhuriyetçi veya demokrat parti, zafer üzerine zafer kazandı ve tüm toplumu ele geçirdi.

Kendilerini mağlup hisseden, kaynaksız kalan ve ulustan izole hale gelen federalistler de bölündüler; bir kısmı galip gelenlere katıldı; diğer kısmı ise bayrağı aldılar ve partinin ismini değiştirdiler. Uzun yıllardır federalistler parti olarak var olmuyorlar.

Federalistlerin iktidara gelişi, bana göre, büyük Amerikan Birliği'nin doğuşuna eşlik eden en hayırlı olaylardan birisidir. Federalistler, çağlarının ve ülkelerinin karşı konulmaz bir eğilimine karşı mücadele ediyordu. Teorileri ne kadar mükemmel ya da kusurlu olursa olsun, yönetmek istedikleri top-

luma tümüyle uygulanamaz durumdaydı. O halde Jefferson döneminde olan şey er veya geç gerçekleşecekti. Ama federalistlerin hükümeti yeni cumhuriyete en azından yerleşme için zaman bıraktı ve ardından da mücadele ettikleri doktrinlerin hızlıca ve kolayca gelişmesine olanak tanıdı. Üstelik, onların ilkelerinin büyük bir kısmı, rakiplerinin öğretisi içine alındı ve günümüze kadar var olan federal anayasa, onların yurt sevgisinin ve bilgeliğinin kalıcı bir eseri olarak kaldı.

Böylelikle, günümüzde Birleşik Devletler’de büyük siyasal partiler görmüyoruz. Burada Birlik’in geleceğini tehdit eden partilerle karşılaşılır; ama hükümetin şimdiki biçimine ve toplumun genel gidişatına saldırmak isteyen partiler yoktur. Birlik’i tehdit eden partiler, ilkeler üzerine değil, maddi menfaatler üzerine dayanırlar. Bu menfaatler, devasa bir imparatorluğun farklı eyaletlerinde bulunan partilerden çok rakip uluslar tarafından oluşturulur. Bu nedenle, son günlerde, Kuzey ticari yasaklar sistemini savunurken, Güney ise ticaret özgürlüğünü destekler, çünkü Kuzey’de fabrika sahipleri vardır, Güney’de ise çiftçiler; [ticari konularda] kısıtlayıcı bir sistem birisinin yararına, diğerinin de zararına işler.

Büyük partileri bulunmayan Birleşik Devletler’e küçük partiler doluşur ve kamuoyu da sorunların ayrıntıları konusunda sınırsız biçimde bölünür. Parti yaratmak için gösterilen zahmeti düşünmeye gerek olmayabilirdi; zamanımızda bu kolay bir şey değildir. Birleşik Devletler’de dinsel nefret yoktur, çünkü dine herkes tarafından saygı duyulur ve hiçbir mezhep egemen değildir; sınıf nefreti de yoktur, çünkü halk birdir ve hiç kimse halkla mücadele etmeye cesaret edemez; nihayetinde istismar edilebilecek kamusal bir sefalet de yoktur, çünkü ülkenin maddi durumu endüstriye muazzam bir alan sunar, insanların mucizeler yaratması için onları kendi hallerine bırakmak yeterlidir. Buna karşın, parti kurmak için tutku gereklidir, çünkü iktidarı elinde bulunduran partiyi, sadece onun yerine geçme bahanesiyle devirmek güçtür. O halde siyasetçilerin her türlü becerisi parti oluşturmaktan ibarettir: Birleşik Devletler’de bir siyasetçi öncelikle menfaatinin ne olduğunu belirlemek ve etrafında toplanabileceği benzer menfaatlerin neler olduğunu fark etmek zorundadır. Ardından bu kişi, dünyada yeni bir örgütlenmenin temeline uygun şekilde yerleştirebileceğimiz bir doktrinin veya bir ilkenin, kendini üretme ve özgürce dolanma hakkına sahip olarak tesadüfen var olduğunu keşfetmek durumundadır. Kralın ayrıcalık yetkilerini kullanması gibi, Kurucu Babalar da eserlerinin ilk sayfası üzerine isimlerini yazdılar ve kitapla özdeşleştirdiler, ama [kraldan farklı olarak yarattıkları] bu eserin parçası olmadılar.

Böylelikle, siyasal dünyada yeni bir tür kudret ortaya çıktı.

Amerikalıların yerel çekişmeleri bir yabancıya ilk bakışta anlaşılabilir ve-

ya çocuksu gelebilir. Benzer sıkıntılarla ciddi biçimde meşgul olan bir halka acımak mı yoksa bunlarla meşgul olma kuvvetinin verdiği mutluluğa gıpta etmek mi gerekir bilemeyiz.

Ama Amerika'da hiziplerin yönettiği gizil güdülerini özenli bir biçimde incelersek, bu hiziplerin büyük bir kısmının, özgür toplum var olduğundan beri insanlar arasında bulunan iki büyük partiden birine az ya da çok bağlı olduklarını kolayca keşfederiz. Bu partilerin temel düşüncesine derin bir biçimde nüfuz ettiğimizde ise, birisinin kamusal kuvvetin kullanımını sınırlandırmaya, diğerrinin ise onu genişletmeye çalıştığını görürüz.

Amerikan partilerinin ülkede aristokrasiyi veya demokrasiyi geçerli kılmak için sürekli olarak gizli veya gözle görünür bir biçimde çalıştıklarını söylemiyorum. Demokratik veya aristokratik tutkuların tüm partilerin temelinde kolayca bulunabileceğini ve dikkat çekmeyen bu tutkuların hassas noktayı ve ruhu oluşturduğunu söylüyorum.

Güncel bir örnek vereceğim: Başkan Birleşik Devletler Bankası'na saldırırsa; ülke ayağa kalkar ve bölünür; aydın sınıflar genel olarak bankaların yanında yer alır, halk ise başkanın yanında. Böyle güç bir sorunun ortasında ve deneyimli insanların kuşku duyduğu bir durumda halkın kendi kanatının nedenlerinin farkında olduğuna inanacak mısınız? Kesinlikle hayır. Ama banka, bağımsız bir varoluşu olan büyük bir kurumdur. Her türlü kuvveti yıkan veya yücelten halk, ona bir şey yapamaz ve bu durum halkı şaşırır. Toplumun evrensel hareketi içinde, bu sarsılmaz nokta halkın ilgisini çeker ve halk, bu noktayı, tüm diğerleri gibi harekete geçirip geçiremeyeceğini görmek ister.

Birleşik Devletler'de Aristokratik Partilerin İzleri

Zenginlerin gizli demokrasi karşıtlığı – Onlar özel yaşamlarına kapanırlar – Konutlarının içindeki seçkin zevkler ve lüks konusunda gösterdikleri özen – Dışarıda gösterdikleri sadelik – Halka yönelik yapmacık tenezzülleri.

Bazen farklı fikirlere sahip bir halkta, partiler arasındaki denge koptuğunda, partilerden birisinin kaçınılmaz bir üstünlük kazandığı olur. Bu parti tüm engelleri kaldırır, rakibini ezer ve tüm toplumu kendi yararına kullanır. Başarılı olmak konusunda umudunu yitiren mağluplar ise saklanırlar veya susarlar. Genel bir durağanlık ve sessizlik ortaya çıkar. Ulus tek bir düşünce altında toplanmış gibidir. Kazanan parti ayağa kalkar ve şöyle der: "Ülkeye barışı getirdim, bana minnettar olmanız gerekir."

Ama görünüşteki bu fikir birliğinin altında derin ayrımlar ve hakiki karşıtlıklar saklanır.

Bu Amerika'da olan şeydir: Demokratik Parti üstünlük kazandığı zaman, kamusal meselelerin ayrıcalıklı yönetimini de ele geçirdi. Bundan beri, kendi istekleriyle ilgili teamüller ve yasalar oluşturmaya devam etti.

Günümüzde, Birleşik Devletler'de toplumun zengin sınıflarının neredeyse tamamen kamusal meselelerin dışında olduğunu ve zenginliğin Amerika'da bir hak olmaktan çok, hakiki bir saygınlık yitirme nedeni ve iktidara ulaşmak için bir engel oluşturduğunu söyleyebiliriz.

O halde zenginler, en fakir yurttaşlara karşı eşitsiz bir mücadeleye girmek yerine onlarla herhangi bir yarışa girmemeyi tercih ederler. Özel yaşamda takındıklarına benzer bir tavrı kamusal yaşamda takınmayan zenginler, özel yaşamlarıyla ilgilenmek için kamusal yaşamı terk ederler. Devletin içinde, kendisine ait beğenileri ve zevkleri olan tekil bir toplum oluştururlar.

Zengin, çaresiz bir kötülük olarak bu duruma boyun eğer; bundan incindiğini göstermekten bile özenle kaçınır. Böylelikle, zenginin cumhuriyetçi hükümetin dinginliğini ve demokratik formların avantajlarını övdüğünü duyarız. Çünkü düşmanlarından nefret ettikten sonra, insanın onları pohpohlamasından daha doğal ne olabilir?

Bu varlıklı yurttaş görüyor musunuz? Servetinden kuşku duyulmasından korkan bir Ortaçağ Yahudi'si gibi değil midir? Giyişi sadedir, yürüyüşü mütevazıdır. Konutunun dört duvarları arasında lüksü sever; bu mabede, sadece küstah biçimde kendi eşitleri olarak adlandırdığı seçilmiş bazı misafirleri çağırır. Zevklerinde bu Yahudi'den daha seçkin olan ve ayrıcalıklı bir konumun sağladığı en küçük avantajları çekemeyen Avrupa'da soylularla karşılaşmaz. Ama burada zengin, şehir merkezinde bulunan ve işleriyle meşgul olduğu tozlu sakin bir köşede çalışmak için evinden çıkar ve herkes ona ulaşmakta özgürdür. Yolda kunduracıyla karşılaşır; her ikisi de dururlar ve burada birbirleriyle konuşmaya başlarlar. Peki neden bahsedebilirler? Bu iki yurttaş da devletin meseleleriyle meşguldürler ve el sıkışmaksızın birbirlerinden ayrılmazlar.

Zenginlerin bu uzlaş hevesinin temelinde ve egemen iktidara yönelik aşırı saygılı tavırlarında, ülkelerinin demokratik kurumlarına karşı bir tikslenme kavramak kolaydır. Halk, zenginlerin çekindikleri ve küçümsedikleri bir kuvvettir. Eğer bir gün kötü bir demokrasi hükümeti siyasal bir krize neden olursa; eğer monarşi Birleşik Devletler'de kendisini uygulanabilir bir şey olarak sunabilirse, o zaman ileri sürdüğüm şeyin gerçekliğini keşfedebiliriz.

Başarılı olmak için partilerin kullandığı iki büyük silah, gazeteler ve örgütlenmelerdir.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ ÜZERİNE

Basın özgürlüğünü kısıtlamanın güçlüğü – Bazı halkların bu özgürlüğe önem vermek zorunda olmasının tekil nedenleri – Amerika'da anlaşıldığı şekliyle, basın özgürlüğü halk egemenliğinin zorunlu bir sonucudur – Birleşik Devletler'de süreli yayın dilinin şiddeti – Süreli yayınların kendilerine has kabiliyetleri vardır; Birleşik Devletler örneği bunu kanıtlar – Basın suçlarını yasal olarak önleme konusunda Amerikalıların düşünceleri – Basın Amerika'da neden Fransa'dan daha az kuvvetlidir?

Basın özgürlüğü kuvvetini sadece siyasal düşünceler üzerinde hissettirmez, aynı zamanda herkesin düşünceleri üzerinde de hissettirir. Sadece yasaları değil, aynı zamanda teamülleri de değiştirir. Bu eserin başka bir bölümünde, Birleşik Devletler'de basın özgürlüğünün sivil toplum üzerindeki etki derecesini açıklamaya çalışacağım. Bu özgürlüğün, Amerikalıların tinlerinin ve duygularının bir parçası olan fikirlere ve alışkanlıklara nasıl yön verdiğini göstermeyi deneyeceğim. Şimdi ise, basın özgürlüğünün sadece siyasal dünyada ürettiği etkileri incelemek istiyorum.

Basın özgürlüğüne, doğaları gereği kesin olarak iyi olan şeylere gösterilen bütünlüklü ve kendiliğinden bir sevgi göstermediğimi itiraf ediyorum. Ortaya koyduğu iyiliklerden çok, engel olduğu kötülükleri düşünerek onu seviyorum.

Eğer birisi bana, düşüncenin tam bağımsızlığı ve her türlü kölelik arasında kendimi yerleştirebileceğim orta düzeyde bir konum gösterebilseydi, belki bu konum üzerine oturabilirdim; ama kim bu orta düzeydeki konumu keşfedecek? Basının başıbozukluğundan hareket ediyorsunuz ve sonra dü-

zene doğru gidiyorsunuz: Ne yaparsınız? Öncelikle yazarları jüri üyelerinin karşısına çıkarırsınız; ama jüri üyeleri, onları beraat ettirir ve böylece izole bir insanın fikri olan şey ülkenin fikri haline gelir. O halde, çok fazla ve çok az şey yapmış oldunuz; ilerlemeye devam etmeniz gerekir. Yazarları daimi sulh yargıçlarına teslim edersiniz; ama yargıçlar, mahkûm etmeden önce onları dinlemekle yükümlüdürler; bir kitapta itiraf etmeye çekindiğimiz şeyin, savunma iddianamesinde cezasız kaldığı ilan edilir; bir hikâyede anlaşıl-maz şekilde söylenen şey, böylelikle birçok başka hikâyede tekrar edilir. Ifa-de, dışsal bir biçimdir ve diyebilirim ki adeta düşüncenin bedenidir, ama düşüncenin kendisi değildir. Mahkemeleriniz bedeni yakalar, ama ruh kurtulur ve kurnaz bir biçimde ellerinin arasından kaçıp gider. O halde, çok fazla ve çok az şey yapmış oldunuz; ilerlemeye devam etmeniz gerekir. Nihayetinde yazarlara sansür uygularsınız; sonunda! Yaklaşıyoruz. Ama siyasal kürsü özgür değil midir? O halde henüz hiçbir şey yapmadınız; yanılmışım, kötülüğü çoğalttınız. Bu kuvvetin, temsilcilerinin sayısıyla birlikte güçlenen maddi kuvvetlerden biri olduğunu mu düşündünüz? Yazarları bir ordunun askerleri olarak mı görüyorsunuz? Her türlü maddi kuvvetin aksine, düşünce kuvveti sıkça, onu ifade eden az sayıdaki kişiyle birlikte çoğalır. Sessiz bir meclisin tutkularına tek başına nüfuz eden kudretli bir insanın sözü, binlerce hatibin anlaşıl-maz nidalarından daha kuvvetlidir. Sanki tek bir kamusal mekânda azıcık özgürce konuşabilmek için, her bir şehirde kamusal olarak konuşuyor gibiyizdir. O halde, yazma özgürlüğü gibi konuşma özgürlüğünü de yok etmemiz gerekir; bu defa işte limana yanaştınız: Herkes sustu. Ama nereye ulaştınız? Özgürlük ihlallerinden hareket etmiştiniz, oysa ben sizi bir despotun ayaklarının dibinde buluyorum!

Aşırı bağımsızlıktan aşırı kulluğa vardınız ve böylesine uzun bir mesafede içine kendinizi yerleştirebileceğiniz tek bir yerle karşılaşmadınız.

İfade ettiğim genel nedenlerden bağımsız olarak, basın özgürlüğüne dayanmak için tekil nedenlere sahip olan halklar vardır.

Kendilerinin özgür olduğunu iddia eden bazı uluslarda, iktidar temsilcilerinin her biri ceza görmeksizin yasayı ihlal edebilir ve ülkenin anayasası da zulüm görenlere adalet önünde dava açma hakkını vermez. Bu halklarda basının bağımsızlığını, özgürlükten ve yurttaşların güvenliğinden geriye kalan tek garanti olarak düşünmek gerekir, herhangi bir garanti olarak değil.

O halde, bu ulusları yöneten insanlar, basının bağımsızlığını kaldırmaktan bahsederlerse, tüm halk onlara şöyle cevap verebilir: Olağan yargıçlar önünde suçlarınızla ilgili dava açmamıza izin verin ve belki de böylelikle onları düşünce mahkemesinin önüne çıkarmamaya ikna olabiliriz.

Halk egemenliğinin açıkça egemen olduğu bir ülkede, sansür sadece bir tehlike değildir, aynı zamanda büyük bir saçmalaktır.

Birisine toplumu yönetme hakkım verdiğimizde, onun çağdaşlarını harekete geçiren farklı düşünceler arasında seçim yapma ve bilgisinin kendisine rehberlik edeceği farklı olguları değerlendirme kapasitesini tanımak zorundayız.

Halk egemenliği ve basın özgürlüğü, o halde, tamamen bağlantılı iki şeydir: Sansür ve genel oy ise tersine birbirlerine karşıt olan ve bir halkın siyasal kurumlarında uzun süre boyunca birbirleriyle karşılaşamayan iki şeydir. Birleşik Devletler bölgesi üzerinde yaşayan on iki milyon kişi arasında, basının özgürlüğünü sınırlandırmayı önermeye cesaret edebilen tek bir kişi bile yoktur.

Amerika'ya vardığımda dikkatimi çeken ilk gazetede şu yazı vardı – aslına sadık kalarak çeviriyorum:

“Bu tür meselelerde (başkan) Jackson'ın dili, kalpsiz, sadece iktidarını korumakla meşgul olan bir despotun dilidir. İhtiras onun suçudur ve cezasını bulacaktır. Entrika onun yeteneğidir ve aslında onun niyetlerini şaşırtacak ve ondan kudretini alacaktır. Yozlaştırarak hükümet ettiğinden, sorumlu olduğu dalavereleri onu kafa karışıklığına ve utanca sürükleyecektir. Siyasal arenada kendisini utanmaz ve kontrol edilemez bir oyuncu olarak sundu. Bunu da başardı; ama adalet zamanı yaklaşıyor; yakında elde ettiği her şeyi iade etmesi, sahte oyun zararını uzağa atması ve kendi akılsızlığına özgürce sövebileceği inziva yerine geri çekilmesi gerekecek. Çünkü pişmanlık, onun kalbinin sahip olduğu bir erdem değildir.”

(Vincenne's Gazette)

Fransa'da çok sayıda insan, basının şiddetinin toplumsal durumun istikrarsızlığına, siyasal tutkularımıza ve bunlardan kaynaklı genel huzursuzluklara karşı gerekli olduğunu düşünür. Bu nedenle, bu kişiler, toplumun dingin bir duruma erişeceği, basının da sakin olacağı bir çağı heyecanla beklerler. Ben de, basının bizim üzerimizdeki aşırı etkisinin yukarıda ifade edilen nedenlerden kaynaklandığını kolayca söyleyebilirdim, ama bu nedenlerin basının dili üzerinde çok etkili olduğunu düşünmüyorum. Bana öyle geliyor ki, süreli yayınların, içinde iş gördükleri hal ve koşullardan bağımsız olan kendilerine ait dürtüleri ve tutkuları vardır. Amerika'da olan şey bana göre bunu kanıtlıyor.

Amerika belki şu anda dünyada, içinde devrim tohumunu en az taşıyan ülkedir. Buna karşın, Amerika'da basının Fransa'dakiyle aynı yıkıcı istekleri ve aynı öfke nedenleri olmasa da aynı şiddet eğilimi vardır. Fransa'da olduğu gibi Amerika'da da basının, iyi ve kötüyü birbirine tuhaf biçimde karıştıran, ama kendisi olmaksızın özgürlüğün ayakta kalamayacağı ve kendisiyle de düzenin güç bela devam ettirilebileceği olağanüstü bir kudreti vardır.

Söylenmesi gereken şey, basın Birleşik Devletler'de bizdekinden çok daha az kuvveti olduğudur. Buna karşın, bu ülkede basma karşı yürütülen yasal bir soruşturmaya ise çok az rastlanılır. Bunun nedeni basittir: Amerikalılar, halk egemenliği dogmasını kendi aralarında kabul ederek, onu dürüst bir biçimde uyguladılar. Her gün değişen unsurlara dayanarak ebedî olabilecek bir anayasa oluşturmayı düşünmüyorlardı. O halde, var olan yasalara saldırmak suç değildi, yeter ki bu saldırı şiddet içermesin.

Ayrıca Amerikalılar mahkemelerin basını ılımlı hale getirme konusunda kuvvetsiz olduklarını, basının beşerî dillerin esneklikleri sayesinde adli soruşturmalardan kurtulacağını ve bu tür suçları işleyenlerin, kendilerini yalamak için uzanan elden kolayca sıvışacaklarını düşünürler. Basın üzerinde tam anlamıyla etkide bulunabilmek için, sadece var olan düzene kendisini adamayan, aynı zamanda kendisi etrafında etkide bulunan kamuoyunun da üstünde bulunabilen, şöhreti kabul etmeksizin yargılayabilen, kararlarını gerekçesini göstermeksizin duyuran ve sözlerden daha çok niyetleri cezalandıran bir mahkemenin bulunması gerekeceğini düşünürler. Her kim böyle bir mahkemeyi yaratıp, sürdürebilecek bir iktidara sahip olursa, zamanını basın özgürlüğüne soruşturma açmakla harcayabilirdi; çünkü böylelikle bu kişi, bizzat toplumun mutlak efendisi olabilecektir ve yazarlardan ve onların yazılarından kurtulabilecektir. O halde, basın konusunda, kulluk ve özgürlük arasında bir orta yol gerçekten yoktur. Basın özgürlüğünün sağladığı paha biçilmez iyilikleri korumak için, onun neden olabileceği kaçınılmaz kötülöklere boyun eğmek gerekir. Onun iyiliklerine sahip olarak kötölöklere kaçınmayı istemek, genellikle hasta ulusların içine düştükleri yanılsamalardan birisine kendini kaptırmaktır, oysa mücadeleden yorgun düşmüş ve çaba göstermekten tükenmiş olan bu uluslar, aynı topraklar üzerinde düşman düşünceleri ve karşıt ilkeleri bir arada yaşatma yollarını ararlar.

Amerika'da gazetelerin az miktardaki kuvveti birtakım nedenlere bağlıdır. Bu temel nedenler şunlardır:

Yazma özgürlüğü, diğer özgürlükler gibi, daha yeni olduğu kadar çok da korkutucudur; devlet işlerinin kendisi önünde görüşölmediğı bir halk, kendisine sunulan ilk hatibe inanır. Anglo-Amerikalılar arasında bu özgürlük, sömürgelerin kurulması kadar eskidir. Buna karşın, beşerî tutkuları kızıştırmayı çok iyi bilen basın, tek başına bu özgürlüğü yaratmadı. Zira, Amerika'da siyasal yaşam aktiftir, çeşitlendirilmiştir, hatta çalkantılıdır; sadece nadiren derin tutkular tarafından sarsılır. Amerika'da maddi menfaatler tehlikeye atılmadığı ve geliştiğı sürece, bu tutkuların ayaklandığı çok seyrek görülür. Bu konuda Anglo-Amerikalılar ve bizim aramızda var olan farkı görmem için, iki halkın gazetelerine sadece bir göz atmam yeterli oldu. Fransa'da ticari reklamlar, sınırlı bir alanı kaplarlar, haberler bile az sayıdadır; ga-

zetelerin önemli bir kısmı siyasal tartışmalara ayrılır. Amerika'da gözümün önünde bulunan çok sayıdaki gazetenin dörtte üçü reklamlarla doludur, geri kalanında da siyasal haberler veya basit anekdotlar yer alır. Sadece okuyucuların günlük tüketeceği kadar ateşli tartışmalardan birini arada sırada ücra bir köşede görebilirsiniz.

Her türlü iktidar, kontrolünü merkezileştirdikçe, gücünün etkilerini de artırır; bu, araştırmanın gözlemciye sunduğu ve bundan daha kesin bir güdünün de despotları ortaya çıkardığı bir doğa yasasıdır.

Fransa'da basın iki ayrı merkeziyet türünü birleştirir.

Neredeyse her türlü kuvvet tek bir yerde, adeta tek elde toplanır, çünkü iktidarın araçları çok az sayıdadır.

Böylelikle kuşkucu bir ulusun bağrında kurulan basın kuvveti de neredeyse sınırsız olmak zorundadır. Bu kuvvet, hükümetin kendisiyle uzun veya kısa süreliğine ateşkes yapabildiği, ama onun karşısında olduğunda da uzun süre yaşayamadığı bir düşmandır.

Bahsettiğim bu iki tür merkeziyetin ne biri ne de öteki Amerika'da var olmaz.

Birleşik Devletler'in başkenti yoktur; aydınlık, tüm kuvvetler gibi, buengin ülkenin dört bir yanına dağılmıştır; o halde beşerî zihnin ışıkları, tek bir merkezden yayılmak yerine, her yerde ortaya çıkar; Amerikalılar, kamusal meselelerde olduğu gibi, düşüncenin genel yönetimini de tek bir yere yerleştirmediler.

Bu durum, insanlara bağlı olmayan yerel koşullarla ilgilidir ama bu koşullar da yasalardan kaynaklanır.

Birleşik Devletler'de, yayıncılar için ruhsata, gazeteler için de resmi belgeye, kayda gerek yoktur; ayrıca kefalet senedi kuralı bilinmez.

Buradan şu sonuç çıkar: Bir gazetenin yaratılması basit ve kolay bir iştir. Gazetecinin masraflarını karşılamak için az sayıda aboneye ihtiyacı vardır. Aynı zamanda Birleşik Devletler'de düzenli veya yarı düzenli yazıların sayısı her türlü itikattan fazladır. En aydın Amerikalılar, basın gücünün bu şekilde inanılmaz biçimde dağılmasını, onun az sayıdaki kudretine bağlarlar. Bu Birleşik Devletler'de siyaset biliminin bir aksiyomudur: Gazetelerin etkilerini azaltmak için onların sayılarını arttırmak gerekir. Böylesi açık bir hakikatin, bizde hâlâ müşterek olarak kabul görmemesini anlayamıyorum. Basının yardımıyla devrim yapmak isteyenlerin ona kudretli araçlar vermek istemesini kolayca anlıyorum; ama kurulu düzenin resmi taraftarlarının ve var olan yasaların doğal olarak destekçilerinin, basını merkezileştirerek onun etkisini azalttıklarına inanmalarını ise gerçekten anlamak istiyorum. Bana öyle geliyor ki Avrupa hükümetleri, basın karşısında şövalyelerin düşmanlarına davrandıkları gibi davranıyorlar: Kendi deneyimlerine dayanarak, merkeziyetin kudretli bir silah olduğunu düşünürler ve kuşkusuz daha fazla şö-

rete sahip olmak amacıyla düşmanlarına direnmek için merkezîyetle onları düzene sokmak isterler.

Birleşik Devletler'de, gazetesi olmayan kasaba neredeyse yoktur. Bu kadar savaşçı arasında ne disiplin ne de eylem birliği oluşturulamayacağım kolayca kavrarız. Birliğin tüm siyasal gazeteleri, idareye karşıt veya onun yanında olarak sıralanamaz, ama hepsi de farklı biçimlerde yönetime saldırır veya onu savunur. O halde Birleşik Devletler'de gazeteler, muazzam engelleri kaldıran veya aşan büyük düşünce akımlarına dayanılarak kurulmazlar. Basın güçlerinin bölünmesi daha az dikkat çekici olmayan farklı etkiler de üretir: Bir gazetenin açılması kolay bir iş olduğundan, herkes bunu yapabilir; diğer yandan rekabet nedeniyle gazeteler çok büyük kârlar elde edemezler, bu da büyük endüstrilerin bu tip girişimlere karışmasına engel olur. Ayrıca eğer gazeteler zenginlik kaynağı olsalardı, çok sayıda olduklarından bunları yönetecek kadar yetenekli yazar bulunamazdı. O halde Birleşik Devletler'de gazetecilerin genel olarak yüksek gelirleri yoktur, eğitim düzeyleri tam gelişmemiştir ve fikirlerinin gelişme biçimi genellikle bayağıdır. Zira, her konuda çoğunluk karar verir, tavırlar alır ve ardından herkes buna uygun davranır; bu müşterek alışkanlıkların bütünü tin olarak adlandırılır: Baro tini, mahkeme tini vardır. Fransa'da gazetecilerin tini, devletin önemli menfaatlerini şiddetli, ama güzide bir biçimde ve sıkça belagatle tartışmasında temellenir; sürekli böyle olmamasının nedeni ise, her kuralın istisnalarının olmasıdır. Amerika'da gazetecilerin tini, hitap ettiği kişilerin tutkularına kaba, hazırlıksız ve beceriksiz bir biçimde saldırmasında, insanları ele geçirmek için ilkeleri terk etmesinde, onları özel yaşamlarında takip etmesinde ve zayıflıklarını ve zaafılarını açığa vurmasında temellenir.

Düşüncenin böyle bir suistimaline üzölmek gerekir. Daha sonra, gazetele-
rin Amerikan halkının beğenileri ve ahlâkı üzerinde nasıl bir etkide bulunduğunu araştırma olanağı bulacağım; şimdi ise sadece siyasal dünyayla ilgilendiğimi yeniden söyleyeyim. Basının bu başıbozukluğunun siyasal etkilerinin dolaylı bir biçimde kamusal sükûnetin devamına katkıda bulunduğunu da saklayamayız. Buradan şu sonuç çıkar: Diğer yurttaşların zihinlerinde zaten yüksek bir düzeyde bulunan insanlar, gazetelerde yazmaya cüret etmezler ve böylelikle, kendi yararlarına popüler tutkuları hareketlendirmek için kullanabilecekleri en korkunç silahı kaybederler.¹ Buradan aynı zamanda şu sonuç çıkar: Gazeteciler tarafından açıklanan kişisel görüşlerin okuyucular nezdinde neredeyse hiçbir ağırlığı yoktur. Okuyucuların bir gazete-
de aradıkları şey, olgulardan haberdar olmaktır; gazeteci ise, ancak olgula-

1 Bu insanlar sadece halka hitap etmek ve onlar adına konuşmak istedikleri ender zamanlarda gazetelerde yazarlar: Mesela kendilerine iftira niteliğinde saldırınlar yayıldığında, hakikati söylemek isterler.

rm yapısını bozarak ya da onların biçimlerini değiştirerek düşüncesinin etkili olmasını sağlayabilir.

Sadece kendi kaynaklarını kullanan basın yine de Amerika'da devasa bir kudrete sahiptir. Bu engin bölgenin tüm kısımlarında siyasal yaşamı tedavül ettirir. Onun her zaman açık tuttuğu gözleri siyasetin gizli kaynaklarını durmaksızın açığa vurur ve kamu görevlilerini birbirleri ardı sıra kamuoyu mahkemesinin önüne çıkmaya zorlar. Menfaatleri belli doktrinler etrafında toplayan ve partilerin sembollerini formüle eden odur; partiler de onlar sayesinde birbirlerini görmeksizin birbirleriyle konuşurlar, birbirleriyle bağlantıya geçmeksizin anlaşılırlar. Çok sayıdaki basın organı aynı istikamette ilerlediklerinde, nihayetinde bunların etkileri de neredeyse karşı konulmaz olur ve her zaman bu durumdan etkilenen kamuoyu da bu baskılara boyun eğmek zorunda kalır.

Birleşik Devletler'de, her bir gazetenin bireysel olarak çok az kudreti vardır; ama süreli yayınlar, halktan sonra kuvvetlerin birincisini oluştururlar (P).

Birleşik Devletler'de basın özgürlüğünün etkisi altında oluşan düşünceler, başka yerlerde sansürün etkisi altında biçimlenen düşüncelerden daha direngendir.

Birleşik Devletler'de, demokrasi yeni insanları durmaksızın kamusal işlerin yönetimine yönlendirir. Böylece hükümet tedbirlerinde tutarlılığı ve düzeni çok az gözetir. Ama hükümetin genel ilkeleri diğer birçok ülkeden daha istikrarlıdır ve toplumu düzenleyen temel fikirler burada daha kalıcı olarak ortaya çıkar. İster mantıklı olsun, ister mantıksız, bir fikir Amerikan halkının tinini ele geçirdiği zaman, bu halkı bu fikirden kurtarmak çok zor bir iş olur.

Aynı durum, İngiltere'de de gözlenir. İngiltere de bir yüzyıl boyunca düşüncenin en özgür zamanlarını ve en alt edilemez önyargılarını görmüş olan bir Avrupa ülkesidir.

Bu sonucu ben basın özgürlüğüne bağlıyorum, ama ilk bakışta bizzat bu özgürlük bu sonucun üretilmesini engellemiş gibi görünür. Basın özgürlüğünün var olduğu halklar kendi sanılarına inançla ve gururla bağlanırlar. Bu sanıları severler, çünkü bunlar adildir ve aynı zamanda bunları kendileri seçmişlerdir ve onları sadece doğru bir şey olarak değil, aynı zamanda kendilerine has bir şey olarak de ele alırlar.

Bunun başka birçok nedeni vardır.

Önemli bir kişi, *cehaletin bilimin iki ucunda bulunduğunu* söylemiştir. Belki şöyle söylemek daha doğru olurdu: Derin inançların sadece iki ucu vardır, ortada da kuşku bulunur. Aslında beşerî zihni üç ayrı ve genellikle ardışık olan aşamada değerlendirebiliriz.

İnsan sağlam bir biçimde inanır çünkü derinleştirmeksizin kabul eder. İtirazlar olduğu zaman kuşku duyar. Sık sık tüm kuşkularını çözmeyi başarır ve böylece yeniden inanmaya başlar. Artık tesadüfi ve belirsiz bir biçimde hakikati kavramaz; ama onu tam karşısında görür ve doğrudan onun ışığında yürür.²

Basın özgürlüğü insanları ilk aşamada yakalarsa, onlara uzun zaman boyunca düşünmeksizin sağlam biçimde inanma alışkanlığını verir; sadece insanların düşünmeden inandıkları konuları her gün değiştirir. O halde, bu durumda entelektüel görüş alanının bütünü üzerinde insan zihni sadece tek bir noktayı görmeye devam eder; ama bu nokta durmaksızın değişir. Bu anlar beklenmedik devrimlerin zamanıdır. Basın özgürlüğünü aniden ilk defa olarak kabul eden kuşakların vay haline!

Buna karşın kısa süre sonra yeni fikirler yavaşça su yüzüne çıkar. Deneyim gerçekleşir ve insan kuşkuya ve evrensel bir güvensizliğe kapılır.

İnsanların çoğunluğunun her zaman bu iki aşamadan birinde durduğu kabul edilebilir: Çoğunluk nedenini bilmeksizin inanacaktır ya da inanmak zorunda olduğu şeyi tam olarak bilemeyecektir.

Bilimden doğan ve bizzat kuşkunun kışkırtmalarından kaynaklanan özenli ve kendinden emin bu farklı inanış türüne gelince, sadece çok az sayıdaki insanın çabaları bu inanış türüne ulaşmayı başarır.

Zira, din konusunda hararetli olan yüzyıllarda insanların kimi vakit inanışlarını değiştirdiğini fark ettik; oysa kuşku yüzyıllarında herkes inatla kendi inanışını korur. Aynı şey basın özgürlüğünün egemenliği altındaki siyasette de olur. Her türlü toplumsal teoriye birbiri ardı sıra karşı çıkıldıktan ve onlarla mücadele edildikten sonra, bu teorilerden birinde karar kılan kişiler onu korurlar, ama bu teorinin iyi olduğundan emin oldukları için veya daha iyisinin olduğundan emin olmadıkları için yapmazlar bunu.

Bu yüzyıllarda, insanlar kolayca düşünceleri için ölmezler; ama düşüncelerini de değiştirmezler ve burada aynı zamanda şehit olma ve din değiştirme vakalarına daha az rastlanılır.

Bu açıklamaya, bundan daha kudretli olan şunu da ekleyin: İnsanlar düşüncelerinden kuşku duyduktan sonra, düşüncelerinden çok doğalarının daha görünür, daha hissedilir ve daha kalıcı yanı olan sezgilerine ve maddi menfaatlerine daha çok bağlanırlar.

Demokrasinin mi yoksa aristokrasinin mi daha iyi yönettiğine karar vermek çok zor bir sorundur. Ama demokrasinin birisini rahatsız ettiği, aristokrasinin de diğerine zulmettiği açıktır.

Buradan hareketle tartışmaya ihtiyaç duymadığımız şu hakikat kendi kendine ortaya çıkar: Siz zenginsiniz ve ben de fakirim.

2 Özenli ve kendinden emin olan bu inanışın insanı dogmatik inanışların ilham verdiği heyecan ve bağlılık düzeyine çıkarıp çıkarmayacağını bilmiyorum.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE SİYASAL ÖRGÜTLENMELER

Anglo-Amerikalıların örgütlenme hakkını gündelik olarak kullanımı – Üç tip siyasal örgütlenme – Amerikalılar bu topluluklarda temsilî sistemi nasıl kullanırlar? – Buradan devlete karşı ortaya çıkabilecek tehlikeler – Gümrük vergisiyle ilgili 1831 yılına ait büyük konvansiyon – Bu konvansiyonun yasal özelliği – Örgütlenme hakkının sınırsız biçimde uygulanması başka yerde olduğu kadar Birleşik Devletler'de de tehlikeli değildir – Neden bu hakkı zorunlu bir hak olarak düşünebiliriz? – Demokratik halklarda örgütlerin yararları.

Amerika dünyada örgütlerden en çok yararlanan ve bu kuvvetli aracı çok çeşitli konulara uygulayan bir ülkedir.

Kent, şehir ve idari bölge adı altında yasayla oluşturulan daimi topluluklardan bağımsız olarak, ortaya çıkmalarını ve gelişmelerini sadece bireysel iradelere borçlu olan çok sayıda başka örgüt vardır.

Birleşik Devletler'de ikamet edenler, doğdukları andan itibaren yaşamın kötülüklerine ve güçlüklerine karşı mücadele etmek için kendi ayakları üzerinde durmaları gerektiğini öğrenirler. Amerikalılar toplumsal otoriteye güvensiz ve tedirgin gözlerle bakarlar ve sadece onsuz yapamayacakları zaman bu otoritenin iktidarına başvururlar. Bu duruma okulda farkına varılmaya başlanır: Okulda öğrenciler oyunlarında bile kendi oluşturdukları kurallara uyarlar ve aralarında kendilerinin belirlediği cezaları uygularlar. Aynı yaklaşım toplumsal yaşamın her türlü ediminde ortaya çıkar. Kamusal bir yol üzerinde bir sorun olduğunda, geçiş durdurulur ve trafik kesilir; konuyla ilgili kişilerin otoritesinden önce var olan bir otorite fikri kişilerin tahayyülünde belirmeden önce, komşular, derhal birbirleriyle müzakere edecekleri bir te-

şekkül oluşturlar; bu doğaçlama toplaşmadan uygulamaya geçerek, soruna çözüm bulacak bir kuvvet ortaya koyarlar. Keyifli bir kutlama gündeme geldiğinde, bu kutlamaya daha fazla ihtişam ve daha fazla düzen sağlamak için insanlar toplanırlar. Nihayetinde, insanlar her türlü entelektüel düşmana karşı direnmek için birleşirler: Müşterek olarak ölçüsüzlüğe karşı savaşırlar. Birleşik Devletler’de, insanlar kamusal güvenlik, ticaret ve endüstri, ahlâk ve din meseleleri için de bir araya gelirler. Beşerî iradenin, bireylerin kolektif kuvvetinden doğan özgür eylemiyle ulaşamayacağı şey yoktur.

Daha sonra, sivil yaşamda örgütlerin neden olduğu etkilerden bahsetme olanağı bulacağım. Şu anda ise siyasal dünyadan bahsetmek zorundayım.

Örgütlenme hakkı tanındıktan sonra, yurttaşlar bu hakkı farklı biçimlerde kullanabilirler.

Bir örgüt sadece belli sayıda bireyin şu veya bu doktrini kamusal olarak kabul ettiğini, bir biçimde bu doktrini üstün kılmak için ortaklaştıklarını gösterir. Böylelikle, örgütlenme hakkı neredeyse yazma özgürlüğüyle karışır. Üstelik örgütlerin, basından daha fazla kuvveti vardır. Bir sanı bir örgüt tarafından savunulduğu zaman, bu sanının daha net ve daha belirgin bir biçim alması gerekir. Bu sanı partizanlara sahip olur ve kendi davası için onları tehlikeye sokar. Partizanlar da birbirlerini tanırlar ve şevkle sayılarını arttıırırlar. Örgüt, farklı kişilerin çabalarını belli bölümler içinde bir araya getirir ve onları, kendisi tarafından açıkça ortaya konulan tek bir amaçla doğru iter.

Örgütlenme hakkının uygulanmasında ikinci aşama toplanma aşamasıdır. Siyasal bir örgütün eyleminin odağına ülkenin belirli önemli konularını yerleştirmesine olanak tanıdığınız zaman, bu örgütün etkinliği daha büyük olur, etkisi de daha çok hissedilir. Bu durumda insanlar birbirlerini görürler; uygulama yöntemleri birbirleriyle bütünleşir; düşünceler, yazılı düşüncenin asla ulaşamayacağı derecede güçlü ve ateşli bir biçimde ortaya serilir.

Nihayetinde, örgütlenme hakkının siyasal konularda uygulamasında son bir aşama vardır: Aynı düşüncenin partizanları aralarında seçmenler kurulu oluşturabilir ve merkezî bir mecliste kendilerini temsil etmesi için temsilciler atayabilirler. Bu açıkçası bir partide uygulanan temsili sistemdir.

Böylelikle, ilk durumda, aynı fikri savunan insanlar kendi aralarında tamamen entelektüel bir bağ kurarlar; ikinci olarak, sadece partinin bir parçasını temsil eden küçük örgütler oluşturlar; üçüncü ve son olarak, ulus içinde ayrı bir ulus, hükümet içinde ayrı bir hükümet kurarlar. Çoğunluğun vekillerine benzeyen temsilcileri, partizanların kolektif gücünü temsil eder. Böylelikle partizanlar, çoğunluğun temsilcileri gibi, bir ulusallık görünümüne ve buradan ortaya çıkan her türlü ahlâkî kudrete kavuşurlar. Onların, çoğunluk temsilcileri gibi, yasa yapma haklarının olmadığı doğrudur; ama var

olan yasaya saldırma ve var olması gereken yasayı önceden formüle etme kuvvetine sahiplerdir.

Özgürlüğün kullanımına tam olarak alışkın olmayan veya içinde derin siyasal tutkuların mayalandığı bir halkı varsayıyorum. Bu durumda yasaları yapan çoğunluğun yanına, sadece *başlamakla* yükümlü olan ve *mekanizmaları* durdurabilen bir azınlığı yerleştiririm ve burada kamusal düzenin çok fazla rastlantılara açık olduğuna inanmak konusunda kendimi engelleyemem.

Bir yasanın diğerinden daha iyi olduğunu kanıtlamak ile bu yasayı başka bir yasayla değiştirmek zorunda olduğumuzu kanıtlamak arasında büyük bir fark vardır. Ama aydın insanların tinleri birbirlerinden uzak olduklarında, yığınların tahayyülü daha da fazla birbirinden uzaklaşır. Ayrıca, bir ulusun, her biri çoğunluğu temsil ettiğini iddia eden iki parti arasında neredeyse eşit biçimde paylaşıldığı zamanlar olmuştur. Yöneten iktidarın yanında, ahlâki otoritesi çok büyük olan bir kuvvet oluşursa, bu kuvvetin eylemek-sizin, uzun zaman boyunca kendisini sadece konuşmakla sınırlandıracağına inanabilir miyiz?

Peki acaba bu kuvvet şu metafizik görüş karşısında duracak mıdır?: Örgütlerin amacı sanıları yönetmektir, onları engellemek değildir, yasayı önermektir, onu yapmak değildir.

Basın özgürlüğünün bu temel etkilerini ne kadar çok gözlemlersem, modernlerde basın bağımsızlığının, özgürlüğün merkezî ve adeta kurucu bir unsuru olduğuna daha çok inanıyorum. O halde, özgür kalmak isteyen bir halk, basının bağımsızlığına her ne pahasına olursa olsun saygı duyulmasını isteme hakkına sahiptir. Ama siyasal konularda sınırsız örgütlenme özgürlüğü tam olarak yazma özgürlüğüyle karıştırılmamalıdır. Birincisi diğerinden hem daha az zorunludur, hem de daha tehlikelidir. Bir ulus, kontrolü kaybetmemek için örgütlenme özgürlüğüne sınırlandırmalar getirebilir; kimi zaman da bizzat varlığını sürdürmek için bunu yapmak zorundadır.

Amerika'da siyasal amaçlarla örgütlenme özgürlüğü sınırsızdır.

Bu özgürlüğün ne dereceye kadar hoş görüldüğünü açıklamak için bir örnek vermek yeterli olacaktır.

Gümrük vergisi veya ticaret özgürlüğü sorununun Amerika'da zihinleri ne kadar meşgul ettiğini hatırlarız. Gümrük vergisi sadece düşüncelere değil, aynı zamanda çok kuvvetli maddi menfaatlere de dayanıyordu veya saldırıyordu. Kuzey, refahının bir kısmını bu vergiye dayandırıyordu; Güney ise tüm sefaletini ona borçluydu. Uzun zaman boyunca Birlik'i kıskırtan siyasal tutkuların sadece bu gümrük vergisinden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

1831'de kavga çok kızıştığında, Massachusetts'in tanınmamış bir yurttaş, bir gazete aracılığıyla, gümrük vergisine karşı olanların hepsine, ticareti özgürleştirme yöntemleri üzerine birlikte düşünmek için temsilcilerini Phi-

ladelphia'ya göndermelerini önerdi. Bu öneri günbegün basımevleri aracılığıyla Maine'den New-Orleans'a kadar yayıldı. Vergiye karşı olanlar hevesle bu öneriyi kabul ettiler. Her yerde bir araya geldiler ve temsilcilerini seçtiler. Seçilenlerin büyük bir kısmı tanınmış insanlardı ve olmayanlar da sonradan ünlü oldular. Bu davaya kendini adayan Güney Carolina, kendisi adına almış üç temsilci gönderdi. 1 Ekim 1831 tarihinde, Amerikan alışkanlıklarını devam ettirerek "konvansiyon" adını alan kurul, Philadelphia'da toplandı ve bu kurulun iki yüzden fazla üyesi vardı. Tartışmalar açık yapılıyordu ve ilk günden itibaren buradaki tartışmalar tamamen yasal bir mahiyet kazandı. Kongre'nin gücünün içeriği, ticaret özgürlüğü teorileri ve son olarak da farklı gümrük vergisi düzenlemeleri üzerine tartışıldı. On gün sonra kurul, Amerikan halkına hitap eden bir mahzar (mahkeme sicili) yazdıktan sonra dağıldı. Bu mahzarda şunlar ifade edildi: 1- Kongre'nin gümrük vergisi yapma hakkı yoktur ve var olan vergi anayasaya aykırıdır; 2- Ticaretin özgür olmaması hiçbir halkın, özellikle Amerikan halkının yararına olmaz.

Siyasal konularda sınırsız biçimde örgütlenme özgürlüğü şimdiye kadar, başka yerlerden bekleyebileceğimiz zararlı sonuçları Birleşik Devletler'de doğurmadı. Örgütlenme hakkı buraya İngilizlerden ithal edildi ve Amerika'da bu hak hep var oldu. Günümüzde bu hakkın kullanımı, alışkanlıklara ve teamüllere kadar işlemiştir.

Zamanımızda örgütlenme özgürlüğü, çoğunluğun tiranlığına karşı zorunlu olan bir garanti olmuştur. Birleşik Devletler'de, bir parti bir defa egemen olduğu zaman, her türlü kamusal kuvvet onun eline geçer; bu partinin yandaşları tüm görevleri işgal eder ve her türlü örgütlü güce sahip olur. Kendilerini iktidardan ayıran bariyerleri aşamayan karşıt partinin en güzide üyelerinin ise kendisini dışarıda oluşturması gerekir; azınlığın, zulmeden maddi kuvvete tam olarak ahlâki bir güçle karşı çıkması gerekir. O halde bir tehlike, daha çok korkulacak bir tehlikeyle karşı karşıya gelir.

Bana öyle geliyor ki çoğunluğun kadir-i mutlaklığı Amerikan cumhuriyetleri için büyük bir tehlike oluşturur; bu mutlaklığı sınırlandırmak için kullanılan tehlikeli yollar bile bana hayırlı yollarmış gibi görünüyor.

Kentsel özgürlükler vesilesiyle başka bir yerde söylediğim şeyi hatırlatan bir düşüncüyü burada yeniden ifade edeceğim: En fazla toplumsal durumu demokratik olan ülkelerde, partilerin despotizmini veya prenslerin keyfilliğini engellemek için, siyasal örgütlenmeler zorunludur. Aristokratik ülkelerde ikincil teşekküller, iktidarın kötüye kullanılmasını durduran doğal örgütlenmeler oluştururlar. Benzer örgütlenmelerin var olmadığı ülkelerde, eğer bireyler bunlara benzer şeyleri yapay ve geçici biçimde yaratamazlarsa, burada herhangi bir tiranlık çeşidi için bir engel kalmamış olur ve büyük bir halka, bir avuç fesat kişi veya bir tek insan tarafından kolayca zulmedilir.

Sık sık zorunlu bir tedbir olarak ortaya çıkan büyük bir siyasal (çünkü farklı türde konvansiyonlar vardır) konvansiyon toplantısı, Amerika'da bile, her zaman ağır bir olaydır ve bu tip ülkelerin dostları da bu olayı korkuyla gözlemlerler.

Bu durum, bu meclisin parçasını oluşturan güzide insanların dili ılımlı hale getirme ve konuyu sınırlandırma konusunda yoğun çaba gösterdiği 1831 konvansiyonunda açık biçimde ortaya çıkmıştı. 1831 konvansiyonunun aslında hoşnutsuz olanların zihinlerinde büyük bir etki yaptığı ve onları, Birlik'in ticari yasalarına karşı 1832 yılında gerçekleşen açık ayaklanmaya hazırladığı ihtimal dahilindedir.

Siyasal konularda sınırsız örgütlenme özgürlüğünün, bir halkın katlanabileceği özgürlüklerin sonuncusu olduğunu saklayamayız. Eğer bu özgürlük halkı anarşiye sürüklemese, adeta halkı her an anarşinin eşiğinde tutar. Buna karşın, böylesine tehlikeli bu özgürlük bir noktada güvence de sağlar: Örgütlenmenin özgür olduğu ülkelerde gizli cemaatler/topluluklar bulunmaz. Amerika'da fesatlık yapanlar vardır ama komplocular yoktur.

Avrupa'da ve Birleşik Devletler'de örgütlenme hakkının farklı yayılma biçimleri ve bu hakkın farklı kullanımı.

Tek başına eyleme özgürlüğünden sonra insan için en doğal özgürlük, kendi çabalarını başkalarınınkiyle birleştirme ve müşterek eyleme özgürlüğüdür. O halde, bana öyle geliyor ki örgütlenme hakkı, neredeyse bireysel özgürlük kadar devredilemez bir haktır. Yasa koyucu, bizzat topluma saldırmaksızın bu hakkı ortadan kaldıramaz. Buna karşın, bir araya gelme özgürlüğünün hayırlı ve refah konusunda verimli olduğu halklar vardır; aynı zamanda, onun aşırı kullanımıyla bu özgürlüğü başka bir kılığa sokan ve onu bir yıkım aracı yaparak bir yaşam biçimine dönüştüren halklar da vardır. Bence, bu özgürlüğün kabul edildiği ülkelerde ve de kötüye kullanıldığı diğer ülkelerde, örgütlerin izlediği farklı yolların karşılaştırılması hem hükümetler hem de partiler için yararlı olabilir.

Avrupalıların büyük bir kısmı hâlâ örgütleri, çarpışma alanında denenmeden önce aceleyle biçimlendirilen bir savaş silahı gibi görürler.

Konuşmak amacıyla örgütleniriz, ama eylemden sonra ne yapılacağı düşüncesi tüm zihinleri meşgul eder. Bir örgüt bir ordudur; sayılarını arttırmak ve cesaretlenmek için konuşurlar ve sonra düşmana karşı harekete geçerler. Bu birleşimi oluşturanlara göre, resmi yollar kullanılabilir, ama başarmak için tek yol bu yollar değildir.

Birleşik Devletler'de örgütlenme hakkının yayılma biçimi bu değildir. Amerika'da azınlığı oluşturan yurttaşlar, öncelikle sayılarını görmek ve böylelikle ço-

çoğunluğun ahlâki etkisini zayıflatmak için örgütlenirler. Örgütlenenlerin ikinci meselesi, çoğunluk üzerinde baskı yapmak için en uygun argümanları bir araya getirmek ve icat etmektir. Çünkü onlar, her zaman bu yolla çoğunluğu cezbetme ve ardından da kendilerinin iktidarı ele geçirmesi umudunu taşırlar.

O halde Birleşik Devletler’de siyasal örgütler sükûnetle meseleleri ele alırlar ve yasal yolları kullanırlar. Sadece yasal yollarla zafer kazanmak istediklerini iddia ettikleri zaman, genellikle hakikati söylerler.

Bu noktada Amerikalılar ve bizim aramızda dikkat çeken farklılıkların çok nedeni vardır.

Avrupa’da çoğunluktan tamamıyla ayrı düşüncede olan partiler vardır ve bu partiler onlardan bir destek alma umudunu taşımazlar. Hatta bu partiler, çoğunluğa karşı mücadele etme konusunda kendi kendilerini güçlü bir biçimde ikna etmişlerdir. Bu türden bir parti siyasal örgüt oluşturduğunda ikna etmek değil, mücadele etmek ister. Amerika’da, düşünceleriyle çoğunluktan çok uzakta bulunan insanlar, iktidara karşı hiçbir şey yapamazlar: Diğer herkes ise çoğunluğa ulaşmayı umut eder.

O halde, örgütlenme hakkının uygulanması, büyük partilerin çoğunluk olmasının imkânsızlığıyla orantılı olarak tehlikelidir. Düşüncelerin ayrıntılar konusunda ayrıştığı Birleşik Devletler gibi bir ülkede, örgütlenme hakkı neredeyse sınırsız kalabilir.

Bizim örgütlenme özgürlüğünde, yönetenlerle savaş yapma hakkını görmemize neden olan şey, özgürlüğü deneyimlememiş olmamızdır. Bir insana veya bir partiye güç verildiğinde onların zihninde beliren ilk fikir, şiddettir: İlk fikri sadece sonradan ortaya çıkar; deneyimden doğar.

Çok derin bir biçimde aralarında bölünmüş olan İngilizler, nadiren örgütlenme hakkını kötüye kullanırlar, çünkü çok uzun zamandır bu hakka sahipplerdir.

Üstelik, bizim aramızda, savaşa yönelik tutkulu bir eğilim vardır ve bu eğilim, devleti yıkmayı amaçlasa bile anlamsız bir girişim değildir ama bu savaşta kimse elinde silahla ölmeyi şerefli bulmaz.

Ama Birleşik Devletler’de, siyasal örgütlenmelerin şiddetini hafifletmeye yönelik tüm girişimler arasında en kuvvetlisi belki de genel oy hakkıdır. Genel oy hakkının kabul edildiği ülkelerde, çoğunluk hiçbir zaman kuşkulu olmaz, çünkü hiçbir parti akla uygun bir biçimde kendisini oy kullanmayanların temsilcisi olarak oluşturamaz. O halde, örgütlenmeler de herkes de bilir ki, bu örgütler çoğunluğu temsil etmezler. Bu durumun nedeni bizzat varoluşlarında bulunur: Eğer siyasal örgütlenmeler çoğunluğu temsil etselerdi, reform istemek yerine yasayı kendi kendilerine değiştirirlerdi.

Onların saldırdıkları hükümetin ahlâki gücü fazlasıyla artar; örgütlerin ki ise çok zayıflar.

Avrupa'da, çoğunluğun iradesini temsil ettiğini iddia eden veya temsil ettiğine inanan örgütlenme neredeyse yoktur. Bu iddia veya inanış şaşılacak derece onların güçlerini artırır ve hayret verici biçimde onların edimlerinin meşruluk kazanmasına yardımcı olur. Çünkü ihlal edilen hak için mücadele ederken kullanılan şiddetten daha hoş görülebilir bir şey var mıdır?

Böylelikle, beşerî yasaların muazzam karmaşası içinde kimi vakit aşırı özgürlüğün, özgürlüğün kötüye kullanılmasını tashih ettiği ve aşırı demokrasinin demokrasinin tehlikelerinin önüne geçtiği durumlar olur.

Avrupa'da, örgütlenmeler adeta kendilerini, kendilerini ifade edemeyen ulusun yasama ve yürütme konseyi olarak görürler; bu fikirden hareketle, hareket eder ve emir verirler. Amerika'da ise örgütlenmeler herkese göre ulusun sadece bir azınlığını temsil ederler, aralarında tartışır ve dilekçe verirler.

Avrupa'daki örgütlerin kullandığı yöntemler, önerdikleri amaçla uyum içindedir.

Örgütlerin temel amacı, konuşmak değil eylemek, ikna etmek değil, savaşmak olduğundan, bunlar doğal olarak sivil olmayan bir örgütlenmeye dönüşürler ve içlerinde askerî alışkanlıklar ve vecizeler barındırırlar: Böylelikle bu örgütlenmelerin olabildiğince güçlerinin yönetimini merkezileştirdiklerini ve herkesin kuvvetini az sayıdaki insanların eline verdiklerini görürüz.

Bu örgütlerin üyeleri bir emire savaş alanındaki bir asker gibi cevap verirler; pasif itaat dogmasını öğretirler veya daha çok birleşerek, yargılarını ve özgür iradelerini tam olarak kurban ederler: Böylelikle, bu örgütlerin içinde sık sık, saldırdığımız hükümet adına toplumda işleyen tiranlıktan daha katlanılmaz bir tiranlık egemen olur.

Bu ise onların ahlâki gücünü azaltır. Böylece zalimlere karşı mazlumların mücadelesine bağlanan kutsal özelliklerini kaybederler. Çünkü belli durumlarda diğerlerine körü körüne itaat etmeye razı olan ve onlara iradesini devredip, onların düşüncelerine boyun eğen kişinin, özgür olmak istediği nasıl ileri sürülebilir?

Amerikalılar da örgütlerle bir hükümet kurdular; ama bu hükümetin sivil bir hükümet olduğunu söyleyebilirim. Bireysel bağımsızlık burada önemli bir rol oynar: Toplumda olduğu gibi, tüm insanlar burada aynı amaca doğru aynı anda yürürler; ama her biri tam olarak aynı yoldan yürümek zorunda değildir. Burada bireylerin iradeleri ve akılları kurban edilmez; ama bu irade ve akıl müşterek bir girişimde başarıya ulaşmak amacıyla kullanılır.

AMERİKA'DA DEMOKRASİ HÜKÜMETİ ÜZERİNE

Yakıcı bir alan üzerinde yürüdüğümü biliyorum. Bu bölümün her bir kelimesi, farklı noktalarda ülkemi bölen farklı partileri incitecektir. Buna karşın bu konudaki tüm düşüncemi açıklayacağım.

Avrupa'da demokrasinin hakiki özelliklerini ve daimî güdülerini yargılamakta güçlük çekeriz, çünkü Avrupa'da iki karşıt ilke arasında mücadele vardır ve çekişmeyi başlatan ilkeleri veya tutkuları hangi tarafa dayandırmak gerektiğini tam olarak bilemeyiz.

Böyle bir çekişme Amerika'da yoktur. Orada, halk herhangi bir engelle karşılaşmaksızın egemendir; bu konuda korkulacak tehlikeler ve cezalandırılacak hatalar yoktur.

O halde, Amerika'da demokrasi kendi eğilimlerine terk edilmiştir. Demokrasinin işleyişi doğaldır ve demokrasi her türlü hareketinde özgürdür. Bu noktada demokrasiyi değerlendirmek gerekir. Belki despotizme, belki cumhuriyete, ama kesinlikle demokratik bir toplumsal duruma körü körüne ilerleyen ve her gün karşı konulmaz bir harekete sürüklenen bizler için böyle bir çalışma ilginç ve faydalı olmaz mıydı?

Genel Oy Üzerine

Daha önce Birlik'in tüm eyaletlerinin genel oy hakkını kabul ettiğini söylemiştim. Bu hakkın toplumsal düzeyde farklı kademelere yerleşmiş halkların arasında bulunduğunu görürüz. Louisiana'dan New England'a, Georgia'dan Kanada'ya kadar değişik yerlerde ve dilleri, dinleri veya teamülleri nedeniyle neredeyse birbirlerine yabancı olan beşerî ırklar arasında bunun etkilerini

görme şansım oldu. Genel oy hakkının Avrupa'da ürettiği iyilik ve kötülükleri Amerika'da üretmediğini ve bu hakkın etkilerinin genel olarak varsaydığımız etkilerden farklı olduğunu ifade etmişim.

Halkın Seçimleri ve Seçimlerde Amerikan Demokrasisinin Güdülleri Üzerine

Birleşik Devletler'de en dikkate değer insanlar nadiren kamusal meselelerin yönetimine davet edilir – Bu fenomenin nedenleri – Fransa'nın alt sınıflarının üst sınıflara karşı gösterdiği imrenme Fransızlara özgü bir duygu değil, demokratik bir duygudur – Neden Amerika'da güzide insanlar siyaset kariyerinden kendilerini uzak tutarlar?

Avrupa'da birçok insan, genel oy hakkının büyük avantajlarından birisinin kamusal güvene layık insanların yönetime gelmesi olduğunu ya açıkça söylerler ve buna inanırlar ya da buna inanmaksızın bunu ifade ederler. Şöyle söylerler: Halk kendi kendisini yönetemez, ama her zaman samimi biçimde devletin iyiliğini ister ve onun güdülleri, aynı şeyleri isteyen ve iktidarı elinde tutmaya en yatkın olan kişileri yönetime getirmeksizin yapamaz.

Benim için ise açıkça söylemeliyim ki Amerika'da gördüğüm şeyler, böyle düşünmeme izin vermiyor. Birleşik Devletler'e varmamla birlikte, yönetilenler arasında değerlerin ne dereceye kadar müşterek olduğunu ve yönetenler arasında ise ne kadar az müşterek olduğunu keşfederek çok şaşırdım. Günümüzde Birleşik Devletler'de, en dikkat çekici insanların nadiren kamusal görevlere atanması değişmez bir olgudur. Bunun ise demokrasi eski sınırlarını aştığı ölçüde böyle olduğunu kabul etmek zorundayız. Amerikan devlet adamları türünün yarım yüzyıldan beri özellikle azaldığı açıktır.

Bu fenomenin farklı nedenlerini gösterebiliriz.

Ne yaparsak yapalım, halkın bilgeliğini belli bir düzeyin üstüne çıkarmak imkânsızdır. İstedığınız kadar beşerî bilgilere ulaşmayı kolaylaştırın, öğrenme metotlarını geliştirin ve bilimi herkesin ulaşabileceği bir kılıfa sokun, asla insanların zaman harcamaksızın kendi kendilerini yetiştirmelerini ve zihinlerini geliştirmelerini sağlayamazsınız.

O halde, halkın çalışmaksızın yaşama konusunda az ya da çok rahat olmasına bağlı olarak entelektüel ilerlemenin zorunlu sınırları da biçimlenir. Bu sınır bazı ülkelerde çok uzaktadır, bazılarında ise daha yakındır; ama bu sınırın var olmaması için halkın, yaşamın maddi ihtiyaçlarıyla meşgul olmaması yani artık halk olmaması gerekir. O halde, herkesin çok aydın olduğu bir toplumu algılamak kadar tüm yurttaşları zengin olan bir devleti kavramak da zordur. Bunlar birbiriyle bağlantılı güçlüklerdir. Yurttaşlar kitlesinin çok samimi biçimde ülkenin iyiliğini istediğini kolayca kabul ederim; hatta

daha ileri giderek toplumun alt sınıflarının bu isteklerini, üst sınıflara göre kişisel menfaatleriyle daha az karıştırdıklarını söyleyebilirim. Ama bu sınıflarda her zaman az ya da çok eksik olan şey, içtenlikle amaca ulaşmak isterken kullanılacak yöntemleri yargılama sanatıdır. Tek bir insanın karakteriyle ilgili tam bir fikre sahip olmak için ne çok farklı mefhum gereklidir ve bu çalışma ne kadar uzun bir iştir! En büyük dâhiler bu çalışmada yollarını kaybedebilir ama kitleler bunu başarabilir! Halkın asla böyle bir çalışmaya kendini adayacak zamanı ve olanakları olmaz. Onun her zaman aceleyle yargıda bulunması ve en göze çarpan hedefe bağlanması gerekir. Buradan şu sonuç çıkar: Her türlü şarlatan, halk tarafından beğenilmenin sırrını gayet iyi bilir, oysa halkın hakiki dostları çok sık olarak başarısız olurlar.

Üstelik, hak eden kişileri seçme konusunda demokraside eksik olan şey kabiliyet değil, istek ve beğenidir.

Demokratik kurumların imrenme duygusunu insanların kalbinde çok yüksek düzeyde geliştirdiğini saklamak gereksizdir. Bu kurumlar insanlara sadece diğerleriyle eşit olma araçlarını vermezler, aynı zamanda bu araçlar kendilerini kullananları durmaksızın yüzüstü bırakırlar. Demokratik kurumlar, eşitlik tutkusunu asla tam olarak tatmin etmeksizin uyandırır ve göklere çıkarırlar. Bu dört başı mamur eşitlik her zaman, halkın kendisini yakaladığını düşündüğü anda onun elinden kaçır ve Pascal'ın söylediği gibi, ebedî bir kaçak gibi tüymesini bilir. Halk ise, tanımak için yeterince yakın ve tadını çıkarmak için ise yeterince uzak olduğu bu değerli iyiliği arama konusunda daha da kızıdır. Başarma şansı halkı canlandırır; başarının belirsizliği ise onu öfkelenendirir; ayaklanır, yorulur, hırçınlaşır. Böylelikle farklı biçimlerde halkı aşan her şey ona, kendi isteklerinin önündeki bir engel gibi görünür ve rahatsız olmadıkları –meşru da olsa– herhangi bir üstünlük yoktur.

Çok fazla insan, bizde, alt sınıfların kamusal meselelerin yönetiminden üst sınıfları olabildiğince uzak tutmasını sağlayan böyle bir gizil güdünün sadece Fransa'da olduğunu sanır; oysa bu bir hatadır; bahsettiğim güdü Fransızlara özgü değildir, demokratik bir güdüdür. Fransa'daki siyasal koşullar bu güdüye yakıcı bir özellik vermiş olabilir ama onu doğuran şey bu koşullar değildir.

Birleşik Devletler'de halk toplumun üst sınıflarından nefret etmez; ama çok az teveccüh gösterir ve onları özenle iktidarın dışında tutar. Büyük yeteneklerden korkmaz ama onlara az değer verir. Genel olarak, halkın desteği olmaksızın yükselen herkesin, onun lütfuna da çok zor sahip olduğunu fark ediyoruz.

Demokrasinin doğal güdülerini halkı güzide insanları iktidardan uzak tutmaya iterken, daha az güçlü olmayan bir güdü de bu güzide insanları siyasal kariyerden uzaklaştırır, çünkü bu kariyerde tam olarak kendileriyle kal-

maları ve itibar kaybetmeksizin ilerlemeleri çok zordur. Yargıç Kent tarafından naif biçimde açıklanan düşünce işte budur. Bahsettiğim ünlü yazar, anayasanın yargıçların atanmasını yürütme kuvvetine veren kısmına büyük övgüler yağdırdıktan sonra şöyle der: “Aslında bu konumları doldurmaya en uygun insanların, genel oy üzerine dayanacak bir seçimle çoğunluğun oyunun toplayabilme konusunda çok fazla çekinceli kalmaları ve ilkesel olarak da çok fazla ağırbaşlı olmaları mümkündür.” (*Kent’s Commentaries*, cilt I, s. 272) İşte 1830 yılında Amerika’da itiraza yer bırakmayacak biçimde iz bırakan şey budur.

Bu bana, genel oy hakkını seçimlerin iyi yapılmasının bir garantisi olarak gören kişilerin tam olarak bir yanılısma içinde olduklarını gösterdi. Genel oyun farklı avantajları vardır ama bu onun avantajı değildir.

Demokrasinin Bu Gündülerini Kısmen Düzeltilecek Unsurlar Üzerine

Büyük tehlikelerin insanlar gibi halklar üzerinde de ortaya çıkardığı karşıt etkiler – Amerika, kamusal işlerinin zirvesinde bu kadar çok dikkate değer kişiyi neden elli yıl kadar önce gördü? – Aydınlanmanın ve teamüllerin halkın seçimleri üzerindeki etkisi. New England örneği – Güneybatı eyaletleri – Bazı yasalar halkın seçimlerini nasıl etkiliyor? – İki aşamalı seçim – Bu seçimin Senato’nun oluşumuna etkileri.

Büyük tehlikeler devleti tehdit ettiğinde, halkın devleti kurtaracak yurttaşları seçmeyi başardığını sık sık görürüz.

Zorlu bir tehlike altındaki bir insanın nadiren alışıldık düzeyinde kaldığı söylenir; ya bu düzeyin üstüne çıkar ya da altına iner. Aynı durum halklar için de söz konusudur. Aşırı tehlikeler, bir ulusu yükseltmek yerine, bazen onu devirir; ulusun tutkularını yönlendirmeksizin kışkırtır ve zihnini de aydınlatmaksızın bulandırır. Yahudiler, Kudüs tapınağının dumanı üstünde kalıntılarının ortasında hâlâ birbirlerini boğazlıyorlardı. Ama bizzat eh kuşağında olan tehlikelerin neden olabileceği olağanüstü erdemleri insanlarda da uluslarda da, görmek mümkündür. Böylelikle, büyük kişilikler, gecenin karanlığının sakladığı ve bir yangının ısıltısıyla aniden ortaya çıkıveren anıtlar gibi belirirler. Artık yetenekli kişi kendi kendisini ortaya atmamazlık edemez ve tehlikelerden korkuya kapılan halk da bir süre için kendi haset tutkularını unuttur. Böylece oy sandığından genelde ünlü isimler çıkar. Yukarıda, günümüzde Amerika’daki devlet adamlarının elli yıl önce iş başında olanlardan daha aşağı düzeyde göründüklerini söyledim. Bu durum sadece yasalara değil, aynı zamanda koşullara da bağlıdır. Amerika en haklı davası için mücadele ettiği zaman, başka bir halkın boyunduruğundan kurtulan bir halktı; dünyaya yeni bir ulusun varlığını göstermek söz konusu oldu-

ğunda, tüm ruhlar bu amaca ulaşmak için büyük çaba gösterdiler. Bu genel tahrik durumunda, önder insanlar halkın önünde koşuyorlardı ve halk da bu insanları kucaklayıp onları takip ediyorlardı. Ama bu tür olaylar nadir olur; burada değerlendirilmesi gereken olayların olağan seyridir.

Eğer geçici olaylar demokrasi tutkularına karşı koymayı kimi vakit başarlarsa, aydınlanma ve de özellikle teamüller bu eğilimler üzerinde daha az kuvvetli olmayan ama daha kalıcı olan bir etki yapar. Bunu Birleşik Devletler’de açıkça görürüz.

Eğitim ile özgürlüğün, ahlâk ile dinin çocuğu olduğu; zaten eski olan ve uzun zamandır yerine oturmuş olan toplumun kendisi için vecizeler ve alışkanlıklar oluşturduğu; halkın da, insanlar arasında zenginlikle ve doğuşla yaratılan her türlü üstünlükten uzak durarak, entelektüel ve ahlâki üstünlüklere saygı duymaya ve bunlara memnuniyetsizlik göstermeksizin boyun eğmeye alıştığı New England’da demokrasinin diğer her yerden daha iyi seçimler yaptığını görüyoruz.

Tersine, toplumsal bağların daha az eski ve daha az güçlü, eğitimin daha az yaygın olduğu ve ahlâk, din ile özgürlük ilkelerinin daha az hayırlı biçimde birleştiği eyaletlere, ülkenin ortasına doğru inerse, yönetenler arasında marifet ve erdemlerin gittikçe daha nadir görüldüğünü fark ederiz.

Sonunda, yeni biçimlendirilen toplumsal teşekkülün sadece maceracı veya spekülâtör ahaliden oluştuğu güneybatıda bulunan eyaletlere doğru gittiğimizde, kamusal kuvvetin nasıl birkaç elde toplandığını görünce şaşırırız ve kendi kendimize, yürürlükteki yasaların ve insanların bağımsız gücüyle eyaletin nasıl büyüdüğünü ve toplumun nasıl refaha kavuştuğunu sorarız.

Doğası demokratik olan bazı yasalar vardır ve buna karşın bu yasalar, demokrasinin tehlikeli güdülerini kısmi olarak tashih etmeyi başarabilirler.

Washington’da temsilcilerin salonuna girdiğinizde, bu büyük meclisin avam görünüşüne vurulursunuz. Ama bu salonda gözleriniz ünlü bir insanı boşuna arar. Bu meclisin neredeyse tüm üyeleri tanınmamıştır ve isimleri zihninizde hiçbir çağrışım yapmaz. Bunların büyük bir kısmı, şehrin avukatları, tüccarlar veya hatta alt sınıfa ait insanlardır. Eğitimin neredeyse tam olarak yayıldığı bir ülkede, halkın temsilcilerinin her zaman doğru biçimde yazı yazamadığını görürüz.

Bu salondan iki adım ötede Senato’nun salonu vardır. Senato’nun salonu ise Amerika’nın ünlülerinin büyük bir kısmını içinde barındırır. Burada yeni ünlü olmamış tek bir insanı görmeniz zordur. Bunlar belagatli avukatlar, güzide generaller, marifetli üst düzey görevliler veya tanınmış devlet adamlarıdır. Bu mecliste dile getirilen tüm sözcükler, Avrupa’nın en büyük parlamenter tartışmalarını onurlandırabilirdi.

Bu tuhaf tezadın kaynağı nedir? Neden ulusun elitleri diğerinden çok bu

salonda bulunurlar? Neden Temsilciler Meclisi bu kadar avam unsuru bir araya getirirken, diğeri yeteneklileri ve aydınları toplamış görünüyor? Buna karşın iki meclis de halkı sürükler; ikisi de genel oylamayla oluşturulur ve Amerika'da Senato'nun popüler menfaatlerin düşmanı olması fikrini şimdiye kadar kimse ifade etmedi. O halde bu kadar muazzam farklılığın kaynağı nedir? Bunu açıklayabilecek tek bir olgu görüyorum: Temsilciler Meclisi doğrudan oylarla seçilir; Senato'yu oluşturan seçim ise iki aşamalıdır. Yurttaşların oyları her bir eyaletin yasama organını atar, federal terkip ise, bu yasama organının tüm üyelerini seçim teşekkülüne dönüştürerek Senato üyelerini oluşturur. Öyleyse, Senatörler, dolaylı da olsa, genel oylamanın ürünüdürler; çünkü Senatörleri atayan yasama organı, seçilme hakkını kendinden alan aristokratik veya ayrıcalıklı bir teşekkül değildir; bu organ da esasen yurttaşların oylarına bağlıdır; genel olarak her yıl yurttaşlar tarafından seçilirler ve yurttaşlar yeni üyeler atayarak, bu organın seçimlerini her zaman yönetebilir. Ama halkın iradesinin adeta en soylu ve en güzel biçimini kazanması ve böyle bir form alması için, bu seçili meclisten geçmesi yeterlidir. Böylelikle seçilmiş insanlar, yöneten ulusun çoğunluğunu her zaman için tam olarak temsil ederler; ama sadece bu çoğunluğun içinde ortaya çıkan yüce düşünceleri, onu cesaretlendiren genel güdülerini temsil ederler, onu kışkırtan küçük tutkuları ve onun şerefini lekeleyen zaafları değil.

Gelecekte, Amerikan cumhuriyetlerinin seçim sistemlerindeki bu iki aşamalı kullanımını çoğaltmak zorunda kalacaklarını öngörmek kolaydır, yoksa demokrasinin engelleri arasında sefil bir halde kaybolacaklardır.

Şunu itiraf etmekte de zorlanmıyorum: İkili seçim sisteminin, siyasal özgürlüğü halkın tüm sınıflarının kullanımına sunan tek yöntem olduğunu düşünüyorum. Bana öyle geliyor ki, bu yöntemi bir partinin ayrıcalıklı silahı yapmayı umut edenler ve bu yöntemden kaygılananlar aynı hataya düşerler.

Amerikan Demokrasisinin Seçim Yasaları Üzerinde Yaptığı Etki

Seçimlerin azlığı devleti büyük krizlerle yüz yüze bırakır – Fazlalığı ise hummalı bir galeyana sürükler – Amerikalılar bu iki kötülükten ikincisini tercih ettiler – Yasanın değişkenliği – Bu konuda Hamilton, Madison ve Jefferson'ın fikirleri.

Seçim uzun aralıklarla yapıldığı zaman, her bir seçimde devlet yıkılma riskiyle karşı karşıya kalır.

Böylelikle, partiler nadiren ellerine geçen bir kısmeti kullanmak için olağanüstü bir çaba gösterirler; ve buradaki kötülük, başarısız olan adaylar için neredeyse bir telafinin bulunmamasıdır, bunların umutsuzluğa düşen tutku-

larından korkmak gerekir. Tersine, eğer eşit mücadele yakında yeniden yapılmak zorunda olursa, mağlup olanlar sabrederler.

Seçimler hızlıca birbiri ardı sıra yapıldığında, bunların sıklığı toplumda hummalı bir harekete neden olur ve kamusal işler daimi bir değişkenlik durumunda kalır.

Böylece, devlet için bir yanda tedirgin olma ihtimali, diğer yanda ise devrim olma ihtimali vardır; birinci sistem hükümetin faziletlerine zarar verir, ikincisi ise onun varoluşunu tehdit eder.

Amerikalılar ikincisindense, birincisini tercih ettiler. Bu konuda demokrasi çeşitlilik istegini tutkulara kadar götürdüğünden beri, Amerikalılar akılla değil de, daha çok içgüdüleriyle hareket ettiler. Buradan yasama organında benzersiz bir değişebilme kabiliyeti doğdu.

Amerikalıların çoğu, yasalarının istikrarsızlığını genel etkileri yararlı olan bir sistemin zorunlu bir sonucu olarak değerlendirir. Ama Birleşik Devletler'de, bu istikrarsızlığın varlığını reddedecek veya bunu büyük bir kusur olarak görmeyecek bir kişinin bulunduğunu sanmıyorum.

Hamilton, kötü yasaların kabul edilmesini engelleyebilen veya en azından geciktirebilen bir iktidarın faydalarını gösterdikten sonra şöyle der: "Bana bazıları, kötü yasaları önleme gücünün iyilerini de önlemeyi içerdiğini söyleyerek cevap verebilir. Bu itiraz, bizim için yasanın değişkenlik ve kararsızlığından ortaya çıkan tüm kötülükleri inceleyecek durumda olan kişileri tatmin edemez. Yasal istikrarsızlık kurumlarımızda işaret edebileceğimiz en büyük kusurdur. *Form the greatest blemish in the character and genius of our governments.* [Hükümetimizin niteliğinde ve istidadındaki en büyük leke]" (*Federalist*, No. 73).

"Yasaları değiştirmeye yakaladığımız kolaylık, der Madison, ve yasama kuvvetinin ortaya koyabileceği aşırılık, bana hükümetimizin karşı karşıya kaldığı en büyük hastalıklar olarak görünüyor." (*Federalist*, No. 62)

Amerikan demokrasisinin bağrından çıkmış en büyük demokrat olan Jefferson'ın kendisi de aynı tehlikelere işaret etti.

"Yasalarımızın istikrarsızlığı gerçekten çok ciddi bir sakıncadır, der Jefferson. Bir yasanın sunulması ve nihai oylama arasında her zaman bir senelik bir süre olmasına karar vererek bu sakıncayı giderebileceğimizi düşünüyorum. Böylece yasa tartışılabilir ve bir kelimesini dahi değiştirmeksizin oylanabilecektir ve eğer koşullar daha hızlı bir çözümü gerektiriyorsa, öneri iki meclisten birisindeki salt çoğunluğun oyuyla değil, üçte iki çoğunluğun oyuyla kabul edilebilecektir."¹

1 Madison'a mektup, 20 Aralık 1787, Sayın Conseil'in çevirisi.

Amerikan Demokrasisinin Etkisi Altındaki Kamu Görevlileri

Amerikalı görev ilerin sadeliği – Resmi kıyafetin bulunmayışı – Tüm görevliler maaşlıdır – Bu olgunun siyasal sonuçları. Amerika’da siyasal kariyer yoktur – Buradan çıkan sonuç.

Birleşik Devletler’de, kamu görevlileri yurttaşlar kitlesinin içine karışmış durumdadırlar; ne sarayları, ne koruyucuları, ne de resmi kıyafetleri vardır. Yönetenlerin bu sadeliği sadece Amerikan ruhuna özgü bir nitelik değildir, aynı zamanda toplumun temel ilkeleriyle ilgilidir.

Demokrasiye göre, hükümet bir lütuf değildir, zorunlu bir musibettir. Görevlilere belli bir kuvvet vermek gerekir; çünkü bu kuvvet olmaksızın, nasıl hizmet edebilir bu görevliler? Ama iktidarın dış görünüşü, işlerin yürütmesi için çok önemli değildir; bunlar boş yere kamunun bakış açısına zarar verirler.

Görevlilerin kendileri de, kendi kuvvetleriyle diğerlerinin üstüne yerleşme hakkına, sadece yine onların isteğiyle herkesin düzeyine inme koşuluyla sahip olduklarını tam anlamıyla hissederler.

Birleşik Devletler’deki kamu görevlisine göre hareket tarzında ondan daha sade, herkese daha açık, isteklere karşı daha dikkatli ve cevaplarında daha medeni başka bir görevli tahayyül edemiyorum.

Demokrasi hükümetinin bu doğal cazibesini seviyorum; görevliden çok göreve, iktidarın dış belirtilerinden çok insana bağlanan bu iç güçte, hayran olduğum bir mertlik görüyorum.

Kıyafetlerin yapabileceği etkiye gelince, bizimki gibi bir yüzyılda bunların sahip olması gereken önemin abartıldığına inanıyorum. Amerika’da kendi kuvvetini kullanan görevlinin, sadece meziyetlerine indirgenerek, daha az saygı ve ilgiyle karşılandığını hiç görmedim.

Diğer yandan, özel bir giysinin, görevlerini yapmaya doğal olarak hazır olmayan kamu çalışanlarına saygı gösterilmesini sağlayacağından çok şüpheliyim; çünkü insanların kişiliklerinden çok kıyafetleriyle saygı kazanacaklarına inanmıyorum.

Bizim aramızda, bazı yüksek yargı görevlilerini taraflara sert davranırken veya onlara güzel sözler söylerken, savunma yöntemlerine omuz silkerken ve suçlama yapıldığında kibirle gülerken gördüğüm zaman, birisinin, onların cübbesini çıkarmayı denemesini görmek isterdim; basit bir yurttaş olarak giyinmiş durumdaki görevlinin, beşerî türün doğal haysiyetini ona hatırlatıp hatırlatmayacağını keşfetmek için.

Birleşik Devletler’in hiçbir kamu görevlisinin kostümü yoktur, ama hepsi bir maaş alır.

Bu durum, birincisinden daha doğal bir biçimde demokratik ilkelerden kaynaklanır. Bir demokrasi, kendi varoluş ilkesine doğrudan saldırmaksızın, yüksek yargı görevlilerini şatafatla çevreleyebilir ve ipek ve altınla giydirebilir. Böyle ayrıcalıklar geçicidir; bunlar konuma önem verirler, insana değil. Ama karşılıksız görevler oluşturmak, zengin ve bağımsız bir görevliler sınıfı yaratmak, bir aristokrasi çekirdeği oluşturmak demektir. Eğer halk hâlâ seçim hakkını koruyorsa, bu hakkın kullanımının zorunlu sınırları vardır.

Demokratik bir cumhuriyetin ödeme yapılan görevleri parasız hale getirdiğini gördüğümüz zaman, bundan bu cumhuriyetin bir monarşiye doğru yürüdüğü sonucunu çıkarabiliriz. Ve bir monarşi karşılıksız görevlere ödeme yapmaya başladığı zaman, bu monarşinin kesin bir biçimde despotik veya cumhuriyetçi bir duruma doğru ilerlediğini söyleyebiliriz.

O halde bana öyle geliyor ki, maaşsız görevlerin maaşlı görevlere dönüşmesi tek başına hakiki bir devrim yapabilir.

Amerika'da ücretsiz görevlerin bulunmamasını, orada işleyen demokrasinin mutlak etkisinin en aşikâr belirtilerinden birisi olarak görüyorum. Her ne olursa olsun, kamu hizmetleri için ödeme yapılır: Böylece herkesin, sadece bu hizmetleri verme hakkı değil, aynı zamanda olanağı da vardır.

Eğer demokratik ülkelerde, tüm yurttaşlar bu konumlara sahip olabiliyorsa, hiçbirisi bunları entrikayla elde etmeye çalışmaz. Seçmenlerin tercihlerini sınırlandıran şey, adaylığın koşulları değil, adayların sayıları ve kapasiteleridir.

Seçim ilkesinin her şeye sirayet ettiği halklarda, açıkça kamusal kariyer yoktur. İnsanlar adeta tesadüfen bu görevlere gelirler ve bu görevde kalmalarının hiçbir garantisi yoktur. Bu durum özellikle seçimler yılda bir defa yapıldığında geçerlidir. Buradan, kamu görevlerinin durgunluk zamanlarında insanların ihtiraslarını çok az beslediği sonucu çıkar. Birleşik Devletler'de siyaset yoluna kendilerini adama isteğini gösterenler ılımlı insanlardır. Büyük yetenekler ve yüksek ihtiraslılar, zenginliklerini sürdürmek için genel olarak iktidardan uzaktırlar. İnsanların sadece kendi işlerini yürütmeye yeterince muktedir olmadıklarını hissettikleri zaman devletin kaderini yönetmeye yöneldikleri sık sık görülür.

Kamusal görevleri işgal eden avam insanların büyük bir kısmı, demokrasinin kötü seçimleri kadar bu unsurlara da dayandırılmalıdır. Birleşik Devletler'de, halkın oy kullanma hakkını entrikayla ele geçirmeye çalışacak üst sınıftan insanları seçip seçmeyeceğini bilmiyorum, ama şu kesindir ki bu sınıftan insanlar entrika yapmazlar.

Amerikan Demokrasisinin Etkisi Altında Üst Düzey Görevlilerin [Magistrats]² Keyfiliği Üzerine

Üst düzey görevlilerin keyfiliği, neden mutlak monarşilerde ve demokratik cumhuriyetlerde mutedil monarşilerden çok daha büyüktür? – New England'da üst düzey görevlilerin keyfiliği.

Üst düzey görevlilerin edimleriyle keyfiliği birbirine çok fazla karıştıran iki tür hükümet vardır: Tek bir kişinin mutlak hükümetinde ve demokrasi yönetiminde bu böyledir.

Bizzat bu etki neredeyse benzer nedenlerden kaynaklanır.

Despotik ülkelerde, insanların kaderi güvence altında değildir, tıpkı kamu görevlileri ve sıradan kişilerin kaderleri gibi. Kullandığı insanların yaşamalarını, bahtını ve hatta onurunu her zaman için elinde tutan egemen, onlardan korkacak bir şeyi olmadığını düşünür ve onlara büyük bir hareket özgürlüğü verir, çünkü onların kendisine karşı bu özgürlüğü kötüye kullanmayacağını garanti altına aldığına inanır.

Despotik ülkelerde, egemen iktidarını o kadar sever ki, kendi kurallarının sıkıntı yaratmasından çekinir ve kendi temsilcilerinin neredeyse gelişigüzel biçimde, bu kurallarda onun isteklerine karşıt bir eğilimin bulunmayacağından emin olduklarını görmek ister.

Demokrasilerde, çoğunluk, iktidarı kendisine emanet ettiği ellerden her sene geri alabilir ve kendisine karşı iktidarın kötü kullanıldığından şüphe etmez. Her an kendi iradesini yönetenlere aktarmaya muktedir olan çoğunluk, yönetenleri sınırlandırarak adeta kendi kendilerini sınırlandırabilecekleri daimi bir kuralla onları bağlamak yerine onlardan vazgeçmeyi tercih eder.

Daha yakından bakarsak, demokrasinin etkisi altındaki üst düzey görevlilerin keyfiliğinin, despotik devletlerdekinden daha büyük olması gerektiğini keşfederiz.

Despotik ülkelerde, egemen olan kişi, fark ettiği tüm hataları bir anda cezalandırabilir; ama cezalandırması gerektiği tüm hataları fark etmekle övünemez. Tersine demokrasilerde, aynı zamanda kadir-i mutlak olan egemen her yerde aynı anda bulunur: Böylece Amerikalı görevliler, yasanın onlar için belirlediği hareket alanlarında, Avrupa'nın hiçbir memurunun olmadığı kadar çok özgürdürler. Genellikle onlara yönelmek zorunda oldukları amaç gösterilmekle yetinilir ve araçları seçme işi onlara bırakılır.

Örneğin New England'da jüri listelerini oluşturma konusunda her bir kentin *select-men*'lere [Belediye Meclisi üyeleri] güvenilir. Onlara verilen tek

2 Üst düzey görevliler [magistrats] derken, bu kavramı en geniş anlamıyla kullanıyorum: Yasaları uygulamakla görevli herkesi kastediyorum.

kural şudur: Seçim haklarından yararlanan ve iyi bir itibara sahip yurttaşlar arasından jüri üyelerini seçmeleri gerekmektedir.³

Fransa'da, kim olursa olsun eğer bir görevliye böyle dehşet bir hakkın uygulanmasını emanet olarak verirsek, risk altındaki insanların yaşam ve özgürlüklerine güvenmek isteriz.

New England'da, aynı üst düzey görevliler alkoliklerin adını gece kulüplerine verebilir ve onlara içki vermeyi engelleyebilir; içki verenlere de para cezası uygulayabilir.⁴

Bu tür yasaklamalar yapan bir iktidar en mutlak monarşilerde halkın baş kaldırmasına sebep olabilirdi; ama burada buna kolayca boyun eğilir.

Yasa hiçbir yerde keyfilığe demokratik cumhuriyetlerdeki kadar büyük yer bırakmaz, çünkü keyfilikten çekinecek bir şey yok gibi görünür. Hatta bu cumhuriyetlerde, seçim hakkı daha çok yayıldığı ve görev süreleri daha sınırlı olduğu ölçüde, üst düzey görevliler de daha özgür olur.

Bundan dolayı, demokratik bir cumhuriyetin monarşi durumuna geçmesi çok zordur. Artık seçilmeyen üst düzey görevli, burada olağan haklarını korur ve seçilmiş üst düzey görevlinin usullerini muhafaza eder. Böylelikle despotizme varırız.

Sadece mutedil monarşilerde, yasa hem kamu görevlilerinin eylem alanını belirler hem de her adımda onlara rehberlik etmeye özen gösterir. Bu olgunun nedenini açıklamak kolaydır.

Mutedil monarşilerde, iktidar halk ve prens arasında bölünmüş bulunur. Üst düzey görevlinin konumunun istikrarlı olması ikisinin de işine gelir.

Prens, görevlilerin kaderini halkın eline teslim etmek istemez, çünkü görevlilerin kendi otoritesine ihanet etmesinden korkar. Halk ise, prensten mutlak olarak bağımsız olan üst düzey görevlilerin özgürlüğü baskı altına almasından korkar; böylelikle bu görevliler kimseye bağlı hale gelmezler.

Prensi ve halkı, görevliyi bağımsız kılmaya iten bu unsur aynı zamanda onları, görevlinin bağımsızlığının suistimaline karşı garantiler aramaya yönlendirir, böylelikle görevli ne prensin ne de halkın otoritesine sırtını dönemeyecektir. O halde, prens de, halk da, kamu görevlisi için işleri yürütme dizgesi oluşturmanın zorunluluğu konusunda anlaşılır ve görevliye ihlal etmesinin imkânsız olduğu kurallar dayatmanın faydalı olduğunu düşünürler.

3 27 Şubat 1813 tarihli yasaya bakınız. Massachusetts yasaları genel koleksiyonu, cilt II, s. 331. Ayrıca jüri üyelerinin listeden kura çekimiyle belirlendiğini söylememiz gerekir.

4 28 Şubat 1787 tarihli yasa. Massachusetts yasaları genel koleksiyonuna bakınız, cilt I, s. 302. Metin şöyledir:

“Her bir kentin *select-men*’leri, meyhanelerde, otellerde ve perakendecilerin dükkânlarında sarhoşların, kumarbazların ve zamanlarını ve varlıklarını bu mekânlarda kaybetmeyi alışkanlık haline getirmiş kişilerin isim listelerini duyuracaklardır; bu uyarıdan sonra, bahsi geçen kişilerin kendi mekânlarında içmesine ve kumar oynamasına müsaade eden veya onlara alkollü içki satan söz konusu mekânların sahipleri para cezasına çarptırılacaktır.”

Birleşik Devletler’de İdari İstikrarsızlık

Amerika’da toplumun icraatları genellikle bir ailenin icraatlarından daha az iz bırakır – Tek tarihsel abideler olarak gazeteler – Aşırı idari istikrarsızlık yönetme sanatına nasıl zarar veriyor?

İnsanlar, bir anlığına iktidara gelir ve ardından hemen her gün yüz değiştiren kitlenin arasında kaybolurlar; buradan şu sonuç çıkar: Amerika’da toplumun icraatları genellikle basit bir ailenin icraatlarından daha az iz bırakır. Kamusal idare burada adeta söze dayanır ve gelenekseldir. Hiçbir şey yazılmaz veya yazılanlar, tıpkı Sibylla kâğıtları gibi, en küçük rüzgârda uçar gider, geri dönmeksizin yok olurlar.

Birleşik Devletler’in tek tarihsel abideleri gazetelerdir. Eğer bir sayı eksikse, zamanın zinciri kopmuş demektir: Şimdi ve geçmiş artık bir araya gelemez. Elli yıl içinde, günümüz Amerika’sının toplumsal varoluşunun ayrıntıları konusundaki otantik belgeleri toplamının, Ortaçağ’da Fransa idaresi üzerine belgeleri toplamaktan daha zor olacağına hiç kuşku duymuyorum. Eğer Birleşik Devletler bir barbar istilasına uğrarsa, burada ikamet eden halk hakkındaki bilgi almak için başka halkların tarihine başvurmaları gerekecektir.

İdari istikrarsızlık öncelikle alışkanlıklara nüfuz etti. Bugün herkesin bunun zevkini neredeyse tatmış olduğunu söyleyebilirim. Kimse kendisinden önce yapılan şeyle ilgilenmiyor. Yöntem kabul etmiyor, koleksiyon yapmıyor, çok kolay olduğunda bile, belgeleri toplamıyorlar. Belgelere tesadüfen sahip olduklarında, ona bağlı kalmıyorlar. Kâğıtlarım arasında, sorularıma cevap vermek için bizzat kamu idaresi tarafından bana verilen orijinal belgeler var. Amerika’da toplum günöbirlik yaşıyormuş gibidir, tıpkı savaşa gitmiş bir ordu gibi. Buna karşın, idare etme sanatı hiç şüphesiz bir bilimdir. Tüm bilimlerin de ilerleme sağlamak için, başarabildikleri ölçüde, farklı jenerasyonların icatlarını birbirlerine bağlamaya ihtiyaçları vardır. Kısa yaşam süresi boyunca bir insan bir olguyu fark eder, bir başkası bir fikri algılar; bir tanesi bir yöntem icat eder, bir başkası bir formül bulur; bu farklı bireysel deneyim ürünlerinin birleşiminden beşeriyet ortaya çıkar ve bilimler oluşur. Amerikalı idarecilerin birbirlerinden bir şeyler öğrenmeleri çok zordur. Böylece idareciler, kendilerine ait olan malumatı değil, toplumun bağrında yagın olarak buldukları bilgileri toplum yönetimine uygularlar. O halde, son sınırlarına kadar itilen demokrasi, yönetme sanatının ilerleyişine zarar verir. Bu durumda demokrasi, kamusal işlerin deneyiminde acemi olan bir halktan çok idari eğitimin daha önceden yapıldığı bir halka daha uygundur.

Üstelik, bu durum sadece idare bilimiyle ilgili değildir. Böylesine basit ve doğal bir fikir üzerine dayanan demokratik hükümet her zaman, çok medeni

ve çok bilgi bir toplumun var olduğunu varsayar.⁵ Önce bu hükümetin dünyanın en eski zamanlarının çağdaşı olduğunu zannederiz; ama daha yakından baktığımızda, sadece bunlardan çok sonra geldiğini kolayca keşfederiz.

Amerikan Demokrasisinin Etkisi Altında Kamusal Yükümlülükler Üzerine

Tüm toplumlarda yurttaşlar belli sayıda sınıflara bölünür – Devlet hazinesini yönetmede bu sınıfların her birinin ortaya koyduğu güdü – Halk yönettiği zaman neden kamu giderleri artma eğiliminde olmak zorundadır? – Amerika’da demokrasinin müsrifliğini daha az korkulacak hale getiren şey – Demokraside devlet gelirlerinin kullanımı.

Demokrasi hükümeti ekonomik midir? Öncelikle onunla mukayese edeceğimiz şeyi kavramamız gerekir.

Eğer demokratik bir cumhuriyet ile mutlak bir monarşi arasında bir paralellik kurmak isteseydik, bu soruya cevap vermek kolay olurdu. Demokratik bir cumhuriyette kamusal giderler mutlak monarşidekinden daha çoktur. Ama bu durum, özgür olmayan devletlerle karşılaştırıldığında tüm özgür devletler için geçerlidir. Şu kesin ki, despotizm insanların ellerinden üretimden elde ettikleri kârı alarak değil, onların üretim yapmasını engelleyerek onları yıkar; zenginliğin kaynağını kurutur ve genellikle kazanılmış zenginliğe saygı gösterir. Tersine özgürlük ise, yok ettiği mallardan bin defa daha fazlasını üretir ve özgür olan uluslarda halkın kaynakları her zaman vergilerden daha hızlı çoğalır.

Şu anda beni ilgilendiren şey, özgür halkları kendi aralarında karşılaştırmak ve bu halklar arasında demokrasinin devlet hazinelerinde bıraktığı etkiyi tespit etmektir.

Örgütlenmiş teşekküller olarak toplumlar biçimlenirken kendisinden vazgeçemeyecekleri bazı değişmez kuralları takip ederler. Toplumlar, her yerde ve her zaman için bulunan bazı öğelerden oluşurlar.

Her bir halkı ideal olarak üç ayrı sınıfa bölmek her zaman kolaydır.

Birinci sınıf zenginlerden oluşur. İkincisi, zengin olmaksızın geçim rahatlığı içinde yaşayanları kapsar. Üçüncüsünde ise, hiçbir mülkiyeti olmayan veya çok az olan ve diğer iki sınıfın sağladığı iş olanaklarıyla yaşayan kişiler vardır.

Bu farklı kategorilere yerleşmiş bireylerin, toplumsal duruma göre az ya da çok sayıda olduğunu görebiliriz; ama bu kategorilerin var olmadığını söyleyemeyiz.

5 Burada küçük bir topluluğa değil, bir halka uygulanan bir demokratik hükümetten bahsettiğimi söylemem gereksizdir.

Bu sınıfların her birinin devlet hazinesinin kullanımı konusunda kendisine has bazı güdüler taşıdığı açıktır.

Sadece zenginler sınıfının yasaları yaptığını varsayalım: Devlet gelirlerinde tasarruf etmekle çok az meşgul olacakları muhtemeldir, çünkü hatırı sayılır bir servete zarar veren bir vergi ihtiyaç fazlasını doğurur ve kırılğan bir etkiye neden olur.

Tersine, yasaları yapanların orta sınıf olduğunu düşünelim. Vergileri israf etmeyeceklerini tahmin edebiliriz, çünkü küçük bir zenginliğe zarar veren devasa bir vergi kadar yıkıcı bir şey yoktur.

Bana öyle geliyor ki, orta sınıfların hükümeti, en aydın ve en cömert hükümetler arasında değil de, en ekonomik özgür hükümetler arasında bulunmak zorundadır.

Şimdi de en alt sınıfın yasaları yapmakla görevli olduğunu varsayalım. Burada ise kamusal yükümlülüklerin azalmak yerine arttığını görmek mümkündür. Bunun iki nedeni vardır:

Bu durumda yasayı oylayan kişilerin büyük bir kısmının vergilendirilebilir hiçbir mülkiyeti olmadığından, toplumun yararına harcanan her para, onlara zarar vermeksizin onların yararmaymış gibi görünür. Çok az mülkiyeti olan kişiler ise, verginin sadece zenginleri hedef almasını ve fakirlerin ise bu vergiden faydalanmasını sağlayacak bir yöntemi kolayca bulurlar. Zenginler hükümet ettiklerinde ise bunu kendileri için yapamazlar.

O halde yalnızca yoksulların⁶ yasaları yapmakla yükümlü oldukları ülkelerin, kamusal giderlerde büyük bir tasarruf yapmaları beklenemez: Bu giderler her zaman önemli miktarda olacaktır, çünkü ya vergiler, bunları kabul eden kişilere dokunamaz, ya da bu kişilerden vergi alınmayacak biçimde kabul edilmişlerdir. Başka terimlerle söylersek, demokrasi hükümeti, vergiyi oylayan kişinin onu ödeme yükümlülüğünden kaçabileceği tek hükümettir.

Zenginlerin servetlerini kollamanın halkın doğru anlaşılmış menfaati [*intérêt bien entendu*] olduğu ve halkın neden olduğu rahatsızlığı fark etmekte gecikmeyeceği söylenerek boşuna itiraz edilecektir. Ama kralların menfaati de kendi tebaasını mutlu etmek, soyluların menfaati de sırası geldiğinde kendi sınıfını onlara nasıl açacağını bilmek değil midir? Eğer uzun erimli menfaatler o günün tutkuları ve menfaatlerine üstün gelebilseydi, asla ne tiranların egemenliği ne de seçkin aristokrasi ortaya çıkardı.

Şunu söyleyerek burada duruyorum: Kim sadece yoksulları yasa yapmakla yükümlü kılmayı tahayyül edebilir? Kim? Genel oylama düzenlemesini

6 Burada *yoksul* kelimesinin, bu kısmın geri kalanında olduğu gibi, mutlak değil de göreceli bir anlama sahip olduğunu fark ediyoruz. Amerika'nın yoksulları Avrupa'ninkilerle kıyaslandığında, genellikle zengin görünürler: Buna karşın, onlardan daha zengin olan diğer yurttaşlarla onları karıştıltık içinde ele aldığımızda bu kişileri yoksul olarak adlandırmakta haklı oluruz.

gerçekleştirenler. Çoğunluk mu yoksa azınlık mı yasayı yapacak? Kuşkusuz çoğunluk; ve eğer yoksulların her zaman çoğunluk olduğunu kanıtlarsam, yoksulların oy kullandıkları ülkelerde yasaları tek başlarına yaptıklarını söylemekte haklı olmaz mıyım?

Zira, şimdiye kadar dünyanın tüm uluslarında çoğunluğu, hiç mülkiyete sahip olmayanların veya çalışmaksızın rahatça yaşayabilmek için mülkiyeti çok kısıtlı olanların oluşturduğu kesindir. O halde genel oy hakkı gerçekte toplumun yönetimini yoksullara verir.

Halk iktidarının devlet hazinesi konusunda kimi vakit yapacağı can sıkıcı etki, muhtaç durumdaki yurttaşlar için harcanarak veya halk için oyunlar ve gösteriler düzenleyerek devlet kaynaklarının tükendiği eski uygarlıkların belli demokratik cumhuriyetlerinde görülebilir.

Temsili sistemin eski çağlarda neredeyse hiç bilinmediği doğrudur. Günümüzde popüler tutkular kamusal işlere çok zor sirayet eder; buna karşın, uzun vadede temsilcinin her zaman vekillik ettiği kişilerin ruhuna uygun davranacağını, onların eğilimlerinin ve menfaatlerinin vekilin davranışlarında ağır basacağını hesap edebiliriz.

Ayrıca, demokrasinin savurganlıkları, halkın mülk sahibi olmasına oranla daha az korkutucudur, çünkü bir yanda halkın zenginlerden daha az para-ya ihtiyaçları vardır, diğer yanda ise, vergiler oluştururken, kendi kendilerine zarar vermeme konusunda daha çok güçlkle karşılaşılır. Bu durumda, genel oylama Fransa'da, vergilendirilebilir her türlü mülkün neredeyse birkaç kişinin elinde toplandığı İngiltere'den daha az tehlikeli olabilirdi. Yurttaşlarının büyük birçoğunluğu mülk sahibi olan Amerika ise, Fransa'dan daha elverişli durumda bulunur.

Demokrasilerde kamu harcama miktarını yükseltebilecek başka nedenler de vardır.

Aristokrasi egemen olduğunda, devletin işlerini yürüten insanlar bizzat konumları nedeniyle her türlü ihtiyaçtan muaftırlar. Kaderlerinden memnun olan bu insanlar toplumdan ise özellikle kudret ve şeref isterler; karanlık yurttaş kitlesinin üstünde bulunan bu kişiler, genel rahatlığın nasıl kendi azametlerine katkıda bulunmak zorunda olduğunu her zaman açıkça kavrayamazlar. Yoksulların ıstıraplarını acımasızca değerlendirmezler; ama onların sefaletini, kendilerininmiş gibi hissedemezler. O halde halk kendi servetiyle yetiniyor görüldüğünde, yönetenler de memnun olurlar ve hükümetten başka bir şey beklemezler. Aristokrasi mükemmelleştirmekten çok korumayı düşünür.

Tersine, kamusal kuvvet halkın elinde olduğu zaman, egemen her konuda daha iyiyi hedefler, çünkü kendisini tedirgin hisseder.

Böylece iyileştirme tını binlerce farklı konuya kadar yayılır; sayısız ayrıntı-

ya sirayet eder ve özellikle de sadece para ödeyerek sahip olabileceğimiz iyileştirme türlerine uygulanır, çünkü kendi kendine yardımcı olamayan yoksulun koşulunu iyileştirmek söz konusudur.

Ayrıca, demokratik toplumlarda belirli bir amacı olmayan bir tahrik durumu vardır. Burada, her türlü değişikliği içeren daimi bir hareket türü egemendir ve bu değişiklikler de neredeyse her zaman pahalıdır.

Monarşilerde ve aristokrasilerde, hırslı olanlar, egemene ün ve iktidar sağlayan doğal eğilimi göklere çıkarırlar ve genellikle onu büyük masraflar yapmaya iterler.

Egemenin muhtaç durumda olduğu demokrasilerde, sadece onun rahatlığını artırarak ondan lütuf dileyebiliriz; bu da neredeyse her zaman için sadece parayla olabilir.

Ayrıca, halk kendi konumu üzerine düşünmeye başladığı zaman, önceden hissedilmeyen bir sürü ihtiyaç doğar ve bu ihtiyaçları ancak devlet kaynaklarına başvurarak giderebiliriz. Buradan şu sonuç çıkar: Genellikle uygarlıkla birlikte kamu ücretleri de artar ve aydınlanma yayıldıkça vergiler de yükselir.

Son olarak, demokratik bir hükümeti başka bir hükümetten daha masraflı hale getiren nihai bir neden daha vardır. Kimi vakit demokrasi giderlerinde tasarruf yapmak ister, ama bunu başaramaz, çünkü tasarruf yapma sanatını bilmez.

Demokrasi sık sık bakışını ve temsilcilerini değiştirdiğinden, ya girişimlerini kötü yönetir ya da bunları yarım bırakır: İlk durumda devlet ulaşmak istediği amacın büyüklüğüyle orantısız bir biçimde masraf yapar; ikinci durumda ise, verimsiz harcamalar yapar.

Görevlilerin Ücretlerinin Sabitlenmesi Konusunda Amerikan Demokrasisinin Gündüleri Üzerine

Demokrasilerde yüksek maaşlara karar verenlerin bunlardan yararlanma şansı yoktur – Amerikan demokrasisinin ikincil görevlilerin maaşlarını yükseltme ve temel görevleri icra edenlerinkini düşürme eğilimi – Neden bu böyledir? – Birleşik Devletler’de ve Fransa’da kamu çalışanlarının maaşlarını karşılaştıran tablo.

Genel olarak demokrasileri kamu çalışanlarının maaşlarında tasarruf yapmaya iten önemli bir neden vardır.

Demokrasilerde, çok yüksek olan maaşlara karar verenlerin, bunlara dokunma şansı çok azdır.

Tersine aristokrasilerde, çok yüksek maaşlara karar verenler neredeyse her zaman bunlardan yararlanma umudunu hayal meyal taşırlar. Bunlar

kendileri için meydana getirdikleri sermayelerdir veya en azından çocukları için hazırladıkları kaynaklardır.

Buna karşın, demokrasinin en mühim temsilcilerine karşı aşırı tutumlu olduğunu itiraf etmek gerekir.

Amerika'da ikincil düzeydeki görevliler diğerlerinden daha yüksek ücret alırlar, ama üst düzey görevliler çok daha az kazanırlar.

Bu karşı etkiler aynı nedenden kaynaklanır; halk iki durumda da, kamu çalışanlarının maaşını sabitler; kendi ihtiyaçlarıyla karşılaştırır ve bu karşılaştırma ona yol gösterir. Halk büyük bir rahatlık içinde yaşadığı için, buna hizmet edenlerin de bu rahatlığı paylaşmasını doğal bulur.⁷ Ama devletin üst düzey çalışanlarının maaşını belirlemek söz konusu olduğunda, kendi kurallardan vazgeçer ve gelişigüzel davranır.

Yoksul, toplumun üst sınıflarının hissedebileceği aşikâr ihtiyaçlarla ilgili bir fikre sahip değildir. Bir zengine değersiz gelebilecek meblağ, zorunlu ihtiyaçlarını gidermekle yetinen bir yoksula çok fazla gelebilir ve yoksul, iki bin ekü verilen devlet yöneticisinin mutlu olmasını ve de bu işte hevesle çalışmasını ister.⁸

Yoksula, büyük bir ulusun temsilcisinin yabancılardan gözünde belli bir itibara sahip olması gerektiğini anlatmaya giriştiğinizde, önce sizi anlar; ama kendi evini ve yorucu emeğinin mütevazı ürünlerini düşündüğü zaman, sizin yetersiz bulduğunuz bu maaşla yöneticinin yapabileceklerini düşünür ve böyle bir zenginlik karşısında şaşırıp dehşete düşer.

Bu duruma bir de, ikincil görevlilerin neredeyse halkla aynı düzeyde olmasını ve diğerlerinin de onlardan çok yüksek almasını ekleyin. Böylelikle tali görevdekiler halkın menfaatlerini çöşturabilirler ama diğerleri kıskançlık duygusunu uyandırmaya başlarlar.

Birleşik Devletler'de ağıkça görülen şey budur: Maaşlar, görevlilerin güçleri artıkça adeta azalır.⁹

7 Birleşik Devletler'de ikincil görevlilerin içinde yaşadıkları rahatlığın bir nedeni daha vardır ve bu neden demokrasinin genel güdülerine yabancısıdır: Her türlü özel kariyer türü kârlıdır; eğer devlet iyi para vermeseydi, tali görevlere eleman bulamayabilirdi. O halde, devlet de, ekonomik istekleri ne olursa olsun, bu masraflı işbirliğini desteklemek zorunda olan ticari bir teşebbüs konumundadır.

8 İki milyon kişinin ikamet ettiği Ohio eyaleti, valisine sadece 1.200 dolar veya 6.504 frank maaş verir.

9 Bu hakikati göz önüne sermek için, federal hükümetin birkaç temsilcisinin maaşlarını incelemek yeterlidir. Karşılaştırmanın okuyucuyu aydınlatması için, Fransa'da benzer görevde bulunanların maaşlarını alta yazıyorum.

BİRLEŞİK DEVLETLER

Maliye Bakanlığı (*treasury department*)

Mübaşir (*messenger*) 3.734 frank

En az ücretli memur 5.420

En fazla ücretli memur 8.672

Tersine, aristokrasi altında, genellikle yüksek görevliler çok fazla kazanç sağlarlar, alt kademedekiler de genellikle güç bela geçinirler. Bu olgunun açıklamasını yukarıda ifade ettiğimiz gibi nedenlerde bulmak kolaydır.

Eğer demokrasi zenginin zevklerini anlamıyorsa veya onları kıskanıyorsa, aristokrasi de yoksulun sefaletini anlamaz veya daha çok onları yok sayar. Aristokraside yoksul aslında zengine benzemez; farklı türden bir varlıktır. O halde aristokrasi alt sınıftan temsilcilerin kaderiyle ilgilenmez. Sadece çok düşük ücret karşılığında hizmet etmeyi reddettikleri zaman onların maaşlarını arttırır.

Demokrasinin önemli görevlerde bulunanlara karşı aşırı tutumlu olma eğilimi, sahip olmadığı büyük ekonomik temayülün kendisine atfedilmesinden kaynaklanır.

Demokrasinin kendisini yönetenlere onurlu biçimde yaşama olanağını güç bela verdiği doğrudur, ama halkın ihtiyaçlarını karşılamak veya tasarruflarını kolaylaştırmak için devasa masraflar yapar.¹⁰ İşte bu gelen vergilerin en iyi kullanımıdır, ama bir ekonomi değildir.

Genellikle demokrasi yönetenlere az, yönetilenlere çok verir. Aristokrasilerde ise tersi görülür, devletin parasından özellikle kamusal işleri yürüten sınıf faydalanır.

Genel sekreter (*chief clerk*) 10.840

Başkan (*president*) 135.000

FRANSA

Maliye Bakanlığı

Bakanlık mübaşiri 1.500 frank

En az ücretli memur..... 1.000-1.800

En fazla ücretli memur..... 3.200-3.600

Genel sekreter 10.840

Bakan 135.000

Kral 12.000.000

Fransa'yla karşılaştırarak belki yanılıyor olabilirim. Demokratik güdülerin her gün daha fazla hükümete nüfuz ettiği Fransa'da, resmi dairelerde düşük maaşları yükseltme ve de özellikle yüksekleri düşürme yönünde güçlü bir eğilimi algııyoruz. Böylece, imparatorluk zamanında 160.000 frank alan maliye bakanı, 1834'te 80.000 maaş alıyor; önceden 50.000 alan maliye genel müdürleri ise 20.000 alıyor.

10 Amerikalıların bütçelerinde, muhtaç durumda olanların bakımı ve parasız eğitim için yapılan masraflara bakınız.

1831'de, New York eyaletinde muhtaç durumda olanları desteklemek için toplam 1.290.000 frank harlandı. Parasız eğitim için ayrılan toplam tutarın ise en azından 5.420.000 franka kadar çıkması bekleniyor. (*William's New York Annual Register*, 1832, s. 205 ve 243.)

New York eyaletinde 1830'da sadece 1.900.000 kişi ikamet ediyordu, bu sayı kuzey bölgesi nüfusunun iki katını oluşturmuyordu.

Amerikan Hükümetini Ekonomi Yapmaya Zorlayan Nedenleri

Ayırt Etmenin Güçlüğü

Yasaların beşeriyetin kaderi üzerindeki gerçek etkisini olgularda arayan kişi, büyük yanlışlara düşebilir, çünkü bir olguyu değerlendirmek kadar güç başka bir şey yoktur.

Bir halk doğal olarak pervasız ve hevesliyken; bir başka halk da aklı başında ve hesapçıdır. Bu durum, halkın bizzat fiziksel yapısına veya benim bilmediğim belirsiz nedenlere bağlıdır.

Temsiliyeti, gürültüyü ve hazzı seven ve boşa harcanmış bir milyona üzülmeyen halklar görürüz. Münzevi zevklere sahip olan ve kanaatkâr görünmekten mahcup olan başka halklar da görürüz.

Bazı ülkelerde binaların güzelliğine büyük paralar harcanır. Başka ülkelerde de, sanat eserlerine hiç değer verilmez ve hiçbir ürün vermeyen şeyler küçümsenir. Yani içinde şöhretin sevildiği ülkeler vardır ve de her şeyden önce paranın geldiği başka ülkeler vardır.

Yasalardan bağımsız olarak, tüm bu unsurlar devlet hazinesinin yönetilmesinde çok kuvvetli bir biçimde etkide bulunurlar.

Eğer Amerikalılar asla halkın parasını kamusal şölenlere harcamıyorlarsa, bunun nedeni sadece onlarda vergilere halkın karar veriyor olması değildir, aynı zaman halkın eğlenmeyi sevmemesidir de.

Eğer onlar mimari yapılarında süslemeleri reddediyorlarsa ve sadece mad-di ve reel faydaya dikkat ediyorlarsa, bunun nedeni sadece onların demokratik bir ulus olması değildir, aynı zamanda ticari bir halk olmalarıdır.

Özel yaşamdaki alışkanlıklar kamusal yaşamda da devam ettirilir; Amerikalılarda kurumlara bağlı olan ekonomik tutumlar ile alışkanlıklardan ve temüllerden kaynaklı olan tutumları birbirinden iyi ayırt etmek gerekir.

Birleşik Devletler'in Kamusal Harcamalarıyla

Fransa'nınkileri Karşılaştırabilir miyiz?

Kamu yükümlülüklerinin kapsamını değerlendirmek için şu iki noktaya bakabiliriz: Ulusal zenginlik ve vergi – Fransa'nın servetiyle giderlerini tam olarak bilemiyoruz – Neden Birlik'in servetini ve giderlerini bilemezsiniz? – Pensilvanya'da toplam vergi miktarını öğrenmek için yazarın araştırmaları – Bir halkın yükümlülüklerinin kapsamını kendisinden öğrenebileceğimiz genel belirtiler – Birlik açısından bu incelemenin sonucu.

Son zamanlarda Birleşik Devletler'in kamu giderleriyle bizimkileri karşılaştırmakla çok meşgul oluyoruz. Tüm bu çalışmalar sonuçsuz kalacaktır ve

böyle kalması gerektiğini kanıtlamak için de sanıyorum ki çok fazla açıklamaya gerek yoktur.

Bir halkta kamusal giderlerin kapsamını değerlendirebilmek için şu iki işlemi yapmak zorunludur: Öncelikle halkın ne kadar zengin olduğuna bakmak ve ardından da bu zenginliğin ne kadarının devletin kullanımına ayrıldığını incelemek gerekir. İhtiyacını karşılamak zorunda olduğu kaynakların tümüne bakmaksızın vergilerin toplamına ulaşmak isteyen kişi kendisini verimsiz bir işe adayacaktır; çünkü bilmemiz gereken şey aslında giderler değil, giderlerin gelire oranıdır.

Zengin bir vergi yükümlüsünün rahatça ödediği bir vergi, bir fakiri sefalette sürüklemeye neden olabilir.

Halkların zenginliği birçok öğeden oluşur: Gayrimenkul kaynakları ilk öğeyi oluşturur, taşınır mallar ise ikincisini.

Bir ulusun sahip olduğu ekilebilir toprakların kapasitesini, doğal veya mülki değerlerini bilmek zordur. Bir halkın yararlandığı tüm taşınır mallara değer biçmek ise daha da zordur. Bunlar, çeşitlilikleri ve çok sayıda olmaları nedeniyle neredeyse tüm analiz çabalarının elinden kaçır.

Avrupa'nın vaktiyle en medeni uluslarının, hatta merkezî idareye sahip olanlarının bile şimdiye kadar kesin bir biçimde servetlerinin durumunu belirleyemediğini görüyoruz.

Amerika'da bunu deneme fikri bile gündeme gelmedi. Peki toplumun henüz dingin ve nihai bir konum elde etmediği; bizde olduğu gibi, ulusal hükümetin kendisine hizmet eden, hem emir verdiği hem de tüm girişimlerini yönettiği çok sayıda temsilcisinin olmadığı; nihayetinde belgeleri toplama becerisine sahip olabilecek veya bunları incelemeye zamanı olabilecek kimse olmadığı için, istatistiklerin gelişmediği bu yeni ülkede bununla nasıl övünürler?

O halde hesapların kurucu unsurlarına erişilemez. Fransa'nın ve Birlik'in servetlerini karşılaştıramayız. Birisinin zenginliği henüz bilinmiyor ve diğerinin zenginliğini oluşturan yollar ise artık var olmaz.

Ama bir an için bu zorunlu karşılaştırma kavramını bir kenara koymayı istiyorum; vergiyle gelir ilişkisinin ne olduğunu değil de, verginin nasıl oluşturulduğunu incelemek istiyorum.

Okuyucu, araştırma alanımı kısıtlayarak, işimi kolaylaştırmadığımı kavrayacaktır.

Sahip olduğu tüm görevlilerden yardım alan Fransa'nın merkezî idaresinin, yurttaşların ödediği doğrudan veya dolaylı vergi tutarını belirlemeyi tam olarak başaramadığından kuşku duymuyorum. Ama bir kişinin üstlenemeyeceği bu çalışmayı, bizzat Fransız hükümetinin kendisi de başaramadı veya en azından bu çalışmadan sonuç alamadı. Devletin yükümlülüklerinin ne-

ler olduğunu biliyoruz; bölgelerin giderlerinin toplamını da biliyoruz; ama kentlerde neler olup bittiğini bilmiyoruz: O halde kimse, en azından şimdiye kadar, Fransa'da kamusal giderlerin ne kadar olduğunu söyleyemiyor.

Amerika'ya dönersek, burada ise çok sayıda ve aşılması çok zor olan güçlükler görüyorum. Birlik bana masraflarının tutarını tam olarak verebiliyor; Birlik'i oluşturan yirmi dört eyaletin de bütçelerini elde edebiliyorum; ama kentlerin ve idari bölgelerin yönetimleri için yurttaşların yaptığı masrafı kimden öğrenebiliriz?¹¹

Federal otorite bu konuda bizi aydınlatmak için yerel hükümetleri zorlayamaz. Bu hükümetler bizimle işbirliği yapmak isteseler de, bizi tatmin edebileceklerinden emin değilim. Girişimin doğal güçlüklerinden bağımsız olarak, ülkenin siyasal örgütlenmesi, onların bu çabalarının başarılı olmasına karşı koyacaktır. Kentlerin ve idari bölgelerin üst düzey görevlileri, eyaletin idarecileri tarafından atanmaz ve onlara bağlı değildirler. O halde, eyalet bizim için zorunlu olan bilgileri isterse, eyaletin kendisine hizmet etmek zorunda olduğu alt düzeydeki görevlilerin kayıtsızlığı gibi büyük bir engelle karşılaşabileceğini düşünebiliriz.¹²

11 Amerikalıların dört çeşit bütçesi vardır: Birlik'in kendi bütçesi vardır; eyaletlerin, idari bölgelerin ve kentlerin de aynı şekilde ayrı ayrı bütçeleri vardır. Amerika'da bulunduğum süre içinde, Birlik'in önemli eyaletlerinin idari bölgelerinde ve kentlerindeki kamu harcamalarının tutarını öğrenmek için büyük çaba gösterdim. En büyük kentlerin bütçelerine kolayca ulaştım, ama küçüklerinkine ulaşamadım. Bu nedenle, kentlerin harcamalarıyla ilgili tam bir fikir edinemedim. İdari bölgelerin harcamalarına gelince, bütünlüklü olmasa da, okuyucunun ilgisini çekebilecek bazı belgelere eriştim. 1830 yılına ait Pennsylvania'nın on üç idari bölgesinin bütçelerini bana verdiği için, Philadelphia'nın eski belediye başkanı Sayın Richard'a minnet borçluyum. Bu bölgeler şunlardır: Lebanon, Center, Franklin, Fayette, Montgomery, Luzerne, Dauphin, Butler, Allegheny, Columbia, Northumberland, Northampton, Philadelphia. 1830'da burada 495.207 kişi ikamet ediyordu. Eğer Pennsylvania haritasına hızlı bir göz gezdirilirse, bu on üç idari bölgenin farklı yönlerde dağılmış olduğunu ve ülkenin genel durumunu etkileyen tüm genel unsurlara tabi oldukları görülecektir; öyle ki, bunların Pennsylvania'nın idari bölgelerinin finansal durumuyla ilgili net bir fikir veremediklerini söylemek imkânsız olacaktır. Zira, bu bölgeler, 1830 yılında, 1.800.221 frank harcadılar, bu da ikamet eden kişi başına 3 frank 64 sent eder. Burada yaşayanların her birinin 1830 yılı boyunca federal birliğin ihtiyaçları için 13 frank 70 sent, Pennsylvania'nın ihtiyaçları için ise 3 frank 80 sent harcadıklarını hesapladım. Buradan şu sonuç çıkar: 1830 yılında, burada ikamet eden her bir yurttaş, topluma, her türlü kamusal masraf için (kent giderleri dışında) toplam 20 frank 14 sent verdi. Bu sonuç iki açıdan eksiktir, gördüğümüz gibi, sadece tek bir yılla ve kamu giderlerinin bir kısmıyla ilgilidir, ancak bu bilgi güvenilir olmayı hak eder.

12 Amerikalıların giderleriyle bizimkiler arasında bir paralellik kurmak isteyenler, Fransa'nın kamu harcamalarının toplamıyla, Birlik'in kamu harcamalarının toplamını karşılaştırmanın imkânsız olduğunu gördüler. Ama bu kişiler bu harcamalar dışındaki kısımları karşılaştırmaya da çalıştılar. Bu ikinci yaklaşımın da birincisinden daha az kusurlu olmadığını kanıtlamak kolaydır.

Örneğin ulusal bütçemizi neyle karşılaştırabiliriz? Birlik'in bütçesiyle mi? Ama Birlik, bizim merkezî hükümetimizden çok daha az konuyla meşgul olur ve masrafları da doğal olarak çok daha azdır. Bizim bölgelerimizin bütçelerini, Birlik'i oluşturan eyaletlerin bütçeleriyle karşılaştırabilir miyim? Ama genel olarak eyaletler, bizim bölgelerimizin idaresinden çok daha önemli ve çok daha fazla sayıda konuyla ilgilidir; o halde onların harcamaları doğal olarak daha yüksek-

Amerikalıların böyle bir konuda yapabileceklerini araştırmak da yararsızdır, çünkü şimdiye kadar hiçbir şey yapmadıkları kesindir.

O halde Amerika'da ve Avrupa'da bugün, toplumun masraflarını karşılamak için Birlik'in her bir yurttaşının yıllık olarak ödediği miktarı bize söyleyebilecek bir kişi bile yoktur.¹³

Buradan Amerikalıların toplumsal harcamalarıyla bizimkileri, Birlik'in servetiyle, Fransa'nınkini verimli bir biçimde karşılaştırmanın zor olduğu sonucunu çıkarıyoruz. Hatta buna, böyle bir şeyi denemenin bile tehlikeli olduğunu eklemek istiyorum. İstatistikler kesin biçimde doğru hesaplamalar üzerine dayanmazlarsa, doğru yöne yönlendirmek yerine yoldan saptırırlar. Zihin kolayca istatistiğin tutarsız noktaları da dahil temelsiz katiyet tavrına kendisini kaptırır ve kendisine göre matematiksel hakikat formlarını oluşturan hatalara rahatça dayanabilir.

O halde tutarları bir kenara koyalım ve kanıtlarımızı başka yerde aramaya girişelim.

Bir ülke maddi refah görünümünü sunabilir; devlete ödeme yaptıktan sonra

tir. İdari bölgelerin bütçelerine gelince, bizim finans sistemimizde buna benzer bir oluşum yoktur. Bu bölgelerde yapılan masrafları eyaletin bütçesine veya kentlerin bütçelerine ekleyebilir miyiz? Kentlerin bütçeleri iki ülkede de vardır, ama bunlar birbirlerine benzer değildir. Amerika'da kentler ciddi ihtiyaçları üstlenir, oysa Fransa'da bu ihtiyaçlar bölgelere veya devlete bırakılır. Ayrıca, Amerika'da kent harcamaları derken ne anlıyoruz? Kentlerin örgütlenmesi eyaletlerle göre değişir. New England'dakini mi, Georgia'dakini mi, Pennsylvania'dakini mi yoksa Illinois'dekini mi kural olarak alacağız?

İki ülkenin belirli bütçeleri arasında bir çeşit benzerlik bulmak kolaydır; ama bu ülkeleri oluşturan ve her zaman için az ya da çok değişen unsurlar arasında ciddi bir karşılaştırma yapamıyoruz.

13 Fransız veya Amerikalı her bir yurttaşın devlet hazinesine verdiği toplam tutara ulaşmayı başarsak bile, bu da bütünün sadece bir kısmını ifade eder.

Hükümetler, vergi mükelleflerinden sadece para talep etmezler, aynı zamanda paraya dönüştürülebilir kişisel çaba göstermelerini de isterler. Devlet ordu oluşturur; bütün ulusun karşılamakla yükümlü olduğu masraflar dışında, askerin de zaman harcaması gerekir; bunun da özgür olduğunda yapabileceği işe göre az ya da çok bir değeri vardır. Milis kuvvetler için de durum aynıdır. Milis güçlerinde olan bir insan geçici olarak değerli zamanını kamusal güvenlik için harcar ve reel olarak kendisinin kazanamadığı şeyi devlete verir. Bu örnekleri verdim ama başka birçok örnek de verebilirdim. Fransa hükümeti ve Amerika hükümeti bu tipte vergiler alırlar: Bu vergiler yurttaşları hedef alır. Ama bu iki ülkede bu giderleri tam olarak kim değerlendirebilir?

Birlik'in kamusal harcamalarıyla bizimkileri karşılaştırmak istediğinizde sizi durduran tek güçlük bu değildir. Fransa'da devlet, Amerika'da gerekli olmayan bazı yükümlülükleri dayatır, aynı şekilde tersi de geçerlidir. Fransız hükümeti din adamlarına ödeme yapar; Amerikan hükümeti bu giderleri müminlere bırakır. Amerika'da devlet yoksullardan sorumludur; Fransa'da ise onlar halkın merhametine bırakılmışlardır. Biz her tür görevliye sabit bir maaş öderiz; Amerikalılar ise, onların belli haklara sahip olmalarına olanak tanır. Fransa'da yol vergisi sadece az sayıdaki yol için geçerlidir; Birleşik Devletler'de ise neredeyse tüm yollar için geçerlidir. Bizim yollarımız tüm yolculara açıktır ve oradan geçenlerin ödeme yapması gerekmez; Birleşik Devletler'de ise bariyerlerle kaplı çok sayıda güzergâhla karşılaşırız. Vergi mükelleflerinin toplumun masraflarını karşılama biçimlerindeki bu farklılıklar, bu iki ülke arasındaki bir karşılaştırmayı çok zor bir hale getirir; çünkü yurttaşların ödemediği veya devletin onlar adına hareket etmediği durumda daha az ödediği bazı masraflar vardır.

yoksul da bu ülkede kaynaklarını koruyabilir ve zengin de gereksiz olabilir. İkisi de kendi kaderinden memnun olabilir ve her gün bunu daha da iyileştirmeye çalışır, öyle ki endüstri asla sermayeden yoksun kalmaz, sermaye de endüstriden. İşte müspet belgelerin yokluğunda, halkın ödediği kamu masraflarının servetle orantılı olarak dağıtılıp dağıtılmadığını öğrenmek için, bu belirtilere başvurmak mümkündür.

Bu tanıklıklarla yetinen gözlemci kuşkusuz Birleşik Devletler'deki Amerikalıların gelirlerinin Fransızlara göre daha az kısmını devlete verdiğini görebilecektir.

Ama aslında durumun böyle olmadığını nasıl gösterebiliriz?

Fransa'nın borçlarının bir kısmı iki istilanın sonucudur; Birlik ise böyle bir istiladan çekinmez. Bizim konumumuz çok sayıda silahlı askeri içeren bir orduyu düzenli olarak hazır tutmamızı gerektirir. Oysa Birlik'in izole konumu sadece 6.000 askerle yetinmesine olanak tanır. Biz 300 gemiyi hazır tutuyoruz, Amerikalılar ise sadece 52 gemiyi.¹⁴ Öyleyse nasıl olur da Birlik'te ikamet eden birisi, devlete Fransa'da ikamet eden kadar ödeme yapabilir?

O halde bu kadar farklı konumlarda olan ülkeler arasında mali açıdan paralellik kurmak imkânsızdır.

Birlik'le Fransa'yı karşılaştırarak değil de, Birlik'te olan şeyi inceleyerek Amerikan demokrasisinin hakiki ekonomik tavrını değerlendirebiliriz.

Konfederasyon oluşturan farklı cumhuriyetlerin her birine göz gezdiriyorum ve bunların hükümetlerinin genellikle tasarılarında ısrarcı olmadıklarını ve çalıştırdıkları insanlar üzerinde daimi bir gözetim uygulayamadıklarını fark ediyorum. Buradan doğal olarak şu sonucu çıkarıyorum: Bu hükümetler genellikle vergi mükelleflerinin paralarını yararsız yere harcamak veya girişimleri için gerekli olmayan konulara daha çok para harcamak zorundadırlar.

Halkçı temeline sadık kalan bu tür hükümetlerin, toplumun alt sınıflarının ihtiyaçlarını karşılamak, onlara iktidarın yollarını açmak, rahatlık sağlamak ve onları bilgili yapmak için olağanüstü çabalar gösterdiklerini görüyorum. Yoksulların bakımını üstlenirler, her yıl okullara milyonlar dağıtırlar, her türlü hizmete ödeme yaparlar ve en alt kademedeki çalışanlarının bile cömertlikle emeklerinin karşılığını verirler. Böyle bir yönetme biçimi bana faydalı ve akla uygun gelse de, bu tarzın masraflı olduğunu kabul etmek zorundayım.

Kamusal meseleleri yöneten ve ulusal kaynakları elinde bulunduran yoksul görüyorum; ve devlet hazinesinden faydalanan bu yoksulun genellikle

14 Fransa'da deniz kuvvetlerinin ayrıntılı bütçesine bakınız. Amerika için ise: *National Calendar*, 1833, s. 228.

le devleti yeni harcamalar yapmaya sürüklediğini tahayyül edemiyorum.

O halde, yetersiz rakamlara başvurmaksızın ve riskli karşılaşturmalar yapmaksızın, Amerikalıların demokratik hükümetinin, kimi zaman iddia edildiği gibi, masrafsız bir hükümet olmadığı sonucunu çıkarıyorum. Ayrıca, eğer bir gün Birleşik Devletler halkı büyük engellerle karşılaşırlarsa, onların da vergileri aristokrasilerin veya Avrupa monarşilerinin çoğunda olduğu kadar yüksek düzeye çıkaracaklarını önceden söylemekten de çekinmiyorum.

Demokraside Yönetenlerin Yozlaşması ve Zaafları Üzerine; Bunun Kamusal Ahlâk Üzerindeki Etkileri Hakkında

Aristokrasilerde yönetenler kimi vakit yozlaşma eğilimi gösterirler – Demokrasilerde ise yönetenler genellikle yozlaşmışlardır – Birincilerde zaaflar doğrudan halkın ahlâkına zarar verir – İkincilerde ise, bu zaaflar halk üzerinde daha korkunç olan dolaylı bir etki yapar.

Aristokrasi ve demokrasi ikisi de birbirini yozlaşmayı kolaylaştırmakla suçlar. Ama bunları ayırt etmek gerekir:

Aristokratik hükümetlerde, kamusal işleri yürüten insanlar, sadece iktidara sahip olmak isteyen zengin insanlardır. Demokrasilerde ise devlet adamları yoksuldur ve kendilerine servet sağlayabilirler.

Buradan şu sonuç çıkar: Aristokratik devletlerde, yönetenler yozlaşmaya daha az meyillidirler ve para konusunda çok ılımlı bir eğilimleri vardır, oysa demokratik halklarda tam tersi olur.

Ama aristokrasilerde, işlerin başına gelmek isteyenler büyük bir servete sahip olduklarından ve onların bunu başarmasını sağlayacak çok sayıda kişi de genellikle belirli sınırlar içinde yaşadıklarından dolayı, hükümet adeta açık arttırma durumunda bulunur. Tersine demokrasilerde, iktidarı elde etmeye çalışanlar neredeyse hiçbir zaman zengin değildirler ve iktidarı verecek olanlar da çok sayıdadır. Belki demokrasilerde satılık insan sayısı az değildir, ama burada satın alacaklar çok yoktur. Ayrıca demokrasilerde amaca ulaşmak için aynı anda çok sayıda kişiyi satın almak gerekebilir.

Fransa'da kırk yıldan beri iktidarı elinde bulunduran insanların büyük bir kısmı devletin ve bağlaşıp devletlerin hazinesinden servet yapmakla suçlandılar; bu suçlama eski monarşilerdeki kamu yöneticilerine çok seyrek olarak yapılmıştı. Ama Fransa'da para karşılığında bir seçmenin oyunu satın almanın örneğini neredeyse bulamazsınız, oysa İngiltere'de bu herkesin bilgisi dahilinde kamusal olarak yapılır.

Yönetilenleri kazanmak için servetlerin kullanıldığını Birleşik Devletler'de hiç duymadım. Ama kamu görevlilerinin dürüstlüğünden kuşku duyuldu-

ğunu sık sık gördüm. Onların başarılarının entrikalara veya ayak oyunlarına dayandırıldığını ise daha çok duydum.

O halde, aristokrasileri yöneten insanlar kimi vakit yozlaşma eğilimi gösterirler, demokrasilerdeki yöneticiler ise genellikle yozlaşmışlardır. Birinciler, halkın ahlâkına doğrudan zarar verirler. Diğerleri ise, kamusal bilinç üzerinde daha korkutucu olması gereken dolaylı bir etki bırakırlar.

Demokratik halklarda, devletin başında bulunanlar neredeyse her zaman can sıkıcı kuşkuyla karşı karşıyadırlar ve suçlandıkları cürümlere karşı adeta hükümetin desteğini sağlayabilirler. Böylelikle, mücadele eden erdem tehlikeli bir örnek sunarlar ve saklı kalan zaaflara görkemli ifşa olanağı sağlarlar.

Sahtekâr tutkularla tüm sınıflarda karşılaşılacağını, bunların doğuştan elde edilen haklarla birlikte tahta da çıktığını, böylelikle demokrasilerde olduğu gibi aristokratik ulusların başında da fazlaca bayağı insanla karşılaşılacağı söylemek ise faydasızdır.

Şu cevap beni hiç tatmin etmez: İktidara tesadüfen gelen kişilerin yozlaşmasında, bunu halk için bulaşıcı hale getiren kaba ve görgüsüz bir şeyler bulunur. Tersine soylu kişilerin ahlâk bozukluğunda belli bir aristokratik incelik ve bu yozluğun yayılmasını genellikle engelleyen bir azamet havası egemendir.

Halk saltanat ruhunun karanlık labirentine asla nüfuz edemez. Davranışlardaki zarafetin, peşinden koşulan zevklerin, dildeki inayetin arkasında gizlenen bayağılığı her zaman üzüntüyle keşfedecektir. Ama sefil durumda olanların bundan anladığı şey, sırası geldiğinde kendilerinin de, devlet hazinesinden para çalmakla veya devletin menfaatlerini rüşvet karşılığında satmakla övünmesinden ibarettir.

Ayrıca, korkulması gereken şey, azametli olanların ahlâksızlığının ibrazı kadar azametli olmaya götüren ahlâksızlığın ibrazıdır. Demokraside, sıradan yurttaşlar kendi sınıflarından çıkan ve birkaç yıl içinde zenginliğe ve kudrete erişen bir insanı görürler; bu manzara onları şaşırtır ve kıskançlığa iter; dün kendileriyle eşit olan kişinin bugün nasıl onları yönetme hakkını elde ettiğini araştırırlar. Yükselmesini o kişinin yeteneklerine veya erdemlerine atfetmek rahatsız edicidir, çünkü bu aslında kendilerinin ondan daha az erdemli ve daha becerikli olduğunu itiraf etmek demektir. O halde, onun yükselmesinin temel nedenini bazı zaaflarına bağlarlar ve bunu yaparak de genellikle haklı olurlar. Böylelikle bayağılık ve kudret, liyakatsizlik ve başarı, faydacılık ve onursuzluk fikirleri arasında tiksinti verici bir karışım gerçekleşir.

Demokrasinin Muktedir Olduğu Girişimler Üzerine

Birlik varoluşu için sadece bir defa mücadele etti – Savaşın başlangıcındaki coşku – Sonundaki sakinleşme – Amerika’da zorunlu askerî hizmetin veya denizci birliklere zorunlu kayıt yapmanın güçlüğü – Neden demokratik bir halk, büyük daimi girişimlere diğerlerinden daha az muktedirdir?

Halkın hakiki iradesini takip eden bir hükümetten bahsettiğimi ve sadece halk adına komuta etmekle yetinen bir hükümetten bahsetmediğimi okuyucuya vurgulamak isterim.

Halk adına komuta eden despotik bir iktidardan daha dayanılmaz bir şey yoktur, çünkü en fazla sayıda kişinin iradesine sahip olan ahlâki kudreti üstlenen bu iktidar, aynı zamanda tek bir insanın sahip olabileceği kararlılıkla, çabuklukla ve direngenlikle hareket eder.

Ulusal kriz zamanında demokratik bir hükümetin çabalarında ne kadar muktedir olacağını söylemek çoğunlukla güçtür.

Şimdiye kadar büyük demokratik bir cumhuriyet görmedik. 1793’te Fransa’da hüküm süren oligarşiye bu adı vermek cumhuriyetlere hakaret olurdu. Sadece Birleşik Devletler bu türden yeni bir görüntü sunar.

Zira, Birlik’in oluşturulduğu yarım yüzyıldan beri onun varlığı sadece tek bir defa, Bağımsızlık Savaşı sırasında soru konusu edildi. Bu uzun savaşın başında yurda hizmet etmek için olağanüstü bir coşku vardı.¹⁵ Ama mücadele uzadıkça, alışıldık egoizmin yeniden ortaya çıktığını görüyorduk: Devlet hazinesine artık para girmiyordu; insanlar artık orduya yazılmıyordu; halk hâlâ bağımsızlık istiyordu, ama onu elde etme yöntemleri karşısında geri çekiliyordu. “Boşuna vergileri arttırdık ve boşuna onları toplamak için yeni yöntemler denedik, der Hamilton *Fédéraliste*’te (no. 12); kamunun beklentisi hayal kırıklığına uğradı ve devlet hazinesi boş kaldı. Hükümetimizin demokratik doğasına uygun olan ve bitkin durumdaki ticaretin ürettiği paranın azlığıyla birleşmiş bulunan demokratik idare formları, şimdiye kadar dikkate değer tutarların toplanması için yapılan tüm çabaları gereksiz kıldı. Nihayetinde de, farklı yasama organları bu tür girişimlerin saçmalığını anladılar.”

Bu dönemden beri, Birleşik Devletler’in destekleyeceği ciddi tek bir savaş dahi olmadı.

O halde, demokrasilerin gerektirdiği fedakârlıkları değerlendirmek için, Amerikan ulusunun, tıpkı İngiltere’de olduğu gibi, kendi hükümetinin eli-

15 Bana göre, bunlardan birisi Amerikalıların geçici olarak çay içmekten vazgeçmesiydi. İnsanların genellikle yaşamlarından çok alışkanlıklarına bağlı olduklarını düşünen kişiler, bütün bir halkın gösterdiği bu büyük ve tuhaf fedakârlık karşısında kuşkusuz şaşırımlardır.

ne mallarından elde ettiği gelirin yarısını vermeye zorlanacağı anı veya Fransa'da olduğu gibi, nüfusunun yirmide birini savaş alanına atmak zorunda kalacağı anı beklemek gerekirdi.

Amerika'da zorunlu askerlik bilinmez; para karşılığında insanlar askere alınırlar. Zorunlu olarak askere alma, Birleşik Devletler halkının fikirlerine o kadar terstir ve alışkanlıklarına o kadar yabancıdır ki bunu asla yasallaştırmaya cesaret edemeyeceklerini düşünüyorum. Fransa'da zorunlu askerlik olarak adlandırılan şey şüphesiz vergilerin en ağırıdır, ama zorunlu askerlik olmaksızın kıtadaki büyük bir savaşı nasıl destekleyebilirsiniz?

Amerikalılar İngilizlerin zorunlu bahriye tayfalığını da kabul etmediler. Bizim bahriyemize benzer bir bahriyeleri yoktur. Devletin deniz kuvveti, tıpkı ticari denizciler gibi, gönüllölük usulüne göre silah altına alır.

Zira, bir halkın yukarıda belirtilen iki yoldan birisine başvurmaksızın büyük bir deniz savaşını destekleyebilmesini kavramak kolay değildir: Birlik, daha önce denizde şaniyla savaşmış olmasına rağmen asla kalabalık bir donanmaya sahip olmadı ve az sayıdaki gemiden oluşan donanması ona her zaman çok pahalıya mal oldu.

Amerikalı devlet adamlarının, eğer zorunlu bahriye askerliğine veya zorunlu deniz görevine başvurulmazsa, Birlik'in deniz üzerindeki neferlerini korumasının çok sıkıntılı olacağını itiraf ettiklerini duyuyorum. Ama halkı zorunlu bahriye askerliğine veya zorunlu deniz görevine yönlendirmek güç bir iştir.

Özgür halkların tehlike durumunda genellikle özgür olmayan halklardan son derece büyük bir enerji gösterdiklerine itiraz edilemez, ama bu durumun özellikle içinde aristokratik unsurların egemen olduğu özgür halklar için doğru olduğunu düşünüyorum. Bana öyle geliyor ki demokrasi, halkların siyasal yaşamlarındaki büyük fırtınalara uzun zaman boyunca meydan okumaktan çok, barışçıl bir toplumu yönetmeye veya ihtiyaç olduğunda apansız ve güçlü bir çaba göstermeye daha elverişlidir. Bunun nedeni basittir: İnsanlar bir heyecanla kendilerini sıkıntılı durumlara ve tehlikelere sokarlar, ama sadece düşünceyle bu durumda uzun zaman kalırlar. İçgüdüsel cesaret dediğimiz şeyde, sandığımızdan daha fazla hesap söz konusudur ve her ne kadar ilk hareketi genel olarak sadece tutkular yönlendirse de, sonuç gereğince bu harekete devam ederiz. Geriye kalanı kurtarmak için değerli olan bir kısmı riske atarız.

Zira, demokrasilerde genellikle eksik olan şey işte aydınlanmaya ve deneyime dayalı olan geleceğe yönelik bu açık algıdır. Halk, akıl yürütmekten çok hisseder ve eğer güncel tehlikeler büyükse, korkulacak şey, mağlubiyet durumunda halkın kendisini bekleyen büyük kötölükleri unutabilecek olmasıdır.

Demokratik bir hükümetin çabalarını, bir aristokrasinin çabalarından daha az kalıcı hale getiren bir başka neden daha vardır.

Halk gelecekte umut edilecek veya korkulacak şeyi üst sınıftan daha az net biçimde görür, ama aynı zamanda mevcut kötülüklerden üst sınıflardan farklı bir biçimde zarar görür. Kendisini ortaya atan soylunun tehlikeye maruz kalma kadar şöhret kazanma şansı da vardır. Gelirinin büyük bir kısmını devlete veren soylu, zenginliğinin sağladığı bazı zevklerden de geçici olarak yoksun kalır; ama yoksul için ölümün bir prestiji yoktur ve zengini sıkıntılı duruma sokan vergi ise yoksulda bizzat onun yaşam kaynaklarını hedef alır.

Kriz anlarında demokratik cumhuriyetlerin bu göreceli zayıflığı, Avrupa'da böyle bir cumhuriyetin kurulmasına karşı koyan belki de en büyük engeldir. Demokratik bir cumhuriyetin Avrupalı bir halkta kolayca var olabilmesi için, bu cumhuriyetin tüm diğerlerinde de kurulması gerekebilir.

Demokrasi hükümetinin uzun vadede toplumun reel güçlerini arttırmak zorunda olduğuna inanıyorum; ama bu hükümet, verili bir yer ve zamanda bir anda aristokratik bir hükümetin veya mutlak bir monarşinin topladığı kadar çok gücü bir araya getiremez. Eğer demokratik bir ülke, bir yüzyıl boyunca cumhuriyetçi bir hükümete boyun eğmişse, bu ülkenin yüzyılın sonunda komşuları olan despotik devletlerden daha zengin, daha kalabalık ve daha refah içinde olabileceklerine inanabiliriz. Ama bu yüzyıl boyunca, bu despotik devletler tarafından işgal edilme riskini birçok defa yaşamış olabileceklerdir.

Amerikan Demokrasisinin Genel Olarak Kendisi Üzerinde Uyguladığı İktidar Üzerine

Amerikan halkı, sadece uzun vadeli şeylere rıza gösterir ve kimi zaman kendisi için faydalı olan şeyleri reddeder – Amerikalıların telafi edilebilir hatalar yapma yetileri.

Demokrasinin, gelecek için şimdinin ihtiyaçlarının önünü kesme ve tutkuları alt etme konusunda yaşadığı güçlük, Birleşik Devletler'de en küçük meselelerde bile fark edilir.

Dalkavuklarla çevrili olan halk, onları alt etmeyi güçlkle başarır. Kendisinin yoksullaşmasını veya maddi sıkıntıya girmesini gerektiren her öneride, bu önerinin onun aklına yatan bir amacı da olsa, halk neredeyse her zaman öncelikle bu öneriyi reddeder. Haklı olarak, Amerikalıların yasalara yönelik gösterdikleri itaati överiz. Buna Amerika'da yürürlükteki yasaların halk tarafından ve halk için yapıldığını da eklemek gerekir. O halde, Birleşik Devletler'de yasa, her yerde kendisini ihlal ederek büyük fayda sağlayan kişilerin lehine olarak tezahür eder. Böylece, çoğunluğun güncel olarak faydası

nın bulunmadığını düşündüğü rahatsızlık veren bir yasanın etkisiz kılınabileceğine veya böyle bir yasaya boyun eğilmeyeceğine inanmak mümkündür.

Birleşik Devletler'de hileli iflaslara yönelik bir yasa yoktur. Böyle iflaslar olmadığı için mi yasa yoktur? Hayır, tersine bu tür iflaslar çoktur. Çoğunluğun zihninde müflis bir kişi olarak dava açılması korkusu, iflasla mahvolma korkusunu aşar ve herkesin bireysel olarak mahkûm ettiği cürümler için, kamuoyunun vicdanında bir çeşit kusurlu hoşgörü oluşur.

Güneybatıdaki yeni eyaletlerde, yurttaşlar neredeyse her zaman birbirlerinden öç alırlar ve cinayetler durmaksızın tekrarlanır. Bunun nedeni, halkın alışkanlıklarının çok sert olması ve bu çöllerde herkesin yasaya güç vermenin faydasını hissetmesi için aydınlanmanın çok az yaygınlaşmış olmasıdır. Burada hâlâ dava açmak yerine düello yapmak tercih edilir.

Philadelphia'da bir gün bana birisi, Amerika'da neredeyse her türlü suçun aşırı alkol kullanılmasından kaynaklandığını söyledi. Zira alt sınıflar istedikleri kadar alkol tüketebilirler, çünkü alkol çok düşük fiyata satılır. Ben de şöyle sordum: "Alkollü içkiler üzerine bir yasa yapmamanızın nedeni nedir?" "Yasa koyucularımız bunu sık sık düşünürler, diye cevap verdi, ama bu zor bir iştir. Bir ayaklanmadan korkuyorlar ve ayrıca böyle bir yasayı oylayabilecek üyelerin yeniden seçilemeyeceği neredeyse kesin gibidir." "O halde, diye cevap verdim, sizde içki düşkünleri çoğunlukta ve halk da alkol karşıtılarından hoşlanmıyor."

Bunları devlet adamlarına ilettiğinizde, size şöyle cevap vermekle yetinirler: Zamana bırakın; kötü olanı görmek halkı aydınlatacaktır ve onlara neye ihtiyaçları olduğunu gösterecektir. Bu genellikle doğrudur: Demokrasinin, bir krala veya bir soylular teşekkülüne göre daha fazla yanılma şansı vardır, ama aynı zamanda demokrasi, bir defa aydınlığa ulaştığında daha fazla hakikate ulaşma şansını taşır, çünkü demokrasinin bağrında halkın menfaatlerine karşı olan ve akla karşı mücadele eden menfaatler genellikle yoktur. Ama demokrasi hakikate ancak sadece deneyimle ulaşabilir ve çok sayıda halk mahvolmaksızın hatalarının sonuçlarını bekleyemez.

O halde, Amerikalıların büyük ayrıcalığı sadece diğerlerinden daha aydın olmaları değildir, aynı zamanda telafi edilebilir hatalar yapma yetisine sahip olmalarıdır.

Buna, geçmişin deneyimlerinden kolayca yararlanabilmek için, demokrasinin önceden belli bir uygarlık ve aydınlanma düzeyine ulaşmış olması gerektiğini ekleyebiliriz.

İçinde temel eğitimin çok kusurlu olduğu ve karakter olarak her konuda hatalı nosyonlar öne süren, tutku ve cehaletin tuhaf bir karışımını sergileyen halklar görürüz. Bunlar sefaletlerinin nedenini kendileri fark edemezler; bilmedikleri kötülükler altında ezilirler.

Bugün artık var olmayan güçlü Kızılderili ulusların ikamet ettiği uçsuz bucaksız bölgeleri dolaştım; sayıları her gün azalan ve yabancı ihtişamları yok olan kabilelerde oturdum; soylarını bekleyen bu nihai kaderi öngören Kızılderilileri dinledim. Buna karşın, bu talihsiz halkları kaçınılmaz bir yıkımdan korumak için yapılması gereken şeyi görmeyen tek bir Avrupalı yok iken, bu halklar bunu görmezler; Kızılderililer her sene etraflarını saran kötülükleri hissediler ve onlar çözümü reddederek son kişiye kadar can vereceklerdir. Onları yaşamaya zorlamak için güç kullanmak gerekebilir.

Güney Amerika'nın yeni uluslarının, sürekli yeniden boy veren devrimlerin bağrında çeyrek yüzyıldan beri ayaklandığını görerek şaşırırız ve her gün *doğal durumları* olarak adlandırdığımız duruma girdiklerini görmeyi bekleriz. Ama zamanımızda devrimlerin Güney Amerika İspanyollarının en doğal durumu olmadığını kim iddia edebilir? Bu ülkede, toplum, kendi çabalarıyla içinden çıkamayacağı bir uçurumun dibinde çırpınır.

Yarımkürenin bu güzel kısmında ikamet eden halk inatla kendine zarar vermekle ilgileniyor gibi görünüyor; hiçbir şey onları bu yoldan saptıramaz. Bitkinlik bir an için halkı dinlendirir ama bu dinlenme daha sonra yeni öfkelere kapı açar. Halkı bu sefalet ve suç arasında salınan durumda düşündüğüm zaman, onun için despotizmin faydalı olabileceğini düşünme eğiliminde oluyorum.

Ama bu iki kelime düşüncemde asla bir araya gelemeyecek.

Amerikan Demokrasisinin Dışışleri Yürütme Biçimi Üzerine

Washington ve Jefferson tarafından çizilen Birleşik Devletler'in dışışleri siyasetinin istikameti – Demokrasinin neredeyse her türlü doğal kusuru, dışışlerinin yönetiminde hissedilir, oysa onun yetkinlikleri ise bu yönetimde çok az hissedilir.

Federal anayasanın ülkenin dış menfaatlerinin daimi yönetimini başkana ve Senato'ya teslim ettiğini gördük.¹⁶ Bu da Birlik'in genel siyasetini belli bir noktaya kadar halkın doğrudan ve gündelik etkisinin dışına yerleştirir. O halde, Amerika'da demokrasinin devletin dışışlerini yürüttüğünü mutlak bir biçimde söyleyemeyiz.

Amerikalıların siyasetine bugün takip ettikleri istikameti veren iki kişi vardır: Birincisi Washington ve ikincisi Jefferson.

Washington, yurttaşlara seslendiği ve kendisinin siyasal vasiyetini oluşturduğu hayranlık uyandıran mektubunda şöyle diyordu:

16 "Başkan, der anayasa (madde 2, kısım II, §), Senato'nun fikri ve rızasına dayanarak anlaşmalar yapar." Okuyucu, senatörlerin görevlerinin altı yıl sürdüğünü ve her bir eyaletin yasa koyucuları tarafından seçilen senatörlerin iki aşamalı bir seçimin ürünü olduklarını gözden kaçırmamalıdır.

“Yabancı halklarla ticari ilişkilerimizi genişletmek ve onlarla aramızda olabildiğince az siyasal bağ kurmak, siyasetimizin kuralı olmak zorundadır. Önceden yaptığımız anlaşmalara sadakatle bağlı kalmamız gerekir ama başka anlaşmalar yapmaktan kaçınmamız gerekir.

Avrupa'nın kendisine has bazı menfaatleri vardır ve bu menfaatlerin ya bizimkilerle hiçbir ilişkisi yoktur ya da çok dolaylı bir ilişkisi vardır. O halde Avrupa, bize doğal olarak yabancı olan kavgalara sık sık girmek zorundadır. Onun siyasetinin değişimlerine yapay bağlarla tutunmak, onun farklı dostluk ve düşmanlıklarına bağlanmak ve bunlardan kaynaklanacak savaşlarda taraf olmak ihtiyatsızca hareket etmek olacaktır.

Bizim ondan uzaklığımız ve ayrılmamız farklı bir istikameti takip etmemize olanak tanır. Eğer tek bir ulus olmaya, güçlü bir hükümet tarafından yönetilmeye devam edersek, kimseden korkacak bir şeyimizin olmayacağı düşünme ulaşmamız uzak değildir. Böylelikle, tarafsızlığımıza saygı duyulmasını sağlayan bir tavır takınabileceğiz: Bizim üzerimizden bir şey kazanmalarının imkânsız olduğunu hisseden savaşçı uluslar, nedensiz yere bizi kışkırtmaktan korkacaklardır ve biz de, eylemlerimizin rehberi olarak sadece kendi menfaatlerimize ve adaletimize dayanarak savaş veya barış arasında bir seçim yapabilecek durumda olacağız.

Böyle elverişli bir konumdan elde ettiğimiz avantajlardan neden vazgeçelim ki? Bize yabancı olan bir toprak üzerinde yerleşmek için bizim olan bir toprağı neden terk edelim? Kısacası, kendi kaderimizi Avrupa'nın herhangi bir kısmının kaderiyle bağlayarak, barışımızı ve refahımızı neden Avrupa'da ikamet eden halkların tutkularıyla, rekabetleriyle, menfaatleriyle veya kaprisleriyle karıştıralım?

Bizim hakiki siyasetimiz hiçbir yabancı ülkeyle daimi bir ittifak yapmak değildir; en azından şu anda bunu uygulama özgürlüğümüz var. Bu, var olan bağlılıklarımızın gereğini yerine getirmemeyi istediğim anlamına gelmez. Dürüstlük her zaman en iyi siyasettir; bu benim hem ülke meselelerinde hem de özel meselelerde aynı biçimde uygulanabilir bulduğum vecizedir. O halde, daha önceden yaptığımız tüm anlaşmaların gereklerini samimi bir biçimde uygulamak zorunda olduğumuzu düşünüyorum, ama başka anlaşmalar yapmanın da yararsız ve ihtiyatsız olacağına inanıyorum. Her zaman konumuza saygı duyulmasını sağlayacak biçimde hareket edelim. Bizim için, geçici ittifaklar her türlü tehlikeyle yüzleşmemize olanak sağlayacaktır.”

Washington önceden şu güzel ve yerinde fikri açıklamıştı: “Başka bir ulusa karşı sevgi veya nefret duyguları beslemeyi âdet edinen uluslar adeta köle olurlar. Onlar kendi nefretlerinin veya sevgilerinin esiridir.”

Washington siyasal tutumunda her zaman vecizelere göre hareket etme-

yi bildi. Dünyanın geri kalanı savaştayken, ülkesindeki barışı korumayı başardı. Şu temel doktrini yerleştirdi: Amerikalıların doğru anlaşılmış menfaati, Avrupa'nın iç çatışmalarında asla taraf olmamaktır.

Jefferson daha da ileri gider ve Birlik'in siyasetine şu vecizeyi ekler: "Amerikalılar, kendilerine ayrıcalık istemek zorunda kalmamak için, yabancı uluslardan asla ayrıcalıklar talep etmesinler."

Apaçık doğruluğuyla kolayca herkesin kavrayabildiği bu iki ilke, Birleşik Devletler'in dış politikasını son derece basitleştirdi.

Avrupa'nın işlerine karışmayan Birlik'in neredeyse kendisi için çaba gösterdiği dış menfaati kalmadı, çünkü Amerika'nın henüz güçlü komşuları yoktur. Kendi konumuyla olduğu kadar kendi iradesiyle de eski dünyanın tutkularının dışına yerleşmiş olan Birlik'in, ne bu tutkuların kendisini koruması ne de onları benimsemesi gerekir. Yeni dünyanın tutkularına gelince, bunlar hâlâ geleceğin koynunda saklıdır.

Birlik eski bağlantılarından kurtulmuştur; böylelikle Avrupa'nın eski halklarının deneyimlerinden yararlanır, ama bu halklar gibi, geçmişten istifade etmesi ve şimdiki duruma uyum sağlaması gerekmez. Avrupalı halklar gibi, atalarından kendisine vasiyet olarak kalan, görkem ile sefaletin, ulusal dostluklar ve düşmanlıkların karışımı olan devasa mirası kabul etmeye mecbur kalmaz. Birleşik Devletler'in dış politikası tam olarak bekle ve gör politikasıdır. Bu politika eylemekten çok kendini sakınmaktan ibarettir.

O halde, şimdiye gelirse, Amerikan demokrasisinin devletin dışişlerini yürütmeye ilgili nasıl bir ustalık göstereceğini söylemek gerçekten zordur. Bu konuda, onun dostları ve düşmanları kendi yargılarını askıya almak zorundadırlar.

Bana gelince, şunu söylemekte güçlük çekmem: Toplumun dışişlerinin yönetimi konusunda demokratik hükümetler bana diğerlerinden kuşkusuz daha aşağı görünüyor. Deneyim, teamüller ve öğretimin sonu neredeyse her zaman demokraside bu gündelik pratik bilgeliği çeşidini yaratmak oluyor. Yaşamın bu küçük olaylarının bilimine de sağduyu adını veriyoruz. Sağduyu toplumun olağan işleyişi için yeterlidir. Kendisine eğitim verilen bir halkta, devletin dış meselelerine uygulanan demokratik özgürlük, demokratik hükümetin hatalarının neden olabileceği kötülüklerden daha fazla iyilik üretir. Ama bir halkın başka bir halkla ilişkisi her zaman böyle yürümez.

Dış politika, demokrasiye özgü niteliklerin neredeyse hiçbirisinin kullanımını gerektirmez; hatta tersine demokraside bulunmayan tüm niteliklerin gelişmesini gerektirir. Demokrasi devletin iç kaynaklarının gelişmesini kolaylaştırır; rahatlığı yaygınlaştırır ve kamusal tını geliştirir; toplumun farklı sınıflarında yasaya saygıyı, bir halkın başka bir halka göre konumu üzerinde sadece dolaylı bir etkisi olan her şeyi kuvvetlendirir. Ama demokrasi,

büyük bir girişimin tüm ayrıntılarını ancak güçlükle düzenleyebilir, güçlük-
le plan yapıp, tüm engelleri aştıktan sonra onu takip eder. Demokrasi, giz-
lice önlemler almaya ve sabırla bunların sonuçlarını beklemeye pek mukte-
dir değildir. Bunlar, daha çok bir insana veya bir aristokrasiye ait olan nite-
liklerdir. Zira, işte bu nitelikler, uzun vadede bir halkı veya bir insanı ege-
men hale getirir.

Tersine, eğer aristokrasinin doğal kusurlarına dikkat ederseniz, bu kusur-
ların neden olduğu etki, devletin dış meselelerinin yönetiminde neredeyse
hiç hissedilmez. Aristokrasiye yöneltlen temel kötülük, sadece kendisi için
çalışmasıdır, halk için değil. Dış politikada, aristokrasinin halkın menfaatin-
den ayrı bir menfaatinin olması çok enderdir.

Demokrasiyi siyasette akıldan çok duygulara boyun eğmeye ve anlık bir
tutkunun tatmini için uzun zamandır geliştirilmiş bir hedefi terk etmeye
yönlendiren eğilim, Fransız Devrimi patladığı sırada Amerika'da tam ola-
rak görülebilir. Aslında basit bir akıl yürütme, Amerikalıların bugün oldu-
ğu gibi, menfaatlerinin Avrupa'yı kana bulayan bir savaşa girmek olmadığı-
nı kavramaları için yeterli oldu ve böylelikle Birleşik Devletler hiçbir zarar
görmedi.

Buna karşın halkın Fransa'ya yönelik sempatisi, İngiltere'ye savaş ilan et-
memizi engellemek için Washington'un boyun eğmez karakterinden ve mu-
azzam popülaritesinden başka bir şey gerekmediği durumda şiddetli bir bi-
çimde kendisini belli etti. Ve henüz, yurttaşların cömert ama düşüncesiz tut-
kularına karşı bu büyük adamın ağırbaşlı akıl yürüterek gösterdiği çabalar,
az kalsın ondan, her zaman kendisine ayırdığı tek mükâfatı, ülkesine duydu-
ğu sevgiyi geri alacaktı. Çoğunluk, onun siyasetine karşı olduğunu ilan et-
mişti; ama şimdi halk bütünüyle onu benimsiyor.¹⁷

Eğer anayasa ve kamusal itibar, devletin dış meselelerini yönetme yetkisi-
ni Washington'a vermeseydi, onun ulusun bugün mahkûm ettiği şeyi o dö-
nemde kesinlikle yapabilecek olduğu tamamıyla doğrudur.

Dünya üzerinde güçlü biçimde etkide bulunan, Romalılardan İngilizlere

17 Marshall'ın *Vie de Washington* kitabının beşinci cildine bakınız. "Birleşik Devletler'deki gibi
oluşturulmuş bir hükümette, der Marshall (s. 314), en yüksek görevli, ne kadar metanetli olur-
sa olsun, kamuoyunun baskısına uzun süre engel olamazdı; böylelikle ağır basan fikir, savaşa
neden olabilir gibi görünüyordu. Aslında, bu dönemde yapılan kongre toplantılarında, Wash-
ington'ın Temsilciler Meclisi'ndeki çoğunluğu kaybettiği çok sık olarak fark ediliyordu." Dışarı-
da, Washington'a karşı kullanılan dilin şiddeti aşırı düzeydeydi: Siyasal bir toplantıda, Wash-
ington'u vatan haini Arnold (s. 265) ile dolaylı olarak karşılaştırmaya çekinmiyorlardı. "Muhale-
fet partisine bağlı olanlar, der Marshall (s. 355), idarenin yandaşlarının İngiltere'ye itaat eden
aristokratik bir hizip oluşturduklarını ve bu yandaşların monarşiyi kurmak isteyerek nihayetin-
de Fransa'nın düşmanı olduklarını iddia ediyorlardı. Öyle bir hizip ki, bankaların hisse senetle-
rine unvan olarak sahip olan üyeleri bir kısım soylulardan oluşuyordu. Sermayeleri üzerinde et-
kide bulunabilecek her türlü tedbirden çok korkan bu soylular, ulusun onurunun ve menfaati-
nin reddedilmesini talep ettiği tüm hakaretlere duyarsız kalıyorlardı.

kadar, büyük hedefler ortaya koyup, bunları takip eden ve uygulayan halkların neredeyse hepsi bir aristokrasi tarafından yönetiliyordu. Buna nasıl şaşırtabiliriz?

Dünyada fikirleri en fazla istikrarlı olan rejim aristokrasidir. Halk kitlesi cehaleti veya tutkularıyla baştan çıkarılmış olabilir; bir kralın zihnini şaşırtabilir ve projelerinde bocalamasını sağlayabiliriz; ayrıca bir kral ölümsüz de değildir. Ama aristokratik bir teşekkül, ele geçirilmek için çok sayıdadır, düşünce-siz tutkuların sarhoşluğuna kolayca kendisini kaptırmak için de az sayıdadır. Aristokratik bir teşekkül, hiç ölmeyen sağlam ve aydın bir insandır.

AMERİKAN TOPLUMUNUN DEMOKRATİK HÜKÜMETTEN ÇIKARDIĞI REEL AVANTAJLAR NELERDİR?

Bu bölüme başlamadan önce, bu kitapta birçok defa açıkladığım şeyi okuyucuya yeniden hatırlatmak ihtiyacı duyuyorum.

Birleşik Devletler'in siyasal yapısı, demokrasinin kendi hükümetine verebileceği biçimlerden birisidir; ama tüm Amerikan kurumlarını, demokratik bir halkın kabul etmek zorunda olduğu tek ve en iyi kurumlar olarak görmüyorum.

O halde, Amerikalıların demokratik hükümetten çıkardığı iyilikleri göstererek, böyle avantajların sadece aynı yasaların yardımıyla elde edilebileceğini iddia etmekten ve de düşünmekten uzağım.

Amerikan Demokrasisinin Etkisi Altında Yasaların Genel Eğilimi ve Yasaları Uygulayanların Güdülleri Üzerine

Demokrasinin zararları bir anda görünür – Avantajları ise sadece uzun vadede fark edilir – Amerikan demokrasisi genellikle acemidir, ama yasalarının genel eğilimi faydalıdır – Amerikan demokrasisinde kamu görevlilerinin, herkesin menfaatinden farklı olan daimi menfaatleri yoktur. Bundan çıkan sonuç.

Demokratik hükümetin zararları ve zayıflıkları kolayca görülür; apaçık olgularla bunları kanıtlarız, oysa bu hükümetlerin faydalı etkileri farkına varılmayacak şekilde ve sanki üstü kapalı biçimde gerçekleşir. Bu hükümetin eksiklikleri ilk bakışta göze çarpar, ama onun olumlu vasıfları sadece uzun vadede keşfedilir.

Amerikan demokrasisinin yasaları genellikle eksik kalmış veya tamamlan-

mamıştır; bu nedenle bu yasaların kazanılmış hakları ihlal ettiği veya tehlikeli olanları tasdik ettikleri olur: Ne kadar iyi olursa olsunlar, bunların sık sık olması büyük bir musibete neden olabilir. Bunların hepsi ilk bakışta dikkat çeker.

O halde Amerikan cumhuriyetlerinin iyi durumda olmaları ve gelişmeleri neden kaynaklanır?

Yasalarda, yasaların takip ettiği amacı, bu amaca doğru ilerlerken kullandıkları yöntemden özenli bir biçimde ayırmamız gerekir: Yasaların mutlak iyiliğini, sadece göreceli olan iyilikten ayırmak gerekir.

Varsayalım ki, yasa koyucunun amacı, çoğunluğun menfaatlerinin aleyhine olarak küçük bir azınlığın menfaatini kolaylaştırmak olsun; bu yasa koyucu en kısa zamanda ve mümkün olduğunca az çabayla sonuç alacak biçimde yargı ve hükümlerini düzenler. Yasa, iyi yapılmıştır ama amacı kötüdür ve bizzat etkisiyle orantılı olarak tehlikeli olacaktır.

Demokrasinin yasaları genellikle en fazla sayıda kişinin iyiliğine yöneliktir, çünkü bu yasalar, tüm yurttaşların çoğunluğundan türerler ve bu çoğunluk da yanılabilir de, kendisine karşı bir menfaati olamaz.

Tersine aristokrasinin yasaları ise, zenginliği ve iktidarı az sayıda kişinin elinde toplamaya eğilimlidir, çünkü aristokrasi her zaman doğası gereği bir azınlık oluşturur.

O halde, yürürlükteki yasalarda demokrasinin maksadının aristokrasinin maksadından beşeriyet için daha faydalı olduğunu genel bir biçimde söyleyebiliriz.

Ama demokrasinin avantajları burada biter.

Aristokrasi, yasama bilimi konusunda demokrasinin olamayacağı kadar çok uzadır. Kendi kendisini kontrol altında tutan aristokrasi, geçici itkilere bağlı kalmaz ve onun, uygun koşullar ortaya çıkıncaya kadar olgunlaştırdığı uzun vadeli tasarıları vardır. Aristokrasi, bilge bir biçimde ilerler ve tüm yasalarının kolektif gücünü aynı zamanda tek bir noktaya doğru yönlendirme sanatını iyi bilir.

Demokrasi için ise durum böyle değildir: Onun yasaları neredeyse her zaman eksik kalmış veya yersizdir.

O halde demokrasinin araçları, aristokrasinininkilerden daha kusurludur: Demokrasi genellikle, istemeksizin, kendisine karşı çalışır; ama amacı daha yararlıdır.

Doğası kötü yasaların geçici etkilerine katlanacak şekilde organize edilmiş ve yasaların *genel eğiliminin* sonucunu mahvolmaksızın bekleyebilecek bir toplum veya siyasal teşekkül tahayyül ediniz; demokratik hükümetin, tüm kusurlarına rağmen, bu toplumu geliştirmeye çok elverişli olduğunu göreceksiniz.

Birleşik Devletler'de tam olarak olan şey budur; daha önce başka yerde söylediğimi burada yeniden tekrar ediyorum: Amerikalıların büyük ayrıcalığı, telafi edilebilir hatalar yapabilmelerindedir.

Kamu görevlileriyle ilgili de benzer bir şey söyleyeceğim.

Amerikan demokrasisinin, iktidarı emanet ettiği insanların seçiminde sık sık yanlışlığını fark etmek kolaydır; ama devletin bu insanların elinde neden geliştiğini söylemek o kadar kolay değildir.

Öncelikle, demokratik bir devlette, yönetenlerin daha az güvenilir veya daha az becerikli, yönetilenlerin ise daha aydın ve daha dikkatli olduklarına dikkat ediniz.

Demokrasilerde, kendi işleriyle olduğu gibi kamusal meselelerle de durmaksızın meşgul olan ve [yönetenlerin] haklarını kıskanan halk, temsilcilerin kendi menfaatleri tarafından belirlenen hattan dışarı çıkmalarına engel olur.

Demokratik bir üst düzey görevli, iktidarı başka bir üst düzey görevliden daha kötü kullansa da, onun genel olarak daha kısa süre için iktidarı elinde tuttuğuna daha dikkat ediniz.

Ama bundan daha genel ve daha tatmin edici bir neden daha vardır.

Kuşkusuz, yönetenlerin erdemli veya kabiliyetli olmaları ulusların iyiliği için önemlidir; ama yönetenlerin, yönetilenler kitlesine karşıt menfaatlerinin olmaması onlar için belki de daha fazla önemlidir; çünkü bu durumda, erdemler neredeyse yararsız, kabiliyetler de ölümcül hale gelebilecektir.

Yönetenlerin, yönetilen kitleye karşıt veya onunkinden farklı menfaatlere sahip olmamasının önemli olduğunu söyledim; ama yönetenlerin, tüm yönetilenlerin menfaatlerine benzer menfaatlere sahip olmalarının önemli olduğunu hiç söylemedim, çünkü böyle bir şeyle karşılaşıldığını şimdiye kadar görmedim.

Toplumu oluşturan tüm sınıfların gelişimini ve refahını aynı biçimde kolaylaştıran bir siyasal formu şimdiye kadar keşfedemedik. Bu sınıflar, aynı ulusun içinde neredeyse farklı uluslar gibi var olmaya devam ettiler. Dene-yim de, tüm sınıfların kaderini bütünüyle içlerinden birinin eline vermenin, bir halkı başka bir halkın kaderi konusunda söz sahibi yapmakla neredeyse aynı düzeyde tehlikeli olduğunu kanıtladı. Sadece zenginler egemen olduğunda, yoksulların menfaatleri her zaman tehlike altına girer ve yoksullar yasaları yaptıklarında ise, zenginlerin menfaatleri büyük risk altına girer. O halde demokrasinin avantajı nedir? Demokrasinin reel avantajı, söylendiği gibi, herkesin refahını sağlaması değildir, ama sadece en çok sayıda olanların rahatlığına hizmet etmesidir.

Birleşik Devletler'de kamusal meseleleri yürütmekle görevlendirilenler genellikle, aristokrasinin iktidara taşıdığı insanlardan kabiliyet ve ahlâk açışm-

dan daha aşığı düzeydedirler. Ama onların menfaatleri, yurttaşların çoğunluğıyla birleşir ve özdeşleşir. O halde, bu kişiler, sık sık sadakatsiz olabilir ve büyük hatalar yapabilirler ama asla sistematik biçimde bu çoğunluğa düşman bir eğilim içinde olmazlar ve hükümeti ayrıcalıklı ve tehlikeli bir yöne doğru yönlendiremezler.

Ayrıca, demokrasilerde, üst düzey bir görevlinin kötü idaresi, sadece bu yönetimin sürdüğü kısa süre boyunca etkisini hissettiren izole bir olgudur. Yozlaşma ve kabiliyetsizlik, insanları kendi aralarında daimi bir biçimde bağlayabilecek müşterek menfaatler değildir.

Yozlaşmış veya kabiliyetsiz bir üst düzey görevli, girişimlerini başka bir görevlininkiyle, o da diğeri gibi yozlaşmış ve kabiliyetsiz olduğu için birleştiremeyecektir ve bu iki kişi, yozlaşma ve kabiliyetsizliği gelecek kuşaklarda geliştirmek için asla uyumlu biçimde çalışamayacaklardır. Tersine, birisinin ihtirası ve dalavereleri diğerrinin maskesini düşürmeye hizmet edecektir. Demokrasilerde, üst düzey görevlinin kusurları genellikle tamamen kişiseldir.

Ama aristokratik hükümetlerde kamu görevlileri, genellikle kendi menfaatlerinden farklı olan ve çoğunluğun menfaatiyle kimi vakit bütünleşen belli bir sınıfın menfaatini güderler. Bu menfaat, bu kişiler arasında müşterek ve kalıcı bir bağ oluşturur; onları, çoğunluğun mutluluğunu her zaman hedeflemeyen bir amaca doğru tüm çabalarını birleştirmeye ve bütünleştirmeye davet eder: Bu menfaat sadece yönetenleri birbirlerine bağlamakla kalmaz, aynı zamanda yönetenleri, yönetilenlerin önemli bir kısmıyla da birleştirir; çünkü yurttaşların çoğu, herhangi bir iş üstlenmeksizin, aristokrasinin parçasıdır.

O halde, aristokratik bir üst düzey görevli, toplumda daimi bir destekle karşılaşır ve aynı zamanda hükümetten de destek görür.

Aristokrasilerde, üst düzey görevlileri çağdaşlarının bir kısmının menfaatiyle birleştiren bu müşterek hedef, onları destekler ve adeta gelecek nesillerin hedefine tabi kılar. Bu görevliler şimdi olduğu kadar gelecek için de çalışırlar. O halde, aristokratik üst düzey görevli, aynı anda hem yönetilenlerin tutkuları, hem kendi tutkuları ve hem de diyebilirim ki adeta gelecek kuşakların tutkuları tarafından aynı noktaya doğru itilir.

Bu görevlinin direnmemesine nasıl şaşırırız? Aristokrasilerde, genellikle sınıf tininin yozlaşmamış olan kişileri bile kışkırttığını ve bu kişilerin habersizce toplumu yavaş yavaş kendi kullanımlarına elverişli duruma getirdiklerini ve kendi nesilleri için toplumu hazırladıklarını görürüz.

İngiltere kadar liberal ve ülkenin hükümetine böylesine saygıdeğer ve böylesine aydın insanı sürekli biçimde kazandırmış olan bir aristokrasinin daha önce var olup olmadığını bilmiyorum.

Buna karşın, İngiliz yasama organında yoksulun hayrının, zenginin hayrı

uğruna ve çoğunluğun haklarının birkaç kişinin hakları uğruna kurban edildiğini kabul etmek kolaydır: Günümüz İngiltere'si kendi içinde, aşırı zenginliği ve kudreti ile şerefının aynı düzeyde emsali olan sefaleti bir arada toplamış durumdadır.

Kamu görevlilerinin yüceltecekleri herhangi bir sınıfsal menfaati taşımadıkları Birleşik Devletler'de, hükümetin genel ve daimi işleyişi –yönetenler genellikle beceriksiz ve kimi zaman hor görülecek düzeyde olsalar da– yarıdımsever mahiyettedir.

O halde, demokratik kurumların temelinde, insanları tüm kusurlarına ve ya hatalarına rağmen genel refah amacına doğru yönelten gizli bir eğilim vardır, oysa aristokratik kurumlarda, tüm yetenek ve erdemlere rağmen, kimi zaman insanları diğerlerinin sefaletine katkıda bulunmaya iten gizemli bir heves bulunur. İşte bu nedenle, aristokratik hükümetlerde kamu görevlilerinin istemeksizin kötülük yapması, demokrasilerde ise kamu görevlilerinin düşünmeksizin iyiliğe neden olması söz konusu olabilir.

Birleşik Devletler'de Kamusal Tin Üzerine

İçgüdüsel vatan sevgisi – Akli başında yurtseverlik – Bunların farklı özellikleri – Birincisi yok olduğu zaman, halklar ikincisine doğru tüm güçleriyle yönelmek zorundadır – Buna ulaşmak için Amerikalıların gösterdiği çabalar – Ülkenin menfaatine sıkıca bağlı olan bireyin menfaati.

Temel olarak akli başında, çıkarsız ve tarif edilemez bir duyguda kaynağını bulan vatan sevgisi, insanın gönlüyle doğduğu yer arasında bağ kurar. Bu içgüdüsel sevgi, eski âdetlere yönelik beğeniyle, atalara saygı ve geçmiş anılarla karıştırılır. Bu sevgiyi deneyimleyenler, babamızın evini sevdiğimiz gibi, ülkelerine candan bağlanırlar. Onun tadını çıkardıkları sakinliğini severler; içine doğdukları bu yerin sessiz alışkanlıklarına tutunurlar; kendilerine anlatılan hatıralara bağlanırlar ve burada itaat ederek yaşama durumunda bile bir çeşit dinginlik bulurlar. Bu vatan sevgisi genellikle dinsel azimle yüceltilir ve böylece bu sevginin mucizelere neden olduğunu görürüz. Bu sevginin kendisi bir çeşit dindir; hiç akıl yürütmez, inanır, hisseder ve eyleyler. Bazı halklar adeta vatani kişiselleştirdiler ve onu prenste somutlaştırdılar. O halde, yurtseverliği oluşturan duyguların bir kısmını prense naklettiller; onun başarılarından gururlandılar ve kudretine güvendiler. Eski monarşi egemenliğinde, Fransızların taahhüt altına girmeksizin hükümdarın keyfi yönetimine kendilerini teslim etmekten bir çeşit zevk duydukları ve gururla şöyle söyledikleri bir zaman olmuştur: “Dünyanın en kudretli kralının hükümdarlığı altında yaşıyoruz.”

Yeterince düşünülmemiş ter türlü tutku gibi, bu vatan sevgisi de, kalıcı girişimleri değil de, yüce ve geçici girişimleri cesaretlendirir. Kriz anında devleti koruduktan sonra bu sevgi, ülkeyi barış içinde yok olmaya bırakır.

Halklar teamüllerinde yalın ve inanışlarında dayanıklı olduklarında, toplum meşruluğu yadsınmayan eski tip ilişkiler üzerine uysal biçimde dayandığı zaman, bu içgüdüsel yurt sevgisinin egemen olduğunu görürüz.

Bu sevgiden daha rasyonel olan bir başka sevgi vardır; ondan daha az yürekli, belki daha az coşkuludur, ama daha verimli ve daha kalıcıdır. Bu sevgi aydınlanmadan doğar, yasaların yardımıyla gelişir, hakların uygulamaya geçmesiyle büyür ve kişisel menfaat ile karıştırıldığında adeta sona erer. [Bu sevgiye sahip olan] kişi, ülkesinin rahatlığının kendi rahatlığı üzerinde yaptığı etkiyi kavrar; yasanın bu rahatlığı üretme konusunda kendisine yardımcı olduğunu bilir ve ülkesinin refahıyla öncelikle kendisine faydalı bir şey olarak ve sonra da kendi eseri olarak ilgilenir.

Ama kimi vakit halkların yaşamında, eski alışkanlıkların değiştiği, teamüllerin yıkıldığı, inançların sarsıldığı, hatıraların saygınlığının ortadan kaybolduğu ve yine de aydınlanmanın tamamlanmadığı ve siyasal hakların güvence altına alınmadığı veya sınırlandırıldığı anlar vardır. Böylece insanlar sadece zayıf ve kuşkulu bir ışık altında yurtlarını fark edebilirler; yurtlarını artık onlara göre ruhsuz bir toprak haline gelmiş olan ülkeyle, boyunduruk olarak değerlendirmeyi öğrendikleri atalarının âdetleriyle, kuşku duydukları dinle, kendilerinin yapmadıkları yasalarla, çekindikleri ve küçümsedikleri yasa koyucularla tanımlamazlar. O halde, yurtlarını hiçbir yerde, ne kendine has özellikleri altında, ne de başka özellikler altında görmezler ve dar görüşlü ve aydınlıktan yoksun bir egoizmin içine kapanırlar. Bu insanlar aklın egemenliğini kabul etmeksizin önyargılardan kurtulurlar; onlarda ne monarşilerdeki gibi içgüdüsel yurt sevgisi vardır, ne de cumhuriyetlerdeki gibi aklı başında yurt sevgisi. Ama ikisi arasında, karışıklığın ve sefaletin bağrında kalmışlardır.

Bu durumda yapılması gereken nedir? Geri dönmek. Ama insanlar çocukluklarındaki masum zevklerine geri dönemedikleri gibi, halklar da gençliklerindeki duygulara geri dönemezler. Buna üzülebilirler ama bu duyguları yeniden doğuramazlar. O halde, ileri gitmek ve halkın nazarında bireysel menfaat ile ülkenin menfaatini birleştirmek konusunda acele etmek gerekir, çünkü herhangi bir karşılık beklemeyen yurt sevgisi yok olduğunda bir daha geri gelmez.

Bu sonuca ulaşırken, siyasal hakları bir anda tüm insanlara vermek zorunda olduğumuzu kesinlikle iddia etmiyorum; ama en etkili ve bizim için belki de tek yolun insanları yurtlarının kaderiyle ilgilenmeye yani ülkenin yönetimine katılmaya itmek olduğunu söylüyorum. Günümüzde, bana öyle ge-

liyor ki siyasal hakların işlerliği yurttaşlık tininden ayrılamaz durumdadır. Bundan sonra Avrupa'da yurttaşların sayısının hakların yayılmasıyla orantılı olarak artacağını veya azalacağını düşünüyorum.

Halkı işgal ettikleri topraklar üzerine daha yeni yerleşen; âdetlerini ve hâ-tıralarını buraya taşımayan; halkının birbirlerini tanımaksızın birbirleriyle burada karşılaştığı ve tek kelimeyle söyleyecek olursak adeta yurt güdüsünün güç bela var olduğu Birleşik Devletler'de, herkesin kentinin, kantonunun ve eyaletinin meseleleriyle tamamen kendisinin meselesiymiş gibi ilgilenmesinin nedeni nedir? Burada herkes kendi alanında toplumun yönetimine aktif biçimde katılır.

Birleşik Devletler'de halktan insanlar, genel refahın kendi mutlulukları üzerinde yaptığı etkiyi, böylesine basit ama buna karşın halkların pek farkında olmadıkları bu fikri anladılar. Üstelik, bu refahı kendi eserleri olarak değerlendirmeye de alıştılar. O halde, [Birleşik Devletler halkı] kamusal zenginlikte kendi servetlerini görür ve sadece ödev gereği veya gururla değil, neredeyse diyebilirim ki tamahkâr biçimde devletin iyiliği için çalışır.

Yukarıda ifade edilenlerin hakikatini göstermek için, Amerikalıların kurumlarını ve tarihini incelemeye ihtiyacımız yoktur; teamüller bunu size yeterince gösterir. Bu ülkede olan her şeyin parçası olan Amerikalı, [bu ülkeyle ilgili] eleştirdiğimiz her şeye karşı savunma yapmanın kendi menfaatine olduğuna inanır. Çünkü saldırdığımız sadece kendi ülkesi değildir, aynı zamanda kendisidir. Böylelikle onun ulusal gurunun her türlü kurnazlığa başvurduğunu ve çocuksu bir bireysel kibre sığındığını görürüz.

Amerikalıların bu hırçın yurtseverliğinden daha rahatsızlık verici başka bir yaşam deneyimi yoktur. Yabancı, eğer kendisine bazı şeyleri eleştirme olanağı verilseydi, Amerika'da çok fazla şeyi övmeye muvafakat gösterebilirdi; oysa [böyle bir eleştiri] Amerikalıların mutlak biçimde reddettiği bir şeydir.

O halde Amerika bir özgürlükler ülkesidir. Yabancı olan kişi burada kimseyi kırmamak için, bireyler, devlet, hükümet, kamusal girişimleri, özel girişimler, nihayetinde belki de hava ve toprak dışında karşılaştığı her şey hakkında özgür biçimde konuşmamak zorundadır; bu durumda sanki kendileri bunların oluşmasına katkıda bulunmuş gibi, hepsini savunmaya hazır Amerikalılar bulabilirsiniz.

Günümüzde, herkesin yurtseverliği ile az sayıdaki kişinin hükümeti arasında karar vermek ve bunlardan birisi arasında seçim yapmak gerekir, çünkü birincisinin sağladığı toplumsal güç ve etkinlikler, ikincisinin kimi vakit neden olduğu sükûnet garantisi ile birleşemez.

Birleşik Devletler’de Haklar İdesi Üzerine

Haklar üzerine fikri olmayan büyük halklar yoktur – Hangi yolla hak idesi halka verilir? – Birleşik Devletler’de haklara saygı – Bunun kaynağı nedir?

Genel erdem idesinden sonra, haklar idesinden daha güzel bir şey veyahut bunların kaynaşmasından daha güzel bir şey bilmiyorum. Haklar idesi, erdemin siyasal dünyaya girmiş versiyonundan başka bir şey değildir.

İnsanlar, işte bu haklar idesiyle özgürlüğün kötüyeye kullanılması ve tiranlık denilen şeyi tanımladılar. Bu ide tarafından aydınlanan herkes küstah olmaksızın kendisini bağımsız olarak açığa vurabilir ve bayağılaşmaksızın itaat edebilir. Şiddete itaat eden insan boyun eğer ve kendisini küçük düşürür; ama kendi benzerine tanıdığı emir verme hakkına tabi olduğu zaman, neredeyse kendisine emir verenden bile daha üst düzeye yükselir. Erdemsiz büyük insan yoktur; haklara saygı duymaksızın da büyük halk olunmaz: Hatta diyebiliriz ki bu durumda toplum bile yoktur; çünkü sadece güçle birbirine bağlanan rasyonel ve akıllı varlıklar bütünüünün anlamı var mıdır?

Günümüzde, haklar idesini insanların kafasına sokan ve adeta onların duyularına açan yolun ne olduğunu kendime soruyorum ve sadece tek bir yol görüyorum. Bu belli hakların barışçıl biçimde kullanımını herkese vermektir: Bu yolu, beşerî varlıklar olan çocuklarda güçle ve deneyimle görebiliriz. Çocuk dış dünyada hareket etmeye başladığında, içgüdüğü onu etrafında karşılaştığı her şeyi kullanmaya iter; başkalarının mülkiyeti ve hatta varoluşun mülkiyeti üzerine bir fikri yoktur; ama nesnelerin değerlerinden haberdar olduğu ve kendisinin de bu nesnelerden mahrum kalabileceğini keşfettiği ölçüde, daha ihtiyatlı davranır ve diğerlerinin kendisinden saygı duymasını istediği şeyler konusunda kendisi de diğerlerine saygı duymaya başlar.

Oyuncakları aracılığıyla çocuğun başına gelen şey, daha sonra sahip olduğu tüm nesnelerle ilgili olarak insanın başına gelir. Neden en âlâsından demokratik ülke olan Amerika’da kimse, genel olarak mülkiyete karşı Avrupa’da genellikle ses getiren şikâyetleri dile getirmiyor? Bunu söylemeye gerek var mı? Amerika’da hiç proleter yoktur. Herkesin koruyacağı bir özel mülkü vardır ve herkes ilkesel olarak mülkiyet hakkını tanır.

Siyasal dünyada da aynı şey geçerlidir. Amerika’da halktan insan, siyasal haklara sahip olduğu için bu haklar üzerine üst düzey bir fikre sahiptir ve kendi siyasal hakları çiğnenmesin diye başkasınınakilere saldırmaz. Oysa Avrupa’da halktan kişi egemen otoriteyi bile hesaba katmazken, Amerikalı en alt düzeydeki görevlinin iktidarına şikâyet etmeksizin rıza gösterir.

Bu hakikat halkların var olma biçimlerinin en küçük ayrıntılarında bile ortaya çıkar. Fransa'da sadece toplumun üst sınıflarına ayrılmış çok az zevk vardır: Yoksul, zenginin girebildiği neredeyse her yere kabul edilir; böylelikle onun nazik bir biçimde davrandığını ve paylaştığı zevklerden faydalanan herkese saygı duyduğunu görürüz. Zenginlerin iktidarı tekellerinde bulundurmak gibi ayrıcalıklı isteklere sahip olduğu İngiltere'de, yoksul, zenginlerin zevklerine hitap eden bir yere gizlice girmeyi başardığı zaman, onun manasız zararlar vermeyi sevmesinden yakınırız: Neden buna şaşıyoruz ki? Onun kaybedecek hiçbir şeyi olmadığına dikkat etmek gerekir.

Tıpkı malların bölüştürülmesi genel olarak mülkiyet hakkı idesini herkesin erimine verdiği gibi, demokratik hükümet de, siyasal haklar idesini en alt düzeydeki yurttaşlara kadar indirir. Bence bu, demokratik hükümetlerin en değerli faziletlerinden birisidir.

Tüm insanlara siyasal hakları kullanmayı öğretmenin kolay bir şey olduğunu söylemedim; sadece, bu olabildiğinde, bunun etkilerinin muazzam olduğunu söyledim.

Buna şunu ekliyorum: Eğer böyle bir girişim belli bir çağda denenmek zorundaysa, bu çağ bizimkidir.

Dinlerin zayıfladığını ve ilahi haklar mefhumunun yok olduğunu görmüyor musunuz? Teamüllerin bozulduğunu ve bunlarla birlikte ahlâki hak mefhumunun da sönümlendiğini fark etmiyor musunuz?

Her tarafta itikatların muhakemeye, duyguların da hesaplara yerlerini bıraktıklarını fark etmiyor musunuz? Eğer dünya çapındaki bu sarsılmanın ortasında, beşerî yüreklere tek değişmez özellik olarak kendisini sunan kişisel menfaatle haklar idesini bağlamayı başaramazsanız, dünyayı yönetmek için korku dışında başka ne bulabilirsiniz?

O halde, bana yasaların zayıf ve hükümetlerin çalkantılı, tutkuların yoğun ve erdemlerin kudretsiz olduklarını, bu durumda da demokratik hakları arttırmayı düşünmemek gerektiğini söylediklerinde, ben onlara şöyle cevap veriyorum: İşte tam da bu olgular nedeniyle bu hakları arttırmayı düşünmek gerekir ve aslında bunun toplumlardan daha çok hükümetleri ilgilendirdiğini düşünüyorum, çünkü hükümetler yok olup gider ama toplum yok olmaz. Ayrıca, Amerika örneğini suistimal etmek istemiyorum.

Amerika'da halk, siyasal hakları kötü kullanmanın kendileri için zor olduğu bir dönemde bu haklara sahip oldular, çünkü yurttaşlar az sayıdaydı ve basit teamülleri vardı. Amerikalılar büyüyerek sanki demokratik kuvvetleri arttırmadılar; daha çok demokratik alanları genişlettiler.

Bir halka, o zamana kadar mahrum olduğu siyasal hakları verdiğimiz anın zorunlu bir kriz anı değil de, tehlikeli bir kriz anı olduğu kuşkusuzdur.

Çocuk, yaşamın bedelini fark etmezse, ölüme neden olur; birisinin kendi

mülkiyetine saldırılabileceğini anlamaksızın başkasının mülkiyetini ele geçirir. Halktan insan, kendisine siyasal haklar verildiği anda, kendi hakları açısından, doğa karşısında bulunan çocukla aynı durumda bulunur ve bu, şu ünlü sözün insana uygulanmasıdır: *Homo puer robustus*.¹

Bu hakikat Amerika'da keşfedildi. Yurttaşların eskiden beri haklarının tadını çıkardığı devletlerde yurttaşlar bu hakları kullanmayı en iyi biçimde de bilirler.

Bunu çok fazla söylemeye gerek yok: Tüm mucizeler arasında özgür olma sanatından daha verimli olan başka bir şey yoktur; ama özgürlüğün öğrenilmesi kadar zor başka bir şey de yoktur. Despotizmde aynı şey söz konusu değildir. Despotizm genellikle kendisini sıkıntı duyulan tüm kötülüklerin onarıcısı olarak sunar; o, iyi yasayı destekler, mazlumları savunur ve düzeni kurar. Halklar, despotizmin doğurduğu anlık refahın içinde uykuya dalarlar ve uyandıklarında sefil durumdadırlar. Tersine özgürlük genellikle fırtınaların bağrında ortaya çıkar, sivil uyumsuzluklar arasından zahmetle kurulur. Ancak özgürlük eskide kaldığında onun değerini fark edebiliriz.

Birleşik Devletler'de Yasalara Saygı Üzerine

Amerikalıların yasalara saygısı – Yasalara yönelik hissettikleri babacan sevgi – Yasanın kuvvetinin artırılması konusunda herkesin taşıdığı kişisel menfaat.

Yasanın yazılmasında doğrudan veya dolaylı olarak tüm halkı görevlendirmek her zaman mümkün değildir; ama bu yapılabilir olduğu zaman, yasanın bundan büyük bir otorite kazandığını reddedemeyiz. Genellikle yasamanın faziletine ve bilgeliğine zarar veren halka dayalı bu köken, tuhaf biçimde yasanın kudretine katkı sağlar.

Bir halkın genel irade deyiminde inanılmaz bir güç vardır. Bu güç apaçık biçimde keşfedildiği zaman, buna karşı mücadele etmek isteyenlerin tahayyülleri bile bu güçten etkilenmiş bulunur.

Bunun doğruluğu en iyi partilerde görülür.

Sonuçta partilerin yapabildikleri her yerde çoğunluğa itiraz ettiklerini görürüz. Oy kullananlar arasında çoğunluğa sahip olmadıkları zaman, partiler oy kullanmayan kişiler arasında çoğunluğu kazanmaya çalışırlar; bunlar arasında da onu yakalayamayınca, oy kullanma hakkı olmayanlar arasında çoğunluğu bulurlar.

Birleşik Devletler'de, köleler, hizmetkârlar ve kentler tarafından bakımı üstlenilen yoksullar dışında, seçmen olmayan ve böylece yasaya dolaylı olarak katkıda bulunmayan kimse yoktur. O halde yasaya saldırmak isteyenle-

1 “İnsan gürbüz bir çocuktur” – ç.n.

rin, açıkça şu iki şeyden birisini yapması gerekir: Ya ulus fikrini değiştirmeleri veya ulusun iradesini ayaklar altına almaları gerekir.

Bu ilk açıklamaya şu daha doğrudan ve daha etkili açıklamayı ekleyin: Birleşik Devletler'de her bir kişi kendi kişisel menfaatini herkesin yasaya boyun eğmesi olgusunda bulur; çünkü bugün çoğunluğun parçası olmayan kişi belki yarın o düzeyde olacaktır ve şimdi yasa koyucunun iradesine yönelik olarak açıkça gösterdiği bu saygı, belki yakında kendi iradesi için gerekli olabilecektir. Yasa ne kadar can sıkıcı olursa olsun, Birleşik Devletler'in sakini sıkıntı çekmeksizin buna boyun eğer, çünkü bu yasa sadece çoğunluğun eseri değildir, aynı zamanda bizzat kendi eseridir de; bu sakini, yasayı kendisinin de tarafı olduğu bir anlaşma açısından değerlendirir.

O halde, Birleşik Devletler'de yasayı doğal bir düşman olarak gören ve ona sadece korku ve şüpheyle yaklaşan çok sayıda ve her zaman kavgacı bir kitle göremezsiniz. Tersine tüm sınıfların ülkeyi idare eden yasamaya yönelik büyük bir güven gösterdiğini ve ona karşı bir çeşit babacan sevgi beslediğini fark edersiniz.

Tüm sınıflar derken yanılıyorum. Amerika'da, Avrupalı kuvvetler skalası alt üst olduğundan, zenginler Avrupa'daki yoksulların durumuna benzer bir konumda bulunurlar. Yasaya meydan okuyanlar genellikle onlardır. Şunu başka bir yerde söylemiştim: Demokratik hükümetin reel avantajı, kimi zaman iddia edildiği gibi, herkesin menfaatini garanti altına almasında değildir, en çok sayıda olanların menfaatini korumasındadır. Yoksulun hükümet ettiği Birleşik Devletler'de zenginler her zaman iktidarın kendilerine karşı suistimal edilmesinden korkarlar.

Zenginlerin bu ruh eğilimi suspus olmuş bir hoşnutsuzluk doğurabilir; ama toplum bundan dolayı şiddetli bir biçimde karışmadı. Çünkü zenginin yasamaya güvenmesini engelleyen neden, aynı zamanda zenginin onun buyruklarına karşı meydan okumasına da engel olur. Zengin olduğu için yasayı yapamaz, servet sahibi olduğundan yasayı ihlal etmeye cesaret edemez. Uygar uluslarda genellikle sadece kaybedecek hiçbir şeyi olmayanlar isyan eder. O halde, demokrasinin yasaları her zaman hürmete layık değillerse de, her zaman onlara saygı duyulur. Çünkü genel olarak yasaları ihlal edenler, kendilerinin yaptığı ve faydalandığı yasalara itaat etmemezlik edemezler. Bunlara uymayarak menfaat sağlayabilecek olan yurttaşlar da, yasa koyucunun sıradan iradesine özellikleri ve konumu gereği boyun eğmekle yükümlüdürler. Zaten, Amerika'da halk, sadece kendi eseri olduğu için yasaya itaat etmez, aynı zamanda şans eseri kendisine zarar verdiğinde onu değiştirebileceği için ona itaat eder. Ona öncelikle kendisine dayatılan bir kötülük olarak, sonra da geçici bir kötülük olarak boyun eğer.

Birleşik Devletler’de Siyasal Teşekkülün Tüm Kısımlarında Hâkim Olan Etkinlik ve Bunun Toplum Üzerinde Yaptığı Etki

Birleşik Devletler’de hangi siyasal etkinliğin hâkim olduğunu, burada özgürlükle mi yoksa eşitlikle mi karşılaşıldığını kavramak çok zordur – Yasa koyucuları durmaksızın kışkırtan büyük hareket, sadece evrensel bir hareketin bir epizodu ve devamıdır – Amerikalıların sadece kendi işleriyle meşgul olmak konusunda yaşadıkları güçlük – Siyasal heyecan sivil toplumda yaygındır – Amerikalıların endüstriyel aktiviteleri kısmen bu nedenden kaynaklanır – Toplumun demokratik hükümetten çikardığı dolaylı avantajlar.

Özgür bir ülkeden özgür olmayan bir ülkeye geçtiğimiz zaman, tuhaf bir manzarayla karşılaşırız: Orada her şey etkin ve hareket halindedir, burada ise her şey sakin ve durağandır. Birisinde sorun sadece iyileşme ve ilerlemedir; diğerinde ise, servetini kazanmış olan toplumun bunun tadını çıkarmak için sadece dinlenmeyi istediğini söyleyebiliriz. Buna karşın, mutlu olmak için bu kadar çok çalkantılı durumda olan ülke, genellikle kaderinden memnun görünen ülkeden daha çok zengindir ve daha çok refah içindedir. İkisini karşılaştırdığımızda, birincisinde bu kadar çok yeni ihtiyacın her gün nasıl hissedildiğini kavramakta zorlanırız, oysa ikincisinde bu tür ihtiyaçların çok az ortaya çıktığını görürüz.

Eğer bu gözlem, monarşiyi koruyan özgür ülkeler ve aristokrasinin hâkim olduğu özgür ülkeler için doğruysa, demokratik cumhuriyetler için de hayli hayli doğrudur. Orada toplumun durumunu geliştirmeye çalışan kesim halkın bir kısmı değildir; bütün olarak halk bu işi üstüne alır. Sadece bir sınıfın ihtiyaçlarını karşılamak ve rahatlığını sağlamak söz konusu değildir, aynı anda tüm sınıfların ihtiyaçlarını karşılamak söz konusudur.

Amerikalıların tadını çıkardığı muazzam özgürlüğü kavramak imkânsız değildir; aynı zamanda onların aşırı eşitliği konusunda da fikir sahibi olabiliriz; ama tanıklık etmeksizin anlayamayacağımız şey, Birleşik Devletler’de hâkim olan siyasal etkinliktir.

Amerika toprakları üzerine basar basmaz kendinizi bir çeşit karmaşa içinde bulursunuz; anlaşılmaz bir yaygara her taraftan yükselir; kulağınıza aynı anda binlerce ses gelir; bunların her biri bazı toplumsal ihtiyaçları ifade eder. Etrafınızda her şey devinir: Burada bir mahallenin halkı bir kilise kurmak zorunda olup olmadıklarını konuşmak için toplanır; biraz ileride bir kantonun milletvekilleri, belli yerel düzenlemeleri gözden geçirmek için çabucak şehre hareket ederler; başka bir yerde, bir şehrin çiftçileri, bir yolun veya okulun planını tartışmaya gitmek için tarlalarını sürmeyi bırakırlar. Bazı yurttaşlar sadece hükümetin işleyişini beğenmediklerini açıklamak ama-

cıyla toplanılır; oysa başkaları da, hükümet görevlilerinin yurdun önderleri olduklarını ilan etmek için toplanılır. Ayyaşlığı devletin musibetlerinin temel kaynağı olarak gören başkaları da, alkol karşıtlığı konusunda ciddi biçimde taraf olmaya kendilerini adarlar.²

Amerikalı yasa koyucuları durmaksızın kışkırtan bu büyük hareket, dışarıdan algılanan bu tek hareket, sadece halkın en alt sınıflarında başlayan ve ardından gittikçe yurttaşların tüm sınıflarını kapsayan evrensel bir hareketin bir epizodu ve bir çeşit devamıdır. Mutlu olmak için daha çok emek vererek çalışmayabilirsiniz.

Birleşik Devletler'de bir insanın yaşamında siyasete gösterdiği ihtimamın nasıl bir yer teşkil ettiğini söylemek zordur. Toplumun hükümetine katılmak, bir Amerikalının bildiği tek önemli iş ve adeta tek zevktir. Bu Amerikalının yaşamının en küçük alışkanlıklarında dahi görülür: Kadınlar sık sık kamusal meclislere giderler ve siyasal söylemleri dinleyerek, evle ilgili sıkıntılarından kurtulurlar. Onlar için, kulüpler belli bir noktaya kadar gösterilerin yerini tutar. Bir Amerikalı konuşmayı bilmez, ama tartışır; söylem veremez ama denemeler yazar. Sizinle her zaman sanki bir mecliste konuşuyormuş gibi konuşur. Şans eseri heyecanlanırsa, muhatabına hitap ederek "Be-yefendiler" diyecektir.

Bazı ülkelerde sakinler, yasanın kendilerine tanıdığı siyasal hakları bir çeşit tiksiniyle kabul ederler. Bu sakin müşterek menfaatlerle ilgilendiğinde, ona kendi zamanı çalıyormuş gibi gelir. Dört tarafı çitlerle çevrili kesin sınırları olan daraltılmış bir egoizm içine kendisini kapatmayı sever.

Tersine, eğer Amerikalı sadece kendi işleriyle meşgul olmaya itilseydi, varoluşunun yarısı da elinden alınmış olurdu; tüm gün kendisini devasa bir boşluk içinde hissederdi ve inanılmaz biçimde mutsuz olurdu.³

Eğer bir gün Amerika'da despotizm kurulmayı başarırsa, bizzat özgürlük sevgisini aşmaktan çok özgürlüğün doğurduğu alışkanlıkları alt etmek konusunda güçlük yaşayacağına inanmış durumdayım.

Demokratik hükümetin siyasal dünyada neden olduğu sürekli yeniden doğan bu heyecan sivil topluma da geçer. Tüm bunlar ışığında, demokratik hükümetin en büyük avantajının bu olup olmadığını bilmiyorum ve yaptığı şeyden çok neden olduğu şey nedeniyle onu övüyorum.

Halkın kamusal işleri genellikle çok kötü yürüttüğüne itiraz edilemez;

2 Alkol karşıtı topluluklar, üyeleri alkollü içkileri kullanmamaya söz vermiş örgütlerdir. Birleşik Devletler'de bulunduğumda, bu toplulukların 270.000'den fazla üyesi vardı ve bunların etkileri, sadece Pennsylvania eyaletinde alkol tüketimini yılda 500.000 galon düşürme eğilimindeydi.

3 Aynı olgu birinci Sezar yönetimi altındaki Roma'da da gözlenir.

Montesquieu bir yerde, siyasal bir varoluşun heyecanından sonra birden kendilerini özel yaşamın sakinliği içinde bulan bazı Romalı yurttaşların umutsuzluğunun benzerinin bulunmadığını belirtir.

ama halk da, bu işlerle ilgili fikirlerin etki alanı genişlemesze ve kendi zihnî gündelik rutinden çıkmazsa, kamusal işlere katılamaz. Toplumun hükûmetine davet edilen halktan insan, ona yönelik belli bir saygı gösterir. En aydın zihinler de kendilerini bir kudret olarak o insanın hizmetine sunarlar. Destek almak için sürekli o insana başvurulur ve birçok farklı biçimde onu yanıltmaya çalışarak o aydınlatılır. Siyasette ise halktan insan akıl erdiremediği girişimlerin parçası olur, ama genel olarak girişim zevkini tadar. Her gün kendisine müşterek servetle ilgili yapılacak yeni iyileştirilmeler gösterilir; ve o da kendisiyle ilgili olanları iyileştirme isteğini hisseder. Belki seleflerinden daha erdemli ve daha mutlu değildir, ama daha aydın ve daha aktiftir. Ülkenin fiziksel doğasıyla birleşen demokratik kurumların, Birleşik Devletler'de fark ettiğimiz olağanüstü endüstri hareketinin, çoğu kişinin söylediği gibi dolaylı değil de, doğrudan nedeni olduğundan kuşku duymuyorum. Bu hareketi doğuran yasalar değildir, halk yasaları yaparak, onu üretmeyi öğrenmiştir.

Demokrasi düşmanları, herkesin hükûmetinin yükümlü olduğu işi tek bir kişinin daha iyi yapabileceğini iddia ettiklerinde, bana öyle geliyor ki haklıdırlar. Tek bir kişinin hükûmeti, her yanında aydınlanmanın eşitliğini varsayarak, halk yığınlarından daha fazla art arda girişimlerde bulunur; daha fazla azim, daha fazla bütünlük fikri gösterir, ayrıntılarda daha mükemmeldir, insan seçiminde daha adildir. Bunları reddedenler hiç demokratik bir cumhuriyet görmemişlerdir veya çok az sayıdaki örnekten hareketle yargıda bulunuyorlardır. Yerel koşullar ve halkın eğilimleri demokrasi sürdürmeye olanak tanıdığına, demokrasi, hükûmetinde idari düzgünlük ve tertipli bir düzen görünümünü sunmaz; bu doğrudur. Demokratik özgürlük, tüm girişimlerini kabiliyetli despotizmle aynı mükemmellikte uygulayamaz. Genellikle, bir girişimden ürün almadan önce onu bırakır veya tehlikeye sokar. Ama uzun vadede, despotizmden daha iyi ürünler verir; her şeyi daha az iyi şekilde yapar ama daha çok şey yapar. Demokrasinin egemenliği altında önemli olan şey kamusal idarenin işliyor olması değildir, böyle bir idare olmaksızın ve onun dışında işlerin yürüyor olmasıdır. Demokrasi halka en becerikli hükûmeti vermez, en becerikli hükûmetin bile genellikle yaratmaya muktedir olmadığını şeyi ortaya çıkarır. Demokrasi, toplumsal teşekkülde kendisi olmaksızın var olmayan ve koşullar az da olsa uygun olduğunda harikalar yaratabilecek tedirgin bir etkinliği, aşırı bir gücü ve bir enerjiyi yayar. İşte bunlar onun gerçek avantajlarıdır.

Hristiyan dünyanın mukadderatının askıya alındığı bu yüzyılda, birileri, demokrasi hâlâ büyürken düşman bir kuvvet olarak demokrasiye saldırmakta acele ediyor; başkaları da bir hiçlikten doğmuş yeni bir tanrı gibi demokrasiye tapıyorlar. Ama iki yaklaşım da nefretlerinin veya arzularının nedeni-

ni yarım yamalak biçimde biliyorlar. Bunlar karanlıkta birbirleriyle dövüşüyorlar ve sadece şans eseri birbirlerini vuruyorlar.

Toplumdan ve onun hükümetinden ne isterdiniz? Birbirimizi anlamamızı. Bu dünyanın meselelerini kavrama konusunda beşerî zihne belli bir azamet, cesur bir tavır vermek ister misiniz? İnsanlara maddi servete yönelik bir çeşit küçümsemeyi ilham etmek ister misiniz? Onlara derin inanışlar kazandırmayı veya onların bunlardan bahsetmesini ve onları büyük fedakârlıklara hazırlamayı diler misiniz?

Sizin için teamülleri geliştirmek mi, tavırları yüceltmek mi, sanatları ıslad etmek mi söz konusudur? Şiiri mi, gürültüyü mü yoksa görkemi mi tercih edersiniz?

Bir halkı, tüm diğerleri üzerinde güçlü bir biçimde etkide bulunacak şekilde örgütlediğinizi mi iddia ediyorsunuz? Halkı büyük girişimleri denemeye ve çabalarının sonucu ne olursa olsun tarihte muazzam bir iz bırakmaya mı yönlendiriyorsunuz?

Eğer, size göre, insanların toplumda niyetlenmek zorunda oldukları temel amaç buysa, demokratik hükümeti seçmeyin; bu hükümet kesinlikle sizi bu amaca ulaştırmayacaktır.

Ama eğer insanın zihinsel ve ahlâki etkinliğini maddi yaşamın zorunluluklarından vazgeçirmenin ve onu rahatlığı sağlamak için kullanmanın yararlı olduğunu düşünüyorsanız; eğer size göre akıl insanlara üstün yetenekten daha yararlı görünüyorsa; eğer amacınız destansı erdemler yaratmak değil de, barışçıl alışkanlıklar yaratmaksa; suçlardan çok kusurlar görmeyi seviyorsanız ve daha az ağır suçla karşılaşmak şartıyla daha az görkemli eylemlerde bulunmayı tercih ediyorsanız; parıltılı bir toplumun bağrında eylemde bulunmak yerine, refah içindeki bir toplumda yaşamak sizin için yeterliyse; nihayetinde eğer, size göre, bir hükümetin temel amacı, ulusun bütününe daha fazla güç veya mümkün olduğunca daha fazla ihtişam vermek değil de, ulusu oluşturan bireylerin her birine daha fazla rahatlık sağlamak ve onları sefaletten kurtarmak ise; o halde, koşulları eşitleyin ve demokratik hükümeti kurun.

Eğer seçim yapmak için artık zaman yoksa ve insanı aşan bir güç sizi, isteklerinizi dikkate almaksızın, zaten bu iki hükümetten birine doğru sürükleyorsa, en azından o hükümetten olabildiğince iyilik çıkarmaya çalışın ve onun iyi dürtülerini olduğu kadar kötü eğilimlerini de tanıyarak, ikincilerin etkisini sınırlandırmaya ve birincileri geliştirmeye çalışayın.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE ÇOĞUNLUĞUN KADİR-i MUTLAKLIĞI VE BUNUN ETKİLERİ ÜZERİNE

Demokrasilerde çoğunluğun doğal gücü – Amerikan anayasalarının çoğu bu doğal gücü yapay olarak arttırdı – Nasıl? – Bağlayıcı milletvekilliği – Çoğunluğun ahlâki hâkimiyeti – Onun yanılmazlığı düşüncesi – Onun haklarına saygı. Birleşik Devletler'de bunu çoğaltan şey.

Çoğunluk hâkimiyetinin mutlak olması bizzat demokratik hükümetlerimizin özünde vardır, çünkü demokrasilerde çoğunluk dışında direnen hiçbir şey yoktur.

Amerikan anayasalarının çoğu hâlâ çoğunluğun bu doğal gücünü yapay olarak arttırmaya çalışıyor.¹

Yasama, tüm siyasal kuvvetler arasında çoğunluğun isteklerine en fazla itaat eden kuvvettir. Amerikalılar yasama organının üyelerinin *doğrudan* halk tarafından ve *kısa süre için* atanmasını istediler; bu üyelerin sadece genel bakış açılarına boyun eğmeleri için değil, aynı zamanda tüm bileşenlerin gündelik tutkularına da boyun eğmeleri için.

İki kabinenin üyelerini aynı sınıftan aldılar ve aynı biçimde atadılar; öyle ki yasama teşekkülünün hareketleri neredeyse tek bir meclisin hareketleri kadar hızlı ve karşı konulamaz oldu.

Böylelikle yasamayı oluşturarak, Amerikalılar hükümetin bütününe kendi ellerinde toplamış oldular.

1 Federal anayasayı incelerken, Birlik'in yasa koyucularının karşıt girişimlerde bulunduklarını görmüştük. Bu girişimlerin sonucu federal hükümeti kendi alanında, eyaletlerin hükümetinden daha bağımsız kılmıştı. Ama federal hükümet sadece dış ilişkilerle ilgilenir; Amerikan toplumunu reel olarak yönetenler eyaletlerin hükümetleridir.

Yasanın, doğal olarak güçlü olan kuvvetlerin gücünü arttırmasıyla birlikte, yasa gitgide, doğal olarak zayıf olan kuvvetleri sinirlendiriyordu. Yürütme kuvvetinin temsilcilerine ne istikrar ne de bağımsızlık veriyordu ve onları yasamanın kaprislerine bağımlı kılarak, demokratik hükümetin doğasının uygulamalarına olanak verebileceği çok az etkiyi de onların ellerinden alıyordu.

Birçok eyalette, yargı kuvveti çoğunluğun seçimine teslim edildi ve tüm eyaletlerde, her sene yargıçların maaşını belirleme hakkı temsilcilere bırakılarak, yargı kuvvetinin varoluşu adeta yasama kuvvetine bağlandı.

Âdetler yasalardan daha ileri gidiyordu.

Birleşik Devletler'de, temsili hükümetin teminatlarını geçersiz kılmakla sonuçlanacak bir alışkanlık gitgide yayılır: Bir milletvekilini atayan seçmenlerin ona bir yol haritası çizmesi ve kesinlikle yolundan sapamayacağı belli sayıda pozitif yükümlülükleri ona dayatması çok sık olarak gerçekleşir. Karışmanın bağrında, kamusal alanda müzakere eden bizzat çoğunluğun kendisi gibidir.

Amerika'da birçok tekil koşul, çoğunluğun iktidarını sadece hâkim kılmaya değil, aynı zamanda karşı konulmaz hale getirmeye çalışıyor.

Çoğunluğun ahlâki hâkimiyeti kısmen şu fikre dayanıyor: Aydınlanma ve bilgelik tek bir insandan çok bir araya toplanmış insanlarda, tek bir kişinin seçiminden çok, çok sayıdaki yasa koyucuda daha fazla bulunur. Bu, zihinlere uygulanmış olan eşitlik teorisidir. Bu doktrin, insanın kibrine son sığınağında saldırır: Azınlık bunu güçlkle kabul etse de, sonuçta uzun vadede buna alışacaktır. O halde çoğunluğun iktidarı, tüm iktidarlara gibi ve belki de hiçbirisinde olmadığı kadar çok meşru görünmek için kalıcı olmaya ihtiyaç duyar. Bu iktidar kurulmaya başladığı zaman, zorlamayla itaat ettirir; ancak uzun zaman onun yasaları altında yaşadıktan sonra bu iktidara saygı duymaya başlarız.

Aydınlığı sayesinde çoğunluğun toplumu yönetme hakkına sahip olduğu fikri, Birleşik Devletler topraklarına ilk sakinleri tarafından taşınmıştı. Tek başına özgür bir halkı yaratmaya yetebilecek olan bu fikir, günümüzde teamülle-re işlemiştir ve onu yaşamın en küçük ayrıntılarında dahi görebilirsiniz.

Fransızlar, eski monarşinin egemenliği altında, kralın asla yanılmayacağı konusunda değişmez bir fikre sahipti. Kral kötülük yaptığına ise, Fransızlar aslında hatanın danışmanlarından kaynakladığını düşünüyorlardı. Bu da itaati olağanüstü biçimde kolaylaştırıyordu. Yasa koyucuya saygı duymaya ve onu sevmeye ara vermeksizin, yasaya karşı söylenebiliyorlardı. Amerikalılar, çoğunlukla ilgili aynı fikre sahiptir.

Çoğunluğun ahlâki hâkimiyeti hâlâ şu ilke üzerine dayanır: En çok sayıda olanların menfaatleri, az sayıda olanlara tercih edilmek zorundadır. Zira,

en çok sayıda olanların bu hakkına yönelik olarak gösterilen saygının, partilerin durumuna göre doğal olarak arttığını veya azaldığını kolayca anlıyoruz. Bir ulus, uzlaşmaz ve önemli olan çok sayıda menfaat arasında paylaşıldığı zaman, çoğunluğun ayrıcalıklarının kıymeti genellikle bilinmez, çünkü buna rıza göstermek çok ıstırap vericidir.

Eğer Amerika'da yasa koyucunun yüzyıllar boyunca elde edilmiş belli seçkin ayrıcalıklarından mahrum bırakmaya çalıştığı ve onları halk yığınlarının düzeyine taşımak için yüksek konumlarından indirmek istediği bir yurttaşlar sınıfı olsaydı, azınlığın onların yasalarına kolayca itaat etmemesi mümkün olabilirdi.

Ama kendi aralarında eşit olan insanlardan oluşan Birleşik Devletler'de, farklı sakinlerinin menfaatleri arasında doğal ve daimi bir görüş ayrılığı henüz yoktur.

İçinde azınlık üyelerinin çoğunluğu kendilerine doğru cezbetmeyi umut edemeyeceği toplumsal bir durum vardır, çünkü bunun için, azınlık üyelerinin bizzat kendisine karşı mücadele ettikleri amacı terk etmeleri gerekecektir. Örneğin bir aristokrasi, kendi seçkin ayrıcalıklarını koruyarak çoğunluk olamaz ve bir aristokrasi olmayı bırakmaksızın ayrıcalıklarını ifşa edemez.

Birleşik Devletler'de, siyasal sorunlar kendilerini bu kadar genel ve bu kadar mutlak biçimde ortaya koyamaz ve tüm partiler çoğunluğun haklarını tanımaya hazırdır, çünkü hepsi bir gün bu hakları kendi yararlarına kullanmayı umut ederler.

O halde Birleşik Devletler'de çoğunluğun muazzam bir olgusal kudreti ve yine neredeyse bunun kadar muazzam bir düşünsel kudreti vardır. Çoğunluk bir defa bir sorunu biçimlendirdiğinde, onun işleyişini durduracak demiyorum, onu sadece yavaşlatacak ve ilerlerken zarar verdiği kişilerin şikâyetlerini dinlemesine zaman bırakabilecek hiçbir engeli adeta tanımaz.

Bu durumun sonuçları gelecek için ölümcül ve tehlikelidir.

Amerika'da Çoğunluğun Kadir-i Mutlaklığı Demokrasilerde Doğal Olan Yasal ve İdari İstikrarsızlığı Nasıl Arttırır?

Amerikalılar, her sene yasa koyucuları değiştirerek ve onları neredeyse sınırsız bir iktidarla silahlandırarak, demokrasilerde doğal olan yasal istikrarsızlığı nasıl arttırdılar? – Aynı etkinin idareler üzerindeki etkisi – Amerika'da toplumsal iyileşmelere Avrupa'dakinden çok daha büyük ama daha az daimi bir güç atfedilir.

Daha önce demokratik hükümette doğal olan kusurlarından bahsettim; çoğunluğun iktidarıyla aynı zamanda gelişme göstermeyen bir tane bile zaaf yoktur.

Bunlardan en aşikâr olanıyla başlayalım:

Yasal istikrarsızlık demokratik hükûmete içkin bir kötülüktür, çünkü demokrasinin doğasında iktidara yeni insanları taşımak vardır. Ama bu kötülük, yasa koyucuya verilen kuvvete ve eylem araçlarına göre daha çok ya da az olur.

Amerika'da yasaları yapan otoriteye egemen bir iktidar verilir. Bu otorite hızlıca ve karşı konulmaz biçimde isteklerinin her birini gerçekleştirmeye koyulabilir ve her yıl ona farklı temsilciler verilir. Yani demokratik istikrarsızlığın azami kolaylaştırılması ve demokrasiye en önemli meselelerde değişen isteklerini uygulama olanağı verilmesi arasında bir bağdaşımı tam olarak kabul ettiler.

Böylelikle günümüzde Amerika yasaların en kısa ömürlü olduğu ülkedir. Amerikalıların neredeyse anayasalarının tümü otuz yıldır değiştiriliyor. O halde bu süre boyunca, yasalarının ilkelerini yeniden düzenlemeyen tek bir Amerikan eyaleti yoktur.

Yasaların kendisine gelince, Amerika'da yasa koyucunun faaliyetinin hiç yavaşlamadığı konusunda ikna olmak için Birlik'in farklı eyaletlerinin arşivlerine bir göz atmak yeterlidir. Amerikan demokrasisi doğası gereği bir başkasından daha istikrarsız değildir, ama yasalarının biçimlendirilmesinde, eğilimlerine bağlı olan doğal istikrarsızlığını takip etme araçlarına sahiptir.²

Çoğunluğun kadir-i mutlaklığı ile onun iradesinin Birleşik Devletler'de hızlı ve mutlak biçimde uygulanma tarzı, yasaları sadece istikrarsız kılmaz, bununla birlikte yasaların icrası ve kamusal idarenin faaliyetleri üzerinde de aynı etkiyi yapar.

Memnun edilmesi önemli olan tek kuvvet olarak çoğunluğun girdiği işlere hararetli biçimde katkıda bulunuruz; ama onun dikkati başka bir yöne çevrildiği anda, tüm girişimler kesintiye uğrar. Oysa idari kuvvetin bağımsız bir varoluşa ve güvence altına alınmış bir konuma sahip olduğu Avrupa'nın özgür ülkelerinde ise, idare başka konularla ilgilense bile, yasa koyucuların istekleri uygulamaya geçmeye devam eder.

Amerika'da belli iyileştirmelere başka hiçbir yerde gösterilmediği kadar çok çaba ve gayret gösterilir.

Avrupa'da ise, bu çaba ve gayretler, tamamen daha az önemli ama daha çok daimi olan toplumsal bir güç için kullanılır.

2 1780 yılından bugüne kadar Massachusetts eyaletinde yasalarla ilgili olarak resmi biçimde yayınlanan kararlar üç büyük cildi doldurur. Ayrıca bahsettiğim derlemenin 1823 yılında gözden geçirildiğini ve çok sayıda eski veya anlamını kaybetmiş yasanın da silindiğini belirtmem gerekir. Üstelik bizim departmanlarımızdan birisinden daha fazla iskânı olmadığı Massachusetts eyaleti, Birlik'in en istikrarlı ve tüm girişimlerinde en tutarlı ve bilge eyaleti olarak kendisini sunar.

Birkaç yıl önce, bazı inançlı insanlar hapishanelerin durumunu iyileştirmeye giriştiler. Kamuoyu onların sesini duydu ve suçluların yeniden topluma kazandırılması meselesi, halkı ilgilendiren bir iş haline geldi.

Böylelikle yeni cezaevleri yapıldı. Suçlunun ıslah edilmesi fikri ilk defa için cezalandırma fikriyle aynı anda cezaevine de nüfuz etti. Ama kamuoyunun böylesine hararetle ortak olduğu ve yurttaşların eş zamanlı çabalarının da karşı konulmaz hale getirdiği bu mutlu devrim bir anda gerçekleşemedi.

Çoğunluğun arzusunun gelişimlerini hızlandırdığı yeni cezaevlerinin yanında, eski hapishaneler var olmaya ve çok sayıda suçluyu hapsedmeye devam ediyorlardı. Yeniler daha çok reformcu ve daha çok sağlıklı hale geldikçe, bu eski hapishaneler de daha çok sağlığa zararlı ve kötü oluyor gibi görünüyordu. İki yönlü bu etki kolayca anlaşılır: Yeni kurum oluşturma fikriyle meşgul olan çoğunluk, daha önce var olan kurumları unutmuştu. Böylelikle, her bir kişi gözlerini, efendinin dikkatini artık çekmeyen bir konudan uzaklaştırdığında, gözetim de sona eriyordu. Orada disiplinin hayırlı bağlarının öncelikle gevşediğini ve yakın zaman sonrasında da koptuğunu görüyorduk. Zamanımızın ılımlılığının ve aydınlığının kalıcı abidesi olan cezaevinin yanında, Ortaçağ'ın barbarlığını hatırlatan bir zindanla karşılaşılıyordu.

Çoğunluğun Tiranlığı

Halkın egemenliği ilkesini nasıl anlamak gerekir? – Karma bir hükümeti tasavvur etmenin imkânsızlığı – Egemen iktidarın bir yerlerde olması gerekir – Onun faaliyetini ılımlılaştırmak için alınması gereken tedbirler – Bu tedbirler Birleşik Devletler'de alınmadı – Bundan çıkan sonuç.

Bir halkın çoğunluğunun hükümet konusunda her şeyi yapmaya hakkı olduğunu ifade eden vecizeyi dine aykırı ve tiksinti verici buluyorum ama buna karşın tüm kuvvetlerin kaynağını çoğunluğun iradesinde buluyorum. Bu konuda kendimle çelişkiye mi düşüyorum?

Şu veya bu halkın çoğunluğu tarafından değil, tüm insanların çoğunluğu tarafından ortaya konulan veya en azından kabul edilen genel bir yasa vardır. Bu yasa adalettir.

O halde, adalet her bir halkın haklarının sınırlarını biçimlendirir.

Bir ulus, evrensel toplumu temsil etmekle ve kendi yasası olan adaleti uygulamakla yükümlü bir jüri gibidir. Toplumu temsil eden jüri, onun yasalarını uygulayan toplumun kendisinden daha fazla kudrete sahip olmak zorunda mıdır?

Böylece, adil olmayan bir yasaya itaat etmeyi reddettiğim zaman, çoğunlu-

ğün komuta etme hakkını inkâr etmiyorum; sadece halkın egemenliğinden beşerî türün egemenliğine sesleniyorum.

Bir halkın, sadece kendisini ilgilendiren konularda, adaletin ve aklın sınırlarından kesinlikle çıkamayacağını ve bu nedenle bu halkı temsil eden çoğunluğa da her türlü kuvveti vermekten korkmamamız gerektiğini söylemekten çekinmeyen insanlar var. Ama aslında bu bir kölelik dilidir.

O halde, kolektif olarak ele alındığında birçoğunluk, fikirleri olan ve genellikle azınlık olarak adlandırdığımız başka bir bireye karşı menfaatlara sahip olan bir birey değilse nedir? Eğer her türlü kudreti elinde bulunduran bir insanın bunları düşmanlarına karşı kullanabileceğini kabul ediyorsanız, aynı şeyi çoğunluk için neden kabul etmiyorsunuz? İnsanlar bir araya geleerek karakter mi değiştirdiler? Daha fazla güçlenerek, engellere karşı daha sebatkâr mı oldular?³ Ben bunlara inanmam. Benzerlerimden birine vermeyi reddettiğim her şeyi yapma hakkını asla çok sayıda kişiye de bahşetmezdim.

Özgürlüğü korumak için, tek bir hükümetin içinde birçok ilkeyi, bunları birbirlerine reel olarak karşılaştıracak şekilde bir araya getirebileceğimize inanmıyorum.

Karma olarak adlandırdığımız hükümet bana her zaman bir vehim gibi göründü. Aslında (bu kavrama verdiğimiz anlamda) karma hükümet diye bir şey yoktur, çünkü her bir toplumda eninde sonunda, tüm ilkelere egemen olan tek bir eylem ilkesini keşfedebiliriz.

Bu tür hükümetlerin örneği olarak özellikle gösterdiğimiz son yüzyılın İngiltere'si her ne kadar kendi içinde demokrasiye has unsurlar barındırsa da, özü itibarıyla aristokratik bir devlettir. Çünkü burada yasalar ve teamüller öyle bir şekilde oluşturulmuştur ki, aristokrasi, her zaman için ve uzun vadede üstün gelir ve kamusal meseleleri kendi isteği doğrultusunda yönetir.

Hata şundan kaynaklanır: Soyluların menfaatlerini durmaksızın halkın menfaatiyle ihtilaf içinde görerek, önemli bir nokta olan bu mücadelenin sonuçlarına dikkat etmeksizin sadece mücadele etmeyi düşündük. Bir toplum sahiden karma bir hükümete sahip olduğu zaman, yani karşıt ilkeler arasında eşit olarak paylaşıldığı zaman, orada bir devrim olur veya toplum dağılır.

O halde, tüm kuvvetlerin üstüne bir toplumsal kuvveti her zaman yerleştirmek gerektiğini düşünüyorum, ama bu kuvvet kendi önünde ilerleyişini durdurabilecek ve kendi kendisini tutması için zaman verecek herhangi bir engel bulmadığı zaman özgürlüğün tehlikeye girdiğine de inanıyorum.

Bana öyle geliyor ki kadir-i mutlaklık kendinde bir kötülük ve tehlike-

3 Kimse, bir halkın başka bir halk karşısında gücünü suistimal etme olanağından mahrum kalmasını kabul etmek istemez. Zira, partiler büyük bir ulus içinde küçük uluslar gibi biçimlendirilirler. Onların birbirleri arasında yabancıların ilişkileri vardır.

Eğer bir ulusun başka bir ulusa karşı baskıcı olabileceğine inanıyorsak, bir partinin başka bir partiye karşı baskıcı olabileceğini nasıl reddedebiliriz?

dir. Ne olursa olsun onun işleyişi insanların güçlerinin üstündedir ve sadece Tanrı'nın tehlikesiz biçimde kadir-i mutlak olabileceğini düşünüyorum, çünkü onun bilgeliği ve adaleti her zaman kendi kuvvetine denktir. O halde, yeryüzünde kontrolsüz biçimde eylemesini ve engelsiz biçimde tahakküm kurmasını isteyebileceğim, kendiliğinden hürmete lâyık olan ve böyle bir kutsal hakkı elinde bulundurabilecek bir otorite yoktur. Böylece, her şeyi yapma hakkının ve yetisinin halk veya kral, demokrasi veya aristokrasi olarak adlandırdığımız, bir monarşide veya bir cumhuriyette uyguladığımız herhangi bir kuvvete verildiğini görürsem, şöyle söylerim: Burada bir tiranlık tohumu vardır. Hemen buradan gitmeye ve başka yasalar altında yaşamaya çalışırım.

Birleşik Devletler'de örgütlendiği şekliyle, demokratik hükümeti en fazla eleştirdiğim şey, Avrupa'da çok sayıda insanın iddia ettiği gibi, zayıflığı değil, tersine karşı konulmaz gücüdür. Amerika'da en çok reddettiğim şey ise, egemen olan aşırı özgürlük değil, orada tiranlığa karşı bulabileceğiniz az sayıdaki teminattır.

Bir insan veya parti Birleşik Devletler'de haksızlığa uğradığı zaman onun kime başvurmasını isterdiniz? Kamuoyuna mı? Çoğunluğu oluşturan zaten kamuoyudur. Yasama kuvvetine mi? O da çoğunluğu temsil eder ve ona körü körüne itaat eder. Yürütme kuvvetine mi? O da çoğunluk tarafından atanmıştır ve ona pasif bir araç olarak hizmet eder. Polise mi? Polis de, silah altında olan çoğunluktan başka bir şey değildir. Jüriye mi? Jüri de cezalar konusunda hüküm verme hakkına sahip olan çoğunluktur. Yargıçların kendileri de, belli eyaletlerde, çoğunluk tarafından seçilirler. O halde size zarar veren önlem ne kadar haksız veya akıl dışı olursa olsun, ona boyun eğmeniz gerekir.⁴

4 1812 savaşı sırasında, Baltimore'da çoğunluğun despotizminin neden olabileceği aşırılıkların çarpıcı bir örneğini görürüz. O çağda, savaş Baltimore'da çok popülerdir. Savaşa güçlü bir biçimde karşı olan bir gazete, bu tavrıyla oranın sakinlerinin öfkesini üzerine çeker. Halk toplanır, gazeteye saldırır ve gazetecilerin evlerine saldırır. Milislerin toplanması istenir ama onlar çağrıya cevap vermezler. İnsanların gazabının tehdit ettiği zavallıları korumak için, onları suçlular gibi cezaevine koyma kararı verilir. Bu tedbir de yararsızdır: Gece boyunca halk yeniden toplanır, üst düzey görevliler milisleri toplamayı başaramadıklarından, halk cezaevini zorlar ve gazetecilerden birisi orada öldürülür, diğerleri de ölüme terk edilir: Jüriye teslim edilen suçlular beraat ederler.

Bir gün bir Pennsylvania sakinine şöyle dedim: "Quaker'ler tarafından kurulmuş ve hoşgörüsüyle ün salmış bir devlette azat edilmiş zencilere neden yurttaşlık haklarını kullanma olanağı verilmediğini lütfen açıklayın. Onlar da vergi ödüyorlar, o halde onların da oy kullanması adil olmaz mı? – Yasa koyucularımızın, diye cevap verdi, adaletsizlik ve hoşgörüsüzlüğe dayalı böylesine bayağı bir icraat yaptığına inanarak bize hakaret etmeyiniz. – Öyleyse sizde zencilerin oy kullanma hakkı var? – Kuşkusuz. – O halde, bu sabah meclisteki seçmenler topluluğundan onlardan bir tanesini bile görmememin nedeni nedir? – Bu yasanın hatası değil, diyerek cevap verdi Amerikalı. Şu doğru ki zencilerin seçimlere katılma hakkı var, ama onlar orada bulunmaya iradi olarak çekimser kalıyorlar. – Bunun nedeni onların mütevazı tutumu o halde. – Yo ha-

Tersine, çoğunluğu temsil edecek tarzda oluşturulmuş ve zorunlu olarak onun tutkularının esiri olmayan bir yasama kuvveti; kendisine has bir güce sahip olan bir yürütme kuvveti ve diğer iki kuvvetten bağımsız bir yargı kuvveti farz edin; yine demokratik bir hükümetiniz olacaktır ama tiranlık riski neredeyse hiç kalmayacaktır.

Amerika'da güncel zamanda sık sık tiranlığın kullanıldığını söylemiyorum, burada tiranlığa karşı bir teminatın keşfedilmediğini ve hükümetin ılımlılığının nedenlerinin yasalardan çok oradaki koşullarda ve teamüllerde aranması gerektiğini söylüyorum.

Çoğunluğun Kadir-i Mutlaklığının Amerikalı Kamu Görevlilerinin Keyfilikleri Üzerindeki Etkileri

Amerikan yasasının sınırlarını belirlediği çerçeve içinde görevlilere verdiği özgürlük
– Bu görevlilerin kuvvetleri.

Tiranlığı keyfilikten açık olarak ayırmak gerekir. Tiranlık yasa aracılığıyla da işleyebilir ve böylelikle hiç de keyfi değildir; keyfilik ise yönetilenlerin menfaatlerine göre işleyebilir ve böylelikle de tiranlık olmaz.

Tiranlık alışıldığı üzere keyfiliği kullanır, ama zorunlu olduğunda onsuz nasıl hareket edeceğini bilir.

Birleşik Devletler'de, çoğunluğun kadir-i mutlaklığı, yasa koyucunun meşru despotizmini kolaylaştırmasıyla eş zamanlı olarak üst düzey görevlinin keyfiliğini de kolaylaştırır. Yasanın yapılmasını ve uygulanmasını gözetleme konusunda mutlak efendi olan, yönetenler ve yönetilenler üzerinde aynı düzeyde kontrol sahibi olan çoğunluk, kamu görevlilerine kendisinin pasif memurları olarak bakar ve kendi niyetlerine hizmet etmek konusunda kolayca özen göstermelerini onlardan ister. O halde, çoğunluk, onların ödevlerinin ayrıntılarını önceden belirlemez ve onların haklarını belirleme zahmetine girmez. Onların her zaman gözü önünde hareket etmelerini sağlayarak, her an tavırlarını yönetebilecek veya düzeltebilecek şekilde, adeta bir efendinin kölelerine yönelik muamelesindeki gibi davranır.

Genellikle yasa Amerikalı görevlileri, sınırlarını belirlediği çerçeve içinde bizimkinden daha özgür bırakır. Arada sırada çoğunluğun, onların bu çerçevenin dışına çıkmasına olanak tanıdığı da olur. En çok sayıda olanların fikir-

yır! Oraya gitmeyi reddetmiyorlar, orada onlara kötü muamele yapmamızdan çekiniyorlar. Bizde, çoğunluğun desteğini almadığında, kimi vakit yasanın güçten mahrum kaldığı olmuştur. Zira çoğunluk, zencilere karşı çok büyük önyargılarla telkin edilmiş durumdadır. Üst düzey yetkililer de, yasa koyucuların zencilere bahsettiği hakları garanti altına alma gücünü kendilerinde hissetmiyorlar. – Eğer öyleyse, yasayı yapma ayrıcalığına sahip olan çoğunluk, yasaya itaat etmeme ayrıcalığına da sahip olmak istiyor?”

leri tarafından garanti altına alınan ve onların işbirliğiyle güçlenen görevliler de böylelikle, keyfilik gösterisine alışmış bir Avrupalıyı şaşırtan şeyler yapmaya cüret ederler. Böylece özgürlüğün bağrında, bir gün ölümcül olabilecek alışkanlıklar biçimlenir.

Amerika'da Çoğunluğun Düşünce Üzerinde Uyguladığı Kuvvet Hakkında

Birleşik Devletler'de, çoğunluk bir sorun konusunda kesin bir biçimde karar kıldığı zaman, o sorun artık tartışılmaz – Neden? – Çoğunluğun düşünce üzerinde uyguladığı ahlâki kuvvet – Demokratik cumhuriyetler despotizmi önemsiz kılar.

Birleşik Devletler'de düşüncenin uygulamasını incelediğimizde, çoğunluğun kuvvetinin Avrupa'da bildiğimiz tüm kuvvetleri ne derece aştığını hemen açık biçimde fark ederiz.

Düşünce, tüm tiranlıkların üstesinden gelen görünmez ve kavranılamaz bir kuvvettir. Günümüzde Avrupa'nın en mutlak egemenleri, kendi otoritelerine düşman olan bazı düşüncelerin devletin içinde ve hatta mahkemelerde bile el altından yayılmasını engelleyemezler. Amerika'da durum böyle değildir: Çoğunluk kararsız olduğunda, konuşulur; ama geri dönülmez biçimde karara vardığında ise herkes susar ve dostlar kadar düşmanlar da böylece çoğunluğun kararını el birliğiyle kabul etmiş görünürler. Bunun nedeni basittir: Yasaları yapma ve bunları uygulama hakkıyla donanmış birçoğunluğun yaptığı gibi, toplumun tüm güçlerini elinde toplayabilecek ve direnenleri alt edebilecek kadar mutlak bir hükümdar yoktur.

Ayrıca bir kral sadece faaliyetleri üzerinde etki yapan ve iradeler üzerine el uzatamayan maddi bir kuvvete sahiptir. Oysa çoğunluk, hem maddi hem de ahlâki olan bir güçle donanmıştır. Bu güç iradeler üzerinde olduğu kadar faaliyetler üzerinde de etki bırakır ve hem yapmayı hem de yapma isteğini aynı zamanda engeller.

Genel olarak tinsel bağımsızlığın ve hakiki tartışma özgürlüğünün Amerika'dan daha az egemen olduğu başka bir ülke bilmiyorum.

Avrupa'nın anayasal devletlerinde özgürce telkin edebileceğimiz ve diğerlerine nüfuz etmeyen dinsel veya siyasal bir teori yoktur. Çünkü Avrupa'da tek bir iktidara böylesine bağlı ülke yoktur ve hakikati söylemek isteyen kişi burada, bağımsızlığı neticesinde kendisini teskin etmeye muktedir olacak bir destek bulamaz. Eğer bu kuvvet talihsiz biçimde mutlak bir hükümetin egemenliği altında yaşıyorsa, genellikle destek olarak halka sahiptir; eğer özgür bir ülkede ikamet ediyorsa, gerektiğinde krallık otoritesinin arkasına sığınabilir. Toplumun aristokratik kesimi demokratik bölgelerde onu destekler, diğer bölgelerde ise demokrasiyi destekler. Ama Birleşik Devletler'deki

gibi örgütlenmiş bir demokrasinin bağrında, sadece tek bir kuvvet, tek bir güç ve başarı ögesiyle karşılaşırız ve onun dışında hiçbir şey yoktur.

Amerika'da çoğunluk düşüncenin etrafında müthiş bir çerçeve oluşur. Bu sınırların içinde, yazar özgürdür, ama oradan çıkmaya cüret ettiğinde bedbaht olur. O, ateşe atılmaktan korkmak zorunda değildir belki ama her türlü tiksiniyle ve gündelik zulümle karşı karşıya kalır. Siyasal kariyerin kapıları ona kapanır: Bu kapıyı açma yetisine sahip olan tek kuvveti küçük düşürmüştür. Şöhrete kadar her şeyden mahrum kalır. Düşüncelerini açıklamadan önce, taraftarları olduğuna inanabilir, ama sonradan artık bunların olmadığını fark eder ve artık her şeyin örtüsü açılır. Çünkü onu açıkça kınayanlar ve onun gibi düşünenler ama onun cesaretine sahip olmayanlar, hepsi de susarlar ve uzaklaşırlar. Nihayetinde teslim olur ve gündelik çabalara boyun eğer ve sessizliğe bürünür, sanki doğruyu söylediğinden pişmanlık duyuyormuş gibi...

Kılıçlar ve cellatlar, bunlar önceden tiranlığın kullandığı bayağı araçlardı; ama günümüzde uygarlık, aslında öğrenecek hiçbir şeyi yokmuş gibi görünen despotizmin kendisini bile mükemmelleştirdi.

İlkeler adeta şiddeti gerçekliğe döktü; günümüzde demokratik cumhuriyetler, onun baskı altında tuttuğu beşerî irade kadar şiddeti zihinsel hale getirdi. Tek bir kişinin mutlak hükümeti altında despotizm ruhu ele geçirmek için kabaca bedene vuruyordu; ve bu darbelerden kurtulan ruh, despotizmin üstünde görkemiyle yükseliyordu. Ama demokratik cumhuriyetlerde işler tiranlıktaki gibi yürümez. Bu cumhuriyet bedeni bırakır ve doğrudan ruhu hedef alır. Efendi artık şöyle söylemez: Benim gibi düşünürsünüz veya ölürsünüz; şöyle söyler: Benim gibi düşünmemek konusunda özgürsünüz, yaşamınız, mallarınız her şey sizde kalır, ama o gün bizim aramızda bir yabancı olursunuz. Şehirde ayrıcalıklarınızı korursunuz ama bunlar sizin için yarsız olacaktır; çünkü yurttaşların sizi seçmesini isterseniz de, onlar sizi seçmezler ve şimdi onlardan sadece saygı isterseniz de, onlar bunu vermeyi reddedecekmiş gibi görünürler. İnsanlar arasında kalacaksınız ama insanlığa dair haklarınızı kaybedeceksiniz. Hemcinslerinize yaklaştığınız zaman, onlar sizden pis bir varlıkmişsiniz gibi kaçacaklar. Masumiyetinize inananlar bile sizi terk edecekler, çünkü onlardan da insanlar kaçacaktır. Barış içinde gidin, size yaşamı bırakıyorum, ama onu size ölümden daha kötü bir halde bırakıyorum.

Mutlak monarşiler despotizmi lekelediler; demokratik cumhuriyetlerin ona yeniden saygınlık kazandırmamasına ve birileri için despotizmi daha güç hale getiren bu cumhuriyetlerin en çok sayıda olanların nazarında onun tiksindirici görünümünü ve değer düşürücü karakterini ortaya koymamasına dikkat edelim.

Eski dünyaya en sadık uluslarda, çağdaşlarının kusurlarını ve gülünç durumlarını doğru biçimde resmetmeye adanmış eserler yayınlandı; La Bruyère, soylular üzerine bölümünü yazdığında, XIV. Louis'nin sarayında ikamet ediyordu ve Molière saray mensuplarının önünde gösterdiği piyeslerde mahkemeleri eleştiriyordu. Ama Birleşik Devletler'de hâkim olan kuvvet, bu oyunları bu biçimde anlamaz. En küçük bir sitem onu yaralar, en az düzeyde yakıcı olan bir hakikat onu ürkütür. Dilinin kurallarından en sağlam erdemlerine kadar onu övmek gerekir. Şöhreti ne olursa olsun, hiçbir yazar yurttaşlarını göklere çıkarma yükümlülüğünden kaçamaz. O halde, çoğunluk aralıksız bir tapınma içinde yaşar. Belli hakikatleri Amerikalıların kulaklarına kadar taşıyabilecek olanlar ya yabancılarıdır ya da deneyimdir.

Eğer Amerika'nın henüz büyük yazarları yoksa, bunun nedenlerini başka yerde aramamak gerekir: Tinsel özgürlük olmaksızın edebî deha var olmaz ve Amerika'da tinsel özgürlük yoktur.

Engizisyon mahkemesi İspanya'da çoğunluğun dinine karşıt olan kitapların yayılmasını asla engelleyemedi. Birleşik Devletler'de çoğunluğun hâkimiyeti daha iyisini yaptı: Bu tip kitaplar yayınlama fikrini bile ortadan kaldırdı. Amerika'da inançsızlarla karşılaşırız, ama inançsızlık orada adeta bir temsilci bulamaz.

Müstehcen kitapların yazarlarını mahkûm ederek, teamülleri korumaya çalışan hükümetler görürüz. Birleşik Devletler'de bu çeşit eserler için kimse mahkûm edilmez; ama kimse bunları yazmaya da girişmez. Buna karşın tüm yurttaşlar saf teamüllere sahip değildir, ama çoğunluk kendi teamüllerinde intizamlıdır.

Burada, iktidarın kullanımı kuşkusuz iyidir: Sonuçta sadece iktidarın kendisinden bahsettim. Bu karşı konulamaz iktidar daimi bir olgudur ve onun iyi kullanılması sadece bir tesadüftür.

Çoğunluğun Tiranlığının Amerikalıların Ulusal Karakteri Üzerindeki Etkileri; Birleşik Devletler'de Mahkeme Tini Üzerine

Çoğunluğun tiranlığının etkileri şimdiye kadar toplumun yönetilmesinden çok teamülleri üzerinde kendisini hissettirdi – Bu etkiler önemli özelliklerin gelişmesini durdururlar – Birleşik Devletler'deki gibi örgütlenmiş demokratik cumhuriyetler mahkeme tinini çok sayıda insanın erimine sunar – Birleşik Devletler'de bu tinin kanıtları – Yurtseverlik neden halk adına yönetenlerde değil de halkta daha çok vardır?

Siyasal toplumda önde gidenlerin etkisi sadece çok zayıf olarak hissedilir. Ama bunların Amerikalıların ulusal karakteri üzerindeki can sıkıcı etkilerinin-

den daha önce bahsetmiştik. Birleşik Devletler’de bugün siyasal arenada dik-
kate değer insanların az sayıda olmasını çoğunluğun despotizminin her za-
man artan etkisine özellikle bağlamak gerektiğini düşünüyorum.

Amerika’da devrim patladığında, insanlar kitleler halinde görünür oldu-
lar. Böylece kamuoyu istekleri yönlendiriyordu ve bu insanları baskı altında
tutmuyordu. Bu çağın ünlü insanları, özgürce tinsel hareketlerde bir araya
gelerek, kendilerine özgü bir azamet ortaya koyuyorlardı: Ulus üzerinde ay-
dınlıklarını yayıyor ve ulusu taklit etmiyorlardı.

Mutlak hükümetlerde, tahta komşu olan soylular efendinin tutkuları-
nı okşarlar ve iradi olarak onun kaprislerine boyun eğerler. Ama ulus kit-
lesi kulluğa elverişli durumda değildir; genellikle zayıflığından, alışkanlık-
larından veya cahilliğinden, kimi zaman da krallığa veya krala yönelik sev-
gisinden dolayı ona boyun eğer. Kendi iradelerini prensin iradesine feda et-
mekten ve bizzat itaatin bağrına bir çeşit ruh bağımsızlığı yerleştirmekten
bir tür haz ve kibir duyan halklar gördük. Bu halklarda sefaletin oluşturdu-
ğundan daha az bozulma görürüz. Ayrıca, tasdik etmediğiniz bir şeyi yap-
mak ile yaptığınız bir şeyi tasdik ediyor gibi görünmek arasında büyük bir
fark vardır: Birisini zayıf insanlar yapar, ama diğeri sadece uşakların alışkan-
lıklarında görülür.

Her bir kişinin devlet meseleleri üzerine fikrini az ya da çok söylemeye da-
vet edildiği özgür ülkelerde; kamusal yaşamın durmaksızın özel yaşamla ka-
rıştığı, egemenin her açıdan ulaşılabilir olduğu ve insanın sesinin onun kula-
ğına kadar ulaşması için sadece sesini yükseltmesinin yeterli olduğu demok-
ratik cumhuriyetlerde, mutlak monarşilerden çok daha fazla sayıda, egeme-
nin zayıflıkları üzerine düşünen ve onun tutkularının sırtından yaşamaya ça-
lışan insanla karşılaşırız. İnsanlar burada doğal olarak diğer yerlerden daha
kötü değillerdir, ama suça eğilim burada daha güçlüdür ve aynı anda çok sa-
yıda kişiye açıktır. Buradan ruhların çok daha genel bir biçimde değerinin
düşmesi sonucu çıkar.

Demokratik cumhuriyetler mahkeme tinini çok sayıda kişinin erimine su-
nar ve onu aynı anda tüm sınıfların içine sokar. Bu cumhuriyetlere yönelik
yapabileceğimiz temel itirazlardan birisi budur.

Bu durum, Amerika cumhuriyeti gibi özellikle demokratik ülkelerde doğ-
rudur: Çoğunluk öyle mutlak ve karşı konulmaz bir hâkimiyete sahiptir ki,
onun çizdiği yoldan ayrılmak için insanın yurttaşlık haklarını ve hatta beşerî
niteliklerini adeta reddetmesi gerekir.

Siyasal kariyer için toplaşan Birleşik Devletler’deki devasa kitle arasında
çok az sayıda insanın, –Amerikalıları genellikle önceki zamanlardan ayıran
ve bulunduğu yerde, önemli kişilerin göze çarpan özellikleri olarak biçimlen-
nen– güçlü bir düşünsel açık yüreklilik ve yiğitçe bir düşünsel bağımsızlık

gösterdiğini gördüm. İlk bakışta Amerika'da zihinlerin hepsinin aynı biçimde oluşturulduğu ve hepsinin tam olarak aynı yolları takip ettikleri söylenebilir. Şu doğru ki yabancılar kimi zaman yöntemlerin sertliğinden uzaklaşan Amerikalılarla karşılaşır. Bu Amerikalılar, yasaların zaafalarını, demokrasi-nin oynaklığını ve aydınlanmadan yoksun oluşunu beğenmezler: Hatta on-lar ulusal karakteri bozan hatalara dikkat çekmekten de geri kalmazlar ve bu hataları düzeltmek için uygulanacak yöntemleri de işaret ederler; ama sizin dışınızda hiçbirisi onları dinlemez; ve onların gizli düşüncelerini paylaştığı siz de sadece bir yabancı ve geçici bir kişisinizdir. Onlar sizin için faydalı olan hakikatleri isteyerek size verirler ve kamusal alana indiklerinde ise başka bir dil takınırlar.

Eğer bu satırlar Amerika'ya ulaşırsa, şu iki şeyden eminim: Birincisi, okuyucuların hepsi beni mahkûm etmek için seslerini yükselteceklerdir; ikincisi, aralarından çoğu vicdanlarının derinliklerinde beni temize çıkaracaklardır.

Birleşik Devletler'de yurttan bahsedildiğini işittim. Halkta hakiki yurtseverlikle karşılaştım. Bu yurtseverliği halkı yöneten kişilerde boşuna aradım. Bu durum ise bir benzetmeyle kolayca anlaşılır: Despotizm, onu dayatan kişiden daha çok ona boyun eğen kişiyi baştan çıkarır. Mutlak monarşilerde, kralın genellikle önemli erdemleri vardır; ama saray mensupları her zaman değersiz insanlardır.

Saray mensupları, Amerika'da, önemli ve temel bir fark olarak "Sör ve Sayın Majesteleri" demezler; ama durmaksızın efendilerinin doğal aydınlanmasından bahsederler. Prens en çok hoşlanılmayı hak eden erdemlerinin hangileri olduğu konusunda tartışmalar düzenlemezler, çünkü onun erdemleri edinmeksizin ve adeta onları istemeksizin zaten onların her türlüşüne sahip olduğundan emindirler. Prense kadınlarını ve kızlarını, prensin onları metresleri düzeyine yükseltmeye tenezzül etmesi için vermezler. Ama düşüncelerini ona feda ederek, bizzat kendileri fahişelik yaparlar.

Ahlâkçılar ve filozoflar, Amerika'da, düşüncelerine alegori biçimi vermekle yükümlü değillerdir; ama can sıkıcı bir hakikati tehlikeye sokmadan önce şöyle derler: Kendi kendisinin efendisi olmasını engelleyebilecek beşerî zayıflıkların çok üstünde bulunan bir halka hitap ettiğimizi biliyoruz. Eğer tüm diğer insanlar arasında, erdemleri ve aydınlığı sayesinde özgür olmaya layık olan insanlara hitap ediyorsak, böyle bir dil kullanamayız.

XIV. Louis'ye yaltaklananlar bundan daha iyisini yapabilirler miydi?

Benim için, her ne olursa olsun tüm hükümetlerde bayağılık güce bağlıdır ve yaltakçılar da iktidara. İnsanların alçalmasını engellemenin tek bir yolunu biliyorum: Kadir-i mutlaklıkla insanların itibarını küçülten egemen iktidarı kimseye vermemek.

Amerikan Cumhuriyetlerinin En Büyük Tehlikesinin Çoğunluğun Kadir-i Mutlaklığından Kaynaklanması

Demokratik cumhuriyetler, iktidarsızlık nedeniyle değil, iktidarın kötü kullanılması nedeniyle yok olmaya açık olurlar – Amerikan cumhuriyetlerinin hükümeti, Avrupa monarşilerinin hükümetinden daha merkezî ve daha enerjiktir – Buradan çıkan tehlike – Bu konuda Madison'un ve Jefferson'ın fikri.

Hükümetler alışıldığı üzere iktidarsızlıktan veya tiranlıktan dolayı yok olurlar. Birinci durumda, hükümetler iktidarı kaybederler; diğesinde ise iktidar hükümetten zorla alınır.

Birçok insan demokratik devletlerin anarşiye kapıldığını gözlemleyerek, devletlerde hükümetin doğal olarak zayıf ve iktidarsız olmasını önerdiler. Hakikat şudur ki taraflar arasında bir defa savaş patlak verdiğinde, hükümet toplum üzerindeki tüm etkisini kaybeder. Ama demokratik bir iktidarın doğasının güç ve kaynaktan mahrum kalacağını düşünmüyorum; tersine bu iktidarın tüm güçlerinin suistimaliyle ve kaynaklarının kötüye kullanımıyla yok olacağına inanıyorum. Anarşi neredeyse her zaman onun tiranlığından veya kabiliyetsizliğinden doğar, iktidarsızlığından değil.

İstikrar ile gücü, şeylerin azametini ve kalıcılığını karıştırmamak gerekir. Demokratik cumhuriyetlerde toplumu yöneten⁵ iktidar istikrarlı değildir, çünkü sürekli el değiştirir, böylece amacı da değişir. Ama iktidarın yönetimde olduğu her yerde gücü neredeyse karşı konulmazdır.

Amerikan cumhuriyetlerinin hükümeti bana Avrupa'nın mutlak monarşilerinin hükümetlerinden daha merkezî ve daha enerjik görünüyor. Bu nedenle bu hükümetin zayıflığı nedeniyle yok olacağını düşünmüyorum.⁶

Eğer bir gün Amerika'da özgürlük kaybedilirse, bu konuda, azınlığı umutsuzluğa sürükleyen ve onları kaba güç kullanmaya zorlayan çoğunluğun kadir-i mutlaklığını sorumlu tutmak gerekecektir. Böylelikle anarşi görülecektir ama anarşi de despotizmin sonucu olarak ortaya çıkacaktır.

Başkan James Madison aynı fikirleri ifade etmişti (Bkz. *Fédéraliste*, no. 51).

“Cumhuriyetlerde, der, sadece toplumu hükümet edenlerin zulmüne karşı korumanın değil, aynı zamanda toplumun bir kısmını diğer kısmının adletsizliğine karşı garanti altına almanın da büyük bir önemi vardır. Adalet, her türlü hükümetin kendisine doğru yönelmek zorunda olduğu amaçtır; in-

5 İktidar bir mecliste merkezileşmiş olabilir; böylece güçlü olur, ama istikrarlı olmaz; bir insanda da merkezileşmiş olabilir: Bu durumda ise daha az güçlüdür, ama daha istikrarlıdır.

6 Okuyucuyu, burada ve bu kısmın kalanında federal hükümetten değil, çoğunluğun despotik olarak yönettiği her bir eyaletin tekil hükümetlerinden bahsettiğim konusunda uyarmanın gereksiz olduğunu düşünüyorum.

sanların bir araya gelerek ortaya koydukları amaçtır. Halklar her zaman, ona ulaşmayı başarana kadar veya özgürlüklerini kaybedene kadar bu amaç doğrultusunda çaba gösterdiler ve göstereceklerdir.

Güçlü partinin kuvvetlerini kolayca bir araya getirebildiği ve zayıf olanlara zulmedebildiği bir toplum var olursa, anarşinin böyle bir toplumda, aynı en zayıf bireyin en güçlünün şiddetine karşı hiçbir teminat taşımadığı doğa durumundaki gibi egemen olacağını düşünebiliriz. Doğa durumunda bile, belirsiz ve eğreti kaderin sakıncaları nedeniyle en güçlüler, kendileri gibi zayıfları da koruyan bir hükümete boyun eğmeye karar verirler. Anarşik bir hükümette ise aynı koşullar, en güçlü partilerin tüm tarafları, güçlüleri ve zayıfları da eşit biçimde koruyabilen bir hükümet istemesini yavaş yavaş sağlarlar. Eğer Rhode-Island eyaleti konfederasyondan ayrılıyorsa ve kendisini belirli sınırlar içinde egemen olarak işleyen halkçı bir hükümete teslim etseydi, çoğunluğun tiranlığının burada tamamen belirsiz hakları işler kılacağından ve halktan tamamen bağımsız bir iktidarın ilan edileceğinden kuşku duymazdık. Bunu zorunlu kılan hiziplerin kendileri de bu iktidara başvurmak konusunda acele etmiş olacaklardır.”

Jefferson da şöyle diyordu: “Yürütme kuvveti hükümetimizde benim özen gösterdiğim tek ve en temel konu değildir. Şimdiki durumda yasa koyucuların tiranlığı en korkunç tehlikedir ve önümüzdeki yıllar boyunca da öyle kalacaktır. Yürütme kuvvetinin tiranlığının ise kendi sırası gelecektir, ama çok daha ileri bir dönemde.”⁷

Bu konuda başkalarına kıyasla Jefferson’ı alıntılanmayı seviyorum, çünkü onu şimdiye kadar var olmuş en kudretli demokrasi havarisi olarak görüyorum.

7 Jefferson’ın Madison’a mektubu, 15 Mart 1789.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE ÇOĞUNLUĞUN TİRANLIĞINI MUTEDİL KILAN UNSURLAR ÜZERİNE

İdari Merkeziyetin Bulunmaması

Ulusal çoğunluk her şeyi yapma fikrinde değildir – Çoğunluk, kendi egemen iradesini gerçekleştirmek için kentlerin ve idari bölgelerin üst düzey görevlilerini kullanmakla yükümlüdür.

Daha önce iki merkeziyet türünden bahsetmiş ve birisini hükümetin merkeziyeti, diğerini de idarenin merkeziyeti olarak adlandırmıştım.

Amerika'da birincisi var olur ama ikincisi çok az bulunur.

Eğer Amerikan toplumlarını yöneten iktidar, bu iki hükümet etme yöntemini emrine amade biçimde bulsaydı ve her şeye hükmetme hakkına bir de her şeyi kendisi yürütme yetisini ve alışkanlığını ekleyseydi; eğer, hükümetin yönlendirici ilkelerini belirledikten sonra, uygulamadaki tüm ayrıntılara nüfuz etseydi ve ülkenin önemli menfaatlerine karar verdikten sonra bireysel menfaatlerin sınırlarına kadar inebilseydi, özgürlük de yeni dünyadan sürgün edilmiş olurdu.

Ama Birleşik Devletler'de, genellikle bir despotun eğilimlerine ve güdülerine sahip olan çoğunluk, tiranlığın en mükemmel araçlarından henüz yoksundur.

Amerikan cumhuriyetlerinin hepsinde merkezî hükümet, sadece dikkatleri üzerine çekebilecek çok az sayıdaki mevzuyla meşgul oldu. Toplumun ikincil meselelerini düzenlemeye girişmedi. Hatta bunu istediğini gösteren herhangi bir şey de yapmadı. Gittikçe daha mutlak hale gelen çoğunluk merkezî iktidarın niteliklerini arttırmadı; onu sadece kendi alanının içinde ka-

dir-i mutlak kıldı. Böylelikle despotizm bir noktada çok ağır halde hissedilirken, her yere yayılamadı.

Ayrıca ulusal çoğunluğun tutkuları her ne kadar kısıktırılmış olursa olsun, kendi projelerinde ne kadar coşkulu olursa olsun, tüm yurttaşların her yerde, aynı biçimde ve aynı anda onun isteklerine boyun eğmesini sağlayamaz. Çoğunluğu temsil eden merkezî hükümet egemen biçimde [işleri] düzene koyduğunda, emirlerinin yürütülmesi konusunda, hiçbir biçimde kendisine bağlı olmayan ve kendisinin her an yönetemediği temsilcilerine güvenmek zorundadır. Böylece, belediye teşekkülleri ve idari bölgelerin yönetimleri, halkın iradesinin [neden olduğu] gelgiti yavaşlatan veya bölen gizli kayalıklar oluştururlar. Yasa ne kadar baskıcı olursa olsun, özgürlük yine de yasanın uygulanma biçiminde bir sığınak bulacaktır. Çoğunluk ayrıntılara ve diyebilirim ki idari tiranlığın çocuksuluğuna karışamaz. Bunu yapabileceğini tahayyül etmez bile, çünkü kendi bütünüyle kudretinin bilincinde değildir. Sadece doğal güçlerinin farkındadır ve ustalıkla bu gücün sınırlarının nereye kadar genişleyebileceğini henüz bilmez.

Bu durum düşünmeye değerdir. Birleşik Devletler gibi bir demokratik cumhuriyet, tek bir kişinin iktidarının yerleşmiş bulunduğu ve idarî merkezileşmenin yasalar kadar alışkanlıklara da işlemiş olduğu bir ülkede kurulsaydı, şunu söylemeye çekinmezdim: Böyle bir cumhuriyetteki despotizm Avrupa'nın mutlak monarşilerinden çok daha fazla tahammül edilemez olacaktır. Bu despotizmi karşılaştıracak bir şeyler bulmak için Asya'ya bakmak gerekecektir.

Birleşik Devletler'de Adli Tin Üzerine, ve Bu Demokraside Nasıl Bir Denge Unsuru Oluşturur?

Adli tinin doğal güdülerini araştırmanın faydaları – Doğmakta olan toplumda önemli bir rol oynamaya çağrılan hukukçular – Hukukçuların giriştikleri çalışma biçimi onların düşüncelerine nasıl aristokratik bir biçim verir? – Bu fikirlerin gelişimine karşı durabilen arızî sebepler – Aristokrasinin hukukçularla birleşme konusundaki rahatlığı – Bir despotun hukukçulardan elde edebileceği avantajlar – Hukukçular, doğası gereği demokrasinin doğal unsurlarıyla bağdaşabilen tek aristokratik öğeyi nasıl biçimlendirirler? – İngiliz ve Amerikalı adli tinde aristokratik bir sapmaya neden olan tikel sebepler – Amerikan aristokrasisi avukatların barosunda ve yargıç kürsülerinde bulunur – Hukukçuların Amerikan toplumu üzerinde uyguladığı etki – Onların tini, idare içinde yasama meclisine nasıl nüfuz eder ve nihayetinde üst düzey görevlilerin güdülüleriyle ilgili bir şeyleri bizzat halka nasıl verir?

Amerika'yı ziyaret ettiğinizde ve onların yasalarını incelediğinizde, onların hukukçularına verdikleri otoritenin ve hukukçuların da hükümet üzerinde bırak-

tiği etkinin, demokrasinin hatalarına karşı günümüzdeki en kuvvetli bariyeri oluşturduğunu görürsünüz. Bana öyle geliyor ki bu olgu, genel bir sebeple ilgili olduğundan incelemeye değerdir, çünkü başka yerlerde de ortaya çıkabilir.

Hukukçular Avrupa'da beş yüz yıldan beri siyasal toplumun her türlü hareketine karışmıştır. Bazen siyasal iktidarların araçları olmuşlardır, bazen de siyasal iktidarlara onlar araç olarak kullanmışlardır. Ortaçağ'da hukukçular, kralın tahakkümünü yaymak için şaşılabilecek biçimde işbirliği yapıyorlardı; o zamandan sonra, büyük ölçüde onun iktidarını sınırlandırmak için çalıştılar. İngiltere'de hukukçuları aristokraziyle yürekten biçimde birleşmiş olarak gördük; Fransa'da hukukçular kendilerini aristokrasinin en tehlikeli düşmanları olarak sundular. O halde hukukçular anlık ve geçici dürtülere mi teslim oluyorlar yoksa doğalarına uygun olan ve sürekli yeniden üretilen içgüdülerine, koşullara bağlı olarak daha az ya da daha çok mu boyun eğiyorlar? Bu noktaya açıklık getirmek isterim; çünkü belki de hukukçular, doğmaya çabalayan bir siyasal toplumda ilk rolü oynamaya davet ediliyorlardır.

Bilhassa yasalar konusunda eğitim alan insanlar, formlara yönelik belli bir eğilimi ve fikirleri intizamlı biçimde birbirlerine bağlama konusuna yönelik bir çeşit içgüdüsel sevgiyi düzen oluşturmaya ilgili çalışmalarından çıkarırlar. Bu eğilim onları devrimci ruha ve demokrasinin düşüncesiz tutkularına doğal olarak tamamen karşıt hale getirir.

Hukukçuların yasayı inceleyerek elde ettikleri hususi bilgiler onlara toplumda ayrı bir mevki sağlar. Zeki insanlar arasında ayrıcalıklı bir çeşit sınıf oluştururlar. Uzmanlıklarını uyguladıklarında bu üstünlük fikriyle her gün karşılaşırırlar. Onlar, herkesin bilgisine sahip olmadığı zorunlu bir bilimin üstatlarıdır. Yurttaşlar arasında hâkim olarak hizmet verirler ve davacı tarafların kör tutkularını doğru amaca yönlendirme alışkanlığı onları kitlenin yargılarını küçümsemeye iter. Bunlara onların doğal olarak bir *teşekkül* oluşturduklarını da ekleyin. Kendi aralarında anlaşmış ve beraber aynı noktaya doğru yönelmiş durumda değillerdir; ama inceleme tarzlarındaki benzerlik ve yöntemlerindeki bütünlük onların zihinlerini birbirlerine bağlar, tıpkı menfaatin onların isteklerini birleştirebileceği gibi.

Böylece adli tinin temelinde aristokrasinin zevklerinin ve alışkanlıklarının bir kısmının saklanmış olduğunu görüyoruz. Tıpkı aristokrasi gibi, onların da düzene yönelik içgüdüsel bir eğilimleri, formlara yönelik doğal bir sevgileri vardır. Onun gibi, çokluğun eylemlerine karşı büyük bir tiksinti beslerler ve halkın yönetimini gizlice küçümserler.

Hukukçuların bu doğal eğilimlerinin, karşı konulmaz bir biçimde onları birbirlerine güçlü bir biçimde bağladığını söylemek istemiyorum. Hukukçularda egemen olan şey, tüm insanlarda olduğu gibi, bireysel menfaattir ve de özellikle zamana uygun menfaattir.

Yasayla ilgilenen insanların, özel yaşamlarında sahip olduklarına benzer bir düzeyde siyasal dünyada yer edinemedikleri toplumlar vardır; bu biçimde örgütlenmiş bir toplumda hukukçuların devrimin çok etkin failleri olacağından emin olabiliriz. Ama onları yıkıma veya değişime yönlendiren nedenin daimi bir eğilimden mi yoksa tesadüfi bir eğilimden mi kaynaklandığını araştırmak gerekir. Hukukçuların 1789'da Fransız monarşisini devirmeye özellikle katkıda bulundukları doğrudur. Yasalar üzerine çalıştıkları için mi, yoksa yasaları yapmaya katkıda bulunabilecekleri için mi böyle davrandıklarını bilmiyoruz.

Beş yüz yıl önce, İngiliz aristokrasisi halkın başına geçti ve onun adına konuştu; bugün krallığı destekliyor ve krallık otoritesinin savunucusudur. Buna karşın aristokrasinin kendisine has güdüler ve eğilimleri vardır.

Teşekkülün kendisi yerine teşekkülün izole üyelerini ele almamaya dikkat etmek gerekir.

Biçimi ne olursa olsun tüm özgür hükümetlerde, partilerin en üst sıralarında hukukçuları buluruz. Bu gözlem de aristokrasiye uygulanabilir. Dünyayı şaşırtan neredeyse tüm demokratik hareketler soylular tarafından yönetilmiştir.

Elit bir teşekkül, asla içerdiği tüm ihtiraslı insanlar için yeterli olamaz; bu teşekkülün içinde her zaman görevlerden daha fazla yetenekli ve tutkulu kişi bulunur ve teşekkülün ayrıcalıklarından yararlanarak yeterince hızlı yükselemeyen, bu ayrıcalıklara saldırarak yükselmek isteyen bir grup insanla hep karşılaşılır.

O halde *tüm* zamanlarda değil de, zamanların büyük bir kısmında, *tüm* hukukçuların, düzenin dostu ve değişimin düşmanı olmak zorunda oldukları bir çağın geldiğini iddia etmiyorum.

Hukukçuların kendilerine doğal olarak ait olan yüksek bir mevkii itirazsız biçimde elde ettikleri bir toplumda, onların zihinlerinin de en âlâsından muhafazakâr olacağını ve antidemokratik biçimde kendisini göstereceğini söylüyorum.

Aristokrasi kendi sınıfını hukukçulara kapattığında, karşısında daha tehlikeli düşmanlarından birini buldu; hukukçular zenginlik ve kuvvetleriyle aristokrasiden aşağıda olsalar da, çalışmalarıyla aristokrasiden bağımsızdır ve bilgileriyle kendilerini onların düzeyinde hissederek.

Ama soyluların kendi ayrıcalıklarından bazılarını hukukçularla paylaştıkları durumlarda ise, bu iki sınıf büyük bir kolaylıkla bir araya gelebildiler ve adeta birbirlerini aynı aileden gördüler.

Aynı şekilde, bir kralın hukukçuları kendi iktidarının en yararlı araçları haline getirmesinin her zaman kolay olduğuna inanıyorum.

Yasayla uğraşan insanlar ile yürütme kuvveti arasında, hukukçular ve halk

arasında olduğundan daha çok ve son derece doğal bir yakınlık vardır; buna karşın hukukçular bazen yürütme kuvvetini devirmek zorunda kalır. Aynı şekilde, soylular ve kral arasında soylular ve halk arasında olduğundan daha fazla doğal yakınlık vardır, buna rağmen toplumun üst sınıflarının, kralın iktidarına karşı mücadele etmek için herkesi birleştirdiğini de sık sık görürüz.

Hukukçuların her şeyden çok sevdikleri şey, düzenli yaşamdır ve düzenin en büyük garantisi otoritedir. Ayrıca unutmamak gerekir ki eğer hukukçular özgürlüğü kazanırlarsa, genellikle özgürlüğün üstüne yasallığı yerleştirirler; tiranlıktan keyfilige oranla daha az çekinirler, yasa koyucu insanların bağımsızlıklarını kaldırmaya giriştiğinde ise neredeyse memnun olurlar.

O halde, istilacı bir demokrasinin mevcudiyetinde, eyaletlerinde yargı kuvvetini bastırmaya ve hukukçuların siyasal etkisini azaltmaya çalışan bir prensin büyük bir hata yapacağını düşünüyorum. Otoritenin gölgesini yakalamak için onun özünü elinden kaçıracaktır.

Prensin hükümetine hukukçuları koymasının daha yararlı olacağından hiç kuşku duymuyorum. Despotizmi şiddet formu altında onlara emanet ettikten sonra, belki de despotizmi adalet ve yasa biçiminde yeniden onların elinde bulabilecektir!

Demokratik hükümet hukukçuların siyasal kuvvetine uygundur. Zengin, soylu ve prens yönetimden dışlandığında, hukukçular adeta bileklerinin hakkıyla yönetime gelirler; çünkü halkın diğerleri dışında seçebileceği aydın ve becerikli insanları sadece onlar oluştururlar.

Hukukçular nasıl ki beğenileriyle aristokrasiye ve prenze doğru doğal olarak yöneliyorlarsa, aynı şekilde menfaatleri nedeniyle de halka doğru yönelirler.

Böylece hukukçular demokratik hükümeti onun eğilimlerini paylaşmaksızın ve onun zayıflıklarını taklit etmeksizin –ki bunlar demokrasiyle ve demokrasi üzerinde kudretli olmak için gerekli iki nedendir– severler.

Demokraside halk hukukçulara meydan okumaz, çünkü onların menfaatlerinin halkın davasına hizmet etmek olduğunu bilir. Onları kızmadan dinler, çünkü onların art niyetli olmadıklarını varsayar. Aslında hukukçular, demokrasinin oluşturduğu hükümeti devirmek istemezler; ama demokrasiye ait olmayan bir temayülle ve ona yabancı olan yollarla durmaksızın onu yönetmeye çabalarlar. Hukukçu, menfaati nedeniyle ve doğum yeri dolayısıyla halkına aittir, ama alışkanlıkları ve beğenileri açısından aristokrasiye mensuptur; o, bu iki şey arasındaki doğal bağ gibi, bunları birleştiren halka gibidir.

Adli teşekkül, demokrasinin doğal unsurlarıyla çaba göstermeksizin birleşebilen ve bunlarla mutlu ve kalıcı bir biçimde düzenlenebilen tek aristokratik unsuru oluşturur. Adli tinin özünde bulunan kusurları yok saymıyo-

rum; buna karşın adli tinle demokratik tinin bu karışımı olmadığına, demokrasinin toplumu uzun süre yönetebileceğinden kuşku duyuyorum ve günümüzde, eğer hukukçuların kamusal meselelerdeki etkisi halkın iktidarına orantılı olarak artmazsa, cumhuriyetin varlığını sürdüremeyeceğini düşünüyorum.

Adli tinde gördüğüm bu aristokratik özellik, başka ülkelerde olmadığı kadar çok Birleşik Devletler'de ve İngiltere'de telaffuz edilir. Bu sadece İngiliz ve Amerikalı hukukçuların yasaların icrasıyla ilgili çalışmalarına bağlı değildir, aynı zamanda bu icracıların iki halkta edindikleri konuma ve bizzat yürürlükteki yasaların doğasına da bağlıdır.

İngilizler ve Amerikalılar, kendilerinden öncekilerin yasal mevzuatlarını korudular, yani yasa konusunda sahip olmaları gereken fikirleri ve almaları gereken kararları atalarının yasal fikirlerinden ve kararlarından çıkarmaya devam ettiler.

İngiliz veya Amerikalı bir hukukçuda, eski olana yönelik beğeni ve ona duyulan saygı o halde neredeyse her zaman düzenli ve meşru olana duyulan sevgiyle birleşir.

Bunun hem hukukçuların zihinsel kavrayışı, hem de toplumun ilerleyişi üzerinde başka bir etkisi de vardır.

İngiliz veya Amerikalı hukukçu, yapılmış olan şeyi araştırır, Fransız hukukçu ise yapılmak istenen şeyi araştırır; yani birisi yasal kararlara bakar, diğeri ise sebeplere.

Bir İngiliz veya Amerikalı hukukçuyu dinlediğinizde, sık sık başkalarının fikirlerinden alıntı yaptığını görünce ve kendi fikrinden çok az bahsettiğini duyunca şaşırırsınız, oysa bizim aramızda tam tersi olur.

Fransız avukatın, içinde kendisine ait fikirler sistemini sokmaksızın ele almaya rıza gösterdiği küçük bir dava bile yoktur. Bu avukat, mahkemenin yadsınan mirasın sınırlarını bir nebze olsun geri çekmesi için yasaların kurucu ilkelerine kadar tartışacaktır.

İngiliz ve Amerikalı hukukçunun atalarının kavrayışına güvenerek kendi görüşlerinden adeta feragat etmesi, içinde kendi düşüncesini korumak zorunlu olduğu bu kulluk türü, adli tine İngiltere'de ve Amerika'da Fransa'dakinden daha fazla çekingen alışkanlıklar kazandırır ve ona daha istikrarlı eğilimleri verir.

Yazılı yasalarımızı anlamak genellikle zordur, ama herkes bunları okuyabilir; tersine avam için atalarına dayanan bir yasal mevzuat kadar daha anlaşılabilir ve daha az kavranabilir bir şey yoktur. İngiltere'de ve Birleşik Devletler'de hukukçuya duyulan ihtiyaç, onun bilgisinin oluşturduğu üst düzey fikir, onu gittikçe daha fazla halktan ayırır ve onu ayrı bir sınıfın içine koyar. Fransız hukukçu sadece bir bilgedir; ama İngiliz veya Amerikalı yasa insanı

neredeyse Mısır'ın din adamlarına benzer; tıpkı onlar gibi, anlaşılmaz bir bilimin biricik icracısıdır.

Yasa insanının İngiltere'de ve Amerika'da edindiği konum, onların alışkanlıkları ve fikirleri üzerinde de daha az olmayan bir etki yapar. Kendisiyle doğal bir benzerlik taşıyan her şeyi kendine çekmeye özen gösteren İngiltere aristokrasisi, hukukçulara çok önemli miktarda itibar ve kuvvet verdi. İngiliz toplumunda hukukçular en üst düzeyde değillerdir, ama sahip oldukları düzeyden memnunnlardır. İngiliz aristokrasisinin en genç kolunu oluştururlar ve büyüklerin tüm ayrıcalıklarını paylaşmaksızın onları severler ve onlara saygı duyarlar. Böylece İngiliz hukukçular, içinde yaşadıkları toplumun aristokratik fikirlerini ve beğenilerini, kendi mesleklerinin aristokratik menfaatleriyle karıştırırlar.

Böylelikle tasvir etmeye çalıştığım bu hukukçu tipini belirgin biçimde özellikle İngiltere'de görebiliyoruz: İngiliz hukukçu yasalara saygı duyar, sadece iyi oldukları için değil, aynı zamanda eski oldukları için de; zamanın toplumlarda neden olduğu değişimleri yasaları uyarlamak için onların bazı noktalarının değiştirilmesi gerektiğini gördüğünde, atalarının eserine bir şeyler ekleyerek sadece onların düşüncelerini geliştireceğine ve onların çalışmalarını tamamlayacağına kendini ikna etmek için en inanılmaz kurnazlıklara başvurur. Kendisini bir yenilikçi olarak düşünmesini beklemeyiniz; böyle büyük bir cinayetten sorumlu olduğunu kendisine itiraf etmeden önce saçmalamaya razı olacaktır. Sadece yazılı olana dikkat etmek için mevzuların temeline kayıtsız kalmış görünen ve yasadan çok akıldan ve insanlıktan elde edilebilecek olan bu yasal tinin doğduğu yer İngiltere'dir.

İngiliz yasal mevzuatı, hukukçuların, meyveleri besleyen mübarek gövdesini yapraklarıyla harmanlayarak farklı ürünler verecekleri umuduyla üzerine en yabancı filizleri aşıladıkları ilkçağlardan kalma bir ağaç gibidir.

Amerika'da ne soylular, ne edebiyatçılar vardır ve halk da zenginlere güvenmez. Böylece hukukçular toplumun üst siyasal sınıfını ve en büyük entelektüel kesimini oluştururlar. Böylelikle yenilik yaparak sadece kaybedeceklerdir; bu, onların düzene yönelik duydukları doğal beğeniye muhafazakâr bir menfaat de ekler.

Eğer Amerikan aristokrasisini nereye yerleştirdiğim sorulsaydı, kuşku duymaksızın zenginlerin arasında aristokrasinin olmadığını söyleyerek cevap verirdim. Zira zenginlerin arasında onları bir araya getiren ortak bir bağ yoktur. Amerikan aristokrasisi avukatların barolarında ve hâkimlerin kürsülerinde bulunur.

Birleşik Devletler'de olan şey üzerine ne kadar çok düşünürsek, adli teşekkülün bu ülkenin en büyük kudretini ve adeta demokrasinin tek karşı kuvvetini oluşturduğuna o kadar çok inanırız.

Adli tinin tüm nitelikleriyle ve diyebilirim ki tüm kusurlarıyla halkçı bir hükümete özgü olan zaafı ne kadar etkisiz hale getirmeye uygun olduğunu Birleşik Devletler'de kolayca keşfederiz.

Amerikan halkı tutkularıyla sarhoş olduğunda veya kendisini fikirlerinin şiddetine teslim ettiğinde, hukukçular halkı sakinleştiren ve durduran neredeyse görünmez bir freni devreye sokarlar. Halkın demokratik güdülerinin karşısına, kendilerinin aristokratik eğilimlerini gizlice koyarlar; onun yenilik sevgisinin karşısına kendilerinin eski olana yönelik batıl itikatlı saygı-rını; onun niyetlerinin sınırsızlığının karşısına kendilerinin sınırlı görüşleri-ni; onun kuralları küçümsemesinin karşısına kendilerinin formlara yönelik beğenilerini; onun atılğanlığının karşısına işleri ağır biçimde yürütme alışkanlıklarını koyarlar.

Mahkemeler, demokrasi üzerinde etkide bulunmak için, adli teşekkülün kullandığı en görünür olan organlardır.

Yargıç, bir hukukçu olarak, yasaları öğrenirken kazandığı düzene ve kurallara yönelik beğeniden bağımsız biçimde, görevinden alınamaz olmasın-dan bir istikrar sevgisi çıkarır. Yasalarla ilgili bilgileri, kendisine benzerleri arasında yüksek bir mevkii zaten sağlamıştır; siyasal kuvveti onu ayrı bir düzeye yerleştirir ve ona ayrıcalıklı sınıfların güdülerini verir.

Anayasaya aykırı yasaları ilan etme hakkıyla donanmış olan Amerikalı yargıç durmaksızın siyasal meselelere el atar.¹ Halk, yasaları yapmaya zorla-namaz, ama en azından kendi yasalarına sadakatsiz olmamaya ve kendisiyle uzlaşma içinde kalmaya zorlanabilir.

Birleşik Devletler'de halkı yargı kuvvetini azaltmaya yönlendiren gizli bir eğilimin varlığını yok saymıyorum. Çoğu eyaletin tüzüğüne göre, hükümet, iki kabinenin isteğiyle yargıçları görevlerinden alabilir. Bazı tüzükler yargı üyelerini seçtirir ve onları sık sık yapılan seçimlere tabi tutar. Bu yeniliğin er ya da geç ölümcül sonuçlar doğuracağını önceden söylemeye cüret ediyorum; yargıçların bağımsızlığının azaltılmasıyla sadece yargı kuvvetine değil, aynı zamanda bizzat demokratik cumhuriyete de saldırıldığının bir gün algı-lanacağını düşünüyorum.

Ayrıca, Birleşik Devletler'de adli tinin sadece mahkemelerin içinde bu-lunduğunda inanmamak gerekir; bu tin onun daha da ötesine kadar yayılır.

Halkın meydan okumadığı tek aydın sınıfı oluşturan hukukçular, kamu-sal görevlerin büyük bir kısmını yapmak için doğal olarak görevlendirilir-ler. Yasama organında yer alırlar, idarenin başında bulunurlar; o halde yasa-nın biçimlenmesinde ve uygulamasında büyük bir etkileri vardır. Buna kar-şın hukukçular, kendilerini sürükleyen kamuoyunun akışına boyun eğmek-le yükümlüdürler; ama özgür olduklarında, yapabileceklerinin izlerini bul-

1 Birinci ciltte yargı kuvvetiyle ilgili söylediklerime bakınız.

mak da kolaydır. Siyasal yasalarında böylesine yenilikler yapan Amerikalılar, medeni yasalarında –her ne kadar bu yasaların çoğu güçlü biçimde toplumsal duruma uygun olmasa da– sadece önemsiz değişiklikler yaparlar. Bu durum, medeni hukuk konusunda çoğunluğun her zaman hukukçulara güvenmek zorunda olmasından kaynaklanır. Kendileri seçim yapmaya bırakılmış olan Amerikalı hukukçular da hiç yenilik yapmazlar.

Bir Fransız için, Birleşik Devletler’de hukukçuların, kurulu olandan yana olarak, önyargılara ve durağan zihniyete karşı çıkan yakınmalarını duymak çok tuhaf bir şeydir.

Adli tinin etkisi, sınırlarını çizdiğim limitlerden çok daha uzağa yayılır.

Birleşik Devletler’de eninde sonunda yargısal bir soruna dönüşmeyen neredeyse hiçbir siyasal sorun yoktur. Bu nedenle partiler, gündelik polemiklerinde fikirlerini ve lisanlarını adaletten ödünç almak zorunda kalırlar. Daha önce hukukçu olmuş veya hâlâ hukukçu olan kamu görevlilerinin çoğu işleri yönetirken kendilerine has usulleri ve fikirleri kullanırlar. Jüri tüm sınıfları buna alıştıırır. Yargı dili böylece adeta avamın dili olur; okulların ve mahkemelerin içinde doğan adli tin böylelikle yavaş yavaş ortaya çıktığı bu yerlerin ötesine yayılır; bu tin sanki tüm topluma sızar, en alt tabakalara iner ve halk da bütünüyle üst düzey görevlilerin alışkanlıklarının ve beğenilerinin bir kısmını benimsemiş olur.

Hukukçular Birleşik Devletler’de çok az kuşku duyulan, daha yeni fark edilen, kendine ait sancağı olmayan, zamanın gereklerine esnek bir biçimde boyun eğen ve toplumsal teşekkülün yönelimlerine direnmeksizin kendisini bırakan bir kuvveti oluştururlar. Ama bu kuvvet toplumu bütünüyle kuşatır, onu oluşturan sınıfların her birine nüfuz eder, gizli biçimde toplumda çalışır, habersizce onun üzerinde etkide bulunur ve nihayetinde kendi isteklerine göre toplumu biçimlendirir.

Birleşik Devletler’de Siyasal Kurum Olarak Düşünülen Jüri Üzerine

Halkın egemenlik biçimlerinden biri olan jüri, bu egemenliği oluşturan diğer yasalarla ilişkili olmak zorundadır – Birleşik Devletler’de jürinin oluşturulması – Jürinin ulusal karakter üzerinde neden olduğu etkiler – Onun halka verdiği ders – Jüri, yargıçların etkisini oluşturmaya ve adli tini yaymaya nasıl yönelir?

Ele aldığım konu, Birleşik Devletler’de adaletten bahsetmeye doğal olarak beni yönlendirdiğinden, jüriden bahsetmeksizin bu konuyu sonlandırmayacağım.

Jüride iki şeyi ayırt etmek gerekir: adli bir kurum ve siyasal bir kurum.

Eğer jürinin ve de özellikle sivil konularda oluşturulan jürinin hangi nok-

taya kadar adaletin iyi biçimde idare edilmesine hizmet ettiği söz konusu olsaydı, onun faydasının yadsınabileceğini itiraf edebilirdim.

Jüri kurumu, içinde mahkemelerin sadece basit olgusal sorunları ele aldığı az gelişmiş bir toplumda doğdu. İnsanların kendileri arasındaki ilişki özel bir biçimde çeşitlendiği ve bilge ve entelektüel bir biçim kazandığı zaman bu kurumu çok uygarlaşmış bir halkın ihtiyaçlarına uyarlamak kolay bir iş değildir.²

Bu bölümde temel amacım jürinin siyasal tarafına bakmaktır; başka bir yol beni bu yoldan saptırabilirdi. Adli bir araç olarak düşünülen jüriye gelince, bununla ilgili sadece iki kelime edeceğim. İngilizler jüri kurumunu kabul ettiklerinde, yarı barbar bir halktı; o zamandan beri yeryüzünün en aydın uluslarından birisi haline geldiler ve jüriye bağlılıkları da aydınlanmalarıyla birlikte artmıştır. İngilizler kendi ülkelerinden çıktılar ve onları artık tüm dünyaya yayılmış biçimde görüyoruz: Bazıları sömürgeler oluşturdu; bazıları ise bağımsız eyaletler; ulus teşekkülü de bir kralın varlığını korudu; göçmenlerin çoğuna gelince, onlar da kudretli cumhuriyetler kurdular; ama nihayetinde İngilizler her yerde jüri kurumunu tavsiye ettiler.³ Bunu her yerde oluşturdular veya onun kurulmasını çabuklaştırdılar. Yüzyıllar boyunca büyük bir halkın onayına sahip olan ve tüm uygarlık çağları süresince, her türlü hükümet formu altında ve her türlü atmosferde didinerek kendisini yeniden kuran adli bir kurum, adaletin tinine karşıt olamaz.⁴

2 Jüriyi adli bir kurum olarak düşünmek, onun Birleşik Devletler'de ürettiği etkileri değerlendirmek ve Amerikalıların hangi biçimlerde bundan yararlandığını araştırmak elbette yararlı ve ilginç olabilirdi. Sadece bu sorunun incelenmesinden tek bir kitap, Fransa için ilginç olabilecek bir kitap [yazacak] kadar konu bulunabilirdi. Örneğin jüriyle ilgili Amerikan kurumlarının hangi kısımlarının, nasıl bir düzenleme ile bize uyarlanabileceği araştırılabilirdi. Bu konuya en fazla ışık tutan Amerikan eyaleti Louisiana eyaleti olabilir. Louisiana, Fransız ve İngilizlerden oluşan bir nüfusa sahiptir. İki yasal mevzuat burada tıpkı iki halk gibi mevcut bulunur ve bunlar yavaş yavaş birbirleriyle kaynaşırlar. İncelenecek en yararlı kitaplar, Louisiana yasalarının iki ciltten oluşan *Digeste des lois de la Louisiane* başlıklı derleme ve belki de daha önemlisi iki dilde yazılan *Traité sur les règles des actions civiles* (Buisson Yayınları, New Orleans, 1830) başlıklı medenî prosedür dersi olabilir. Bu eserin bilhassa özel bir avantajı vardır: Fransızlara İngiliz adli kavramlarının açık ve otantik bir açıklamasını verir. Yasaların dili tüm halklarda aynı bir dil gibi biçimlendirilir; bu dil İngilizlerde ise hiçbir halkta olmadığı kadar ayırdır.

3 Tüm İngiliz ve Amerikalı hukukçular bu konuda hemfikirdir. Birleşik Devletler'in Yüksek Mahkeme'sinde yargıç olan M. Story, *Traité de la constitution fédérale* kitabında sivil konulardaki jürilerin mükemmelliğinden bahseder: "The inestimable privilege of a trial by Jury in civil cases" der, "a privilege scarcely inferior to that in criminal cases, which is conceded by all persons to be essential to political and civil liberty" (Story, III. kitap, XXXVII. bölüm). [Sivil konulardaki jüri tarafından görülen bir duruşmanın paha biçilmez ayrıcalığı, herkes tarafından siyasal ve sivil özgürlükler için gerekli kabul edilen cinayet davalarındakinden ucu ucuna az bir ayrıcalıktır.]

4 Adli kurum olarak jürinin yararlarının neler olduğunu görmek istersek, başka argümanlar da verilebilir. Bunlardan bazıları şunlardır:

Davalara jüri üyelerini dahil ettiğiniz sürece, yargıçların sayısını kolayca azaltabilirsiniz; bu büyük bir avantajdır. Yargıçlar çok sayıda olduğunda, her gün vefat nedeniyle adli hiyerarşide bir boşluk oluşur ve hayatta kalanlar için yeni mevkiler açılır. Üst düzey yargıçların emelleri böylece daimi olarak sürüncemede kalır ve çoğunluğa ve doğal olarak açık görevlere ata-

Ama bu konuyu bırakalım. Jüriyi adli bir kurum olarak düşünmekle yetinmek onunla ilgili düşüncemizi özellikle daraltmak olacaktır; çünkü eğer jüri davaların seyrinde önemli bir etkiye bulunuyorsa, bizzat toplumun kadere üzerinde daha büyük bir etkiye bulunur. Jüri, o halde her şeyden önce siyasal bir kurumdur. Onu değerlendirmek için, her zaman işte bu noktadan hareket etmek gerekir.

Jüri derken, rastgele seçilmiş ve geçici olarak yargılama hakkıyla görevlendirilmiş belli sayıda yurttaşı anlıyorum.

Jüriyi suçları bastırmada kullanmak, en âlâsından cumhuriyetçi bir kurumun yönetime dahil olması gibi görünüyor. Açıklayayım:

Jüri kurumu, jüri üyelerini seçtiğimiz sınıfa göre aristokratik veya demokratik olabilir; ama her zaman cumhuriyetçi özelliğini korur, çünkü toplumun reel yönetimini, yönetenlere değil de, yönetilenlere veya onların bir kısmına verir.

Güç sadece geçici bir başarı ögesidir: ondan sonra hukuk fikri gelir. Sadece savaş alanı üzerinde düşmanlarını beklemeye terk edilmiş bir hükümet, yakında yıkılabilecektir. Siyasal yasaların hakiki müeyyidesi o halde ceza yasalarında bulunur ve yaptırım yoksa, yasa er ya da geç gücünü kaybeder. Suçluyu yargılayan insan, böylece reel olarak toplumun efendisidir. Zira jüri kurumu, bizzat toplumu veya en azından yurttaşlar sınıfını yargıç kürsüsüne oturtur. Jüri kurumu, böylelikle toplumun yönetimini reel olarak halkın ellerine veya bu sınıfın ellerine teslim eder.⁵

İngiltere’de, jüri ulusun aristokratik kesiminden oluşturulur. Aristokrasi yasaları yapar, uygular ve yasaya karşı yapılan ihlalleri yargılar (R). Her şey uyumludur: Böylece İngiltere aslında aristokratik bir cumhuriyet oluşturur. Birleşik Devletler’de, aynı sistem bütün olarak halka uygulanır. Her bir Ame-

ma yapan insanlara bağlı kalırlar: Böylece mahkemelerde bir orduda derece elde ediyormuşçasına ilerlenir. Bu durum, adaletin iyi biçimde idare edilmesine ve yasa koyucuların niyetlerine tamamen aykırıdır. Yargıçların özgür olmaları için, onların görevden alınamaz olmalarını isteriz; ama eğer onlar iradi olarak bu fedakârlığı yaparlarsa, kimsenin onların ellerinden bağımsızlıklarını alması önemli değildir.

Yargıçlar çok sayıda olduklarında, onların arasında kabiliyetsizlerin olmaması imkânsızdır: Çünkü önemli bir üst düzey yargıç, sıradan bir insan değildir. Zira, yarı aydın mahkemelerin, adalet mahkemeleri oluşturarak önerilen amaçlara ulaşmak için [yapılan] düzenlemelerin en kötüsü olup olmayacağını bilmiyorum.

Bana gelince, mahkeme kararını, çoğu hukuk biliminin ve yasaların eksik bilgisine sahip olan yargıçlara teslim etmektense, usta bir yargıç tarafından yönetilen bilgisiz jüri üyelerine bırakmayı tercih ederim.

5 Bana karşı önemli bir tespit yapmak gerekir:

Jüri kurumunun halka yurttaşların eylemleri üzerinde genel bir kontrol hakkı verdiği doğrudur, ama tüm olaylarda despotik bir biçimde bu kontrolü uygulama olanağını halka vermez.

Mutlak bir prensin temsilcilerine suçluları yargılatma yetkisi verildiğinde, suçlananların kadere neredeyse önceden bellidir. Ama halkın yargılamasına karar verildiğinde, jürinin tertibi ve sorumluluğunun olmaması masumların lehine şans tanıyabilmektedir.

rikalı yurttaş, seçmendir, seçilebilirdir ve jüri üyesi olabilir (S). Bana öyle geliyor ki, Amerika'da görüldüğü şekliyle jüri sistemi, genel oy hakkı gibi, halkın egemenliği dogmasının doğrudan ve aşırı bir sonucudur. İkisi de halkın egemenliğini eşit biçimde sağlayan kudretli yollardır.

Kuvvetlerinin kaynağını kendilerinden almak ve toplumun kendisini yönetmesindenense toplumu yönetmek isteyen tüm egemenler jüri kurumunu kaldırırklar veya onun gücünü keserler. Tudorslar, ceza vermek istemeyen jüri üyelerini cezaevine gönderiyorlardı ve Napolyon onları kendi temsilcilerine seçtiriyordu.

Yukarıda saydıklarımız hakikatlerin çoğu ne kadar açık olurlarsa olsunlar, bu hakikatler tüm zihinlere işlemez; bizim de kendi aramızda genellikle jüri kurumuyla ilgili sadece belli belirsiz bir fikrimiz vardır. Jüri üyeleri listesini hangi unsurlarla oluşturmak zorunda olduğumuzu bilmek istersek, sanki sadece adli bir kurum söz konusuymuş gibi, jüri üyesi olarak çağıracağımız kişilerin bilgilerinin ve kapasitelerinin neler olacağını tartışmakla yetiniyoruz. Gerçekte, bana öyle geliyor ki, burada, konunun oldukça küçük bir kısmıyla ilgileniyoruz. Jüri her şeyden önce siyasal bir kurumdur; onu halk egemenliği biçimi olarak düşünmemiz gerekir. Halk egemenliğini geri püskürttüğümüzde onu da tamamen reddetmemiz veya egemenliği oluşturan diğer yasalarla ilişki içine sokmamız gerekir. Jüri, ulusun yasalarının uygulanmasını sağlamakla yükümlü kısmını oluşturur, tıpkı meclislerin ulusun yasalarını yapmakla yükümlü kısmını oluşturması gibi. Toplumun kesin ve eşit biçimde yönetilebilmesi için, jüri üyeleri listelerinin seçmen listeleriyle birlikte genişletilmesi veya sınırlandırılması zorunludur. Bana göre, yasa koyucunun esas dikkatini çekmek zorunda olan şey bu bakış açısidir. Gerisi adeta aksesuardır.

Jürinin her şeyden önce siyasal bir kurum olduğuna öylesine çok inandım ki, onu adli konulara uyguladığımızda da aynı şekilde değerlendiriyorum.

Yasalar teamüller üzerine dayanmadıklarında her zaman sallantıdadırlar; teamüller ise bir halkta dirençli ve kalıcı olan tek kudreti oluştururlar.

Jüri sadece ağır ceza davalarında oluşturulursa, halk onun etkisini yalnızca uzaktan ve belli davalarda görür. Yaşamın gündelik akışında ona aldırma-maya alışır ve onu adaleti sağlamanın tek yolu olarak değil de herhangi bir yolu olarak düşünür.⁶

Tersine jüri medeni davalarda kullanılırsa, bu uygulama her an gözler önünde olur; böylece herkesin dikkatini çeker; her bir kişi onun etkisine katkıda bulunur. Böylece jüri yaşamın tüm âdetlerine nüfuz eder; beşerî zihni kendi formlarına alıştırır ve adeta bizzat adalet fikriyle birleşir.

Cezai davalarla sınırlı jüri kurumu o halde genelde tehlike altındadır. Oysa medeni konulara bir defa dahil edildiğinde ise zamana ve insanların çaba-

6 Bu, jüri sadece belli cezai davalara uygulandığında evleviyetle doğrudur.

larına meydan okur. Eğer jüriyi İngilizlerin teamülleri arasından yasaları çıkardığımız gibi kolayca çıkarabilseydik, Tudorsların egemenliği altında tamamen ezilmiş olurlardı. O halde, sivil jüri reel olarak İngilizlerin özgürlüklerini korumuştur.

Jüriyi uygulama biçimi, ulusal karakter üzerinde büyük bir etki yapar; ama bu etki, onu medeni konulara dahil ettiğimiz ölçüde sınırsız olarak daha fazla artar.

Jüri ve özellikle medeni [konularla ilgilenen] jüri, tüm yurttaşların zihnine, yargıçların zihinsel alışkanlıklarından bir parça vermeye yarar; ve bu alışkanlıklar tam olarak halkı özgür olmaya en iyi biçimde hazırlayan alışkanlıklardır.

Tüm sınıflarda yargılanma işine ve hak fikrine yönelik bir saygı yaygınlaşır. Bu ikisini kaldırdığınızda, bağımsızlık aşkı sadece yıkıcı bir tutku olacaktır.

Jüri insanlara hakkaniyet pratiğini öğretir. Yakınındakileri yargılayan herkes, sıra geldiğinde yargılabileceğini düşünür. Bu özellikle medeni konulardaki jüride geçerlidir. Bir gün bir cinayet soruşturmasının öznesi olmaksızın korkan kimse neredeyse yoktur; ama herkesin özel bir davası olabilir.

Jüri her bir kişiye kendi edimlerinin sorumluluğu karşısında geri çekilmeyi öğretir; bu eril bir eğilim olmaksızın siyasal erdem de olmaz.

Her bir yurttaşı bir çeşit yargıçlıkla görevlendirir; herkese topluma karşı yerine getirmesi gereken ödevleri olduğunu ve toplumun yönetime katılması gerektiğini hissettirir. İnsanları kendi özel işlerinden başka meselelerle meşgul olmaya zorlayarak, jüri, toplumların hastalığı olan bireysel egoizmle mücadele eder.

Jüri, halkın yargılamasını biçimlendirmeye ve onun doğal bilgilerini geliştirmeye inanılmaz biçimde yardım eder. Bana göre bu onun en büyük avantajıdır. Onu ücretsiz ve her zaman açık bir okul gibi düşünmemiz gerekir. Bu okulda, her bir jüri üyesi kendi haklarıyla ilgili kendisini yetiştirir, en üst sınıfların en bilgili ve en aydın üyeleriyle gündelik olarak iletişime geçer; burada yasalar jüri üyesine pratik bir biçimde öğretilir ve avukatların çabaları, hâkimin görüşleri ve bizzat tarafların iştiağıyla onun zihninin erimine sunulur. Amerikalıların pratik kavrayışlarını ve siyasal sağduyularını ilkesel olarak, uzun zamandır medeni konularda jüriler oluşturmalarına atfetmek gerektiğini düşünüyorum.

Jürinin, davaları olan kişiler için yararlı olup olmadığını bilmiyorum, ama onları yargılayanlar için çok yararlı olduğuna eminim. Jüriye, halkın eğitimi için toplumun faydalanabildiği en etkili araçlardan biri olarak bakıyorum.

Bu söylediğim şey tüm uluslara uygulanabilir; ama bu Amerikalılara ve de genel olarak demokratik halklara özgü olarak kalmıştır.

Yukarıda demokrasilerde hukukçuların ve onların arasında da yargıçların, halkın hareketlerini ılımlı hale getirebilecek tek aristokratik teşekkülü oluşturduklarını söylemişim. Bu aristokrasinin hiçbir maddi kudreti yoktur ve o, muhafazakâr etkisini sadece zihinler üzerinde uygular. Zira, aristokrasi iktidarının temel kaynaklarını medeni jüri kurumunda bulur.

Toplumun bir insana karşı mücadele ettiği cinayet davalarında, jüri hâkiminde toplumsal kuvvetin pasif bir aracını görmeye yönlendirilir ve onun görüşlerine meydan okur. Üstelik, cinayet davaları sağduyunun kolayca değerlendirilebileceği tamamen basit olgular üzerine dayanır. Bu alanda hâkim ve jüri üyeleri eşitlerdir.

Medeni davalarda aynı şey söz konusu değildir; burada hâkim tarafların istekleri arasında kayıtsız bir yargıç gibidir. Jüri üyeleri ona güvenle bakarlar ve onu saygıyla dinlerler; çünkü onun kavrayışı jüri üyelerinin kavrayışına tamamen hükmeder. Jüri üyelerinin hafızalarını zorlayan değişik argümanları onların gözleri önüne seren ve yargılama usullerinin dolambaçlı yolları arasından onlara yol göstermek için onlara el uzatan odur; fiili düzlemi sınırlandıran ve yasal soruna verilmesi gereken cevabı onlara öğretene de odur. Hâkimin onlar üzerindeki etkisi neredeyse sınırsızdır.

Nihayetinde, medeni konularda jüri üyelerinin yetersizliğinden çıkarılan argümanlardan neden çok az etkilendiğimi söylemem gerekiyor.

Medeni davalarda, en azından olgusal bir sorunun söz konusu olmadığı her durumda, jüri sadece adli teşekkül görünüşüne sahip olur.

Jüri üyeleri, hâkimin verdiği kararı telaffuz eder. Onlar bu karara temsil ettikleri toplumun otoritesini ve akıl ile yasanın otoritesini isnat eder (T).

İngiltere’de ve Amerika’da hâkimler ağır ceza davalarının kaderi üzerinde Fransız hâkimlerinin bilmediği bir etki yaparlar. Bu farkın nedenini anlamak kolaydır: İngiliz veya Amerikalı yargıç iktidarını medeni konularda oluşturur ve ardından bu iktidarını başka bir tiyatrodaki sergiler, onu elde etmez.

Amerikalı yargıcın tek başına karar verme hakkına sahip olduğu olaylar vardır ve bunlar genellikle çok önemli olaylardır.⁷ Böylece, bu yargıç, beklenmedik biçimde, Fransız yargıçların alışık oldukları durumla karşı karşıya kalırlar; ama Amerikalı yargıcın ahlâki kuvveti çok daha fazladır: Jürinin akli onu takip eder ve onun sesi neredeyse jüri üyelerinin teşekkülü olan toplumunki kadar kudretlidir.

Hatta onun etkisi mahkeme duvarlarının da ötesine uzanır: Özel yaşamında dinlenirken veya siyasal yaşamda çalışırken, kamusal alanda olduğu gibi yasama organında da Amerikalı yargıç, her zaman kendi etrafında, onun kavrayışında kendisinininkinden üstün bir şeyler gören insanlarla karşılaşır ve

7 Federal yargıçlar neredeyse her zaman ülkenin yönetimini çok yakından ilgilendiren sorunları tek başlarına çözerler.

bu yargıcın davalar üzerinde sınanan kuvveti, onunla birlikte yargılamaya katkıda bulunan kişilerin zihinsel alışkanlıkları ve hatta bizzat ruhları üzerinde kendisini hissettirir.

Yargıcın haklarını azaltmış gibi görünen jüri o halde aslında reel olarak bu yargıcın hâkimiyeti üzerine kurulur ve içinde hem halkın yargıçların ayrıcalıklarını paylaştığı hem de yargıçların halk kadar kudretli olduğu ülke yoktur.

Amerikalı yargıcın, adli tin olarak adlandırdığım şeyi toplumun en alt tabakalarına kadar nüfuz ettirebilmesinin nedeni ise jürinin medeni konularda katkıda bulunmasıdır.

Böylece halkın egemenliğinin en güçlü yolu olan jüri, halka egemen olmayı öğreten en etkili yoldur aynı zamanda.

BİRLEŞİK DEVLETLER'İ DEMOKRATİK CUMHURİYETİ SÜRDÜRMEYE YÖNLENDİREN TEMEL NEDENLER ÜZERİNE

Demokratik cumhuriyet Birleşik Devletler'de yürürlüktedir. Bu kitabın temel amacı, bu fenomenin nedenlerini göstermektir.

Bu nedenler arasında, istemememe rağmen ele aldığım konunun beni içine sürüklediği nedenler olduğu gibi, geçerken uzaktan değindiklerim de oldu. Bazılarıyla ise hiç ilgilenemedim ve açıklamaya olanak bulduğum nedenler ise ayrıntılar içinde boğulmuş şekilde arkamda kaldı.

O halde, daha ileri gitmeden ve gelecek hakkında konuşmadan önce, şimdiki durumu açıklayan tüm nedenleri sınırlı bir alanda açıklamak zorundayım.

Bu özeti kısa tutacağım, çünkü okuyucuya onun önceden bildiği şeyleri özet olarak sadece hatırlatıp, daha önce açıklamaya fırsat bulamadığım olgular arasından yalnızca temel olanları açıklayacağım.

Birleşik Devletler'i demokratik cumhuriyeti sürdürmeye yöneltten tüm nedenlerin üçe indirilebileceğini düşünüyorum:

Tanrı'nın Amerikalıları içine yerleştirdiği hususi ve arızî durum birinci nedeni oluşturur;

İkincisi yasalardan kaynaklanır;

Üçüncüsü ise alışkanlıklardan ve teamüllerden doğar.

Birleşik Devletler'de Demokratik Cumhuriyetin Sürdürülmesine Yardımcı Olan Arızî veya İlâhi Nedenler Üzerine

Birlik'in komşuları yoktur – Büyük bir başkenti yoktur – Amerikalılar doğuştan elde ettikleri fırsatı kendi yararlarına kullandılar – Amerika boş bir ülkedir – Bu koşullar nasıl büyük ölçüde demokratik cumhuriyetin sürdürülmesine hizmet eder? –

Amerika'nın ıssız topraklarının insanlarla dolma biçimi – Anglo-Amerikalıların yeni dünyanın boş arazilerini ele geçirmek için gösterdikleri açgözlülük – Amerikalıların maddi rahatlığının siyasal düşünceleri üzerindeki etkisi.

Birleşik Devletler'de, demokratik cumhuriyeti kolaylaştıran insanların iradesinden bağımsız olan binlerce koşul vardır. Bunların bazıları bilinir, diğerlerini ise kavramak kolaydır; ben sadece temel olanlarını açıklamakla yetineceğim.

Amerikalıların komşuları yoktur, sonuç olarak burada ne büyük savaşlar, ne finansal krizler, ne yıkımlar, ne de korkulacak işgaller söz konusudur. Yüksek vergilere, kalabalık bir orduya ve önemli generallere ihtiyaçları yoktur. Amerikalıların, tüm cumhuriyetler için en korkunç musibet olan askeri görkemden korkacak bir şeyleri yoktur.

Askerî görkemin halkın zihni üzerinde bıraktığı inanılmaz etkiyi nasıl reddedebiliriz? Amerikalıların iki defa başkan olarak seçtiği general Jackson, şiddetli bir karaktere sahip ve ortalama kabiliyette bir insandır. Tüm kariyeri boyunca, hiçbir şey onun özgür bir halkı yönetmek için gerekli özelliklere sahip olduğunu kanıtlamaz. Ayrıca Birlik'in aydın sınıflarının çoğunluğu her zaman ona karşıydı. O halde kim onu başkan koltuğuna oturttu ve üstelik bu koltukta kalmasını sağladı? Yirmi yıl önce, New Orleans sınırlarında onun tarafından kazanılan bir zaferin hatırası. Zira bu New Orleans zaferi, ancak hiç çarpışmamış bir ülkeyi uzun süre meşgul edebilecek güçlü bir silahtır; ve şöhretin prestijinden etkilenen halk hiç şüphesiz tüm dünya halklarının en soğuğu, en hesapçısı, en az askerî olanı ve diyebilirim ki en yavanıdır.

Amerika'nın, ülkenin tümü üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak etkisini hissettirecek büyük bir başkenti yoktur.¹ Bunu Birleşik Devletler'de

1 Amerika'nın henüz büyük bir başkenti yoktur ama çok büyük şehirleri vardır. Philadelphia'nın, 1830'da, 161.000 sakini ve New York'un ise 202.000 sakini vardı. Bu engin şehirlerde ikamet eden alt sınıflar Avrupa'dakilerden daha tehlikeli bir nüfusu oluştururlar. Öncelikle, yasanın ve kamuoyunun değerden düşmeye ve kalıtsal sefalet durumuna mahkûm ettiği azat olmuş yahlardan oluşurlar. Ayrıca burada talihsizliğin ve kötü gidişatın her gün yeni dünyanın kuyuları üzerine ittiği çok sayıda Avrupalıyla karşılaşırız; bu insanlar Birleşik Devletler'e en büyük kusurlarımızı taşırlar ve bu kusurların etkisine karşı mücadele etme konusunda da bir menfaatleri yoktur. Yurttaş olmaksızın ülkede ikamet eden bu kişiler, kendilerini kıskırtan tüm tutkuların istifade etmeye hazırırlar. Bu nedenle Philadelphia'da ve New York'ta ciddi ayaklanmaların patlak verdiğini gördük. Benzer karışıklıklar, endişelenecek bir şeyi olmayan ülkenin kalamında bilinmez, çünkü şehirlerin nüfusu kasabaların nüfusu üzerinde ne bir kuvvet gösterebilmiştir ne de bir etkide bulunabilmiştir.

Buna karşın, bazı Amerikalı şehirlerin büyüklüğünü ve de özellikle bunların sakinlerinin doğasını, yeni dünyanın demokratik cumhuriyetlerinin geleceğini tehdit eden hakiki tehlike olarak görüyorum. Hükûmetlerin, ulusal çoğunluğun iradesine bağlı kalmasına karşın şehirlerdeki insanlardan bağımsız olan ve onların aşırılıklarını basturabilen güçlü bir ordu oluşturmamıkları sürece, bu cumhuriyetlerin de bu nedenlerle yok olacağını önceden söylemekten çekinmiyorum.

cumhuriyetçi kurumların sürdürülmesini sağlayan ilk nedenlerden biri olarak görüyorum. Şehirlerde insanların bir araya gelmesini, müştereken hareketlenmelerini, ani ve ihtiraslı kararlar almalarını engelleyemezsiniz. Şehirler, tüm sakinlerin üyelerini oluşturduğu büyük meclisler oluştururlar. Halk burada üst düzey görevliler üzerinde beklenmedik bir etki yapar ve genellikle aracısız bir biçimde isteklerini onlara uygular.

Taşradaki şehirleri başkente bağlamak, o halde tüm ülkenin kaderini adil olmayan bir biçimde sadece halkın bir kısmının ellerine vermeyi değil, aynı zamanda çok tehlikeli bir biçimde kendi kendisine eyleyen halkın ellerine vermeyi ifade eder. Başkentlerin üstünlüğü o halde temsili sisteme ağır bir zarar verir. Modern cumhuriyetleri, bu sistemi bilmedikleri için hepsi yok olmuş olan Antik cumhuriyetlerin zaaflarının içine sürükler.

Burada, Birleşik Devletler'de demokratik cumhuriyetin kurulmasını kolaylaştıran ve bunun devam ettirmesini sağlayan başka çok sayıda tali neden sıralamak benim için kolay olabilirdi. Ama bu hayırlı koşullar yığını içinden iki temel nedeni önemsiyorum ve bunları hızlıca ifade edeyim.

Amerikalıların kökeninde, onların hareket noktası olarak adlandırdığım şeyde, Birleşik Devletler'in güncel refahını kendisine atfedebileceğimiz tüm nedenlerin ilkinin ve en etkisizini gördüğümü daha önce söylemiştim. Amerikalılar doğuştan elde ettikleri fırsatı kendi yararlarına kullandılar: Vaktiyle onların ataları ikamet ettikleri topraklar üzerine koşulların ve bilginin eşitliğini getirdiler ve buradan bir gün demokratik cumhuriyet sanki doğal kaynağından çıkıyormuş gibi çıkmak zorundaydı. Hepsi bu değil; onlar, gelecek nesillere cumhuriyetçi bir toplumsal durumla birlikte cumhuriyeti geliştirmeye en uygun olan alışkanlıkları, fikirleri ve temamülleri vasiyet olarak bıraktılar. Başlangıçtaki bu olguyu düşündüğüm zaman, tıpkı tüm insan ırkının kaderinin ilk insanda olması gibi, Amerika kıyılarına yanaşan ilk Püritenlerin ellerinin arasında Amerika'nın kaderini görüyor gibiyim.

Birleşik Devletler'in demokratik cumhuriyeti kurmasını kolaylaştıran ve bunu devam ettirmesini sağlayan hayırlı koşullar arasında en önemlisi Amerikalıların iskân ettikleri ülkeyi bizzat seçmeleri gelir. Ataları onlara eşitlik ve özgürlük aşkı verdi; ama onları uçsuz bucaksız bir kıtaya sürükleyerek, onlara uzun süre eşit ve özgür kalma yollarını bahşeden ise bizzat Tanrı'dır.

Genel refah tüm hükümetlerin, ama özellikle de demokratik hükümetlerin istikrarını kolaylaştırır; zira demokratik hükümetler çok sayıda kişinin eğilimleri ve de bizzat en çok ihtiyaç içinde olanların eğilimleri üzerine dayanırlar. Halk egemen olduğunda, devleti alt üst etmemesi için onun mutluluğu zorunludur. Sefalet halk üzerinde, ihtirasın krallarda yaptığı etkiyi yapar. Oysa, refahı sağlayabilen yasalardan bağımsız olan maddi nedenler Ameri-

ka'da dünyanın hiçbir ülkesinde olmadığı kadar ve tarihin hiçbir çağında olmadığı kadar çok sayıdadır.

Birleşik Devletler'de demokratik olan sadece yürürlükteki yasalar değildir, bizzat doğanın kendisi de halk için çalışır.

İnsanlığın hafızasında, Kuzey Amerika'da gözlerimizin önünde olan şeye benzer bir şeyi nerede bulabiliriz?

Antikite'nin bilinen tüm toplumları, kendi mekânlarında var olabilmek için yenmek zorunda kaldıkları düşman halkların ortasında kurulmuştur. Modernler de Güney Amerika'nın bazı kısımlarında kendilerinden daha az aydın olan ama toprağı işleyerek ona sahip çıkan halkların ikamet ettiği uçsuz bucaksız bölgeler buldular. Yeni devletlerini kurmak için, modernlerin çok sayıda nüfusu yok etmesi veya köleleştirmesi gerekti ve bu nedenle onlar zaferlerinden mahcup olarak uygarlığı kurdular.

Ama Kuzey Amerika'da toprağın doğal zenginliklerini kullanmayı düşünmeyen sadece göçebe kabileler ikamet ediyordu. Kuzey Amerika aslında sakinlerini bekleyen hâlâ boş bir kıtaydı, ıssız bir araziydi.

Amerikalılarda her şey, toplumsal durumları da, yasaları da olağanüstüdür; ama en fazla olağanüstü olan şey hâlâ onları taşıyan topraktır.

Bu toprak Yaratıcı tarafından insanlara teslim edildiği zaman, gençti ve tükenmez durumdaydı, ama insanlar zayıf ve cahildi; ve insanlar toprağın bağrında biriktirdiği hazinelerden istifade etmeyi öğrendiklerinde, toprağın yüzeyini işliyorlardı ve daha sonra burada bir konut sahibi olma ve özgürce ikamet etme hakkı için mücadele etmeleri gerekiyordu.

Böylece Kuzey Amerika sanki Tanrı'nın yedekte tuttuğu ve bir tufanla gün yüzüne çıkan topraklar gibi keşfedildi.

Yaratımın ilk günlerinde, Kuzey Amerika, su kaynağı hiç bitmeyen nehirler, yeşil ve nemli kırlar, köylülerinin sabanlarının henüz hiç içinden geçmediği sınırsız otlaklar sundu. Bu durumda, Kuzey Amerika artık kendisini ilk çağların yalnız, cahil ve barbar insanına değil, doğanın en önemli gizlerine hâkim olan, diğerleriyle birlik oluşturan ve yüzyılların deneyimiyle yetişmiş insana kendisini sundu.

Böylelikle, uygar Avrupalı üç milyon kişi sakince verimli çöllere yayıldı ve kendileri de aslında tam olarak bu çöllerin kaynaklarını ve genişliğini bilmiyorlardı. Üç veya dört bin asker onlardan önce göçebe yerli ırkı iteledi; silahlı insanların arkasından ormanlarda yol açan oduncular ilerlediler, yabani hayvanları uzaklaştırdılar, nehrin akıntısını araştırıp, çöllerin arasından uygarlığın muzaffer ilerleyişinin önünü açtılar.

Bu kitap boyunca, genellikle Amerikalıların faydalandıkları maddi rahatlıktan bahsettim; bu rahatlığı onların yasalarının başarısının önemli nedenlerinden biri olarak gösterdim. Bu, benden önce bir sürü kişi tarafından söy-

lendi: Avrupalıların düşüncelerine adeta kendisini açarak, bizim aramızda popüler olan tek düşünce budur. O halde sık sık ele alınan ve iyi anlaşılan bir konu üzerinde uzun uzun durmayacağım; sadece buna bazı yeni olgular ekleyeceğim.

Genel olarak Amerika çöllerinin her sene yeni dünya kıyılarına inen Avrupalı göçmenlerin yardımıyla insanla dolduğu, oysa Amerikan nüfusunun atalarının işgal ettiği topraklar üzerinde çoğaldığı ve geliştiği söylenir: Bu büyük bir hatadır. Birleşik Devletler'e yanaşan Avrupalı oraya arkadaşsız ve genellikle kaynaksız olarak gelir; yaşaması için hizmetleri kiralaması zorunludur ve onun Okyanus boyunca uzanan büyük endüstriyel hattı aştığı çok ender olarak görülür. Bir sermayeye veya krediye sahip olmaksızın ıssız toprakları ekime hazırlayamazsınız; ormanların içinde yaşamını riske atmadan önce, bedenin yeni iklimin icaplarına alışması gerekir. O halde, her gün doğdukları yeri terk ederek, uzaktaki engin alanlarda kendilerini yeniden meydana getirenler Amerikalılardır. Böylelikle transatlantik kıyılarında ikamet etmek için, Avrupalı kendi kulübesini terk eder ve bu kıyılarda doğan Amerikalı, o ise, Amerika'nın merkezindeki ıssız topraklara dalar. Bu çifte göç hareketi hiç sona ermez: Avrupa'nın derinliklerinde başlar, Büyük Okyanus'ta devam eder ve yeni dünyanın ıssız topraklarında süregider. Milyonlarca insan aynı ufuk noktasına doğru aynı anda ilerler: Dilleri, dinleri, teamülleri farklıdır, ama amaçları aynıdır. Onlara zenginliğin batıya doğru bir yerlerde bulunduğu söylenmiştir ve onlar da bu zenginliğin peşine hemen düşmüşlerdir.

Hiçbir şey beşerî türün bu daimi yer değiştirmesiyle karşılaştırılmaz, belki sadece Roma İmparatorluğu'nun çökmesinden sonra olanlarla karşılaştırılabilir. Aslında, bugün olduğu gibi, [geçmişte de] insanların yığın halinde aynı noktaya doğru koştuğunu ve aynı yerlerde gürültülü bir biçimde birbirleriyle karşılaştıklarını gördük; ama Tanrı'nın niyetleri farklıydı. Her yeni doğan arkasında yıkımı ve ölümü sürüklüyordu; bugün ise yeni doğanlar kendileriyle birlikte refah ve yaşam tohumlarını getiriyorlar.

Amerikalıların batıya doğru bu göçünün gelecekteki sonuçları bizim için henüz gizemlidir, ama şimdiki sonuçlarını fark etmek kolaydır: Sakinlerin bir kısmı, her sene içinde doğdukları eyaletten uzaklaşır, bu eyaletlerin de, her ne kadar eskiseler de, çok yavaş biçimde kalabalıklaştığı olur. Bu nedenle Connecticut'ta mil kare başına sadece elli dokuz kişi düşer ve nüfus kırk yıldan beri sadece dörtte bir oranında artmıştır, oysa İngiltere'de aynı süre boyunca nüfus üçte bir oranında çoğalmıştır. Avrupalı göçmen o halde her zaman yarı dolu ve endüstrinin yardıma ihtiyaç duyduğu bir ülkeye gider ve kolayca işçi olur. Onun oğlu ise boş bir ülkede şansını dener ve zengin bir mülk sahibi olur. Birincisi ikincisinin işlettiği sermayeyi biriktirir ve bu durumda ne yabancıda ne de orada doğmuş kişide sefalet söz konusu değildir.

Birleşik Devletler’de yürürlükteki yasalar mümkün olduğunca mülkiyetin bölünmesini kolaylaştırır; ama yürürlükteki yasalardan daha kudretli olan bir neden, mülkiyetin çok fazla bölünmesine engel olur.² Bunu dolmaya başlayan eyaletlerde görüyoruz. Massachusetts Birlik’in en kalabalık eyaletidir; mil kare başına seksen kişi ikamet eder, bu da aynı alanda altmış iki kişinin bulunduğu Fransa’dakinden son derece azdır.

Buna karşın Massachusetts’te küçük mülklerin bölünmesi çok az görülür. Genellikle yaşça büyük olan toprağı alır; diğer kardeşler ise şanslarını ıssız topraklarda ararlar.

Yasa yaşça büyük olanın [ayrıcalık] hakkını yürürlükten kaldırdı; ama bu hakkın kimsenin şikâyeti olmaksızın Tanrı tarafından yeniden düzenlendiğini söyleyebiliriz ve bu defa adalete de zarar verilmedi.

Evlerini çöle taşımaya gitmek için New England’ı terk eden bireylerin olağanüstü sayısını tek bir olayla değerlendireceğiz. Öğrendiğimize göre, 1830’da Kongre üyeleri arasında küçük Connecticut eyaletinde doğan sadece otuz altı kişi bulunuyordu. Birleşik Devletler’in nüfusunun kırk üçte birini oluşturan Connecticut nüfusu, o halde Birlik’in temsilcilerinin ise sekizde birini oluşturunuyordu.

Connecticut eyaleti, buna karşın, Kongre’ye sadece beş vekil gönderir: Diğer otuz bir vekil, yeni batı eyaletlerinin temsilcileri olarak orada bulunuyordu. Eğer bu otuz bir kişi Connecticut’ta kalsalardı, muhtemeldir ki, zengin mülk sahipleri olmak yerine, küçük çiftçiler olacaktı, siyasal kariyere atılmaksızın bilinmezlik içinde yaşayacaklardı ve faydalı yasa koyucular olmak bir yana tehlikeli yurttaşlar olabileceklerdi.

Bu düşünceler, artık bizim zihnimizi meşgul ettiği kadar çok Amerikalıların zihinlerini meşgul etmez.

“Mülklerin bölünmesi aşırı noktalara vardığı zaman, der şansölye Kent *Traité sur le droit américain* adlı eserinde, bunun büyük zararlar üreteceğinden kuşku duymamak gerekir; öyle ki toprağın her bir parçası bir ailenin bakım ihtiyaçlarını karşılayamayabilir; ama bu sakıncalar Birleşik Devletler’de hiç hissedilmedi ve birçok jenerasyon bu sakıncaları hissetmeksizin geçip gitti. İskân edilen topraklarımızın genişliği, çevremizdeki arazilerin bolluğu ve Atlantik kıyılarından başlayarak ülkenin iç kısımlarına doğru durmaksızın yönelen daimi göç hareketi, mirasları paylaşmayı engellemek için yeterlidir ve uzun zaman da yeterli olacaktır.”

Amerikalının talihin kendisine sunduğu muazzam mükâfat üzerine atlayan açgözlülüğünü tasvir etmek zor olabilirdi. Amerikalı, bu talihi ele geçirmek için, Kızılderililerin oklarına ve çölün hastalıklarına meydan okur; or-

2 New England’da toprak küçük mülkler olarak paylaştırılır ama bölünmez.

manların sessizliğinde onu şaşırtan bir şey yoktur, yabani hayvanların yaklaşması onu telaşlandırmaz: Yaşam sevgisinden daha güçlü bir tutku onu durmaksızın kamçılar. Onun önünde neredeyse sınırsız bir kıta uzanır ve orada bir yeri kaçıracağı korkusuyla, geç kalmaktan korkarak acele eder. Eski eyaletlerden göç edildiğinden bahsettim; ama yeni eyaletlerden göçlerle ilgili ne söyleyebilirim? Ohio kurulduğundan beri elli yıl olmadı; buranın sakinlerinin büyük bir kısmı burada doğmadı; Ohio'nun başkenti var olduğundan beri otuz yıl bile olmadı ve geniş, uçsuz bucaksız ıssız alanlar hâlâ bu bölgeyi çevreler; buna karşın Ohio nüfusu batıya doğru ilerlemeye devam eder: Illinois'in verimli düzlüklerine inenlerin büyük kısmı Ohio sakinleridir. Bu insanlar rahata erişmek için ana yurtlarını terk ederler; ikinci yurtlarını da daha iyi [koşullar] için terk ederler: Neredeyse her yerde talihle karşılaşır ama mutlulukla karşılaşmazlar. Onlarda rahatlık isteği, kendini tatmin ederek artan tedirgin ve coşkulu bir tutku halini alır. Doğdukları toprağa kendilerini bağlayan bağları artık koparırlar; o zamandan beri de başka bağlar oluşturmazlar. Onlar için, göç bir ihtiyaç olarak başladı; bugün ise, onlara göre, kazanmaktan çok duygusunu sevdikleri bir şans oyunu haline geldi.

Kimi vakit insan öyle hızlı ilerler ki çöl onun arkasında yeniden görünür. Orman ayaklarının altında kıvrılır; orayı geçtiğinde ise orman yeniden ortaya çıkar. Batının yeni eyaletlerini dolaşırken, ağaçlıklar içinde terk edilmiş konutlara az rastlanılmaz; genellikle derin sessizlik içinde kulübe yıkıntıları keşfedersiniz ve hem beşerî kuvvete hem de kararsızlığa tanıklık eden ekilip biçilmeye hazırlanmış topraklardan geçerken şaşırsınız. Bu terk edilmiş tarlalar arasında, bu kadim yıkıntılar üzerinde, eski orman yeni filizler vermekte gecikmez; hayvanlar imparatorluklarının mülküne yeniden sahip çıkarlar: Doğa, insanın izlerini yeşil dallar ve çiçeklerle neşeyle kaplar ve onun geçici kalıntılarını yok etmekte acele eder.

New York eyaletinin kapsadığı ıssız bölgelerinden birinden geçerken, dünyanın başlangıcından kalma, tamamen ormanlarla çevrili bir gölün kenarına geldiğimi hatırlıyorum. Küçük bir ada suların arasından yükseliyordu. Bu adanın üstündeki ağaçlar, yapraklarıyla onun etrafını sarmalayarak, adeta kıyılarını saklıyordu. Gölün kıyıları üzerinde hiçbir şey insanın mevcudiyetinin sinyalini vermiyordu; fakat sadece ufukta, ağaçların tepesinden bulutlara kadar dikey olarak yükselerek, gökyüzüne tırmanmak yerine onun yükseltisine asılan bir baca görölüyordu.

Kızılderililere özgü oyma bir kayık kum tepesi üzerine çekilmişti; öncelikle dikkatimi çeken adayı ziyaret etmek için bu kayığı kullandım ve hemen sonra adanın kıyısına vardım. Bütün ada, uygar insana vahşi yaşam nostaljisini yaşatan yeni dünyanın ıssız ve enfes yerlerinden birini oluşturuyor-

du. Zorlu bitki örtüsü, toprağın eşsiz zenginliklerini mucizeleriyle ilan ediyordu. Kuzey Amerika'nın tüm çöllerinde olduğu gibi, burada sadece yabani güvercinlerin monoton mırıldanmalarıyla veya ağaçkakanların ağaçların kabuklarına vurmasıyla kesintiye uğrayan derin bir sessizlik hâkimdi. Bu yerde önceden ikamet edildiğini düşünmedim bile, öyle ki doğa kendi haline bırakılmış görünüyordu; ama adanın merkezine gelince, birden insan izlerini fark ettim. Böylelikle, çevredeki tüm objeleri özenle inceledim ve çok geçmeden bir Avrupalının bu yerde bir barınak aramaya geldiğinden artık kuşku duymuyordum. Ama onun çalışması ne kadar da görünüşü değiştirmişti! Bir barınak yapmak için önceden aceleyle kestiği ağaç çoktan filizler vermişti; barınağın çitleri canlı engeller haline gelmişlerdi ve kulübe bir koruluğa dönüşmüştü. Bu çalıların ortasında, bir kül yığının ortasında bulunan, ateşten kararmış birkaç taş görünüyordu; burası kuşkusuz evin bulunduğu yerdi; şömine yıkılarak kalıntılarıyla evin üstünü örtmüştü. Bir süre, doğa kaynaklarına ve insanın zayıflığına sessizlik içinde hayran kaldım; nihayetinde bu büyülü yerden ayrılmam gerektiğinde, üzgün bir biçimde şunu tekrarladım: Nasıl? Çoktan yıkıntı olmuşlar bile!

Avrupa'da zihinsel huzursuzluğu, ölçsüz zenginlik isteğini ve aşırı bağımsızlık sevgisini, büyük toplumsal tehlikeler olarak görmeye alıştık. Oysa bunlar tam olarak Amerikan cumhuriyetine uzun ve barışçıl bir gelecek sağlayan şeylerdir. Bu tedirgin tutkular olmaksızın, nüfus belli yerlerde toplanabilirdi ve böylece bizim aramızda olduğu gibi, tatmin edilmesi zor ihtiyaçlar hissedebilirdi. Ne mutlu insanın kusurlarının topluma neredeyse erdemleri kadar yararlı olduğu yeni dünyaya!

Bu, iki yarımkürede beşerî eylemler yargılanma biçimi üzerinde büyük bir etkide bulunur. Bizim kazanma hırsı olarak adlandırdığımız şeye Amerikalılar genellikle takdire şayan endüstri derler ve bizim isteklerin ölçülü olması olarak düşündüğümüz şeyde onlar bir tür korkaklık görürler.

Fransa'da, beğenilerin sadeliğine, teamüllerin sakinliğine, aile tinine ve doğulan yerin sevilmesine, devletin sükûneti ve mutluluğunun önemli garantileri olarak bakarız; ama Amerika'da böyle erdemlerden daha çok topluma zarar verecek şey yok gibi düşünülür. Eski teamül geleneklerine sadık kalarak bunları koruyan Kanada'nın Fransızları, kendi topraklarında yaşama konusunda güçlüklerle karşılaşılır ve bu yeni doğmuş olan küçük halk yakında eski ulusların sefaletlerine maruz kalacaktır. Kanada'da en bilgili, en yurtsever ve en hümanist insanlar, halkı kendisine henüz yeterli olan basit mutluluklardan soğutmak için aşırı bir çaba gösterirler. Zenginliğin avantajlarını överler, oysa bizim aramızda belki de namuslu bir sıradanlığın cazibelerini methederlerdi ve başka yerde sakinleştirmek için çaba gösterilen beşerî tutkuları kamçılama daha çok özen gösterirlerdi. Ana yurdun yoksus-

lun kendisine bizzat sunduğu saf ve dingin zevkleri, yabancı bir yerde rahatlık sağlayan verimsiz zevklerle değiş tokuş etmek; babaya ait evden ve atalarının yattığı yerlerden kaçmak; talihinin peşinden koşmak için yaşayanları ve ölüleri yüz üstü bırakmak; onlara göre hiçbir şey bunlardan daha fazla övgüyü hak etmiyordu.

Zamanımızda Amerika insanlara, endüstrinin geliştirebileceğinden daha büyük bir sermaye sağlar.

Amerika'da o halde ilim irfanla yeterince karşılaşmazsınız; çünkü tüm bilgiler, bunlara sahip olanlar için yararlı olabildiği gibi, hiç sahip olmayan kişilerin yararına işler. Burada yeni ihtiyaçlardan çekinmek gereksizdir, çünkü tüm ihtiyaçlar kolayca tatmin edilir: Aşırı derecede tutkulara neden olmaksızın kuşku duymaya da gerek yoktur, çünkü tüm tutkular kolay ve kurtarıcı bir besin bulurlar; burada insanlar aşırı özgür kılınmaz, çünkü neredeyse asla özgürlüğü kötüye kullanmaya çalışmazlar.

Günümüzün Amerikan cumhuriyetleri, yeni dünyanın ıssız topraklarını müştereken işletmek için oluşturulmuş ve başarılı olan bir alım satımla uğraşan tüccar toplulukları gibidirler.

Amerikalıları en derinden kışkırtan tutkular, siyasal tutkular değil de, ticari tutkulardır veya daha çok alışveriş alışkanlıklarını siyasete taşırlar. Düzeni severler, ki bu olmaksızın işleri başarıyla yürütemezler ve özellikle iyi ticari kurumlar oluşturan teamüllerin düzenli olmasına dikkat ederler; önemli talihleri ortaya çıkartan sağduyuyu, bunları genellikle yok eden dehaya tercih ederler; genel fikirler, müspet hesaba almış zihinlerini korkutur ve onlar arasında pratik, teoriden daha onurlu görülür.

Maddi rahatlığın, sadece akla itaat etmek zorunda olan siyasal eylemler üzerinde ve hatta bizzat düşünceler üzerinde yaptığı etkiyi anlamak için gidilmesi gereken yer Amerika'dır. Bunun hakikatini temel olarak yabancılar arasında keşfediyoruz. Avrupalı göçmenlerin çoğu yeni dünyaya genellikle sefaletlerimizin bağrında doğan değişim ve bağımsızlığın bu yabancı sevgisini getirirler. Kimi zaman Birleşik Devletler'de siyasal düşünceleri nedeniyle ülkelerinden kaçmak zorunda kalmış bu Avrupalılarla karşılaşırıyordum. Hepsi de beni söylemleriyle şaşırtıyordu; ama aralarından birisi diğerlerinden daha fazla beni etkiledi. Pennsylvania'nın en ücra bölgelerinden birinden geçerken, birden gece oldu ve zengin bir çiftlik sahibinin evine sığınmak zorunda kaldım ve karşımdaki bir Fransız'dı. Beni şöminenin yanına oturttu ve aramızda özgürce konuşmaya başladık, sanki doğdukları ülkeden iki bin fersah uzaktaki bir ormanın dibinde birbiriyle karşılaşmış iki insan gibiydik. Ev sahibimin kırk yıl önce önemli bir eşitlik yanlısı ve coşkulu bir demagog olduğunu yok saymıyorum. Onun adı tarihte yerini aldı.

Bir ekonomistin –neredeyse mülk sahibi diyecektim– yapabileceği gi-

bi mülkiyet hakkı üzerine tartışmasını duyduğumda tuhaf biçimde şaşır-
dım; talihin insanlar arasında oluşturduğu gerekli hiyerarşiden, yazılı yasa-
ya itaatten, faydalı teamüllerin cumhuriyetlerdeki etkisinden ve dinsel fikir-
lerin düzene ve özgürlüğe yaptığı yardımlardan bahsetti: Siyasal düşüncele-
rinden birisine destek olması için arızî olarak İsa'nın otoritesini alıntıladi-
ğı bile oldu.

Onu dinlerken, beşerî aklın budalalığına hayran kaldım. Bir şey doğru
veya yanlıştır: Bilimin belirsizliği ve deneyimin farklı derslerinin ortasında
yanlışı ve doğruyu nasıl keşfedebiliriz? Böylece kuşku duymama neden olan
yeni bir olgu ortaya çıktı. Yoksuldum, ama şimdi zenginim: Rahatlık, davra-
nışlarım üzerinde etkide bulunsa da, muhakememi en azından özgür bıra-
kıyordu! Ama hayır, düşüncelerim aslında kaderimle birlikte değişmişti ve
faydalandığım bu hayırlı olayda, şimdiye kadar eksik olan belirleyici bir ne-
deni reel olarak keşfettim.

Rahatlık yabancılardan çok Amerikalılar üzerinde özgürce etkide bulu-
nuyor. Amerikalı düzen ve kamusal refahı her zaman birbirlerine bağlı ola-
rak ve birlikte ilerleyen biçimde görür; bunlardan ayrı olarak yaşayabilece-
ğini hiç tahayyül etmez: O halde Amerikalının unutacak hiçbir şeyi yoktur
ve o, birçok Avrupalıdan farklı olarak, ilk eğitiminden çıkardığı dersi unut-
mamak zorundadır.

Yasaların Birleşik Devletler'de Demokratik Cumhuriyetin Sürdürülmesi Üzerindeki Etkisi Hakkında

Demokratik cumhuriyetin sürdürülmesinin üç temel nedeni – Federal yapı – Kent-
sel kurumlar – Yargı kuvveti.

Bu kitabın temel amacı, Birleşik Devletler yasalarını anlatmaktır; eğer bu
amaca ulaşıldıysa, bu yasalar arasında hangilerinin reel olarak demokratik
cumhuriyeti sürdürmeye yönlendirdiğini, hangilerinin ise cumhuriyeti teh-
likeye ittiğini zaten okuyucu kendisi değerlendirebilir. Eğer kitap boyunca
bunu başaramadıysam, en azından bu kısımda bunu başarabilirim.

Bu durumda, daha önce açıkladığım şeylerden yeniden bahsetmek istemi-
yorum, düşüncelerimi özetlemek için birkaç satır yeterli olacaktır.

Üç şey, yeni dünyada demokratik cumhuriyetin sürdürülmesine her şey-
den daha fazla katkıda bulunmuş görünüyor:

Birincisi Amerikalıların kabul ettiği ve Birlik'in büyük bir cumhuriyetin
kudretinden ve de küçük bir cumhuriyetin güvenliğinden faydalanmasına
olanak tanıyan federal yapıdır.

İkincisini kent kurumlarında buluyorum. Bunlar çoğunluğun despotizmi-

ni ılımlı hale getirerek, halka aynı zamanda hem özgürlüğün zevkini hem de özgür olma sanatını bahşederler.

Üçüncüsüyle yargı kuvvetinin oluşturulmasında karşılaşılır. Mahkemele-
rin ne kadar demokrasinin kusurlarını düzeltmeye hizmet ettiğini ve çoğun-
luğun hareketlerini asla durdurmaksızın, nasıl bu hareketleri yavaşlattıkları-
nı ve yönlendirdiklerini gösterdim.

Teamüllerin Birleşik Devletler’de Demokratik Cumhuriyetin Sürdürülmesi Üzerindeki Etkisi Hakkında

Yukarıda teamülleri, Birleşik Devletler’de demokratik cumhuriyetin sürdü-
rülmesini kendisine atfedebileceğimiz genel nedenlerden biri olarak gördü-
ğümü söylemiştim.

Burada *teamül* deyimini eskilerin kullandığı *mores* kelimesi anlamında
kullanıyorum; bu kavramı sadece âdetler olarak adlandırabileceğimiz tea-
müller olarak kullanmıyorum, aynı zamanda insanların sahip olduğu farklı
mefhumlar, onların aralarında geçerli olan çeşitli düşünceler ve zihinsel alış-
kanlıkları oluşturan fikirler bütünü olarak kullanıyorum.

Böylece, bu kavramı bir halkın her türlü ahlâki ve entelektüel durumu ola-
rak anlıyorum. Amacım Amerikan teamüllerinin bir tablosunu yapmak de-
ğil; şu anda bunlar arasında siyasal kurumların korunmasına yardımcı olan-
ları araştırmakla yetineceğim.

Siyasal Kurum Olarak Düşünülen Din Üzerine; Din Nasıl Amerikalılar Arasında Demokratik Cumhuriyetin Korunmasına Büyük Ölçüde Hizmet Eder?

Demokratik ve cumhuriyetçi Hristiyan olan insanların ikamet ettiği Kuzey Ameri-
ka – Katoliklerin gelişi – Bugün neden Katolikler en demokratik ve en cumhuriyet-
çi sınıfı oluşturlar?

Her bir dinin yanında, kendisine benzerliği nedeniyle onunla bağlantılı olan
bir siyasal düşünce bulunur.

Beşerî zihni kendi eğilimlerini takip etmeye bıraktığınızda, bu zihin siya-
sal toplumu ve tanrısal siteyi aynı biçimde düzenleyecektir; yeri ve göğü, di-
yebilirim ki, *uyumlu kılmaya* çalışacaktır.

Amerika’nın büyük kısmı, Papa’nın otoritesinden kaçtıktan sonra, hiçbir
dinsel üstünlüğe itaat etmemiş insanlardan oluşuyordu. Bunlar o halde yeni
dünyaya en iyi biçimde demokratik ve cumhuriyetçi olarak adlandırabilece-
ğim bir Hristiyanlığı getirdiler. Bu da [kamusal] meselelerde cumhuriyetin

ve demokrasinin kurulmasını özellikle kolaylaştırdı. Burada, başlangıcından beri, siyaset ve din birbirleriyle uyumludur ve Amerikalılar o zamandan beri bu uyumu hiç bozmadılar.

İrlanda'nın Birleşik Devletler'e Katolik bir nüfus göndermeye başlamasından beri neredeyse elli yıl geçti. Onlara göre, Amerikalıların Katolik Kilisesi din değiştirmiştir: Bugün Birlik'te, Roma Kilisesi'nin hakikatlerini uygulayan bir milyondan fazla Hristiyan vardır.

Bu Katolikler dinsel törenlerine büyük bir sadakat gösterirler ve inançları konusunda tamamen coşkulu ve gayretlidirler. Buna karşın Birleşik Devletler'deki en cumhuriyetçi ve en demokratik sınıfı oluştururlar. Bu olgu ilk bakışta şaşırtıcıdır, ama düşününce bunun gizli nedenleri kolaylıkla keşfedilir.

Katolik dinine demokrasinin doğal düşmanı olarak bakmanın hatalı olduğunu düşünüyorum. Tersine, bana öyle geliyor ki, farklı Hristiyan doktrinleri arasında, Katolik Kilisesi koşulların eşitliğine en uygun olanlardan birisidir. Katolikler arasında, dinsel toplum sadece iki unsurdan oluşur: papaz ve halk. Papaz tek başına müminlerin üstünde bulunur: Herkes onun altında eşittir.

Dogmalar konusunda Katolik Kilisesi tüm düşünceleri aynı düzlem üzerine yerleştirir; bilgeyi olduğu gibi cahili de, dâhi insanı olduğu kadar sıradan insanı da aynı inançların ayrıntılarına tabi tutar. Zengine de fakire de aynı pratikleri dayatır, güçlüyü de zayıfı da aynı sertlikte cezalandırır. Hiçbir ölümlüye taviz vermez ve her bir beşerî varlığa aynı ölçüleri uygulayarak, toplumun tüm sınıflarını, sanki Tanrı'nın gözünde karışmışlar gibi, aynı mihrap altında toplamayı sever.

Katolik Kilisesi müminlerini itaate zorlasa da, onlar için eşitsizlik oluşturmaz. Genellikle insanları bağımsızlıktan daha az biçimde eşitliğe yönlendiren Protestanlık hakkında tersini söyleyebilirim.

Katolik Kilisesi mutlak bir monarşi gibidir. Prensi kaldırdığınızda, burada koşullar cumhuriyetteki koşullardan daha eşit olur.

Katolik papazın sık sık topluma bir kuvvet olarak nüfuz etmek için kiliseden çıktığı olur. Papaz, toplumsal hiyerarşinin bağrına oturur. Kimi zaman, kendisinin de taraf olduğu siyasal bir kurala zaman tanımak için dinsel etkisini kullanır. Böylelikle dinsel tin nedeniyle aristokrasi taraftarı olan Katolikler görebilirsiniz.

Ama Birleşik Devletler'de olduğu gibi, papazlar hükümetten bir defa uzaklaştırıldıklarında veya uzaklaştıklarında, inanışlarıyla siyasal dünyaya koşulların eşitliği fikrini taşımaya Katoliklerden daha uygun insanlar yoktur.

O halde, Birleşik Devletler'in Katolikleri, inançlarının doğası gereği demokratik ve cumhuriyetçi düşüncelere doğru şiddetle sürüklenmeseler de, en azından onlar, bu fikirlere doğal olarak karşıt değillerdir ve toplumsal ko-

numları ve az sayıda olmaları, bu fikirleri kucaklayacakları bir yasa yapmalarına olanak tanır.

Katoliklerin çoğu yoksuldur ve onlar, bizzat kendileri hükümete ulaşmak için, tüm yurttaşların hükümet etmesine ihtiyaç duyarlar. Katolikler azınlıktadır ve kendi özgürlüklerini güvence altına almak için tüm haklara saygı duyulmasını isterler. Bu iki neden onları, kendilerinin haberi olmaksızın, zengin veya egemen olduklarında belki de daha az coşkulu olarak kabul edebilecekleri siyasal doktrinlere doğru iter.

Birleşik Devletler'in Katolik papaz sınıfı bu siyasal eğilime karşı mücadele etmeyi hiç denemezler, tersine daha çok bunu meşrulaştırmaya çalışırlar. Amerika'nın Katolik papazları entelektüel dünyayı ikiye böler: Birine, vahiy gelmiş dogmaları koyarlar ve bunlara tartışmaksızın itaat ederler; diğesine ise siyasal hakikati yerleştirirler ve Tanrı'nın insanlara bu hakikati, onu özgürce araştırmaları için bahsettiğini düşünürler. Böylelikle Birleşik Devletler'in Katolikleri, hem en sadık müminlerdir hem de en bağımsız yurttaşlardır.

O halde, Birleşik Devletler'de demokratik ve cumhuriyetçi kurumlara düşman olan tek bir dinsel doktrinin bulunmadığını söyleyebiliriz. Her türlü papaz sınıfı, burada aynı dili kullanır; düşünceler burada yasalarla uyum içindedir ve beşerî zihinlerde adeta tek bir akım hâkimdir.

Beni, amacı Polonyalıları yardım götürmek ve onlara silah ve para ulaştırmak olan siyasal bir toplantıya katılmam için davet ettiklerinde, Birlik'in en büyük şehirlerinden birinde geçici olarak ikamet ediyordum.

İnsanların toplanması için hazırlanmış devasa bir salonda iki veya üç bin kişi gördüm. Hemen sonra, kilise kıyafetlerini giymiş bir papaz, konuşmacılara ayrılmış platformun üstüne çıktı. Katılımcılar, onu fark edince, şapkalarını çıkararak sessizliğe büründüler ve papaz şunları söyledi:

"Kudretli Tanrım! Orduların Tanrısı! Atalarımız ulusal bağımsızlıkları için kutsal haklarını savunduklarında, onların gönüllerini koruyan ve onların güçlerini yönlendiren sendin; onların korkunç bir boyunduruğun üstesinden gelmelerini sağlayan ve halkımıza barışın ve özgürlüğün rahatlığını bahşeden sendin. Tanrım, diğer yarımküreye de lütfekâr bakışlarını gönder; bizim önceden yaptığımız gibi, bugün aynı haklarını savunmak için mücadele eden kahraman bir halka merhamet göster! Tüm insanları aynı biçimde yaratan Tanrım, despotizmin senin şaheserini bozmasına ve yeryüzünde eşitsizliği sürdürmesine izin verme! Kudretli Tanrım, Polonyalıların kaderine göz kulak ol! Onların özgür olmalarını sağla ki senin bilgeliğin onların konseylerinde hâkim olsun, senin gücün onların kollarında bulunsun! Düşmanların üzerinde terörü yaygınlaştı, onların yıkılmasını isteyen kuvvetleri böl

ve dünyanın elli yıl önce tanıklık ettiği adaletsizliğin bugün devam etmesine izin verme! Halkların ve insanların vicdanlarını kudretli ellerinde tutan Efendim, müttefiklerimize iyi yasanın kutsal saikini bahşet! Fransız ulusunun yeniden yükselmesini ve bu ulusun yöneticilerini içinde bulundukları durgunluktan kurtararak, onların dünyanın özgürlüğü için bir kere daha mücadele etmesini sağla!

Yüce Tanrım! Asla bize sırtını dönme! Her zaman en özgür olduğumuz kadar en dindar ulus olmamıza izin ver!

Kadir-i mutlak Tanrım! Bugün duamızı kabul et ve Polonyalıları koru! Bunu senden, tüm insanların kurtuluşu için çarmıha gerilerek ölen, gözbebeğin, oğulun Efendimiz İsa adına istiyoruz! *Amin.*”

Bütün meclis derin düşünceye dalarak *Amin* dedi.

Birleşik Devletler’de Dinsel İnanışların Siyasal Toplum Üzerinde Yaptığı Dolaylı Etki

Tüm mezheplerde bulunan Hristiyanlığın ahlâkı – Dinin Amerikalıların teamülleri üzerindeki etkisi – Evlilik bağına saygı – Din Amerikalıların tahayyülünü nasıl belli sınırlar içinde tutar ve yenilik yapma tutkusunu onlarda nasıl ılımlı hale getirir – Amerikalıların dinin siyasal yararları üzerine düşünceleri – Dinin etkisini yaymak ve korumak için gösterdikleri çabalar.

Birleşik Devletler’de dinin siyaset üzerindeki doğrudan etkisinin neler olduğunu gösterdim. Onun dolaylı etkisi bana daha kuvvetli gibi görünüyor; ve dinin Amerikalılara özgür olma sanatını en iyi öğrettiği zaman, tam da özgürlükten bahsetmediği zamandır.

Birleşik Devletler’de sayısız çeşit mezhep vardır. Bunların hepsi, Tanrı’ya ibadet etme biçimlerinde birbirlerinden farklıdırlar, ama hepsi insanların birbirlerine karşı ödevleri konusunda anlaşırırlar. Her bir mezhep o halde, kendi tarzında Tanrı’ya tapınır, ama tüm mezhepler, Tanrı adına aynı ahlâkı öğütlerler. Bu mezhepler birey olarak insana dininin doğruluğu konusunda hizmet etse de, bu hizmeti toplum için yapmazlar. Toplumun da öteki dünyadan korkacak ve umut edecek bir şeyi yoktur. Toplum için en önemli olan şey, tüm yurttaşların doğru dini uygulaması değil, bir dini uygulamasıdır. Ayrıca Birleşik Devletler’de tüm mezhepler, büyük bir Hristiyan birliği oluştururlar ve Hristiyanlığın ahlâkı her yerde aynıdır.

Belli sayıda Amerikalının Tanrı’ya ibadetlerinde, görüşlerinden çok alışkanlıklarını takip ettiklerini düşünmek mümkündür. Ayrıca Birleşik Devletler’de dinsel egemendir ve sonuçta riyakârlık yaygın olmak zorundadır;

ama buna karşın Amerika, dünya üzerinde Hristiyan dininin ruhlar üzerinde hakiki gücünü koruduğu bir ülkedir; ve bu dinin insan için ne kadar yararlı ve doğal olduğunu hiçbir şey daha iyi gösteremez, çünkü günümüzde dinin en fazla etkisinin bulunduğu ülke aynı zamanda en aydın ve en özgür ülkedir.

Amerikalı papazların, dinsel özgürlüğü kesinlikle kabul etmeyen papazları da dışarıda bırakmaksızın, bunların hepsinin genel olarak sivil özgürlüklerin lehine konuşmalar yaptığını söylemiştim. Buna rağmen, özel olarak hiçbir siyasal sisteme destek olduklarını açıklamazlar. [Kamusal] işlerin dışında kalmaya özen gösterirler ve partilerin düzenlerine karışmazlar. O halde Birleşik Devletler'de dinin yasalar ve siyasal düşünceler üzerinde bir etki yaptığını söyleyemeyiz. Ama din teamülleri yönetir ve aileyi düzenleyerek, devlete çeki düzen vermeye girişir.

Birleşik Devletler'de fark edilen teamüllerin muazzam katılığının ilk kaynağının inanışlarda bulunduğundan bir dakika için bile olsa kuşku duymuyorum. Din burada insanın, talih tarafından yöneltildiği suça meyletmesini engellemekte yetersizdir. Din, herkesin kamçıladığı zenginleşme hevesini insanda ılımlı hale getiremez, ama kadınların ruhuna kesin bir biçimde egemen olur ve teamülleri yapanlar da kadınlardır. Amerika kesinlikle dünyada evlilik bağının en çok saygı gördüğü ve evlilikteki mutlulukla ilgili en yüce ve en adil fikirlerin bulunduğu ülkedir.

Avrupa'da toplumun neredeyse tüm karışıklıkları ailenin içinde ve evlilik bağının ortasında doğar. İnsanlar, doğal bağları ve müsaade edilmiş zevkleri küçümsemeyi, düzensizlik eğilimini, gönülden huzursuzluğu ve isteklerin istikrarsızlığını burada kavrar. Genellikle kendi ikametgâhının düzensiz tutkuları tarafından kışkırtılan Avrupalı, devletin yasa koyucu kuvvetine ancak güçlkle boyun eğer. Oysa, siyasal dünyanın çalkantılarından uzaklaşan Amerikalı ailesinin yanına gider ve burada hemen düzen ve barış imgesiyle karşılaşır. Burada tüm zevkler sade ve doğaldır, tüm sevinçler masum ve dindir. Amerikalı mutluluğa yaşamın düzenliliğiyle ulaştığından, düşüncelerini ve beğenilerini düzenlemeye de kolayca alışır.

Avrupalı toplumu karıştırarak ailedeki hayal kırıklıklarından kaçmaya çalışırken, Amerikalı kendi evinde düzene yönelik sevgiyi görür ve ardından devlet meseleleriyle ilgilenmeye koyulur.

Birleşik Devletler'de din sadece teamülleri düzenlemez, etkisini zihinler üzerinde de hissettirir.

Anglo-Amerikalılar arasında bazıları inandıkları için Hristiyan dogmalarını uygularlar, bazıları da inanmıyormuş gibi görünmekten çekindikleri için bunları uygularlar. Hristiyanlık böylece tüm insanların rızasıyla, herhangi bir engelle karşılaşmaksızın egemen olur; daha önce başka bir yerde

söylediğim gibi, buradan, ahlâki dünyada her şeyin belirli ve değişmez olduğu, oysa siyasal dünyanın insanların tartışmasına ve denemelerine bırakıldığı sonucu çıkar. Böylece beşerî zihin karşısında sınırsız bir alanla karşılaşmaz: Ne kadar gözü pek olursa olsun, insan zaman zaman aşılamaz sınırların önünde durması gerektiğini hisseder. Keşfetmeden önce, bazı temel verileri kabul etmek ve en cesur fikirlerini kendisini yavaşlatan ve durduran bazı formlara tabi tutmak zorundadır.

Amerikalıların tahayyülü, en muazzam sapaklarda, ihtiyatlı ve kararsız bir biçimde ilerler; onun ilerleyişi engelbelidir ve eserleri de tamamlanmamıştır. Bu ağırbaşlı alışkanlıklar siyasal alanda bulunur ve özellikle halkın dinginliğini böylelikle de onun kendi kendine kurduğu kurumların daimi varoluşunu kolaylaştırır. Doğa ve koşullar Birleşik Devletler sakinini cesaretli bir adam yapmıştır; onun kaderinin peşinden nasıl gittiğini gördüğünüzde bunu kavramak da kolaydır. Amerikalıların zihinleri her türlü engelden muaf olsaydı, onlar arasında dünyanın en atılgan yenilikçilerini ve en amansız mantıkçılarını görmekte gecikmezdik. Ama Amerikalı devrimciler Hristiyan ahlâkına ve hakkaniyetine açıkça belli bir saygı göstermekle yükümlüdür. Bu ahlâk ve hakkaniyet onların niyetlerini uygulamalarına karşı olduğunda, bu durum devrimcilerin yasaları kolayca ihlal etmelerine izin vermez. Kendi vicdanlarını sustursalar bile, taraftarlarının vicdanları tarafından durdurulduklarını hissederlerdi. Şimdiye kadar Birleşik Devletler’de şu düsturu ileri sürmeye cüret etmiş kimse yoktur: Toplumun menfaati için her şey mübahdır. İşte gelecekteki tüm tiranları meşrulaştırmak için bir özgürlük yüzyılında keşfedilmiş gibi görünen dine aykırı bir düstur.

Böylelikle, yasa Amerikan halkına her şeyi yapma olanağı verirken, aynı zamanda din de onun her şeyi tasarlamasını engeller ve onu her şeye cesaret etmekten korur.

Amerikalılarda toplum yönetimine doğrudan müdahil olmayan din o halde onların siyasal kurumlarının ilki olarak düşünölmek zorundadır; çünkü din onlara özgürlük zevkini vermese de, özellikle halkın onu kullanmasını kolaylaştırır.

Birleşik Devletler’in sakinleri dinsel inanışları işte bu bakış açısı altında değerlendirir. Tüm Amerikalıların dinlerine sadık olup olmadıklarını bilemem, zira kim gönöllerin derinliklerindeki okuyabilir ki? Ama onların dini cumhuriyetçi kurumların sürdürölmesi için zorunlu olarak gördüklerine eminim. Bu düşünce bir yurttaşlar sınıfına veya bir partiye ait değildir, tüm ulusa aittir; bunu toplumun tüm düzeylerinde görörsünüz.

Birleşik Devletler’de bir siyaset adamı bir mezhebe saldırdığında, bu mezhebin taraftarlarının onu desteklememesi için bir neden yoktur, ama eğer bu kişi tüm mezheplere saldırırsa, herkes onu kovar ve o da tek başına kalır.

Amerika'da bulunduğum süre boyunca, (New York eyaletinin) Chester idari bölgesindeki bir mahkeme oturumunda bir tanık kendisini tanıttı ve Tanrı'nın varlığına ve ruhun ölümsüzlüğüne inanmadığını açıkladı. Başkan, tanık önceden onun sözlerine atfedebilecek her türlü güveni ortadan kaldırdığı için onun yeminini kabul etmeyi reddetti.³ Gazeteler yorumsuz şekilde olayı aktardılar.

Amerikalılar zihinlerinde Hristiyanlığı ve özgürlüğü tamamen birbirine karıştırırlar, öyle ki bu ikisini ayırt etmek neredeyse imkânsız olur. Geçmişin şimdiye vasiyet bıraktığı ve yaşamaktan çok ruhun derinliklerinde sürünmeyi önermiş görünen verimsiz inanışlardan biri bile onlarda yoktur.

Batının yeni eyaletlerine papaz göndermek için, buralarda okullar ve kiliseler kurmak için bir araya gelen Amerikalılar gördüm. Onlar, dinin ormanların derinliklerinde kaybolmasından ve yeni gelen halkın, içinden çıktığı halk kadar özgür olamamasından korkarlar. New England'da, Missouri'nin kıyıları üzerine veya Illinois'in çayırları üzerine Hristiyanlığın ve özgürlüğün temellerini atmak amacıyla doğdukları ülkeyi terk etmiş olan zengin sakinlerle karşılaştım. Böylelikle, Birleşik Devletler'de dinsel gayretkeşlik, yurtseverliğin bağrında durmaksızın canlılığını korur. Eğer bu insanların sadece öteki yaşamı düşünerek hareket ettiklerini sanırsanız yanılırsınız: Ahiret onların kaygılarından sadece birisidir. Hristiyan uygarlığının bu misyonerlerini sorgularsanız, onların sıkça bu dünyanın iyiliklerinden bahsettiklerini işittiğinizde ve sizin sadece dinsel insanlar olarak gördüklerinizin siyasetçiler gibi konuştuklarını duyduğunuzda şaşırırsınız. "Tüm Amerikan cumhuriyetleri birbirleriyle dayanışma içindedir, derler size. Eğer batı cumhuriyetleri kendisini anarşiye kaptırırsa veya despotizmin boyunduruğuna maruz kalırsa, Atlantik Okyanusu'nun kıyıları üzerinde yeşermiş olan cumhuriyetçi kurumlar büyük bir tehlike altına girebilir. O halde, özgür kalabilmemize müsaade etmeleri için, yeni eyaletlerin dinî temellerinin olması hepimizin menfaatinedir."

Amerikalıların düşünceleri böyledir; ama hataları aşîkârdır. Çünkü her gün birisi bana Amerika'da, benim özellikle hayran olduğum bu dinsel tin dışın-

3 23 Ağustos 1831 tarihli *New York Spectator*'ün ifadesiyle olayın aktarımı: "The court of common pleas of Chester county (New York) a few days since rejected a witness who declared his disbelief in the existence of God. The presiding judge remarked that he had not before been aware that there was a man living who did not believe in the existence of God; that this belief constituted the sanction of all testimony in a court of justice and that he knew of no cause in a christian country where a witness had been permitted to testify without such a belief." [(New York) Chester idari bölgesi mahkemesi birkaç gün önce Tanrı'nın varlığına inanmadığını açıklayan bir tanığın ifadesini reddetti. Mahkeme başkanı, tanığın Tanrı'nın varlığına inanmayan bir insan olduğundan haberdar olmadığını ve Tanrı inancının adalet mahkemesinde her türlü şahitliğin müeyyidesini oluşturduğunu ve Hristiyan bir ülkede böyle bir inanç olmaksızın tanığın şahitliğine izin vermenin mümkün olamayacağını bildiğini ifade etti.]

da, her şeyin yolunda olduğunu bilge bir biçimde kanıtlar ve bana orada özgürlüğün ve beşerî türün mutluluğunun elinden kaçan tek şeyin, Okyanus'un öte yakasındaki, Spinoza'yla dünyanın ebediyetine inanmak ve Cabanis'le beynin düşünce salgıladığı fikrini desteklemek olduğu söylenir. Gerçekte bunlara verebileceğim bir cevap yok; sadece bu söylemi dile getirenlerin Amerika'da olmadığını ve bunları savunanların özgür ülkeler kadar dinsel ülkeler görmediklerini söyleyebilirim. Bu insanlarla dönüşümde karşılaşmayı bekliyorum.

Fransa'da cumhuriyetçi kurumları kendi ihtişamlarının geçici aracı olarak değerlendiren insanlar var. Bu kişiler, kusurlarını ve sefaletlerini, iktidardan ve zenginlikten ayıran devasa alanı gözleriyle kestirerek, buradaki uçurumu doldurmak için onun içinde kalıntıları istif etmek isterler. Ortaçağ'ın özgür topluluklarında krallara ait olan özgürlük bunlarda vardır. Onların bayraklarını taşıdıklarında, kendi menfaatleri için savaş yaparlar: Cumhuriyet, onları mevcut bayağılıklarından çekip çıkarmak için her zaman yaşayacaktır. Ben onlara hitap etmiyorum; cumhuriyette daimi ve dingin bir durum gören; insanları açık yüreklilikle özgür olmaya hazırlayacak fikirlerin ve teamüllerin her gün modern toplumları kendisine doğru sürüklediği zorunlu bir amaç tespit eden başka kişiler de vardır. Diğerleri dinsel inanışlara saldırdıkları zaman, bu kişiler kendi menfaatlerinin değil, kendi tutkularının arkasına düşerler. İmanı artık kullanmayan despotizmdir, özgürlük değildir. Din, bu kişilerin saldırdığı monarşilerden çok, onların övdüğü cumhuriyetlerde, diğer tüm cumhuriyetlerden çok da demokratik cumhuriyetlerde daha fazla zorunludur. Siyasal bağ zayıflarken, ahlâki bağ çözülürken, toplum nasıl olur da yok olmaz? Kendi kendisinin efendisi olan bir halk Tanrı'ya boyun eğmekten başka ne yapabilir?

Amerika'da Dini Kudretli Kılan Temel Nedenler Üzerine

Amerikalıların dini devletten ayırma konusunda gösterdikleri özen – Yasalar, kamuoyu, bizzat papazların çabaları bu sonuca katkıda bulunur – dinin Birleşik Devletler'deki ruhlar üzerinde bıraktığı kuvveti bu nedene bağlamak gerekir – Neden? – Günümüzde din konusunda insanların doğal durumu nedir? – Bazı ülkelerde, hangi tikel ve tesadüfi nedenler, insanların bu duruma ayak uydurmasına engel olur?

18. yüzyıl filozofları çok basit bir biçimde inanışların tedrici zayıflamasını açıklıyorlardı. Özgürlük ve bilgi arttıkça, diyorlardı, dinsel gayretkeşlik de sönmölenmek zorundadır. Olayların bu teoriyle uyumlu olmaması üzücüdür.

Sersemlik ve cehalet tarafından imansızlıkla eşdeğer görölen böyle Avrupalı toplumlar vardır, oysa Amerika'da dinin tüm harici ödevlerini coşkulu biçimde yerine getiren, dünyanın en özgür ve aydın halklarından birisini görürüz.

Birleşik Devletler'e vardığımda, öncelikle dikkatimi çeken şey, ülkenin dinsel atmosferi olmuştu. İkamet sürem uzadığı ölçüde, bu yeni olgudan doğan önemli siyasal sonuçları fark ediyordum.

Bizim aramızda, dinsel tin ve özgürlük tininin neredeyse tam ters yönde ilerlediğini gördüm. Burada, bu ikisinin sıkı biçimde birleştiğini fark ettim: Aynı topraklar üzerinde bu ikisi birlikte egemendi.

Her gün bu fenomenin nedenini ortaya çıkarma isteğimin arttığını hissediyordum.

Bunu öğrenmek için, tüm cemaatlerin müminleriyle konuştum; özellikle farklı inanışları kendi içlerinde muhafaza eden ve bunların daimi var oluşları konusunda bireysel menfaatleri bulunan papaz topluluklarını araştırdım. İkrar ettiğim din beni bilhassa Katolik rahiplere yaklaşıtıyordu ve bu rahiplerin bir kısmıyla bir çeşit samimi bağ kurmaktan da kendimi alıkoymadım. Bunların her birine bu konudaki şaşkınlığımı açıkladım ve kuşkularımı ifade ettim. Tüm bu insanların sadece bazı ayrıntılar üzerinde birbirlerinden ayrıldıklarını fark ettim. Aslında hepsi, dinin kendi ülkelerindeki barışçıl egemenliğini, temel olarak kilisenin ve devletin tamamen ayrılmasına bağlıyorlardı. Amerika'da bulunduğum süre boyunca, ister rahip, ister laik olsun, bu konu üzerinde mutabık olmayan tek bir insanla karşılaşmadığımı çekinmeden söyleyebilirim.

Bu beni, siyasal toplumda Amerikalı papazların sahip olduğu konumu şimdiye kadar yapmadığım bir biçimde dikkatlice incelemeye itti. Papazların herhangi bir kamusal görevinin bulunmadığını hayret ederek öğrendim.⁴ İdarelerde tek birini bile görmedim ve hatta meclislerde temsil dahi edilmediklerini keşfettim.

Birçok eyalette yasa, başkalarında da kamuoyu, onların siyasal kariyer yapmalarına izin vermiyordu.⁵

Nihayetinde papaz sınıfına ait tinin ne olduğunu araştırmaya koyulduğumda, bu sınıfın üyelerinin büyük bir kısmının iradi olarak iktidardan

4 Tabii aralarından çoğunun okullardaki işlevlerini bu görevlerden saymazsak. [Zira] eğitimin önemli bir kısmı rahip sınıfına emanet edilmiştir.

5 New York anayasasına bakınız, madde 7, § 4.
North Carolina anayasası, madde 31.
Virginia anayasası, *a.g.e.*
Güney Carolina anayasası, madde 1, § 23.
Kentucky anayasası, madde 2, § 26.
Tennessee anayasası, madde 8, § 1.
Louisiana anayasası, madde 2, § 22.
New York anayasasının ilgili maddesi şöyledir:

"Tanrı'ya hizmet etmeyi kendilerine görev bilmiş ve kendilerini ruhları yönlendirmeye adanmış olan kilise vaizlerinin, bu önemli görevlerinin icrasına ket vurmamaları gerekir; sonuç olarak, hiçbir kilise vaizi veya papazı, bağlı olduğu mezhep ne olursa olsun, hiçbir kamusal, sivil veya askeri görevi üstlenemez."

uzaklaşmış olduğunu ve iktidara yabancı kalmaktan dolayı profesyonel olarak bir çeşit gurur duyduklarını fark ettim.

İhtiras ve kötü niyetin kendilerini saklamak için kullandıkları siyasal düşünceler ne olursa olsun, papazların her türlü ihtiras ve kötü niyeti lanetlediklerini duydum. Ama, onları dinlerken, yine bu samimi olan düşünceleri nedeniyle insanların Tanrı'nın nazarında kınanmayacağını ve yönetim konusunda yanılmanın, kendi evini kurmak veya sabanını sürmek gibi konularda yanılmaktan daha büyük günah olmadığını öğrendim.

Bu sınıfın kendisini özenle tüm partilerden ayırdığını ve her türlü bireysel menfaatin [neden olduğu] ihtirastan uzak durduğunu gördüm.

Bu olgular bana söylenenlerin doğru olduğunu kanıtladı. Böylece olgulardan nedenlere ulaşmak istedim: Bir dinin aşikâr gücünü azaltarak onun reel kudretini arttırmayı başarmanın nasıl mümkün olabileceğini kendime sordum ve bunu keşfetmenin imkânsız olmadığına inandım.

Altmış yıllık kısa bir dönem insanın tahayyülü için asla yeterli olmayacaktır; bu dünyanın tamamına ermemiş neşeleri asla insanın gönlüne yeterli gelmeyecektir. Tüm varlıklar arasında sadece insan, varoluş için doğal bir bıkkınlığı ve devasa bir var olma isteğini bir arada gösterir: İnsan hem yaşamı küçümser, hem de hiçlikten çekinir. Bu farklı güdüler onun ruhunu başka bir dünyanın temaşasına doğru iter ve onu buraya götüren de dindir. Din o halde sadece tikel bir umut biçimidir ve beşerî gönül için bizzat umut kadar doğaldır. İnsanlar, bir çeşit zihinsel sapmayla ve kendilerine has doğaları üzerinde bir çeşit ahlâki şiddet uygulayarak dinsel inanışlarından uzaklaşırlar; karşı konulmaz bir eğilim ise onları inanca geri götürür. İmansızlık rastlantısaldır; sadece iman beşeriyetin daimi durumuna uygundur.

O halde, dinleri tamamen beşerî bir bakış açısı altında düşünürsek, tüm dinlerin insanın mahrum kalamayacağı bir güç unsurunu kendisine ilham ettiğini söyleyebiliriz, çünkü bu unsur, beşerî doğanın kurucu ilkelerinden birisiyle ilgilidir.

Dinin kendisine has bu etkiye yasaların suni kudretini ve toplumu yöneten iktidarın desteğini eklediği zamanların olduğunu biliyorum. Yeryüzündeki hükümetlerle sıkıca bütünleşmiş olan ve ruhlar üzerinde hem terörle hem de imanla tahakküm kuran dinler gördük; ama bir din, böyle bir ittifak yaptığında, çekinmeden söyleyebilirim ki bir insanın yapabileceği gibi davranmış olur: Şu anda gözde olmak için geleceği kurban eder ve hak etmediği bir kuvvete sahip olarak, meşru iktidarım riske atar.

Bir din, kendi egemenliğini sadece tüm insanlara gönülden eza veren ölümsüzlük isteği üzerinde kurmaya çalışırsa evrenselliğe ulaşabilir; ama bir hükümetle birleştiği zaman, dinin sadece belli uluslara uygulanabilir olan bazı düsturları kabul etmesi gerekir. Böylece, siyasal bir iktidarla ittifak ku-

arak, din bazı insanlar üzerindeki kudretini artırır, ama herkes egemen olma umudunu kaybeder.

Bir din sadece her tür sefaletin tesellisi olan duygular üzerine dayandığında, buradan beşerî türün gönlünü cezbedebilir. Bu dünyanın şiddetli tutkularıyla karışan din ise kimi zaman, kendisine aşktan çok menfaat sağlayan ittifaklarını savunmaya itilir ve dinin birleştiği kişilerle birlikte kendisini hâlâ seven insanlara karşı mücadele ederek onları hasım olarak geri çevirmesi gerekir. O halde din, yöneticilerin doğurduğu nefretin bir kısmını üstüne almayı reddederek, onların maddi gücünü paylaşmamalıdır.

En iyi kurulmuş görünen siyasal kuvvetler, sadece bir jenerasyonun görüşleri, bir yüzyılın menfaatleri ve genellikle tek bir insan yaşamı süresince güvence altındadır. Bir yasa en kati ve en sağlam görünen toplumsal durumu değiştirebilir ve böylelikle her şey değişir.

Toplumsal kuvvetlerin hepsi, tıpkı yeryüzündeki yaşamlarımız gibi, az ya da çok kısa sürelidir; yaşamın çeşitli ihtiyaçları gibi, bunların yeri hızlıca doldurulur. Zira, bir hükümetin beşerî gönlün değişmez bir eğiliminden destek aldığını veya ebedî bir menfaat üzerine dayandığını asla görmedik.

Din, tarihin tüm çağlarında aynı biçimde ifşa olan duygularda, güdülerde ve tutkularla kendi gücünü gösterdiği sürece, zamanın dönüşümüne meydan okur veya en azından sadece başka bir din tarafından yıkılabilir. Ama din bu dünyanın menfaatleri üzerine dayanmak istediği zaman, neredeyse dünyanın tüm kuvvetleri gibi kırılğan hale gelir. Oysa sadece din ölümsüzlüğe bel bağlayabilir; geçici güçlere dayandığında ise onların talihini takip eder ve genellikle bu güçleri destek aldığı o günün tutkularına kendisini kaptırır.

Farklı siyasal kuvvetlerle birleşerek din o halde ancak külfetli bir ittifak kurabilir. [Oysa] dinin yaşamak için onların yardımına ihtiyacı yoktur ve din onlara hizmet ederek yok olabilir.

Ifade ettiğim tehlike tüm zamanlarda var olur ama her zaman böylesine aşikâr değildir.

Hükümetlerin ölümsüz olarak görüldüğü yüzyıllar olmuştur ve toplumun var oluşunun insanın var oluşundan daha kırılğan olduğu başka yüzyıllar da olmuştur.

Bazı [siyasal] yapılar yurttaşları bir çeşit derin uyku içinde tutar ve başkaları da yurttaşları hummalı bir tahrikin içine terk eder.

Hükümetler böylesine güçlü, yasalar ise böylesine istikrarlı olduğu zaman, insanlar, iktidarla birleşen dinin neden olabileceği tehlikeyi göremezler.

Hükümetler böylesine zayıf ve yasalar ise böylesine değişken olduğu zaman ise, herkes tehlikeyi fark eder ama genellikle bundan kaçmanın zamanı değildir. O halde bunu uzaktan kavramayı öğrenmek gerekir.

Bir ulus demokratik bir toplumsal durum kazandığı ve toplumlar cumhu-

riyete doğru meylettiği ölçüde, dini [siyasal] otoriteyle birleştirmek gittikçe daha tehlikeli olur; çünkü iktidarın el değiştireceği, siyasal teorilerin birbirlerinin yerine geçeceği, bizzat insanların, yasaların, kurumların yok olmaları veya dönüşecekleri gün gelecektir ve bu, belli bir süre için değil, durmaksızın olacaktır. Kışkırtma ve istikrarsızlık demokratik cumhuriyetlerin doğasına bağlıdır, tıpkı durağanlık ve uyku halinin mutlak monarşilerin yasalarını biçimlendirmeleri gibi.

Her dört yılda bir devlet başkanlarını değiştiren, her iki yılda bir yeni yasa koyucular için seçim yapan ve her yıl yerel yöneticilerin yerine yenisini getiren Amerikalılar, siyasal dünyada yenilikçi denemeler yapan Amerikalılar, dinlerini bu dünyanın dışında bir yerde konumlandırmalarıydı, beşeri fikirlerin gelgiti arasında neye tutunabilirdi? Partilerin mücadelesinde dine ayrılması gereken yer nerede olacaktı? Dinin etrafında her şey öldüğü zaman, onun ölümsüzlüğü ne olacaktı?

Amerikalı papazlar bu hakikati herkesten önce fark ettiler ve davranışlarını buna göre düzenlediler. Siyasal bir kuvvet kazanmak istiyorlarsa, dinsel etkiyi reddetmeleri gerektiğini gördüler ve iktidarın kusurlarını paylaşmak yerine onun desteğini kaybetmeyi tercih ettiler.

Amerika'da din belli zamanlarda ve belli halklarda olmadığı kadar az kudretli olabilir ama onun etkisi çok kalıcıdır. Kimsenin onun elinden alamayacağı kendi güçlerine indirgenmiştir; din sadece tek bir çevrede hareket eder, ama onu tamamen çevreler ve orada zahmetsizce egemen olur.

Avrupa'da her taraftan yükselen sesler duyuyorum; inanç yoksunluğunu eleştiriyoruz ve dini az da olsa eski kuvvetine ulaştırmanın yollarını sorguluyoruz.

Bana öyle geliyor ki, öncelikle günümüzde insanların din konusundaki doğal durumlarının ne olması gerektiğini dikkatlice araştırmak gerekir. Umut edebileceğimiz veya çekineceğimiz şeyi böylece bilerek, çabalarımızın yönlendirmek zorunda olduğumuz amacı açıkça kavrarız.

Dinlerin var oluşunu tehdit eden iki büyük tehlike vardır: Dinden sapma ve kayıtsızlık.

Coşkulu yüzyıllarda, insanların kimi zaman dinlerini terk ettikleri olmuştur, ama insanlar ancak başka bir dinin boyunduruğuna itaat ederek dinin boyunduruğundan kaçmışlardır. İman konu değiştirir ama yok olmaz. Eski din böylece herkesin gönlünde ya yoğun bir sevgiye ya da amansız bir nefrete neden olur; birileri bu dini kızgınlıkla terk eder, diğerleri de yeni bir coşkuyla ona bağlanırlar: İnançlar farklılaşır, dinsizlik meçhul kalır.

Ama dinsel bir inancın temeli gizlice negatif olarak adlandıracağım doktrinler tarafından oyulduğunda aynı şey olmaz, çünkü bir dinin yanlışlığını kabul eden bu doktrinler başka herhangi bir hakikati ortaya koymazlar.

Böylece, insan devrime tutkularıyla yardım ediyormuş gibi görünmediğinden ve adeta devrimden kuşku duymadığından, beşerî zihinlerde şaşılacak devrimler gerçekleşir. En değerli umutlarının konusunu unutarak bunları ellerinden kaçırın insanlar görürüz. İnsanların kendisine karşı mücadele etmeye cesaretleri olmadığı ve buna karşın üzüntüyle kendisine boyun eğdikleri duyarsız bir akımla kışkırtılan kişiler, kendilerini umutsuzluğa götüren kuşkuyu takip etmek üzere, sevdikleri imanı yüzüstü bırakırlar.

Tarif ettiğimiz yüzyıllarda, inançlardan kinden çok umursamazlıkla vazgeçilir; bunları reddetmenize gerek yoktur, onlar sizi terk ederler. Hakiki dine inanmayı sonlandıran imansız kişi, dinin yararlı olduğunu düşünmeye devam eder. Beşerî bir görünüm altında dinsel inanışları değerlendirerek, bunların teamüller üzerindeki gücünü, yasalar üzerindeki etkisini görür. Dinsel inanışların insanları nasıl barış içinde yaşattığını ve onları nasıl usulca ölüme hazırladığını anlar. Böylelikle imanı kaybettikten sonra ona hayıflanır ve değerini bildiği bir iyilikten mahrum olan bu kişi, hâlâ ona sahip olanlardan onu geri almaya çekinir.

Oysa, inanmaya devam eden kişi, imanını gözler önüne sermekten korkar. Kendisinin umutlarını paylaşmayan kişileri, düşmanlar olarak değil de, bahtsızlar olarak görür. Onların örneklerini takip etmeksizin onların saygısını kazanamayacağını bilir; böylece kimseyle savaştırmaz. İçinde yaşadığı toplumu, dinin durmaksızın binlerce çetin düşmana karşı mücadele etmek zorunda kaldığı bir arena olarak düşünmeksizin, çağdaşlarını sever ama aynı zamanda onların zayıflıklarını kınar ve hatalarından kederlenir.

Inanmayan kişiler imansızlıklarını saklayarak ve inananlar da imanlarını ifşa ederek dinin yararına kamuoyu oluştururlar; dini severler, onu desteklerler, ona saygı duyarlar ve dinin de aldığı yaraları keşfetmek için ruhların derinliklerine nüfuz etmesi gerekir.

Böylelikle dinsel duyguları asla bırakmayan insan kitlesi, kendisini yerleşik inançlardan uzaklaştıran hiçbir şey görmezler. Başka bir yaşam güdüsü bu kitleyi kolaylıkla mihraplara sürükler ve onların gönüllerini imanın hükümlerine ve tesellisine teslim eder.

Neden bu tablo bizde uygulanamaz?

Bizim aramızda hiçbir dine bağlanmaksızın Hristiyanlığa inanmaya son veren insanlar görüyorum.

Kuşku içinde olan ve inanmamayı tasarlayan başkalarını fark ediyorum.

Hatta, hâlâ inançlı olan ama bunu söylemeye cesaret edemeyen Hristiyanlarla karşılaşıyorum.

Nihayetinde bu ilgisiz arkadaşların ve coşkulu düşmanların etrafında tüm engellere karşı meydan okumaya ve inançları için tüm tehlikeleri küçümsemeye hazır az sayıda mümin keşfediyorum. Bu kişiler müşterek kanıyı aş-

mak için beşerî zayıflığa karşı zor kullanırlar. Bizzat bu çabayla kışkırtılmış olan bu insanlar, nerede durmaları gerektiğini tam olarak bilemezler. Kendi ülkelerinde insanın bağımsızlığını ilk defa dine saldırarak kullandığını gördüklerinden, çağdaşlarından kuşku duyarlar ve onların takip ettiği özgürlükten şiddetle uzaklaşırlar. İmansızlık onlara yeni bir şey gibi görüldüğünden, yeni olan her şeye aynı kini gösterirler. Böylelikle yüzyıllarıyla ve ülkeleriyle savaş içine girerler ve burada öğretilen düşüncelerin her birinde zorunlu bir iman düşmanlığı görürler.

İşte bu, günümüzde dinle ilgili insanların doğal durumunun olmaması gereken şeydir.

Böylece, bizim aramızda beşerî tinin kendi eğilimini takip etmesine engel olan ve bu tini doğal olarak durması gereken sınırların ötesine iten tesadüfi ve tikel bir neden bulunur.

Bu tikel ve tesadüfi nedenin, dinin ve siyasetin derin birliği olduğuna derinden inanıyorum.

Avrupahı imansızlar, Hristiyanları dinsel düşmanları olarak değil de, siyasal düşmanları olarak görürler: İmandan, hatalı bir inanç olarak değil de, bir partinin düşüncesi olarak nefret ederler ve din adamında reddettikleri şey, iktidar dostluğundan daha çok Tanrı'nın temsilciliğidir.

Avrupa'da Hristiyanlık yeryüzündeki kuvvetleri sıkı biçimde birleştirmemize olanak tanıdı. Bugün bu kuvvetler yok oldu ve Hristiyanlık da onun yıkıntıları arasında gömülü kaldı. Ölülerle ilişkilendirilmek istenen şey bir canlıdır: Onu tutan tüm bağları kesin ve o dirilsin.

Avrupa Hristiyanlığına gençliğin enerjisini vermek için yapılması gerekenleri bilmiyorum. Sadece Tanrı bunu yapabilir; ama en azından [şunu söyleyebilirim ki] imanın koruduğu tüm güçlerin kullanımını imana bırakmak insanlara bağlıdır.

Amerikalıların Bilgileri, Alışkanlıkları ve Pratik Deneyimleri Demokratik Kurumların Başarısına Nasıl Katkıda Bulunur?

Amerikan halkının bilgisi derken neyi anlamamız gerekir? – Beşerî tin Birleşik Devletler'de Avrupa'dan daha az derin bir kültüre sahiptir – Ama kimse cahil değildir – Neden? – Batının yarı boş eyaletlerinde düşüncenin dolaşım hızı – Pratik deneyim Amerikalılara nasıl yazınsal bilgilerden daha fazla hizmet eder?

Bu eserin birçok yerinde, okuyuculara Amerikalıların bilgilerinin ve alışkanlıklarının siyasal kurumlar üzerinde bıraktıkları etkilerin neler olduğundan bahsettim. Bu nedenle şimdi yeni olarak söyleyeceğim çok az şey kaldı.

Amerika'dan şimdiye kadar sadece çok az sayıda dikkate değer yazar çık-

ti; burada önemli tarihçiler yoktur ve bir tane şairleri bile yoktur. Burasının sakinleri literatüre adeta bir çeşit küçümsemeyle bakarlar. Avrupa'da her sene Birlik'in yirmi dört eyaletinin tümünden daha fazla edebî eser yayınlayan üçüncü sınıf şehirler vardır.

Amerikalıların zihni genel fikirlerden uzaktır ve teorik keşiflere yönelmez. Siyasetin kendisi ve endüstri bu fikirlerle ona yol gösteremez. Birleşik Devletler'de durmaksızın yeni yasalar yapılır; ama yasaların genel ilkelerini araştıran önemli yazarlar burada bulunmaz.

Amerikalıların hukukçuları ve yorumcuları vardır ama yayıncıları yoktur. Siyasette de dünyaya dersler vermekten çok örnekler verirler.

Mekanik beceriler için de aynı şey geçerlidir.

Amerika'da Avrupa'nın keşifleri bilgelikle uygulanır ve bunlar mükemmelleştirildikten sonra, ülkenin ihtiyaçlarına hayret verici biçimde uyarlanır. İnsanlar burada ustadırlar, ama endüstri bilimiyle uğraşmazlar. Burada iyi zanaatçılar ve az sayıda mucit bulunur. Fulton dehasını kendi ülkesinde sergilemeden önce, yabancı ülkelerde göstermek zorunda kaldı.

Anglo-Amerikalılar arasında bilginin durumunu kavramak isteyen kişi o halde, aynı konuyu iki farklı görünüm altında incelemek durumundadır. Eğer sadece onların bilgelerine bakarsa, bunların çok az sayıda olmasından şaşıracaktır ve eğer onların cahilliğini tespit etmek isterse, Amerikan halkı ona yeryüzünün en aydın halkı olarak görünecektir.

Nüfusun tamamı, daha önce başka bir yerde söylediğim gibi, bu iki uç arasında bulunur.

New England'da her bir yurttaş beşerî bilginin temel mefhumlarını bilir; ayrıca dinsel doktrinleri ve kanıtları öğrenir: Kendi yurdunun tarihi ve bu yurdu yöneten yapının temel özellikleri ona öğretilir. Connecticut'ta ve Massachusetts'te bu şeyleri eksik biçimde bilen bir insana çok ender rastlanılır ve bunları tam olarak bilmeyen kişi adeta bir fenomendir.

Yunan ve Roma cumhuriyetlerini Amerikan cumhuriyetiyle; birincilerin elyazması kütüphanelerini ve bayağı halklarını; ikincileri kuşatan binlerce gazeteyle ve bu cumhuriyette ikamet eden aydın halkla karşılaştırdığım zaman; ve ardından Amerika'yı diğerlerinin yardımıyla yorumlamak ve iki bin yıl önce olan şeyle günümüzde olacak şeyi öngörmek için gösterilen tüm çabaları düşündüğümde, böylesine yeni bir toplumsal durumu yeni fikirlerle yorumlamak amacıyla, kitaplarımı yakmaya meylediyorum.

Ayrıca, New England hakkında söylediğim şeyi tüm Birlik'e ayırım yapmaksızın yaymamak gerekir. Batıya veya merkeze doğru ne kadar ilerlerseniz, halkın eğitim düzeyi o kadar azalır. Meksika Körfezi'ne komşu olan eyaletlerde, bizde olduğu gibi, beşerî bilgilerin temellerine yabancı olan belli sayıda insan vardır; ama Birleşik Devletler'de tamamen cahil olan tek bir kan-

tonu boşuna ararsınız. Bunun nedeni basittir: Avrupa halkları, medeniyete ve aydınlanmaya doğru ilerlemek için karanlıktan ve barbarlıktan yola çıktı. Onların ilerlemesi değişti: Bazıları yol boyunca koştu, bazıları da sadece adeta birkaç adım atmakla yetindiler; çoğu da durdu ve hâlâ bu yol üzerinde uyumaya devam ederler.

Birleşik Devletler'de durum hiç de böyle değildi.

Anglo-Amerikalılar, kendilerinden sonraki kuşakların oturduğu bu topraklar üzerine medeni biçimde vardılar; onların öğrenmeleri gerekmedi, unutmamak onlara yetti. Zira, her sene ıssız bölgelere konutları, daha önce edindikleri bilgiler ve öğrenmeye verdikleri değerle birlikte taşınanlar bu Amerikalıların oğullarıdır. Eğitim onlara bilginin faydalarını hissettirdi ve onların bizzat bu bilgileri sonraki nesle aktarmalarını sağladı. Birleşik Devletler'de, o halde toplum çocukluk çağında değildir, ergin çağında doğmuştur.

Amerikalılar, köylü kavramını hiç kullanmazlar; hatta kavramlar kullanmazlar, çünkü fikirleri yoktur; ilk yaşların cehaleti, otlakların yalınlığı, şehirlerin kırsallığı onlar arasında muhafaza edilmez ve onlar yeni doğan bir uygarlığın ne erdemlerini, ne kusurlarını, ne kaba alışkanlıklarını ne de naif lütuflarını ortaya koyarlar.

Baba ocağında onları hazır bekleyen yoksulluktan kaçmak için Amerika'nın ıssız topraklarının içine dalmaktan ve burada yeni bir ülke aramaktan korkmayan gözü pek bir maceracı nüfus, konfedere eyaletlerin uç bölgelerinde toplumun ve çölün ücra köşelerine yerleşir. Kendisine sığmak yapacağı bu yere güç bela varan öncü kişi, aceleyle birkaç ağaç keser ve dalların altına bir baraka yapar. Bu ücra konutlardan daha sefil bir görüntü sunan başka bir şey yoktur. Geceye doğru buraya yaklaşan bir gezgin uzaktan, duvarların arasından ocağın ateşinin parladığını fark eder. Eğer gece rüzgâr olursa, ormandaki ağaçların çevresinde gürültüyle hareket eden dallardan yapılmış damın sesini işitir. Bu samandan yapılmış yoksul kulübenin kabalığa ve cahilliğe sığınak olduğuna kim inanırdı? Buna karşın, öncü ile sığınak olan yer arasında hiçbir ilişki kurmamak gerekir. Onun etrafında her şey ilkel ve yabani, ama o adeta on sekiz yüzyıllık bir çalışmanın ve deneyimin ürünüdür. Şehir kıyafetleri giyer, şehirlilerin dilinden konuşur, geçmişi bilir, gelecekle ilgili meraklıdır ve şimdi üzerine argümanları vardır. Bu kişi, bir süreliğine ağaçlıklar içinde yaşamaya katlanan ve bir İncil, bir balta ve gazetelerle birlikte yeni dünyanın çöllерinin derinliklerine dalan çok medeni bir insandır.

Bu çöllерin ortasında düşüncenin nasıl inanılmaz bir hızla dolandığını tahmin etmek güçtür.⁶

6 Sandık olarak adlandırılan bir tür yük arabasının üzerinde Birleşik Devletler'in sınırlarının bir kısmını dolaştım. Gece gündüz durmaksızın yemyeşil ağaçlardan oluşan devasa ormanların ortasından güç bela açılmış yollar üzerinde ilerledik. Zifiri karanlık olduğunda, şoförüm karaçam dallarını yaktı ve yolumuza onun ışığında devam ettik. İlerledikçe koruluğun derinliklerinde bir

En aydın ve en yoğun nüfuslu Fransa'nın kantonlarında böylesine önemli entelektüel hareketliliğin bulunduğunu sanmıyorum.⁷

Birleşik Devletler'de halkın eğitiminin demokratik cumhuriyetin sürdürülmesine kuvvetli bir biçimde hizmet ettiklerinden kuşku duymamak gerekir. Zihni aydınlatan eğitimin, teamülleri düzenleyen öğretimden ayrılmadığı her yerde bunun böyle olacağını düşünüyorum.

Buna karşın, bu avantajı çok abartmıyorum ve insanları hemen yurttaş yapmak için onlara okuma ve yazmayı öğretmenin, tıpkı Avrupa'da çok sayıda insana yapıldığı gibi, yeterli olacağına inanmaktan çok uzağım.

Hakiki bilgi bilhassa deneyimden doğar ve Amerikalılar kendi kendilerini yönetmeye yavaş yavaş alışmasalardı, sahip oldukları yazınsal bilgiler, bunu bugün başarmaları konusunda onlara önemli bir katkı sunamayabilirdi.

Birleşik Devletler'de halkla çok vakit geçirdim ve halkın deneyimine ve sağduyusuna ne kadar hayran kaldığımı söyleyemem.

Amerikalıyı Avrupa üzerine konuşmaya itmeyiniz; genellikle büyük bir küstahlık ve yeterince gülünç bir kibir gösterecektir. Amerikalı, tüm ülkelerde cahillerin yardımına koşan genel ve belirsiz fikirleri [ifade etmekle] yetinecektir. Ama onunla ülkesi hakkında konuşun, göreceksiniz ki onun zihnini kaplayan bulutlar bir anda dağılmış, dili de düşüncesi de açık, net ve belirli bir hale gelmiş. Size kendi haklarının neler olduğunu ve bunları uygulamak için kullanmak zorunda olduğu yöntemleri öğretecektir. Siyasal dünyanın hangi pratiklerle işlediğini gösterecektir. Fark edeceksiniz ki, idarenin kurallarını biliyor ve yasaların mekanizmalarıyla içli dışlı.

Birleşik Devletler sakini pratik bilgileri ve bu pozitif mefhumları kitaplarından çıkarmaz: Onun yazınsal eğitimi onun bunları kavraması için hazırlanır, ama tüm bu bilgileri ona vermez.

Amerikalı yasama yetkisine katılarak yasaları tanır ve hükümet ederek yönetim biçimleri konusunda kendisini geliştirir. Toplumun muazzam eseri her gün onun gözleri önünde ve adeta onun ellerinde olur.

Birleşik Devletler'de insanların tüm eğitimi siyasete doğru yönlendirilmiştir; Avrupa'da eğitimin temel amacı özel yaşama hazırlamaktır. [Kamusal] meselelerde yurttaşların eylemi çok ender bir olgu olduğundan önceden tartışılamaz.

kulübeyle karşılaştık: Burası postaneydi. Postacı bu ücra konutun kapısına devasa bir mektup yığını atmıştı ve biz de, yörenin tüm sakinlerini hazine den kendilerine düşen payı almaları için bırakarak, dört nala yolumuza devam ettik.

7 1832'de Michigan'ın her bir sakini 1 frank 22 senti, Florida'nın her bir sakini ise 1 frank 5 senti mektup vergisi olarak verdi (Bkz. *National Calendar*, 1833, s. 244). Oysa aynı yıl [Fransa'nın] kuzeydeki bölgelerinde oturan her bir sakin devlete aynı vergi için 1 frank 4 sent ödedi (Bkz. *Compte général de l'administration des finances*, 1833, s. 623). Oysa Michigan'da bu dönemde fersah kare başına yedi, Florida'da ise beş kişi düşüyordu, fersah kare başına 3.400 kişinin düştüğü kuzeydeki bölgeler ise, Fransa'nın en aydın ve en endüstriyel kesimini oluştuyordu.

Bakışlarımızı iki toplum üzerinde yoğunlaştırdığımızda, bu farklar onların dış görünüşlerinde bile görünür olur.

Avrupa'da özel [yaşamdaki] var olan alışkanlıklar ve fikirler kamusal yaşamaya uygulanır. Ailenin içinden bir anda devlet yönetimine geçtiğimizden dolayı, toplumun önemli menfaatlerini arkadaşlarımızla konuştuğumuz tarzda tartışırız.

Tersine, Amerikalılar kamusal yaşamdaki alışkanlıklarını özel yaşama taşırlar. Onlara jüri fikri daha okulda oynarken keşfedilir ve parlamentodaki oturumlar adeta bir tören düzeninde yapılır.

Birleşik Devletler'de Demokratik Cumhuriyetin Korunmasına Yasaların Fiziksel Koşullardan Daha Çok, Teamüllerin de Yasalardan Daha Çok Hizmet Etmesi

Amerikan halkının demokratik bir toplumsal durumu vardır – Buna karşın demokratik kurumlar sadece Anglo-Amerikalılarda ayakta durur – Anglo-Amerikalılar kadar fiziki koşullar tarafından desteklenen Güney Amerika'nın İspanyolları demokratik bir cumhuriyete katlanamıyorlar – Birleşik Devletler Anayasası'nı kabul eden Meksika bunu başaramıyor – Batının Anglo-Amerikalıları, doğudakilerden daha güçlükle demokratik cumhuriyeti desteklerler. Bu farkların nedenleri.

Birleşik Devletler'in demokratik kurumlarının korunmasını, koşullara, yasalara ve teamüllere atfetmek gerektiğini söyledim.⁸

Avrupalıların büyük bir kısmı bu üç nedenden sadece ilkinin biliyor ve buna sahip olmadığı kadar büyük bir önem atfediyorlar.

Anglo-Amerikalıların yeni dünyaya koşulların eşitliğini taşıdıkları doğrudur. Onların arasında asla avamdan birisini ya da bir soyluyu görmezsiniz; burada doğuştan gelen önyargılar, mesleki önyargılar kadar bilinmezdir. Böylelikle toplumsal durum demokratik olduğundan, demokrasinin egemenliğini kurması da zor olmaz.

Ama bu olgu Birleşik Devletler'e özgü değildir; Amerika'nın neredeyse tüm kolonileri kendi aralarında eşit olan veya burada ikamet ederek eşit hale gelen insanlar tarafından kuruldu. Yeni dünyada Avrupalıların bir aristoklasi yaratabilecekleri tek bir yer bile yoktur.

Buna karşın demokratik kurumlar sadece Birleşik Devletler'de gelişir.

Amerikan Birlik'inin mücadele edeceği düşmanları yoktur. Birlik, okyanusun ortasında bir ada gibi çöllerin içinde tek başındadır.

⁸ Burada okuyucuya teamül kavramını genel anlamda kullandığımı hatırlatmak isterim; bu kelimeden, insanların toplumsal duruma taşıdıkları entelektüel ve ahlâki yargılarının/egilimlerinin [dispositions] tümünü kastediyorum.

Ama doğa Güney Amerika İspanyollarını da aynı biçimde izole etmiştir ve bu yalıtım, onların ordularını geliştirmelerini engelleyemedi. Yabancılar olmadığında, onlar kendi aralarında savaşlar yaptılar. Şimdiye kadar sadece Anglo-Amerikalıların demokrasisi barış içinde korunabildi.

Birlik'in arazileri beşerî etkinlikler için sınırsız bir alan sunar; endüstri ve çalışma için tükenmez bir destek verir. Böylelikle zenginlik sevgisi burada ihtirasın yerini alır ve rahatlık da tarafların coşkusunu dindirir.

Ama dünyanın hangi kısmında Güney Amerika'dakinden daha verimli topraklarla, daha büyük ırmaklarla, daha el değmemiş ve daha tükenmez zenginlikle karşılaşılır? Tüm bunlara karşın Güney Amerika demokrasiyi sürdüremez. Eğer halkların mutlu olmaları için evrenin bir köşesine yerleşmeleri ve ıssız topraklar üzerinde istekleri gibi yayılmaları yeterli olsaydı, Amerika'nın güneyindeki İspanyolların kendi kaderlerinden şikâyetçi olmalarına gerek kalmazdı. Onların, Birleşik Devletler'in sakinleriyle aynı mutluluktan faydalanamadıkları zaman, en azından Avrupalı halklara imrenmeleri gerekirdi. Buna rağmen, yeryüzünde Güney Amerika uluslarından daha sefil olan başka bir ulus yoktur.

Böylece, fiziksel koşullar Güney Amerikalıları ve Kuzey Amerikalıları aynı sonuçlara götürmedi, üstelik bu koşullar Güney Amerikalılarda, fiziksel koşulların ters yönde etkide bulunduğu Avrupa'da görülen şeyden daha aşağı düzeyde olmayan bir şeyleri de üretmedi.

Fiziksel koşullar o halde ulusların kaderi üzerinde varsaydığımız kadar çok etkide bulunmaz.

New England'da, çölde talihinin peşinden gitmek için, rahat ettiği yurdu- nu terk etmeye hazır olan insanlarla karşılaştım. Bunların yanında, aynı çöl yakın olduğu halde, kendileri için çok sınırlı olan bir alanın içinde toplanmış bulunan Kanada'nın Fransız nüfusunu gördüm. Birleşik Devletler göçmenleri büyük bir araziye birkaç günlük çalışma bedeline satın alırken, Kanadalılar toprağa sanki Fransa'da oturuyorlarmış gibi çok para ödüyorlardı.

Böylelikle Avrupalılara yeni dünyanın ıssız topraklarını sunan doğa, onlara aynı zamanda her zaman kullanmayı bilemedikleri iyilikler de bahşeder.

Amerika'nın diğer halklarında, Anglo-Amerikalılarla aynı refah koşulları görüyorum ama onların yasalarını ve teamüllerini göremiyorum. Bu halklar sefil durumdadırlar. Anglo-Amerikalıların yasaları ve teamülleri o halde onların ihtişamının özgül nedenini ve aradığım hâkim nedeni oluştururlar.

Amerikalıların yasalarında mutlak bir iyilik olduğunu iddia etmiyorum: Bunların tüm demokratik halklara uygulanabileceğini düşünmüyorum. Bu yasalar arasından birçoğunun bizzat Birleşik Devletler için tehlikeli olduğunu düşünüyorum.

Bunlara rağmen, Amerikalıların yürürlükteki yasalarının, bütünü içinde

ele alındığında, yönetmek zorunda olduğu halkın dehasına ve ülkenin doğasına iyi şekilde uygulandığını reddedemeyiz.

Yani Amerikan yasaları iyidirler ve Amerika'nın sahip olduğu başarının önemli bir kısmını demokratik hükümete atfetmemiz gerekir, ama bunların de temel nedenler olduğunu düşünmüyorum. Her ne kadar bu yasalar Amerikalıların toplumsal mutluluğu üzerinde ülkenin doğal konumundan daha fazla etkiye bulunsalar da, bunların teamüllerden daha az etkileri olduğuna inanıyorum.

Federal yasalar, Birleşik Devletler'in yürürlükteki yasalarının kesinlikle önemli bir kısmını oluşturur.

Anglo-Amerikalıların Birlik'ile aynı topraklar üzerine rahatça yerleşmiş olan Meksika, aynı yasaları kabul etti ama demokratik hükümete alışamadı.

O halde, demokrasinin Birleşik Devletler'de sürdürülmesini sağlayan, fiziksel koşullardan ve yasalardan bağımsız bir neden daha vardır.

Ama bundan daha fazlası da vardır. Birlik'in topraklarında ikamet eden insanların neredeyse hepsi aynı kandan gelirler. Aynı dili konuşur, Tanrı'ya aynı biçimde yakarırılar, aynı maddi koşullara bağlıdırlar ve aynı yasalara itaat ederler.

O halde onların arasında gözlenmesi gereken farklar nereden kaynaklanır?

Neden Birlik'in doğusunda cumhuriyetçi hükümet güçlü ve düzenli görünür ve olgun ve ağırbaşlı bir biçimde ilerler? Onların edimlerine bilgelik ve kalıcılık özelliğini veren nedenler nelerdir?

Tersine, batıdaki toplumsal kuvvetlerin gelişigüzel ilerliyor görünmesinin kaynağı nedir?

Neden burada kamusal işlerde, uzun bir geleceğin habercisi olmayan, düzensiz, tutkulu, hatta ateşli diyebileceğimiz bir şeyler egemen olur?

Anglo-Amerikalıları artık başka halklarla karşılaştırmıyorum. Şimdi onları birbirleriyle karşılaştırıyorum ve neden birbirlerine benzemediklerini araştırıyorum. Burada ülkenin doğasından ve yasaların farklılığından kaynaklanan tüm argümanlar yoktur. Artık başka bir nedene başvurmak gerekir ve bu nedeni teamüllerde bulmazsam nerede bulabilirim?

Anglo-Amerikalılar demokratik hükümeti en uzun süre doğuda sürdürdüler ve orada bu hükümetin korunması için en uygun alışkanlıkları oluşturup, fikirleri tasarladılar. Demokrasi burada yavaş yavaş âdetlere, fikirlere ve yöntemlere nüfuz etti. Toplumsal yaşamın tüm ayrıntılarında ve yasalarda demokrasiyi buluruz. Halkın edebi eğitimi ve pratik öğretimi doğuda mükemmelleştirildi ve din en iyi burada özgürlükle birleşti. Tüm bu alışkanlıklar, fikirler, âdetler, inanışlar teamül olarak adlandırdığım şey değilse nedir?

Tersine batıda, aynı avantajların bir kısmı yoktur. Batı eyaletlerindeki çoğu Amerikalı korularda doğar ve atalarının uygarlığını vahşi yaşamın fikir-

leri ve alışkanlıklarıyla karıştırır. Onlar arasında tutkular şiddetlidir, dinsel ahlâk ise daha az kuvvetli, fikirler de daha az engellidir. İnsanlar burada birbirleri üzerinde hiçbir kontrol uygulamazlar, çünkü birbirlerini ancak tanıyorlar. Batı ulusları o halde belli bir noktaya kadar yeni doğan halkların deneyimsizliğini ve düzensiz alışkanlıklarını gösterirler. Buna karşın, batıda toplumlar eski öğelerle biçimlenmiştir; ama toplanmaları yenidir.

O halde özellikle Birleşik Devletler'in Amerikalılarını tüm Amerikalılar arasında biricik kılan ve onların demokrasinin hâkimiyetini sürdürmelerini sağlayan şey teamüllerdir. Anglo-Amerikalıların çeşitli demokrasilerini az ya da çok düzenli ve bahtiyar yapan da bu teamüllerdir.

Böylece, Avrupa'da ülkenin coğrafi konumunun demokratik kurumların kalıcılığı üzerinde yaptığı etkiyi abartıyoruz. Yasalara aşırı önem atfederken, teamüllere çok az önem veriyoruz. Bu üç önemli neden kuşkusuz Amerikan demokrasisini düzenlemeye ve yönetmeye hizmet eder, ama eğer bunları sınıflandırmak gerekirse, fiziksel koşullar yasalardan daha az, yasalar da teamüllerden daha az katkıda bulunurlar.

En hayırlı konumun ve en iyi yasaların, [siyasal] bir yapıyı teamüllere rağmen sürdüremeyeceğine inanıyorum, oysa teamüller en elverişsiz pozisyonlardan ve en kötü yasalardan bile yararlanabilir. Teamüllerin önemi, araştırma ve deneyimin durmaksızın kendisine yöneldiği müşterek bir hakikattir. Sanırım teamül zihnimde merkezî bir konuma yerleştiriyorum ve tüm fikirlerim sonunda yine ona ulaşıyor.

Bu konuda söyleyeceğim sadece tek bir şey kaldı.

Amerikalıların yasalarını sürdürme konusunda onların pratik yaşamına, alışkanlıklarına, fikirlerine, tek kelimeyle teamüllerine atfettiğim önemi, bu eser boyunca okuyucuya hissettirmeyi başaramamışsam, bu kitabı yazarken hedeflediğim temel amaca ulaşamamışım demektir.

Yasalar ve Teamüller Amerika'dan Başka Bir Yerde Demokratik Kurumları Sürdürmek İçin Yeterli midir?

Avrupa'ya taşınmış Anglo-Amerikalılar orada kendi yasalarını değiştirmek zorunda kalırlardı – Demokratik kurumlar ile Amerikan kurumlarını birbirlerinden ayırmak gerekir – Amerikan demokrasisinde var olan yasalardan daha iyi veya en azından daha farklı demokratik yasalar görülebilir – Amerika örneği, demokrasiyi yasaların ve teamüllerin yardımıyla oluşturmak konusunda umutsuz olmamak gerektiğini kanıtlar.

Birleşik Devletler'de demokratik kurumların başarısının, ülkenin fiziki koşullarından çok bizzat yasalara ve teamüllere bağlı olduğunu söyledim.

Ama buradan hareketle, başka yere taşınan bu nedenlerin tek başlarına aynı sonuca neden olacağını söyleyeceğiz? Eğer ülke yasaların ve teamüllerin yerini dolduramıyorsa, yasalar ve teamüller ülkenin yerini doldurabilir mi?

Burada kolayca kanıt unsurlarının bulunmadığını kavrırız: Yeni dünya da Anglo-Amerikalılar dışında başka halklarla karşılaşırız ve bu halklar onlarla aynı maddi koşullara tabi olduklarından, onları kendi aralarında karşılaştırabiliriz.

Ama Amerika dışında Anglo-Amerikalıların fiziksel avantajlarından mahrum olup, buna karşın onların yasalarını ve teamüllerini kabul eden ulus yoktur.

Böylelikle bu konuda karşılaştırma yapabileceğimiz bir şey yoktur; sadece varsayımlarda bulunabiliriz.

Öncelikle bana öyle geliyor ki, Birleşik Devletler'in kurumlarını genel olarak demokratik kurumlardan özenle ayırmak gerekir.

Avrupa'nın durumunu, büyük halklarını, kalabalık şehirlerini, muhteşem ordularını, siyasetinin karmaşıklığını düşündüğüm zaman, kendi fikirleri, dinleri, teamülleriyle bizim topraklarımıza taşman Anglo-Amerikalıların, kendi yasalarını önemli ölçüde değiştirmeksizin burada yaşayabileceklerine inanmıyorum.

Ama Amerikan halkından farklı bir biçimde örgütlenmiş demokratik bir halkı varsayabiliriz.

Çoğunluğun reel iradesi üzerine kurulu olan; ama çoğunluğun, devletin düzeni ve istikrarı yararına, kendisi için doğal olan eşitlik güdülerine karşı zor kullanarak, yürütme kuvvetinin her türlü vasfını bir aileye veya bir insana vermeye razı olduğu bir hükümeti tasarlamak imkânsız mıdır? Toplumsal güçleri Birleşik Devletler'den daha merkezileşmiş olan, halkın kamusal meseleler üzerinde daha az doğrudan ve daha az karşı konulmaz bir etkide bulunduğu ve bunlara karşın belli haklara sahip her bir yurttaşın kendi alanında hükümetin işleyişine katıldığı demokratik bir toplum tahayyül edemez miyiz?

Anglo-Amerikalılarda gördüğüm şey beni şuna inanmaya itti: Bu biçimde toplumda ihtiyatla yerleşmiş olan, yavaş yavaş alışkanlıklarla bütünleşen ve bizzat halkın fikirleriyle aşamalı olarak oluşturulan demokratik kurumlar Amerika'dan başka yerlerde de var olabilecektir.

Eğer Birleşik Devletler'in yasaları tahayyül etmemiz gereken tek demokratik yasalar veya karşılaşılabileceğim en mükemmel yasalar olsalardı, buradan, Birleşik Devletler'in yasalarının başarısının, fiziksel koşulları daha elverişli olan bir ülkede genel olarak demokratik yasaların başarısı konusunda hiçbir şeyi kanıtlamadığı sonucunu çıkarabilirdik.

Ama eğer Amerikalıların yasaları bana çok fazla konuda kusurlu görün-

seydi ve bu yasaları başka türlü tasarlamam kolay olsaydı, yine de ülkenin özel konumu bana, demokratik kurumların fiziksel koşulları daha az elverişli olan bir halkın yasalarını daha iyi yapamayacağını kanıtlamazdı.

Eğer insanlar Amerika'da olduklarından farklı görünseydi; toplumsal durumları, Avrupa'daki toplumsal durumun doğurduğu alışkanlık ve fikirlere karşı alışkanlık ve fikirler doğursaydı, Amerikan demokrasilerinde olan şey diğer demokrasilerde olması gereken üzerine hiçbir şey öğretmeyebilirdi.

Eğer Amerikalılar diğer tüm demokratik halklarla aynı eğilimleri gösterse-lerdi ve yasa koyucuları bu eğilimleri adil sınırlar içinde kapsamak için ülkenin fiziksel durumuna ve koşulların ayrıcalığına bel bağlasalardı, tamamen fiziksel koşullara bağlanan Birleşik Devletler'in refahı, doğal avantajları olmaksızın onların örneklerini takip etmek isteyen halklar için hiçbir şey kanıtlamazdı.

Ama bu varsayımların hiçbirisi olgularla teyit edilmemiştir.

Amerika'da Avrupa'da gördüğümüze benzer tutkularla karşılaştım: Bazıları bizzat insanların mizaçlarından kaynaklanır; bazıları da toplumun demokratik durumundan.

Böylelikle, koşullar yaklaşık olarak eşit olup, herkes yükselmek için aynı şansa sahip olduğu zaman insanların doğal olarak hissettiği vicdani kaygıyı Birleşik Devletler'de buldum. Burada binlerce farklı biçimde ifade edilen demokratik imrenme duygusuyla karşılaştım. Burada halkın [kamusal] meselelerin yürütülmesinde genellikle küstahlık ve cahillikğin karışımı olan [bir duyguyu] ortaya koyduğunu fark ettim ve buradan Amerika'da bizde olduğu gibi, insanların aynı kusurlara eğilimleri olduğunu ve aynı sefaletle maruz kaldıkları sonucunu çıkardım.

Ama toplumsal durumu dikkatli bir biçimde incelediğim zaman, Amerikalıların, beşerî gönlün bu zayıflıklarına karşı mücadele etmek ve demokrasinin bu doğal hatalarını düzeltmek için önemli ve hayırlı bir biçimde gayret gösterdiklerini kolayca keşfettim.

Onların belediyelerle ilgili çeşitli yasaları bana, yurttaşların huzursuz ihtiraslarını dar bir alanda tutan ve devleti alt üst edebilecek böyle demokratik tutkuları kentin yararına döndürebilen bariyerler olarak göründü. Bana öyle geliyor ki, Amerikalı yasa koyucular, kıskançlık duygularının karşısına haklar fikrini; siyasal dünyanın daimi hareketinin karşısına dinsel ahlâkın duranlığını; halkın teorik cehaletinin karşısına onun deneyimini ve halkın isteklerindeki atılganlığının karşısına [kamusal] meseleler konusundaki alışkanlıklarını muvaffakiyetle koyabiliyorlar.

Amerikalılar o halde siyasal yapılarından ve yasalarından doğabilecek tehlikelere karşı mücadele etmek için ülkenin doğal koşullarına bel bağlamadılar. Tüm halklarla paylaştıkları kötülöklere, şimdiye kadar sadece kendileri-

nin aklına gelmiş olan çözümleri uyguladılar ve böyle bir denemeyi ilk defa kendileri yapsalar da, bunu başardılar.

Amerikalıların teamülleri ve yasaları demokratik halklara uygun olabilecek tek teamüller ve yasalar değildir; ama Amerikalılar, demokrasiyi yasalar ve teamüller yardımıyla düzenlemekten umudu kesmemek gerektiğini gösterdiler.

Amerikalılardan bu genel ve verimli fikirleri, onların yaptıkları özel uygulamaları taklit etmeksizin ödünç alan başka halklar, kendilerini Tanrı'nın günümüzde insanlara bıraktığı toplumsal duruma uygun kılmaya çalışırlarsa ve böylelikle onları tehdit eden despotizmden veya anarşiden kurtulmayı denerlerse, bu halkların çabalarında başarısız olacağını hangi gerekçelerle söyleyebiliriz?

Hristiyanlar arasında demokrasinin örgütlenmesi ve kurulması zamanımızın önemli siyasal problemi. Amerikalılar kuşkusuz bu problemi çözmediler, ama bunu çözmek isteyenlere yararlı bilgiler sağlıyorlar.

Avrupa'ya Göre Üstün Olan Şeyin Önemi

Neden bu araştırmalara bu kadar kendimi verdiğimi kolayca keşfedersiniz. Ortaya koyduğum problem, sadece Birleşik Devletler'i değil, tüm dünyayı, sadece bir ulusu değil, tüm insanları ilgilendirir.

Eğer toplumsal durumu demokratik olan halklar, sadece çölde ikamet ettiklerinde özgür kalabilselerdi, beşerî türün devamından umutsuzluğa düşmek gerekirdi; çünkü insanlar hızlıca demokrasiye doğru ilerliyor ve ıssız topraklar da doluyor.

Eğer yasalar ve teamüllerin, demokratik kurumların korunması için yetersiz oldukları doğru olsaydı, bu uluslar, tek kişinin despotizmi dışında acaba nereye sığınabilirlerdi?

Günümüzde, bu gelecekte korkmayan ve özgürlükten yorgun düşünce, nihayetinde onun fırsatlarından uzakta dinlenmeyi isteyecek onurlu insanlar olduğunu biliyorum.

Ama bu insanlar kendisine doğru yöneldikleri mevzuyu çok kötü biçimde bilirler. Kendi anılarını düşünerek, mutlak iktidarı günümüzde olabileceği şekliyle değil, önceden olduğu şekliyle değerlendirirler.

Eğer mutlak iktidar Avrupa'nın demokratik halklarında yeniden kurulursa, yeni bir biçim alacağından ve atalarımızın bilmediği özellikler üzerinde kurulacağından hiç kuşku duymuyorum.

Avrupa'da yasanın ve halkın rızasının neredeyse sınırsız bir iktidara sahip kralları görevlendirdiği zamanlar oldu. Ama neredeyse hiçbir zaman bunları kullanmadılar.

Soyluların imtiyazlarından, egemen mahkemelerin otoritesinden, tüzel kişiler haklarından, otoritenin darbelerini azaltarak ulusta bir direniş tinini sürdüren taşradakilerin ayrıcalıklarından bahsetmiyorum.

Genellikle bireylerin özgürlüğüne karşıt olan, buna karşıt ruhlarda özgürlük sevgisini sürdürmeye hizmet eden ve bu ilişki içinde faydanın kolayca algılandığı bu siyasal kurumlardan bağımsız olarak, fikirler ve teamüller, krala ait iktidar etrafında daha az bilinen, ama daha az kudretli olmayan bariyerler yükseliyordu.

Din, tebaanın sevgisi, prensin iyiliğı, onur, aile tını, taşralıların önyargıları, âdetler, kamuoyu, bunlar kralların iktidarını sınırlıyordu ve onların otoritesini görünmez bir ereve içine kapatıyordu.

Böylelikle halkların [siyasal] yapıları despotizm, teamülleri de zgr oluyordu. Prenslerin her şeyi yapma hakları vardı ama her şeyi yapma yetileri ve istekleri yoktu.

Önceden tiranlığı durduran bariyerlerden bugün için elimizde ne kaldı?

Ruhlar üzerinde egemenliğini kaybeden, iyi ve kötüyü birbirinden ayıran en görünür sınır olan din alt üst oldu; ahlâki dünyada her şey kuşku ve belirsiz görünüyor; krallar ve halklar bu ahlâki dünyada rastgele ilerliyorlar ve despotizmin doğıal sınırlarının ve özgürlüğü kötüye kullanmanın sınırlarının neler olduğunu söyleyemiyor.

Büyük devrimler, devlet adamlarına duyulan saygıyı tamamıyla yok etti. Kamusal saygınlığın ağırlığından kurtulmuş olan prensler bundan sonra korkusuzca kendilerini iktidar sarhoşluğuna kaptırabilirler.

Krallar, kendilerinden önce gelen halkların vicdanlarını okudukları zaman, merhametlidirler, çünkü kendilerini güçlü hissederler; tebaalarının sevgisini önemserler, çünkü bu sevgi tahtın desteğidir. Böylece toplumda ailenin içinde bulunan bir çeşit dinginlik duygusu halk ile prens arasında oluşur. Egemene karşı homurdanan tebaa, prensi gcendirmekten çekinir ve tıpkı bir babanın çocuklarını cezalandırması gibi, egemen de kendi tebaasını yumuşak bir biçimde cezalandırır.

Ama krallığın prestiji bir defa devrimlerin kargaşasından sonra yok olduğu zaman, birbirlerinin ardı sıra yerlerine geçen krallar sırayla halkın nazarında *hukukun dayanıksızlığına* ve *olayların haşinliğine* maruz kaldıklarında, kimse egemende artık devlet babayı görmez ve herkes onda bir efendiyi algılar. Eğer egemen zayıfsa küçümsenir; güçlüyse nefret edilir. Kendisi de kızgın ve endişelidir; böylelikle kendisini ülkesinde bir yabancı gibi görür ve tebaasına mağlup muamelesi yapar.

Taşra ve şehir müşterek bir ülkede tamamen farklı uluslar oluşturdıkları zaman, bunlardan her biri genel kulluk tinine karşıt olan özel bir tını sahip olur; ama aynı imparatorluğın tüm kısımları, samimiyetlerini, âdetleri-

ni, önyargılarını ve hatta anılarını ve isimlerini kaybettikten sonra aynı yasalara itaat etmeye alıştığı gün, hepsine bir bütün olarak zulmetmek, onlara birbirlerinden ayrı olarak zulmetmekten daha zor değildir.

Soyluların iktidarlarının tadını çıkardıkları sırada ve onlar bu iktidarı kaybettikten sonra uzun bir süre, aristokratik saygınlık bireysel direnişlere olan üstü bir güç veriyordu.

Böylece güçsüzlüklerine rağmen, bireysel değerleriyle ilgili görüşlerini koruyan ve kamuoyunun girişimlerine yalnız başlarına direnmeye cesaret eden insanlar görüyorduk.

Ama tüm sınıfların birbirine karıştığı, bireyin gittikçe daha fazla kitlenin içinde yok olduğu ve ortak bilinmezlik içinde kendisini kolayca kaybettiği günümüzde, monarşilerdeki saygınlığın, yerine herhangi başka bir erdemi bırakmaksızın, etkisini neredeyse kaybettiği ve insanın kendisi dışında bir şeyden destek almadığı bugün, iktidarın gereksinmelerinin ve zayıflığa göz yummanın sınırlarının nerede bulunduğunu kim söyleyebilir?

Aile tını sürdürüğünde, tiranlığa karşı savaşıyan insan asla yalnız değildi, kendisinin etrafında müşterileri, aile arkadaşları ve yakınları bulunuyordu. Bu destekten muaf olduğunda, ataları tarafından desteklendiğini ve gelecek kuşaklar tarafından cesaretlendirildiğini hissediyordu. Ama aile mirası bölündüğü zaman ve birkaç yılda ırklar birbirlerine karıştığı zaman, aile tını ne reye yerleştirebiliriz?

Tamamen yüz değiştirmiş ve durmaksızın değişim halinde olan, tiranlığın tüm edimlerinin zaten önceden bir örneğinin bulunduğu, tüm suçların bir örnek üzerine dayandırıldığı, yok etmekten endişe duyabileceğimiz kadar eski hiçbir şeyle karşılaşılmayan ve cesaret edebileceğimiz kadar yeni hiçbir şeyin görülmediği bir halkta âdetler için nasıl bir güçten bahsedebiliriz?

Böylesine çok boyun eğmiş teamüller nasıl bir direniş önerirler?

Müşterek bir bağın bağladığı kişiler yirmi⁹ kişiyi geçemediğinde; ne bir insan, ne bir aile, ne bir teşekkül, ne bir sınıf ne de bu düşüncüyü temsil edebilecek ve uygulamaya geçebilecek özgür bir örgüt bizzat bulunmadığı zaman, kamuoyu ne yapabilir?

Aynı şekilde kudretsiz, aynı şekilde yoksul, aynı şekilde izole olan her bir yurttaş, hükümetin örgütlü gücüne karşı kendi bireysel zayıflığını ortaya koyabilir mi?

Bizim aramızda olan şeye benzer bir şeyleri tasarlamak için, başvurmamız gerekenler yıllıklar değildir. Belki Antikite'nin anıtlarını incelemek ve Roma tiranlığının bu berbat yüzyıllarını düşünmek gerekebilirdi. Zira bu yüzyıllarda, teamüller bozulmuş, anılar silinmiş, alışkanlıklar yıkılmış, fikirler sen-

9 Tocqueville burada, Fransa'da kabul edilmiş olan ve yirmi kişiden fazla kişinin katılacağı her türlü eylem için izin alınmasını gerektiren bir yasaya gönderme yapıyor – ç.n.

delemiştir, özgürlük ise yasalarla avlanmıştır ve bir sığınak bulmak için ne-reye gideceğini bilemez durumdadır. Hiçbir şeyin yurttaşları korumadığı ve yurttaşların da kendilerini koruyamadığı bu dönemde, insanların beşerî do-gayla alay ettiği, prenslerin tebaalarının sabrından çok Tanrı'nın merhame-tini tükettiği görüldü.

IV. Henry veya XIV. Louis'nin monarşilerine yeniden kavuştuklarını dü-şünenler bana tamamen kör gibi görünüyorlar. Bana gelince, daha önce bir-çok Avrupalı ulusun ulaştığı ve başkalarının da ulaşmayı denediği durumu düşündüğümde, yakında bunların arasında ya demokratik özgürlük için ya da Sezar'ın tiranlığı için yer bulunacağına inanmaya meylediyorum.

Bunlar üzerinde düşünölmeyi hak etmezler mi? Eğer insanlar aslında ken-dilerini özgür veya köle haline getirecek, hukuksal olarak eşit veya tüm hak-lardan mahrum kılacak bu noktaya varmak zorundalarsa; eğer toplumla-rı yönetenler, kitleyi aşamalı olarak kendi düzeylerine yükseltmek ile tüm yurttaşları beşeriyet düzeyinin altında bırakmak arasında bir alternatifle kar-şı karşıyalarsa, tüm kuşkuları alt etmek için, bilinçlere güven vermek ve her-kesi kolayca büyük fedakârlıklar yapmaya hazırlamak yeterli olmaz mıydı?

O halde, demokratik kurumların ve teamüllerin aşamalı gelişmesini en iyi yöntem değil de, özgür olmamız için tek yöntem olarak düşünmemiz ge-rekmez mi? Demokratik hükümeti sevmeksizin onu, toplumun mevcut kö-tülüklerine karşı koyabilen en uygun ve en saygın ilaç olarak kabul edemez miyiz?

Halkın yönetime katılmasını sağlamak zordur; ama iyi yönetmek için halkta eksik olan deneyimi ve duyguları ona vermek ise daha da zordur.

Demokraside istekler değişkendir; onun failleri kaba, yasaları kusurludur, bunları kabul ediyorum. Ama eğer yakında demokrasinin hâkimiyeti ile tek bir kişinin boyunduruğu arasında hiçbir orta yolun var olamayacağı doğ-ruysa, ikincisine iradi olarak boyun eğmek yerine daha çok diğerine yönel-mek zorunda değil miyiz? Eğer nihayetinde tam bir eşitlik olacaksa, bir des-pot tarafından eşit düzeye getirilmek yerine özgürlükle eşitlenmek daha iyi olmaz mıydı?

Bu kitabı okuduktan sonra, bu kitabı yazarken Anglo-Amerikalıların ya-salarını ve teamüllerini demokratik bir toplumsal duruma sahip olan tüm halkların taklit etmesini önerdiğimi düşünenler büyük bir hata yapacaklar-dır ve benim düşüncemin özünü terk ederek, biçimine bağlı kalacaklardır. Amerika örneğiyle amacım, yasaların ve de özellikle teamüllerin demokra-tik bir halkın özgür kalmasına olanak tanıyabildiğini göstermektir. Ayrıca, Amerikan demokrasisinin verdiği örneği takip etmemiz ve kendi çabalarıyla amacına ulaşmak için kullandığı tüm yöntemleri taklit etmemiz gerekti-ğine inanmıyorum. Çünkü ülkenin doğal koşullarının yaptığı etkiyi ve siya-

sal yapıyla ilgili önceden olmuş olayları göz ardı etmiyorum. Eğer özgürlük aynı koşullar altında aynı yerlerde ortaya çıkabilseydi, bu beşerî tür için büyük bir talihsizlik olurdu.

Ama eğer demokratik kurumları yavaş yavaş işler kılmayı ve nihayetinde oluşturmayı aramızda başaramazsak, eğer tüm yurttaşlara onları evvela özgürlüğe hazırlayan fikirleri ve duyguları vermeyi reddedersek ve sonunda yurttaşların bu fikirleri ve duyguları uygulamalarına müsaade edersek, ne burjuva, ne soylu, ne yoksul, ne de zengin için bağımsızlık olmayacaktır, sadece herkes için eşit bir tiranlık olacaktır diye düşünüyorum. Eğer çoğunluğun barışçıl egemenliğini kendi aramızda zamanla kurmayı başaramazsak, er ya da geç tek bir kişinin sınırsız iktidarına ulaşacağımızı öngörüyorum.

**BİRLEŞİK DEVLETLER TOPRAKLARINDA
İKAMET EDEN ÜÇ İRKİN GÜNCEL DURUMU VE
MUHTEMEL GELECEĞİ ÜZERİNE BİRKAÇ DÜŞÜNCE**

Ulaşmayı amaçladığım temel ödev artık yerine getirildi; yapabildiğim kadarıyla, Amerikan demokrasisinin yasalarının neler olduğunu gösterdim ve temüllerinin neler olduğunu açıkladım. Burada bırakabilirdim ama okuyucu belki de beklentisini yerine getirmediğimi düşünebilirdi.

Amerika'da devasa ve eksiksiz bir demokrasiden başka bir şeyle de karşılaşıyoruz; yeni dünyada ikamet eden haklar tek bir bakış açısından daha farklı bir biçimde tasarlanabilir.

Bu eser boyunca, ele aldığım konu beni Kızılderililerden ve zencilerden bahsetmeye itti, ama tasvir ettiğim demokratik halkın içinde bu iki ırkın hangi konumlara sahip olduğunu göstermek için yeterince vaktim olmadı. Anglo-Amerikalıların konfederasyonunun nasıl bir tınle, hangi yasalar yardımıyla oluşturulduğunu söylemiştim. Bu konfederasyonu tehdit eden tehlikeleri sadece geçerken ve çok fazla eksik bir biçimde açıklayabildim. Yasalardan ve teamüllerden bağımsız olarak onun kalıcılık şansının ne olduğunu ayrıntılı biçimde anlatmam imkânsızdı. Birleşmiş cumhuriyetlerden bahsederken, yeni dünyada cumhuriyetçi formların sürekliliği üzerine tahminde bulunma riskine giremezdim. Ayrıca, Birlik'te egemen olan ticari etkinliğe sık sık göndermede bulunarak, ticari bir halk olarak Amerikalıların geleceğiyle ilgilenemezdim.

Bu meseleler benim konumu ilgilendirir ama onun içine girmez. Bu meseleler demokratik olmaksızın Amerikalıdırlar. Zira portresini çizmek istediğim şey özellikle demokrasidir. O halde önceden bu meselelerden uzakta durmak zorunda kaldım ama bitirirken bunlara geri dönmem gerekiyor.

Günümüzde ikamet edilen veya Amerikan Birliği'nin hak iddia ettiği böl-

ge, Atlantik Okyanusu'ndan Güney denizlerinin kıyılarına kadar uzanır. O halde doğuda veya batıdaki sınırları bizzat kıtanın sınırlarıdır. Güneyde tropik sahiller üzerinde ilerler ve oradan Kuzeyin soğuk arazilerine doğru çıkar.

Bu alanda iskân eden insanlar, Avrupa'da olduğu gibi, tam olarak tek bir ailenin torunlarını oluşturmazlar. Onlarda ilk bakışta doğal olarak birbirlerinden ayrılan ve neredeyse düşman diyebileceğim üç ırk keşfedilir. Eğitim, yasa, köken ve hatta dış özellikler bu halklar arasında neredeyse aşılamaz bir engel oluşturmıştır. Talih onları aynı topraklar üzerinde topladı, ama onları birbirleriyle birleştirmeksizin karıştırdı ve böylelikle her biri ayrı biçimde kendi kaderinin peşinden gitti.

Böylesine çeşitli insanlar arasında dikkatleri ilk çeken, bilgide, kudrette, mutlulukta birinci olan, Avrupalı, en âlâsından insan olan beyaz insandır. Onun altında zenciler ve Kızılderililer bulunur.

Bu iki talihsiz ırkın ne kökenleri, ne vücut yapıları, ne dilleri, ne de teamülleri ortaktır; sadece onların bedbahtlıkları benzer. İkisi de ikamet ettikleri ülkede aynı şekilde alt düzeyde bulunurlar. İkisi de tiranlığın etkilerinden zarar görürler ve her ne kadar sefaletleri farklıysa da, bunun için aynı kişileri suçlayabilirler.

Dünyada olan biteni görerek, Avrupalının başka ırklardan insanlar için, insanın hayvanlar için olduğu şey olduğunu söylemeyecek miyiz? Avrupalı onları kendi maksatları için kullanır ve artık onlara boyun eğdiremediğinde de onları yok eder.

Zulüm Afrikalı nesilleri bir anda neredeyse beşeriyetin tüm ayrıcalıklarından mahrum bıraktı. Birleşik Devletler'deki zenci, ülkesinin hatıralarını bile kaybetti. O artık atalarının konuştuğu dili anlamaz. Onların inancını bıraktı ve teamüllerini de unuttu. Buna karşın, Afrika'ya ait olmayı bırakarak, Avrupa'nın hayırlı şeylerinden yararlanma hakkını da alamadı. Ama iki toplum arasında durdu. Birisi tarafından satıldığı, diğerinin ise reddettiği iki halk arasında izole kaldı. Böylelikle tüm evrende yurdunun eksik kalmış imajını sunmak için efendisinin evinden başka bir yer bulamadı.

Zenci bir adamın ailesi yoktur. Kadında kendi zevklerinin geçici eşinden başka bir şeyi göremez ve oğulları doğuştan onun eşitleridir.

İnsanı aşırı sefalete duyarsız kılan ve genellikle insana bedbahtlıklarının nedenine yönelik bir çeşit bozulmuş beğeni bahşeden ruhun bu eğilimini Tanrı'nın hayrı olarak mı yoksa onun öfkesinin nihai laneti olarak mı adlandırmalıyım?

Bu kötülükler uçurumuna dalan zenci talihsizliğini yeni fark eder. Şiddet onu köle yaptı, itaatin âdetleri de ona düşünceler ve kölelik hırsı verdi. Tiranlarından nefret ettiğinden daha fazla onlara tapar ve kendisine zulmedenleri köle gibi taklit etmekten sevinç ve gurur duyar.

Onun zekâsı ruhunun düzeyine inmiştir.

Zenci köleliğe ve yaşama aynı anda girer. Ne söyleyebilirim? Genellikle daha anne karnındayken satın alınır ve böylelikle daha doğmadan önce adeta köle olmaya başlar.

Zevki gibi ihtiyacı da olmayan, kendisine fayda sağlayamayan zenci, var olurken fark ettiği ilk mefhumlarla bir başkasının mülkü olduğunu ve onun yaşamına özen göstermesinin kendi yararına olduğunu anlar. Kaderine özen göstermenin kendisinin üzerine düşmediğini fark eder. Bizzat düşüncenin kullanımı bile Tanrı'nın faydasız bir armağanıdır ve o da dertsiz bir biçimde aşağı konumunun tüm ayrıcalıklarından faydalanır.

Özgürlük ve bağımsızlık ona genellikle bizzat kölelikten daha ağır bir zincir gibi görünür. Çünkü var olduğu sürece, akıl dışında her şeye itaat etmeyi öğrenmiştir. Akıl onun tek rehberi olduğu zaman onun sesini tanıyamayacaktır. Binlerce yeni ihtiyaç onun çevresini kuşatır ve o ise bunlara direnmek için gerekli bilgi ve enerjiden yoksundur. İhtiyaçlar kendilerine karşı mücadele edilmesi gereken efendilerdir, oysa köle sadece boyun eğmeyi ve itaat etmeyi bilir. Böylelikle, köle, içinde kulluğun kendisini sersemleştirdiği ve özgürlüğün de onu yok ettiği bu derin sefalet durumunun içine yerleşir.

Kızılderili halklar üzerinde daha az zulüm edilmedi, ama bu zulmün etkileri farklıydı.

Beyazların yeni dünyaya gelmesinden önce, Kuzey Amerika'da ikamet eden insanlar ormanlarda sakin bir hayat sürüyorlardı. Vahşi yaşamın sıradan değişimlerine teslim olan bu insanlar medeni olmayan halkların kusurlarını ve erdemlerini sergiliyordu. Avrupalılar, çöllerde en uzaktaki Kızılderili kabileleri dağıttıktan sonra, onları sözle anlatılamaz sefaletlerle dolu, göçebe ve başıboş bir yaşama mahkûm ettiler.

Vahşi uluslar sadece fikirlerle ve teamüllerle yönetilir.

Kuzey Amerika Kızılderilileri arasında yurt duygusunu zayıflatıp, onların ailelerini dağıtan, geleneklerini yok eden, anılarıyla bağlarını kopartan, tüm alışkanlıklarını değiştiren ve ihtiyaçlarını ölçsüz biçimde arttıran Avrupalı tiranlık, onları eskiden olmadıkları kadar düzensiz ve daha az medeni bir hale getirdi. Bu halkların ahlâki ve fiziksel durumu gittikçe daha da kötüleşti. Onlar daha talihsiz oldukça, daha da barbar hale geldiler. Buna karşın Avrupalılar Kızılderililerin karakterlerini tamamen değiştirmediler ve onları yok etme kuvvetiyle, onları adam etme ve onlara boyun eğdirme kuvvetlerine sahip degillerdi.

Zenci, kulluğun azami sınırlarına, Kızılderili ise özgürlüğün azami sınırlarına yerleşti. Kölelik zencilerde, Kızılderililerin bağımsızlık çabasından daha ölümcül sonuçlara neden olmadı.

Zenci kişiliğinin mülkiyetini bile kaybetti ve bir çeşit hırsızlık yapmaksızın kendi yaşamına sahip olamaz hale geldi.

Vahşi ise, eyleyebildiği sürece kendi kendisine teslim olmuştur. Ailenin otoritesini öğrense de, kendi isteğiyle asla başkalarının iradesine boyun eğmez. Utanç verici bir bağımlılık ile iradi bir itaati ayırt etmeyi kimse ona öğretmemiştir. Yasanın adını bile bilmez. Onun için özgür olmak, neredeyse tüm toplumsal bağlardan kaçmak demektir. Bu barbar bağımsızlık içinde olmaktan hoşlanır ve bu bağımsızlığının en küçük bir kısmını feda etmekten se, ölmeyi tercih edecektir. Uygarlık, böyle bir insanı çok az ele geçirebilir.

Zenci, kendisini iten bir topluma girmek için, binlerce yararsız çaba gösterir. Kendisine zulmedenlerin isteklerine itaat eder, onların düşüncelerini kabul eder ve onları taklit ederek, onlarla birleşmeyi yürekten ister. Ona, doğumundan itibaren, kendi ırkının beyazların ırkından doğal olarak daha aşağı olduğu söylenir ve o da buna inanmaktan uzak değildir, böylece kendi kendisinden utanır. Kendi özelliklerinin her birinde, bir kölelik izini keşfeder ve eğer yapabilseydi, sevinçle kendi kendisinden tamamen vazgeçebilirdi.

Tersine Kızılderili'nin tahayyülü, kökeninin soyluluğu iddiasıyla doludur. Kızılderili, bu gururlu düşleriyle yaşar ve ölür. Kendi teamüllerini, başkalarınınkine bağımlı kılmak istemez ve barbarlığa kendi ırkının ayırıcı işareti olarak bağlanır. Belki de, medeniyete duyduğu nefretten çok Avrupalılarla birleşme korkusundan dolayı medeniyeti reddeder.¹

Kızılderili, sanatlarımızın mükemmelliğine sadece çölün kaynaklarıyla karşı koymak ister. Taktiklerimize, disiplinsiz cesaretleriyle; niyetlerimizin derinliğine kendi yabanıl doğalarının kendiliğinden güdülerıyla karşı koyar. Bu eşit olmayan savaşta da bitkin düşer.

1 Kuzey Amerika Kızılderilileri, tarihte örneği olmayan bir boyun eğmezlikle tüm fikirlerini ve alışkanlıklarının tüm ayrıntılarını korurlar. Kuzey Amerika'nın göçebe kabilelerinin beyaz ırkla gündelik ilişkilere başladığı iki yüz yıldan fazla bir süredir, beyaz ırktan adeta ne bir fikri ne de bir adeti ödünç aldılar. Avrupalı insanlar buna karşın, vahşiler üzerinde büyük bir etkide bulundular. Kızılderili karakteri daha düzensiz bir hale getirdiler, ama onu daha Avrupalı hale getiremediler.

1831 yazında Michigan gölünün arkasında bulunan, Kuzey-Batı Kızılderililerinin yanında ki Birleşik Devletler'in uç sınırını oluşturan Green-Bay adlı bir yerde bulunduğumda, adı H. ile başlayan Amerikalı bir subay tanıdım. Bir gün H., Kızılderililerin boyun eğmezliğinden uzun uzun bahsettikten sonra bana şu olayı anlattı: "Bir keresinde, dedi, New England kolejinde eğitim almış genç bir Kızılderili'yle tanıştım. Bu kolejde büyük başarı kazanmıştı ve medeni bir insanın dış görünümünü de buradan almıştı. 1810'da İngiltere'yle aramızda savaş patlak verdiğinde, bu genç adamı yeniden gördüm. Kabilesinin savaşçılarının başında ordumuza hizmet ediyordu. Amerikalılar Kızılderilileri sadece korkunç biçimde kaybedenlerin kafa derilerini yüzmekten vazgeçmeleri koşuluyla kendi aralarına alıyorlardı. *** savaşının akşamı C., açık ordugâhımızın ateşinin yakınına geldi ve oturdu. Ona bugün ne yaptığını sordum. O da bana, kendi kahramanlık anılarını gittikçe daha çok geliştirerek anlattı ve kıyafetini aralayarak, bana şunları söyledi: 'Bana ihanet etmeyin ama görüyorsunuz!'. 'Aslında, diye ekledi H., onun bedeni ve gömleği arasında hâlâ kan damlayan bir İngiliz'in kafa derisini gördüm'."

Zenci Avrupalıyla birleşmek ister ama bunu başaramaz. Kızılderili bunu belli bir noktaya kadar başarabilir, ama bu girişimi hor görür. Birisinin yaltaklanması onu köleliğe, diğerinin gururu ise onu ölüme götürür.

Alabama eyaletini çevreleyen ormanları dolaşırken, bir gün öncü bir kuvvetin barakasına vardığımı hatırlıyorum. Bir Amerikalının evine girmek istemiyordum, ama ormanın içinde bulunan bu yerden çok uzakta bulunmayan bir pınarın kenarında birkaç dakika dinlenmeye ihtiyacım vardı. Ben buradayken, (Creeks ulusu tarafından işgal edilen toprakların yakınındaydık) bir Kızılderili kadın oraya geldi. Beyaz ırka ait beş ya da altı yaşında olan ve öncü kuvvetten birisinin kızı olduğunu varsaydığım küçük bir kızın elinden tutmuştu. Bir zenci kadın onu takip ediyordu. Kızılderili kadının kıyafetinde bir çeşit barbar lüksü hâkimdi. Burun deliklerinde ve kulaklarında metal halkalar asılıydı; cam boncuklarla süslü saçları özgürce omuzlarına düşüyordu ve onun eş olmadığını anladım, çünkü bakirelerin gerdek yatağına bırakmaya alışkın oldukları kabuklu hayvanlardan bir kolye taşıyordu. Zenci kadın ise, neredeyse lime lime olmuş Avrupalı kıyafetler giymişti.

Üçü birden pınarın kenarında gelip oturdular. Genç vahşi kadın çocuğu kollarına alarak, bir annenin gönlünden çıktığını sanabileceğiniz şekilde onu seviyordu. Diğer yanda, zenci kadın ise küçük melezin dikkatini çekmek için saçma hareketler yapıyordu. Çocuk ise en küçük hareketinde bile, zayıflığıyla ve yaşıyla tuhaf biçimde tezat teşkil eden bir üstünlük duygusu sergiliyordu; sanırdınız ki, ona eşlik edenlerin bakımını kabul ederek bir çeşit tevazu gösteriyor.

Hanımının yanma çömelen, onun tüm isteklerini gözlemleyen zenci kadın, neredeyse annelere özgü bir bağlılık ve kölece bir korku arasında gidip geliyor gibi görünüyordu; oysa vahşi kadının şefkatinin ifşasında bile özgür, gururlu ve neredeyse yabani bir havanın egemen olduğu görülüyordu.

Yaklaştım ve bu manzarayı sessizce temaşa ettim. Kuşkusuz Kızılderili kadın merakımı cezbetti, çünkü ansızın ayağa kalktı, sert bir biçimde çocuğu ondan uzaklaştırdı ve bana tedirgin bir bakış attıktan sonra ormanın içine daldı.

Kuzey Amerika'nın nüfusunu oluşturan üç beşerî ırka ait bireylerin aynı yerlerde toplandıklarını sık sık gördüm. Beyazların uyguladığı üstünlüğün binlerce çeşit etkisini daha önce görmüştüm; ama tasvir ettiğim bu tabloda, özellikle dokunaklı bir şeyler vardı. Bir şefkat bağı burada mazlum ile zalimi birleştiriyordu ve doğa onları birbirlerine yaklaştırarak, önyargılar ve yasaların onların arasına koyduğu devasa alanı daha çarpıcı hale getiriyordu.

Birlik'in Sahip Olduğu Bölgelerde İkamet Eden Kızılderili Kabilelerin Güncel Durumu ve Muhtemel Geleceği

Kızılderili ırkların aşamalı olarak yok olması – Bu nasıl gerçekleşir? – Göçe zorlanan Kızılderililere eşlik eden sefalet – Kuzey Amerika'nın vahşilerinin yok olmaktan kurtulmak için sadece iki yolları vardı: savaş veya medeniyet – Artık savaşamazlardı – Neden yapabileceklerken, medenileşmeyi istemediler ve neden bunu istedikleri zaman yapamadılar? – Creekler ve Cherokeeeler örnekleri – Eyaletlerin bu Kızılderililere yönelik özel siyaseti – Federal hükümetin siyaseti.

Önceden New England bölgesinde ikamet eden tüm Kızılderili kabileleri, Narrangansettler, Mohikanlar, Pecotlar artık sadece insanların hafızalarında yaşıyorlar. Yüz elli yıl önce Delaware kıyıları üzerindeki Penn'i alan Lenapeler, bugün artık yok oldular. Son Iroquoılar ile karşılaştım: Sadaka istiyorlardı. İsimlerini verdiğim tüm uluslar önceden deniz kıyısı boyunca uzanıyorlardı. Şimdi ise bir Kızılderili'yle karşılaşmak için kıtanın içlerine doğru yüz fersahtan fazla ilerlemek gerekir. Bu vahşiler sadece ileriye doğru itilmediler, aynı zamanda yok edildiler.² Kızılderililer uzaklaştıkça ve öldükçe, onların yerlerine durmaksızın devasa bir halk geliyor ve yerleşiyordu. Uluslar arasında böylesine olağanüstü bir gelişme ve böylesine hızlı bir yıkım daha önce görülmemiştir.

Bu yıkımın gerçekleştirilme biçimine gelince, bunu açıklamak kolaydır.

Kızılderililer, bugün sürüldükleri çölde tek başlarına ikamet ediyorlardı ve burada ihtiyaçları da az sayıdaydı. Silahlarını kendileri üretiyorlardı, nehirlerin suları onların tek içeceğiydi ve bedenlerinden beslenmek için yararlandıkları hayvanların giysileri için derilerini yüzüyorlardı.

Avrupalılar, Kuzey Amerikalı Kızılderililerin arasına ateşli silahlar, kılıç ve alkollü içkilerle girdiler. Kanaatkâr Kızılderililerin şimdiye kadar memnun oldukları barbar kıyafetlerini bizim kumaşlarımızla değiştirmeyi onlara öğrettiler. Yeni beğeniler edinen Kızılderililer, bunları tatmin etme sanatını ise öğrenmediler ve beyazların endüstrisine başvurmak zorunda kaldılar. Vahşi, kendisinin üretmediği malların karşılığında, ormanlarından çıkardığı değerli hayvan postlarından başka hiçbir şey veremiyordu. Böylece avla sadece kendi ihtiyaçlarını değil, Avrupalıların keyfi tutkularını da karşılamak zorundaydı. Artık ormandaki hayvanları sadece kendisini beslemek için değil, aynı zamanda bize verebileceği tek takas mallarını sağlamak için de kovalıyordu.³

2 Başlangıçtaki on üç eyalette sadece 6.373 Kızılderili kaldı (Bkz. *Documents législatifs*, 20. Kongre, sayı 117, s. 90).

3 Clark ve Cass, 4 Şubat 1829'da Kongre'ye verdikleri raporda sayfa 23'te şöyle diyorlardı: "Kızılderililerin kendi beslenmeleri ve giyinmeleri için gerekli malzemeleri, medeni insanın endüstrisine başvurmaksızın sağlayabildikleri zaman artık günümüzden çok geride kaldı. Mis-

Kızılderililerin ihtiyaçları böylelikle artarken, kaynakları da durmaksızın azalıyordu.

Avrupalı bir topluluk Kızılderililerin yaşadığı bölgeye yerleştiği gün, av hayvanları alarm veriyordu.⁴ Ormanlarda sabit bir evleri olmaksızın göçebe olarak yaşayan binlerce vahşi bu hayvanları hiç korkutmuyordu. Ama endüstrinin sürekli gürültüsü her yerden duyulmaya başladığı anda, bu hayvanlar kaçmaya başladılar ve içgüdüleriyle sınırsız ıssız topraklar bulabileceklerini hissettikleri batıya doğru çekildiler. “Bizon sürüleri durmaksızın geri çekiliyor, der Cass ve Clark 4 Şubat 1829 tarihli Kongre raporlarında, birkaç yıl önce Alleghany’nin diplerine kadar yaşıyorlardı. Birkaç yıl içinde, Rocheuses dağları boyunca uzanan devasa ovalarda bunları görmek belki de çok zor olacak.” Bana, beyazların yaklaşmalarının etkisinin, sınırlarının iki yüz fersah uzağından hissedildiği söylendi. Onların etkisi, adlarını henüz öğrendikleri ve kendilerini gasp edenleri tanımadan önce uzun zamandır bunun kötülüklerinden zarar gören kabileleri de böylelikle etkiler.⁵

Gözü pek maceracılar hemen Kızılderililerin bölgelerine girerler. Beyazların sınırlarından on beş veya yirmi fersah ilerler ve barbarlığın ortasına medeni insanın barınağını kurarlar. Onlar için bunu yapmak kolaydır: Avcı bir halkın bölgesel sınırları sabit değildir. Üstelik bu bölge ulusun tümüne aittir ve açık biçimde kimsenin mülkü değildir. Böylelikle herkes bireysel menfaatini savunabilir.

Mississippi’nin ötesinde, devasa manda sürüleriyle karşılaşılan bir bölgede, göç halinde olan bu vahşi hayvanları takip eden Kızılderili kabileleri ikamet eder. Bahsettiğimiz bu Kızılderililer, atalarının âdetlerine uygun bir biçimde yaşama yollarını henüz bulabiliyorlar, ama mandalar durmaksızın ilerliyor. Artık silah ve tuzak dışında küçük tipteki vahşi hayvanları, mesela ayı, alageyik, kunduz, misk sıçanı yakalayamazsınız, zira bunlar Kızılderililerin bilhassa yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli olan malzemeleri sağlarlar.

Özellikle kuzey-batıda Kızılderililer ailelerini beslemek için aşırı işlerde çalışmak zorunda kalırlar. Genellikle avcı, başarısız olsa da hayvanı takip etmek için günlerini harcar. Bu zaman zarfında ailesinin kabuklarla ve köklerle beslenmesi veya yok olması gerekir. Her kış çok sayıda Kızılderili açlıktan ölür.”

Kızılderililer Avrupalılar gibi yaşamak istemezler: Buna karşın Avrupalılar olmaksızın da yapamazlar ve tamamen ataları gibi yaşayamazlar. Bunu, resmi bir kaynaktan öğrendiğim tek bir olayla yorumlayabiliriz. Supérieur gölünün kıyılarındaki bir Kızılderili kabilesine ait insanlar bir Avrupalıyı öldürürler; Amerikan hükümeti, suçluların yaşadığı kabile, onları teslim edene kadar kabileyle alışveriş yapmayı keser ve kabile de suçluyu teslim eder.

4 “Elli yıl önce Vincennes’den 1797’de tamamen yabanıl olan, bugün Illinois eyaletinin bölgesi olan Kaskaskias’a giderken, der Volney (*Tableau des États-Unis*, s. 370), dört veya beş yüz mandalı sürüler görmeksizin hiçbir otlaktan geçemiyorduk. Bugün artık bunlar yok. Avcılardan ve de özellikle Amerikalıların ineklerinin çanlarından rahatsız olan bu sürüler, Mississippi’den yüzerek geçtiler.”

5 Burada söylediklerimin hakikatine, Birleşik Devletler tarafından hak iddia edilen sınırlarda bulunan Kızılderili kabilelerin genel bir tablosuna bakarak inanabiliriz (*Documents législatifs*, 20. Kongre, sayı 117, s. 90-105). Amerika’nın merkezindeki kabilelerin sayısının, Avrupalılar onlardan uzakta olsalar da, hızla azaldığını göreceksiniz.

Böylece, çok uzak noktaları işgal eden bazı Avrupalı aileler kendi aralarında bulunan alanlarda vahşi hayvanları avlamayı her zaman kolayca başarırlar. Şimdiye kadar bir çeşit bolluk içinde yaşayan Kızılderililer, varlıklarını güç bela sürdürürler ve alışveriş için ihtiyaç duydukları malzemeleri de gittikçe daha zor biçimde bulurlar. Adeta çiftçilerimizin tarlalarını bereketsiz hale getirmeye benzer şekilde onların av hayvanlarını uzaklaştırdık. Böylece Kızılderililer var olma olanaklarını neredeyse tamamen kaybettiler. Ardından ıssız ormanlarda aç kalmış kurtlar gibi açlıktan ölmek üzere olan bu talihsizleri görürüz. Yurtlarının içgüdüsel sevgisi, onları doğdukları topraklara bağlar⁶ ve burada artık sefalet ve ölümden başka bir şey bulunmaz. Sonunda karar verip giderler ve geyiklerin, mandaların ve kunduzların kaçtığı güzergâhı uzaktan takip ederek, yeni yurtlarını bu vahşi hayvanların seçimine bırakırlar. O halde, açıkça Amerika'nın Kızılderililerini avlayanlar Avrupalılar değil, açlıktır: eski safsatacıların gözünden kaçan ve modern doktorların keşfettiği hayırlı ayırım.

Bu zorunlu göçe eşlik eden korkunç kötülükler tahmin edilemez. Kızılderililer ata yurtlarını terk ettikleri zaman zaten tükenmiş ve sarsılmış durumdaydılar. Onların ikamet etmek için seçtikleri bölgeler de, yeni gelenlere kıskançlıkla bakan kabilelerin elindeydi. Kızılderililerin arkasında açlık, önlерinde savaş ve her yerde ise sefalet vardı. Onlar, bu kadar çok düşmandan kaçabilmek için bölündüler. Her bir Kızılderili, gizlice kendi varoluşunu devam ettirebilecek yöntemler bulmak için kendisini izole etmeye çalıştı ve onlar çöllerin sınırsız genişliğinde medeni toplumlardaki haydutlar gibi yaşamaya başladılar. Uzun zamandan beri zayıflayan toplumsal bağ böylelikle koptu. Onlar için, artık yurt yoktu, yakında halk da olmayacaktı; eğer güç bela aile olarak kalacaklarsa, müşterek adları yok olacak, dinleri unutulacak ve kökenlerinin izleri silinecektir. Bu ulus var olmuyor artık. Amerikalı antikacıların hafızalarında güçlүkle yaşıyor ve onlar artık sadece Avrupa'nın birkaç bilgini tarafından bilinirler.

Okuyucunun buradaki tasvirlerimi abarttığımı düşünmesini istemem. Be-timlediğim bu sefaletin birçoğunu bizzat kendi gözlerimle gördüm. Gözlemlediğim bu kötүlükleri nakletmek benim için imkânsızdır.

1831 yılının sonunda, Mississippi'nin sol yakasında, Avrupalılar tarafından Memphis denilen bir yerde bulunuyordum. Bu mekânda bulunduğum süre içinde, Choctaw'ların (Louisiana'nın Fransızları onlara Chactas der) kalabalık cemaati buraya geldi. Bu vahşiler yurtlarını terk etmişlerdi ve Mississippi'nin

6 Kızılderililer, der Clark ve Cass, Kongre raporlarında (s. 15), kendi ülkelerine tıpkı bizim gibi bağlılık duygusuyla tutunurlar. Üstelik önemli insanların onların atalarına verdiği topraklarını devretme fikrini, Avrupalılara boyun eğmeyen veya topraklarının çok küçük bir kısmını onlara veren kabileler üzerinde önemli etkisi olan bazı batıl fikirlerle bağdaştırırlar. "Atalarımız küllerinin dinlendiği yerleri satmıyoruz." İşte, topraklarını satın almayı öneren kişilere Kızılderililerin verdiği ilk cevap budur.

sağ yakasına geçmeye çalışıyorlardı, burada da Amerikan hükümetinin onlara izin verdiği bir sığınak bulacaklarını zannediyorlardı. Kışın ortasındaydık ve o sene soğuk alışılmadık bir şiddetle ortalığı kırıp geçiriyordu: Kar toprağı sertleştirdi, nehir de devasa buz parçalarını sürüklüyordu. Kızılderililer ailelerini götürüyorlardı; yaralıları, hastaları, yeni doğan çocukları, ölmek üzere olan yaşlıları arkalarında bırakıyorlardı. Ne çadırları, ne yük arabaları vardı, sadece biraz erzak ve silahları vardı. Büyük nehri geçmek için gemiye bindiklerini gördüm; bu vakur manzara asla hafızamdan çıkmayacak. Bu toplanmış kitlenin arasından ne hiçkırık ne de şikâyet duyuluyordu; sadece susuyorlardı. Sefaletleri eskiydi ve bunların dermansız olduğunu hissediyorlardı. Kızılderililerin hepsi, onları taşıyacak gemiye binmişti; köpekleri ise limanda kalmıştı; bu hayvanlar, onların tamamen kendilerinden uzaklaştıklarını nihayetinde anladıklarında, hep birlikte korkunç bir biçimde ulumaya başladılar ve aynı anda Mississippi'nin buzlu sularına atlayarak, efendilerini yüzerek takip ettiler.

Kızılderililerin mal ve mülklerine el konulması günümüzde genellikle usule uygun bir biçimde ve adeta tamamen resmi olarak gerçekleşir.

Avrupa halkı vahşi bir ulus tarafından ikamet edilen çöle yaklaştığında, Birleşik Devletler hükümeti, onlara genel olarak gösterişli bir elçi gönderir; beyazlar Kızılderilileri büyük bir ovada toplarlar ve onlarla yiyip içtikten sonra, onlara şöyle söylerler: “Atalarınızın ülkesinde ne yapıyorsunuz? Burada yaşamak için yakında onların kemiklerini mezarlarından çıkarmanız gerekecek. İçinde yaşadığınız bölgenin diğerlerinden ne farkı var? Sazlıklar, bostanlar, çayırılar, sadece burada, sizin yaşadığınız bu yerde mi var? Sadece kendi güneşinizin altında mı yaşayabilirsiniz? Sizin gördüğünüz bu dağların ötesinde, sizin ülkenizin batıdaki sınırında bulunan bu gölün berisinde, vahşi hayvanların bolca bulunduğu geniş otlaklar var. Topraklarınızı bize satın ve bu yerlerde mutluca yaşayın.” Bu söylemi verdikten sonra, Kızılderililere, ateşli silahlar, yünlü giysiler, büyük içki fıçıları, cam gerdanlıklar, kalaylanmış bilezikler, salkım küpeler ve aynalar gösterilir.⁷ Tüm bu zengin-

7 *Documents législatives du Congrès*'nin bu koşulları anlattığı 117. belgesine bakınız. Bu ilginç belge daha önce alıntılarladığım Clark ve Lewis Cass'ın Kongre'ye 4 Şubat 1829'da sunduğu raporda bulunur. Cass bugün devletin savaş sekreteridir.

“Kızılderililer anlaşmanın yapılacağı yere geldiklerinde, der Clark ve Cass, fakir ve neredeyse çıplaklardır. Orada, Amerikalı tüccarların getirdikleri, Kızılderililer için değerli çok sayıda objeyi görürler ve incelerler. Kendilerinin ihtiyaçlarını karşılamamızı isteyen kadınlar ve çocuklar böylelikle, binlerce yersiz istekle erkekleri sıkboğaz etmeye başlarlar ve toprakların satılması için erkekler üzerindeki tüm etkilerini kullanırlar. Kızılderililerin öngörüsüzlüğü alışıldık ve alt edilmezdir. Acil ihtiyaçlarını gidermek ve mevcut isteklerini tatmin etmek vahşinin karşı konulmaz tutkusudur: Gelecekteki avantajlara yönelik beklenti, onun üzerinde sadece çok zayıf bir etki yapar; geçmişi kolayca unuttur ve gelecekle hiç ilgilenmez. Eğer o bölgede onların ihtiyaçlarını tatmin edebilecek durumda olsaydık, Kızılderililerden topraklarının bir kısmından vazgeçmelerini boşuna istemiş olurduk. Bu sefillerin içinde bulunduğu durumu tarafsız biçimde değerlendirdiğimizde, onların kendi acılarını dindirmek için gösterdikleri bu kızgınlığa şaşırmamız gerekir.”

liği gördükten sonra eğer hâlâ kararsızlarsa, kendilerinden istenilen muvafakati reddedemeyecekleri ve yakında hükümetin kendisinin onların haklarından yararlanmasını garanti altına almak konusunda güçsüz kalacağı Kızılderililere telkin edilir. Ne yapabilirler? Yarı ikna olmuş, yarı rahatsız olan Kızılderililer oradan uzaklaşırlar; beyazların onları on yıl bile barış içinde bırakmayacakları yeni çöllere yerleşmeye giderler. Böylelikle Amerikalılar, Avrupa'nın en zengin egemenlerinin gücünün yetemeyeceği bir biçimde, tüm bölgeyi çok düşük fiyata elde ederler.⁸

Önemli kötülükleri böylelikle naklettim ve bana telafisiz görünenleri ekliyorum. Kuzey Amerika'nın Kızılderili ırkı yok olmaya mahkûm edildi ve Avrupalıların Pasifik Okyanusu'nun kıyılarına yerleştiği gün, bu ırkın varlığına son verilmiş olduğunu düşünmeden edemiyorum.⁹

Kuzey Amerika'nın Kızılderililerinin sadece iki kurtuluş yolları vardı: savaş veya uygarlık; yani başka terimlerle söylersek, ya Avrupalıları yok etmeleri veya onların eşitleri olmaları gerekirdi.

Sömürgeler doğarken, güçlerini birleştirerek, kıtanın kıyılarına yanaşan az sayıdaki yabancıdan kurtulmak onlar için mümkün olabilirdi.¹⁰ Bunu birden fazla defa yapmayı denediler ve kendilerinin başarılı olacağını dü-

8 19 Mayıs 1830'da, Ed. Everett Temsilciler Meclisi'nde, Amerikalıların Mississippi'nin doğusundaki ve batısındaki 230.000.000 dönümü anlaşmalarla elde ettiğini açıklamıştı.

1808'de, Osage'lar, 48.000.000 dönümü 1.000 dolar karşılığında devrettiler.

1818'de, Quapaw'lar, 20.000.000 dönümü 4.000 dolara devrettiler. Avlanmak için 1.000.000 dönümü kendilerine ayırdılar. Bu anlaşmaya saygı duyulacağına törenle söz verilmişti ama geri kalan bölgeler gibi burasının da işgal edilmesi uzun sürmedi.

Kızılderililerin hak iddia ettiği ıssız topraklara el koymak için, diyordu Bell (Kongre'de Kızılderililerden sorumlu komitenin raportörü, 24 Şubat 1830), av hayvanları oradan kaçtıktan veya yok edildikten sonra, Kızılderili kabilelere avlanma sahalarının değeri kadar ödeme yapma âdetini edindik. Böyle davranmak, silahlarla vahşilerin topraklarını işgal etmekten daha avantajlı ve kesinlikle adaletle kurallarına daha uygun ve daha insandır.

Kızılderililerden mülklerini satın alma âdeti o halde, beşeriyeti ve menfaati şiddetle elde etmenin sadece başka bir yeni biçimidir. Bu yöntem, bizi aynı zamanda keşifle hak sahibi olduğumuzu iddia ettiğimiz toprakların efendisi yapar ve ayrıca medeni ulusların sahip olduğu vahşi kabilelerin oturduğu topraklar üzerine yerleşme hakkını bize verir.

Kızılderililerin nazarında ikamet ettikleri toprakların değeri bugüne kadar, birçok nedenden dolayı durmaksızın düşüyordu ve sonunda bu nedenlerden dolayı bunları kolayca bize satmayı kabul ettiler. Vahşilerden onların işgaliye haklarını (*right of occupancy*) satın alma âdeti o halde Birleşik Devletler'in refahını asla somut bir biçimde geciktirmedi" (*Documents législatifs*, 21. Kongre, sayı 227, s. 6).

9 Üstelik bu düşünce, neredeyse tüm Amerikalı devlet adamlarının düşüncesi gibi görünüyordu.

"Geçmişten hareketle geleceği yorumlarsak, der Cass Kongre'de, Kızılderililerin sayısının git-tikçe daha fazla azalacağını öngörmek ve ırklarının nihai olarak tükeneceğini beklemek gerekir. Bu olayın olmaması için, ya bizim sınırlarımızın genişlemesinin durması ve vahşilerin bu sınırların ötesine yerleşmesi ya da onlarla ilişkilerimizin tamamen değişmesi –ki bunu beklemek pek akıllıca değildir– gerekecektir."

10 1675'te Metacom'un yönetiminde, Wampanoaglar ve diğer üç konfedere kabile tarafından New England sömürgelerine karşı başlatılan savaşa ve İngilizlerin 1622'de Virginia'da karşı koymayı başardıkları savaşa bakınız.

şündüler. Bugün böyle bir girişimi düşünebilmeleri için, [iki tarafın] kaynakları aşırı derecede orantısızdır. Buna karşın, Kızılderili uluslar arasında, vahşi nüfusun nihai kaderini önceden gören ve kabileleri Avrupalılara karşı müşterek nefret altında birleştirmeye çalışan dâhi insanlar hâlâ görülmektedir; ama onların çabaları etkisizdir. Beyazlara komşu olan ilkel topluluklar, etkili bir direniş göstermek için zaten aşırı zayıflardır; diğerleri de, yabanıl doğayı karakterize eden bir biçimde, yarma karşı çocuksu bir kayıtsızlık içindedirler ve tehlikeye dikkat kesilmek için tehlikenin gerçekleşmesini beklerler; birinciler eylemde bulunamaz, ikinciler de eylemde bulunmak istemezler.

Kızılderililerin asla medenileşmek istemeyeceklerini veya bunu istedikleri zaman ise onlar için çok geç olacağını öngörmek kolaydır.

Medeniyet, tek bir mekânda vuku bulan ve farklı jenerasyonların birbirlerinin ardı sıra gelerek birbirlerine vasiyet ettikleri uzun bir toplumsal çalışmanın sonucudur. Medeniyetin kendi etkisini çok zor biçimde kurmayı başardığı halklar, avcı halklardır. Çoban toplulukları yer değiştirirler, ama göçlerinde her zaman belli bir düzeni takip ederler ve sürekli olarak yenden kendi izlerini bulurlar. Avcıların barınakları ise takip ettikleri hayvanlara göre bile değişir.

Birçok defa, göçebe halkların teamüllerini kendilerine bırakarak, Kızılderililer arasına aydınlığı yeşertmeyi denedik; Cizvitler bunu Kanada'da denedi, püritenler de New England'da.¹¹ Ne Cizvitler ne de püritenler kalıcı bir şey yapamadılar. Medeniyet derme çatma kulübelerde doğuyordu ve ormanlarda yok oluyordu. Kızılderililerin bu yasa koyucularının büyük hatası, bir halkı medenileştirmeyi başarmak için, her şeyden önce halkın bir yere yerleşmesi gerektiğini anlamamış olmaları ve halkın toprağı işlemesi gerekirdi. O halde, öncelikle Kızılderilileri çiftçi yapmak gerekiyordu.

Kızılderililer, medeniyetin bu zaruri gereklerine sadece sahip değillerdi, aynı zamanda bunları elde etmek onlar için çok zordu.

Avcıların verimsiz ve maceracı yaşamlarına bir defalığına kendilerini teslim eden insanlar, kültürün gerektirdiği sabit ve düzenli işlere karşı neredeyse baş edilemez bir iğrenme hissederek. Bunu bizim toplumlarımızda da görebiliriz; ama avlanma alışkanlığının ulusal bir alışkanlık haline geldiği halklarda bu çok daha görünür haldedir.

Bu genel nedenden bağımsız olarak, daha az etkili olmayan ve sadece Kızılderililerde rastlanılan bir neden daha vardır. Bunu daha önce söylemiştim; şimdi bundan yeniden bahsetmemiz gerekiyor.

Kuzey Amerika Kızılderilileri çalışmayı sadece bir kötülük olarak görmez-

11 New England'ın farklı tarihçilerine bakınız. Ayrıca Charlevoix'nın *l'Histoire de la Nouvelle-France*'ına ve *Lettre édifiantes*'a bakınız.

ler, aynı zamanda bir onursuzluk olarak görürler ve onların kibri, neredeyse tembellikleri konusundaki inatları gibi medeniyete karşı mücadele eder.¹²

Kendi kulübesinde, bireysel değeriyle ilgili muhteşem bir fikri taşımayan böylesine sefil durumda tek bir Kızılderili bile yoktur. Endüstriyle ilgilenmeyi değerden düşürücü faaliyetler olarak düşünür; çiftçiyi saban izi bırakan öküzle karşılaştırır ve sanatlarımızın her birinde sadece kölece işler görür. Bunun nedeni, onun beyazların iktidarıyla ve zihinsel ihtişamlarıyla ilgili çok yüce bir fikri anlamıyor olması değildir; çabalarımızın sonucundan hoşlansa da, bu amaca ulaşmak için kullandığımız yolları küçümser ve egemenliğimize maruz kaldığı halde, hâlâ kendisini bizden üstün görür. Ona göre, sadece avlanma ve savaş bir insana yakışan etkinliklerdir.¹³ Ormanlardaki sefaletin içinde de Kızılderili, Ortaçağ soylusunun güçlü şatosunda taşıdığı fikirlerle aynı fikirleri ve aynı düşünceleri besler ve ona tamamen benzemek için ise sadece bir fatih olması gerekir. Ne tuhaf! Bugün Avrupa'nın eski önyargıları, yeni dünyanın kıyılarında oturan Avrupalılar arasında değil, onun ormanlarında bulunur.

Bu eser boyunca, toplumsal durumun insanların yasaları ve teamülleri üzerinde bırakabileceği olağanüstü etkiyi anlatmayı birkaç defa denedim. Bu konuya ekleme yapmama izin veriniz.

Atalarımızın, Cermenlerin siyasal kurumları ile Kuzey Amerikalıların göçebe kabilelerinin siyasal kurumları arasında, Tacitus tarafından anlatılan gelenekler ile benim kimi vakit tanık olduğum gelenekler arasında var olan benzerliği gördüğümde, aynı nedenin iki yarımkürede aynı etkileri ürettiğini ve beşerî meselelerin aşikâr çeşitliliğinin ortasında, tüm diğer olguların kendisinden kaynaklandığı az sayıda yönlendirici olguyu bulmanın imkânsız olmadığını düşünmekten kendimi alıkoyamadım. Böylelikle, Cermen kurumları olarak adlandırdığımız her şeyde sadece barbarların alışkanlıklarını, feo-

12 "Tüm kabilelerde, der Volney (*Tableau des États-Unis*, s. 423), tarlaların işlenmesine bakarak, eski teamüllerin bozulmasından durmaksızın şikâyet eden, vahşilerin gerilemelerini sadece bu keşiflere borçlu olduklarını iddia eden ve onların ihtişamlarını ve kudretlerini yeniden kazanmaları için ilkel teamüllerine geri dönmelerinin yeterli olduğunu belirten cengâver yaşlı bir jenerasyon vardır."

13 Resmi bir belgede şöyle bir manzara buluruz:

"Genç bir erkek düşmanla dövüşene ve birkaç cesaret örneği gösterene kadar, hiçbir saygı görmez ve ona neredeyse bir kadın gibi bakılır.

Önemli savaş danslarında savaşçılar, onların adlandırdıkları gibi, art arda *direğe* vururlar ve yaptıkları kahrmanlıkları anlatırlar: Bu gösteride, ebeveynler, anlatıcının arkadaşları ve dostları dinleyicileri oluştururlar. Savaşçıların sözlerinin onlar üzerinde bıraktığı derin etki, dinlemek için gösterdikleri dikkatte açıkça görülür ve hikâyelerin sonundaki alkışların yoğunluğunda ifşa olur. Bu tür toplantılarda anlatacak hiçbir şeyi olmayan genç insanlar kendilerini çok zavallı hissederler ve tutkuları böylelikle coşmuş olan genç savaşçıların danstan bir anda uzaklaştıkları ve tek başlarına orayı terk ederek, gösterebilecekleri ganimetleri aramaya ve onur duyabilecekleri maceralara girişmeye gittikleri olmuştur."

dal fikirler olarak adlandırdığımız her şeyde ise vahşilerin düşüncelerini görmek içimden geliyor.

Kuzey Amerikalı Kızılderililerin çiftçi ve medeni olmalarını engelleyen kusurlar ve önyargılar ne olursa olsun, bazen zorunluluk bunu yapmalarını gerektirir.

Cherokeeer ve Creekler¹⁴ de dahil olmak üzere, güneyin birçok saygın ulusu, Avrupalılar tarafından çevrelenmiş durumdaydılar. Avrupalılar, okyanus kıyılarına indikten sonra, Ohio'ya ulaşp, Mississippi'ye varmış ve bu ulusların etrafını sarmıştı. Tıpkı kuzey kabilelerinde olduğu gibi, her bir yerleşim yerini teker teker avlamadılar, onları gittikçe daha dar alanlara sıkıştırdılar, tıpkı avcılarının, içeriye bir anda dalmadan önce, öncelikle çalıların çevresini sarmaları gibi. Medeniyet ve ölüm arasında sıkışmış olan Kızılderililer, beyazlar gibi çalışarak utanılacak biçimde yaşamakla yüz yüze kalırlar; böylece çiftçi olurlar ve alışkanlıklarını ve teamüllerini tamamen terk etmezsiniz, kendi varoluşları için mutlak biçimde zorunlu olan şeyi feda ederler.

Cherokeeer daha ileri giderler; yazılı bir dil yaratıp, yeterince istikrarlı bir hükümet oluştururlar ve yeni dünyada her şey hızlı bir biçimde ilerlediğinden, daha elbiselere alışmadan, bir gazete çıkarırlar.¹⁵

Bu Kızılderililerde Avrupalı alışkanlıkların hızlıca gelişmesini özel olarak kolaylaştıran şey melezlerin mevcudiyetiydi.¹⁶ Melez, ailesinin ırkının vahşi geleneklerini tamamen terk etmeksizin, atalarının bilgilerini paylaşarak, medeniyet ve barbarlık arasında doğal bir bağ oluşturur. Melezlerin çoğaldığı her yerde, toplumsal durumlarını yavaş yavaş değiştiren ve teamüllerine yeni biçimler veren vahşiler görülür.¹⁷

14 Bu uluslar bugün Georgia, Tennessee, Alabama ve Mississippi eyaletlerinde toplanmış bulunuyorlar.

Önceden güneyde (bunlardan kalanları görüyorsunuz) dört büyük ulus vardı: Choctawlar, Chikasawlar, Creekler ve Cherokeeer.

Bu dört ulustan kalanlar, 1830'da 75.000 kişiydi. Günümüzde, Anglo-Amerikan Birlik'inin işgal ettiği veya hak iddia ettiği bölgede yaklaşık 300.000 Kızılderili'nin yaşadığı hesaplanıyor. (Bkz. *Proceedings of the Indian Board in the City of New York*). Kongre'ye sunulan resmi belgeler bu sayıyı 313.130'a çıkarır. Anglo-Amerikalıların bölgesinde ikamet eden tüm kabilelerin adlarını ve güçlerini merak eden okurlar şu belgeye bakmak zorundadır: *Documents législatifs*, 20. Kongre, sayı 117, s. 90-105.

15 Bu özel yayının bir veya iki örneğini Fransa'ya getirdim.

16 Kızılderili meselesiyle ilgilenen komitenin raporuna bakınız: 20. Kongre, sayı 227, s. 23. Melezler Cherokeeer arasında çoğalmasının temel nedeni bağımsızlık savaşına kadar gider. İngiltere taraftarı olan Georgia'daki Anglo-Amerikalıların çoğu, Kızılderililere doğru geri çekilmek zorunda kaldı ve onlar da burada evlendiler.

17 Maalesef melezler, Kuzey Amerika'da diğer tüm yerlerden daha az sayıdaydılar ve daha az etki-
de bulunuyorlardı.

Amerikan kıtasının bu kısmında Avrupa'nın iki büyük ulusu yaşar: Fransızlar ve İngilizler. Birinciler Kızılderililerin kızlarıyla birleşmekte gecikmediler; ama talihsizlik eseri, Kızılderili karakter ile onların karakteri arasında gizemli bir bağ oluştu. Barbarlara medeni yaşamın beğeni-

O halde, Cherokeeelerin başarısı, Kızılderililerin medenileşme yetisine sahip olduklarını kanıtlar, ama bunu başarabileceklerini kanıtlamaz.

Kızılderililerin medeniyete boyun eğme konusunda karşı karşıya kaldıkları güçlük, genel bir sebepten kaynaklanır ve onların bu sebepten kaçması neredeyse imkânsızdır.

Eğer tarih üzerinde dikkatli bir inceleme yaparsak, barbar halkların medeniyete doğru genellikle yavaş yavaş ve bizzat kendi çabalarıyla ilerlediklerini keşfederiz.

Yabancı bir ulusu aydınlatma olanakları olduğunda, bu ulusa karşı mağlupların konumunu değil, galiplerin tavrını takınır.

Yenilmiş halk aydın, ele geçiren halk ise yarı vahşi olduğunda, tıpkı Roma İmparatorluğu'nun kuzeydeki uluslar tarafından işgalinde veya Çin'in Moğollar tarafından ele geçirilmesinde olduğu gibi, zaferin barbara sağladığı kudret onu medeni insanın düzeyine taşımak ve onun medeni insanla eşit sayılmasına olanak tanımak için yeterlidir. Birisinin kendisi için gücü, diğerinin bilgisi vardır; birincisi mağlupların bilimlerine ve sanatlarına hayranıdır, ikincisi galiplerin iktidarına imrenir. Nihayetinde barbarlar, medeni insanı saraylarına kabul ederler ve medeni insanlar da onlara kendi okullarının kapılarını açarlar. Ama maddi gücü elinde bulunduran kişi aynı zamanda entelektüel üstünlükten de faydalanıyorsa, mağlubun medenileşmesi çok az görülür; o geri çekilir veya yok edilir.

Böylece, genel bir biçimde vahşilerin ellerinde silahlarla bilgiyi aradıkları ama elde edemedikleri söylenebilir.

Eğer şu anda kıtanın merkezinde ikamet eden Kızılderili kabileleri, medenileşmek için kendilerinde yeterince enerji bulabilselerdi, belki bunu başarsaklardı. Kendilerini çevreleyen barbar uluslardan daha üstün olan bu kabileler yavaş yavaş güç ve deneyim kazanacaklardı ve Avrupalılar onların sınırlarında gördükleri zaman, bağımsızlıklarını sürdüremeseler de, en azından toprakları üzerindeki haklarını koruyup, galiplerin arasına katılabilecek durumda olacaklardı. Ama Kızılderililerin talihsizliği, kendileri yarı bar-

lerini ve alışkanlıklarını vermek yerine, genellikle Fransızlar vahşi yaşamın tutkularına bağlandılar: Çölün en tehlikeli ev sahipleri oldular ve kusurlarını ve erdemlerini abartarak Kızılderililerin dostluğunu kazandılar. 1685'te, Kanada devlet başkanı, de Sénonville, XIV. Louis'e şunları yazar: "Uzun zaman vahşileri Fransızlaştırmak için onları kendimize yaklaştırmamız gerektiğine inandık ama yanıldığımızı gösterecek dayanaklarımız var. Bize yaklaşanlar, Fransız olmadılar, tersine onlarla sık sık görüşen Fransızlar vahşi oldular. Onlar gibi oturmaya ve onlar gibi yaşamaya özeniyorlar" (Charlevoix, *Histoire de la Nouvelle-France*, cilt II, s. 345).

Tersine İngilizler, atalarının düşüncelerine, âdetlerine ve en ufak alışkanlıklarına inatla bağlı kalarak, Avrupa şehirlerinde oldukları gibi, Amerikalıların yalnızlığının ortasında durdular; böylelikle küçümsedikleri vahşilerle bağlantı kurmak istemediler ve kendi kanlarını barbarların kanıyla karıştırmaktan özenle kaçındılar.

Böylelikle, Fransızlar Kızılderililer üzerinde faydalı bir etki yapamazken, İngilizler ise onlara her zaman çok yabancı kaldı.

bar durumdayken, en uygar ve şunu ekleyebilirim ki dünyanın en aç gözlü halkıyla bağlantı kurmak; onların öğretmenlerinde kendi akıl hocalarını bulmak ve hem zulmü hem de bilgiyi onlardan almak zorunda kalmalarıdır.

Ormanların bağrında özgürlük içinde yaşayan Kuzey Amerikalı Kızılderili sefil durumdaydı, ama kendisini kimsenin alt düzeyinde hissetmiyordu. Beyazların toplumsal hiyerarşisine nüfuz etmek istediği anda, en alt düzeyde bulunmak zorunda kalacaktı. Çünkü Kızılderili, bilimin ve zenginliğin ege-men olduğu bir topluma cahil ve yoksul olarak girecekti. Çalkantılı, kötülük ve tehlikeyle olduğu kadar coşku ve ihtişamla¹⁸ da dolu bir yaşam sürdük-ten sonra onun monoton, belirsiz ve haysiyet kırıcı bir varoluşa boyun eğ-mesi gerekir. Kendisini besleyecek ekmeği ağır çalışmalarla ve yüz karası du-rum içinde kazanmak, işte Kızılderili için, kendisine çok övülen bu uygarlı-ğın benzersiz çözümü budur.

Bu çözüme bile sahip olması her zaman kesin değildir. Kızılderililer Avrupalıları, komşularını taklit etmeye ve onlar gibi topra-ğı işlemeye giriştiklerinde, hemen kendilerini çok ölümcül bir yarışın etkile-rine açık halde buldular. Beyazlar tarımın sırlarının efendileridir. Kızılderili bilmediği bir sanata ham olarak girer. Birisi ekinlerini kolayca arttırırken, diğeri ancak binlerce çabadan sonra topraktan tohumları çıkarabilir.

18 Avcı halkların maceracı yaşamlarında, insanın gönlünü ele geçiren ve onu akla ve deneyime rağ-men kıskırtan karşı konulmaz bir çekicilik vardır. Bu hakikate, *Mémoires de Tanner*'ı okuyarak ikin olabiliriz.

Tanner, altı yaşından itibaren Kızılderililer tarafından büyütülen ve otuz yıl boyunca ormanlar-da onlarla birlikte kalan bir Avrupalıdır. Onun betimlediği sefaletlerden daha korkunç şeyler gör-mek imkânsızdır. Şefi olmayan kabileleri, ulusu olmayan aileleri, izole insanları, kudretli kabilele-rin dağılmış kalıntılarını, Kanada'nın ıssız arazileri arasında ve buzların üzerinde gelişigüzel do-laşan göçebeleri bize gösterir. Açlık ve soğuk onları takip eder; her gün yaşam onların elinden kaç-maya hazırdır. Onlarda teamüller artık etkilerini kaybederler ve gelenekler de kuvvetsizdir. İnsan-lar gittikçe daha çok barbar olurlar. Tanner tüm bu kötülükleri paylaşır; kendi Avrupah kökenini bilir ama beyazlardan uzakta güç kullanmaz. Tersine, her sene Kızılderililerle alışveriş yapar, on-ların barınaklarına gider ve onların rahatlığını görür. Medeni yaşama dönmek istediği gün, bunu kolayca yapabileceğini bilir ama otuz yıl bu yabanıl bölgede yaşar. Sonunda medeni topluma geri döndüğünde, sefaletini tasvir ettiği varoluşun kendisi için tanımlayamadığı gizemli bir cazibesi bu-lundugunu itiraf eder. Orayı terk ettikten sonra sürekli oraya yeniden gider ve böylece kötülükler-den kendisini kurtarı ama binlerce üzüntüyü taşır. Nihayetinde beyazların arasına yerleştiğinde, çocuklarının birçoğu, sakinliğini ve rahatını onunla paylaşmaya gelmeyi reddettiler.

Ben kendim Supérieur gölünün girişinde Tanner'la karşılaştım. Bana medeni bir insandan da-ha çok bir vahşiye benziyormuş gibi görünmüştü.

Tanner'ın eserinde ne düzen ne de üslup vardır; ama yazar, kendisinin de haberi olmadan, beraber yaşadığı insanların önyargılarını, tutkularını, kusurlarını ve de özellikle sefaletlerini canlı bir resim gibi gösterir.

İngiltere'nin ceza kolonileri üzerine mükemmel bir eseri olan yazar, vicont Ernest de Blosse-ville, *Mémoires de Tanner*'ı çevirdi. De Blosseville, çevirisine, okuyucunun Tanner tarafından an-lanılan olayları, eski ve yeni çok sayıda gözlemcinin bahsettiği olaylarla karşılaştırmasına olanak tanıyacak çok faydalı notlar eklemiştir.

Kuzey Amerika'nın Kızılderili ırkının güncel durumunu ve gelecekteki kaderini öğrenmeyi arzulayan herkes, de Blosseville'in bu eserini incelemek zorundadır.

Avrupalı, ihtiyaçlarını bildiği ve paylaştığı bir nüfusun ortasına yerleşir.

Vahşi, teamüllerini, dilini ve yasalarını tam olarak bilmediği ama ondan kurtulmayı da başaramadığı düşman bir halkın içinde yalıtılmıştır. Sadece kendi ürünlerini beyazınkiyle değiş tokuş yaparak rahata erişebilir, çünkü hemşerileri ona yalnızca çok zayıf bir yardımdan fazlasını vermezler.

Böylece, Kızılderili ürettiklerini satmak istediğinde, Avrupalı çiftçinin kolayca keşfettiği müşterileri bulamaz ve o ancak yüksek masraflarla üretim yapabilirken, diğeri düşük fiyatlarla malı teslim eder.

Kızılderili o halde, sadece medeni halkların daha büyük sefaletlerine boyun eğmek için, barbar ulusların karşı karşıya bıraktığı kötülüklerden kaçır. Bizim bolluğumuzun içinde yaşarken, neredeyse ormanda karşılaştığı kadar güçlkle karşılaşır.

Buna karşın onda, göçebe yaşam alışkanlıkları tamamen yok olmamıştır. Gelenekler etkilerini kaybetmemiş ve avlanma isteği sönmemiştir. Önceden ormanın içinde ortaya koyduğu yabanıl sevinçler, onun bulanık tahayyülünde en canlı renklerle tasvir edilir; ormanda maruz kaldığı yoksunluklar tersine ona daha az korkunç, yine orada karşılaştığı tehlikeler daha az büyük gibi görünür. Eşitlerinin içinde [önceden] faydalanmış olduğu bağımsızlık, medeni toplumda edindiği kulluk konumuna tam bir tezat teşkil eder.

Diğeri yandan, uzun zaman özgürce içinde yaşadığı yalnızlık hâlâ onun yanındadır; birkaç adım yürüdüğünde ona ulaşır. Komşuları beyazlar, Kızılderili'nin kendisini beslemeye zorla yetecek kadar ürün çıkarabildiği ve ancak yarısını ekime hazırlayabildiği tarlası için ona yüksek gelen bir fiyat teklif ederler. Belki de Avrupalıların ona önerdiği bu para, oradan uzakta mutlu ve sakin biçimde yaşamasına olanak tanıyacaktır. Böylece Kızılderili toprağını terk eder, silahlarını yeniden alır ve ebediyen çöle geri döner.¹⁹

19 Çok medeni halkların daha az medeni olanlar üzerinde uyguladığı bu yıkıcı etki bizzat Avrupalılarda da görülür.

Fransızlar, neredeyse bir yüzyıl önce, çölün ortasına, Wabash üzerine Vincennes şehrini kurdular. Amerikalı göçmenler gelene kadar orada büyük bir bolluk içinde yaşadılar. Amerikalı göçmenler hemen rekabet yaratarak, eski sakinleri zor durumda bırakmaya başladılar ve ardından onların topraklarını çok düşük fiyata satın aldılar. Bu ayrıntıyı kendisinden öğrendiğim de Volney, Vincennes'den geçerken, Fransızların sayısı yüze yakın kişiye inmişti ve bunların da büyük bir kısmı Louisiana ve Kanada'ya gitmeye hazırlanıyordu. Bu Fransızlar dürüst insanlardı, ama bildiden ve endüstriden yoksunlardı; vahşilerin alışkanlıklarının bir kısmını taşıyorlardı. Ahlakî açıdan belki onlardan daha aşağı düzeyde bulunan Amerikalıların onlara göre muazzam bir entelektüel üstünlükleri vardı: Onlar hünerli, bilgili, zengin ve kendi kendilerini yönetmeye alışkınlardı.

İki ırk arasındaki entelektüel farkın daha az telaffuz edildiği Kanada'da, ticarete ve endüstriye hâkim olan İngilizlerin Kanada'nın her yanına yayıldıklarını ve Fransızları belli sınırlı bölgelere sıkıştırdıklarını bizzat kendim gördüm.

Aynı şekilde, Louisiana'da, neredeyse her türlü ticari ve endüstriyel etkinlik Anglo-Amerikalıların ellerinde toplanır.

Texas eyaletinde ise çok daha çarpıcı şeyler olur. Bildiğimiz gibi Texas eyaleti Meksika'ya bağlıdır ve Birleşik Devletler'e sınır oluşturur. Birkaç yıldan beri Anglo-Amerikalılar bireysel

Bu üzücü tablonun hakikatini, daha önce alıntıladığım Creekler ve Cherokeeelerin başına gelenlerle yorumlayabiliriz.

Bu Kızılderililer şüphesiz, yaptıkları az sayıdaki şeyde, Avrupa halklarının çok daha büyük girişimlerde gösterdikleri kadar doğal bir beceri gösterdiler. Ama ulusların da tıpkı insanlar gibi, zekâları ve çabaları nasıl olursa olsun, öğrenmek için zamana ihtiyacı vardır.

Bu vahşiler medenileşmeye çalıştıkları sırada, Avrupalılar dört bir yandan onları sarmaya ve gittikçe daha fazla sıkıştırmaya devam ediyorlardı. Bugün bu iki ırk nihayetinde karşılaşmıştır ve bunlar birbirlerine artık dokunurlar. Kızılderili, atası olan vahşiden üstün hale gelmiştir, ama komşusu olan beyazdan hâlâ çok alt düzeydedir. Kaynakları ve bilgileri sayesinde Avrupalılar, toprak mülkiyetinin Kızılderililere sağlayabileceği avantajların büyük bir kısmını kendine mal etmekte gecikmediler. Kızılderililerin arasında yerleştiler; toprağı ele geçirdiler veya çok düşük bir fiyata satın aldılar ve Kızılderililerin hiçbir şekilde kazanamayacağı bir mücadeleyle onları harap ettiler. Kendi ülkelerinde tecrit olmuş Kızılderililer ancak, çok sayıda ve egemen olan bir halkın içinde işe yaramayan yabancılardan oluşan küçük bir sömürge oluşturdular.²⁰

Washington, Kongre’de verdiği mesajlardan birisinde şöyle demişti: “Bizler Kızılderili uluslardan daha aydın ve daha kudretliyiz; onlara iyilikle ve hatta merhametle muamele etmek bizim için bir onurdur.”

Ama bu saygın ve erdemli siyaset hiç takip edilmedi.

Sömürgelerin açgözlülüğüne, alışıldığı üzere hükümetin tiranlığı eklenir. Cherokeeer ve Creekler, Avrupalıların gelişinden önce ikamet ettikleri topraklar üzerine yerleşmiş olsalar da, Amerikalılar onlara genellikle yabancı

olarak bu çok kalabalık olmayan vilayete nüfuz ediyor, toprak satın alıyor, endüstriyi ele geçiriyor ve hızlıca asıl nüfusun yerine geçiyorlar. Eger Meksika bu hareketi durdurmakta acele etmezse, onun Texas’ı yakında elinden kaybedeceğini öngörebiliriz.

Eğer Avrupa medeniyetinde nispeten az hissedilen bu tür ihtilaflar benzer sonuçlar doğuruyorsa, Avrupa’nın en mükemmelleşmiş medeniyeti Kızılderili barbarlığıyla bağlantıya geçtiği zaman olması gereken şeyi kavramak kolaydır.

- 20 Yasal belgelerde (20. Kongre, sayı 89), beyaz nüfusun Kızılderili toprakları üzerinde yaptıkları her türlü aşırılığa bakınız. Anglo-Amerikalılar kimi vakit, başka yerde toprak yokmuş gibi, bölgenin bir kısmına yerleşirler ve sadece Kongre’nin birlikleri onları oradan kovabilir; kimi vakit de, Kızılderililerin çiftlik hayvanlarını ele geçirir, evlerini yakar, ürünlerini bozarlar veya bizzat onlar üzerinde şiddet uygularlar.

Tüm bunlardan şu sonuç çıkar: Kızılderililer her gün gücün suistimal edilmesinin kurbanı olurlar. Birlik, genellikle Kızılderililere kendisini temsil etmekle sorumlu bir temsilci görevlendiren. Cherokeeelerin temsilcisinin raporu alıntıladığım eserler arasında bulunur: Bu görevlinin dili neredeyse vahşilerin lehinedir. “Beyazların Cherokeeelerin topraklarına tecavüz etmesi, der (s. 12), orada ikamet eden ve yoksul ve savunmasız bir yaşam sürdürenlerin yıkımına neden olacaktır.” Biraz daha uzakta, Cherokeeelerin topraklarını azaltmak isteyen Georgia eyaleti, arazi sınırlaması davası açar. Federal temsilci, sadece beyazlar tarafından yapılan ve ters yönde olmayan arazi sınırlamasının hiçbir değerinin olmadığına dikkat çeker.

uluslar gibi muamele etti. Kızılderililerin içinde bulunduğu eyaletler onları bağımsız halklar olarak tanımak istemediler ve ormanlardan zorla çıkan bu insanları, kendi üst düzey görevlilerine, âdetlerine ve yasalarına tabi tutmaya giriştiler.²¹ Sefalet bu talihsiz Kızılderilileri medeniyete doğru itti, zulüm ise onları bugün yeniden barbarlığa doğru itiyor. Aralarından çoğu, yarı ekilmiş topraklarını terk ederek, yeniden vahşi yaşam alışkanlıklarına geri döndüler.

Güney eyaletlerinin yasa koyucuları tarafından kabul edilen despotik önlemlere, yöneticilerinin tavırlarına ve mahkemelerinin kararlarına dikkat edersek, Kızılderililerin tamamen kovulmalarının, herkesin çabalarının ortaya koyduğu nihai amaç olduğunu kolayca görürüz. Birlik'in bu kısmındaki Amerikalılar, Kızılderililerin sahip oldukları topraklara kıskançlıkla bakarlardı.²² Kızılderililerin henüz vahşi yaşamın geleneklerini tam olarak terk etmediklerini hissederek ve medeniyet onları toprağa sağlam bir biçimde bağlamadan önce, onları umutsuz hale getirmek ve topraklarını terk etmeye zorlamak isterler.

Yerel eyaletler tarafında zulüm gören Creekler ve Cherokeeeler, merkezî hükümete başvurur. Bu hükümet, onların talihsizliklerine kayıtsız kalmak istemedi ve samimi bir biçimde Kızılderililerin kalanını korumak ve kendisi onlara kefil olarak topraklarının mülkiyetini onlara vermek istedi.²³ Ama bu amacını uygulamaya geçmek istediğinde, eyaletler müthiş bir dirençle ona karşı koydular ve böylece Amerikan Birlik'ini tehlikeye atmamak için, zaten yarı yıkılmış bazı vahşi kabileler ölmeye terk edildi.

Kızılderilileri koruma konusunda aciz kalan federal hükümet, en azından onların kaderlerini yumuşatmak istedi. Bu amaçla, masraflarını ödeyerek onları başka yerlere taşımaya girişti.

Kuzey enleminin 33. ve 37. dereceleri arasında, kendisini sulayan ana ırmağın Arkansas'ın adını almış geniş bir bölge uzanıyordu. Bir yanında Meksi-

21 1829'da, Alabama eyaleti, Creeklerin topraklarını idari bölgelere böldü ve Kızılderili nüfusu Avrupalı görevlilere bağladı.

1830'da Mississippi eyaleti, Choctawları ve Chickasaları beyazlarla birlikte sınıflandırdı ve onların arasında şef olduğunu iddia eden kişinin 1.000 dolar para cezasına ve bir yıl da hapis cezasına çarptırılacağını açıkladı.

Mississippi eyaleti yasalarında, kendi toprakları içinde ikamet eden Chacta Kızılderililerini kapsadığında, Chactalar toplandılar; onların şefi, beyazların niyetinin ne olduğunu onlara anlattı ve beyazların onları tabi tutmak istedikleri yasaları onlara okudu: Vahşiler müşterek bir biçimde, yeniden çöllere dönmenin daha iyi olacağını ilan ettiler. (*Mississippi papers*)

22 Kızılderililerin komşuluğundan rahatsız olan Georgialılar mil kare başına yedi kişiden fazla kişinin düşmediği bir bölgeyi işgal ederler. Fransa'da, aynı boyutta alanda yüz altmış iki kişi bulunur.

23 1818'de, Kongre, Arkansas bölgesinin, Creeklerin, Choctawların ve Chickasaların elçileriyle birlikte Amerikalı komisyon üyeleri tarafından ziyaret edilmesini sağladı. Bu ziyareti, Kennerly, McCoy, Wash Hood ve John Bell emir verdi. Komisyon üyelerinin farklı raporlarına ve Kongre belgeleri arasında bulunan güncelerine bakınız (*House of Representatives*, sayı 87).

ka sınırı, öbür yanında ise Mississippi'nin kıyıları vardı. Çok sayıda dere ve ırmak onu kesiyordu ve iklim yumuşak, toprak ise verimliydi. Orada sadece bazı vahşi göçebe kabileler bulunuyordu. Birlik hükümeti, güneydeki Kızılderili nüfusundan geriye kalanları, Meksika'ya yakın komşu olan ve Amerikan sömürgelerine ise uzak mesafede bulunan bu bölgenin bir kısmına taşımak istiyordu.

1831 yılının sonunda, 10.000 Kızılderili Arkansas kıyıları üzerine indi; diğerleri de her gün oraya varıyordu. Ama Kongre, onların varlığını korumak isteyen kişiler arasında oybirliğiyle bir irade ortaya koyamadı: Bazı Kızılderililer, tiranlığın merkezinden uzaklaşmaya sevinçle razı oldular; en aydınları, büyümekte olan hasatlarını ve yeni evlerini terk etmeyi reddettiler; bazıları, eğer medeniyetin eserinin [yapımına] ara verildiyse, bu çalışmanın bir daha yeniden başlamayacağını düşünüyorlardı; henüz vahşi olan ve çiftçi bir halkın varlığını sürdürmesi için uygun olmayan bölgelerde, zar zor benimsedikleri yerleşik alışkanlıkları tamamıyla kaybetmekten korkuyorlardı; bu yeni çöllerde, göçebe düşmanlarla karşılaşacaklarını, onlara direnmek için, artık barbarlığın enerjisine sahip olmadıklarını ve medeniyetin güçlerini henüz yeterince kazanmadıklarını biliyorlardı. Kızılderililer ayrıca onlara teklif edilen sömürgelerde eğreti olan her şeyi kolayca fark ediyorlardı. Nihayetinde yeni sığınaklarında barış içinde yaşayabileceklerini kim onlara garanti edecekti? Birleşik Devletler onları korumaya çalışıyordu; ama şimdi oturdukları bölge de önceden en resmi anlaşmalarla garanti altına alınmıştı.²⁴ Bugün şu doğru ki Amerikan hükümeti onları topraklarından uzaklaştırmıyor, ama istila edilmelerine göz yumuyor. Birkaç sene sonra, kuşkusuz, şu anda onların etrafında baskı kuran aynı beyaz nüfus yeniden Arkansas'ın ıssız topraklarına adım atacaklardır; böylelikle onlar aynı kötülükleri yeniden yapacaklardır ama aynı çözümler bulunamayacaktır. Eninde sonunda topraksız kalacak olan Kızılderililerin, kaderleri olan ölüm boyun eğmeleri gerekecektir.

Birlik'in Kızılderililere yönelik yaklaşım tarzlarında, eyaletler tarafından yürütülen siyasete göre daha az açgözlülük ve şiddet vardır; ama iki hükümet de aynı şekilde iyi niyetten yoksundur.

Yasalarının Kızılderililer için yararlı olduğunu düşünen eyaletler, Kızılderililerin kendilerine boyun eğmektense uzaklaşmayı tercih edeceklerini dü-

24 1790'da Creeklerle yapılan anlaşmada şu madde bulunur: "Birleşik Devletler Creek ulusuna, Birlik'in bölgesinde sahip olduğu toprakları resmi olarak bırakmıştır."

Cherokee'lerle 1791 Temmuz'unda sonuçlanan anlaşma ise şu maddeyi içerir: "Birleşik Devletler, Cherokee ulusuna önceden teslim etmediği toprakları resmi olarak bırakmıştır. Bir Birleşik Devletler yurttaşı veya Kızılderili olmayan birisi Cherokee'lerin bölgesine yerleşirse, Birleşik Devletler, onları bu yurttaşın koruyacağını ve bu kişiyi Cherokee ulusuna istediği gibi cezalandırması için teslim edeceğini ilan eder." Madde 8.

şünürler. Bu talihsizlere batıda daimi bir sığınak veren merkezî hükümet ise, burasını onlar için garanti altına alamayacağını farkındadır.²⁵

Böylelikle, eyaletler zorbalıkla vahşileri kaçmaya zorlarlar; Birlik ise vaatleri ve kaynak yardımıyla bu kaçıışı daha rahat hale getirir. Bunlar aslında aynı amaca hizmet eden farklı yöntemlerdir.²⁶

“Evrene hâkim olan ilahi Tanrımızın iradesiyle, Kongre’ye verdikleri dilekçe-
de böyle diyorlardı Cherokeeeler,²⁷ Amerika’nın Kızılderili ırkı azaldı; beyaz
ırk ise büyüdü ve güçlendi.

Atalarınız bizim kıyılarımıza vardıklarında, Kızılderili güçlüydü ve her ne
kadar cahil ve vahşi de olsa, onları iyilikle karşıladı ve onların uyuşmuş ayak-
larını kuru toprak üzerinde dinlendirmelerine izin verdi. Bizim atalarımız ve
sizin atalarınız dostluk belirtisi olarak el sıkıştılar ve barış içinde yaşadılar.

Kızılderili, beyazların kendi ihtiyaçlarını gidermek için talep ettikleri her
şeyi ona vermeye gayret etti. O sırada Kızılderili efendi idi, beyaz ise ona yal-
varan kişiydi. Bugün manzara değişti: Kızılderili’nin gücü zayıfladı. Onun
komşularının sayısı arttıkça, kuvveti de gittikçe daha çok azalıyor ve şimdi
Birleşik Devletler olarak adlandırdığımız bölgede yaşayan kudretli kabileler-
den geriye sadece dünyevi felaketlerden de kurtulmayı başaran birkaç tanesi
kaldı. Önceden bizim aramızda kuvvetleriyle ünlü olan kuzeydeki kabileler,
neredeyse yok oldular. İşte Amerikan Kızılderililerinin kaderi budur.

Kendi ırkımızın sonuncuları olan bizlerin de mi ölmesi gerekiyor?

Çok eski zamanlardan beri ilahi mekânındaki müşterek Tanrımız, atala-
rımıza ikamet ettiğimiz toprakları vermişti; atalarımız bu mirası bize devret-
tiler. Biz de onu saygıyla koruduk, çünkü bu topraklar onların küllerini ta-
şıyor. Bu mirastan asla vazgeçmedik ve onu asla kaybetmedik. Alçak gönül-

25 Ama bu, onlara açık biçimde söz vermelerini ise engellemez. Başkanın Creeklere hitaben yazdığ-
ı 23 Mart 1829 tarihli mektuba bakınız (*Proceedings of the Indian Board in the City of New York*,
s. 5): “Büyük nehrin (Mississippi) ötesinde, atalarınız, der, sizi orada karşılamak için engin bir
bölge hazırladı. Oraya, beyaz kardeşleriniz sizi rahatsız etmeye gelmeyecekler; onların toprakla-
rınız üzerinde hiçbir hakları olmayacak. Çimenler büyüdüğü ve dereler aktığı sürece orada ço-
cuklarınızla birlikte barış ve bolluk içinde yaşayabileceksiniz. Bu topraklar sonsuza kadar size
ait olacak.”

Savaş bakanlığı sekreterinin Cherokeeelere yazdığı 18 Nisan 1829 tarihli bir mektupta, bu gö-
revli, onlara şu anda oturdukları bölgeden yararlanma haklarının korunmasıyla övünememele-
ri gerektiğini bildirir; ama Mississippi’nin diğer tarafında oldukları zaman, bu güvenceyi onla-
ra verir (Aynı eser, s. 6): Sanki şu anda elinde bulunmayan güç, gerektiği zaman elinde bulu-
nabilecekmış gibi!

26 Kızılderililere yönelik eyaletlerin ve Birlik’in takip ettiği siyasetle ilgili tam bir fikir sahibi olmak
için, şu belgeleri incelemek gerekir: 1- Eyaletlerin Kızılderililerle ilgili yasaları (Bu bilgiler yasal
belgelerde bulunur, 21. Kongre, sayı 319); 2- Aynı konuda Birlik’in yasaları ve özellikle 30 Mart
1802 tarihli yasa (Bu yasalar Story’nin *Laws of the United States* adlı eserinde bulunur); 3- Son
olarak Birlik’in Kızılderili kabilelerle güncel ilişki durumunu tespit etmek için, Savaş Bakanlığı
sekreteri Cass’ın hazırladığı rapora bakınız (29 Kasım 1823).

27 19 Kasım 1829. Bu dilekçe olduğu gibi çevrildi.

lkle size Şunu sormamıza izin verin: Bir halkın bir ülkede sahip olabileceği en iyi hak miras ve geçmişinin zilyetlik hakkından başka ne olabilir? Georgia eyaleti ve Birleşik Devletler başkanının bugün bu hakkı kaybettiğimizi iddia ettiklerini biliyoruz. Ama bu bize temelsiz bir iddia gibi geliyor. Hangi ağda bunu kaybettik? Yurdumuzdan mahrum kalmak için hangi suçu işledik? Biz, bağımsızlık savaşı sırasında Büyük Britanya kralının bayrağı altında savaşmakla mı suçluyorsunuz? Eğer bahsettiğiniz suç buysa, neden bu savaşı takiben yapılan ilk anlaşmada topraklarımızın mülkiyetini kaybettiğimizi resmi olarak aıklamadınız? O zaman neden bu anlaşmaya şöyle bir madde eklediniz: Birleşik Devletler, Cherokee ulusuyla barış yapmak istemektedir, ama savaşta taraf oldukları için onları cezalandırmak amacıyla, artık onları sadece kiracılar olarak gördüğümüzü ve Cherokee'lere komşu olan eyaletler onları uzaklaştırmak istedikleri zaman onların da buna boyun eğeceğini ilan ediyoruz. O zaman, bu biçimde konuşmanın yeri ydi. Ama kimse bunu düşünmeyi aklına getirmede ve atalarımız, sonucunda en kutsal haklarından mahrum kalacakları ve ülkelerini terk edecekleri bir anlaşmaya asla razı olmazlardı.”

Kızılderililerin söyledikleri işte bunlardı: Onların söyledikleri doğrudur; öngördükleri şey de bana göre kaçınılmazdır.

Kuzey Amerika Kızılderililerinin kaderine hangi taraftan bakarsanız bakın, sadece telafisi olmayan kötülükler grrsnz. Vahşi olarak kaldıklarında, sürekli ileri itiliyor ve hareket halinde tutuluyorlar; medenileşmek istediklerinde, onlardan daha medenî olan insanlarla kurdukları bağlantı, onları yine zulme ve sefalete teslim ediyor. O çölden bu le dolaşmaya devam ettiklerinde, yok oluyorlar; bir yere yerleşmeye girmiştiklerinde ise, yine yok oluyorlar. Onlar sadece Avrupalıların yardımıyla aydınlanabilirler ama Avrupalıların yaklaşımı onları baştan çıkartıyor ve barbarlığa doğru yeniden itiyor. Onlar kendi yalnızlıklarıyla baş başa bırakıldıķa, teamüllerini değiştirmeyi reddederler ve nihayetinde değiştirmeyi istemeye zorlandıkları zaman, artık bunu yapmak için zamanları yoktur.

İspanyollar, köpeklerini, yabanıl hayvanların üzerine salar gibi Kızılderililerin zerine salarlar. Yeni dünyayı sanki bir baskınla ele geçirilmiş bir şehir gibi ayırt etmeksizin ve acımasızca yağmalarlar, ama her şeyi yok edemezler, gazabın da bir sonu vardır: Katliamlardan kurtulan Kızılderili nüfusun kalanı nihayetinde galip gelenlerle birleştiler ve onların dinlerini ve teamüllerini kabul ettiler.²⁸

Yerlilere yönelik Birleşik Devletler'deki Amerikalıların tavrı tersine en saf form ve yasallık sevgisini gösteriyordu. Kızılderililerin vahşi durumda kal-

28 Bu sonuç için İspanyollar onurlandırılmamalıdır. Eğer Kızılderili kabileler, Avrupalıların geldiği anda, tarımla uğraşıp toprağa bağlanmasalardı, kuşkusuz Kuzey Amerika'da olduğu gibi, Güney Amerika'da da yok edilmiş olurlardı.

malari şartıyla, Amerikalılar onların işlerine hiç karışmaz ve onlara bağımsız halklar olarak muamele ederler; onların topraklarını bir anlaşma yoluyla kazanmaksızın işgal etmeye cüret etmezler. Eğer tesadüfen Kızılderili bir ulus kendi bölgesinde artık yaşayamıyorsa, onlara kardeşçe el uzatır ve onu atalarının ülkesinin dışında ölmesi için kendileri götürürlerdi.

İspanyollar, örneği olmayan canavarca tavırlarının yardımıyla, utanç verici bir tavır takınarak, ne Kızılderili ırkın kökünü kazımayı başarabilirdi ne de onlarla haklarını paylaşmayı engelleyebilirdi. Birleşik Devletler'deki Amerikalılar bu iki yönlü sonuca olağanüstü bir kolaylıkla, sakın bir biçimde, yasal olarak, insancıl bir şekilde, kan dökmeksizin, dünyanın nazarında önemli ahlâki²⁹ ilkelerden birisini bile ihlal etmeksizin ulaştı. Beşeriyetin yasalarına daha çok saygı duyarak insanları yok edemezsiniz.

Birleşik Devletler'de Siyah Irkın Edindiği Konum;³⁰ Onun Mevcudiyetinin Beyazları Karşı Karşıya Bıraktığı Tehlikeler

Eski dönemlerden çok modern dönemlerde köleliği yürürlükten kaldırmak ve onun izlerini yok etmek neden daha zordur? – Birleşik Devletler'de, beyazların siyahlara karşı önyargıları, köleliği ortadan kaldırdığımız ölçüde daha çok güçleniyor – Kuzey ve güney eyaletlerinde zencilerin durumu – Amerikalılar neden köleliği yürürlükten kaldırdılar? – Köleyi gaddar hale getiren kulluk, efendiyi yoksullaştırır – Ohio'nun sağ ve sol yakaları arasında gözlenen farklılıklar – Bunları neyle temellendirmek gerekir? – Siyah ırk, tıpkı kölelik gibi, güneye doğru geriler – Bu nasıl açıklanabilir? – Güney eyaletlerinin köleliği yürürlükten kaldırma konusunda karşılaştıkları güç-

29 Kızılderili meselesiyle ilgilenen komite adına, Bell tarafından hazırlanan 24 Şubat 1830 tarihli rapora bakınız. Bu raporda Kızılderili sorunu çok mantıksal nedenlerle temellendirilir (s. 5) ve bilgilç bir biçimde şu ispatlanır: "The fundamental principle, that the Indians had no right by virtue of their ancient possession either of soil, or sovereignty, has never been abandoned expressly or by implication." Yani Kızılderililerin eski mülkleri gereğince, hiçbir mülkiyet, egemenlik hakkına sahip olmadıklarına dair temel ilkenin, ne açık biçimde ne de zımnen, asla terk edilmediği ispatlanır.

Usta bir kalem tarafından yazılmış olan bu raporu okurken, ilk kelimelerden itibaren, yazarın, soyut ve teorik ilkeler olarak adlandırdığı doğal haklara ve akla dayalı argümanlardan kolaylıkla ve rahatça kurtulmasına şaşırsınız. Bunu ne kadar çok düşünürsem, medenî insan ile medenî olmayan insan arasında adalet konusunda var olan tek farkın şu olduğuna daha çok inanıyorum: Birisinin ihlal etmekten memnun olduğu hakların adaletini diğeri tanımaz.

30 Bu konuyu ele almadan önce, okuyucuya bir uyarı yapmak zorundayım. Bu eserin başında bahsettiğim ve yayınlanmak üzere olan bir kitapta, yol arkadaşım Gustave de Beaumont, Birleşik Devletler'in beyaz nüfusunun içinde zencilerin konumunun ne olduğunu Fransa'ya göstermeyi amaçlar. De Beaumont, benim konumun sadece şöyle bir bahsetmeme olanak tanıdığı bir sorunu derinden inceledi.

Çok fazla sayıda yasal ve tarihsel, çok değerli ve hiç bilinmeyen belgeleri içeren onun bu kitabı ayrıca hakikate dayalı bir manzara sunar. İnsanların doğadan ve beşeriyetten uzaklaşmaya başladıkları vakit, nasıl aşırı tiranlığa doğru yavaş yavaş itildiklerini anlamak isteyen kişilerin okuması gereken kitap de Beaumont'un eseridir.

Kızılderililer, yaşadıkları gibi, tecrit halde öleceklerdir, ama zencilerin ka-
deri, Avrupalıların kaderiyle birlikte yazılmıştır adeta. Bu iki ırk birbirlerine
bağlıdır ama birbirlerine karışmazlar. Onlar için, birbirleriyle birleşmek
kadar tamamen birbirlerinden ayrılmaları da güçtür.

Birleşik Devletler'in geleceğini tehdit eden tüm kötülüklerden en korkun-
cu, onların topraklarında siyahların mevcudiyetinden doğar. Birlik'in mev-
cut sıkıntılarının ve gelecekteki tehlikelerinin nedenini araştırırsak, hare-
ket ettiğimiz noktadan sonra neredeyse her zaman bu temel olguya ulaşırız.

İnsanların, kalıcı kötülükler yaratabilmeleri için muazzam ve daimi çaba-
lara ihtiyaçları vardır; ama gizlice dünyaya nüfuz eden bir kötülük vardır:
Bu öncelikle iktidarın olağan istismarının içinde hemen fark edilir; bu kö-
tülük, tarihin ismini saklamadığı bir insanla başlar; yeryüzündeki bir nok-
taya lanetli bir tohum gibi bırakırız; o da kendi kendisinden beslenir, kolay-
ca yayılır ve doğal olarak onu benimseyen toplumla birlikte çoğalır: Bu kö-
tülük köleliktir.

Hristiyanlık kulluğu yıktı; 16. yüzyılın Hristiyanları da onu yeniden kur-
du. Buna karşın, köleliği toplumsal sistemlerinde sadece bir istisna olarak
kabul ettiler ve onu sadece tek bir beşerî ırkla sınırlandırmaya özen gösterdi-
ler. Böylelikle beşeriyete daha az ağır ama iyileştirilmesi son derece güç olan
bir darbe vurdular.

İki şeyi özenle ayırmak gerekir: Kendinde kölelik ve neticeleri.

Kölelik tarafından üretilen doğrudan kötülükler, modernlerde olduğu gi-
bi eskilerde de neredeyse aynıdır, ama bu kötülüklerin neticeleri farklıdır.
Eskilerde, köle efendisiyle aynı ırka aitti ve genellikle eğitim ve bilgi bakımın-
dan ondan daha üstündü.³¹ Sadece özgürlük onları birbirlerinden ayırıyordu;
özgürlük verildiğinde ise, köle ve efendi kolayca birbirlerine karıştırdı.

Eskilerin o halde, kendilerini kölelikten ve onun sonuçlarından kurtar-
mak için çok basit bir yöntemleri vardı. Bu yöntem azat etmeydi ve onlar bu
yöntemi genel olarak kullanmaya başlar başlamaz, başarılı oldular.

Antikitede esaret sona erdikten sonra kulluğun izleri birkaç zaman boyun-
ca yine devam ediyordu.

İnsanı kendisinden daha aşağı düzeyde bulunan kişiyi, kendisinin eşiti ol-
duktan uzun zaman sonra bile, küçümsemeye iten doğal bir önyargı vardır.

31 Antikite'nin en ünlü yazarlarının birçoğunun köle olduğunu biliyoruz: Ezop ve Terentius bun-
lardandır. Köleler her zaman barbar uluslardan gelmezlerdi: Savaşlar çok medenî insanları bile
kul haline getirdi.

Talihin veya yasanın neden olduğu reel eşitsizliğin yerine her zaman, kaynağını teamüllerden alan imgesel eşitsizlikler geçer. Ama eskilerde, köleliğin bu ikincil etkisinin bir sonu vardı. Azat olan, özgür kökenli insanlara öyle çok benziyorlardı ki, onlar arasında azat olanı ayırt etmek imkânsız oluyordu.

Eskilerde en güç olan şey, yasaları değiştirmekti; modernlerde ise teamülleri değiştirmektir. Bizim için ise, reel güçlük, Antikite'nin onu bitirdiğini düşündüğü yerde başlar.

Bu, modernlerde köleliğin maddi olmayan ve geçici olgusu, ırk farklılığının maddi ve daimi olgusuyla çok vahim biçimde birleşmiş olmasından kaynaklanır. Köleliğin hatırası, ırkın şerefini sarsar ve ırk da köleliğin hatırasını devam ettirir.

Yeni dünyanın kıyıları üzerine özgür bir biçimde gelen Afrikalı yoktur. Buradan şu sonuç çıkar: Bugün orada bulunan Afrikalıların hepsi ya köledirler ya da azat edilmişlerdir. Böylelikle zenci, varoluşuyla utanç verici dışsal bir izi tüm torunlarına devreder. Yasa kulluğu yok edebilir; ama onun izini yok edebilecek tek kişi sadece Tanrı'dır.

Modern köle efendisinden sadece özgürlük açısından ayrılmaz, kökeni itibarıyla da ayrılır. Zenciyi özgür kılabilirsiniz ama Avrupalının karşısında bir yabancı olmamasını sağlayamazsınız.

Üstelik hepsi bu değil: Aşağı bir konumda doğan bu insana, kulluğun bizim aramıza getirdiği bu yabancıya beşeriyetin genel özelliklerini güç bela tanıyoruz. Yüzü bize gudubet gibi, kavrayışı ise sınırlı, beğenileri de bayağı gibi görünüyor. Neredeyse onu vahşi ile insan arasında ara bir varlık olarak göreceğiz.³²

Modernler köleliği yürürlükten kaldırdıktan sonra o halde, ondan daha anlaşılabilir ve daha dayanıklı olan üç önyargıyı da yıkmaları gerekir: efendinin önyargısı, ırk önyargısı ve nihayetinde beyazın önyargısı.

Doğanın hepimizi benzer ve yasanın da eşit kıldığı insanlar arasında doğma mutluluğuna nail olan bizler için, Amerikalı zenciyi Avrupalıdan ayıran aşılabilir alanı anlamak çok zordur. Ama benzeşim kurarak, bununla ilgili ufak bir fikre sahip olabiliriz.

İlkelerini sadece yürürlükteki yasalardan alan önemli eşitsizlikleri daha önce aramızda gördük. Tamamen yasal bir eşitsizlikten daha imgesel ne olabilir? Açıkça birbirine benzeyen insanlar arasında kurulan kalıcı farklılıklardan insanın güdülerine daha aykırı olan ne olabilir? Buna karşın bu farklılıklar yüzyıllar boyunca sürdürüldü; binlerce yerde hâlâ sürdürülüyor ve bunlar her yerde zamanın güçlülükle silebildiği imgesel izler bırakıyorlar. Eğer sa-

32 Beyazların eski kölelerin entelektüel ve ahlâki bayağılığıyla ilgili fikri terk etmeleri için, zencilerin değişmeleri gerekir ama bu fikir var olduğu sürece onlar da değişmezler.

dece yasayla yaratılan eşitsizliğin kökünü kazımak böylesine güçse, bizzat doğada kalıcı temellere sahipmiş gibi görünen eşitsizliği nasıl yok edebiliriz?

Ben ise, yapıları nasıl olursa olsun, aristokratik teşekküllerin, halk kitlesinin içinde nasıl güçlkle eridiğini ve kendilerini halktan ayıran ideal bariyerleri korumak için yüzyıllar boyunca gösterdikleri aşırı çabayı düşündüğüm zaman, görünür olan ve yok edilemeyen izlere dayalı bir aristokrasinin yok olmasını görmek konusunda umutsuzluğa kapılıyorum.

Bu nedenle bana öyle geliyor ki, Avrupalıların bir gün zencilerle birleşeceğini umut eden kişiler hayal kuruyorlar. Aklım buna inanmama izin vermiyor ve olaylarda da bu yönde bir işaret görmüyorum.

Şimdiye kadar, beyazlar, kuvvetli oldukları her yerde, zencileri itibarsızlaştırdılar ya da kul yaptılar. Zenciler ise güçlü oldukları her yerde, beyazları yok ettiler. Bu iki ırk arasında sonsuza kadar göz önünde tutulacak tek hesap budur.

Günümüzün Birleşik Devletleri'ni düşündüğümde, ülkenin belli bir bölgesinde, teamüllerin değil de, iki ırkı birbirinden ayıran yasal engellerin azalma eğilimi gösterdiğini görüyorum: Bir yandan kölelikten vazgeçildiğini fark ediyorum, diğer yandan ise onun neden olduğu önyargı sarsılmıyor.

Birlik'in zencilerin artık köle olmadığı kısmında, zenciler beyazlara yaklaşırlar mı? Birleşik Devletler'de ikamet eden her kişi, bunun tam tersi bir etkinin ortaya çıktığını fark edecektir.

Bana öyle geliyor ki ırkla ilgili önyargılar, köleliği yürürlükten kaldırmış eyaletlerde, köleliğin var olmaya devam ettiği eyaletlerden daha güçlüdür. Bu önyargılar, hiçbir yerde kulluğu tamamen yok etmiş eyaletlerdeki kadar hoşgörüsüz değildir.

Birlik'in kuzeyinde yasa zencilerin ve beyazların meşru birliktelikler oluşturmalarına olanak tanır; ama kamuoyu bir beyazın zenci bir kadınla evlenmesini rezillik olarak görür. Zira böyle bir olayı onlara açıklamak çok zor olurdu.

Köleliğin yürürlükten kaldırıldığı neredeyse tüm eyaletlerde zencilere seçme hakkı verildi; ama eğer onlar oy kullanmaya giderlerse, yaşamlarını riske atarlar. Mazlum durumda olan zenciler dava açabilirler ama karşılarında yargıç olarak yine sadece beyazları bulurlar. Buna karşın yasa onlara jüri üyesi olma hakkı tanır, ama önyargılar nedeniyle onlar bunu reddederler. Onların çocukları, Avrupalıların torunlarının eğitim aldığı okula gidemezler. Tiyatrolarda, altın da verseler, önceden kendisinin efendisi olan kişinin yanma oturma hakkına sahip olamazlar. Hastanelerde, ayrı yatarlar. Siyahların beyazlarla aynı Tanrı'ya yakarmalarına izin verilir ama onlar aynı çatı altında Tanrı'ya dua edemezler. Siyahların kendi papazları ve ibadethaneleri vardır. Gökyüzünün kapıları onlara kapalı değildir, yeter ki eşitsizlik öbür dünya-

nın kapısında durdurulsun. Bir zenci öldüğünde, onun kemikleri bir kenara atılır ve eşit biçimde ölürlen bile koşulları farklıdır.

Yani zenci özgürdür, ama kendisinin eşiti olduğu ilan edilen kişinin ne haklarını, ne zevklerini, ne işlerini, ne acılarını, ne de mezarını paylaşabilir. Onunla hiçbir yerde karşılaşamaz, ne yaşamda ne de ölümdede.

Köleliğin hâlâ devam ettiği güneyde, zencilerin ayrı tutulmasına daha az özen gösterilir. Hatta zenciler kimi zaman beyazların çalışmalarını ve eğlencelerini paylaşırlar. Hatta belli bir noktaya kadar onların birbirleriyle birleşmelerine de rıza gösterilir. Yürürlükteki yasalar siyahlar için çok katıyken, onlara yönelik tavırlar çok hoşgörölü ve çok yumuşaktır.

Güneyde efendi kölesini kendi düzeyine yükseltmekten korkmaz, çünkü bilir ki eğer isterse onu yok edebilecektir. Kuzeyde beyaz, kendisini daha aşağı bir ırktan ayıran bariyeri artık ayırt edemez ve bir gün onunla karışmaktan korktuğu için zenciden uzaklaşmaya büyük bir özen gösterir.

Güney Amerika'da, doğa, hukukun gereğini yaparak, bir an için beyazlar ve siyahlar arasında eşitliği kurar. Kuzeyde, kibir insanın en buyurgan tutkularını bile susturur. Eğer Kuzey Amerika'daki yasa koyucular zenci kadının yatağını paylaşmaması gerektiğini ilan etselerdi, Kuzey Amerikalı belki zenci kadını geçici isteklerinin metresi yapmaya razı olabilirdi; ama burada zenci kadın beyazın eşi olabilir ve beyaz bir çeşit korkuyla ondan uzaklaşır.

Birleşik Devletler'de zencileri uzak tutan önyargı, zenciler köle olmayı bıraktıkları oranda artıyor ve eşitsizlik ise yasalardan çıkarıldığı ölçüde de ağırlaşıyor gibi görünüyor.

Ama eğer Birleşik Devletler'de ikamet eden bu iki ırkın birbirlerine karşı konumları gösterdiğim gibiyse, neden Amerikalılar Birlik'in kuzeyinde köleliği yürürlükten kaldırdılar? Neden bunu orta bölgelerde koruyorlar? Bu bölgede köleliğin koşullarının ağırlaştırılmasının nedeni nedir?

Bunlara cevap vermek kolaydır. Birleşik Devletler'de köleliğin yok edilmesi, zencilerin değil de, beyazların yararınaadır.

İlk zenciler 1621 yıllarında Virginia'ya getirildi.³³ O halde Amerika'da, yeryüzünün geri kalanında olduğu gibi, kulluk güneyde doğdu. Buradan gitgide yayıldı ama kölelik kuzeye doğru tırmandığı ölçüde, kölelerin sayısı da azalıyordu.³⁴ New England'da her zaman çok az zenci görüldü.

33 Beverley'nin *Histoire de la Virginie*'sine bakınız. Ayrıca *Mémoires de Jefferson*'da, zencilerin Virginia'ya gelişleriyle ilgili tuhaf detaylara ve 1778'de ithalatın yasaklanmasıyla ilgili ilk belgeye bakınız.

34 Kölelerin sayısı kuzeyde daha azdır ama burada kölelikten kaynaklanan avantajlar güneye göre daha çok bilinmiyor değildir. 1740'ta New York eyaletinin yasama meclisi, kölelerin doğrudan ithalini mümkün olduğunca desteklemek gerektiğini ve dürüst tüccarların cesaretini kırmaya yol açabilecek kaçakçılığın ağır biçimde cezalandırılacağını açıkladı (*Kent's Commentaries*, cilt II, s. 206).

Massachusetts'in tarihsel koleksiyonunda (cilt IV, s. 193), Belknap'ın New England'daki kölelik üzerine ciddi araştırmaları bulunur. Bundan anlıyoruz ki, 1630'dan itibaren köleler getiril-

Sömürgeler kuruldu; bir yüzyıl geçmişti bile ve olağanüstü bir olgu tüm dikkatleri üzerine çekmeye başlamıştı. Neredeyse hiç kölesi olmayan vilayetlerde kölesi olanlara nazaran çok daha hızlı biçimde nüfus, zenginlik ve rahatlık artıyordu.

Buna karşın birincilerde, burada ikamet eden kişi toprağını kendisi işlemekle veya başka bir kişinin hizmetini kiralamakla yükümlüydü; ikincilerde ise, bu kişi, emeğinin karşılığını alamayan işçilere sahipti. O halde bir tarafta çalışma ve masraf, diğer tarafta ise dinlenme ve tasarruf vardı, bunlara karşın avantaj birincilerdeydi.

Bu sonucu açıklamak çok zor görünüyordu çünkü, aynı Avrupa ırkına ait olan göçmenler aynı alışkanlıklara, aynı medeniyete, aynı yasalara sahipti ve sadece çok az hissedilir olan farklarla birbirlerinden ayrılıyorlardı.

Zaman ilerliyordu: Atlantik Okyanusu'nun kıyılarını terk eden Anglo-Amerikalılar batının ıssız topraklarında her gün daha ileri gidiyorlardı; yeni tarlalarla ve iklimlerle karşılaşılıyorlardı; burada farklı doğadan engelleri alt etmeleri gerekiyordu; ırkları birbirine karışıyordu, güneydeki insanlar kuzeye çıkıyordu, kuzeydekiler de güneye iniyordu. Tüm bu olayların ortasında her adımda aynı olay ortaya çıkıyordu ve genellikle köleliğin bulunmadığı sömürge, köleliğin yürürlükte olduğu sömürgeye göre daha kalabalık ve daha refah içinde oluyordu.

İlerledikçe, o halde, köle için merhametsiz olan kulluğun, efendi için ölümcül olduğunu sezinlemeye başlıyorduk.

Ama bu hakikat, Ohio kıyılarına varıldığında nihai olarak kanıtlanıyordu.

Kızılderililerin özellikle Ohio veya Güzel Nehir olarak adlandırıldığı ırmak, insanın şimdiye kadar ikamet ettiği en muhteşem vadilerden birini sular. Ohio'nun iki yakası üzerinde, toprağın çiftçiye her gün bitmez tükenmez hazineler sunduğu inişli çıkışlı araziler uzanır: İki yaka üzerinde hava sağlığa yararlı ve iklim de ılımandır; her bir yaka geniş bir eyaletin iki uç sınırını oluşturur. Ohio'nun akarken iz bıraktığı binlerce kavisi soldan takip eden yaka Kentucky adını alır; diğeri ise adını bizzat nehirden alır. İki eyalet sadece tek bir noktada birbirlerinden ayrılırlar: Kentucky köleleri kabul eder, Ohio eyaleti ise köleliği reddeder.³⁵

Akıntıyla Mississippi nehrinin ağzına kadar gitmesi için Ohio'nun ortasına bırakılan bir gezgin, o halde adeta özgürlük ve kulluk arasında bir gemi yolculuğu yapar. Hangi yakanın beşeriyet için daha uygun olduğu konu-

di ama o zamandan beri yürürlükteki yasalar ve teamüller köleliğe karşıt durumdaydı.

Aynı zamanda bu bölgede kamuoyunun ve ardından yasaların kulluğu yok etmeyi başarma biçimine bakınız.

35 Ohio sadece köleliği kabul etmemezlik etmez, aynı zamanda kendi bölgesine özgür zencilerin girmesini de yasaklar ve onların buradan bir gelir elde etmelerine engel olur. Ohio'nun yasalarına bakınız.

sunda bir yargıda bulunmak amacıyla yalnızca etrafına bir göz atması yeterli olacaktır.

Nehrin sol yakası üzerinde nüfus azdır; zaman zaman yarısı çöl olan arazilerde kaygılı bir havayla koşan köle toplulukları görülür; yabancı orman sürekli yeniden görünür olur; diyebiliriz ki toplum uyuşuk durumdadır; insanlar işsiz görünür, doğa ise etkinlik ve yaşamın bir imgesini sunar.

Sağ yakada ise tersine, endüstrinin var olduğunu uzaktan gösteren anlaşılabilir bir uğultu duyulur; bereketli hasatlar tarlaları kaplar; zarif evler çiftçilerin beğenisini ve özenini haber verir; her tarafta rahatlık görünürdür; insan burada zengin ve hoşnuttur: O çalışır.³⁶

Kentucky eyaleti 1775'te kuruldu, Ohio eyaleti ise bundan sadece on yıl sonra: Amerika'da on yıl Avrupa'da yarım yüzyıldan fazladır. Bugün Ohio'nun nüfusu, Kentucky'nin nüfusundan 250.000 kişi fazladır.³⁷

Köleliğin ve özgürlüğün bu değişik etkileri kolaylıkla anlaşılır. Bunun için, Antik medeniyetler ile günümüzün medeniyeti arasında bulunan farklılıkları açıklamak yeterlidir.

Ohio'nun sol yakası üzerinde çalışma kölelik fikriyle karışır; sağ yakasında ise rahatlık ve ilerleme fikriyle; bir yanda çalışmak küçümsenir, diğer yanda ise şeref verir. Nehrin sol yakasında, beyaz ırktan olan işçiler bulamazsınız, onlar kölelere benzemekten korkarlar; çalışma konusunda zencilerin çabalarına güvenmek gerekir; sağ yakada ise, bir işsiz bile bulamazsınız: beyazlar etkinliklerini ve kavrayışlarını tüm çalışmalarda gösterirler.

O halde Kentucky'de toprağın doğal zenginliğini sömürmekle yükümlü olan insanlar ne gayretlerini ne de bilgilerini gösterirler; oysa bu iki şeye sahip olanlar ya hiçbir şey yapmazlar ya da endüstriyi kullanmak ve utanç duymaksızın endüstriyi işletmek için Ohio'ya geçerler.

Kentucky'de efendilerin kölelere ödeme yapmak zorunda olmaksızın onları çalıştırdığı doğrudur, ama onların çalışmalarından az ürün alırlar, oysa özgür işçilere verecekleri para onların çalışmalarının karşılığını fazlasıyla geri verecektir.

Özgür işçiye para ödenir ama o işi köleden daha hızlı yapar ve uygulamadaki hız, ekonominin önemli unsurlarından birisidir. Beyaz yardımını satar, ama bu yardım sadece yararlı olduğu zaman alınır; siyah, hizmetlerinin karşılığında hiçbir şey talep edemez, ama onun her zaman beslenmesi gerekir;

36 Ohio'da aktif olanlar sadece bireyler değildir; eyalet de muazzam girişimlerde bulunur. Ohio eyaleti Erié gölü ile Ohio arasına bir kanal yaptı. Bu kanal boyunca Mississippi vadisi kuzeydeki ırmaklarla birleşir. New York'a gelen Avrupalı tüccarlar bu kanal sayesinde, kıtada beş yüz fersahtan fazla mesafeyi suyla geçip, New Orleans'a kadar inebilirler.

37 1830'da yapılan nüfus sayımına göre tam rakamlar şöyledir:

Kentucky: 688.844.

Ohio: 937.669.

onu olgunluk yaşında olduğu gibi yaşlılığında da, gençliğinin verimli çağlarında olduğu gibi yararsız çocukluğunda da, sağlıkta olduğu gibi hastalıkta da desteklemek gerekir. Böylelikle aslında sadece ödeme yaparak bu iki insanın emeğine sahip oluruz: Özgür işçi bir maaş alır; köle ise eğitim, besinler, ilgi ve giysiler alır. Efendinin kölenin bakımı için harcadığı para azar azar ve detaylarda ortaya çıkar; bu giderler güçlükle fark edilir. İşçiye verilen ücret ise, bir kalemde kendisini gösterir ve sanki onu alan kişinin değeri artmış gibi görünür; oysa aslında köle özgür insandan daha pahalıdır ve onun emeği de daha az üretkendir.³⁸

Köleliğin etkisi daha da uzaklara kadar yayılır; bizzat efendinin ruhuna kadar nüfuz eder ve onun fikirlerini ve beğenilerini sürdürmesinde bir iz bırakır.

Ohio'nun iki yakası üzerinde doğa insana girişimci ve enerjik bir karakter verdi; ama nehrin her bir tarafında bu müşterek özellik farklı bir biçimde kullanıldı.

Kendi çabalarıyla yaşamakla yükümlü olan sağ yakanın beyazı, varoluşunun temel amacını maddi rahatlığında bulur. İkamet ettiği eyalet, onun endüstrisine bitmez tükenmez kaynaklar sağlar ve onun etkinliği için her zaman cezbedici unsurlar sunar. Onun kazanma şevki, beşerî tamahkârlığın olağan sınırlarını aşmıştır. Zenginlik isteğiyle kıvranan beyazı, talihin ona sunduğu tüm yollara gözü pek biçimde girerken görürüz. Beyaz, ayırt etmeksizin denizci, istihkâm eri, fabrika sahibi, çiftçi olur ve bu farklı mesleklerle ilgili çalışmalara veya tehlikelere aynı sebatkâr tavırla katlanır. Onun dehasının kaynağında olağanüstü bir şeyler vardır, kazanma açgözlülüğünde ise bir çeşit kahramanlık.

Sol yakanın Amerikalısı sadece çalışmayı küçümsemez, aynı zamanda çalışmanın başarabileceği her türlü girişimi de küçümser. Üretici olmayan bir rahatlıkla yaşayan bu Amerikalının zevkleri de işsiz insanların zevkleridir. Ona göre para değerini biraz kaybetmiştir. Heyecan ve zevkten daha az olacak biçimde talihini izler. Komşusunun başka yerde gösterdiği enerjiyi ken-

38 Özgür işçilerin bol bulunduğu her yerde, onların çalışmalarını kölelerinkinden daha verimli ve daha ekonomik kılan nedenlerden bağımsız olarak, Birleşik Devletler'e özgü bir başka nedene dikkat çekmemiz gerekir: Birlik'in tüm toprakları üzerinde, sadece Meksika Körfezi'nde Mississippi'nin kıyılarında, bu nehrin ağzının yakınlarında şeker kamışını başarıyla işleme yolu bulundu. Louisiana'da şeker kamışı üretimi aşırı avantajlıdır: Çiftçi hiçbir yerde çalışmalarının karşılığını bu kadar büyük oranda geri almaz. Üretim giderleri ile ürün arasında her zaman belli bir ilişki kurulduğunda, kölelerin fiyatı Louisiana'da çok yüksektir. Zira Louisiana konfederale eyaletlerden birisi olduğundan beri, oraya Birlik'in her tarafından köleler taşınabilir. New Orleans'ta bir köleye ödenen ücret o halde, tüm diğer pazarlarda kölelerin ücretini yükseltir. Buradan şu sonuç çıkar: Toprağın az ürün verdiği eyaletlerde, köleler tarafından yapılan üretimin maliyeti hayli yüksek olmaya devam eder; bu da özgür işçilerin rekabetine büyük bir avantaj sağlar.

di tarafına taşır; avlanmayı ve savaşı tutkulu biçimde sever; bedeninin en şiddetli egzersizlerinden hoşlanır. Silah kullanımını iyi bilir ve bireysel dövüşlerde yaşamını öne sürmeyi çocukluğundan itibaren öğrenir. O halde, kölelik beyazların sadece zengin olmasını engellemez, aynı zamanda bu istekten onları vazgeçirir.

Kuzey Amerika'nın İngiliz sömürgelerinde iki yüzyıldan beri aralıksız olarak zıt yönlerde etki yapan bu nedenler, güney insanının ticari kapasitesiyle kuzey insanının bu kapasitesi arasında olağanüstü bir farklılığı doğurdu. Bugün sadece kuzeyin gemileri, fabrikaları, demir yolları ve kanalları vardır.

Bu farklılık, sadece kuzey ve güneyi karşılaştırarak değil, aynı zamanda güneydeki sakinleri kendi aralarında karşılaştırarak da görülür. Birlik'in güney eyaletlerinde ticari girişimlerde bulunan ve köleliği kullanmaya çalışan neredeyse tüm insanlar kuzeyden gelmiştir. Her gün kuzeydeki insanlar, rekabetin kendileri için daha az korkutucu olduğu Amerika'nın bu bölgesine doğru yayılırlar. Oradaki sakinlerin görmediği kaynakları keşfederler ve beğenmedikleri bir sisteme boyun eğerek, bu sistemi kuranların da sonradan desteğini alan daha iyi bir fırsat yakalamayı başarırlar.

Benzerliği daha ileri götürmek isteseydim, kuzey ve Güney Amerikalıların karakterleri arasında görülen neredeyse tüm farklılıkların kölelikle birlikte doğduğunu kanıtlayabilirdim, ama bu, konumun sınırlarını aşmak olurdu. Şu anda kulluğun tüm etkilerinin neler olduğunu değil, onun köleliği kabul edenlerin maddi refahı üzerindeki etkilerini araştırıyorum.

Köleliğin zenginliğin üretimi üzerindeki etkisi Antikitede tamamen yarım yamalak biçimde biliniyordu. Kulluk böylece tüm medenî uluslarda var oluyordu ve kulluğu bilmeyen halklar, barbarlardı.

Aslında Hristiyanlık, sadece kölelerin haklarını geçerli kılarak köleliği yıktı. Günümüzde artık efendi adına köleliğe saldıramazsınız: Bu konuda menfaat ve ahlâk anlaşılmıştır.

Bu hakikatler Birleşik Devletler'de ifşa oldukça, deneyimin aydınlığı karşısında köleliğin yavaş yavaş geri çekildiği görülüyordu.

Kulluk güneyde başlamıştı ve sonradan kuzeye doğru yayılmıştı, bugün ise geri çekilir. Özgür kuzey taraf, durmaksızın güneye doğru iner. Büyük eyaletler arasında olan Pennsylvania bugün kuzeye doğru köleliğin uç sınırını oluşturur, ama bu bizzat uç sınırlarda bile kölelik sarsılmıştır. Pennsylvania'nın hemen aşağısında bulunan Maryland köleliği kaldırmaya hazırlanır ve Maryland'i takip eden Virginia onun yararlılığını ve tehlikelerini tartışmaya başlamıştır.³⁹

39 Adını andığım bu iki eyaletin kölelikten vazgeçmek istemelerinin özel bir nedeni vardır.

Birlik'in bu eski zenginliği temel olarak tütün üretimi üzerine dayanıyordu. Köleler özellikle bu üretimde çalışıyorlardı. Oysa birkaç yıldan beri tütünün satış değeri azaldı, buna karşın kö-

Değişikliğin nedenlerinin içinde miras hukuku keşfedilmeksizin, beşerî kurumlarda büyük bir değişiklik olmamıştır.

Eşitsizlik üzerine dayalı ayrımlar güneyde egemenken, her bir aile çalışma isteğine duyduğundan daha fazla ihtiyaç duymayan zengin bir insan tarafından temsil ediliyordu. Onun etrafında da, ortak mirastan yasal olarak dışlanan aile üyeleri aynı biçimde parazit bitkiler gibi yaşıyorlardı. Böylece güneyin tüm ailelerinde, günümüzde Avrupa ülkelerinde soylu ailelerde gördüğümüz şeyi görüyorduk. Küçük erkek kardeş, abisiyle aynı zenginliğe sahip olmaksızın tıpkı onun gibi işsiz güçsüz kalıyordu. Amerika'da ve Avrupa'daki bu benzer etki tamamen benzer nedenlerden kaynaklandı. Birleşik Devletler'in güneyinde, tüm beyaz ırk aristokratik bir teşekkül oluşturuyordu ve bu teşekkülün başında, zenginliği kalıcı, boş vakti de kalıtsal olan belli sayıda ayrıcalıklı birey bulunuyordu. Amerikan soylularının bu şefleri, temsilcileri oldukları teşekkülde beyaz ırkın geleneksel önyargılarını sürdürüyorlardı ve çalışmamayı bir erdem sayıyorlardı. Bu aristokraside, yoksullarla karşılaşabilirdiniz ama işçilerle karşılaşmazdınız. Burada sefalet endüstriye tercih ediliyordu. Zenci işçiler ve köleler böylelikle rekabet içinde değillerdi. Onların çabalarının faydaları üzerine nasıl bir fikre sahip olursanız olun, onları kullanmanız gerekirdi, çünkü sadece onlar çalışıyordu.

Miras hukuku yürürlükten kaldırıldığı anda, servetler aynı zamanda bölünmeye başladı ve tüm aileler, çalışmanın var olmaları için zorunlu olduğu bir durumla karşı karşıya kaldılar. Bu ailelerin çoğu tamamen yok oldu ama hepsi her bir kişinin kendi ihtiyaçlarını karşılaması gerektiği anı hayal meyal sezinlediler. Bugün orada zenginler görüyoruz, ama onlar artık kompakt ve kalıtsal bir teşekkül oluşturmazlar; [bu teşekküle ait] bir maneviyatı kabul edemezler, bunu sürdüremez ve tüm düzeylerde işler hale getiremezler. Böylece, çalışmayı mahkûm eden önyargı müşterek bir anlayışla terk edilmeye başlandı. Artık daha fazla yoksul vardı ve yoksullar geçimlerini sağlayacak yollarla utanç duymaksızın meşgul olabiliyorlardı. Böylece, eşit paylaşımın en doğrudan etkilerinden birisi, özgür bir işçi sınıfını yaratmak oldu. Özgür işçi köleyle rekabet içine girdiği anda, kölenin değersizliği hissedilir ve köleliğe ilkesel olarak yani efendinin menfaati açısından saldırılır.

Kölelik geri çekildikçe, siyah ırk da onun çağdışı ilerleyişini takip eder ve kendisini yeniden tropik kuşakta, aslen geldiği yerde bulur.

Bu ilk bakışta tuhaf görünebilir ama bunu birazdan anlayacağız.

lelerin değeri hep aynı kalmaya devam etti. Böylelikle üretim maliyeti ve ürünler arasındaki ilişki değişti. Bu nedenle Maryland ve Virginia sakinleri, otuz yıl önce olmadıkları kadar kendilerini tütün üretiminde kölelerden vazgeçme veya tütün üretimiyle köleliği aynı anda bırakma konularında daha hazır hissediyorlar.

Kulluğun ilkesini yürürlükten kaldıran Amerikalılar, köleleri özgür kılmadılar.

Eğer bir örnek vermezsem bunun anlamını kavramakta belki güçlük çekebiliriz. Örnek olarak New York eyaletini seçiyorum. 1788'de New York eyaleti kendi bölgesinde kölelerin satışını yasakladı. Bu aslında onları ithal etmeyi yasaklamanın dolaylı bir yöntemi idi. Bundan böyle, zencilerin sayısı, sadece siyah nüfusun doğal olarak çoğalmasıyla orantılı olarak artıyordu. Sekiz yıl sonra, daha belirleyici bir önlem alındı ve 4 Temmuz 1799'dan itibaren köle ebeveynlerden doğan tüm çocukların özgür olacakları ilan edildi. Böylelikle köleler için çoğalma yolu kapandı; hâlâ köleler vardı, ama diyebiliriz ki artık kulluk yoktu.

Bir kuzey eyaleti daha kölelerin ithalini yasakladığı dönemden itibaren, siyahlar artık nakledilmek üzere güneyden taşınmadı.

Bir kuzey eyaleti zencilerin satışını yasakladığı anda, sahibinin elinden çıkaramadığı köle, artık külfetli bir mülk olacaktı ve sahibi de onu güneye taşımak zorunda kalacaktı.

Bir kuzey eyaleti kölenin oğulunun özgür doğacağını ilan ettiği gün, köle satılık değerinin önemli bir kısmını kaybetti. Çünkü artık gelecek kuşaklar pazara giremiyordu ve artık köleyi güneye taşımamanın yararı büyük olacaktı.

Böylelikle aynı yasa güneyden gelen kölelerin kuzeye gitmesini engelledi ve tersine onları kuzeyden güneye doğru itti.

Ama burada bahsettiğim tüm nedenlerden daha kuvvetli bir neden daha vardır.

Kölelerin sayısı bir eyalette azaldıkça, özgür işçilere duyulan ihtiyaç burada daha çok hissediliyordu. Özgür işçiler endüstriyi ele geçirdikçe, kölenin emeği daha az üretici olduğunda köle de daha vasat veya yararsız bir mülk oluyordu. Bu durumda köleyi, rekabetin korkulacak düzeyde olmadığı güneye ihraç etmekte fayda vardı.

Köleliğin yürürlükten kaldırılması böylece, köleye özgürlük vermedi; sadece onun efendisini değiştirdi: Köle kuzeyden, merkeze indi.

Azat olmuş ve kölelik yürürlükten kaldırıldıktan sonra doğmuş olan zencilere gelince, onlar güneye gitmek için kuzeyi terk etmediler, ama Avrupalıların karşısındaki Kızılderililerin konumuna benzer bir konumda kendilerini buldular. Kendilerinden zenginlik ve bilgi açısından üstün olan bir nüfusun bağrında haklardan yoksun ve yarı medenî olarak kaldılar. Yasaların tiranlığının⁴⁰ ve teamüllerin hoşgörüsüzlüğü'nün hedefi oldular. Belli bir açıdan Kızılderililerden daha talihsiz olan siyahların onların tersine kölelik anı-

40 Köleliğin kaldırıldığı eyaletler, özgür zencilerin kendi bölgelerinde ikamet etmesini genellikle zorlaştırmaya çalışırlar. Değişik eyaletler bu konuda adeta birbirleriyle yarışır ve talihsiz zencilerin de bu kötü olasılıklar arasından seçim yapması gerekir.

ları vardır ve tek bir toprak parçasının bile mülkiyetine sahip olmayı talep edemezler. Çoğu sefaletine yenik düşüyordu.⁴¹ Diğerleri de ağır işler yaptıkları, eğreti ve sefil bir yaşam sürdürdükleri şehirlerde toplandılar.

Ayrıca zencilerin sayısı, özgürlüğe sahip olmadıkları dönemdekiyle aynı biçimde artmaya devam etseydi bile, beyazların sayısı köleliğin kaldırılmasından sonra iki kat arttığında, siyahlar yabancı bir nüfus dalgasının içinde boğulacaklardı.

Köleler tarafından ilerletilen bir ülke genellikle özgür insanlar tarafından ileri götürülen bir ülkeden daha az kalabalıktır. Üstelik Amerika yeni bir bölgedir. Böylelikle bir eyalet köleliği kaldırdığında, henüz yarıya kadar doludur. Burada kulluk ancak yok edilir ve özgür işçilere duyulan ihtiyaç kendisini hissettirir. Böylelikle buraya ülkenin dört bir tarafından bir dolu gözükük maceracı akın eder. Bu kişiler, endüstriye kapılarını açan yeni kaynaklardan yararlanmak isterler. Toprağı aralarında bölüşürler. Her bir parçaya burayı kendisine mal eden bir aile yerleşir. Avrupalıların göçü de bu özgür eyaletlere doğru yönelir. Rahatlığı ve mutluluğu yeni dünyada aramaya gelen Avrupalı yoksul, eğer çalışmanın bayağılık olarak yaftalandığı bir eyalette ikamet ederse ne iş yapabilir?

Böylece beyaz nüfus doğal hareketiyle ve aynı zamanda devasa bir göçle gelişirken, siyah nüfusa göç edenler olmaz ve bu nüfus azalır. Ardından iki ırk arasında var olan orantı ters yüz olur. Zenciler artık, toprağın efendisi olan devasa bir halkın içinde kaybolmuş, talihsiz artıklardan oluşan küçük, yoksul ve göçebe bir topluluk oluştururlar. Bundan böyle, onların mevcudiyetinden sadece maruz kaldıkları adaletsizlikler ve şiddet nedeniyle haberdar oluruz.

Batı eyaletlerinin çoğunda zenci ırk kendisini hiç göstermedi. Kuzey eyaletlerinde ise yok oldu. Böylelikle gelecekte ne olacağı sorusu dar bir çerçeveye sıkıştı ve artık daha az korkunç hale geldi, ama bu sorunun çözümü hâlâ kolay değildir.

Güneye doğru indikçe, faydalı biçimde köleliği yürürlükten kaldırmak daha zordur. Bu, açıklamamız gereken birkaç maddi nedenden kaynaklanır.

Birincisi iklimdir: Avrupalılar tropik bölgelere yaklaştıkça, çalışmanın onlar için daha zor olduğu kesindir. Amerikalıların çoğu, belli bir enlemin kendileri için ölümcül olduğunu, oysa zencinin bu koşullara tehlikeye girmeksizin boyun eğdiğini bile iddia ederler.⁴² Ama güney insanının tembelliğinin

41 Köleliğin yürürlükten kaldırıldığı eyaletlerde beyazların ölüm oranıyla siyahlarınki arasında büyük bir fark vardır: Philadelphia'da 1820'den 1831'e kadar, beyaz ırka ait bireylerin sadece kırk ikide biri ölürlen, siyah ırka ait bireylerden yirmi birde biri öldü. Ölüm oranı köle zenciler arasında bu kadar çok değildi (bkz. *Emmerson's medical Statistics*, s. 28).

42 Pirinç ekilen yerlerde bu doğrudur. Tüm ülkelerde sağlığa zararlı olan çeltik tarlaları, tropik bölgelerin yakıcı güneşi altındaki ülkelerde özellikle tehlikelidir. Avrupalılar, yeni dünyanın bu

avantajına olan bu fikrin deneyim üzerine dayandığını düşünmüyorum. Birlik'in güneyi, İspanya'nın ve İtalya'nın güneyinden daha sıcak olmaz.⁴³ Neden Avrupalı burada aynı çalışmayı gerçekleştiremesin? Eğer İtalya'da ve İspanya'da kölelik, efendileri mahvetmeksizin kaldırıldıysa, aynıysa Birlik'te neden yapılamasın? Bu nedenle doğanın Georgia'daki veya Florida'daki Avrupalılara topraktan kendi geçimlerini sağlamalarını, ölüm riski altında, imkânsız kıldığına inanmıyorum. Ama bu çalışma onlar için New England'ın sakinlerine göre şüphesiz daha yorucu ve daha az verimli⁴⁴ olacaktır. Böylelikle özgür işçiler güneyde köleler üzerindeki üstünlüklerinin bir kısmını kaybettiklerinden, burada köleliği kaldırmak daha az yararlıdır.

Avrupa'daki her türlü bitki Birlik'in kuzeyinde yetişir; güneyde ise sadece belli ürünler yetişebilir.

Köleliğin tahıl üretmek için masraflı bir yol olduğunu söylemiştik. Kullanılmadığı bir ülkede buğday üreten kişi, alışıldığı üzere sadece az sayıda işçinin hizmetinden faydalanır. Şu doğrudur ki bu kişi, hasat ve ekim zamanlarında, başka işçiler de çağırır; ama bunlar sadece onun konutunda geçici olarak kalırlar.

Tahıl ambarını doldurmak veya tarlalarına tohum ekmek için, kölelerin bulunduğu bir eyalette yaşayan çiftçi, bütün sene boyunca kendisi için sadece birkaç gün gerekli olan çok sayıda uşağı beslemekle yükümlüdür. Çünkü, özgür işçilerden farklı olarak köleler, kendi kendileri için çalışarak, endüstrinin kendilerini kiralayacağı anı bekleyemezler. Onların hizmetinden yararlanmak için onları satın almak gerekir.

O halde, kölelik, genel külfetlerinden bağımsız olarak, tahıl veya başka ürünler üreten ülkelere göre doğal olarak daha az uygulanabilir.

Tersine tütün, pamuk ve de özellikle şeker kamışı yetiştirme, sürekli bakım gerektirir. Buğday üretiminde kullanılamayan kadınlar ve çocuklar burada çalıştırılabilir. Böylelikle, kölelik, adını andığım ürünleri üreten bölgelere doğal olarak daha uygundur.

Tütün, pamuk, şeker kamışı sadece güneyde yetişir. Bunlar bölgenin temel zenginlik kaynaklarını oluştururlar. Köleliği kaldırılırsa, güneydeki insanlar iki olasılıktan birisiyle yüz yüze kalacaklardır: ya üretim sistemlerini değiştirmeleri gerekecektir ve böylelikle kendilerinden daha etkin ve da-

kısmında toprakta pirinç üretme konusunda diretirlerse, toprağı ancak güçlkle işleyebilirler. Ama çeltik tarlalarından vazgeçilemez mi?

43 Bu eyaletler ekvatora İtalya ve İspanya'dan daha yakındırlar, ama Amerika kıtası Avrupa kıtasından çok daha soğuktur.

44 İspanya eskiden Louisiana'nın Attakapas olarak adlandırılan bir bölgesine, belli sayıda Açores köylülerini götürmüşlerdi. Bu insanlar kendi aralarına köle almadılar, bu da bir deneme oldu. Bugün bu insanlar hâlâ toprağı köleleri olmadan işlerler, ama onların sanayisi öylesine durgundur ki kendi ihtiyaçlarını zorla karşılarlar.

ha deneyimli olan kuzeydeki insanlarla rekabet içine gireceklerdir ya da köleler olmaksızın bu ürünleri kendileri yetiştireceklerdir ve böylece kölelerini korumaya devam eden güneydeki diğer eyaletlerle yarışmaları gerekecektir.

Demek ki güneyin, köleliği korumak için kuzeyde bulunmayan, kendisine özgü nedenleri vardır.

İşte tüm diğer nedenlerden daha kuvvetli bir başka neden. Güney gerekirse kulluğu feshedebilirdi, ama siyahlardan nasıl kurtulabilirdi? Kuzeyde hem kölelik hem de köleler birlikte kovalanır. Güneyde ise bu iki yönlü sonucun aynı anda olacağını bekleyemeyiz.

Kulluğun güneyde, kuzeyden daha doğal ve daha avantajlı olduğunu kanıtlayarak, kölelerin sayısının burada çok daha fazla olması gerektiğini yeterince ifade ettim. İlk Afrikalıların getirildiği yer de güneydir. Onların her zaman çok fazla sayıda var oldukları yer de burasıdır. Güneye doğru ilerledikçe, işsizliği bir saygınlık olarak sürdüren önyargı daha çok kuvvet kazanır. Tropik bölgelere komşu olan eyaletlerde, çalışan tek bir beyaz bile yoktur. Böylece, güneyde kuzeydekinden doğal olarak daha çok sayıdadır. Her gün, yukarıda söylediğim gibi, sayıları daha da artar, çünkü Birlik'in bir ucunda kölelik kaldırıldığında, zenciler başka bir uca toplanırlar. Yani siyahların sayısı güneyde, sadece nüfusun doğal hareketiyle değil, aynı zamanda kuzeydeki zencilerin zorunlu göçüyle de daha da artar. Birlik'in bu kısmında Afrika ırkının gelişmesi için, kuzeyde Avrupalı ırkını böylesine hızlıca büyüten nedenlere benzer nedenler vardır.

Maine eyaletinde, üç yüz kişide bir zenci vardır, Massachusetts'te yüzde bir, New York eyaletinde yüzde iki, Pensylvannia'da yüzde üç, Maryland'da yüzde otuz dört, Virginia'da yüzde kırk iki ve son olarak Güney Karolina'da ise yüzde elli beş.⁴⁵ 1830'da siyahların sayısı beyazlara göre böyleydi. Ama bu sayı durmaksızın değişir: Her gün siyahların sayısı kuzeyde azalır, güneyde ise çoğalır.

Birlik'in güneyindeki eyaletlerde köleliğin, kuzeydeki eyaletlerde yapıldığı gibi ve kuzeydekilerin göze almaktan korkmadıkları büyük tehlikelere göğüs germeksizin yürürlükten kaldırılamayacağı açıktır.

Kuzey eyaletlerinin kölelikten özgürlüğe nasıl geçtiklerini gördük. Onlar, mevcut jenerasyonu zincirle bağlarlar ama sonraki ırkları özgür bıra-

45 Carey'nin *Letters on the Colonization Society* (1833) adlı eserinde şunları okuruz: "Güney Karolina'da, kırk yıldan beri siyah ırk, beyazlardan daha hızlı olarak çoğalır. Önceden köleleri olan güneydeki dört eyaletin, der Carey, Maryland, Virginia, Güney Karolina ve Georgia'nın nüfuslarını topladığımızda, 1790'dan 1830'a beyazlar bu eyaletlerde yüzde seksen oranında artular, siyahlar ise yüzde yüz on iki."

Birleşik Devletler'de, 1830'da, iki ırka ait insanlar şu biçimde dağılır: Köleliğin kaldırıldığı eyaletlerde 6.565.434 beyaz, 120.520 zenci vardır. Köleliğin varolmaya devam ettiği eyaletlerde ise, 3.960.814 beyaz, 2.208.102 zenci vardır.

kırlar. Bu şekilde, zencileri yavaş yavaş topluma dahil ederler. Bağımsızlığını kötü yönde kullanabilecek insanı kulluk içinde tutarken, kendi kendisinin efendisi olmadan önce, özgür olma sanatını öğrenebilecek kişiyi azat ederler.

Bu yöntemi güneyde uygulamak çok zordur. Belli dönemden itibaren zenci oğlanların özgür olacağı ilan edildiğinde, özgürlüğün ilkesini ve fikrini bizzat kulluğun içine koyarız: Yasa koyucunun köle olarak tuttuğu ve oğullarını kölelikten kurtulurken gören siyahlar, kaderlerinin onlar arasında yaptığı eşitsiz paylaşımdan hayrete düşerler. Böylece kölelik onların gözünde zamanın ve âdetlerin ona kazandırdığı ahlâki kudreti kaybeder ve sadece gücün görünür biçimde suiistimal edilmesine indirgenir. Kuzeyin böyle bir çelişkiden çekinecek bir şeyi yoktur, çünkü kuzeyde siyahlar az sayıdadır ve beyazlar daha çoktur. Ama eğer bu ilk özgürlük şafağı aynı anda iki milyon insanı aydınlatsaydı, zalimlerin titremeleri gerekirdi.

Kölelerinin oğullarını azat ettikten sonra, güneydeki Avrupalıların tüm siyah ırka aynı özgürlüğü vermeleri gerekebilirdi.

Kuzeyde, yukarıda söylediğim gibi, kölelik yürürlükten kaldırıldığı anda ve bizzat ilganın zamanı yaklaştığı anda, çifte bir hareket oldu: Köleler güneye doğru taşınmak için ülkeyi terk ettiler; kuzey eyaletlerinin beyazları ve Avrupalı göçmenler aceleyle onların yerlerine yerleştiler.

Bu iki durum güney eyaletlerinde bu biçimde gerçekleşemez. Bir yandan, köle kitlesi, burada bölgeyi terk etmelerini umut etmek için çok büyüktür. Diğer yandan ise, kuzeyin Avrupalıları ve Anglo-Amerikalıları, çalışmaya eski saygınlığını geri vermeyen bir bölgede ikamet etmeye gelmekten çekinirler. Üstelik, Avrupalılar ve Anglo-Amerikalılar, zencilerin sayısının beyazların sayısı ile eşit veya onu aşan bir düzeyde olduğu eyaletlere haklı olarak önemli felaketlerin tehdidi altındaki eyaletler olarak bakarlar ve endüstrilerini bu tarafa taşımaya çekinirler.

Böylece, köleliği kaldırarak, güneyin insanları, kuzeydeki kardeşleri gibi, zencilere aşamalı olarak özgürlüklerini vermeyi başaramazlardı. Orada siyahların sayısı önemli ölçüde azalmayacaktır ve siyahları bir tek kendileri kontrol edebileceklerdir. Birkaç yıl içinde, o halde, büyük bir özgür zenci halkın, beyazlarla neredeyse eşit bir ulusa yerleştiğini görebileceğiz.

Böylelikle iktidarın kötüye kullanımıyla köleliğin bugün devam ettirilmesi, güneyde beyazları kuşku duymaya itebilecek çok büyük tehlikelerin kaynağı olabilecektir. Bugün sadece Avrupalıların torunları toprak sahibidir; o endüstrinin mutlak efendisidir; sadece o zengin, aydın ve silahlıdır. Siyahta bu avantajların hiçbirisi yoktur, ama o bunlar olmadan da yaşayabilir, çünkü köledir. Acaba özgür olup, ihtiyaçlarını kendisi gidermek zorunda kalırsa, bütün bu avantajlardan yoksun olarak ölmeksizin ayakta kalabilir mi? Köle-

lik var olurken, beyazı güçlü yapan şey, kölelik kaldırıldıktan hemen sonra onu binlerce tehlikeyle baş başa bırakır.

Zenciye kul durumunda bırakarak, onu yabancı bir insana yakın durumda tutabiliriz; özgür olan kölenin, kötülük eğilimini değerlendirmek ve bunlara çare bulmak için yeterince gelişmesini engelleyemeyiz. Üstelik, beşerî gönlün çok derinlerinde bulunan özel bir göreceli adalet ilkesi vardır. Aynı sınıfın içinde var olan eşitsizlikler, farklı sınıflar arasında ortaya çıkan eşitsizliklerden daha fazla insanların dikkatini çeker. Köleliği anlıyoruz, ama sonsuza kadar alçaklığa boyun eğmiş ve kalıtsal sefaletle terk edilmiş milyonlarca yurttaşın varlığını nasıl kavrayabiliriz? Kuzeyde azat olmuş zenci nüfus bu kötülöklere göğüs gerer ve bu adaletsizlikleri hisseder; ama zayıftır ve az sayıdadır; güneyde ise çok sayıda ve güçlü olabilecektir.

Beyazların ve özgürleşmiş zencilerin birbirlerine yabancı halklar gibi aynı toprak üzerine yerleştirilmelerini kabul ettiğimiz anda, buranın geleceğinde sadece iki olasılık olduğunu kolayca anlayacağız: zencilerin ve beyazların ya tamamen birbirlerine karışmaları ya da birbirlerinden ayrılmalrı gerekir.

İlk yolla ilgili ne düşündüğümü biraz önce yukarıda açıklamıştım.⁴⁶ Beyaz ırkın ve siyah ırkın hiçbir yerde eşit bir temel üzerinde yaşayabileceğine inanmıyorum.

Ayrıca bu güçlüğün Birleşik Devletler'de diğer tüm ölkelerden daha fazla olduğunu düşünüyorum. Bir insan, kendisini dinsel, bölgesel, ırksal önyargıların dışına yerleştirebilir ve eğer bu insan kralısa, toplumda şaşırtıcı devrimler gerçekleştirebilir. Ancak bütün bir halk, adeta onun üstünde kendisini konumlayamaz.

Amerikalıları ve onların kölelerini aynı boyunduruk altında bir araya getiren bir despot, belki onları birbirlerine karıştırmayı başarabilirdi. Amerikan demokrasisi [kamusal] meseleleri yönettiği sürece, kimse böyle bir girişimi uygulamaya cesaret edemeyecektir. Birleşik Devletler'deki beyazlar ne kadar çok özgür olurlarsa, o kadar çok onların kendilerini yalıtıma çalışacaklarını öngörebiliriz.⁴⁷

Avrupalı ve Kızılderili arasında hakiki bağın melezler olduğunu başka bir yerde söylemişim. Aynı şekilde, beyaz ve zenci arasındaki hakiki intikal siyahların ve beyazların melezleridir. Bu melezlerin çok sayıda bulunduğu her yerde, iki ırk arasındaki kaynaşma imkânsız değildir.

46 Üstelik bu düşünce, benden daha önemli otoriteler tarafından desteklenir. *Mémoires de Jefferson*'da şunları okuruz: "Kaderimizde hiçbir şey siyahların azat olması kadar net bir biçimde yazılı değildir ve aynı şekilde özgür olan iki ırkın tek bir hükümet altında yaşayamayacağı da bir o kadar kesindir. Doğa, alışkanlıklar, fikirler bu ırklar arasında aşılabilir bariyerler kurmuştur" (Bkz. Conseil, *Extrait des Mémoires de Jefferson*).

47 Eger Antiller'deki İngilizler kendi kendilerini yönetselerdi, ana yurtlarının dayattığı eşit haklar verme anlaşmasını kabul etmeyebileceklerini söyleyebiliriz.

Amerika'nın içinde Avrupalıların ve zencilerin birbirleriyle, tamamen beyaz veya tamamen siyah bir insanı bulmayı güçleştirecek derecede kesiştiği kısımları vardır. Bu yerlere ulaştığınızda, iki ırkın birbirine karıştığını reel olarak söyleyebiliriz veya bu ırkların yerine, ikisini de kapsayan ama ne tamamen biri ne de öteki olan üçüncü bir ırkın ortaya çıkıverdiğini söyleyebiliriz.

Tüm Avrupalılar arasında kanlarını zencilerin kanıyla en az karıştıranlar İngilizlerdir. Birlik'in güneyinde kuzeyine göre daha çok melez görülür, ama bu melezler, burada diğer Avrupalı sömürgelere göre çok daha azdır. Aslında zenci beyaz melezleri Birleşik Devletler'de çok azdır; onların hiçbir güçleri yoktur ve onlar ırk tartışmalarında, olağan biçimde beyazların tarafını tutarlar. Bu nedenledir ki, Avrupa'da önemli soyluların uşaklarının halka soyluluk tasladığını görürüz.

İngilizler için doğal olan bu menşe kibir, tuhaf biçimde Amerikalılarda, demokratik özgürlüğün doğurduğu bireysel kibirde ortaya çıktı. Birleşik Devletler'de beyaz insanlar ırklarından ve kendilerinden gurur duyarlar.

Ayrıca, beyazlar ve zenciler Birlik'in kuzeyinde birbirlerine karışmadıysa, güneyde nasıl karışabilirler? Bir an için, güneydeki bir Amerikalının, fiziksel ve ahlâki üstünlüğü taşıyan beyazlar ile zenciler arasına olağan bir biçimde yerleştirildiğini varsayalım, onun zenciyle birleşmesi tahayyül edilebilir mi? Güneydeki Amerikalının kendisini her zaman soyutlamaya itecek iki güçlü tutkusu vardır: Eski kölesine, zenciye benzemekten ve komşusu beyazdan daha az düzeye düşmekten korkacaktır.

Geleceği tam olarak öngörmemiz gerekseydi, olayların olağan akışına bakarak, güneyde köleliğin ilgasının, beyaz nüfusun burada siyahlara karşı duydukları iğrenmeyi arttıracaklarını söyledim. Bu fikri, kuzeyle ilgili benzer şekilde söylediğim şeylere dayandırıyorum. Kuzeydeki beyaz insanların, yasa koyucuların onlarla zenciler arasında yaptığı yasal ayırmadan daha bir özenle zencilerden uzaklaştıklarını söylemiştim. Peki neden güneyde aynı biçimde onlardan ayrılmıyorlar? Kuzeyde, beyazlar siyahlarla birleşmekten korktukları zaman, imgesel bir tehlikeden ödleri patlar. Oysa bu tehlikenin gerçekleşebileceği güneyde, korkunun daha az olduğuna inanıyorum.

Eğer bir yanda, güneyin uç noktalarında siyahların durmaksızın birikmesini ve beyazlardan daha hızlı bir biçimde çoğalmasını kabul edip; diğer yanda ise, siyahların ve beyazların birbirlerine karışacağı ve toplumsal olarak aynı avantajlara sahip olacakları dönemi öngörmenin imkânsız olduğunu kabul edersek, bunlardan güney eyaletlerinde siyahların ve beyazların er ya da geç birbirleriyle çatışma içine girecekleri sonucunu çıkarmamız gerekmez mi?

Bu çatışmanın nihai sonucu ne olacaktır?

Bu nokta üzerinde durmanın tamamen farazi olduğunu kolayca anlayaca-

güz. Beşerî zihin, geleceğin etrafına bir çeşit büyük bir çerçeve çizmeyi güçlkle başarır, ama bu çerçevenin içinde tüm girişimlerin elinden kaçan talih unsuru hareket eder. Geleceğin tablosunda talih her zaman, zihnin gözünün içine nüfuz edemediği karanlık noktayı oluşturur. Söyleyebileceğimiz tek şey şudur: Antiller'de yenilmeye yazgılı görünen beyaz ırktır; kıta üzerinde ise siyah ırk.

Antiller'de beyazlar, devasa siyah nüfusun ortasında tecrit olmuşlardır; kıta üzerinde ise, siyahlar, deniz ve kalabalık bir halk arasında yerleşmiştir ki bu halk, siyahların üzerinde kompakt bir kitle olarak Kanada buzullarından Virginia sınırlarına kadar, Missouri'nin kıyılarından Atlantik Okyanusu'nun sahillerine kadar uzanır. Eğer Kuzey Amerika'daki beyazlar birlik içinde kalırlarsa, zencilerin kendilerini tehdit eden yıkımdan kaçabilmeleri imkânsız gibi görünüyor; onlar ya kılıçla ya da sefalet nedeniyle yenileceklerdir. Ama eğer iki ırk arasındaki çatışma Amerikan konfederasyonu tarafından çözülsün, Meksika Körfezi boyunca toplanan siyah nüfusun kurtuluş şansı vardır. Federal bağ bir defa koparsa, güneydeki insanlar, kuzeydeki kardeşlerinin kalıcı bir desteğine güvenmekte hata edeceklerdir. Kuzeydekiler, tehlikenin kendilerine kadar ulaşmayacağını bilirler. Müspet bir görev onları güneydekilere yardım etmeye zorlamazsa, ırksal sempatinin etkisiz kalacağını öngörebiliriz.

Zaten, mücadele dönemi ne zaman olursa olsun, kendi başlarına bırakılmış güneydeki beyazlar muazzam bir bilgi ve yöntem üstünlüğüyle mücadeleye gireceklerdir. Ama siyahların da sayısal üstünlüğü ve umutsuzluğa dayalı enerjileri olacaktır. Elde silahlar olduğu zaman, bunlar önemli kaynaklardır. Belki de güneydeki beyaz ırk, İspanya'daki Maureslerin başına gelenleri yaşayacaktır. Yüzyıllar boyunca ülkeyi işgal ettikten sonra, beyazlar nihayetinde yavaş yavaş atalarının vaktiyle geldiği bölgeye doğru geri çekileceklerdir. Böylece Tanrı'nın zencilerin kaderine yazdığı bir bölgenin mülkiyetini onlara bırakacaklardır, çünkü zenciler burada kolayca yaşarlar ve beyazlardan daha kolay biçimde burada çalışabilirler.

Az çok uzaklaşmış bulunan ama kaçınılmaz olan, Birlik'in güneyinde oturan siyahlar ve beyazlar arasındaki çatışma tehlikesi, Amerikalıların tahayyülünde can sıkıcı bir düş olarak her zaman var olur. Kuzeyde ikamet edenler her gün bu tehlikeyle yüz yüzedirler, ama doğrudan doğruya korkacakları bir şey yoktur. Öngördükleri talihsizlikleri savuşturmanın bir yolunu bulmaya ise boşuna çaba gösterirler.

Güneydeki eyaletlerde ikamet edenler suskundurlar; yabancılarla gelecekte konuşmazlar; gelecekle ilgili düşündüklerini arkadaşlarına söylemekten kaçınırlar. Herkes bu düşüncesini adeta kendisine saklar. Güneyin suskunluğunda, Kuzeydekilerin yaygaracı kaygılarından çok daha korkutucu bir şeyler vardır.

Zihinlerin bu genel meşguliyeti, beşerî ırkın bir kısmının kaderini değiştirebilecek neredeyse önceden bilinmeyen bir girişimi doğurdu.

Tasvir ettiğim tehlikelerden çok korkan belli sayıda Amerikalı yurttaş, tiranlığın baskılarından bunalarak kaçmak isteyen özgür zencileri masraflarını ödeyerek Gine kıyılarına götürmek amacıyla bir dernek kurdular.⁴⁸

1820'de bahsettiğim dernek Afrika'da, kuzey enlemin 7. derecesinde *Liberia* adını verdikleri bir sömürge kurdular. Son haberlere göre iki bin beş yüz zenci bu noktada toplandı bile. Eski yurtlarına taşınan siyahlar buraya Amerikan kurumlarını da taşırlar. Liberia'nın temsili bir sistemi, zenci jüri üyeleri, zenci üst düzey görevlileri ve zenci papazları vardır. Burada ibadethaneler ve gazeteler vardır. Bu dünyanın değişikliklere maruz kalması ihtimaline karşı, beyazların burasının sınırları içine yerleşmeleri yasaktır.⁴⁹

İşte hiç şüphesiz talihin tuhaf oyunu! Avrupalı sakinin zencileri Kuzey Amerika kıyılarına götürmek için, onları ailelerinden ve ülkelerinden kopardığı günden beri beri iki yüzyıl geçti. Bugün Avrupalıyı, bu zencilerin torunlarını yeniden Atlantik Okyanusu üzerinden taşımaya çalışırken görürüz. Onları vaktiyle atalarını zorla kopardıkları topraklar üzerine yeniden götürmek isterler. Barbarlar kulluktan medeniyetin aydınlığını çıkardılar, kölelikte de özgür olma sanatını öğrendiler.

Günümüze kadar Afrika beyazların bilim ve sanatına kapalıydı. Afrikalılar tarafından ithal edilen Avrupa aydınlığı belki buraya nüfuz edecektir. Böylelikle Liberia'nın temelinde iyi ve önemli bir fikir vardır; ama eski dünya için verimli olabilen bu fikir, yenisi için verimsizdir.

On iki yılda Siyahları Sömürgeleştirme Derneği Afrika'ya iki bin beş yüz zenciyi taşıdı. Aynı zaman içinde, Birleşik Devletler'de yaklaşık yedi yüz bin zenci doğdu.

Eğer Liberia sömürgesi her sene binlerce yeni sakini alabilecek durumda olsaydı, bu yeni sakinler de orada yararlı biçimde var olabilecek durumda olsaydı; eğer Birlik bu derneğin yerine geçseydi ve her sene hazinelerini⁵⁰ ve

48 Bu derneğin adı Siyahları Sömürgeleştirme Derneği'dir.

Onların yıllık raporlarına bakınız, özellikle on beşincisine. Aynı zamanda daha önce başlığını verdiği broşüre bkz: Carey, *Letters on the Colonization Society and On Its Probable Results*, Philadelphia, Nisan 1833.

49 Bu son kural sömürgecinin bizzat kurucuları tarafından yazıldı. Onlar, Birleşik Devletler sınırlarında olan şeye benzer şeylerin Afrika'da olmasından ve zencilerin, Kızılderililer gibi, kendilerinden daha aydın bir ırkla bağlantıya girerek, medenileşmeden yok olmalarından korkuyorlardı.

50 Böyle bir girişimde başka güçlüklerle de karşılaşılabilir. Eğer Birlik, Amerikalı zencileri Afrika'ya taşımak için, köle oldukları kişilerden siyahları satın almaya girişseydi, zencilerin değeri, az bulunmalarıyla orantılı olarak artarak, aşırı meblağlara kadar yükselebilirdi. Kuzeydeki eyaletlerin hiçbir ürün alamayacakları böyle bir gidere razı olmaları ihtimal dahilinde değildir. Eğer Birlik, güneydeki köleleri güç kullanarak kendine mal etseydi veya düşük bir fiyata elde etseydi, Birlik'in bu kısmında bulunan eyaletler arasında basırlamaz bir direniş yaratabilirdi. İki ihtimal de imkânsızdır.

gemilerini zencileri Afrika'ya taşımak için kullansaydı, siyahlar arasında nüfusun doğal ilerleyişini dert edinmek zorunda kalmayabilirdi. Her sene dünyaya gelen bu kadar insanı uzaklaştıramayan Birlik, kendi içinde her gün büyüyen kötülüğün gelişimini bile durdurmayı başaramayacaktır.⁵¹

Zenci ırk, Avrupa'nın tutkularının ve kusurlarının kendilerini taşıdığı Amerika kıtasının kıyılarını artık terk etmeyecektir. Artık sadece var olma-yarak yeni dünyadan uzaklaşacaktır. Birleşik Devletler sakinleri çok korktukları talihsizliklerden uzaklaşabilirler, ama bugün bunların nedenlerini ortadan kaldıramazlar.

İtiraf etmek zorundayım ki, güney eyaletlerinde kulluğun ilgasını iki ırk arasındaki çatışmayı bir geciktirme aracı olarak görmüyorum.

Zenciler yakınmaksızın uzun zaman köle olarak kalabilirler. Ama özgür insanlar arasına girdiklerinde, neredeyse tüm yurttaşlık haklarından mahrum kalmalarına öfkelenenlerdir. Beyazların eşitleri olamazlarsa, onların düşmanları olduklarını göstermekte gecikmeyeceklerdir.

Kuzeyde, köleleri azat etmek faydalıydı; böylelikle özgür zencilerden çekinmeksizin kölelikten kurtulabiliyorlardı. Özgür zenciler haklarını talep etmek için çok az sayıdaldı. Güneyde ise bu böyle değildir.

Kölelik sorunu efendiler için kuzeyde ticaretle ve işletmeyle ilgili bir sorundur. Güneyde ise yaşam veya ölüm sorunudur. O halde kuzeydeki ve güneydeki köleliği birbirlerine karıştırmamak gerekir.

Bazı Amerikalı yazarlar gibi zencilerin kul olmalarını meşrulaştırmaya çalışmaktan Tanrı beni korusun. Sadece bu berbat kulluğu vaktiyle kabul etmiş herkesin bugün bu kölelikten vazgeçmekte eşit biçimde özgür olmadıklarını söylüyorum.

Güney eyaletlerini düşündüğüm zaman, bu bölgelerde ikamet eden beyaz ırk için sadece iki tür tavır ortaya koyabileceklerini itiraf ediyorum: Köleleri azat etmek ve onlarla kaynaşmak; onlardan ayrı kalmak ve onları olabildiğince köle olarak tutmak. Bana öyle geliyor ki orta yollar tüm sivil savaşların en korkunç olanına ulaştıracaktır ve belki de iki ırktan biri yok olacaktır.

Güney Amerikalılar sorunu bu açıdan ele alırlar ve buna uygun olarak hareket ederler. Zencilerle kaynaşmak istemeyen bu Amerikalılar, onlara özgürlüklerini de vermek istemezler.

Güneyin tüm sakinleri köleliği efendinin zenginliği için zorunlu olarak görmez. Bu noktada onların çoğu kuzeydeki insanlarla anlaşılır ve kulluğun bir kötülük olduğunu kolayca kabul ederler. Ama yaşamak için bu kötülüğü korumaları gerektiğini düşünürler.

51 1830'da Birleşik Devletler'de 2.010.327 köle ve 319.439 azat olmuş kişi vardır. Hepsi toplam 2.329.766 zenci yapar. Bu sayı aynı dönemde Birleşik Devletler'deki toplam nüfusun beşte birinden biraz fazlasını oluşturur.

Güneyde artan aydınlanma, bu bölgede ikamet edenlerin köleliğin efendiye zararlı olduğunu görmesini sağlar ve yine aynı aydınlanma onlara, şimdiye kadar görmedikleri kadar açık bir biçimde, köleliği yok etmenin neredeyse imkânsız olduğunu gösterir. Buradan tuhaf bir çelişki doğar: Köleliğin faydaları yadsındıkça, kölelik gittikçe daha fazla yasaların içine yerleşir. Kölelik ilkesi kuzeyde aşamalı olarak yürürlükten kaldırılırken, güneyde gittikçe daha katı sonuçlar aynı ilkedен çıkarılır.

Kölelerle ilgili güney eyaletlerindeki yasalar günümüzde olağanüstü bir gaddarlık çeşidi sunar ve beşerî yasalara adeta derin bir fesatlık ilham eder. Güney eyaletlerinin yürürlükteki yasalarını okumak, burada ikamet eden iki ırkın umutsuz durumu hakkında hüküm vermek için yeterlidir.

Sadece Birlik'in bu kısmındaki Amerikalıların kulluğun şiddetini arttırdığı söylenemez. Tersine kölelerin fiziksel koşullarını yumuşattılar. Eskiden kölelik sadece zincirlerle ve ölüm tehdidiyle sürdürülürdü. Birlik'in Güney Amerikalıları, iktidarlarını kalıcı kılmak için daha entelektüel garantiler buldular. Onlar diyebilirim ki adeta despotizmi ve şiddeti tinselleştirdiler. Antikitede kölenin zincirlerini kırması engellenmeye çalışılırdı; günümüzde ise onda zincirlerden kurtulma isteğinin olması yok edilmeye çalışılır.

Eskiler kölenin bedenini zincirlerdi, ama zihnini özgür bırakırlardı ve aydınlanmasına olanak tanırırlardı. Bunu yaparak, eskiler kendi kendileriyle tutarlı olurlardı. Böylelikle kulluktan doğal olarak çıkmak mümkün oluyordu: Günden güne köle özgür ve efendisiyle eşit olabiliyordu.

Hiçbir çağda zencilerin kendileriyle birleşebileceğini düşünmemiş olan Güney Amerikalılar ise, onlara okuma ve yazmayı öğrenmeyi yasaklar ve bunları öğrenenleri ağır biçimde cezalandırır. Zencileri kendi düzeylerine yükseltmek istemeyen bu Amerikalılar, onları olabildiğince yabanıl bir insan durumunda tutarlar.

Her zaman özgürlük umudu, şiddeti yumuşatmak için, köleliğin bağrına yerleştirilir.

Güney Amerikalılar, azat olmuş kişinin bir gün efendiyle kendisini bir tamayacağını anladığında, azat etmenin tehlike doğuracağını anladılar. Bir insana özgürlüğünü vermek ve onu sefalet içinde ve utanç verici bir durumda bırakmak, gelecekteki bir şefe kölelerin isyanını vermek değilse nedir? Üstelik özgür zencinin mevcudiyetinin, özgür olmayanların ruhunun derinliklerine müphem bir huzursuzluk bıraktığını ve onların ruhlarına haklar fikrini kuşkulu bir ısıltı olarak işlediğini uzun zamandır gözlemledik. Güney Amerikalılar birçok durumda azat etme hakkını efendilerin ellerinden geri aldılar.⁵²

Birlik'in güneyinde, zenci kadınlardan biriyle önceden gayrimeşru bir ilişki yaşayan bir yaşlı adamla karşılaştım. Onların birçok çocukları olmuştu ve

52 Azat etme yasak değildi ama uygulamaya geçmeyi daha zor hale getiren formalitelere tabiydi.

bunlar dünyaya geldiklerinde de babalarının köleleri olmuşlardı. Birçok defa babaları onlara özgürlüğü vasiyet etmeyi düşünmüştü, ama yasa koyucu tarafından azat etmeyle ilgili konulan engelleri kaldıramadan yıllar geçip gitmişti. Bu zaman zarfında, ihtiyarlık gelmişti ve bu adam artık ölmek üzereydi. Bu durumda o, oğullarının pazardan pazara sürüklenmesini ve baba otoritesinden yabancı birisinin otoritesi altına geçmelerini tahayyül ediyordu. Bu korkunç imge, can vermek üzere olan zihninin sayıklamalarına neden oluyordu. Onu, çaresizliğin sıkıntılarına maruz kalmış halde gördüm ve böylelikle doğanın, yasaların açtığı yaralardan nasıl öcünü aldığını anladım.

Bu kötülükler kuşkusuz korkunçtur, ama bunlar modernler arasında biz-zat kulluk ilkesinin öngörülen ve zorunlu sonucu değil midir?

Avrupalılar, kölelerini kendi ırklarından farklı bir ırktan seçtikleri anda, köleliğin ebedî olacağını varsayıyorlardı, zira Avrupalıların çoğu bu ırkı diğer tüm ırklardan da daha aşağı olarak görüyorlardı ve onlarla kendilerini bir tutma fikrini ancak dehşetle tahayyül ediyorlardı. Çünkü kulluğun yarattığı aşırı eşitsizlik ile bağımsızlığın insanlar arasında doğal olarak ürettiği bütünsel eşitlik arasında, kalıcı olabilen ara bir durum yoktur. Avrupalılar bu hakikati belli belirsiz biçimde sezdi, ama bunu kabul etmediler. Zenciler söz konusu olduğu her defasında Avrupalıların bazen kendi menfaatlerinin, bazen kendi kibirlerinin, kimi vakit de kendi merhametlerinin peşinden gittiklerini gördük. Beşeriyetin tüm haklarını siyahlara karşı ihlal ettiler ve ardından bu hakların değerini ve dokunulmazlığını onlara öğrettiler. Avrupalılar kendi sınıflarını kölelere açtılar ve köleler bu sınıflara nüfuz etmeye çalıştığı zaman, onları utanç verici biçimde avladılar. Onlar, kulluğu isteyerek, ne tamamen adaletsiz olma ne de tamamen adaletli olma cesaretini göstermek-sizin, kendilerine rağmen veya habersiz biçimde kendilerini özgürlüğe doğru sürüklenmeye bıraktılar.

Her ne kadar Güney Amerikalıların kendi kanlarını zencilerinkiyle karıştıracakları dönemi öngörmek imkânsızsa da, acaba onlar, kendilerini de yok olma tehlikesi içine atmaksızın zencilerin özgürlüklerini tanıyabilirler mi? Eğer kendi ırklarını korumak için, zencileri zincire bağlı olarak tutmaları gerekiyorsa, bunu başarmak için en etkili yolları uygulamalarından dolayı onları bağışlamamız gerekmez mi?

Bana öyle geliyor ki, Birlik'in güneyinde olan şey, köleliğin hem en dehşet verici hem de en doğal sonucudur. Alt üst olmuş doğa düzenini gördüğümde, yasalar altında boşuna haykıran ve çırpınan beşeriyeti duyduğum zaman, bu zorbalıklardan dolayı günümüzdeki insanları mahkûm etmek için hiçbir öfke taşımadığımı itiraf ediyorum. Ama bin yıldan fazladır süren eşitlik-ten sonra, dünyada kulluğu yeniden yürürlüğe sokan kişilere karşı her türlü nefreti besliyorum.

Ayrıca, Güney Amerikalılar köleliği korumak için ne kadar çaba gösterirse gösterebilirler, bunu sonsuza kadar sürdüremezler. Varyüzünün tek bir noktaya sıkışmış olan köleliğe Hristiyanlık adaletsiz olduğu için saldırmıştır, siyasal ekonomi de ölümcül olduğu için. Çağımızın demokratik özgürlüğü ve aydınlanmasının ortasında kölelik kalıcı olabilecek bir kurum değildir. Kölelik ya köle ya da efendi tarafından sonlandırılacaktır. İki durumda da önemli talihsizliklerin beklenmesi gerekir.

Eğer güneydeki zencilerin özgürlüğünü reddedersek, kendileri özgürlüğü zorla ele geçireceklerdir. Eğer onlara özgürlüğü verirsek, bu durumda da onlar bunu kötüye kullanmakta gecikmeyeceklerdir.

Amerikan Birliği'nin Kalıcı Olma Şansı Nedir? Onu Hangi Tehlikeler Bekler?

Hâkim gücün Birlik'ten çok eyaletlerde bulmasını sağlayan şey – Federasyon ancak kendisini oluşturan tüm eyaletler federasyonun parçası olmayı istedikleri sürece kalıcı olacaktır – Eyaletleri birlik olarak kalmaya itmesi gereken nedenler – Yabancılarla direnmek için ve Amerika'da yabancıların bulunmaması için birlik olmanın yararları – Tanrı değişik eyaletler arasında doğal engeller oluşturmadı – Onları birbirlerine düşürecek maddi menfaatleri yoktur – Güneydeki ve Batıdaki refah ve birlikten kuzeyin menfaat sağlaması; güneyin de kuzey ve batıdakinden; batının da diğer ikisinden menfaat sağlaması – Amerikalıları birleştiren maddi olmayan menfaatler – Fikirlerin birbirlerine benzerliği – Konfederasyonun tehlikeleri, onu oluşturan insanların farklı karakterleri olmasından ve onların tutkularından kaynaklanır – Güneydeki ve kuzeydeki insanların karakterleri – Birlik'in hızlı büyümesi en büyük tehlikelerden birisidir – Kuzeybatı doğru nüfusun ilerlemesi – Bu taraftaki kuvvetlerin cazibesi – Talihin bu hızlı hareketinin doğurduğu tutkular – Varlığını sürdüren Birlik hükümeti güç kazanmaya mı yoksa zayıflamaya mı yönelir? – Değişik zayıflama sinyalleri – *Internal improvements* [*İç gelişme*] – İssiz topraklar – Kızıl derililer – Banka meselesi – Gümrük vergisi meselesi – General Jackson.

Birlik'in varoluşu, onu oluşturan eyaletlerin her birinde var olan şeyin sürdürülmesine kısmen bağlıdır. O halde, öncelikle Birlik'in muhtemel kaderinin ne olduğunu incelemek gerekir. Ama her şeyden önce, bir nokta üzerinde karar kılmamız iyi olur: Eğer güncel konfederasyon dağılırsa, bana öyle geliyor ki, onun parçası olan eyaletlerin baştaki tekil durumlarına dönemeyecekleri su götürmezdir. Bir Birlik yerine, birkaç birlik oluşturacaklardır. Bu yeni birliklerin hangi temeller üzerine dayanacağını araştırmak istemiyorum; göstermek istediğim şey, güncel konfederasyonu parçalanmaya götürebilecek nedenlerdir.

Buna ulaşmak için, daha önce içine girmiş olduğum rotalardan birkaçında yeniden gezinmek zorundayım. Zaten bilinen birçok konuyu yeniden incelemem gerekecek. Böyle hareket ederek, okuyucunun itirazlarıyla karşılaşabileceğimi biliyorum. Ama ele alacağım konunun önemi benim gerekçemdir. Kimi vakit anlaşılmamaktansa kendimi tekrar etmeyi ve konudan çok müsebbibe zarar vermeyi tercih ederim.

1789 anayasasını oluşturan yasa koyucular federal kuvvete ayrı bir varlık ve hâkim bir güç vermeye çalıştılar.

Ama yasa koyucular, çözmeleri gereken problemin koşullarıyla aynı koşullar tarafından sınırlandırılmışlardı. Onlar, tek bir halkın hükümetini kurmakla yükümlü değillerdi, farklı halkların birliğini oluşturmakla yükümlülerdi. Arzuları nasıl olursa olsun, her zaman egemenliğin işleyişini paylaştırmayı başarmaları gerekiyordu.

Bu paylaşımın sonuçlarının neler olduğunu iyi anlamak için, egemenliğin edimleri arasında kabaca ayırım yapmak zorunludur.

Doğaları gereği ulusal olan yani sadece teşekkül olarak ele alman bir ulusla ilgili olan ve yalnızca tüm ulusu tam olarak temsil eden insana veya meclise emanet edilebilecek meseleler vardır. Bunların arasında savaş ve diplomasiyi koyuyorum.

Doğaları gereği yerel olan yani sadece belli yerel semtleri ilgilendiren ve yine sadece bu semtlerde uygun biçimde ele alınabilecek başka meseleler de vardır. Kentlerin bütçeleri bu meselelerdendir.

Nihayetinde, karışık bir doğaya sahip olan konularla karşılaşırız: Bunlar, ulusu oluşturan tüm bireyleri ilgilendirdiği durumda ulusaldırlar; ulusun kendisinin karşılaması gereken bir ihtiyaç olmadığında ise yereldirler. Örneğin, yurttaşların medenî ve siyasal durumlarını düzenleyen yasalar vardır. Medenî ve siyasal haklar olmaksızın toplumsal durum var olamaz. O halde bu haklar tüm yurttaşları eşit şekilde ilgilendirir. Ama bu hakların tek biçimli olması ve nihayetinde merkezî kuvvet tarafından düzenlenmesi için ulusun varlığı ve refahı her zaman zorunlu değildir.

Egemenliğin meşgul olduğu konular arasında o halde iki zorunlu kategori vardır. Bunları, toplumsal barışın kendisi üzerine dayandığı temel nasıl olursa olsun, iyi biçimde kurulmuş olan tüm toplumlarda buluruz.

Bu iki uç nokta arasına, genel olan ama ulusal olmayan ve benim karma dediğim konular dalgalı bir yığın olarak yerleşmiştir. Bu konular ne sırf ulusaldır, ne de tamamen yereldir. Bunların gereğini yapmak, üzerinde anlaşılmış olan sözleşmeleri takip ederek ve birliğin amacına zarar vermeksizin, ulusal hükümete veya yerel hükümete atfedilebilir.

Çoğunlukla, sade bireyler egemeni oluşturmak için bir araya gelirler ve onların birleşmesi bir halk oluşturur. Onların kurdukları genel hükümetin

altında, böylelikle sadece bireysel güçlerle veya her bir kişinin egemenliğin çok ufak bir kısmını temsil ettiği kolektif kuvvetlerle karşılaşırız. Yani özleri gereği sadece ulusal meseleleri değil, aynı zamanda bahsettiğim karma meselelerin büyük bir kısmını da düzenlemekle çok doğal olarak yükümlü olan genel hükümdür. Yerel kurumlar, egemenliğin kendi rahatlıkları için kaçınılmaz olan kısmına indirgenmişlerdir.

Kimi zaman, birliğin kurulmasından önceki olgusal durum nedeniyle egemen, önceden belirlenmiş siyasal teşekküller oluşturmuş bulunur. Böylece yerel hükümet, sadece doğaları gereği yerel olan meselelerin değil, aynı zamanda soru konusu olan karma meselelerin bir kısmının veya tamamının gereğini de yapmakla yükümlü olur. Çünkü birliklerinden önce kendileri zaten egemen olan ve her ne kadar birleşmiş olsalar da egemenliğin önemli bir kısmını temsil etmeye devam eden konfederat uluslar, sadece Birlik'in zaruri haklarının kullanımını genel hükümete bırakmak isterler.

Ulusal hükümet, doğasına içkin olan imtiyazlardan bağımsız olarak, egemenliğin karma konularını düzenleme hakkını taşıdığı zaman, hâkim bir güce sahip olur. Onun sadece hakları yoktur, aynı zamanda sahip olmadığı tüm haklar onun merhametine bırakılmıştır. Bu hükümetin, yerel hükümetlerin doğal ve zorunlu ayrıcalıklarını ellerinden alabileceğinden korkmak gerekir.

Tersine, karma meseleleri düzenleme hakkını taşıyan yerel hükümet ise, toplumda karşıt bir eğilim egemen olur. Hâkim güç böylelikle ulusta değil de, vilayetlerde bulunur. Bu durumda ulusal hükümetin varlığı için zorunlu olan ayrıcalıklardan sıyrılmasından korkmak gerekir.

Münferit halklar böylelikle doğal olarak merkeziyete doğru yönelirler; konfederasyonlar ise parçalanmaya doğru.

Geriye sadece bu fikirleri Amerikan Birlik'ine uygulamak kalır.

Tamamen yerel olan konuları düzenleme hakkı mecburen eyaletlere aittir.

Ayrıca, bu eyaletler yurttaşların medenî ve siyasal kapasiteleri konusunda karar kılma, insanların kendi aralarındaki ilişkilerini düzenleme ve onları yargılama haklarına da sahiplerdir. Bunlar doğaları gereği geneldirler, ama zorunlu olarak ulusal hükümete ait olması gerekmeyen haklardır.

Birlik hükümetinin, ulusun bir ve tek bir birey gibi hareket etmesi gerektiği durumlarda, tüm ulus adına düzenleme yapmakla yetkilendirildiğini gördük. Bu hükümet ulusu yabancılara karşı temsil eder. Müşterek düşmana karşı müşterek güçleri yönetir. Tek kelimeyle, sırf ulusal olarak adlandırdığımız meselelerle meşgul olur.

Egemenlik haklarının bu paylaşımında, Birlik'in payı ilk bakışta eyaletlerinkinden daha büyük gibi görünür. Oysa daha derin bir incelemeyle olgusal olarak onun payının daha az olduğu ortaya çıkar.

Birlik hükümeti daha büyük ölçekli girişimlerde bulunur, ama onun et-

kisini çok az hissedersiniz. Yerel hükümet daha küçük ölçekli şeyler yapar, ama asla dinlenmez ve her saniye varlığını hissettirir.

Birlik hükümeti ülkenin genel menfaatlerine göz kulak olur; ama bir halkın genel menfaatlerinin bireysel mutluluk üzerindeki etkisi ise yalnızca kuşkuludur.

Yerel meseleler tersine, orada ikamet eden kişilerin rahatlığı üzerinde görünür biçimde etkiye bulunurlar.

Birlik, bireylere doğrudan dokunmayan şeyleri, ulusun bağımsızlığını ve görkemini teminat altına alır. Eyalet ise özgürlüğü sürdürür, hakları düzenler, serveti korur, yaşamı, her bir yurttaşın tüm geleceğini güvence altına alır.

Federal hükümet tebaasından uzak bir konuma yerleştirilmiştir; yerel hükümet herkesin erimi altındadır. Bu hükümetin sizi duyması için sesinizi yükseltmeniz yeterlidir. Merkezî hükümette ise, yönetmeye can atan bazı üst düzey insanların tutkuları söz konusu olur; yerel hükümet tarafında ise, sadece kendi eyaletlerinde kudret sahibi olmayı umut eden ikinci sınıf insanların menfaatleri bulunur. Halkın yakınında bulunan bu insanlar da, onun üzerinde çok fazla kuvvet uygularlar.

O halde Amerikalıların Birlik'ten çok eyaletten bekledikleri ve korktukları şeyler vardır. Beşerî gönlün doğal gelişimini takip ederek, Birlik'ten çok eyalete derinden bağlanmak zorundadırlar.

Bu konuda alışkanlıklar ve duygular menfaatlerle uyum içindedir.

Kompakt bir ulus egemenliğini paylaştığı ve federasyona ulaştığı zaman, anılar, âdetler, alışkanlıklar uzun süre yasalara karşı mücadele ederler ve merkezî hükümete yasaların reddettiği bir güç verirler. Konfedere halklar tek bir egemenlik altında birleştğinde, aynı nedenler ters yönde etkiye bulunurlar. Eğer Fransa, Birleşik Devletler gibi konfedere bir cumhuriyet olursa, hükümetin burada öncelikle Birlik'in hükümetinden daha enerjik olacağından hiç kuşku duymuyorum. Eğer Birlik, Fransa gibi bir monarşi kurarsa, Amerikan hükümetinin bir süre bizimkinden daha güçsüz kalacağını düşünüyorum. Ulusal yaşam Anglo-Amerikalılarda yaratıldığı anda, yerel varoluş zaten eskimişti, kentler ve bizzat eyaletlerin bireyleri arasında zorunlu ilişkiler kurulmuştu. [Amerikan halkı] bazı konuları müşterek bir bakış açısı altında düşünmeye ve özel ilgi isteyen bazı girişimlerle bizzat meşgul olmaya alışmıştı.

Birlik, yurtseverliğe kapsayacağı geniş bir alan sunan muazzam bir teşekküldür. Eyaletin ise sabit formları ve belirli sınırları vardır; eyalet burada ikamet eden kişiler için değerli ve onların bildiği belli sayıda meseleyi temsil eder. Bizzat toprak imgesiyle birleşir, mülkiyetle, aileyle, geçmiş anılarla, mevcut çalışmalarla ve gelecekle ilgili düşlerle özdeşleşir. Genellikle bireysel

egoizmin yalnızca bir uzantısı olan yurtseverlik o halde eyalette kalır ve neredeyse Birlik'e hiç geçmez.

Böylece menfaatler, alışkanlıklar, duygular, hakiki siyasal yaşamı gerçekleştirmek için Birlik'te değil, eyalette toplanırlar.

Bu iki hükümetin her birinin içinde hareket ettiği iktidar halkasına bakarak, onların güçlerinin farklılığı hakkında kolayca bir kanaate varılabilir.

Eyalet hükümeti bir insana veya bir insan topluluğuna hitap ettiği her seferinde, onun dili açık ve buyurucudur. Federal hükümet bireylerle konuştuğu zaman da aynı şey söz konusudur. Ama bu hükümet karşısında bir eyaleti bulduğunda, müzakere etmeye başlar: Niyetlerini açıklar ve yöntemini meşrulaştırır; kanıtlar, tavsiyede bulunur, ama hiç buyurmaz. Her bir hükümetin kurucu kuvvetlerinin sınırları üzerinde kuşkular dolaşmaya başlarsa, yerel hükümet gözü pek bir biçimde hakkını talep eder ve onu desteklemek için acil ve güçlü önlemler alır. Bu zaman boyunca, Birlik hükümeti düşünür; ulusun sağduyusuna, menfaatlerine ve ihtişamına başvurur; uygun zamanı kollar, görüşmelerde bulunur; nihayetinde sadece en uç durumda müdahale etmeye karar verir. İlk bakışta, tüm ulusun kuvvetlerini elinde toplayanın yerel hükümet olduğuna ve Kongre'nin bir devleti temsil ettiğine inanılabilir.

O halde federal hükümet, kendisini kuran kişilerin çabalarına rağmen, daha önce başka yerde söylediğim gibi, bizzat doğası gereği zayıf bir hükümettir. Bu hükümet var olmak için başka birçok hükümetten daha fazla yönetilenlerin açık işbirliğine ihtiyaç duyar.

Bu hükümetin meselesinin, eyaletlerin birlikte var olma iradesini kolaylıkla gerçekleştirmek olduğunu görmek kolaydır. Bu ilk koşulu yerine getiren hükümet bilge, güçlü ve beceriklidir. Bu hükümet karşısında sadece bireyleri bulacak ve ortak iradeye karşı durmak isteyenlerin direnişini kolayca alt edecek şekilde örgütlenmiştir. Ama federal hükümet, eyaletlerin veya bunlardan bazılarının artık birlik olmak istememesi öngörüsüne dayanmamıştır.

Eğer Birlik'in egemenliği bugün eyaletlerin egemenliğiyle mücadele içine girerse, onun yenileceğini öngörmek kolaydır; hatta çarpışmanın ciddi bir biçimde yapılabileceğinden bile kuşku duyanım. Federal hükümete karşı inatçı bir direnişle karşı çıkıldığı her seferinde, o boyun eğecektir. Şimdiye kadar deneyim kanıtlamıştır ki, bir eyalet bir şeyi inatla istiyorsa ve korkusuzca bunu talep ediyorsa, onu mutlaka elde edecektir. Bir eyalet net biçimde etken olmayı reddettiği zaman,⁵³ bu kararında özgür bırakılır.

53 1812 savaşındaki kuzey eyaletlerinin tavrına bakınız. "Bu savaş boyunca, der Jefferson, general La Fayette'e yazdığı 17 Mart 1817 tarihli bir mektupta, doğudaki dört eyalet sadece canlı insandan cesetler olarak Birlik'in geri kalanına bağlıydı." (Conseil tarafından yayınlanan *Correspondance de Jefferson*).

Eğer Birlik hükümetinin kendisine has bir gücü olursa, ülkenin fiziksel durumu, bu gücün kullanımını onun için çok zor bir hale getirirdi.⁵⁴

Birleşik Devletler muazzam bir bölgeyi kaplar; bölgeler arasında uzun mesafeler bulunur. Nüfus, hâlâ yarı çöl olan ülkenin içinde dağılmıştır. Eğer Birlik konfederasyonu ordularla korumayı görev edinirse, onun konumu bağımsızlık savaşı sırasında İngiltere'nin sahip olduğu konuma benzeyecektir.

Ayrıca, bir hükümet, ne kadar güçlü olursa olsun, yönetmek zorunda olduğu kamu hukukunun temeli olarak bir ilkeyi bir defa kabul ettiği zaman, bu ilkenin sonuçlarından ancak çok güçlülükle kaçabilir. Konfederasyon eyaletlerinin özgür iradeleriyle oluşturuldu. Eyaletler de birleşerek, kendi milliyetlerini kaybetmediler ve tek ve aynı bir halkın içinde erimediler. Eğer bugün bu eyaletlerden birisi, bu anlaşmadan adını geri çekmek isterse, bunu yapamayacağını ona kanıtlamak yeterince güç olacaktır. Onunla mücadele etmek için federal hükümet ne güce ne de hukuka açık biçimde bel bağlayamayacaktır.

Federal hükümetin, tebaalarından birkaçının kendisine karşı ortaya koya-bileceği direnişin üstesinden kolayca gelmesi için, bunlardan bir ya da birkaçının tikel menfaatinin Birlik'in varlığına sıkıca bağlı olması gerekirdi; zira bu durum konfederasyonların tarihinde sıkça görüldü.

Federal bağla birleşen bu eyaletler arasında sadece birkaç tanesinin birliğin temel avantajlarından faydalandığını veya refahın tamamen birliğe bağlı olduğunu varsayalım; bu durumda merkezî hükümetin, diğer eyaletleri itaati altına almak için bu eyaletlerden büyük destek alacağı açıktır. Ama gücünü kendisinden alamadığında, kendi doğasına karşıt olan bir ilkeden bu gücü çıkaracaktır. Halklar, sadece birliğin avantajlarından eşit biçimde yararlanmak için konfederasyonlar kurarlar. Yukarıda bahsettiğim vakada, federal hükümetin kuvvetli olmasının nedeni, birleşmiş uluslar arasında eşitsizliğin hâkim olmasıdır.

Konfedere eyaletlerden birisinin, tek başına merkezî iktidarı ele geçirecek kadar büyük bir üstünlüğe sahip olduğunu varsayalım. Bu eyalet diğerlerini tebaası olarak düşünecektir ve sözde birliğin egemenliği adı altında kendi egemenliğini dayatacaktır. Böylece federal hükümet adına büyük şeyler yapılacaktır, ama aslında böyle bir hükümet var olmayacaktır.⁵⁵

İki olayda da, konfederasyon adına hareket eden iktidar, konfederasyonların bilinen ilkesinden ve doğal durumundan uzaklaştığı oranda o kadar çok güçlü olur.

54 Birlik barış içinde bulunduğundan, kalıcı bir orduya sahip olmasına gerek kalmıyor. Kalıcı bir ordu olmaksızın, bir hükümet, müsait durumdan yararlanmak, direnişleri alt etmek ve egemen iktidarı sürprizlerden korumak için önceden hazırlık yapamaz.

55 Hollanda cumhuriyetinde, Hollanda vilayeti ve Cermenlerin konfederasyonunda imparator, kendi zaman birliğin yerine geçti ve federal kuvveti kendi tekil menfaatleri için sömürdü.

Amerika'da güncel birlik tüm eyaletler için faydalıdır, ama onların hiçbiri-
si için zorunlu değildir. Birçok eyalet, her ne kadar mutlulukları daha azala-
cak olsa da, federal bağlarını ancak diğerlerinin kaderini tehlikeye sokmak-
sızın koparacaklardır. Varlığı veya refahı tamamen güncel konfederasyona
bağlı olan hiçbir eyalet bulunmadığından, birliği korumak için çok büyük
kişisel fedakârlıklar yapmaya hazır olan eyaletler de yoktur.

Diğer yandan, günümüzde gördüğümüz gibi, konfederasyonu devam et-
tirme konusunda ihtiraslı ve önemli bir menfaati olan eyalet de günümü-
ze kadar görülmedi. Kuşkusuz tüm eyaletler federal konseyler üzerinde ay-
nı etkiyi bırakmıyorlar ama bunların hiçbirisini bu konseylere hükmetmek-
ten dolayı gururlanırken ve diğer eyaletlere kendisinin alt düzeyi veya teba-
ası olarak muamele ederken görmeyiz.

O halde bana Şu çok kesin gibi görünüyor: Eğer Birlik'in bir parçası ciddi
biçimde diğerlerinden ayrılmak isterse, onu engellemeyi bırakın, bu engelle-
me girişimini deneyemeyiz bile. Böylece Şu andaki Birlik, kendisini oluştu-
ran tüm eyaletlerin onun parçası olmayı istemeye devam ettikleri sürece var-
lığını devam ettirebilecektir.

Bu nokta belirlendikten sonra artık daha rahatız: Güncel olarak konfede-
rasyonu oluşturan eyaletlerin ayrılacaklarını veya onların birlik içinde kal-
mak isteyip istemediklerini araştırmak artık söz konusu değildir.

Şu andaki birliği Amerikalılar için yararlı kılan tüm nedenler arasında açık
biçimde kolayca dikkatlerimizi çeken iki ilkeyle karşılaşırız.

Her ne kadar Amerikalılar kıtaları üzerinde adeta yalnız olsalar da, ticaret
onlara kendileriyle alışveriş yaptıkları halkları komşu olarak vermiştir. G-
rnşteki tecritlerine karşın, Amerikalılar o halde güçlü olmak zorundadırlar
ve ancak birlik oldukları zaman güçlü olabilirler.

Birlik'i bozan eyaletler yabancıların nazarında sadece gllerini kaybetme-
yeceklerdir, aynı zamanda kendi toprakları üzerinde yabancıları ihdas ede-
ceklerdir. O zamandan sonra kendi gümrük sistemlerine geçeceklerdir; va-
dileri imgesel hatlarla bleceklerdir; nehirlerin akışını durduracak ve Tan-
rı'nın onlara mülk olarak bahşettiği devasa kıtanın işletilmesini her türlü bi-
imde gleştireceklerdir.

Bugün eyaletlerin korkacakları bir istila tehlikesi yoktur, sonuç olarak ba-
kacakları orduları da, toplayacakları vergiler de yoktur. Eğer Birlik parçalanır-
sa, tüm bunların giderilme ihtiyacı kendisini hissettirmekte gecikmeyecektir.

Böylelikle Amerikalıların birlik olarak kalma konusunda muazzam bir
menfaati vardır.

Diğer yandan, Birlik'in bir parçasının Şu anda nasıl bir maddi menfaate
dayanarak diğerlerinden ayrılmayı isteyebileceğini tahayyül etmek neredey-
se imkânsızdır.

Birleşik Devletler'in haritasına bir göz atıp, kuzeydoğudan başlayıp güneybatıya yönelen ve ülkenin 400 fersahlık bir alanını kaplayan Alleghany sıradağlarını gördüğünüzde; Tanrı'nın amacının, Mississippi havzası ve Atlantik Okyanusu'nun kıyıları arasına, insanların kendileri arasındaki sürekli ilişkilerine karşı koyan ve farklı halkların arasındaki zorunlu sınırlar olarak oluşan doğal bir engel koymak olduğuna inanabilirsiniz.

Ama Alleghanylerin ortalama yüksekliği 800 metreyi geçmez.⁵⁶ Bu dağların çevresini kapladığı açık tepeler ve geniş vadiler, her taraftan kolay bir giriş sağlar. Atlantik Okyanusu'na sularını boşaltan temel ırmaklar, Hudson, Susquehanna ve Potomac'ın Alleghanylerin ötesinde kaynakları, Mississippi havzasına sınır oluşturan açık bir platoya sahiptir. Bu bölgeden hareket eden⁵⁷ bu nehirler, onları batıya yeniden atmak zorunda gibi görünen surların arasında gün yüzüne çıkarlar ve dağların ortasında, insana her zaman açık olan doğal yollar oluştururlar.

O halde bugün Anglo-Amerikalılar tarafından ikamet edilen bölgelerin farklı alanları arasında hiçbir engel bulunmaz. Alleghanys'in halklar için sınır oluşturmamasını bırakın, bu sıradağlar eyaletleri bölmez bile. New York, Pennsylvania ve Virginia bunları kendi bölgeleri içinde yeniden hapsederler ve doğuya olduğu kadar batıya da bu dağları uzatırlar.⁵⁸

Bugün Birlik'in yirmi dört eyaleti ve her ne kadar önceden orada otursalar da, eyaletlerin arasında sayılmayan üç büyük mıntıka tarafından ikamet edilen bölge, 131.144 fersah kare yüzölçümünü kaplar⁵⁹ yani Fransa'nın yüzölçümünün neredeyse beş katı alanı içerir. Bu sınırlar içinde, türlü türlü toprağa, farklı sıcaklıklara ve çok değişik ürünlere rastlanılır.

Anglo-Amerikalı cumhuriyetler tarafından işgal edilen bölgelerin bu muazzam genişliği, onların birliğinin sürdürülmesi konusunda kuşkulara neden oldu. Burada şunları ayırt etmek gerekir: Bu engin imparatorluğun farklı vilayetlerinde karşıt menfaatler kimi vakit ortaya çıkar ve bunlar birbirleriyle mücadele içine girerler; böylece devletin büyük ölçekli olması onun kalıcılığını tehlikeye atan şey gibi görünür. Ama eğer bu engin bölgede oturan insanların arasında karşıt menfaatler olmasaydı, onun bizzat genişliğinin onların refahına hizmet etmesi gerekirdi, çünkü hükümetin birliği, topraktan

56 Alleghanylerin ortalama yüksekliği Volney'e göre (*Tableau des États-Unis*, s. 33) 700-800 metredir; Darby'ye göre ise 5.000 ila 6.000 fitir. Vosges'un en yüksek noktası deniz seviyesinden 1.400 metre yukarıdadır.

57 Bkz. Darby, *View of the United States*, s. 64 ve 79.

58 Alleghanys sıradağları Vosges sıradağlarından daha yüksek değildir ve beşerî endüstrinin girişimlerine karşı koyduğu engeller Vosges'ununkiler kadar çok değildir. Alleghanys'in doğu yamacı üzerinde bulunan eyaletler o halde doğal olarak Mississippi vadisine bağlıdır, tıpkı Fransa'da Franche-Comté, yukarı Bourgogne ve Alsace'in birbirlerine bağlı olduğu gibi.

59 1.002.600 mil kare. Bkz. Darby, *View of the United States*, s. 435.

sağlanan değişik ürünlerin değişik tokuşunu özellikle kolaylaştırır ve bu ürünlerin dolaşımını kolay hale getirerek, onların değerini artırır.

Zira Birlik'in değişik kısımlarında farklı menfaatler görüyorum, ama bunların birbirlerine karşıt olduğunu gösteremiyorum.

Güney eyaletleri neredeyse sadece çiftçilerdir; kuzey eyaletleri bilhassa fabrika sahipleri ve tüccarlardır; batı eyaletleri de hem çiftçi hem de fabrika sahipleridir. Güneyde tütün, pirinç, pamuk ve şeker yetişir; kuzeyde ve batıda mısır ve buğday. İşte zenginliğin farklı kaynakları; ama bu kaynakları almak için müşterek olan ve herkese eşit biçimde uygun olan tek bir yol vardır, bu da birliktir.

Anglo-Amerikalıların zenginliğini dünyanın dört bir tarafına, yeryüzündeki zenginlikleri de Birlik'in içine taşıyan kuzeyin, günümüzde olduğu şekliyle konfederasyonun devam etmesi konusunda açık bir menfaati vardır, çünkü böylelikle kendilerine hizmette bulunduğu Amerikalı üretici ve tüketicilerin sayısı mümkün olduğunca çok olur. Kuzey, bir yandan Birlik'in güneyi ve batısı arasında diğer yandan da dünyanın geri kalanıyla Birlik arasında doğal bir aracıdır. O halde kuzey, güneyin ve batının birlik ve refah içinde kalmasını istemek zorundadır, çünkü onlar kuzeyin üretimlerine işlenmemiş materyal, gemilerine ise yük sağlarlar.

Güney ve batı ise, kendi açılarından Birlik'in korunması ve kuzeyin refahı konusunda doğrudan menfaat sahibi değillerdir. Güneyin ürünleri büyük oranda denizlerin ötesine ihraç edilir. O halde güney ve batının kuzeyin ticari kaynaklarına ihtiyacı vardır. Bu nedenle onlar, Birlik'te deniz kuvvetlerinin güçlü olmasını ürünlerini etkili biçimde korumak amacıyla istemek zorundadırlar. Güney ve batının, her ne kadar gemileri olmasa da, deniz kuvvetlerinin masraflarına memnuniyetle katkıda bulunmaları gerekir. Çünkü eğer Avrupa'nın donanmaları güneydeki limanları ve Mississippi deltasını abluka altına alırsa, Karolina'nın pirinci, Virginia'nın tütününü, Mississippi vadisinde yetişen şeker ve pamuk ne olacaktır? Öyleyse, federal bütçenin her parçası, her bir eyalette müşterek olan maddi menfaatlerin korunmasına uyarlanabilir.

Bu ticari yarardan bağımsız olarak Birlik'in güneyi ve batısı, kuzeyle birlik içinde kalma konusunda büyük bir siyasal avantaja sahiptir.

Güneyin içinde büyük bir köle nüfusu bulunur; bu nüfus, şimdi tehlikelidir, gelecekte ise daha da tehlikeli olacaktır.

Batıdaki eyaletler tek bir vadinin altında bulunur. Bu eyaletlerin bölgelelerini sulayan nehirler Rocheuses veya Alleghany's dağlarından hareket eder, Mississippi nehrinin sularıyla karışır ve onunla birlikte Meksika Körfezi'ne doğru ilerlerler. Batı eyaletleri konumları gereği Avrupa'nın geleneklerinden ve eski dünyanın medeniyetinden tamamen izoledir.

Güneyin sakinleri böylelikle, siyahların karşısında tek başlarına kalmamak için, batının sakinleri de, Amerika'nın merkezinde kapalı kalmamak ve dünyayla özgür iletişimlerini koparmamak için, Birlik'i korumayı istemek zorundadırlar.

Kuzey ise kendi açısından, bu büyük teşekkülü dünyanın geri kalanıyla bağlayan halka olarak kalmak için Birlik'in bölünmemesini istemek zorundadır.

Öyleyse Birlik'in tüm kısımlarının maddi menfaatleri arasında sıkı bir bağ vardır.

İnsanın maddi olmayan menfaatleri olarak adlandırabileceğimiz fikirler ve duygular için de aynı şeyi söyleyebilirim.

Birleşik Devletler sakinleri yurtları için duydukları sevgiden çok bahsederler. Menfaat üzerine dayanan ve menfaatin amacını değiştirerek yok edebileceği bu saygıdeğer yurtseverliğe hiç güvenmediğimi itiraf ediyorum.

Amerikalılar atalarının kabul ettiği federal sistemi koruma niyetini her gün ifşa ettiklerinde, onların diline büyük bir önem atfetmiyorum.

Çok sayıda yurttaşı aynı hükümet altında toplayan şey, duyguların benzeşmesi ve fikirlerin benzerliğinden kaynaklanan adeta iradi olmayan içgüdüsel bir anlaşmadan daha az biçimde birlikte yaşama konusunda ortaya konulan mantıklı bir iradedir.

İnsanların yalnızca aynı şefi tanıdıkları ve aynı yasalara itaat ettikleri için toplum oluşturdıklarını asla kabul etmeyeceğim. Sadece insanlar birçok konuyu aynı açıdan ele aldıkları zaman; çok sayıda konu üzerinde aynı fikirleri olduğunda, nihayetinde aynı olgular insanlarda aynı izlenimleri ve aynı düşünceleri doğurduğu zaman toplum vardır.

Sorunu bu bakış açısından ele alınca, Birleşik Devletler'de olan biten şeyi inceleyen kişi, yirmi dört ayrı egemenlik olarak bölünmüş olan Amerikalıların, buna karşın tek bir halkı kurduklarını kolayca keşfedecektir. Hatta belki toplumsal durumun Anglo-Amerikalıların Birlik'inin içinde Avrupa'nın bazı diğer uluslarında olduğundan daha çok reel olarak var olduğu bile düşünülebilir; üstelik Avrupa'daki bu ulusların tek bir yasal mevzuatı vardır ve tek bir insana boyun eğler.

Her ne kadar Anglo-Amerikalıların birçok dini olsa da, hepsi de dini aynı biçimde tasavvur eder.

İyi yönetim için uygulanacak yöntemler konusunda her zaman anlaşmazlar ve hükümetin oluşturulacağı bazı biçimler konusunda da farklı düşünceler, ama beşerî toplumları yönetecek genel ilkeler üzerinde aralarında anlaşır. Maine'den Florida'ya, Missouri'den Atlantik Okyanusu'na kadar herkes, meşru iktidarın kaynağının halkta bulunduğuna inanır. Herkesin özgürlük ve eşitlik konusunda fikirleri aynıdır; basın, örgütlenme hakkı, jüri, iktidar temsilcilerinin sorumlulukları konularında aynı fikirleri söylerler.

Eğer siyasal ve dinsel fikirlerden, gündelik yaşamı düzenleyen ve her türlü tutumu yöneten felsefi ve ahlâki fikirlere geçerse, aynı anlaşılmayı görürüz.

Anglo-Amerikalılar⁶⁰ ahlâki otoriteyi evrensel aklın içine yerleştirirler, siyasal iktidarı da evrensel yurttaşlığın içine. İzin verilen veya verilmeyen, doğru veya yanlış olan şeyi ayırt etmek için güvenilmesi gerekenin her zaman ortak görüş olmasına saygı duyarlar. Aralarından çoğu, doğru anlaşıl-mış menfaatini bilmenin insanı adil ve dürüst olana doğru yönlendirmek için yeterli olacağını düşünür. Her bir kişinin doğarak kendi kendisini yönetme yetisine sahip olduğuna ve kimsenin diğerini mutlu olmak için zorlamaya hakkı olmadığına inanırlar. Herkes beşerî yetkinleşmeye candan biçimde inanır. Aydınlığın yayılmasının zorunlu olarak yararlı sonuçlar üreteceğini, cehaletin yayılmasının ise felaketli etkilere neden olacağını düşünürler. Hepsî toplumu ilerlemekte olan bir teşekkül olarak değerlendirir. Değişen bir tablo olarak beşeriyette hiçbir şeyin sonsuza kadar sabit olmadığına ve olamayacağına inanırlar ve bugün onlara iyi gibi görünen şeyin yerine yarın gizil durumdaki daha iyinin geçebileceğini kabul ederler.

Tüm bu fikirlerin doğru olduğunu değil, bunların Amerikalıların fikirleri olduğunu söylüyorum.

Anglo-Amerikalılar, kendi aralarında müşterek fikirleri altında birleşmele-riyle aynı zamanda, bütün diğer uluslardan tek bir duyguyla, kibirle ayrıldılar.

Elli yıldan beri, Birleşik Devletler'in sakinleri tek dinsel, aydın ve özgür halkı oluşturduklarını tekrar etmeksizin durmazlar. Demokratik kurumların şimdiye kadar kendilerinde geliştiğini, oysa dünyanın geri kalanında başarısız olduğunu görürler. Bu nedenle kendileriyle ilgili mükemmel fikirleri vardır ve hatta beşerî tür içinde ayrı bir tip oluşturduklarına inanmaktan çok uzak değillerdir.

Böylece Amerikan Birlik'ini tehdit eden tehlikeler, menfaatlerin çeşitliliğinden çok fikirlerin çeşitliliğinden doğmaz. Bu tehlikeleri Amerikalıların karakter farklılıklarında ve tutkularında aramak gerekir.

Birleşik Devletler'in muazzam topraklarında ikamet eden insanların neredeyse hepsi müşterek bir kökenden gelir; ama uzun vadede, iklim ve de özellikle kölelik, Birleşik Devletler'in güneyindeki İngilizlerin karakterleri ile kuzeydeki İngilizlerin karakterleri arasında belirgin farklar doğurur.

Bizim aramızda genel olarak köleliğin Birlik'in bir kısmına, diğer kısımlarına karşıt menfaatler sağladığına inanılır. Bunun böyle olduğunu düşünmüyorum. Kölelik güneyde kuzeydekilerin menfaatlerine karşıt menfaatler yaratmadı. Ama güneydeki sakinlerin karakterini değiştirdi ve onlara farklı alışkanlıklar verdi.

60 Sanıyorum, Anglo-Amerikalılar derken onların arasındaki büyük çoğunluktan bahsettiğimi söylememe gerek yok. Bu çoğunluk dışında her zaman birkaç izole birey vardır.

Başka yerde, Güney Amerikalıların ticari kapasitelerinin kölelik üzerinde hangi etkileri bıraktığını açıklamıştım. Bizzat bu etki onların teamülleri ne kadar uzanır.

Köle, hiç tartışmayan ve söylenmeksizin itaat eden bir ışıaktır. Kimi zaman efendisini katleder, ama asla ona direnmez. Güneyde çok yoksul olduğu halde kölesi olmayan aile yoktur. Güney Amerikalılar kendilerini, doğdukları andan itibaren, aile içinde bir çeşit diktatörlükle kuşatılmış bulurlar. Yaşamla ilgili edindiğı ilk mefhum ona emretmek için doğduğunu ve kabul ettiğı ilk alışkanlık ise ona kolayca tahakküm kurmasını öğretir. Böylece eğitim, Güney Amerikalıyı tam anlamıyla kibirli, çevik, sinirli, şiddetli, isteklerinde coşkulu, engeller karşısında tahammülsüz ve ilk adımda zafer kazanamazsa kolayca cesareti kırılan bir insan olmaya iter.

Kuzey Amerikalı yuvasının etrafında koşuşturan köleler görmez. Hatta özgür ışıaklarla bile karşılaşmaz burada, çünkü onun çoğunlukla bizzat kendi kendisine ihtiyaçlarını karşılaması gerekir. Dünyaya gelir gelmez, zorunluluk fikri dört bir taraftan onun zihnine girmeye başlar. Böylelikle kuvvetinin doğal sınırlarını kendi kendisine fark etmeyi erkenden öğrenir. Kendisine karşı koyan iradelere güç kullanarak cevap vermeye çalışmaz. Benzerlerinin desteğini kazanmak için, her şeyden önce onların gözünde saygınlık kazanması gerektiğini bilir. Bu nedenle sabırlı, düşünceli, hoşgörölü, eylemlerinde ağır ve niyetlerinde ise sebatkârdır.

Güneydeki eyaletlerde, insanın en acil ihtiyaçları her zaman tatmin edilir. Böylece Güney Amerikalı gündelik yaşamdaki ihtiyaçlarıyla hiç meşgul olmaz; bir başkası onun yerine bunları düşünmekle meşguldür. Bu konuda özgür olan tahayyölü böylelikle daha büyük ve daha az belirli olan başka meselelere doğru yönelir. Güney Amerika ihtişamı, lüksü, görkemi, gürültüyü, eğlenceyi ve de özellikle işsizliğı sever. Kimse onu yaşamak için çaba göstermeye zorlayamaz ve zorunlu işleri olmadığından, uyuşuk durumdadır ve faydalı işleri bile üstlenmez.

Talih karşısında eşitlik egemen olduğu ve köleliğin artık var olmadığı kuzeyde insan, güneydeki beyazın hor gördüğü bizzat gündelik işlere bütün zamanını ayırır. Çocukluğundan itibaren sefaletle karşı mücadele etmeye çalışır ve her türlü zihinsel ve hissi zevkin en üstüne geçim rahatlığını yerleştirir. Yaşamın küçük ayrıntılarına yoğunlaşan tahayyölü yavaş yavaş yok olur, fikirleri daha az sayıda ve daha az geneldir, ama daha pratik, daha açık ve daha nettir. Her türlü zihinsel çabasını sadece rahatlığını sağlamaya yönlendirir ve böylelikle bu konuda başarılı olmakta gecikmez. Zenginliğı elde etmek için doğadan ve insanlardan yararlanmayı takdire şayan biçimde bilir. Toplumun her bir üyesinin refahının peşinden koşmasını ve bireysel egoizmden herkesin mutluluğunu çıkarmasını sağlayan sanatı mükemmel biçimde bilir.

Kuzey insanının sadece deneyimi yoktur, aynı zamanda bilgisi de vardır; buna karşın bilimden zevk almaz, ona bir araç olarak değer verir ve yalnızca ondaki yararlı uygulamaları açgözlülükle ele geçirir.

Güney Amerikalı daha kendiliğinden, daha tinsel, daha açık, daha cömert, daha entelektüel ve daha parlaktır.

Kuzey Amerikalı daha aktif, daha akıllı, daha aydın, daha beceriklidir.

Birisinde aristokrasinin beğenileri, önyargıları, zayıflıkları ve ihtişamı vardır.

Diğerinde orta sınıfı niteleyen özellikler ve hatalar vardır.

İki insanı toplum biçiminde birleştirin, onlara aynı menfaatleri ve kısmen aynı fikirleri verin; eğer onların karakterleri, aydınlıkları ve medeniyetleri birbirlerinden farklı olursa, büyük ihtimalle aralarında anlaşamayacaklardır. Aynı gözlem uluslar topluluğuna da uygulanabilir.

Böylelikle kölelik Amerikalıların konfederasyonunun menfaatlerine doğrudan saldırmaz, ama onun teamüllerine dolaylı olarak saldırır.

1790'da federal paktı kabul eden eyaletlerin sayısı on üçtü; bugünkü konfederasyonda yirmi dört eyalet vardır. 1790'da dört milyona yaklaşan nüfus kırk yılda aynı bölgede dört katma çıktı. 1830'da nüfus on üç milyona yaklaşıyordu.⁶¹

Bu tür değişimler, tehlikelere yol açmaksızın gerçekleşemez.

Bireyler topluluğu için olduğu gibi ulusal bir toplum için de üç temel kalcı olma ihtimali vardır: Toplumun üyelerinin bilgeliği, onların bireysel zayıflığı ve az sayıda olmaları.

Batıya doğru ilerlemek için Atlantik Okyanusu'nun kıyılarından uzaklaşan Amerikalılar, her türlü boyunduruk türüne tahammülsüz olan ve doğdukları eyaletler tarafından genellikle reddedilen zenginliğe susamış mace-racılar. Bu kişiler birbirlerini tanımaksızın çölün ortasına gelirler. Burada ne kontrol edecekleri gelenekleri ve aile tinini ne de takip edecekleri örnekleri bulurlar. Onların arasında yasaların hâkimiyeti zayıftır; teamüllerinki ise daha da zayıftır. Her gün Mississippi vadisine yerleşen insanlar o halde, Birlik'in eski sınırlarında ikamet eden Amerikalılardan her bakımdan aşağı düzeydedirler. Buna karşın, konseylerde büyük bir etkide bulunurlar ve kendi kendilerini yönetmeyi öğrenmeden önce müşterek meseleleri yürüten hükümete ulaşırlar.⁶²

Toplumun üyeleri ne kadar bireysel olarak zayıf olurlarsa, toplumun kalcı olma şansı o kadar çok artar, çünkü onlar ancak birlik olarak kalarak

61 1790'daki nüfus sayımı: 3.929.328.

1830'daki sayım: 12.856.163.

62 Şu doğru ki bu sadece geçici bir tehliktir. Toplumun batıda zamanla oturacağından ve kendisine çeki düzen vereceğinden kuşku duymuyorum, tıpkı Atlantik kıyıları üzerinde önceden olduğu gibi.

güvende olurlar. 1790'da Amerikan cumhuriyetlerinin en kalabalık eyaletinde 500.000 kişi bulunmadığı zaman,⁶³ her bir cumhuriyet bağımsız bir halk olarak değersiz olduklarını hissediyordu ve bu düşünce onların federal otoriteye itaat etmesini kolaylaştırıyordu. Ama konfedere eyaletlerden birisi, New York eyaletinde olduğu gibi, 2.000.000 kişiye ulaştığında ve yüzölçümü Fransa'nın dört katına eşit olan bir bölgeyi kapladığında,⁶⁴ kendisini güçlü hisseder ve birliğin kendi rahatlığı için yararlı olduğunu düşünmeye devam etse de, artık birliği kendi varlığı için zorunlu olarak görmez. Ondandırılabilir ve birlik içinde kalmaya razı olduğunda, burada hâkim olmayı istemekte gecikmez.

Birlik'in üyelerinin çoğalmasa çoktan federal bağın kopmasına neden olabilirdi. Aynı bakış açısına sahip olan tüm insanlar, tüm meseleleri aynı biçimde ele almazlar. Bakış açısı farklı olduğunda, bu haydi haydi böyle olur. O halde, Amerikan cumhuriyetlerinin sayısı arttıkça, tüm cumhuriyetlerin aynı yasaları kabul etme şansı daha fazla azalır.

Bugün Birlik'in farklı parçalarının menfaatleri kendi aralarında çelişmez; ama her gün şehirler ve beş yılda bir de uluslar yaratan bir ülkede yakın geleceğin neden olabileceği farklı değişiklikleri kim öngörebilir?

İngiliz sömürgeleri kurulduğundan beri, burada ikamet edenlerin sayısı yaklaşık her yirmi iki yılda iki katına çıkıyor. Burada yüzyıl içinde Anglo-Amerikan nüfusunun bu yavaş yavaş artma hareketini durduracak nedenler göremiyorum. Yüzyıl geçmeden önce, Birleşik Devletler'in işgal ettiği veya hak iddia ettiği bölgede yüz milyondan fazla kişinin ikamet edeceğini ve bu bölgenin dört eyalete bölüneceğini düşünüyorum.⁶⁵

Yüz milyon insanın farklı menfaatlerinin olmadığını kabul edelim; tersine onların hepsine birlikte kalmaları için eşit avantajlar verelim; bu durumda bile yüz milyon kişinin oluşturduğu kırk tane farklı ve eşitsiz biçimde kuvvetli olan ulusların arasında federal hükümetin sürdürülmesinin sadece sevindirici bir rastlantı olacağını söyleyebilirim.

63 1790'da Pennsylvania'da 431.373 sakin vardı.

64 New York eyaletinin yüzölçümü 6.213 fersah karedir (500 mil kare). Bkz. Darby, *View of the United States*, s. 435.

65 İki yüzyıldan beri olduğu gibi, önümüzdeki yüzyıl boyunca eğer nüfus yirmi iki yılda bir ikiye katlanmaya devam ederse, Birleşik Devletler'de 1852'de yirmi dört milyon kişi, 1874'te kırk sekiz milyon ve 1896'da ise doksan altı milyon kişi bulunacak. Bu durumda, Rocheuses dağlarının doğu yamacı üzerinde toprağı işlemenin reddedileceği bölgelerle karşılaşabileceğiz. Zaten yerleşilmiş olan topraklar bu sayıda insanı çok kolay biçimde kapsayabilir. Yirmi dört eyaletin ve Birlik'i oluşturan üç bölgenin şu anda ikamet ettiği topraklar üzerinde yayılmış yüz milyon kişi, fersah kare başına sadece 762 kişi eder. Bu bile 1.006 olan Fransa'nın ortalama nüfusundan; İngiltere'nin 1.457 olan ortalama nüfusundan çok uzak olacaktır. İsviçre'nin ortalama nüfusunun bile altında kalabilecektir. Göllerine ve dağlarına rağmen İsviçre'de fersah kare başına 783 kişi düşer. Bkz. Malte-Brun, cilt VI, s. 92.

Beşeri yetkinleşmeye güvenmek istiyorum ama eğer insanlar doğalarını değiştirirlerse ve tamamen dönüştürülse; görevi Avrupa'nın yarısına eşit bir satıhta⁶⁶ yayılmış kırk değişik halkı birlikte tutmak, onlar arasındaki rekabeti, ihtirasları ve çatışmaları önlemek ve aynı amaçlara sahip olmalarını sağlayarak onların bağımsız iradelerinin eylemlerini bir arada tutmak olan bir hükümetin kalıcılığına inanmayı reddederdim.

Ama Birlik'in genişlerken karşısına çıkan en büyük tehlike, kendi içinde vuku bulan güçlerin daimi olarak yer değiştirmesinden kaynaklanır.

Superieur gölünün kıyılarından Meksika Körfezi'ne kadarki dümdüz mesafe yaklaşık Fransa'nın dört yüz fersahı eder. Bu muazzam hat boyunca Birleşik Devletler'in sınırları kıvrılarak gider; kimi vakit bu sınırların içine girer, çoğunlukla da çöller arasından daha ötelere nüfuz eder. Bu engin düzlük boyunca beyazların her sene ortalama olarak yedi fersah ilerlediği hesaplandı.⁶⁷ Zaman zaman beyazların önüne engeller çıkar: Yol üzerinde ansızın verimsiz bir bölgeyle, bir gölle, Kızılderili bir toplulukla karşılaşılır. Sıra halinde dizilmiş insanlar bir an için dururlar; bunların iki ucu birbiriyle birleşir ve bu birleşmeden sonra ilerlemeye devam ederler. Rocheuses dağlarına doğru Avrupa ırkının bu aşamalı ve daimi ilerlemesinde ilahi bir şeyler vardır: sanki insanların temsilcileri biteviye zuhur ederler ve her gün Tanrı'nın eliyle yüceltilirler.

Fatihlerin bu ilk cephesinde şehirler inşa edildi ve engin eyaletler kuruldu. 1790'da Mississippi vadisine yayılmış birkaç bin istihkâm eri buraya henüz varmışlardı. Bugün aynı vadiye, 1790'daki Birlik'in tüm nüfusu kadar kişi yaşıyor. Nüfus burada yaklaşık olarak dört milyon kişiye ulaşıyor.⁶⁸ Washington şehri, Amerikan konfederasyonun tam merkezinde 1800'de kuruldu. Şimdi onun uç sınırlarından birini oluşturur. Batıdaki eyaletlerin milletvekillerinin,⁶⁹ Kongre'deki yerlerini almak için, Viyana'dan Paris'e giden bir yolcunun kat ettiği kadar uzun bir yolculuk yapmaları gerekir.

Birlik'in tüm eyaletleri aynı anda talihlerinin peşinden koşmaya başladılar; ama hepsi aynı oranda gelişip refaha kavuşamazdı.

Birlik'in kuzeyinde, Alleghany's sıradağlarından ayrılan dağlar Atlantik Okyanusu'na kadar ilerleyerek burada çok büyük gemilere her zaman açık olan sığınaklar ve geniş limanlar oluştururlar. Tersine Potomac'tan itibaren ve Mississippi nehrinin ağzına kadar uzanan Amerikan kıyılarını takip etti-

66 Birleşik Devletler, 295.000 fersah karelik bir yüzölçümüne sahiptir. Malte-Brun'e göre (cilt VI, s.4), Avrupa'nın yüzölçümü ise 500.000'dir.

67 Bkz. *Documents législatifs*, 20. Kongre, sayı 117, s. 105.

68 3.672.371, 1830 nüfus sayımı.

69 Missouri eyaletinin başkenti olan Jefferson'dan Washington'a uzaklık 1.019 mil veya 420 fersah'tır (*American Almanac*, 1831, s. 48).

ğimizde, düz ve kumlu bir araziden başka bir şeyle karşılaşmazsınız. Birlik'in bu kısmında, neredeyse tüm nehirlerin ağzı tıkalıdır ve bu lagünlerde arada sırada açılan limanlar gemilere aynı derinliği sunamazlar ve ticaret için kuzeydeki limanlara göre çok daha az kolaylık sağlarlar.

Doğanın neden olduğu bu ilk dezavantaja yasalardan kaynaklanan bir başkası eklenir.

Kuzeyde yürürlükten kaldırılan köleliğin güneyde hâlâ var olduğunu gördük. Köleliğin bizzat efendinin rahatlığı üzerinde uyguladığı ölümcül etkiyi de gösterdim.

Bu nedenle kuzey, güneyden daha ticarî⁷⁰ ve daha hünerli olmak zorundadır. Nüfusun ve zenginliğin burada daha hızlı biçimde artması da doğaldır.

Atlantik Okyanusu'nun kıyısına yerleşmiş eyaletlerin yarısı zaten iskân edilmiştir. Buradaki toprakların çoğunun bir efendisi vardır; bu nedenle, hâlâ endüstri için sınırsız alanlar sunan batıdaki eyaletlerle aynı sayıda göçmeni kabul edemezler. Mississippi havzası, Atlantik Okyanusu'nun kıyılarından çok daha fazla verimlidir ve bu nedenle, diğerleriyle birlikte Avrupalıları batıya doğru kuvvetli bir biçimde çeker. Bu durum rakamlarla da kesin biçimde ortadadır.

Eğer Birleşik Devletler'in bütününe bakarsak, kırk yıldan beri burada ikamet edenlerin sayısının neredeyse üç katlandığını görürüz. Ama eğer sadece Mississippi havzasına bakarsak, bu zaman aralığında nüfusun⁷¹ otuz bir kat daha büyük olduğunu fark ederiz.⁷²

70 Güneyin ticari hareketiyle kuzeyinki arasında var olan farklılığı tespit etmek için şu tabloya bir göz atmak yeterlidir:

1829'da Virginia'ya, Güney ve Kuzey Karolina'ya ve Georgia'ya (yani güneyin dört büyük eyaletine) ait büyük ve küçük ticari gemilerin tonajı sadece 5.243 tondur.

Aynı yıl sadece Massachusetts eyaletinin gemileri 17.322 ton taşıyordu (*Documents législatifs*, 21. Kongre, 2. oturum, sayı 140, s. 244).

Böylece sadece Massachusetts eyaleti, adını andığımız dört eyaletten üç kat daha fazla gemiye sahipti.

Buna karşın, Massachusetts eyaletinin yüzölçümü sadece 959 fersah karedir (7.335 mil kare) ve burada 610.014 kişi ikamet eder, oysa bahsettiğim dört eyaletin yüzölçümü 27.204 fersah karedir (210.000 mil) ve bu eyaletlerde 3.047.767 kişi yaşar. Yani Massachusetts eyaletinin yüzölçümü, dört eyaletin yüzölçümünün sadece otuzda birini oluşturur ve nüfusu da onlarınkinden beş kat daha azdır (Darby, *View of the United States*). Kölelik güneyin ticari refahına birçok açıdan zarar verir: Beyazlar arasında girişimci ruhu azalır ve ihtiyaç duyacakları gemi tayfalarını kullanmalarına engel olur. Genellikle deniz filoları sadece nüfusun en alt sınıflarını işe alırlar. Oysa, güneyde bu sınıfı oluşturanlar kölelerdir ve onları denizde kullanmak zordur: Onların hizmetlerinin, beyazların hizmetinden aşağı düzeyde olması gerekirdi. Her zaman, okyanusun ortasında kölelerin başkaldırmasından veya yabancı kıyılarda kaçmalarından korkulması gerekirdi.

71 Darby, *View of the United States*, s. 444.

72 Mississippi havzası derken, New York eyaletini, Pennsylvania'yı ve Alleghanys'in batısına yerleşmiş olan Virginia'yı bu havzanın içine dahil etmediğime dikkat ediniz. Buna karşın bu bölgelerin de bu havzanın içinde değerlendirilmesi gerekir.

Her gün federal kuvvetin merkezi değişir. Kırk yıl önce, Birlik'in yurttaşlarının çoğunluğu deniz kenarında, bugün Washington'm bulunduğu yerin çevresinde bulunuyordu. Şimdi ise çoğunluk kuzeyden çok toprakların içine dalmış durumda. Bu çoğunluğun yirmi yıl içinde Alleghanys sıradağlarının diğer yamacında olacağından kuşku duymamamız gerekir. Birlik devam ettiği sürece, Mississippi havzası verimliliği ve genişliğiyle federal kuvvetin daimi kuvveti olmak zorundadır. Otuz veya kırk yılda, Mississippi havzası doğal bereketine erişecektir. Böylelikle onun nüfusunun Atlantik kıyıları üzerine yerleşmiş eyaletlerinkiyle karşılaştırıldığında, yaklaşık olarak 40'a 11 oranında olacağını hesaplamak kolaydır. Birkaç yıl sonra da, Birlik'in yönetimi böylelikle kendisini kuran eyaletlerden tamamen kurtulacak ve Mississippi vadisinin nüfusu federal konseylerde tahakküm kuracaktır.

Kuzeybatıya doğru güçlerin ve federal etkinin daimi yönelimi her on yılda bir, genel nüfus sayımı yaptıktan sonra her bir eyaletin Kongre'ye göndermesi gereken temsilci sayısı yeniden belirlendiğinde ifşa olur.⁷³

1790'da Virginia'nın Kongre'de on dokuz temsilcisi vardır. Bu sayı, yirmi üç temsilcinin gönderildiği 1813 yılına kadar artmaya devam etti. Bu dönemden sonra ise azalmaya başladı. 1833'te temsilcileri sadece yirmi bir kişiydi.⁷⁴ Bu dönemde, New York eyaleti ters yönde bir gelişme kaydediyordu: 1790'da Kongre'de on temsilcisi vardı; 1813'te yirmi yedi; 1823'te otuz dört; 1833'te kırk. Ohio'nun 1803'te tek bir temsilcisi vardı; 1833'te ise on dokuz.

Birisi yoksul ve zayıf, diğeri zengin ve güçlü olan iki halk arasında kalıcı bir birliği –birisinin gücünün ve zenginliğinin diğerrinin zayıflık ve yoksulluk nedeni olmadığı kanıtlanırsa bile– tahayyül etmek zordur. Birliği, birisinin güç kaybettiği, diğerrinin de güç kazandığı dönemde sürdürmek daha da zordur.

73 Böylece, geçmiş on yıl boyunca Delaware gibi bir eyaletin nüfusunun yüzde 5 oranında, Michigan gibi bir bölgenin de yüzde 250 oranında arttığını fark ediyoruz. Aynı dönemde Virginia'da ikamet edenlerin sayısı yüzde 13 oranında artarken, onun sınırdışı olan Ohio eyaletinin nüfusu yüzde 61 oranında arttı. *National Calendar*'da gösterilen genel tabloya baktığımızda, farklı eyaletlerin eşit olmayan tarihlerine şaşırsınız.

74 Son dönemde Virginia nüfusunun yüzde 13 oranında arttığını daha ileride göreceğiz. Bir eyaletin nüfusu azalmayıp, artıyorken, o eyaletin temsilcilerinin sayısının nasıl azaldığını açıklamamız gerekir.

Daha önce bahsettiğim Virginia'yı örnek olarak alalım. 1823'te Virginia'nın vekillerinin sayısı Birlik'in toplam vekil sayısı ile orantılıydı; 1833'te de Virginia'nın vekillerinin sayısı, 1833'teki Birlik'in toplam vekil sayısı ile orantılıydı ve nüfusunun artmasına orantılı olarak bu on yılda vekillerinin sayısı da artmıştı. O halde Virginia'nın yeni vekillerinin sayısının eskisiyle ilişkisi, bir yandan yeni vekillerin sayısının eskilerle ilişkisiyle ile diğerr yandan ise Virginia'nın ve tüm Birlik'in büyüme düzeyleriyle orantılı olacaktır. Böylece, Virginia'nın vekil sayısının sabit kalması için, küçük eyaletlerin nüfus artışının büyüklerinkiyle ilişkisinin, toplam yeni vekil sayısının eskisiyle ilişkisinin tersinin olması gerekir. Virginia'nın nüfus artışının oranı, Birlik'in tümündeki nüfus artışından daha az olduğunda, tıpkı Birlik'in yeni vekil sayısının eskisine oranla ilişkisinde olduğu gibi Virginia'nın vekil sayısı düşecektir.

Bazı eyaletlerin bu hızlı ve oransız büyümesi, diğerlerinin bağımsızlığını tehdit eder. Eğer New York, iki milyon sakini ve kırk temsilcisiyle, Kongre’de yasa yapmak isterse, bunu belki de başarabilecektir. Üstelik en güçlü eyaletler, daha az güçlülere zulmetmeye çalışmasa da, tehlike hâlâ var olacaktır, çünkü bu tehlike, bizzat olgunun kendisinde olduğu kadar, olgunun ihtimalinde de mevcuttur.

Zayıflar, güçlülerin adaletine ve aklına nadiren güvenirler. Diğerlerinden daha az yavaş olarak gelişen eyaletler bu nedenle, talihin destek olduğu eyaletlere karşı kuşkuyla ve kıskançlıkla bakarlar. Buradan da, Birlik’in bir kısmında fark edilen ve diğer kısmında egemen olan rahatlık ve itimat ile tezat oluşturan derin bir rahatsızlık ve müphem bir huzursuzluk doğar. Güneyin takındığı düşmanca tavrın başka nedenleri olmadığını düşünüyorum.

Güneydeki insanlar, tüm Amerikalılar arasında Birlik’e en fazla tutunmak zorunda olanlardır, çünkü tek başlarına bırakılmaktan zarar görecektir. Özellikle onlardır. Buna karşın konfederasyonun bağlarını koparmakla tehdit edenler de onlardır. Bu neden kaynaklanır? Buna cevap vermek kolaydır: Konfederasyona dört tane başkan veren;⁷⁵ bugün federal kuvvetin elinden kaçtığını bilen; her sene Kongre’de kendi temsilcilerinin sayısının azaldığını, kuzeyin ve batınkilerin ise arttığını gören ve coşkulu ve çabuk öfkelenen insanlardan oluşan güney, öfkeli ve kaygılıdır. Kendisine hayal kırıklığıyla bakar; geçmişini sorgulayarak, her gün kendisine zulmedilip edilmediğini sorar. Birlik’in bir yasasının açıkça kendisinin lehine olmadığını keşfettiğinde, gücün kendisinin aleyhine suistimal edildiğini haykırır. Kızgınlıkla talepte bulunur ve eğer sesi duyulmazsa, gücenir ve kendisinin sorumluluğunu herhangi bir kazanç elde etmeksizin üstüne alan bir topluluktan geri çekilmekle tehdit eder.

“Gümrük vergisi yasaları, diyordu Karolina sakinleri 1832’de, kuzeyi zengin etti, güneyi ise harap etti. Eğer böyle olmasaydı, Amerika’nın bostanı olan güneyin hızla gerilemesini, kuzeyin ise soğuk iklimi ve kurak topraklarına rağmen durmaksızın zenginliğini ve iktidarını arttırmasını nasıl açıklayabilirdik?”⁷⁶

Eğer bahsettiğim değişimler aşamalı olarak, her bir kuşağın üzerinde anlaştığı yöntemlerle gerçekleşseydi, tehlike daha az olabilirdi. Ama Amerikan toplumunun gösterdiği ilerlemede acele edilen, neredeyse devrimci diyebileceğim bir şeyler vardır. Aynı yurttaş, eyaletini Birlik’in zirvesine doğru ilerlerken görebileceği gibi, onun federal Konseylerde güçsüz kaldığını da görebilir. Anglo-Amerikalıların, bir insan kadar hızla büyüyen, doğup, gelişip, otuz yaşında olgunluğa erişen böyle bir cumhuriyetleri vardır.

75 Washington, Jefferson, Madison ve Monroe.

76 Güney Karolina’nın yasanın iptal edilmesini talebiyle Konvansiyon’a sunduğu rapora bakınız.

Buna karşın, kuvvetlerini kaybeden eyaletlerin tenhalaştığını veya sonlarının yaklaştığını düşünmemek gerekir. Onların refahı sona ermez; hatta Avrupa'nın tüm krallıklarından daha çabuk biçimde gelişirler.⁷⁷ Ama onlara yoksullaşıyorlarmış gibi gelir, çünkü komşuları kadar hızlı biçimde zenginleşmezler ve güç kaybettiklerine inanırlar, çünkü birden kendilerinden daha büyük bir kuvvetle temas kurarlar.⁷⁸ Böylelikle onların menfaatlerinden çok duyguları ve tutkuları yaralanır. Peki bu durum konfederasyonun risk altında olduğunu göstermek için yeterli değil midir? Eğer, dünyanın başlangıcından beri, halklar ve krallar sadece kendi reel faydalarıyla görünür olsalardı, bu insanlar arasında savaşın ne aradığını anlayamazdık.

Böylece Birleşik Devletler'i tehdit eden en büyük tehlike, bizzat onların refahından kaynaklanır. Eyaletlerin çoğunda talihin hızlı ilerlemesine eşlik eden bir coşkunkluk ortaya çıkarken, diğerlerinde genellikle kaybetmelerinin ardından kıskançlık, kuşku ve üzüntü duyguları hâkim olur.

Amerikalılar bu olağanüstü hareketi temaşa ederek, neşelenirler; oysa buna göre, bunu üzüntü ve korkuyla gözlemlmeleri gerekirdi. Birleşik Devletler'deki Amerikalılar, ne yaparlarsa yapsınlar, dünyanın en büyük halklarından birisi olacaklardır; neredeyse tüm Kuzey Amerika'yı kendi çocuklarıyla dolduracaklardır; ikamet ettikleri kıta onların alanıdır ve bu alan onların elinden kaçamaz. O halde, hemen bugün onun mülkiyetini alma konusunda onları acele ettiren şey nedir? Onlar bir gün bile zenginlik, kudret ve görkemden mahrum kalamazlar ve bu muazzam talihe ulaşmak amacıyla, sanki onu elde etmeleri için sadece bir saniyeleri kalmış gibi acele ederler.

Güncel konfederasyonun varlığının tamamen tüm eyaletlerin birlik olarak kalmak istemesine bağlı olduğunu gösterdiğime inanıyorum. Bu veriden hareketle, farklı eyaletlerin ayrılmak istemesine yol açabilecek nedenlerin neler olduğunu araştırdım. Sonuçta, Birlik için iki çeşit tehlike vardır: Konfedere eyaletlerden birisi mukaveleyi feshetmek ve böylelikle müşterek bağı zorla koparmak isteyebilir. Yukarıda yaptığım açıklamaların çoğu tam da bu olayla ilişkilidir. Bu durumda federal hükümet, birleşik cumhuriyetlerin eş zamanlı olarak yeniden bağımsız olmaya yönelmeleriyle gittikçe güç kaybedebilecektir. Tüm imtiyazlarından art arda yoksun kalan ve zımnî anlaşmayla kudretsiz kılınan merkezî hükümet, görevini yerine getiremez ha-

77 Bir eyaletin nüfusu şüphesiz onun zenginliğinin ilk unsurunu oluşturur. 1820'den 1832'ye kadarki dönemde, Virginia'nın Kongre'de iki vekilini kaybettiği süre içinde, nüfusu yüzde 13,7 oranında; Karolina'nınki yüzde 15; Georgia'nınki yüzde 51,5 oranında arttı (bkz. *American Almanac*, 1832, s. 162). Oysa nüfusu en hızlı artan Avrupa ülkesi Rusya'da on yıl içinde nüfus sadece yüzde 9,5 oranında arttı; Fransa'da yüzde 7 ve bütün olarak Avrupa'da ise yüzde 4 oranında (Bkz. Malte-Brun, cilt VI, s. 95).

78 Buna karşın, elli yıldan beri gerçekleşen tütün fiyatlarındaki değer kaybının güneydeki çiftçilerin geçim standardını epeyce düşürdüğünü kabul etmek gerekir. Fakat bu olgu, kendi iradelerinden olduğu kadar kuzeydeki insanların iradesinden de bağımsız bir olgudur.

le gelecektir. İkinci Birlik de birincisi gibi belirsizlikten kaynaklı bir güçsüzlükle yok olacaktır.

Üstelik, nihayetinde Birlik'in yürürlükten kaldırılmasına varan federal bağın bu aşamalı zayıflaması, bu sonucu üretmeden önce başka daha az müfrit sonuçlar doğurabilecek ayrı bir olgudur. Hükümetin zayıflaması ulusu güçsüzlüğe itse de, içeride anarşiye ve ülkenin genel refahının yavaşlamasına neden olsa da, konfederasyon var olabilecektir.

O halde, Anglo-Amerikalıları birliklerini bozmaya iten nedenleri araştırdıktan sonra, Birlik'in var olması durumunda hükümetinin etki alanını genişleteceğini mi yoksa sınırlandıracağını mı, daha verimli mi yoksa daha zayıf mı olacağını incelemek önemlidir.

Amerikalılar açıktır ki büyük bir korkuyla meşguldürler. Dünya halklarının çoğunda egemenlik hakkının kullanılmasının az sayıda kişinin elinde toplandığını fark ederler ve kendilerinde de aynısının olacağı fikrinden korkarlar. Bizzat devlet adamlarının kendileri bu korkunç durumu deneyimlerler veya en azından deneyimlemiş gibi hareket ederler. Çünkü Amerika'da merkeziyet hiç popüler değildir ve ancak sözde merkezî kuvvetin ele geçirilmesine karşı çıkarak çoğunluğu daha ustalıkla biçimde cezbedersiniz. Amerikalılar, kendilerini korkutan bu merkeziyetçi eğilimin görünür olduğu ülkelerde sadece tek bir halkla karşılaştığını, oysa Birlik'in farklı halkların oluşturduğu bir konfederasyon olduğunu görmeyi reddederler. Bu olgu, benzeşime dayalı her türlü öngöründen rahatsız olmak için yeterlidir.

Çok sayıdaki Amerikalının bu korkularını tamamen imgesel olarak değerlendirdiğimi kabul ediyorum. Egemenliğin Birlik'in elinde toplanmasından korkmaktan çok, federal hükümetin görülür biçimde zayıflayacağına inanıyorum.

Bu konuda ileri sürdüğüm şeyi kanıtlamak için, eski olaylara değil de, bizzat şahit olduğum veya zamanımızda gerçekleşen olaylara başvurmak istiyorum.

Birleşik Devletler'de olan şeyi dikkatli bir biçimde incelediğimiz zaman, iki karşıt eğilimin varlığını kolayca keşfederiz. Bunlar aynı dere yatağında ters yönlerde hareket eden iki akıntı gibidirler.

Birlik'in var olduğu kırk beş yıldan beri, önceleri ona karşı olan taşralıların bir yığın önyargılarına zamanın kendisi cevap verdi. Her bir Amerikalının eyaletine karşı hissettiği yurtsever duygu daha az müstesna hale geldi. Birbirlerini daha iyi tanıyan Birlik'in değişik kısımları birbirlerine yaklaştılar. Posta, bu büyük tinsel bağ, bugün neredeyse ıssız toprakların derinliklerine kadar nüfuz eder.⁷⁹ Buharlı gemiler her gün tüm kıyı noktalarına gidip

79 1832'de, sadece 31.639 sakini bulunan ve sadece bir çöl olan Michigan bölgesinin posta yolu 940 mil gelişme gösterdi. Neredeyse tamamen yabanıl olan Arkansas bölgesinin 1.938 mil pos-

gelirler. Ticaret, içerideki nehirlerde benzersiz bir hızla dolanıp durur.⁸⁰ Doğanın ve becerinin yarattığı bu kolaylıklara, Amerikalıları durmaksızın evlerinden dışarı çıkaran, onların çok sayıda yurttaşla bağlantı kurmasını sağlayan, isteklerin değişkenliği, tinsel huzursuzluklar, zenginlik sevgisi de eklenir. Amerikalı tüm yönlerde ülkeyi kat eder; buralarda ikamet eden tüm halkları ziyaret eder. Fransa'da sakinlerinin, Birleşik Devletler'in sathında yer alan 13 milyon kişi kadar mükemmel biçimde birbirlerini tanıdığı bir tek vilayet bulamazsınız.

Amerikalılar birleşmelerinin yanında birbirlerini özümserler de. İklimin, soyun ve kurumların onların arasında neden olduğu farklılıklar azalır. Gittikçe daha fazla müşterek bir tip oluştururlar. Her sene kuzeyden hareket eden binlerce insan Birlik'in her tarafına yayılır: Yanlarında inanışlarını, fikirlerini, teamüllerini götürürler ve onların bilgileri, birlikte yaşadıkları insanların bilgilerinden daha üstün olduğundan, kamusal meseleleri kendilerine mal etmekte ve toplumu kendi menfaatlerine göre değiştirmekte gecikmezler. Kuzeyden orta kısımlara doğru bu daimi göç, bilhassa taşralı özelliklerin tek bir ulusal karakter içinde erimesini kolaylaştırır. Böylece kuzeylilerin medeniyeti, bir gün geri kalan her şeyin kendisine göre düzenlenmek zorunda olacağı müşterek ölçü olmaya yazgılı gibi görünür.

Amerikalıların endüstrisi ilerleme kaydettiği ölçüde, tüm konfedere eyaletleri birleştiren ticari bağların sıkılaştığı görülür ve birlik, fikirlere işledikten sonra alışkanlıklara da dahil olur. İlerleyen zaman, 1789'daki insanların tahayyülünü zorlayan bir yığın fantastik korkutucu şeyi yok etmeyi başarır. Federal kuvvet hiç de zalim olmadı; eyaletlerin bağımsızlığını yok etmedi; konfedere eyaletleri monarşiye sürüklemedi. Birlik'le birlikte küçük eyaletler büyüklere bağımlı hale gelmediler. Konfederasyon durmaksızın nüfusunun, zenginliğini ve kuvvetini arttırmaya devam etti.

Bu nedenle, zamanımızda Amerikalıların birlik olarak yaşamak için, 1789'da karşılaştıklarından daha az doğal güçlüklerle karşı karşıya olduklarına inanıyorum. Birlik'in o zamana göre daha az düşmanı vardır.

Buna karşın, kırk beş yıldan beri Birleşik Devletler'in tarihini özenle incelersek, federal kuvvetin azaldığına kolayca ikna oluruz.

Bu fenomenin nedenlerini göstermek zor değildir.

1789 anayasası resmi olarak yayınlandığı anda, her şey anarşi içinde yok olmak üzereydi. Bu kargaşanın yerini alan Birlik, çok fazla korku ve nefrete

ta yolu vardı. Bkz. *The Report of the postmaster general*, 30 Kasım 1833. Birlik'in tümünde sadece gazetelerin nakliyesi yılda 254.769 dolar tutar.

80 10 sene boyunca, 1821'den 1831'e, buharlı gemiler sadece Mississippi vadisini sulayan nehirlerde çalıştırıldı.

1829'da Birleşik Devletler'de 256 buharlı gemi vardı. Bkz. *Documents législatifs*, sayı 140, s. 274.

neden oldu; ama onun yaman destekçileri vardı, çünkü Birlik büyük bir ihtiyacı ifade ediyordu. Böylelikle, bugün olduğundan daha fazla saldırılsa da, federal kuvvet hızlı bir biçimde maksimum güce erişti, tıpkı güçlerini mücadele içinde coşturduktan sonra zafer kazanan bir hükümetin alışıldığı üzere başına geldiği gibi. Bu dönemde, anayasanın yorumu federal egemenliğin sınırlarını daraltmaktan çok genişletmiş gibi görünüyordu. Birlik de, içeride olduğu gibi dışarıdaki ilişkilerinde de, tek bir hükümetle yönetilen tek ve aynı halk görüntüsünü veriyordu.

Ama bu noktaya varmak için, halk adeta kendi kendisini aştı.

Anayasa eyaletlerin tekilliğini yok etmedi. Her nasıl olurlarsa olsunlar, tüm teşekküller de kendilerini bağımsızlığa iten gizil bir güdüyü korudular. Bu güdü, içinde her bir köyün kendi kendisini yönetmeye alışık olduğu bir çeşit cumhuriyet oluşturduğu Amerika gibi bir ülkede daha belirgindir.

Bu nedenle, eyaletler de federal üstünlüğe boyun eğmek için çaba gösterdiler. Büyük bir başarıyla taçlandırılmış her türlü çaba, ortaya çıkardığı nedenle birlikte zayıflamamazlık edemez.

Federal hükümet iktidarını pekiştirdiği ölçüde, Amerika uluslar arasındaki yerini alıyordu, barış sınırlarında yeniden doğuyordu, kamusal güven yeniden inşa ediliyordu. Kargaşanın yerini sanayinin doğal ilerlemesine ve özgürce gelişmesine olanak tanıyan sabit bir düzen aldı.

Refahın neden olduğu davayı Amerikalılara unutturmaya başlayan yine bizzat bu refahtı. Tehlike geçmişte kalmıştı ve Amerikalılar onu önlemelelerine yardım eden enerjiyi ve yurtseverliği artık kendilerinde bulmuyorlardı. Kendilerini meşgul eden korkularından kurtulan Amerikalılar, kolaylıkla kendi alışkanlıklarının seyrine yeniden daldılar ve direnmeksizin doğal eğilimlerine kendilerini teslim ettiler. Güçlü bir hükümetin zorunlu görünmediği andan itibaren, bu hükümetin tedirgin edici olduğunu düşünmeye yeniden başladılar. Her şey Birlik sayesinde gelişmişti ve artık kimse ondan ayrılamazdı; ama kendilerini temsil eden iktidarın etkisini kolayca hissetmek istiyorlardı. Genellikle birlik olarak kalmayı istediler, ama her tekil olayda, yeniden bağımsız olmaya çalıştılar. Konfederasyonun ilkesi her gün daha kolay bir biçimde kabul edildi ve daha az uygulandı. Böylelikle federal hükümet, düzeni ve barışı sağlayarak, kendi kendisini çöküşe sürükledi.

Bu zihinsel eğilim kendini açığa vurmaya başladığı andan itibaren, insanların tutkularından beslenen siyasal partiler bu eğilimi kendi çıkarlarına kullanmaya başladılar.

Federal hükümet böylelikle çok kritik bir durumda kaldı. Onun düşmanları halkın onayını aldı ve bu hükümeti zayıflatmayı vaat ederek, onu yönetme hakkını elde etti.

Bu dönemden sonra Birlik hükümeti, eyaletlerin hükümetleriyle tartışma-

ya girdiği her durumda, durmaksızın geri çekildi. Federal anayasanın maddelerini yorumlamak söz konusu olduğunda, yorum çoğunlukla Birlik'in aleyhine ve eyaletlerin ise lehine olarak yapıldı.

Anayasa federal hükümetin ulusal menfaatleri önemsemesi gerektiğini söyler. Buradan hareketle, içeride, örneğin kanallar gibi Birlik'in bütün olarak (*internal improvements*) refahını arttıracak özellikteki büyük girişimleri bizzat federal hükümetin yapması veya kolaylaştırması gerektiği düşünöldü.

Eyaletler kendilerinden farklı bir otoritenin bölgelerinin bir kısmına sahip olduğunu görme fikrinden korkarlar. Bu şekilde eyaletlerin içinde korkutucu bir hamilik kazanan merkezî hükümetin, eyaletlerin sadece bütün olarak kendi temsilcilerine tahsis etmek istedikleri yetkiyi kullanmasından çekinirler.

Federal kuvvetin gelişimine her zaman karşıt olan demokratik parti böylelikle sesini yükseltti. Kongre yetki gaspıyla, başkan ise hırslı olmakla suçlandı. Bu tür hengâmelerle gözü korkutulan merkezî hükümet, nihayetinde hatta yaptığını kabul etti ve kendisi için çizilmiş olan alana tamamıyla kapandı.

Anayasa Birlik'e yabancı halklarla görüşme ayrıcalığını verir. Birlik genellikle kendi bölgesine sınır komşusu olan Kızılderili kabileleri bu bakış açısı içinde düşünüyordu. Bu vahşiler medeniyetten kaçmaya razı olduğu sürece, federal haklar da yadsınmıyordu. Ama bir Kızılderili kabilesi Amerikan topraklarının bir kısmı üzerine yerleşmeye başladığı gün, çevredeki eyaletler bu topraklar üzerinde mülkiyet hakkını ve burada yaşayan insanlar üzerinde ise egemenlik hakkını talep ettiler. Merkezî hükümet, bu iki hakkı da tanımakta acele etti ve Kızılderililere bağımsız halklar gibi muamele ettikten sonra, onları eyaletlerin yasal tiranlığına terk etti.⁸¹

Atlantik kıyılarında kurulan eyaletlerin birçoğu, Avrupalıların henüz nüfuz etmediği batıdaki çöller kadar durmadan uzanıyordu. Sınırları kesin biçimde belirlenmiş olan eyaletler, komşularını bekleyen muazzam geleceğe kıskançlıkla bakıyorlardı. Bu komşu eyaletler ise, uzlaşma tavrıyla Birlik'in etkisini kolaylaştırmak amacıyla, sınırların çizilmesine rıza gösterdiler ve bu sınırların ötesinde bulunabilecek tüm bölgeleri konfederasyona bıraktılar.⁸²

Bu dönemden beri federal hükümet, başlıca konfedere on üç eyaletin dışında bulunan tüm işlenmemiş toprakların mülkiyetini aldı. Bu toprakları bölmek ve satmakla yükümlü olan federal hükümettir ve buradan gelen para yalnızca Birlik'in hazinesine aktarılır. Bu gelir sayesinde federal hükümet

81 Kızılderililerle ilgili olarak alınuladığım yasal belgelerde, Birleşik Devletler başkammın Cherokee'lere gönderdiği mektuba, bu konuda temsilcileriyle yazışmalarına ve Kongre'deki mesajlarına bakınız.

82 İlk feragat yasası, 1780'de New York eyaleti tarafından yapıldı. Virginia, Massachusetts, Connecticut, Güney Karolina ve Kuzey Karolina farklı dönemlerde bu örneği takip ettiler. Georgia ise sonuncu eyalet oldu. Onun feragat yasası ancak 1802'de yapıldı.

Kızılderililere toprak satın alır, yeni bölgeler için yollar yapar ve tüm kuvvetiyle toplumun hızlı gelişimini kolaylaştırır.

Zira, Atlantik kıyılarının sakinleri tarafından vaktiyle devredilen bizzat bu çöllerde zamanla yeni eyaletler kurulmaya başladı. Kongre, henüz bu eyaletlerin sınırları içinde bulunan işlenmemiş toprakları, tüm ulusun yararına, satmaya devam etti. Ama günümüzde bu eyaletler, kurulduktan sonra, bu satışların kazançlarını kendileri için kullanma hakkına sahip olmaları gerektiğini iddia ederler. Bu talepler gittikçe daha fazla korkutucu bir hal aldığından, Kongre Birlik'ten şimdiye kadar yararlandığı ayrıcalıkların bir kısmını almak zorunda kaldı ve 1832'nin sonunda, batının yeni eyaletlerine işlenmemiş toprakların mülkiyetini devretmeksizin, bunlardan elde ettikleri gelirlerin büyük bir kısmını sadece onların yararına kullanacağı bir yasa yaptı.⁸³

Ülkenin bankalardan sağladığı avantajları değerlendirmek için Birleşik Devletler'i dolaşmak yeterlidir. Bu avantajlar çok çeşitlidir, ama özellikle yabancıları vuran bir tanesi vardır: Birleşik Devletler Bankası'nın banknotları, çöl sınırlarında, Birlik'in aynı zamanda operasyonlarının da merkezi olan Philadelphia'yla aynı değeri taşır.⁸⁴

Birleşik Devletler Bankası bununla birlikte muazzam bir nefret konusudur. Onun yöneticileri başkana karşı olduklarını açıkladılar ve onlar da seçime engel olmak için nüfuzlarını suistimal etmekle suçlandılar. Böylece başkan, yöneticilerin kişisel bir düşmanlığın coşkusuyla temsil ettiği kuruma saldırdı. Böylelikle başkanın kinini sürdürmesine cesaret veren şey, çoğunluğun gizil güçleri tarafından desteklendiğini hissettiği şeydir.

Nasıl Kongre önemli yasal bağı oluşturuyorsa, banka da Birlik'in parasal bağını oluşturur. Eyaletleri merkezi kuvvetten bağımsız kılmaya iten tutkular, bankayı da yıkıma yöneltir.

Birleşik Devletler Bankası her zaman yerel bankalara ait olan banknotların büyük bir kısmını elinde bulundurur. Her gün bu yerel bankaları banknotlarını peşin paraya çevirmeye zorlayabilir. Oysa tersine, devlet bankası için böyle bir risk yoktur. Kullanabildiği kaynakların büyüklüğü tüm acil durumlara karşı koymasına olanak tanır. Böylece varlıkları tehdit edilen yerel bankalar, itidalli davranmak ve sadece sermayeleriyle orantılı sayıda banknotu dolaşıma sokmak zorunda kalırlar. Yerel bankalar bu koruyucu kontrole sabırsız bir biçimde katlanırlar. Satın aldıkları gazeteler ve kendi menfaatleriyle onların sözcüsü olan başkan böylelikle bir çeşit öfkeyle ban-

83 Şu doğru ki başkan bu yasayı onaylamayı reddetti, ama onun ilkesini tamamen kabul etti. Bkz. *Message du 8 décembre 1833*.

84 Güncel Birleşik Devletler Bankası 1816'da 35.000.000 dolar (185.500.000 frank) sermayeyle kuruldu. Onun sözleşmesi 1836'da sona erdi. Geçen sene Kongre bu sözleşmeyi yenilemek için bir yasa yaptı, ama başkan bunu onaylamayı reddetti. Bugün mücadele her iki taraf tarafından aşırı şiddetli biçimde sürdürülüyor ve bankanın yakında batacağını kestirmek kolaydır.

kaya saldırırlar. Ona karşı yerel tutkuları ve ülkenin gizil demokratik güdülerini ayaklandırırlar. Onları takip eden bankanın yöneticileri ise, etkisini hükümette hissettirecek ve Amerikan toplumunun kendisi üzerine dayandığı eşitlik ilkelerini er ya da geç bozacak olan daimi bir aristokratik teşekkül oluştururlar.

Bankanın düşmanlarına karşı mücadelesi, Amerika'da vilayetlerin merkezi hükümete karşı, bağımsızlık ve demokrasi tininin hiyerarşi ve bağımlılık tinine karşı giriştiği dövüşün sadece tek bir vakasıdır. Birleşik Devletler Bankası'nın düşmanlarının, başka konularda federal hükümete saldıran insanlarla tamamen aynı insanlar olduklarını kesinlikle iddia etmiyorum. Ama Birleşik Devletler Bankası'na karşı saldırıların, federal hükümete karşı koyan güdülerin ürünü olduğunu ve bankanın düşmanlarının çoğunun federal hükümetin zayıflamasının talihsiz semptomları olduğunu söylüyorum.

Ama Birlik kendisini asla ünlü gümrük vergisi meselesinde olduğundan daha sefil bir duruma düşürmedi.⁸⁵

Fransız Devrimi savaşları ve 1812 savaşı, Amerika ile Avrupa arasında serbest dolaşımı engelleyerek, Birlik'in kuzeyinde [dış ticaret için] imalathaneler yaratmıştı. Barış yeni dünyanın kapılarını Avrupa'nın ürünlerine yeniden açtığında, Amerikalılar bir gümrük sistemi kurabileceklerini düşünüyorlardı. Böyle bir sistemle hem kendi gelişen endüstrilerini koruyabilecek, hem de savaştan kaynaklanan tüm borçlarını ödeyebileceklerdi.

Cesaretlendirecekleri imalathaneleri olmayan ve sadece çiftçilerin yaşadığı güney eyaletleri, bu kanundan şikâyetçi olmakta gecikmediler.

Onların şikâyetlerinde imgesel veya reel olan olguları burada incelemeyi istemiyorum.

1820 senesinde Güney Karolina, Kongre'ye verdiği bir dilekçede, gümrük vergisi yasasının *anayasaya aykırı*, *baskıcı* ve *adaletsiz* olduğunu ilan etti. Sonra Georgia, Virginia, Kuzey Karolina, Alabama ve Mississippi eyaletleri aynı yönde az ya da daha çok vurgulu değerlendirmeler yaptılar.

Bu sızlanmaları dikkate almayan Kongre 1824 ve 1828 yıllarında gümrük vergisini kabul etti ve yeniden bu vergiyi onayladı.

Böylelikle, güneyde *geçersiz kılma* [nullification] adını alan ünlü bir doktrin üretildi veya daha çok hatırlandı.

Yeri geldiğinde, federal anayasanın bir devletler birliği oluşturmadığını ama bir ulusal hükümet kurduğunu göstermiştim. Birleşik Devletler'deki Amerikalılar anayasaları tarafından öngörülen her durumda, tek ve aynı hal-kı oluştururlar. Böyle durumlarda ulusal irade, tüm anayasal halklarda olduğu gibi, birçoğunluğun yardımıyla ifade edilir. Çoğunluk konuştuğu vakit, azınlığın ödevi buna itaat etmektir.

85 Bu meselenin ayrıntıları için özellikle bkz. *Documents législatifs*, 22. Kongre, 2. Oturum, sayı 30.

Anayasanın metniyle ve onu kuran kişilerin bilinen niyetleriyle uyum içinde olan tek yasal doktrin işte budur.

Güneyin geçersiz kılanları ise tersine Amerikalıların birlik kurarak, tek ve aynı halk içinde erimeyi amaçlamadıklarını, sadece bağımsız bir halklar topluluğu oluşturmak istediklerini iddia ederler. Buradan şu sonuç çıkar: Her bir eyalet, egemenliğini fiili olarak olmasa da en azından ilkesel olarak bütünüyle koruyarak, Kongre'nin yasalarını yorumlama ve kendi tüzüklerine ve adaletine karşıt görünen yasaları kendi içinde askıya alma hakkına sahiptir.

Geçersiz kılma doktrini, Birleşik Devletler Senatosu önünde, bu doktrinin güneydeki destekçilerinin şefi kabul edilen Calhoun tarafından 1833 yılında beyan edilen bir cümlede özetlenir:

“Anayasa, der, içinde eyaletlerin egemenler olarak görünür olduğu bir anlaşmadır. Zira, müşterek bir hakemleri bulunmayan taraflar arasında bir sözleşme yapıldığı her durumda, tarafların her biri yükümlülüğünün kapsamına kendisi karar verme hakkını saklı tutar.”

Böyle bir doktrinin ilkesel olarak federal bağı yıktığı ve aslında 1789 anayasasının Amerikalıları elinden kurtardığı anarşiye yeniden yönlendirdiği açıktır.

Kongre Güney Karolina'nın yakınmalarına kayıtsız kaldığında, Güney Karolina geçersiz kılma doktrinini federal gümrük vergisi yasasına uygulamakla tehdit etti. Kongre kendi sisteminde ısrar etti ve nihayetinde fırtına koptu.

1839 yılı boyunca, Güney Karolina halkı,⁸⁶ alınabilecek olağanüstü önlemleri gözden geçirmek için ulusal bir konvansiyon atadı. Aynı yıl 24 Kasım'da yönetmelik adı altında federal gümrük vergisi yasasını hükümsüz kılan, burada yazılı olan vergilerin toplanmasını ve federal mahkemelere yapılabilecek müracaatların kabul edilmesini yasaklayan bir yasa yayınladı.⁸⁷ Bu

86 Yani halkın çoğunluğu, çünkü *Union Party* adındaki muhalefet partisinin her zaman çok güçlü ve çok aktif bir azınlığı vardı. Karolina'da yaklaşık 47.000 seçmen vardı; bunların 30.000'i geçersiz kılma doktrininin taraftarıyken, 17.000'i buna karşıtı.

87 Bu yönetmelikten önce onu yazmakla görevli bir komitenin raporu geliyordu. Bu rapor yasanın tefsirini ve amacını içeriyordu. Raporu okuyoruz, s. 34: “Anayasa tarafından değişik eyaletlere tanınan haklar kasten ihlal edildiğinde, bu eyaletlerin hakkı ve ödevi, zararın oluşmasını engellemek amacıyla müdahale etmek, söz konusu gaspa karşı durmak ve karşılıklı sınırlar içinde bağımsız egemen kuvvetler olarak kendilerine ait olan güçleri ve ayrıcalıkları korumaktır. Eğer eyaletler bu hakka sahip olmazlarsa, onlar egemen olduklarını boşuna iddia edeceklerdir. Güney Karolina, yeryüzünde kendisinin üstünde bulunabilecek hiçbir mahkemeyi tanımayacağını ilan etti. Bu eyaletin, kendisi gibi egemen başka eyaletlerle birlikte resmi bir birlik anlaşmasını (*a solemn contract of union*) kabul ettiği doğrudur. Ama bu anlaşmanın gerektirdiği yükümlülüklerin kapsamını belirleme hakkını kendisi için gerekli görmüştür ve bunu uygulayacaktır. Bu eyalet, bu anlaşma diğer taraflar ve kurdukları hükümet tarafından ihlal edildiğinde, aşikâr biçimde (*unquestionable*) ihlali yargılama hakkını kullanabilir ve adaleti sağlamak için alınacak önlemleri belirleyebilir.”

yönetmeliğin sonraki Şubat ayında yürürlüğe girmesi bekleniyordu ve eğer Kongre bu tarihten önce gümrük vergisini değiştirirse, Güney Karolina'nın başka gözdağı vermemeye razı olabileceği belirtilmişti. Daha sonra, müphem ve belirsiz bir biçimde, sorunun tüm konfedere eyaletlerin oluşturduğu olağanüstü bir meclise taşınacağı açıklandı.

Güney Karolina beklerken, milislerini silahlandırıyor ve savaşa hazırlanıyordu.

Kongre ne yaptı? Kendisine yalvarıp yakaran kişileri önceden dinlemeyen Kongre, onlar ellerine silah alır almaz, onların şikâyetlerine kulak verdi.⁸⁸ Bir yasa yaptı⁸⁹ ve bu yasaya göre, gümrük vergisiyle ilgili yükümlülükler on yıl içinde yavaş yavaş, hükümetin ihtiyaçlarını zorlamayacak düzeye gelinceye kadar azaltılacaktı. Böylece Kongre gümrük vergisi ilkesini tamamen terk etti. Endüstriyi koruyan bir yasa yerine, salt mali önlemler alındı.⁹⁰ Birlik hükümeti, yenilgisini belli etmemek için, daha çok zayıf hükümetlerin kullandığı bir tedbire başvurdu: Olgusal olarak teslim olan hükümet kendisini ilkesel düzeyde boyun eğmez gösterdi. Kongre'nin vergi mevzuatını değiştirmesiyle eş zamanlı olarak, başka bir yasa geçti. Bu yasaya göre, başkan, zamanında artık korkulacak bir şey olmayan direnişleri güç kullanarak aşmak için olağanüstü bir kuvvetle donatıldı.

Güney Karolina, bu zayıf görünüşlü galibiyeti de Birlik'e bırakmaya razı olmadı. Gümrük vergisi yasasını hükümsüz kılan aynı ulusal konvansiyon yeniden toplanarak, ona sunulan ayrıcalığı kabul etti. Ama aynı zamanda geçersiz kılma doktrininde daha fazla ısrarcı olacağını ilan etti. Bunu kanıtlamak için de, her ne kadar başkanın kendisine verilen olağanüstü güçleri kullanmayacağı kesin olsa da, ona bu güçleri veren yasayı yürürlükten kaldırdı.

Bahsettiğim tüm icraatlar general Jackson'ın başkanlığında gerçekleştirildi. Gümrük vergisi meselesinde, Jackson'ın Birlik'in haklarını yetkin ve güçlü bir biçimde desteklediğini reddetmememiz gerekir. Bununla birlikte, bugün federal kuvveti bekleyen tehlikeler arasına, bizzat onu temsil eden kişinin tavırlarını da koymamız gerektiğini düşünüyorum.

Avrupa'da birkaç kişi general Jackson'm ülkenin [kamusal] meselelerinde yapabileceği etki üzerine, olayları yakından takip eden kişilere fazlaca saçma görünecek bir fikir geliştirdiler.

General Jackson'ın savaşı kazandığı ve karakteriyle ve alışkanlıklarıyla gü-

88 Kongre'nin bu önlemi almasına neden olan şey, güçlü Virginia eyaletinin yasama organının Birlik ve Güney Karolina arasında hakem olmayı önermesiydi. Bu zamana kadar Güney Karolina tamamen tek başına kalmış gibiydi, hatta onunla olduğunu açıklayan eyaletler bile artık onu terk etmiş gibi görünüyordu.

89 2 Mart 1833 yasası.

90 Bu yasa Clay tarafından önerildi ve dört günde Kongre'nin iki meclisinden de inanılmaz bir çoğunlukla geçti.

cü kullanmaya meyilli, iktidarı arzulayan ve üslubu despotik olan kuvvetli bir insan olduğu söylendi. Bunların hepsi belki doğrudur ama bu hakikatlerden çıkarılan sonuç büyük bir yanıltır.

General Jackson'ın Birleşik Devletler'de bir diktatörlük kurmak isteyebileceği, burada askerî tını egemen kılacağı ve merkezî hükümeti yerel özgürlükleri tehlikeye atacak biçimde genişleteceği tahayyül edildi. Böyle girişimlerin zamanı ve bu tür insanların yüzyılı henüz Amerika'ya gelmedi: Eğer General Jackson bu şekilde tahakküm kurmak isteseydi, kesinlikle siyasal konumunu kaybeder ve yaşamını tehlikeye atardı. Oysa Jackson, bunu deneyecek kadar ihtiyatsız birisi değildi.

Federal kuvveti genişletmek istemeyen şu anki başkan tersine, anayasanın en açık ve en belirgin maddeleri gereğince bu iktidarı sınırlandırmak isteyen ve anayasanın yorumunun Birlik hükümetinin yararına olmasını kabul etmeyen bir partiyi temsil eder. General Jackson, merkeziyetin savunucusu olarak kendisini sunmak yerine, yerel kıskançlıkların temsilcisidir. Onu egemen iktidara taşıyan *ademimerkeziyetçi* (en iyi kendimi bu şekilde ifade edebilirim) tutkulardır. Her gün bu tutkuları överek, iktidarını sürdürür ve başarılı olur. General Jackson çoğunluğun kölesidir: Onun yarı icat edilmiş isteklerini, arzularını, güdülerini takip eder veya daha çok bunları tahmin eder ve hepsini başının üstünde taşır.

Eyalet hükümetleri, Birlik'in hükümetiyle mücadele içine girdiği her durumda, başkanın kendi haklarından kuşku duyan ilk kişi olmaması çok nadirdir. Neredeyse her zaman yasama kuvvetinin önüne geçer. Federal kuvvetin kapsamı üzerine bir yorum yapmak söz konusu olduğu zaman, adeta kendisine karşı durur; küçülür, kendi içine kapanır, kenara çekilir. O doğal olarak zayıf veya Birlik'in düşmanı değildir. Çoğunluk, güneyin geçersiz kılma doktrininin iddialarına karşı olduğunu açıkladığında, başkanın başı çektiğini, çoğunluğun açığa vurduğu doktrinleri net ve güçlü biçimde formüle ettiğini ve güç kullanımı için çağrı yapan ilk kişi olduğunu gördük. Amerikan partilerinin sözcük dağarcığından faydalanan bir karşılaştırma yapacak olursam, bana öyle geliyor ki General Jackson üslubu gereği *federal* ve menfaati gereği ise *cumhuriyetçi*dir.

Çoğunluğu kendi tarafına çekmek için onun karşısında kendisini küçük düşürdükten sonra General Jackson yeniden zuhur etti. Böylelikle, kendisinin önündeki tüm engelleri devirerek, bizzat çoğunluğun takip ettiği meselelere ve çoğunluğun kıskançlıkla bakmadığı konulara doğru meylettirdi. Seleflerinin sahip olmadığı bir destekle güçlenen Jackson, kendi kişisel düşmanlarını onları bulduğu her yerde, hiçbir başkanın yapamadığı kadar kolay bir biçimde ayakları altına aldı. Kendisinden önce kimsenin uygulamaya cesaret edemediği önlemleri alma sorumluluğunu üstlendi. Hatta ulusal

temsile neredeyse onur kırıcı bir çeşit kibirle muamele ettiği de oldu. Kongre'nin yasalarını onaylamayı reddetti ve bu büyük teşekküle cevap vermeyi sık sık unuttu. Adeta kimi zaman efendisini tersleyen bir gözde gibiydi. General Jackson'ın kuvveti o halde durmaksızın arttı, ama başkanın kuvveti azaldı. Onun ellerinde federal hükümet güçlüdür; oysa halefinin ellerinde ise zayıf düşecektir.

İster ben tuhaf biçimde yanılayım, isterse Birleşik Devletler'in federal hükümeti her gün zayıflama eğilimi göstere, federal hükümet [kamusal] meselelerden ardi sıra geri çekilir ve gittikçe daha fazla etki alanını daraltır. Doğal olarak zayıf olan bu hükümet artık güçlü görünmeyi bile bırakır. Başka bir açıdan, Birleşik Devletler'de bağımsızlık duygusunun eyaletlerde gittikçe daha can alıcı hale geldiğini ve yerel hükümetlere yönelik sevginin de gittikçe daha çok ifade edildiğini söyleyebilirim.

Eyaletler birliği isterler ama bir gölgeye indirgenmiş şekilde. Bazı olaylarda Birlik'in güçlü, bazılarında da zayıf olması istenir. Savaş zamanında ulusal güçleri ve ülkenin tüm kaynaklarını elinde toplayabileceği, barış zamanında ise bunların hiçbirisine sahip olamayacağı varsayılır; sanki böyle bir güçlülük ve güçsüzlük alternatifi onun doğasında varmış gibi.

Şimdiye gelirse, bu genel tinsel hareketin durabileceğini sanmıyorum. Bunu doğuran nedenler aynı yönde ilerlemeye devam ediyor. O halde, bu hareket devam edecek ve eğer bazı olağanüstü koşullar ortaya çıkmazsa, Birlik hükümetinin her gün daha da zayıflayacağını önceden söyleyebiliriz.

Buna karşın, kendi varlığını korumaya ve ülkede barışı sağlamaya muktedir olamayan federal hükümetin adeta yavaş yavaş sönümleneceği zaman dan henüz uzak olduğumuzu düşünüyorum. Birlik teamüllerde var olmaya devam ediyor ve insanlar onu istiyor; onun [ortaya çıkardığı] sonuçlar açık, faydaları da aşikârdır. Federal hükümetin zayıflığının, Birlik'in varoluşunu tehlikeye soktuğu fark edileceği zaman, güçlüden yana bir tepki hareketinin doğacağından hiç kuşku duymuyorum.

Birleşik Devletler hükümeti, şimdiye kadar kurulmuş tüm federal hükümetler arasında, doğal olarak etkide bulunmaya en hazır olan hükümettir. Yasalarının yorumlanmasıyla dolaylı biçimde ona saldırılmadığında, onun özü temel olarak değiştirilmediğinde, bir fikir değişikliği, içerideki bir kriz, bir savaş onun ihtiyaç duyduğu gücü bir anda ona yeniden verebilecektir.

Gerçekliğini göstermek istediğim şey şudur: Bizim aramızda çok sayıda insan, Birleşik Devletler'de iktidarın başkanın ve Kongre'nin elinde merkezileşmesini kolaylaştıran zihinsel bir hareketin var olduğunu düşünüyor. Oysa orada açıkça ters yönde bir hareket olduğunu iddia ediyorum. Federal hükümet yaşlanarak güç kazanmaktan ve eyaletlerin egemenliğini tehdit etmekten uzaktır. Tersine bu hükümet her gün zayıflama eğilimi göster-

rir ve Birlik'in salt egemenliği yok olmak üzeredir. Günümüzün ortaya koyduğu manzara işte böyledir. Bu eğilimin nihai sonucu ne olacak? Tasvir ettiğim hareketi hangi olaylar durdurabilecek, geciktirebilecek veya hızlandıracak? Gelecek buralarda gizlenmiştir ama onun gizini açığa çıkardığımı iddia etmiyorum.

Birleşik Devletler'de Cumhuriyetçi Kurumlar Üzerine; Bunların Kalıcılık Şansları Nedir?

Birlik sadece bir rastlantıdır – Cumhuriyetçi kurumlar daha fazla gelecek vaat eder – Bugüne gelirse, cumhuriyet Anglo-Amerikalıların doğal durumudur – Neden? – Cumhuriyeti yıkmak için, aynı anda tüm yasaları ve tüm teamülleri değiştirmek gerekirdi – Amerikalıların bir aristokrasi yaratma konusundaki güçlükleri.

Birlik'in, bugünkü konfedere eyaletlerin içindeki bir savaşa müdahale ederek ve bununla birlikte daimi ordular, diktatörlük kurup, vergiler koyarak parçalanması uzun vadede cumhuriyetçi kurumların kaderini tehlikeye atabilecektir.

Buna karşın, cumhuriyetin geleceğiyle, Birlik'in geleceğini birbirlerine karıştırmamak gerekir.

Birlik, koşullar buna izin verdiği sürece var olmaya devam edecek bir rastlantıdır, ama bana öyle geliyor ki cumhuriyet, Amerikalıların doğal durumudur. Ancak sürekli olarak aksi istikamette etkide bulunan bunun zıddı nedenler daimi biçimde var olursa cumhuriyetin yerine monarşi geçebilir.

Birlik ilkesel olarak kendisini yaratan yasayla var olur. Tek bir devrim, kamuoyundaki bir değişiklik bu yasayı tamamen yok edebilir. Cumhuriyetin ise daha derin kaynakları vardır.

Birleşik Devletler'de cumhuriyetten anlaşılan şey, toplumun kendisi üzerinde ağır ve dingin bir etkide bulunmasıdır. Bu, reel olarak halkın açık fikirli iradesi üzerine dayanan düzenli bir durumdur. Kararları uzun sürede olgunlaştıran, ağır ağır tartışan ve olgun biçimde uygulayan uzlaştırmacı bir hükümet söz konusudur.

Birleşik Devletler'de cumhuriyetçiler teamüllere değer verirler, inançlara saygı duyarlar, hakları tanırlar. Şu fikri öğretirler: Bir halk, özgür olduğu oranda ahlâki, dinsel ve ılımlı olmak zorundadır. Birleşik Devletler'de cumhuriyet olarak adlandırılan şey, çoğunluğun sükûnetli hükümdarlığıdır. Çoğunluk, kendi kendisini bulduktan ve varlığını ortaya koyduktan sonra, kuvvetlerin müşterek kaynağı olur. Ama çoğunluğun kendisi kadir-i mutlak değildir. Onun üzerinde, ahlâki dünyada, beşeriyet, adalet ve akıl; siyasal dünyada ise kazanılmış haklar bulunur. Çoğunluk bu iki sınırı kabul eder.

Ama onları aşmayı istemesinin nedeni ise çoğunluğun her insan gibi tutku-
larının olması ve yine onlar gibi, iyiyi ayırt ederek kötüyü yapabilmesidir.

Ama Avrupa'da tuhaf icatlar yaptık.

Bazılarımıza göre cumhuriyet, şimdiye kadar düşündüğümüz gibi, çoğun-
luğun hükümdarlığı değildir, çoğunluğa kefil olanların hükümdarlığıdır. Bu
tür hükümetlerde yöneten halk değildir, halk için en iyi olanı bilen kişiler-
dir: Uluslar adına, onlara danışmaksızın, eylemeye ve ulusları ayaklar altına
alarak onların minnettarlığını talep etmeye olanak tanıyan hayırlı ayırım. Üs-
telik, cumhuriyetçi hükümet, her şeyi yapma hakkını tanımak zorunda olan
ve şimdiye kadar insanların saygı duyduğu şeyleri, en yüce ahlâki yasalar-
dan sağduyunun en bayağı kurallarına kadar her şeyi küçümseyebilecek tek
hükümdardır.

Günümüze kadar despotizmin, hangi biçim altında olursa olsun, tiksindi-
rici olduğunu düşünüyorduk. Ama günümüzün dünyasında, meşru tiranlık-
ların ve adaletsiz evliyaların var olduğunu keşfettik; yeter ki bunlar halk adı-
na hareket etsinler.

Amerikalıların cumhuriyet konusundaki fikirleri onlar için cumhuriye-
tin uygulanmasını özel olarak kolaylaştırır ve onun kalıcılığını güvence altı-
na alır. Onlarda cumhuriyetçi hükümetin pratiği genellikle kötü olsa da, en
azından teorisi iyidir ve halk da her zaman nihai olarak edimlerini ona uy-
gun hale getirir.

Başlangıçta Amerika'da merkezî bir idare kurmak imkânsızdı ve böyle bir
idareyi kurmak hâlâ çok zor olabilirdi. İnsanlar öyle aşırı büyük bir alan üze-
rinde dağılmış ve doğal engellerle öyle çok bölünmüşlerdir ki, tek bir kişi
onların varoluşunun tüm ayrıntılarını yönetmeye girişemez. O halde Ameri-
ka en âlâsından yerel ve müşterek hükümetin ülkesidir.

Anglo-Amerikalılar, etkisini yeni dünyadaki tüm Avrupalılar üzerinde eşit
düzeyde hissettiren bu nedene, kendilerine özgü olan başka birçok neden
de eklerler.

Kuzey Amerika'nın sömürgeleri kurulduğunda, belediyelerin özgürlüğü
çoktan İngilizlerin teamüllerine olduğu kadar yasalara da nüfuz etmişti. İn-
giliz göçmenler bunu sadece zorunlu bir şey olarak değil, aynı zamanda de-
ğerinin farkında oldukları bir iyilik olarak kabul ettiler.

Ayrıca, sömürgelerin hangi biçimde kurulduğunu gördük. Her bir vilayet
ve adeta her bir semt, birbirlerine yabancı olan ve değişik amaçlarla bir ara-
ya gelmiş insanlar tarafından ayrı ayrı iskân edildi.

Birleşik Devletler'in İngilizleri o halde başlangıcından beri, hiçbir müşte-
rek merkezleri olmayan, birbirlerinden ayrı çok sayıda küçük toplulukla-
ra bölünmüş halde bulunur. Bu küçük toplulukların her birinin kendi ihti-
yaçlarını gidermesi gerekti, çünkü bunlar hiçbir yerde, ihtiyaçlarının gereği-

ni doğal olarak yapacak ve onları kolayca giderebilecek merkezî bir otoriteye rastlamadılar.

Böylelikle ülkenin doğası, İngiliz sömürgelerinin kurulma biçimi, ilk göçmenlerin alışkanlıkları, bunların hepsi yerel ve müşterek özgürlüklerin olağanüstü bir düzeyde gelişmesi için bir araya gelmişti.

Birleşik Devletler'de o halde, ülkenin kurumlarının bütünü özü gereği cumhuriyetçidir. Burada cumhuriyeti kuran yasaları kalıcı biçimde yıkmak için, adeta tüm yasaları aynı zamanda yürürlükten kaldırmak gerekir.

Eğer günümüzde bir parti Birleşik Devletler'de bir monarşi kurmaya girişirse, şu anda Fransa'da cumhuriyeti ilan etmek isteyenlerin karşı karşıya kaldığı durumdan daha da zor bir durumda kalacaktır. Krallık, monarşi için önceden hazırlanmış bir mevzuatı bulamayacaktır ve reel olarak karşımızda cumhuriyetçi kurumlarla çevrelenmiş bir monarşi bulunacaktır.

Monarşinin ilkeleri çok güçlkle Amerikalıların teamüllerine nüfuz edebilecektir.

Birleşik Devletler'de, halk egemenliği dogması, alışkanlıklarla ve egemen fikirle bütünüyle bağı olmayan izole bir doktrin değildir. Tersine, bu dogmayı, bütün olarak Anglo-Amerikalıların dünyasını kaplayan fikirler zincirinin nihai halkası olarak değerlendirebiliriz. Tanrı her bir bireye, nasıl bir insan olursa olsun, sırf kendisini ilgilendiren meseleleri kendi kendisine yönetebilmesi için zorunlu olan aklı bahşetti. İşte bu, Birleşik Devletler'de sivil ve siyasal toplumun kendisi üzerine dayandığı önemli bir düsturdur. Aile babası bunu çocuklarına tatbik eder, efendi kölelerine, kasabalar yöneticilerine, vilayetler kasabalara, eyaletler vilayetlere, Birlik de eyaletlere. Ulusun bütününe yayılmış olan bu düstur halk egemenliği dogmasıdır.

Böylelikle, Birleşik Devletler'de, cumhuriyetin yönlendirici ilkesi, beşerî eylemlerin çoğunu düzenleyen ilkeyle aynıdır. O halde, cumhuriyet, diyebilirim ki, yasalarla kurulmasıyla aynı anda, Amerikalıların fikirlerine, düşüncelerine ve alışkanlıklarına nüfuz eder. Yasaları değiştirmeyi başarmak için, adeta bütün olarak hepsini değiştirmeyi başarmak gerekir. Birleşik Devletler'de, çok sayıda kişinin dini cumhuriyettir. Cumhuriyet, öteki dünyanın hakikatlerini bireysel akla tabi tutar, tıpkı siyasetin herkesin menfaatinin sorumluluğunu sağduyuya terk etmesi gibi. Cumhuriyet, tıpkı yasanın her bir yurttaşta kendi hükümetini seçme hakkını tanıması gibi, her bir insanın onu semaya taşıyacak yolu kendisinin özgürce seçmesine razı olur.

Açıkça, sadece hepsi de aynı eğilimlere sahip olan uzun bir olgular dizisi vardır. Bu dizi, yasalar, fikirler ve teamüllerin bütününe karşıt olan yasalar, fikirler ve teamüller bütününe geçirebilir.

Eğer Amerika'da cumhuriyetçi ilkeler yok olmak zorundalarsa, bunlar ancak uzun, sürekli kesintiye uğrayan ve sık sık yeniden başlayan bir toplumsal

çalışmadan sonra yenileceklerdir. Birçok defa yeniden doğmuş gibi görüneceklerdir ve sadece tamamen yeni bir halk, günümüzde var olan halkın yerini alacağı durumda geri dönüşsüz biçimde yok olacaklardır. Zira, hiçbir şey böyle bir devrimin belirtisini vermiyor ve hiçbir iz bunun olacağını bildirmiyor.

Birleşik Devletler'e vardığınızda sizi en çok vuracak şey, siyasal toplumun içinde bulunduğu düzensiz harekettir. Yasalar durmaksızın değişir ve ilk bakışta isteklerinden çok az emin olan böyle bir halkın yakın zamanda güncel hükümet biçimine tamamen yeni bir form vermeyi başaramaması imkânsız gibi görünür. Bu korkular yersizdir. Aslında siyasal kurumlarda karıştırılması gereken iki tür istikrarsızlık vardır: Birincisi tali yasalarla ilişkilidir. Bu istikrarsızlık iyice yerleşmiş bir toplumun içinde uzun süre egemen olabilir. Diğer istikrarsızlık ise, bizzat siyasal yapının temellerini durmaksızın sarsar ve yasaların yönlendirici ilkelerine saldırır. Bunun ardından ise her zaman karışıklıklar ve devrimler gelir. Bundan zarar gören ulus, şiddetli ve geçici bir durumdadır. Deneyim gösterdi ki, bu iki tür yasal istikrarsızlığın kendi aralarında zorunlu bir bağı yoktur, çünkü bunların zamana ve yere göre birlikte veya ayrı olarak var oldukları görüldü. Birincisi Birleşik Devletler'de bulunur, ama ikincisi bulunmaz. Amerikalılar sık sık yasalarını değiştirirler, ama anayasanın temeline saygı gösterirler.

Günümüzde cumhuriyetçi ilke Amerika'da, tıpkı XIV. Louis egemenliğindeki Fransa'da monarşi ilkesinin egemen olması gibi egemendir. O zamanın Fransızları sadece monarşinin destekçileri değillerdi, aynı zamanda onun yerine başka bir şeyin geçebileceğini tahayyül bile edemiyorlardı. Böylelikle monarşiyi, bizim güneşin hareketi ve mevsimlerin değişimini kabul etmemiz gibi kabul ediyorlardı. Fransa'da krallığın iktidarının düşmanlarından daha çok destekçileri vardı.

Böylelikle, Amerika'da cumhuriyet, kavgasız, muhalefetsiz, kanıtsız olarak zımnî bir uzlaşmayla, bir çeşit *consensus universalis* [evrensel mutabakat] ile var olur.

Buna karşın, Birleşik Devletler'in sakinlerinin idari usulleri sık sık değiştirerek, cumhuriyetçi hükümetin geleceğini tehlikeye soktuklarını düşünüyorum.

Yürürlükteki yasaların daimi biçimde değişkenliğiyle projelerine ket vurulan insanların nihayetinde cumhuriyeti, toplumun külfetli bir yaşam biçimi gibi düşünmelerinden korkmak gerekir. Böylelikle, tali yasaların istikrarsızlığının neden olduğu kötülük, temel yasaların varlığını soru konusu yapabilecektir ve dolaylı olarak bir devrime götürebilecektir. Ama bu dönem henüz bizden uzaktadır.

Şu anda öngörebileceğimiz şey, cumhuriyeti terk eden Amerikalıların, monarşide uzun süre durmaksızın, hızlıca despotizme geçecekleridir. Mon-

tesquieu, bir cumhuriyetten sonra gelen bir prensin otoritesinden daha mutlak başka bir şey olmadığını söyledi, zira böylelikle seçilmiş üst düzey görevlilere korkusuzca bırakılan sınırsız kuvvetler bundan sonra kalıtsal bir lidenin ellerine verilmiş olur. Bu, genel olarak doğrudur ama bilhassa demokratik cumhuriyetlere uygundur. Birleşik Devletler’de üst düzey görevliler özel bir yurttaş sınıfı tarafından değil, ulusun çoğunluğu tarafından seçilirler. Çoğunluğun tutkularını dolaysız biçimde temsil ederler ve tamamen onların iradelerine bağlıdırlar. Bu nedenle ne kine ne de korkuya neden olurlar. Ayrıca onların etki alanlarını sınırlandırarak kuvvetlerini kısıtlamak için çok az çaba gösterildiğini ve onların keyfi seçimlerine ne kadar büyük bir pay ayrıldığını söylemiştim. Böyle bir düzenleme cumhuriyeti ayakta tutabilecek alışkanlıkları yarattı. Amerikalı üst düzey görevli, sorumlu olmayı bırakarak, kendi sınırsız kuvvetini koruyabilecektir ve böylece tiranlığın nerede durduğunu söylemek imkânsızdır.

Bizim aramızda, Amerika’da bir aristokrasinin doğmasını umut eden ve onun iktidarı ele geçireceği zamanı çoktan kesin biçimde öngörmüş olan insanlar var.

Daha önce söylediğimi tekrar ediyorum: Bana öyle geliyor ki Amerikan toplumunun güncel hareketi gittikçe daha çok demokratik oluyor.

Buna karşın, bir gün Amerikalıların siyasal hakların sınırlarını kısıtlamayacağını veya bir insanın menfaati için bizzat bu haklara el konulmayacağını iddia etmiyorum. Ayrıca bu hakları kullanmayı özel bir yurttaşlar sınıfına emanet edeceklerine veya başka terimlerle söylersek, bir aristokrasi kuracaklarına inanmıyorum.

Aristokratik bir teşekkül, kitleden çok uzakta bulunmayan, buna karşın kalıcı biçimde onun üstünde yer edinmiş olan belli sayıda yurttaştan oluşur. Ona dokunabilirsiniz ama ona vuramazsınız. Her gün onunla bir aradasınızdır ama onunla birleşemezsiniz.

Beşerî gönlün doğasına ve gizil güdülerine, bu tür bir boyun eğdirmeden daha karşıt olan başka bir şeyi tahayyül etmek imkânsızdır. Kendi başına bırakılan insanlar her zaman bir kralın keyfi iktidarını soyluların düzenli idaresine tercih edeceklerdir.

Bir aristokrasinin kalıcı olmak için ilkesel olarak eşitsizliği kurmaya, onu önceden meşrulaştırmaya ve o toplum içinde yayılırken eşitsizliği ailenin içine de yerleştirmeye ihtiyacı vardır. Doğal hakkaniyeti güçlü biçimde geri püskürten her şeye insanlar sadece zorlamayla sahip olmuşlardır.

Beşerî toplumlar var olduğundan beri, kendi kendisine ve kendi çabalarına terk edilince bir aristokrasiyi yaratmış olan tek bir halkı örnek olarak alıntulayabileceğimizi sanmıyorum. Ortaçağ’ın tüm aristokrasileri fetihlerin ürünleridirler. Galip gelen soylu oldu, mağlup da köle. Bu nedenle güç eşit-

sizliği dayatılıyordu. Eşitsizlik de, bir defa teamüllere girdiğinde, kendi kendisini sürdürüyor ve doğal olarak da yasalara geçiyordu.

Kendi iç olaylarının ardından adeta aristokrasiye doğmuş olan ve ardından her yüzyıl demokrasiye doğru yönelen toplumlar gördük. İşte Romalıların kaderi ve onlardan sonra kurulan barbarların kaderi böyleydi. Ama medeniyetten ve demokrasiden hareket eden bir halkın aşama aşama koşulların eşitsizliğine yaklaşması ve nihayetinde de kendi içinde dokunulmaz ayrıcalıklar ve imtiyazlı kategoriler kurması, işte bu dünyada yeni olacak bir şey olurdu.

Hiçbir şey ilk defa Amerika'nın böyle tuhaf bir manzarayı ortaya koyacağına işaret etmiyor.

Birleşik Devletler'deki Ticari Büyüklüğün Sebepleri Üzerine Birkaç Düşünce

Doğa Amerikalıların büyük bir denizci halk olmasına neden oldu – Deniz kıyılarının uzunluğu – Limanlarının derinliği – Nehirlerinin büyüklüğü – Bunlara karşın Anglo-Amerikalıların ticari üstünlüğünü fiziksel sebeplerden çok ahlâki ve entelektüel sebeplere atfetmek gerekir – Bu fikrin kanıtı – Tüccar bir halk olarak Anglo-Amerikalıların geleceğı – Birlik'in yıkılması, onu oluşturan halkların denizcilikteki gelişimini durduramayacaktır – Neden? – Anglo-Amerikalılar, Güney Amerika'daki sakinlerin ihtiyaçlarını doğal olarak giderirler – İngilizler gibi Anglo-Amerikalılar da dünyanın önemli bir kısmı için taşıyıcı olacaklardır.

Meksika Körfezi'nde Fondy koyundan Sabine ırmağına kadar Birleşik Devletler'in deniz kıyıları yaklaşık dokuz yüz fersahlık bir uzunluğa sahiptir.

Bu kıyılar, aralıksız tek bir hat oluşturur ve hepsi de aynı tahakkümün egemenliği altında bulunur.

Dünyada ticaret için Amerikalılardan daha derin, daha engin ve daha güvenli limanlara sahip olan başka halk yoktur.

Birleşik Devletler'in sakinleri, talihin eseri olarak çölün ortasına, medeniyetten yüz yirmi fersah uzağı yerleşmiş olan büyük bir medeni ulustur. O halde Amerika'nın her gün Avrupa'ya ihtiyacı vardır. Zamanla Amerikalılar kendileri için zorunlu olan ürünlerin çoğunu yetiştirmeyi veya imal etmeyi kuşkusuz başaracaklardır. Ama asla iki kıta birbirlerinden tamamen bağımsız olarak yaşayamayacaktır. Onların ihtiyaçları, fikirleri, alışkanlıkları ve teamülleri arasında çok fazla doğal bağ vardır.

Birlik'in bizim için zorunlu olmuş olan ve topraklarımızın tam olarak üretmeye olanak tanımadığı veya sadece yüksek maliyetle üretebildiğı ürünleri vardır. Amerikalılar bu ürünlerin sadece çok küçük bir kısmını tüketirler ve geri kalanını da bize satarlar.

O halde Avrupa, Amerika'nın pazar yeridir tıpkı Amerika'nın da Avru-

pa'nın pazar yeri olması gibi. Ayrıca, Birleşik Devletler'in sakinlerinin, hem bizim limanlarımıza kendi temel malzemelerini getirmek için hem de bizim ürettiğimiz ürünleri kendi limanlarına taşımak için, deniz ticareti yapmalarını zorunludur.

Yani, Birleşik Devletler, ya tıpkı şimdiye kadar Meksika'daki İspanyolların yaptığı gibi, ticaret yapmaktan vazgeçip, denizci halkların endüstrisine büyük bir kaynak sağlayacaktır ya da dünyanın ilk denizci kuvvetlerinden biri olacaktır. Bu ikinci ihtimal kaçınılmazdır.

Anglo-Amerikalılar her zaman deniz ticaretine yönelik kararlı bir eğilim gösterdiler. Kendilerini İngiltere'yle birleştiren ticari bağları kopararak elde ettikleri bağımsızlık onların deniz konusundaki dehalarının yeni ve kudretli bir gelişme göstermesini sağladı. O zamandan beri, Birlik'in gemilerinin sayısı, neredeyse orada ikamet edenlerin sayısı kadar hızlı bir biçimde arttı. Bugün, Avrupa'nın ürünlerinin onda dokuzunu kendi kıtalarına taşıyanlar bizzat Amerikalılardır.⁹¹ Üstelik, yeni dünyadan yapılan ihracatın dörtte üçünü Avrupalı tüketicilere taşıyanlar da yine Amerikalılardır.⁹²

Birleşik Devletler'in gemileri, Havre ve Liverpool limanlarını doldururlar. Oysa New York limanında sadece çok az sayıda İngiliz veya Fransız gemilerini görürsünüz.⁹³

Böylece Amerikalı tüccarlar sadece kendi toprakları üzerinde rekabete meydan okumazlar, aynı zamanda yabancıların limanları üzerinde de yabancılarla çarpışırlar.

Bu kolayca açıklanabilir: Dünyadaki tüm gemiler arasında, denizleri en iyi biçimde kat edebilenler Birleşik Devletler'in gemileridir. Birleşik Devletler'in deniz tüccarları diğerlerine nazaran bu avantajı koruduğu sürece, sadece kazanmış olduklarını korumayacaktır, aynı zamanda her gün kazancını daha da arttıracaktır.

Amerikalıların neden diğer insanlardan daha düşük bir fiyata denize açıldığının sebebini kavramak zor bir problemdir. Buna cevap vermek için ön-

91 30 Eylül 1832'de, yılın sonundaki ithalatın toplam değeri 101.129.266 dolardı. Yabancı gemiler üzerinden yapılan ithalat ise sadece toplam 10.731.039 dolardı, yani yaklaşık onda biri.

92 Aynı yıl, toplam ihracatın değeri 87.176.943 dolardı. Yabancı gemiler tarafından yapılan ihracatın değeri ise 21.036.183 dolardı yani yaklaşık dörtte biri (*William's register*, 1833, s. 398).

93 1829, 1830 ve 1831 yılları boyunca, Birlik'in kıyılarına toplam hacmi 3.307.719 tonaj olan gemiler girdi. Yabancı gemiler, bu toplamın sadece 544.571 tonajına sahiplerdi. Böylece, yaklaşık yüzde 16 oranındaydılar (*National Calendar*, 1833, s. 304).

1820, 1826 ve 1831 yıllarında, Londra, Liverpool ve Hull limanlarına giren İngiliz gemileri, 443.800 tonaj taşıdılar. Aynı yıllarda aynı kıyılara giren yabancı gemiler ise, 159.431 tonaj taşıdılar. Öyleyse, bunların arasındaki oran da yaklaşık olarak yüzde 36'dır (*Companion of the Almanac*, 1834, s. 169).

1832 yılında, Büyük Britanya limanlarına giren yabancı gemilerle İngiliz gemileri arasındaki oran ise yüzde 29'du.

ce, onların üstünlüğü, doğanın bahsetmiş olduğu bazı somut avantajlara atfedilmeye çalışıldı. Ama aslında asıl sebep bu değildir.

Amerikalıların gemilerini inşa etmesi neredeyse bizimkiler kadar pahalıya mal olur.⁹⁴ Bunlar daha iyi inşa edilmiş de değildir ve genellikle daha az süre dayanırlar.

Amerikalı gemi tayfalarının maaşı, Avrupalı gemi tayfasından daha yüksektir. Bu nedenle Birleşik Devletler'in ticari gemilerinde çok sayıda Avrupalıyla karşılaşılır.

O halde, Amerikalıların bizden daha ucuza denize açılmasının nedeni nedir?

Bu üstünlüğün nedenlerini fiziksel avantajlarda boşu boşuna arayacağımızı düşünüyorum. Bu üstünlük tamamen entelektüel ve ahlâki özelliklerle ilgilidir.

İşte düşüncemi aydınatabilecek bir karşılaştırma:

Devrim sırasındaki savaşlarda Fransızlar askerî becerilerine, en eski generalleri şaşırtan ve Avrupa'nın en eski monarşilerini neredeyse yok edecek yeni bir taktik eklediler. Şimdiye kadar savaşlarda zaruri olarak görülen bir yığın şeyden ilk defa vazgeçmeye çabaladılar. Askerlerinden, medeni ulusların daha önce asla talep etmediği yeni çabalar göstermelerini istediler. Böylelikle askerleri her şeyi koşar adım yaparken ve sonuç elde etmek için yaşamalarını tereddüt etmeksizin riske atarken gördük.

Fransızlar düşmanlarından daha az sayıdaydı ve daha az zengindi. Onların kaynakları kesinlikle çok daha azdı. Buna karşın, düşmanları onlardan yana oluncaya kadar sürekli muzaffer oldular.

Amerikalılar da ticarete buna benzer bir şeyler devreye soktular. Fransızların zafer için yaptıkları şeyi onlar ekonomi için yapıyorlar.

Avrupah gemici ancak ihtiyatlı bir biçimde denizlerde tehlikeye atılır. Yalnızca zaman uygun olduğunda hareket eder. Öngörülmeleyen bir kaza başına geldiğinde, limana geri döner ve akşamları yelkenlerinin bir kısmını toplar. Okyanusun karalara yaklaşarak beyazla kaplandığını gördüğünde, seyirini yavaşlatır ve güneşi gözlemler.

Amerikalı bu tedbirleri önemsemez ve bu tehlikelere meydan okur. Fırtına olsa bile hareket eder. Gece gündüz tüm yelkenlerini rüzgâra bırakır. Fırtınadan yorgun düşmüş gemisini ilerlerken onarır. Nihayetinde seferinin sonuna yaklaştığında, sanki çoktan limanı görmüş gibi, kıyılara doğru açılmaya devam eder.

Amerikalının [gemisi] sık sık batar, ama denizleri onun kadar hızlı bir biçimde kat eden başka gemici yoktur. Başka birisinin yaptıklarını daha kısa sürede tamamlayan Amerikalı, daha az masrafla bunları yapar.

94 Genellikle temel malzemeler Amerika'da Avrupa'dan daha az pahalıya mal olur. Ama el emeğinin ücreti Amerika'da çok daha yüksektir.

Uzun bir seferin sonuna varmadan önce Avrupalı denizci, yolu üzerinde birçok defa kıyıya yanaşması gerektiğine inanır. Sakin bir liman ararken veya buradan çıkma fırsatını beklerken değerli zamanından kaybeder ve her gün orada kalmak için ödeme yapar.

Amerikalı denizci ise, Çin'den çay satın almak için Boston'dan hareket eder. Canton'a varır, burada birkaç gün kalır ve geri döner. Dünyanın tüm çevresini iki yıldan daha kısa sürede kat eder ve bu sürede sadece bir defa karayı görür. Sekiz veya dokuz aylık deniz yolculukları süresince, deniz suyunu içer ve salamura etle ayakta kalır. Durmaksızın denize, hastalıklara ve sıkıntılara karşı mücadele eder. Ama geri döndüğünde, çayı İngiliz tüccardan bir metelik daha az paraya satabilir ve böylece amacına ulaşır.

Amerikalıların ticaret yapma biçimlerine kahramanca bir şeyler eklediklerini söyleyerek düşüncemi daha iyi açıklayabilirim.

Avrupalı tüccar için, aynı konularda Amerikalı rakibini takip etmesi her zaman çok zor olacaktır. Yukarıda açıkladığım biçimde hareket eden Amerikalı sadece bir hesapla hareket etmez, aynı zamanda özellikle bunun doğasına itaat eder.

Birleşik Devletler'in sakini, ileri bir medeniyetin sahip olduğu her türlü ihtiyaç ve isteğe göğüs gerer. Üstelik, Avrupa'da olduğu gibi, kendi etrafında özellikle bu ihtiyaçları gidermek için örgütlenmiş bir toplum bulmaz. Böylelikle Amerikalı, eğitiminin ve alışkanlıklarının zorunlu kıldığı değişik malzemeleri kendi kendisine gidermekle yükümlüdür. Amerika'da kimi zaman, aynı insanın tarlasını sürdüğü, evini inşa ettiği, aletlerini ürettiği, ayakkabı yaptığı ve giyinmek için kendi elleriyle kaba kumaş dokuduğu olmuştur. Bu endüstrinin olgunlaşmasına zarar verir, ama geniş ölçüde çalışanın zihniyetinin gelişmesine hizmet eder. İş bölümünden başka hiçbir şey insanı cisimleştirmeye ve eserlerindeki tinsel izleri yok etmeye daha fazla yönlendirmez. Özel insanların nadiren bulunduğu Amerika gibi bir ülkede, bir mesleğe adım atan her bir kişi için uzun bir çıraklık sürecini gerektiremezsiniz. Bu nedenle Amerikalılar kolayca iş değiştirirler ve dönemin ihtiyaçlarını takip ederek, bu durumdan faydalanırlar. Sırayla avukat, çiftçi, tüccar, papaz ve doktor olan kişilerle karşılaşsınız. Her ne kadar Amerikalı her bir alanda Avrupalıdan daha az usta olsa da, ona tamamen yabancı olan hiçbir konu yoktur. Onun kabiliyeti daha geneldir ve idrak kapasitesi daha geniştir. Birleşik Devletler sakinini o halde, işlerle ilgili hiçbir aksiyom durduramaz. Her türlü mesleki önyargıdan kaçır. Herhangi bir çalışma sistemine diğerinden daha çok bağlı kalmaz. Kendisini herhangi bir eski yöntemle bir yenisinden daha yakın hissetmez. Kendisi için hiçbir alışkanlık yaratmaz. Uygunsuz alışkanlıkların kendi zihni üzerinde uygulayabileceği etkiden kolayca kaçır, çünkü ülkesinin başka bir ülkeye benzemediğini ve kendi durumunun da dünyada yeni olduğunu bilir.

Amerikalı mucizevi topraklarda ikamet eder. Onun etrafında her şey durmaksızın hareket eder ve her an bir gelişme gösterir. Yenilik fikri böylelikle Amerikalının zihninde daha iyi olanın fikriyle derinden bağlıdır. Doğanın insanın çabalarına karşı koyduğu engelleri hiçbir yerde fark etmez. Ona göre, olmamış şey, henüz denenmemiş olan şeydir.

Birleşik Devletler'de hâkim olan bu evrensel hareket, sık sık talihe karşılık verme, kamusal ve bireysel zenginliklerin bu öngörülmeleyen seyahati, hepsi ruhu, tüm girişimleri takdire değer biçimde düzenleyen bir çeşit ateşli heyecan içinde ve adeta beşeriyetin müşterek düzeyinin üstünde tutmak için bir araya gelir. Bir Amerikalı için yaşamın tümü, bir oyunun parçası, bir devrim zamanı ve bir mücadele günü olarak cereyan eder.

Tüm bireyler üzerinde aynı anda etki yapan bu nedenler, ulusal karakterde karşı konulmaz bir içtepiye sebep olurlar. Bu durumda, rastgele seçtiğiniz her bir Amerikalı isteklerinde coşkulu, girişimci, maceracı ve de özellikle yenilikçi bir insandır. Bu tin aslında onun tüm eserlerinde görülür. Bunu siyasal yasalarına, dinsel doktrinlerine, toplumsal ekonomi teorilerine, bireysel endüstrisine uyarlar. Şehir merkezine olduğu gibi, ormanların derinliklerine de onu yanında götürür. Aynı tin deniz ticaretine uygulandığında Amerikalıyı, dünyadaki tüccarların arasında en hızlı ve en ucuz denizcisi yapar.

Birleşik Devletler'in denizcileri bu entelektüel avantajlarını ve buradan ortaya çıkan pratik üstünlüklerini korudukları sürece, sadece ülkelerinin üreticilerinin ve tüketicilerinin ihtiyaçlarını karşılamaya devam etmeyeceklerdir, aynı zamanda gittikçe daha fazla, tıpkı İngilizler⁹⁵ gibi, diğer halklar arasında taşıyıcı olacaklardır.

Bu durum gözlerimizin önünde gerçekleşmeye başlıyor. Günümüzde çoktan Amerikalı gemicileri Avrupa'nın birçok ulusunun ticaretinde komisyoncu olarak görüyoruz.⁹⁶ Amerika bu uluslara daha büyük bir gelecek sunar.

İspanyollar ve Portekizliler Güney Amerika'da sonradan hâkimiyet kuran büyük sömürgeler kurdular. Sivil savaş ve despotizm bugün bu geniş ülkeleri perişan ediyor. Nüfusun hareketi burada durmuştur ve burada ikamet eden, kendilerini savunmakla meşgul olan çok az sayıda insan kaderlerini iyileştirme ihtiyacını ancak hisseder.

Ama durum her zaman böyle olmayacaktır. Kendi başına kalan Avrupa, Ortaçağ'ın karanlıklarından kendi çabalarıyla kendisini meydana getirmeyi başardı. Güney Amerika da bizim gibi Hristiyan'dır. Bizim yasalarımıza ve

95 İngiliz gemilerinin sadece İngiltere'ye yabancı ürünleri taşımakla veya yabancılara İngilizlerin ürünlerini götürmekle meşgul olduklarını sanmak yanlış olur. Günümüzde İngiltere'nin deniz ticareti, tıpkı büyük kamu araçları girişiminde olduğu gibi, dünyanın tüm üreticilerine hizmet etmeye ve tüm halkları birbirleri arasında temasa geçirmeye hazırdır. Amerikalıların denizle ilgili dehaları onları, İngilizlerin dehalalarıyla rekabet edecek bir girişim olmaya yönlendirir.

96 Akdeniz'deki ticaretin bir kısmı çoktan Amerikalı gemiler üzerinden yapılıyor.

usullerimize sahiptir. Güney Amerika da, Avrupalı ulusların ve onların soylarının içinde gelişen medeniyet tohumlarını kapsar ve üstelik bizim örneğimizden daha fazlasına sahiptir, o halde neden barbar olarak kalacaktır?

Açıktır ki burada sadece zamansal bir sorun vardır. Belli bir zaman sonra, Güney Amerikalıların gelişen ve aydınlanan ulusları inşa edeceği dönemler gelecektir.

Ama Güney Amerika'nın İspanyolları ve Portekizlileri uygarlaşmış halkların ihtiyaçlarına göğüs germeye başladıklarında, henüz kendi ihtiyaçlarını tatmin etmekten uzak durumda olacaklardır. Medeniyetin son doğanları olan bu halklar, abileri tarafından önceden kabul edilen üstünlüklere maruz kalacaklardır. Üretici ve tüccar olmadan önce uzun süre çiftçi olacaklardır ve ürünlerini denizlerin ötesinde de satabilmek ve zorunlu olduğu yeni hissedilen ürünleri elde etmek için yabancıların aracılığına ihtiyaç duyacaklardır.

Amerika'nın kuzeyindeki Amerikalılara bir gün güneydeki Amerikalıların ihtiyaçlarını karşılamak için çağrı yapılacağından kuşku duymamak gerekir. Doğa onları güneydekilerin yakınına yerleştirdi. Böylelikle doğa kuzeydekilere, güneydekilerin ihtiyaçlarını fark etmek ve gidermek için, bu halklarla daimi ilişkiler kurmak için ve onların pazarlarını aşamalı olarak ele geçirmek için büyük kolaylıklar sağladı. Birleşik Devletler'in tüccarı eğer Avrupalı tüccardan çok aşağı bir düzeyde olsaydı, bu doğal avantajlarını kaybedebilirdi, ama tersine ondan birçok konuda üstündür. Birleşik Devletler'in Amerikalıları, yeni dünyanın halkları üzerinde zaten önemli bir ahlâki etkide bulunurlar. Aydınlik onlardan itibaren yayılır. Aynı kıta üzerinde ikamet eden tüm uluslar Amerikalıları, büyük Amerikan ailesinin en aydın, en kudretli ve zengin soyları olarak değerlendirmeye alıştılar bile. Bu nedenle tüm uluslar bakışlarını durmaksızın Birlik'e doğru yönlendirir. Yapabildikleri kadarıyla onu oluşturan halklarla benzeşirler. Her gün Birleşik Devletler'den siyasal doktrinleri çekip alır, onların yasalarını benimserler.

Birleşik Devletler'in Amerikalıları, Güney Amerikalılar karşısında, tam olarak İngiliz atalarının İtalyanlar, İspanyollar, Portekizliler ile medeniyet ve endüstride daha az gelişmiş olan ve tüketim malzemelerinin çoğunu onlardan alan diğer tüm Avrupa halkları karşısındaki durumunda bulunurlar.

İngiltere bugün kendisine yakın olan neredeyse tüm ulusların doğal ticari odasıdır. Birlik ise diğer yarımkürede aynı rolü yerine getirmekle görevlidir. Yeni dünyada doğan veya büyüyen her bir halk, adeta Anglo-Amerikalıların yararına olacak biçimde burada doğar ve gelişir.

Eğer Birlik dağılırsa, Birlik'i oluşturan eyaletlerin ticaretlerinin gelişmesinde kuşkusuz aksamalar olacaktır ve onların ilerlemeleri de düşündüğümüzden daha yavaş olacaktır. Ne olursa olsun, tacir eyaletlerin birlik olarak kalacakları açıktır. Hepsı birbirleriyle temas halindedir. Onların arasın-

da mükemmel bir fikir, menfaat ve teamül birliği vardır. Sadece onlar çok büyük bir deniz kuvveti oluşturabilirler. Birlik'in güneyi kuzeyden bağimsız olacak olsa da, bundan güneyin kuzey olmaksızın var olacağı sonucu çıkmaz. Güneyin tüccar olmadığını söyledim; ama hiçbir şey onun tacir olması gerektiğine işaret etmiyor. Birleşik Devletler'de güneydeki Amerikalılar o halde, ürünleri ihraç etmek ve ihtiyaç duydukları ürünleri ülkelerine getirmek için daha uzun süre boyunca yabancılara başvurmak zorundadırlar. Zira, edinebilecekleri tüm araçlar arasında, kuzeydeki komşuları kuşkusuz kendilerine en ucuz fiyatla hizmet edebilecek olanlardır. Böylelikle, güneydekiler onları kullanırlar, çünkü uygun fiyat ticaretin en yüce yasasıdır. Uygun fiyata karşı uzun süre mücadele edebilecek ulusal önyargılar ve egemen irade yoktur. Birleşik Devletler'in Amerikalıları ile İngilizler arasında var olan nefretten daha çok kışkırtılmış bir nefreti göremezsiniz. Bu düşmanca duygulara rağmen İngilizler ürettikleri malların çoğunu Amerikalılar için tedarik ederler, çünkü İngilizler diğer ülkelerden daha ucuza mal satarlar. Böylelikle Amerika'nın artan refahı, Amerikalıların isteğine rağmen, İngiltere'nin üretim endüstrisinin yararına işler.

Ticari büyüklük ihtiyaç durumunda askerî bir kuvvetle birleşmediğinde, bu büyüklüğün kalıcı olmadığını zaman gösterir ve deneyim de kanıtlar.

Bu hakikat hiçbir yerde olmadığı kadar Birleşik Devletler'de iyi anlaşılmıştır. Amerikalılar kendi bayraklarına saygı duyulmasını zaten sağlamışlardır; yakında bayrakları korkutucu da olabilecektir.

Birlik'in dağılmasının, Amerikalıların deniz gücünü azaltmak yerine, bu gücü adamakıllı arttırmaya neden olacağını düşünüyorum. Bugün tacir eyaletler, tüccar olmayanlarla bağlıdırlar ve bu sonuncular, dolaylı olarak fayda sağladıkları denizciliği sadece istemeyerek kuvvetlendirirler.

Tersine, eğer Birlik'in tüm tacir eyaletleri bir ve aynı halkı oluştururlarsa, ticaret onlar için ilk düzeydeki ulusal menfaat olacaktır. Böylelikle de bu eyaletler kendi gemilerini korumak için çok büyük fedakârlıklar göstereceklerdir ve hiçbir şey onların bu konudaki isteklerinin peşinden gitmelerine engel olamayacaktır.

Ulusların da insanlar gibi neredeyse her zaman, gençlik çağlarından itibaren, kaderlerinin temel özelliklerini gösterdiklerini düşünüyorum. Anglo-Amerikalıların nasıl bir tinle ticareti sürdürdüklerini, bunu nasıl bir kolaylıkla yaptıklarını ve bu konuda nasıl bir başarıya sahip olduklarını gördüğüm zaman, onların bir gün dünyanın birinci deniz kuvveti olacaklarını düşünmeden edemiyorum. Onlar denizleri ele geçirmeye yazgılıdır, tıpkı Romalıların dünyayı fethetmeye yazgılı olmaları gibi.

Artık sona yaklaşıyorum. Şimdiye kadar Birleşik Devletler'in gelecekteki kaderlerinden bahsederek, konumu değişik kısımlara bölmeye ve bunların her birini özenle incelemeye çalıştım.

Şimdi ise, bu kısımların her birisini tek bir bakış açısı altında toplamak istiyorum. Söyleyeceğim şey daha az ayrıntılı, ama daha nettir. Her bir meseleyi daha az ayırt edecek şekilde ele alacağım ve genel olgulardan daha fazla net bir biçimde bahsedeceğim. Engin bir şehrin duvarlarından inip, yakındaki tepeye tırmanan bir seyyah gibi olacağım. Oradan uzaklaştıkça terk ettiği insanlar da onun gözünün önünden kaybolur; evler birbirine karışır; kamusal alanları artık göremez; sokakların patikalarını güçlkle ayırt eder ama gözleri şehrin dış hatlarını daha kolay biçimde takip eder ve ilk defa şehrin formunu fark eder. Bana öyle geliyor ki aynı zamanda yeni dünyada İngiliz ırkının bütün olarak geleceğini keşfediyorum. Bu muazzam tablonun ayrıntıları karanlıkta kalır, ama artık bütünü kavrayabiliyorum ve bütünüle ilgili açık bir fikir tasarlıyorum.

Günümüzde Amerika Birleşik Devletleri'nde işgal edilen veya sahip olunan bölgeler, ikamet edilen tüm toprakların yaklaşık olarak yirmide birini oluşturur.

Bu sınırlar ne kadar geniş olursa olsun, Anglo-Amerikalı ırkın her zaman burada kapalı kalacağını düşünürsek yanılırız. Bu ırk çoktan bu sınırların ötesine yayılmıştır.

Bizim de Amerika'nın çöllerinde büyük bir Fransız ulusu yaratabildiğimiz ve yeni dünyanın kaderini İngilizlerle birlikte dengede tutabildiğimiz bir zaman gelebilir. Fransa vaktiyle Kuzey Amerika'da neredeyse tüm Avrupa ka-

dar geniş bir bölgeye sahipti. Kıtanın en büyük üç nehri bütününü bizim yasalarımızın egemenliğinde akıyordu. Saint-Laurent nehrinin ağzıyla Mississippi deltası arasında ikamet eden Kızılderili uluslar sadece bizim dilimizi anlayabiliyorlardı. Bu engin alan üzerinde yayılmış tüm Avrupa kurumları anayurdun anısını yaşıyordu. Louisbourg, Montmorency, Duquesne, Saint-Louis, Vincennes, La Nouvelle Orléans, tüm bu isimler Fransa'da sevilen ve bizim kulaklarımıza aşina olan isimlerdir.

Ama bir bir saymanın zor olacağı bir dizi koşul,¹ bizi bu harika mirastan mahrum bıraktı. Fransızlar az sayıda oldukları ve iyi yerleşmedikleri her yerde yok oldular. Geri kalanları küçük bir alana yığıldı ve başka yasaların egemenliğine geçtiler. Kanada'nın aşağısındaki Fransızların dört yüz millik bölgesi bugün yeni bir ulus hareketinin içinde kaybolmuş eski bir halkın yıkıntılarını oluşturur. Onların etrafında yabancı nüfus durmaksızın büyür ve her yöne yayılır; toprağın eski sahiplerinin sınıfına kadar nüfuz eder ve onların şehirlerinde tahakküm kurar ve onların dilini başka kılığa sokar. Bu nüfus Birleşik Devletler'in nüfusuyla özdeşdir. O halde İngiliz ırkın Birlik'in sınırları içinde durmadığını ve kuzeydoğuya doğru iyice ilerlediğini söylemekte haklıyım.

Kuzeybatıda, yalnızca bazı önemsiz Rus yerleşimleriyle karşılaşırız, ama güneybatıda Meksika, Anglo-Amerikalıların altında kendisini bir bariyer gibi sunar.

Böylelikle aslında bugün yeni dünyayı paylaşan sadece iki rakip ırk vardır: İspanyollar ve İngilizler.

Bu iki ırkı birbirlerinden ayıran sınırlar bir anlaşmayla tayin edildi. Ama her ne kadar bu anlaşma Anglo-Amerikalıların lehine olsa da, yakında onların bu anlaşmaya karşı geleceğinden hiç kuşku duymuyorum.

Birlik'in sınırlarının ötesinde, Meksika tarafında, hâlâ yeterince ikametinin bulunmadığı geniş bölgeler uzanır. Birleşik Devletler'deki insanlar bu ıssız bölgelere, buralara yerleşmeye hakkı olan kişilerden önce nüfuz edeceklerdir. Toprağı kendilerine mal edip, orada bir toplum kuracaklardır. Yasal ev sahibi ise nihayetinde kendisini gösterdiğinde çölü verimli halde, yabancıları ise kendi mirasının üstüne sessizce yerleşmiş halde bulacaktır.

Yeni dünyanın toprağı buraya ilk yerleşenlere aittir ve hâkimiyet de buradaki gidişatın bedelidir.

Önceden yerleşilen ülkeler kendilerini istiladan korumak konusunda güçlük yaşayacaklardır.

1 İlk sırada şu gelir: Belediye rejimine alışmış özgür halklar, gelişen sömürgeler yaratmayı diğer halklardan daha kolay bir biçimde başarırlar. Kendi kendine düşünme ve yönetme alışkanlığı yeni bir ülkede zaruridir. Böyle yeni bir ülkede başarı büyük oranda zorunlu olarak sömürgelerdeki bireylerin kişisel çabalarına bağlıdır.

Daha önce Texas'ta olan şeylerden bahsetmiştim. Her gün, Birleşik Devletler sakinleri Texas'a doğru yavaş yavaş ilerleyip, burada toprak sahibi oluyor. Bu ülkenin yasalarına tamamıyla boyun eğerek, kendi dillerinin ve teamüllerinin hâkimiyetini burada kuruyorlar. Texas vilayeti henüz Meksika'nın egemenliği altındadır, ama yakında orada neredeyse Meksikalıyla karşılaşamayacağız. Anglo-Amerikalıların başka bir soydan gelen nüfuslarla bağlantı kurduğu her yerde aynı şey olur.

İngiliz ırkının, yeni dünyanın diğer Avrupalı ırkları üzerinde de muazzam bir üstünlük kazandığını gizleyemeyiz. Bu ırk diğer Avrupalı ırklardan medeniyet, endüstri ve kuvvet konularında üstündür. Karşısında sadece terk edilmiş veya az ikamet edilen ülkeler çıktığı ve yolu üzerinde kendisi için bir geçit açması imkânsız olan kalabalık nüfuslarla karşılaşmadığı sürece, onu durmaksızın ilerlerken göreceğiz. Anlaşmalarda belirlenen sınırlar içinde kalmayacaklardır ve her bir taraftan bu hayali engelleri aşacaklardır.

Yeni dünyada İngiliz soyunun bu hızlı gelişimini mükemmel biçimde kolaylaştıran şey, işgal ettikleri coğrafi konumdur.

Onun kuzeydeki sınırlarının da ilerisine gittiğinizde, kutup buzullarıyla karşılaşsınız ve onun güneydeki sınırlarının altındaki bölgelere indiğinizde, ekvator sıcaklığıyla karşılaşsınız. Amerika'nın İngilizleri o halde kıtanın en ılımlı kuşağına ve en fazla yaşanabilir kısmına yerleşmiştir.

Birleşik Devletler'de nüfusun artmasında dikkat çeken olağanüstü hareketin tarihinin sadece bağımsızlıkla başladığını sanıyoruz, oysa bu bir hatadır. Nüfus, sömürge sistemi sırasında da günümüzdekiyle aynı hızda artıyordu ve aynı şekilde her yirmi iki yılda bir iki katma çıkıyordu. Ama o zamanlar binlerce kişi söz konusuysen, bugün milyonlarca kişi söz konusudur. Bir yüzyıl önce fark edilmeyen bu olgu, bugün tüm zihinlere etki ediyor.

Bir krala itaat eden Kanada'nın İngilizleri sayılarını arttırıyorlar ve neredeyse cumhuriyetçi bir hükümetin hâkimiyetinde yaşayan Birleşik Devletler'deki Amerikalılar kadar hızla yayılıyorlar.

Bağımsızlık savaşının sürdüğü sekiz yıl boyunca nüfus, daha önceden alıntılanan raporlara göre durmaksızın artıyor.

Batıdaki sınırlar üzerinde İngilizlerle birleşen büyük Kızılderili ulusları var olsa da, batıya doğru göç hareketi asla yavaşlamadı. Düşman Atlantik kıyılarını yakıp yıktığında, Kentucky, Pennsylvannia'nın batı bölgeleri, Vermont eyaleti ve Maine eyaleti insanlarla doluydu. Savaşı takip eden karışıklık da nüfusun artmasını engellemedi ve insanların çöllere doğru ilerlemesini durduramadı. Böylece, yasaların farklılığı, barış durumu veya savaş durumu, düzen veya anarşi, tüm bunlar Anglo-Amerikalıların aralıksız gelişmesi üzerinde sadece hissedilmez bir biçimde etkili oldu.

Bu kolayca anlaşılır. Böylesine uçsuz bucaksız bir bölgenin her noktasın-

da kendisini hissettirebilecek yeterince genel sebepler yoktur. Böylelikle ülkenin büyük bir kısmı diğerlerini vuran felaketlere karşı bir sığınak bulduğuna inanır ve bu kötülükler ne kadar büyük olursa olsun burada önerilen çözüm her zaman kötülüklerden daha büyüktür.

O halde, yeni dünyada İngilizlerin soyunun ilerlemesini durdurmanın mümkün olduğuna inanmamak gerekir. Birlik'in dağılması, kıtayı savaşa sürükleyip, cumhuriyeti feshedip, buraya tiranlığı getirerek, bu ilerlemeyi geciktirebilir, ama kaderinin zorunlu sonucuna ulaşmasını engelleyemez. Her yanı endüstriye açık olan ve her türlü sefalet için bir sığınak sunan bu verimli ıssız topraklara göçmenlerin adım atmasını engelleyebilecek bir kuvvet yeryüzünde yoktur. Gelecekteki olaylar, ne yönde gelişirlerse gelişsinler, ne iklimi, ne iç denizleri, ne büyük nehirleri ne de verimli toprakları Amerikalıların ellerinden geri alabileceklerdir. Kötü yasalar, devrimler ve anarşi, Amerikalılar arasındaki rahatlık eğilimini ve onların soylarının ayırt edici özelliği gibi görünen girişimci ruhu yıkamayacaktır ve onları aydınlatan ışığı da tamamen söndüremeyecektir.

Böylece geleceğin belirsizliği içinde, kesin olan en azından bir olay vardır. Burada halkların yaşamları söz konusu olduğu için, yakın diyebileceğimiz bir dönemde, Anglo-Amerikalılar kutup buzulları ile tropikal kuşak arasındaki uçsuz bucaksız alanı tek başlarına kaplayacaklardır; Atlantik Okyanusu'nun kumsallarından güneydeki denizlerin kıyılarına kadar yayılacaklardır.

Anglo-Amerikalı soyun gelecekte üzerinde yayılması gereken bölgenin, Avrupa'nın dörtte üçü olduğunu sanıyorum.² Birlik'in iklimi, bütün olarak alındığında Avrupa'ninkine tercih edilir; onun doğal avantajları da çoktur. Birlik'in nüfusunun da bir gün bizimkiyle orantılı olacağı açıktır.

Birçok farklı halk arasında bölünmüş olan Avrupa, sürekli olarak yeniden ortaya çıkan savaşların ve Ortaçağ'ın barbarlığının ardından, fersah kare başına dört yüz on kişiye³ sahip olmayı başardı. Hangi kudretli nedenle, Birleşik Devletler'in de bir gün aynı sayıda insana sahip olması engellenebilir?

Amerika'daki İngiliz soyunun farklı torunlarının ortak bir fizyonomi sunmaya son vermelerinden önce yüzyıllar geçecektir. İnsanların yeni dünyada koşulların kalıcı olarak eşitsizliğini kuracakları çağı öngöremeyiz.

O halde, barışın ya da savaşın, özgürlüğün ya da tiranlığın, refahın veya sefaletin, bir gün büyük Anglo-Amerikalı ailenin türlü türlü torunlarının kaderinde neden olabilecekleri farklılıklar neler olursa olsun, onlar en azından benzer bir toplumsal durumu koruyacaklardır; örf ve âdetlere ve bu toplumsal durumdan doğan fikirlere müştereken sahip olacaklardır.

2 Birleşik Devletler şu anda Avrupa'nın yarısına eşit bir alanı kaplıyor bile. Avrupa'nın yüzölçümü 500.000 fersah karedir; nüfusu ise 205.000.000'dur. Malte-Brun, cilt VI, kitap CXIV, s. 4.

3 Bkz. Malte-Brun, cilt VI, kitap CXVI, s. 92.

Ortaçağ'da, Avrupa'da yaşayan türlü türlü soyları aynı medeniyet altında toplamak için sadece dinsel bağ yeterli oldu. Yeni dünyanın İngilizlerinin arasında binlerce başka bağ vardır ve onlar her şeyin insanlar arasında eşitliğe ulaşmaya çalıştığı bir çağda yaşıyorlar.

Ortaçağ sınıfsal ayrım çağıydı. Her bir halk, her bir vilayet, her bir şehir, her bir aile burada kendisini bireyselleştirmeye çalışıyordu. Günümüzde ise, ters bir hareket kendisini hissettirir ve halklar birliğe doğru ilerliyorlar gibi görünürler. Entelektüel bağlar mekânsal olarak birbirlerinden çok uzak parçaları birleştirir. İnsanlar da tek bir gün bile birbirlerine yabancı ve evrenin herhangi bir köşesinde olan şeyden habersiz kalamazlar. Böylelikle bugün, Avrupalılar ile yeni dünyanın torunları arasında, –Okyanus onları bölse bile– yalnızca bir nehirle birbirlerinden ayrılan 18. yüzyılın şehirleri arasında olan farklılıktan daha az farklılık olduğunu kavriyoruz.

Eğer bu asimilasyon hareketi yabancı halkları yakınlaştırırsa, aynı halkın torunlarını birbirlerine yabancı kılması nedeniyle bu harekete karşı çıkılır.

O halde, Kuzey Amerika'da, yüz elli milyon insanın⁴ birbirleri arasında eşit olacağını, hepsinin aynı aileye ait olacağını, aynı hareket noktasına, aynı medeniyete, aynı dile, aynı dine, aynı alışkanlıklara, aynı teamüllere sahip olacaklarını ve onların arasında düşüncenin aynı biçimde dolanacağını ve aynı renklerle tasvir edileceğini göreceğimiz bir zaman gelecektir. Geri kalan her şey şüphelidir, ama bu kesindir. Zira bu, dünyada tamamen yeni bir olgudur ve tahayyül de onun önemini kavrayamamıştır.

Bugün yeryüzünde farklı noktalardan hareket eden ve aynı amaca doğru ilerliyor gibi görünen iki büyük halk vardır. Bunlar Ruslar ve Anglo-Amerikalılardır.

İkisi de bilinmez biçimde büyüdü. İnsanların bakışları başka yöndeyken, onlar birden uluslar arasında ilk sıraya yerleştiler. Dünya neredeyse aynı zamanda onların doğuşunu ve görkemini kavradı.

Diğer tüm halklar neredeyse doğanın onlar için oluşturduğu sınırlara ulaşmışlar gibi ve sadece bu durumu koruyorlar gibi görünüyorlar. Ama Ruslar ve Anglo-Amerikalılar gelişme halindedirler.⁵ Diğer halklar durmuşlardır veya ancak güçlkle ilerlerler. Sadece onlar henüz gözün sınırlarını fark edemediği bir kariyere doğru kolay ve hızlı adımlarla yürürler.

Amerikalı doğanın kendisine karşı koyduğu engellerle mücadele eder. Rus ise insanlara karşı mücadele eder. Birisi çöle ve barbarlığa karşı dövüşür, diğeri ise tüm silahlarını kuşanmış medeniyete karşı. Böylelikle Ameri-

4 Fersah kare başına 410 insanı ortalama olarak alırsak bu sayı, Avrupa'nın nüfusuyla orantılı bir nüfustur.

5 Rusya, eski dünyanın tüm ulusları arasında, nüfusun en hızlı şekilde arttığı ve artış hızının koşullarına uygundur.

kalının zaferi çiftçilerin sabanlarıyla gerçekleşir, Ruslarınki ise askerlerin kılıçlarıyla.

Birincisi amacına ulaşmak için bireysel menfaate güvenir ve bireysel gücü ve akli yönetmeksizin serbest bırakır.

İkincisi ise adeta toplumun her türlü kuvvetini tek bir insanda toplamak ister.

Birisinin temel eylem aracı özgürlüktür; diğerininki ise kulluk.

Onların kalkış noktaları farklıdır, yöntemleri değişiktir. Bunlara karşın ikisi de, adeta Tanrı'nın gizemli bir projesiyle, bir gün dünyanın yarısının kaderini eline almaya yazgılıymış gibi görünür.

BİRİNCİ KISIM

NOT A / Sayfa 47

Binbaşı Long'un Avrupalıların henüz nüfuz etmediği bantdaki eyaletler üzerinde masraflarım Kongre'nin karşıladığı iki seyahatine bakınız.

Long, Amerika'nın büyük ıssız topraklarıyla ilgili olarak, Rouge nehrinden hareket ederek, Plate nehrine varan 20 derece boylama (Washington meridyeni)¹ yaklaşık olarak paralel bir hat çekmek gerektiğini söyler. Bu imgesel hattın batıda Mississippi vadisine sınır oluşturan Rocheuses dağlarına kadar çiftçiliğe imkân vermeyen genel olarak kumla kaplı uçsuz bucaksız düzlükler uzanır. Yazları buralarda su bulunmaz. Burada sadece büyük manda ve vahşi at sürüleriyle karşılaşsınız. Aynı zamanda çok az sayıda Kızılderili toplulukları da görülür.

Binbaşı Long, Plate nehrinin yukarısına doğru aynı yönde çıkıldığında sol tarafta her zaman aynı çölle karşılaşıldığını duymuş. Fakat bu gözlemin doğruluğunu bizzat kendisi teyit edememiş. *Long's expedition*, cilt II, s. 361.

Her ne kadar Binbaşı Long'un ilişkileri güveni hak etse de, onun takip ettiği hattın dışında büyük zikzaklar yapmaksızın ülkeyi kat ettiğini unutmamak gerekir.

NOT B / Sayfa 48

Güney Amerika, iki dönence arasında bulunan bölgelerinde, inanılmaz bir müsriflikle genetik adı sarmaşık olan bitkiler üretir. Burada sadece Antiller'in florası kırk farklı tür sunar.

1 Washington meridyeni takip eden 20 derece boylam, yaklaşık olarak Paris meridyenini takip eden 99 dereceye denk gelir.

Bu çalıların en beklenmeyen kısımlarında grenadillalar bulunur. Bu sevimli bitki, der Descourtiz Antiller'deki bitkisel yaşamı anlatırken, filizleri sayesinde ağaçlara tutunur ve orada seyyar kemerler, bunları süsleyen mavinin farklı tonlarında veya koyu kırmızı çiçeklerin güzelliğiyle hoş duran ve güzel de koku yayan verimli sütunlar oluşturur. (Cilt I, s. 265)

Büyük kozalı akasya hızla büyüyen ve ağaçtan ağaca geçerek, kimi zaman yarım fersahtan fazla yeri kaplayan çok zengin bir sarmaşık bitkidir. (Cilt III, s. 227)

NOT C / Sayfa 50

Amerikalıların Dili Üzerine

Amerikalı Kızılderililerin konuştukları tüm diller, kuzey kutbundan Horn tepesine kadar diyebiliriz ki aynı modele göre biçimlendirilmiş ve aynı dilbilgisi kurallarını kullanmaktadırlar. Buradan şu sonucu çıkarabiliriz: Tüm Kızılderili halklar, büyük oranda, aynı kökten gelirler.

Amerika kıtasının her bir kabilesi değişik lehçelerle konuşur, ama dilleri çok az sayıdadır. Bu da yeni dünyanın uluslarının güçlü ve eski bir kökene sahip olduklarını kanıtlamaya yönlendirir.

Nihayetinde Amerika'nın dilleri aşırı düzenlidir. Bu nedenle bu dilleri kullanan halkların şimdiye kadar büyük devrimler yaşamadığını ve zorla veya iradi olarak yabancı uluslarla karışmadıklarını düşünmek mümkündür. Çünkü genellikle birçok dilin tek bir dilde birleşmesi durumunda gramerde düzensizlikler olur.

Amerikalıların dillerinin ve de özellikle Kuzey Amerikalıların dillerinin filologların ciddi biçimde dikkatini çekmesinden beri çok zaman geçmedi. Böylelikle ilk defa barbar bir halkın bölgesel dilinin, çok karmaşık bir fikirler ve çok bilgece bir bağdaşımalar sisteminin ürünü olduğunu keşfettik. Bu dillerin çok zengin olduğunu ve oluşturulurlarken, kulağın duyarlılığına büyük özen gösterildiğini fark ettik.

Amerikalıların gramatikal sistemi, birçok noktada birbirlerinden farklılaşır ama özellikle bu noktada.

Avrupa'nın bazı halkları, diğerleri arasında da Almanlar, gerektiğinde farklı kelimeleri birleştirme ve bazı kavramlara karmaşık bir anlam verme yetisine sahiptirler. Kızılderililer bu yetiyi çok şaşırtıcı biçimde devam ettirdiler ve adeta çok sayıda fikri tek bir noktada saptamayı başardılar. Bu durum, Duponceau'nun *Mémoires de la Société philosophique d'Amérique*'te alıntılanmış bir örnek yardımıyla kolayca anlaşılır.

Delaware'li bir kadın bir kedi veya küçük köpekle oynadığında, der Duponceau, onun kimi zaman *kuligatschis* kelimesini kullandığını duyarız. Bu kelime şöyle oluşur: *K* ikincil tekil şahsı ifade eder ve *sen* veya *senin* anlamındadır. *Uli* olarak telaffuz edilen *uli* ise, *güzel*, *tatlı* anlamlarına gelen *wulit* kelimesinin bir parçasıdır. *Gat* da, *pençe* anlamına gelen *wichgat*'ın bir kısmıdır. Nihayetinde *çis* olarak telaffuz *schis* ise küçüklük fikrini taşıyan bir küçültme ekidir. Böylece tek bir kelimedeki Kızılderili kadın şöyle der: Minicik pençeli tatlım.

İşte Amerikalı vahşilerin nasıl bir biçimde kelimeleri oluşturduklarını gösteren bir başka örnek.

Delaware'de genç bir adam *pilape* der. Bu kelime saf, masum anlamındaki *pil-sit'*ten ve insan anlamındaki *lenape*'den oluşur. Yani bu kelime saf ve masum halinde insan demektir.

Kelimeleri kendileri arasında birleştirme yetisi güçlü ve tuhaf bir biçimde fiillerin oluşumunda gözlenir. En karmaşık eylem genellikle tek bir fiille anlatılır ve neredeyse fikirlerdeki her türlü ayrımlar fiil üzerinde etkisini gösterir ve onu değiştirir.

Sadece çok yüzeysel olarak incelediğim bu konuyu daha ayrıntılı olarak incelemek isteyen kişiler şunları okumalıdır:

1- Duponceau'nun saygıdeğer Hecwelder'le Kızılderililerin dilleriyle ilgili yazışmaları. Bu yazışmalar Philadelphia'da 1819'da Abraham Small yayınevi tarafından yayınlanan *Mémoires de la Société philosophique d'Amérique*'in (s. 356-464) ilk cildinde bulunur.

2- Geiberger tarafından yazılan ve Duponceau'nun önsözüyle yayınlanan Delaware veya Lenape'lerin dillerinin grameri. Hepsi aynı koleksiyon içinde bulunur (cilt III).

3- Bu çalışmaların çok iyi bir özeti *Encyclopédie américaine*'in VI. cildinin sonunda bulunur.

NOT D / Sayfa 51

Kanadalı Fransızların 1601'de desteklemek zorunda kaldıkları Iroquoılara karşı ilk savaşın tarihini Charlevoix'da (cilt I, s. 235) buluruz. Iroquoılar her ne kadar ok ve yaylarla silahlanmış olsalar, Fransızlara ve onların müttefiklerine karşı umutsuz bir direniş gösterdiler. Çok iyi tasvirler yapamayan Charlevoix, Avrupalıların teamülleri ile vahşilerin teamüllerinin sunduğu tezatlığı ve böylece bu iki ırkın şerefi farklı anlama biçimleri ni çok iyi gösterir.

“Fransızlar” der, “yerde yayılmış halde gördükleri, Iroquoıların giysi yaptıkları kunduz derilerini ele geçirirler. Onların müttefiki olan Huronlar ise, bu manzara karşısında dehşete kapılırlar ve tutsaklar üzerinde sıradan zalimliklerini uygulamaya başlarlar. Öldürdükleri tutsaklardan birisini vahşice yerler, bu da Fransızlar için tiksinti vericidir. Böylelikle”, der Charlevoix, “bu barbarlar, bizim ulusumuzda bulunmamasına şaşırdıkları kayıtsızlıktan gurur duyarlar ve ölümlerin derilerini yüzmede vahşi hayvanlar gibi ölümlerden beslenmekten daha az kötülük olduğunu anlamazlar.”

Charlevoix, başka bir yerde, (cilt I, s. 230), Champlain'in tanık olduğu ilk işkenceyi ve Huronların kendi köylerine geri dönmelerini şu şekilde tasvir eder:

“8 fersah ilerledikten sonra” der, “bizim müttefiklerimiz durdular ve esirlerinden birini alarak, onun ellerine düşen ulusların savaşçılarına uyguladığı tüm zalimlikleri onun yüzüne vurdular, ona da aynı biçimde muamele edilmesini beklemesi gerektiğini söylediler ve eğer cesareti varsa, bu işkencelere şarkı söyleyerek eşlik edebileceğini eklediler. O da derhal savaş şarkısını ve bildiği diğer şarkıları söylemeye baş-

ladı ama öyle bir tonda söyledi ki”, der Champlain, “vahşilerin her türlü müziğinin hüznü olduğunu bilmeyenler için çok üzücü bir tonda bu. Sonradan bahsedeceğimiz her türlü zalimliğin eşlik ettiği işkence de Fransızları ürküttü ve Fransızlar buna son vermek için boşuna çaba gösterdiler. Sonraki gece, bir Huronlu rüyasında takip edildiğini gördüğü için, geri çekilme hakiki bir kaçışa dönüştü ve vahşiler tehlikeden kurtulacakları yere kadar hiç durmadan kaçtılar.

Köylerinin kulübelerini gördükleri anda, uçlarına kafa derilerini koydukları uzun çubuklar keserler ve bunları zafer işareti olarak taşırlar. Bunu görünce kadınlar koşar, nehre atlarlar ve sandalları alarak, kocalarının elinden bu kanlı kafataslarını alıp, bunları boyunlarına bağlarlar.

Savaşçılar Champlain’e bu korkunç ganimetlerden birisini armağan ederler ve ayrıca Iroquoilerin tek yağma malları olan birkaç kafayı ve birkaç oku da ona sunarak, bunları Fransa kralına göstermelerini isterler.”

Champlain tek başına bütün bir kış bu barbarların arasında geçirdi ve onun ne kişiliği ne de mülkleri bir an için bile tehlikeye girmedi.

NOT E / Sayfa 63

Amerika’daki İngiliz sömürgelerinin doğusunda hüküm süren püriten bağnazlık zaten zayıflamış olsa da, yine de alışkanlıklarda ve yasalarda bunun olağanüstü izlerini bulabilirsiniz.

1792’de, Fransa’nın Hristiyan karşıtı cumhuriyeti geçici varlığını ortaya koyduğu dönemde, Massachusetts’in yasal teşekkülü, yurttaşları Pazar günlerine riayet etmeye zorlamak için aşağıda okuyacağımız yasayı resmi olarak kabul etti. Okuyucunun dikkatini çekebilecek bu yasanın girişi ve temel hükümleri şöyledir:

“Pazar günleri yapılan dinsel törenlerin kamusal bir faydası bulunduğu; der yasa koyucu, çalışmaya faydalı olarak ara verilmesini sağladığından; insanları ödevleri ve beşeriyetin meylettiği hatalar üzerine düşünmeye sevk ettiğinden; bireysel ve kamusal olarak evrenin hâkimi yaratıcı Tanrı’ya saygı göstermeye ve Hristiyan toplumlarının övünç kaynağı olan merhamet edimlerini yapmaya olanak tanıdığından ötürü;

Dinsiz veya düşüncesiz kişiler, Pazarları yapmaları gereken ödevi ve bundan toplumun çıkardığı avantajı unutup, kendi zevkleriyle veya işleriyle ilgilenerek, kutsal şeylere saygısızlık edebileceklerinden; bu eyleme biçimi hem onların kendi menfaatlerine hem de Hristiyanların menfaatlerine karşıt olduğundan; ayrıca bu tavır, onların örneklerini takip etmeyen kişilerin de kafasını karıştırabileceğinden ve sefahat eğilimi ve ahlâksız alışkanlıkları toplumun içine sokarak, toplumun bütününe karşı reel bir zarar verebileceğinden ötürü;

Senato ve Temsilciler Meclisi şu kuralları kabul eder:

1- Hiç kimse Pazar günü dükkânını veya atölyesini açamaz. Kimse aynı gün, herhangi bir işle veya meseleyle meşgul olamaz, hiçbir konsere, baloya veya herhangi bir tür gösteriye katılamaz, kimse avlanamaz, oynayamaz, eğlenemez; hepsi pa-

ra cezasına tabidir. Bu ceza her bir ihlal için 10 şilinden daha az ve 20 şilinden daha çok olamaz.

2- Hiçbir yolcu, şoför, arabacı, zorunlu durumlar dışında, Pazar günleri seyahat edemez; bunlar da aynı cezaya tabidir.

3- Meyhaneciler, perakendeciler, otelciler, herhangi bir semt sakininin Pazar gününü onların mekânlarına eğlenmek veya iş yapmak için gelmesini engelleyeceklerdir. İhlal durumunda, otelci veya otel sahibi para cezası ödeyecektir. Ayrıca, otelci lisan-sını kaybedebilecektir.

4- Herhangi bir kişi, sağlıklı olup, yeterli gerekçesi olmaksızın üç ay boyunca ibadetini yapmazsa, 10 şilin para cezasına çarptırılacaktır.

5- Herhangi bir kişi, bir ibadethanenin içinde uygun olmayan davranışta bulunduğunda, 5 şilinden 40 şiline kadar para cezası ödeyecektir.

6- Kentlerdeki tythingmenler² mevcut yasanın uygulamasından yükümlü olacaklardır. Onların tüm otelleri veya kamusal yerleri Pazar günleri ziyaret etme hakları vardır. Onların oteline girmesini reddedecek olan otelci, 40 şilin para cezasına çarptırılacaktır.

Tythingmenler yolcuları durdurmak ve onları Pazar günü yola çıkmaya mecbur bırakan nedeni soruşturmak zorundadırlar. Cevap vermeyi reddedecek kişiler 5 İngiliz lirasına kadar para cezasına çarptırılacaklardır.

Eğer yolcu tarafından sunulan mazeret, tythingmen'e yeterli görünmüyorsa, yolcuyu kantonun sulh hâkimine sevk edebilecektir." 8 Mart 1792 tarihli yasa. *General Laws of Massachusetts*, cilt I, s. 410.

11 Mart 1797'de yeni bir yasayla para cezalarının oranı artırıldı ve bu cezanın yarısı suçluyu kovalayan kişiye ait oldu. Aynı eser, cilt I, s. 525.

16 Şubat 1816'da yeni bir yasa bu tedbirleri onayladı. Aynı eser, cilt II, s. 405.

Benzer kararlar New York eyaletinin 1827'de ve 1828'de gözden geçirilen yasalarında da var olur (Bkz. *Revised Statutes*, kısım I, bölüm XX, s. 675). Burada Pazar günleri kimsenin avlanamayacağı, balık tutamayacağı, oyun oynayamayacağı, içki verilen mekânlara gidemeyeceği söylenir. Pazarları kimse, zorunlu değilse, seyahat edemez.

İlk göçmenlerin dinsel tinlerinin ve sert teamüllerinin yasalarda bıraktığı tek iz bu değildir.

New York eyaletinin gözden geçirilmiş yönetmeliğinde (cilt I, s. 662) şu maddeyi okuruz:

"Her kim yirmi dört saat içinde, oyun oynayarak veya bahse girerek, toplam 25 dolar (yaklaşık 132 frank) kazanırsa veya kaybederse, suçlu (misdemeanor) sayılacaktır ve kanıtlara dayanarak, kazanılan veya kaybedilen toplam tutarın en azından beş katma eşit düzeyde para cezasına çarptırılacaktır. Bu para cezası kentin yoksullarından sorumlu müfettişine verilecektir.

25 dolar veya daha çok kaybeden kişi mahkemede şikâyetçi olabilir. Eğer bunu

2 Bunlar her sene seçilen görevlilerdir ve bu görevleri itibarıyla Fransa'daki hem yerel muhafızlara hem de adli polis memurlarına benzerler.

yapmayı unutursa, yoksulların müfettişi kazanan kişiye dava açabilir ve ondan, yoksulların yararına, kazanılan tutarı veya bu tutarın üç katını alabilir.”

Alıntıladığımız yasalar çok yenidir; ama acaba bunları, sömürgelerin bizzat köküne inmeksiz nasıl anlayabiliriz? Bu mevzuatın cezai kısmının günümüzde çok seyrek olarak uygulandığından hiç kuşku duymuyorum. Teamüller çoktan zamanın hareketine boyun eğse de, yasalar esnek değillerdir. Buna karşın, Pazar günü dinsel töreni Amerika’da yabancı birisini şaşırtacak biçimde hâlâ var olur.

Amerika’da Cumartesi akşamından itibaren toplumsal hareketi özellikle askıya alan büyük bir şehir de vardır. Yetişkinleri iş yapmaya ve gençleri de eğlenmeye çağıran bir saatte burada dolandığınızda, sadece derin bir sessizlikle karşılaşsınız. Sadece insanlar çalışmıyor değillerdir, aynı zamanda sanki kimse orada yaşamıyor gibidir. Ne endüstrinin hareketini ne sevinç seslerini ve ne de büyük bir şehrin içinde durmaksızın yükselen karmaşık mırıltıları duyarsınız. İnsanlar diziler halinde kiliselerin çevrelerine doğru yönelmişlerdir. Yarı kapalı olan evlerin panjurlarının arasından, yurttaşların evine ancak güçlülük güneş ışığı girer. Belki uzakta ıssız dört yol kavşağında ve terk edilmiş caddelerin ötesinde sessizce ilerleyen izole bir insanı görürsünüz.

Sonraki gün gün ağardığında, arabaların ve çekicilerin gürültüsü, insanların bağırışları yeniden duyulmaya başlar. Şehir uyanır; endişeli kitle ticaret ve endüstri merkezlerine doğru aceleyle ilerler. Her şey devinmektedir, her şey hareket halindedir, her şey etrafınızda acele etmektedir. Derin bir uyusukluk durumu yerini ateşli bir hareketliliğe bırakır. Diyebiliriz ki her bir kişinin zenginliği elde etmek ve bundan faydalanmak için sadece tek bir günü vardır.

NOT F / Sayfa 68

Okuduğunuz kısımda bir Amerika tarihi yazma iddiasında olmadığımı söylemem gereksizdir. Benim tek amacım, okuyucunun ilk göçmenlerin fikirlerinin ve teamüllerinin farklı sömürgelerin ve genel olarak da Birlik’in kaderi üzerinde uygulamış olduğu etkiyi aynı düzeyde görmesini sağlamaktır. Bu nedenle sadece konudan bağımsız birkaç fragmanı alıntılama ile yetinmek istiyorum.

Yanılıp yanılmadığımı bilmiyorum ama bana öyle geliyor ki sadece burada işaret ettiğim yolda ilerleyerek, Amerikan cumhuriyetinin ilk dönemleri üzerine kamunun dikkatini çekmeyi hak eden ve devlet adamlarını kuşkusuz düşünmeye sevk edebilecek olan gözlemler sunulabilecektir. Böyle bir çalışmayı kendim yapamadığım için, en azından yapacak olanların işini kolaylaştırmak istedim. Bu nedenle, bana göre ele almanın yararlı olacağı eserlerin kısa bir dizinini ve özet halinde bir analizini sunabileceğimi düşündüm.

Verimli bir biçimde incelenebilecek genel belgeler arasında önceliği şu esere vereceğim: Ebenezer Hazard, *Historical Collection of State Papers and other authentic documents, intended as materials for an history of the United States of America*.

1792’de Philadelphia’da basılan bu derleme eserin ilk cildi, İngiltere hükümdar-

lğının göçmenlerle yaptığı tüm yasaların yazılı bir örneğini ve sömürge hükümeti-
nin var olduğu ilk günden itibaren aldığı temel kararları içerir. Burada bu dönem bo-
yunca New England'ın ve Virginia'nın kamusal işleri üzerine çok sayıda özgün eser
de bulabilirsiniz.

İkinci cilt neredeyse tamamen 1643 konfederasyonunun kararlarına ayrılmıştır.
Kızılderililere direnmek amacıyla New England'ın sömürgeleri arasında gerçekleştiril-
en bu federal pakt, Anglo-Amerikalıların verdiği ilk birlik örneğidir. 1776'daki sö-
mürgelere bağımsızlık tanıyan konfederasyona kadar aynı yapıda başka birçok kon-
federasyon kabul edildi.

Philadelphia'nın tarihsel koleksiyonu kraliyet kütüphanesinde bulunur.

Ayrıca her bir sömürge, birçoğu çok değerli olan tarihi belgelerine sahiptir. Ken-
di araştırmama, en eski zamanlardan beri ikamet edilen eyalet olan Virginia'dan baş-
ladım.

Virginia'nın tüm tarihçilerinin birincisi, kurucu olan yüzbaşı Jean Smith'dir. Yüz-
başı Smith bize 4 formatlık şu eseri bıraktı: *The general history of Virginia and New
England, by Captain Smith, some time governor in those countrys and admiral of New
England* (Londra, 1627. Bu eser kraliyet kütüphanesinde bulunur). Smith'in eseri,
basıldığı tarihe ait çok tuhaf kartlar ve gravürlerle süslüdür. Tarihçinin anlatısı 1584
yılından 1626 yılına kadar uzanır. Smith'in kitabı saygıdeğerdir ve böyle olmayı hak
eder. Yazar, tamamen serüven yılı olan bir yüzyılda yaşayan en ünlü maceracıardan
birisidir ve bu yüzyılın sonunda yaşamıştır. Kitabın kendisi bu keşif tutkusunu ve
o zamanın insanlarını karakterize eden girişimci ruhu yaşatır. Bu kitapta, alışveriş-
te kullanılan ve zenginliğin elde edilmesine yardımcı olan cesur teamülleri buluruz.

Ama yüzbaşı Smith'de özellikle dikkat çekici olan şey, çağdaşlarının erdemlerini,
onların çoğuna yabancı kalmış olan niteliklerle karıştırmış olmasıdır. Onun tarzı ba-
sit ve nettir, anlatılarının hepsi hakikat mührünü taşır ve tasvirleri de süslü değildir.

Bu yazar, Kuzey Amerika'nın keşfi dönemindeki Kızılderililerin durumunu aydın-
lığa kavuşturur.

İncelenmesi gereken ikinci tarihçi Beverley'dir. 12 formatlık Beverley'in eseri
Fransızcaya çevrildi ve 1707'de Amsterdam'da basıldı. Yazar anlatılarını 1585 yılın-
dan başlatır ve 1700 yılında ise sonlandırır. Bu kitabın ilk kısmı, tam olarak sömür-
gelerin çocukluk dönemine ait tarihsel belgeleri içerir. İkincisi bu eski dönemde Kı-
zılderililerin durumunu ilginç bir biçimde tasvir eder. Üçüncüsü, yazarın zamanın-
daki Virginia'nın teamülleri, toplumsal durumu, yasaları ve siyasal alışkanlıkları
üzerine çok açık fikirler verir.

Beverley Virginia'lıdır ve bu nedenle kitabının başında, "taşrada doğduğu ve dilsel
üsluba hiç meraklı olmadığından okuyucunun eserini aşırı katı biçimde eleştirme-
mesini rica eder". Bu sömürgeci alçakgönüllülüğe rağmen, tüm kitabı boyunca yazar
ana yurdun üstünlüğünü ısrarla vurgular. Beverley'in eserinde aynı zamanda Ameri-
ka'nın İngiliz sömürgelerini o zamandan beri canlı tutan sivil özgürlük tiniyle ilgili
çok sayıda iz de bulursunuz. Bu kitapta bu sömürgelerin içinde uzun zamandan be-
ri var olan ve onların bağımsızlıklarını geciktiren bölünmeleri de fark edebilirsiniz.
Beverley, İngiliz hükümetinden çok Maryland'ın Katolik komşularından nefret eder.

Bu yazarın tarzı basittir; anlatıları genellikle ilgi çekicidir ve güven uyandırır. Beverley'in tarihinin Fransızca çevirisi kraliyet kütüphanesinde bulunur.

İncelenmeyi hak eden bir başka eseri ise Amerika'da gördüm ama Fransa'da bulamadım. Bunun başlığı şudur: William Stith, *History of Virginia*. Bu kitap da ilginç detaylar sunar, ama bana uzun ve karışık göründü.

Karolina'nın tarihi üzerine incelenebilecek en iyi ve en eski belge, John Lawson'un 1718 yılında Londra'da basılan 4 formatlık *The History of Carolina* adlı kitabıdır.

Lawson'ın kitabı öncelikle Batı Karolina'ya bir keşif yolculuğunu içerir. Bu yolculuk günlük biçiminde yazılmıştır; yazarın anlatıları karışıktır; gözlemleri çok yüzeyseldir. Burada sadece o dönemin vahşileri arasında çiçek hastalığının ve alkollü içkilerin neden olduğu tahribatlar, onların arasında egemen olan teamüllerin bozulması ve Avrupalıların mevcudiyetinin bunları kolaylaştırması yeterince çarpıcı biçimde tasvir edilir.

Lawson'ın eserinin ikinci bölümü, Karolina'nın fiziksel durumunun ve onların ürünlerinin tasvirine ayrılmıştır.

Üçüncü bölümde, yazar, bu dönemin Kızılderililerinin teamüllerinin, usullerinin ve hükümetinin ilginç bir betimlemesini yapar.

Kitabın bu bölümünde bir tin ve orijinallik vardır.

Lawson'ın tarihi, II. Charles'ın zamanın Karolina'sıyla bir anlaşma yapmasıyla sona erer.

Bu eserin genel tonu basittir, hatta biraz laubalidir ve New England'da o dönemde yayınlanan eserlerin çok derin tarzlarıyla tam bir tezat oluşturur.

Lawson'ın tarihi, Amerika'da çok az bulunan bir belgedir ve Avrupa'da hiç bulunmaz. Buna karşın kraliyet kütüphanesinde onun bir örneğini bulabilirsiniz.

Birleşik Devletler'in güney ucundan hemen kuzey ucuna geçiyorum. Aradaki bölge çok geç bir tarihte iskân edildi.

Öncelikle 1792 yılında ilk defa Boston'da basılan, 1806'da ise yeniden basılan *Collection of the Massachusetts Historical Society* adlı çok ilginç bir derlemeye işaret etmek zorundayım. Bu eser kraliyet kütüphanesinde yoktur, sanıyorum başka bir kütüphanede de yok.

Bu (devam eden) koleksiyon, New England'ın farklı eyaletlerinin tarihiyle ilgili bir yığın çok değerli belgeyi kapsar. Bu kitapta, yerel arşivlerde gömülmüş olan otantik belgeler ve önceden yayınlanmamış yazışmalar bulunur. Gookin'in Kızılderililerle ilgili eserinin tümü bu kitabın içinde vardır.

Bu notla ilgili olan kısımda birçok defa, Nathaniel Morton'un *New England's Memorial* adlı eserini alıntılardım. Söylediğim şeyler, New England'ın tarihini öğrenmek isteyenlerin dikkatini çekmek için yeterli olacaktır. Nathaniel Morton'un kitabı 8 formatlık tek bir cilt oluşturur ve 1826'da Boston'da yeniden basılmıştır. Kraliyet kütüphanesinde bulunmaz.

New England'ın tarihi üzerine sahip olduğumuz en saygıdeğer ve en önemli belge R. Cotton Mather'in *Magnalia Christi Americana, or the ecclesiastical history of New England*, (1620-1698) başlıklı 2 cilt ve 8 formatlık, 1820'de Harford'da yeniden basılan eseridir. Kraliyet kütüphanesinde bunu bulabileceğimizi sanmıyorum.

Yazar eserini yedi kitaba ayırmış.

Birincisi New England'm kuruluşunu hazırlayan ve ortaya çıkartan şeylerin tarihini sunar.

İkincisi bu eyalette yönetici olan ilk kişilerin ve temel üst düzey görevlilerin yaşamlarını kapsar.

Üçüncüsü aynı dönem boyunca ruhları yönlendiren papazların yaşamları ve çalışmalarına ayrılmıştır.

Dördüncüsünde, yazar Cambridge (Massachusetts) Üniversitesi'nin kuruluşunu ve gelişimini ortaya koyar.

Beşincisinde, New England kilisesinin ilkelerini ve talimatlarını açıklar.

Altıncısı New England'ın sakinleri üzerinde Tanrı'mın hayırlı etkisine işaret eden belli olaylara adanmıştır.

Yedincisinde, nihayetinde, yazar New England kilisesinin karşı karşıya olduğu sapkınlıkları ve düzensizlikleri bize anlatır.

Cotton Mather, Boston'da doğduktan sonra, yaşamını burada geçirmiş olan bir papazdı.

New England'ın kuruluşa götüren tüm dinsel heyecanlar ve tutkular onun hikâyeleriyle canlandırılır ve yaşatılır. Onun yazma tarzındaki kötü izleri sık sık keşfederiz, ama yine de yazar cezbeder, çünkü nihayetinde hep kendisinin okuyucusuyla temas geçmesi konusunda çok heveslidir. Genellikle hoşgörüsüzdür, daha sık olarak da safır, ama onda yanıltma hevesini asla görmeyiz. Kimi zaman onun eseri güzel paragraflar ile doğru ve derin düşünceler sunar; tıpkı şunun gibi:

“Püritenlerin varmasından önce, der (cilt I, kısım IV, s. 61), İngilizler bizim ikamet ettiğimiz ülkede birçok defa iskân etmeye çalıştılar. Ama onların kendi maddi menfaatlerine ulaşmaktan daha yüksek bir hedefleri olmadığından, hemen engellerle karşılaştılar. Yüce bir dinsel düşünceyle itilerek ve desteklenerek Amerika'ya varmış insanlar için ise durum böyle değildi. Her ne kadar bu dindar insanlar, belki de hiçbir sömürgecinin kurucusunun karşılaşmadığı kadar çok düşmanla karşılaşsalar da, amaçlarında diretiler ve onların oluşturduğu sömürge günümüzde hâlâ varlığını sürdürüyor.”

Mather ara sıra tasvirlerinin ciddiyetini şefkat ve sevecenlikle dolu imgelerle karıştırır: Dinsel coşkunun kocasıyla kendisini Amerika'ya sürüklediği bir İngiliz kadından bahsettikten sonra, kadının sürgünün yorgunluğuna ve sefaletine hemen yenik düştüğünü belirterek, şunu ekler: “Onun erdemli kocasına gelince, Isaac Johnson, onsuz yaşamayı denedi ve onsuz olarak öldü” (cilt I, s. 71).

Mather'ın kitabı tasvir ettiği zamanı ve ülkeyi takdire değer biçimde anlatır.

Püritenleri denizlerin ötesinde bir sığınak aramaya iten sebepleri bize göstermek ister. Şöyle der:

“Göğün Tanrısı İngiltere'de ikamet eden kendi halkına bir çağrıda bulundu. Birbirlerini hiç görmemiş milyonlarca insanla aynı anda konuşarak, onları yurtlarında buldukları rahat yaşamı bırakma isteğiyle doldurdu. Onları kendi yasalarına engel olmaksızın boyun eğmeleri amacıyla, hâlâ tüyler ürpertici olan ıssız toprak-

larda yaşayabilmek için korkunç okyanusu aşmaya itti.

Daha ileri gitmeden önce, diye ekler, bu kişilerin gelecek kuşaklar tarafından iyi anlaşılabilmesi amacıyla, bu girişimin sebeplerinin neler olduğunu açıklamak iyi olacak. Günümüzün insanlarına onların anılarını hatırlatmak özellikle önemlidir, çünkü onlar atalarının takip ettiği bakış açısını kaybederek, New England'm hakiki menfaatlerine özen göstermeyebilirler. Bu nedenle buraya bu sebeplerden birkaçının açıklandığı bir yazıyı koyacağım.

Birinci sebep: İncil'i dünyanın bu kısmına (Kuzey Amerika) taşımak ve evrenin geri kalanında hâkimiyet kurmaya çalışan dinsizlere karşı müminleri savunabilecek bir siper oluşturmak, kiliseye önemli bir hizmet vermek demektir.

İkinci sebep: Avrupa'nın diğer tüm kiliseleri ıssız hale geldiler ve aynı durumun bizim aramızda da yerleşmesinden korkmak gerekir. Tanrı'nın genel yıkımdan kurtarmak istediği kişilere sığınak vermek için bu yeri (New England) hazırlayıp hazırlamadığını Tanrı'dan başka kim bilebilir?

Üçüncü neden: İçinde yaşadığımız ülkenin sakinleri yorgun düşmüş görünuyorlar; yaratılanların en değerlisi olan insanın burada ayaklarını bastığı topraktan daha az değeri vardır. Çocuklara, komşulara, arkadaşlara sahip olmayı ağır bir yük olarak görüyoruz; yoksuldan kaçıyoruz. Doğal düzen böyle sürmeye devam ettikçe, insanlar da bu dünyanın en büyük zevklerine neden olabilecek şeyleri geri itiyorlar.

Dördüncü sebep: Tutkularımız bizi öyle bir noktaya getirdi ki hiçbir servet bir insanın kendi eşitleri arasındaki varlığını sürdürmesi için yeterli değildir. Buna karşın, bu konuda başarısız olan insan da küçümsemeyle karşılaşır. Buradan şu sonuç çıkar: Tüm mesleklerde meşru olmayan yollarla zenginleşmeye çalışılır. İnsanlar için artık burada rahatlık içinde ve namuslu bir biçimde yaşamak çok zor hale geldi.

Beşinci sebep: Bilimi ve dini öğrettığımız okullar öyle çürümüş ki, çocukların büyük bir kısmının, üstelik de genellikle onların arasında en iyi ve en üstün olanları ile en fazla umut vaat edenlerinin, tanık oldukları çok sayıdaki kötü örnekler ve kendilerini çevreleyen başıbozukluk nedeniyle ahlâkları tamamen çürümüştür.

Altıncı sebep: Yeryüzü bütünüyle Tanrı'nın bahçesi değil midir? Tanrı Adem'in oğullarına bu toprakları onu işlesinler ve güzelleştirsinler diye bahşetmedi mi? İnsanın kullanımı için aynı şekilde uygun olan uçsuz bucaksız bölgeler ıssız ve işlenmemiş halde kalırken, neden toprak sıkıntısı olduğunda kendimizi ölmeye terk edelim?

Yedinci sebep: Reformcu bir kiliseyi kurmak ve onu çocukluğundan itibaren desteklemek; onun gücünü arttırmak, rahata kavuşturmak ve onu destek alamadığında maruz kalacağı her türlü sefaletten korumak için mümin bir halkın gücüyle güçlerimizi birleştirmek; bir Hristiyan için bundan daha onurlu ve daha güzel bir eser ve bundan daha saygıdeğer bir girişim olabilir mi?

Sekizinci sebep: Eğer merhamet etmeyi bilen ve burada (İngiltere'de) zenginlik ve mutluluk içinde yaşayan insanlar, bu reformcu kiliseyi kurmak için bu avan-

tajarını bırakırlarsa ve belirsiz ve yorucu kaderini onunla paylaşmaya razı olurlarsa, bu durum, müminlerin sömürgeyle ilgili Tanrı'ya yakarışlarında imanlarını canlandırabilecek ve başka birçok insanı onların arasına taşıyabilecek büyük ve yararlı bir örnek olacaktır.”

Daha sonra, New England kilisesinin ahlâk konusundaki ilkelerini açıklayan Mather, ziyafet âdetinin din karşıtı ve berbat bir alışkanlık olduğunu söyleyerek, ona şiddetle karşı çıkar.

Aynı katı tavırla, kadınların saçlarına taktıkları süslemeleri yasaklar ve kadımların boyunlarını ve kollarını gösteren yeni modayı acımasızca mahkûm eder.

Eserinin bir başka kısmında, New England'ı korkutan birçok büyücülük olayını uzun uzun anlatır. Bu dünyanın meselelerinde, şeytanın görünür etkisi Mather'e inkâr edilemez ve ispat edilmiş bir hakikat gibi görünür.

Aynı kitabın birçok yerinde, yazarın çağdaşlarını karakterize eden sivil özgürlük ve siyasal bağımsızlık tını kendini açığa vurur. Hükümet konusunda onların ilkeleri her adımda ortaya çıkar. Böylelikle örneğin Massachusetts'in sakinlerinin Plymouth'un kurulmasından 10 yıl sonra 1630 yılından itibaren Cambridge Üniversitesi'nin kurulması için 400 İngiliz lirası ayırdıklarını görüyoruz.

New England'ın tarihiyle ilgili genel belgelerden, onun sınırları içindeki değişik eyaletlerle ilgili belgelere geçerseniz, öncelikle şu esere işaret etmem gerekir: Hutchinson (Massachusetts valisi ve teğmen), *The History of the colony of Massachusetts* (8 formatlık 2 cilt). Kraliyet kütüphanesinde 1765 yılında Londra'da yeniden basımı yapılan bu eserin bir örneği bulunuyor.

Bu notla ilişkili olan kısımda birçok defa alıntı yaptığım Hutchinson'ın tarihi 1628 yılında başlar ve 1750'de biter. Eserin tümünde bir gerçeklik havası vardır. Tarzı basit ve sadedir. Buradaki tarih çok ayrıntılıdır.

Connecticut'a gelince, incelenecek en iyi belge, Benjamin Trumbull'un tarihidir: *A Complete History of Connecticut, Civil and Ecclesiastical, 1630-1764* (8 formatlık 2 cilt, 1818'de New Haven'da basılmıştır). Trumbull'un eserinin kraliyet kütüphanesinde bulunduğunu sanmıyorum.

Bu kitap, başlıkta belirtilen dönemde Connecticut'ta meydana gelen tüm olayların açık ve nesnel bir sunumunu içerir. Yazar en iyi kaynaklara başvurur ve onun anlatıları hakikat mührünü taşırlar. Connecticut'un ilk zamanlarıyla ilgili söylediği her şey kesinlikle çok ilginçtir. Onun eserinde özellikle *Constitution de 1639'a* (cilt I, kısım VI, s. 100) ve aynı zamanda *Lois pénales de Connecticut'a* (cilt I, kısım VII, s. 123) bakınız.

Jérémie Belknap'ın eserine haklı olarak saygı duyulur: *History of New Hampshire* (8 formatlık 2 cilt, Boston, 1792). Belknap'ın eserinde özellikle ilk cildin III. kısmına bakınız. Bu kısımda yazar, Püritenlerin siyasal ve dinsel ilkeleri, göçlerinin nedenleri ve yasaları üzerine çok değerli ayrıntılar verir. Burada 1663'te yapılan bir vazine ilginç alıntısını buluyoruz: “New England'ın ticari bir amaçla değil, dinsel bir amaçla kurulduğunu durmaksızın hatırlaması gerekir. Onun alnında, doktrin ve disiplininde saflığı icra edeceği yazılıdır. Bu nedenle, tüccarlar ve paraları istiflemeyle çalışan kişiler, sömürgelerin kurulma amacının kazanç değil, din olduğunu hatırlasın-

lar. Eğer bizden birisi, dünyayı ve dini değerlendirirken, birincisine on üçüncü, ikincisine ise sadece on ikinci olarak bakarsa, bu kişi hakiki bir New England çocuğunun duygularını canlandırmamış olacaktır.” Okuyucular Belknap’da diğer Amerikalı tarihçilerin şimdiye kadar sunmadıkları kadar çok genel fikirler ve güçlü düşünceler bulacaklardır.

Bu eserin kraliyet kütüphanesinde olup olmadığını bilmiyorum.

Eskiden beri var olan ve üstünde durmamız gereken merkezdeki eyaletler arasında özellikle New York’un ve Pennsylvania’nın yerleri ayrıdır. New York eyaletiyle ilgili sahip olduğumuz en iyi tarih şurada bulunur: William Smith, *History of New York* (Londra, 1757). Bu kitabın aynı zamanda 1767 yılında 12 formatlık bir cilt olarak Londra’da yeniden basılan bir Fransızca çevirisi bulunmaktadır. Smith, Amerika’da Fransızlar ve İngilizlerin savaşları üzerine faydalı ayrıntılar verir. Tüm Amerikalı tarihçiler arasında Iroquoilerin ünlü konfederasyonunu en iyi tanıyan tarihçi odur.

Pennsylvania’ya gelince, Proud’un şu eserine gönderebilirim: *Robert Proud, The History of Pennsylvania, from the original institution and settlement of that province, under the first proprietor and governor William Penn, in 1681 till after the year 1742* (8 formatlık 2 cilt, Philadelphia, 1797).

Bu kitap bilhassa okuyucunun dikkatini çekmeyi hak eder. Penn, Quakerlerin doktrinleri, Pennsylvania’nın ilk sakinlerinin karakterleri, teamülleri ve âdetleri üzerine bir yığın çok ilginç belge içerir.

Pennsylvania’yla ilgili en önemli belgelerden birisinin Penn’in kendisinin ve Franklin’in eserleri olduğunu eklemeye ihtiyaç duymuyorum. Bu eserler çok sayıda okuyucu tarafından bilinir.

Adını andığım kitapların çoğunu Amerika’da bulunduğum süre boyunca inceledim. Kraliyet kütüphanesi bunlardan birkaçını bana verdi; diğerlerini de Birleşik Devletler’in Paris’teki eski başkonsolosu ve Amerika üzerine mükemmel bir eseri olan Sayın Warden bana ödünç verdi. Bu notu Sayın Warden’a minnettarlığımı iletmeksizin bitirmek istemem.

NOT G / Sayfa 74

Mémoires de Jefferson’da şu satırları buluruz: “Virginia’daki İngiliz yerleşimlerinin ilk zamanlarında, araziler çok az para karşılığında veya hiçbir şey ödemedен elde edildiği zaman, bazı öngörülü kişiler büyük arazilerin ruhsatlarını aldılar ve ailelerinin görkemini sürdürmek istediklerinden, bu malları torunlarına satılmaması koşuluyla miras bıraktılar. Malların aynı soyadını taşıyan insanlar arasında kuşaktan kuşağa bu geçişi nihayetinde farklı bir aile sınıfının açığa çıkmasına neden oldu. Bu aileler, yasayla zenginliklerini sürdürme ayrıcalığına sahip olduklarından, mülklerinin azametiyle ve lüksüyle farklı bir asilzade düzeni oluşturuyorlardı. Kral da olağan şekilde meclis üyelerini bu düzen içinden seçiyordu.”

Birleşik Devletler’de, mirasla ilgili İngiliz yasalarının temel kuralları reddedilmişti.

“Mirasla ilgili olarak kabul ettiğimiz ilk kural, der Kent, şudur: Bir kişi vasiyet bırakmadan öldüğünde, onun malları doğrudan mirasçılara kalır. Sadece bir kadın veya erkek mirasçı varsa da, o kadın veya erkek tek başına tüm mülkleri alır. Eğer eşit düzeyde birkaç tane mirasçı varsa, onlar kendi aralarında cinsiyet ayrımı yapılmaksızın mirası eşit şekilde paylaşırlar.”

Bu kural ilk defa New York eyaletinde 23 Şubat 1786 tarihli bir yasayla kabul edildi (Revised Statutes, cilt III, Appendice, s. 48). Aynı eyaletin gözden geçirilmiş yasalarında da yeniden kabul edildi. Bu kural şimdi Birleşik Devletler’in her yerinde geçerlidir. Sadece istisnai olarak Vermont eyaletinde, erkek mirasçı iki kat pay alır. Kent’s Commentaries, cilt IV, s. 370.

Aynı eserde (cilt IV, s. 1-22) Kent, mülkiyetin muhafazasıyla ilgili Amerikan mevzuatının tarihini anlatır. Buradan şunu anlıyoruz: Amerikan devriminden önce, mülkiyetin muhafazasıyla ilgili İngilizlerin yasaları, sömürgelerdeki kamu hukukunu oluştuyordu. Satılmaması koşuluyla verilen mülkler (yani Estates’ tail), 1776’dan itibaren Virginia’da (Bu ilga Jefferson’ın teklifiyle oldu. Bkz. Jefferson’s Memoirs), 1786’da ise New York eyaletinde yürürlükten kaldırıldı. Ardından bu yasa Kuzey Karolina’da, Kentucky’de, Tennessee’de, Georgia’da ve Missouri’de de ilga edildi. Vermont’ta, Indiana, Illinois eyaletlerinde, Güney Karolina’da ve Louisiana’da ise mülkiyetin muhafazası yasası nadir olarak uygulandı. Mülkiyetin muhafazasıyla ilgili İngilizlerin yasasını korumak isteyen eyaletler, bu yasanın temel aristokratik özelliklerini kaldırarak onu değiştirdiler. “Hükümet konusunda genel ilkelerimiz, der Kent, mülkiyetin özgürce dolaşımını kolaylaştırmaya çalışır.”

Mülkiyetin muhafazasıyla ilgili Amerikalıların mevzuatını inceleyen Fransız okurların özellikle dikkatini çeken şey, aynı konuda bizim yasalarımızın Amerikalılarınkinden çok daha demokratik olmasıdır.

Amerikan yasaları babanın mülklerini de, sadece onun isteği bilinmediği durumunda, eşit şekilde paylaşır. “Çünkü her bir kişi, der yasa New York eyaletinde (Revised Statutes, cilt III, Appendix, s. 51), bir vasiyetnameyle mülklerini istediği kişilere miras bırakma, bölme hakkına, otoritesine ve özgürlüğüne tam olarak sahiptir, yeter ki vasiyeti bir siyasal teşekkülün veya örgütlü topluluğun yararına olmasın.”

Fransız yasaları ise vasiyet sahipleri arasında eşit paylaşımı veya olabildiğince eşit paylaşımı kural olarak alır.

Amerikan cumhuriyetlerinin çoğu hâlâ mülkiyetin muhafazası yasasını korurlar ama onun etkilerini sınırlandırmaya çalışırlar.

Fransız yasaları ise, hiçbir durumda böyle bir uygulamaya izin vermez.

Amerikalıların toplumsal durumu bizimkinden daha demokratik olsa da, bizim yasalarımız onlarınkinden daha demokratiktir. Bu da düşündüğümüz şeyi daha iyi açıklar: Fransa’da demokrasi henüz yıkılmakla meşguldür; Amerika’da ise yıkıntılının üzerinde sessizce hüküm sürer.

Birleşik Devletler'de Seçimle İlgili Koşulların Özeti

Tüm eyaletler yirmi bir yıldır seçimle ilgili haklarından faydalanır. Tüm eyaletlerde, oy kullanılan bölgede belli bir süre ikamet etmiş olmak gerekir. Bu süre üç aydan iki yıla kadar olabilir.

Oy kullanma hakkıyla ilgili rödevansa gelince; Massachusetts eyaletinde seçmen olmak için 3 İngiliz lirası geliriniz olması veya 60 sterlinlik sermayenizin olması gerekir.

Rhode-Island'da, 133 dolar (704 frank) değerindeki arazinin mülkiyetine sahip olmak gerekir.

Connecticut'ta geliri 17 dolar (yaklaşık 90 frank) olan bir mülkiyete sahip olmak gerekir. Bir yıl askerlik yapmak da aynı şekilde seçme hakkını verir.

New Jersey'de seçmenin 50 İngiliz lirası kadar parası olması gerekir.

Güney Karolina'da ve Maryland'de, seçmen 50 İngiliz dönümü kadar toprağa sahip olmalıdır.

Tennessee'de, herhangi bir mülkiyete sahip olması gerekir.

Mississippi, Ohio, Georgia, Virginia, Pennsylvania, Delaware ve New York eyaletlerinde ise, seçmen olmak için vergilerini ödemek yeterlidir. Bu eyaletlerin çoğunda askeri hizmet vergi ödemesi olarak sayılır.

Maine'de ve New Hampshire'da muhtaç durumda olanlar listesinde olmamak yeterlidir.

Nihayetinde, Missouri, Alabama, Illinois, Louisiana, Indiana, Kentucky, Vermont eyaletlerinde ise, seçmen olmakla ilgili herhangi bir koşul yoktur.

Sanıyorum Senato üyelerini seçen kişilere, Temsilciler Meclisi'ni seçenlerden farklı koşullar dayatan sadece Kuzey Karolina eyaleti vardır. Birinciler 50 İngiliz dönümü kadar toprağa sahip olmalıydılar. Temsilciler Meclisi'ni seçmek için ise sadece vergisini ödemesi yeterlidir.

NOT I / Sayfa 114

Birleşik Devletler'de sınırlayıcı bir sistem vardır. Az sayıda gümrüğü ve çok uzun deniz kıyıları kaçakçılığı çok kolaylaştırır. Buna karşın burada diğer yerlerden çok daha az kaçakçılık yapılır, çünkü herkes bunu önlemeye çalışır.

Birleşik Devletler'de koruyucu polis olmadığından, burada Avrupa'dan daha fazla yangın görürüz. Ama genel olarak bu yangınlar hemencecik sönerler, çünkü çevredeki insanlar hızlı bir biçimde tehlikenin üstesinden gelmek için çaba gösterirler.

Merkeziyetin Fransız Devrimi'yle doğduğunu söylemek doğru değildir. Fransız Devrimi bunu mükemmelleştirdi, ama yaratmadı. Merkeziyet eğilimi ve yönetmelik saplantısı Fransa'da hukukçuların hükümete girdiği dönemde tırmanışa geçti. Bu dönem de Philippe le Bel'in dönemidir. O zamandan beri, bu iki şey durmaksızın gelişti. İşte Malesherbes'in Cour des Aides³ adına 1775'te konuşurken, XVI. Louis'ye söylediği şey şöyledir:⁴

"... kendi kamusal işlerini yönetme hakkı her bir teşekküle, her bir yurttaş topluluğuna bırakılıyordu. Bu hakkın krallığın başlangıçtaki anayasasının parçası olmadığını söylüyoruz, çünkü bu hak aslında daha geriye dayanır, bu doğal haktır, aklın [bahsettiği] haktır. Buna karşın, bu hak Majestelerinin tebaasından geri alındı. İdarenin bu konuda çocukça olarak tarif edebileceğimiz bir aşırılığın içine düştüğünü söylemekten korkmayacağız.

Kuvvetli bakanların ulusal meclisi toplantıya çağırılmamayı bir siyasal ilke haline getirmesinden sonra adım adım, bir şehrin sakinlerinin aldığı ve bir yöneticinin izin vermediği kararları hükümsüz saymaya kadar vardık. Eğer bu topluluğun ödenecek bir gideri varsa, idarecinin altındaki temsilcilerin onayını almak gerekir, sonuçta onun kabul ettiği planı takip etmek, onun desteklediği işçileri kullanmak, onun izniyle işçilere ödeme yapmak zorundayız. Eğer topluluğun finanse ettiği bir dava varsa, yine idarecinin onayını alması gerekir. Davayı mahkemeye taşımadan önce bu makam önünde onu müdafaa etmek gerekir. Eğer idarecinin fikri sakinlerin fikrine karşıtsa veya onların hasımları idareciye güveniyorlarsa, topluluk kendi haklarını savunma yetisinden mahrum kalır. İşte Majesteleri, Fransa'da bu yolla belediyeleri bunaltmaya ve yapabildiğimiz kadar yurttaşların duygularını yok etmeye çalıştık. Adeta tüm ulusu *menettik* ve ona vasiler verdik."

Merkeziyet konusunda *zapt etme* olarak adlandırdığımız şeyle ilgili Fransız Devrimi'nin bugün ne yaptığı bundan daha iyi bir şekilde anlatılabilir miydi?

1789'da Jefferson Paris'ten arkadaşlarından birisine şunları yazar: "Aşırı yönetme düşkünlüğünün Fransa'dan daha derin bir şekilde kök saldı ve daha fazla kötülüğe neden olduğu başka ülke yoktur." *Lettre à Madison*, 28 Ağustos 1789.

Hakikat şudur ki Fransa'da yüzyıllardan beri merkezî hükümet idari merkeziyeti yaymak için her zaman yapabileceği her şeyi yaptı. Bu amaçla, kendi gücü dışında herhangi bir sınır da tanımadı.

Fransız Devrimi'nde doğan merkezî hükümet, seleflerinin hiçbirisinin yapamadığı kadar ileri gitti, çünkü onlardan daha güçlü ve daha bilgeydi. XIV. Louis yerel yönetim ilkerini bir idarecinin isteklerine tabi tuttu. Napoleon ise bunları bakanlığın isteklerine bağladı. Her zaman az ya da çok farklı sonuçlar doğuran, tek bir ilke söz konusudur.

3 Fransa'da devlet hazinesinden kaynaklı finansal sorunları inceleyen eski rejimin üst mahkemesi.

4 Bkz. *Mémoires pour servir à l'histoire du droit public de la France en matière d'impôts*, s. 654, Bruxelles, 1779.

Fransa'da anayasanın bu değişmezliği yasalarımızın bir sonucudur.

Öncelikle tüm yasaların en önemlisinden yani hükümdarlığın verasetini düzenleyen yasadan bahsederek, babadan oğula geçen doğal miras düzeni üzerine kurulu bir siyasal yapıdan daha değişmez ne vardır? 1814'te XVIII. Louis kendi ailesi için siyasal veraset yasasının kalıcılığını kabul ettirdi. 1830 devriminin neticesinde düzenleme yapanlar da onun örneğini takip ettiler. Sadece kalıcılığı başka bir ailenin yararına yasa haline getirdiler. Onlar, eski parlamentonun kalıntıları üzerine yeni bir parlamento kurarken, yeni üst düzey görevlilerin görevlerinden alınamayacağını ve bunların seleflerinin de böyle olacağını tek bir kanun maddesiyle ilan eden başbakan Maupéou'yu taklit ettiler.

1814 yasaları değil de, 1830 yasaları, anayasayı değiştirme yolunu açıklamaz. Zira, yürürlükteki olağan mevzuatın bunu yapmaya gücünün yetmeyeceği açıktır.

Kral kuvvetlerini kimden alır? Anayasadan. Peki onun lordları? Onlar da anayasadan. Milletvekilleri? Anayasadan. O halde kral, lordlar ve milletvekilleri birleşerek, kendisi gereğince hükümet ettikleri bir yasayı değiştirebilirler mi? Anayasa dışında onlar hiçbir şeydir. Böylelikle anayasayı değiştirirlerse kendilerini nasıl temellendireceklerdir? İki olasılık vardır: Ya çabalarına rağmen var olmaya devam eden yasa-ya karşı tüm girişimleri yetersiz kalır ve böylece onlar da bu yasa adına hüküm sürmeye devam ederler ya da yasayı değiştirmeyi başarırlar ve böylece kendisi sayesinde var oldukları yasa artık var olmaz, onların da artık hiçbir kuvveti kalmaz. Yasayı yıkarak, kendilerini yok ederler.

Bu durum 1814 yasalarında olduğu gibi 1830 yasalarında da çok aşikârdır. 1814'te kraliyetin kuvveti adeta anayasanın dışına ve üstüne yerleştirilir. Ama 1830'da bu kuvvet anayasa tarafından yaratıldı ve onsuz bir hiç haline geldi.

Böylece anayasamızın bir kısmı değişmezdir, çünkü anayasayı bir ailenin kaderiyle bağdaştırdık. Ayrıca anayasanın bütünü de aynı şekilde değişmezdir, çünkü onu değiştirmek için meşru araçlarımız yoktur.

Bunların hiçbirisi İngiltere'ye uygulanamaz. Yazılı anayasası olmayan İngiltere'nin anayasasını değiştirdiğini kim söyleyebilir?

İngiliz anayasası üzerine yazan en değerli yazarlar, birbirleriyle yarışmasına parlamentonun bu kadir-i mutlaklığını oluşturmak isterler.

Delolme şöyle söyler (kısım X, s. 77): *It is a fundamental principle with the English lawyers, that parliament can do everything, except making a woman a man or a man a woman.* [Parlamentonun, bir kadını erkek veya bir erkeği kadın yapmak dışında her şeyi yapabiliyor olması İngiliz hukukçuların temel ilkesidir.]

Blackstone, Delolme'den daha heyecanlı olmasa da, daha kategorik bir biçimde düşündüğünü anlatır. İşte ondan birkaç alıntı:

“Parlamentonun ister kişiler isterse de kamusal meseleler üzerindeki kuvveti ve yetki alanı öyle geniş ve öyle mutlak ki, Sör Edouard Coke’a göre, ona hiçbir sınır atfedilemez. Bu makamla ilgili haklı olarak şunu söyleyebiliriz: *Si antiquitatem spectes, est vetustissima; si dignitatem, est honoratissima; si jurisdictionem, est capacissima.* [Eğer onun eski uygarlığını dikkate alırsan, o en eskisidir; eğer onun haysiyetini dikkate alırsan, o en saygıdeğerdir; eğer onun yetki alanını dikkate alırsan, o en yetkilidir.] Onun egemen ve sınırsız otoritesi, kiliseyle ilgili, zamansal, sivil, askeri, denizcilikle ilgili, suçlarla ilgili her türlü konu üzerinde yasaları onaylayabilir, genişletebilir, sınırlandırabilir, kaldırabilir, iptal edebilir, yenileyebilir ve yorumlayabilir. Bu despotik ve mutlak gücün yerleştiği her yerde –ki bu güç her hükümette bir yerlerde olmak zorundadır– krallığın anayasası parlamentoya emanet edilir. Yasaların olağan akışı dışındaki yakınmalar, öne sürülen çözümler ve niyetler, her şey bu olağanüstü makamın elindedir. Hükümdarlığın devamını sağlayabilir veya değiştirebilir, tıpkı VIII. Henry’nin ve III. Guillaume’ın egemenliklerinde yaptığı gibi. Kabul edilmiş ulusal dini değiştirebilir, tıpkı VIII. Henry’nin ve çocuklarının egemenliklerinde farklı koşullar altında yaptığı gibi. *Krallığın anayasasını* ve parlamentoyu *değiştirip yeniden yaratabilir*, tıpkı İngilizler ve İskoçların birleşme anlaşmasında ve üç yılda ve yedi yılda bir yapılan seçimlerle ilgili değişik yasalarda yaptığı gibi. Tek kelimeyle kendisi için doğal olarak imkânsız olmayan her şeyi yapabilir: Böylece onun iktidarını, belki aşırı cesur bir biçimde, parlamentonun *kadir-i mutlaklığı* olarak adlandırmakta tereddüt etmememiz gerekir.”

NOT N / Sayfa 128

Amerikan yasalarının siyasal yetki alanından daha çok aralarında anlaştıkları başka bir konu yoktur.

Bu konuyla meşgul olan tüm tüzükler itham etme hakkını kesin olarak Temsilciler Meclisi’ne verir. Sadece Kuzey Karolina’nın tüzüğü istisnai olarak bu hakkı jüri-lere verir (madde 23).

Neredeyse tüm tüzükler Senato’ya veya onun yerini tutan Meclis’e yargılama hakkını kesin olarak verir.

Siyasal mahkemelerin ilan edebileceği suçlar sadece şunlardır: görevden alma veya gelecekte kamusal görevlerden mahrum kalma. Sadece Virginia’nın tüzüğü onlara her türlü cezayı verme olanağı tanır.

Siyasal yetki alanı dahilinde Federal anayasaya (kısım IV, madde 1), Indiana’nın (madde 2, s. 23-24), New York’un (madde 5) ve Delaware’nin (madde 5) tüzüklerine göre işlenebilecek suçlar şunlardır: vatana ihanet, yozlaşma, ve diğer cürümler veya suçlardır.

Massachusetts’in (bölüm I, kısım II), Kuzey Karolina’nın (madde 23) ve Virginia’nın (s. 252) tüzüklerine göre ise kötü davranış ve kötü yönetimdir.

New Hampshire’in tüzüğüne (s. 105) göre, yozlaşma, kınanması gereken kompolar ve kötü yönetimdir.

Vermont'ta (kısım II, madde 24) ise kötü yönetimdir.

Güney Karolina'da (madde 5), Kentucky'de (madde 5), Tennessee'de (madde 4), Ohio'da (madde 1, § 23, 24), Louisiana'da (madde 5), Mississippi'de (madde 5), Alabama'da (madde 6) ve Pennsylvania'da (madde 4), bu görevler sırasında işlenen cürümlerdir.

Illinois, Georgia, Maine ve Connecticut eyaletlerinde ise hiçbir suç belirtilmez.

NOT O / Sayfa 182

Avrupa'nın kuvvetlerinin Birlik'le büyük bir deniz savaşı yapabileceği doğrudur. Ama kıtalararası bir savaştan çok bir deniz savaşını desteklemek her zaman daha az tehlikeli ve daha kolaydır. Deniz savaşı sadece belli bir alanda çaba gösterilmesini gerektirir. Gerekli parayı hükûmetine vermeye razı olacak tüccar bir halkın her zaman güçlü donanmalara sahip olduğundan emin olmaya ihtiyacı vardır. Zira maddi fedakârlıklar, insanların fedakârlıklarından ve bireysel çabalarından çok daha kolay bir biçimde örtbas edilebilir. Üstelik, deniz üzerindeki bir bozgun, ona göğüs geren halkın varoluşunu veya bağımsızlığını çok ender olarak tehlikeye atar.

Kıtalararası savaşlara gelince, Avrupa halklarının Amerikan Birlik'ine karşı tehlikeli bir savaşı sürdüremeyeceği açıktır.

Amerika'ya 25.000'den fazla askeri taşımak ve onların varlıklarını sürdürmek çok zordur; bu sayı yaklaşık 2.000.000 insanın yerini tutar. Bu şekilde Birlik'e karşı savaşan Avrupah en büyük ulus bile, 12.000.000 nüfuslu bir ulusa karşı 2.000.000 kişinin savaştığı bir durumla aynı konumda kalır. Bunlara şunları da ekleyiniz: Amerikalının tüm kaynakları elinin altındadır ama Avrupalının kiler kendisinden 1.500 fersah uzaktadır ve Birleşik Devletler'in topraklarının sınırsız genişliği de tek başına çarpışma için aşılabilir bir engel teşkil edecektir.

İKİNCİ KISIM

NOT P / Sayfa 198

İlk Amerikan gazetesi Nisan 1704'te Boston'da yayınlandı. *Collection de la Société Historique de Massachusetts*, cilt VI, s. 66.

Sürelî yayınların Amerika'da her zaman tamamen özgür olduklarına inanmak hata olurdu. Burada sansüre ve kefalet senedine benzer bir şeyler oluşturulmaya çalışıldı.

14 Ocak 1722 tarihli Massachusetts'in yasal belgelerinde bunu buluruz.

Genel Meclis (yerel yasal teşekkül) tarafından görevlendirilen ve *New England Courant* adlı gazeteyle ilgili davayı inceleyen komite şöyle düşünür:

“Sözde gazete dinle alay etme ve onu küçümseme eğilimindedir. Değerli yazarlar burada bayağı ve saygısız biçimde ele alınmıştır. Papazların tavırları kötü niyetle yorumlanmıştır. Tanrı’nın hükümetine hakaret edilmiştir. Bu bölgenin barışı ve sakinliği bu sözde gazete tarafından allak bullak edilmiştir. Sonuçta komite, editör ve yayıncı olan James Franklin’in gelecekte, bölgenin sekreterinden izin almaksızın, sözde gazete veya başka türlü yazıları yayınlamasının yasaklanması görüşündedir. Suffolk kantonu sulh hâkimleri sayın Franklin’den gelecek yıl boyunca iyi tavırlar takınacağına dair bir kefalet senedi elde etmekle görevli olacaklardır.”

Komitenin önerisi kabul edildi ve yasa oldu, ama etkisi önemsizdi. Gazete, sütunlarında *James Franklin* yerine *Benjamin Franklin* adını koyarak yasağı deldi ve nihayetinde fikir alınan tedbiri sonlandırmış oldu.

NOT R / Sayfa 281

İdari bölgelerde seçmen olmak (bunlar toprak mülkiyetini temsil eden kimselerdir) için, 1832’de ilan edilen reformdan önce, net 40 şilin geliri olduğunu gösteren bir toprak sermayesine, mülki veya yaşam boyu kiralanmış olarak sahip olmak gerekiyordu. Bu yasa VI. Henry egemenliğindeyken 1450’de yapılmıştı. VI. Henry’nin zamanındaki 40 şilin günümüzde 30 İngiliz lirasına eş değer olarak kabul edilebilirdi. Buna karşın, 15. yüzyılda kabul edilen bu hesap 1832 yılına kadar varlığını sürdürdü. Bu da İngiliz anayasasının, değişmez gibi görünse de, zamanla ne kadar demokratik olduğunu kanıtlar. (Bkz. *Delolme* ve aynı zamanda *Blackstone*, I. kitap, kısım IV)

İngiliz jüri üyeleri idari bölgenin şerifi tarafından seçilir (*Delolme*, cilt I, kısım XII). Şerif genel olarak idari bölgenin saygın bir kişisidir; adli ve idari görevleri yerine getirir; kralı temsil eder ve her sene onun tarafından atanır (*Blackstone*, I. kitap, kısım IX). Konumu onu, söz konusu olan taraflar açısından yozlaşma şüphesinin dışına yerleştirir. Üstelik, eğer onun tarafsızlığından kuşkulanılırsa, onun atadığı jüri üyelerinin hepsi birden reddedilebilir ve böylece başka bir görevli yeni jüri üyelerini seçmekle görevlendirilir. Bkz. *Blackstone*, III. kitap, kısım XXIII.

Jüri üyesi olma hakkına sahip olmak için, 10 şilin geliri olan bir toprağa sahip olmak gerekir (*Blackstone*, III. kitap, kısım XXIII). Bu koşulun Guillaume ve Marie’nin saltanatı altında yani 1700’lere doğru kabul edildiğine dikkat ediniz. Bu dönemde paranın değeri günümüzdekinden çok daha yüksektir. İngilizlerin jüri sistemi, tıpkı diğer tüm siyasal kurumları gibi, kabiliyet üzerine değil de, toprak mülkiyeti üzerine dayanır.

Sonunda çiftçiler jüriye kabul edildi, ama onların kira kontratlarının çok uzun olması ve çiftçilerin kira bedelinden bağımsız olarak 20 şilin net gelire sahip olmaları gerekiyordu. (*Blackstone*, a.g.e.)

Federal anayasa jüriyi Birlik'in mahkemelerinde uyguladı, aynı şekilde eyaletler de kendi mahkemelerinde bu sistemi uyguladılar. Üstelik federal anayasa jüri üyelerinin seçimi için özel kurallar belirlemedi. Federal mahkemeler, her bir eyaletin kendileri için hazırladığı olağan jüri üyeleri listesinden kendi üyelerini seçer. O halde, Amerika'da jüri sisteminin oluşum teorisini öğrenmek için incelenmesi gereken belge, eyaletlerin yasalarıdır. Bkz. *Story's Commentaries on the Constitution*, kitap III, kısım XXXVIII, s. 654-659. *Sergeant's Constitutional Law*, s. 165. Aynı zamanda bu konuda 1789, 1800 ve 1802'deki federal yasalara bakınız.

Jürilerin oluşumuyla ilgili Amerikalıların ilkelerini iyice ortaya çıkarmak için, birbirlerinden uzakta bulunan eyaletlerin yasalarının taslağını çıkardım. Bu araştırmadan ortaya çıkan bazı genel fikirler ise şunlardır:

Amerika'da seçmen olan tüm yurttaşların jüri üyesi olma hakkı vardır. Büyük New York eyaleti buna karşın iki yasal hak arasında küçük bir ayırım yaptı, ama yasalarımızın zıt yönünde hareket etti, yani New York eyaletinde seçmenlerden daha az sayıda jüri üyesi vardır. Genel olarak, Birleşik Devletler'de bir jüri üyesi olma hakkı, tıpkı vekilleri seçme hakkı gibi, herkesin hakkıdır; ama bu hakkın uygulaması belirsiz bir biçimde herkesin eline verilmemiştir.

Her yıl, New England'da *select-men*, New York eyaletinde *supervisors*, Ohio'da *trustees*, Louisiana'da bölge *sheriffs*'i denilen yerel veya bölgesel üst düzey bir teşekkül, her bir kanton için jüri üyesi olma hakkına sahip olan belli bir sayıda yurttaş seçer ve bu yurttaşların jüri üyesi olma kabiliyetine sahip olduklarını varsayar. Kendileri de seçimle gelen bu üst düzey görevliler hiç güvensizlik uyandırmazlar; onların kuvveti çok geniş ve çok keyfidir, tıpkı genel olarak cumhuriyetin üst düzey görevlilerinin kuvvetleri gibi. Onlar bu kuvveti, özellikle New England'da, jüri üyeliğini hak etmeyen kabiliyetsiz kişileri uzaklaştırmak için kullanırlar.

Böylelikle seçilmiş olan jüri üyelerinin isimleri idari bölge mahkemesine gönderilir. Tüm bu isimler üzerinden her bir dava için ilan edilmesi gereken jüri kurayla seçilir.

Ayrıca, Amerikalılar jüriyi mümkün tüm araçları kullanarak halkın erimi içinde oluşturmaya ve onu mümkün olduğunca az külfetli hale getirmeye çalıştılar. Jüri üyeleri çok sayıda olduklarında, herkese sıra sadece üç yılda bir gelir. Oturumlar her bir idari bölgenin merkezinde yapılır; idari bölge de yaklaşık olarak bizim *arrondissement*'imize [yönetim bölgesi] denk düşer. Böylelikle mahkeme, Fransa'da olduğu gibi jüriyi kendisine çekmektense, kendisi jürinin yakınında bulunur. Nihayetinde jüri üyelerinin masrafları, ya eyalet tarafından ya da taraflar tarafından karşılanır. Jüri üyeleri, yol masraflarından bağımsız olarak, genellikle günde bir dolar (5 fr. 42 sent) alırlar. Amerika'da jüri hâlâ bir yükümlülük olarak görülür, ama katlanması kolay olan ve kendisine kolayca teslim olduğumuz bir yükümlülüktür.

Bkz. *Brevard's Digest of the Public Statute Law of South Carolina*, cilt II, s. 338; a.g.e., cilt I, s. 454 ve 456; a.g.e., cilt II, s. 218.

Bkz. *The General Laws of Massachusetts revised and published by authority of the legislature*, cilt II, s. 331, 187.

Bkz. *The Revised Statutes of the State of New York*, cilt II, s. 720, 411, 717, 643.

Bkz. *The Statute Law of the State of Tennessee*, cilt I, s. 209.

Bkz. *Acts of the State of Ohio*, s. 95 ve 210.

Bkz. *Digeste général des actes de la législature de la Louisiane*, cilt II, s. 55.

NOT T / Sayfa 284

İngilizler arasında sivil jürinin yapısını incelediğimizde, jüri üyelerinin yargıcın kontrolünden asla kaçamadıklarını kolayca keşfederiz.

İster medeni hukukla ilgili olsun ister ceza hukukuyla ilgili olsun, jüri üyelerinin kararının genel olarak basit bir demeçle olgusal olanı ve hukuksal olanı ortaya koyduğu doğrudur. Örneğin: Pierre satın aldığı bir ev üzerinde hak iddia eder; işte bu olgusal olandır. Karşı taraf ise satıcının yetkisiz olduğunu belirterek ona karşı çıkar; işte bu da hukuksal olandır. Jüri sadece evin Pierre'e verileceğini söylemekle yetinir; böylece olgusal olan ve hukuksal olan konusunda karar verir. Sivil konularda jüriyi devreye sokan İngilizler, cezai konularda –özellikle alınan karar lehte olduğu zaman– jüri üyelerinin aldıkları kararların yanılmaz yapısını korumadılar.

Eğer hâkim, alınan kararın yasayı yanlış uyguladığını düşünüyorsa, bunu kabul etmeyi reddedebilir ve jüri üyelerinin yeniden üzerinde tartışmasını isteyebilir.

Eğer hâkim yorum yapmaksızın kararı geçirirse, dava tamamen bitmiş olmaz: Bu karara karşı birçok hukuki başvuru yolu vardır. Bunların en önemlisi, mahkemeden kararın feshedilmesini ve yeni bir jürinin toplanmasını istemektir. Böyle bir talebin nadiren alındığını ve iki defadan fazla uygulanmadığını söylemek doğru olacaktır; buna karşın, bu kararın uygulandığını kendi gözlerimle gördüm. Bkz. *Blackstone*, III. kitap, kısım XXIV; *a.g.e.*, III. kitap, kısım XXV.

İKİNCİ CİLT

Amerikalıların belli yasaları ve belli siyasal teamülleri kendilerine doğal olarak aşılacakları demokratik bir toplumsal durumları vardır.

Ayrıca bu toplumsal durum, Avrupa'nın eski aristokratik toplumlarında var olmayan birçok duygu ve düşünceyi Amerikalılar arasında doğurmuştur. Yani bu durum önceden var olan ilişkileri ya değiştirdi ya da dönüştürdü ve bunların yerine de yenilerini oluşturdu. Sivil toplumun görünümü de, siyasal dünyanın fizyonomisinden daha az değişmiş değildir.

Beş yıl önce Amerikan demokrasisi üzerine yayınladığım eserde ilk konuyu ele aldım. İkincisi ise bu kitabın konusunu oluşturuyor. Bu iki cilt birbirlerini tamamlıyor ve sadece ikisi birlikte tek bir eser oluşturuyor.

Bana tehlikeli olabilecek gibi görünen bir yanlış anlamaya karşı okuyucuyu hemen baştan uyarmam gerekiyor.

Bu kadar çeşitli fenomeni eşitlik ilkesine dayandırdığımı gören okuyucu, eşitliği günümüzdeki her şeyin biricik nedeni olarak değerlendirdiğim sonucunu çıkarabilecektir. Oysa bu kısıtlı bir bakış açısı olacaktır.

Günümüzde varlıklarını eşitliğe yabancı, hatta ona karşıt olgulara borçlu olan bir yığın fikir, duygu ve güdü vardır. Bu nedenledir ki, Birleşik Devletler'i örnek olarak aldığımızda, ülkenin doğasının, sakinlerinin kökeninin, kurucularının dininin, elde ettikleri bilgilerin ve önceki alışkanlıklarının, demokrasiden bağımsız olarak, onların düşünme ve hissetme biçimlerinde muazzam bir etki yaptıklarını ve hâlâ yapmaya da devam ettiklerini kolayca kanıtlayabileceğim. Eşitlik olgusundan ayrı ve aynı zamanda farklı olan nedenlerle Avrupa'da karşılaşılabilir ve bu nedenler, burada olan şeyin büyük bir kısmını açıklayabilecektir.

Tüm bu farklı nedenleri ve bunların etkilerini kabul ediyorum ama benim konum bunlardan bahsetmeme olanak tanımıyor. Burada tüm eğilimlerimin ve tüm fikirlerimizin nedenlerini göstermeye çalışmadım; eşitliğin hangi açılardan bunları değiştirdiğini göstermeye çalıştım.

Tanıklık ettiğimiz ve kendisine karşı mücadele etmenin ne cazip ne de akıllıca olacağı demokratik devrimin karşı konulmaz bir olgu olduğu fikrinde olmama rağmen, bazı okuyucular bu kitapta, bu devrimin yarattığı demokratik toplumlara yönelik böylesine ağır sözleri sık sık sarf ettiğimi gördüklerinde belki şaşırabileceklerdir.

Onlara sadece kendisine karşı dürüst olmak istediğim demokrasinin bir düşmanı olmadığını söyleyerek cevap verebileceğim.

İnsanlar düşmanlarının ellerindeki hakikati kabul etmezler ve onların dostları da bu hakikati onlara nadiren sunarlar; işte bu nedenle bunları söylüyorum.

Çok fazla kişinin eşitliğin insanlara vaat ettiği yeni nimetleri açıklama görevini üstlendiğini ama çok az kişinin onun ilerideki tehlikelerine dikkat çekmeye cesaret ettiğini düşünüyorum. İşte bu nedenle bakışlarımı bu tehlikelere doğru yönlendirdim ve bunları açık bir şekilde keşfetmeye çalışarak, bunları gizleme namertliğini göstermemiş oldum.

Bu ikinci ciltte, birincisinde dikkat çeken tarafsızlığın yeniden bulunacağını umuyorum. Bizi birbirimize düşüren çelişkili fikirlerin içinde, bu fikirlerin her birisinin bana ilham verdiği olumlu duyguları veya karşıt güduları kalbimden geçici olarak silmeye çalıştım. Eğer kitabımı okuyan kişiler, ülkemizi alt üst eden büyük partilerden birisini veya günümüzde ülkemizi tedirgin eden ve gücünü kesen küçük hiziplerden birisini öven tek bir cümleyle karşılaşır, bu kişiler seslerini yükseltip beni suçlasınlar.

Ele almak istediğim konu uçsuz bucaksızdır. Çünkü dünyanın yeni durumunu ortaya çıkartan duyguların ve fikirlerin çoğunu içerir. Kuşkusuz böyle bir konu benim sınırlarımı aştığından, bu konuyu ele alırken, yeterli olduğumu düşünmüyorum.

Ama her ne kadar hedeflediğim amaca ulaşamayacak olsam da, okuyucular en azından başarıya layık bir ruh halinde girişimimi ele aldığım ve sürdürdüğüm konusunda bana hak vereceklerdir.

BİRİNCİ KISIM

***BİRLEŞİK DEVLETLER'DE DEMOKRASİNİN
ENTELEKTÜEL HAREKET ÜZERİNDEKİ ETKİSİ***

AMERİKALILARIN FELSEFİ YÖNTEMİ ÜZERİNE

Medeni dünyada Birleşik Devletler kadar felsefeyle bu derece az meşgul olan başka bir ülkenin olmadığı düşünüyorum.

Amerikalıların kendilerine has felsefi bir ekolü yoktur ve Avrupa'yı birbirine düşüren tüm bu ekollere yönelik çok az heveslidirler; hatta bunların adlarını bile güçlkle bilirlir.

Buna karşın Birleşik Devletler'in neredeyse tüm sakinlerinin zihinlerini aynı biçimde yönettiklerini ve aynı kurallara göre yönlendirdiklerini görmek kolaydır. Yani bu kuralları tanımlama konusunda çaba sarf etmeyen Amerikalıların, herkes için müşterek olan belli bir felsefi yöntemi vardır.

Sistem ruhundan, alışkanlıkların boyunduruğundan, ailevi vecizelerden, sınıfsal fikirlerden ve hatta belli bir noktaya kadar ulusal önyargılardan kaçınmak; geleneği sadece bir malumat olarak değerlendirmek ve güncel olguları ise başka türlü ve daha iyisini yapmak için faydalı bir inceleme olarak ele almak; şeylerin nedenini kendinde ve kendi kendine araştırmak; yöntem takılı kalmaksızın sonuca yönelmek ve biçimden hareketle temeli hedeflemek: İşte tüm bunlar Amerikalıların felsefi yöntemi olarak adlandıracağım şeyi niteleyen temel ilkelerdir.

Daha ileri gidip, bu çeşitli özellikler arasında en ilkesel olan şeyi ve neredeyse diğerlerinin hepsini özetleyebilecek olan şeyi araştırdığımda, her bir Amerikalının zihinsel işleyişinin büyük bir kısmında sadece kendi bireysel idrakine başvurduğunu keşfediyorum.

O halde, Amerika, dünyada Descartes'ın hükümlerini en az inceleyen ama onları en iyi şekilde takip eden ülkelerden birisidir.

Demokratik bir toplumda hüküm süren daimi bir hareketin içinde kuşak-

ları kendi aralarında birleştiren bağ dağılır veya kopar. Burada her bir kişi atalarının fikirlerinin izini hemen kaybeder veya bu fikirlerle hiç ilgilenmez.

Böyle bir toplumda yaşayan insanlar, inançlarını ait oldukları sınıfın fikirlerinden çıkaramayacaklardır, çünkü sanki sınıf yoktur ve var olan sınıflar da öylesine değişken unsurlardan oluşmuşlardır ki, sınıfsal teşekkül üyeleri üzerinde hakiki bir kuvvet uygulayamayacaktır.

Bir insanın idrakinin bir diğeri üzerinde yapabileceği etkiye gelince, ne redayse hepsi denk olan yurttaşların birbirleriyle hemen hemen benzer düzeyde olduğu, mutlak bir soyluluk ve üstünlük izini kendi aralarında hiç görmedikleri ve kendi akıllarına olduğu kadar hakikatin en aşikâr ve en yakın kaynağına doğru da durmaksızın yöneldikleri bir ülkede bu etki zorunlu olarak çok sınırlıdır. Bu nedenle yıkılan şey sadece belli bir insana duyulan güven değildir, aynı zamanda herhangi bir insanın sözüne inanma eğilimi de yıkılmıştır.

Böylelikle, her bir kişi tamamıyla kendi içine kapanır ve dünyayı buradan hareketle yargılamak ister.

Amerikalıların yargılarının kaidesini sadece kendilerinde bulmayı âdet edinmeleri, onların zihnini başka alışkanlıklara doğru yöneltir.

Amerikalılar, pratik yaşamın neden olduğu tüm küçük güçlükleri yardım almaksızın çözmeyi başardıklarını gördüklerinde, bundan kolaylıkla şu sonucunu çıkarırlar: dünyada her şey açıklanabilir ve hiçbir şey idrakin sınırlarını aşmaz.

Demek ki Amerikalılar anlamadıkları şeyi kolaylıkla reddederler. Bu da onların olağanüstü olana çok az inanmalarına ve doğaüstü olandan neredeyse karşı konulmaz bir biçimde hoşlanmamalarına neden olur.

Güvendikleri şey bizzat kendi tanıklıkları olduğundan, meşgul oldukları konuyu çok açık biçimde görmeyi severler. Böylece yapabildikleri kadarıyla, bu konuyu daha yakından incelemek ve gün yüzüne çıkarabilmek için, onu her türlü örtüden kurtarır, kendilerini ondan ayıran her şeyi bertaraf eder ve onu görüş alanından saklayan her şeyi ortadan kaldırırlar. Zihinlerinin bu eğilimi onları hemen, kendileri ile hakikat arasında yararsız ve kullanışsız örtüler olarak değerlendirdikleri biçimleri küçümsemeye iter.

Bu nedenle Amerikalıların felsefi yöntemlerini kitaplara dökmeye ihtiyacı yoktur, onlar bunları kendilerinde bulmuşlardır. Avrupa'da da aynı durumdan belki bahsedilebilirdi.

Bu yöntem, sadece koşullar daha eşit ve insanlar daha benzer oldukları ölçüde Avrupa'da oluşturuldu ve bayağılaştırıldı.

Bir an için tarihsel bağlantıyı düşünelim:

16. yüzyılda, reformcular, eskilerin bazı dinsel dogmalarını bireysel akla tabi tutarlar, ama diğer dogmalar konusundaki tartışmalardan ise kaçınma-

ya devam ederler. 17. yüzyılda Bacon doğa bilimlerinde, Descartes ise tam olarak felsefede geleneğin hâkimiyetini yıktılar ve ekollerin otoritesini alt üst ettiler.

18. yüzyılın filozofları ise, nihayetinde aynı ilkeyi genelleştirerek, inanış- la ilgili tüm konuları her bir insanın bireysel sorgulamasına tabi tutmaya gi- riştiler.

Luther, Descartes ve Voltaire'in aynı yöntemi kullandıklarını ve sadece ile- ri sürdükleri usulde az ya da çok birbirlerinden ayrıştıklarını kim görmez?

Reformcuların dinsel fikirlerin yürüngesi içinde tamamen kapalı kalmala- rının nedeni nedir? Neden Descartes yöntemini tüm konulara uyarlayabile- ceği halde, onu sadece belli konularda kullanmak isteyerek, siyasal mesele- leri değil de, sadece felsefi meseleleri kendi kendimize yargılamamız gerekti- ğini açıklamıştır? 18. yüzyılda Descartes'm ve seleflerinin fark etmediği veya keşfetmeyi reddettiği genel uygulamaların bizzat bu yöntemin bir anda ken- disinden çıkartılması nasıl olmuştur? Nihayetinde bu çağda bahsettiğimiz bu yöntemin ansızın ekollerden çıkarak topluma nüfuz etmesinin ve müş- terek idrakin kuralı olmasının nedeni nedir? Bu yöntemin Fransızlar arasın- da popüler olduktan sonra, Avrupa'nın tüm halkları tarafından açıkça ka- bul edilmesinin veya onlar tarafından gizlice takip edilmesinin nedeni nedir?

Söz konusu olan felsefi yöntem 16. yüzyılda doğabilir, 17. yüzyılda belir- ginleşip, genelleşebilirdi, ama bu iki yüzyılda herkes tarafından kabul gör- medi. Siyasal yasalar, toplumsal durum ve bu ilk nedenlerden kaynaklanan zihinsel alışkanlıklar bu yöntemle karşıtı.

Bu yöntem, insanların birbirleri arasında eşit olmaya ve benzeşmeye baş- ladıkları bir çağda icat edildi. O, ancak koşulların nihayetinde neredeyse ay- nı olduğu ve insanların da neredeyse birbirleriyle benzer olduğu yüzyıllarda genel olarak sürdürülebilir.

18. yüzyılın felsefi yöntemi bu nedenle sadece Fransız değildir, aynı za- manda demokratiktir. Bu da, tüm Avrupa'da bu yöntemin kolayca neden ka- bul gördüğünü ve Avrupa'nın görünümünün değişmesine nasıl katkıda bu- lundugunu açıklar. Fransızlar eski inançlarını değiştirdikleri ve eski teamül- lerini dönüştürdükleri için dünyayı alt üst edebilmiş degillerdir. Biz, onla- rın felsefi bir yöntemi genelleştirip, gün yüzüne çıkarmaları sayesinde, artık kolayca tüm eski şeylere saldırabiliyor ve tüm yeniliklere kapı açabiliyoruz.

Eğer bana, bu yöntem, Amerikalılardan çok Fransızlar arasında daha ke- sin bir biçimde takip edilmesine ve daha sıkı bir biçimde uygulanmasına rağ- men, neden eşitliğin Amerikalılar arasında böylesine eksiksiz ve hatta daha kalıcı bir biçimde bulunduğu sorulsaydı; bu soruya, bu durumun öncelikle anlaşılması gereken iki koşula kısmen bağlı olduğunu söyleyerek cevap ve- rirdim.

Anglo-Amerikalıların toplumlarını doğuran şey dindir. Bunu unutmamak gerekir. Birleşik Devletler’de din her türlü ulusal alışkanlıkla ve yurt sevgisini ortaya çıkartan her türlü duyguyla birleşir. Bu da dine özel bir güç verir.

Bu önemli nedene, bir o kadar önemli olan bir diğerini de ekleyiniz: Amerika’da din adeta sınırlarını kendi kendisine koyar. Dinsel düzen burada siyasal düzenden tamamıyla ayrı kalır, öyle ki eski inanışları sarsmaksızın eski yasaları kolayca değiştirebilirsiniz.

Böylelikle Hristiyanlık Amerikalıların zihinleri üzerindeki güçlü hâkimiyetini muhafaza eder. Şuna özellikle dikkat çekmek isterim: Hristiyanlık, sadece belli bir incelemeden sonra kabul edilen bir felsefe olarak değil, aynı zamanda tartışmaksızın inanılan bir din olarak da hüküm sürer.

Birleşik Devletler’de sınırsız sayıda Hristiyan mezhebi vardır ve bunlar durmaksızın değişirler ama Hristiyanlık ne kendisine karşı saldırılabileceğimiz ne de onu savunabileceğimiz, kurulu ve karşı konulmaz bir olgu olarak var olur.

Hristiyan dininin temel dogmalarını sorgulamaksızın kabul eden Amerikalılar, bunlardan doğan ve bunlara bağlı olan çok sayıdaki ahlâki hakikati de aynı biçimde kabul etmeye mecburdurlar. Bu da bireysel analiz etkinliğini çok kesin sınırlar içine kapatır ve beşerî fikirlerin önemli bir kısmı da buradan çıkartılır.

Bahsettiğim ikinci koşul ise şudur:

Amerikalıların demokratik bir toplumsal durumu ve siyasal bir yapısı vardır, ama demokratik bir devrim yaşamamışlardır. İkamet ettikleri topraklar üzerine neredeyse şu anda gördüğümüz halleriyle varmışlardır. Bu çok dikkate değerdir.

Eski inanışları devirmeyen, otoriteyi sarsmayan ve müşterek kanaatleri gölgelemeyen devrim yoktur. O halde tüm devrimler, insanları kendi başlarına bırakma ve her bir kişinin zihninde boş ve neredeyse sınırsız bir alan açma etkisini az ya da çok yaparlar.

Eski toplumu oluşturan farklı sınırlar arasındaki uzun bir mücadelenin sonunda koşullar eşitlendiğinde; komşusuna karşı kıskançlık, nefret ve küçümseme, kendine karşı abartılı bir güven ve kibir adeta beşerî kalbi istila eder ve burada kendi alanını oluşturur. Eşitlikten bağımsız olan bu durum, insanların birbirlerine düşmesine güçlü bir biçimde katkı sağlar; onların birbirlerinin yargılarına güvenmemesine ve hakikati sadece kendilerinde aramalarına neden olur.

Her bir kişi kendi kendisi için yeterli olmaya çalışır ve her konuda kendisine has olan inançları olmasından övünç duyar. İnsanlar artık fikirleriyle değil, sadece menfaatleriyle birbirlerine bağlıdır ve beşerî fikirlerin de, bir araya gelip, toplanamadıklarında, dört bir yandan kışkırtılan bir çe-

şit entelektüel toz parçalarından başka bir şeyi oluşturamadıklarım söyleyebiliriz.

Böylece, eşitliğin varsaydığı zihinsel bağımsızlık, sadece eşitlik kurulmaya başladığı anda ve onun yorucu kurulma sürecinde böylesine büyük ve böylesine ölçüsüz görünür. O halde, eşitliğin doğurduğu entelektüel özgürlük türünü, devrimlerin neden olduğu anarşiden özenle ayırmamız gerekir. Geleceğe yönelik abartılı umutlar ve korkular beslememek için bu iki şeyi ayrı ayrı değerlendirmek lazımdır.

Yeni toplumlarda yaşayan insanların akıllarını genellikle bireysel olarak kullandıklarına inanıyorum. Ama onların bunu suistimal ettiklerine inanmaktan uzağım.

Bu durum, her türlü demokratik topluma genel olarak uygulanabilir olan ve uzun vadede bireysel düşünce­nin bağımsızlığını belli ve hatta bazen sınırlı alanlar içinde tutması gereken bir nedenle ilgilidir.

Bunu bir sonraki bölümde açıklayacağım.

DEMOKRATİK HALKLARDA İNANÇLARIN TEMEL KAYNAĞI ÜZERİNE

Dogmatik inançların az ya da çok olmaları zamana göre değişir. Bunlar farklı biçimlerde doğarlar ve biçimlerini ve içeriklerini değiştirebilirler. Ama dogmatik inançlar yani insanların tartışmaksızın güven duyduğu fikirler yokmuş gibi yapamayız. Her bir kişi tüm fikirlerini kendi kendisine biçimlendirmeye ve hakikati kendisinin çizdiği yolda izole biçimde takip etmeye girişse de, çok sayıda insanın hiçbir biçimde müşterek inanç altında toplanmaması mümkün değildir.

Zira benzer inançları olmaksızın refaha kavuşabilen veya daha çok bu şekilde var olabilen bir toplumun bulunmadığını görmek kolaydır. Çünkü müşterek kanaatler olmaksızın müşterek eylemler var olmaz ve müşterek eylemler olmaksızın insanlar yine de var olurlar ama toplumsal bir teşekkül var olamaz. Bir toplumun olması için ve bir toplumun tam anlamıyla gelişmesi için o halde yurttaşların zihinlerinin her zaman bir araya gelmesi ve bazı temel fikirleri bir arada tutması gerekir. Bu da ancak en azından her bir kişinin fikirlerini aynı kaynaktan çıkarmasıyla ve belli sayıda önceden kabul görmüş inanca razı olmasıyla gerçekleşebilecektir.

Eğer şimdi insanı izole olarak değerlendirseydim, şu sonuca ulaşırdım: Dogmatik inançlar, insanın tek başına yaşaması için, diğerleriyle müşterek olarak eylemesi için olduğundan daha az biçimde kaçınılmaz değildir.

Eğer insan her gün kullandığı tüm hakikatleri kendi kendisine ispatlamaya zorlanırsa, bunun sonunu alamayacaktır; ilerleme kaydetmeksizin ilk kanıtlamalarda kendi kendisini tüketecektir. Yaşam süresi kısa olduğundan zamanı olmayan ve zihinsel sınırlamalar nedeniyle yeterli kuvveti de olmayan insan, kendi kendisine inceleme ve doğrulama gücüne ve boş vaktine sahip

olmadığı ama en yetkinlerin bulduğu veya kitlenin kabul ettiği bir yığm ol-
guya ve fikre güvenmek zorunda bırakılacaktır. İnsan işte bu ilk temel üye-
rinde kendi düşünsel yapısını kendi kendisine kuracaktır. Onu bu biçim-
de davranmaya iten şey iradesi değildir; koşulların değişmez yasası onu bu-
na zorlar.

Dünyada, milyonlarca konuda başkalarının inançlarına güvenmeyen ve
oluşturduğundan daha fazla sayıda hakikati varsaymayan filozof yoktur.

Bu sadece zorunlu değildir, aynı zamanda arzu edilen bir şeydir. Her şe-
yi kendi kendisine incelemeye girişecek bir insan, her bir şeye daha az za-
man harcayabilecek ve daha az dikkat edebilecektir. Bu girişim onun zihni-
ni, herhangi bir hakikatin içine derin bir biçimde nüfuz etmesini ve herhan-
gi bir doğruluk üzerinde sağlam biçimde karar kılmasını engelleyecek olan
daimi bir karmaşa içinde tutacaktır. Onun idraki hem bağımsız hem de güç-
süz olacaktır. O halde insanın, incelemeyi hedeflediği az sayıda konuyu daha
iyi biçimde derinleştirebilmek için, beşerî fikirlerin çeşitli konuları arasında
bir seçim yapması ve çok sayıda inancı tartışmaksızın kabul etmesi gerekir.

Başkasının sözüyle bir fikre sahip olan her bir insanın zihninin köle duru-
muna düştüğü doğrudur. Ama bu özgürlüğün iyi kullanımına olanak tanı-
yan kurtarıcı bir kulluktur.

O halde her zaman, ne olursa olsun, entelektüel ve ahlâki dünyada bir yer-
lerde otoriteyle karşılaşmak gerekir. Onun yeri değişkendir ama o zorunlu
olarak bir yere sahip olmalıdır. Bireysel bağımsızlık az ya da çok daha bü-
yük olabilir ama sınırsız olamaz. Böylelikle soru, demokratik yüzyıllarda en-
telektüel otoritenin var olup olmayacağı değildir; soru sadece bu otoritenin
toplanacağı yerin neresi olacağı ve ölçütlerinin neler olacağıdır.

Önceki bölümde koşulların eşitliğinin insanları nasıl doğa üstü olana iç-
güdüsel olarak inanmamaya ve beşerî akılla ilgili ise genellikle fazlaca abar-
tılı ve yüce bir fikre inanmaya yönlendirdiğini gösterdim.

Bu eşitlik zamanlarında yaşayan insanlar o halde itaat ettikleri entelektüel
otoriteyi beşeriyetin dışına ve üstüne ancak güçlkle yerleştirebilirler. On-
lar hakikatin kaynağını olağan olarak kendilerinde veya benzerlerinde arar-
lar. Bu, yeni bir dinin bu yüzyıllarda kurulamayacağını ve böyle bir dini or-
taya çıkarma konusunda yapılan tüm denemelerin sadece dine aykırı değil,
aynı zamanda komik ve akıl dışı olacağını kanıtlamak için de yeterli olabi-
lecektir. Demokratik halkların tanrısal yetkilere kolayca güvenmediklerini,
yeni peygamberlere hiç aldırış etmediklerini ve inançlarının ana unsurunu
öte dünyada değil, beşeriyetin sınırları içinde bulmak istediklerini önceden
görebiliyoruz.

Koşullar eşit olmadığına ve insanlar birbirlerine benzemediklerinde, bir-
kaç tane çok aydın, çok bilge, idrakleriyle çok kudretli birey ile çok cahil ve

çok dar kafalı bir çokluk var olur. Aristokratik zamanlarda yaşayan insanlar böylelikle, üstün bir insanın veya sınıfın aklını kendi fikirlerinin rehberi olarak almaya doğal olarak yönelirler, oysa kitlenin yanılmazlığını kabul etmekten pek hoşnut değillerdir.

Eşitlik yüzyıllarında tersi olur.

Yurttaşlar daha eşit ve daha benzer oldukları ölçüde, her birisinin körü körüne belli bir insana veya bir sınıfa inanma eğilimi azalır. Ama kitleye güvenme eğilimi artar ve dünyayı sürükleyen şey de gittikçe daha fazla kanaatler olurlar.

Demokratik toplumlarda müşterek kanaatler, sadece bireysel aklın elinde kalan tek rehber değildir, aynı zamanda onlar bu halklarda, hiçbir başka halkta olmadığı kadar sınırsız bir biçimde büyük bir kudrete sahiptir. Eşitlik zamanlarında, insanlar benzerlikleri nedeniyle birbirlerine inanmazlar; ama yine bu benzerlikleri, onların kamusal yargılara neredeyse sınırsız biçimde güvenmelerini sağlar. Çünkü herkes aynı bilgiye sahip olduğundan, hakikatın çoğunluğun tarafında bulunmaması onlara makul görünmez.

Demokratik ülkelerde yaşayan insan, kendisini çevreleyen herkesle bireysel olarak kendisini karşılaştırdığı zaman, herkesle eşit olduğunu gururla hisseder. Ama bu benzerler bütününe göz önüne getirdiğinde ve kendisini bu büyük teşekkülün yanına yerleştirdiğinde, birden kendi anlamsızlığı ve zayıflığıyla boğulur.

Her bir kişiyi tikel olarak diğer yurttaşlardan bağımsız kılan bu eşitlik, onu aynı zamanda tecrit eder ve çoğunluğun etkisine karşı savunmasız bırakır.

O halde demokratik toplumlarda kamusalılık, aristokratik toplumların akıl bile erdiremedikleri tekil bir kudrete sahiptir. İnsanları ikna etmez, onlara inançlarını dayatır ve herkesin her bir bireyin idraki üzerinde uyguladığı bir çeşit muazzam zihinsel baskısıyla ruhlara bu fikirleri yerleştirir.

Birleşik Devletler'de, çoğunluk, bireylere kabul görmüş fikirler yığınına tedarik etmekle görevlidir ve böylece onların kendilerine has fikirleri oluşturma yükümlülüğünü hafifletir. Her bir kişinin kamusal inancı sorgulamaksızın kabul ettiği, felsefe, ahlâk veya siyaset konularıyla ilgili çok sayıda teori vardır. Eğer daha yakından bakarsak, burada dinin kendisinin de müşterek bir kanaat olmaktan çok daha az biçimde bir vahiy doktrini olarak hüküm sürdüğünü görürüz.

Amerikalılar arasında siyasal yasaların, çoğunluğun egemen olarak toplumu yönetmesi gibi topluma hükmetmesinin, çoğunluğun doğal olarak insanların idrakleri üzerinde uyguladığı hâkimiyeti çok fazla artırdığını biliyorum. Çünkü insanın, zulmeden kişideki üstün bilgeliği kabul etmekten daha fazla alışıktığı olduğu başka bir şey yoktur.

Birleşik Devletler'deki çoğunluğun bu kadir-i mutlaklığı, kamusal fikirlerin burada her bir yurttaş üzerinde bu mutlaklık olmaksızın sahip olabileceği etkiyi kuşkusuz artırır; ama böyle bir etkinin oluşturulmasına neden olmaz. Bu etkinin kaynaklarını araştırmamız gereken yer, eşit insanların ortaya koyabildiği az ya da çok popüler olan kurumlar değil de bizzat eşitliğin kendisidir. En çok sayıda olanların entelektüel hâkimiyetinin, bir krala bağlı olan demokratik bir halkta tam bir demokraside olduğundan daha az mutlak olacağına inanmak gerekir. Ama bu hâkimiyet her zaman çok mutlak olacaktır ve eşitlik yüzyıllarında insanları yöneten siyasal yasalar nasıl olurlarsa olsunlar, burada müşterek kanaatlere duyulan güvenin, içinde çoğunluğun peygamber olacağı bir çeşit din haline geleceğini öngörebiliriz.

Böylelikle entelektüel otorite faklı olacaktır, ama daha az etkili olmaya- caktır. Bu otoritenin yok olmak zorunda olduğuna inanmıyorum ve onun kolayca çok azametli hale gelebileceğini ve nihayetinde bireysel aklın etkisini beşerî türün ihtişamına ve mutluluğuna uygun olmayan çok sınırlı alanların içine kapatabileceğini sezinliyorum. Eşitlikte açık biçimde iki eğilim görüyorum: Birinci olarak eşitlik her bir insanın zihnini yeni düşüncelere yöneltir ve ikinci olarak ise insanı iradi olarak düşünmemeye iter. Belli yasaların hâkimiyeti altında demokrasinin nasıl demokratik toplumsal durumun kolaylaştırdığı entelektüel özgürlüğü yok edebileceğini fark ediyorum; böyle bir durumda da, beşerî zihin, eskiden kendisine sınıfların veya insanların dayattığı tüm engelleri kırdıktan sonra, çoğunluğun genel iradesine sıkı sıkıya bağlanabilecektir.

Eğer bireysel aklın ilerleyişine ket vurabilecek veya onu aşırı derecede yavaşlatabilecek tüm farklı kuvvetlerin yerine birçoğunluğun mutlak gücü geçseydi, kötülük sadece karakter değiştirebilirdi. İnsanlar bağımsız yaşama yolunu bulamazlardı; sadece çok güç biçimde yeni bir kulluk biçimi keşfedebilirlerdi. Burada –bunu sürekli yeniden söylemek istemezdim–, zihinsel özgürlükte kutsal bir şeyler görenler ve sadece despottan değil, despotizm- den nefret edenler üzerine derin bir biçimde düşünmek gerekir. Benim için, karşıma çıkan iktidarın ağırlığını hissettiğim zaman, bana zulmeden kim olduğunu bilmem beni o kadar ilgilendirmez ve bir milyon kişi istedi diye, kendimi boyunduruk altına girmeye daha uygun hissetmem.

NEDEN AMERİKALILAR ATALARI İNGİLİZLERDEN DAHA FAZLA GENEL FİKİRLERE MEYLEDER VE BUNLARI BEĞENİRLER?

Tanrı beşerî türü genel olarak düşünmez. Beşeriyetin oluşturduğu tüm varlıkları tek bir manzara altında ve birbirlerinden ayrı olarak görür. Onların her birisini, diğerlerine benzeyen yönlerini ve onlardan ayıran farklılıklarını ayırt eder.

O halde Tanrı'nın genel fikirlere ihtiyacı yoktur; yani o daha rahat temaşa etmek amacıyla, çok sayıda benzer konuyu aynı form altında toplama zorunluluğunu hiç hissetmez.

İnsan için ise durum böyle değildir. Eğer beşerî zihin, karşılaştığı tüm tekil olayları bireysel olarak incelemeye veya yargılamaya girişirse, hemen kendisini muazzam detayların içinde kaybedecektir ve artık hiçbir şey görmeyecektir. Bu zor durumda insan, kendi zayıflığına yardımcı olan ve bu zayıflığı kanıtlayan, kusurlu ama zorunlu bir yönteme müracaat eder.

Belli sayıda konuyu yüzeysel olarak değerlendirdikten ve bunların benzerliklerini ortaya koyduktan sonra, onlara aynı ismi verip, hepsini bir tarafa koyar ve bunların işleyişlerini takip eder.

Genel fikirler beşerî idrakin gücünü değil de daha çok yetersizliğini kanıtlar, çünkü doğada tam olarak benzer olan varlıklar yoktur: Özdeş olgular, birkaç konuya aynı anda ve aynı biçimde uygulanabilecek kurallar yoktur.

Genel fikirler bu açıdan takdire değerdir, çünkü beşerî zihnin aynı anda çok sayıda konu hakkında hızlıca yargıda bulunmasına olanak tanırırlar. Ama diğer yandan, bunlar beşerî zihne sadece kusurlu mefhumlar verirler ve onun kavramasını kolaylaştırdıkları şeyin doğruluğunu ise her zaman elinden kaybetmesine neden olurlar.

Toplumlar yaşlandığı ölçüde, yeni olgular hakkında bilgiler kazanırlar ve

her gün neredeyse haberleri olmadan birkaç tekil hakikati kendilerine mal ederler.

İnsan da bu türden hakikatleri kavradığı ölçüde, doğal olarak çok sayıda genel fikri algılamaya yönelir. Bir tekil olaylar yığını, bunları bir araya getiren müşterek bağı keşfetmeksizin özgül haliyle göremeyiz. Birçok birey çeşitli mefhumları idrak eder; birçok farklı şey de insanı zorunlu olarak tür mefhumuna ulaştırır. Bundan dolayı, halkın bilgileri ne kadar çok eski ve çok sayıda olursa o halktaki genel fikirlere yönelik alışkanlık ve beğeni de her zaman o kadar çok büyük olacaktır.

Ama insanları fikirlerini genelleştirmeye iten veya bunu yapmaktan uzak tutan başka nedenler de vardır.

Amerikalılar, İngilizlerden çok daha sık olarak genel fikirleri kullanır ve bunu yapmaktan daha çok hoşlanırlar. Eğer bu iki halkın aynı kökene sahip olduğunu, yüzyıllar boyunca aynı yasalar altında yaşadıklarını ve hâlâ birbirlerinin fikirlerinden ve teamüllerinden durmaksızın haberdar olduklarını düşünürsek, ilk bakışta bu durum şaşılacak bir olgu olarak görünür. Oysa bakışımızı Avrupa'ya doğru döndürdüğümüzde ve burada ikamet eden en aydın iki halkı birbirleri arasında karşılaştırdığımızda, kontrast çok daha dikkat çekici hale gelir.

İngilizlerin beşerî zihninin, genel nedenlere ulaşmak ve olgunun kendisine rağmen sadece genelleme yapmak için, tekil olguların temasından ancak istemeyerek ve güçlkle vazgeçtiğini söyleyebiliriz.

Oysa tersine, bizim aramızda genel fikirlere yönelik eğilim öyle aşırı bir tutku olmuştur ki, beşerî zihnin her türlü önermesinde bu eğilimi tatmin etmesi gerekir. Her sabah uyandığımda, şimdiye kadar hiç kulağıma çalınmamış olan genel ve ebedî bir yasanın icat edildiğini öğreniyorum. Burada, kalem aldığım ilk denemeye büyük bir krallığa uygulanabilir olan hakikatleri icat etmekle yetinen ve söyleminde beşerî türden bahsetmeksizin rahat edemeyen vasat tek bir yazar bile yoktur.

İki çok aydın halk arasındaki bu tür bir ayrım beni şaşırtıyor. Nihayetinde zihnimi İngiltere'ye doğru çevirdiğimde ve burada yarım yüzyıldan beri var olan şeye dikkat ettiğimde, burada ülkenin eski yapısı zayıfladığı ölçüde genel fikirlere yönelik eğilimin de geliştiğini doğrulayabildiğime inanıyorum.

O halde az ya da daha çok aydınlanma durumu tek başına beşerî zihnin genel fikirlere yönelik sevgisini veya bundan uzak durmasını açıklamak için yeterli değildir.

Koşullar fazlasıyla eşitsiz ve eşitsizlik da kalıcı olduğunda, bireyler gittikçe birbirlerine benzemeyen bir hale gelirler ve burada ne kadar farklı sınıf varsa o kadar da farklı beşeriyet olur. Böylece tek bir anda sadece bu sınıflardan birisini keşfedebiliriz ve bunların hepsini uçsuz bucaksız beşeriyetin içinde

birleştiren genel bağı kaybettüğümüzde, gözlemimiz insanlarla değil, belli insanlarla sınırlı kalır.

Aristokratik toplumlarda yaşayan kişiler böylelikle kendileriyle ilgili genel fikirlere akıl erdirmezler ve bu da onların bu fikirlere karşı alışlagelmiş bir güvensizlik duymaları ve içgüdüsel olarak onlardan iğrenmeleri için yeterli olur.

Demokratik ülkelerde ikamet eden insan ise tersine, kendisinin etrafında sadece neredeyse kendisinin aynısı olan varlıklar görür. Böylece, beşerî türün belirli bir kısmını, düşüncesi bu kısmı genelleştiremediği ve geneli kucaklayarak rahatlayamadığı için, tahayyül edemez. Bu insana öyle görünür ki kendisine uygulanabilen tüm hakikatler, kendi benzerlerinin ve diğer yurttaşların her birine de aynı tarzda veya eşit biçimde uygulanabilir. En çok meşgul olduğu ve kendisini en fazla ilgilendiren konularda genel fikirlere sahip olmayı alışkanlık haline getiren bu insan, bu alışkanlığını diğer alanlara da taşır. Böylelikle her şeyde müşterek kurallar arama, çok sayıda meseleyi aynı biçimde ele alma, bir olgular bütününe tek bir nedenle açıklama ihtiyacı, beşerî zihnin yakıcı ve genellikle de kavrayıştan yoksun tutkusu haline gelir.

Bu söylediklerimizin hakikatini Antikite'nin kölelikle ilgili fikirlerinden daha iyi açıklayan başka bir şey yoktur.

Roma ve Yunan'ın en derin ve en yetenekli dehaları, bu kadar genel, ama aynı zamanda bu kadar basit olan şu fikre hiç ulaşmadılar: İnsanların benzerliği ve her bir kişinin doğarken özgürlüğüyle elde ettiği eşit haklar fikri. Bu dehaler köleliğin doğada bulunduğunu ve her zaman var olacağını kanıtlamaya çabaladılar. Üstelik özgür olmadan önce köle olmuş olan ve bize birçok güzel eser bırakan bu eski insanların kendileri de kulluğu aynı açıdan ele alıyorlardı.

Antikite'nin bütün büyük yazarları, efendiler aristokrasisinin parçasıydı veya en azından gözleri önünde bu aristokrasinin itirazsız biçimde kurulduğunu görüyorlardı. Onların zihni dört bir tarafta gelişip, serpilirken, bu konuda sınırlı kalıyordu. Beşerî türün tüm üyelerinin doğal olarak birbirlerine benzediklerini ve eşit olduklarını anlatmak için İsa'nın yeryüzüne inmesi gerekti.

Eşitlik yüzyıllarında, tüm insanlar diğerlerinden bağımsız, izole ve güçsüzdürler. Burada insanların iradesinin kitle hareketleriyle daimi olarak yönetildiğini pek görmeyiz. Bu zamanlarda beşeriyet her zaman kendi kendisine ilerliyormuş gibi görünür. O halde dünyada olan şeyi açıklamak için, benzerlerimizin her biri üzerinde aynı biçimde etkide bulunan ve böylece onları aynı yolu iradi olarak takip etmeye iten birkaç önemli nedeni araştırmak yeterlidir. Bu durum da beşerî zihni genel fikirleri kavramaya ve bunlardan memnun kalmaya doğal olarak yönlendirir.

Daha önce koşulların eşitliğinin her bir kişiyi hakikati kendi kendisine araştırmaya ittiğini göstermiştim. Böyle bir yöntemin beşerî zihni genel fikirlere doğru kaçınılmaz biçimde yönlendirmek zorunda olduğunu görmek kolaydır. İzleyeceğim yolu sadece kendi aklımla araştırmak için sınıfsal, mesleki ve ailevi gelenekleri reddettiğimde, örneklerin otoritesinden kaçtığım da, kanaatlerimin sebeplerini bizzat insanın doğasından çıkarmaya meylederim. Bu da beni zorunlu olarak ve neredeyse haberim olmaksızın, birçok genel mefhumla ulaştırır.

Bu söylediklerim, neden İngilizlerin, Amerikalı kardeşlerinin ve de özellikle Fransız komşularının fikirleri genelleştirme konusunda gösterdikleri eğilimi ve beğeniyi çok daha az gösterdiklerini ve neden İngilizlerin atalarının yapmadıkları kadar çok fazla bu tavrı özellikle günümüzde gösterdiklerini açıklar.

İngilizler uzun zamandır çok aydın ve de aynı zamanda çok aristokratik bir halktır. Onların aydınlığı onları durmaksızın çok genel fikirlere yönlendiriyordu ve aristokratik alışkanlıkları ise onları çok tekil fikirler içinde tutuyordu. Bu nedenle, hem cesaretli hem de çekingen, hem geniş hem de dar kapsamlı bir felsefe İngiltere’de hâkim oldu ve hâlâ zihinleri sınırlı ve durağan halde tutuyor.

Yukarıda gösterdiğim nedenlerden bağımsız olarak, genel fikirlere yönelik beğeni ve genellikle tutkunun neredeyse tüm demokratik halklarda ürettiği daha az görünür olan ama daha az etkili olmayan başka nedenlerle de karşılaşırız.

Bu tip fikirler arasında iyi bir ayırım yapmak gerekir. Bunların arasında idrakin ağır, ayrıntılı, bilinçli bir çalışmasının ürünü olan fikirler vardır ve bunlar, beşerî bilgilerin alanını genişletirler.

Diğerleri ise zihnin hızlı bir girişiminden kolayca doğarlar ve zihni sadece çok yüzeysel ve çok belirsiz mefhumlara yönlendirirler.

Eşitlik çağında yaşayan insanların çok fazla merakları vardır ama fazla vakitleri yoktur. Onların yaşamları öyle pratik, öyle karmaşık, öyle çalkantılı ve öyle aktiftir ki düşünmek için ancak çok az zamanları kalır. Demokratik yüzyılların insanları genel fikirleri severler, çünkü bu fikirler onları tekil olayları incelemekten kurtarır. Bunlar çok küçük bir cilt içinde adeta çok fazla şeyi içerirler ve kısa zamanda büyük bir ürün verirler. O halde, özensiz ve kısa bir incelemeden sonra belli konular arasında müşterek bir ilişkiyi fark ettiklerine inandıklarında, araştırmalarını daha ileriye götürmezler ve çeşitli konuların nasıl birbirlerine benzediklerini veya nasıl birbirlerinden ayrıştıklarını ayrıntılarıyla incelemeksizin, bunların hepsini aynı formül altında toplamakta acele edip hemen başka konuya geçerler.

Demokratik yüzyılların ayırıcı özelliklerinden birisi, tüm insanların kolay

başarılar ve mevcut zevklere yönelik duydukları eğilimdir. Bu durum entelektüel kariyerde olduğu gibi diğer alanlarda da geçerlidir. Eşitlik zamanlarında yaşayan kişilerin büyük bir kısmı, hem ateşli hem de umursamaz olan bir ihtirasa sahiplerdir; hemen büyük başarılar elde etmek isterler ama büyük çabalar göstermemeyi umut ederler. Bu çelişkili güdüler bu insanları doğrudan genel fikirler araştırmasına götürür. Onlar da böyle bir araştırmanın yardımıyla, uçsuz bucaksız konuları az emek göstererek tasvir etmekle ve kamuoyunun dikkatini kolayca kendileri üzerine çekmekle övünürler.

Onların böyle düşünmekte haksız olup olmadıklarını bilmiyorum. Çünkü onların okuyucuları, kendi kendilerine derinleştirmek zorunda kalmaktan çekinirler ve olağan olarak zihinsel çalışmalarda sadece kolay hazlar ve emek harcanmayan malumatlar ararlar.

Eğer aristokratik uluslar, genel fikirleri yeterince kullanmıyorlarsa ve genellikle onları kavrayışsız biçimde küçümsüyorlarsa; demokratik toplumlar da tersine, bu tür fikirleri suistimal etmeye ve bunlardan hareketle yersiz biçimde coşmaya her zaman hazırdırlar.

NEDEN AMERİKALILAR SİYASAL KONULARDA FRANSIZLAR KADAR GENEL FİKİRLERE ASLA İLGİ DUymAZLAR?

Amerikalıların genel fikirlere yönelik olarak Fransızlardan daha az kararlı bir eğilim gösterdiklerini daha önce söylemiştim. Bu özellikle siyasetle ilgili genel fikirler için doğrudur.

Her ne kadar Amerikalılar, İngilizlerden çok daha fazla genel fikirleri yürürlükteki yasalarının içine yerleştirseler ve beşerî meseleler pratiğini teoriyle düzenleme konusuyla İngilizlerden çok daha fazla meşgul olsalar da, Birleşik Devletler’de bizdeki Kurucu Meclis ve Ulusal Konvansiyon kadar genel fikirlere meraklı siyasal teşekkül görmezsiniz. Amerikan ulusu, Fransız halkının 18. yüzyılda yaptığı biçimde bu tür bir fikre asla tamamıyla bağlanmamıştır ve herhangi bir teorinin mutlak hakikatine ve iyiliğine böylesine körü körüne güvenmemiştir.

Amerikalılar ile bizim aramızdaki bu fark birçok nedenden kaynaklanır ama şu neden en önemlisidir:

Amerikalılar, kamusal meseleleri her zaman kendi kendilerine yöneten demokratik bir halk oluştururlar; biz ise uzun zamandan beri sadece bu meseleleri en iyi yönetme biçimi üzerine düşünebilen demokratik bir halkı oluşturuyoruz.

Toplumsal durumumuz bizi, hükümet konusunda çok genel fikirleri kavramaya iterken, siyasal yapımız bu fikirleri deneyimle düzenlememizi ve yavaş yavaş bunun yetersizliğini keşfetmemizi engelliyordu; oysa Amerikalılarda bu iki unsur daimi olarak dengededir ve doğal olarak birbirlerini düzeltirler.

İlk bakışta bu durum önceden söylediğim, demokratik ulusların teoriler için duydukları sevgiyi pratik yaşamlarındaki coşkudan aldıkları fikriy-

le karşıt gibi görünür. Daha dikkatli bir soruşturma çelişkili bir şey olmadığını gösterecektir.

Demokratik ÷lkelerde yaşayan insanlar genel fikirlere çok fazla susamışlardır, çünkü çok az boş vakitleri vardır ve bu fikirler onları tek tek olayları inceleme zahmetinden kurtarır. Bu doğrudur ama sadece onların düşünce-lerinin olağan ve zorunlu konuları olmayan meselelerde geçerlidir. Tüccarlar, felsefe, siyaset, bilimler ve sanatla ilgili kendilerine sunulan tüm genel fikirleri hevesle ve derinlemesine incelemeksizin kavrayacaklardır. Ama ticaretle ilgili olan konuları ise ancak inceledikten sonra ve ihtiyatlı bir biçimde kabul edeceklerdir.

Siyasetle ilgili genel fikirler söz konusu olduğunda aynı şey devlet adamlarının başına gelir.

O halde, demokratik halkların körü körüne ve aşırı biçimde kendilerini genel fikirlere kaptırmalarının özellikle tehlikeli olduğu bir konu söz konusu olduğunda, kullanabileceğimiz en iyi çözüm, bu konuyla insanların her gün ve pratik olarak ilgilenmeleridir. Böylece konunun her türlü ayrıntılarına nüfuz etmeleri gerekecektir ve tüm ayrıntılar da onlara teorisinin zayıf yanlarını gösterecektir.

Çare genellikle zahmetlidir, ama sonucu kesindir.

İşte böylelikle, her bir yurttaşı hükümetle pratik olarak meşgul olmaya zorlayan demokratik kurumlar, eşitliğin telkin ettiği siyasal konulardaki genel teorilere yönelik aşırı eğilimi ılımlı hale getirirler.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE DİN DEMOKRATİK GÜDÜLERİ NASIL KULLANIR?

Önceki bölümlerin birisinde, insanların dogmatik inançlardan vazgeçemediklerini ve hatta bu tür inançlara sahip olmalarının arzu edilen bir şey olması gerektiğini belirtmiştim. Buna şunu da ekleyeyim: Bana öyle geliyor ki tüm dogmatik inançlar arasında en cazipleri dinsel konulardaki dogmatik inançlardır. Sadece bu dünyadaki menfaatlere dikkat etsek bile, bu sonuç çok açık bir biçimde ortaya çıkar.

Ne kadar tekil olarak varsayarsak sayalım, insanların Tanrı'dan, onun beşerî türle ilişkisinden, insanların ruhlarının doğasından ve benzerlerine karşı ödevlerinden hareketle kavradıkları en genel fikirden kaynaklanmayan neredeyse hiçbir beşerî faaliyet yoktur. Bu fikirler, geri kalan her şeyin kendisinden türediği müşterek kaynak değilmiş gibi yapamayız.

O halde insanların Tanrı ile ruhları üzerinde, yaratıcıyla benzerlerine karşı genel ödevleri üzerinde iyice duran fikirleri sahiplenmeleri çok faydalıdır. Çünkü bu konular üzerindeki kuşku, onların tüm faaliyetlerini rastlantısal kılabilir ve onları adeta karmaşa ve güçsüzlüğe mahkûm edebilecektir.

O halde aramızdan her birimizin bu tür fikirler üzerinde durmasını önemli hale getiren şey konunun kendisidir ve maalesef kendi başına kalan her bir kişinin sadece kendi aklıyla bu fikirler üzerinde durmasını en zorlu hale getiren şey de yine bu konudur.

Sadece yaşamın günlük meşguliyetlerinden kurtulmuş, çok kavrayışlı, çok usta, çok alışkın zihinler, böylesine zorunlu hakikatleri, zamanla ve özen göstererek meydana çıkarabilirler.

Bu filozofların kendilerinin de neredeyse her zaman belirsizliklerle çevrili

olduklarını hâlâ görüyoruz. Onlara ışık veren doğal aydınlık her adımda karar ve sönme tehdidi altındadır ve tüm çabalara rağmen bu filozoflar sadece beşerî zihnin milyonlarca yıldan beri durmaksızın kararsız kaldığı sayıdaki çelişik mefhumu keşfedebileceklerdir; hakikati tam olarak ele geçiremeyecekler ve yeni hatalar bulamayacaklardır. Bu türden çalışmalar ortalama insanın kapasitesinin çok üstünde bulunur ve her ne kadar insanların çoğu bu çalışmalara kendilerini adamaya muktedir olsalar da, insanların bunun için boş vaktinin olmadığı açıktır.

Tanrı ve beşerî doğa üzerinde duran fikirler insanların yaşamlarının günlük pratiğinde kaçınılmazdır ve bu pratik onların bu hakikatleri elde etmelerine engel olur.

Bu bana benzersiz görünüyor. Bilimler arasında, kitle için yararlı olanlar ve onun erimine sunulanlar vardır; bazı bilim dalları da sadece az sayıda insanın hoşuna gider ve bunların sadece uygulamalarına ihtiyaç duyan çoğunluk bunlarla uğraşmaz. Ama bunların araştırılması çok sayıda kişinin erişiminde olmasa da, gündelik pratikleri herkes için kaçınılmazdır.

O halde Tanrı'yla ve beşerî doğayla ilgili genel fikirler, tüm fikirler arasında, bireysel aklın alışılmış etkinliğinden çıkarılmaya en müsait olan ve aklın, bir otoriteyi tanıyarak daha fazla şey kazanacağı ve daha az şey kaybedeceği fikirlerdir.

Dinlerin ilk konusu ve temel avantajlarından birisi, bu ana sorunlardan her birisi hakkında net, belirgin, kitlenin kavrayışına uygun ve çok kalıcı bir çözüm önermiş olmasıdır.

Çok hatalı ve absürt dinler vardır; buna karşın ifade ettiğim çerçeveye içinde kalan ve beşerî zihnin özgür gelişimini dört bir taraftan durdurmak amacıyla birçoklarının denediği gibi, bu çerçeveden dışarı çıkma iddiasında olmayan her türlü dinin, insanların idrakine kurtarıcı bir boyunduruğu dayattığını söyleyebiliriz. Din her ne kadar insanları öteki dünyada kurtaramayacak olsa da, onun en azından bu dünyada insanların mutluluğu ve ihtişamı için çok yararlı olduğunu kabul etmek gerekir.

Bu özellikle özgür ülkelerde yaşayan insanlar için doğrudur.

Din bir halkta ortadan kalktığı zaman, kuşku en üstün kavrayışlı kişileri bile ele geçirir ve geri kalanları da yarıya kadar felce uğratar. Her bir kişi benzerlerini ve kendisini en çok ilgilendiren konular üzerinde karmaşık ve değişken mefhumlara sahip olmaya alışır. Fikirler güçlkle savunulur hale gelir veya bu fikirler terk edilir. Beşerî alın yazısının ortaya koyduğu en önemli problemleri tek başlarına çözme konusunda umutsuzluğa düşen insanlar korkakça biçimde düşünmemeye başlarlar.

Böyle bir durum ruhların gücünü azaltır; iradenin etkisini yumuşatır ve yurttaşları kulluğa hazırlar.

Böylelikle yurttaşlar sadece özgürlüklerini ellerinde tutmayı bırakmazlar, aynı zamanda kulluğa teslim olurlar.

Dinsel konularda ve siyasal konularda herhangi bir otorite olmadığında, insanlar hemen bu sınırsız bağımsızlık görünümünden ürkerler. Her şeyle ilgili bu daimi çalkantılı durum onları tedirgin eder ve yorar. Dünyada her şey zihinleri heyecanlandığında, insanlar en azından maddi düzlemde her şeyin güvende ve istikrarlı olmasını isterler. Böylelikle de eski inançlarına geri dönemediklerinden, kendilerine bir efendi seçerler.

Ben ise, insanın hem tam bir dinsel bağımsızlığa hem de eksiksiz bir siyasal özgürlüğe aynı anda sahip olabileceğinden kuşkuluyum. İnsanın dini olmadığında hizmet ettiğini, özgür olduğunda da inandığını düşünme eğilimindeyim.

Buna karşın, dinlerin bu büyük faydasının, içinde koşulların eşit olduğu ülkelerde diğer ülkelerden daha fazla görünür olup olmadığını bilmiyorum.

Dünyaya büyük faydalar sağlayan eşitliğin, bununla birlikte insanlara –biraz sonra göstereceğim gibi– çok tehlikeli güdüler telkin ettiğini kabul etmek gerekir. Eşitlik, her bir kişinin sadece kendisiyle meşgul olmasını sağlamak için, insanları birbirlerinden tecrit eder.

Onların ruhlarını, maddi hazlara yönelik sevgiye ölçüsüz biçimde açar.

Dinlerin en büyük avantajı ise bunun tam tersi güdülerini aşılmasıdır. İnsanın arzu nesnelerini yeryüzündeki hazinelerin ötesine ve üstüne yerleştirmeyen ve insanın ruhunu duyular alanının üstünde bulunan alanlara doğru doğal olarak yükseltmeyen din yoktur. Beşerî türe veya müşterek yaşama yönelik ödevleri her bir kişiye dayatmayan ve böylelikle de insanları zaman zaman kendileri üzerine temaşa etmeye yöneltmeyen din de yoktur. Bunlarla en hatalı ve en tehlikeli dinlerde bile karşılaşılır.

En sofu halklar o halde, demokratik halkların zayıf olduğu yerde doğal olarak daha güçlüdürler. Bu da, insanların eşit hale gelirken, dinlerini korumalarının ne kadar önemli olduğunu gösterir.

İnsanın gönlüne uygun dinsel bir inanca ulaşmak için Tanrı'nın kullandığı doğaüstü yöntemleri inceleme hakkım ve isteğim yok. Şu anda dinleri sadece tamamıyla beşerî bir bakış açısı altında ele alıyorum. İçine girdiğimiz demokratik yüzyılda dinlerin hâkimiyetlerini hangi biçimlerde kolayca koruyabileceklerini araştırıyorum.

Aydınlanma ve eşitlik zamanlarında, beşerî zihnin nasıl dogmatik inançları ancak güçlkle kabul etmeye razı olduğunu ve dinsel konulara nasıl derinden ihtiyaç duyduğunu gösterdim. Bu öncelikle şunu ifade eder: Bu yüzyıllarda dinler, kendilerine has sınırlar içinde diğer yüzyıllardan daha ihtiyatlı biçimde ele alınmak ve bu sınırlar içinde kalmak zorundadırlar. Çünkü dinler, kendi kuvvetlerini dinsel meselelerin çok uzağına taşımak iste-

diklerinde, hiçbir konuda inandırıcı olamama tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar. O halde dinler, beşerî zihinleri sınırlandıracakları çerçeveyi özenle belirlemek ve bu sınırların ötesinde de onları tamamen kendi kendilerine bırakmak zorundadırlar.

Muhammed Kur'an'ı gökten indirir ve onun içinde sadece dinsel doktrinleri değil, aynı zamanda siyasal düsturları, medeni ve cezai yasaları ve bilimsel teorileri de açıklar. İncil ise tersine sadece insanların Tanrı'yla ve birbirleriyle genel ilişkisinden bahseder. Bunun ötesinde hiçbir şey öğretmez ve insanları bunun dışındaki hiçbir şeye inanmaya zorlamaz. Birçok diğer neden arasında sadece bu, bu iki dinden birincisinin aydınlanma ve demokrasi zamanlarında uzun süre hüküm süremeyeceğini, oysa ikincisinin hem bu yüzyıllarda hem de diğerlerinde hâkim olmaya yazgılı olduğunu göstermek için yeterlidir.

Bu araştırmada daha ileri gidersem, dinlerin beşerî olarak konuşup demokratik yüzyıllarda varlığını sürdürmeleri için, sadece dinsel konuları oluşturan çerçeve içine özenle kapanmalarının değil, aynı zamanda onların kuvvetlerinin, kendilerinin ikrar ettiği inançların, kabul ettikleri dışsal formların ve gerektirdikleri yükümlülüklerin doğasına çok fazla bağlı kalması gerektiğini keşfederim.

Daha önce söylediğim şey, yani eşitliğin insanları çok genel ve engin fikirlerle itmesi, temel olarak dinsel konularda geliştirilmelidir. Benzer ve eşit insanlar, her bir kişiye kurallar dayatan ve karşılığında da gelecekteki mutluluğu bahşeden tek bir Tanrı mefhumunu kolaylıkla algırlarlar. Beşerî türün birliği fikri insanları durmaksızın yaratıcının birliği fikrine götürür, oysa tersine birbirlerinden çok ayrı olan ve birbirlerine hiç benzemeyen insanlar ise, var olan halklar, kastlar, sınıflar ve aileler kadar tanrısallığı seve seve kabul ederler ve göğe ulaşmak için binlerce tekil yol ortaya koyarlar.

Toplumsal ve siyasal durumun dinsel inançlar üzerinde uyguladığı etkiye bizzat Hristiyanlığın kendisinin farklı biçimlerde maruz kaldığını inkâr etmemek gerekir.

Hristiyan dini yeryüzünde ifşa olduğu anda, Tanrı kuşkusuz dünyayı onun gelişine hazırlıyordu ve beşerî türün önemli bir kısmını muazzam bir sürü olarak diktatörlerin hükümdarlığı altında toplamıştı. Bu kalabalığı oluşturan insanlar birbirlerinden çok farklılardı; ama buna karşın müşterek olarak aynı yasalara itaat ediyorlardı ve bu insanların her biri, prensin ihtişamı karşısında o kadar zayıf ve o kadar küçüktü ki, onları prensle karşılaştığımızda, hepsi birbirleriyle eşitlermiş gibi görünüyorlardı.

Beşeriyetin bu yeni ve tekil durumunun, insanları Hristiyanlığın öğrettiği genel fikirleri kabul etmeye hazır hale getirdiğini ve böylelikle beşerî zihne nüfuz etmesiyle kolay ve hızlı bir biçimde [bu fikirleri] açıklamaya hizmet ettiğini fark etmek gerekir.

Bu durumun bir benzeri imparatorluklar yıkıldıktan sonra oldu.

Adeta binlerce parçaya bölünen Roma dünyasında, her bir ulus kendi es-ki şahsiyetine geri döndü. Bundan sonra, bu ulusların içinde, tabakalar kerte kerte yükseldi; ırklar kendilerini gösterdi, her bir ulus kastlarla birçok halk arasında paylaştırıldı. Beşerî toplumları olabildiği kadar çok fragman altında yeniden bölünmeye itiyor gibi görünen bu müşterek çabanın içinde, Hıristi-yanlık aydınlığa kavuşturduğu temel fikirleri hiç kaybetmedi. Ama bunun- la birlikte beşerî türün farklı kesimlerinin doğurduğu yeni eğilimlere, olabil-diğince rıza göstermiş göründü. İnsanlar, sadece her şeyin tek yaratıcısı ve koruyucusu olan tek bir Tanrı'ya tapınmaya devam ettiler; ama her bir halk, her bir şehir ve adeta her bir insan, bazı ayrıcalıklara ve egemen efendinin yakınında özel bir koruyuculuğa sahip olduklarına inandı. Tanrısallığı böl- meksizin, onun etkisi artırıldı ve aşırı derecede pekiştirildi. Birçok Hıristi-yan için, meleklerle ve kutsal kişilere yönelik hürmet, neredeyse put tapın-ması gibi bir kült haline geldi ve Hıristiyan dininin bir anda alt ettiği dinlere dönüşmesinden korkuldu.

Bana şu çok açık görünüyor: Beşeriyetin bağrında ulusları birbirlerinden, her bir halkın içinde ise yurttaşları birbirlerinden ayıran bariyerler ne kadar çok yok olmaya meylederlerse, beşerî zihin de, her bir insana aynı yasaları eşit biçimde ve aynı tarzda uygulayarak, biricik ve kadir-i mutlak bir varlık düşüncesine doğru insanı o kadar çok yönlendirir. O halde, sadece yaratıcı-ya yönelik tapınmayla onun ikincil temsilcilerine yönelik hürmeti karıştır- mamak özellikle demokratik yüzyıllarda çok önemlidir.

Bir başka hakikat ise bana çok açık görünüyor: Dinler demokratik zaman- larda diğer zamanlardan çok daha az bir düzeyde dünyevi pratikleri üstlen- mek zorundadırlar.

Amerikalıların felsefi yöntemi hakkında konuşurken, eşitlik zamanlarında formlara ve sembolere boyun eğme fikri kadar başka hiçbir şeyin beşerî zih- ni isyan ettirmediğini göstermiştim. Bu zamanlarda yaşayan insanlar figür- lere sabırsızlıkla katlanırlar; onlara göre semboller, tüm çıplaklığıyla ve ka- musal olarak göstermenin en doğal olacağı hakikatleri gizlemeye veya üst- lerini örtmeye yarayan çocuksu kurnazlıklar gibidirler. İnsanlar seremonile- ri umursamazlar ve ibadetin ayrıntılarına sadece tali bir önem atfetmeye do- ğal olarak meylederler.

Demokratik çağlarda dinlerin dışsal kurallarını düzenlemekle görevli kişi- ler, beşerî kavrayışın bu doğal güdülerine, gereksiz yere bunlara karşı müca- dele etmemek için dikkat etmek zorundadırlar.

Formların ve kuralların gerekliliğine kesin olarak inanıyorum; bunların beşerî zihni soyut hakikatlerin temasına odakladıklarını ve beşerî zihnin bu hakikatleri kavramasına yardım ederek, bunları coşkuyla kucaklamasını

sağladığını biliyorum. Harici pratikleri olmayan bir dinin nasıl sürdürülebileceğini tahayyül edemiyorum; ama diğer yandan da, içine girdiğimiz yüzyıllarda bu pratikleri aşırı derecede çoğaltmanın da özellikle tehlikeli olacağını; bunları özellikle sınırlandırmak gerektiğini düşünüyorum. Bunun için de sadece dinlerin özünü oluşturan¹ ve biçimsel bir tapınma olan dogmaların sürekliliği için bu pratiklerin mutlak olarak zorunlu kısımlarını korumamız gerekir. İnsanlar daha eşitlikçi oldukça dinsel törenlerinde daha titiz, daha inatçı ve daha talepkâr hale gelecek bir din, hemen sonra imansız bir kalabalığın ortasında tutkulu bir bağnazlar topluluğuna indirgenmiş olacaktır.

Bana şöyle söylenerek itiraz edileceğini biliyorum: Genel ve ezeli-ebedi hakikatleri konu alan tüm dinler her yüzyılın değişken güdülerine boyun eğmezler, yoksa insanların gözünde doğruluk karakterlerini kaybederler. Buna, bir inancı oluşturan ve ilahiyatçıların imanla ilgili maddeler olarak adlandıkları şeyleri biçimlendiren temel fikirler ile bunlara bağlı olan tali mefhumları çok özenle ayırmamız gerektiğini söyleyerek cevap verebilirim. Dinler, zamanın tekil ruhu nasıl olursa olsun, birinciler konusunda her zaman çok katı olmakla yükümlüdürler. Ama içinde her şeyin durmaksızın yer değiştirdiği ve beşerî meselelerin istikrarsız görünümüne alışmış olan zihnin kendisinin değiştirilmez hale getirilmesine güçlük katlandığı yüzyıllarda, dinlerin ikincilere aynı biçimde bağlanmaktan uzak durmaları gerekir. Harici ve tali konularda hareketsizlik, ancak sivil toplumun kendisi de durağan olduğunda kalıcılık şansına sahiptir. Diğer her yerde bu tür hareketsizliğin bir tehlike olduğunu düşünme eğilimindeyim.

Eşitliğin doğurduğu veya kolaylaştırdığı tüm tutkular arasında, bir tane-sini özellikle canlı tuttuğunu ve aynı zamanda onu tüm insanlara aşıladığını göreceğiz. Bu tutku rahatlık sevgisidir. Rahatlık eğilimi, demokratik çağların göze çarpan ve değişmez özelliğini oluşturur.

Bu ana tutkuyu yıkmaya girişecek bir dinin nihayetinde kendisinin yıkılacağına inanabilirsiniz. Eğer bir din, insanların sadece öte dünyanın hayırlarını düşünmeleri için, bu dünyanın zenginliklerini temaşa etmelerini tamamiyle engellerse, nihayetinde ruhların, sadece maddi ve mevcut zevklerle ilgilenmek amacıyla bu dinin ellerinin arasından sıvışacağını öngörebiliriz.

Dinlerin temel meselesi, eşitlik zamanlarında insanların hissettikleri ölçüsüz ve ayrıcalıklı rahatlık eğilimini arıtmak, düzenlemek ve sınırlandırmaktır. Ama dinler bunu tamamen evcilleştirmeye ve yıkmaya çalıştıklarında, onların yanılacaklarını düşünüyorum. Zenginlik aşkından insanları geri

1 Tüm dinlerde, insan bizzat özüne içkin olan ve değiştirmeksizin korunması gereken seremoniler vardır. Bu durum, biçim ve özün neredeyse bir olacak kadar birbirleriyle sıkıca birleştiği Katoliklikte özellikle görünür.

döndürmeyi başarmayacaklardır; ama onları hâlâ sadece dürüst yöntemlerle zengin olmaya ikna edebilirler.

Bu da beni bazı açılardan diğer nedenleri kapsayan son bir düşünceye götürür. İnsanlar daha benzer ve daha eşit oldukları ölçüde, dinlerin dünyevi meselelerin gündelik devinimine özenle mesafe alarak, genel olarak kabul görmüş fikirlere ve kitlenin içinde hâkim olan kalıcı menfaatlere zorunlu olmadıkça dokunmaması daha da önemli olur. Çünkü müşterek kanaat gittikçe daha fazla kuvvetlerin en önemlisi ve en karşı konulmaz olanı biçiminde görünür olur. Dinlerin bu kanaatin saldırılarına uzun süre dayanmasını sağlayacak böylesine kuvvetli destekleri yoktur. Bu durum, bir despota boyun eğen demokratik bir halk için bir cumhuriyet için olduğundan daha az doğru değildir. Eşit çağlarında, krallar genellikle itaat etmeyi sağlar, ama inanamayı sağlayan her zaman çoğunluktur; o halde imana karşı olmayan her konuda riayet edilmesi gereken de çoğunluktur.

İlk kitabımda, Amerikalı papazların nasıl kamusal meselelerden uzak olduklarını gösterdim. Bu, onların ölçülü tavırlarının tek örneği olmasa da en çok göze çarpan örnektir. Amerika'da din, içinde papazların hüküm sürdüğü ayrı bir dünyadır ve papazlar bu dünyadan dışarı çıkmamaya özen gösterirler; bu sınırlar içinde, onlar zihinleri yönlendirirler, bu sınırların dışında ise, insanları kendi hallerine bırakırlar ve insanların doğasına ve zamana has olan bağımsızlığa ve değişkenliğe onları terk ederler. Hristiyanlığın Birleşik Devletler'de olduğundan daha az biçim, pratik ve figüre sahip olduğu başka bir ülke görmedim. Burada Hristiyanlık en net, en basit ve en genel fikirleri beşerî zihinlere sunar. Her ne kadar Amerikalı Hristiyanlar birçok mezhebe bölünmüş olsalar da, hepsi de dinlerini bu açıdan ele alırlar. Bu durum Katoliklik kadar diğer inançlara da uygulanabilir. Ruhun selametini sağlayan olağanüstü ve özel yöntemlere ve bireysel ibadetlere daha az eğilim göstermeyen Katolik papaz yoktur ve onlar Birleşik Devletler'in Katolik papazlarından daha fazla yasanın tinine ve daha az biçimde de yasalarda yazanlara bağlıdırlar. Başka hiçbir yerde, sadece Tanrı'ya yapılacak ibadetin azizlere yapılmasını yasaklayan bu Kilise doktrini daha açıkça öğretilmez ve daha iyi biçimde sürdürülmez. Buna karşın Amerikalı Katolikler çok itaatkâr ve çok samimilerdir.

Bir başka tespit diğer tüm Hristiyan mezheplerinin papazlarına uygulanabilir: Amerikalı papazlar, insanların dikkatlerini gelecek yaşama doğru çekmeyi ve oraya odaklamayı denemezler; insanın gönlünün bir kısmını şimdi ki zamana ayırmasına seve seve razı olurlar; her ne kadar ikincil olsa da, bu dünyanın servetlerini önemli meseleler olarak değerlendirirler; kendileri endüstriyel işlere girişmeseler de, en azından onun ilerlemesiyle ilgilenir ve bu ilerlemeyi takdir ederler; müminlere, korkularının ve umutlarının ana konu-

su olarak öteki dünyayı durmaksızın göstererek, onların bu dünyada onurlu biçimde rahatlığa ulaşmalarına engel olmazlar. Bu iki şeyin birbirlerinden ayrı ve karşıt olmasını göstermektense, daha çok bunların hangi yollarla birbirlerini ilgilendirdiğini ve birbirleriyle bağlandığını bulmaya çalışırlar.

Amerikalı tüm papazlar, çoğunluğun entelektüel hâkimiyetini bilir ve ona saygı duyarlar. Çoğunluğa karşı sadece zorunlu mücadelelere girerler. Tarafların çekişmelerine hiç karışmazlar, ama ülkelerinin ve zamanlarının genel kanaatlerini seve seve kabul ederler. Kendileri etrafındaki her şeyi sürükleyen duygu ve fikir akımlarına direnmeksizin kendilerini kapıp koyuverirler. Çağdaşlarının hatalarını düzeltmeye çalışırlar ama asla kendilerini onlardan ayırmazlar. Kamuoyu o halde onların düşmanı değildir; daha çok onları destekler ve korur. Onların inançları, hem kendilerine has güçleriyle hem de onların çoğunluğun fikrinden ödünç aldıkları güçle hüküm sürer.

Böylelikle din, kendisine karşıt olmayan demokratik güdülere saygı duyarak ve bunların aralarından bazılarını kullanarak, kendisi için en büyük tehlike olan bireysel bağımsızlık tinine karşı avantajlı biçimde mücadele etmeyi başarır.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE KATOLİKLİĞİN İLERLEMESİ ÜZERİNE

Amerika yeryüzündeki en demokratik bölge ve aynı zamanda –yapılan saygın araştırmalara göre– Katolik dininin en fazla ilerleme kaydettiği ülkedir. İlk bakışta bu durum insanı şaşırtır.

Şu iki şeyi birbirinden iyice ayırt etmemiz gerekir: Eşitlik insanlara kendi kendilerine yargıda bulunma isteğini bahşeder, ama diğer yandan onlara benzersiz, basit bir toplumsal durum eğilimini ve fikrini, herkes için aynı olanı verir. Demokratik çağlarda yaşayan insanlar o halde her türlü dinsel otoriteden kaçma eğilimini güçlü bir biçimde gösterirler. Ama eğer böyle bir otoriteye itaat etmeye razı olacaklarsa da, bunun en azından tek ve aynı biçimli olmasını isterler; hepsi de aynı merkeze varmayan dinsel kuvvetler insanların idraklerini doğal olarak rahatsız eder ve insanlar da kolaylıkla, birçok din olacağına din olmasın diye düşünürler.

Günümüzde inancını terk eden Katolikleri ve Katolik olan Protestanları eski dönemlerden daha fazla olarak görüyoruz. Eğer Katolikliği içeriden değerlendirirsek, o kaybediyor gibi görünür; eğer ona dışarıdan bakarsak, kazanıyor gibidir. Bunu açıklamak zor değildir.

Günümüzün insanları doğal olarak inanmaya fazla eğilimli değildir; ama onların bir defa dinleri olduğunda, kendilerini haberleri olmadan Katolikliğe doğru iten gizil bir güdüyle karşılaşır. Roma Kilisesi'nin doktrinlerinin ve âdetlerinin çoğu onları şaşırtır; ama insanlar onun düzenine yönelik gizemli bir hayranlık duyarlar ve Kilise'nin görkemli birliği de onları kendisine doğru çeker.

Eğer Katoliklik nihayetinde neden olduğu siyasal nefret duygularından kaçmayı başarır, kendisine böylesine karşıt gibi görünen bu yüzyılın tini-

nin onun için çok yararlı hale geleceğinden ve onun birdenbire ilerlemesini sağlayacağından neredeyse hiç kuşku duymuyorum.

Karşıt ilkeleri uzlaştırma ve mantığın aleyhine barışı elde etme isteği beşerî zihin için çok tanıdık olan zayıflıklardan birisidir. O halde, dinsel inançlarının birkaçını belli bir otoriteye tabi kıldıktan sonra, inançlarının diğer kısımlarını da buradan çıkarmak isteyecek ve zihinlerini itaat ve özgürlük arasında gelişigüzel salınmaya bırakacak insanlar her zaman var olmuştur ve her zaman var olacaktır. Ama bu kişilerin sayısının demokratik yüzyıllarda diğer yüzyıllarda olduğundan çok daha az olacağına ve gelecek kuşaklarımızın gittikçe daha fazla, bir kısmı tamamen Hristiyanlıktan ayrılan, diğer kısmı ise Roma Kilisesi'nin bağrına yerleşen iki kısma bölüneceğine inanma eğilimindeyim.

DEMOKRATİK HALKLARIN ZİHİNLERİNİ PANTEİZME DOĞRU YÖNLENDİREN ŞEY

İleride demokratik halklarda çok genel fikirlere dönük eğilimin siyasette kendisini nasıl açığa vurduğunu göstereceğim. Ama şimdi bu eğilimin felsefedeki temel etkisini açıklamak istiyorum.

Günümüzde panteizmin büyük ilerleme kaydettiğini reddedemeyiz. Avrupa'daki yazarların bir kısmının yazıları aşikâr biçimde bunun izlerini taşır. Almanlar panteizmi felsefeye takdim ettiler ve Fransızlar da edebiyata. Fransa'da yayımlanan tahayyüle dayalı eserlerin büyük kısmı, panteist doktrinlerden ödünç alınan fikirleri veya motifleri içerirler ya da bu eserlerin yazarlarında bu doktrinlere yönelik bir eğilim görülür. Bana öyle geliyor ki bu, sadece bir tesadüf değildir; daimi bir olguyla ilgilidir.

Koşullar eşitlendikçe ve her bir tekil insan diğerlerine daha çok benzeyip, onlardan daha zayıf ve daha küçük hale geldikçe, halk üzerine düşündüğümüzde artık yurttaşları tahayyül etmemeye alışırız; sadece türü değerlendirmek için bireyleri unuturuz.

Bu zamanlarda beşerî zihin bir yığın çeşitli konuyu aynı anda kucaklamayı sever; bir yığın sonucu tek bir nedene bağlayabilmeyi durmaksızın ister.

Birlik fikri ona musallat olur, insan da bu fikri her yerde arar ve onu bulduğuna inandığı zaman, seve seve onun bağrına yerleşir ve burada dinlenir. Dünyada sadece bir yaratımı veya yaratıcıyı keşfetmek onun için yeterli olmaz; şeylerin bu ana ayrımlarından da rahatsız olur ve Tanrı'yla evreni de tek bir bütünde toplayarak, düşüncesinin kapsamını kolayca genişletmeye ve basitleştirmeye çalışır. Dünyanın kapsadığı maddi olan ve olmayan, görünen ve olmayan şeyleri, sadece uçsuz bucaksız bir varlığın –ki bu varlık, kendisini oluşturan her şeyin daimi değişiminin ve sürekli dönüşümü–

nün içinde ebedî olan tek şeydir– çeşitli parçaları olarak düşünen bir felsefi sistemle karşılaştığında ise, şu sonucu çıkarmakta zorlanmaz: Her ne kadar böyle bir felsefi sistem, bireyselliği yok edecek olsa da veya daha çok yok ettiği için, demokrasilerde yaşayan insanlar için bir çekim merkezi olacaktır. Bu insanların entelektüel alışkanlıkları onları bu sistemi kavramaya hazır hale getirir ve onu kabul etmeye yönlendirir. Böylelikle bu sistem doğal olarak insanların dikkatini çeker ve insanlar da ona odaklanır. Bu sistem, beşerî zihinlerin kibrini besler ve tembelliğini ise teskin eder.

Bence, panteizm, felsefenin kendisi yardımıyla evreni açıklamaya giriştiği değişik sistemler arasında, demokratik çağlarda beşerî zihni cezbetmeye en uygun sistemlerinden birisidir. İnsanın hakiki yüceliğine bağlı kalan diğer tüm sistemler ona karşı birleşmek ve mücadele etmek zorundadır.

EŞİTLİK AMERİKALILARA İNSANIN SINIRSIZ YETKİNLEŞEBİLİRLİĞİNİ NASIL TELKİN EDER?

Eşitlik, beşerî zihne kendisi olmaksızın onun kavrayamayacağı birçok fikri telkin eder ve insanın daha önceden sahip olduğu fikirlerin neredeyse tümünü değiştirir. Beşerî yetkinleşebilirlik fikrini örnek olarak alıyorum, çünkü o idrakin kavrayabileceği temel fikirlerden birisidir ve onun sonuçları kamusal pratiklerde her an görülebilir olan önemli bir felsefi teoriyi tek başına oluşturur.

Her ne kadar insan birçok konuda hayvanlara benzese de, bir özellik sadece ona aittir: İnsan yetkinleşebilir ama hayvanlar yetkinleşemez. Beşerî tür ilk zamanlarından beri bu farkı keşfeder. Yetkinleşebilirlik fikri o halde dünya kadar eskidir; bunu eşitlik fikri doğurmamıştır, ama eşitlik ona yeni bir karakter vermiştir.

Yurttaşlar tabakalarına, mesleklerine ve soylarına göre sınıflandırıldıkları ve herkes talihin kendisini yerleştirdiği sınıfın yolunu takip etmek zorunda kaldığı zaman, her bir kişi beşerî kuvvetin nihai sınırlarının kendisinin yakınlarında bulunduğuna inanır ve kimse kaçınılmaz bir kadere karşı mücadele etmeye girişmez. Aslında aristokratik halklar insanın yetkinleşme kapasitesini mutlak olarak reddetmezler. Ama bu kapasitenin sonsuz olmadığını düşünürler; zihinlerinde değişimi değil de, iyileşmeyi tasarlarlar; toplumun gelecekteki koşullarının daha iyi olmasını tahayyül ederler, özsel olarak farklı olmasını değil. Beşeriyetin büyük ilerleme sağladığını ve daha da ilerleyebileceğini kabul ederek, onu önceden belli aşılamaz sınırlar içine kapatırlar.

O halde aristokratik halklar egemen iyiye ve mutlak hakikate ulaşamadıklarını düşünürler (Hangi insan veya hangi halk buna ulaştığını tahayyül ede-

cek kadar çılgın olabilir?), ama kusurlu doğamızın taşıdığı azamet ve bilgi düzeyine neredeyse ulaştıkları konusunda kendilerini ikna ederler ve onların etrafında hiçbir şey kımıldamadığı için, kolaylıkla her şeyin yerli yerinde olduğunu zannederler. Böylelikle de yasa koyucu, ebedî yasaları resmi olarak yayınladığını iddia eder; halklar ve krallar ise sadece ölümsüz eserler dikmek isterler ve mevcut kuşak da gelecek kuşakları kendi kaderlerini düzenleme külfetinden kurtarır.

Kastlar ortadan yok oldukça, sınıflar birbirlerine yaklaştıkça, kargaşa içinde birbirlerine karışan insanlar, âdetler, alışkanlıklar, yasalar değiştikçe, yeni olgular ortaya çıktıkça, yeni hakikatler gösterildikçe, eski kanaatler yok oldukça ve yenileri onların yerini aldıkça, ideal ve her zaman için geçici olan bir yetkinlik imgesi beşerî zihinlerde ortaya çıkar.

Böylelikle daimi değişimler her an her bir kişinin gözleri önünde vuku bulur. Bazı kişilerin konumu daha kötüleşir ve bu kişiler, bir halkın veya bir bireyin, ne kadar aydın olursa olsun, yanılmaz olmadığını daha iyi anlarlar. Diğerlerinin koşulları ise iyileşir ve onlar da bu durumdan, insanın genel olarak sınırsız bir yetkinleşme yetisine doğuştan sahip olduğu sonucunu çıkarırlar. İnsanın kötü talihi kendisine, kimsenin mutlak iyiyi keşfetmekle övünemeyeceğini gösterir; onun başarısı ise durmaksızın bu iyiyi izlemesi konusunda onu cesaretlendirir. Böylece her zaman arayan, düşen, yeniden ayağa kalkan, sık sık hayal kırıklığına uğrayan, ama asla cesareti kırılmayan kişi, beşeriyetin daha henüz adım attığı uzun yolun sonunda belli belirsiz biçimde gördüğü bu uçsuz bucaksız büyüklüğe doğru durmaksızın yönelir.

İnsanın sonsuz biçimde yetkinleşebilir olduğunu savunan bu felsefi teoriden doğal olarak ne kadar çok olgunun doğduğu inanılır gibi değildir ve bu teori düşünmeyle değil de, sadece eylemeyle meşgul olan kişiler üzerinde olağanüstü bir etki yaparak, onların eylemlerini farkında olmaksızın bu teoriye uygun hale getirmiş görünür.

Amerikalı bir denizciyle karşılaştım ve ona ülkesinin gemilerinin neden çok dayanıklı bir biçimde yapılmadığını sordum. O da bana tereddüt etmeksizin şöyle cevap verdi: Denizcilik sanatı her geçen gün öyle hızlı ilerleme sağlıyor ki en güzel ticari gemi bile, birkaç yıldan daha uzun süre denize salındığında, neredeyse hemen kullanılmaz hale gelecektir.

Böyle sıradan bir insan tarafından tekil bir olguyla ilgili tesadüfen ifade edilen bu sözlerde, büyük bir halkın her şeyi kendisine göre düzenledikleri genel ve sistematik bir fikri görüyorum.

Aristokratik uluslar doğal olarak beşerî yetkinleşebilirliğin sınırlarını çok fazla daraltmaya eğilimlidirler; oysa demokratik uluslar bu sınırları aşırı düzeyde genişletirler.

**AMERİKALILARIN ÖRNEĞİ DEMOKRATİK BİR HALKIN
BİLİME, EDEBİYATA VE SANATA YÖNELİK KABİLİYETE VE
EĞİLİME SAHİP OLAMAYACAĞINI KANITLAMAZ MI?**

Günümüzün medeni halkları arasında, üst düzey bilimlerin Birleşik Devletler'de olduğundan daha az ilerleme kaydettiği, daha az büyük sanatçının, ünlü şairin ve tanınmış yazarın bulunduğu halklar çok azdır.

Bu manzara karşısında şaşırان birçok Avrupalı bunu, eşitliğin doğal ve kaçınılmaz bir sonucu olarak düşündüler. Bu kişiler, eğer toplumsal durum ve demokratik kurumlar tüm yeryüzünde bir defa üstün gelmeyi başarırorsa, beşerî tinin de kendisini aydınlatan ışığı karartabileceğini ve insanların yeniden karanlığa gömüleceğini sandılar.

Bana öyle geliyor ki, bu biçimde akıl yürütenler, aslında birbirlerinden ayrı biçimde ele alınması ve incelenmesi gereken birçok fikri birbirinden ayırt edemezler. Bu kişiler, demokratik olan şey ile Amerikalılara özgü olan şeyi istemeden birbirine karıştırırlar.

İlk göçmenlerin ikrar ettikleri ve torunlarına bıraktıkları, ibadeti sade, ilkeleri katı ve neredeyse yabancı olan, harici sembollerin ve şatafatlı merasimlerin düşmanı olan din, doğal olarak güzel sanatlara pek elverişli değildir ve edebî hazlara ise sadece istemeyerek izin verir.

Amerikalılar, içinde istediği gibi gelişebileceği ve kolaylıkla verimli olabileceği yeni ve muazzam bir ülkeye yerleşmiş olan çok eski ve çok aydın bir halktır. Bunun başka bir örneği dünyada yoktur. O halde her bir kişi Amerika'da zenginlik elde etmek veya zenginliğini çoğaltmak için başka yerde hiç bulunmayan kolaylıkları bulur. Burada her zaman için bir tamahkârlık söz konusudur ve tahayyülün hazlarından ve tinsel çalışmalardan caymaya her an hazır olan beşerî zihin de zenginliğin peşinden koşmaya sürüklenir. Birleşik Devletler'de diğer tüm ülkelerde olduğu gibi, sadece endüstriyel ve ticari

sınıflar görülmez; burada, [diğer ülkelerde] hiç karşılaşılmayan bir biçimde, tüm insanlar endüstriyle ve ticaretle aynı zamanda meşgul olurlar.

Buna karşın, eğer Amerikalılar atalarından edindikleri özgürlük ve bilgiyle, kendilerine has tutkularıyla evrende yalnız olsalardı, onların teori geliştirmeksizin uzun vadede bilimlerde pratik olarak ilerleme kaydedilemeyeceğini ve tüm sanatların birbirlerini yetkinleştirdiğini keşfetmekte gecikmeyeceklerine de inanıyorum; Amerikalılar, her ne kadar kendi temel amaçlarını takip etmekle meşgul olsalar da, bu amaca ulaşmak için zaman zaman ondan uzaklaşmaları gerektiğini kısa zamanda fark edeceklerdir.

Ayrıca tinsel hazlara yönelik beğeni, medeni insanın gönlü için o kadar doğaldır ki, buna kendisini adamaya en az uygun olan kibar uluslarda, bu beğeniye kavrayan belli sayıda yurttaş her zaman bulunur. Bu entelektüel ihtiyaç bir defa hissedildikten hemen sonra tatmin edilecektir.

Ama Amerikalılar bilimlerin bilhassa faydalı zanaatlara uygulanmasını ve yaşamı kolay hale getirecek yöntemleri bilimsel çalışmalardan talep etmeye doğal olarak meylederken; alim ve edebî Avrupa, hakikatin genel kaynaklarına ulaşmayı kendisine görev edinmiştir; ve insana haz verecek her şey ile onun ihtiyaçlarına hizmet etmesi gereken her şeyi aynı zamanda yetkinleştirir.

Birleşik Devletler'in sakinleri, eski dünyanın aydın uluslarının zirvesinde, müşterek bir köken ve benzer alışkanlıklarla kendilerini onlara sıkıca bağlayan bir bağı özellikle ayırt ederler. Bu eski dünyanın halklarında ünlü bilgiler, yetenekli sanatçılar ve büyük yazarlar bulunur ve Amerikalılar bu tinsel hazineleri bir araya getirmeye çalışmaksızın, onlardan yararlanabilirler.

Amerika'yı Avrupa'dan ayırmaya, onları bölen okyanusa rağmen, razı olamam. Birleşik Devletler halkını, İngiliz halkının yeni dünyanın ormanlarını sömürmekle görevli bir kısmı olarak değerlendiriyorum; böylelikle ulusun geri kalanı, yaşamın zorunlu ihtiyaçlarını gidermekle daha az meşgul oldukça ve daha fazla haz aldıkça, kendilerini düşünceye bırakabilir ve beşerî zihinlerini her yönde geliştirebilirler.

Amerikalıların durumu o halde tamamıyla istisnaidir ve başka hiçbir demokratik halkın bu durumda olamayacağına inanmak gerekir. Onların tamamen Püriten kökeni, özellikle ticari olan alışkanlıkları ve içinde ikamet ettikleri ülke, onların idraklerini bilim, edebiyat ve sanat araştırmalarından uzaklaştırmış görünüyor; Avrupa'ya yakınlıkları, Amerikalıların bu araştırmalara barbar hale gelmeksizin ilgisiz kalmalarına olanak tanır. Şu anda sadece temel olanlarını ortaya çıkartabildiğim binlerce tekil neden Amerikalıların zihninin tamamıyla maddi meselelere konsantre olmasına neden olur. Aslında tutkular, ihtiyaçlar, eğitim, koşullar, bunların hepsi Birleşik Devletler sakininin yeryüzüne doğru yönelmesine katkıda bulunmuş görünür. Yal-

nızca din zaman zaman onların bakışlarını geçici olarak ve dikkatleri dağılmış biçimde gökyüzüne döndürmelerini sağlar.

O halde, demokratik ulusları Amerikan halkının oluşturduğu figür altında görmeyi bırakalım ve demokratik halkları kendilerine has özellikleriyle değerlendirmeye çalışalım.

İçinde ne bir kastın, ne bir hiyerarşinin, ne de bir sınıfın bulunmadığı; yasaların hiçbir ayrıcalık tanımayıp, mirasları eşit şekilde paylaştırdığı ve aynı zamanda aydınlık ve özgürlükten yoksun olan bir halkı zihnimizde tasarlayabiliriz. Bu boş bir hipotez değildir: Bir despot, tebaasını kolaylıkla köle haline getirmek için, onları eşit kılmakta ve aynı zamanda cahil bırakmakta bir fayda görebilir.

Bu tür bir demokratik halk sadece bilim, edebiyat ve sanata yönelik herhangi bir kabiliyet ve eğilim göstermeyecektir, aynı zamanda bu halkın bunlara asla sahip olamayacağına inanmak gerekir.

Miras hukuku, her bir kuşakta servetleri yok etmeyi kendisine iş edinecektir ve kimse yeni servetler yaratamayacaktır. Bilgiden ve özgürlükten mahrum olan yoksul, zenginliğe ulaşma fikrini tahayyül dahi edemeyecektir ve zengin de kendisini savunmaksızın, yoksulluğa doğru kendisini bırakacaktır. Böylelikle kısa sürede bu yurttaşlar arasında eksiksiz ve alt edilemez bir eşitlik kurulacaktır. Kimsenin de tinsel çalışmalara ve hazlara kendisini vermeye zamanı ve de eğilimi olmayacaktır. Ama herkes, aynı cehalet içinde ve eşit kulluk durumunda uyuşmuş halde kalacaktır.

Bu türden bir demokratik toplumu tasavvur ettiğim zaman, dışarıdan getirilen bilgilerin yok etmekte ve soldurmakta gecikmediği bu basık, karanlık ve boğuk yerlerden birisinde bulunduğumu hissediyorum. Bana öyle geliyor ki, adeta apansız bir yerçekimi belimi büküyor ve beni gün yüzüne çıkaracak olan yolu bulmak için etrafımı kaplayan karanlığın ortasında debeleniyorum. Ama tüm bunlar, kalıtsal ve ayrıcalıklı haklarını kendi aralarında yok ettikten sonra mülklerin kullanım haklarını belli bireylerin veya belli teşekküllerin ellerinde toplayıp özgür kalan ve zaten aydın olan insanlara uygulanamaz.

Demokratik bir toplumun içinde yaşayan insanlar aydın oldukları zaman, hiçbir şeyin kendilerini sınırlandıramayacağım, kendileri adına karar alamayacağını ve mevcut servetleriyle yetinmeleri için kendilerini zorlayamayacağım kolayca keşfederler.

Böylelikle, servetlerini geliştirme fikrine hepsi sahip olurlar ve bu insanlar eğer özgürlerse, hepsi de bunu yapmaya çalışırlar, ama hepsi aynı biçimde başarılı olamaz. Yürürlükteki yasaların artık ayrıcalıkları tanımadığı doğrudur, ama doğa hâlâ bunları taşır. Doğal eşitsizlik çok büyük olduğundan, her bir kişi zenginleşmek için tüm yetilerini kullandığı anda servetler de eşitsiz bir hale gelirler.

Miras hukuku, çok zengin ailelerin oluşmasına engel olur, ama zenginlerin var olmasına engel olamaz. Bu hukuk, yurttaşların durmaksızın kendisinden kaçtıkları müşterek düzeye doğru onları hep geri götürür. Yurttaşların bilgileri daha yaygın ve özgürlükleri daha yüce olduğu ölçüde, malları da daha eşitsiz hale gelir.

Günümüzde dehasıyla ve ölçüsüzlüğüyle ünlü olan, tüm mülkleri merkezî bir kuvvetin elinde toplayacağını ve sonra da bu mülkleri tüm bireylere hak ettikleri ölçüde yeniden dağıtacağını iddia eden bir cemaat ortaya çıktı. [Bu cemaate göre] böylelikle demokratik toplumları tehdit ediyor görünen eksiksiz ve ebedî bir eşitlikten kaçabileceğiz.

Ama daha basit ve daha az tehlikeli olan bir başka çözüm vardır. Bu da kimseye ayrıcalık vermemek, herkese eşit düzeyde bilgi ve bağımsızlık vermek ve her bir kişiyi kendi konumunu belirlemek konusunda serbest bırakmaktır. Doğal eşitsizlik hemen sonra gün yüzüne çıkacaktır ve zenginlik de kendiliğinden en becerikli olanların tarafına geçecektir.

Demokratik ve özgür toplumlar o halde kendi içlerinde her zaman varlıklı veya rahat içinde olan bir kısım insanı barındıracaktır. Bu zenginler kendi aralarında, eski aristokratik sınıfın üyeleri gibi, birbirleriyle sıkı biçimde bağlı olmayacaklardır; bu zenginlerin değişik güdüler olacaktır ve onlar [aristokratik sınıflardaki gibi] güvenli ve eksiksiz bir rahatlığa neredeyse hiçbir zaman sahip olmayacaklardır. Ama bu kişiler, aristokratik sınıfı oluşturan kişilerin hiç olmadıkları kadar çok sayıda olacaklardır. Onlar, pratik yaşamdaki meşguliyetlerin içine tamamen hapsolmayacaklardır ve farklı düzeylerde de olsa tinsel çalışmalara ve hazlara kendilerini adayabileceklerdir. Bunu yapmaktan da memnun olacaklardır, çünkü beşerî zihin bir uçtan diğer uca doğru yönelir, maddi ve yararlı olandan doğal olarak sonsuz olana doğru yükselir. Fiziksel ihtiyaçlar insanı yeryüzüne bağlar, ama bu bağlar gevşediği anda, kendisini yeniden yüceltir.

Tinsel meselelerle ilgilenebilen kişilerin sayısı sadece daha fazla olmayacaktır, aynı zamanda entelektüel zevklere dönük beğeni de, aristokratik toplumlarda bu meselelere kendilerini adamaya ne zamanı ne de yetisi olmayan kişilerin arasında gittikçe daha fazla yayılacaktır.

Kalıtsal zenginler, sınıfsal ayrıcalıklar ve doğuştan elde edilen imtiyazlar artık var olmadığı zaman ve herkes gücünü sadece kendisinden aldığı zaman, insanların servetleri arasında temel farklılığa sebep olan şey artık idrak olur. İdraki güçlendirmeye, genişletmeye, geliştirmeye yarayan her şey de hemen büyük bir değer kazanır.

Bilginin faydası, bizzat kitlelerin gözünde açık bir biçimde keşfedilir. Onun cazibesinden faydalanmayan kişiler, onun etkilerini fark ederler ve ona ulaşmak için çaba gösterirler.

Demokratik, aydın ve özgür yüzyıllarda, insanları birbirlerinden ayıracak ve onları [ayrıcalıklı] bir konumun içinde tutacak hiçbir şey yoktur. İnsanlar aşırı bir hızla yükselirler veya alçalırlar. Tüm sınıflar durmaksızın birbirleriyle görüşürler çünkü birbirlerine çok yakındırlar. Her gün birbirleriyle iletişim kurar ve birbirlerine karışırlar; birbirlerini taklit eder ve kıskanırlar. Bu durum da halka, tabakalar belirlenmiş ve toplum da değişmez olsaydı hiç sahip olamayacağı bir yığın fikri, mefhumu ve isteği telkin eder. Bu uluslarda hizmetçi kendisini asla efendinin hazlarına ve çalışmalarına yabancı olarak düşünmez, yoksul da zengine yönelik böyle hissetmez. Köylerdeki insanlar şehirdekilere benzemeye çalışırlar ve taşradakiler de metropollerdekilere.

Böylelikle kimse sadece kaba yaşamsal ihtiyaçlara kolayca terk edilemez ve en sıradan esnaf bile burada zaman zaman zihinsel dünyaya hevesli ve kaçamak bakışlar atar. Demokratik halklar, aristokratik halklardakiyle aynı tınle ve aynı biçimde okumazlar; ama okuyucu çevresi durmaksızın genişler ve nihayetinde tüm yurttaşlara ulaşır.

Kitle, tinsel çalışmalarla ilgilendiği anda, bu çalışmalardan bazılarında üstün gelmenin görkeme, kuvvete veya zenginliğe ulaşmanın bir yolunun olduğunu keşfeder. Eşitliğin doğurduğu tedirginlik veren heves hemen bu yöne doğru insanları yönlendirir. Bilimi, edebiyatı ve sanatı geliştiren kişilerin sayısı muazzam düzeyde artar. Zihinsel dünyada şaşılacak bir etkinlik ortaya çıkar; herkes buraya girmenin bir yolunu arar ve ardı sıra kamunun dikkatini çekmeye çalışır. Siyasal dünyada Birleşik Devletler'de olan şeye benzer şeyler gerçekleşir; buradaki eserler genellikle kusurludur ama çok sayıdadır ve her ne kadar bireysel çabaların sonuçları alışıldığı üzere çok küçük olsa da, genel sonuç her zaman çok büyüktür.

O halde demokratik yüzyıllarda yaşayan insanların bilime, edebiyata ve sanata karşı doğal olarak kayıtsız olduklarını söylemek doğru değildir. Sadece bu insanların bu etkinlikleri kendi tarzlarında geliştirdiklerini ve kendilerine has nitelikleri ve hataları onlara aktardıklarını kabul etmek gerekir.

NEDEN AMERİKALILAR TEORİDEN DAHA ÇOK PRATİK BİLİMLERLE İLGİLENİRLER?

Eğer demokratik toplumsal durum ve kurumlar, beşerî zihnin ilerleyişini durdurmuyorlarsa da, en azından tartışmasız biçimde onu belli bir tarafa doğru yönlendiriyorlar. Onların böylelikle sınırlandırılmış olan çabaları hâlâ çok büyüktür. Bu çabalar üzerine biraz durursam beni hoş göreceğini ümit ediyorum.

Amerikalıların felsefi yöntemi söz konusu olduğunda, şu anda yararlanmamız gereken birçok tespite bulunmuştuk.

Eşitlik her bir insanda her şeyi kendi kendine yargılama isteğini geliştirir; ona her konuda elle tutulur ve reel olana dönük bir eğilim verir ve onu gelenekleri ve formları küçümsemeye iter. Bu genel güdüler, temel olarak bu kısmın konusunu oluşturuyorlar.

Demokratik halklarda bilimleri geliştirenler, ütopyalar içinde kendilerini kaybetmekten her zaman korkarlar. Sistemlere güvenmezler ve olgulara tutunmayı ve onları kendileri incelemeyi severler. Benzerlerinin hiçbirisine kolayca biat etmediklerinden, herhangi bir otoriteye bağlı kalmaya yatkın değildirler. Tersine, onları her doktrinin zayıf yanını araştırmakla durmaksızın uğraşırken görürüz. Bilimsel geleneklerin onlar üzerinde hâkimiyeti çok azdır; bir ekolün incelikleri üzerinde asla uzun zaman durmazlar ve büyük sözlerle ancak güçlkle yetinirler. Yapabildikleri kadarıyla, kendilerini meşgul eden konunun temel kısımlarına kadar nüfuz ederler ve bunları halk dilıyla açıklamayı severler. Bilimler böylelikle daha özgür ve daha kesin olan ama daha az yüce olan bir cazibe kazanırlar.

Bana öyle geliyor ki zihin, bilimi üç kısma bölebilir.

Birincisi uygulaması hiç olmayan veya çok zor olan en teorik ilkeleri ve en soyut mefhumları içerir.

İkincisi, yine salt teoriye bağılı olan, buna karşın doğrudan ve kısa bir yolla pratiğe ulaştırılan genel hakikatlerden oluşur.

Uygulama yöntemleri ve icra yolları ise üçüncüsünü oluşturur.

Her ne kadar akıl ve deneyim, bunlardan birisi diğerlerinden mutlak olarak ayrıldığı zaman hiçbirisinin uzun süre geliştirilemeyeceğini göstermiş olsa da, bilimin bu farklı kısımlarının her biri ayrı olarak geliştirilebilir.

Amerikalılar bilimlerin tamamen pratik kısmıyla takdire değer biçimde ilgilenirler ve uygulama için doğrudan zorunlu olan teorik kısım da özenle meşgul olurlar. Onlar bu kısımda her zaman net, özgür, orijinal ve verimli bir zihin ortaya koyarlar; ama Birleşik Devletler’de neredeyse kimse, beşerî bilimlerin ötsel olarak teorik ve soyut kısmına kendisini adamaz. Amerikalılar bunda, demokratik halklarda –her ne kadar daha az bir seviyede olsa da– bulunan aşırı bir eğilim görürler.

Üst düzey bilimlerin veya bilimlerin en üst düzey alanlarının geliştirilmesi için derin düşünceden başka hiçbir şey zorunlu değildir ve derin düşünceye ise demokratik toplum yapısından daha az uygun olan başka bir şey yoktur. Bu toplumlarda, aristokratik toplumlardaki gibi, varlıklı olduğundan, dinlenme halinde kalan kalabalık bir sınıfla ve daha iyi durumda olmak konusunda ümidini yitirdiğinden hiç hareket etmeyen bir başka sınıfla karşılaşmaz. Burada herkes hareket halindedir: Birileri iktidara ulaşmak ister, diğerleri de zenginliği ele geçirmek. Bu genel karmaşa, karşıt menfaatlerin yinelenen çarpışması ve insanların talihlerinin peşinden daimi olarak ilerlemesi durumunda, derin zihinsel bağdaşmalar için gerekli sessizlik nerede bulunacaktır? İnsan, etrafında her şey hareket halindeyken ve her gün etrafındaki her şeyi sarmalayan yoğun bir akım içine çekilip, sürüklenirken, belli bir konu üzerinde nasıl yoğunlaşabilir?

Dingin ve zaten yerleşmiş bir demokrasinin içinde hâkim olan daimi çalkantı durumunu, demokratik bir toplumun doğumuna ve gelişimine neredeyse her zaman eşlik eden düzensiz ve devrimci hareketlerden tam olarak ayırt etmek gerekir.

Şiddetli bir devrim çok medeni bir halkta meydana geldiğinde, insanların duygularında ve fikirlerinde beklenmedik bir içtepiye neden olabilecektir.

Bu özellikle demokratik devrimler için doğrudur. Bir halkı oluşturan tüm sınıfları aynı anda harekete geçiren bu devrimler, aynı zamanda her bir yurttaşın gönlünde muazzam ihtirasları doğururlar.

Eğer Fransızlar, eski feodal toplumun kalıntılarını yıkmayı bitirdikleri anda, matematik bilimlerinde birden hayranlık uyandıran bir ilerleme kaydetmişlerse, bu umulmadık üretkenliği demokrasiye değil de, onun gelişmesine eşlik eden benzersiz devrime atfetmek gerekir. Bu biçimde ortaya çıkan şey tekil bir olaydır; burada genel bir yasanın izini görmek ihtiyatsızlık olacaktır.

Büyük devrimler demokratik halklar arasında diğer halklar arasında olduğundan daha çok yaygın değildir. Hatta onlar arasında daha az yaygın olduğunu düşünme eğilimindeyim. Ama bu uluslarda, içinde insanların durmaksızın birbirlerini itip kaktığı, onları kışkırtmaksızın ve yüceltmeksizin, zihinlerini bulandıran ve rahatsız eden yorucu, önemsiz bir hareket hüküm sürer.

Demokratik toplumlarda yaşayan insanlar kendilerini derin düşünceye sadece güçlkle vermezler, aynı zamanda ona doğal olarak çok az değer verirler. Demokratik toplumsal durum ve kurumlar, insanların büyük bir kısmını sürekli olarak eylemeye iterler; oysa eyleme uygun olan zihinsel alışkanlıklar her zaman düşünce için elverişli değildir. Eyleyen insan, genellikle yapabileceğinin en iyisiyle yetinmek zorundadır, çünkü eğer her ayrıntıyı mükemmel hale getirmek isterse, amacına ulaşamayacaktır. Bu insan, sürekli olarak derinleştirmeye vaktinin olmadığı fikirler üzerine dayanmak zorundadır, çünkü kendisine yardım eden şey, kesin doğruluktan çok kullandığı fikrin yerindeliğidir. Genel anlamda, tüm bu ilkelerin hakikatini oluşturmaya zaman harcamaktansa birkaç yanlış ilkeyi kullanmasında onun için daha az risk vardır. Dünyaya rehberlik eden şeyler, uzun vadeli ve bilgece kanıtlar değildir. Tekil bir olaya hızlı bir bakış, kitlenin değişen tutkularının her gün incelenmesi, dönemin beklenmedik olayları ve bunları kavrama becerisi, her türlü meseleyi karara bağlar.

O halde, neredeyse herkesin eylediği yüzyıllarda, genellikle hızlı hamlelere ve zihnin yüzeysel kavramlarına aşırı bir değer atfetmeye ve tersine derin ve ağır zihinsel çalışmaları ise değerden düşürmeye yöneliriz.

Bu ortak kanaat, bilimleri geliştiren insanların yargıları üzerinde de etkili olur. Bu kanaat bu insanları, derin düşünceye dalmaksızın bilimi geliştirmeyi başarabileceklerine veya derin düşünce gerektiren bilimlerden uzak durabileceklerine ikna eder.

Bilimleri incelemenin birçok biçimi vardır. Bir yığın insanda, az sayıda insanın gönlünde parlayan menfaat gözetmeyen tutkuyla karıştırılmaması gereken, zihinsel keşiflere yönelik egoist, çıkarıcı ve endüstriyel bir beğeniyle karşılaşırız. Bir yanda bilgileri kullanma isteği, diğer yanda ise sadece bilme isteği vardır. Bazı kişilerde gittikçe daha fazla, kendi kendisinden beslenen ve asla kendisinden tatmin olmaksızın hep ürün veren coşkulu ve tükenmez bir sevginin hakikate yönelik olarak doğduğundan hiç kuşku duymuyorum. Bu coşkulu, gururlu ve kayıtsız doğruluk sevgisi, insanları hakikatin soyut kaynaklarına kadar, buradan temel fikirler çıkarmaları için sürükler.

Eğer Pascal sadece menfaatini düşünseydi veya sadece ihtişam isteğiyle hareket etseydi, hiç şüphesiz, Yaratıcı'nın en gizemli sırlarını daha iyi keşfetmek için tüm zihinsel kuvvetlerini –yapmış olduğu gibi– bir araya getire-

mezdi. Bütünüyle bu araştırmaya kendisini adamak için, onun ruhunu adeta yaşamsal ihtiyaçlarından kopardığını ve kendisini bedenine bağlayan tüm bağları erkenden koparıp kırk yaşından önce yaşlılıktan öldüğünü gördüğümde, şaşırp kalıyorum ve böylesine olağanüstü bir çabayı ortaya koyabilecek şeyin, herhangi bir sıradan neden olmadığını anlıyorum.

Böylesine az rastlanır ve verimli tutkuların, aristokrasilerde olduğu biçimde, demokratik toplumlarda da kolaylıkla doğup, gelişip gelişemeyeceğini gelecek gösterecektir. Bana gelince, buna ancak güçlükle inandığımı itiraf ediyorum.

Aristokratik toplumlarda kanaatleri yöneten ve işleri yürüten sınıf, daimi ve kalıtsal bir biçimde kitlenin üstüne yerleşerek, kendisiyle ve insanla ilgili kibirli bir fikre doğal olarak sahip olur. Bu sınıf, kendisi için ihtiyaşlı hazları keşfetmeyi sever ve isteklerini göz kamaştırıcı amaçlarla belirler. Aristokrasiler sık sık çok despotik ve insanlık dışı faaliyetlerde bulunurlar ama bayağı düşünceleri nadiren kabul ederler ve her ne kadar küçük hazlara kendilerini adasalar da, bunları belli bir kibirli tavırla küçümserler. Bu da tüm ruhları çok yüksek bir düzeye çıkartır. Aristokratik zamanlarda, insanın haysiyeti, kuvveti, azameti gibi çok kapsamlı fikirler genel olarak kabul görür. Bu kanaatler, herkesin üzerinde olduğu gibi, bilimleri geliştirenler üzerinde de etkili olurlar; zihnin en soyut düşünsel çalışmalara doğru doğal atılımını kolaylaştırırlar ve zihni, asil ve neredeyse ilahi olan hakikat sevgisini kavramaya doğal olarak elverişli hale getirirler.

Böylelikle, bu zamanların bilgeleri teoriye doğru sürüklenirler ve sık sık pratiğe dönük neredeyse düşüncesizce bir küçümseme gösterirler. "Arşimet'in öyle yüce bir gnl vardı ki, der Plutarkhos, tüm bu savaş makinelelerinin kurulma biçimini yazarak bir eser bırakmaya asla tenezzül etmedi. İşte bu bilimlerin aristokratik hedefidir. Makineleri icat etme ve meydana getirmeyle ilgili her türlü bilimi ve genel olarak bunları pratik, bayağı, aşağı düzeyde ve faydalı bir hale getirmeyle ilgili tüm sanatları bildiğinden, zihni ve çalışmalarını sadece güzelliği ve inceliği zorunlulukla hiç bağdaşmayan şeyler üzerine yazmak için kullandı." İşte bilimlerin aristokratik çağlardaki hedefi budur.

Bu hedef, demokratik uluslardakiyle aynı olamaz.

Bu ulusları oluşturan insanların çoğu maddi ve mevcut hazlara güçlü biçimde susamışlardır. Hiçbir zaman için sahip oldukları konumdan memnun olmayan ve bu konumu bırakmakta zgr olan bu insanlar, sadece kendi talihlerini değiştirme veya servetlerini arttırma yollarını dşnrlar. Bu şekilde koşullanmış olan zihinler için, kısa yoldan zenginliğe götüren her türlü yeni yöntem, çalışmayı kolaylaştıran her türlü makine, üretim maliyetlerini azaltan her türlü araç, hazları kolaylaştıran ve bunları arttıran her türlü icat,

beşerî idrakin en muhteşem çabaları olarak görünür. Demokratik halklar temel olarak bu güdülerle bilimlere bağlanır, onları anlar ve onlara saygı gösterirler. Aristokratik yüzyıllarda, bilimlerin özellikle zihinsel haz vermesi istenir; demokratik yüzyıllarda ise bedensel hazlar.

Bir halk ne kadar demokratik, aydın ve özgür olursa, bilimsel dehadan fayda sağlamak isteyen kişilerin sayısı o kadar çok artacaktır ve doğrudan endüstriye uygulanan icatlar yaratıcılarına o kadar çok fayda, görkem ve hatta kudret sağlayacaktır. Çünkü demokrasilerde çalışan sınıf kamusal meselelerin parçası olur ve hizmet eden kişiler, hizmetlerinin karşılığı kadar saygınlık da beklerler.

Bu biçimde organize olmuş bir toplumda, beşerî zihnin yavaş yavaş teoriyi önemsememeye yönelmesini ve onun, tersine teorinin uygulanmasına veya en azından uygulayıcı kişiler için teorinin gerekli olan kısmına doğru görülmemiş bir enerjiyle itilmesini kolayca kavrayabiliriz.

İçgüdüsel bir eğilimin beşerî zihni en yüksek zihinsel alanlara doğru yükseltmesini beklemek faydasızdır, zira menfaat onu hep ara bölgelere doğru geri getirir. İşte burada zihin gücünü ve huzursuz etkisini gösterir ve mucizeler meydana getirir. Mekaniğin genel yasalarından bir tanesini bile icat etmemiş olan Amerikalılar, dünyanın yüzünü değiştirecek yeni bir makineyi gemiciliğe kazandırdılar.

Kuşkusuz, günümüzün demokratik halklarının beşerî zihnin aşkın bilgilerinin kökünü kazımaya yöneldiklerini ve kendi içlerinden bu tür yeni bilgileri hiç ortaya koyamayacaklarını iddia etmiyorum. İçinde bulunduğumuz çağda, durmaksızın üretici endüstrinin hararetiyle sarsılan uluslar arasında, bilimin farklı kısımlarını aralarında birleştiren bağlar, insanların dikkatini çekmemelik etmez; ve pratiğe yönelme, eğer bilinçliyse, insanları teoriyi küçümsememeye yönlendirmek zorundadır. Bu kadar çok uygulama deneylerinin, bu kadar çok tekrarlanan deneylerin içinde, çok genel yasaların görünür olmamaları genellikle imkânsızdır; öyle ki böylelikle büyük icatlar sık sık olabilecektir, her ne kadar büyük kâşifler çok ender olarak ortaya çıksa da.

Ayrıca, yüksek bilimsel yeteneklere inanıyorum. Demokrasi insanları bilimleri kendileri için geliştirmeye itmese de, diğer yandan bilimleri geliştirenlerin sayısını inanılmaz düzeyde artırır. Böyle büyük bir kalabalık arasında, sadece hakikat sevgisiyle yanıp tutuşan birkaç spekülâtif dehanın zaman zaman görülmemesi de imkânsızdır. Bu hakikat sevgisinin, ülkesinin ve zamanının tınısı nasıl olursa olsun, doğanın en derin gizemlerini meydana getirmeye çalışacağına emin olabiliriz. Gelişmesi için ona yardım edilmesine gerek yoktur; sadece onu durdurmamak yeterlidir. Söylemek istediğim şey şudur: Koşulların daimi eşitsizliği insanları, soyut hakikatlerin kibirli ve

verimsiz bir araştırmasını yapmaya yönlendirir; oysa demokratik toplumsal durum ve kurumlar ise insanların bilimlerden sadece doğrudan ve faydalı uygulamaları talep etmesine neden olur.

Bu eğilim doğaldır ve kaçınılmazdır. Bunu bilmek tuhaftır ve ortaya koymak da zorunlu olabilir.

Eğer günümüzün uluslarını yönetmekle görevli kişiler, bu yakında kaçınılmaz olacak yeni güdülerini açık biçimde ve şimdiden kavrarlarsa; demokratik yüzyıllarda yaşayan insanların bilgileri ve özgürlükleriyle, bilimlerin üretken kısmını yetkinleştirmemezlik edemeyeceklerini ve bundan sonra toplumsal kuvvetin her türlü çabasının üst düzey araştırmaları desteklemeye ve büyük bilimsel tutkuları yaratmaya yönelmek zorunda olduğunu anlayacaklardır.

Günümüzde beşerî zihin teorik çalışmalara mecbur edilmelidir; o zaten kendiliğinden pratiğe yönelir. İlk nedenlerin temasına yükselmesi için onu durmaksızın ikincil etkilerin ayrıntılı bir araştırmasına doğru sürüklemek yerine, böyle bir araştırmadan onu kimi vakit caydırmak daha iyidir.

Roma medeniyeti barbarların istilasından sonra ortadan kalktığı için, genel olarak medeniyetin başka türlü yok olamayacağına aşırı biçimde inanma eğilimindeyiz.

Eğer bizi aydınlatan bilgiler eninde sonunda sönecek olsalardı, bunlar yavaş yavaş kendiliklerinden karanlığa gömülebilirlerdi. Kendimizi uygulamaya kapatarak, ilkeleri gözümüzün önünden kaybedebiliriz ve ilkeleri tamamiyle unuttuğumuzda ise, bunlardan doğan yöntemleri kötü bir biçimde takip edeceğiz; artık yeni şeyler icat edemeyeceğiz ve artık anlamadığımız bilgece usulleri ancak idrakten ve sanattan yoksun biçimde kullanabileceğiz.

Üç yüz yıl önce, Avrupalılar Çin'e vardıklarında, neredeyse tüm sanatların belli bir yetkinlik düzeyine gelmiş olduğunu gördüler ve bu noktaya vardıkları halde daha ileri gidememiş olmalarına şaşırdılar. Daha sonra, kaybolmuş bazı üst düzey bilgilerin izlerini keşfettiler. Ulus endüstriyeldi; bilimsel yöntemlerin büyük bir kısmı bu ulusun içinde gözlenmişti ama bilimin kendisi artık burada var olmuyordu. Bu da, halkın zihinsel olarak içinde bulunduğu şaşılacak düzeydeki hareketsiz durumu açıklıyordu. Çinliler atalarının izlerini takip ederken, onları yönlendiren nedenleri unutmuşlardı. Anlamını bilmeksizin formülü kullanıyorlardı; enstrümanı koruyorlardı ama onu değiştirme ve yeniden üretme sanatına sahip değillerdi. Çinliler o halde hiçbir şeyi dönüştüremiyorlardı. İyileştirmeleri reddetmek zorundalardı. Atalarının çizdiği yoldan bir an için saptıklarında, kendilerini geri dönülemez karanlıkların içinde bulmamak için, her konuda ve her zaman atalarını taklit etmeleri gerekiyordu. Beşerî bilgilerin kaynağı neredeyse kurumuştur

ve her ne kadar nehir akmaya devam etse de, artık dalgalanamıyor veya yatağını değiştiremiyordu.

Buna karşın, Çin yüzyıllardan beri rahatça varlığını sürdürüyordu; istilacılar onların teamüllerini benimsiyorlardı ve burada bir düzen hüküm sürüyordu. Bir çeşit maddi rahatlık dört bir yanda fark ediliyordu. Burada devrimler nadiren görölüyordu ve savaş neredeyse hiç bilinmiyordu.

O halde, barbarların henüz bizden uzakta olduklarını düşünerek rahatlamamak gerekir; çünkü bilgiyi elleriyle kazıyan halklar varsa, bunu kendi ayaklarının altında paralayan başka halklar da vardır.

AMERİKALILAR NASIL BİR TİNLE SANATLA UĞRAŞIRLAR?

Eğer genelde servetlerin orta düzeyde olmasının, fazla zenginliğin olmayışının, genel rahatlık isteğinin ve bunu elde etmek için her bir kişinin kendisini adadığı daimi çalışmanın, insanın gönlünde, faydalı olana dönük beğenin güzel sevgisine üstün gelmesini sağladığını göstermeye çalışsaydım, okuyucunun ve kendimin zamanını boşa harcadığıma inanacaktım. İçinde tüm bu eğilimlerin var olduğu demokratik uluslar, böylelikle amacı yaşamı güzelleştirmek olan sanatlardan/zanaatlardan çok, onu kullanışlı hale getirmeye yarayan sanatları/zanaatları geliştireceklerdir. Bu uluslar, güzel olan-
dan çok yararlı olanı tercih edeceklerdir ve güzel olanın yararlı olmasını isteyeceklerdir.

Ama biraz daha ileri gitmek ve ilk özelliği açıkladıktan sonra, başka özelliklerin resmini çizmek istiyorum.

Ayrıcalık yüzyıllarında, neredeyse tüm sanatların/zanaatların tatbikinin de bir ayrıcalık olması ve her bir sanat/zanaat dalının, içine herkesin giremediği ayrı bir dünya olması olağandır. Endüstri serbest olsa da, aristokratik ulusların doğal hareketsizliği, aynı sanatla/zanaatla meşgul olan kişilerin, her zaman aynı aileden oluşan, tüm üyelerinin birbirlerini tanıdığı, içinden hemen bir kamuoyunun ve topluluğa ait bir kibrin doğduğu ayrı bir sınıf oluşturmalarına neden olur. Bu türden bir endüstriyel sınıfta, her bir zanaatkâr sadece kendi servetini yapmak zorunda değildir, aynı zamanda saygınlığını da korumak zorundadır. Burada ne sadece kendi menfaati, ne de alıcıların menfaati hüküm sürer, aynı zamanda içine dahil olduğu teşekkülün menfaati de söz konusudur ve bu topluluğun menfaati gereği ise her bir zanaatkârın başyapıtlar üretmesi gerekir. O halde aristokratik yüzyıllarda, sanatların ama-

cı, piyasa için en hızlı olanı yapmak değil de, mümkün olduğunca en iyisini yapmaktır.

Tersine her bir meslek herkese açık olduğunda, insanlar farklı alanlara durmaksızın girip çıktıklarında, bu mesleğin farklı üyeleri, çok sayıda olduklarında, birbirlerine karşı kayıtsız, yabancı, neredeyse birbirleri için görünmez olduklarında, mesleki topluluğa ait bağ yıkılır ve kendi başına kalan her bir çalışan, sadece en düşük maliyetle daha çok para kazanmaya çalışır. Bu çalışanı sadece tüketicinin isteği sınırlandırır. Zira, aynı zamanda tüketici de buna benzer bir devrim hissedilir.

Zenginliğin, tıpkı iktidar gibi, belli ellerde toplandığı ve buradan dışarı çıkmadığı ülkelerde, bu dünyadaki servetlerin büyük bir kısmının kullanımı her zaman aynı kalan az sayıdaki bireye ait olur. Zorunluluk, kamuoyu ve ılımlı istekler, diğerlerini bu servetten faydalanmaktan uzak tutar.

Bu aristokratik sınıf, alanı daralmaksızın veya genişlemeksizin, içinde bulunduğu ihtişam durumuna hareketsiz biçimde bağlı olduğu için, her zaman aynı ihtiyaçları duyar ve bunlardan aynı biçimde etkilenir. Bu sınıfı oluşturan insanlar, çok iyi yapılmış ve çok kalıcı olan şeye yönelik eğilimlerini, içinde bulundukları üstün ve kalıtsal konumdan doğal olarak çıkarırlar.

Bu, ulusal fikirlerin genel olarak sanatla ilişki içinde oluşturulmasına neden olur.

Bu halklarda köylülerin bile, gıpta ettikleri amaçlara eksik biçimde ulaşmaktansa onlardan tamamıyla muaf kalmayı tercih ettikleri olur.

Aristokrasilerde çalışanlar o halde, tatmin edilmesi çok güç olan az sayıdaki alıcı için çalışırlar. Onların elde ettikleri kazanç temel olarak çalışmalarnın yetkinliğine bağlıdır.

Tüm ayrıcalıklar ortadan kalktığında, sınıflar birbirlerine karıştığında ve tüm insanlar toplumsal tabakalar arasında durmaksızın alçalıp yükselebildiğinde, durum artık böyle değildir.

Demokratik bir halkın içinde her zaman ailelerinin mirasları bölünmüş ve azalmış olan bir yığın yurttaşla karşılaşırız. Bu insanlar kendi ihtiyaçlarını giderme olanaklarını kaybettikten sonra, en iyi zamanlarında bile, geriye kalan ihtiyaçlarını kısıtlarlar ve tedirgin bir biçimde bu ihtiyaçları gidermenin başka bir yolunun olup olmadığını araştırırlar.

Ayrıca her zaman demokrasilerde serveti artan ama istekleri de servetiyle aynı hızda çoğalan ve kendisine vaat edilen malları teslim almadan uzun zaman öncesinden adeta gözleriyle yiyen çok sayıda insan görürüz. Bu kişiler, yakınlarında bulunan bu zevklere en kısa yoldan ulaşmak için dört bir koldan çaba gösterirler. Bu iki nedenin bağdaşımından şu sonuç çıkar: Demokrasilerde her zaman ihtiyaçları kaynaklarından fazla olan ve açgözlü biçimde

istediklerinden tamamıyla vazgeçmektense, eksik de olsa ihtiyaçlarını gidermeye seve seve rıza gösterecek olan çok sayıda yurttaşla karşılaşılır.

Çalışan kişi bu tutkuları kolayca anlar çünkü kendisi de bunları paylaşır. Aristokrasilerde ise bu kişi ürünlerini az sayıda kişiye çok pahalıya satmaya çalışıyordu. Şimdi ise daha hızlı biçimde zenginleşmenin bir yolunun olabileceğini fark eder; bu da herkese uygun bir ücretle ürünlerini satmaktır.

Zira ticari bir ürünün fiyatını düşürmenin sadece iki yolu vardır.

Birincisi onu üretmenin en iyi, en kısa ve en bilgece yöntemini bulmaktır. İkincisi ise benzer nitelikteki ürünü çok sayıda ama daha düşük bir fiyata üretmektir. Demokratik halklarda çalışan kişilerin tüm entelektüel yetileri bu ikinci noktaya doğru yönelmiştir.

Bu kişi, sadece daha iyi değil, aynı zamanda daha hızlı ve daha az ücretle çalışmaya olanak tanıyan yöntemleri keşfetmeye uğraşır. Yapabilirse, ürettiği ürünü tamamen kullanıma elverişsiz hale getirmeksizin, onun hakiki kalitesini azaltmaya çalışır. Sadece zenginlerin saati olduğunda, bu saatler neredeyse mükemmeldirler. Ama herkes onlara sahip olduğunda, sadece orta karar saatler yapılır. Böylelikle demokrasi, beşerî zihni yalnızca faydalı sanatlara doğru yönlendirmez, aynı zamanda zanaatkârları çok hızlı biçimde ve çok sayıda mükemmel olmayan ürünü üretmeye, tüketicileri de bu ürünlerden memnun olmaya iter.

Demokrasilerde sanatların ihtiyaç halinde harikalar üretmeye muktedir olmadığı doğru değildir. Zamanın ve emeğin karşılığını ödemeye razı olan alıcılar olduğu zaman, bu da gerçekleşir. Bu endüstriyel mücadelede, bu sayısız denemenin ve muazzam yarışın içinde, mesleklerine nihai sınırına kadar nüfuz eden mükemmel çalışanlar vardır. Ama bu çalışanlar, yapmayı bildikleri şeyi gösterme fırsatına nadiren sahip olurlar; tüm çabalarında özenli biçimde tutumludurlar; kendileri hakkında hüküm veren ve teklif edilen amacın ötesine ulaşabileceği halde sadece istenen amacı hedefleyen tam bir sıradanlık halinde kalırlar. Oysa aristokrasilerde tersine çalışanlar her zaman yapmayı en iyi bildikleri şeyi yaparlar ve bunu yapmayı bıraktıklarında da, marifetlerinin ömrünü doldurmuşlardır.

Bir ülkeye vardığımda ve burada sanatların hayran bırakan ürünler verdiğini gördüğümde, bu bana ülkenin toplumsal durumu ve siyasal yapısı hakkında hiçbir şey söylemez. Ama eğer sanatsal ürünlerin burada genellikle kusurlu, çok sayıda ve düşük fiyatlı olduğunu görürsem, bu halkta ayrıcalıkların zayıfladığına, sınıfların birbirlerine karışmaya başladığına ve yakında tamamen birleşeceklerine emin olurum.

Demokratik yüzyıllarda yaşayan zanaatkârlar, sadece faydalı ürünlerini tüm yurttaşların erimine sunmaya çalışmazlar; aynı zamanda ürünlerin aslında sahip olmadıkları çekici özellikleri onlara vermeye çabalarlar.

Sınıfsal karmaşı içinde, her bir kişi olmadığı şekilde görünebilmeyi umut eder ve buna ulaşmak için elinden geleni yapar. Demokrasi, insan için çok doğal olan bu duyguyu doğuramaz, ama bunu maddi meselelere uygular: Erdemler konusundaki ikiyüzlülük tüm zamanlara aittir; ama lüks yaşam konusundaki ikiyüzlülük ise özellikle demokratik yüzyıllara aittir.

Bu gösteriş merakından kaynaklanan yeni ihtiyaçları tatmin etmek için, sanatların kendisine başvurmadıkları hile yoktur. Endüstri bu konuda bazen öyle ileri gider ki, kendi kendisine zarar verdiği olur. Elması bile mükemmel biçimde taklit etmeyi başardılar, üstelik bu konuda yanılmak çok kolaydır. Sahte elmasları üretme becerisi keşfedildiği anda, bunları gerçek olanlarından ayırt edemeyeceğimiz için, öyle görünüyor ki ikisini de bırakacağız ve elmaslar da artık yeniden birer çakıl olacaklar.

Bu da beni, en âlâsından güzel sanatlar olarak adlandırdığımız sanatlardan bahsetmeye götürür.

Demokratik toplumsal durumun ve kurumların zorunlu etkisiyle, güzel sanatlarla ilgilenen insanların sayısının azaldığını düşünmüyorum. Ama bu etki, insanların güzel sanatları geliştirme biçimi üzerinde kuvvetli şekilde görülür. Güzel sanatlardan zaten zevk alan kişilerin çoğu yoksul olurken, diğer yanda da henüz zengin olmayan kişiler, güzel sanatlar sevgisini taklitle kazanmaya başlarlar. Genel olarak tüketicilerin sayısı artar ve çok zengin ve halis tüketiciler de daha az görülür. Böylelikle üretici sanatlardan/zanaatlardan bahsettiğim zaman göstermiş olduğum şeye benzer unsurlar güzel sanatlarda da gerçekleşir. Güzel sanatlarda daha çok eser vardır ve bu eserlerin her birisinin değeri daha düşüktür.

Artık en yücesine ulaşamadığından, hoş ve sevimli olan aranır; gerçekliğe görünüşten daha az önem verilir.

Aristokrasilerde birkaç tane çok önemli tablo çizilir ve demokratik ülkelerde birçok küçük resim yapılır. Birincilerde bronzdan heykeller yükselir; ikincilerde ise alçıdan heykeller yapılır.

Narrow olarak adlandırılan Atlantik Okyanusu'nun bu kısmından geçerek ilk defa New York'a vardığımda, kıyı boyunca şehre yakın bir mesafede olan, birçoğu antik mimariyle yapılmış beyaz mermerden küçük malikâneler gördüğümde şaşırdım. Sonraki gün özellikle ilgimi çeken bu konuyu daha dikkatlice düşündüğümde, bu evlerin duvarlarının beyaz tuğladan olduğunu ve tahtadan sütunlarının da boyanmış olduğunu fark ettim. Bir önceki gün hayran kaldığım binalar aslında bu şekilde yapılmışlardı.

Demokratik toplumsal durum ve kurumlar, her türlü sanatsal taklide, kolayca dikkat çeken bazı tekil temayüller verir. Sanatlar bunları genellikle ruhsal tasvirlerden çıkarıp bedensel tasvirlerle uyarlarlar. Hareketlerin ve du-yuların tasvirini, duyguların ve fikirlerin tasviriyle ikame ederler; nihayetin-

de ideal olanın yerine reel olanı koyarlar.

Raffaello'nun insanın bedensel yapısının karmaşıklığını tüm ayrıntılarıyla günümüzün ressamlarının yaptığı kadar derin incelediğinden kuşkuluyum. Raffaello, bu konuda mükemmel biçimde uygunluğa günümüzdeki ressamlar kadar önem vermez, çünkü o doğayı aştığını iddia ediyordu. Raffaello, insanı, insana üstün bir şey haline getirmek istiyordu; bizzat güzelliğin kendisini süslemeye girişmişti.

David ve öğrencileri ise tersine iyi ressam oldukları kadar iyi anatomistlerdi. Karşılarındaki modelleri en mükemmel biçimde tasvir ediyorlardı, ama bunun dışındaki şeyleri çok az tahayyül ediyorlardı. Onlar doğayı tam olarak takip ediyorlardı, oysa Raffaello doğadan daha iyi olanı arıyordu. Onlar bize insana tam olarak uygun olan bir resim bıraktılar, ama Raffaello ise eserlerinde bizim tanrısallığı sezmemizi sağladı.

Bu konuyu ele alma biçimim istenen konuya uygulanabilir.

Rönesans ressamları olağan olarak kendilerini aşan şeyi veya zamanlarından uzakta, tahayyülüne engin bir alan bırakan önemli konuları araştırıyorlardı. Bizim ressamlarımız ise, genellikle hep yüz yüze oldukları özel yaşamı tüm ayrıntılarıyla tam anlamıyla yeniden üretme becerisini gösterirler. Orijinali doğada çok fazla bulunan küçük nesnelerin kopyalarını yaparlar.

AMERİKALILAR NEDEN HEM ÇOK ÖNEMLİ HEM DE ÇOK ÖNEMSİZ ANITLAR ORTAYA KOYARLAR?

Demokratik yüzyıllarda, sanatsal anıtların çok sayıda ama daha önemsiz olmaya meylettiğini söyledim. Bu kuralın istisnasını da şimdi göstermem gerekir.

Demokratik halklarda bireyler çok zayıflar, ama onların hepsini temsil eden ve elinde tutan devlet çok güçlüdür. Hiçbir yerde yurttaşlar demokratik bir ulustakinden daha küçük görünmezler. Hiçbir yerde ulusun kendisi daha büyük görünmez ve zihin de kolayca böyle devasa bir tabloda bu kadar çok tedirgin olmaz. Demokratik toplumlarda insanların tahayyülü, kendisini düşündüğünde sınırlıdır; devleti düşündüğünde ise sonsuz biçimde genişler. Bu nedenle, sıkışık konutlarında sıradan bir yaşam süren insanların kamusal anıtların kurulması söz konusu olduğunda devasa binaları hedefledikleri olur.

Amerikalılar, başkentleri yapmak istedikleri yerin üzerine, devasa bir şehrin duvarlarını yerleştirdiler, ama bugün bu şehir hâlâ Pontoise'dan daha kalabalık olmasa da, onlara göre, ileride milyonlarca kişiyi ağırlamak zorundadır. Amerikalılar, bu hayali metropolün gelecekteki yurttaşlarını sıkıntıya sokmamaları için, on fersah uzaklıktaki ağaçları çoktan yok ettiler. Şehrin içinde, Kongre'nin merkezi olması için muhteşem bir saray inşa ettiler ve bu saraya görkemli bir isim verdiler: Capitoile.

Her gün eyaletler de, Avrupa'nın büyük dâhi uluslarını şaşırtacak mucizevi girişimleri kabul eder ve uygularlar.

Böylece demokrasi insanı sadece bir yığın ufak eserler üretmeye itmez; onları aynı zamanda az sayıda ama çok önemli anıtlar inşa etmeye yönlendirir. Fakat bu iki uç arasında, hiçbir şey yoktur. O halde, devasa yapıların dağılık

görünüşleri, bunları inşa eden halkın toplumsal durumu ve kurumlarıyla ilgili hiçbir şeyi ifade etmez.

Her ne kadar bu sonuç, ele aldığım konudan doğrudan çıksa da, şunu da ekleyebilirim: İnsanlar bu eserlerin azametini, aydınlığını ve reel başarısını daha iyi biçimde ortaya çıkartamazlar.

Herhangi bir iktidar, bütün bir halkı aynı amaca doğru yöneltmeyi başarmaz, böylesine büyük bir elbirliğinden muazzam bir şeyler çıkarmayı, çok az bilimle ve uzun zaman içinde başaracaktır. Fakat buradan, bu halkın çok mutlu, çok aydın veya çok güçlü olduğu sonucu çıkmaz. İspanyollar, muhteşem tapmaklarla ve devasa saraylarla dolu Meksika şehrini buldular; bu Cortez'in, altı yüz piyade ve on altı atla Meksika'yı fethetmesini engellemedi.

Eğer Romalılar hidrolik yasalarını daha iyi bilselerdi, şehirlerinin kalın-tıklarını çevreleyen tüm bu su kemerlerini inşa etmeyecek değillerdi, kendi kuvvetlerini ve zenginliklerini daha iyi kullanacaklardı. Eğer buhar makinesini icat etmiş olsalardı, belki de imparatorluklarını, Roma yolu dediğimiz bu uzun yapay taşlı yolu bu kadar uç noktalara taşıyamayacaklardı.

Bunlar onların cehaletinin ve aynı zamanda da yüceliklerinin muhteşem belirtileridir.

Arkalarında sadece toprağın altında birkaç su borusu ve toprağın üstünde ise birkaç demir çubuk bırakabilecek bir halk, Romalılardan daha çok doğaya hâkim olmuş olabilir.

DEMOKRATİK YÜZYILLARIN EDEBÎ ÖZELLİKLERİ

Birleşik Devletler'de bir kitapçıya girdiğinizde ve rafları süsleyen Amerikan kitaplarına baktığınızda, eserlerin sayısı çok fazla görünür, oysa tanınmış yazarların sayısı ise tersine çok azdır.

Öncelikle beşerî bilgilerin temel mefhumlarını göstermeyi hedefleyen bir yığın eser buluruz. Bu eserlerin çoğu Avrupa'da yazılmıştır. Amerikalılar, bunları kendi usullerine uydurarak, yeniden basarlar. Sonra da neredeyse sayısız miktarda, din, İncil, vaaz, tartışma kitaplarını, öğretici hikâyeleri ve hayırsever kurumların raporlarını görürüz. Nihayetinde uzun bir siyasal risale kataloğu görünür. Amerika'da partiler birbirleriyle savaşmak için kitaplar yazmazlar, inanılmaz bir hızla elden ele dolaşan ve sonra da yok olan broşürler yayınlarlar.

Beşerî zihnin bu tüm belirsiz ürünlerinin içinde, sadece Avrupalıların tanıdığı veya öyle olması gereken az sayıda yazarın çok değerli eserleri görünür.

Her ne kadar Amerika günümüzde edebiyatla en az ilgilenen medenî ülke olsa da, buna karşın, burada zihinsel meselelerle meşgul olan ve bunu tüm yaşamlarının amacı yapmasalar da, en azından boş vakitlerini bu cazibeli meşguliyetle geçiren çok sayıda bireyle karşılaşılır. Ama bu kişiler ihtiyaç duydukları kitapların çoğunu İngiltere'den sağlarlar. İngilizlerin neredeyse bütün önemli eserleri Birleşik Devletler'de yeniden basılır. Büyük Britanya'nın edebî dehası, yeni dünyadaki ormanların derinliklerine kadar ışıklarını ulaştırır. Birkaç Shakespeare eseriyle karşılaşılmayan kulübe yoktur. V. Henri'nin feodal dramını ilk defa böyle ahşap bir kulübede okuduğumu hatırlıyorum.

Amerikalılar sadece her gün İngiliz edebiyatının hazinelerine başvurmazlar, aynı zamanda diyebiliriz ki İngiltere'nin edebiyatını kendi toprakları üzerinde bulurlar. Birleşik Devletler'de edebî eser yazmayla ilgilenen az sayıdaki insanın büyük bir kısmının temelleri ve yöntemleri İngilizlere dayanır. Böylelikle bu insanlar demokrasinin içine, model olarak aldıkları aristokratik bir ulusta yaygın olan edebî fikirler ve usulleri taşırlar. Yabancı teatmüllerden ödünç aldıkları renklerle resim yaparlar; kendilerini doğuran ülkenin realitesini neredeyse asla tahayyül etmeyen bu kişiler, nadiren popüler olurlar.

Birleşik Devletler yurttaşları, kitapların kendileri için yayınlanmadığına o kadar kendilerini inandırmışlardır ki, genellikle yazarlarından birisinden övünç duymadan önce, onun İngiltere'de sevilmesini beklerler. Böylelikle tablolar konusunda, taklitle ilgili karar verme hakkı kolaylıkla orijinalini yapan sanatçıya bırakılır.

O halde Birleşik Devletler'in sakinlerinin, açıkça söylersek, edebiyatı yoktur. Amerikalılar arasında tanıdığım yazarların hepsi gazetecilerdir. Bu kişiler de önemli yazarlar değildir, ama ülkenin anlayacağı dilden konuşurlar ve bu yolla seslerini duyururlar. Diğer yazarlar sadece yabancılardır. Amerikalıların onlara yönelik tutumu, tıpkı bizim için Rönesans döneminde, Yunan ve Romalıları taklit edenlerin edebiyatı genel bir sempatiyle değil de, ilginç bir konu olarak ele almalarına benzer. Onlar zihinleri oyalarlar ama teatmüller üzerinde etkili olmazlar.

Bu olgusal durumun sadece demokrasiye bağlanılamayacağını ve bunun nedenlerinin demokrasiden bağımsız olan birçok tekil koşul içinde aranması gerektiğini daha önce söylemiştim.

Eğer Amerikalılar, toplumsal durumlarını ve yasalarını tamamen koruyarak, başka bir kökene sahip olurlarsa ve başka bir ülkeye taşınırlarsa, bir edebiyatları olacağına hiç kuşku duymuyorum. Bu halleriyle de, nihayetinde bir literatüre sahip olacaklarına eminim; ama bu literatür, günümüzün Amerikalı yazarlarında kendisini gösterenden farklı bir özellikte ve kendisine has olacaktır. Bu özelliği önceden çizmek imkânsız değildir.

İçinde sanatın geliştiği bir aristokratik halk varsayalım; burada zihinsel çalışmalar tıpkı kamusal meseleler gibi egemen bir sınıf tarafından yürütülün. Edebiyat, tıpkı siyasal varoluş gibi, neredeyse bütünüyle bu sınıfın veya ona en yakın olan sınıfların ellerinde toplanır. Bu da geri kalanını açıklamam için yeterlidir.

Her zaman aynı kalan az sayıdaki insan hep aynı konularla meşgul olduğunda, bu kişiler birbirlerini kolayca anlarlar ve her bir kişiyi yönetmek için gerekli olan belli temel kurallar konusunda da müşterek olarak hemfikir olurlar. Eğer bu insanların dikkatini çeken konu edebiyat olursa, zihin-

sel çalışmalar kendisinden kaçmanın olanaklı olmadığı belli yasalara kendiliğinden hemen itaat edecektir.

Eğer bu insanlar ülkede kalıtsal kuvvetli bir konuma sahiplerse, sadece belli sayıda değişmez kuralı kendi kendilerine kabul etmeye değil, aynı zamanda atalarından miras kalan kuralları sürdürmeye de doğal olarak meyledeceklerdir. Burada yürürlükteki yasalar hem katı hem de geleneksel olacaktır.

Bu kişiler, gündelik ihtiyaçlarını gidermekle meşgul olmak zorunda olmadıkları, hiçbir zaman bunu yapmaları gerekmeyişi ve onların ataları da bunu yapmadığı için, birkaç kuşak boyunca, zihinsel meselelerle ilgilenebilirler. Böylece edebî sanatları kavrarlar ve nihayetinde bu sanatları sadece kendileri için severler; bunlara kendilerini uydurmaktan bilgece bir haz alırlar.

Üstelik hepsi bu değil; bahsettiğim insanlar yaşamlarına rahatlık veya zenginlik içinde başlarlar ve onu bu biçimde sonlandırırlar. Böylelikle nadide hazları ve değerli ve güzel zevkleri doğal olarak severler.

Ayrıca, böylesine bir rahatlıktan uzun süredir ve barış içinde yararlanırken elde ettikleri belli bir zihin ve gönül yumuşaklığı, onları hazlarında bile aşırı beklenmedik ve aşırı coşkulu olabilecek olanlardan uzak kalmaya iter. Derin bir biçimde coşkulu olmaktansa eğlenmiş olmayı tercih ederler; kendileriyle ilgilenilmesini isterler, kışkırtılmayı değil.

Şimdi tasvir ettiğim insanların çok sayıda edebî eser ortaya koyduklarını veya onlar için bu eserlerin yaratıldığını tahayyül ediniz; bu durumda içinde her şeyin intizamı ve önceden düzenlenmiş olacağı bir edebiyatı kolayca zihninizde tasarlıyorsunuz. Burada en sıradan eser bile en küçük detaylarına kadar özenli olacaktır; sanat ve çalışma kendisini her şeyde açığa vuracaktır; burada her bir türün, kendisinden kaçmaya izin vermeyen ve kendisini diğer türlerden ayıran tekil kuralları olacaktır.

Tarz burada neredeyse fikir kadar önemli görünecektir, üslup da öz kadar önemli olacaktır; ton ise nazik, ılımlı ve bozulmaz olacaktır. Zihin burada her zaman soylu bir yürüyüş içinde, nadiren de coşkulu bir tavır içinde olacaktır. Yazarlar ise üretmekten çok yetkinleşmeye sarılacaklardır.

Kimi vakit, her zaman sadece kendi arasında yaşayan ve sadece kendileri için yazan aydın sınıfın üyelerinin dünyanın geri kalanını tamamıyla gözden yitirdiği olacaktır. Bu da onları hatalı ve gösterişli bir tarza itecektir. Sadece kendi kullanımları için küçük edebî kuralları kabul edeceklerdir. Bu da onları yavaş yavaş sağduyudan uzaklaşmaya ve nihayetinde doğal sınırları aşmaya itecektir.

Halkın dilinden farklı bir biçimde konuşmak istedikleri için, güzel dile halkın kaba lehçesinin olduğundan daha az uzak olmayan bir çeşit aristokratik jargona ulaşacaklardır.

Bunlar aristokrasilerde edebiyatın doğal engebeleridir.

Kendisini halktan ayrı yerde konumlayan her türlü aristokrasi güçsüz olur. Bu siyaset için olduğu kadar sanatlar için de doğrudur.¹

Şimdi ise tablonun öbür kısmına bakalım ve bu kısmı değerlendirelim.

Eski geleneksel alışkanlıklarını ve bilgilerini zihinsel çalışmalara uygun hale getiren bir demokrasiye bakalım. Sınıflar burada birbirine karışır ve birleşirler; bilgiler ve kuvvetler çok fazla bölüştürülmüştür ve diyebilirim ki dört bir yana saçılmıştır.

İşte entelektüel ihtiyaçlarının giderilmesi gereken karışık bir kitle. Zihinsel hazların bu yeni amatörlerinin hepsi aynı eğitimi almaz; hepsi aynı bilgilere sahip değildir, atalarına hiç benzemezler ve sürekli olarak değişirler; çünkü durmaksızın yerleri, duyguları ve servetleri değişim gösterir. Onların her birinin zihni o halde diğerlerine gelenek ve müşterek alışkanlıklarla bağlı değildir ve kendi aralarında anlaşmak için kuvvetleri, istekleri ve vakitle-ri hiç yoktur.

Buna karşın bizzat bu tutarsız ve hareketli kitlenin içinden yazarlar doğar ve yazarlara kazançlarını ve görkemlerini sağlayan da bizzat bu kitledir.

Bu koşullar altında, okuyucuların ve yazarların aristokratik yüzyıllarda kabul ettikleri kurallardan sadece çok azını böyle bir halkın edebiyatında bulmayı beklemek gerektiğini kolayca anlıyorum. Eğer bir çağın insanları bazı kurallar üzerinde anlaşılırsa, bu sonraki çağla ilgili hiçbir şeyi kanıtlamayacaktır; çünkü demokratik uluslarda her bir yeni kuşak yeni bir halktır. Bu uluslarda o halde sanatlar sadece güçlkle belli kurallara tabi olabileceklerdir ve onlar için kalıcı kuralların oluşturulması imkânsızdır.

Demokrasilerde, edebiyatla ilgilenen tüm insanların edebî bir eğitim almaları için daha çok şey yapılması gerekir ve güzel sanatlarla ilgili az biraz bilgisinin büyük kısmı siyasal bir kariyer sürdürürler veya zihinsel hazlardan gizlice faydalanmak için her an vazgeçebilecekleri bir mesleği icra ederler. O halde bu insanlar bu hazları yaşamlarının temel unsuru haline getirmezler; bunları, önemli yaşamsal meşguliyetlerinin içinde geçici ve zorunlu bir dinlenme hali olarak düşünürler. Böyle insanlar, edebî sanatların ender güzelliklerini kavrayabilecekleri kadar derin bir bilgiyi asla kazanamayacaklardır; ince ayrıntılar onların gözünden kaçacaktır. Bu kişiler, edebiyata çok kısa bir zaman ayırsalar da, ondan bütünüyle yararlanmak isterler. Zahmet-

1 Bunların hepsi, bir kralın iktidarına uzun zaman ve sakin bir biçimde itaat etmiş olan aristokratik ülkeler için özellikle doğrudur.

Bir aristokraside özgürlük hüküm sürdüğü zaman, üst sınıflar durmaksızın alt sınıflara hizmet etmek zorunda kalırlar. Onlara hizmet ederek de, onlara yaklaşırlar. Bu da genellikle bu toplumların içine demokratik bir tını nüfuz ettirir. Ayrıca, hükümet eden ayrıcalıklı bir teşekkülde, girişimci bir alışkanlık ve güç ile hareketlere ve karmaşaya dönük bir eğilim gelişir. Bunlar da her türlü edebî çalışmayı etkilerler.

sizce elde edilen, hızlıca okunan ve anlaşılacak için derin araştırmalar gerektirmeyen kitapları severler. Kendi kendisini açığa vuran ve hemen keyfi çıkarılabilecek kolay güzellikler talep ederler; bunların da özellikle beklenmedik ve yeni olmaları gerekir. Pratik, çekişmeli, monoton bir varoluşa alışkın olan bu kişiler, bir an için kendilerinden uzaklaşmalarını sağlayan, hemen- cecik ve hatta şiddetli bir biçimde konunun içine kendilerini çeken canlı ve hızlı hislere, tam bir açıklığa ve dikkat çeken hakikatlere veya hatalara ihtiyaç duyarlar.

Bu konuda daha fazla ne söyleyebilirim? Açıklama yapmama gerek kalmaksızın, bu durumda ortaya çıkan şeyi kavramayacak olan var mıdır?

Bütününde ele alındığında, demokratik yüzyılların edebiyatı, düzeni, sisteme uygunluğu, bilimi ve sanatı aristokratik yüzyıllarda sergilendiği biçimiyle ortaya koyamayacaktır. Burada biçim genellikle önemsenmeyecek ve kimi zaman küçümsenecektir. Üslup ise genellikle tuhaf, hatalı, abartılı, cansız ve neredeyse her zaman gözü pek ve coşkulu biçimde kendisini açığa vuracaktır. Burada yazarlar, ayrıntılardaki mükemmellikten çok uygulamadaki hızlılığı hedefleyeceklerdir. Risaleler, büyük kitaplardan daha çok olacaktır, tıpkı bilgelikten çok keskin zekânın ve derinlikten çok tahayyülün varacağı gibi. Burada düşüncelerde eğitilmemiş ve neredeyse yabancı bir güç, bu gücün ürünlerinde ise çok büyük bir çeşitlilik ve benzersiz bir verimlilik hüküm sürecektir. Burada yazarlar beğenilmekten çok şaşırtmaya çalışacaklardır ve beğeni uyandırmaktan çok tutkuları kışkırtmayı amaçlayacaklardır.

Kuşkusuz başka bir yolda yürümek isteyecek yazarlarla zaman geçtikçe karşılaşılacaktır ve eğer bunların üstün meziyetleri varsa, kusurlarına ve kalitelere rağmen okuyucu bulmayı başaracaklardır; ama bu istisnai kişiler çok nadir olacaktır ve eserlerinin bütününde yaygın yöntemlerden hareket eden bu kişiler her zaman ayrıntılarda bayağı hale geleceklerdir.

İki uç durumu tasvir ettim; ama uluslar birincisinden ikincisine bir anda geçemezler; bu geçiş her zaman aşamalı bir biçimde ve sonsuz farklarla birlikte gerçekleşir. Aydın bir halkı birinden diğerine sürükleyen geçiş sürecinde, neredeyse her zaman aristokrasilerin edebî dehalarıyla demokratik ulusların dehalarının kesişmesi sonucu, bu dehaların hepsinin beşerî zihin üzerinde hüküm sürmek konusunda anlaşmaya varmış gibi göründükleri bir an olur.

Bunlar, geçici ama çok parlak dönemlerdir: Böylelikle taşkınlığın olmadığı bir verimlilik ve karmaşanın olmadığı bir hareket var olur. Mesela 18. yüzyıldaki Fransız edebiyatı böyledir.

Eğer bir ulusun edebiyatının her zaman toplumsal durumuna ve siyasal yapısına bağlı olduğunu söyleseydim, bu fikirlerimde daha ileri gitmem gerekirdi. Bu nedenlerden bağımsız olarak başka birçok nedenin edebî eserlere

belli karakterler verdiğini biliyorum; ama bahsettiklerim bana en temel olanları gibi görünüyor.

Bir halkın toplumsal ve siyasal durumu ile yazarların dehası arasında var olan ilişkiler her zaman çok sayıdadır; bu ilişkilerden birisini fark eden kişi diğerine de tamamen ilgisiz kalamaz.

EDEBÎ ENDÜSTRİ ÜZERİNE

Demokrasi edebî zevkleri sadece ticari sınıflara taşımaz, aynı zamanda edebiyatın içine de ticari bir tin sokar.

Aristokrasilerde okuyucular güç beğenirler ve az sayıdadırlar; demokrasilerde ise, okuyucuların hoşuna gitmek daha kolaydır ve sayıları da inanılmazdır. Buradan şu sonuç çıkar: Aristokratik halklarda başarı için ancak olağanüstü çaba göstermek gerekir ve çok fazla ün sağlayan bu çabalar da asla çok fazla gelir sağlayamayacaktır; oysa demokratik uluslarda, bir yazar kolayca alelade bir şöhrete ve büyük bir servete sahip olmakla övünebilir. Bunun için bu yazara hayran olmamız gerekmez, sadece ondan hoşlanmamız yeterlidir.

Okuyucuların her zaman sayılarının artması ve daima yeni şeylere ihtiyaç duymaları, onların değer vermedikleri bir kitabı bile satın almalarını sağlar.

Demokrasi zamanlarında, kamuoyu genellikle yazarlarla birlikte hareket eder, tıpkı kralın saray mensuplarıyla hareket etmesi gibi. Kral saray mensuplarını zenginleştirir ve küçümser. Kralın, sarayda doğan veya burada yaşamayı hak eden çıkarıcı ruhlardan başka neye ihtiyacı vardır ki?

Demokratik yazının içine her zaman edebiyatta sadece ticari çıkarlarını gören yazarlar üşüşürler ve burada görülen birkaç büyük yazar için binlerce fikir tüccarının yine aynı yerde bulunmasına göz yumulur.

YUNAN VE LATİN EDEBİYATI İNCELEMELERİ NEDEN DEMOKRATİK TOPLUMLARDA ÖZELLİKLE YARARLIDIR?

Antikite'nin en demokratik cumhuriyetlerinde halk olarak adlandırdığımız şey, bugün halk dediğimiz şeye hiç benzemez. Atina'da tüm yurttaşlar kamusal meselelere katılıyordu; ama üç yüz elli bin sakinden daha fazla kişiden sadece yirmi bini yurttaştı. Diğerleri köleydiler ve onlar bugün halka ve hatta orta sınıflara ait olan görevlerin çoğunu yerine getiriyorlardı.

O halde Atina, genel oy hakkıyla her şeye rağmen, içinde tüm soyluların yönetim için eşit hakka sahip oldukları aristokratik bir cumhuriyetti.

Roma'da soylular sınıfı ile avam sınıfın mücadelesini aynı açıdan değerlendirmek ve burada sadece aynı ailenin küçük ve büyük kardeşleri arasında bir iç çekişme görmek gerekir. Burada aslında herkes aristokrasiye bağlıydı ve onun tinini taşıyordu.

Üstelik, Antikitede kitapların çok ender bulunduğunu ve çok pahalı olduğunu ve bunları yeniden basmanın ve dolaşıma sokmanın çok zor olduğunu da vurgulamak gerekir. Bu koşullarda, edebî beğeni ve usuller çok az sayıda insanın ellerinde toplandığından, burada büyük bir siyasal aristokrasinin elitleri gibi küçük bir edebî aristokrasi oluşturuyordu. Böylelikle Yunanlılarda ve Romalılarda, edebiyatın bir endüstri olarak görüldüğünü hiçbir şey kanıtlamaz.

O halde sadece aristokrasi oluşturmayan, aynı zamanda çok medeni ve çok özgür uluslar olan bu halkların, edebî ürünlerine, aristokratik yüzyıllarda edebiyatı karakterize eden tekil kusurları ve özel nitelikleri vermele-ri gerekti.

Aslında her ne kadar yazarların konularında çeşitlilik ve verimlilik, düşüncelerinde ise atılganlık, hareket ve genelleştirme kuvveti zaman zaman

eksik olsa da, orada onların her zaman detaylarına kadar hayranlık uyandıran bir özen ve hüner gösterdiklerini keşfetmek için Antikite'nin bize bıraktığı yazılara şöyle bir göz atmak yeterli olur. Onların eserlerinde hiçbir şey aceleyle veya tesadüfi olarak yazılmamış görünür; bu eserlerde her şey uzmanlar için yazılmıştır ve ideal güzelliğe ulaşma çabası hep kendisini açığa vurur. Demokrasilerin yazarlarında doğal olarak eksik olan bu nitelikleri, eskilerin edebiyatından daha iyi bir biçimde vurgulayan başka bir edebiyat yoktur. O halde, demokratik yüzyıllarda incelemeye çok uygun olan edebiyat bulunmaz. Bu inceleme, bu yüzyıla içkin olan edebî kusurlara karşı mücadele etmek için diğer incelemelerden çok daha uygundur. Bu edebiyatın doğal niteliklerine gelince, bunlar kendiliklerinden doğacaklardır ve bunları elde etmeyi öğrenmek zorunlu olmayacaktır.

İşte bu noktanın iyice anlaşılması önemlidir.

Bir inceleme bir halkın edebiyatına yararlı olabilir ve onun toplumsal ve siyasal ihtiyaçlarına uygun olmayabilir.

İçinde her bir kişinin servetini arttırmak veya onu sürdürmek için aşırı çaba sarf etmeye alıştığı bir toplumda eğer sadece güzel sanatları öğretme konusunda diretirsek, çok nazik ve çok tehlikeli yurttaşlarımız olacaktır; çünkü toplumsal ve siyasal durum onlara her gün tatmin etmeyi öğrenmedikleri ihtiyaçlar verdiğinden, onlar da bunları endüstriyle verimli hale getirmek yerine Yunanlılar ve Romalılar adına devlete saldıracaklardır.

Demokratik toplumlarda, bireysel menfaatin ve devletin güvenliğinin, kamusal eğitimin edebî olmaktan çok bilimsel, ticari ve endüstriyel olmasını gerektirdiği açıktır.

Yunanca ve Latince tüm okullarda öğretilmek zorunda değildir; ama doğaları veya servetleri sanatları geliştirmeye veya bunlardan haz almaya uygun olanların, içinde mükemmel biçimde Antik edebiyat uzmanı olabilecekleri ve tamamıyla onun tinine nüfuz edebilecekleri okulların bulunması önemlidir. Bu amaca ulaşmak için, içinde kötü biçimde yapılan gereksiz incelemelerin, zorunlu araştırmaların iyi biçimde yapılmasını engellediği çok sayıda kötü okuldansa birkaç seçkin üniversite yeterli olacaktır.

Demokratik uluslarda, edebiyatta uzmanlaşma ihtirasına sahip olan herkes Antikite'nin eserlerinden sık sık beslenmek zorundadır. Bu kurtarıcı bir bilgidir.

Eskilerin edebî ürünlerinin kusursuz olduklarını düşünüyor değilim. Yalnızca, bunların bizim tekil kusurlarımızı telafi etmeye mükemmel biçimde hizmet edebilen özel niteliklere sahip olduklarını düşünüyorum. Bu eserler, tehlikeli biçimde meylettığımız tarafımıza destek olurlar.

AMERİKAN DEMOKRASİSİ İNGİLİZCEYİ NASIL DEĞİŞTİRDİ?

Eğer genel olarak güzel sanatlarla ilgili daha önce söylediğim şey okuyucular tarafından iyi anlaşılmışsa, onlar demokratik toplumsal durumun ve kurumların, düşüncenin temel aracı olan bizzat dilin üzerinde nasıl bir tür etkide bulunduklarını da kolaylıkla kavrayacaktır.

Amerikalı yazarlar doğrusunu söylemek gerekirse, kendi ülkelerinden çok İngiltere’de yaşarlar, çünkü sürekli İngiliz yazarları inceleyip, hep onları örnek alırlar. Ama nüfusun çoğu için durum böyle değildir: Bu insanlar Birleşik Devletler üzerinde etkide bulunabilen tekil koşullara daha çok doğrudan biçimde tabi olurlar. O halde, eğer aristokratik bir halkın dilinin, bir demokrasinin dili haline gelerek, maruz kalacağı değişimler görülmek isteniyorsa, dikkat edilmesi gereken yazılı dil değil, konuşulan dildir.

Bu konuda, bilgili İngilizler ve ince ayrımlara hâkim olan uzmanlar –ki ben bunlardan değilim–, Birleşik Devletler’in aydın sınıflarının dilinin Büyük Britanya’nın aydın sınıflarınıninkinden büyük ölçüde farklılaştığını söylüyorlar.

Bu uzmanlar, sadece Amerikalıların çok fazla yeni kelime kullanmasından yakınmazlar; çünkü ülkelerin farklılığı veya uzaklığı bunu açıklamak için yeterlidir; ama aynı zamanda bu yeni kelimelerin özellikle ya partilerin veya mekanik bilimlerin jargonundan ya da iş dünyasının dilinden ödünç alınmasından yakınır. Eski İngilizce kelimelere Amerikalılar tarafından yeni anlamlar verildiğini eklerler. Nihayetinde, Birleşik Devletler sakinlerinin şaşılacak bir biçimde üslupları birbirine karıştırdıklarını ve kimi zaman kelimeleri birleştirdiklerini –ki bu da ana yurdun dilinde yapılmayan bir şeydir– söylerler.

Güvenilmeyi hak eden kişilerden defalarca duyduğum bu gözlemler, beni

bu konuda tefekkürde bulunmaya itti. Tefekkürlerim de beni, onların pratikte vardığı aynı noktaya teoriyle getirdi.

Aristokrasilerde dil, içinde her şeyin tutarlı olduğu dinginlik durumuna doğal olarak katılmak zorundadır. Burada çok az yeni kelime üretilir, çünkü çok az yeni şey olur. Yeni şeyler olduğunda bile, bunları bilinen ve geleneğin daha önce anlam verdiği kelimelerle tasvir etmeye çalışırlar.

Eğer burada beşerî tin nihayetinde kendiliğinden harekete geçerse veya dışarıdan gelen ışıklarla aydınlanırsa, yaratılan yeni deyimler, doğuşlarını demokrasiye borçlu olmayan bilgece, entelektüel ve felsefi bir karaktere sahip olurlar. Bizans'ın çöküşü bilimleri ve sanatları yeniden batıya doğru yönelttiğinde, Fransızca dili bir anda, hepsi de kaynağını Yunanca ve Latince de bulunan bir yığın yeni kelimeyle neredeyse işgal edildi. Böylelikle Fransa'da sadece aydın sınıfların eriminde olan ve sonuçları hiç hissedilmeyen veya halka kadar ulaşmayan bilge bir neolojizm görüldü.

Avrupa'nın tüm ulusları ardı sıra aynı görüntüyü verirler. Sadece Milton, neredeyse hepsi de Latince, Yunanca veya İbraniceden çıkarılmış altı yüzden fazla kelimeyi İngilizceye soktu.

Tersine bir demokrasinin içinde hâkim olan daimi hareket ise, tıpkı ticarette olduğu gibi, dilin yüzünü durmaksızın yenilemeye eğilimlidir. Bu genel çalkantılı durumun ve zihinsel yarışın ortasında, çok sayıda yeni fikir oluşur; eski fikirler kaybolur veya yeniden görünürler ya da sonsuz sayıda küçük ayrıntı içinde bölüştürülürler.

O halde, burada birçok kelime kullanım dışı kalırken, diğerleri de kullanılmak zorundadır.

Demokratik uluslar ayrıca hareketin kendisini severler. Bu siyasette olduğu kadar dilde de görülür. Bu nedenle bu uluslar kelimeleri değiştirmeye ihtiyaç duymasalar da, kimi zaman bu değişiklik isteğini hissederek.

Demokratik halkların dehası sadece kendisini, kullanıma soktukları çok sayıda yeni kelimede değil; aynı zamanda bu yeni kelimelerin temsil ettikleri fikirlerin doğasında da açığa vurur.

Bu halklarda diğer tüm konularda olduğu gibi dil konusunda da yasaları yapanlar çoğunluktur. Diğer hususlarda olduğu gibi, bu konuda da çoğunluk tını kendisini ifşa eder. Zira çoğunluk, felsefi spekülasyonlardan veya güzel sanatlardan daha çok ticari ve siyasal menfaatlerle, incelemelerden çok ticaretle meşguldür. Çoğunluk tarafından yaratılan veya kabul edilen kelimelerin büyük kısmı bu alışkanlıkların izini taşıyacaktır. Böylelikle bu kelimeler temel olarak endüstrinin ihtiyaçlarını, partilerin tutkularını veya kamusal idarenin ayrıntılarını ifade etmeye hizmet edeceklerdir. İşte dil durmaksızın kendisini bu alanda geliştirirken, diğer yandan ise yavaş yavaş metafiziğin ve teolojinin alanını terk edecektir.

Demokratik ulusların yeni kelimelerini içinden çıkardıkları kaynaklara ve bunları üretmek için kullandıkları biçimlere gelince, bunları söylemek kolaydır.

Demokratik ülkelerde yaşayan insanlar, Roma'da ve Atina'da konuşulan dili genelde bilmezler ve ihtiyaç duydukları bir ifadeyi bulmak için Antikiteye kadar geri dönmeye meraklı değillerdir. Zaman zaman etimoloji uzmanlarına başvuruyorlarsa, bunun nedeni genellikle, ölü dillerin temelinde araştırma yapmalarına neden olan boş bir hevestir; onları eski dillerle ilgilenmeye doğal olarak sevk eden şey bir bilgelik değildir. Kimi vakit onların arasından en cahil olanlarının bu eski dilleri kullandıkları olur. Kendi alanının dışına çıkmaya dönük demokratik istek insanları genellikle, çok sıradan bir mesleğe Yunanca veya Latince bir isim vererek göklere çıkarmaya iter. Meslek bilimden ne kadar uzaksa ve bayağıysa, ismi de o kadar gösterişli ve derin olur. İşte bu nedenledir ki halatın üstünde dans edenler akrobatlara ve ip cambazlarına dönüşmüştür.

Ölü dillerin yokluğunda demokratik halklar seve seve kelimelerini yaşayan dillerden ödünç alırlar; çünkü durmaksızın aralarında haberleşirler ve farklı ülkelerin insanları birbirlerini kolayca taklit eder, çünkü her geçen gün birbirlerine daha çok benzerler.

Ama demokratik halkların yenilik yapma yollarını araştırdıkları temel yer kendi dilleridir. Aydınlığa kavuşturdukları unutulmuş ifadeleri zaman zaman kendi vokabülerlerine dahil ederler veya tekil bir yurttaşlar sınıfına özgü bir terimi alıp, bu terimi mecazi anlamıyla gündelik dilde kullanıma sokarlar. Böylece, önceden sadece belli bir kesime veya belli bir mesleğe özgü bir dile ait olan birçok tabir genel kullanım içine alınmış olur.

Demokratik halkların dillerinde yenilik yapmak için kullandıkları en sıradan yöntem, önceden kullanımda olan bir kelimeye alışılmamış bir anlam vermekten ibarettir. Bu yöntem çok basit, çok hızlı ve çok kullanışlıdır. Bundan faydalanmak için bilim gerekmez, bizzat cehalet onun kullanımını kolaylaştırır. Ama bu yöntem dili büyük tehlikelerin içine çeker. Demokratik halklar, bir kelimeye ikinci bir anlam vererek, kimi vakit bu kelimenin terk etmiş oldukları anlamını ve ona verdikleri yeni anlamı kuşkulu hale getirirler.

Bir yazar, ilk anlamında bildiği bir ifadeyi biraz değişikliğe uğratmaya başlar ve onu böylece değiştirdikten sonra kendi konusuna en iyi biçimde uyarlar. Bir başkası çıkar ve bu anlamı başka bir yere çeker; bir üçüncüsü de bu kavramı yeni bir yola sokar. Böylelikle, kelimenin anlamını tam olarak değişmez kılabilen daimi bir mahkeme ve müşterek bir yargıç bulunmadığından, kelime değişken bir durumda kalır. Bu nedenle de yazarlar neredeyse hiçbir zaman tek bir düşünceye bağlı kalıyorlarmış gibi görünmezler, daha çok et-

kilenecekleri fikri okuyucuya bırakarak, her zaman bir grup fikrin içinde bulunuyorlarmış gibidirler.

Bu demokrasinin can sıkıcı bir sonucudur. Fransızca kelimelerin anlamlarını belirsiz kılmaktansa, Çince'den, Tatarcadan veya Huronlardan kelime ithal etmeyi daha çok tercih ederdim. Uyum ve türdeşlik, dilin sadece ikincil güzelliğidir. Bu tür şeylerde bir anlaşma söz konusudur ve işin aslı bunlardan vazgeçilebilir. Ama duru kavramları olmayan iyi bir dil yoktur.

Eşitlik dili zorunlu olarak birçok değişikliğe uğratar.

Her bir ulusun diğerlerine mesafe almaya çalıştığı ve kendisine has bir görünüme sahip olmayı sevdiği aristokratik yüzyıllarda, ortak bir kökeni paylaşan birçok halkın bu kökenlerine karşın birbirlerine karşı çok yabancı oldukları sık sık görülür; öyle ki bu halklar tamamen birbirlerini anlamayacak durumda olmasalar da, her konudan aynı biçimde bahsetmezler.

Bu yüzyıllarda, her bir ulus, birbirlerini çok az gören ve birbirlerine hiç karışmayan belli sınıflara ayrılmıştır. Bu sınıfların da her biri, sadece kendisine has olan entelektüel alışkanlıklarını elde eder ve daimi biçimde korur; ve belli kelimeleri ve kavramları tercih ederek kabul eder, sonra da bu kavramlar kuşaktan kuşağa bir miras olarak aktarılır. Böylelikle aynı lehçenin içinde yoksulların dilini ve zenginlerin dilini, avamın dilini ve soyluların dilini, bilge bir dili ve bayağı bir dili buluruz. Bu sınıflar arasında ayrımlar ne kadar derin olursa, bariyerler ne kadar aşılabilir olursa, bu diller arasında da o kadar aşılabilir ayrımlar olur. Hindistan'ın kastları arasında dilin şaşılacak derecede çeşitlendiğine ve bir paryanın diliyle Brahmanın dili arasında alışkanlıkları arasında olduğu kadar çok farklılık olduğuna bahse girebilirim.

Tersine, insanlar kendi konumlarıyla yetinmediklerinde, birbirlerini sürekli gördüklerinde, kendi aralarında durmaksızın haberleştiklerinde, kastlar yıkıldığında ve sınıflar yenilenip, birleştiğinde, dildeki tüm kelimeler de birbirine karışırlar. Çok sayıda kişi tarafından kabul görmeyen kelimeler yok olur; kalanı da müşterek bir bütün oluşturur ve her bir kişi bunun içinden neredeyse tesadüfi olarak seçim yapar. Avrupa'nın lehçelerini birbirinden ayıran farklı diyalektlerin neredeyse hepsi aşıkâr biçimde yok olma eğilimindedir. Yeni dünyada bölgelere mahsus ağızlar yoktur ve bunlar eski dünyada da her gün yok olurlar.

Toplumsal durumdaki bu devrim dil üzerinde olduğu kadar üslup üzerinde de etki eder.

Herkes sadece bu kelimeleri kullanmaz, aynı zamanda bu kelimelerin her birisinin farklı kullanımına da alışır. Üslubun yaratmış olduğu kurallar neredeyse tümüyle yok olur. Özleri itibarıyla bayağı veya nazik görünen deyimlerle karşılaşılmaz. Çeşitli sınıflardan çıkan bireyler, ulaştıkları her yere kullandıkları deyimleri ve terimleri de kendileriyle birlikte götürdüklerinden,

kelimelerin kökeni tıpkı insanların kökeni gibi kaybedilir ve topluma olduğu gibi dilin içine de bir karmaşa nüfuz eder.

Kelimelerin sınıflandırılmasında, şu ya da bu toplum biçimine bağlanamayan, daha çok şeylerin özünden kaynaklanan kuralların bulunduğunu biliyorum. Bayağı olan deyimler ve cümleler vardır, çünkü bunların açıklamak zorunda oldukları duygular aşağı düzeydedir; soylu olan deyimler ve cümleler de vardır, çünkü bunların tasvir ettikleri konular da doğal olarak üst düzeydedir.

Tabakalar birbirlerine karışırken, bu farklılıkları asla yok edemeyeceklerdir. Ama eşitlik düşünme biçimlerinde tamamen olağan ve keyfi olan şeyi yok etmemezlik edemez. Belki de yukarıda açıkladığım zorunlu sınıflandırmaya başka bir halk tarafından demokratik bir halkın duyduğundan her zaman için daha az saygı duyulacaktır; çünkü böyle bir halkta, eğitimleri, bilgileri ve boş vakitleri sürekli bir biçimde dilin doğal yasalarını incelemeye uygun olan ve kendi kendilerine bunları gözlemleyerek bu yasalara saygı duyulmasını sağlayan insanlar yoktur.

Demokratik dili diğerlerinden belki de en iyi biçimde ayıran son bir özelliğini tasvir etmeden bu konuyu kapatmak istemiyorum.

Daha önce, demokratik halkların genel fikirlere dönük bir eğilime ve hatta tutkuya sahip olduklarını göstermiştim. Bu durum onlara has niteliklere ve kusurlara bağlıdır. Genel idelere yönelik bu sevgi kendisini, demokratik dillerde umumi terimlerin ve soyut kelimelerin sürekli kullanılmasında ve bunları kullanma biçiminde açığa vurur. İşte bunlar, bu dillerin en önemli meziyetleri ve en önemli zaaflarıdır.

Demokratik halklar umumi terimleri ve soyut kelimeleri tutkulu şekilde severler, çünkü bu ifadeler düşünceyi büyütür ve küçük bir alan içinde çok sayıda konuyu kapsamayı sağlayarak, zihinsel çalışmaya yardımcı olur.

Demokratik bir yazar, soyut bir biçimde kabiliyetli insanlar hakkında konuşurken *kapasitelerden* memnuniyetle bahsedecektir ama bu kapasitelerin kendisine uygulandığı konuların ayrıntılarına girmeyecektir. Gözlerinin önünde şu anda olan şeylerin tümünü bir arada resmetmek için ise *aktüaliteye* değinecektir. *İhtimal* kelimesini ise, konuştuğu andan itibaren evrende olabilecek her şey olarak anlayacaktır.

Demokratik yazarlar durmaksızın bu türden soyut kelimeler kullanırlar veya dilin soyut kelimelerini gittikçe daha soyut anlamlarında kullanırlar.

Ayrıca, söylemi daha hızlı kılmak için, bu soyut kelimelerin öznesini kişiselleştirir ve onu gerçek bir birey gibi hareket ettirirler. Mesela şöyle derler: *Şeylerin gücü, yeteneklilerin hükümet etmesini ister.*

Düşüncemi en iyi biçimde kendime referansla açıklayabilirim:

Genelde eşitlik kelimesini mutlak bir anlamda kullandım. Üstelik birçok

yerde eşitliği kişiselleştirdim ve bu nedenle eşitliğin belli şeyler yaptığını ve ya belli şeylerden çekindiğini söylediğim oldu. XIV. Louis'nin yüzyılındaki insanların bu biçimde konuşmadığından emin olabilirsiniz. Bu insanlardan hiçbirisinin aklına eşitlik kelimesini, tekil bir şeye uygulamaksızın kullanmak gelmemiştir ve onlar, eşitliği yaşayan bir canlı haline getirmeye razı olmaktansa, onu kullanmayı reddedeceklerdir.

Demokratik dillerin içinde bolca bulunan bu soyut kavramları, herhangi bir tekil olguya bağlamaksızın her konuda kullanırız. Bunlar düşüncüyü genelleştirir ve onun üstünü örterler; ifadeyi daha hızlı, fikri ise daha az net hale getirirler. Ama dil konusunda demokratik halklar çalışmadan çok anlaşılabilirliği severler.

Ayrıca bu belirsiz durumun, bu halkların arasında konuşan ve yazan kişiler için belli bir gizli cazibe taşıyıp taşımadığını gerçekten bilmiyorum.

Burada yaşayan ve genellikle kendi zihinsel çabalarına terk edilmiş olan insanlar neredeyse her zaman kuşkuyla iş görürler. Üstelik, onların konumları durmaksızın değiştiğinden, servetleri durağan kalsa da aynı fikirlere bağlı kalmazlar.

Demokratik ülkelerde yaşayan insanların düşünceleri o halde genellikle kararsızdır ve bu kişiler fikirlerini ifade etmek için çok geniş terimlere ihtiyaç duyarlar. Bugün dile getirdikleri fikrin, yarın ortaya çıkacak yeni duruma uyup uymayacağını asla bilemeyecekleri için, soyut terimlere doğal olarak meylederler. Soyut bir kavram iki zemine sahip bir kutu gibidir: Bunun içine istediğimiz fikirleri koyarız ve kimse görmeden bunları oradan çıkarırız.

Tüm halklarda genel ve soyut kavramlar dilin temelini oluşturur. O halde bu kavramlarla sadece demokratik dillerde karşılaştığımızı iddia etmiyorum. Sadece eşitlik zamanlarında insanların, özellikle bu türden kelimelerin sayısını arttırmaya, bu kelimeleri her zaman en soyut anlamlarında ele almaya ve söylemleri bunu gerektirmese bile, bunları her konuda kullanmaya meylettiklerini söylüyorum.

DEMOKRATİK ULUSLARDA ŞİİRİN BAZI KAYNAKLARI ÜZERİNE

Şiir kelimesine çok değişik birçok anlam atfettik. Bu farklı anlamlar arasından hangisini seçmenin uygun olacağını araştırmak okuyucuyu yoracaktır. Bunlardan hangisini seçtiğimi hemen okuyuculara söylemeyi tercih ederim.

Şiir bana göre ideal olanı araştırır ve onu resmeder.

Tabloda var olan şeylerin bir kısmını ortadan kaldırıp, ona bazı imgesel özellikler ekleyen, aynı zamanda vuku bulmayan belli reel koşulları burada bir araya getiren ve böylelikle doğanın eserini tamamlayan ve yücelten kişi şairdir. Böylelikle şair hakiki olanı temsil etmeyi amaç edinmeyecektir, onun amacı bunu süslemek ve zihne soyut bir imge sunmaktır.

Mısralar bana dilin en ideal güzelliği gibi görünürler ve bu anlamda bunlar en âlâsından şiirseldirler. Ama bunlar tek başlarına şiiri oluşturmazlar.

Demokratik halkların eylemleri, duyguları ve fikirleri arasında, ideal bir tasavvura elverişli olanların bulunup bulunmadığını, eğer varsa bunları şiirin doğal kaynakları olarak düşünüp düşünemeyeceğimizi araştırmak istiyorum.

Öncelikle ideale dönük eğilimin ve resme yönelik tutkunun demokratik bir halkta, bir aristokrasideki kadar canlı ve yaygın olmadığını kabul etmemiz gerekir.

Aristokratik uluslarda kimi vakit beden kendiliğinden hareket eder, oysa ruh kendisini içine çeken bir dinginlik içindedir. Bu uluslarda, halkın kendisi sık sık şiirsel eğilimler gösterirler ve bu halkın ruhu kimi vakit etrafını çevreleyen şeyin ötesine ve üstüne doğru kendisini atar.

Ama demokrasilerde, maddi hazları sevme, en iyi koşullara sahip olma fikri, rekabet, gelecekteki başarıların çekiciliği, girdikleri meslekte her bir

insanının adımlarını hızlandıran dürtülerdirler. Bunlar, insanın tek bir dakika bile bu durumdan uzaklaşmasını engellerler. Ruhun temel çabası bu yönde ilerler. Tahayyül sona ermez ama kendisini neredeyse tümüyle yararlı olanı kavramaya ve reel olanı temsil etmeye adar.

Eşitlik insanları ideal olanı tasvir etmekten vazgeçirmez; tasvir edilecek konuların sayısını azaltır.

Aristokrasi ise, toplumu hareketsizlik içinde tutarak, tıpkı siyasal kurumların istikrarı gibi olumlu inançların dayanıklılığını ve kalıcılığını kolaylaştırır.

Aristokrasi beşerî tını sadece imanın içinde tutmaz, aynı zamanda herhangi bir inançtan çok bir inancı kabul etmeye hazır hale getirir. Aristokratik bir halk Tanrı ile insan arasına aracı kuvvetler yerleştirmeye eğilimli olacaktır.

Bu konuda aristokrasinin şiire çok uygun görüldüğünü söyleyebiliriz. Evren insanların duyularına kendilerini açmayan, ancak zihinle keşfedilen doğa üstü varlıklarla dolu olduğu zaman, tahayyül kendisini rahat hisseder ve şairler de tasvir etmek için binlerce çeşit konu bulurlar ve kendilerinin tasvirleriyle ilgilenmeye hazır olan sayısız dinleyiciyle karşılaşır.

Demokratik yüzyıllarda ise tersine, insanların inanışları konusunda tıpkı yasaları konusunda olduğu gibi kararsız kaldıkları olur. Böylelikle kuşku şairlerin tahayyülünü yeryüzüne çeker ve onu görünür olan reel dünyanın içine kapar.

Eşitlik dinleri sarsmasa da, onları basitleştirir; dikkatleri aracı konumundaki temsilcilerden uzaklaştırarak, temel olarak egemen kudrete doğru çevirir.

Aristokrasi doğal olarak beşerî tını geçmiş üzerine tefekküre sürükler ve onu bu konuma yerleştirir. Tersine demokrasi insanlara bir çeşit eski olandan içgüdüsel olarak tiksınme duygusu verir. Bu noktada aristokrasi şiire daha uygundur, çünkü şeyler eskidikleri ölçüde genellikle daha çok gelişir ve kendi içlerine kapanırlar; bu ikili ilişki nedeniyle bu şeyler ideal olanın tasvirine daha elverişli olurlar.

Şiiri geçmişten yoksun bırakan eşitlik, aslında onu kısmen de olsa şimdiden de uzaklaştırır.

Aristokratik halklarda az sayıda ayrıcalıklı birey var olur ve bunların varlığı adeta beşerî koşulların dışında ve üstündedir. İktidar, zenginlik, görkem, tın, titizlik ve her konuda üstünlük sadece onlara aitmiş gibi görünür. Kitleler ise bunlara yaklaşamazlar bile veya bunları tüm ayrıntıları içinde gözlemleyemezler. Bu insanların tasvirlerini şiirsel kılmaya pek ihtiyaç yoktur.

Diğer yandan, bu halklarda cahil, basit ve kul olmuş sınıflar var olur. Tıpkı diğer sınıfların titizlikleri ve yücelikleriyle şiire yol açmaları gibi, bu sınıflar da bizzat bayağı hallerinin ve sefaletlerinin aşırılığıyla şiire yol açarlar.

Üstelik aristokratik bir halkın oluşturduğu farklı sınıflar birbirlerinden tamamen ayrı biçimde şekillendiğinden ve birbirlerini tanımadıklarından, tahayyül her zaman diğerlerini temsil ederek reel olana bir şeyler ekleyebilir veya çıkarabilir.

İçinde insanların çok küçük oldukları ve birbirlerine çok benzedikleri demokratik toplumlarda her bir kişi kendi kendisini gözünün önüne getirerek o anda diğerlerini görür. Demokratik yüzyıllarda yaşayan şairler o halde tablolarının öznesi olarak özel bir insanı ele alamayacaklardır. Çünkü açık biçimde dört bir tarafta görülen sıradan bir itibara sahip bir özne asla ideal olanı ortaya çıkarmayacaktır.

O halde böylelikle eşitlik, yeryüzüne yerleştğinde şiirin birçok eski kaynağını yok eder.

Şimdi de eşitliğin şiir için nasıl yeni kaynaklar icat ettiğini göstermeye çalışalım.

Kuşkuculuk gökyüzünü kapladığında ve eşitliğin ilerleyişi de her bir insanı çok bilindik ve çok küçük bir boyuta indirgediğinde, şairler aristokrasiyle birlikte yok olan ulvi meselelerin yerine ne koyabileceklerini bilemezler ve gözlerini cansız doğaya doğru çevirirler. Kahramanlar ve tanrılar göz önünden kaybolduğundan, öncelikle ırmakları ve dağları tasvir etmeye girişirler.

Bu durum son yüzyılda mükemmel biçimde betimsel olarak adlandırdığımız şiiri ortaya çıkardı.

Bazıları yeryüzünü kaplayan bu maddi ve cansız şeylerin bu güzel tasvirinin demokratik yüzyıllara özgü şiiri olduğunu düşündüler. Ama bunun bir hata olduğunu düşünüyorum. Bu tasvirin sadece bir geçiş dönemini temsil ettiğine inanıyorum.

Demokrasinin uzun vadede insanı kendisinin dışında olan her şeyin tahayyülünden vazgeçireceğine ve sadece kendisi üzerine odaklanmaya iteceğine ikna oldum.

Demokratik halklar doğayı düşünerek bir an için eğlenmiş olabilirler ama aslında sadece kendi görünüşleriyle ilgilenirler. Bu halklarda şiirin doğal kaynaklarının bulunduğu yer sadece burasıdır. İlhamını buradan almak istemeyecek her türlü şiirin, cezbetmek istediği kişilerin ruhları üzerindeki etkisini kaybedeceğine ve nihayetinde bu kişilerin de sadece şairlerin iletilerinin kayıtsız birer tanığı olacaklarına inanabiliriz.

Beşerî türün sonsuz yetkinleşmesi ve ilerlemesi fikrinin demokratik çağlara özgü olduğunu göstermiştim.

Demokratik halklar önceden olmuş şeylerle pek ilgilenmezler, ama olacak şeyleri seve seve düşünürler; bu konuda tahayyüllerinin sınırı yoktur. Onların tahayyülü burada gelişir ve sınırsız biçimde büyür.

Bu da şairler için geniş bir alan açar ve tablolarını gözlerden uzakta olanla-

ra doğru çekmelerine olanak tanır. Şiire geçmişin kapılarını kapatan demokrasi ona geleceğin kapılarını açar.

Demokratik bir toplum oluşturan tüm yurttaşlar kendi aralarında neredeyse eşit ve benzer olduklarından, şiir de kendisini onların herhangi birisine bağlayamaz; ama ulus kendi kendisini şairin kalemine sunar. Her bir kişinin bireysel olarak şiirin öznesi olmasına mani olan tüm bireyler arasındaki benzerlik, şairlere herkesi tek bir imge altında toplama ve nihayetinde halk üzerine düşünme olanağını verir. Demokratik halklar diğer halklardan çok daha açık biçimde kendi figürlerini kavrarlar ve bu büyük figür, ideal olanın resmedilmesine harika biçimde imkân sağlar.

Amerikalıların hiç şairlerinin olmadığını kolaylıkla kabul edebilirim; ama onların hiçbir şiirsel fikrinin olmadığını kesinlikle kabul edemem.

Avrupa'da Amerika'nın ıssız topraklarıyla çok meşgul oluyoruz, ama Amerikalıların kendileri bunu çok düşünmezler. Onlar cansız doğanın harikalarını umursamazlar ve kendilerini çevreleyen muhteşem ormanları adeta sadece onlarla yüz yüze kaldıkları zaman fark ederler. Onların gözleri başka bir gösteriyle meşguldür. Amerikan halkı kendisini bu çöllerin arasından ilerlerken, bataklıkları kuruturken, nehirleri doğru yola sokarken, ıssız toprakları iskân ederken, doğayı alt ederken görür. Kendilerinin bu göz kamaştırıcı imgesi Amerikalıların tahayyülüne kendisini sadece arada sırada sunmaz; diyebiliriz ki bu imge, Amerikalıların her birini en küçük edimlerinde olduğu kadar en önemli girişimlerinde de takip eder ve onların idrakleri karşısında ise her zaman uçup gider.

Birleşik Devletler'de bir insanın yaşamından daha küçük, daha donuk, daha çok sefil menfaatlerle dolu ve tek kelimeyle daha çok şiir yoksunu hiçbir şey kavrayamayız. Ama bu yaşamı yönlendiren fikirler arasında her zaman için şiirle dolu olan bir fikirle karşılaşılır ve bu fikir de geri kalan her şeye kuvvet veren gizil bir güç gibidir.

Aristokratik yüzyıllarda her bir halk tıpkı her bir birey gibi, durağan ve diğerlerinden ayrı kalmaya meyillidir.

Demokratik yüzyıllarda insanlar aşırı hareketlilikleri ve tahammülsüz istekleri nedeniyle durmaksızın yer değiştirirler ve böylece farklı ülkelerin sakinleri birbirlerine karışır, birbirlerini görür, dinler ve taklit ederler. O halde benzer hale gelenler sadece bir ulusun üyeleri değildir; ulusların kendileri de birbirleriyle benzeşirler ve hepsi birlikte, içinde her bir yurttaşın bir halk olduğu geniş bir demokrasi görüntüsü oluştururlar. Bu da ilk defa beşerî türe ait bir tasviri gün yüzüne çıkarır.

Bütününü beşerî türün varoluşuyla ilgili olan her şey, onun değişimleri, geleceği, şiir için çok verimli bir alan haline gelir.

Aristokratik çağlarda yaşayan şairler, bir halkın veya bir insanın yaşa-

mmın belli dönemlerini inceleyerek, hayranlık uyandıran tablolar ortaya koydular. Ama bu şairlerden hiçbirisi beşerî türün alın yazısını eserlerinde ele almaya cesaret etmedi, oysa demokratik çağlarda yazan şairler bunu yaparlar.

Aynı zamanda nihayetinde her bir kişi bakışlarını ülkesinden daha yukarılara yönlendirerek, bizzat beşeriyeti kavramaya başlar. Tanrı da gittikçe daha fazla bütünlüğü ve görkemiyle beşerî zihne kendisini açar.

Her ne kadar demokratik yüzyıllarda pozitif dinsel inançlar genellikle sende-
delese de ve adları nasıl olursa olsun aracı kuvvetlere yönelik inançlar bastırıl-
sada, diğer yandan insanlar tanrısallığın çok daha geniş bir fikrini kavra-
maya hazırdırlar. Tanrı'nın beşerî mesellere müdahalesi onlara yeni ve daha
önemli bir bakış açısı altında görünür olur.

Beşerî türü tek bir bütün olarak kabul eden bu insanlar, kaderlerinin tek
ve aynı niyet etrafında düzenlendiğini kolayca kavrarlar. Böylelikle her bir
bireyin eylemlerinde, içinde Tanrı'nın bizim türümüzü yönettiği bu genel ve
değişmez planın izlerini görmeye meylederler.

Bu konu hâlâ bu yüzyıllarda kendisini sunan çok verimli bir şiirsel kay-
nak olarak düşünülebilir.

Oysa eğer demokratik şairler tanrılara, şeytanlara veya meleklerle cismî bi-
çimler vermeyi denerlerse ve onları gökyüzünden indirip, yeryüzünde tartış-
mak isterlerse, her zaman çok değersiz ve umarsız görüneceklerdir.

Ama eğer anlattıkları önemli olayları Tanrı'nın evrendeki genel niyetleriyle
bağlamak ve egemen efendinin parmağını göstermeksizin, onun düşün-
cesine nüfuz etmek isterlerse, o zaman takdir edilecek ve anlaşılabileceklerdir,
çünkü çağdaşlarının tahayyülü kendiliğinden bu yolu takip eder.

Demokratik çağlarda yaşayan şairlerin kişilerden ve edimlerden çok tut-
kuları ve fikirleri tasvir edeceklerini aynı şekilde öngörebiliriz.

Demokrasilerde insanların gündelik konuşmaları, kıyafetleri ve edimleri
ideal olanın tahayyül edilmesine olanak tanımaz. Bu şeyler kendi kendilerine
şiirsel değillerdir ve bunlar, kendisine bunlardan bahsedilen herkes için de
çok tanıdık olduklarından, başka durumlarda da şiirsel olmayacaklardır. Bu
durum şairleri, duyuların onlara açtığı dış görünümün ötesine geçmeye zor-
lar, böylelikle ruhun kendisini sezinleyebilirler. Zira, hiçbir şey ideal olanın
tasvirine, insanın bu şekilde maddi olmayan doğasının derinliklerinde tasar-
lanmasından daha fazla katkıda bulunamaz.

Dindarlığı, hayranlığı, küçümsemeyi ve terörü aynı anda ortaya koymaya
muktedir olan, hem azametle hem müthiş bir bayağılıkla, hem derin bir an-
laşılmazlıkla hem de benzersiz bir açıklıkla, çelişkilerle dolu olağanüstü bir
konuyu keşfetmek için göğü ve yeri dolaşmaya ihtiyaç duymam. Sadece ken-
dimi düşünmem gerekir: İnsan hiçlikten çıkar, zamanı kat eder ve cennette

sonsuzu kadar yok olur. İçinde kaybolacağı bu iki uç sınır üzerinde insanın sadece bir an için sendelediği görülür.

Eğer insan kendisini hiç tanımazsa, şiirsel de olamayacaktır. Çünkü kendisi hakkında bir fikrimizin olmadığı şeyi tasvir edemeyiz. Oysa eğer insan kendisini çok açık biçimde görürse, tahayyülü de işlemez durumda kalacaktır ve bu tabloya ekleyecek bir şeyi olmayacaktır. Ama insan kendisi hakkında bir şeyler kavrayacak kadar kendisini keşfeder ve diğer konular akıl ermez dehlizlerde kaybolur. İnsan da kavranılamaz olanı ele geçirmek için durmaksızın ve boşu boşuna bunların içine dalar.

O halde, demokratik halklarda şiirin efsanelerden, geleneksel ve antik hatıralardan beslenmesini, okuyucuların ve bizzat şairlerin de artık kendisine inanmadıkları doğaüstü varlıklarla evreni doldurmasını, kendilerine has biçimleriyle gördüğümüz erdemleri ve kusurları duygusuz biçimde kişiselleştirmelerini beklememek gerekir. Şiir tüm bu kaynaklardan mahrumdur, ama onun için insan kalır ve bu da yeterlidir. Beşeriyetin alın yazısı, zamanından ve ülkesinden ayrı olarak, doğanın ve Tanrı'nın karşısına yerleşmiş olan insan, onun tutkuları, kuşkuları, görülmemiş gelişmesi ve anlaşılmaz sefaleti bu halklar için şiirin temel ve neredeyse biricik konusu olacaktır. Dünya yüzünü demokrasiye döndüğünden beri ortaya çıkmış olan en büyük şairlerin yazdıklarını düşündüğümüzde bu durumdan emin olabiliriz.

Günümüzde Childe-Harold'ın, René'nin, Jocelyn'in özelliklerini takdire şayan biçimde yeniden üreten yazarlar, bir insanın eylemlerini anlatmaya çalışmazlar; beşerî gönlün hâlâ karanlıkta bulunan bazı kısımlarını aydınlatmak ve göstermek isterler.

İşte bunlar demokrasinin şiirleridir.

O halde, eşitlik şiirin tüm konularını ortadan kaldırmaz; sadece bu konuların sayısını azaltır ve onları daha uçsuz bucaksız hale getirir.

AMERİKALI YAZARLAR VE HATİPLER NEDEN GENELLİKLE LAF KALABALIĞI YAPARLAR?

Meseleleri genellikle açık ve kaba, her türlü süslemeden yoksun ve aşırı basitliği nedeniyle bayağı olan bir dille ele alan Amerikalıların, şiirsel bir tarz elde etmek istediklerinde, kolaylıkla laf kalabalığı yaptıklarını sık sık belirttim. Bu kişiler böylelikle söylemlerinde bir uçtan diğerine ara vermeden geçerek gösteriş yaparlar. Siz de onları her an imgeleri etrafa saçarken görünce, asla bir şeyi basitçe ifade edemediklerine inanabilirsiniz.

İngilizler böyle bir hataya ender olarak düşerler.

Bunun nedeni çok zorlanmaksızın gösterilebilir.

Demokratik toplumlarda her bir yurttaş, alışıldığı üzere kendisine özgü olan her bir küçük meseleyi tefekkür etmekle meşguldür. Eğer bu kişi gözlerini yukarıya doğru çevirirse, sadece devasa bir toplum imgesini veya daha kapsamlı bir beşeriyet figürünü görür. Onun ya sadece çok tekil ve çok açık fikirleri ya da sadece çok genel ve çok engin mefhumları vardır; bu ikisinin arası ise boştur.

O halde bu kişi kendi alanından çıktığında, kendisine incelemek için olağanüstü bir şeyler sunulduğunu düşünür; ve sadece bu koşulla kendi yaşamını hareketlendiren ve büyüleyen karmaşık küçük ihtiyaçlarından bir an için uzaklaşmaya razı olur. Bana öyle geliyor ki bu, demokrasilerde yaşayan ve genellikle böylesine önemsiz meselelerle ilgilenen insanların neden şairlerden böylesine muazzam geniş kavramlar ve böylesine ölçüsüz tasvirler istediklerini yeterince iyi biçimde açıklıyor.

Yazarlara gelince, onlar ise paylaştıkları bu güdülere itaat etmemezlik edemezler. Durmaksızın tahayyüllerini şişirirler ve onu aşırı biçimde genişleterek, onu devasa olana ulaştırırlar; böylece tahayyül sadece büyük olanı terk eder.

Bu biçimde yazarlar hemen kitlenin dikkatini çekmeyi ve onları etraflarında kolaylıkla toplamayı ümit ederler. Genellikle bunu yapmayı başarırlar, çünkü şiirde yalnızca muazzam geniş konuları arayan kitle, kendisine sunulan tüm konuların önemini tam olarak kavrayacak zamana ve bunların önemini kolaylıkla anlamak için yeterince güvenli bir beğeniye sahip değildir. Yazar ve kamuoyu birbirlerini baştan çıkarırlar.

Ayrıca demokratik halklarda şiirin kaynaklarının çok olduğunu ancak çok bereketli olmadığını gördük. Hemen sonra tüm bunların tüketilme noktasına varılır. Reel ve hakiki olanda ideal olan için malzeme bulamayan şairler, buralardan tamamen çıkarlar ve gudubetler yaratırlar.

Demokratik halkların şiirinin tatsız tuzsuz olmasından veya çok fazla yüzüne bağlı kalmasından korkmuyorum. Daha çok şiirin kendisini her an bulutların üstünde kaybetmesinden ve onun sonunun tamamen imgesel alanları/biçimleri tasvir etmeye varmasından kaygılanıyorum. Demokratik şiirsel eserlerin sık sık muazzam ve anlamsız imgeler, fazla süslü tasvirler, tuhaf bileşimler sunmalarından ve şairlerin zihinlerinden çıkan fantastik varlıkların bizim reel dünyadan kimi vakit pişmanlık duymamıza neden olmalarından korkuyorum.

DEMOKRATİK HALKLARIN TİYATROSU ÜZERİNE BİRKAÇ GÖZLEM

Aristokratik bir halkın toplumsal ve siyasal durumunu değiştiren devrim edebiyatta görünür olmaya başladığında, öncelikle genel olarak tiyatroyla bu edebiyat yeniden üretilir ve burada göze çarpar.

Dramatik bir eserin izleyicisi, kendisine telkin edilen duyguyla ansızın adeta ele geçirilir. Bu izleyicinin hafızasındakileri hatırlamak için ve kendinden daha uzman olanlara danışmak için zamanı yoktur. Kendisinde ifşa olmaya başlayan yeni edebî güdülerle mücadele etmeyi hiç düşünmez; bu güdülerini tanımaksızın, onlara teslim olur.

Böylelikle yazarlar, kamuoyunun beğenisinin gizliden gizliye nereye doğru yöneldiğini keşfetmekte gecikmezler. Eserlerini de bu tarafa doğru yönlendirirler. Tiyatro oyunları da, yaklaşan edebî devrimi fark ettikten sonra hemen onun gereklerini yerine getirmeye girişirler. Demokrasiye yönelen bir halkın edebiyatını önceden yargılamak istiyorsanız, bu halkın tiyatrosunu inceleyin.

Ayrıca tiyatro eserleri aristokratik toplumlarda edebiyatın en demokratik kısmını oluştururlar. Sahnelendiğini gördüğümüzde ortaya koyduğumuz hazdan daha fazla kitlenin erimine açık olan başka bir edebî haz yoktur. Bu hazları tatmak için hazırlık ve inceleme yapmak gerekmez. Kendi meşguliyetlerinizin ve bilgisizliğinizin içinde bu hazları tadabilirsiniz. Zihinsel zevklere dönük henüz bayağı olan sevgi bir yurttaşlar sınıfına nüfuz etmeye başladığında, bu sınıfı derhal tiyatroya iter. Aristokratik ulusların tiyatroları her zaman aristokrasiye dahil olmayan izleyiciler tarafından dolduruluyordu. Üst sınıflar sadece tiyatrolarda orta ve alt sınıflarla karşılaşılıyordu ve burada alt sınıfların fikirlerini kabul etmeye veya en azından onların fikirlerine kat-

lanmaya razı oluyordu. Aydınlar ve kültürlülerin kendi beğenilerini halkın beğenilerinden üstün kılmakta ve onların beğenilerinden kendilerini korumakta her zaman çok zorluk çektikleri yer tiyatroydu. Parter seyircileri, locadakilere genellikle sözlerini dinletiyorlardı.

Her ne kadar bir aristokraside tiyatronun halk tarafından istila edilmesi güç olsa da, demokratik ilkeler yasalara ve teamüllere nüfuz ettiğinde, sınıflar birbirlerine karıştığında, insanların servetleri gibi idrakleri de birbirlerine yaklaştığında ve üst sınıf kalıtsal zenginliğiyle birlikte iktidarını, geleneklerini ve rahatlığını kaybettiğinde, halkın burada efendi olarak hükmetmesi gerektiğini kolayca kavrarız.

Demokratik halklarda edebiyat konusunda beğeniler ve güdüler o halde kendilerini öncelikle tiyatrodaki açığa vuracaklardır ve bunların tiyatroya zorla gireceğini öngörebiliriz. Yazılarda aristokrasinin edebî yasaları yavaş yavaş aşamalı biçimde ve diyebiliriz ki meşru olarak dönüşecektir. Bunlar tiyatrodaki ayaklanmalarla alt üst edilecektir.

Tiyatro, demokratik edebiyata içkin olan niteliklerin çoğunu ve onun ne-redeyse tüm kusurlarını yansıtır.

Demokratik halklar için derin bilgiler çok değersizdir ve bu halklar Roma'da ve Atina'da olan şeyle hiç ilgilenmezler; daha çok kendilerinden bahsedilmesini beklerler ve talep ettikleri şey mevcut tablodur.

Böylece Antikite'nin kahramanları ve teamülleri sık sık sahnelendiği zaman ve tiyatrodaki Antik geleneklere bağlı kalmaya çok özen gösterildiği zaman, demokratik sınıflar hükmedemezler.

Racine, *Britannicus*'un önsözünde, Junie'yi, Aulus Gellius'a göre içinde "altı yaşın altında ve on yaşın üstünde kimse kabul edilmez" yazan Vesta rahibelerinin arasına soktuğu için alçakgönüllülükle özür diler. Eğer Racine günümüzde yazsaydı, böyle bir suçtan dolayı özür dilemeyi veya kendini savunmayı hiç düşünmeyebilirdi.

Böyle bir olgu beni sadece onun yazdığı zamanlardaki edebiyatın durumu konusunda değil, aynı zamanda bizzat toplumun durumu hakkında da aydınlatıyor. Demokratik bir tiyatro, ulusun demokrasi içinde olduğunu kanıtlamaz; çünkü gördüğümüz gibi, aristokrasilerde bile demokratik beğenilerin sahne üzerinde etkilerini gösterdikleri oluyor. Ama aristokratik tin tiyatrodaki tek başına hüküm sürdüğünde ise, bu durum toplumun bütünüyle aristokratik olduğunu kesin biçimde ispat eder. Buradan çekinmeden şu sonucu çıkarabiliriz: Bizzat yazarları yöneten bu bilgi ve aydın sınıf yurttaşları komuta eder ve işleri yürütür.

Aristokrasi tiyatroyu yönettiğinde onun, rafine zevkleri ve kibirli eğilimleriyle beşerî doğanın içinde bir seçim yapması nadir görülür. Aristokrasiyi belli toplumsal koşullar ilgilendirir ve o sahnede bunu tasvir etmekten hoş-

lanır. Aristokrasi, belli erdemler ve hatta belli kusurların yeniden meydana getirilmeyi özellikle hak ettiğini düşünür; böylelikle sahneyi bunlarla doldurur ve diğerlerinden de kendisini uzaklaştırır. Tiyatroda, diğer yerlerde olduğu gibi, sadece soylu kişilerle karşılaşmak ister ve yalnızca kralların duygularını paylaşır. Aynı durum üslup için de geçerlidir. Bir aristokrasi dramatik yazarlara belli söyleme biçimlerini kolaylıkla dayatır ve her şeyin bu tonda söylenmesini ister.

Tiyatro böylelikle insanın sadece bir tarafını tasvir etmeyi veya kimi zaman beşerî doğada hiç karşılaşılmayan şeyi temsil etmeyi başarır. Tiyatro bu doğanın üstünde yükselir ve onun ötesine geçer.

Demokratik toplumlarda, izleyicilerin bu tür tercihleri yoktur ve onlar benzer antipatileri nadiren gösterirler. Kendilerinin karşılaştıkları koşulların, duyguların ve fikirlerin belirsiz karışımını sahne üzerinde görmeyi severler. Böylelikle tiyatro daha göze çarpıcı, daha bayağı ve daha gerçek olur.

Buna karşın demokrasilerde tiyatro için yazarlar da kimi vakit beşerî doğanın sınırlarının dışına çıkarlar ama seleflerinden farklı bir açıdan bunu yaparlar. Mevcut andaki küçük tuhaflıkları ve belli insanların tekil fizyonomilerini inceden inceye yeniden üretmeye uğraşa uğraşa, türün genel özelliklerini nakletmeyi unuturlar.

Demokratik sınıflar tiyatrodaki hükmettiği zaman, konuyu ele alma biçimi ne olduğu kadar bu konunun seçimine de özgürlük getirirler.

Tiyatro sevgisi, demokratik halklarda tüm edebî zevklerin en doğal olduğundan, yazarların ve seyircilerin sayısı tıpkı oyunların sayısı gibi durmaksızın artar. Bu kadar çeşitli unsurdan oluşan ve birçok farklı yere yayılmış olan böyle bir kalabalık belli kurallar belirleyemez ve aynı yasalara itaat edemez. Kararlarını her biri ayrı ayrı alan ve birbirlerini nerede bulacaklarını bilemeyen çok sayıda yargıç arasında olası bir fikir birliği oluşamaz. Genel olarak edebî kuralları ve anlaşmaları kuşkulu kılan demokrasi, tiyatrodaki bunları tamamen ortadan kaldırır ve bunların yerine de sadece her bir yazarın ve her bir kamuoyunun karpisini koyar.

Demokratik edebiyatta üslup ve sanat konusunda daha önce başka bir yerde genel olarak söylediğim şey, tiyatrodaki da aynı şekilde kendisini gösterir. XIV. Louis'nin yüzyılındaki dramatik eserleri doğuran eleştirileri okuduğumuzda, temanın gerçeğe uygunluğuna, karakterlerin mükemmel uyumuna ve onların kolayca anlaşılabilir açıklanamayan hiçbir şey yapmamalarına kamuoyunun ne kadar çok önem verdiğini görünce şaşırırız. Dramatik yazarların dilsel biçimlere ne kadar bağlı olduklarını ve kavramlar hakkında nasıl anlamsız tartışmalara girdiklerini görmek de aynı şekilde şaşırtıcıdır.

XIV. Louis'nin yüzyılındaki insanlar, incelendiğinde ortaya çıkan ama sahne dikkat çekmeyen bu ayrıntılara aşırı abartılı bir değer atfediyorlarmış gi-

bi görünüyordı. Çünkü nihayetinde bir tiyatro oyununun temel amacı sahnelenmektir ve ilk fazileti de izleyicileri coşturmaktır. Bunun nedeni bu çağın izleyicilerinin aynı zamanda okuyucular da olmalarıydı. Gösteriden çıktıktan sonra dinleyiciler, oyunu tartışmak için evde yazarı beklerlerdi.

Demokrasilerde, tiyatro oyunlarını izleriz ama bunların eserlerini okumayız. Sahneler izleyen kişilerin çoğu burada zihinsel zevkler değil de, coşkulu duygular ararlar. Burada edebî bir eseri değil, bir gösteriyi bulmayı beklerler. Yazar anlaşılacak için yeterince doğru biçimde ülkenin dilinden konuştuğunda ve karakterleri merak ve sempati uyandırdığında izleyiciler memnun olurlar; hayal ürünü bir şey istemeyen izleyiciler hemen sonra da reel dünyaya dönerler. O halde burada üslup çok gerekli değildir, çünkü bu kuralların dikkatle gözetilmesi sahnede fark edilmez.

Sahnelerin gerçeğe uygunluğuna gelince, bu kurallara sadık kalarak her zaman yeni, beklenmedik ve hızlı olmak imkânsızdır. O halde bunları önemsemiyoruz ve kamuoyu da bunu anlayışla karşılıyor. Eğer nihayetinde insanlara dokunan bir konuyu ortaya koyarsanız, insanların hangi yöntemle buna ulaştığınızla ilgilenmeyeceğinden emin olabilirsiniz. İnsanlar asla size kurallara uygun şekilde heyecanlandırmadığınız için sitem etmeyeceklerdir.

Amerikalılar, tiyatroya gittiklerinde tasvir ettiğim farklı güdülerini gün yüzüne çıkarırlar. Ama onların arasından sadece çok az sayıda kişinin tiyatroya gittiğini kabul etmek gerekir. Her ne kadar kırk yıldan beri Birleşik Devletler'de izleyiciler ve piyesler inanılmaz biçimde çoğalsa da, nüfus bu tür eğlencelere aşırı bir çekingenlikle yaklaşır.

Bu durum okuyucunun bildiği tekil nedenlere bağlıdır. Bunları okuyucuya kısaca hatırlatmak yeterlidir.

Amerikan cumhuriyetini kuran Püritenler sadece hazlara düşman değillerdi; aynı zamanda tiyatroya karşı özel bir nefret besliyorlardı. Onu tiksindirici bir eğlence olarak düşünüyorlardı ve onların anlayışları tamamiyle hüküm sürdüğünde, dramatik temsiller de bütünüyle onlar arasında yok sayılıyordu. Sömürgelerin kurucu babalarının bu kanaatleri, onların torunlarının zihinlerinde derin izler bıraktı.

Ayrıca Birleşik Devletler'de görülen alışkanlıkların aşırı düzenliliği ve temüllerin katılığı, şimdiye kadar burada tiyatronun gelişmesini çok kolaylaştırmadı.

Önemli siyasal felaketlere tanıklık etmemiş ve içinde aşkın her zaman doğrudan ve kolayca evliliğe vardığı bir ülkede dramın bir öznesi yoktur. Haftanın her gününü servet yapmaya ve Pazar gününü de Tanrı'ya yakarmaya ayıran insanlar komedi tanrıçasına doğru yönelmezler.

Birleşik Devletler'de tiyatronun çok az popüler olduğunu göstermek için tek bir olgu yeterlidir.

Yasaları her konuda konuşma özgürlüğüne ve hatta bunun suistimaline izin veren Amerikalılar buna karşın dramatik yazarlarını bir çeşit sansüre tabi tutarlar. Tiyatro temsilieri sadece kentin idarecileri bunlara izin verdiğinde yapılabilir. Bu da halkların da bireyler gibi olduklarını gösterir. Onlar belli başlı tutkularına kendilerini teslim ederler ve sonra da sahip olmadıkları zevklere aşırı düzeyde kendilerini kaptırmamak için dikkat ederler.

Edebiyatın, toplumun güncel durumuyla tiyatrodan daha sıkı biçimde ve daha çok açıdan bağlanan başka bir kısmı yoktur.

Eğer önemli bir devrim teamülleri ve yasaları değiştirdiyse, bir çağın tiyatrosu sonraki çağ için elverişli olmayacaktır.

Hâlâ başka yüzyılların önemli yazarlarını inceliyoruz. Ama başka bir kitle için yazılmış olan piyeslere artık katılmıyoruz. Geçmiş zamanın dramatik yazarları artık sadece kitaplarda yaşıyorlar.

Birkaç kişinin geleneksel zevkleri, boş hevesler, moda, bir aktörün dehası bir demokrasinin içinde aristokratik bir tiyatroyu kimi zaman destekleyebilir veya yüceltebilir; ama hemen sonra bu tiyatro kendiliğinden yıkılır. Tiyatro tamamen yok edilemez, sadece yüzüstü bırakılır.

DEMOKRATİK YÜZYILLARDA TARİHÇİLERE ÖZGÜ TEMAYÜLLER ÜZERİNE

Aristokratik yüzyıllarda yazan tarihçiler, her türlü olayı genellikle belli insanların tekil iradesine ve tabiatına bağlarlar. Çok önemsiz tesadüfleri en önemli devrimlerle kolaylıkla ilişkilendirirler. Kavrayışlarıyla en basit nedenleri açığa çıkarırlar ve genellikle en önemlilerini fark edemezler.

Demokratik yüzyıllarda yaşayan tarihçiler tam karşıt temayüller gösterirler.

Onların büyük kısmı türün alın yazısı üzerinde bireye, halkın kaderi üzerinde de yurttaş her hangi bir güç atfetmez. Ama buna karşılık, pek önemsiz tekil olayları önemli genel nedenlerle açıklarlar. Bu karşıt eğilimler birbirlerini açıklarlar.

Aristokratik yüzyılların tarihçileri, dünya sahnesi üzerine odaklandıklarında, burada öncelikle piyesi icra eden çok az sayıda temel aktörü görürler. Tarihçiler, sahnenin önünde bulunan bu önemli karakterleri görünce araştırmayı bitirir ve onlara odaklanırlar. Tarihçilerin kendilerini konuşmaya ve eylemeye iten gizil sebepleri meydana çıkarmaları gerekse de, onlar diğer konuları unuturlar.

Bazı insanların başardığı önemli şeyler, bir insanın yapabileceği etki konusunda tarihçilere abartılı bir fikir verir ve onları kitlenin hareketlerini açıklamak için her zaman bir bireyin tekil eylemine gitmek gerektiğine doğal olarak inanmaya iter.

Tersine tüm yurttaşlar birbirlerinden bağımsız hale geldiğinde ve her bir yurttaş da zayıf olduğunda, bir kişinin kitle üzerinde çok önemli ve özellikle de çok kalıcı bir kuvvete sahip olacağını düşünmeyiz. İlk bakışta bireyler kitle üzerinde mutlak olarak kudretsiz görünürler ve diyebiliriz ki top-

lum, kendisini oluşturan tüm insanların serbest ve kendiliğinden işbirliğiyle tek başına ilerler.

Bu da beşerî tını, aynı anda birçok kişinin idrakinde etkide bulunan ve onları birlikte aynı yöne doğru yönlendiren genel nedenleri araştırmaya doğal olarak iter.

Demokratik uluslarda bazı bireylerin dehalarının, kusurlarının veya erdemlerinin halkın alın yazısının doğal akışını yavaşlattığına veya hızlandırdığına çok inanıyorum. Ama bu tür beklenmedik ve tali nedenler eşitlik zamanlarında aristokratik yüzyıllardan çok daha çeşitli, daha gizli, daha karmaşık, daha az kudretlidirler ve bu nedenleri bu yüzyıllarda ayırt edip takip etmek, aristokrasi yüzyıllarından çok daha zordur. Oysa aristokratik çağlarda, genel olguların içinde sadece tek bir insanın veya birkaç kişinin tekil eylemlerini analiz etmek söz konusudur.

[Demokratik yüzyıllarda] tarihçi böyle bir çalışmadan hemen yorgun düşer; onun zihni, bu labirentin içinde kendisini kaybeder. Bireysel etkileri açıkça fark edemediği ve bunları gün yüzüne çıkaramadığı için, tüm bunları yadsır. Tarihçi ırkların doğasından, ülkenin fiziksel yapısından veya medeniyetin tininden bahsetmeyi tercih eder. Bu da onun işini kolaylaştırır ve kolay bir biçimde okuyucuyu en iyi şekilde tatmin eder.

La Fayette *Mémoires*'larında bir yerlerde genel nedenlerin abartılı sisteminin sıradan devlet adamlarını şaşılacak biçimde teselli edeceğini söyler. Bu sistemin sıradan tarihçileri hayran bırakacağını da buna ekleyebilirim. Bu sistem tarihçilere, kitaplarının en zor yerinde onların işlerini kolaylaştıran bazı genel nedenler verir ve onlara derin düşünceler sunarak, zihinlerinin zayıflığını veya tembelliğini hoş görür.

Bana göre, içinde bu dünyadaki olayların bir kısmını genel nedenlere atfedebileceğimiz bir çağ, olayları çok bireysel etkilere bağlayabileceğimiz bir başka çağ yoktur. Bu iki neden her zaman birbiriyle karşılaşır; ama sadece onların ilişkisi farklılaşır. Genel nedenler demokratik yüzyıllarda aristokratik yüzyıllardan daha fazla şeyi açıklarken, bireysel etkiler ise daha az şeyi açıklar. Aristokrasi zamanlarında ise tersi olur. Birkaç kişinin diğerlerinin doğal eğilimlerine karşı gelmesini sağlayan koşulların eşitsizliği olgusunu genel bir neden olarak düşünmediğimiz sürece, bu yüzyıllarda bireysel etkiler daha güçlüdür ve genel nedenler daha zayıftır.

O halde demokratik toplumlarda olan şeyi tasvir etmeye çalışan tarihçiler genel nedenlere geniş bir yer ayırmakta ve temel olarak bunları keşfetmek için çalışmakta haklıdır. Ama bireylerin tekil etkilerini tamamiyle yadsırmakta ise haksızdırlar, çünkü bu etkiyi bulmak ve takip etmek güçtür.

Demokratik yüzyıllarda yaşayan tarihçiler sadece her bir olayı genel bir nedene bağlamaya alışmış degillerdir, aynı zamanda bu olayları kendi arala-

rında bağlamaya ve buradan bir sistem çıkarmaya eğilimlidirler.

Aristokratik yüzyıllarda tarihçiler sürekli olarak bireylere dikkat ederler ve olaylar arasındaki bağ onların ellerinden kaçır veya daha çok bu tarihçiler böyle bir bağlantıya inanmazlar. Onlara göre tarihsel süreç bir insanın etkisiyle her an kesintiye uğrar gibi görünür.

Tersine demokratik yüzyıllarda tarihçi, daha az aktör ve daha fazla edim gördüğünden, bu edimler arasındaki bağlantıyı ve düzenli bir yapıyı kolayca fark edebilir.

Bize böylesine güzel tarihsel eserler bırakan Antik edebiyat, tek bir büyük tarihsel sistem sunmamıştır, oysa modern sefil edebiyat bunlarla doludur. Eski tarihçiler, bizimkilerin her zaman suistimal etmeye hazır oldukları bu genel teorileri yeterince kullanmıyor görünüyorlar.

Demokratik yüzyıllarda yazarların bir başka çok tehlikeli temayülü vardır.

Bu çağlarda bireylerin uluslar üzerindeki etkisi yok olduğundan, itici gücü keşfetmeksizin dünyayı devinir halde görürüz. Her bir yurttaşın iradesi üzerinde ayrı ayrı etkide bulunarak halkın hareketini ortaya çıkaran nedenleri fark edip, analiz etmek çok güç olduğundan, bu hareketin iradi olmadığına ve toplumların farkında olmaksızın kendileri üzerinde egemen olan üst bir güce itaat ettiklerine inanmaya meylederiz.

Yeryüzünde tüm bireylerin tekil iradesini yöneten genel olguları keşfetmek zorunda olsak da, bu beşerî özgürlüğü kurtarmaz. Milyonlarca insana aynı anda uygulamak için yeterince kapsamlı ve herkesi bir arada aynı yöne doğru sürüklemek için yeterince güçlü bir neden, kolaylıkla karşı konulmaz gibi görünür. Bu nedene teslim olduğumuzu gördükten sonra, ona karşı koyamayacağımıza kolayca inanırız.

Demokratik zamanlarda yaşayan tarihçiler o halde, sadece birkaç yurttaşın halkın alın yazısı üzerinde etkide bulunabildiğini reddetmezler, aynı zamanda bizzat halkların kendi kaderlerini değiştirme yetisini de yok ederler. Böylelikle halkları ya ilahi bir kudrete ya da zorunlu bir kaderciliğe tabi tutarlar. Onları takip eden her bir ulus, konumu, kökeni, ataları ve doğasıyla hiçbir şekilde değiştirilemeyecek belli bir kadere tamamıyla bağlı kalır. Bu tarihçiler kuşakları birbirlerine bağlarlar ve yüzyıllardan başka yüzyıllara, zorunlu olaylardan başka olaylara geçerek, tüm beşerî türü kapsayan ve bağlayan sıkı ve devasa bir dizi zincir oluştururlar.

Olayların nasıl olduğunu göstermek onlar için yeterli değildir; onlar bu olayların neden başka türlü olmadığını da anlamaktan hoşlanırlar. Tarihinin belli bir aşamasına ulaşmış olan bir ulusu düşünürler ve bu ulusun kendisini bu noktaya taşıyan yolu takip etmeye zorunlu olduğunu kabul ederler. Bu, söz konusu ulusun daha iyi bir yolu izlemesi için neler yapabileceğini incelemekten daha kolaydır.

Aristokratik yüzyılların ve de özellikle Antikite'nin tarihçilerini okuyan insanın, kaderinin efendisi olması ve diğer yurttaşları yönetmesi için öncelikle kendisinin efendisi olması gerekiyormuş gibi görünür. Zamanımızda yazan tarihçilere bir göz gezdirerek, insanın kendisine ve etrafındakilere karşı kudretsiz olduğunu söyleyebiliriz. Antikite'nin tarihçileri hükmetmeyi öğretiyorlardı; günümüzünkiler ise sadece itaat etmeyi öğretirler. Onların yazılarında yazar genellikle önemli görünür, ama beşeriyet her zaman küçüktür.

Demokratik zamanlarda tarih yazarlar için bu kadar dikkat çekici olan kadar doktrini böylelikle bütün yurttaşlar kitlesine nüfuz ediyorsa ve kamusal tını ele geçiriyorsa, bu doktrinin yakında yeni toplumların hareketlerini felce uğratacağını ve Hristiyanları Türklerin düzeyine indireceğini öngörebiliriz.

Üstelik böyle bir doktrinin içinde bulunduğumuz çağda özellikle tehlikeli olduğunu söyleyebilirim. Çağdaşlarımız özgür iradede kuşku duymaya çok meyillilerdir, çünkü onların her biri dört bir taraftan kendi zayıflıklarıyla sınırlandırılmışlardır; ama onlar, toplumsal bir teşekkül içinde toplanmış insanlara gücü ve bağımsızlığı kolayca atfederler. Bu fikri karanlığın içine gömmek gerekir, çünkü burada ruhları baskı altına almak değil, onları ifşa etmek söz konusudur.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE PARLAMENTER BELAGAT ÜZERİNE

Aristokratik halklarda, tüm insanlar birbirlerine bağlı ve bağımlıdırlar. Onlar arasında hiyerarşik bir bağ vardır ve bu bağ sayesinde her bir kişi kendi alanı içinde, toplumsal teşekkül ise itaat durumunda tutulur. Bu halkların siyasal meclislerinde de buna benzer şeyler her zaman olur. Partiler belli liderlerin altında doğal olarak bir araya gelirler ve başka yerlerde edindikleri alışkanlıkların sonucu olarak bir çeşit içgüdüyle bu liderlere itaat ederler. Küçük topluluklara, büyüklerin teamüllerini taşırlar.

Demokratik ülkelerde, genellikle çok sayıda yurttaş aynı noktaya doğru yönelir; ama bunların her biri sadece kendi başına ilerler veya en azından kendiliklerinden ilerlemeleriyle övünürler. Sadece bireysel dürtülerini takip ederek hareketlerini düzenlemeye alışmış olan her bir yurttaş, kuralların kendisine dışarıdan dikte edilmesine istemeyerek boyun eğer. Bu bağımsızlık eğilimi ve alışkanlığı ulusal konseylerde de sürdürülür. Eğer bir kişi, aynı amaca ulaşmak için diğerleriyle birleşmeye razı olursa, en azından kendi tarzında müşterek başarıya katkıda bulunurken egemen olmak ister.

Buradan şu sonuç çıkar: Demokratik bölgelerde partiler kontrol konusunda çok tahammülsüzdür ve sadece tehlike çok büyük olduğunda yönlendirilebilir hale gelirler. Hatta bu koşullarda insanları eylemeye ve konuşmaya uygun hale getiren liderlerin otoritesi, neredeyse asla onları susturmayı başaramaz.

Aristokratik halklarda siyasal meclislerin üyeleri aynı zamanda aristokrasinin üyeleridir. Bunlardan her biri değişmez bir üst düzey seviyeye kendiliklerinden sahiplerdir ve onlara göre kendilerinin meclisteki konumları, ülkede gereğini yaptıkları konumdan genellikle daha az önemlidir. Bu du-

rum onların [kamusal] meseleler üzerine tartışmalarda bir rol oynamamalarına ve coşkulu bir biçimde sıradan birisi gibi davranmamalarına neden olur.

Amerika'da milletvekilinin meclisteki konumuyla şahsiyet kazanması olağandır. Bu nedenle bu kişi burada sürekli olarak güç kazanma ihtiyacı duyar ve her an fikirlerini mecliste açıklamak için coşkulu bir istek hisseder.

Sadece kibriyle değil, aynı zamanda seçmenlerinin kibri ve sürekli olarak onların hoşuna gitme zorunluluğuyla da bu duruma yönelir.

Aristokratik halklarda yasama meclisinin bir üyesi nadiren seçmenlerine sıkı biçimde bağlı olur. Genellikle o seçmenler için adeta zorunlu bir temsilcidir. Kimi vakit seçmenler ona sıkıca bağlı kalırlar ve eğer bir gün ona oy vermezlerse, bu kişi başka bir mevkiye kolaylıkla atanabilir veya siyasal kariyeri reddederek, kendisini içinde yine ihtişamı barındıran bir aylaklığa adar.

Birleşik Devletler gibi demokratik bir ülkede, milletvekili neredeyse asla seçmenlerinin zihinleri üzerinde kalıcı bir etkide bulunamaz. Seçmen teşekkülü ne kadar küçük olursa olsun, demokratik kararsızlık nedeniyle seçmenler durmaksızın fikir değiştirirler. O halde milletvekili her gün onları kendine bağlamak zorundadır. Onlara asla bel bağlayamaz ve eğer seçmenler onu terk ederlerse, o da hemen kaynaksız kalır, çünkü doğal olarak kendisine yakın olmayanların pozisyonlarını kolayca fark edebilecek kadar üst bir konumda değildir. Yurttaşların yaşadığı tam bağımsızlıkta sadece arkadaşlarına bel bağlayabilir yoksa hükümet ona tanımadığı bir seçmen teşekkülünü kolayca dayatacaktır. O halde, onun kaderinin tohumları temsil ettiği bölgede bulunur; halkı yönetme ve dünyanın kaderi üzerinde etkili olma düzeyine yükselmesi için onun bizzat bu kuytu yerden çıkması gerekir.

Böylelikle demokratik ülkelerde siyasal meclislerin üyelerinin, partilerinden çok seçmenlerini düşünmeleri doğaldır; buna karşın aristokrasilerde, meclis üyeleri seçmenlerinden çok partileriyle ilgilidirler.

Zira, seçmenlerin hoşuna gitmek için söylenmesi gereken şey, kendilerinin açıkça desteklediği siyasal kanaate hizmet etmek için yapmanın en uygun olacağı şey olmayacaktır.

Bir partinin genel menfaati gereği, kendisinin üyesi olan bir milletvekilinin asla iyi anlamadığı önemli bir konuda konuşmaması ve önemli işlerin yürütülmesine engel olacak önemsiz mevzulardan da az bahsetmesi gerekir. Yoksa nihayetinde bu vekil tamamen susar. Sıradan bir temsilcinin kamusal meseleleri yürütürken ortaya koyduğu en faydalı hizmet, sessizliğini korumaktır.

Ama seçmenler bu biçimde düşünmezler.

Bir bölgenin nüfusu devlet yönetiminin bir parçası olması için bir yurttaş seçer, çünkü onun bu görevi hak ettiğini düşünür. İnsanlar, etraflarını çevreleyen meselelerin önemsizliği oranında daha önemli gördüklerinden,

yeteneklilerin temsilciler arasında çok ender olması kadar temsilcinin sahip olacağı kanaatin de o kadar çok ulvi olacağına inanılır. O halde, sık sık seçmenler milletvekillerinden beklmeleri gerekenden daha fazla şeyi bekleyeceklerdir. Vekil ne kadar yeteneksiz olursa olsun, seçmenler, milletvekiline verdikleri mevkiye karşılık olarak onu dikkat çekici düzeyde çaba göstermeye zorlarlar.

Devletin yasa koyucusundan bağımsız olarak seçmenler kendi temsilcilerinde bölgelerinin yasamadaki doğal koruyucusunu görürler. Hatta kendi temsilcilerini, onu seçen her bir kişinin yetkili vekili olarak düşünürler ve onun, ülkenin menfaatlerinden daha az biçimde kişisel menfaatlerini savunmayacak olmasıyla övünürler.

Böylelikle seçmenler seçecekleri milletvekilinin iyi bir hatip olacağından; yapabilirse sık sık konuşacağından ve kendisini geri çekmesi gerektiğinde de, nadiren yaptığı söylemlerinde de en azından kendilerinin şikâyetçi oldukları daha ufak sorunlarla bağlantılı olan, devletin önemli işlerinden bahsetmeye çalışacağından önceden emin olurlar. Milletvekili sık sık seçmenlerinin yanına gidemeyeceğinden, her fırsatta yaptığı şeyleri kanıtlamak zordur. Kuvvetini durmaksızın boşa harcamak yerine, milletvekili bazen seçmenlerinin ve kendisinin bir çeşit dikkat çekici, eksiksiz ve kısa tasvirini veren küçük bir el kitabında her şeyi tümüyle toparlamalıdır. Bunların karşılığında, seçmenler gelecek seçimlerde yeniden ona oy vereceklerdir.

Bu durum, kendi kendilerini tanıyan ama öne çıkamayacak olan orta düzeyde yetenekli ve onurlu insanları umutsuzluğa iter. Böylelikle kıskırtılmış olan milletvekili arkadaşlarını hayal kırıklığına uğratmamak için söz alır ve kendisini ihtiyatsızca en ünlü hatiplerin arasına atarak tartışmayı anlamsız hale getirir ve böylelikle de meclisi tedirgin eder.

Seçilmiş kişiyi seçmenlere daha bağımlı hale getirmeye çalışan tüm yasalar o halde, sadece yasa koyucuların tavrını değiştirmezler, aynı zamanda, başka yerde ifade ettiğim gibi, onların dilini de değiştirirler. Bu yasalar hem [kamusal] meseleler hem de bunlardan bahsetme tarzı üzerinde etkili olurlar.

Kongrede en azından tek bir konuşma yapmaksızın ve Birlik'i oluşturan yirmi dört eyalet ve de bilhassa temsil ettiği bölge için yararlı olduğunu söyleyebileceğimiz her şeyden söylevinde bahsetmeden önce sözünün kesilmesinden şikâyet etmeksizin evine dönmeye razı olan tek bir kongre üyesi bile adeta yoktur. O halde, bu temsilci, kendisinin de genellikle iyi anlamadığı ve karmaşık bir biçimde ifade ettiği önemli genel hakikatleri ve kolayca keşfedip ortaya koyamadığı önemsiz ve küçük ayrıntıları dinleyicilerinin zihnine sunar. Bu nedenle bu önemli teşekkülün içinde tartışmanın anlaşılabilir ve çapraşık olduğu ve hedefine ulaşmak yerine başka bir amaca doğru ilerlediği çok sık görülür.

Bana öyle geliyor ki buna benzer bir şey tüm demokrasilerin kamusal meclislerinde ortaya çıkar.

Hayırlı koşullar ve iyi yasalar, Amerikalıların Kongre'ye gönderdiklerinden çok daha dikkat çekici insanları demokratik bir halkın yasama meclisinin içine çekmeyi başarabilecektir; ama alelade insanların burada bulunmalarını, kendilerini gönül rahatlığıyla sergilemelerini ve dört bir yanda kendilerini açığa vurmalarını engelleyemeyeceklerdir.

Bu kusur bana tamamen düzeltilebilir gibi görünmüyor, çünkü bu sadece meclisin yönetmeliklerine bağlı değildir, aynı zamanda meclisin yapısına ve hatta bizzat ülkenin yapısına bağlıdır.

Bana Birleşik Devletler'in sakinleri meseleyi bu bakış açısı altında düşünüyormuş gibi geliyor. Onlar, kötü söylemlerden sakınarak değil de, bunları dinlemeye cesaretle boyun eğerek uzun erimli parlamenter yaşam deneyimlerini ortaya koyarlar. Deneyimin kendilerine kaçınılmaz olduğunu kanıtlaştığı bir kusur olarak buna tevekkül ederler.

Demokrasilerde siyasal tartışmaların bu önemsiz tarafını gösterdik; şimdi de önemli tarafını gösterelim.

Yüz elli yıldan beri İngiltere parlamentosunda olan şey dışarıda ciddi bir yankı uyandırmadı; hatipler tarafından açıklanan fikirler ve duygular, Britanya'nın büyük özgürlük arenasına çok yakın konumda olan halklarda çok az sempatiye neden oldu, oysa devrimler çağında Amerikan kolonilerinin küçük meclislerinde gerçekleşen tartışmalar başından itibaren Avrupa'yı heyecanlandırdı.

Bunun nedeni sadece tekil ve tesadüfi koşullara bağlı değildir, aynı zamanda genel ve kalıcı unsurlara bağlıdır.

Demokratik mecliste, değerli bir hatibin önemli meseleler üzerine tartışmasından daha çok hayranlık uyandıran ve daha çok kudretli bir şey görmüyorum. Burada kendi menfaatlerini desteklemekten sorumlu temsilcilere sahip olan bir sınıf olmadığından, her zaman tamamen ulus için ve ulus adına konuşulur. Bu da düşünceyi yüceltir ve dilin kuvvetini artırır.

Eskilerin çok az etkisi olduğundan; belli özelliklere bağlı ayrıcalıklar ve belli teşekküllere veya insanlara özgü haklar artık bulunmadığından, zihin meşgul olduğu tekil meseleyi ele almak için beşerî doğadan çıkardığı genel hakikatlere kadar gitmek zorundadır. Bu nedenle, her ne kadar küçük olursa olsun demokratik bir halkın siyasal tartışmalarında, fikirleri beşerî türe bağlı hale getiren genel fikirlere özgü bir karakter ortaya çıkar. Tüm insanlar bu siyasal tartışmalarla ilgilenir, çünkü burada her yerde aynı olan insan söz konusudur.

En büyük aristokratik halklarda ise tersine, en genel sorunlar bile neredeyse her zaman bir dönemin âdetleri veya bir sınıfın haklarından hareket-

le tekil nedenlere bağlı olarak ele alınırlar. Sadece sorun olan sınıfı ilgilendiren Şey veya olsa olsa bu sınıfın içinde bulunduğu halk açısından değerlendirme yapılır.

Bizim siyasi tartişmalarımızın kimi vakit dünyada ses getirmesinin en önemli nedenini Fransız ulusunun ihtişamına olduğu kadar onları dinleyen halkların eğilimlerine de atfetmek gerekir.

Bizim hatiplerimiz, aslında sadece kendi yurttaşlarına seslendikleri halde genellikle insanlığa hitaben konuşurlar.

İKİNCİ KISIM

*DEMOKRASİNİN AMERİKALILARIN DUYGULARI
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ*

DEMOKRATİK HALKLAR NEDEN ÖZGÜRLÜKTEN ÇOK EŞİTLİĞE DAHA COŞKULU VE DAHA KALICI BİR SEVGİ BESLERLER?

Koşulların eşitliğinin ortaya çıkardığı tutkuların birincisi ve en can alıcı olanı, –aslında bunu söylemeye bile gerek yok– bizzat eşitlik sevgisidir. O halde her şeyden önce ondan bahsetmem şaşkınlık yaratmayacaktır.

Bu eşitlik tutkusunun zamanımızdaki ama özellikle de Fransa’daki insanların gönlünde önemli bir yer edinmiş olduğunu herkes fark eder. Çağdaşlarımızın özgürlükten çok eşitlik için daha fazla coşkulu ve daha fazla sebatkâr bir sevgi beslediği yüzlerce kez söylenmiştir; ama bu olgunun nedenlerinin yeterince incelenmediğini düşünüyorum. Bunları incelemeye çalışacağım.

Özgürlüğün ve eşitliğin birbirlerine destek olduğu ve birbirlerine karıştığı uç bir durumu tahayyül edebiliriz.

Varsayalım ki tüm yurttaşlar hükümetin işlerine katılıyor ve her bir kişinin de bu katılım için eşit bir hakkı var.

Bu durumda kimse diğerlerinden farklı olmadığından, kimse despotik bir iktidarı getiremeyecektir; insanların hepsi tamamen eşit olduklarından, mükemmel biçimde özgür de olacaklardır; insanların hepsi tamamen özgür olduklarından, mükemmel biçimde eşit de olacaklardır. Demokratik halklar işte bu ideale doğru yönelirler.

Bu, yeryüzünde eşitliğin alabileceği en kusursuz biçimdir; ama böyle eksiksiz olmasa da, bu halklar tarafından değerli kılınabilecek eşitliğin başka birçok biçimi de vardır.

Eşitlik sivil toplumun içine yerleşirken, siyasal dünyada hiç egemen olmayabilir. Aynı hazzardan yararlanma, aynı meslekleri icra etme, aynı yerlerde karşılaşma hakkına sahip olabiliriz; tek kelimeyle, hükümetin yönetimi-

ne katılmaksızın, aynı biçimde yaşamaya ve aynı yöntemlerle zenginliğimizi korumaya devam edebiliriz.

Siyasal özgürlük burada bulunmasa da, siyasal dünyada bir çeşit eşitlik bile oluşturulabilir. Herkes eşittir, sadece bir kişi ayırım gözetmeksizin herkesin efendisi olur ve aynı şekilde herkesin arasından kendi iktidarının temsilcilerini seçer.

İçinde güçlü bir eşitliğin kolaylıkla az ya da çok özgür olan veya hiç de özgür olmayan kurumlarla birleşebileceği buna benzer başka birçok varsayım da bulunmak kolaydır.

Her ne kadar insanlar, tamamıyla özgür olmaksızın mutlak olarak eşit olmasalar da ve nihayetinde en uç düzeyinde eşitlik özgürlükle birleşse de, eşitlik ile özgürlüğü birbirlerinden ayırmak konusunda haklıyızdır.

İnsanların özgürlük isteği ile eşitlik isteği aslında iki ayrı şeydir. Demokratik toplumlarda ise bu ikisinin birbirleriyle oransız olduklarını eklemekten çekinmiyorum.

Eğer dikkatli bir biçimde incelenirse, her bir yüzyılda diğer olguları kendisine bağlayan benzersiz ve baskın bir olgunun var olduğu görülür. Bu olgu da neredeyse her zaman temel bir düşünceyi veya eninde sonunda düşünceyi kendisine çeken ve tüm duyguları ve fikirleri kendi akışına kaptıran önemli bir tutkuyu doğurur. Bu adeta yakınlardaki tüm derelerin kendisine doğru aktığı büyük bir nehir gibidir.

Özgürlük kendisini insanlara farklı zamanlarda ve farklı biçimler altında sundu. Yalnızca tek bir sosyal duruma hiç bağlı kalmadı ve bu nedenle özgürlüğü demokrasiler dışında da görürüz. O halde özgürlük demokratik yüzyılların ayırıcı özelliği olamaz.

Bu yüzyıllara damgasını vuran özel ve baskın olgu, koşulların eşitliğidir. Bu zamanlarda insanları kamçılayan temel tutku ise eşitlik sevgisidir.

Demokratik çağlarda insanların eşit yaşamak konusunda nasıl bir benzersiz cazibe bulduklarını ve toplumun kendilerine sunduğu diğer iyiliklerden çok inatla eşitliğe bağlanmalarına neden olan tikel unsurları sorgulamaya gerek yoktur: Eşitlik, insanların yaşadıkları çağın ayırıcı özelliğidir. Bu tek başına, insanların neden diğerlerini değil de eşitliği tercih etmelerini açıklamak için yeterlidir.

Ama bu nedenden bağımsız olarak, tüm zamanlarda insanları özgürlükten çok eşitliği tercih etmeye iten başka birçok neden vardır.

Eğer bir halk, kendi içinde egemen olan eşitliği yıkmışsa veya sadece onu kısıtlamışsa, eşitliğe ancak çok uzun ve yorucu çabalar sonucunda yeniden varabilecektir. Bunun için bu halkın toplumsal durumunu değiştirmesi, yasalalarını yürürlükten kaldırması, fikirlerini yenilemesi, alışkanlıklarını değiştirmesi, teamüllerini gözden geçirmesi gerekecektir. Ama siyasal özgürlüğü

kaybetmek için ise, ona bağı kalmaması yeterli olur ve bu durumda siyasal özgürlük kolaylıkla yok olur.

O halde insanlar sadece eşitlik onlar için değerli olduğundan ona bağlanmazlar; aynı zamanda eşitliğin her zaman sürmesi gerektiğine inandıkları için de ona bağı kalırlar.

Siyasal özgürlüğün aşırı durumda insanların dinginliğini, gelirlerini ve yaşamın tehlikeye sokabileceğini, en sınırlı ve en dar kafalı kişiler bile bilirler. Tersine, eşitliğin bizi tehdit ettiği tehlikeleri fark edenler ise sadece diktatli ve basiretli kişilerdir ve bu kişiler genellikle bunları açıklamaktan kaçınırlar. Kuşku duydukları olumsuzluklardan uzaklaştıklarını düşünürler ve mevcut kuşağın pek ilgilenmediği bu tehlikenin sadece gelecek kuşakları etkileyeceğini söylerler. Kimi vakit özgürlüğün sürüklediği kötülükler apan-sızdır; bunlar herkes tarafından görülürler ve herkes de az ya da çok bunları hisseder. Aşırı eşitliğin üretebileceği kötülükler ise sadece yavaş yavaş görünür olurlar; bunlar aşamalı olarak toplumsal teşekküle sızarlar. Bunları sadece arada sırada görürüz ve en şiddetli oldukları anda alışkanlıklarımız gereği bunları daha önce hiç hissetmemişiz gibi düşünürüz.

Özgürlüğün sağladığı avantajlar ancak uzun vadede görünür olurlar ve bunları doğuran nedeni yanlış anlamak her zaman çok kolaydır.

Eşitliğin avantajları ise hemen hissedilir ve her gün bizzat kaynaklarından itibaren ayırt edilirler.

Siyasal özgürlük zaman zaman belli sayıda yurttaşla olağanüstü hazlar sağlar.

Eşitlik ise her gün her bir kişiye çok sayıda küçük faydalar sağlar. Eşitliğin cazibesi her an kendisini hissettirir ve bunlar herkesin erimindedir. En soylu gönüller buna ilgisiz kalmazlar ve en bayağı ruhlar da bundan büyük mutluluk duyarlar. Eşitliğin doğurduğu tutku o halde hem güçlü hem de genel olmak zorundadır.

Insanlar bazı fedakârlıklar göstermeksizin, siyasal özgürlüğün tadını çıkaramazlar ve onu ancak çok büyük çabalarla ele geçirebilirler. Ama eşitliğin sağladığı hazlar kendi kendilerini görünür kılarlar. Özel yaşamın önemsiz hadiselerinin her biri bu hazları doğurabilir ve bunları tatmak için sadece yaşamak yeterlidir.

Demokratik halklar tüm dönemlerinde eşitliği severler, ama onun için hissettikleri tutkuyu taşkınlık düzeyine kadar ittikleri belli dönemler de vardır. Bu durum, uzun zamandır tehdit altında olan eski toplumsal hiyerarşi nihai bir iç çatışmanın ardından yıkılmaya başladığı ve yurttaşları birbirlerinden ayıran bariyerler sonunda alt üst edildiği anda gerçekleşir. Böylelikle insanlar bir ganimet gibi eşitliğin üzerine atlarlar ve ona kaybetmekten korktukları değerli bir hazine gibi bağlanırlar. Eşitlik tutkusu dört bir taraftan insan-

ların gönlüne nüfuz eder, burada yayılır ve burayı tamamıyla doldurur. Bu şekilde tek bir tutkuya körü körüne kendisini adayan insanların en değerli menfaatlerini tehlikeye attıklarını onlara söylemeye çalışmanız anlamsızdır, çünkü onlar sağdırlar. Başka yöne bakarken, ellerinden kaçan özgürlüğü onlara göstermeye de çalışmayın, çünkü onlar kördürler veya tüm evrende kendisi için can atılmayı hak eden yalnızca tek bir hayır görürler.

Bu söylediklerim tüm demokratik uluslara uygulanabilir; şimdi söyleyeceklerim ise sadece bizim ulusumuzla ilgilidir.

Modern ulusların çoğunda ve özellikle Avrupa kıtasının halklarında özgürlük isteği ve fikri, koşullar eşitlenmeye başladığı anda ve bizzat eşitliğin bir sonucu olarak doğmaya ve gelişmeye başladı. Tebaaları arasında sınıfları eşit düzeye getirmek için en fazla çalışmış olanlar mutlak krallardır. Bu halklarda, eşitlik özgürlüğü önceliyordu; bu nedenle de eşitlik eski bir olguydu, oysa özgürlük ise yeni bir şeydi. Birisi kendisine has kanaatleri, usulleri ve yasaları zaten yaratmıştı, oysa diğeri yalnızca kendisini gösteriyordu ve ilk defa için gün yüzüne çıkıyordu. Böylelikle özgürlük henüz sadece fikirlerde ve eğilimlerde görünüyordu, buna karşın eşitlik çoktan alışkanlıklara nüfuz etmişti, teamülleri ele geçirmişti ve en küçük yaşamsal aktivitelere bile özel bir rota sağlamıştı. Günümüz insanların bunlardan birisini tercih etmesine nasıl şaşırırız?

Demokratik halkların özgürlüğe dönük doğal bir beğenisi olduğunu düşünüyorum. Bu halklar kendi kendilerine bırakıldıklarında onu ararlar, severler ve onun ellerinden alınmasından acı duyarlar. Ama eşitlik için ise çöküş, açgözlü, ebedî ve karşı konulmaz bir tutku duyarlar. Özgürlük içinde eşitliği isterler ve bu eşitliği bu biçimde elde edemezlerse, kulluk durumunda ona ulaşmak isterler. Yoksulluk, kulluk ve barbarlık devam edecektir ama aristokrasi devam etmeyecektir.

Bu tüm dönemler için ama özellikle de bizim dönemimiz için doğrudur. Bu dayanılmaz kudrete karşı mücadele etmek isteyen tüm insanlar ve kuvvetler, onun tarafından alt üst edilecek ve yok olacaklardır. Günümüzde özgürlük onun desteği olmaksızın kendisini oluşturamaz ve despotizm bile onusuz egemen olamaz.

DEMOKRATİK ÜLKELERDE BİREYCİLİK ÜZERİNE

Eşitlik yüzyıllarında her bir insanın tüm inançlarını nasıl kendisinde aradığını daha önce göstermiştim; şimdi ise bu yüzyıllarda her bir kişinin tüm duygularını nasıl kendisine doğru yönlendirdiğini göstermek istiyorum.

Bireycilik yeni ortaya çıkmış bir tabirdir. Atalarımız sadece egoizmi biliyorlardı.

Egoizm, kişinin kendisine dönük tutkulu ve abartılı sevgisidir. İnsanı sadece kendisiyle ilgilenmeye ve her şeyden çok kendisini tercih etmeye iter.

Bireycilik ise her bir yurttaşı benzerlerinin oluşturduğu kitleden kendisini ayırmaya ve ailesi ile arkadaşlarıyla bir kenara çekilmeye iten ergin ve dingin bir duygudur; öyle ki yurttaş bu biçimde kendisi için küçük bir topluluk yarattıktan sonra kolaylıkla büyük topluluğu terk edebilir.

Egoizm kör bir güdüden doğar; bireycilik ise bozuk bir duygudan çok yanlış bir yargıdan kaynaklanır. Bireycilik kaynağını vicdani zaatlardan olduğu kadar zihinsel kusurlardan da alır.

Egoizm her türlü erdem tohumunu zayıflatır, bireycilik ise öncelikle sadece kamusal erdemlerin kaynağını kurutur; ama uzun vadede diğer erdemlere de saldırır, onları da yok eder ve nihayetinde ise egoizme varır.

Egoizm dünya kadar eski bir kötülüktür. Şu ya da bu toplum biçimine ait değildir.

Bireyciliğin kökeni ise demokratiktir ve koşullar eşitlendiği ölçüde daha çok yayılır.

Aristokratik halklarda aileler yüzyıllar boyunca aynı durumda ve genellikle aynı mekânda kalırlar. Bu da adeta tüm kuşakları birbirleri arasında çağdaş hale getirir. [Aristokratik] bir kişi neredeyse her zaman atalarını tanır ve

onlara saygı duyar; torunlarını da tanıdığına inanır ve onları da sever. Onlara karşı ödevlerini memnuniyetle yerine getirir. Sık sık bireysel zevklerini, artık var olmayan veya henüz var olmayan bu varlıklar için feda etmesi gerekir.

Üstelik aristokratik kurumlar her bir kişiyi diğer birçok yurttaşla sıkı sıkıya birbirlerine bağlarlar.

Aristokratik bir halkın içinde tamamen birbirlerinden ayrı ve değişmez olan sınıfların her biri, kendisinin parçası olan her bir kişi için adeta büyük toplumdan daha görünür ve daha değerli olan küçük bir yurt olur.

Aristokratik toplumlarda tüm yurttaşlar, bazılarının diğerlerinden daha yukarıda bulunduğu sabit bir konuma sahip olduklarından, her bir kişi korumasına ihtiyaç duyduğu ve kendisinden üst düzeyde bulunan birisini ve koruması gereken ve kendisinden alt düzeyinde bulunan bir başka kişiyi fark eder.

O halde aristokratik yüzyıllarda yaşayan insanlar neredeyse her zaman sıkı bir biçimde kendilerinin dışında bulunan bir şeylere bağlılardır ve kendi menfaatlerini düşünmemeye genel olarak hazırlardır. Bu yüzyıllarda genel *hemcins* mefhumunun muğlak olduğu ve insanların beşeriyet için kendilerini nadiren feda etmeyi düşündükleri doğrudur. İnsanlar genellikle belli insanlar için kendilerini feda ederler.

İçinde her bir yurttaşın beşeriyete karşı ödevlerinin çok daha açık olduğu demokratik yüzyıllarda ise tersine, bir insan için yapılan fedakârlık nadiren görülür. Beşeriyetle duyulanım bağı yayılır ve genişler.

Demokratik halklarda yeni aileler durmaksızın yoktan var olurlar, yeni olmayanlar da durmaksızın zayıflarlar ve geriye kalan tüm ailelerin de koşulları değişir. Zamanın dokusu her an zedelenir ve kuşakların izleri silinir. Bizden önce var olanları kolaylıkla unuturuz ve bizden sonra geleceklerle ilgili de hiçbir fikrimiz olmaz. Sadece bize en yakın olanlar bizi ilgilendirir.

Her bir sınıf diğerlerine yakınlaştığından ve bunlar birbirlerine karıştıklarından, bu sınıfların üyeleri de birbirlerine kayıtsız ve adeta yabancı olurlar. Aristokrasi tüm yurttaşları, köylüden krala kadar uzanan uzun bir zincirle birbirlerine bağlamıştı; demokrasi ise bu zinciri koparır ve her bir halkayı bir yana koyar.

Koşullar eşitlendikçe, hemcinslerinin kaderleri üzerinde önemli bir etki de bulunmak için ne yeterli zenginliğe ne de yeterli kudrete sahip olan ama buna karşılık kendi kendisine yetmek için yeterli bilgiyi ve serveti elde eden veya koruyan çok sayıda bireyle karşılaşılır. Bu kişiler kimseye bir şey borçlu değildirler, adeta kimseden bir şey beklemezler. Kendilerini yahtarak düşünmeye alışırlar ve kaderlerinin tamamıyla kendi elleri arasında olduğuna inanırlar.

Böylelikle demokrasi sadece her bir insana atalarını unutturmaz, aynı zamanda torunlarını da ondan saklar ve onu çağdaşlarından ayırır. Demokrasi insanı durmaksızın kendisine doğru yönlendirir ve nihayetinde onu tamıyla kendi vicdani yalnızlığının içine kapatır.

BİREYCİLİK NASIL BAŞKA BİR ÇAĞDAN DEĞİL DE, DEMOKRATİK DEVRİMDEN ÇIKARKEN DAHA ÖNEMLİ HALE GELİR?

İnsanların birbirlerinden yalıtılmalarının ve buradan çıkan egoizmin en fazla dikkat çektiği an, özellikle demokratik bir toplumun, bir aristokrasinin ykıntuları üzerinde kendisini kurmayı bitirdiği andır.

Bu toplumlar çok sayıda bağımsız yurttaşı içlerinde barındırmazlar; genellikle her zaman daha dün bağımsızlığını elde etmiş ve yeni iktidardan sarhoş olmuş insanlarla doludurlar. Bu kişiler kendi güçlerine aşırı düzeyde güvenirler ve bundan sonra hemcinslerinin yardımına ihtiyaç duyabileceğini tahayyül etmeksizin, sadece kendilerini düşündüklerini göstermekten çekinmezler.

Bir aristokrasi ancak uzun bir mücadeleden sonra yenilir ve bu mücadele boyunca farklı sınıflar arasında amansız düşmanlıklar kışkırtılır. Bu tutkular galibiyetle ayakta kalır ve aristokrasinin yerine geçen demokratik karmaşanın içinde bunların izleri takip edilebilir.

Yıkılan hiyerarşide en üst düzeyde olan yurttaşlar eski ihtişamlarını hemen unutamazlar; uzun zaman boyunca yeni toplumun içinde kendilerini yabancılar gibi düşünürler. Bu toplumun onların eşiti haline getirdiği tüm insanları zalimler olarak görürler ve onların kaderleriyle duygudaş olamazlar. Kendilerinin eski eşitlerini artık görmezler ve kendilerini onlarla müşterek bir kadere bağlı olarak hissetmezler. Diğerleriyle arasına mesafe koyan her bir kişi o halde yalnızca kendi kendisiyle ilgilenmeye mecbur olduğunu düşünür. Tersine, önceden toplumsal tabakaların en altında bulunanlar ise apansız bir devrimle ortalama bir düzeye erişir ve sadece yeni kazandıkları bağımsızlığın tadını bir çeşit mahrem tedirginlikle çıkarırlar. Bu insanlar eğer etraflarında, eskiden kendilerinden üstün olan bi-

rilerini görürlerse, onlara zafer ve korku dolu bakışlarla bakarlar ve onlardan uzaklaşırlar.

O halde yurttaşların birbirlerinden izole olmaya en yatkın oldukları dönem, alışıldığı üzere demokratik toplumların başlangıç dönemidir.

Demokrasi insanları diğerlerine yaklaşmamaya iter; demokratik devrimler ise onları birbirlerinden kaçmaya yönlendirir ve onların eşitliğin içinde eşitsizliğin doğurmuş olduğu düşmanlıkları sürdürmelerine neden olur.

Amerikalıların büyük avantajı, demokratik devrimlerden zarar görmeksizin demokrasiye ulaşmaları ve eşit hale gelmek yerine eşit olarak doğmala-rıdır.

AMERİKALILAR ÖZGÜR KURUMLARLA BİREYCİLİĞE KARŞI NASIL SAVAŞIRLAR?

Doğası gereği korkak olan despotizm, kendi kalıcılığının en güvenilir teminatını insanların birbirlerinden tecrit edilmelerinde görür ve insanları tecrit etmeye olağan olarak özen gösterir. Egoizm kadar onun hoşuna giden başka bir beşerî kusur yoktur. Bir despot tebaasının kendisini sevmemesini bağışlar, yeter ki onlar birbirlerini sevmesinler. Onlardan devleti yönetmeye yardım etmelerini istemez; onların sadece kendi kendilerine yönetmeyi istememeleri yeterlidir. Despot, müşterek refahı sağlamak için güçlerini birleştirmeye çalışan kişileri gürültücü ve tedirgin kişiler olarak adlandırır; kavramın doğal anlamını değiştirerek, tamamıyla kendi içlerine kapanan kişileri ise iyi yurttaşlar olarak tanımlar.

Böylelikle despotizmin doğurduğu kusurlar tam da eşitliğin kolaylaştırdığı kusurlardır. Bu iki şey ölümcül bir biçimde birbirlerini tamamlar ve birbirlerine yardım ederler.

Eşitlik insanları birbirine bağlayan müşterek bağı oluşturmaksızın onları yan yana yerleştirir. Despotizm insanlar arasındaki engelleri kaldırarak onları birbirlerinden ayırır. Eşitlik insanları hemcinslerini düşünmemeye iter ve despotizm ise kayıtsızlığı adeta bir kamusal erdem haline getirir.

Tüm zamanlarda tehlikeli olan despotizm o halde bilhassa demokratik yüzyıllarda korkulacak bir şeydir.

Bu yüzyıllarda insanların belirli bir özgürlük ihtiyacına sahip olduklarını görmek kolaydır.

Yurttaşlar kamusal meselelerle meşgul olmaya mecbur kaldıklarında, zorunlu olarak kendi bireysel menfaat alanlarından çıkarlar ve zaman zaman başkalarının görüşlerine başvururlar.

Ortak konular müştereken ele alındığı anda, her bir kişi başta sandığı gibi hemcinslerinden o kadar da bağımsız olmadığını ve onların desteğini kazanmak için sık sık onlarla işbirliği yapması gerektiğini fark eder.

Halk hükümet ettiği zaman, kamusal hayırhahlığın değerini hissetmeyen ve kendileriyle birlikte yaşamak zorunda olduğu kişilerin saygısını ve sevgisini kendisine çekerek onları kendisine bağlamaya çalışmayan kimse olmaz.

Böylece insanların gönüllerini kaplayan ve onları birbirlerinden ayıran birçok tutku ruhun derinliklerine doğru geri çekilmek ve burada saklanmak zorunda kalır. Kibir dağılır; küçümseme gün yüzüne çıkmaya cesaret edemez. Egoizm kendisinden korkar hale gelir.

Özgür bir hükümetin yönetimi altında çoğu kamusal görev seçime bağlıdır ve gönül yücelikleri veya endişeli istekleriyle özel yaşamlarına sıkışmış olan insanlar her gün kendilerini çevreleyen kişilerden uzak kalamayacaklarını hissederler.

Bu nedenle bu insanların hevesle hemcinslerini düşündükleri ve kendi kendilerini unutmakta adeta bir menfaat gördükleri olur. Bu noktada, bir seçimin doğurduğu tüm entrikalar, adayların genellikle kullandıkları utanç verici yöntemler ve onların düşmanlarının cevap olarak yaptıkları iftiralar, bunların hepsiyle bana karşı çıkılabileceğini biliyorum. Bunlar düşmanlıklar için vesiledirler ve seçimler ne kadar daha sık olarak yapılırsa o kadar çok meydana gelirler.

Tüm bu kötülükler kuşkusuz önemlidirler, ama bunlar geçicidirler, oysa bunlarla birlikte ortaya çıkan iyilikler kalıcıdır.

Seçilme arzusu belli insanları geçici olarak birbirleriyle savaş yapmaya itebilir; ama yine bu istek uzun vadede tüm insanları karşılıklı olarak birbirlerine destek vermeye yönlendirir. Bir seçimin rastlantı sonucu iki dostu böldüğü olsa da, seçim sistemi daimi bir biçimde, birbirlerine tamamiyle yabancı olarak kalabilecek olan çok sayıda yurttaşı yakınlaştırır. Özgürlük tekil düşmanlıklar yaratır, ama despotizm genel kayıtsızlığı doğurur.

Amerikalılar eşitliğin doğurduğu bireyciliğe karşı özgürlükle savaştılar ve kazandılar.

Amerikalı yasa koyucular, demokratik zamanlarda siyasal teşekkül için çok doğal ve ölümcül olan bir hastalığı iyileştirmek için ulusun bütününe kendi kendisini temsil imkânı vermenin yeterli olacağına inanmıyorlardı. Onlar, yurttaşların birlikte eyleme olanaklarını sınırsız olarak arttırmak ve birbirlerine bağlı olduklarını her gün onlara hissettirmek amacıyla ülkenin her bir kısmında siyasal yaşamı olanaklı kılmanın uygun olacağını düşünüyorlardı.

Amerikalılar bilgece davrandılar.

Bir ülkenin genel meseleleri sadece önde gelen yurttaşları ilgilendirir. Bu

yurttaşlar da yalnızca arada sırada aynı yerlerde toplanırlar ve hemen sonra da birbirlerini gözden yitirdiklerinden, onlar arasında kalıcı bağlar kuramaz. Ama bir kantona özgü meselelerin burada ikamet eden insanlar tarafından çözülmesi söz konusu olduğunda, bu bireyler her zaman birbirleriyle bağlantıda kalırlar ve adeta birbirlerini tanımak ve birbirlerinden hoşlanmak zorundadırlar.

Bir insanı devletin kaderiyle ilgilenmesi için özel yaşamından çıkarmak çok zordur, çünkü bu kişi devletin kaderinin kendi alın yazısı üzerinde yapabileceği etkiyi güçlkle anlar. Ama ona arazisinin sınırından bir yol geçmesi önerildiğinde, bu kişi, bu önemsiz kamusal mesele ile kendi önemli özel meseleleri arasında bir ilişki olduğunu ilk bakışta görecektir ve burada tekil menfaat ile genel menfaati birleştiren sıkı bağı, kendisine gösterilmeye gerek kalmaksızın keşfedecektir.

O halde, Amerikalılar yurttaşları önemli meseleleri yönetmeye terk etmek yerine, onları kendi önemsiz meseleleriyle görevlendirerek, onların kamusal iyile ilgilenmelerini sağlamış olurlar ve böylelikle de onlara bu iyiliği üretmek için durmaksızın birbirlerine ihtiyaç duyduklarını gösterirler.

Göz alıcı eylemlerle bir halkı bir anda kendimize çekebiliriz; ama bizi çevreleyen nüfusun sevgisini ve saygısını kazanmak için, önemsiz ve yorucu hizmetlere, zor görevlere uzun süre vekâlet etmek, daimi bir hayırhah tavırla ve kendi menfaatini düşünmemeye ün salmış olmak gerekir.

Çok sayıda yurttaşın komşularının ve yakınlarının duygulanımlarına değer vermesine neden olan yerel özgürlükler o halde insanları, tüm farklı güdülerine rağmen, birbirlerine doğru durmaksızın iter ve onları birbirlerine yardım etmeye zorlar.

Birleşik Devletler'de en varlıklı yurttaşlar halktan izole olmamaya büyük özen gösterirler. Hatta tersine, durmaksızın onlara yaklaşırlar, onları memnuniyetle dinlerler ve her gün onlarla iletişim kurarlar. Demokrasilerdeki zenginlerin her zaman yoksullara ihtiyaç duyduklarını ve demokratik zamanlarda yoksullarla, onlara iyilik yaparak değil de, ancak doğru tavırlarla bir bağ kurulabileceğini bilirler. Koşulların farklılığını gözler önüne seren böyle bir iyiliğin büyüklüğü, bundan faydalanan kişilerde gizemli bir kızgınlık uyandırır; ama davranışların yalınlığının neredeyse karşı konulmaz bir çekiciliği vardır. Onların yakın tavırları insanları büyüler ve hatta nezaketsiz hareketleri bile insanları gücendirmez.

Fakat bu hakikatin zenginlerin zihnine nüfuz etmesi bir anda olmaz. Demokratik devrim devam ettiği sürece zenginler buna olağan olarak direnirler ve bu devrim sona erdikten sonra da bu hakikati hemen kabul etmezler. Halk için faydalı olmaya memnuniyetle razı olurlar ama halkla aralarına özenle mesafe koymaya devam etmek isterler. Bunun yeterli olduğunu düşü-

nürler ama yanılırlar. Kendilerini çevreleyen nüfusun gönlünü hoş tutmaksızın onlar da yok olacaklardır. İnsanların onlardan talep ettiği şey onların maddi fedakârlık yapmaları değildir; kibirlerini feda etmeleridir.

Birleşik Devletler'de zenginliği artırma ve halkın ihtiyaçlarını tatmin etme yollarını icat etmekten bitkin düşmeyen tahayyül yokmuş gibi görünür. Her bir kantonun en aydın sakinleri, müşterek refahı arttırmaya yarayacak gizli yenilikleri keşfetmek için durmaksızın kendi bilgilerini seferber ederler. Bu tür keşifler yaptıkları zaman ise bunları kitleye sunmak için acele ederler.

Amerika'da hükümet edenlerin gösterdikleri kusurları ve zayıflıkları yakından incelediğimizde, halkın artan refah düzeyine şaşırırız ve yanılmış oluruz. Amerikan demokrasisini geliştirenler seçilmiş olan üst düzey görevliler değildir; bu görevliler tam da seçildikleri için Amerikan demokrasisi gelişir.

Amerikalıların yurtseverliğinin ve tüm yurttaşların rahatlığı için her bir Amerikalının gösterdiği büyük çabanın hiç gerçekçi olmadığını düşünmek haksızlık olur. Her ne kadar kişisel menfaat, diğer yerlerde olduğu gibi, Birleşik Devletler'de de beşeri eylemlerin çoğunu yönlendirse de, bunların hepsi bu menfaate göre düzenlenmez.

Amerikalıları kamusal meselelerde önemli ve hakiki fedakârlıklar yaparken gördüğümü söylemek zorundayım. Amerikalıların ihtiyaç olduğunda birbirlerine sadık bir biçimde destek olmaktan neredeyse hiçbir zaman geri durmadıklarını yüzlerce defa gözlemledim.

Birleşik Devletler'in sakinlerinin sahip oldukları özgür kurumlar ve böylesine çok kullandıkları siyasal haklar, durmaksızın ve binlerce farklı biçimde her bir yurttaşa toplum içinde yaşadığını hatırlatır. Bunlar yurttaşın zihnini her an şu fikre doğru yönlendirir: Hemcinslerine faydalı olmak, insanın menfaati kadar ödevidir de. İnsanın hemcinslerine kin beslemek için özel bir nedeni de olmadığından, –çünkü asla diğerlerinin kölesi veya efendisi olmamıştır– onun vicdanı kolayca hayırhahlığa doğru meyleder. İnsan önce zorunluluk nedeniyle genel menfaatle ilgilenir ve sonra ise isteyerek; bu hesaplı yönelimi ise bir güdü olur ve diğer yurttaşların iyiliği için çalışa çalışa nihayetinde onlara hizmet etme alışkanlığını ve zevkini kazanır.

Fransa'da çok sayıda insan koşulların eşitliğini birincil bir kötülük olarak, siyasal özgürlüğü ise ikincil bir kötülük olarak düşünür. Bunlardan birisine boyun eğmeye mecbur kaldıkları zaman, en azından diğerinden kurtulmaya çalışırlar. Oysa bana kalırsa, eşitliğin ürettiği kötülüklerle mücadele etmek için sadece tek bir etkili çare vardır: O da siyasal özgürlüktür.

AMERİKALILARIN SİVİL YAŞAMDA KAMUSAL ÖRGÜTLENMELERİ KULLANMASI ÜZERİNE

Kendisi yardımıyla insanların birçoğunluk despotizmine veya krallık iktidarının saldırılarına karşı savunmaya çalıştıkları siyasal örgütlerden hiç bahsetmek istemiyorum. Bu konuyu başka bir yerde zaten ele almıştım.¹ Eğer her bir yurttaş, bireysel olarak zayıf olduğu ve sonuç olarak özgürlüğünü tek başına koruyamaz hale geldiği ölçüde, kendisini korumak için hemcinsleriyle birleşmeyi başaramazsa, tiranlığın eşitlikle birlikte zorunlu olarak güçleneceği açıktır. Burada sivil yaşamda biçimlenen örgütlenmeler söz konusudur ve bu örgütlenmeler siyasal değildir.

Birleşik Devletler'de var olan siyasal örgütlenmeler, tüm örgütlenmelerin birlikte sunduğu devasa tablonun içinde sadece bir ayrıntıyı oluştururlar.

Amerikalılar tüm dönemlerde, tüm koşullar altında, tüm eğilimler karşısında durmaksızın birleşirler. Onların sadece herkesin iştirak ettiği ticari ve endüstriyel örgütlenmeleri yoktur; aynı zamanda birçok farklı türde örgütlenmeleri de vardır: dinsel, ahlâki, ağırbaşlı, önemsiz, geniş kapsamlı ve dar kapsamlı, devasa ve çok küçük örgütlenmeler. Amerikalılar kutlama yapmak için, meslek okulları kurmak için, binalar ve kiliseler inşa etmek için, kitapları yaymak için, yeryüzünün bir diğer ucuna misyonerler göndermek için örgütlenirler. Bu yolla hastaneler, cezaevleri ve okullar yaratırlar. Nihayetinde bir hakikati açıklığa kavuşturmak veya önemli bir örnekten hareketle belli duyguları geliştirmek söz konusu olduğunda, yine örgütlenirler. Yeni bir girişimin tepesinde Fransa'da hükümeti ve İngiltere'de ise önemli bir soylu kişiyi görürsünüz; Birleşik Devletler'de ise bu yerde bir örgüt vardır.

1 *Amerika'da Demokrasi* I'de İkinci Kısım, IV. Bölüme bakınız – ç.n.

Amerika'da önceden hiçbir fikrimin olmadığını itiraf ettiğim çok çeşit örgütlenmeyle karşılaştım. Çok sayıda insanın müşterek bir amaca odaklanmalarını ve isteyerek bu amacın peşinden koşmalarını sağlayan Birleşik Devletler sakinlerinin bu sınırsız becerilerine hayran kaldım.

Amerikalıların yasalarının bir kısmını ve usullerinin çoğunu aldıkları İngiltere'yi gezdim ve bana öyle geliyor ki İngilizler örgütlenmeyi böylesine sebatkâr ve böylesine becerikli biçimde kullanmaktan çok uzaktalar.

İngilizler tek başlarına sık sık çok önemli şeyleri başarırlar, oysa Amerikalılar, kendileri için bir araya geldikleri küçük girişimlerle pek ilgilenmezler. İngilizlerin örgütlenmeyi kuvvetli bir eyleme yöntemi olarak gördükleri açıktır; oysa Amerikalılar örgütlenmeyi eyleyebilmeleri için tek yöntem olarak görüyor gibidirler.

Böylelikle günümüzde yeryüzünün en demokratik ülkesinde insanlar, ortak isteklerini müşterek olarak takip etme becerisini çok fazla geliştirir ve çok sayıda konuda bu yeni tekniği uygularlar. Bu tamamen bir rastlantı mıdır yoksa aslında örgütlenmeler ile eşitlik arasında zorunlu bir ilişki mi vardır?

Aristokratik toplumlar kendi başlarına hiçbir şey yapamayan bireyler topluluğunun yanında, her zaman çok kudretli ve çok zengin olan az sayıda yurttaşı barındırırlar. Bu yurttaşlardan her biri tek başına önemli girişimlerde bulunabilir.

Aristokratik toplumlarda insanların eylemek için bir araya gelme ihtiyaçları yoktur, çünkü bu insanlar bütünden tam olarak ayrılmışlardır.

Her bir zengin ve kudretli yurttaş burada, kendisine bağımlı olan ve onun tasarılarının gerçekleşmesine katkıda bulunan kişilerden oluşan daimi ve zorunlu bir örgütün lideri gibidir.

Demokratik halklarda ise tersine tüm yurttaşlar bağımsız ve zayıftırlar; kendi başlarına neredeyse hiçbir şey yapamazlar ve onların hiçbirisi hemcinslerini kendisine yardımda bulunmaya zorlayamaz. O halde özgürce birbirlerine yardım etmeyi öğrenmezlerse hepsi de güçsüz hale gelir.

Eğer demokratik ülkelerde yaşayan insanlar siyasal amaçlarla birleşme hakkına ve zevkine sahip olmasalardı, onların bağımsızlığı önemli tehlikelerle karşılaşsa da, onlar uzun zaman boyunca zenginliklerini ve bilgilerini koruyabileceklerdir; oysa eğer gündelik yaşamda örgütlenme alışkanlığını hiç elde edemezlerse, bizzat medeniyetin kendisi risk altında olacaktır. İçinde her bir kişinin, önemli şeyleri tek başına yapma kuvvetini kaybettiği ve üstelik bunları müşterek olarak yerine getirme becerisini de kazanamadığı bir halk yakın zamanda barbarlığa doğru geri dönebilecektir.

Maalesef örgütleri demokratik halklar için böylesine zorunlu hale getiren bu toplumsal durum, diğer tüm halklardan daha çok demokratik halklarda bu örgütlerin oluşumunu güç hale getirir.

Bir aristokrasinin birkaç üyesi örgütlenmek istediğinde, bunu yapmayı kolayca başarır. Onlardan her birisi toplum üzerinde önemli bir güce sahip olduğundan, örgütün üyelerinin çok sayıda olmasına gerek yoktur. Üyeler az sayıda olduğunda ise, onların birbirlerini tanımaları, anlamaları ve değişmez kurallar oluşturmaları çok kolay olur.

Bu kolaylık, örgütün bir kuvvete sahip olması için örgüt üyelerinin her zaman çok sayıda olması gerektiği demokratik uluslarda geçerli değildir.

Çağdaşım olan çok sayıda kişinin bunu sıkıntılı bir durum olarak görmediğini biliyorum. Bu kişiler, yurttaşların daha zayıf ve daha kabiliyetsiz oldukları ölçüde, hükümetin de, bireylerin yapamadıkları şeyleri toplumun yapmasını sağlaması için daha usta ve daha aktif hale gelmek zorunda olduğunu iddia ederler. Bunu söyleyerek sorunu çözdüklerini zannederler. Ama ben onların yanıldığını düşünüyorum.

Bir hükümet en önemli birkaç Amerikan örgütlenmesinin yerini tutabilecektir ve Birlik'in içinde birçok tikel eyalet bunu zaten yapmışlardır. Ama hangi siyasal iktidar, Amerikalı yurttaşların her gün örgütler aracılığıyla giriştikleri sayısız küçük girişimle yeterli düzeyde ilgilenilebilecektir?

İnsanın yaşamında en müşterek ve en zorunlu olan şeyleri gittikçe daha fazla kendi başına üretebileceği zamanın yaklaştığını öngörmek kolaydır. Toplumsal kuvvetin görevi o halde durmaksızın artacaktır ve onun çabaları bu görevin alanını her gün daha da genişletecektir. Bu kuvvet ne kadar çok örgütlenmelerin yerine geçerse, örgütlenme fikrini kaybeden kişiler de o kadar çok bu kuvvetin kendisine yardım etmesine ihtiyaç duyacaktır: Bunlar birbirlerini sürekli tetikleyen neden ve sonuçlardır. Kamusal idare nihayetinde, bir yurttaşın yalnız başına yeterli olamadığı tüm ticari meselelerin yönetimini mi üstlenecektir? Arazi mülkiyetinin aşırı düzeyde parsellere bölünmesi sonucunda toprak sınırsız biçimde farklı kişiler arasında paylaşılırsa ve sadece çiftçi örgütlenmeleri tarafından işlenebilecek hale gelirse, hükümet liderinin devlet yönetimini terk edip, toprağın sürülmesi için buraya mı gelmesi gerekecektir?

Eğer hükümet her yerde örgütlenmelerin yerine geçerse, demokratik bir halkın ahlâkı ve idraki, tıpkı ticareti ve üretimi gibi büyük tehlikelerle karşı karşıya kalacaktır.

Sadece insanların karşılıklı eylemleriyle, duygular ve fikirler kendilerini yeniler, vicdan büyür ve beşerî zihin gelişir.

Bu eylemlerin demokratik ülkelerde neredeyse geçersiz olduklarını göstermiştim. O halde bunları suni biçimde yaratmak gerekir. Bunu yapabilecek olanlar da sadece örgütlenmelerdir.

Bir aristokrasinin üyeleri yeni bir fikri kabul ettikleri veya yeni bir duyguyu fark ettikleri zaman, bunları içinde bulundukları büyük kürsüde ade-

ta kendilerinin yanma yerleştirirler ve böylelikle kitlenin dikkatine sundukları tüm bu yeni şeyleri, kendilerini çevreleyen herkesin zihnine veya gönlüne kolaylıkla takdim ederler.

Demokratik ülkelerde ise yalnızca toplumsal kuvvet bu biçimde etkileme olanağına doğal olarak sahiptir, ama onun etkisinin her zaman yetersiz ve genellikle de tehlikeli olduğunu görmek kolaydır.

Bir hükümet, ancak her türlü endüstriyel girişimi yöneterek, büyük bir halkın duygularını ve fikirlerinin devinimini sağlamakta ve onların ihtiyaçlarını tek başına gidermekte yeterli olabilecektir. Bu yeni yola girmek için siyasal alandan çıkmayı denediği anda ise, istemese de, katlanılmaz bir tiranlık burada yerleştirecektir. Çünkü bir hükümet yalnızca belli kuralları dikte almayı bilir, desteklediği duygular ile fikirleri dayatır ve tavsiyeleri kurallardan ayırma konusunda hep güçlük çeker.

Eğer hükümet hiçbir şeyi yerinden oynatmamanın kendi yararına olacağına inanırsa, daha da kötüsü olacaktır. Böylelikle o hareketsiz kalacaktır ve kendisini iradi bir uykuyla hantallığa teslim edecektir.

O halde hükümetin tek başına eylememesi zorunludur.

Demokratik halklarda, koşulların eşitliğinin yok ettiği kudretli bireylerin yerini almak zorunda olan şey örgütlenmelerdir.

Birleşik Devletler'in sakinlerinin çoğu, dünyada meydana getirmek istedikleri bir duyguyu veya bir fikri fark eder etmez, birbirlerini ararlar ve birbirlerini bulduklarında ise hemen bir birlik oluştururlar. O andan itibaren, konuşarak ve birbirlerini dinleyerek eylemleri örnek teşkil eden bu kişiler, izole bireyler değillerdir, uzaktan görünür olan bir kuvvet oluştururlar.

Birleşik Devletler'de yüz bin insanın, alkollü içki kullanılmasına hep birlikte karşı çıktığım ilk defa duyduğumda, bu bana ciddi olmaktan çok bir şaka gibi göründü ve başlangıçta böylesine ılımlı yurttaşların neden aile toplantılarında su içmekle yetinmediklerini anlayamadım.

Sonunda alkol bağımlılığının onların etraflarında neden olduğu olaylardan rken bu yüz bin Amerikalının aslında kanaatkrlığı savunmak istediklerini anladım. Bu insanlar, sıradan yurttaşlara şatafatı hor görmeyi telkin etmek amacıyla onlarla aynı biçimde giyinmiş olan önemli bir soylu gibi hareket ediyorlardı. Eğer bu yüz bin insan Fransa'da yaşasaydı, krallığın tüm toprakları üzerinde meyhanelerin gzetlenmesini talep etmek için onların her birisinin hükümete bireysel olarak başvurması gerekecekti.

Bana göre Amerika'nın entelektüel ve ahlâki örgütlerinden daha fazla biçimde dikkat edilmesi gereken başka örgütler yoktur. Amerikalıların siyasal ve endüstriyel örgütlenmeleri kolaylıkla fark edilirler, ama diğerleri dikkatimizden kaar. Bunları keşfettiğimizde de, yanlış anlarız, çünkü bizde buna benzer hiçbir şey yoktur. Fakat, Amerikan halkı için bu örgütlenmelerin, si-

yasal ve endüstriyel örgütlenmeler kadar ve belki de onlardan daha fazla zorunlu olduğunu kabul etmemiz gerekir.

Demokratik ülkelerde, örgütlenme bilimi temel bilimdir; diğer her şeyin ilerlemesi bunun ilerlemesine bağlıdır.

Beşerî toplumları yöneten yasalar arasında, diğer yasalardan daha kesin ve daha açık görünen bir yasa vardır. İnsanların medeni kalmaları veya böyle olmaları için, koşulların eşitliğinin yayılmasına paralel olarak onların arasında örgütlenme sanatının gelişmesi ve mükemmelleşmesi gerekir.

ÖRGÜTLER İLE GAZETELERİN İLİŞKİSİ ÜZERİNE

İnsanlar birbirlerine sağlam ve kalıcı bir biçimde bağlı olmadıklarında, müşterek olarak eyleyen çok sayıda insan da var olmaz. Bunun için her bir kişinin, kendi çabalarını diğerlerinin çabalarıyla iradi olarak birleştirmesinin kendi menfaati olduğuna ve onlarla işbirliğinin zorunlu olduğuna ikna edilmesi gerekecektir.

Bu ise bilindiği üzere ancak bir gazetenin yardımıyla kolaylıkla yapılabilir. Aynı anda binlerce zihne aynı düşünceyi aşılayabilecek olan sadece gazeteler vardır.

Bir gazete, peşinden koşmayı gerektirmeyen bir danışmandır; özel meseleleriniz konusunda sizin dikkatinizi dağıtmaksızın kendi kanaatini size bildirir ve her gün size kısa bir biçimde müşterek meselelerden bahseder.

O halde gazeteler, insanlar daha eşit ve bireycilik de daha korkutucu olduğu ölçüde daha zorunlu olurlar. Onların sadece özgürlüğü garanti altına almaya hizmet ettiklerine inanmak gazetelerin değerini düşürmek olurdu. Gazeteler medeniyeti korurlar.

Demokratik ülkelerde gazetelerin yurttaşları genellikle fazla düşüncesiz girişimlerde bulunmaya ittikleri yadsınamaz, ama eğer hiçbir gazete var olmasaydı, neredeyse hiçbir müşterek eylem de olmayabilirdi. O halde onların neden oldukları kötülük, çare buldukları kötülükten daha azdır.

Bir gazetenin etkisi sadece çok sayıda insana aynı amacı telkin etmek değildir; gazete insanların tasarladıkları amaçları müştereken yerine getirme yollarını da onlara sağlar.

Aristokratik bir ülkede ikamet eden önemli yurttaşlar birbirlerini uzaktan ayırt ederler ve güçlerini birleştirmek isterlerse, çok sayıda kişiyi arkalarından sürükleyerek, birbirlerine doğru yürürler.

Tersine demokratik ülkelerde, örgütlenme isteği veya ihtiyacı duyan çok sayıda insanın bunu yapamadığı olur; çünkü her bir kişi çok küçük olduğu ve kitlenin içinde kaybolduğu için, insanlar birbirlerini göremezler ve birbirlerini nerede bulacaklarını bilemezler. Onlardan her birisine aynı anda ama ayrı ayrı kendisini sunan duygu veya fikirleri gözler önüne seren bir gazete ortaya çıkar. Böylelikle hepsi derhal bu ışığa doğru yönelir ve uzun zamandır birbirini arayan yolunu şaşırmış bu zihinler nihayetinde birbirlerini bulup, birleşirler.

Gazete insanları birbirlerine yaklaştırır ama onları birlikte tutmak amacıyla onlar için zorunlu olmaya da devam eder.

Demokratik bir halkta bir örgütlenmenin kudretli olabilmesi için, çok sayıda insanı içermesi gerekir. Bir örgütlenmeyi oluşturan kişiler geniş bir alan üzerine yayılmıştır ve her biri ikamet ettiği yerde, sınırlı geliriyle ve kendisi için gerekli çok sayıda ihtiyacıyla alıkonulmuş durumdadır. Onların birbirlerini görmeksizin her gün aralarında iletişim kurma ve toplanmaksızın birlikte ilerleme yöntemine ihtiyaçları vardır. Bu nedenle demokratik örgütler gazeteler olmaksızın hiçbir şey yapamazlar.

O halde örgütlenmeler ile gazeteler arasında zorunlu bir ilişki vardır: Gazeteler örgütleri oluştururlar ve örgütler de gazeteleri. Eğer koşullar eşitlendiği ölçüde örgütlenmelerin çoğaldığını söylemek doğruysa, örgütlenmelerin sayısının arttığı ölçüde gazetelerin sayısının arttığı da daha az kesin değildir.

Böylelikle Amerika dünyada çok sayıda örgütlenmeye ve çok sayıda gazeteyle aynı anda sahip olan bir ülkedir.

Gazetelerin sayısı ile örgütlenmelerin sayısı arasındaki bu ilişki bizi, ülkede süreli yayınların durumu ve örgütlenmelerin biçimi arasındaki başka bir ilişkiyi keşfetmeye götürür ve bize, demokratik bir halkta gazetelerin sayısının, idari merkeziyetin daha az ya da daha çok olmasıyla orantılı olarak artması veya azalması gerektiğini gösterir. Çünkü demokratik halklarda, yerel iktidarların işleyişi aristokrasilerdeki gibi sadece ayrıcalıklı yurttaşlara emanet edilemez. Bu iktidarlara ya yürürlükten kaldırmak veya çok sayıda insanın bunların gereklerini yerine getirmesini sağlamak gerekir. Bu kişiler, ülkenin bir kısmının idaresi için daimi bir biçimde yasayla kurulan hakiki bir örgütlenmeyi oluştururlar. Gündelik işlerini yürütürken bir gazetenin her gün kendilerini bulmasına ve kendilerine kamusal meselelerin ne durumda olduğunu anlatmasına ihtiyaç duyarlar. Yerel iktidarlar ne kadar çok sayıda olursa, yasanın bunların gereğini yerine getirmekle görevlendirdiği kişilerin sayısı da o kadar büyür ve bu zorunluluk kendisini ne kadar fazla hissettirirse, gazeteler de o kadar çok sayıda olur.

Amerika'da gazetelerin sayısını böylesine çok arttıran şey, basının siya-

sal özgürlüğünden ve mutlak bağımsızlığından çok idari kuvvetin olağanüstü biçimde kısımlara ayrılmasıdır. Eğer Birlik'in tüm sakinlerinin seçimiyle ilgili hakları devletin yasa koyucularını seçmekle sınırlı olsaydı, onların sadece az sayıda gazeteye ihtiyaçları olabilecekti, çünkü sadece çok önemli ve çok ender durumlarda birlikte eylemeleri gerekecekti. Ama Amerika'da büyük ulusal örgütün içinde, yasa her bir vilayette, her bir şehirde ve adeta her bir kasabada yerel idareyle ilgilenmek için küçük örgütlenmeler kurdu. Yasa koyucu bu biçimde her bir Amerikalıyı ortak bir iş konusunda diğer yurttaşlarla gündelik olarak işbirliği yapmaya zorladı ve bu yurttaşların her birinin de diğerlerinin yaptıklarını öğrenmek için bir gazeteye ihtiyacı oldu.

Ulusal tek bir temsilcisi değil de, çok sayıda küçük yerel kuvveti olan demokratik bir halkın¹ nihayetinde, içinde seçilmiş yasama meclisinin yanında merkezî idarenin var olduğu başka bir halktan daha fazla gazeteye sahip olacağını düşünüyorum. Birleşik Devletler'de günlük gazetelerin gerçekleştirdikleri olağanüstü gelişmeyi bana en iyi açıklayan şey, Amerikalılarda en önemli ulusal özgürlüğün her türden yerel özgürlükle uyumlu olmasıdır.

Fransa'da ve İngiltere'de gazetelerin sayısının artması için basın vergi yükünün yürürlükten kaldırılmasının yeterli olduğuna genellikle inanılır. Bu aslında böyle bir reformun etkisini çok abartmak anlamına gelir. Gazeteler ucuz olup olmamalarına göre değil de, çok sayıda insanın yinelenen biçimde, birbirleriyle haberleşme ve müştereken eyleme ihtiyaç duyup duymamalarına göre çoğalır veya azalır.

Gazetelerin artan kuvvetini de, genel olarak bunu açıklamak için kullanılan nedenlerden en genel olanlarıyla açıklayabildim.

Bir gazete ancak bir grup insan için müşterek bir duyguyu veya doktrini yeniden üretebildiği koşulda varlığını sürdürebilir. O halde bir gazete her zaman, tüm okuyucularının üyelerini oluşturduğu bir örgütlenmedir.

Bu örgütlenme daha az ya da daha çok belirgin, daha az ya da daha çok kapalı, daha az ya da daha çok kalabalık olabilir, ama en azından zihinlerde gazetenin hayatta kalması fikrinin var olması, onlarda bir örgütlenme niyetinin tohum olarak bulunduğunu kanıtlar.

Bu da bizi bu kısmı sona erdireceğimiz son bir tefekküre götürür.

Koşullar ne kadar çok eşitlenirse, insanlar da bireysel olarak daha fazla zayıf olurlar, kendilerini daha kolay biçimde kitlenin akımına bırakırlar ve kitlenin terk ettiği bir kanaate tek başlarına tutunmak konusunda daha fazla güçlük çekerler.

1 *Demokratik bir halk* diyorum. Aristokratik bir halkta, gazetelere çok ihtiyaç duyulmaksızın, idare çok ademimerkeziyetçi olabilir, çünkü yerel kuvvetler, tek başlarına hareket eden veya birbirlerini tanıyan ve kolaylıkla birbirlerini görüp dinleyebilen çok az sayıda kişinin elindedir.

Gazeteler örgütleri temsil ederler; diyebiliriz ki tüm okuyucularıyla diğerleri adına konuşurlar ve bireysel zayıflıklarına oranla daha kolay biçimde onları etkilerler.

Gazetelerin etkisi o halde, insanlar eşitlendiği ölçüde daha da çok artmak zorundadır.

SİVİL ÖRGÜTLENMELER VE SİYASAL ÖRGÜTLENMELER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Yeryüzünde, siyasal görüşlerinde sınırsız biçimde örgütlenme özgürlüğünü her gün sürekli olarak kullanan bir ulus vardır. Bu ulus dünyada, sivil yaşamda örgütlenme hakkını kalıcı biçimde kullanmayı tahayyül etmiş ve bu biçimde medeniyetin bahşedebileceği tüm iyilikleri elde etmeyi başarmış olan tek ulustur.

Siyasal örgütlenmenin yasak olduğu tüm halklarda sivil örgütlenme de nadiren görülür.

Bunun bir tesadüfün sonucu olması pek ihtimal dahilinde değildir, ama buradan şu sonucu çıkarmak zorundayız: Bu iki tür örgütlenme arasında doğal ve belki de zorunlu bir ilişki vardır.

İnsanlar belli bir meselede ortak menfaate tesadüfen sahip olurlar. Yönetilmesi gereken ticari bir girişim veya çözüm bulunması gereken endüstriyel bir müdahale söz konusu olduğunda, insanlar birbirleriyle karşılaşır ve birleşirler; bu biçimde örgütle yavaş yavaş içli dışlı olurlar.

Bu küçük, önemsiz ve ortak meselelerin sayısı arttığı oranda, insanlar da haberleri olmadan, önemli meseleleri müştereken yürütme yetisini daha çok kazanacaklardır.

Sivil örgütlenmeler o halde siyasal örgütlenmeleri; ama öte yandan, siyasal örgütlenmeler bilhassa sivil örgütlenmeleri geliştirir ve mükemmelleştirirler.

Sivil yaşamda her bir kişi, aslında kendi kendisine yetebildiğini sanabilir. Siyasette ise, böyle düşünmek imkânsızdır. O halde, bir halkın kamusal bir yaşamı olduğu zaman örgütlenme fikri ve isteği tüm yurttaşların zihninde her gün belirir. Bu durumda her ne kadar insanlar müştereken eylemekten

doğal olarak tiksinseler de, bir grubun menfaati için bir araya gelmeye her zaman hazır olacaklardır.

Böylelikle siyaset, örgütlenme hazzı ve alışkanlığını genelleştirir. Her zaman yalnız yaşamış olan bir yığın insanda birleşme isteğini uyandırır ve onlara bunu gerçekleştirme sanatını öğretir.

Siyaset sadece çok fazla örgütlenmeye neden olmaz, aynı zamanda çok büyük çaplı örgütlenmeler de yaratır.

Sivil yaşamda, bir menfaatin doğal olarak çok sayıda insanı müşterek bir eyleme doğru sürüklemesi nadiren görülür. Böyle bir şeyi yapmak için çok fazla hüner gereklidir.

Siyasette ise bu durum her fırsatta ve her an kendiliğinden ortaya çıkar. Zira örgütlerin değerinin kendisini açığa vurduğu yer de büyük örgütlenmelerdir. Bireysel olarak zayıf yurttaşlar öncesinde birleşerek kazanabilecekleri güçle ilgili net bir fikre sahip değillerdir; bunu anlamaları için onlara bunun gösterilmesi gerekir. Buradan şu sonuç çıkar: Birkaç kişiden çok bir kalabalığı aynı amaç için toplamak daha kolaydır. Bin kişi birleşerek elde edecekleri menfaati fark edemezken, on bin kişi bunu fark eder. Siyasette insanlar önemli girişimler için bir araya gelirler ve önemli meselelerde örgütlenmeleri kullanmaları onlara daha az önemli meselelerde birbirlerine yardım etmeleri gerektiğini pratik olarak öğretir.

Siyasal bir örgütlenme çok sayıda insanı aynı anda kendi alanlarından dışarı çıkarır. Doğal olarak yaşları, fikirleri, servetleri ne kadar farklı olursa olsun, böyle bir örgütlenme onları birbirlerine yaklaştırır ve onların birbirleriyle bağlantı kurmalarını sağlar. Bir defa insanlar bir araya geldiklerinde her zaman için bunu yapabileceklerini öğrenirler.

Insanlar ancak gelirlerinin bir kısmını tehlikeye atarak sivil örgütlenmeler oluşturabilirler. Bu tüm endüstriyel ve ticari şirketler için de geçerlidir. İnsanlar örgütlenme becerisine pek sahip olmadıklarında ve bunun temel kurallarını bilmediklerinde, ilk defa örgütlenecekleri zaman bu deneyimlerinin kendilerine pahalıya patlayacağından endişe ederler. O halde bir başarıyı takip eden tehlikelere maruz kalmaktansa kendilerini bu başarıdan mahrum bırakmayı tercih ederler. Ama kendilerine tehlikesiz görünen siyasal örgütlenmelerin parçası olmak konusunda daha az tereddüt ederler, çünkü gelirlerini riske atmak istemezler. Zira, bu örgütlenmelerde çok sayıda insan arasında düzenin nasıl sürdürüldüğünü ve herkesin aynı amaca doğru yöntemli ve uyumlu biçimde hangi usullerle yönlendirildiğini keşfetmeksizin onlara uzun süre bağlı kalamazlar. Burada kendi iradelerini diğerlerinin iradelerine tabi kılmayı ve bireysel çabalarını ise müşterek eyleme bağlı kılmayı, yani sivil örgütlenmelerde siyasal örgütlenmelerdekinden daha az zorunlu olmayan her şeyi öğrenirler.

O halde siyasal örgütlenmeler, içinde tüm yurttaşların genel örgütlenme teorisini öğrendikleri bedava okullar gibi düşünülebilir.

Siyasal örgütlenme doğrudan sivil örgütlenmenin gelişimine hizmet etme- se de, birincisini ortadan kaldırmak ikincisine de zarar verecektir.

Yurttaşlar sadece belli olaylarda örgütlendikleri zaman, örgütlenmeleri nadir ve tekil bir şey olarak görürler ve örgütlenmeyi pek az akıllarına getirirler.

Her şeyde özgürce örgütlenme hakları olduğunda ise, son kertede örgütlenmeyi, insanların amaçladıkları farklı hedeflere ulaşmak için kendisini kullanabildikleri evrensel ve adeta biricik bir yöntem olarak düşünürler. Her bir yeni ihtiyaç onlarda hemen bu fikri uyandırır. Örgütlenme becerisi böylelikle, yukarıda söylediğim gibi, temel bilim olur ve herkes bu bilimi öğrenir ve uygular.

Belli örgütlenmeler yasaklanıp, bazılarına ise izin verildiğinde, birincileri ikincilerden ayırt etmek zor olur. İnsanlar kuşkuyla hepsinden uzak dururlar ve böylelikle de herhangi bir örgütlenmeyi gözü pek ve neredeyse meşru olmayan bir girişim gibi değerlendirmeye meyilli bir kamuoyu oluşur.¹

O halde belli bir noktada sınırlandırılan örgütlenme tininin, diğer konularda aynı kuvvetli biçimde gelişemeyeceğine ve belli bir işi müşterek olarak yapmaya can atıkları için insanlara bunu yapmalarına izin vermenin yeterli olacağına inanmak sadece bir kuruntudur. Yurttaşlar her konuda örgütlenme yetisine ve alışkanlığına sahip olduklarında, hem önemli hem de önemsiz mevzularla ilgili olarak iradi biçimde örgütleneceklerdir. Ama eğer sadece önemsiz mevzularla ilgili örgütlenebilirlerse, bunu yapma istekleri ve kapasiteleri olmayacaktır. Siz de onlara ticari işleriyle müşterek olarak ilgilenme özgürlüğünü boşuna bırakmış olacaksınız; yurttaşlar kendilerine verilen hakları hiç gayret göstermeksizin kullanacaklardır ve nihayetinde yasaklı örgütlerden onları uzak tutmak konusunda bu kadar çaba gösterdikten sonra,

1 Yürütme kuvveti kendi keyfi tercihinine göre örgütlenmelere izin verdiği veya onları yasakladığında, bu durum bilhassa geçerli olur.

Yasa, belli örgütleri yasaklamakla yetindiği ve buna itaat etmeyenleri cezalandırmayı da mahkemelere bıraktığı zaman, zarar daha az olur. Her bir yurttaş böylece önceden yasanın neyi kapsadığını yaklaşık olarak bilir; adeta yargıçlardan önce kendisi yargıda bulunur ve yasaklanan örgütlenmelerden uzak durarak izin verilen örgütlenmelere doğru yönelir. Bu nedenle tüm özgür halklar, örgütlenme hakkının sınırlandırılabilirliğini düşünürler. Ama eğer yasa koyucu, hangi örgütlerin tehlikeli hangilerinin ise faydalı olduğunu belirlemekle bir kişiyi görevlendirip, onu örgütlerin kaynağını yok etmekte ve onları ortaya çıkarmakta özgür bırakırsa, kimse hangi durumda örgütlenmenin öngörüldüğünü, hangilerinde ise yasaklandığını önceden bilemeyeceğinden, örgütlenme tini tamamiyle hareketsiz kalacaktır. Bu iki yasadan birincisi sadece belli örgütlenmelere zarar verir; ikincisi ise bizzat topluma hitap eder ve onu yaralar. Yasal bir hükümetin birincisini başvurmasını anlıyorum, ama ikincisini ilan etme hakkına sahip olmasını ise hiç anlamıyorum.

yurttaşları izin verilen örgütlenmeleri oluşturmaya ikna edemediğinizde ise şaşıracaksınız.

Siyasal örgütlenmelerin yasak olduğu bir ülkede sivil örgütlenmelerin hiç var olamayacağını söylemiyorum, çünkü insanlar müşterek girişimlerde bulunmaksızın toplumda yaşayamazlar. Ama böyle bir ülkede, sivil örgütlenmelerin her zaman çok az sayıda olacağını, kuvvetsiz biçimde tasarlanacağını, beceriksiz biçimde yönetileceğini ve geniş kapsamlı hedeflere girişemeyeceğini veya bunları uygulamak istediklerinde ise başarısız olacağını düşünüyorum.

Bu durum da beni doğal olarak, siyasal konularda örgütlenme özgürlüğünün, sanıldığı kadar kamuoyunun sükuneti için tehlikeli olmadığını ve devleti belli bir dönem sarssa da, nihayetinde onu kuvvetlendireceğini düşünmeye yönlendiriyor.

Demokratik ülkelerde, siyasal örgütlenmeler, adeta devleti yönetmeye can atan tikel kuvvetleri oluştururlar. Böylelikle günümüzün hükümetleri bu tür örgütlenmelere, Ortaçağ'da kralların, hükümdarlığın vasallarına baktıkları gibi bakarlar: Onlara karşı içgüdüsel bir nefret beslerler ve her karşılaşmalarında onlarla mücadele ederler.

Tersine, günümüzün hükümetleri sivil örgütlenmelere yönelik doğal bir teveccüh gösterirler, çünkü bu örgütlenmelerin yurttaşların zihinlerini kamusal meselelere yönlendirmek yerine bunlardan uzak tutmaya hizmet ettiğini ve yurttaşları kamusal barış olmaksızın gerçekleşmeyecek projelere gittikçe daha fazla angaje ederek, devrimden caydırdığını kolayca keşfederler. Ama siyasal örgütlenmelerin olağanüstü bir biçimde sivil örgütlenmeleri çoğalttığına ve kolaylaştırdığına ve tehlikeli bir musibetten kaçarak, etkili bir ilaçtan mahrum kaldıklarına dikkat etmezler. Amerikalıların kamusal bir kanaati geçerli kılmak, bir devlet adamını hükümete taşımak veya bir başkasının elindeki kuvvetleri geri almak için özgürce ve her gün örgütlendiklerini gördüğünüzde, böylesine bağımsız insanların bir an için bile olsa bu özgürlüklerini nasıl suistimal etmediklerini anlamakta zorlanırsınız.

Öte yandan, Birleşik Devletler'de müştereken yürütülen çok sayıda endüstriyel girişimi düşündüğünüzde ve Amerikalıların dört bir yanda, en basit bir devrimin bulandırabileceği önemli ve güç hedefleri ara vermeden gerçekleştirmeye çalıştıklarını fark ettiğinizde, böylesine meşgul olan bu insanların neden devleti allak bullak etmeye girişmediklerini ve neden kendisinden fayda sağladıkları kamusal refahı yok etmediklerini kolayca anlarsınız.

Peki bunları ayrı ayrı gözlemlemek yeterli midir? Aslında bunları birbirine bağlayan gizli bağı keşfetmek gerekmez mi? Tüm eyaletlerde farklı kanatlerdeki ve farklı yaşlardaki Amerikalılar her gün genel örgütlenme hazzını siyasal örgütlenmelerden alırlar ve bunu kullanmaya alışırlar. Burada bir-

birlerini kalabalık içinde görürler, birbirleriyle konuşurlar, birbirlerini dinlerler ve her çeşit girişim konusunda müştereken birbirlerini teşvik ederler. Ardından buradan kazandıkları mefhumları sivil yaşama taşırlar ve bunları binlerce defa kullanırlar.

O halde Amerikalılar tehlikeli bir özgürlükten faydalanarak, özgürlüklerin tehlikelerini daha az korkutucu hale getirme sanatını öğrenirler.

Eğer bir ulusun varoluşunda belli bir anı seçersek, siyasal örgütlenmelerin devleti alt üst ettiğini ve endüstriyi kilitlediğini kanıtlamak kolay olur; ama eğer bir halkın yaşamını bütün olarak ele alırsak, siyasal konularda örgütlenme özgürlüğünün yurttaşların rahatlığı için ve hatta sükûneti için faydalı olduğunu göstermek belki daha kolay olacaktır.

Bu eserin ilk kısmında şunu söyledim: “Sınırsız örgütlenme özgürlüğü baskın özgürlüğüyle karıştırılmamalıdır. Bir tanesi diğerinden hem daha az zorunludur hem de daha çok tehlikelidir. Bir ulus kendi egemenliğini sürdürmek için örgütlenme özgürlüğüne sınırlandırmalar getirebilir. Hatta kimi zaman varlığını sürdürmek için ulusun bunu yapması gerekir.” Biraz ilerisinde ise şunları ekledim: “Siyasal konularda sınırsız özgürlüğün bir halkın sahip olacağı tüm özgürlükler arasında nihai özgürlük olduğunu gizleyemeyiz. Bu özgürlük halkı anarşiye sürüklemese de, adeta onu her an anarşinin yakınında tutacaktır.”

Yani bir ulusun siyasal konularda mutlak örgütlenme hakkını yurttaşlara tanıma konusunda her zaman için egemen olduğunu savunmuyorum ve aynı zamanda hiçbir ülkede ve hiçbir çağda örgütlenme özgürlüğüne sınırlandırmalar getirilmemesini de makul bulmuyorum.

Bir halk, eğer belirli sınırlar içinde örgütlenme hakkını tanımazsa, kendi içinde barışı sürdüremeyecek, yasalarına saygı gösterilmesini sağlayamayacak ve kalıcı bir hükümet kuramayacaktır. Bu türden lütuflar kuşkusuz çok değerlidir ama bir ulusun bunları elde etmek veya korumak için bazı katı ve geçici sınırlandırmalara katlanması gerektiğini, ancak ulusun bu lütufların neye mal olduğunu tam olarak bilmesinin de iyi olduğunu düşünüyorum.

Bir insanın yaşamını kurtarmak için, bir kolunu kesmeyi anlıyorum; ama bunu yaparken, bu kişinin kolunu kaybetmeden önceki kadar becerikli olacağını iddia edilmesini hiç anlamıyorum.

AMERİKALILAR DOĞRU ANLAŞILMIŞ MENFAAT ÖĞRETİSİYLE NASIL BİREYCİLİĞE KARŞI MÜCADELE EDERLER?

Dünya az sayıdaki kudretli ve zengin birey tarafından yönetildiğinde, bu kişiler, insanların ödevleriyle ilgili yüce fikirlere sahip olmayı seviyorlardı. Kendi çıkarını düşünmemenin şerefli bir davranış olduğunu ve bizzat Tanrı gibi menfaatsiz biçimde iyilik yapmanın uygun olduğunu öğretmekten hoşlanıyorlardı. Bu, ahlâk konusunda bu zamanların resmi öğretisiydi.

İnsanların aristokratik zamanlarda diğer zamanlardan daha erdemli olduklarından kuşkuluyum, ama şu kesin ki bu dönemlerde durmaksızın erdemlerin güzelliklerinden bahsediliyordu; menfaate dayanan şeyler ise ancak gizlice inceleniyordu. Ama tahayyül daha az yukarılara doğru havalandığı ve her bir kişi kendisi üzerine derin düşünceye daldığı ölçüde, ahlâkçılar bu fedakârlık fikrinden ürkmeye ve artık bunu beşerî zihne sunmamaya başladılar. Böylece herkesin mutluluğu için çalışmanın yurttaşların bireysel avantajı olup olmadığını araştırmaya koyuldular. Bireysel menfaatin genel menfaatiyle rastlaştığı ve bunların birbirlerine karıştığı noktalardan birisini keşfettiklerinde, bunu göstermekte acele ettiler; yavaş yavaş benzer gözlemler çoğaldı. Aslında yalnızca bireysel bir gözlem olan şey, genel bir doktrin haline geldi ve nihayetinde hemcinslerine hizmet eden insanın kendi kendisine hizmet ettiğini ve iyilik yapmanın onun bireysel menfaati olduğuna inandık.

Bu eserin birçok yerinde, Birleşik Devletler sakinlerinin nasıl kendi rahatlıklarıyla tüm yurttaşların rahatlığını bağdaştırmayı neredeyse her zaman becerdiklerini gösterdim. Burada dikkat çekmek istediğim şey, Amerikalıların kendisi yardımıyla bunu yapmayı başardıkları genel teoridir.

Birleşik Devletler'de neredeyse hiçbir zaman erdemın güzel olduğu söy-

lenmez. Onun faydalı olduğu düşünülür ve bu düşünce de her gün kanıtlanır. Amerikalı ahlâkçılar, hemcinsleri adına kendilerini feda etmeyi, bunu yapmak şerefli bir tavır olduğu için ileri sürmezler; fakat böyle fedakârlıkların, bundan yararlanan kişi kadar bunu yapan kişi için de zorunlu olduğu- nu çekinmeden söylerler.

Bu ahlâkçılar, kendi ülkelerinde ve kendi zamanlarında insanların karşı konulmaz bir güçle kendi içlerine kapandıklarını fark ederler ve bunu engelleme konusunda umutlarını kaybettiklerinden, onları durdurmayı artık düşünmezler.

O halde, her bir insanın kendi menfaatinin peşinden koştuğunu inkâr etmezler, ama her bir kişinin menfaatinin dürüstlük olması gerektiğini kanıtlamaya çabalarlar.

Burada, ahlâkçıların ortaya koydukları tüm gerekçelerin ayrıntılarına girmek istemiyorum, çünkü bu beni konumdan uzaklaştıracaktır, ancak bu gerekçelerin yurttaşları ikna ettiğini söylemekle yetinebilirim.

Çok zaman önce Montaigne şunları söylemişti: “Yalnızca doğruluk için, doğru yolu takip etmediğim zaman, nihayetinde herkes için en iyi ve en yararlı olan şeyi deneyimle bulmak için doğruyu takip ederim.”

Doğru anlaşılmış menfaat öğretisi o halde yeni değildir; ama günümüzün Amerikalılarında genel olarak kabul görmüştür. Bu doktrin Amerika’da popülerdir: Onu tüm eylemlerin temelinde buluruz ve o kendisini tüm söylemlerde açığa vurur. Amerika’da bu öğretiyle yoksulların dilinde, zenginlerinden daha az düzeyde karşılaşmaz.

Avrupa’da menfaat öğretisi Amerika’dakinden çok daha bayağıdır, ama aynı zamanda daha az yaygındır ve de özellikle daha az barizdir. İnsanlar hâlâ her gün, artık hissedilmeyen büyük fedakârlıklar yapıyormuş gibi yaparlar.

Tersine Amerikalılar neredeyse her türlü yaşamsal edimlerini doğru anlaşılmış menfaat öğretisi yardımıyla açıklamaktan hoşlanırlar. Kendilerini doğru bir biçimde sevmelerinin nasıl herkesi birbirine yardım etmeye yönelttiğini ve zamanlarının ve gelirlerinin bir kısmını ise seve seve devletin işlerine adamaya ittiğini nazikçe gösterirler. Bu konuda Amerikalıların kendilerini değerlendirirken genellikle yanıldıklarını düşünüyorum. Çünkü Birleşik Devletler’de, başka yerlerde olduğu gibi, kimi zaman yurttaşların, insanlar için doğal olan biçimde, kendilerini karşılık beklemeyen ve düşünülmeden yapılmış hamlelere kaptırdıkları görülür. Ama Amerikalılar, bu türden hareketlere teslim olduklarını pek kabul etmezler; bu hareketlerin kendilerinden çok felsefelerine hürmet etmeyi tercih ederler.

Aslında burada durabilirdim ve şimdi tasvir edeceğim şeyi yorumlamaya çalışmayabilirdim. Konunun aşırı güç olması benim mazeretim olabilir. Ama bunu yapmak istemiyorum, zira amacımı açık biçimde gören oku-

yucuları sürüncemede bırakmaktansa onların beni takip etmeyi bırakmalarını tercih ederim.

Doğru anlaşılmış menfaat ulvi değil de, açık ve kati bir öğretilerdir. Önemli amaçlara ulaşmayı hedeflemez; ama amaçladığı her şeye aşırı çaba göstermeksizin ulaşır. Herkesin erimine açık bir öğreti olduğundan, her bir kişi onu kolaylıkla kavrar ve güçlük çekmeksizin onu elinde tutar. İnsanların zaaflarına mükemmel bir biçimde uyum sağlayan bu doktrin kolaylıkla büyük bir egemenliğe sahip olur. Onun bu egemenliği koruması da zor olmaz, çünkü bireysel menfaati başka bir menfaatle karşı karşıya bırakır ve tutkuları yönetmek için bunları kışkırtan dürtüden faydalanır.

Doğru anlaşılmış menfaat öğretisi büyük fedakârlıklara neden olmaz; ama her gün ufak özverilerde bulunmayı telkin eder. Bu öğreti tek başına bir insanı erdemli hale getiremez, ama çok sayıda yurttaşın düzenli, ölçülü, ılımlı, öngörülü ve kendine hâkim olmasını sağlar. Bu doktrin her ne kadar insanı erdeme doğrudan iradesiyle taşımasa da, alışkanlıklarıyla onu erdeme yavaş yavaş yaklaştırır.

Eğer doğru anlaşılmış menfaat öğretisi ahlâki dünyaya tamamen egemen olursa, burada olağanüstü erdemlerle kuşkusuz nadiren karşılaşılacaktır. Ama aynı zamanda bu durumda çok kaba ahlâksızlıkların da daha az yaygın olacağını düşünüyorum. Doğru anlaşılmış menfaat öğretisi belki birkaç insanın beşeriyetin olağan düzeyinin üstüne çıkmalarını engeller; ama bu düzeyin altında bulunan birçok insan onunla karşılaşır ve ona bağlanır. Onun birkaç bireyi tenzil ettiğini düşünün ve beşeriyeti nasıl yücelttiğini fark edin.

Doğru anlaşılmış menfaat öğretisini tüm felsefi teoriler arasında günümüz insanların ihtiyaçlarına en uygun teori olarak değerlendirdiğimi ve insanlar için bizzat kendilerine karşı en kudretli teminatı bu doktrinde gördüğümü söylemekten çekinmeyeceğim. O halde günümüzün ahlâkçılarının temel olarak kendisine doğru yönelmesi gereken öğreti budur. Böylece her ne kadar ahlâkçılar onun mükemmel olmadığını düşünecek olsalar da, yine de onu zorunlu olarak kabul etmek zorunda kalacaklardır.

Genel olarak bizim aramızda Amerika'dakinden daha fazla egoizm olduğuna inanmıyorum. Aradaki tek fark, oradaki egoizmin aydınlanmış olması, buradakinin ise böyle olmamasıdır. Her bir Amerikalı, bireysel menfaatlerinin bir kısmını, geriye kalanları korumak için feda etmeyi bilir. Biz ise tüm menfaatlerimizi korumak istiyoruz ve de genellikle hepsini kaybediyoruz.

Etrafımda sadece, çağdaşlarına her gün faydalı olanın asla onur kırıcı olmadığını sözleriyle ve örnekleriyle öğretmek istiyormuş gibi görünen insanlar görüyorum. Peki acaba kimse onlara onurlu olanın nasıl faydalı olduğunu göstermeye girişmeyecek mi?

Yeryüzünde koşulların artan eşitliğinin beşerî tini yararlı olanı araştırma-

ya doğru sürüklemesini ve her bir yurttaşı kendi alanı içine kapanmaya yöneltmesini engelleyebilecek kuvvet yoktur.

Öyleyse, bireysel menfaatin insanların eylemlerinin biricik dürtüsü olmasa da, şimdiye kadar hiç olmadığı düzeyde önemli bir dürtü olacağını öngörmek gerekir. Fakat her bir insanın kendi bireysel menfaatini nasıl anlayacağı ise görülecektir.

Eğer eşit hale gelen yurttaşlar cahil ve bayağı olarak kalırlarsa, onların egoizmlerini nasıl bir aşırı aptallık düzeyine taşıyacaklarını öngörmek zordur ve bu durumda hemcinslerinin refahı için kendi rahatlıklarını az da olsa feda etme korkusuyla, yurttaşların kendilerini hangi utanç verici ve sefil duruma sokacaklarını önceden söylemeyiz.

Amerika'da öğütlendiği şekliyle menfaat öğretisinin tüm kısımlarıyla apaçık olduğuna inanmıyorum; bu öğreti çok sayıda aşikâr hakikati kendi içinde barındırır ve insanların bunları görmesi için onlara kılavuzluk edilmesi yeterlidir. Öyleyse her ne pahasına olursa olsun insanları aydınlatın; çünkü kör fedakârlıklar ve içgüdüsel erdemler çağı bizden çok uzakta kaldı ve artık özgürlüğün, kamusal barışın ve toplumsal düzenin kendisinin, aydınlanmayı terk edemeyeceği zamanın yaklaştığını görüyorum.

AMERİKALILAR DOĞRU ANLAŞILMIŞ MENFAAT ÖĞRETİSİNİ DİNSEL KONULARA NASIL UYGULARLAR?

Doğru anlaşılmiş menfaat öğretisi yalnızca bu dünyayı düşünseydi, yeterli olmayabilirdi, çünkü karşılığını sadece öte dünyada bulabilen çok sayıda fedakârlık vardır. Erdemlerin faydalarını kanıtlamak için ne kadar çok çaba gösterilirse gösterilsin, ölmek istemeyen bir insanın doğru biçimde yaşamasını sağlamak her zaman güç olacaktır.

O halde doğru anlaşılmiş menfaat öğretisinin dinsel inançlarla kolaylıkla uyumlu hale gelebileceğini anlamak zorunludur.

Bu doktrini öğreten filozoflar insanlara, yaşamda mutlu olmak için, kendi tutkularına özen göstermeleri ve aşırıya kaçmamaya dikkat etmeleri gerektiğini söylerler. Bu filozoflara göre ancak binlerce geçici zevki reddederek kalıcı bir mutluluğu elde edilebiliriz ve nihayetinde kendi kendisine iyi hizmet etmek için insanın durmaksızın kendisinin üstesinden gelmesi gerekir.

Neredeyse tüm dinlerin kurucuları aynı söylemi desteklerler. İnsanlara başka bir yol göstermeksizin, sadece amaçtan biraz saptırırlar. Bu dinler dayattıkları fedakârlıkların bedelini ise dünyada temellendirmek yerine öte dünyada temellendirirler.

Bununla birlikte, dinsel bir tinle erdemli olmayı tercih edenlerin yalnızca bir karşılık almak amacıyla eylediklerine inanmayı ise reddediyorum.

Herkesin mutluluğu için büyük bir coşkuyla çalışırken, hiçbir menfaatini düşünmeyen gayretli Hristiyanlarla karşılaştım. Onların sadece öte dünyanın hayırlarına layık olmak için eylediklerini iddia ettiklerini işittim; fakat onların yanıldıklarını düşünmeden edemiyorum. Onlara inanmak için fazla saygı duyuyorum.

Hristiyanlığın, insanın ebedî yaşamı elde etmesi için kendisinden çok di-

gerlerini düşünmesi gerektiğini söylediği doğrudur; ama Hristiyanlık aynı zamanda bize, Tanrı sevgisiyle hemcinslerimize iyilik yapmamız gerektiğini de söyler. Bu muhteşem bir ifadedir; insan idrakıyla tanrısal düşünceye nüfuz eder; Tanrı'nın amacının düzen kurmak olduğunu görür; bu önemli hedefe isteyerek bağlanır ve kendi bireysel menfaatlerini bu hayranlık uyandıran düzen için feda ederek, bunu temaşa etme zevkinden başka herhangi bir karşılık beklemez.

Bu nedenle, insanların tek dinsel saikinin menfaat olduğuna inanmıyorum; ama menfaatin bizzat dinlerin insanlara kılavuzluk etmek için kullanıldıkları temel bir yol olduğunu düşünüyorum. Dinlerin bu yolla kitleleri cezbedebileceklerinden ve popüler olabileceklerinden hiç kuşku duymuyorum.

Böylelikle, doğru anlaşılmış menfaat öğretisinin neden insanları dinsel inançlardan uzaklaştıracağını anlayamıyorum. Tersine, bu öğretinin insanları bu inançlara nasıl yaklaştırdığını gösterdiğimi sanıyorum.

Bu dünyada mutluluğa ulaşmak için bir insanın, isteklerinin şevkine körü körüne boyun eğmek yerine, her durumda içgüdülerine direndiğini ve tüm yaşamsal edimleriyle ilgili soğukkanlı bir biçimde akıl yürüttüğünü varsayalım; bu kişi bu istekleriyle mücadele etmeyi öğrenecektir ve bütün yaşamının daimi menfaatleri için anlık hazlarını kolayca feda etmeye alışacaktır.

Eğer aynı kişi, ikrar ettiği dine inanıyorsa, bu dinin gerektirdiği sınırlandırmalara itaat etmesi onun için pek de güç olmayacaktır. Hatta onun akli bile kendisine bunlara itaat etmesini salık verir ve alışkanlık ise onu sıkıntılara katlanmaya hazır hale getirir.

Bu kişi her ne kadar arzuladığı şeylerle ilgili kuşkuya düşse de, kendisini artık bunları istemediğine kolay biçimde ikna edemeyecektir ve öte dünyada kendisine vaat edilen muazzam kutsal miras hakkını korumak için bu dünyadaki bazı mülklerini tehlikeye sokmanın bilgece olduğuna karar verecektir.

“Hristiyan dininin doğru olduğuna inanarak hata yapmakta, der Pascal, kaybedecek fazla bir şey yoktur; ama onun hatalı olduğunu düşünerek yanılmak ne büyük bir bedbahtlıktır!”

Amerikalılar, öte dünya için kaba bir umursamazlık içinde değillerdir; kendisinden kaçındıklarını umut ettikleri tehlikeleri küçümseyerek çocuğu bir kibir göstermezler.

O halde, utanç duymaksızın ve güçsüzlük hissetmeksizin kendi dinlerinin gereklerini yerine getirirler. Fakat onları, genellikle tarif edilemeyen, dingin, yöntemli ve hesaplı gayretkeşlikleri içinde ibadethanelerin kapısına doğru sürükleyen şeyin kalplerinden çok akılları olduğunu görürüz.

Amerikalılar sadece menfaatleri gereği dini inançların gereklerini yapmaz-

lar, aynı zamanda bu dünyaya herkesin takip etmesi gereken menfaatleri de yerleştirirler. Ortaçağ'da, papazlar yalnızca öte dünyadan bahsediyorlardı: Samimi bir Hristiyan'ın bu dünyada mutlu bir insan olabileceğini kanıtlamakla ilgilenmeleri gerekmiyordu.

Ama Amerikalı vaizler durmaksızın yeryüzüne dönerler ve insanların bakışlarını ancak çok büyük güçlüklerle yeryüzünden uzaklaştırabilirler. Dinleyicilerinin dikkatlerini daha iyi çekmek için, her gün dinsel inançların özgülüğü ve kamusal düzeni nasıl kolaylaştırdığını göstermeleri gerekir. Bu vaizleri dinlediğinizde ise, dinin temel konusunun öte dünyada ebedi mutluluğu mu sağlamak yoksa bu dünyadaki rahatlığa olanak mı tanımak olduğu konusunda genellikle güçlük çekersiniz.

AMERİKA'DA MADDİ RAHATLIK İSTEĞİ ÜZERİNE

Amerika'da maddi rahatlık tutkusu müstesna değildir, geneldir; her ne kadar herkes aynı biçimde bu tutkuyu hissetmese de, herkes bunu duyumsar. Burada insanların zihinleri genellikle bedeninin ufak ihtiyaçlarını tatmin etmekle ve yaşam için gerekli küçük konfor ihtiyaçlarını gidermekle meşguldür.

Buna benzer bir durum Avrupa'da da yavaş yavaş görülüyor.

İki dünyada benzer etkileri doğuran bu nedenler arasında benim konumla ilgili olanlarını şimdi açıklamam gerekiyor.

Zenginlik aynı ailenin içinde miras yoluyla değişmeden kalmaya devam ettiği zaman, rahatlığın müstesna zevkini hissetmeksizin maddi rahatlıktan faydalanan çok sayıda insan görülür.

Beşerî gönlü en derinden ilgilendiren şey, değerli bir nesneyi sakın biçimde mülk edinmek değildir, yeterince tatmin olmamış biçimde ona sahip olmayı istemek ve durmaksızın onu kaybetmekten korkmaktır.

Aristokratik toplumlarda zenginler, kendi durumlarından farklı bir durumu bilmezler; böyle bir durumu zorla tahayyül ettiklerinde ise, kendi durumlarının değişeceğinden endişe etmezler. O halde maddi rahatlık onlar için pek de yaşamlarının amacı değildir; bu sadece bir yaşama biçimidir. Onlar maddi rahatlığı adeta bir varoluş biçimi olarak düşünürler ve bunun üzerine kafa yormaksızın bundan faydalanırlar.

Tüm insanların rahatlık için hissettikleri doğal ve içgüdüsel istek böylelikle, kolay ve korkusuz biçimde tatmin edilir. Bu dönemdeki zenginlerin ruhları da başka yere doğru yönelir ve onlar böylelikle zihinlerini hareketlendiren ve kıskırtan en zorlu ve en önemli girişimlerle ilgilenirler.

Öyleyse maddi hazların içinde bulunan bir aristokrasinin üyeleri, bizzat

bu hazları kibirli bir biçimde küçümseyip, onlardan mahrum kalmaları gerektiğinde ise benzersiz biçimde buna karşı koyarlar. Aristokrasileri alt üst eden veya yıkan tüm devrimler, gereksiz lüsklere alışmış insanların nasıl kolaylıkla yaşamsal zorunlulukların üstesinden gelebildiklerini, oysa rahatlığa çalışarak ulaşmış olan insanların ise, bu rahatlığı kaybettikten sonra nasıl güç bela yaşayabildiklerini gösterdi.

Eğer bu üst sınıflardan orta sınıflara geçersen, farklı nedenler tarafından üretilen benzer etkileri bu sınıfta da gördüğümü söyleyebilirim.

İçinde aristokrasinin topluma hâkim olduğu ve onu durağan halde tuttuğu uluslarda, halk nihayetinde, tıpkı zenginin bolluğa alışması gibi, yoksulluğa alışır. Zenginler maddi rahatlıkla pek ilgilenmezler, çünkü ona kolaylıkla sahip olurlar; halk ise yine onu düşünmez, çünkü onu elde etme umudu yoktur ve bu rahatlığı onu isteyecek kadar yeterli biçimde bilmez.

Bu tür toplumlarda yoksulun tahayyülü öte dünyaya doğru yönelir; reel yaşamsal sefalet onu sınırlandırır; ama onun tahayyülü bu dünyadaki sefaletten uzaklaşıp, hazlarını öte dünyada arar.

Tersine sınıflar birbirlerine karıştığında, ayrıcalıklar yok edildiğinde, miras bölündüğünde ve aydınlanma ile özgürlük yaygınlaştığında, rahatlığı elde etme arzusu yoksulun tahayyülünde yer ederken, zenginin zihninde de bu rahatlığı kaybetme korkusu görülür. Bir yığın orta düzeyde servet oluşur. Bu servete sahip olan insanlar, maddi hazları kavramak için yeterince rahat durumdadırlar ama maddi rahatlıklarından memnun olacak kadar da değil. Onlar asla çaba göstermeksizin rahatlığı elde etmemişlerdir ve ancak korkuyla bundan zevk alabilirler.

O halde bu kişiler böylesine değerli, böylesine kusurlu ve böylesine geçici hazların peşinden koşmak ve onları ellerinde tutmak için durmaksızın çaba gösterirler.

Kökenlerinin bilinmezliğiyle veya gelirlerinin orta düzey olmasıyla kışkırtılan ve sınırlandırılan insan için hangi tutkunun doğal olduğunu araştırdığımda, en uygun isteğin rahatlık isteği olduğunu görüyorum. Maddi rahatlık tutkusu esas itibarıyla bir orta sınıf tutkusudur; bu sınıfla büyür ve yayılır; onunla hâkim hale gelir. Orta sınıftan hareketle bu tutku, toplumun üst sınıflarını ele geçirir ve halkın en alt düzeydeki sınıflarına kadar iner.

Amerika'da, zenginlerin hazlarına umutlu ve kıskanç bir bakış atmayan ve kaderinin kendisini mahrum bıraktığı mülkleri tahayyülüyle ele geçirmeyen yoksul bir yurttaşla karşılaşmadım.

Diğer yandan, Birleşik Devletler'in zenginlerinde, en varlıklı ve en sefih aristokrasilerin bağrında bile kimi vakit görülen, maddi rahatlığa yönelik ki-birli bir küçümseyici tavrı hiç fark etmedim.

Bu zenginlerin çoğu eskiden yoksullardı; ihtiyacın doğurduğu ıstırapı his-

settiler; kendilerine düşman olan talihle uzun süre mücadele ettiler ve şimdi zafer kazansalar da, mücadelelerinde kendilerine eşlik eden tutkularını sürdürdüler. Onlar, kırk yıldan beri peşinden koştukları bu küçük hazların içinde adeta sarhoş gibidirler.

Birleşik Devletler’de, diğer yerlerde olduğu gibi, servetini miras yoluyla elde eden ve kendisinin kazanmadığı zenginliğe çaba göstermeksizin sahip olan belli sayıda zengin yok değildir. Ama bu kişiler bile maddi yaşamın hazlarına daha az bağlı görünmezler. Burada rahatlık sevgisi, ulusal ve egemen bir istek haline gelir; beşerî tutkuların önemli akımları bu yana doğru yönelirler ve bunu yaparken de her şeyi de kendi akışlarıyla birlikte sürüklerler.

DEMOKRATİK YÜZYILLARDA MADDİ HAZLARA DÖNÜK SEVGİNİN ÜRETTİĞİ TİKEL ETKİLER ÜZERİNE

Maddi hazlara yönelik sevginin, Amerikalıları teamüller karmaşasına doğru durmaksızın sürükleyeceği, aileleri allak bullak edeceği ve nihayetinde biz-zat toplumun kaderini tehlikeye sokacağı düşünülebilir.

Ama durum böyle değildir: Maddi hazlara dönük tutku demokrasilerde aristokratik halklarda olduğundan daha farklı etkiler yapar.

Bir aristokrasinin bağrında kimi vakit, kamusal mesellerden yorgun düş-me, aşırı zenginlik, inançların yıkılması, devletin çöküşü gibi nedenlerle soyluların maddi hazlara doğru yavaş yavaş yöneldiği olur. Kimi vakit de prensin kuvveti veya halkın zayıflığı, soyluları servetlerinden mahrum bırakmaksızın, onları iktidardan uzak durmaya zorlar ve soyluların önemli girişimlere katılma olanağını ortadan kaldırarak, onları kendi hazlarıyla ilgilenmeye terk eder. Soylular da böylelikle tamamen kendi içlerine kapanırlar ve görkemli geçmişlerini bedensel hazlarda unutmaya çalışırlar.

Aristokratik bir teşekkülün üyeleri yalnızca maddi hazlara dönük sevgiye yöneldiklerinde, uzun iktidar alışkanlığının kendilerine verdiği tüm enerjiyi olağan biçimde sadece bu konuda kullanırlar.

Bu insanlar için rahatlık arayışı yeterli değildir; onlar için şatafatlı bir ahlâksızlık ve parlak bir yozlaşma gereklidir. Maddiyata göz kamaştırıcı biçimde taparlar ve birbirleriyle yarışarcasına alıklaşma sanatında üstün olmak isterler.

Bir aristokrasi ne kadar çok güçlü, görkemli ve özgür olursa, o kadar çok ahlâksızlığı ortaya koyacaktır. Onun erdemleri ne kadar parlak olursa olsun, her zaman kusurlarının ihtişamıyla aşılabileceğini önceden söyleyebilirim.

Maddi hazlar isteği demokratik halkları aynı aşırılıklara sürüklemeyiz. Ra-

hatlık sevgisi burada sebatkâr, müstesna, genel ve sınırları belli bir tutku ortaya koyar. Burada bir insanın tutkularını en iyi biçimde doyurmak için artık devasa saraylar inşa etmek, zafer kazanmak veya doğayı alt etmek ve evreni tükenmek söz konusu değildir; bu kişinin arazisine birkaç dönüm eklemek, bir meyve bahçesi ekmek, bir konutu genişletmek, yaşamı her an daha rahat ve elverişli hale getirmek, sıkıntıların önüne geçmek ve zahmetsizce ve neredeyse masrafsız biçimde en ufak ihtiyaçlarını tatmin etmek söz konusudur. Bu konular önemsizdir ama ruh bunlara bağlanır ve her gün daha güçlü biçimde bunları düşünür; öyle ki bu konular nihayetinde insana dünyanın geri kalanını unuttururlar ve kimi zaman da ruh ile Tanrı arasında yerleşirler.

Diyecekler ki bu durum yalnızca serveti orta düzeyde olan yurttaşlara uygulanabilir; zenginler, aristokratik yüzyıllarda gösterdiklerine benzer beğenileri ortaya koyacaklardır. Buna katılmıyorum.

Maddi hazlar konusunda bir demokrasinin en varlıklı yurttaşları halkın beğenilerinden çok farklı beğeniler göstermeyeceklerdir. Halkın içinden çıkan bu yurttaşlar ya onun duygularını paylaşacaktır ya da bunlara itaat etmesi gerektiğine inanacaktır. Demokratik toplumlarda kamusal duyarlık, tüm ruhların kendisiyle uyumlu olmak zorunda olduğu ölçülü ve dingin bir cazibeye sahiptir. Müşterek kuralların erdemlerinden olduğu kadar kusurlarından da kaçmak çok zordur.

Demokratik uluslarda yaşayan zenginler o halde garip hazlardan çok basit ihtiyaçlarını tatmin etmeyi amaçlarlar; bir yığın küçük istekle yetinirler ve kendilerini hiçbir aşırı büyük tutkuya kaptırmazlar. Böylece ahlâksız olmaktan çok yumuşak huylu olurlar.

Demokratik yüzyıllardaki insanların maddi hazlara yönelik olarak gösterdikleri bu özel eğilim, doğal olarak düzene karşı değildir; hatta tersine tatmin olmak için düzene ihtiyacı vardır. Aynı zamanda teamüllerin var olmasına da düşman değildir; çünkü iyi teamüller kamusal sükûnet için yararlıdır ve bunlar endüstriyi kolaylaştırırlar. Hatta bu eğilim genellikle bir çeşit dinsel ahlâkla da uyumludur; insanlar, öte dünyadaki talihlerinden vazgeçmeksiz, bu dünyada mümkün olan en iyi durumda var olmak isterler.

Bazı fiziksel hazlar arasında suç teşkil edenleri vardır; bunlardan uzak durmaya özen göstermek gerekir. Ama dinin ve ahlâkın kendisinden yararlanmaya izin verdiği başka hazlar da vardır. İnsanlar bunlara kalplerini, tahayyüllerini ve yaşamlarını çekinmeden teslim ederler ve bu küçük hazları ele geçirmeye çalışırken, beşerî türü görkemli ve ihtişamlı kılan çok değerli mülkleri göremez hale gelirler.

Eşitlikte itiraz ettiğim şey, insanları yasak olan hazların peşinden koşmaya doğru sürüklemesi değildir; onları tamamen izin verilmiş olan hazların içine çekmesidir.

O halde, dünyada ruhları baştan çıkartmayacak, ama onları yumuşatıp, nihayetinde de bu ruhların gücünü sessizce yatıştırarak bir çeşit dürüst materyalizm kurulabilecektir.

BAZI AMERİKALILAR NEDEN COŞKULU BİR SİRİTÜALİZM SERGİLERLER?

Her ne kadar bu dünyanın servetinden yararlanmak isteği Amerikalıların egemen tutkusu olsa da, gevşeme anlarında onların ruhları, bir anda bu maddi tutkuyla bağlarını kopartarak, kendisini coşkulu biçimde göğ'e doğru yükseltir.

Birliğin eyaletlerinde ama bilhassa batıdaki halkların orta bölgelerinde, kimi zaman Tanrı'nın emirlerini hane hane dolaşarak yayan vaizlerle karşılaşılır.

Yaşlılar, kadınlar ve çocuklar, bu vaizleri dinlemeye gelmek için maaile zorlu engelleri aşarlar ve ıssız ormanları kat ederler. Onlarla karşılaştıklarında ise, onları dinlemeye dalarak, birkaç gün ve birkaç gece en acil bedensel ihtiyaçları da dahil kendi işlerini görmeyi unuturlar.

Amerikan toplumunun içinde, Avrupa'da pek karşılaşılmayan, coşkulu ve neredeyse yabanıl bir spiritüalizmle dolu ruhlar her yerde bulunur. Zaman zaman burada ebedi mutluluk için garip yöntemler geliştirmeye çalışan tuhaf tarikatlar da görülür. Dinsel delilik bunların hepsinde ortaktır.

Bu durum bizi şaşırtmamalı.

Ebedi olanın zevkini ve ölümsüz olan şeyin sevgisini insan kendi kendisine aşamaz. Bu ulvi güdüler, insan iradesinin geçici bir hevesinden ortaya çıkmazlar; bu güdülerin beşerî doğada sabit temelleri vardır ve bunlar insanın tüm çabalarına rağmen var olurlar. İnsan bu güdülere ket vurabilir ve bunları deforme edebilir ama ortadan kaldıramaz.

Ruhun tatmin edilmeye ihtiyacı vardır; her ne kadar onu başka yöne çevirmeye çalışsanız da, o duyusal hazarların içinde hemen sıkılır, tedirgin ve huzursuz olur.

Eğer beşerî türün büyük çoğunluğunun zihni, sadece maddi amaçlara ulaşmaya odaklansaydı, bazı insanların ruhlarında mucizevi bir tepkinin gerçekleşmesini bekleyebilirdik. Bu kişiler, bedenin kendilerine dayatmaya çalıştığı çok sınırlı engellerin içine hapsolma korkusuyla, çılgınca zihinsel dünyaya doğru kendilerini atabileceklerdir.

O halde, sadece yeryüzünü düşünen bir toplumun içinde, yalnızca gökyüzüne bakmak isteyen az sayıda bireyin bulunmasına şaşırmamak gerekir. Sadece kendi rahatıyla meşgul olan bir halkta mistisizmin hemen sonra burada ilerleme kaydetmemesine şaşırdım.

Teb'in ıssız toprakları üzerinde insanların ikamet etmesine neden olan şeylerin imparatorların zulümleri ve ovanın azapları olduğu söylenir; ama ben bunun nedeninin daha çok Roma'nın bolluk içinde yaşaması ve Yunanın Epikürcü felsefesi olduğunu düşünüyorum.

Eğer toplumsal durum, koşullar ve yasalar Amerikalıları rahatlık arayışına sıkı biçimde kapatmasalardı, Amerikalıların maddi olmayan şeylerle meşgul olduklarında daha ihtiyatlı ve daha marifetli olmaları ve kolaylıkla kendilerini frenlemeleri beklenebilirdi. Ama kendilerini, içinden çıkmak istemenin mümkün olmadığı sınırlar içinde hapsedilmiş hissederler. Bu sınırları aştıkları zaman ise, nerede durmaları gerektiğini bilmezler ve genellikle doğru-dan mantığın sınırlarının ötesine geçerler.

AMERİKALILAR RAHAT KOŞULLARI İÇİNDE NEDEN BÖYLESİNE KAYGILI GÖRÜNÜRLER?

Eski dünyanın ücra bölgelerinde hâlâ kimi zaman, evrensel kargaşanın içinde unutulmuş ve etrafında her şey kımıldarken durağan halde kalmış küçük topluluklarla karşılaşılır. Bu halkların çoğu fazla cahil ve fazla sefillerdir; yönetim işlerine karışmazlar ve genellikle de hükümetler onlara zulmeder. Bununla birlikte, onların yüz ifadeleri alışıldığı üzere durudur ve genellikle neşeli bir mizaçları vardır.

Amerika'da ise dünyada var olabilecek en mutlu koşullarda bulunan özgür ve aydın çok insan gördüm. Bana öyle geliyor ki sanki bir çeşit bulut genellikle onların çehrelerini örtüyor; böylelikle onları eğlencelerinde bile ciddi ve neredeyse üzgün gördüğüm oldu.

Bunun temel nedeni şudur: Birinciler maruz kaldıkları kötülükleri pek düşünmezler; oysa diğerleri durmaksızın sahip olmadıkları mülkleri düşünürler.

Amerikalıların nasıl bir ateşli coşkunlukla rahatlığın peşinden koştuklarını gözlemek tuhaf bir şeydir. Onlar kendilerini rahatlığa götürebilecek en kısa yolu seçmemiş olmanın verdiği müphem kaygıyla durmaksızın acı çekiyorlarmış gibi görünürler.

Birleşik Devletler sakini bu dünyanın mülklerine, sanki hiç ölmeyecekmiş gibi bağlanır. Kendi eriminde olan şeyleri ele geçirmek için öylesine çok acele eder ki yaşamdan zevk almadan önce her an ölecek olmaktan korkuyormuş gibidir. Her şeyi yakalar, ama onları sıkıca tutmaz, hemen sonra yeni hazların peşinden koşmak için elindekileri bırakır.

Bir insan, Birleşik Devletler'de, son yıllarını geçirmek için özenle bir ev inşa eder ama hemen sonra daha çatısını yerleştirirken onu satar; bir bahçeye

meyve sebze eker ama hemen ardından sanki bunların ürünlerini tatmış gibi onu kiraya verir; bir tarlayı ekime hazır hale getirir ama hemen sonra hasadı elde etme işini başkalarına bırakır. Bir mesleği icra eder ama sonra onu bırakır. Bir yere yerleşir ama kısa bir süre sonra değişen isteklerini tatmin etmek için başka yere gider. Özel yaşamı ona biraz rahatlık sağladığı anda siyasal kasırgalara dalar. Çalışmayla geçirdiği bir yılın sonuna doğru biraz boş vakti olursa, coşkulu merakıyla Birleşik Devletler'in uçsuz bucaksız alanında şurayı burayı gezer durur. Böylece daha iyi mutlu olmak için birkaç günde beş yüz fersah yol kat eder.

Nihayetinde ölüm, kapıyı çalar ve hiç elde edemediği eksiksiz bir saadetin peşinden boşuna koştuktan sıkılmadan önce onu durdurur.

Bolluk içinde bulunan mutlu insanların sergilediği bu tuhaf huzursuzluk durumunu temaşa ettiğinizde önce şaşırırsınız. Bu manzara yine de dünya kadar eskidir; yeni olan şey, bunu yapanın bir halk olmasıdır.

Maddi hazlar sevgisi, Amerikalıların eylemlerinde kendisini açığa vuran gizil bir huzursuzluğun ve gündelik olarak örneğini verdikleri bir kararsızlığın temel kaynağı olarak değerlendirilmek zorundadır.

Gönlünü yalnızca bu dünyanın servetlerini araştırmaya kaptırmış olan kişinin her zaman acelesi vardır; çünkü bunları bulmak, elde etmek ve de bunlardan yararlanmak için sadece sınırlı bir zamanı vardır. Yaşamın kısalığını hatırlamak onu durmaksızın kışkırtır. Bu kişi, sahip olduğu mallardan bağımsız olarak, eğer acele etmezse ölümün kendisinin faydalanmasına engel olacağı farklı servetleri her an düşünür. Bu düşünce onu huzursuzluk, korku ve pişmanlıkla doldurur ve onun ruhunda bir çeşit aşırı hareketliliğe neden olur; bu hareketlilik de onu her an amacını ve yerini değiştirmeye iter.

Maddi rahatlık isteğinin, içinde yasaların ve âdetlerin kalıcı olmadığı bir toplumsal durumla birleşmesi, bu zihinsel endişe için daha büyük bir tahrik nedenidir. Böylelikle insanları, kendilerini mutluluğa götürecek en kısa yolu kaçırma korkusuyla, sürekli olarak yollarını değiştirirken görürüz.

Ayrıca maddi hazları tutkuyla araştıran insanların hevesle arzuluyorlarsa, hemen yıldıklarını fark etmek de kolaydır. Nihai amaç tadını çıkarmak olduğundan, buna ulaşma yönteminin hızlı ve kolay olması gerekir, yoksa hazzı elde etme külfeti hazzın kendisini aşacaktır. O halde burada ruhların çoğu hem coşkulu hem yumuşak, hem şiddetli hem de güçsüzdür. Genellikle ölüm, aynı amaca ulaşmak için gösterilen çabaların kalıcılığından daha az korkutucudur.

Eşitlik, tasvir ettiğim etkilerin birçoğuna daha doğrudan bir yolla ulaştırır.

Doğuştan veya servetle elde edilen tüm ayrıcalıklar yıkıldığı, tüm meslekler herkese açık olduğu ve her bir kişi bu mesleklerde zirveye kendi çabalarıyla ulaşabildiği zaman, muazzam ve rahat bir alan insanların ihtirasları için

kendisini açar. İnsanlar da kendilerini sıradan bir alın yazılarının olmadığına kolayca ikna ederler. Ama bu, deneyimle her gün düzeltilen yanlış bir bakış açısıdır. Her bir yurttaşın büyük umutlar beslemesine olanak tanıyan bu eşitlik, aynı zamanda tüm yurttaşları bireysel olarak zayıf hale getirir. Onların güçlerini dört bir yandan sınırlandırır ve bununla beraber insanların isteklerinin gelişmesine de izin verir.

İnsanlar kendi başlarına yalnızca kuvvetsiz değillerdir, aynı zamanda her adımlarında önceden farkında olmadıkları muazzam engellerle karşılaşır.

Onlar hemcinslerinden birkaçına ait tedirginlik verici ayrıcalıkları yıktılar; ama şimdi ise genel bir rekabetle karşılaşır. Aslında engeller yer değiştirmekten çok biçim değiştirdi. İnsanlar az çok birbirlerine benzer olduklarında ve aynı yolu takip ettiklerinde, onların aralarından birisinin daha hızlı yürümesi ve kendisini çevreleyen ve acele ettiren düzenli kitlenin arasından yeni bir yol açması zordur.

Eşitliği doğuran güdüler ile bunları tatmin etmek için eşitliğin sağladığı yollar arasında hüküm süren bu daimi karşıtlık, ruhları hırpalır ve tedirgin eder.

Kendilerini tamamen tatmin edebilen belli bir özgürlük düzeyine ulaşmış insanları kafamızda tasarlayabiliriz. Bu insanlar endişelenmeksizin, dingin biçimde kendi bağımsızlıklarından haz alabileceklerdir. Ama asla kendileri için yeterli olabilecek bir eşitliği oluşturamayacaklardır.

Bir halk ne kadar çok çabalarsa çabalasın, kendi içinde koşulları mükemmel biçimde eşit hale getirmeyi başaramayacaktır. Eğer bu mutlak ve eksiksiz düzeye ulaşma talihsizliğine erişirse de, doğrudan Tanrı'nın verdiği ve her zaman yasaların elinden kaçan zihinsel eşitsizlikler hâlâ var olmaya devam edecektir.

O halde bir halkın toplumsal durumu ve siyasal yapısı ne kadar demokratik olursa olsun, yurttaşların her birinin hâkimiyetini kurmak için belli özellikleri kendinde her zaman fark edeceğini söyleyebiliriz. Aynı zamanda bu kişinin bakışlarını inatla hep bu özelliklere doğru çevireceğini de öngörebiliriz. Eşitsizlik bir toplumun ortak yasası olduğu zaman, en bariz eşitsizlikler insanların dikkatini çekmez; oysa her şey yaklaşık olarak aynı düzeyde olduğunda, en küçük eşitsizlikler bile yaralayıcı olur. Bu nedendir ki eşitlik yaygınlaştığı ölçüde, eşitlik isteği de her zaman daha aç gözlü olur.

Demokratik halklarda insanlar belli bir eşitliğe kolaylıkla sahip olacaklardır; ama istedikleri eşitliğe hiç ulaşamayacaklardır. Bu eşitlik insanların önünde hep bir adım ileri gider, ama asla onların görüş alanından çıkmaksızın ve tamamen geri çekilmeksizin, insanları hep kendisini takip etmeleri için cezbeder. İnsanlar da durmaksızın onu elde ettiklerine inanırlar, oysa eşitlik hep onların ellerinin arasından kayar gider. Aslında insanlar, eşitli-

ğin cazibesini görmek için onu yeterince yakından görürler, ama ondan yararlanmak için ona yeterince yaklaşamazlar ve onun tadını tam olarak çıkarıramadan da ölürler.

Demokratik bölgelerin sakinlerinin genellikle bolluk içindeyken sergiledikleri bu tuhaf melankoli ile kolay ve dingin bir yaşamın içinde insanları ele geçiren bıkkınlığı bu nedenlere bağlamak gerekir.

Fransa'da herkes sızlanıyor ve intihar sayısı artıyor; oysa Amerika'da intihar nadiren görülür, ama delilik hiçbir yerde olmadığı kadar yaygındır.

Bunlar kötülüğün farklı semptomlarıdır.

Amerikalılar ne kadar kışkırtılmış olurlarsa olsunlar kendilerini öldürmezler, çünkü din bunu yapmalarına engel olur ve onlarda her ne kadar maddi rahatlık tutkusu yaygın olsa da, materyalizm adeta var olmaz.

Onların iradeleri direnir ama genellikle akılları onları yumuşatır.

Demokratik zamanlarda hazlar aristokratik yüzyıllardan daha canlıdır ve bunlara meyledenlerin sayısı da sınırsız düzeyde daha çoktur. Ama diğer yandan, demokrasilerde umutların ve isteklerin genellikle daha fazla hayal kırıklığına uğradığını, ruhların daha fazla coşkulu ve daha fazla kaygılı olduğunu ve endişelerin burada daha yakıcı olduğunu kabul etmek gerekir.

AMERİKALILARDA MADDİ HAZLAR SEVGİSİ, ÖZGÜRLÜK AŞKIYLA VE KAMUSAL MESELELERE YÖNELİK İLGİYLE NASIL BİRLEŞİR?

Demokratik bir devlet mutlak bir monarşiye dönüşürse, önceden kamusal ve özel meseleleri yönlendiren etkinlik birden özel meselelere yoğunlaşacağından, bir süre büyük bir maddi rahatlık ortaya çıkar; ama hemen sonra bu hareket yavaşlar ve üretimin gelişmesi durur.

Surlulardan Floransalılara ve İngilizlere kadar özgür olmayan ama ticaretle ve üretimle uğraşan tek bir halkın adını söyleyebilir miyiz bilmiyorum. O halde şu iki şey arasında zorunlu bir ilişki ve sıkı bir bağ vardır: Özgürlük ve endüstri.

Bu durum genellikle tüm uluslar için doğrudur, ama bilhassa demokratik uluslar için doğrudur.

Yukarıda eşitlik yüzyıllarında yaşayan insanların, hedefledikleri mülkleri elde etmek için nasıl daimi bir örgütlenmeye ihtiyaç duyduklarını gösterdim. Diğer yandan ise, bu halklarda siyasal özgürlüğün nasıl örgütlenme becerisini mükemmelleştirdiğini ve onu nasıl halka mal ettiğini açıkladım. Bu yüzyıllarda özgürlük o halde zenginliğin üretilmesi için faydalıdır. Tersine despotizmin ise bu üretimin bilhassa düşmanı olduğunu görebiliriz.

Demokratik yüzyıllarda mutlak bir iktidarın özelliği ne zalim olması ne de vahşi olmasıdır, o yalnızca önemsiz ve tedirgin edicidir. Bu türden bir despotizm, her ne kadar beşeriyeti ayaklar altına almasa da, doğrudan ticaret dehasına ve endüstrinin güdülerine karşıttır.

Öyleyse, demokratik zamanlarda insanların, durmaksızın can attıkları maddi hazlara kolaylıkla ulaşmaları için özgür olmaya ihtiyaçları vardır.

Ancak kimi zaman insanların bu hazlar için duydukları aşırı istekle, ortaya çıkan ilk efendiye kendilerini teslim ettiği de olmuştur. Rahatlık tutku-

su böylelikle yenilgiye uğrar ve farkında olmaksızın hevesle istediği şeylerden uzaklaşır.

Aslında demokratik halkların yaşamında çok tehlikeli bir geçiş evresi vardır. Maddi hazlar isteği, bu halklardan birisinde aydınlanmadan ve özgürlük alışkanlığından daha hızlı biçimde geliştiğinde, bir an gelir ve insanlar kendilerine hâkimiyetlerini kaybederek, ele geçirmeye hazır oldukları yeni mülklerin peşinden sürüklenirler. Yalnızca servet yapma amacıyla meşgul olan bu kişiler, her bir kişinin tekil servetiyle herkesin refahını birleştiren bağı artık fark etmezler. Sahip oldukları hakları bu insanlardan geri almaya ihtiyaç yoktur, çünkü onlar zaten seve seve bunlardan uzaklaşırlar. Siyasal ödevleri yerine getirmek, bu insanlara göre kendilerini endüstriden uzaklaştıran can sıkıcı bir aksi durumdur. Vekilleri seçme, otoriteye yardım etme, ortak sorunları müştereken çözme gibi meseleler söz konusu olduğunda, bu insanlar böylesine değerli zamanlarını faydasız işlerde harcamayacaklardır. Bu tür boş eğlenceler, yaşamda önemli menfaatlerin peşinden koşan ciddi insanlar için uygun değildir. Bu insanlar menfaat öğretisini takip ettiklerine inanırlar, ama bu fikrin yalnızca bayağı bir versiyonunu uyguladılar. Kendi meseleleri olarak adlandırdıkları şeyle daha iyi ilgilenmek için, onlara göre temel olması gereken bir meseleyi küçümserler.

Çalışan yurttaşlar kamusal işler üzerine düşünmek istemediklerinde ve boş zamanını değerlendirmek için bu işlerde sorumluluk alabilecek bir sınıf da artık var olmadığına, hükümetin yeri boş kalır.

İşte bu kritik anda eğer hırslı ve kurnaz birisi iktidarı ele geçirirse, her türlü gasp yolu açılmış bulunur.

Ülkenin refah düzeyinin gelişmesine bir süre özen gösterilse ve de adama-kıllı bir düzen garanti altına alınsa da, insanlar diğer şeylerden muaf kalırlar. Maddi hazlara tutkuyla bağlanan insanlar bu durumda, özgürlüğün nasıl rahatlığı sağlamaya hizmet ettiğini fark etmeden önce, özgürlük kışkırtmalarının nasıl rahatlığa ket vurduğunu olağan olarak keşfederler. Bu kişiler, özel yaşamdaki küçük hazların içine nüfuz eden kamusal tutkuların en ufak gü-rültüsüyle uyanırlar ve tedirgin olurlar; uzun süre anarşi korkusu onları hep havada ve ilk karışıklıkta kendilerini özgürlüğün dışına atmaya her zaman hazır halde tutar.

Kamusal barışın hayırlı olduğunu kolaylıkla kabul edebilirim, ama buna rağmen tüm halkların tiranlığa sağlam bir düzenle ulaştığını da unutmak istemem. Buradan halkların kamusal barışı küçümsemesi gerektiği sonucu kesinlikle çıkmaz; ama bu barışın onlar için yeterli olmadığı sonucu çıkar. Hükümetinden yalnızca düzeni sürdürmesini talep eden bir ulus kalbinin derinliklerinde zaten köledir; o rahatlığının kölesidir ve bu ulusu zincire vura-cak bir insan burada ortaya çıkabilir.

Komplolardan doğan despotizm, bir insanın despotizminden daha az ür-kütücü değildir.

Yurttaşlar kitlesi yalnızca özel işleriyle meşgul olmak istediklerinde en kü-çük topluluklar kamusal işlere hâkim olmak konusunda umutsuzluğa kapıl-mamalıdır.

Uçsuz bucaksız dünya sahnesinde olduğu gibi bizim sahnemizde de, geniş bir kitlenin birkaç kişiyle temsil edilmesi çok ender bir durum değildir. Bu temsilciler namevcut veya dikkatsiz bir kitle adına tek başlarına konuşurlar; sadece onlar genel bir hareketsizlik içinde eylerler; istedikleri gibi her şeye sahip olurlar, yasaları değiştirirler ve teamülleri kendi heveslerine göre bas-kı altına alırlar. Bu manzara görülünce, büyük bir halkın az sayıdaki zayıf ve değersiz kişinin eline düşmesi şaşkınlık verir.

Şimdiye kadar Amerikalılar, ifade ettiğim tüm engellerden mutluluk veri-ci bir biçimde kaçındılar. Bu konuda onlar, kendilerine hayran olunmasını kesinlikle hak ediyorlar.

Yeryüzünde Amerika'dan daha az işsiz bulunduğu ve içinde çalışan her-kesin rahatlığa ulaşma konusunda daha fazla coşkulu olduğu başka bir ülke belki yoktur. Ama Amerikalıların maddi hazlara yönelik tutkusu her ne ka-dar şiddetli olsa da, en azından kör değildir ve bu tutku, kendisini ılımlı hale getirme konusunda kudretsiz olan akıl tarafından yönlendirilir.

Bir Amerikalı sanki dünyada tek başınaymış gibi özel menfaatleriyle meş-gul olur ve hemen sonra sanki kamusal işleri unutmuş gibi, kendisini bu iş-lere adar. Kimi zaman en egoist açgözlülükle kimi zaman da en ateşli yurtse-verlikle coşmuş görünür. Oysa insanın yüreğinin bu biçimde bölünmesi çok güçtür. Her bir Birleşik Devletler sakini hem kendi rahatlığı hem de kendi özgürlüğü için birbirine benzer ve güçlü birer tutku besler ve bu tutkuların onların ruhlarında bir yerlerde birbirleriyle birleştiği ve birbirlerine karıştı-ğına inanmak gerekir. Aslında Amerikalılar kendi özgürlüklerinde, rahatlık-larının en önemli aracını ve en önemli garantisini görürler. Onlar bu ikisi-ni birlikte severler. O halde, kamusal işlere karışmanın kendi meseleleri ol-madığını düşünmezler; tersine, kendilerinin temel meselesinin, istedikleri mülkleri kazanma olanağı tanıyan ve kazanmış oldukları mülklerin de rahat biçimde keyfini çıkarmalarına engel olmayan bir hükümeti kendi kendileri-ne sağlamak olduğuna inanırlar.

DİNSEL İNANISLAR AMERİKALILARIN RUHUNU NASIL ZAMAN ZAMAN MADDİ HAZLARDAN UZAKLAŞTIRIR?

Birleşik Devletler'de her haftanın yedinci gününde ulusun ticari ve endüstriyel yaşamı askıya alınır; her türlü gürültü sona erer. Derin bir dinginlik veya daha çok bir çeşit kutsal meditasyon bu gürültünün yerine geçer; nihayetinde ruh da kendisine kavuşur ve temaşa eder.

Bugün boyunca ticari mekânlar ıssız kalır; her bir yurttaş ise çocuklarıyla birlikte kiliselere gider; burada da kulağının pek alışkın olmadığı tuhaf söylemler duyar. Ona, kibrin ve açgözlülüğün neden olduğu sayısız kötülüklerden söz edilir. İnsanların isteklerine çekidüzen vermesinden, erdemlere bağlı güzel hazlardan ve buna eşlik eden hakiki mutluluktan bahsedilir.

Bu kişi evine döndüğünde, ticari işlerinin peşinden koşmaz. Kutsal kitabı açar ve burada Yaratıcı'nın azameti ve faziletleriyle, Tanrı'nın eserlerinin sonsuz ihtişamıyla, insanlara bahşedilen ulvi alın yazısıyla, insanların ödevleriyle ve onların ölümsüzlüğe ulaşma yollarıyla ilgili dokunaklı tasvirler bulur.

İşte bu yolla Amerikalı zaman zaman adeta kendi kendisinden uzaklaşır ve yaşamını hareketlendiren küçük tutkulardan ve onu dolduran geçici menfaatlardan bir an için kendisini soyutlayarak, birden içinde her şeyin ulvi, katıksız ve ebedi olduğu ideal bir dünyaya nüfuz eder.

Bu eserin bir başka kısmında Amerikalıların siyasal kurumlarının kalıcılığını hangi nedenlere bağlamak gerektiğini araştırmıştım ve bana öyle geliyor ki din bu temel nedenlerden birisidir. Şimdi ise bireylerle ilgilendiğimde, dinle karşılaşıyorum ve dinin her bir yurttaşına bütün olarak devletten daha az faydalı olmadığını fark ediyorum.

Amerikalılar, demokrasiyi dinle ahlâki hale getirme zorunluluğunu his-

settiklerini pratikleriyle gösterirler. Onların kendileriyle ilgili düşündükleri şey, aslında her türlü demokratik ulusun kavraması gereken bir hakikattir.

Bir halkın toplumsal ve siyasal yapısının onu belli inançlara ve belli beğenilere hazır hale getirdiğinden, fakat halkın bu inançları ve beğenileri hemen sonra kolaylıkla terk ettiğinden hiç kuşku duymuyorum. Oysa bir halk benzer nedenlerle belli kanaatlerden ve belli eğilimlerden, bunlar üzerinde hiç durmaksızın ve adeta hiç kuşku duymaksızın, uzak kalabilir.

Yasa koyucunun hüneri de, yurttaşların çabalarına hangi durumda yardım edeceğini, hangi durumda ise bu çabaları daha çok dizginlemesi gerekeceğini fark etmek amacıyla, önceden toplumun bu doğal eğilimlerini iyice ayırt etmekten ibarettir. Çünkü bu yükümlülükler dönemlere göre değişiklik gösterir. Değişmez olan şey yalnızca beşerî türün her zaman kendisine doğru yöneldiği amaçtır; bu amaca ulaşma yolları durmaksızın değişir.

Eğer aristokratik bir yüzyılda, birilerinin kalıtsal zenginliğinin ve diğerlerinin dermansız yoksulluğunun, insanları daha iyi durumda olma fikrinden vazgeçirdiği ve ruhları da öte dünyanın temaşasıyla uyuşmuş halde tuttuğu bir ulusun içinde doğmuş olsaydım, böyle bir halka ihtiyaçlarını hissettirmenin benim için mümkün olmasını isteyebilirdim ve farkına vardığım yeni isteklerimi tatmin etmenin en hızlı ve en kolay yollarını keşfetmeyi düşünebilirdim; tüm yorucu zihinsel faaliyetlerimi fiziksel uğraşılarıma yönlendirerek, rahatlığa ulaşmaya çabalayabilirdim.

Böyle bir durumda, eğer birkaç kişi düşüncesiz bir biçimde zenginliğin peşinden koşmak için kışkırtılmışlarsa ve maddi hazlara yönelik aşırı bir sevgi gösteriyorlarsa, bundan dolayı paniğe kapılmama gerek olmayabilirdi; zira bu tuhaf belirtiler hemen herkesin ortak fizyonomisi içinde yok olacaktır.

Demokrasilerdeki yasa koyucuların bunlardan başka kaygıları vardır.

Demokratik halklara bilgiyi ve özgürlüğü verin ve bırakın onlar bunları gerçekleştirsin. Onlar bu dünyanın sunabileceği hayırlı şeyleri buradan çıkarmayı hemen başaracaklardır; her bir faydalı beceriyi mükemmelleştireceklerdir ve yaşamı her gün daha rahat, daha kolay ve daha sakin hale getireceklerdir; toplumsal durumları onları doğal olarak bu yöne doğru itecektir. Bu halkların gidişatlarını yavaşlatmalarında da korkulacak bir şey yoktur.

Ama insan dürüst ve meşru rahatlık arayışından hoşlanırken, korkulacak şey, onun nihayetinde en ulvi kapasitelerini kullanmayı unutması ve çevresindeki her şeyi geliştirmek isterken, sonunda bizzat kendi düzeyini düşürmesidir. Tehlike işte tam da buradadır, başka yerde değil.

O halde demokrasilerde yasa koyucular ile onurlu ve aydın tüm insanlar, ara vermeden insanların ruhlarını meydana getirmeye ve onları göğe doğru yükseltmeye çabalamalıdır. Demokratik toplumların geleceğiyle ilgilenen herkesin birleşmesi ve hepsinin, toplumda sonsuzluk eğiliminin, ihti-

şam duygusunun ve maddi olmayan hazlara dönük sevginin yayılması için sürekli olarak uyumlu biçimde çaba göstermesi zorunludur.

Demokratik bir halkın içinde, bedenle birlikte her şeyin çürüdüğünü kabul ettirmeye çalışan, bu zararlı teorileri destekleyen birilerini görürseniz, bunları öğreten kişileri bu halkın doğal düşmanları olarak değerlendiriniz.

Materyalistlerde beni yaralayan şeyler var. Onların öğretileri bana tehlikeli görünüyor ve kibirleri de beni isyan ettiriyor. Eğer onların sistemlerinin insanlar için yararlı olan bir şeyi olacaksa o da, bu öğretinin insana kendisiyle ilgili ılımlı bir fikir vermesi olabilirdi. Fakat bu öğretileri savunanlar durumun böyle olmadığını gösterirler. Materyalistler yalnızca birer yabancı insan olduklarını yeterince açıkladıklarına inandıktan sonra da, sanki ilahi bir varlık olduklarını kanıtlamışlar gibi mağrur bir tavır takınırlar.

Materyalizm, tüm uluslarda beşerî zihin için tehlikeli bir hastalıktır; ama bilhassa demokratik bir halkta materyalizmden kuşku duymak gerekir, çünkü o, bu halklar için çok yakın olan kötülüklerle mükemmel bir biçimde birleşir.

Demokrasi maddi hazlara yönelik beğeniye kolaylaştırır. Bu beğeni aşırı olursa, hemen insanı, her şeyin yalnızca maddi olduğuna inanmaya hazır hale getirir. Materyalizm ise sırası geldiğinde, insanları akılsız bir coşku durumuyla birlikte bu hazlara doğru sürükler. Demokratik ulusların kendisine doğru itildikleri vahim durum işte budur. Bu ulusların bu tehlikeyi görmesi ve bundan uzak durması gerekir.

Dinler yalnızca, insanlara ruhun ölümsüzlüğünü öğretmek için genel, basit ve pratik yollardır. Demokratik bir halkın inançlardan çıkaracağı en büyük avantaj da işte budur. Bu inançlar diğer halklardan daha çok bu halklar için zorunludur.

O halde herhangi bir din bir demokrasinin içinde kök saldıığında, onu sarsmaktan sakınınız; tersine onu sanki aristokratik yüzyılların değerli bir mirasıymış gibi özenle koruyunuz; insanlara yeni dinsel fikirler aşılacak için eski dinsel kanaatlerini onlardan almaya çalışmayınız, çünkü bir imandan başka bir imana geçerken, ruh bir anda inançlarından arındığı için, maddi hazlar sevgisi bunların yerine yerleşebilir ve ruhu tamamıyla ele geçirebilir.

Şüphesiz ruhsal göç materyalizmden daha akla uygun değildir; yine de, bir demokrasinin ikisi arasında bir seçim yapması gerekseydi, hiç kuşku duymaksızın, şu sonuca varabilirdim: Yurttaşlar, ruhlarının bir domuzun bednine geçeceğini düşünerek aslında ruhlarının bir hiç olduğuna inanmaya göre daha az riske girmiş olacaktırlar.

Bu dünyayla bağlantılı olan, maddiyat dışı ve ölümsüz bir ilkeye yönelik bir inanç, insanın ihtişamı için o kadar zorunludur ki, herhangi bir muhte-

mel karşılık veya cezayla ilişkili olmadığı zaman ve ölümden sonra insan-
da bulunan ilahi ilkenin onu Tanrı'yla birleştirdiğine veya başka bir yaratık-
ta yeniden canlandığına inanmakla yetinmediği zaman çok olumlu etki-
ler yapar.

Bu tür inançlara sahip insanlar, bedeni doğamızın ikincil ve alt kısmı ola-
rak düşünürler; böylelikle de bedenin etkisine maruz kaldıklarında bunu
küçümserler; beşeriyetin maddi olmayan kısmına yönelik gizli bir hayran-
lık ve doğal bir saygı beslediklerinde de, kimi zaman bedenin egemenliğine
itaat etmeyi reddederler. Fakat bu, onların fikirlerine ve isteklerine belli bir
ulvi anlam vermek için, onları kendiliklerinden menfaat gözetmedikleri et-
kinliklere, katıksız duygulara ve genel düşüncelere yönlendirmek için ye-
terli olur.

Sokrates'in ve okulunun, öte dünyada insanın başına gelecekler üzerine
net fikirlere sahip oldukları kesin değildir; onların inandıkları tek fikir şuy-
du: Ruh bedenden ayırdır ve o hayatta kalır. İşte bu fikir, ruhu bedenden ayı-
ran Platon'un felsefesine bir çeşit ulvi canlılık katmıştır.

Platon'u okuduğumuzda, ondan önceki zamanlarda ve onun zamanların-
da materyalizmi öven çok fazla yazarın var olduğunu fark ederiz. Bu yazar-
lar bize kadar ulaşmadılar veya ancak eksik biçimde ulaştılar. Şu durum ise
neredeyse tüm yüzyıllarda görüldü: Edebî olarak büyük itibara sahip yazar-
ların çoğu spiritüalizmde buluşur. Beşerî türün güdüsü ve isteği bu öğre-
tiyi destekler; bu yazarlar ise bizzat insanlara rağmen genellikle bu öğreti-
yi korurlar ve ona sadık olan kişilerin isimlerinin yok olmamasını sağlarlar.
O halde maddi hazlara yönelik tutkunun ve bu tutkuyla ilişkili fikirlerin bir
halk için –siyasal durumu nasıl olursa olsun– yeterli olabileceğine hiçbir za-
man inanmamak gerekir. İnsanın yüreği varsaydığımızdan daha geniştir; o
hem yeryüzündeki hayırlara yönelik isteği, hem de gökyüzündeki hayırla-
ra dönük sevgiyi kapsayabilir; kimi zaman bunlardan sadece birisine kendi-
sini çılgınca kaptırmış gibi görünür; ama diğerini düşünmeksizin uzun sü-
re var olamaz.

Bilhassa demokratik zamanlarda tinsel kanaatlerin egemen olmasının
önemli olduğunu fark etmek kolay olsa da, demokratik halkları yöneten ki-
şilerin bu kanaatlerin hâkim olmasını nasıl sağlayabileceklerini söylemek
kolay değildir.

Resmi felsefelerin ne gelişebileceğine ne de kalıcı olacaklarına inanıyo-
rum. Devletin dinine gelince, bu dinler kimi vakit siyasal iktidarın menfaat-
lerine anlık olarak hizmet etseler de, bunların er ya da geç Kilise için ölüm-
cül olacaklarını düşünüyorum.

Halkın gözünde dini yüceltmek ve dinsel spiritüalizme halkın hürmet gös-
termesini sağlamak için, yasanın izin vermemesine rağmen papazların do-

laylı olarak siyasal bir etkide bulunmasına olanak tanınmasını savunan kişilere de katılmıyorum.

Rahipler kamusal meselelere karıştıklarında, inançların maruz kaldığı ne-redeyse kaçınılmaz tehlikeleri daha iyi kavıyorum. Yeni demokrasilerde Hıristiyanlığın her ne pahasına olursa olsun sürdürülmesi gerektiğine öyle çok inanmış durumdayım ki, papazların mabetlerinden çıkmalarına izin verilmesindense, onların burada hapsolmasını tercih ederim.

Öyleyse insanları tinsel kanaatlere doğru yönlendirmek veya onları bu kanaatlerin telkin ettiği dinin içinde tutabilmek için otorite hangi araçları kullanabilir?

Söyleyeceğim şey, politikacılara göre, bana zarar verecektir. Ruhun ölüm-süzlüğü dogmasını geçerli kılmak için hükümetlerin kullanabileceği tek etkili yöntemin, her gün sanki insanlar buna inanıyorlarmış gibi eylemleri olduğuna inanıyorum. Hükümetlerin, ancak önemli meselelerde dürüst biçimde dinsel ahlâka uygun hareket ederek, yurttaşları dini tanımaya, sevmeye ve ona saygı duymaya yönlendirmekle övünebileceklerini düşünüyorum.

AŞIRI RAHATLIK SEVGİSİ RAHATLIĞA NASIL ZARAR VEREBİLİR?

Ruhsal olgunlaşma ile maddiyatla ilgili olan şeylerin iyileşmesi arasında sınıldığından daha fazla bağ vardır. İnsan bu iki şeyi birbirinden ayrı olarak tutabilir ve bunların her birini ardı sıra tek tek düşünebilir; ama bunları, bir diğerini tamamen göz ardı ederek, tamamen birbirlerinden ayıramaz.

Bizimkiyle aynı duygular ve neredeyse aynı açgözlülük hayvanlarda da vardır. Hayvanlarla paylaşmadığımız ve bizde olduğu gibi bir köpekte de tohum halinde bulunmayan maddi bir tutku yoktur.

O halde hayvanlar yalnızca en temel ve en kaba ihtiyaçlarını karşılayabiliyorlarken, neden biz hazlarımızı sonsuz düzeyde çeşitlendirip, durmaksızın onları arttırıyoruz?

Bu konuda bizi hayvanlardan üstün kılan şey, sadece içgüdülerimizle yöneldiğimiz maddi hayırları bulmak için ruhumuzu kullanmamızdır. İnsanın vahşi tarafına tatmin olma becerisini melekler öğretir. İnsan, hayvanların yapamadığı bir biçimde, bedensel hazların üstünde yükselmeye ve yaşamı bile küçümsemeye muktedir olduğu için, bizzat bu hazları ve hayırları kavraması zor bir düzeye kadar çoğaltabilir.

Ruhu yücelten, büyüten ve geliştiren her şey onu aynı zamanda, kendisiyle ilgili olmayan girişimlerde bile başarılı olmaya daha muktedir hale getirir.

Tersine onu sinirlendiren veya onun değerini düşüren her şey de, onu önemli ya da önemsiz her konuda zayıflatır ve neredeyse tüm meselelerde kudretsiz hale getirir. Öyleyse, ruhun zaman zaman kuvvetini ve görkemini bedenine hizmetine sunabilmesi için görkemli ve güçlü olması gerekir.

Eğer insanlar maddi hayırlardan asla tatmin olmasalardı, onların bu hayırları üretme becerisini yavaş yavaş yitireceklerine ve nihayetinde vahşî insanlar gibi, hiçbir şeyi ayırt etmeksizin ve ilerleme göstermeksizin, bu hazlardan yararlanacaklarına inanmak gerekecekti.

EŞİTLİK VE KUŞKU ZAMANLARINDA BEŞERÎ EYLEMLERİN AMAÇLARINA MESAFE ALMAK NEDEN ÖNEMLİDİR?

Dinin egemen olduğu yüzyıllarda, yaşamın nihai amacı öte dünyada bulunur.

Bu zamanların insanları o halde, uzun yıllar boyunca kendisine doğru durmaksızın ilerledikleri sabit bir amacı düşünmeye doğal olarak ve neredeyse istemeksizin alışır. Kendilerini zorlayan bu önemli ve kalıcı isteği tatmin etmeyi en iyi biçimde başarmak için binlerce önemsiz ve geçici isteği bastırmayı farkında olmaksızın öğrenirler. Onlar maddiyatla ilgili şeylerle meşgul olduklarında, bu alışkanlıkları kendisini açığa vurur. Bu konuyla ilgili tüm edimlerini, tüm çabalarını kendisine doğru yönlendirdikleri genel ve belli bir amaç etrafında seve seve sınırlandırır. Onları her gün yeni girişimlerde bulunurken görmeyiz; zira onların peşinden koşmaktan bıkmadıkları değişmez amaçları vardır.

Bu da, dine dayalı halkların nasıl genellikle böylesine kalıcı şeyleri başardıklarını açıklar. Öte dünyayla meşgul olan bu halklar, bu dünyada başarılı olmanın sırrını bulurlar.

Dinler insanlara genellikle geleceği göz önünde bulundurarak hareket etme alışkanlığını verir. Bu konuda dinler, bu dünyadaki mutluluk için öte dünyadaki saadet için olduğundan daha az faydalı değildir. Bu da onların en önemli siyasal yanıdır.

Ama imanın aydınlığı gölgelendiği ölçüde, insanların görüş alanları da daralır ve diyebiliriz ki her gün insanların eylemlerinin amacı onlara daha yakındaymış gibi görünür.

İnsanlar yaşamdan sonra başlarına gelecek şeyle ilgilenmemeye bir defa alıştıkları zaman, onları yalnızca belli beşerî güdülere çok uygun olan, gelecekle ilgili tam bir yabanıl kayıtsızlık içine düşmüş halde görürüz. En te-

mel hedeflerini uzun vadeli planlama yetisini kaybettikleri anda, hemen daha önemsiz isteklerini gerçekleştirmeye yönelirler ve ebediyete kadar var olma umudunu kaybettikten sonra ise sanki yalnızca bir gün yaşayacaklarmış gibi düşünerek eylemeye başlarlar.

İmansızlığın egemen olduğu yüzyıllarda o halde, insanların kendilerini rastgele gündelik isteklerine teslim etmesinden ve ancak uzun vadede kazanılabilecek şeylere sahip olmayı tamamen reddederek, görkemli, dingin ve kalıcı hiçbir şeyi oluşturmamalarından her zaman korkmak gerekir.

Bu tür eğilimleri olan bir halkta toplumsal durum demokratik olduğunda ise, bahsettiğim tehlike daha da artar.

Her bir kişi durmaksızın yer değiştirmeye çalıştığı, herkes birbiriyle muazzam bir rekabetin içine girdiği, zenginlikler demokratik karmaşanın içinde yığılıp hemen yok olduğu zaman, ansızın ve kolayca elde edilen bir servet ve zahmetsizce kazanılıp, kaybedilen mülk fikri ile farklı biçimler içinde talih imgesi beşerî zihnin karşısına çıkar. Toplumsal durumun istikrarsızlığı, istekler konusundaki doğal istikrarsızlığı kolaylaştırır. Kaderin bu aralıksız bocalama durumu içinde, mevcut durum insanın zihninde önem kazanır ve gölgede kalan geleceği gizler; böylelikle de insanlar yalnızca yarını düşünmek isterler.

Dinsizlik ile demokrasinin talihsiz bir rastlaşma sonucunda bir araya geldiği böyle bir ülkede, filozoflar ile yöneticilerin, insanların bakışlarını beşerî eylemlerin amacına doğru durmaksızın genişletmeye çalışması gerekir; bu onların en önemli işidir.

Yüzyılın ve ülkenin tininin içinde hapsolan ahlâkçının bu durumdan kendisini kurtarmayı öğrenmesi gerekir. Onun, çağdaşlarını çevreleyen ve aralıksız süregiden hareketin içinde, onlara her gün uzun erimli girişimlere erişmenin ve bunları uygulamanın düşündüklerinden daha kolay olduğunu göstermesi de zorunludur. Ahlâkçının, her ne kadar beşeriyet değişmiş olsa da, insanların bu dünyada refahı elde edebilme yollarının aynı kaldığını ve demokratik halklarda ise diğer halklarda olduğu gibi, ancak gündelik, geçici, küçük heveslere direnerek, ihtiyaç duyulan genel mutluluğa ulaşmanın mümkün olduğunu göstermesi gerekir.

İktidarda bulunanların görevi ise daha az belirgin değildir.

Tüm dönemlerde ulusu yönetenlerin geleceği göz önünde bulundurarak hareket etmeleri önemlidir. Ama bu, inancın olmadığı demokratik yüzyıllarda diğer yüzyıllardan daha fazla zorunludur. Demokrasilerde liderler böyle hareket ederek sadece kamusal meselelerde gelişmeyi sağlamazlar, aynı zamanda insanlara, kendi örnek tavırlarıyla, özel meseleleri yürütme becerisini öğretirler.

Onların mümkün olduğunca siyasal dünyadan talih unsurunu uzaklaştırmaya çalışması gerekir.

Bir saray mensubunun birdenbire ve hak etmediği halde terfi etmesi, aristokratik bir ülkede, yalnızca geçici bir etkide bulunur, çünkü kurumlar ve inançlar bütünü, insanları içinden çıkamayacakları yollarda alışıldığı üzere yavaşça ilerlemeye zorlar.

Ama demokratik bir halkın nazarında böyle bir örnek kadar tehlikeli başka hiçbir şey yoktur. Böyle örnekler halkın zihnini, içinde her şeyin kışkırtılmış halde olduğu bir yöne doğru hızla sürükler. O halde şans eseri içinde bulunulan veya mahrum kalınan bir durum olarak halkın menfaatinin veya hükümdarın menfaatinin, bireysel başarıların ve hizmetlerin yerine geçmesinden bilhassa septisizm ile eşitlik zamanlarında kaçınmak gerekir. Burada her bir gelişmenin bir çabanın ürünü gibi görünmesi, ihtişamın kolay elde edilmemesi ve ihtirasın bir amaca ulaşmadan önce uzun süre boyunca onu hedeflemeye zorlanması arzu edilir.

Yönetenlerin insanlara, ilhamını artık dinlerden ve toplumsal durumdan almayan bu gelecek isteğini yeniden vermeye çalışmaları; açıkça söylemeksiz her gün pratik olarak yurttaşlara zenginliğin, şöhretin ve iktidarın çalışmanın ürünü olduğunu öğretmeleri; onlara büyük başarıları uzun erimli isteklerin sonucunda ulaşıldığını ve ancak güçlkle elde edilen şeylerin kalıcı olduğunu göstermeleri gerekir.

İnsanlar burada başlarına gelecek şeyi önceden görmeye ve bu konuda umut beslemeye alıştıkları zaman, onların tinlerini her zaman belli yaşamsal sınırlar içinde tutmaları güçleşir ve bu insanlar bakışlarını öte dünyaya yöneltmek için sınırları aşmaya meylederler.

Bu nedenle, bu dünyada geleceği düşünmeye alışan yurttaşların, farkında olmaksızın yavaş yavaş dinsel inançlara doğru yaklaşacaklarından hiç kuşku duymuyorum.

Öyleyse, insanları belli bir noktaya kadar dinden caydırmaya olanak tanıyan yöntem, nihayetinde uzun bir dolambaçlı yoldan sonra beşerî türü yeniden imana ulaştırmak için elimizde olan belki de tek şeydir.

AMERİKA'DA NEDEN HER TÜRLÜ DÜRÜST MESLEK SAYGİDEĞER SAYILIR?

Kalıtsal zenginliğin olmadığı demokratik halklarda herkes yaşamak için çalışır veya çalışmıştır veya çalışmış olan bir ailede doğmuştur. O halde burada zorunlu, doğal ve dürüst bir beşeriyetin koşulu olarak çalışma fikri dört bir yandan insanların zihinlerine yerleşir.

Çalışma bu halklarda onur kırıcı olmaktan çok bir onurdur; halkın çalışmaya karşı değil de, ondan yana bir önyargısı vardır. Birleşik Devletler'de zengin bir insan, boş zamanlarını bazı endüstriyel, ticari etkinliklere veya bazı kamusal görevlere ayırmasının kamuoyuna borcu olduğuna inanır. Yaşamını yalnızca kendi geçimini sürdürmeye vakfederse, adının kötüye çıkacağını sanır. Bu kadar Amerikalı zenginin Avrupa'ya gelmesinin nedeni de bu çalışma yükümlülüğünden kaçmaktır. Bu zenginler, içinde işsizliğin saygıdeğer olarak görüldüğü aristokratik toplumların kalıntılarını Avrupa'da bulurlar.

Eşitlik çalışma fikrine yalnızca eski saygınlığını kazandırmaz, aynı zamanda kazanç sağlayan çalışma fikrini de yüceltir.

Aristokrasilerde küçümsenen şey tam olarak çalışma değildir, gelir elde etmek amacıyla çalışmaktır. Çalışmak, yalnızca ihtirasla veya erdemle gerçekleştirildiği zaman görkemlidir. Fakat yine de aristokrasi egemenliğinde, dürüst biçimde çalışan kişi, gelirin çekiciliğine karşı duyarsız da değildir. Ama bu iki istek ancak ruhun çok derinlerinde birbirleriyle buluşurlar. Bu kişi, bunların birleştiği yeri gözlerden uzak tutmaya özen gösterir ve bunları seve seve kendisine saklar. Aristokratik ülkelerde, menfaat gözetmeksizin devlete hizmet ettiğini iddia etmeyen kamu görevlisi pek yoktur. Onların maaşları önemsizdir; kimi zaman bu maaşın az olduğunu düşünseler de, onlar bundan hiç etkilenmemeye çalışırlar.

Böylece kazanç fikri çalışma fikrinden ayrı kalır. Aslında bu ikisinin birlikte olması iyidir ama bunlar birbirlerinden ayrıldılar.

Demokratik toplumlarda ise, bu iki fikir tersine her zaman aşikâr biçimde birleşmiştir. Rahatlık isteği yaygın, servetler ise orta düzeyde ve geçici olduğundan, her bir kişi kaynaklarını arttırmaya veya çocukları için yeni kaynaklar bulmaya ihtiyaç duyduğundan, herkes kendisini çalışmaya iten şeyin, bütünüyle olmasa da büyük oranda kazanç olduğunu açık biçimde görür. Temelde ihtişam adına eyleyen insanlar ise, yalnızca bu amaçla hareket edemeyecekleri düşüncesiyle kendilerini dizginler ve yaşama isteğinin kendilerinde yaşamlarını ünlü kılma isteğiyle karıştığını keşfederler.

Bir yandan çalışma tüm yurttaşlara beşerî koşullarda onur verici bir zorunluluk olarak görüldüğü ve diğer yandan ise çalışma her zaman görünür biçimde yapıldığı zaman, aristokratik toplumlarda değişik meslekleri birbirlerinden ayıran muazzam mesafe ortadan kalkar. Bu mesleklerin hepsi aynı olmasalar da, en azından hepsinin benzer bir özelliği vardır artık.

Para kazanmak için çalışılmayan bir meslek artık yoktur. Tüm mesleklerde ortak olan maaş, bunların hepsine benzer bir görünüm verir.

Bu da Amerikalıların değişik mesleklerle ilgili sahip oldukları kanaatleri açıklamaya yardımcı olur.

Amerikalı hizmetçi, çalıştığı için küçük düşürüldüğüne inanmaz; çünkü onun etrafında herkes çalışır. İnsanlar bir maaş almaları fikriyle kendilerini değersiz hissetmezler, çünkü Birleşik Devletler başkanı da maaş alarak çalışır. Ona emir vermesi için, diğer insanlara ise hizmet etmesi için ödeme yapılır.

Birleşik Devletler'de meslekler daha az veya daha çok yorucudur, daha az ya da daha çok kazanç sağlar; ama bunların hiçbirisi ne aşağı ne de yukarı düzeydedir. Bu ülkede her türlü dürüst meslek saygıdeğerdir.

NEREDEYSE TÜM AMERİKALILARI ENDÜSTRİYEL MESLEKLERE DOĞRU YÖNELTEN NEDENLER

Demokratik uluslarda tarımdan daha yavaş biçimde gelişen başka bir zanaat bilmiyorum. Diğer zanaatlar koşuyor gibi görünürlerken, tarımın genellikle olduğu yerde kaldığı söylenir.

Tersine eşitlikten doğan beğeniler ve alışkanlıklar insanları doğal olarak ticarete ve endüstriye yönlendirir.

Aktif, aydın, özgür, rahat ve arzu dolu bir insanı varsayalım. Bu kişi çalışmadan yaşamak için çok yoksul, ihtiyaçlarını doğrudan karşılama konusunda kendisini güvende hissetmek için ise yeterince zengin olduğunda, varlıklarını arttırmayı düşünür. Böylelikle maddi hazlara dönük eğilimi kavrar; binlerce başka insan da bu hazlara onun gözleri önünde kendilerini teslim ederler; o da kendisini bunlara kaptırmaya başlar ve bu hazlardan daha fazla yararlanmak için yeni yollar bulmaya can atar. Fakat yaşam akıp gider ve zaman geçer. Bu insan ne yapacaktır?

Bu insan için toprağı işlemek, neredeyse güvenilirdir ama bu etkinlikten ancak ağır biçimde sonuç alınır ve böylelikle bu kişi ancak yavaş yavaş ve güçlülükle zenginleşir. Tarım yalnızca zaten ihtiyacından fazla malı olan zenginler için veya sadece yaşamını sürdürmek isteyen yoksullar için uygundur. Söz konusu kişi ise seçimini yapar: tarlasını ve konutunu satar ve kendisini riskli ama kazanç getiren bir mesleğe adar.

Zira demokratik toplumlarda bu türden insanlar bolca bulunur. Koşullar eşitlendikçe, bu kitlenin sayısı da artar.

O halde demokrasi yalnızca çalışanların sayısını arttırmaz, aynı zamanda insanları bir işten çok başka bir işe doğru yönlendirir. Demokrasi insanları

tarımdan soğuturken, onları ticarete ve endüstriye doğru iter.¹

Bu tin en zengin yurttaşlarda bile görülür.

Demokratik ülkelerde bir insan, ne kadar zengin olursa olsun, neredeyse hiçbir zaman servetinden memnun değildir, çünkü babasından daha az zengindir ve çocuklarının da kendisinden daha az zengin olmasından korkar. Demokrasilerde zenginlerin çoğu o halde durmaksızın zenginlik elde etme yöntemlerini düşünürler ve doğal olarak da bakışlarını ticarete ve endüstriye yönlendirirler. Ticaret ve endüstri onlara göre zenginliği elde etmenin en hızlı ve en kudretli yollarıdır. Zenginler bu konuda yoksulların güdülerini onlarla aynı ihtiyaçlara sahip olmaksızın paylaşırlar veya daha çok tüm ihtiyaçlarından doğan şu en buyurgan talebi hissederler: konumlarını kaybetmemek.

Aristokrasilerde zenginler aynı zamanda yönetenlerdir. Sürekli önemli büyük meselelere kendilerini adadıkları için, ticaret ve endüstrinin gerektirdiği önemsiz işlere sırtlarını dönerler. Buna rağmen, eğer bu kişilerden birisinin iradesi tesadüf eseri ticarete doğru yönelirse, [aristokratik] teşekkülün iradesi hemen onun yolunu keser. Çünkü her ne kadar insan çoğunluğun kurallarına karşı başkaldırabilse de, onun boyunduruğundan tamamıyla kaçamaz. Ulusal çoğunluğun haklarını büyük bir inatla tanımayı reddeden aristokratik teşekküllerde ise, yönetenler tikel birçoğunluk oluştururlar.²

Paraya sahip olan kişinin iktidara da sahip olmadığı ve daha çok ondan uzak durduğu demokratik ülkelerde, zenginler boş zamanlarını nasıl geçireceklerini bilirler. Onların istekleriyle ilgili kaygıları, bunların büyüklüğü, kaynaklarının genişliği, hangi biçimde olursa olsun kitlenin üzerinde yükselen kişilerin her zaman hissettikleri olağanüstü olana dönük beğeni bu zenginlerin eyleme konusunda acele etmelerine neden olur. Onlar için yalnızca ticaret yolu açıktır. Demokrasilerde, ticaretten daha önemli ve daha parlak bir şey yoktur. Kamuoyunun dikkatini çeken ve kitlenin tahayyülüne cevap veren de odur; her türlü güçlü tutku ona doğru yönelir. Ne kendi önyargıları ne de başkalarının önyargıları, hiçbir şey zenginlerin kendilerini tica-

1 Sanayicilerin ve tüccarların maddi hazlara dönük aşırı bir istekleri olduğu sık sık ifade edilir ve bunun sorumlusunun da ticaret ve endüstri olduğu söylenir. Burada bana öyle geliyor ki nede-ni etkiyle karıştırıyoruz.

İnsanlara maddi hazlar istegini aşılıyan ticaret ve endüstri değildir, daha çok bu istek insan-ları endüstriyel ve ticari faaliyetlere iter. İnsanlar burada ihtiyaçlarını tamamıyla ve hızlı biçim-de tatmin edeceklerini ümit ederler.

Eğer ticaret ve endüstri rahatlık istegini artırıyorsa, bunun nedeni şudur: Tutkularla ne ka-dar çok ilgilenirsek, onları doyurmak için ne kadar çok çaba gösterirsek, onlar da o kadar çok güçlenirler. İnsanların yüreğinde dünyadaki rahatlık sevgisinin üstün gelmesini sağlayan tüm nedenler, endüstriyi ve ticareti geliştirir. Eşitlik de bunlardan birisidir. Eşitlik, insanlara alışve-riş istegini vererek doğrudan biçimde değil de, onların ruhuna rahatlık sevgisini aşılayıp, onu genelleştirerek dolaylı biçimde ticareti kolaylaştırır.

2 Kitabın sonunda bulunan Not A'ya bakınız.

rete adamlarına engel olamaz. Demokrasilerde zenginler, kendilerine özgü teamülleri ve kuralları olan bir teşekkül oluşturmazlar. Sınıflarına ait tikel fikirler onları engellemez ve ülkelerinin genel fikirleri ise onları ileri iter. Üstelik demokratik bir halkın içinde görülen büyük servetlerin neredeyse her zaman kaynağı ticaret olduğunda, bunlara sahip olanların ticari alışkanlıklarını tamamen kaybetmelerinden önce birçok kuşağın ardı sıra geçmesi gerekir.

Siyasetin dışındaki sınırlı alanda sıkışmış bulunan demokrasilerdeki zenginler o halde dört bir yandan ticarete atılırlar. Burada onlar doğal avantajlarını geliştirip yayabilirler. Eğer bir aristokrasinin içinde doğmuş olsalardı, onların burada endüstriyle ilgili yapacakları az sayıda etkinliği, endüstriyel girişimlerinin gözü pekliğine ve görkemine göre yargılamak gerekir.

Böyle bir gözlem, zengin veya yoksul olsun demokrasilerdeki tüm insanlara uygulanabilir.

Demokratik değişkenlik içinde yaşayan insanların gözlerinin önünde her zaman talih imgesi vardır ve bu insanlar böylelikle talihin rol aldığı tüm girişimleri severler.

O halde bu kişilerin hepsi ticarete doğru yönelir, ama yalnızca ondan gelir sağladıkları için değil, aynı zamanda onun ortaya çıkardığı duyguları sevdikleri için.

Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere'nin egemenliğindeki sömürge durumundan çıkalı yalnızca yarım yüzyıl oldu. Burada büyük servetlerin sayısı çok azdır ve sermaye hâlâ kısıtlıdır. Buna rağmen, yeryüzünde ticaret ve endüstride Amerikalılardan daha hızlı ilerleme kaydeden başka bir ülke yoktur. Amerikalılar bugün dünyanın ikinci büyük denizci ulusu konumundalar; her ne kadar üretimlerinin neredeyse aşılamaz doğal engellere karşı mücadele etmesi gerekse de, imalatla her gün yeni gelişmeler kaydederek.

Birleşik Devletler'de en büyük endüstriyel girişimler kolayca gerçekleştirilir, çünkü nüfus bütün olarak endüstriyle iç içedir ve bu konuda en yoksul yurttaş olduğu kadar en zengin yurttaş da seve seve gücünü diğerleriyle birleştirir. O halde, neredeyse içinde zenginleri barındırmayan bir ulusun her gün kolaylıkla muazzam işler yaptığını görünce şaşırırız. Zira Amerikalılar ikamet ettikleri topraklar üzerine daha dün yerleştiler, fakat çoktan doğanın düzenini kendilerine uygun biçimde değiştirdiler. Hudson'la Mississippi'yi birleştirdiler ve Atlantik Okyanusu'yla Meksika Körfezi'ni, bu iki denizi ayıran beş yüz fersahlık kıtayı kat ederek, birbirlerine bağladılar. Bugüne kadar yapılmış en uzun demir yolu da Amerika'da bulunur.

Ama Amerika'da dikkatimi en çok çeken şey, bazı endüstriyel girişimlerin olağanüstü biçimde görkemli olması değildir, ufak girişimlerin inanılmaz düzeyde çok olmasıdır.

Birleşik Devletler'deki neredeyse tüm çiftçiler tarımla ticareti birleştirirler; bunların çoğu tarımı bir ticaret biçimi olarak gerçekleştirir.

Amerikalı bir çiftçinin, yalnızca işlediği toprakla meşgul olması nadiren görülür. Özellikle batıdaki yeni vilayetlerde toprak ürün elde etmek için değil de yeniden satmak için ekime hazırlanır. Bir çiftlik, ülkenin durumunun sakinlerinin sayısının artmasıyla yakında değişeceği ve böylelikle de iyi fiyatla satış yapılabileceği öngörüsüyle inşa edilir.

Kuzeyde yaşayan çok sayıdaki sakin, her yıl güneye doğru iner ve pamuk ile şeker kamışı yetiştiren bölgelere yerleşir. Bu insanlar toprağı, birkaç yıl içinde kendilerini zenginleştirecek şeyleri üretebilmek amacıyla işlerler. Bu şekilde elde ettikleri geçim rahatlığının keyfini çıkarmak için yurtlarına geri dönebilecekleri zamanı ise hayal meyal sezinlerler. Amerikalılar ticari tını tarıma taşırlar ve onların endüstriyel hazları diğer alanlarda olduğu gibi bu alanda da kendini açığa vurur.

Amerikalılar endüstride muazzam gelişmeler kaydederler, çünkü her şeyle endüstriyle birlikte meşgul olurlar. Bu nedenle de hiç beklenmedik ve çok zorlu endüstriyel krizlere maruz kalırlar.

Amerikalıların hepsi de ticaret yaptığından, ticaret onlarda o kadar çok sayıda ve o kadar karmaşık etkiler altında bulunur ki, buradan doğabilecek güçlükleri önceden öngörmek imkânsızdır. Burada herkes az ya da çok endüstriyle ilgilendiğinden, en küçük bir ticari sarsıntıdan bireysel servetler etkilenir, devlet de sarsılır.

Endüstriyel krizlerin geri dönüşünün, günümüz demokratik uluslarında yerleşik bir hastalık olduğuna inanıyorum. Bu krizleri daha az tehlikeli hale getirebiliriz ama onlardan kurtulamayız, çünkü bu krizler arızî durumlardan değil de, bizzat bu halkların mizacından kaynaklanırlar.

ENDÜSTRİDEN BİR ARİSTOKRASİ DOĞABİLİR Mİ?

Demokrasinin nasıl endüstriyel gelişimi kolaylaştırdığını ve sanayicilerin sayısını nasıl sınırsız düzeyde arttırdığını gösterdim. Şimdi ise endüstrinin yeri geldiğinde hangi sapa yollara yönelerek insanları aristokrasiye doğru sürükleyebileceğini göstereceğim.

Bir işçi işinde her gün yalnızca tek bir ayrıntıyla ilgilendiği zaman, söz konusu genel ürünün daha kolayca, daha hızlı biçimde ve daha ekonomik olarak elde edileceği düşünülür.

Aynı şekilde, bir girişim ne kadar büyük sermayeyle ve ne kadar büyük krediyle gerçekleştirilirse, ürünlerinin de o kadar daha ucuz olacağı kabul edilir.

Bu hakikatler uzun süredir biliniyordu, ama bunları ancak bugün kanıtlayabiliyoruz. Bunlar çoktan birçok en önemli endüstri dalında uygulanmaya başlandı ve küçük sermayeler de art arda büyük sermayeler tarafından ele geçirildi.

Siyasal dünyada, endüstriyel toplumun bu iki yeni aksiyomu dışında yasa koyucunun meşgul olması gereken başka bir olgu göremiyorum.

Bir zanaatkâr durmaksızın ve sadece tek bir ürünün üretimine kendisini adanmış zaman, nihayetinde bu işi benzersiz bir hünerle gerçekleştirir. Ama bu kişi aynı zamanda kendi zihnini işinin genel idaresiyle ilgili şeylere uyarlama yeteneğini kaybeder. Her gün daha usta ama daha az hamarat hale gelir ve diyebiliriz ki onda işçi özellikleri mükemmelleşirken, insani özellikler değer kaybeder.

Yaşamının yirmi yılını toplu iğne yapmaya ayırmış bir insandan ne bekleyebiliriz? Bu kişi en iyi toplu iğne yapma yollarını artık aramadığında, onun

dünyayı yerinden oynatabilecek beşerî zihinsel kudreti bundan sonra neye uyarlanabilir!

Bir işçi varoluşunun önemli bir kısmını bu biçimde tükettiğinde, onun düşüncesi tamamıyla emeğinin gündelik meşguliyetlerine odaklanır. Bedeni ise, belli değişmez alışkanlıklar edinir ve onun artık bunlardan vazgeçmesi olası değildir. Tek kelimeyle, o kendisine değil de, seçmiş olduğu mesleğe aittir. Yasalar ile teamüllerin bu insanın etrafında bulunan engelleri kaldırmaya ve onu servete doğru açılan binlerce farklı yola yönlendirmeye çalışması da boşunadır. Teamüller ile yasalardan daha kudretli olan endüstriyel bir teori onu bir mesleğe ve de genellikle terk edemeyeceği bir yere bağlar. Bu teori işçiye, içinden çıkamayacağı belli bir yeri toplumda tahsis eder. Genel hareketliliğin içinde, onu hareketsiz hale getirir.

İş bölümü ilkesi daha çok uygulamaya geçtiği ölçüde, işçi de daha güçsüz, daha sınırlı ve daha bağımlı olur. Beceri ilerlemeyi sağlar, zanaatkârlık ise ilerlemenin hızını azaltır. Diğer yandan ise, üretim ne kadar fazla ve sermaye ne kadar büyük olursa endüstriyel ürünlerin de o kadar daha mükemmel ve daha ucuz olduğu açıkça keşfedildiği ölçüde, çok zengin ve çok aydın insanlar, şimdiye kadar cahil veya yoksul zanaatkârlara bırakmış oldukları endüstriyi kullanmak için ön plana çıkarlar. Bu iş için gerekli çabaların görkemi ve elde edilen sonuçların sonsuz büyüklüğü onlara çekici gelir.

Böylelikle endüstriyel bilim durmaksızın işçi sınıfını değerden düşürürken, aynı zamanda patronların sınıfını ise yükseltir.

İşçi gittikçe daha fazla zihnini tek bir ayrıntıyla meşgul ederken, patron her gün bakışlarını muazzam bir bütüne yöneltir ve işçinin zihni kısıtlandığı oranda onun zihni de genişler. Kısa süre sonra, birisinin yalnızca idraki gerektirmeyen fiziksel güce ihtiyacı olur; diğerinin başarılı olması için ise bilime ve de dehaya gereksinimi olur. Bir tanesi gittikçe daha fazla muazzam bir imparatorluğun yöneticisine benzer, diğeri ise kaba bir insana.

O halde patron ile işçinin benzer bir şeyi olmaz ve her gün daha fazla birbirlerinden farklılaşırlar. Uzun bir zincirin iki uç halkası haline gelirler. Bunlardan her biri, kendisi için oluşturulmuş yeri ele geçirir ve buradan hiç çıkmaz. Birisi diğerine daimi, sıkı ve zorunlu biçimde bağlıdır ve bu kişi itaat etmek için doğmuş gibidir, diğeri ise emir vermek için.

Bu aristokrasi değil de nedir?

Koşullar ulusal teşekkülün içinde gittikçe daha fazla eşitlendikçe, burada imal edilen ürüne duyulan ihtiyaç da genelleşir ve artar. Orta düzeydeki servetlere bu ürünlerin ulaştırılmasını sağlayan ucuz fiyat unsuru, önemli bir başarı kriteri haline gelir.

O halde en varlıklı ve en aydın insanların zenginliklerini ve bilgilerini her gün endüstriye adadıkları; büyük atölyeler açarak ve sıkı biçimde iş bölümü

yaparak, dört bir yandan gün yüzüne çıkan yeni istekleri tatmin etmeye çalıştıkları görülür.

Böylece, ulus demokrasiye yöneldiği ölçüde, endüstriyle ilgilenen tikel sınıf daha aristokratik hale gelir. İnsanlar bir sınıfın içinde gittikçe daha fazla birbirlerine benzer olurken, diğer sınıftan da ayrılırlar. Eşitsizlik toplumda azaldığı ölçüde küçük topluluklarda artar.

Bu durumda, kaynağa doğru indikçe, bizzat demokrasinin bağrından doğal bir biçimde aristokrasi doğuyormuş gibi görünür.

Ama bu aristokrasi önceki aristokrasiye pek benzemez.

Öncelikle yalnızca endüstriye ve belli endüstriyel mesleklere dayanan bu aristokrasinin toplumsal durumun bütünü içinde bir istisna, bir gudubet olduğuna işaret etmek gerekir.

Günümüzün muazzam demokrasilerinin bağrında belli endüstrilerin oluşturduğu küçük aristokratik topluluklar, tıpkı eski zamanlardaki büyük aristokratik toplumlar gibi, içlerinde birkaç çok zengin insanı ve de sefil durumdaki birçoğunluğu barındırır.

Yoksulların kendi durumlarından kurtulma ve zengin olma yolları çok azdır, ama zenginler durmaksızın yoksullaşırlar veya belli bir kazanç elde ettikten sonra ticareti bırakırlar. Öyleyse, yoksul sınıfı oluşturan unsurlar neredeyse sabittir; ama zengin sınıfı oluşturan unsurlar böyle değildir. Aslında zengin var olsa da, zenginler sınıfı diye bir şey pek var olmaz; çünkü zenginlerin kendi aralarında ortak anlayışları, konuları, gelenekleri, müşterek umutları yoktur. O halde birçok zengin vardır ama onların ortak bir teşekkülü yoktur.

Zenginler kendi aralarında sağlam biçimde bir birlik oluşturmazlar, bunun yanında yoksul ile zengin arasında hakiki bir bağın olmadığını da söyleyebiliriz.

Bunların karşılıklı konumları daimi durumda değildir; her an menfaat bunları birbirlerine yaklaştırır ve birbirlerinden ayırır. İşçi genellikle patronlara bağlıdır, ama belli bir patrona değil. İşçi ve patron fabrikada birbirlerini görürler ama başka yerde birbirlerini tanımazlar. Bir konuda birbirleriyle bağlantı kursalar da, diğer konularda birbirlerinden çok uzakta kalırlar. Sanayici işçiden yalnızca çalışmasını ister ve işçi de ondan yalnızca maaşını. Birisi diğerini desteklemeyi amaçlamaz, diğeri de onu korumayı vaat etmez. Onların daimi biçimde birbirlerine bağlılığı alışkanlıktan ve ödev duygusundan kaynaklanmaz.

Ticaretin kurduğu aristokrasi, yönettiği endüstriyel nüfusun içine neredeyse asla yerleşmez. Bu aristokrasinin amacı nüfusu yönetmek değil, onun hizmetinden faydalanmaktır.

Böylelikle oluşmuş bir aristokrasi, kullandığı kişilere hükmedemez. Bir

an için onları ele geçirmeyi başarır, onlar hemen elinden kaçır. Aristokrasi bu kişilere nasıl buyuracağını bilmez ve onlar üzerinde etkide bulunamaz.

Geçmiş yüzyılların toprak aristokrasisi, hizmetçilerine yardım etmeyle ve onların ıstıraplarını azaltmayla yasa önünde yükümlüydü veya aristokratlar da bu yükümlülüğe inanırlardı. Ama günümüzün üretim aristokrasisi, kullandığı insanları yoksullaştırdıktan ve sersemleştirdikten sonra, kriz durumunda onları beslenmeleri için kamusal merhamete teslim eder. Bu durum önceki durumdan doğal olarak ortaya çıkar. İşçi ile patron hep ilişki halindedir, ama onların arasında hakiki bir işbirliği yoktur.

Bütün olarak baktığımda, gözlerimizin önünde yükselen üretim aristokrasisinin, yeryüzünde ortaya çıkmış en acımasız aristokrasilerden birisi olduğunu düşünüyorum. Ama bu aynı zamanda en sınırlı ve en az tehlikeli aristokrasilerden birisidir.

Bununla beraber, demokrasinin dostlarının bakışlarını bu yana doğru her zaman kaygıyla çevirmeleri gerekir. Çünkü eğer koşulların kalıcı eşitsizliği ve aristokrasi dünyaya yeniden nüfuz edecekse, bunların bu kapıdan içeri gireceklerini önceden söyleyebiliriz.

ÜÇÜNCÜ KISIM

***DEMOKRASİNİN GERÇEK ANLAMIYLA
TEAMÜLLER ÜZERİNDE ETKİSİ***

TOPLUMSAL KOŞULLAR EŞİTLENDİĞİ ÖLÇÜDE TEAMÜLLER DE NASIL İLİMLİ HALE GELİRLER?

Birkaç yüzyıldan beri koşulların eşitlendiğini fark ediyoruz ve bununla beraber teamüllerin de yumuşadığını keşfediyoruz. Bu iki olgu yalnızca eş zamanlı mıdır yoksa bunların arasında, birisinin diğerini ilerletmeksizin yol alamayacağı biçimde gizli bir bağ var mıdır?

Bir halkın teamüllerini daha az katı hale getirmeye yardımcı olabilen birçok neden vardır; ama bana öyle geliyor ki tüm bu nedenler arasında en kuvvetlisi koşulların eşitliğidir. Bu nedenle bana göre koşulların eşitliği ve teamüllerin yumuşaması yalnızca eş zamanlı olaylar değildir, aynı zamanda bunlar birbirleriyle bağlaşıklık olgularıdır.

Masal yazarları hayvanların davranışlarıyla ilgilenmemizi istediklerinde, onlara beşerî fikirler ve tutkular atfederler. Şairler de perilerden ve meleklerden bahsettiklerinde aynı şeyi yaparlar. Bizim kendi zihnimize başka karakterler altında sunulması kadar zihnimizi durdurup yüreğimizi ele geçirebilen başka bir derin sefil bir durum ve duru bir mutluluk yoktur.

Bu durum şimdi meşgul olduğumuz konuya da uyarlanabilir.

Aristokratik bir toplumun içinde, bütün insanlar, mesleklerine, servetlerine ve soylarına göre kesin bir biçimde sınıflandırıldıklarında, her bir sınıfın üyeleri birbirlerini aynı ailenin çocukları olarak düşünerek, bir demokrasideki yurttaşların arasında karşılaşamayacak biçimde birbirlerine yönelik daimi ve etkin bir sempati beslerler.

Ama farklı sınıfların birbirlerine karşı tavırları böyle değildir.

Aristokratik bir halkta her bir kastın kendisine özgü kanaatleri, duyguları, hakları, teamülleri ve ayrı bir varoluşu vardır. Böylelikle bir kastı oluşturan insanlar kastlardaki insanlara pek benzemezler; aynı biçimde düşün-

mez ve hissetmezler. İnsanlar aynı beşeriyetin parçaları olduklarına da güçlkle inanırlar.

Yani, bir kastın insanları diğerlerinin hissettikleri şeyleri ne tamamen anlayabilirler ne de onları kendilerinden hareketle değerlendirebilirler.

Yine de bazen onlar coşkuyla birbirlerine yardımda bulunurken görülür; ama bu durum bir öncekine karşıt değildir.

Aynı türden varlıkları böylesine farklı hale getiren bu aristokratik kurumlar bununla birlikte onları çok sıkı bir siyasal bağ ile birbirlerine bağlarlar.

Her ne kadar serf, tüm soyluların kaderleriyle doğal olarak ilgilenmese de, en azından onlar arasında kendi efendisine kendisini adaması gerektiğine inanır. Soylu da her ne kadar, kölelerle aynı doğadan olmadığını düşünse de, kendi malikânesinde yaşayan kişileri kendi yaşamı pahasına korumanın görevi ve onuru olduğunu düşünür.

Bu karşılıklı yükümlülüklerin doğal haklardan değil de, siyasal haklardan kaynaklandığı ve toplumun bu yükümlülüklerle tüm beşeriyetin sahiplenebileceğinden daha fazla sahip çıktığı açıktır. Desteği istenen kişi insan değil ya köle ya da derebeyidir. Feodal kurumlar, tüm beşerî türün sefaletine değil, belli insanların acılarına karşı çok duyarlıdır. Teamüllerinde de bir yumuşaklıktan çok bir cömertlik söz konusudur. Bu feodal kurumlar her ne kadar büyük fedakârlıkları telkin etseler de, hakiki duygudaşlığı uyandıramazlar. Çünkü yalnızca benzer insanlar arasında gerçek duygudaşlık söz konusu olur. Oysa aristokratik yüzyıllarda, yalnızca aynı kastın üyeleri arasında birbirlerine benzer insanlar görülür.

Hepsi de doğuştan veya alışkanlıkları gereği aristokrasiye ait olan Ortaçağ tarihçileri, bir soylunun trajik sonunu uçsuz bucaksız acılarla betimlerken, halktan insanların kıyımlarını ve ıstıraplarını hiç istiflerini bozmaksızın bir solukta anlatıverirler.

Bunun nedeni bu yazarların halka karşı olağan bir nefret beslemeleri veya sistematik biçimde onu küçümsemeleri değildir. Devletin değişik sınıfları arasında savaş henüz kendisini açığa vurmadığından, bu yazarlar bir tutkudan çok bir güdüye boyun eğiyorlardı; yoksulların acılarıyla ilgili net bir fikirleri olmadığından, onların kaderleriyle pek ilgilenmiyorlardı.

Feodal bağ koptuğu anda halktan insanlarda da böyle duygular hâkim oldu. Kölelerin efendileri için gösterdikleri pek çok kahramanca fedakârlığı gören bu yüzyıllar, alt sınıfların üst sınıflara zaman zaman uyguladığı hiç görülmemiş zalimliklere de tanıklık etti.

Bu karşılıklı hassasiyetin yalnızca düzen ve bilgi yoksunluğuna bağlı olduğuna inanmamak gerekir. Çünkü bunların izleri, düzenli ve aydın olarak hâlâ aristokratik kalmaya devam eden sonraki yüzyıllarda bulunur.

1675 yılında, Breton'un alt sınıfları yeni bir vergi kararına karşı başkaldı-

rırlar. Bu isyan hareketi ise benzersiz bir gaddarlıkla bastırılır. Tüm bu vahşete tanık olan Madam de Sévigné ise kızına durumu şöyle anlatır:

“30 Ekim 1675, Rocher

Tanrım, kızım, Aix'ten gelen mektubunuz ne kadar da gülünç! Mektuplarınızı en azından yollamadan önce yeniden okuyun. Kendinizi bunlardan haz almaya bırakın ve yazarken çektiğiniz sıkıntıyı bu zevkle teselli edin. E o halde tüm Provence'ı becerdiniz mi? Şaraptan tat almadıkça tüm Breton'u becerme konusunda tatmin olamazsınız. Rennes'deki gelişmeleri bilmek ister misin? Yüz bin ekülük bir vergi koyma kararı alındı ve eğer insanlar bu miktarı yirmi dört saat içinde bulamazlarsa, vergi iki katma çıkarılıp, askerler tarafından talep edilebilecek. Bu vergi yüzünden büyük bir cadde ele geçirilip, boşaltıldı. Burada ikamet edenlerin korunması da ölüm cezasıyla yasaklandı. Böylelikle bu sefil insanları, hamile kadınları, yaşlıları ve çocukları şehrin çıkışında ağlayarak, nereye gideceklerini, nerede yatacaklarını bilmez ve aç bir halde dolaşırken görür olduk. Önceki gün vergi yağmasını ve dansını başlatan kemancı işkenceyle öldürüldü; kol ve bacakları dört ata bağlanıp çekilerek kopartıldı ve onun bedeninin dört bir parçası şehrin dört bir yanına dağıldı. Altmış burjuvayı aldılar ve yarın bunları asmaya başlıyorlar. Bu bölge diğer bölgeler için valilere ve bilhassa kadın yöneticilere saygı gösterme ve onlara toz kondurmama konusunda iyi bir örnektir!¹

Madam de Tarente dün büyülediği bir anda bu bölgeye gitti. Aslında sorun ne barınma ne de karnını doyurmak. Madam de Tarente de bariyerleri aşınca onların aleyhine döndü...”

Madam de Sévigné başka bir mektubunda şunları ekler:

“Çok hoş bir biçimde sefil durumumuzdan bahsediyorsunuz; oysa hiç bu kadar vahşi olmamıştık, adaleti sürdürmek için yedi günde bir idam... Şu anda idam edilmenin bana bir serinleme gibi görüldüğü doğru. Bu ülkede bulunduğumdan beri başka türlü bir adalet anlayışım var. Kürek mahkûmlarınız bana, sakın bir yaşam sürdürmek için dünyadan uzaklaşmış dürüst bir insanlar topluluğu gibi görünüyor.”

Bu satırları yazan Madam de Sévigné'nin egoist ve barbar bir insan olduğuna inanmak hata olacaktır. O çocuklarını tutkuyla seviyordu ve arkadaşlarının üzüntülerine karşı çok duyarlıydı. Onu okurken, kendi tebaasına ve hizmetlilerine iyi ve hoşgörülü biçimde davrandığım da fark ederiz. Ama Madam de Sévigné, açık biçimde soylu olmayanların çektikleri acıları anlamıyordu.

1 Bu son ironiyi anlamak için, Madam Grignan'ın Provence'ın yöneticisi olduğunu hatırlamak gerekir.

Günümüzde en sert insan, en duyarsız kişiye yazarken bile, buraya alın-
tıladığım acımasız latifeleri soğukkanlılıkla söylemeye cüret edemeyecektir.
Her ne kadar bu kişinin bireysel teamülleri bunları yapmaya olanak tanıya-
cak olsa da, ulusun genel teamülleri onun bunları söylemesine izin verme-
yecektir.

Bunun nedeni nedir? Bizler atalarımızdan daha mı hassasız? Sanmıyorum;
ama şu kesin ki bizim hassasiyetimiz çok daha geniş menzillidir.

Bir halkta sınıflar neredeyse eşit olduğu zaman, tüm insanlar neredeyse
aynı biçimde düşünür ve hissederler. Onların her biri de aynı zamanda di-
ğerlerinin duygulanımlarıyla ilgili hüküm verebilir: Bunun için hızlıca ken-
disine bir göz atması yeterli olur. O halde bu kişinin kolayca kavrayamadı-
ğı ve gizil bir güdüyle kapsamını keşfedemediği sefil bir durum yoktur. Acı
çekenlerin yabancılar veya düşmanlar olması da anlamsızdır; zira tahayyül
derhal empati kurmayı sağlar. İnsanın merhametini kişisel bir şeylerle karış-
tırır ve benzerinin bedenine eziyet edilirken, onun da acı çekmesini sağlar.

Demokratik yüzyıllarda insanlar birbirleri için nadiren kendilerini feda
ederler; ama beşerî türün tüm üyeleri için genel bir şefkat beslerler. Onların
faydasız yere kötülük yaptıkları görülmez. Kendilerine fazla zarar vermeksi-
zin, başkalarının acılarını dindirirler ve bunu yapmaktan da zevk alırlar; on-
lar kayıtsız değil, yufka yüreklidirler.

Her ne kadar Amerikalılar adeta egoizmi toplumsal ve felsefi teori haline
getirmiş olsalar da, merhamet göstermeye daha az yatkın gibi görünmezler.

Cezai yargıların Birleşik Devletler'den daha şefkatli biçimde yönetildiği
başka ülke pek yoktur. İngilizler Ortaçağ'ın çok sert ve kanlı izlerini ceza ya-
salarında büyük bir özenle korumak istiyorlar gibi görünürlerken, Amerika-
lılar ölüm cezasını yasalarından neredeyse tamamen çıkardılar.

Kuzey Amerika, bence, elli yıldan beri siyasal suçlar yüzünden tek bir
yurttaşın bile yaşamına son verilmediği yeryüzündeki tek bölgedir.

Amerikalıların bu benzersiz yumuşaklığının temel olarak onların toplum-
sal durumundan kaynakladığını gösteren şey, onların kölelerine yönelik ta-
vırlarında da görülür.

Yeni dünyada, siyahların toplumsal durumunun Birleşik Devletler'dekin-
den daha az ağır olan başka bir Avrupalı sömürge belki de yoktur. Yine de
burada köleler korkunç bir sefalet çekerler ve durmaksızın çok acımasız ce-
zalara maruz kalırlar.

Efendilerinin bu talihsizlerin kaderine pek az merhamet gösterdiklerini ve
köleliği yalnızca kendilerinin yararlandığı bir olgu olarak değil de, aynı za-
manda kendilerine zararı dokunmayan bir kötülük olarak değerlendirdikle-
rini keşfetmek kolaydır. Böylelikle kendisiyle eşit olan benzerlerine yönelik
insancıl duygularla dolu insan, bu kişiler kendisiyle eşit olmadıkları andan

itibaren onların acılarına karşı duyarsız olur. O halde insanın yumuşaklığını, medeniyetten ve aydınlanmadan çok bu eşitliğe atfetmek gerekir.

Bireylerle ilgili söylediğim şey belli bir noktaya kadar halklara da uygulanabilir.

Her bir ulusun kendi kanaatleri, inançları, yasaları, usulleri olduğunda, ulus kendisini tek başına bütün olarak beşeriyete ait gibi düşünür ve yalnızca kendine özgü acılardan etkilenir. Eğer böyle iki halk arasında savaş patlak verirse, savaş da barbarca olur.

En parlak zamanlarında Romalılar, düşman generalleri iki tekerli bir arabanın arkasında zafer gösterisi olarak sürükledikten sonra boğazlıyorlardı ve mahkûmları halkın eğlenmesi için vahşi hayvanlara atıyorlardı. Bir Romalı yurttaşın çarmıha gerilmesi fikrini şiddetle reddeden Çiçeron, zafer sarhoşluğuyla yapılan bu canavarlıkla ilgili hiçbir şey söylemiyordu. Onun gözünde, bir yabancıнын bir Romalıyla aynı beşerî türe ait olmadığı açıktır.

Tersine halklar birbirlerine benzer hale geldikleri ölçüde, birbirlerinin sefaletleri için karşılıklı olarak daha merhametli hale gelirler ve onların yasaları da daha ılımlı olur.

DEMOKRASİ AMERİKALILARIN KALICI İLİŞKİLERİNİ NASIL DAHA SADE VE DAHA KOLAY HALE GETİRİR?

Demokrasi insanları birbirlerine sıkı biçimde bağlamaz, ama onların aralarındaki ilişkiyi daha kolay hale getirir.

İki İngiliz yeryüzünün ücra bir köşesinde şans eseri karşılaşırlar; onların etrafı, dilini ve teamüllerini daha yeni öğrendikleri yabancı insanlarla doludur.

Bu iki insan önce birbirlerine merakla ve bir çeşit gizil endişeyle bakarlar; sonra ise ya yollarına devam ederler ya da birbirlerine yaklaşıp, birbirleriyle dalgın bir havada zorla konuşmaya çalışır ve sadece önemsiz meselelerden bahsederler.

Buna rağmen, onların arasında hiç samimiyet yoktur; onlar birbirlerini daha önce hiç görmemişlerdir ve her biri de diğerinin saygın bir insan olduğunu düşünür. Peki neden birbirlerinden bu kadar çekinirler?

Bunu anlamak için İngiltere'ye bir göz atmak gerekir.

İnsanları sınıflandıran şey zenginlikten bağımsız olarak sadece soy olduğunda, her bir kişi toplumsal kademedede sahip olduğu noktayı tam olarak bilir; bu noktadan yukarı çıkmaya çalışmaz ve buradan aşağı düşmekten de korkmaz. Bu biçimde örgütlenmiş bir toplumda, farklı kastlardaki insanlar birbirleriyle pek iletişim kurmazlar; ama şans eseri birbirleriyle bağlantıya geçtiklerinde ise, kendi konumlarıyla ilgili umutlanmaksızın veya onu kaybetmekten korkmaksızın sohbet etmeye hazır durumda olurlar. Onların ilişkileri eşitlik üzerine dayanmaz ama yapmacık da değildir.

Kalıtsal aristokrasi yerini maddi aristokrasiye bıraktığı zaman durum artık böyle değildir.

Birkaç kişinin ayrıcalıkları hâlâ çok büyüktür ama bu ayrıcalıkları elde etme olanağı herkese açıktır. Buradan şu sonuç çıkar: Bu ayrıcalıklara sahip olanlar,

bunları kaybetme veya paylaşma korkusuyla durmaksızın meşguldürler; oysa henüz bu ayrıcalıklara sahip olmayanlar ise her ne pahasına olursa olsun bunları elde etmek veya bunu başaramıyorlarsa, bunlara sahiplermiş gibi görünmek –bu da imkânsız değildir– isterler. İnsanların toplumsal değeri göze çarpan ve daimi bir biçimde soya dayalı olarak belirlenmediğinden ve bu değer zenginliğe göre sınırsız olarak değiştiğinden, sınıflar her zaman var olur, ama bu sınıfların kimlere ait olduğunu açıkça ve ilk bakışta artık göremeyiz.

Derhal tüm yurttaşlar arasında gizemli bir husumet ortaya çıkar; bazıları bir sürü hileyle kendilerinin üstünde bulunan kişilerin arasına reel olarak veya görünüşte nüfuz etmeye çabalar; diğerleri de, bu hak gaspçılarını geri püskürtmek için durmaksızın mücadele eder veya bir insan bu iki şeyi birden yapmaya çalışır: Üst sınıfa dahil olmaya çalışırken, aşağıdan gelen çabalara karşı da ara vermeksizin mücadele eder.

İşte bugün İngiltere'nin durumu budur. Bana öyle geliyor ki, bu durumla önceki durum arasında temel olarak bir bağlantı kurulması gerekir.

Aristokratik kibir hâlâ İngilizlerde çok büyüktür ama aristokrasinin sınırları da artık kuşkuludur. Böylelikle her bir kişi her an samimiyetinin kötüye kullanılmasından korkar. Karşılaştığı kişinin toplumsal durumunun ne olduğunu ilk bakışta ayırt edemediğinden, ihtiyatlı bir tavırla onunla teması geçmeye çekinir. Önemsiz bir hizmetin karşılığında uygun olmayan bir dostluğun gelişmesinden kuşku duyar. Başkalarının yardımlarından da çekinir ve yabancı birisinin nefretinden olduğu kadar sıkıntı verici minnettarlığından da özenle uzak durur.

İngilizlerin bu benzersiz anti sosyal tavırları ile ihtiyatlı ve suskun mizaçlarını tamamen fiziksel nedenlerle açıklayan çok sayıda insan var. Aslında burada onların soylarıyla ilgili bir şeylerin söz konusu olduğunu kabul ediyorum ama toplumsal durumun çok daha etkili olduğuna inanıyorum. Amerikalıların örneği bunu kanıtlar.

Amerika'da doğuştan kazanılan ayrıcalıklar hiç var olmadı, zenginlik ona sahip olan kişiye asla özel bir hak sağlamadı. Burada birbirlerine yabancı kişiler aynı mekânlarda seve seve bir araya gelirler ve düşüncelerini özgürce birbirlerine aktarmak konusunda ne bir avantaj ne de bir tehlike görürler. Şans eseri birbirleriyle karşılaştıklarında, ne birbirlerinin peşinden koşarlar ne de birbirlerinden kaçarlar; onların yaklaşımları o halde doğal, samimi ve açıktır. Onların birbirlerinden bir şey beklemediklerini ve korkmadıklarını, sahip oldukları konumu ise saklamaya veya göstermeye çalamadıklarını görürüz. Onların tavırları genellikle soğuk veya ciddi olsa da, onlar ne kibirli ne de rahatsızlık vericidir. Birbirlerine hitap etmedikleri zaman ise, konuşmamanın kendilerinin menfaatine olduğunu düşünmezler; bu durumda yalnızca konuşma modlarında değillerdir.

Yabancı bir ülkede iki Amerikalı, yalnızca Amerikalı oldukları için hemen arkadaş olurlar. Onları birbirlerinden uzaklaştıran hiçbir önyargı yoktur, Amerikalılar tersine ortak yurtları nedeniyle birbirlerine yönelirler. İki İngiliz için ise aynı soydan gelmek onların birbirlerine yaklaşmaları için yeterli değildir, aynı zamanda aynı sınıftan olmaları gerekir.

Amerikalılar, İngilizlerin bu çekingen mizacını bizim kadar iyi biçimde fark ederler ve onlara bizden daha az şaşırmazlar. Buna rağmen, Amerikalılar İngiltere'ye kökenleriyle, dinleriyle, dilleriyle ve kısmen teamülleriyle bağlıdır; onlardan yalnızca toplumsal durumları açısından farklılaşırlar. O halde İngilizlerin çekingenliğinin yurttaşların yapısından çok ülkenin yapısından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

AMERİKALILAR KENDİ ÜLKELERİNDE PEK AZ ALINGANLARKEN NEDEN BİZİM ÜLKEMİZDE ÇOK HASSAS GÖRÜNÜRLER?

Amerikalılar, tüm ciddi ve akli başında halklar gibi kinci bir karaktere sahiblerdir. Bir saldırıyı neredeyse asla unutmazlar, ama onları yaralamak o kadar kolay değildir ve onların dargınlığı söndüğü kadar yavaş biçimde alevlenir.

Az sayıda bireyin her şeyi yönettiği aristokratik toplumlarda insanların kendi aralarındaki dışsal ilişkileri neredeyse değişmez olan âdetlere bağlıdır. Her bir kişi böylelikle, hangi işaretle saygısını veya teveccühünü göstermesinin uygun olduğunu tam olarak bilir. Herkesin de adabımuaşeret kurallarını bildiği varsayılır.

Bu birinci sınıfa ait âdetler sonradan diğer sınıflar için de model olur. Üstelik bu sınıfların her birinin ayrı kuralları vardır ve üyeleri de bunlara uygun davranmak zorundadır.

Nezaket kuralları böylelikle karmaşık bir mevzuat oluşturur, öyle ki kimse bunlara mükemmel biçimde hâkim olamaz ve bununla birlikte kimse bunlardan uzak da duramaz. Her gün insanlar zalimce küçük düşüren davranışlarda bulunurlar veya bunlara istemeyerek maruz kalırlar.

Ama sınıflar ortadan kalktığı, eğitimleri ve kökenleri nedeniyle farklı olan insanlar birbirlerine karıştıkları ve aynı yerlerde bir araya geldikleri ölçüde, onların görgü kuralları konusunda anlaşmaları da neredeyse imkânsız hale gelir. Yasa belirsiz olduğundan, buna itaat etmemek, yasayı bilenlere göre bile bir suç teşkil etmez. Böylelikle edimlerin biçiminden çok temeline bakılır ve insanlar da hem daha az medeni hem de daha az kavgacı olurlar.

Amerikalıların saygı göstermediği bir sürü görgü kuralı vardır. Onlar bu kuralların yerine getirilmesi gerekmediğini düşünürler veya bunların bilinmesi gerekmediğini varsayarlar. Böylelikle bunlardan yoksun oldukları-

nı fark etmezler veya nezaketsizliği affederler; onların tarzları daha az kibar olurken, teamülleri de daha sade ve daha kaba olur.

Amerikalıların birbirlerine yönelik olarak gösterdikleri bu karşılıklı müsamaha ve bu eril güven daha genel ve daha derin bir nedenden kaynaklanır.

Bunu bir önceki kısımda açıklamıştım.

Birleşik Devletler'de sınıfsal farklılıklar sivil toplumda pek azdır ve siyasal dünyada ise neredeyse hiç yoktur. Böylelikle bir Amerikalı hiç kimseye özel bir biçimde ihtimam gösterilmesi gerektiğine inanmaz ve bunu başkalarından da beklemez. Birkaç yurttaşın eşlik etmesini hevesle beklemenin menfaatine uygun olmadığını düşünerek, kendisinden eşlik edilmesinin istendiğini ancak güçlkle fark eder. Konumuna bakarak kimseyi küçümsemeyen Amerikalı, kimsenin de kendisini konumuna dayanarak küçümsemeyeceğine inanır. Hakareti açıkça fark edene kadar, kendisine sataşıldığına inanmaz.

Toplumsal durum Amerikalıları önemsiz meselelerde kolayca darılmamaya doğal olarak yönlendirir. Diğer yandan onların faydalandıkları demokratik özgürlük, bu yumuşak huyluluğu ulusal teamüllere de taşır.

Birleşik Devletler'de siyasal kurumlar tüm sınıflardaki yurttaşları durmaksızın birbirleriyle temasa geçirir ve onları önemli girişimleri müştereken yapmaya zorlar. Bu biçimde meşgul olan insanların adabımuâşeret kurallarının ayrıntılarını düşünmeye pek vakti olmaz. Ayrıca onlar zaten kendi menfaatlerinin bunlara aldırmadan yaşama durumunda bulunduğunu düşünürler. Böylece karşılaştıkları kişilerde tavırlardan çok duygulara ve fikirlere bakmaya kolaylıkla alışır ve ıvır zıvırla canlarını sıkmazlar.

Birçok defa Birleşik Devletler'de bir insana mevcudiyetinin yersiz olduğunu anlatmanın kolay bir şey olmadığını söyledim. Bunu başarmak için, dolaylı yöntemler her zaman yeterli olmaz.

Bir Amerikalıya söylemlerinden yorulduğumu hissettirmek için onun söylediği her şeyin aksini iddia ettim; o ise beni ikna etmek için her an yeni girişimlerde bulundu. Onun karşısında inatla sessiz kaldığımda ise, onun bana sunduğu hakikatleri derin bir biçimde tefekkür ettiğimi sandı. Nihayetinde onun yanından sığıştığımda ise, başka bir yerde acil bir işim olduğunu düşündü. Bu kişi, ona açıkça söylemediğim sürece ondan bezdiğimi anlamayacaktı. Ben kendimi ondan ancak onun can düşmanı olarak kurtarabilirdim.

İlk bakışta şaşırtıcı olan şey şudur: Bu kişi Avrupa'ya geldiğinde bir anda çok titiz ve güç bir insan olur, öyle ki onu gücendirecek şeyler kadar onu incitmeyecek şeyleri de fark etmek zor hale gelir. Böylesine farklı iki etkinin nedeni benzer bir şeydir.

Demokratik kurumlar insanlara yurtları ve kendileriyle ilgili genellikle geniş kapsamlı bir fikir verir.

Amerikalı yüreği gurur dolu olarak ülkesinden çıkar. Avrupa'ya varır ve

Avrupa'da, Birleşik Devletler'de tahayyül etmediği kadar az düzeyde Amerika'yla ve orada oturan halkla meşgul olduğunu fark eder. Bu durum onu rahatsız eder.

Bu Amerikalı koşulların bizim yarımküremizde pek eşit olmadığını öğrenir. Avrupa ulusları arasında sınıfların izlerinin tamamen silinmediğini, burada hâlâ zenginlik ile kökene dayalı olarak, belirgin olmayan ama görmezden de gelinemeyecek olan bazı müphem ayrıcalıkların korunduğunu fark eder. Bu manzara onu şaşırtır ve tedirgin eder, çünkü onun için tamamen yeni bir manzara söz konusudur. Ülkesinde gördüğü hiçbir şey, bu manzarayı anlamasına yardımcı olmaz. Böylece yarı yıkılmış bu hiyerarşide, birbirlerinden nefret etmek ve birbirlerini küçümsemek için yeterince farklı olan ve birbirleriyle birleşmek için ise birbirlerine yeterince yakın duran bu sınıflar arasında tam olarak hangi konumda bulunması gerektiğini bilemez. Çok üst düzeye yerleştirilmekten olduğu kadar alt düzeyde sınıflandırılmaktan da korkar. Bu iki tehlike sürekli zihnini meşgul eder ve eylemleri ile söylemlerini durmaksızın ele geçirir.

Gelenekler ona Avrupa'da törenlerin koşullara göre sonsuz biçimde çeşitlendiğini öğretir. Bu eski zamanlara ait hatura Amerikalının kafasını karıştırır. Tam olarak içeriklerini bilmediği ama kendisinden beklenen saygı kurallarına sahip olamamaktan ise ödü patlar. Böylelikle hep tuzaklarla çevrili bir insan gibi yürür. Toplum ona göre bir dinlenme yeri değil, ciddi bir meşguliyettir. Bu Amerikalı, kendisiyle ilgili olan gizli bir kinaye olup olmadığını görmek için, tavırlarını inceler, bakışlarını sorgular ve söylemlerini dikkatle analiz eder. Onun gittiği her yerde davranış kuralları konusunda kendisinden daha titiz taşralı bir soylu adamla karşılaştığından kuşkuluyum. Ama o, en ufak adabımuâşeret kurallarına bile itaat etmeye çalışır ve bunlardan muaf tutulmaya da katlanamaz. O hem endişeli hem de titizdir. Her şeyi yeterince yapmak ister ama aşırı yapmaktan da korkar. Kuralların sınırlarını tam olarak bilmediğinden mahcup ve mağrur tavır takınır.

Üstelik hepsi bu değil; işte insanın yolundan sapmasının bir başka örneği: Bir Amerikalı her gün Birleşik Devletler'de egemen olan takdire değer eşitlikten bahseder; yüksek sesle ülkesiyle gurur duyduğunu ifade eder; ama bu durumdan dolayı kendisi için gizlice kederlenir ve övdüğü bu genel düzende kendisinin bir istisna olduğunu göstermeye can atar.

Kökeni sömürgelerin ilk kurucularına kadar gitmeyen bir Amerikalıyla neredeyse hiç karşılaşmaz. İngiltere'nin büyük ailelerinin torunlarına gelince, Amerika bunlarla dolu gibi görünür.

Varlıklı bir Amerikalı Avrupa'ya yanaştığında, öncelikle lüks ve değerli eşyalarını etrafına göstermeye dikkat eder. Bu kişi, bir demokrasideki herhangi bir yurttaş gibi ele alınmaktan öyle çok korkar ki zenginliğini farklı bir bi-

çimde sizin önünüze sunmak için her gün çabalar. Olağan biçimde şehrin en gösterişli caddesine yerleşir. Onun etrafını çevreleyen çok sayıda hizmetçisi de vardır.

Bir Amerikalının, Paris'in önemli salonlarında karışık bir toplulukla karşılaşmaktan yakındığını duydum. Burada hâkim olan eğilim ona yeterince hâlis görünmemiş ve ona göre burada insanların tavırlarında eksiklikler varmış. Bu kişi kendisini böylesine mütevazı biçimler altında saklamaya alışık değildir.

Buna benzer karşıtlıklar bizi şaşırtmamalıdır.

Eğer eski aristokratik ayrımların izleri Birleşik Devletler'de tamamen silinmeseydi, Amerikalılar ülkelerinde daha az sade ve daha az hoşgörülü, bizim ülkemizde ise daha az titiz ve daha az sıkılgan olabileceklerdi.

ÖNCEKİ ÜÇ BÖLÜMDEN ÇIKAN SONUÇLAR

Kolay ve sürekli ilişkilerle her gün birbirlerine yaklaşan ve aralarında hiçbir alınganlık bulunmayan insanlar çektikleri ıstıraplar için doğal bir merhamet duygusu hissediyorlarsa, ihtiyaç olduğunda onların karşılıklı olarak birbirlerine yardım edeceklerini anlamak kolaydır. Bir Amerikalı diğerleriyle işbirliği talebinde bulunduğunda, onun reddedildiği nadiren görülür. İnsanların bu kişiye kendiliklerinden genellikle büyük bir çaba göstererek yardım ettiklerini gözlemledim.

Karayolunda beklenmedik bir kaza olduğunda, herkes kazazedeye yardım etmek için koşutur. Bir ailenin başına umulmadık bir felaket geldiğinde, binlerce kişi hemen seve seve maddi yardımda bulunur; düşük miktarlı fakat çok kişiden gelen bağışlar bu ailenin sefaletini dindirmek için toplanır.

Dünyanın en medeni uluslarında, bahtsız bir kişinin, tıpkı ormandaki bir vahşi insan gibi kitlenin içinde izole olduğu sık sık görülür. Bu manzarayla Birleşik Devletler'de pek karşılaşılmaz. Davranış biçimlerinde her zaman soğuk ve genellikle kaba olan Amerikalılar neredeyse hiçbir zaman umursamaz görünmezler. Hizmet etmeye can atmasalar da, yardımcı olmayı reddetmezler.

Bunlar, yukarıda bireycilik ile ilgili söylediklerimle çelişmez. Hatta tersine bunların çatışma içinde olmaktan çok birbirleriyle uzlaştığını düşünüyorum.

Koşulların eşitliği insanlara hem bağımsız olduklarını hissettirir hem de onlara zayıflıklarını gösterir. İnsanlar özgürdür ama binlerce beklenmedik olaya karşı da korunmasızdırlar. Bir başkasının yardımına her an ihtiyaç duymasalar da, onsuz yapamayacakları bir anın her an gelebileceğini deneyim sayesinde gecikmeden öğrenirler.

Avrupa'da aynı meslekten insanların birbirlerine seve seve yardım ettiklerini her gün görürüz. Bu insanlar aynı sıkıntılarla karşılaşır; başka yerlerde her ne kadar merhametsiz veya egoist olurlarsa olsunlar, ortak sorunları nedeniyle karşılıklı olarak birbirlerini korumaya çalışırlar. Aralarından birisi tehlikede olduğunda ve diğerleri küçük ve geçici bir fedakârlıkla veya ani bir hamleyle onu bu durumdan kurtarabilecek bir durumda olduğunda, insanlar bu hamleyi denememezlik etmezler. Bunun nedeni onların zor durumda olan kişinin kaderiyle derin biçimde ilgilenmeleri değildir; çünkü eğer şans eseri ona yardım etmek için gösterilen çabalar sonuçsuz kalırsa, insanlar hemen bu kişiyi unutup, kendi işlerine dönerler. Ama onların arasında zımnî ve neredeyse istemsiz bir anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşmaya göre her bir kişi, sırası geldiğinde kendisi de bu yardımı talep edebilmek için, diğerlerine geçici olarak destek vermek zorundadır.

Yalnızca bir sınıf için söylediğim şeyi bütün bir halka yaydığınızda düşüncemi anlayacaksınız.

Aslında bir demokrasinin tüm yurttaşları arasında bahsettiğim anlaşmaya benzer bir anlaşma var olur. Herkes aynı zayıflığa ve aynı tehlikelere tabi olduğunu hisseder ve böylelikle insanlar kendi menfaatleri ve duygudaşlıkları gereği karşılıklı olarak birbirlerine yardım etmeyi bir yasa haline getirirler.

Koşullar ne kadar çok eşitlenirse, insanlar da karşılıklı olarak yükümlülük alma eğilimini o kadar çok gösterirler.

Demokrasilerde insanların arasında çok büyük iyilikler konusunda bir anlaşma yoktur ama onlar durmaksızın birbirlerine yardım ederler. Burada bir insanın kendisini feda ettiği nadiren görülse de, herkes yardımseverdir.

DEMOKRASİ, HİZMETLİ İLE EFENDİ ARASINDAKİ İLİŞKİYİ NASIL DEĞİŞTİRİR?

Uzun zaman Avrupa’da seyahat etmiş bir Amerikalı bir gün bana şunları söyledi:

“İngilizler hizmetlilerine bizi şaşırtan bir katı ve buyurucu tarzda davranırlar ama diğer yandan Fransızlar onlarla kimi zaman fazla samimi olurlar veya onlara karşı bizim kavrayamayacağımız bir nezaket gösterirler. Adeta emir vermekten korkuyor gibidirler. Burada üst ve alt sınıfların tavırları kötü bir biçimde yürütülür.”

Bu gözlem doğrudur ve bunu ben de kabul ediyorum.

Günümüzde İngiltere’nin dünyada hizmetlilerle ilişkisinin en katı şekilde yürütüldüğü ülke olduğunu; Fransa’nın ise bu konuda en rahat ülke olduğunu her zaman düşündüm. Başka hiçbir yerde efendiyi bu iki ülkedeki kadar daha üst veya daha alt düzeyde görmedim.

Amerikalılar bu iki uç noktanın arasına yerleşirler.

Görünüşteki yüzeysel olgu budur. Bunun nedenlerini keşfetmeden önce bu olguyu adamakıllı incelemek gerekir.

Koşulların eşit olduğu toplumlarda yoksullar ile zenginlerle yani sonuç olarak köleler ile efendilerle karşılaşmadığını söyleyemeyiz.

Demokrasi bu iki sınıfın var olmasına engel olamaz; ama onların tinlerini değiştirir ve birbirleriyle ilişkilerini dönüştürür.

Aristokratik halklarda hizmetliler, efendilerin sınıfındaki kadar çeşitlenmemiş olan tikel bir sınıfı oluştururlar. Değişmez bir düzen burada gecikmeden kurulur; birinci sınıfta olduğu gibi ikinci sınıfta da hemen bir hiyerarşi, çok sayıda sınıflandırma ve belirli kademeler görünür olur. Sonraki kuşak-

lar da kendi konumlarını değiştirmeksizin bunları sürdürürler. Bunlar aslında üst üste binmiş olan, her zaman birbirlerinden ayrı ama benzer ilkelerle yönetilen topluluklardır.

Bu aristokratik yapı, hizmetlilerin fikirleri ve teamülleri üzerinde efendilerinkine yaptığından daha az etkide bulunmaz. Her ne kadar bu etkiler farklı da olsa, bunların ortak nedenini görmek kolaydır.

Bu sınıflar, büyük bir ulusun içinde, küçük uluslar oluştururlar. Nihayetinde bunlar kendi aralarında doğru ve yanlış konusunda belli daimi mefhumlar geliştirirler. Burada aynı hususi ve değişmez ışık altında beşerı yaşamın farklı edimlerini görürüz. Hizmetliler topluluğunda tıpkı efendilerin topluluğunda olduğu gibi insanlar birbirleri üzerinde muazzam bir etki de bulunurlar. Onlar da değişmez kuralları kabul ederler ve yasanın yokluğunda ise bir çeşit kamuoyu tarafından yönlendirilirler; onların alışkanlıkları yerleşiktir ve tavırları ise kontrol altındadır.

Kaderleri itaat etmek olan bu insanlar, kuşkusuz görkemi, erdemi, dürüstlüğü ve onuru efendilerinin anladığı tarzda anlamazlar. Ama onların da hizmetlilere özgü haysiyetleri, erdemleri, dürüstlükleri ve adeta diyebilirim ki bir çeşit köle ruhlu onurları vardır.¹

Bir sınıf alt düzeyde bulunduğu için, o sınıfın üyelerinin de bayağı olduğuna inanmamak gerekir. Böyle düşünmek çok büyük bir hata olacaktır. Ne kadar aşağı olursa olsun, burada önde gelen ve burayı terk etme fikri bulunmayan kişi, kendisine yüce duygular, gurur ve öz sayğı telkin eden ve kendisini önemli erdemler ile üst düzey eylemlere hazır hale getiren aristokratik bir konumdadır.

Aristokratik halklarda, soylulara hizmetini, kulluğu hissetmeksizin sürdüren ve efendisinin kızmasından korkmaksızın onun iradesine boyun eğen asil ve güçlü ruhlara sahip insanlar pek de nadiren görülmez.

Ama köle sınıfın alt tabakalarında bu insanlarla neredeyse hiç karşılaşılmaz. Hizmetliler hiyerarşisinin son halkasında bulunan kişinin bayağı olduğunu fark ederiz.

Fransızlar aristokrasilerdeki hizmetlilerin bu en alt düzeyi için bir kelime yaratmişlardı. Onlara uşak diyorlardı.

Uşak kelimesi, beşerı bayağılığı anlatmak için başka kelime bulunmadığında kullanılan ağır bir tabirdi. Eski monarşilerin egemenliği altında alçak ve haysiyetsiz bir insanı tasvir etmek için onun bir uşağın ruhuna sahip olduğu söylenirdi. Bu yeterliydi. Bu kavramla anlatılmak istenen şey tam ola-

1 Eğer bu insanları yöneten temel kanaatleri daha yakından ve ayrıntılı olarak incelersek, benzeşim daha dikkat çekici olur. Feodal hiyerarşinin en kibirli üyelerindekilere benzer biçimde, onların arasında da doğuştan bir gurur, atalarına ve torunlarına dönük bir sayğı, alt sınıftakileri küçümseme, temas kurma korkusu, adabımuāřeret kurallarına, geleneklere ve eski zamanlara dönük bir eğilim bulunduğunu görürnce şaşırız.

rak anlaşıldı.

Koşulların kalıcı olarak eşitsizliği hizmetlilere yalnızca belli erdemler ve belli tikel kusurlar vermez, aynı zamanda onları efendilerinin karşısında özel bir konuma yerleştirir.

Aristokratik halklarda, yoksul çocukluğundan itibaren kendisine emredilmesi fikrine alışır. Bakışlarını nereye döndürürse döndürsün, hemen hiyerarşi imgesini ve itaatli tavırları görür.

Koşulların kalıcı eşitsizliğinin hüküm sürdüğü ülkelerde o halde efendi, hizmetlilerinin çabucak, tam olarak, saygılı ve kolay biçimde itaat etmesini kolaylıkla sağlar, çünkü hizmetliler onun sadece efendiliğine değil, aynı zamanda sınıfına da saygı duyarlar. Efendi aristokrasinin tüm gücüyle onların iradelerini çökertir.

Onların hareketlerini düzenler; hatta belli bir noktaya kadar onların düşüncelerini bile yönetir. Aristokrasilerde efendi, kendisine itaat eden kişilerin kanaatleri, alışkanlıkları, teamülleri üzerinde genellikle inanılmaz bir etki yapar. Onun etkisi, otoritesinden çok daha kapsamlıdır.

Aristokratik toplumlarda hizmetlilerin kalıtsal aileleri değil, aynı zamanda efendilerin de kalıtsal aileleri vardır. Ama hizmetlilerin aileleri birçok kuşak boyunca, efendilerin ailelerinin yanında var olurlar (Bunlar birbirlerine hiç karışmayan ama birbirlerinden de ayrılmayan paralel hatlar gibidirler). İnsanların bu iki düzlemdeki karşılıklı ilişkilerini olağanüstü bir biçimde değiştiren de budur.

Böylelikle aristokraside hizmetli ile efendinin doğaları hiç benzer olmasa da; servetleri, eğitimleri, kanaatleri, hakları onların arasına muazzam bir mesafe koysa da, nihayetinde zamanla bunlar birbirlerine bağlanırlar. Topluluğun uzun erimli anıları onları birleştirir ve her ne kadar farklı olsalar da, onlar birbirlerini özümserler. Oysa insanların birbirleriyle benzer olduğu demokrasilerde ise onlar birbirlerine yabancı olarak kalırlar.

Aristokratik halklarda o halde efendiler, hizmetlilerini kendilerinin daha alt ve tali kısmı olarak tasarlar ve onların kaderleriyle egoizmlerinin nihai halkası olarak ilgilenirler.

Bunların yanında hizmetliler kendilerini aynı bakış açısı altında değerlendirmezler. Kimi zaman kendilerini efendinin şahsiyetiyle özdeşleştirirler, öyle ki nihayetinde onlara göre efendi kendilerine muhtaç bir hale dönüşür.

Aristokrasilerde hizmetli, içinden çıkamayacağı madun bir konumda bulunur. Onun yanında ise, onun kendisinden uzak duramayacağı daha üst düzeyde bir başka insan vardır. Bir yanda bilinmezlik, yoksulluk, ömür boyu itaat, öte yanda ise görkem, zenginlik ve ömür boyu hâkimiyet vardır. Bu iki konum hep ayrı ve hep yakındır ve bunları birleştiren bağ ise bu konumlar gibi kalıcıdır.

Bu çıkmaz içindeki hizmetli nihayetinde kendi kendisiyle ilgilenmeme-ye başlar; kendisiyle bağlarını koparır; adeta kendisini bırakıp gider veya daha çok kendisini bütününü efendisine nakleder; burada da farazi bir şahsiyet yaratır. Kendisine hükmeden kişilerin zenginlikleriyle kibirli bir biçimde gösteriş yapar; onların ihtişamıyla övünür, soylarını göklere çıkarır ve eğreti bir görkemden beslenir, öyle ki bunlara bütününü ve hakiki olarak sahip olan kişilerden daha fazla önem atfeder.

Bu iki varoluşun böyle tuhaf karışımında hem dokunaklı hem de gülünç olan bir şeyler vardır.

Hizmetlilerin ruhlarına taşınan efendilerin tutkuları burada, içinde bulundukları yerin doğal biçimine bürünürler; onların kapsamaları daralır ve bu tutkular değer kaybederler. Efendide kibirli olan şey, hizmetlilerde çocuksu bir gösteriş ve zavallı bir kendini beğenmişliğe dönüşür. Önemli bir insanın hizmetlileri, ona yönelik adabımuâşeret kurallarında genelde aşırı titiz görünürler ve kendi ayrıcalıklarından çok efendilerinin en önemsiz ayrıcalıklarına daha fazla önem atfederler.

Hâlâ aramızda aristokrasinin bu eski hizmetlilerini görürüz; her ne kadar bu kişiler kendi soylarını yaşatsalar da, onlarla birlikte bu soy da yok olacaktır.

Birleşik Devletler'de bu hizmetlilere benzeyen kimseyi görmedim. Amerikalılar arasında yalnızca böyle bir insan bulunmuyor değildir, aynı zamanda onlar bu insanın varoluşunu anlamakta çok güçlük çekerler. Romalılarda bir kölenin statüsünü veya Ortaçağ'da bir serfin konumunu anlamakta bizden daha az güçlük çekmezler. Tüm bu insanlar aslında farklı düzeylerde de olsa aynı nedenin ürünleridir. Onlar hep birlikte görüş alanımızdan uzaklaşırlar ve kendilerini doğuran toplumsal durumla birlikte geçmişin karanlığına gömülürler.

Koşulların eşitliği, hizmetli ile efendiyi yeni varlıklar haline getirir ve onlar arasında yeni ilişkiler kurar.

Koşullar neredeyse eşit olduğunda, insanlar sürekli yer değiştirirler. Bu durumda hâlâ bir hizmetli sınıfı ve bir de efendi sınıfı vardır, ama onlar artık aynı bireyler ve özellikle onları oluşturanlar da artık aynı aileler değildirler. İtaat etmede olduğu kadar hükmetmede de artık bir kalıcılık yoktur.

Hizmetliler artık ayrı bir sınıf oluşturmadıklarından, onların artık kendilerine has âdetleri, önyargıları ve teamülleri yoktur. Onların arasında belli bir düşünme tarzı ve özel bir hissetme biçimi artık gözlenmez. Konumlarına özgü kusurları ve erdemleri kabul etmezler, ama çağdaşlarının bilgilerini, fikirlerini, duygularını, erdemlerini ve kusurlarını onlarla paylaşırlar. Onlar efendilerle aynı biçimde dürüst veya kurnazdırlar.

Koşullar hizmetliler arasında efendiler arasında olduğundan daha az eşit değildir.

Hizmetliler sınıfında belirgin tabakalar ve daimi bir hiyerarşi olmadığından, uşakların aristokrasisinde olduğu kadar diğerlerinde de görülen bayağılığı ve görkemi burada görmeyi beklememek gerekir.

Birleşik Devletler’de, Avrupa’da anısını koruduğumuz seçkin hizmetliler fikrini bana hatırlatan hiçbir insan görmedim; ama aynı zamanda burada uşak anlayışıyla da karşılaşmadım. Birincisinin olduğu kadar ikincisinin de izleri burada silinmiştir.

Demokrasilerde hizmetliler yalnızca kendi aralarında eşit değillerdir; diyebiliriz ki onlar adeta efendileriyle de eşitlerdir.

Bu durumu iyi anlamak için onu açıklamamız gerekir.

Hizmetli her an efendi olabilir ve böyle olmak için can atar; o halde hizmetli efendiden farklı bir insan değildir.

Öyleyse neden birincisinin hükmetme hakkı vardır ve neden ikincisi ona itaat etmek zorundadır? Bunların nedeni onların iki ayrı iradesinin anlık ve özgür anlaşmasıdır. Doğal olarak onlar birbirlerinden aşağı düzeyde değildir; yalnızca anlaşmanın sonucunda anlık olarak birbirlerinden alt düzeyde olurlar. Bu anlaşmanın sınırları içinde, birisi hizmetli, diğeri de efendidir; anlaşmanın dışında ise onlar iki ayrı yurttaş ve insandır.

Okuyucunun iyice kavramasını istediğim şey şudur: Bu durum, yalnızca hizmetlilerin kendi durumlarıyla ilgili oluşturdukları bir mefhum değildir. Efendiler de hizmetlileri aynı açıdan ele alırlar. Emir ve itaatin kati sınırları ikisinin de zihnine iyice işlenmiştir.

Yurttaşların çoğu uzun zamandan beri yaklaşık olarak benzer koşullara sahip olduğunda ve eşitlik eski ve herkesçe kabul edilen bir olgu haline geldiğinde, istisnai durumlardan etkilenmeyen kamusal anlayış genel olarak insanın değerine belli genel sınırlar atfeder. Bir kişinin uzun süre boyunca bu sınırların üstüne ve altına yerleşmesi ise güçtür.

Her ne kadar zenginlik ve yoksulluk, emir ve itaat arızî olarak insanlar arasına büyük mesafeler koysa da, şeylerin olağan düzenine dayanan kamuoyu müşterek bir düzlemde insanları birbirlerine yaklaştırır ve koşulların reel eşitsizliğine karşın, onlar arasında bir çeşit farazi eşitlik yaratır.

Nihayetinde bu kadir-i mutlak kanaat, bundan menfaat sağlamayacak kişilerin ruhuna bile nüfuz eder; onların iradelerini etkisi altına alarak, yargılarını da değiştirir.

Ruhlarının derinliklerinde hizmetli ile efendi artık kendi aralarında önemli bir farklılık görmezler ve bu tür bir farklılıkla karşılaşmayı bundan sonra ne umut ederler ne de böyle bir farklılıkla karşılaşmaktan endişe ederler. O halde onlar artık ne kibirli ne de kırgındırlar. Birbirlerine yöneldiklerinde de ne bir tevazu ne de gösterişli bir tavır sergilerler.

Efendi, iktidarının tek kaynağını anlaşmada bulur ve hizmetli ise itaatinin

tek nedenini burada keşfeder. Karşılıklı olarak edinmiş oldukları konumla ilgili kendi aralarında kavga etmezler, ama her biri kendi konumunu kolaylıkla ayırt eder ve bunu muhafaza eder.

Bizim ordumuzda askerler yaklaşık olarak subaylarla aynı sınıftan gelirler ve aynı rütbelere erişebilirler. Askeriye dışında ise askerler kendilerini subaylarıyla tam olarak eşit görürler ve gerçekte de öyledirler. Ama askeriye, onlara itaat etmemelik etmezler ve onların itaatleri iradi ve kesin olma konusunda daha az çevik, net ve istekli değildir.

Bu durum, demokratik toplumlarda hizmetli ile efendi arasında olan şeyle ilgili bir fikir verir.

Bu iki insan arasında, kimi zaman aristokratik toplumlarda görüldüğü şekilde şiddetli ve derin duygulanımların hiç doğmayacağına ve burada dikkat çekici fedakârlık örneklerinin kendisini açığa vurması gerektiğine inanmak saçma olacaktır.

Aristokrasilerde hizmetli ile efendi birbirlerini uzaktan ayırt eder ve genellikle orta yolda birbirleriyle buluşurlar. Buna rağmen, alışıldığı üzere birbirlerine sıkı sıkıya bağlı kalırlar.

Demokratik halklarda, hizmetli ile efendi birbirlerine çok yakındır; onlar gündelik olarak birbirleriyle temas halindedirler ama onların ruhları birbirlerine pek karışmaz. Onların ortak meşguliyetleri vardır ama neredeyse hiçbir ortak menfaatleri yoktur.

Bu halklarda hizmetli kendisini, efendisinin konutunda geçici olarak bulunan bir kişi gibi düşünür. Efendisinin atalarını tanımaz ve onun torunlarını da görmeyecektir. Efendisinden kalıcı olarak bir beklentisi yoktur. Pe ki neden hizmetli kendi yaşamını efendininkiyle karıştırır? Neden şaşılacak biçimde kendisinden vazgeçsin? Bu iki insanın karşılıklı konumları değişmiştir ve ilişkileri de değişmek zorundadır.

Tüm bu düşüncelerimi Amerikalıların örneğinde açıklayabilmek isterdim ama bunu kişileri ve mekânları özenle ayırt etmeksizin yapamam.

Birlik'in güneyinde kölelik devam eder. O halde söylediğim şeyler burası için geçerli değildir.

Kuzeyde, hizmetlilerin büyük bir kısmı azat edilmişlerdir veya azat edilmiş kişilerin çocuklarıdır. Bu insanlar halkın nazarında kuşkuyla bir konuma sahiptir; yasa onları efendileriyle aynı düzeye yaklaştırır; teamüller ise onları inatla geri iter. Bu nedenle konumlarını açık biçimde ayırt edemezler ve neredeyse her zaman cüretkâr veya öfkeli görünürler.

Ama yine bu kuzey bölgelerde, bilhassa New England'da, ücret karşılığında hemcinslerinin iradelerine itaat etmeye razı olan yeterince çok sayıda beyazla karşılaşılır. Bu hizmetlilerin, konumları gereğince görevlerini genellikle hatasız ve becerikli bir biçimde yerine getirdiklerinin söylendiğini duy-

dum. Bu insanlar kendilerine hükmeden kişiden doğal olarak alt düzeyde olduklarına inanmaksızın, ona itaat etmeye kolaylıkla razı olurlar.

Bana öyle geliyor ki bu kişiler, bağımsızlığın ve eşitliğin doğurduğu birkaç eril alışkanlığı kulluğa taşırlar. Bir defa zor bir durumu tercih ederek, dolaylı olarak bu durumun gereklerinden kaçmaya çalışmazlar. Onlar, özgür iradeleriyle efendilerine vaat ettikleri itaati geri çevirmeyecek kadar kendilerine saygı duyarlar.

Diğer yandan efendiler, hizmetlilerinden yalnızca anlaşılmaya kesin bir biçimde sadık kalmalarını talep ederler. Onlardan kendileri için saygı beklemezler; onların sevgisini veya fedakârlığını istemezler; hizmetlilerin titiz ve dürüst olmaları yeterlidir.

O halde demokrasilerde hizmetli ve efendi arasındaki ilişkilerin karmaşık olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Onların ilişkileri farklı bir biçimde düzenlenmiştir. Kural artık farklıdır ama hâlâ bir kural vardır.

Burada tasvir ettiğim bu yeni durumun, önceki durumdan daha aşağı bir düzeyde olup olmadığını veya yalnızca farklı olup olmadığını incelemiyorum. Bu yeni durumun düzenli ve sabit olması benim için yeterlidir. Çünkü insanlar arasında bulunması gereken en önemli şey belli bir düzen değil, sadece düzendir.

Ama demokrasi toplumsal durumun içine yerleştikten sonra hâlâ önyargılara ve teamüllere karşı mücadele ederken, bir devrim kargaşasının ortasında eşitliği biçimlendiren can sıkıcı ve fırtınalı çağlarla ilgili ne söyleyebilirim?

Yasa çoktan beridir, kamuoyu ise kısmi bir biçimde, hizmetli ile efendi arasında doğal ve kalıcı bir üst-ast ilişkisinin artık var olmadığını ilan etti. Ama bu yeni inanç, henüz efendinin tininin derinliklerine nüfuz etmedi veya onun yüreği hâlâ bu inancı reddeder. Efendi ruhunun gizli köşelerinde hâlâ kendisinin özel ve üstün olduğunu sanır ama bunu söylemeye cesaret edemez ve kendisini diğerleriyle aynı düzeye inmeye bırakır. Böylelikle onun otoritesi hem çekingen hem de merhametsiz olur. Efendi artık hizmetlisine karşı, uzun erimli, yadsınamaz bir iktidarın içinden çıkan koruyucu ve iyiliksever duygular beslemez. Kendisi değiştiğinde, hizmetlinin de değişmesine şaşırır. Hizmetlisinin, tamamen geçici olan evle ilgili işlerde düzenli ve kalıcı alışkanlıkları olmasını; onun eninde sonunda içinden çıkacağı bu kul-luk durumundan memnun olmasını ve gurur duymasını; hizmetlinin, kendisini ne koruyan ne de yüzüstü bırakan bir insan için fedakârlık yapmasını; kendisine benzeyen ve ondan daha uzun süre hayatta kalmayan varlıklara hizmetlinin ebedi bir bağla bağlanmasını ister.

Aristokratik halklarda hizmetlilerin koşulları, buna razı olanların değerlerini düşürmez, çünkü onlar başka bir yaşamsal koşul bilmezler ve hatta bunu tahayyül dahi edemezler. Onlar ile efendi arasındaki olağanüstü eşitsiz

durum, hizmetlilere Tanrı'nın bazı gizli yasalarının zorunlu ve kaçınılmaz sonucu gibi görünür.

Demokrasilerde ise, hizmetlilerin durumunda değer düşürücü hiçbir şey yoktur, çünkü bu durum isteyerek seçilmiştir, geçici bir süre için kabul edilmiştir; kamuoyu da bu mesleği küçümsemez. Ayrıca bu durumda hizmetli ile efendi arasında hiçbir kalıcı bir eşitsizlik var olmaz.

Ama bir toplumsal durumdan başka bir toplumsal duruma geçiş süresince, insanların zihninin neredeyse her zaman aristokratik bağımlılık mefhumuyla demokratik itaat mefhumu arasında bocaladığı bir an olur.

Böylelikle itaat eden kişinin gözünde, itaat artık ahlâka uygun değildir; o artık itaati adeta ilahi bir yükümlülük olarak düşünmez ve itaatin tamamen beşerî yönünü de kavrayamaz. Ona göre itaat ne kutsal ne de adaletli olduğundan, küçük düşürücü ve yararsız bir olgu olarak itaate razı olur.

Bu anda belirsiz ve karışık bir eşitlik tahayyülü hizmetlilerin zihnine yerleşir. Başlangıçta, hak etmiş oldukları eşitliğin bizzat bu kulluk durumunda mı yoksa onun dışında mı bulunduğunu ayırt edemezler. Kendisine razı oldukları ve de kendisinden faydalandıkları bu itaat durumuna yüreklerinin derinliklerinde isyan ederler. Hizmet etmeye rıza gösterdiklerinde ise, itaat etmekten utanırlar. Kulluğun avantajlarını severler ama efendiyi sevmezler veya daha doğrusu, neden kendilerinin efendi olmadığını kavrayamazlar. Kendilerine emir veren kişiyi, kendilerinin haklarını haksız biçimde gasp eden kişi olarak düşünmeye meylederler.

Böylece her bir yurttaşın konutunda, siyasal toplumun sunduğu kederli manzaraya benzer bir şeyler görürüz. Burada her zaman kuşkulu ve hasım olan kuvvetler arasında gizli ve içsel bir mücadele durmaksızın devam eder: Efendi kötü yürekli ve yumuşaktır, hizmetli de kötü yürekli ve dik başlıdır. Birisi sürekli, hizmetliyi koruma ve ona emeğinin karşılığını verme yükümlüğü konusunda insafsız kısıtlamalarda bulunarak huysuzluk eder, diğeri de itaat etme yükümlülüğü konusunda huysuzdur. Ev içi idarenin dizginleri onların arasında asılı durur ve iki taraf da dizginleri ele geçirmeye çalışır. Otoriteyi tiranhtan, özgürlüğü aşırı serbestlikten, hakları güçlerden ayıran sınırlar onların gözünde birbirlerine karışmış ve dolanmıştır. Kimse ne olduğunu, ne yapabileceğini, ne yapması gerektiğini tam olarak bilmez.

Böyle bir durum demokratik değil, devrimcidir.

DEMOKRATİK KURUMLAR VE TEAMÜLLER KİRA BEDELİNİ YÜKSELTMEYE VE KİRALAMA SÜRESİNİ KISALTMAYA NASIL YÖNELİR?

Hizmetliler ile efendilerle ilgili söylediğim şey belli bir noktaya kadar mülk sahipleri ile kiracı çiftçilere de uygulanabilir. Buna karşın, bu konu ayrı olarak ele alınmayı hak eder.

Amerika'da adeta kiracı çiftçi yoktur; tüm çiftçiler işledikleri toprağa sahiplerdir.

Demokratik yasaların geniş ölçüde mülk sahiplerinin sayısını arttırmaya ve kiracı çiftçilerin sayısını ise azaltmaya meylettiğini kabul etmek gerekir. Bununla birlikte, Birleşik Devletler'de olan şeyi kurumlardan çok ülkenin kendisine atfetmek gerekir. Amerika'da toprak ucuzdur ve her bir kişi kolayca mülk sahibi olabilir. Toprak az ürün verdiğinden, bir mülk sahibi ile kiracı bir çiftçi arasında ancak güçlülükle bölünebilir.

O halde Amerika başka konularda olduğu gibi bu konuda da benzersizdir. Onun durumunu örnek almak hata olacaktır.

Aristokratik ülkelerde olduğu gibi demokratik ülkelerde de toprak sahipleriyle kiracıların bulunacağını düşünüyorum. Ama onların aralarındaki bağ demokrasilerde aynı biçimde kurulmayacaktır.

Aristokrasilerde, çiftlik kirası toprak sahibine yalnızca parayla değil, aynı zamanda saygıyla, takdirle ve yükümlülüklerle ödenir. Demokratik ülkelerde ise yalnızca parayla ödenir. Mülkler bölündüğü ve el değiştirdiği zaman, aileler ile toprak arasında var olan kalıcı ilişki ortadan kalktığı zaman, mülk sahibiyle kiracı çiftçi yalnızca tesadüfen birbirleriyle temasa geçerler. Anlaşmanın koşullarını konuşmak için bir araya gelirler ve bundan sonra birbirlerini görmezler. Onlar menfaatle birbirlerine yaklaşıp, yalnızca parayla ilgili olan bir işi aralarında şevkle tartışan iki yabancıdır.

Mülkler ne kadar çok bölünürse ve zenginlik ülkenin farklı bölgelerine ne kadar çok dağılırsa, ülke, geçmiş zamanlardaki zenginliğini tüketmiş olan insanlarla ve ihtiyaçları kaynaklarından daha hızlı biçimde artan yeni zenginlerle o kadar çok dolar. Bu insanlar için en cüzi miktardaki kazanç bile önemli olduğundan, onların hiçbirisi ne kârlarından feragat etmek ne de gelirlerinin bir kısmını kaybetmek ister.

Sınıflar birbirlerine karıştığında, en ufak servetler kadar çok büyük servetler de nadiren görüldüğünde, mülk sahibiyle kiracının toplumsal koşulları arasında daha az mesafe kalır. Birisinin diğeri üzerinde doğal olarak yadsınmaz bir üstünlüğü artık yoktur. Zira eşit ve güç durumunda olan iki insan arasında, kira sözleşmesinin konusu paradan başka ne olabilir?

Büyük bir bölgeyi mülk edinen ve yüzlerce çiftliği olan bir insan, binlerce insanın gönlünü kazanmanın önemli olduğunun farkındadır. Bu ona insanların gayretlerine layık olmak gibi görünür. Böyle önemli bir amaca ulaşmak için, bu insan kolaylıkla fedakârlık yapar.

Yüz dönümlük arazisi olan kişi ise bu tür meselelere pek özen göstermez; onun için kiracısının kişisel teveccühünü elde etmek çok önemli değildir.

Bir aristokrasi, bir insan gibi bir anda ölmez. Onun ilkesi, yasalarda yok edilmeden önce, ruhların derinliklerinde yavaş yavaş yıkılır. O halde aristokrasiye karşı savaş patlak vermeden uzun zaman önce, şimdiye kadar üst sınıfları alttakilerle bağlayan bağın yavaş yavaş çözüldüğü görülür. Bir yanda kayıtsızlık ve küçümseme kendisini ele verir; diğer yanda ise kıskançlık ve nefret. Yoksul ve zengin arasındaki ilişkiler azalır ve daha az yumuşak hale gelir; kira bedelleri de yükselir. Bu durum demokratik devrimin sonucu değildir, ama onun habercisidir. Çünkü halkla duygulanım bağına tamamen koparmış olan bir aristokrasi kökleri kurumuş bir ağaç gibidir ve bu ağaç ne kadar yükseksin o kadar kolay bir biçimde rüzgârın etkisiyle yıkılır.

Elli yıldan beri, çiftlik kiralari, yalnızca Fransa'da değil, Avrupa'nın çok büyük bir bölümünde şaşılacak derecede arttı. Bana kalırsa, aynı dönem boyunca tarım ve endüstride gerçekleşen benzersiz ilerleme, bu fenomeni açıklamak için yeterli değildir. Daha kudretli ve daha gizli olan başka bir nedene başvurmak gerekir. Bu nedenin, birçok Avrupa halkının kabul etmiş olduğu demokratik kurumlarda ve az ya da çok herkesi kıskırtan demokratik tutkularla aranması gerektiğini düşünüyorum.

Büyük mülk sahiplerinin günümüzdeki mülk gelirlerinin atalarının zamanından çok daha fazla olduğunu ve bundan dolayı da onların pek memnun olduklarını duyuyorum.

Belki onlar bu duruma sevinmekte haklıdırlar; ama neye sevinmeleri gerektiğini kesinlikle bilmiyorlar. Net bir kâr elde ettiklerine inanırlar ama aslında yalnızca bir değiş-tokuş yaparlar. Peşin para için vazgeçtikleri şey on-

ların etkileridir ve parayla kazandıkları şeyi ise yakında iktidarla kaybedeceklerdir.

Büyük bir demokratik devrimin yapıldığını veya gerçekleşmek üzere olduğunu kolayca kabul etmemizi sağlayan bir başka işaret daha vardır.

Ortaçağ'da neredeyse tüm topraklar bir ömür boyunca veya uzunca bir süre için kiralanır. Bu zamanların ev içi ekonomisini incelediğimizde, doksan dokuz yıllık kiralamaların, günümüzdeki gibi on iki yıllık kiralamalardan çok daha sık yapıldığını görürüz.

O dönemde ailelerin ölümsüzlüğüne inanılıyordu; koşullar sonsuza kadar değişmeden kalacak gibi görünüyordu ve toplum bütün olarak öyle çok duşrağan haldeydi ki, onun içinde herhangi bir şeyin kımıldayacağı dahi tahayyül edilemiyordu.

Eşitlik yüzyıllarında ise, beşerî zihin farklı bir biçim kazanır. O bu defa, hiçbir şeyin yerinde kalmayacağına kolaylıkla inanır. İstikrarsızlık fikri onu ele geçirir.

Bu eğilimde, mülk sahibi ve kiracı çiftçi, uzun erimli yükümlölöklere karşı bir çeşit içgüdüsel korku beslerler. Bugün kendisinden faydalandıkları anlaşmaya ileride bir gün bağımlı durumda kalmaktan çekinirler. Kendi koşullarında ansızın gerçekleşecek ve öngörölemeyen bazı değişimleri belli belirsiz halde beklerler. Kendilerinden kuşku duyarlar; istekleri değiştiğinde, önceden can atıkları şeyi terk edemediklerinde üzülmekten korkarlar ve bu kaygılarında da haklıdırlar. Çünkü demokratik yüzyıllarda, her şeyin hareket ettiği bu ortamın içinde en değişken olan şey bizzat insanın yüreğidir.

DEMOKRASİNİN MAAŞLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Hizmetliler ile efendilerden bahsederken yukarıda yaptığım gözlemlerin çoğu, patronlar ile işçilere de uygulanabilir.

Toplumsal hiyerarşinin kuralları daha az dikkat çekici olduğu ölçüde, ekâbirlerin durumu kötüleşirken, halkınki iyileşir. Yoksulluk da tıpkı zenginlik gibi artık kalıtsal bir şey olmaz. Böylelikle her gün işçiyi patrondan ayıran olgusal ve düşünsel mesafenin azaldığı görülür.

İşçi, hakları, geleceği ve kendisiyle ilgili daha ulvi bir fikre sahip olur. Onun artık yeni arzuları, yeni istekleri vardır ve dolayısıyla o artık yeni ihtiyaçlarla doludur. İşverenin kazancına her an açgözlülükle bakar; bu kazancı onunla paylaşmak için, işini en yüksek ücretle yapmaya çalışır ve genellikle bu ücreti elde etmeyi başarır.

Demokratik ülkelerde, diğer ülkelerde olduğu gibi, üretim büyük ölçüde düşük bir maliyetle, çalıştırdığı kişilerin ortalama düzeyinin pek de üstünde bulunmayan bir zenginliğe ve bilgiye sahip insanlar tarafından yürütülür. Bu endüstriyel girişimciler çok sayıdadır; menfaatleri birbirlerinden farklı olan bu kişiler kendi aralarında kolaylıkla anlaşamazlar ve çabalarını da birleştiremezler.

Diğer yandan, işçilerin neredeyse hepsinin, adil bir ücret olarak düşündükleri miktar konusunda işverenle anlaşamadıkları durumda, kendilerine önerilen işi reddetme olanağı tanıyan güvenilir kaynakları vardır.

Öyleyse, bu iki sınıfın ücretler konusunda giriştikleri daimi mücadelede, onların güçleri bölünmüştür ve alternatif başarı yolları vardır.

Hatta uzun vadede işçilerin menfaatinin ağır basması gerektiğine inanmak gerekir. Çünkü zaten sahip oldukları yüksek maaşlar onları her gün patron-

larına daha az bağımlı hale getirir ve onlar daha bağımsız oldukları ölçüde, maaşlarının yükselmesini de daha kolaylıkla sağlayabilirler.

Günümüzde bizim ülkemizde olduğu kadar dünyada neredeyse tüm uluslarda sürdürülen bir üretimi örnek olarak alacağız: Toprağı işlemek.

Fransa'da toprağı işlemek için çalışan kişilerin çoğunun kendilerine ait toprakları vardır ve bu da onların gerekirse, başkası için çalışmaksızın yaşamasına olanak tanır. Bu kişiler, büyük bir mülk sahibine veya komşu bir çiftçiye iş güçlerini sunduklarında ve bu çiftçi de onlara belli bir maaş vermeyi reddettiğinde; onlar kendi konutlarına çekilip, başka bir fırsatın doğmasını beklerler.

Olayları bütün olarak değerlendirdiğimde, maaşların yavaşça ve kademeli yükselişinin, demokratik toplumları yöneten genel kurallardan birisi olduğunu düşünüyorum. Koşullar eşitlendiği ölçüde, maaşlar da daha fazla yükselir ve maaşlar yükseldiği ölçüde ise, koşullar daha eşit hale gelir.

Ama günümüzde önemli ve talihsiz bir istisna söz konusudur.

Önceki bir bölümde, siyasal toplum tarafından avlanan aristokrasinin nasıl endüstriyel dünyanın belli alanlarına sığındığını ve kendi egemenliğini burada nasıl başka bir biçim altında kurduğunu göstermiştim.

Bu durum geniş ölçüde maaş oranları üzerinde etkide bulunur.

Bahsettiğim önemli endüstriyel üretimleri gerçekleştirmek için zaten çok zengin olmak gerektiğinden, bu girişimleri yapanların sayısı da çok azdır. Bu kişiler az sayıda olduklarından kendi aralarında kolaylıkla birlik olabilirler ve istedikleri maaşı kendi aralarında belirleyebilirler.

Tersine onların işçileri çok sayıdadır ve sayıları da sürekli artar. Çünkü zaman zaman olağanüstü ticari girişimler ortaya çıkar; bu girişimler süresince maaşlar abartılı biçimde yükselir ve bu maaşlar da çevredeki nüfusu imalata yönlendirir. Böyle olunca, bir defa bu üretim alanına giren insanların bir daha buradan çıkamadıklarını görürüz. Çünkü bu insanlar, kendilerini başka bir işe elverişsiz hale getiren zihinsel ve bedensel alışkanlıklar edinmekte gecikmezler. Onların genellikle pek az bilgisi, girişimi ve kaynağı vardır. O halde kaderleri neredeyse işverenlerinin ellerindedir. Ticari bir çekişme veya başka beklenmedik koşullar işverenin kazancını düşürdüğünde, patron da istediği gibi işçilerin maaşlarını düşürebilir ve talihsizlik eseri kaybettiği miktarı onlar üzerinden yeniden kazanabilir.

İşçiler müşterek bir kararla işi bıraktıklarında ise, zengin bir insan olan patron, tamamen batmaksızın zorunlu olana kadar kolaylıkla bekleyebilir. Ama işçilere gelince, onların ölmek için her gün çalışması gerekir, çünkü onların iş güçlerinden başka mülkiyetleri yoktur. Onlar uzun zamandan beridir zulümle yoksullaşmışlardır ve daha yoksul oldukları ölçüde de baskı görmeye daha yatkın hale gelirler. Bu durum onlar için hiçbir biçimde için-

den çıkamayacakları bir kısır döngü oluşturur.

O halde, diğer mesleklerde, genellikle yavaşça artan maaşlar durmaksızın yükselirken, bu ticari alanda, bir anda yükselen maaşların hemen sonra kalıcı biçimde düşmesine hiç şaşırmamak gerekir.

Günümüzde üretici nüfusun bir kısmının içinde bulunduğu bu bağımlı ve sefil durum, var olan diğer olgulara göre istisnai ve onlara karşıt olan bir olgudur. Ama bizzat bu nedenle, yasa koyucunun bilhassa dikkatini çekmeyi hak eden daha önemli olan başka bir olgu yoktur. Çünkü toplum bütün olarak hareket ettiğinde, bir sınıfı hareketsiz halde tutmak ve halkın büyük bir kısmı talihinin peşinden kendisine yeni yollar açarken, birkaç kişinin sessiz biçimde onların ihtiyaçlarını ve isteklerini gidermesini sağlamak zordur.

DEMOKRASİNİN AİLE ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Demokratik halklarda ve de özellikle Amerika'da koşulların eşitliğinin, yurttaşların kendi aralarındaki ilişkileri nasıl değiştirdiğini inceledim.

Şimdi biraz daha ilerlemek ve ailenin içine nüfuz etmek istiyorum. Ama amacım yeni hakikatleri aramak değil, zaten bilinen olguların nasıl benim konumla bağdaştığını göstermektir.

Günümüzde herkes, farklı aile üyeleri arasında yeni ilişkilerin kurulduğunu, önceden babayla oğulu birbirinden ayıran mesafenin azaldığını ve baba otoritesinin, yıkılmasa da en azından değişikliğe uğradığını gözlemler.

Buna benzer ve bunlardan daha dikkat çekici olan şeyler Birleşik Devletler'de görülür.

Amerika'da Romalı ve aristokratik anlamında aile var olmaz. Onlardan geriye kalan şey yalnızca çocukların doğumunu takip eden birkaç yıl boyunca devam eden bir otoritedir. Böylelikle baba, oğulları zayıf olduğundan, ev içinde mutlak diktatörlüğü sürdürür. Oğullarının menfaati olduğu kadar kendisinin karşı konulmaz üstünlüğü bunu meşrulaştırır.

Ama genç Amerikalı ergin olmaya başladığı anda, çocuğun itaat bağları gün geçtikçe daha çok gevşer. Düşüncelerine egemen olan oğul, hemen sonra tavırlarına da egemen olur. Amerika'da aslında ergenlik çağı söz konusu değildir. Çocukluk çağından çıkınca insan kendisini açığa vurur ve kendi yolunu kendi kendisine çizmeye başlar.

Bu durumun, oğulun, babasının vermeyi reddettiği özgürlüğü ahlâki bir şiddetle ele geçirebildiği aile içindeki bir mücadelenin ardından gerçekleştiğine inanmak ise hata olacaktır. Bizzat birisini bağımsızlığı elde etmeye iten alışkanlıklar ve ilkeler, diğerini bu bağımsızlığı tartışmasız bir hak olarak düşünmeye iter.

O halde insanları, kurulu bir iktidardan kurtulduktan sonra uzun zaman boyunca kıskırtan kin dolu ve düzensiz tutkuların hiçbirisi oğulda bulunmaz. Baba ise genellikle yenik düşmüş bir iktidardan geriye kalan keder ve öfke dolu üzüntüyü hissetmez. Baba, otoritesini sonlandırması gerektiği sınırları önceden fark eder ve bu sınırlara yaklaştığı zaman kolaylıkla tahttan el çeker. Oğul ise, kendi iradesinin egemen olacağı zamanı önceden tam olarak görür ve böylelikle özgürlüğü, tıpkı kendi malı olan ve zorla alması gerekmeyen hayırlı bir şey gibi, acele etmeksizin ve kolaylıkla ele geçirir.¹

Ailede gerçekleşen bu değişimlerin, gözlerimizin önünde vuku bulan toplumsal ve siyasal devrimle nasıl sıkı sıkıya bağlı olduğunu göstermek belki faydasız değildir.

Bir halkın her yanına nüfuz eden veya hiçbir yerde var olamayan belli önemli toplumsal ilkeler vardır.

Aristokratik ve hiyerarşik biçimde örgütlenmiş ülkelerde, iktidar asla yönetilenlerin bütününe doğrudan seslenmez. İnsanlar birbirlerine bağlı olduklarından, hükümetin yalnızca önde gelenleri yönlendirmesi yeterli olur; diğerleri onları takip eder. Bu durum, lideri olan tüm örgütlenmeler gibi aile için de geçerlidir. Aristokratik halklarda aslını söylemek gerekirse toplum yalnızca babayı tanır. Oğullar ise sadece babalarının aracılığıyla tanınırlar. Toplum babayı yönetir ve baba da oğulları. O halde babanın yalnızca doğal hakları yoktur, aynı zamanda onun emir verme hakkı da vardır. Baba ailenin yaratıcısı ve direğidir; aynı zamanda onun hükümdarıdır.

Demokrasilerde hükümet, her bir insanın izole biçimde müşterek yasalara boyun eğmesini sağlamak için kitlenin içindeki bireye müdahale edemediğinden, hükümetin böyle bir aracılığa da ihtiyacı yoktur. Yasanın gözünde, baba sadece oğulundan daha zengin ve daha yaşlı bir yurttaştır.

Koşulların büyük kısmı eşit olmadığında ve koşulların eşitsizliği kalıcı olduğunda, üstünlük fikri insanların tahayyülünde gelişir; her ne kadar yasa

1 Amerikalılar buna rağmen, bizim Fransa'da yaptığımız gibi, ölümden sonra servetini istediği gibi düzenleme özgürlüğünü babaların ellerinden alarak, babalardan onların iktidarının en önemli öğelerinden birisini almayı düşünmediler. Birleşik Devletler'de vasiyet bırakmada hiçbir sınırlandırma yoktur.

Başka birçok konuda olduğu gibi bu konuda da, şunu gözlemlemek mümkündür: Amerikalıların siyasal mevzuatı bizimkinden çok daha fazla demokratiktir, bizim medeni hukukumuz ise onlarınkinden çok daha fazla demokratiktir. Bu durum kolayca fark edilir.

Bizim medeni hukukumuz, iktidara doğrudan doğruya düşman olmayan her konuda çağdaşlarının demokratik tutkularını tatmin etmenin faydalı olacağını düşünen bir insan tarafından yazılmıştır. Bu kişi, halkın yararına olan bazı ilkelerin –bu ilkeler devlet yönetimine dahil edilmediği sürece– mülkleri ve aileleri yönetmesine seve seve olanak tanımıştır. Medeni yasaları demokratik ilkeler sel gibi silip süpürürken, o kendisini siyasal yasaların arkasında güvende tuttuğunu sanıyordu. Bu bakış açısı hünere ve egoizme doludur ama böyle bir yaklaşım kalıcı olmaz. Çünkü uzun vadede siyasal toplum, medeni toplumun ifadesi ve imgesi olmamazlık edemez. Bu anlamda, bir halkta medeni yasalardan daha siyasal hiçbir şey olmadığını söyleyebiliriz.

onlara ayrıcalık tanımasa da, âdetler ve kanaatler bu hakkı onlara verir. Tersine birbirlerinden pek değişik ve birbirlerine benzemez olmadıklarında, genel üstünlük mefhumu daha zayıf ve daha az açık hale gelir. Her ne kadar yasa koyucunun iradesi, itaat edenleri emir verenlerden daha alt düzeye yerleştirmeye çalışırsa çalışsın, teamüller bu iki tür insanı birbirine yaklaştırır ve her gün hepsini aynı düzeye doğru çeker.

O halde aristokratik bir halkın yasalarında aile babalarına verilen bireysel ayrıcalıklar bulunmasa da, burada onun iktidarına demokrasilerdekinden daha fazla saygı duyulduğuna ve iktidarının daha geniş kapsamlı olduğuna emin olabiliriz. Çünkü yasalar nasıl olursa olsun, aristokrasilerde üstün kişiler her zaman demokratik halklarda olduğundan daha üstte, alt düzeyde bulunanlar ise daha altta var olur.

İnsanlar, şu anda vuku bulan şeyle meşgul olmak yerine geçmişte olanların anısıyla yaşadıkları, kendi kendilerine düşündüklerine yönelmek yerine atalarının düşündüğü şeylere daha fazla önem verdikleri zaman, baba geçmişle şimdi arasında doğal ve zorunlu bir bağ, geçmişle geleceği uç uca getirip birleştiren halka olur. O halde aristokrasilerde baba ailenin yalnızca siyasal lideri değildir; o aynı zamanda geleneğin sözcüsü, âdetlerin temsilcisi ve teamüllerin yargıcısıdır. O saygıyla dinlenir; ona her zaman saygıyla yaklaşılr ve ona yönelik sevgi de her zaman korkuyla karışık bir sevgidir.

Toplumsal durum demokratik olduğunda; insanlar, eski inançları kural olarak değil de yalnızca bilgi olarak gördüklerinde ve her şeyi kendi kendilerine yargılamanın iyi ve meşru olduğunu genel ilke olarak kabul ettiklerinde, babanın oğulları üzerinde uyguladığı düşünsel kuvveti tıpkı meşru otoritesi gibi daha da azalır.

Demokrasinin getirdiği mirasın bölünmesi ilkesi, belki her şeyden daha fazla olarak baba ve oğullar arasındaki ilişkileri değiştirmeye katkıda bulunur.

Aile babasının fazla serveti olmadığı zaman, baba ve oğul aynı yerde birlikte yaşar ve aynı işlerle müştereken meşgul olurlar. Alışkanlıklar ve ihtiyaçlarla birbirlerine yaklaşıp, her an birbirleriyle iletişime geçerler. Böylelikle onların arasında, otoriteyi daha az mutlak hale getiren ve dışsal saygı formlarına uygun olmayan bir çeşit ailevi samimiyet oluşur.

Zira demokratik halklarda bu düşük servete sahip olan sınıf, tam da fikirlere kudret veren ve teamülleri yönlendiren sınıftır. Bu sınıf her yerde kendi isteklerini ve aynı zamanda da kanaatlerini hâkim kılar. Onun buyruklarına direnmeye en yatkın olan kişiler bile nihayetinde onun içine sürüklenir. Zira ateşli demokrasi düşmanlarının, çocuklarının kendileriyle senli benli konuşmasına izin verdiklerine şahit oluruz.

Böylelikle, iktidar aristokrasiden uzaklaştığı sürece, babaya ait güçte katı,

geleneksel ve meşru olan şeyin yok olduğunu ve aile ocağının etrafında da bir çeşit eşitliğin ortaya çıktığını görürüz.

Bütün olarak baktığımda, toplumun bu değişimle kayıp verip vermediğini bilmiyorum; ama bu durumda bireyin kesin kazandığına inanma eğilimindedim. Teamüller ve yasalar daha demokratik olduğu ölçüde, baba oğul ilişkileri de daha samimi ve daha yumuşak olur; kurallar ve otoriteyle daha az karşılaşılır; güven ve şefkat daha önemli hale gelir ve toplumsal bağ gevşerken, doğal bağ ise sıkışır.

Demokratik ailelerde babanın, bir yaşlı adamın sevecenliği ve deneyimine atfedebileceğimiz kuvvetten başka kuvveti yoktur. Onun emirlerine uyulmayabilir ama onun öğütleri genellikle çok etkilidir. Her ne kadar baba resmi bir saygı kudretiyle donanmış olmasa da, en azından oğulları ona güvenle yaklaşırlar. Ona hitap etmek için kabul edilmiş belli bir formül yoktur; ama oğulları onunla her an konuşur ve her gün seve seve ona danışırlar. Böylelikle efendi ve hükümdar yok olur ve geriye yalnızca baba kalır.

Bu durumda iki toplumsal durumun farklılığını görmek için, aristokrasinin bize bıraktığı aile içi yazışmalara bir göz atmak yeterlidir. Bu yazışmaların tarzı her zaman öylesine hatasız, aşırı nazik, katı ve mesafelidir ki yürekten gelen doğal samimiyet, kelimelerin arasından ancak güçlükle sezilebilir.

Tersine demokratik halklarda bir oğulun babasına hitap ettiği sözcüklerde hem özgür, hem samimi, hem de sevecen bir şeyler hâkimdir. Bunlara bakınca ailenin içinde yeni ilişkilerin kurulduğu keşfedilir.

Benzer bir devrim çocukların birbirleriyle ilişkilerini de değiştirir.

Aristokratik ailede ve aristokratik toplumda, tüm kademeler önceden belirlenmiştir. Baba burada sadece ayrı bir düzeyi oluşturmaz, aynı zamanda muazzam ayrıcalıklardan da faydalanır. Çocuklar da kendi aralarında eşit değillerdir; her bir çocuk yaşına ve cinsiyetine göre farklı bir konuma kesin bir biçimde yerleştirilir ve bazıları belirli ayrıcalıklardan faydalanır. Demokrasi ise bu düzenlemeleri alt üst eder veya değerdan düşürür.

Aristokratik ailede en büyük erkek çocuk servetin en büyük kısmını ve ailenin neredeyse tüm haklarını miras olarak aldığından, evin reisi olur ve belli bir noktaya kadar da erkek kardeşlerinin efendisi olur. Böylece en büyük abiye görkem ve iktidar, diğerlerine ise orta halli bir yaşam ve bağlılık kalır. Bununla birlikte, aristokratik halklarda büyük abinin ayrıcalıklarının yalnızca kendisine yararı dokunduğuna ve onun etrafında kıskançlık ve nefret duygularını kışkırttığına inanmak yanlış olacaktır.

En büyük abi genelde erkek kardeşlerine de zenginlik ve kudret vermeye çaba gösterir, çünkü evin genel ihtişamından onu temsil eden kişi de pay alır. Küçük erkek kardeşler ise abilerine tüm girişimlerinde yardımcı olma-

ya çalışırlar, çünkü ailenin reisinin görkemi ve gücü, tüm aile üyelerini gittikçe daha fazla yüceltir.

Aristokratik ailenin farklı üyeleri o halde sıkı biçimde birbirlerine bağlıdır; onların menfaatleri de birbirleriyle bağlantılıdır, zihinleri uyum içindedir ama yürekleri nadiren birbirleriyle anlaşır.

Demokrasi de erkek kardeşleri birbirlerine bağlar; ama bunu bir başka biçimde yapar.

Demokratik yasalar altında, çocuklar tamamen eşittirler ve sonuç olarak da birbirlerinden bağımsızdırlar; hiçbir şey onları zorla birbirlerine yaklaştıramaz, ama hiçbir şey onları birbirinden de ayırmaz. Onların ortak bir kökenleri olduğu, aynı çatı altında büyüdükleri, aynı meselelere önem verdikleri ve hiçbir bireysel imtiyazla birbirlerinden ayrılmadıkları veya farklı olmadıkları için, onlar arasında çocukluk çağlarından itibaren hoş bir samimiyetin doğduğu görülür. Yaşamlarının başlangıcından itibaren biçimlenen böyle bir bağı koparacak pek bir vesile de ortaya çıkmaz, çünkü dayanışma onlara ket vurmaksızın onları birbirlerine yaklaştırır.

O halde demokrasi erkek kardeşleri, menfaatleriyle değil de, ailenin anılarıyla ve kanaatler konusundaki özgür duygudaşıklarıyla birbirlerine bağlar. Onların mirasını böler, ama ruhlarının birbirlerine karışmasına olanak tanır.

Bu demokratik teamüllerin yumuşaklığı öylesine büyüktür ki, bizzat aristokrasi taraftarlarının buna erişme olanağı olsa, bu kişiler onu tattıktan sonra, saygılı ve soğuk aristokratik aile formuna geri dönmek istemeyeceklerdir. Her ne kadar demokrasinin toplumsal durumunu ve yasalarını reddetseler de, onun aile içindeki alışkanlıklarını seve seve koruyacaklardır. Ama bunlar ayrılmaz şekilde birbirlerine bağlıdır, demokrasinin bir kısmına katlanmaksızın onun bazı kısımlarından faydalanmak da imkânsızdır.

Evlat sevgisi ve kardeşler arasındaki şefkat konularında söylediğim şey, kaynaklarını bizzat doğadan alan tüm tutkulara uygulanabilir.

Belli bir düşünme ve hissetme şekli, beşeriyetin tikel bir durumunun ürünüyse, bu durum değiştiğinde, geriye hiçbir şey kalmaz. Yasa da aynı şekilde iki yurttaş sıkı sıkıya birbirine bağlar; ama yasa ortadan kalktığında, bu iki yurttaş birbirinden ayrılır. Feodal dünyada hiçbir şey köleyle senyörü birleştiren düğümden daha sıkı değildi. Şimdi ise, bu iki insan artık birbirlerini tanımazlar. Önceden onları bağlayan korku, minnet ve sevgi duyguları artık kayboldu. Bunların izlerine artık rastlanmaz.

Ama beşerî tür için doğal olan duygularda durum böyle değildir. Yasa herhangi bir biçimde bu duygulara hâkim olmaya çalıştığında, bunları ancak nadiren sindirmeyi başarır. Onlara bir şeyler eklemek isteyen yasa, onları bazı unsurlardan mahrum bırakır ve böylelikle de bu duygular kendi başlarına bırakıldıkları durumdan daha güçlü hale gelirler.

Neredeyse tüm eski toplumsal âdetleri ortadan kaldıran veya karanlıkta bırakan, insanların kolaylıkla yeni alışkanlıklar edinmesine engel olan demokrasi, bu âdetlerden doğan duyguların büyük bir kısmını da tamamen yok eder. Ama kalanlarını ise yalnızca değiştirir ve genellikle onlara sahip olmadıkları bir enerji ve dinginlik verir.

Bu bölümün ve bundan önceki birçok bölümün anlamlarını tek bir cümlede toparlamanın zor olmayacağını düşünüyorum. Demokrasi toplumsal bağları gevşetir, ama doğal bağları sıkılaştırır. Yurttaşları birbirlerinden ayırırken, aile üyelerini de birbirlerine yaklaştırır.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE GENÇ KIZLARIN EĞİTİMİ

Teamülleri olmayan özgür bir toplum yoktur. Bu eserin ilk kısmında söylediğim gibi, teamülleri yapanlar kadınlardır. Bu nedenle bana göre, kadınların koşulları, alışkanlıkları ve kanaatleri üzerinde etkide bulunan her şeyde önemli bir siyasal menfaat söz konusudur.

Neredeyse tüm Protestan uluslarda genç kızlar, Katolik halklarda olduğundan daha fazla biçimde eylemlerine hâkimdirler.

Bu bağımsızlık, İngiltere gibi, kendi kendini yönetme hakkını kazanmış veya korumuş olan Protestan halklarda daha büyüktür. Böylelikle özgürlük, siyasal alışkanlıklarla ve dinsel inançlarla ailenin içine nüfuz eder.

Birleşik Devletler'de Protestan öğretiler, çok özgür bir siyasal yapıyla ve çok demokratik bir toplumsal durumla bütünleşmiştir. Hiçbir yerde genç kızlar ne erkenden ne de tamamıyla kendi hallerine bırakılırlar.

Amerikalı genç kız evlenme çağına gelmeden çok zaman önce, yavaş yavaş ailenin vesayetinden kurtulmaya başlar. O kendi kendisine düşünmeye, özgürce konuşmaya ve tek başına hareket etmeye başladığında daha tamamen çocukluktan çıkmamıştır. Dünyanın uçsuz bucaksız tablosu onun önünde durmaksızın kendisini açar. Onun görüş alanı kapatılmadığından, bu tablo da her geçen gün kendisini daha fazla açığa vurur ve bu genç kız da metin ve dingin bir gözle bunu gözlemlemeyi öğrenir. Böylelikle, toplumdaki kusurlar ve tehlikeler onun gözleri önüne serilmekte gecikmez. O da bunları açıkça görür, yanılısamaya düşmeksizin bunları yargılar ve korku duymaksızın da onlara meydan okur. Çünkü kendi güçlerine tamamıyla güvenir ve onun çevresindeki herkes de bu güveni onunla paylaşır.

O halde yeni isteklerin içinde filiz veren genç kızlara özgü bir saflıkla ve-

ya Avrupa'da çocukluktan gençliğe geçişte olağan olarak görülen naif ve masum tavırlarla Amerikalı genç kızlarda karşılaşmayı neredeyse hiç bekleme-
mek gerekir. Yaşı ne olursa olsun, Amerikalı genç kızın çocuksu bir çekin-
genlik ve cehalet gösterdiği nadiren görülür. Avrupalı genç kızlar gibi, o da
beğenilmek ister, ama bunun bedelini tam olarak bilir. Kendisini kötülüğün
kollarına bırakmasa da, en azından kötülüğün ne olduğunu bilir. Onun iffet-
li bir tinden çok temiz duyguları vardır.

Bu Amerikalı genç kızların, hararetili bir tartışmanın ortasında düşüncele-
rini ve sözlerini sürdürme konusunda gösterdikleri eşsiz becerilerini ve ina-
nilmaz cesaretlerini gördükçe çok defa şaşırdım ve neredeyse ürktüm. Bir fi-
lozof, bu kızların sorunsuz ve zahmetsiz biçimde kat ettikleri dar geçitler
üzerinde duraksayabilirdi.

Aslında Amerikalının, ilk gençlik yıllarındaki bağımsızlığının içinde, ken-
di kendisinin efendisi olmayı hiçbir zaman tamamıyla terk etmediğini gör-
mek kolaydır. Bu genç kız, kendisine izin verilmiş tüm hazlardan, onlara
kendisini kaptırmaksızın faydalanır. Onun akli, her ne kadar tereddüt etmiş
gibi görünse de, asla kontrolü elinden bırakmaz.

Fransa'da ise, tuhaf bir biçimde kanaatlerimizde ve beğenilerimizde tüm
çağlardan kalıntılar taşırız. Bu nedenle genellikle kadınlara, aristokratik za-
manlardaki gibi, çekingen, münzevi ve manastırlara uygun tavırları öğretiriz
ve hemen sonra ise onları rehbersiz ve desteksiz bir biçimde demokratik bir
toplumsal karmaşanın içine terk ederiz.

Amerikalılar ise daha tutarlıdır.

Bir demokrasinin içinde, bireysel bağımsızlığın çok önemli olduğunu,
gençliğin vaktinden önce geliştiğini, isteklerin sınırlandırılmadığını, âdet-
lerin değiştiğini, kamuoyunun genellikle kararsız veya etkisiz, babanın oto-
ritesinin zayıf ve evliliklerdeki otoritenin ise tartışmalı olduğunu kabul et-
meleri gerektiğini fark ederler.

Bu koşullar altında, Amerikalılar, insanın gönlündeki en baskıcı tutkular-
la kadınları baskı altına alma konusunda pek şansları olmadığına ve onlara
kendi kendilerine mücadele etme becerisini öğretmeninin daha güvenilir bir
yol olduğuna inanırlar. Kadınların erdemleriyle kendilerini tehlikeye atma-
larını engelleyemediklerinden, onların kendilerini korumayı bilmelerini is-
terler ve sarsılmış veya yıkılmış koruma kuvvetlerinden çok kadınların ken-
di güçlü özgür iradelerine güvenirlere. Böylelikle Amerikalılar genç kızları
kendilerinden şüphe edecek konumda tutmak yerine, onların kendi güçleri-
ne duydukları güveni durmaksızın arttırmaya çabalarlar. Genç bir kızı, ka-
lıcı ve bütünsel bir cehalet içinde tutmayı istemeyen ve buna izin vermeyen
Amerikalılar, ona her konuda erkenden bilgi vermekte acele ederler. Dün-
yadaki yozlaşmayı ondan saklamak yerine, önce onun bunu deneyimleme-

sini, kendi kendisine bundan kaçmaya çalışmasını isterler. Onun masumiyetine aşırı düzeyde saygı duymak yerine, onun dürüst tavırlarını korumayı tercih ederler.

Her ne kadar Amerikalılar fazlaca dinsel bir halk olsalar da, kadınların erdemlerini savunmak için yalnızca dine bel bağlamazlar. Kadınların aklını da silahlandırmaya çabalarlar. Bu konuda, başka birçok konuda olduğu gibi, aynı yöntemi takip ederler. Amerikalılar öncelikle, bireysel bağımsızlığın kendi kendisine çeki düzen vermesi için inanılmaz bir çaba gösterirler ve beşerî gücün nihai sınırına vardıkları anda dinin yardımına başvururlar.

Böyle bir eğitimin tehlikesiz olmadığını biliyorum; bu eğitimin tahayyülün aleyhine olacak yargıları geliştirmeye ve erkeğin müşfik karısı ve nazik eşi olmaktan çok dürüst ve soğuk kadınları ortaya çıkarmaya yöneleceğini yok saymıyorum. Bu şekilde toplum daha dingin ve daha düzenli olsa da, özel yaşam daha az çekici olur. Ama bunlar, daha önemli bir menfaatin meydana okuması gereken tali kusurlardır. Şu anda bulunduğumuz noktaya ulaştığımızda, artık bir seçim yapma olanağımız yoktur: Kadınları, demokrasi-lerdeki kurumların ve teamüllerin çevrelediği tehlikelerden korumak için, demokratik bir eğitim gereklidir.

EŞ OLARAK GENÇ KIZLAR

Amerika'da kadınların bağımsızlığı evlilik bağıyla geri dönüşsüz biçimde kaybolur. Her ne kadar genç kızlar burada başka her yerden daha az sıkıntılı durumda olsalar da, eşler daha katı yükümlülüklerle boyun eğler. Birisi baba evini bir özgürlük ve sevinç yeri olarak yaşar; diğeri ise kocasının konutunda bir manastırda gibi kalır.

Bu birbirinden böylesine farklı iki durum, varsayıldığı kadar karşıt olmayabilir ve Amerikalıların birine ulaşmak için diğeri aşamadan geçmesi doğaldır.

Dinsel halklar ve endüstriyel uluslar, bilhassa evlilikle ilgili ciddi fikirlere sahiplerdir. Bazı uluslar, bir kadının yaşamının düzenli olmasını, onun teatmüllerinin saflığının en önemli garantisi ve en kesin işareti olarak düşünürler. Diğerleri de, bu durumda evin düzeninin ve refahının en sağlam teminatını bulurlar.

Amerikalılar ise hem Püriten bir ulus, hem de ticari bir halktır. Bu nedenle onlar, tıpkı endüstriyel alışkanlıkları gibi, dinsel inançları gereği, kadından kendisini feda etmesini ve kendi işlerinde sürekli olarak hazlarından fedakârlık göstermesini talep ederler. Oysa Avrupa'da böyle bir talep nadiren görülür. Böylelikle Birleşik Devletler'de kadını, evle ilgili menfaatlerin ve ödevlerin oluşturduğu önemsiz alanın içine özenle kapatan ve onun buradan çıkmasını yasaklayan acımasız bir kamuoyu hâkimdir.

Genç Amerikalı kadın dünyaya adım atmasıyla birlikte, bu sağlam biçimde kurulmuş mefhumları görür; buradan doğan kuralları fark eder; kendi dinginliğini, onurunu ve hatta toplumsal varoluşunu tehlikeye atmaksızın çağdaşlarının âdetlerinden bir an için bile olsa kaçamayacağını anlamak-

ta gecikmez. Bunlara boyun eğmek için gücü ise eğitimin kendisine sağladığı kavrayışlı metanette ve eril alışkanlıklarda bulur.

Onun fedakârlık yapması gerektiği zaman, bağımsızlığı kullanarak, mücadele etmeksizin ve söylenmeksizin bu fedakârlığa itaat etme cesaretini öğrendiğini söyleyebiliriz.

Ayrıca Amerikalı kadın, saflığı ve cehaletiyle kendisine doğru yöneldiği bir kapan olarak evlilik tuzağına düşmez. Ondan ne beklendiği daha önceden kendisine öğretilmiştir ve o, kendi kendine ve özgürce boyunduruk altına girer. Yeni yaşam koşulunu kendisi seçtiği için ona cesaretli biçimde katlanır.

Amerika'da babaların pek disiplini olmadığından ve evlilik bağı da çok katı olduğundan, bir genç kız bu bağı ancak ihtiyatlı ve endişeli biçimde kabul eder. Zamansız yapılmış evlilikler burada pek görülmez. Amerikalı kadınlar o halde yalnızca kavrayışları geliştiği ve olgunlaştıkları zaman evlenirler; oysa başka yerlerde kadınların çoğu, genellikle kavrayışlarını evlilik içinde geliştirmeye ve olgunlaştırmaya başlarlar.

Üstelik Birleşik Devletler'de kadınların evlenmelerinin hemen ardından tüm alışkanlıklarında vuku bulan bu önemli değişim, sadece kamuoyu baskısına atfedilmemek zorundadır. Genellikle bizzat kadınlar kendi iradeleriyle bu değişimi kendilerine dayatırlar.

Bir koca seçme zamanı geldiğinde, dünyanın özgür biçimde gözlemlenmesiyle aydınlanıp kuvvetlenen soğukkanlı ve katı muhakemesiyle Amerikalı kadın, evlilik ilişkisinde dikkatsiz ve bağımsız bir tarzın haz vermekten çok sorun çıkardığını öğrenir. Gençlik eğlencelerinin eşiyle hoş vakit geçirmeye dönüşmeyeceğini ve kadınlar için mutluluğun kaynağının evlilikte olduğunu bilir. Önceden ve açık biçimde kendisini aile içi mutluluğa taşıyacak tek yolu gören Amerikalı kadın, ilk adımlarından itibaren bu yola yönelir ve geriye dönmeye çalışmaksızın bu yolu sonuna kadar takip eder.

Yeni durumlarının gerektirdiği ağır ödevlere sızlanmaksızın ve hemen boyun eğen genç Amerikalı eşlerin sergiledikleri bu iradi direnç, yaşamlarının önemli aşamalarında diğer konularda da kendisini gösterir.

Dünyada bireysel servetlerin Birleşik Devletler'dekinden daha istikrarsız olduğu başka bir ülke yoktur. Bir insanın yaşadığı sürece, zenginlikten yoksulluğa giden tüm aşamaları çıkıp indiği sık sık görülür.

Amerikalı kadınlar bu devrimlere dingin ve bastırılmaz bir enerjiyle katlanır. Onların isteklerinin servetleriyle birlikte kolayca genişlediği gibi daraldığını da söyleyebiliriz.

İlk eserimde söylediğim gibi, her yıl batıdaki ıssız topraklara iskân etmeye giden maceracıların çoğu, kuzeydeki eski Anglo-Amerikalı soya aitlerdir. Zenginliğe doğru büyük bir cesaretle ilerleyen bu insanların bazıları önce-

den de ülkelerinde rahatlardı. Bu insanlar kendileriyle birlikte eşlerini de getirirler ve onlarla bu tip girişimlerin her zaman başlangıç aşamalarında ortaya çıkan tehlikeleri ve sefaleti paylaşırlar. Çölün uç sınırları üzerinde, New England'ın önemli şehirlerinde titizlikle büyütüldükten sonra, ailelerinin zengin konutundan çıkıp, bir ormanın içinde derme çatma bir kulübeye sorun yaşamadan yerleşmiş olan genç kadınlarla sık sık karşılaştım. Hararet, yalnızlık, sıkıntı onların cesaretlerini hiç kırmamıştı. Onların şahsiyetleri değişmiş ve sarsılmış görünüyordu ama bakışları sağlamdı. Hem kederli hem de azimliydiler.

Bu genç Amerikalı kadınların, kullanmış oldukları bu içsel güçlerini çocukluk çağlarındaki eğitimlerinden aldıklarından hiç şüphe etmiyorum.

O halde Birleşik Devletler'de genç bir kız kendisini bir eş konumunda bulduğunda, onun rolü değişir, alışkanlıkları farklılaşır ama tını aynı kalır.¹

1 Kitabın sonunda bulunan Not B'ye bakınız.

AMERİKA'DA KOŞULLARIN EŞİTLİĞİ HAYIRLI TEAMÜLLERİN SÜRDÜRÜLMESİNE NASIL KATKIDA BULUNUR?

Kadınların, ekvatora daha yakın veya uzak oturmaları oranında teamüllerinde daha katı ya da yumuşak olduklarını söyleyen veya zımnen bunu ifade eden filozoflar ve tarihçiler vardır. Bu, güç bir durumdan kolayca sıyrılma yoludur; eğer bu doğru olsaydı, beşeriyetin ortaya koyduğu en güç problemlerden birisini hemencecik çözmek için bir küre ve bir pergel yeterli olurdu.

Bu materyalist öğretinin olgulara dayandığını düşünmüyorum.

Benzer mefhumlar, tarihin ahlâklı veya ahlâksız farklı çağlarında ortaya konuldu. Bu durumda, teamüllerin düzgünlüğü veya düzensizliği, yalnızca hiç değişmeyen ülkenin doğasına değil, aynı zamanda birkaç değişken nedene bağlıydı.

Belli iklimlerde, farklı cinsiyetlerin birbirlerine karşı eğiliminden doğan tutkuların özellikle ateşli olmadığını yadsımıyorum; ama bu doğal ateşli halin, toplumsal durum ve siyasal kurumlar tarafından coşturulduğunu veya dindirildiğini düşünüyorum.

Kuzey Amerika'yı ziyaret eden gezginler her ne kadar kendi aralarında birçok noktada farklı olsalar da, burada teamüllerin başka hiçbir yerde olmadığı kadar ağır olduğunu tespit etme konusunda anlaşırılar.

Bu noktada Amerikalıların ataları İngilizlerden çok daha üstün olduklarını açıktır. Bu iki ulusa yüzeysel bir biçimde bir göz atmak bunu göstermek için yeterlidir.

İngiltere'de, tıpkı Avrupa'nın başka birçok bölgesinde olduğu gibi, kamusal fesatlık, kadınların zayıf noktalarına saldırır. Filozofların ve devlet adamlarının, teamüllerin yeterince düzenli olmamasından ve edebî eserlerin de bu durumu sürekli olarak desteklediğinden yakındıklarını sık sık duyuyoruz.

Amerika'da tüm kitaplar, romanları da dışarıda tutmaksızın, kadınları if-fetli olarak varsayarlar ve burada kimse hafifmeşrep hikâyeler anlatmaz.

Amerika'daki teamüllerin bu düzenliliği kuşkusuz kısmen ülkeye, soya ve dine bağlıdır. Ama başka yerlerde de karşılaşılan tüm bu nedenler, bu du-rumu açıklamak için yeterli değildir. Bunun için özel bir sebebe başvurmak gerekir.

Bana öyle geliyor ki bu sebep eşitlik ve eşitlikten doğan kurumlardır.

Koşulların eşitliği tek başına teamüllerin düzenliliğini sağlamaz; ama şüp-hesiz bunu kolaylaştırıp, çoğaltır.¹

Aristokratik halklarda, doğum ve servet kadını ve erkeği öylesine farklı insanlar haline getirir ki onlar asla birleşmeyi başaramazlar. Tutkular onla-rı birbirlerine yaklaştırır, ama toplumsal durum ve bu durumun telkin etti-ği fikirler, onların kalıcı ve açık bir biçimde birbirlerine bağlanmalarına en-gel olur. Bu nedenle bu halklarda çok sayıda geçici ve gizli saklı biçimde ger-çekleşen yakınlaşmalar görülür. Yasaların insanlara dayattığı baskı, doğa ta-rafından gizli biçimde telafi edilir.

Koşulların eşitliğinin, erkeği kadından ayıran imgesel veya reel tüm engel-leri kaldırmasıyla, bu durum da artık ortadan kalkar. Böylelikle istediği erke-ğin eşi olmayacağına hiçbir genç kız artık inanmaz. Bu da evlilik öncesi tea-müller karmaşasını daha güç hale getirir. Çünkü her türlü tutkunun saflığı-na rağmen, bir kadın, sevgilisi kendisiyle evlenmekte tamamen özgür oldu-ğu halde evlenmediğinde, onun hâlâ kendisini sevdiğine ikna olmakta çok zorlanır.

Benzer bir durum, her ne kadar dolaylı da olsa, evliliklerde de geçerlidir.

Meşru olmayan aşkı deneyimleyenlerin veya bunu fark eden kitlenin gö-zünde, zorunlu veya tesadüfi birleşmelerden çok böyle bir aşk daha meşru kabul edilir.²

Kadının her zaman özgürce seçim yapabildiği ve eğitimin de onu seçim yapabilecek duruma getirdiği bir ülkede, kamuoyu kadının hataları konu-sunda acımasızdır.

1 Kitabın sonunda bulunan Not C'ye bakınız.

2 Avrupa'daki farklı edebî eserleri inceleyerek bu hakikate inanmak kolaydır.

Avrupalı bir yazar, evliliğin içinde sık sık vuku bulan önemli felaketlerin bazılarını tasvir et-mek istediğinde, öncelikle okuyucuya bu evliliklere uyum sağlayamamış veya zorla evlendiril-miş kişilerin durumunu göstererek, onun acıma duygusunu canlandırmaya özen gösterir. Her ne kadar alışık olduğumuz hoşgörü uzun zamandan beri teamüllerimizi yumuşatmış olsa da, bu karakterler hataları için affedilmeyi istemezlerse, onların bu talihsiz durumlarıyla pek ilgilen-mek istemeyiz. Yazarların bu marifeti genellikle de başarılı olur. Her gün tanıklık ettiğimiz man-zara bizi uzaktan mûsamaha göstermeye hazırlar.

Amerikalı yazarlar, böyle mazeretleri okuyucularının gözünde meşrulaştırmazlar. Onların âdetleri, yasaları bunları reddettiğinden ve hoş gitmeyen tavırları hoş gösterme konusunda hiç-bir umutları olmadığından, bu yazarlar bunları pek tasvir bile etmezler. İşte bu, Birleşik Devlet-ler'de çok az sayıda roman yayınlanmasına kısmen neden olan bir olgudur.

Amerikalıların bağınazlığı kısmen bundan kaynaklanır. Onlar evliliği genellikle külfetli bir anlaşma olarak düşünürler ama buna rağmen, tarafları bağlayan tüm koşulların kesin bir biçimde yerine getirilmesini isterler, çünkü taraflar önceden tüm bu koşulları bilirler ve hiçbir yükümlülük almama özgürlüğüne de tamamıyla sahiplerdir.

Evlilikte sadakati mecburi hale getiren bu koşullar onu aynı zamanda kolay da kılar.

Aristokratik ülkelerde evlilik, kişilerden çok mülkleri birleştirme amacına sahiptir; bu ülkelerde kimi zaman koca daha okula giderken, kız ise daha annesi tarafından beslenirken evlilik kararı alınır. Bu eşlerin servetlerini birleştiren evlilik bağının, onların yüreklerini maceraya atılması konusunda serbest bırakması şaşırtıcı değildir. Bu durum anlaşmanın tininden doğal olarak çıkar.

Tersine, her bir kişi, dışarıdan bir müdahale olmaksızın ve yönlendirilmeksizin, eşini kendisi seçtiği zaman, kadını ve erkeği birbirlerine yaklaştıran şeyin beğenilerdeki ve fikirlerdeki benzerlik olması normaldir. Bu benzerlik onların birbirine tutunmasını sağlar ve onları birbirine bağlar.

Atalarımızın evlilikle ilgili tuhaf bir kanaati vardı.

Onlar, kendi zamanlarında yapılan az sayıdaki aşk evliliklerinin neredeyse her zaman felakete dönüştüğünü fark ederler ve bu durumdan, evlilik konusunda kendi gönüllerine danışmanın çok tehlikeli olacağı sonucunu çıkarırlar. Onlara seçimden çok tesadüf daha basiretli görünür.

Buna rağmen, onların gözlerinin önünde gerçekleşen örneklerin hiçbir şeyi kanıtlamadığını görmek zor değildir.

Öncelikle demokratik halklar, kadınlara eşlerini özgürce seçme hakkını verirken, onların böyle bir seçimi yapabilmeleri için, zihinlerini önceden aydınlatmaya ve iradelerini güçlendirmeye özen gösterirler; oysa aristokratik halklarda genç kızlar, kendilerine müstakbel eşlerini tanıma fırsatı ve yargılama kapasitesi verilmediğinden, bir adamın kollarına kendilerini atmak için, baba otoritesinden gizlice kaçarlardı. Bu genç kızların hiçbir garantisi yoktur. Özgür iradelerini ilk defa kullandıklarında, onların hata yapmalarına; demokratik eğitimi olmaksızın evlenerek demokratik âdetleri takip etmek istediklerinde ise onların korkunç yanlışlıkların içine düşmelerine hiç şaşırmamak gerekir.

Üstelik dahası da vardır.

Bir kadın ve erkek, aristokratik bir toplumsal durumdaki eşitsizliklerin içinde birbirlerine yaklaşmak istedikleri zaman, onların aşmaları gereken muazzam engeller vardır. Ailevi bağları kopardıktan veya gevşettikten sonra, nihai bir çabayla onların âdetlerin egemenliğinden ve kamuoyunun tiranlığından kaçmaları gerekir. Sonuçta bu zorlu engelin sonuna geldiklerinde

ise, arkadaşlarının ve yakınlarının arasında birbirlerine yabancı hale gelirler: Aşmış oldukları önyargı onları birbirinden ayırır. Bu durum onların cesaretini kırmakta ve gönüllerini hırçınlaştırmakta gecikmez.

O halde, bu biçimde birleşmiş eşlerin, başta talihsiz, sonradan ise suçlu olmaları olgusunu, onların birbirlerini özgürce seçmesine değil de, daha çok onların bu tür seçimleri kabul etmeyen bir toplumda yaşıyor olmalarına atfetmek gerekir.

Ayrıca bir insanın bir hata yapmasını engelleyen böyle bir çabanın onu neredeyse her zaman akıl dışına doğru sürüklediğini unutmamak gerekir. Çağının ve ülkesinin fikirlerine meşru da olsa bir savaş açmaya cesaret etmek için, belli bir şiddetli ve maceracı eğilimin insanın zihninde bulunması gerekir. Böyle kişiliğe sahip insanlar, hangi yöne giderlerse gitsinler, nadiren mutluluğa ve erdeme ulaşırlar. Sırası gelmişken söylemek gerekir ki, bu durum, en zorunlu ve en kutsal devrimlerde bile neden bu kadar az sayıda ılımlı ve dürüst devrimci bulunduğunu açıklar.

O halde, aristokratik bir yüzyılda bir insan, evlilik bağında bireysel kanatından ve beğenisinden başka hiçbir kritere uymamayı tesadüfen tercih ettiğinde, hemen sonra ahlâki karmaşa ve sefaletin onun ailesinin içine nüfuz etmesine şaşmamak gerekir. Ama bu tür seçimler olayların olağan ve doğal akışını oluşturduklarında, toplumsal durum bu seçimi kolaylaştırdığında, ailenin reisi buna razı olduğunda ve kamuoyu bu durumu kabullendiğinde ise, aile içi huzurun daha büyük olacağından ve evlilik yemininin daha fazla korunacağından kuşku duymamak gerekir.

Demokrasilerde neredeyse tüm insanlar siyasal veya mesleki bir kariyer yaparlar. Diğer yandan ise, servetler orta düzeyde olduğundan, kadınlar her gün ev idaresiyle ilgili ayrıntıları daha yakından ve kendi kendilerine yönetebilmeleri için hanelerinin içine kapanmaya zorlanırlar.

Tüm bu belirgin ve mecburi işler, cinsiyetleri birbirinden ayıran, birisinin taleplerini azaltıp, onları daha az coşkulu hale getiren, diğlerinin direncini ise daha fazla kolaylaştıran doğal engeller gibidirler.

Koşulların eşitliği insanı iffetli yapmayı alsa başaramaz ama teamüller karmaşasına daha az tehlikeli bir karakter verir. Böylelikle demokrasilerde artık kimsenin, inkâr ettiği erdemlere saldırmak için boş vakti ve fırsatı olmadığından, hem çok sayıda erdemsiz kadın hem de bir yığın namuslu kadın görülür.

Böyle bir durum birçok üzüntü verici bireysel mutsuzluğa neden olur ama toplumsal teşekkülün çevik ve güçlü olmasına engel olmaz. Aile ilişkilerini yıkmaz ve ulusal teamülleri de yok etmez. Toplumu tehlikeye sokan şey, birkaç kişinin yozlaşması değildir, herkesin umursamaz olmasıdır. Yasa koyucuya göre, fuhuş, gizlice sevişmekten daha az korkutucudur.

Eşitliğin insanlara bahşettiği bu karmaşık ve sürekli tedirgin haldeki yaşam, onların aşka zaman ayırma olanaklarını yok ederek, insanları yalnızca aşktan vazgeçirmez; aynı zamanda onları daha gizli ama daha güvenilir bir yoldan da uzaklaştırır.

Demokratik zamanlarda yaşayan tüm insanlar, endüstriyel ve ticari sınıfın entelektüel alışkanlıklarını az ya da çok kabul ederler. Onların zihni ciddi, hesapçı ve olumlu bir şekle bürünür. İnsanlar, kendilerini doğal ve zorunlu istek nesneleri olarak ortaya koyan, görünür ve yakındaki bazı amaçlarına yönelmek amacıyla ideal olandan kolaylıkla uzaklaşırlar. Böylelikle eşitlik, tahayyülü ortadan kaldırmaz; ama onu sınırlandırır ve onun uçuş güzergâhını yeryüzüne indirir.

Bir demokrasinin yurttaşlarından daha az hayalperest başka kimse yoktur. İnsanların, bu tür hayalleri genellikle önceleyen ve onların yüreğinde önemli heyecanlara neden olan gereksiz ve münzevi bir temaşaya kendilerini bıraktıkları pek görülmez.

Şu doğrudur ki, insanlar yaşamın güvenliğini ve güzelliğini ortaya koyan bu tür derin, düzenli ve dingin duygulanımları elde etmeye büyük önem verirler; ama kendilerini rahatsız eden ve kıskırtan şiddetli ve kaprisli heyecanların peşinden memnuniyetle koşmazlar.

Tüm bu söylediklerimin yalnızca Amerika'ya tam olarak uygulanabildiğini ve bunların şu anda Avrupa'da genel bir biçimde kabul görmediğini biliyorum.

Yarım yüzyıldan beri yasalar ve alışkanlıklar, Avrupa halklarını önceden görülmemiş bir enerjiyle demokrasiye doğru iter. Bu süre boyunca bu uluslarda kadınlar ve erkekler arasındaki ilişkilerin daha düzenli ve daha iffetli olduğunu pek gözlemlemiyoruz. Hatta bazı yerlerde tam tersi geçerlidir. Buralarda bazı sınıflar daha katıdır ama genel ahlâk daha gevşemiş durumdadır. Bunu söylemekten çekinmiyorum çünkü ne çağdaşlarımın arkalarından konuşmaya ne de onları pohpohlamaya pek eğilimli değilim.

Bu manzara üzüntü vermelidir ama şaşırtmamalıdır.

Demokratik bir toplumsal durumun alışkanlıkları düzenli hale getirme konusunda yaptığı olumlu etki, yalnızca uzun vadede keşfedilebilecek olgulardan birisidir. Koşulların eşitliği hayırlı teamüller için ne kadar uygunsa, koşulları eşit hale getiren toplumsal karmaşa da onlar için bir o kadar tehlikelidir.

Fransa'nın dönüşümüne başladığı elli yıldan beri, nadiren özgürlükle karıştık, burada hep karışıklık hâkimdi. Bu genel düşünsel karmaşanın ve bu genel kanaatler sarsıntısının ortasında, adil olan ve olmayan, doğru olan ve olmayan, hukuki olan ve olgusal olan arasındaki bu birbirleriyle uyumsuz karışım içinde, kamusal erdemler belirsiz hale geldi ve bireysel ahlâk ise tökezledi.

Ama amaçları ne olursa olsun, failleri nasıl olursa olsun her türlü devrim öncelikle buna benzer etkiler yaptı. Sonunda teamüllere bağlılığı geliştiren devrimler bile başta bu bağı gevşetmiştir.

Genellikle tanık olduğumuz bu karmaşa bu nedenle bize kalıcı bir olgu gibi görünmez. Zamanın bıraktığı bazı tuhaf izler buna işaret eder.

İktidarını kaybederek zenginliğini koruyan ve bayağı eğlencelere kendisini kaptırdıktan sonra da hâlâ çok fazla boş zamanı olan bir aristokrasiden daha sefil bir biçimde yozlaşmış başka hiçbir şey yoktur. Eskiden onları canlı tutan kuvvetli tutkular ve değerli düşünceler böylelikle yok olurlar. Böylece burada artık yalnızca kendisiyle ilgilenen, leş solucanları gibi önemsiz kötücül bir kemirgen topluluğundan başka bir şeyle pek karşılaşılmaz.

Son yüzyılda Fransa aristokrasisinin aşırı sefih halini kimse inkâr edemez. Oysa bu dönemde başka sınıflarda eski alışkanlıklar ve inançlarla teamüllere saygı hâlâ sürdürülüyordu.

Zamanımızda her ne kadar teamüller karmaşası toplumun orta ve alt tabakalarına yayılsa da, belli bir ilkesel sertliğin, bizzat bu aristokrasinin kalıntıları arasından kendisini gösterdiği konusunda da genellikle anlaşmaya varılır. Öyle ki, elli yıl önce en hovarda görünen aileler bugün örnek teşkil ederler ve demokrasi de yalnızca aristokratik sınıfları ahlâklı kılmış gibi görünür.

Soyluların servetlerini bölen devrim, onları kendi işleriyle ve aileleriyle özenle ilgilenmeye zorlayarak, onları çocuklarıyla aynı çatının altına kapattı ve nihayetinde onların düşüncelerini daha akıllı başında ve daha ciddi bir hale dönüştürdü. Devrim, soyluların haberi olmaksızın, dinsel inançlara saygıyı, düzenli, huzurlu eğlenceler, domestik hazlar ve rahatlık sevgisini onlara aşıladi. Oysa bu beğenilere doğal olarak sahip olan ulusun geri kalanı, yasaları ve siyasal âdetleri alt üst etmek için gösterdikleri çabayla büyük bir karmaşaya doğru sürüklendi.

Eski Fransız aristokrasisi devrimin sonuçlarına katlandı; ama ne devrimci tutkuları hissetti ne de onun neden olduğu genellikle anarşik girişimleri destekledi. Bu aristokrasinin, devrimi yapan kişilerden önce onun hayırlı etkisini teamüllerine taşıdığını fark etmek kolaydır.

O halde her ne kadar ilk bakışta bize şaşırtıcı gibi gelse de, günümüzde demokrasiden beklenen ahlâki yapıyı en iyi ortaya koyanların ulusun en anti-demokratik sınıfı olduğunu söyleyebiliriz.

Şuna inanıyorum ki demokratik devrimin doğurduğu kargaşadan çıktuktan sonra onun sonuçlarına ulaştığımızda, bugün yalnızca birkaç kişi için doğru olan şey, yavaş yavaş herkes için doğru olacaktır.

AMERİKALILAR KADIN VE ERKEK EŞİTLİĞİNİ NASIL ANLARLAR?

Demokrasinin toplumun ortaya çıkardığı farklı eşitsizlikleri nasıl yok ettiğini veya dönüştürdüğünü gösterdim; ama hepsi bundan mı ibarettir? Nihayetinde demokrasi, günümüze kadar ebedi kaynağını doğada buluyormuş gibi görünen kadın ve erkek arasındaki büyük eşitsizlik üzerinde etkide bulunmayı başaramaz mı?

Babayla oğlu, köleyle efendiyi ve genel olarak da alt kademede bulunanla üst kademede bulunanı aynı düzeye taşıyan toplumsal hareketin kadim da yücelttiğini ve onu gittikçe daha fazla erkekle eşit duruma getirmesi gerektiğini düşünüyorum.

Ama bu noktada söylediklerimin doğru bir şekilde anlaşılmasına ihtiyaç duyuyorum. Çünkü çağımızın sıradan ve düzensiz tahayyülünde bu kadar geniş yer edinen başka bir konu yoktur.

Avrupa'da farklı cinsiyet özelliklerini karıştırarak, kadın ve erkeğin yalnızca eşit değil, aynı zamanda hemcins varlıklar olduklarını iddia eden insanlar vardır. Bu kişiler onlara aynı görevleri verir, aynı ödevleri dayatır ve aynı hakları tanırlar. Onlar meşguliyetler olsun, hazlar olsun, işler olsun, her konuda kadın ve erkeği birbirine karıştırırlar. Böylelikle bir cinsiyet bir başkasıyla eşit hale getirilmeye çalışıldığında, iki cinsiyetin de değerden düşeceği ve doğanın eserinin bu bayağı karışımından sadece zayıf erkekler ile ahlaktan yoksun kadınların ortaya çıkacağını kolayca kavrayabiliriz.

Amerikalıların kadın ve erkek arasında kurulabilecek demokratik eşitlik anlayışı ise böyle değildir. Onlar şöyle düşünürler: Doğa, erkeğin ahlâki ve fiziksel yapısıyla kadınıki arasında önemli farklılıklar tayin etmiştir; bu nedenle doğanın aşikâr amacı, kadın ve erkeğin farklı yetilerini değişik işlerde

kullanmasını sağlamaktır. Amerikalılar, ilerlemenin birbirine benzemez varlıklara neredeyse aynı şeyleri yaptırtmak değil de, onların her birinin görevini en iyi biçimde yapmasını sağlamaktan ibaret olduğuna inanırlar. Onlar, günümüzde endüstriye hâkim olan siyasal ekonominin önemli ilkelerini bu iki cinsiyete uygularlar. Genel toplumsal düzenin en iyi şekilde işlemesi için, Amerikalılar kadın ve erkeğin görevlerini özenle birbirlerinden ayırırlar.

Amerika dünyada, iki cinsiyetin net olarak birbirlerinden ayrı eylem alanlarının bulunduğu sürekli vurgulayan ve kadın ile erkeğin her zaman farklı olan yollarda eşit adımlar atmasını isteyen bir ülkedir. Amerikalı bir kadının ailenin dış işlerini yönlendirdiğini, pazarlık yaptığını veya nihayetinde kamusal alana nüfuz ettiğini pek göremezsiniz. Ayrıca tarlada ağır iş yapmak zorunda olan veya fiziksel güç gerektiren yorucu işleri yapmaya mecbur kalan Amerikalı kadınlarla da pek karşılaşmaz. Amerika'da bu kurala istisna teşkil edecek böylesine yoksul aileler yoktur.

Eğer bir Amerikalı kadın domestik işlerin sorunsuz alanından uzaklaşmak istemezse, bu alandan çıkmaya asla zorlanmaz.

Buradan şu sonuç çıkar: Genellikle eril bir kavrayış gücü ve erkeksi bir enerji ortaya koyan Amerikalı kadınlar, her ne kadar kimi vakit tinleri ve yürekleriyle kendilerini erkekler gibi gösterebilirler de, bireysel görünümünde genel olarak bir zarafet sergilerler ve her zaman tarzlarıyla kadın olarak kalırlar.

Amerikalı kadınlar, demokratik ilkelerin sonuçlarının evlilik kurumunu alt üst edeceğini ve ailede bir otorite karmaşasına neden olacağını asla düşünmezler. Her türlü örgütlenmenin etkili olmak için bir liderinin olması gerektiğine ve evlilik örgütünün doğal liderinin de erkek olduğuna inanırlar. Böylelikle onlar eşlerinin kendilerini yönetme hakkını reddetmezler. Kadın ve erkeğin küçük topluluğunda, tıpkı büyük siyasal toplumda olduğu gibi, demokrasinin amacının, tüm kuvvetleri ortadan kaldırmak değil de, zorunlu kuvvetleri düzenlemek ve meşrulaştırmak olduğunu düşünürler.

Bu kanaat, bir cinsiyete özgü olan ve diğer cinsiyet tarafından ise itiraz edilen bir kanaat değildir.

Amerikalı kadınların, evlilik otoritesini kendi haklarının gasp edildiği makam olarak düşündüklerini ve bu otoriteye itaat ederek kendilerini küçük düşürdüklerine inandıklarını fark etmedim. Tersine, iradelerini isteyerek terk etmekten bir çeşit onur duyuyorlarmış ve otoriteye boyun eğdirilmektense, onun egemenliğini kendiliklerinden kabul etmeyi onurlu buluyorlarmış gibi geldi bana. Burada diğer duygular susar ve en erdemli duygular açığa çıkar. Birleşik Devletler'de zina yapan kadınların, en kutsal ödevlerini ayaklar altına alarak, kadın haklarını savunmak için yaygara kopardığı duyulmaz.

Avrupa'da erkeklerin kadınlara yaptıkları komplimanlarda belli bir küçümseme fark edilir. Her ne kadar Avrupalı erkek genellikle kadının kölesi olduğu numarasını yapsa da, onun samimi biçimde kadını eşiti olarak hiç düşünmediğini görürüz.

Birleşik Devletler'de, kadınlara şükredilmez; ama her gün onlara değer verildiği gösterilir.

Amerikalı erkekler, eşlerinin kavrama gücüne hep güvenirlir ve onun özgürlüğüne derin bir biçimde saygı duyarlar. Onun zihninin, tıpkı erkeklerin zihni kadar, hakikati tüm çıplaklığıyla kavramaya muktedir olduğunu ve yüreğinin ise hakikati takip etmek için yeterince kuvvetli olduğunu düşünürler. Her türlü önyargıdan, cehaletten ve korkudan uzak bir biçimde, kendi erdemlerini onların erdemlerinden daha değerli kılmaya çalışmazlar.

Öyle görünüyor ki erkeklerin, kadınların despotik hâkimiyetine kolayca boyun eğdiği Avrupa'da beşerî türe ait olan bazı özelliklerin kadınlarda bulunmadığı düşünülür ve onlar baştan çıkarıcı ve kusurlu varlıklar olarak görülürler. Bunda şaşırarak fazla bir şey yoktur, çünkü bizzat kadınlar kendileriyle ilgili nihayetinde böyle düşünürler ve kendilerinin nafile, güçsüz ve ürkek insanlar olarak gösterilmelerini adeta bir ayrıcalık olarak değerlendirirler. Amerikalı kadınlar böyle haklar talep etmezler.

Diğer yandan, teamüller konusunda erkeğe bir çeşit benzersiz dokunulmazlık tanındığı söylenebilir; öyle ki sanki ona ayrı bir erdem, eşine ise bir başka erdem verilmiş gibidir ve kamuoyunun kanaatine göre, aynı edim birisi için bir suç veya diğeri için ise bir hata teşkil edebilir.

Amerikalılar hakların ve ödevlerin bu adaletsiz paylaşımını kabul etmezler. Onlarda kadın avcıları da kurban kadar onursuzdur.

Avrupa'daki erkeklerin göstermekten hoşlandığı bu hevesli bakışları, Amerikalı erkeklerin nadiren sergiledikleri doğrudur. Ama Amerikalı erkekler her zaman tavırlarıyla kadınları erdemli ve nazik varlıklar olarak varsaydıklarını gösterirler. Kadınların ahlâki özgürlüklerine öyle büyük bir saygı duyarlar ki, onların mevcudiyetinde, her bir kişi, onları incitecek bir söylemde bulunmamak için sözlerine çok özen gösterir. Amerika'da genç bir kız tek başına ve korkusuzca uzun bir yolculuğa çıkabilir.

Ceza kanununun neredeyse tüm hükümlerini yumuşatan Birleşik Devletler'de yasa koyucular, tecavüzü ölümle cezalandırırlar. Kamuoyunun acımasız bir kızgınlıkla takip ettiği başka bir suç pek yoktur. Bu şu durumu açıklar: Amerikalılar kadınların onurundan daha değerli ve onun bağımsızlığından daha saygıdeğer başka herhangi bir şeyi kabul etmedikleri için, kadına karşı işlenen daha ağır bir suç olmadığını düşünürler.

Aynı suçun çok daha hafif bir cezaya çarptırıldığı Fransa'da ise, suçluya hüküm giydirecek bir jüri bulmak genellikle güçtür. Bunun nedeni namu-

sun küçümsenmesi mi yoksa kadının küçümsenmesi mi olabilir? İkisinin de söz konusu olduğunu düşünmeden edemiyorum.

Böylelikle Amerikalılar, kadınla erkeğin aynı şeyleri yapma yükümlülüğü ve hakkının bulunmadığına inanırlar, ama her bir cinsiyetin rolleri için de aynı değeri gösterirler. Amerikalılara göre, kadın ve erkeğin her ne kadar alinyazıları farklı da olsa, onlar eşit değerde olan varlıklardır. Kadının cesaretine, erkeğin cesaretiyle aynı formu ve görevi vermezler, ama onun cesaretinden de asla kuşku duymazlar. Her ne kadar erkeğin ve eşinin idraklerini ve akıllarını aynı biçimde kullanmak zorunda olmadıklarını düşünseler de, en azından birisinin aklının, diğerinin akli kadar sağlam, idrakinin de onun ki kadar açık olduğuna inanırlar.

Toplumda kadının alt düzeydeki konumunu sürdüren Amerikalılar, o halde kadınların kuvvetlerini entelektüel ve ahlâki dünyada erkeğin düzeyine yükseltirler. Bu durumda, bana öyle geliyor ki onlarda hayranlık uyandıran bir biçimde hakiki bir demokratik ilerleme mefhumu vardır.

Şunu söylemekten hiç çekinmiyorum: Her ne kadar Birleşik Devletler'de kadın domestik döngüden pek çıkmasa da ve belli açılardan burada bağımlı olsa da, başka hiçbir yerde kadının buradaki kadar değerli görüldüğünü görmedim. Amerikalılar tarafından yapılan dikkate değer birçok şeyi ortaya koyduğum bu kitabın sonuna yaklaştığım sırada, eğer bu halkın benzersiz refahını ve artan gücünü temel olarak neye atfetmek gerektiği bana sorulsaydı; kadınların üstünlüğüne atfetmek gerekir diye cevap verirdim.

EŞİTLİK AMERİKALILARI NASIL BİR SÜRÜ KÜÇÜK TİKEL TOPLULUĞA DOĞAL OLARAK BÖLER?

Demokratik kurumların nihai sonucu olarak ve onların zorunlu etkisiyle, yurttaşların zihninin özel ve kamusal yaşam arasında karıştığına ve tüm yurttaşların müşterek bir varoluş sürmeye zorlandığına inanma eğilimi vardır.

Bu, demokrasinin doğurduğu eşitliği bayağı ve despotik bir biçimde anlamak demektir.

İnsanları bu kadar birbirine benzer hale getiren başka bir toplumsal durum ve yasa yoktur. Ama eğitim, servet ve beğeniler insanlar arasında bazı farklılıklar oluştururlar ve farklı insanlar, bazı şeyleri müştereken yapmaktan fayda sağlasalar da, onların bundan haz almadıklarına inanmak gerekir. İnsanlar o halde her zaman yasalar nasıl olursa olsun, yasa koyucunun elinden kaçacaklardır; ve içine hapsedilmeye çalışıldıkları sınırlı alandan uzaklaşarak, siyasal toplumun yanında benzer koşullar, alışkanlıklar ve teamüllerle birbirleri arasında bağ kurdukları küçük özel topluluklar kuracaklardır.

Birleşik Devletler’de yurttaşların birbirleri üzerinde hiçbir üstünlüğü yoktur. Onlar karşılıklı olarak birbirlerine ne itaat etmek ne de hürmet etmek zorundadırlar. Yurttaşlar adaleti birlikte idare ederler ve devleti de birlikte yönetirler. Halkın müşterek alın yazısı üzerinde etkide bulunan meseleleri ele almak için genel olarak bir araya gelirler. Ama onların hepsinin aynı biçimde eğlenmeye zorlandıklarını veya aynı mekânlarda vakit geçirmeye itildiklerini hiç duymadım.

Kamusal meclislerde ve mahkemelerde kolayca birbirlerine karışan Amerikalılar, tersine özel yaşamlarından haz almak için oluşturdukları küçük ve farklı topluluklarda özenle birbirlerinden ayrılırlar. Her bir Amerikalı tüm

yurttaşları kendi eşitleri olarak seve seve kabul eder ama çok az kişiyi arkadaşları ve misafirleri olarak düşünür.

Bu bana çok doğal görünüyor. Kamusal topluluğun alanı büyüdükçe, özel ilişkiler alanının daralmasını beklemek gerekir. Yeni toplumlardaki bu yurttaşların nihayetinde müşterek olarak yaşayacaklarını düşünmekten çok, sonunda onların çok küçük zümreler oluşturmakla yetineceklerinden tedirgin oluyorum.

Aristokratik halklarda, farklı sınıflar kapalı dünyalar gibidirler. Buradan kimse çıkamaz ve kimse de buraya giremez. Sınıflar birbirleri arasında teması geçmezler; ama her bir sınıfın içindeki insanlar birbirleriyle gündelik olarak bağlantı halindedirler. Her ne kadar birbirlerinden hoşlanmasalar da, bu insanlar genel koşullar gereği birbirlerine yaklaşırlar.

Ama ne yasa ne de âdetler belli insanlar arasında sıkı ve kalıcı ilişkiler kurmayı görev edinmediyse; kanaatler ve eğilimlerin rastlantısal benzerliği bu ilişkileri belirler. Bu da bireysel toplulukları sınırsız olarak çeşitlendirir.

Yurttaşların birbirlerinden çok fazla ayrı olmadıkları ve her an ortak kitlenin içinde birbirlerine karışma olanağına her zaman yakın oldukları demokrasilerde, bir yığın yapay ve keyfi sınıflandırmalar ortaya çıkar. Bu sınıflandırmalar yardımıyla her bir kişi, kitlenin içinde sürüklenme korkusuyla kendisini ayrı bir yerde konumlandırır.

Demokrasilerde durum hep böyle olacaktır, çünkü beşerî kurumları değiştirebiliriz ama insanı değiştiremeyiz. Yurttaşları eşit ve benzer hale getirmek için bir toplum ne kadar çaba gösterirse gösterebilir, bireylere özgü olan kibir her zaman bireyin düzeyini yükseltmeye çalışacaktır ve bir yerlerde kendisinin faydalanacağı bir eşitsizliği oluşturmayı isteyecektir.

Aristokrasilerde insanlar değişmez olan çok yüksek bariyerlerle birbirlerinden ayrılmışlardır. Demokrasilerde ise insanlar, her an kopabilen, durmaksızın yer değiştiren ve neredeyse görünmeyen bir yığın küçük iplikle ayrışırlar.

Yani, demokratik halklarda eşitlik ne kadar ilerlerse ilerlesin, büyük siyasal toplumun bağrında bir sürü küçük bireysel topluluk her zaman oluşacaktır. Ama bunların hiçbirisinin tavırları aristokrasileri yöneten ayrıcalıklı üst sınıfın tavırlarına benzemeyecektir.

AMERİKALILARIN TAVIRLARI ÜZERİNE BAZI TEFEKKÜRLER

İlk bakışta beşerî edimlerin dışsal biçimlerinden daha az önemli başka bir şey yokmuş gibi görünür ama aslında insanların kendisine daha çok değer verdiği başka bir şey yoktur. Onlar kendilerine ait tavırları olmayan bir toplumda yaşamak dışında her şeye alışırlar. O halde, toplumsal ve siyasal durumun tavırlar üzerinde yaptığı etki, ciddi biçimde incelenmeyi hak eder.

Tavırlar genellikle temel teamüllerden doğarlar ve üstelik belli insanlar arasında isteğe bağlı bir düzenin ürünüdürler. Onlar aynı zamanda doğaldırlar ve sonradan kazanılırlar.

İnsanlar tartışmasız biçimde ve kolaylıkla toplumun önde gelen kişileri olduklarını fark ettikleri; ayrıntıları bir kenara bırakıp, daimi olarak çok önemli ve büyük meselelerle ilgilendikleri; kendilerinin kazanmadıkları bir zenginliğin ortasında yaşadıkları ve bunu kaybetmekten korkmadıkları zaman, yaşamdaki küçük menfaatleri ve maddi ihtiyaçları kibirli biçimde hor görürler. Bu durumdaki insanlar sözlerin ve tavırların yücelttiği doğal bir görkemi üstlenirler.

Demokratik ülkelerdeki tavırlarda olağan olarak pek de görkem yoktur, çünkü özel yaşam burada çok kısıtlıdır. Burada tavırlar bayağıdır, çünkü düşüncenin domestik menfaatlerle meşgul olması dışında kendisini yüceltme fırsatı pek olmaz.

Tavırlardaki hakiki haysiyet bireyin kendisini ne çok yüksek ne de çok alçak olan belli bir mevkiye yerleştirmesinden ibarettir; bunu ise hem köylü hem de hükümdar yapabilir. Demokrasilerde her türlü mevki geçicidir. Bundan dolayı demokrasilerde tavırlar genellikle kibirlidir ve bu nedenle de saygınlıktan yoksundur. Üstelik asla düzenli ve ustalıkla değillerdir.

Demokrasilerde yaşayan insanlar, aralarından belli sayıda kişinin bir davranış bilgisinin kurallarını oluşturmaya başlaması ve insanların buna uyup uymadığını takip edebilmesi için fazla değişkendirler. O halde burada her bir kişi neredeyse kendi tarzına göre davranır ve onların tavırlarında her zaman belli bir tutarsızlık hâkimdir, çünkü tavırlar, önceden herkese verilmiş olan ideal bir modele göre değil de, her bir kişinin bireysel duygularına ve fikirlerine göre biçimlenirler.

Bununla birlikte bu durum, aristokrasi yok olduktan uzun zaman sonra değil de, yıkıldığı anda daha fazla hissedilir.

Yeni siyasal kurumlar ve yeni teamüller böylelikle eğitim ve alışkanlıkları hâlâ şaşılacak derece farklı olan insanları aynı yerde toplar ve onları birlikte yaşamaya zorlarlar. Bu da toplumda rengrenk bir bileşimi görünür kılar. İnsanlar henüz belirli nezaket kurallarının var olduğunu hatırlarlar, ama bu kuralların neleri içerdiği ve temellerinin nerede bulunduğunu hatırlamazlar. Böylelikle tavırlarla ilgili müşterek yasayı kaybetmişlerdir ve onların zihinleri henüz bu yasaları terk etmeye de alışmamıştır. Fakat her bir kişi eski âdetlerin kalıntılarıyla belli bir keyfi ve değişken kural oluşturmaya çalışır, öyle ki bu dönemde tavırların aristokratik halklarda sahip oldukları düzenlilik ve görkem ile kimi vakit demokrasilerde görülen sade ve zgr yaklaşımları yoktur; insanların tavırları hem sıkıntılıdır hem de umarsızdır.

Ancak bu durum olağan bir durum değildir.

İnsanlar uzun zamandır tam olarak eşit oldukları zaman, hepsinin neredeyse aynı fikirleri olur ve hepsi de neredeyse aynı şeyleri yaparlar. Bu durumda aynı biçimde eyleme ve konuşmak için birbirlerini taklit etmeye ve birbirleriyle uyurmayaya ihtiyaçları olmaz; onların tarzları pek birbirlerine benzemez; ama aralarında büyük farklılıklar da yoktur. İnsanlar asla tam olarak birbirleriyle aynı olmazlar, çünkü onların ortak modelleri yoktur; aynı zamanda onlar tamamen birbirlerine benzemez de değillerdir, çünkü aynı koşullar altında yaşarlar. İlk bakışta tüm Amerikalıların tavırlarının tamı tamına aynı olduğu söylenebilir. Ancak bunlar daha yakından incelendiğinde, tüm Amerikalıları farklı kılan tikel özellikler görünür olur.

İngilizler Amerikalıların tavırlarıyla alay ederler. Fakat ilginçtir ki bizim için bu kadar gülünç bir tablo ortaya koyanların çoğu İngiltere'nin orta sınıflarına aittir ve bu sınıflarda da bu tablo tam olarak görülür. Öyle ki bu acımasız eleştirmenler Birleşik Devletler'de dalga geçtikleri şeyi kendileri yaparlar ve kendi ülkelerindeki aristokrasinin eğlenmesi için aslında bizzat kendileriyle alay ettiklerini fark etmezler.

Demokraside hiçbir şey teamüllerin dışsal biçimleri kadar zararlı değildir. Birçok insan, tavırlarına katlanamadığı kusurlara seve seve ayak uydurur.

Bununla birlikte demokratik halkların tavırlarında övgüye layık hiçbir şey bulunmadığını kabul edemem.

Aristokratik uluslarda, üst sınıfta birbirlerine komşuluk eden herkes olağan olarak kendisini diğere benzemeye zorlar ve bu da çok gülünç ve yavan taklitlere neden olur. Demokratik halklar, her ne kadar tavırlarında üst düzey modelleri benimsemiyor olsalar da, en azından her gün rezil biçimde birbirlerini kopya etmekten kaçınırlar.

Demokrasilerde tavırlar asla aristokratik halklardaki kadar zarif değildir; ama aynı zamanda asla onlardaki kadar bayağı da değildir. Burada ne halkın kaba sözcüklerini ne de büyük senyörlerin soylu ve seçkin deyimlerini duyarız. Teamüllerde genellikle basitlik söz konusudur; ama hoyratlık ve bayağılık hiç yoktur.

Demokrasilerde davranış kuralları konusunda belli kuralların oluşmaya çağını söylemiştim. Bunun hem bazı sakıncaları hem de bazı avantajları vardır. Aristokrasilerde görgü kuralları herkese aynı biçimde görünür olmayı dayatır; bir sınıfın tüm üyelerini tikel eğilimleri uyarınca birbirlerine benzer hale getirir; insanda doğal olanı savuşturup onu gizler. Demokratik halklarda tavırlar ne ustalıklı ne de düzenlidir; ama genellikle samimidir. İnce ve kötü dokunmuş bir örtü oluştururlar ve bunların arasından her bir insanın hakiki duyguları ve bireysel fikirleri kolaylıkla görülür. O halde burada beşeri eylemlerin biçimi ve temeli genellikle içten bir ilişki içindedir. Büyük beşeriyet tablosu ise her ne kadar daha az süslü olsa da, daha hakikidir. Böylelikle bir anlamda demokrasinin insanlara belli teamüller verdiğini değil de, insanların tavırlara sahip olmayı engellemediğini söyleyebiliriz.

Bir demokraside kimi zaman aristokrasilerin duyguları, tutkuları, erdemleri ve kusurlarıyla karşılaşılır ama onun tavırlarıyla hiç karşılaşılmaz. Demokratik devrim tamamlandığı zaman bu aristokratik tavırlar kaybedilmiştir ve tamamıyla yok olmuştur.

Bir aristokratik sınıfın tavırlarından daha kalıcı olan hiçbir şey yokmuş gibi görünüyor; çünkü bu sınıf servetini ve iktidarını kaybettikten sonra bir süre hâlâ bu tavırlarını muhafaza eder. Fakat aynı zamanda bu sınıfın tavırlarından daha kırılgan başka bir şey olmadığı da söylenebilir, çünkü bunlar yakın zamanda tüm izleriyle birlikte yok oldu ve onlar ortadan kalktıkları andan itibaren zamanında onların nasıl var olduklarını söylemek artık zordur. Toplumsal durumdaki bir değişim bu mucizeyi gerçekleştirir; bu değişim için de birkaç kuşağın geçmesi yeterli olur.

Aristokrasi yıkıldıktan sonra onun temel özellikleri tarihe devredildi, ama onun yıkılmasından neredeyse hemen sonra nazik ve ince teamül biçimleri bizzat insanların hafızalarından silindi. Bu biçimler ortadan kalkar kalkmaz insanlar artık bunları fark edemez oldu. Birden yok oldular ve onların yok

oluşunu kimse ne gördü ne de hissetti. Çünkü teamül seçimlerinin ve onlardaki ayrımların yol açtığı bu tür kibar beğenileri sergilemek için, alışkanlık ve eğitimin insanların gönüllerini bunlara hazırlaması gerekir yoksa bunları uygulama isteği kaybedilir.

Böylelikle demokratik halklar yalnızca aristokrasinin tavırlarına sahip olamaz değildir, aynı zamanda onları ne fark ederler ne de isterler. Bunları tahayyül dahi edemezler, onlar için bu tavırlar hiç var olmamış gibidirler.

Bunların kaybolmasına çok büyük önem atfetmemek gerekir, ama bu kayba üzölmek yerinde olur.

Bir insanın sık sık hem çok kibar teamülleri hem de çok bayağı duyguları sergileyebileceğini biliyorum; mahkeme oturumları, dışarıdan önemli, değerli görünen insanların bayağı yüreklerini nasıl saklayabildiklerini yeterince açık biçimde gösterir. Ama aristokrasinin tavırları her ne kadar erdemi doğurmasa da, kimi vakit bizzat erdemi süsler. Her türlü dışsal edimin, duyguların ve düşüncelerin doğal yüceliğini, isteklerin düzgünlüğünü ve nezaketini, teamüllerin inceliğini her an ortaya sermiş gibi görüldüğü, çok sayıdaki kudretli insandan oluşan bir sınıfın alelade bir görünümü olmaz.

Aristokratik tavırlar beşerî doğayı hoş bir çekicilikle süslüyordu; her ne kadar tablo genellikle yanıltıcı olsa da, ona bakmaktan soylu bir biçimde haz alınıyordu.

**AMERİKALILARIN AĞIRBAŞLILIĞI ÜZERİNE;
BU AĞIRBAŞLILIK NEDEN ONLARIN DÜŞÜNCESİZCE HAREKETLERDE
BULUNMALARINI ENGELLEMEZ?**

Demokratik ülkelerde yaşayan insanlar, aristokratik halkların sergilediği naif, çalkantılı ve kaba eğlencelerden hoşlanmazlar; bunları çocuksu ve yavan bulurlar. Ayrıca aristokratik sınıfların entelektüel ve rafine eğlencelerini de beğenmezler. Onların hazları üretici ve özsel bir şeyler gerektirir ve böylelikle demokrasilerde insanlar amaçlarını hazlarıyla birleştirmek isterler.

Aristokratik toplumlarda halk sefaletini görmesini bir anda engelleyen gü-rültülü patırtılı bir sevinç hamlesine seve seve kendisini kaptırır; demokrasi-lerin sakinleri ise böyle şiddetli bir biçimde kendilerinden koptuklarını hisset-meyi pek sevmezler ve kendilerini gözden kaçırdıklarında hep üzüntü duyar-lar. Bu tür havai taşkınlıklar yerine, kendi işleriyle ilgili olan ve kendilerini ta-mamen unutmalarına neden olmayan ciddi ve sakin dinlenceleri tercih ederler.

Bir Amerikalı dinlenme zamanlarında eğlence mekânlarında neşeyle dans etmek için dışarı çıkmak yerine, Avrupa'nın büyük bir kısmında meslektaş-ları bunu yapmaya devam ederken, tek başına içmek için kendi evine kapa-nabilir. Bu kişi aynı anda iki hazdan faydalanır: Hem kendi işleri üzerine dü-şünür hem de kendi yuvasında edebiyle sarhoş olur.

İngilizlerin yeryüzünde var olan en ciddi ulus olduklarına inanırdım, ama Amerikalıları gördükten sonra fikrimi değiştirdim.

Mizacın Birleşik Devletler'in sakinlerinin kişiliklerinde çok önemli olma-dığını söylemek istemiyorum. Fakat siyasal kurumların bu duruma katkıda bulunduğunu düşünüyorum.

Amerikalıların ağırbaşlılığının kısmen kibirlerinden kaynaklandığına ina-nıyorum. Demokratik halklarda yoksulun kendi bireysel değeriyle ilgili yü-ce bir fikri vardır. Yoksul kendisine beğenerek bakar ve diğerlerinin de ken-disini gözlediğine inanır. Bu mizacıyla sözlerine ve edimlerine özen gösterir

ve kendi kusurlarını açığa çıkarma korkusuyla sırlarını hiç ortaya dökmez. Haysiyetini korumak için ağırbaşlılığını koruması gerektiğine inanır.

Ama Amerikalılarda beni şaşırtan bu ağırbaşlılığı içgüdüsel olarak üreten daha özsel ve daha kudretli bir başka nedeni fark ettim.

Despotizmin egemenliğinde halklar zaman zaman kendilerini aşırı sevinç krizlerine teslim ederler ama genel olarak donuk ve karamsardırlar çünkü korkarlar.

Âdetlerin ve teamüllerin hafiflettiği mutlak monarşilerde ise halkların genellikle neşeli ve sakin bir mizaçları vardır, çünkü biraz özgürlükleri ve yeterli düzeyde güvenlikleri olduğundan, en önemli yaşamsal kaygılardan muaftırlar. Ama tüm özgür halklar ciddidirler, çünkü onların zihni alışıldığı üzere bazı tehlikeli veya zorlu projelere odaklanmıştır.

Bu, özellikle demokrasiye dayanan özgür halklar için geçerlidir. Böylelikle tüm sınıflarda önemli hükümet meseleleriyle durmaksızın meşgul olan çok sayıda insanla karşılaşılır. Kamusal kaynakları yönetmeyi pek düşünmeyenler de kendilerini tamamıyla bireysel servetlerini arttırmaya adanır. Böyle bir halkta ağırbaşlılık yalnızca belli insanlara mahsus olmaz, ulusal bir alışkanlık olur.

Antikitede küçük demokrasilerden bahsedilir. Bu demokrasilerdeki yurttaşlar kafalarında çiçekli taçlarla kamusal alana çıkarlar ve zamanlarının neredeyse tamamını danslarla ve gösterilerle geçirirler. Platon'un cumhuriyetine benzer bir cumhuriyete inanmıyorum. Her ne kadar olaylar bize anlatıldığı şekilde olmuş olsa da, bu sözde demokrasilerin bizimkilerden farklı unsurlarla biçimlenmiş olduğunu ve bu demokrasilerin bizim demokrasi anlayışımızla isimleri dışında başka hiçbir ortak noktalarının bulunmadığını kabul etmekten çekinmiyorum.

Ayrıca girdikleri bunca zahmet nedeniyle demokrasilerde yaşayan insanlar acınacak durumda olduklarını düşündüklerine inanmamak gerekir; bunun tam tersi geçerlidir. Hiçbir insan kendi koşullarıyla yetinmez. Eğer insanlar kendilerini rahatsız eden kaygılardan kurtulurlarsa, yaşamı çok tatsız bulacaklardır. Demokratik halklar, aristokratik halkların kendi hazlarına bağlılığından daha fazla biçimde kendi kaygılarına bağlı görünürler.

Böylesine ağırbaşlı olan demokratik halkların neden kimi vakit düşüncesiz bir biçimde hareket ettiklerini kendi kendime soruyorum.

Neredeyse her zaman ciddi duruşlarını ve soğukkanlı havalarını koruyan Amerikalılar buna rağmen ansızın ortaya çıkan bir tutkuya veya yeterince düşünülmemiş bir kanaate dayanarak aklın sınırlarının dışına çıkabilir ve ağır bir biçimde şaşılacak bir dikkatsizlik sergileyebilirler.

Bu karşıtlık şaşırtmamalıdır.

Aşırı aleniyetten doğan bir çeşit cehalet vardır. Despotik devletlerde in-

sanlar nasıl eyleyeceklerini bilemezler, çünkü onlara bununla ilgili hiçbir şey söylenmez. Demokratik halklarda ise, insanlar gelişigüzel eylerler, çünkü onlara söylenmemiş hiçbir şey kalmamıştır. Birinciler bilgisizdirler, ikinciler ise unutkan. Her bir tablonun temel ilkeleri kendiliklerinden ayrıntılar yığını içinde yok olur.

Özgür devletlerde ve de özellikle demokratik devletlerde bir kamu görevlisinin kendi saygınlığına leke sürmeksizin, kimi vakit sergilediği ihtiyatsız konuşmalara şaşırırız; oysa mutlak monarşilerde gelişigüzel sarf edilen birkaç kelime bu görevlinin gerçek yüzünü ortaya çıkarmak ve onu kaynaksız bırakmak için yeterli olur.

Bu da daha önce söylediğimiz şeyle açıklanır. Büyük bir kitlenin önünde konuşulduğunda, çok fazla sözcük duyulmaz veya bu sözler de dinleyenlerin anılarından hemencecik silinir. Ama sessiz ve hareketsiz bir kitlenin içinde en küçük bir fısıltı bile kulaklara çalınır.

Demokrasilerde insanlar sabit degillerdir; binlerce rastlantı sonucu durmaksızın yer değiştirirler ve onların yaşamlarında neredeyse her zaman öngörülemez olan ve adeta irticalen vuku bulan bir şeyler hüküm sürer. Bu nedenle onların genellikle iyi anlamadıkları şeyleri yapmaları, pek kavrayamadıkları şeylerden bahsetmeleri ve uzun bir çıraklık dönemiyle hazırlık yapmadıkları işlere kendilerini adanmaları gerekir.

Aristokrasilerde, her bir kişinin durmaksızın peşinden koştuğu tek bir amacı vardır; ama demokratik halklarda, insanın var oluşu daha karmaşıktır. Bu nedenle aynı kişinin aynı anda ve de genellikle birbirlerine yabancı olan birçok konuyu birden ele alması gerekir. İnsanın zihni bu konuların hepsini iyice kavramadığından, kusurlu mefhumlardan da kolaylıkla tatmin olur.

Demokrasilerin sakinine ihtiyaçları tarafından baskı yapılmadığı zaman, o en azından istekleri tarafından baskı altına alınır. Çünkü onu çevreleyen tüm varlıklar arasında onun erimi dışında olan hiçbir şey yoktur. Böylelikle her şeyi aceleyle yapar, derhal memnun olur ve ne yaptığını düşünmek için bir dakikadan fazla asla durmaz.

Onun ilgisi, hem doyumsuzdur hem de kolayca tatmin olur; çünkü iyi bilmekten çok hızlıca çok fazla şeyi bilmekle yetinir.

Bu kişinin pek zamanı yoktur ve böylelikle derinleşme eğilimini hemen kaybeder.

O halde demokratik halklar ağırbaşlıdır, çünkü toplumsal ve siyasal durumları onları ciddi şeylerle meşgul olmaya iter. Ama bu halklar aynı zamanda düşüncesizce de hareket ederler, çünkü bu meşguliyetlerinin her birine çok az zaman ayırıp, bunlara çok az dikkat ederler.

Dikkatsizlik alışkanlığını, demokratik tinin en büyük kusuru olarak düşünmek gerekir.

AMERİKALILARIN ULUSAL ÖZSAYGISI NEDEN İNGİLİZLERİNKİNDEN DAHA KAYGILI VE DAHA KAVGACIDIR?

Tüm özgür halklar kendileriyle gururlanırlar ama ulusal kibir hepsinde aynı biçimde kendisini açığa vurmaz.

Amerikalılar yabancılarla ilişkilerinde en küçük tenkide karşı bile tahammülsüz ve övgülere karşı ise doyumsuz görünürler. En önemsiz övgüleri bile kabul ederler ve en değerli övgüler ise onları tatmin etmek için nadiren yeterli olur. Amerikalılar kendilerini övmemiz için her an sizi tedirgin ederler ve eğer siz onların ısrarlarına direnirseniz, onlar kendilerini överler. Kendi değerlerinden kuşku duyduklarından, onların her an bu değeri sergilemeyi istedikleri söylenebilir. Amerikalıların özsaygısı sadece açgözlü değildir, aynı zamanda kaygılı ve kıskançtır. O durmaksızın her şeyi ister ama hiçbir şey bahsetmez. Hem dilencidir hem de kavgacıdır.

Bir Amerikalıya ikamet ettiği ülkenin güzel olduğunu söyledim; şöyle cevap verdi: “Doğru, dünyada bu ülkenin benzeri yok!” Amerikalı sakinlerin faydalandıkları özgürlükleri takdir ettiğimi belirttim, şu şekilde yanıt verdi: “Ne değerli bir şeydir özgürlük! Ama ondan faydalanmaya layık olan çok az halk var.” Birleşik Devletler’de hüküm süren teamüllerin duruluğuna dikkat çektim, şöyle dedi: “Tüm diğer uluslarda görülen yozlaşmadan etkilenmiş olan bir yabancıнын böyle bir manzaraya şaşırmasını anlıyorum.” Nihayetinde onu kendi kendine temaşa etmesi için bıraktım; ama o yeniden yanıma geldi ve söylediğim şeyleri tekrar ettirmeyi başarana kadar yanımdan ayrılmadı. Daha bunaltıcı ve daha boşboğaz bir yurtseverlik tahayyül dahi edilemez. Böyle bir yurtseverlik ona saygı duyanları bile yorar.¹

İngilizlerde durum böyle değildir. İngiliz kendisine göre ülkesinin sahip

¹ Kitabın sonunda bulunan Not D’ye bakınız.

olduğu reel veya imgesel avantajlardan dingin bir biçimde faydalanır. Eğer o diğer uluslara bir övgüde bulunmuyorsa, kendisi için de bunu istemiyordur. Yabancıların suçlamaları onu pek etkilemez ve onların övgüleriyle ise pohpohlanmaz. Tüm dünyanın karşısında kibir ve cehalet dolu bir tarz takınarak durur. Onun kibrinin beslenmeye ihtiyacı yoktur; o kendi kendisinden beslenir.

Aynı soydan gelen iki halkın hissetme ve konuşma tarzlarında birbirlerine bu kadar karşıt olmaları dikkat çekicidir.

Aristokratik halklarda ekâbirlerin inanılmaz ayrıcalıkları vardır ve onların kibri de, güvenebileceği küçük avantajlardan beslenmeye çalışmaksızın bu ayrıcalıklara dayanır. Ayrıcalıklarını ise miras yoluyla elde ettiklerinden, ekâbirler bunları adeta kendilerinin bir parçası olarak veya en azından kendilerine ait doğal bir hak olarak düşünürler. O halde onların üstünlük duyguları dingindir. Ekâbirler herkesin kabul ettiği ve kimsenin inkâr etmediği imtiyazlarının övülmesini düşlemezler. Onlar için bu tür ayrıcalıklar konuşma mevzusu olacak kadar yeni konular değildir. Kimse onları bu konularından uzaklaştırmayacağı ve onların yerine geçmeye çalışmayacağı için herkesin kabul ettiği güvenli ve münzevi görkemlerinin ortasında hareket-siz kalırlar.

Bir aristokrasi kamusal meseleleri yürüttüğü zaman, onun ulusal kibri doğal olarak bu ihtiyatlı, kaygısız ve mağrur biçimi alır ve ulusun diğer tüm sınıfları da bunu taklit eder.

Tersine koşullar biraz değiştiğinde ise en ufak avantajların bile önemi vardır. Her bir kişi etrafında aynı veya benzer şeylere sahip olan milyonlarca kişiyi gördüğünde, kibir de talepkâr ve arzulu bir hale gelir. Önemsiz şeylere bağlanır ve inatla onları savunur.

Demokrasilerde koşullar fazlaca değişken olduğundan, insanlar neredeyse her zaman sahip oldukları avantajları yeni kazanmışlardır. Bu nedenle de bunları göz önüne sermek ve bunlardan faydalandıklarını diğerlerine göstermek için inanılmaz bir istek duyarlar. Her an bu avantajlarını kaybedebileceklerinden dolayı da durmaksızın alarm halindedirler ve böylelikle de hâlâ onlara sahip olduklarını göstermeye çalışırlar. Demokrasilerde yaşayan insanlar, kendilerini sevdikleri gibi ülkelerini severler ve bireysel özsaygı alışkanlıklarını ulusal özsaygıya naklederler.

Demokratik halkların kaygılı ve açgözlü özsaygısı eşitliğe ve koşulların kınılğanlığına öyle çok bağlıdır ki, zenginler sınıfının en kibirli üyeleri, değişken ve tartışmalı bir durum olduğunda en ufak varlıklarıyla ilgili olarak tam anlamıyla aynı tutkuyu gösterirler.

Aristokratik bir sınıf, imtiyazlarının genişliği ve kalıcılığıyla ulusun diğer sınıflarından kesin bir biçimde farklılaşır. Ama bu sınıfın bazı üyeleri-

nin kendi aralarında günlük olarak kaybedebilecekleri veya kazanabilecekleri ufak avantajlar nedeniyle birbirlerinden farklılaştıkları da kimi zaman görülür.

Bir şehirde veya bir sarayda toplanmış olan kudretli bir aristokrasinin üyeleri, geçici heveslerine veya efendinin iradesine bağlı olan önemsiz ayrıcalıklar hakkında kudurmuş gibi kavga ederken görülürler. Böylelikle aristokratlar, demokrasilerdeki insanların sergiledikleri aynı çocuksu kıskançlıkları; eşitlerinin karşı çıktığı ufak avantajları ele geçirmek için aynı kızgınlığı ve sahip oldukları şeylerle gösteriş yapmak için aynı ihtiyacı tam olarak birbirlerine karşı sergileyeceklerdir. Eğer ulusal kibir saray mensuplarının aklına gelmiş olsaydı, onların da demokratik halklarmkine benzer bir tavır sergileyeceklerinden hiç kuşku duymuyorum.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE TOPLUM NASIL HEM HAREKETLİ HEM DE TEKDÜZE BİR GÖRÜNÜME SAHİPTİR?

Hiçbir şey Birleşik Devletler'in görünümünden daha fazla dikkat çekici ve ilgi uyandırıcı görünmüyor. Servetler, fikirler, yasalar burada durmaksızın değişir. Hatta hareketsiz doğanın kendisinin bile hareket ettiği, öyle ki insanın elinde her gün biçim değiştirdiği söylenebilir.

Buna rağmen böylesine çalkantılı olan toplumun bu görünüşü uzun vadede tekdüze hale gelir ve hatta bu hareketli tabloyu bir süre izleyen seyirci sıkılır.

Aristokratik halklarda her bir kişi kendi alanında neredeyse değişmeden kalır; ama insanlar şaşılacak derecede benzemez durumdadırlar. Onların özsel olarak farklı tutkuları, fikirleri, alışkanlıkları ve beğenileri vardır. Bu halklarda hiçbir şey hareket etmez ve her şey de farklıdır.

Tersine demokrasilerde ise tüm insanlar benzerdir ve yaklaşık olarak benzer şeyleri yaparlar. Şu doğrudur ki bu insanlar büyük ve daimi değişimlere tabidirler; ama aynı hayırlı olaylar ve aynı talihsizlikler sürekli olarak yinelenendiğinden, yalnızca aktörlerin adı değişir ve genel görünüm aynı kalır. Amerikan toplumunun görünümü çalkantılıdır, çünkü insanlar ve şeyler ara vermeksizin değişirler; aynı zamanda tekdüzedir, çünkü her türlü değişim birbirine benzerdir.

Demokrasi zamanlarında yaşayan insanların çok fazla tutkuları vardır; ama onların tutkularının çoğunun nihai amacı zenginliktir veya zenginlikle ilişkidir. Bunun nedeni, bu insanların ruhlarının daha cüzi olmasından değil de, paranın öneminin reel olarak daha büyük olmasından kaynaklanır.

Yurttaşların hepsi bağımsız ve kayıtsız olduğu zaman, onların aralarında ki işbirliğine ancak ödeme yapılarak ulaşılabilir. Bu da mal varlıklarının kullanım alanlarını sınırsız düzeyde artırır ve zenginliğin değerini de yükseltir.

Eski olan şeylere gösterilen hürmet yok olur; insanları birbirlerinden farklı kılan şey artık doğum, koşullar ve meslek değildir veya bunlar onları ancak güçlkle farklı hale getirir. Onlar arasında görünür derecede farklar yaratan ve aralarından birkaç kişiyi ortalamanın üzerine yerleştiren şey ise yalnızca para olur. Zenginlikten doğan ayrım, diğer ayrımların yok olması ve azalmasıyla gittikçe daha çok artar.

Aristokratik halklarda para, uçsuz bucaksız isteklerin yalnızca bir kısmına ulaştırır; oysa demokrasilerde o, tüm istekleri yerine getiriyor gibidir.

Böylelikle Amerikalıların eylemlerinin temelinde olağan biçimde ilksel veya tali olarak zenginlik isteğini buluruz. Bu da, onların tüm tutkularını aşına oldukları bir biçime sokar ve genel tabloyu da bunaltıcı hale getirmekte gecikmez.

Aynı tutkunun ebedî olarak yinelenmesi ise tekdüzedir; bu tutkunun kendisini tatmin etmek için kullandığı yöntemler de aynı şekilde tekdüzedir.

Birleşik Devletler'deki gibi düzenli ve dingin bir demokraside, insanlar ne savaşla ne kamusal kaynaklarla ne de siyasal müsaderelele zenginleşebilir ve zenginlik sevgisi onları temel olarak endüstriye doğru yönlendirir. Oysa, sık sık büyük karmaşalara ve önemli yıkımlara sürüklenen endüstri ise buna rağmen ancak çok düzenli alışkanlıklar yardımıyla ve uyumlu birçok küçük edimin birbirini izlemesiyle gelişebilecektir. Tutkular ne kadar canlı olursa, alışkanlıklar o kadar çok düzenli, edimler ise o kadar çok uyumlu olur. Diyebiliriz ki Amerikalıları bu kadar sistemli yapan şey isteklerindeki coşkudur. Bu coşku onların ruhlarını allak bullak eder ama yaşamlarında ise düzeni sağlar.

Amerika'yla ilgili söylediğim şey, neredeyse günümüzdeki tüm insanlara uygulanabilir. Beşerî tür içindeki çeşitlilik yok olur; dünyanın her tarafında aynı eyleme, düşünme ve hissetme biçimleri hâkim olur. Bu yalnızca tüm halkların birbirleriyle daha fazla ilişki kurmalarından ve daha doğru biçimde birbirlerini taklit etmelerinden kaynaklanmaz; aynı zamanda her ülkede, belli bir kasta, bir mesleğe, bir aileye ait olan özel fikirlerden ve duygulardan gittikçe daha fazla uzaklaşan insanların, beşerî temelin her yerde aynı olduğunu eş zamanlı olarak düşünmelerinden kaynaklanır. Böylelikle insanlar birbirlerini taklit etmeseler bile benzer olurlar. Onlar, içindeki tüm yolların aynı noktaya ulaştırdığı büyük bir ormanın içine dağılmış olan gezginler gibidirler. Hepsi aynı zamanda merkezi noktayı fark edip, oraya doğru adım attıklarında, birbirlerini aramaksızın, fark etmeksizin ve tanımaksızın yavaş yavaş birbirlerine yaklaşırlar. Nihayetinde bu insanlar birbirlerini aynı yerde toplanmış halde gördüklerinde şaşıracaklardır. Araştırma ve taklit nesnesi olarak belli bir insanı değil de genel olarak insanı ele alan tüm halklar, tıpkı gezginlerin yollarının kesişmesi gibi, sonunda aynı teamüllele ulaşacaklardır.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE VE DEMOKRATİK TOPLUMLARDA ŞEREF ÜZERİNE¹

İnsanlar, benzerlerinin eylemlerini kamusal olarak değerlendirirken iki farklı yöntem kullanıyorlarmış gibi görünür: Eylemleri ya yeryüzünde yaygın kabul gören adil olan ve olmayan mefhumlarına göre değerlendirirler ya da yalnızca belli bir ülkeye ve bir çağa ait olan özel mefhumlar yardımıyla takdir ederler. Bu iki kaidenin ters düştükleri de sık sık görülür; bunlar kimi zaman birbirleriyle çarpışır, ama asla tam olarak birbirlerine karışmaz ve birbirlerini yok etmezler.

Şeref, en kudretli olduğu zamanlarda inançtan daha çok iradelere hükmeder. Bu durumda insanlar, tereddüt etmeksizin ve söylenmeksizin onun emirlerine itaat ettiklerinden, bir çeşit gizemli ama kuvvetli bir güdüyle daha genel, daha eski ve daha kutsal bir yasanın var olduğunu hissederek. İnsanlar bu yasaya kimi zaman onu bilmediklerinden itaatsizlik de ederler. Böylelikle hem şerefli sayılan hem de öyle sayılmayan eylemler vardır. Mesela bir düelloyu reddetmek onur kırıcı olarak görülür.

Bu fenomenleri şimdiye kadar yapıldığı gibi, belli bireylerin veya belli halkların kaprislerinden farklı bir şeylerle açıklayabileceğimize inanıyorum. İnsanlığın daimi ve genel ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlar ise, kendile-

1 Şeref [l'honneur] kavramı Fransızcada her zaman aynı anlamda kullanılmaz.

Öncelikle şeref, insanların başkalarının gözünde taşıdığı saygınlık, görkem ve itibar anlamına gelir. Şeref vermek [conquérir l'honneur] deyimini bu anlamda kullanırız.

Şeref aynı zamanda insanların kendileri yardımıyla bu görkeme, saygınlığa ve itibara sahip oldukları kurallar bütünü anlamına gelir. Bu nedenle bir insanın her zaman şeref yasalarına tam olarak uygun hareket etmesinden veya şeref ve haysiyete zarar vermesinden [un homme s'est toujours strictement aux lois de l'honneur ou il a forfait à l'honneur] bahsederiz. Bu kısımda şeref kavramını bu son anlamında kullandım.

rine uyulmadığı takdirde insanların tüm yerlerde ve tüm zamanlarda doğal olarak kabahat ve utanç fikriyle bağdaştırdıkları ahlâki yasaları doğurur. Bu yasaları ihlal etmek *kötü olmak*, bunlara itaat etmek ise *iyi olmak* olarak adlandırılır.

Üstelik bu uçsuz bucaksız beşerî topluluğun içinde, halk adını verdiğimiz daha sınırlı topluluklar vardır. Halkın içinde ise, sınıf veya kast olarak adlandırılan başka küçük topluluklar vardır.

Bu toplulukların her biri beşerî türde özel bir tür oluşturur. Bunlar, her ne kadar büyük insan kitlesinden özsel olarak farklı olmasalar da, onlardan ayrı bazı ilkelere bağlanırlar ve kendilerine has bazı ihtiyaçlar hissederler. Belli ülkelerde beşerî eylemlerin değerlendirme biçimlerini ve bunlara atfedilen saygınlığı değiştiren şey, işte bu özel ihtiyaçlardır.

Beşerî türün genel ve kalıcı menfaati, insanların birbirlerini öldürmemesi; ama bir halkın veya bir sınıfın özel ve geçici menfaati belli durumlarda adam öldürülmesini affetmeyi ve hatta bunu şerefli saymayı gerektirebilir.

Şeref, hususi bir durum üzerine dayanan özel bir kuraldan başka bir şey değildir. Onun yardımıyla bir halk veya bir sınıf suçlamada veya övgüde bulunur.

Beşerî zihin için soyut bir fikirden daha verimsiz başka bir şey yoktur. O halde hemen olgulara bakabilirim. Bir örnek düşüncemi açıklamama yardımcı olacaktır.

Yeryüzünden hiç yok olmayan ve bizim en iyi bildiğimiz olağanüstü bir şeref türünü seçtim: feodal toplumda doğmuş olan aristokratik şeref. Önceden söylediğim şeyin yardımıyla bunu, bunun yardımıyla da öncekini açıklayacağım.

Ama burada Ortaçağ aristokrasisinin ne zaman ve nasıl doğduğunu, bu aristokrasinin neden ulusun geri kalanından tamamen ayrı olduğunu, bu durumun onun iktidarını nasıl temellendirdiğini veya kuvvetlendirdiğini araştırmak istemiyorum. Onun varlığını bir olgu olarak kabul ediyorum ve bu aristokrasinin beşerî eylemlerin çoğunu neden böylesine titiz bir biçimde değerlendirdiğini anlamaya çalışıyorum.

Öncelikle beni etkileyen şey, feodal dünyada eylemlerin gerçek değerlerine göre övülüyor ve kınanmıyor oluşuydu. Hatta kimi zaman eylemler yalnızca yaratıcılarına veya konularına göre değerlendiriliyorlardı; bu da insanlığın genel bilinci için tiksinti vericidir. Bir soylunun şerefini lekeleyen belli edimler o halde bir köylü açısından önemsiz olabilirdi; böylelikle edimler de, bunlardan zarar gören kişinin aristokrasiye ait olup olmadığına göre karakter değiştiriyorlardı.

Bu farklı mefhumlar ortaya çıktığında, soylular, içine rahatça yerleşmiş oldukları erişilemez yüksek mevkilerinden yönettikleri halkın içinde ayrı bir

teşekkül oluşturdular. Soyluların, güçlerini oluşturan bu özel konumlarını sürdürmeleri için, yalnızca siyasal ayrıcalıklara ihtiyaçları yoktu; aynı zamanda kendilerine özgü erdemlerinin ve kusurlarının da olması gerekiyordu.

Şu veya bu kusurun halk sınıfından çok soylulara ait olması; şu eylemin bir köylüye zarar verdiğinde önemsiz, bir soyluya dokunduğunda ise cezalandırılması, bunların hepsi keyfi şeylerdi. Ama bir insanın eylemlerinin konumuna göre şerefli veya utanç verici olması, aristokratik bir toplumun bizzat yapısından kaynaklanıyordu. Aslında bu durum aristokrasiye sahip olan tüm ülkelerde söz konusuydu. Aristokrasiden geriye ise yalnızca birkaç iz kaldığında, bu tuhafliklar var olmaya devam etti: Beyaz ırk dışındaki bir kıızı baştan çıkarmak bir Amerikalının itibarına pek zarar vermez; ama onunla evlenmek onun şerefini lekeler.

Belli olaylarda feodalitede şeref, intikam almayı gerektirir ve yapılan hakaret affetmeyi küçük düşürücü sayar; başka olaylarda ise, insanlara kendilerini tutmalarını kesin bir biçimde emreder ve kendilerini unutmalarını buyurur. Şerefın beşeriyete veya yumuşak huyluluğa dayanan bir yasası yoktur; ama feodalitedeki şeref, bağışlayıcılığı över; hayırseverlikten çok hoşgörüyeye daha fazla değer verir; çalışmayla değil de, kumarla ve savaşıla zenginleşmeye olanak tanır; küçük kazançlardan çok büyük suçları tercih eder. Tamahkârlık onu cimrilikten daha az biçimde isyan ettirirken, şiddet onun hoşuna gidecektir, kurnazlığı ve ihaneti ise her zaman küçümseyecektir.

Bu tuhaf mefhumlar, yalnızca bunları kabul eden kişilerin kaprislerinden doğmadılar.

Diğer sınıfların tepesine ve üstüne kendisini yerleştirmeyi başarmış olan ve bu üst kademeyi sürdürmek için sürekli çaba gösteren bir sınıf, görkemli ve gösterişli olan ve kibirle ve iktidar sevgisiyle kolaylıkla birleşebilen erdemleri bilhassa şereflendirmek zorundadır. Bu sınıftaki insan, bu erdemleri diğerlerinden daha değerli kılmak için doğal bilinç düzenini bozmaktan korkmaz. Hatta onun belli gözü pek ve dikkat çekici kusurları kolaylıkla barışçıl ve ılımlı erdemlerin üzerine yerleştirdiği görülür. Aslında koşulları nedeniyle bunu yapmaya adeta zorunludur.

Ortaçağ'ın soylularına göre tüm erdemlerden önce askerî cesaret gelir ve bu erdem, birçok erdemın yerine geçer.

Bu da, toplumsal durumun benzersizliğinden doğmuş olan özel bir kanaattir.

Feodal aristokrasi savaşıla ve savaş için doğmuştur; kuvvetini ordulardan alır ve onu ordularla sürdürür. Bu nedenle burada askerî cesarettten daha zorunlu hiçbir şey yoktur. Bu aristokrasinin askerî cesareti tüm erdemlerin üzerine koyarak onu şereflendirmesi de doğaldır. Böylelikle onu aklın ve beşeriyetin aleyhine olacak şekilde açığa vuran her şey kabul edilir ve

onun tarafından dayatılır. Bu durumda da insanların kaprisleri ancak ayrıntılarda görülür.

Bir insanın bir tokat yemeyi ağır bir hakaret olarak görmesi ve hafifçe kendisine vuran kişiyi bireysel bir dövüşte öldürmeye zorunlu olması, işte bunlar keyfi kurallardır; ama bir soylunun bir hakareti sakın bir biçimde sinesine çekmemesi ve dövüşmeksizin kendisinin dövülmesine izin vermesi durumunda şerefının lekelenmesi, bunlar ise askerî bir aristokrasinin ihtiyaçlarından ve bizzat ilkelerinden ortaya çıkarlar.

O halde şeref yasalarının kaprisli olduklarını söylemek belli bir noktaya kadar doğrudur; ama şeref bu kaprisleri her zaman belli zorunlu sınırlar içine kapatılmıştır. Atalarımız tarafından şeref olarak adlandırılan bu özel kurallar, bana göre keyfi bir yasa olmaktan öyle uzaktırlar ki feodal toplumların sabit ve değişmez olan az sayıdaki ihtiyaçlarını, onun en anlamsız ve en tuhaf buyruklarıyla kolaylıkla bağdaştırabilirim.

Eğer feodal şerefın izini siyasal alanda sürersem, onun ilkelerini açıklamakta fazla güçlük çekmeyebilirim.

Ortaçağ'ın toplumsal durumu ve siyasal kurumları öyle bir biçimde oluşmuştur ki ulusal iktidar asla yurttaşları doğrudan yönetmez. Hatta bu iktidar yurttaşların gözünde adeta var olmaz. Burada her bir kişi yalnızca itaat etmekle yükümlü olduğu belli sayıda insanı tanır. Onların aracı olmalarıyla insanlar diğerlerine bağlanırlar. Feodal toplumlarda, her türlü kamusal düzen o halde senyör olan kişiye gösterilen sadakat duygusuyla sürdürülür. Bu duygu yok olduğunda ise anarşi ortaya çıkar.

Siyasal lidere sadakat ayrıca, aristokrasinin tüm üyelerinin her gün değerini fark ettikleri bir duygudur. Çünkü bu üyelerin her biri hem senyör hem de vasaldır ve onların emir verdikleri kadar itaat de etmeleri gerekir.

Senyörüne bağlı kalmak, kendisini onun için gerektiğinde feda etmek, onun iyi veya kötü kaderini paylaşmak, elinden geldiği kadar onun girişimlerine yardım etmek, feodal şerefın siyasal konulardaki temel ilkeleridir. Vasalın ihaneti kamuoyu tarafından olağanüstü bir sertlikle mahkûm edilir. Bunu betimlemek için özellikle yüz kızartıcı olan bir isim bulundu: *Hainlik* [*la félonie*].

Antik toplumların yaşamında önemli bir yer edinmiş olan bir tutkunun izleri ise tersine Ortaçağ'da çok az görülür. Burada bahsettiğim tutku yurtseverliktir. Bizzat yurtseverlik kavramı bile bizim dilimizde çok eski değildir.²

Feodal kurumlar yurdu gözlerden uzakta tutar; yurt sevgisini de daha az zorunlu kılarlar. Bir insan için tutku uyandırarak, ulusu unuttururlar. Bu nedenle ülkesine sadık kalmak, önemli feodal şeref yasalarından birisi değildir.

Yurt sevgisi atalarımızın yüreklerinde bulunmuyor değildi; ama bu sevgi yalnızca bir çeşit zayıf ve belirsiz güdüyü meydana getiriyordu. Sınıflar or-

2 Fransız yazarlarda yurt kavramına ancak 16. yüzyıldan itibaren rastlanır.

tadan kalkınca ve iktidar merkezileşince, yurt sevgisi de daha açık ve daha güçlü bir güdü haline geldi.

Bu durum Avrupa halklarının tarihlerindeki farklı olgular üzerine, bu olguları yorumlayan kuşağa göre taşıdıkları karşit yargılarda kendisini daha iyi açığa vurur. Bourbon vilayeti polis müdürünü çağdaşlarının gözünde küçük düşürecek şey, onun krala karşı silahlanmasıdır. Bize göre ise onun şerefini en fazla lekeleyen şey ülkesine karşı savaş açmasıdır. Biz de atalarımız kadar ama onlardan farklı nedenlerle bu kişiyi damgalarız.

Düşüncemi aydınlatmak için feodal şerefi seçtim, çünkü bu şerefin diğerlerinden çok daha belirgin özellikleri vardır. Başka bir örneği ele alabilirdim ama bu durumda başka bir yoldan yine aynı sonuca ulaşırdım.

Her ne kadar Romalıları atalarımızdan daha az tanısak da, onlarda görkem ve onursuzlukla ilgili, yalnızca genel iyi ve kötü mefhumlarından kaynaklanmayan tikel kanaatlerin var olduğunu biliriz. Bu dönemde beşerî eylemlerin çoğu farklı bir açıdan ele alınıyordu; eyleyenin bir yurttaş mı yoksa bir yabancı mı, özgür bir insan mı yoksa bir köle mi olduğuna bakılıyordu. Burada belli kusurlar övülüyor, belli erdemler de diğerlerinden daha fazla yüceltiliyordu.

Plutarkhos *Coriolanus*'un Yaşamı kitabında şöyle der: “Bu dönemde, askeri kahramanlık şereflendiriliyor ve tüm erdemlerin üstünde tutuluyordu. Öyle ki yapılan kahramanlıklar erdemler olarak adlandırılıyordu; tikel bir türe genel türün ismi atfedilerek *erdem* kelimesi kullanılıyordu. Bu nedenle Latince erdem kavramı yiğitlik [*la vaillance*] anlamına gelir.” Dünyayı ele geçirmek için oluşturulmuş olan bu özel topluluğun tikel ihtiyacını ayırt etmemek mümkün müdür?

Her bir ulustan hareketle benzer gözlemler yapılabilir. Çünkü tıpkı yukarıda söylediğim gibi, insanlar tikel topluluklarda bir araya geldiklerinde, kendi aralarında hemen bir şeref mefhumu yani övülmesi ve kınanması gereken şeyler üzerine kendilerine has bir kanaatler bütünü oluştururlar. Bu tikel kaideler kaynaklarını her zaman için topluluğun özel alışkanlıklarından ve tikel menfaatlerinden alırlar.

Bu durum belli bir ölçüde diğer toplumlara olduğu gibi demokratik toplumlara da uygulanabilir. Bunun kanıtım Amerikalılarda bulabiliriz.³

Amerikalıların kanaatleri arasında, Avrupa'nın eski aristokratik şeref mefhumundan çıkarılmış bazı fikirlerin bulunduğu görülür. Bu geleneksel kanaatler çok az sayıdadır; bunların kökleri zayıftır ve kuvvetleri de azdır. Aristokratik şeref anlayışı, adeta birkaç ibadethanesi var olmaya devam eden ama artık insanların kendisine inanmadığı bir din gibidir.

3 Burada köleliğin olmadığı eyaletlerde ikamet eden Amerikalılardan bahsediyorum. Yalnızca bunlar demokratik bir toplumun kusursuz bir imgesini verebilirler.

Egzotik bir şerefin çoğu unutulmuş olan bu mefhumlarının içinde bazı yeni kanaatler görünürler. İşte bu kanaatler, bugün bizim Amerikan şeref anlayışı olarak adlandırabileceğimiz kanaatlerdir.

Amerikalıların nasıl durmaksızın ticarete ve endüstriye yöneldiklerini göstermiştim. Onların kökeni, toplumsal durumları, siyasal kurumları, hatta bizzat ikamet ettikleri yer, onları karşı konulmaz bir biçimde bu yana doğru sürükler. Böylelikle Amerikalılar günümüzde, temel amacı sömürmek olan yeni ve uçsuz bucaksız bir ülkenin bağrına yerleşerek, neredeyse sadece endüstriyel ve ticari bir topluluk oluştururlar. İşte bu, günümüzde Amerikan toplumunu diğer toplumlardan ayırt eden temel özelliştir.

Böylelikle toplumsal teşekküle düzenli bir işleyiş kazandırmaya ve ticareti kolaylaştırmaya çalışan her türlü barışçıl erdeme bilhassa bu halkın içinde saygı duyulması gerekir. Kamusal olarak kınanmayı göze almaksızın bunlar küçümsemez.

Genellikle göz kamaştıran ama toplumda da karışıklığa neden olan her türlü çalkantılı erdem ise tersine bu halkın kamuoyunda ikinci derecede bir yere sahiptir. Yurttaşların saygısını kaybetmeksizin bunları küçümseyebilirsiniz. Bunları benimsediğinizde ise bu saygıyı kaybetme riskiyle karşı karşıya kalırsınız.

Amerikalılar insanların kusurları hakkında daha az keyfi bir sınıflandırma yapmazlar.

Amerikan toplumunun tikel ve anlık ihtiyaçlarıyla uyum içinde olan, ama beşeriyetin evrensel aklının ve bilincinin kınadığı belli eğilimler vardır. Bu eğilimler kuvvetsiz biçimde eleştirilir ve kimi vakit ise övülürler. Bu konuda bilhassa zenginlik sevgisini ve bununla ilgili olan eğilimleri ele almak istiyorum. Amerikalının kendi arazisi olan bu uçsuz bucaksız ve ıssız kıtayı aydınlatmak, verimli hale getirmek ve dönüştürmek için Amerikalının gündelik olarak kendisine güç veren bir tutkunun yardımına ihtiyacı vardır. Bu tutku zenginlik sevgisinden başka bir şey olamaz. Öyleyse zenginlik sevgisi Amerika'da yıpranmış bir sevgi değildir. Kamusal düzenin bu sevgiye atfettiği sınırlar aşılmadığı sürece, ona saygı gösterilir. Amerikalı, Ortaçağ'daki atalarımızın hakir tamahkârlık olarak adlandırdıkları şeyi soylu ve değerli bir ihtiras olarak adlandırır. Atalarımızı her gün yeni mücadelelere doğru yönelten fetih heyecanına ve savaşçı mizaca ise kör ve barbarca bir çılgınlık adını verir.

Birleşik Devletler'de servetler durmaksızın yok olur ve yeniden ortaya çıkarlar. Bu ülkenin tükenmek bilmez ve sınırsız kaynakları vardır. Halk ise gelişen bir varlığın tüm ihtiyaçlarına ve tüm isteklerine sahiptir. Ne kadar çaba gösterirse gösterebilir, onun etrafında ele geçirebileceğinden daha fazla hayırlı şey vardır. Böyle bir halkta korkulacak şey, birkaç bireyin iflas etmesi değildir, -zira bu hemen telafi edilebilir-, herkesin hareketsiz kalması ve

miskinleşmesidir. Endüstriyel girişimlerdeki gözü peklik halkın hızlı ilerlemesinin, gücünün ve görkeminin ilk nedenidir. Endüstri halk için, içinde az sayıda insanın her gün kaybettiği ama devletin sürekli kazandığı muazzam bir kumar oyunu gibidir. Böyle bir halk o halde endüstri konusundaki gözü pekliği heyecanla karşılamalı ve bunu şereflendirmelidir. Zira, her türlü cesaretli girişim, bunu gerçekleştiren kişinin ve ona güvenenlerin servetini tehlikeye sokar. Ticari atılganlığı bir çeşit erdem sayan Amerikalılar, hiçbir durumda bu tür girişimleri kınamayacaklardır.

Bundan dolayı Birleşik Devletler'de iflas eden tüccar için özel bir mäsama-ha gösterilir. Onun şerefi böyle bir beklenmedik olaydan zarar görmez. Bu konuda Amerikalılar yalnızca Avrupa halklarından değil, ama aynı zamanda günümüzün tüm ticari uluslarından farklılaşırlar. Böylelikle de onlar konumlarıyla ve ihtiyaçlarıyla bu ulusların hiçbirisine benzemezler.

Amerika'da, teamülleri bozacak ve aile birliğini yıkacak mahiyetteki her türlü kusur dünyanın geri kalanında görülmeyen bir ciddiyetle ele alınır. Bu durum ilk bakışta Amerikalıların diğer konularda sergiledikleri hoşgörüyü tuhaf bir karşıtlık oluşturur. Aynı halkın içinde hem böylesine yumuşak bir ahlâkla hem de böylesine sert bir ahlâkla karşılaşmak insanda şaşkınlık yaratır.

Bunlar aslında varsayıldığı kadar birbirleriyle bağdaşmaz değillerdir. Birleşik Devletler'de kamuoyu, endüstriyel görkeme ve ulusal refaha hizmet eden zenginlik sevgisini yumuşak bir biçimde baskı altında tutar. Bu kamuoyu, insanları rahatlık arayışından vazgeçirecek ve işlerin başarılı biçimde yürümesi için zorunlu olan ailenin iç düzenine zarar verecek kötü teamülleri ise kesinlikle mahkûm eder. O halde Amerikalılar, diğerlerinin saygısını kazanmak için, düzenli alışkanlıklara uyum sağlamak zorundadırlar. İşte bu anlamda onların namuslu bir yaşamı bir şeref meselesi olarak gördüklerini söyleyebiliriz.

Amerikalıların şerefi, Avrupa'nın eski şeref mefhumuyla bir noktada uyumludur. Bu anlayış cesareti erdemlerin en üstüne koyar ve onu insan için ahlâki zorunlulukların en önemlisi haline getirir; ama cesareti eskilerin yaklaşımıyla aynı biçimde değerlendirmez.

Birleşik Devletler'de askerî değer pek bilinmez. Burada en iyi bilinen ve en çok değer verilen cesaret, limana en kısa sürede ulaşmak için okyanustaki tehlikelere göğüs geren, söylenmeksizin ıssız toprakların sefaletine ve tüm sefaletlerden daha zalim olan yalnızlığa katlanan kişinin cesaretidir. Böyle bir cesaret, zahmetle kazanılan bir servetin yok olmasını neredeyse umursamaz ve hemen yeni bir servet yapmak için yeni girişimlerde bulunur. Bu cesaret, temel olarak Amerikan toplumunun korunması ve refahı için zorunludur ve bilhassa bu toplum tarafından da şereflendirilir ve yüceltilir.

Bir özellik daha vardır. Bundan bahsettikten sonra bu kısmın temel fikrini bitireceğim.

Birleşik Devletler gibi demokratik bir toplumda, servetler çok büyük çaplı ve güven içinde değildir, herkesin çalışması gerekir ve bu çalışma her türlü kapıyı açar. Bu da şerefle ilgili ana fikri değiştirir ve onu işsizliğe karşı olmaya iter.

Amerika'da kimi zaman genç ve zengin insanlarla karşılaştım; bu insanlar mizaçları gereği her türlü ağır çalışma koşullarına uzaktırlar ama hepsinin bir meslek icra etmeleri gereklidir. Onların doğaları ve servetleri işsiz kalmalarına olanak tanır ancak kamuoyu bunu onlara kesin bir biçimde yasaklar ve bu kişilerin de buna itaat etmeleri gerekir. Tersine, aristokrasinin hâlâ kendisini sürükleyen akıntıya karşı mücadele ettiği Avrupa uluslarında ise, insanların sürekli yeni ihtiyaçları ve istekleri olduğu halde, akranlarının saygısını kaybetmemek için işsiz kaldıklarını ve çalışmaktan çok can sıkıntısına ve maddi sıkıntıya katlandıklarını gördüm.

Bu iki yükümlülük biçiminde birbirine karşıt iki farklı kuralın sözü olduğunu ama buna rağmen iki tavrın da şerefli olmayı sağladığını herkes fark edecektir.

Atalarımızın en âlâsından şeref olarak adlandırdığı şey aslında yalnızca onun biçimlerinden birisidir. Onlar sadece bir cinse ait olan şeye genel türün adını vermişlerdi. O halde şeref tıpkı aristokrasi zamanlarında olduğu gibi demokratik yüzyıllarda da var olur. Ama şerefin demokratik yüzyıllarda farklı bir görünümünün olduğunu kanıtlamak güç olmayacaktır.

Şeref yasalarının buyrukları yalnızca farklı değildir, göreceğiz ki bunlar aynı zamanda daha az sayıdadır, daha az açıktır ve daha kolay bir biçimde takip edilirler.

Bir kast her zaman bir halktan daha özel bir konumda bulunur. Dünyada, –tıpkı Ortaçağ'daki aristokrasilerde olduğu gibi– her zaman aynı ailelerden oluşan küçük bir topluluktan daha istisnai hiçbir şey yoktur. Böyle bir topluluğun amacı, kendi içinde bilgiyi, zenginliği ve iktidarı ayrıcalıklı ve kalıtsal bir biçimde toplamak ve tutmaktır.

Zira bir topluluğun konumu ne kadar istisnai olursa, onun özel ihtiyaçları da o kadar çok olacaktır ve ayrıca bu ihtiyaçlarla bağlantılı olan şeref yasaları da bir o kadar artacaktır.

Böylelikle şeref yasaları demokratik bir ulusta bir aristokrasiden daha az tuhaf ve daha az sayıda olacaktır.

Aynı zamanda bunlar daha belirsiz de olacaktır ve bu durum da yukarıda söylediğimiz durumdan zorunlu olarak ortaya çıkar.

Şerefin ayırt edici özellikleri az sayıda ve daha az tuhaf olduğunda, bunları ayırt etmek de güçleşir.

Buna başka nedenler de eklenebilir.

Ortaçağ'ın aristokratik uluslarında, kuşaklar beyhude biçimde birbirlerinin yerine geçiyordu. Bu dönemde her bir aile sanki ölümsüz ve kalıcı olarak hareketsiz bir insan gibiydi. Fikirler ise burada koşullardan daha fazla değişmiyordu.

Böylelikle her bir kişinin gözlerinin önünde her zaman aynı amaçlar vardı ve o kişi bunları aynı bakış açısından değerlendiriyordu. Bu kişinin bakışı da yavaş yavaş en ufak ayrıntılara bile nüfuz ediyordu ve uzun vadede onun algısı açık ve seçik hale geliyordu. Yani feodal zamanlarda insanların, şeref mefhumuyla ilgili yalnızca olağanüstü güçlü fikirleri yoktu, aynı zamanda onların zihninde bu fikirlerin her biri net ve belirgin bir biçimde tasvir ediliyordu.

Amerika gibi içinde tüm yurttaşların sürekli konum değiştirdiği bir ülkede böyle bir şey söz konusu olamaz. Amerika'da toplum her gün kendisini değiştirerek, ihtiyaçlarıyla birlikte kanaatlerini de dönüştürür. Böyle bir ülkede şeref yasası hayal meyal sezinlenir ama insanların ona dikkat etmek için nadiren de olsa boş zamanları olur.

Fakat toplum durağan halde olduğunda da, şeref kavramına verilmesi gereken anlamı belirlemek zor olabilecektir.

Ortaçağ'da her bir sınıfın kendisine has şeref anlayışı vardı ve aynı anda çok sayıda insan bu konuda aynı fikre sahip değildi. Bu da şerefe değişmez ve belirgin bir biçim vermeye olanak tanıyordu. Bunu kabul eden herkes tam olarak özdeş ve müstesna bir konuma sahip olduklarından, sadece kendileri için yapılmış olan bir yasanın yükümlülükleri üzerinde doğal olarak anlaşmaya meylediyorlardı.

Böylelikle şeref, içinde her şeyin öngörüldüğü ve önceden düzenlendiği ve beşerî eylemler için değişmez ve her zaman aşikâr olan kuralları içeren eksiksiz ve ayrıntılı bir yönerge haline geldi. Amerikan halkı gibi demokratik bir ulusta, sınıflar birbirine karışır ve toplumun tümü tek bir kitle oluşturur. Bu kitlenin tüm unsurları birbirleriyle tamamen özdeş olmaksızın birbirlerini andırırlar. Böyle bir toplumda, şerefın izin verdiği ve yasakladığı şeyler konusunda önceden tam olarak bir anlaşmaya varılamayacaktır.

Bu halkın içinde, şeref konusundaki müşterek kanaatleri doğuran belli ulusal ihtiyaçlar tabii ki vardır; ama bu tür kanaatler yurttaşların zihninde asla aynı anda, aynı biçimde ve aynı güçte ortaya çıkmazlar. Böyle bir toplumda şeref yasası var olur ama onu icra edecek herhangi bir teşekkül yoktur.

Bizimki gibi demokratik olan bir ülkede ise durum daha karışıktır. Burada ise eski toplumu oluşturan farklı sınıflar birbirleriyle bütünleşmeksizin birleştiklerinden, bunların içine her gün şerefın değişik ve genellikle çelişkili mefhumları ithal edilir. Böyle bir ülkede her bir kişi kendi isteğine göre ata-

larının kanaatlerinin bir kısmını reddeder, diğer kısmını ise kabul eder; öyle ki bu kadar çok keyfi yaklaşım içinde asla ortak alınmış bir karar üzerinde anlaşılabilir. Hangi eylemlerin şereflendirileceği hangilerinin ise kınanacağını önceden söylemek neredeyse imkânsızdır. Bunlar sefil zamanlardır, ama uzun sürmezler.

Demokratik uluslarda, tam olarak belirlenmemiş olan şeref zorunlu biçimde daha az kudretlidir, çünkü açık ve seçik olarak bilinmeyen bir yasanın kesin ve kati bir şekilde uygulanması güçtür. Şeref yasasının doğal ve en yüce icracısı olan kamuoyu, neye göre övgüde bulunacağını veya kınayacağını tam olarak ayırt edemediğinden, ancak tereddüt ederek hüküm verebilir. Kamuoyunun kimi vakit kendi sözleriyle çeliştiği de olur; böylece kamuoyu çoğunlukla hareketsiz kalır ve oluruna bırakır.

Demokrasilerde şerefın görece zayıflığı birçok başka nedene de bağlıdır.

Aristokratik ülkelerde şeref yasaları, yalnızca sınırlı ve diğer insanların tümünden ayrılmış olan belli sayıda insan tarafından kabul edilir. Böylelikle de şeref bu kişilerin zihninde, kendilerinin ayrıcalıklı konumuyla kolaylıkla birleşir ve bütünleşir. Bu kişiler şerefi kendi görünümünün ayrıcalığı olarak görürler; bireysel menfaatlerinin coşkusıyla ona farklı kurallar getirirler ve diyebilirim ki adeta onun kurallarına tutkuyla itaat ederler.

Bu hakikat, Ortaçağ'ın gelenek-görenek yasalarında adli düello madde-sini okuduğumuzda açık bir biçimde görünür olur. Burada soylular düelloda mızrak ve kılıç kullanmakla yükümlü olurken, köylülerin ise, –“köylülerin şerefi olmadığından” der söz konusu yasalarda– kendi aralarında sopa kullanmaları gerekir. Bu demek değildir ki, bugün tahayyül ettiğimiz gibi, bu insanlar bayağı insanlardır; bu yasa yalnızca şunu ifade eder: Onların eylemleri aristokrasinin eylemleriyle aynı kurallar altında değerlendirilemez.

İlk bakışta şaşırtıcı olan şey şudur: Şeref tüm kudretiyle egemen olduğunda, onun kuralları genellikle çok tuhaf olur, öyle ki insanlar ne kadar akıl dışı davranırlarsa bu kurallara daha kolay itaat edebilirler. Bu durumdan da, şerefin bizzat saçmalığı nedeniyle güçlü olduğu sonucu çıkar.

Aslında bu iki şeyin kökeni aynıdır; ama bunlar birbirlerinden türemezler.

Şeref, çok az sayıda kişi tarafından hissedilmesi ve bu kişilerin en özel ihtiyaçlarına hitap etmesi oranında tuhaf olur ve bu türden ihtiyaçları yerine getirdiği için de kudretli olur. O halde şeref tuhaf olduğu için kudretli değildir; ama aynı nedenden dolayı hem tuhaftır hem de kudretlidir.

Bir başka noktaya daha değineceğim.

Aristokratik halklarda, tüm sınıflar farklıdır, ama tüm katmanlar sabittir. Her bir kişi içinden çıkamayacağı bir alanda var olur ve bu alanın içinde aynı şekilde kendisinin etrafını çevreleyen diğer insanlarla birlikte yaşar. Bu ulus-

larda kimse ne görölmeyi bekler ne de görölmekten korkar. Kendine ait bir alanı olmayacak ve belirsiz konumu nedeniyle övgü ve kınamadan kaçabilecek kadar aşağı düzeyde kimse yoktur.

Demokratik halklarda ise tersine tüm yurttaşlar aynı kitlenin içinde birbirlerine karışır ve burada durmaksızın hareket ederler. Burada kamuoyu da kimseye bağlı kalmaz; onun amacı her an değişir ve böylelikle de kitlenin elinden kaçır. O halde burada şeref her zaman daha az baskıcı ve daha az zorlayıcıdır, çünkü şeref yalnızca kamuoyuna göre eyler ve bu açıdan da kendi kendine var olan ve bu durumdan memnun olan temel erdemlerden ayrılır.

Eğer okuyucu söylediklerimi iyice kavradıysa, yanılmıyorsam şimdiye kadar açık bir biçimde ele almadığımız, koşulların eşitliği ile şeref olarak adlandırdığımız şey arasında var olan sıkı ve zorunlu ilişkiyi zaten anlamıştır. O halde bunu açıklayarak bu kısmı bitirebilirim.

Bir ulus beşeriyetten ayrı bir yerde kendisini konumlandırır. Beşerî türe içkin olan belli genel ihtiyaçlardan bağımsız olarak ulusun kendisine özgü menfaatleri ve ihtiyaçları vardır. Böylelikle kınanacak ve övülecek konularla ilgili olarak ulusun içinde yurttaşların şeref olarak adlandırdıkları, kendilerine özgü belli kanaatler oluşur.

Bu ulusun içinde, kendisini diğer sınıflardan ayrı tutan ve özel ihtiyaçlara sahip olan bir sınıfın oluşturulduğunu varsayalım. Bu sınıf sırası geldiğinde kendisine özgü kanaatleri oluşturacaktır. Ulusun tikel mefhumlarıyla bizzat bu sınıfın özel mefhumlarının tuhaf karışımından oluşan bu kastın şeref yasaları da, olabildiğince insanların genel ve basit kanaatlerinden uzaklaşacaktır. İşte bu durum en uç noktadır. Şimdi bu noktadan hareket edelim.

Sınıflar birbirlerine karışır ve ayrıcalıklar kaldırılır. Uluslu oluşturan insanlar benzer ve eşit olduklarından, onların menfaatleri ve ihtiyaçları da birbirleriyle bütünleşir. Her bir sınıfın şeref olarak adlandırdığı özel mefhumun sırayla yok olduğu görülür. Şeref artık yalnızca ulusun özel ihtiyaçlarından doğar ve halkın arasında ulusun bireysel karakterini temsil eder.

Nihayetinde, tüm sınıfların birleştiğini, dünyadaki tüm halkların aynı menfaatlere, aynı ihtiyaçlara sahip olduğunu ve hiçbir halkın kendisini diğerlerinden ayırt edecek bir özelliğinin artık bulunmadığını varsayalım; bu durumda beşerî eylemlere uzlaşmalı bir değer atfetmek imkânsız olacaktır. Herkes eylemleri aynı bakış açısından değerlendirecektir; her bir insanın bilinci tarafından ortaya konulan beşeriyetin genel ihtiyaçları standart hale gelecektir. Böylelikle, bu dünyada yalnızca basit ve genel iyilik ve kötülük mefhumları bulunacaktır. Övgü veya kınama fikirleri ise bu mefhumlarla doğal ve zorunlu bir ilişki kuracaktır.

O halde, nihayetinde düşüncemi tek bir formül altında toplayacak olur-

sam, şerefi yaratan şeyin insanların farklılıkları ve eşitsizlikleri olduğunu; bu farklılıklar silindiği ölçüde şerefin de zayıfladığını ve onlarla birlikte yok olduğunu söyleyebilirim.

**BİRLEŞİK DEVLETLER'DE İNSANLARIN
NEDEN HEM BU KADAR ÇOK İHTİRASI VARDIR
HEM DE ÇOK BÜYÜK İHTİRASLARI YOKTUR?**

Birleşik Devletler'de ilk dikkat çeken şey, doğuştan elde etmiş olduğu koşulların aşmaya çalışan bir yığın insanın bulunmasıdır. İkinci olarak dikkat çeken şey ise, ihtirasın bu genel hareketinde büyük tutkuların az sayıda olmasıdır. Konumunu yükseltmek isteğiyle yanıp tutuşmayan Amerikalı yoktur, ama çok büyük boyutlu umutlar besleyen veya çok yüce amaçları olan kimse de yoktur. Herkes durmaksızın mülk, saygı ve kuvvet edinmek ister; çok az kişi geniş ölçüde bunların hepsini birden tahayyül edebilir. Bu durum ilk bakışta şaşırtıcıdır, çünkü Amerikalıların ne yasalarında ne de teamüllerinde insanların isteklerini sınırlandıran ve bu isteklerin dört bir yana dağılmasını engelleyen herhangi bir kaide bulunmaz.

Bu tuhaf durumu koşulların eşitliğine atfetmek çok zordur, çünkü bu eşitlik bizim aramızda olduğu anda, neredeyse sınırsız olan ihtirasları doğurdu. Buna rağmen bu durumun nedenini temel olarak onların toplumsal durumlarında ve demokratik teamüllerinde aramamız gerektiğine inanıyorum.

Tüm devrimler insanların ihtiraslarını büyütür. Bu durum özellikle bir aristokrasiyi alt üst eden bir devrim için doğrudur.

Kitleyi şöhretlilerden ve iktidardan ayıran bariyerler bir anda yıkıldığında, uzun zamandır gıpta edilen ve artık kendilerinden yararlanmanın olanaklı olduğu bu yüksek mevkilere doğru şiddetli ve genel bir tırmanma hareketi vuku bulur. Bu ilk zafer coşkusunda insanlara hiçbir şey imkânsız gibi gelmez. Yalnızca istekler sınırsız değildir, aynı zamanda bu istekleri tatmin etme kuvveti de neredeyse sınırsızdır. Âdetlerin ve yasaların bu genel ve ani yenilenmesi süreci içinde, insanların ve kuralların bu büyük karmaşasında, yurttaşlar, önceden görülmemiş bir hızla yükselir ve alçalırlar. İk-

tidar o kadar hızlı el değiştirir ki kimse yeri geldiğinde onu ele geçiremeyecek olmaktan korkmaz.

Ayrıca aristokrasiyi yıkan insanların önceden onun yasalarının egemenliğinde yaşadıklarını hatırlamak gerekir. Bu insanlar aristokrasinin ihtişamını gördüler ve onun kabul etmiş olduğu duyguları ve fikirleri farkında olmaksızın benimsediler. O halde aristokrasi dağıldığı anda, onun tini hâlâ kitlenin üzerinde etkiliydi ve aristokrasinin güdülerini yenilgisinden sonra uzun süre boyunca korundu.

Böylelikle demokratik devrim devam ettiği süre içinde ihtiraslar da her zaman çok büyük olarak ortaya çıktı. Hatta devrim süreci tamamlandıktan sonra belli bir zaman böyle olmaya devam etti.

İnsanların tanıklık ettikleri olağanüstü olayların anıları bir günde onların hafızalarından silinmez. Devrimin telkin ettiği tutkular onunla birlikte yok olmaz. İstikrarsızlık olgusu düzenin içinde sürüp gider. Kolay muvaffakiyet fikri, neden olduğu olağandışı değişimlerle varlığını sürdürür. İstekler geniş erimli kalırlarken, bunları tatmin etme yolları da her gün azalır. Büyük servetler edinme isteği devam ettirilirken, bu tür zenginlikler gittikçe daha nadir görülür. Dört bir yanda tutkulu gönülleri gizlice ve verimsiz biçimde coşturan ölçsüz ve talihsiz ihtirasların kışkırtıldığı görülür.

Buna rağmen yavaş yavaş mücadelenin son izleri de silinir: Aristokrasinin kalıntıları yok olmaya başlar. Onun düşüşüne eşlik eden büyük olayla unutulur; durgunluk savaşın yerine geçer ve yeni dünyanın içinde düzenin egemenliği kurulur. İstekler gerçekleştirilebilir istekler olmaya başlar; ihtiyaçlar, fikirler ve duygular birbirlerine bağlanır; insanlar sonunda eşit düzeye gelirler: Nihayetinde demokratik toplum kurulmuştur.

Eğer bu kalıcı ve normal duruma ulaşmış demokratik bir halkı düşünürsek, bu halk bize biraz önce bahsettiğimiz halktan tamamen farklı bir görünüm sunacaktır. Her ne kadar koşullar eşitlenirken, ihtiraslar büyüse de, bu halkta koşullar eşit olduğunda ihtirasların da büyümediğini kolaylıkla fark ederiz.

Büyük servetler paylaşıldığı ve bilim yaygınlaştığı için, kimse bilgiden ve mülkten tamamen muaf değildir. Sınırların ayrıcalıkları ve yetersizlikleri yok olduğundan ve insanlar da kendilerini hareketsiz tutan bağları tamamıyla kopardıklarından, ilerleme fikri her bir kişinin zihninde yer edinir. Yükselme arzusu aynı anda tüm gönüllere yerleşir. Her bir insan kendi konumundan çıkmak ister ve ihtiras genel bir duygu olur.

Ama koşulların eşitliği, her ne kadar tüm yurttaşlara belli kaynaklar sağlasa da, yurttaşların çok büyük kaynaklara sahip olmasını da engeller. Bu durum da isteklerin zorunlu olarak belli sınırlar içinde kalmasına neden olur. Demokratik halklarda, o halde ihtiras hem coşkulu hem de kalıcıdır, ama o

genellikle çok yüksek hedeflere yönelemez. Yaşam genel olarak burada insanların ulaşabilecekleri durumda bulunan küçük hedeflere göz dikmeleriy-le geçer.

Demokrasilerdeki insanları büyük ihtiraslardan uzaklaştıran şey, onların küçük servetlere sahip olmaları değil, servetlerini arttırmak için gündelik olarak şiddetli çabalar göstermeleridir. Orta düzeyde bir şeyler yapmak için insanların tüm güçlerini sonuna kadar kullanmaları gerekir. Bu durumda onların bakış alanlarını daraltır ve kuvvetlerini sınırlandırır. Onlar hem daha yoksul olabilecek hem de daha zengin hale gelebilecek durumdadırlar.

Bir demokrasinin içinde bulunan az sayıdaki zengin yurttaş da bu kurala istisna oluşturmaz. Aşama aşama zenginliğe ve iktidara ulaşan bir insan bu uzun süreli çabaları boyunca bundan sonra kendilerinden vazgeçemeyeceği ihtiyatlı ve ölçülü alışkanlıklar edinir. Ama insanlar evleri gibi ruhlarını da aşamalı olarak büyütmezler.

Benzer bir tespit bu insanın oğulları için de geçerlidir. Oğullar üst düzey bir konumun içine doğarlar, ama onların ebeveynleri mütevacıdır. Bu kişiler daha sonra kendilerinden kurtulamayacakları duygular ve fikirler içinde büyürler. Onların babalarının mülkleriyle birlikte güdülerini de miras olarak alacaklarına hiç kuşku duymamak gerekir.

Tersine, kudretli bir aristokrasinin en yoksul torununun çok büyük bir tutkuya sahip olduğu görülebilir, çünkü onun soyunun geleneksel kanaatleri ve kastının genel tınısını onu bir süre için gelirinin üstünde bir konumda tutar.

Demokratik zamanlardaki insanların kolaylıkla büyük ihtiraslara kendilerini kaptırmalarını engelleyen bir başka şey, girişimde bulunmaya hazır olmadan önce zamanın hızla aktığını görüyor olmalarıdır. Şöyle der Pascal: “Bir başka insanın elli yaşında yaptığı şeyi on sekiz veya yirmi yaşından itibaren yaptırabilen yetenek büyük bir avantajdır. Bu durum kolay bir biçimde otuz yıl kazandırır.” Bu otuz yıl demokrasilerin ihtiraslarında yoksun olduğu zamandır. Her bir kişiye her şeye ulaşma olanağı veren eşitlik çok hızlı ilerlemeyi engeller.

Demokratik bir toplumda, diğer yerlerde olduğu gibi, elde edilebilecek büyük servetler yalnızca belli bir sayıdadır. Burada var olan tüm meslekler her bir yurttaşla ayrımsız bir biçimde açık olduğundan, herkesin ilerlemesinin de yavaş bir biçimde olması gerekir. Adaylar neredeyse eş düzeyde olduklarından ve demokratik toplumların en üstün yasası olan eşitlik ilkesini ihlal etmeksizin onların arasında bir seçim yapmak güç olduğundan, akla gelen ilk fikir onların hepsinin aynı anda adım atmasının sağlanması ve aynı sınavlara tabi tutulmasıdır.

O halde insanlar daha çok benzer oldukları ve eşitlik ilkesi kurumlar ile teamüllere daha barışçıl ve daha derin biçimde nüfuz ettiği ölçüde, ilerle-

me de daha ağır ve daha yavaş gerçekleşir. Belli bir görkem düzeyine hızlıca ulaşmanın gücünü artır.

İmtiyazlara duyulan nefretle ve seçimin güç olmasıyla, insanlar konumları ne olursa olsun, aynı aşamalardan geçmek zorunda bırakılır ve hepsi ayrımsız bir biçimde bir yığın küçük ve hazırlık mahiyetindeki çalışmaları yapmaya yönlendirilir. Bu çalışmaların içinde ise insanlar gençliklerini kaybeder ve tahayyüllerini yavaş yavaş öldürürler; öyle ki kendilerine bahsedilen şeylerden tam olarak faydalanma konusunda umutsuzluğa düşerler ve nihayetinde olağanüstü şeyler yapmayı başardıklarında ise, bu konudaki isteklerini kaybederler.

Koşulların eşitliğinin çok büyük ve eski olduğu Çin’de, bir insan kamusal bir görevden başka bir göreve bir sınava girmeksizin geçemez. Kariyerinin tüm basamaklarında bu tür sınamalarla karşılaşır. Bu fikir teamüllere öyle çok işlemiştir ki, bir Çin romanında şöyle bir şey okuduğumu hatırlıyorum: “Birçok engeli aştıktan sonra romanın kahramanı nihayetinde iyi bir sınavdan geçerek sevdiğinin gönlünü kazanır. Böyle bir atmosferde büyük ihtiraslar ancak güçlkle var olur.”

Siyasetle ilgili söylediğim şey aslında her şey için geçerlidir. Eşitlik her yerde aynı sonuçları doğurur; yasanın insanların hareketlerini düzenlemeyi ve yavaşlatmayı başaramadığı durumlarda, bir yarışma yeterli olur.

O halde iyice yerleşmiş olan demokratik bir toplumda, büyük ve hızlı bir biçimde yükselme vakalarına nadiren rastlanılır. Bu vakalar müşterek düzen içinde istisna oluştururlar. Bu az sayıda kişiyi unutturan şey onların tekillikleridir.

Demokrasilerdeki insanlar sonunda tüm bu şeyleri sezinlerler. Yasa koyucuların kendilerinin önünde sınırsız bir alan açtığının uzun vadede farkına varırlar. Bu alan içinde herkesin kolaylıkla adım atabileceğini ama kimsenin burada hızlı bir biçimde ilerleyemeyeceğini anlarlar. Kendileri ile isteklerinin büyük ve nihai amacı arasında bir yığın küçük orta seviyede bariyer görürler ve bu engelleri yavaş bir biçimde aşmaları gerektiğini fark ederler. Bu durum da önceden onları ihtirasları konusunda tedirgin eder ve yorar. Böylelikle daha az ulvi ve daha kolay zevklere ulaşmak için uzakta bulunan bu kuşkulu umutları reddederler. Yasa onların ufkunu daraltmaz, ama insanların kendileri bunu yaparlar.

Büyük ihtiraslara demokratik yüzyıllarda aristokratik zamanlardan daha nadiren rastlandığını söylemiştim. Buna şunu ekleyebilirim: Bu doğal engellere rağmen, bu tür ihtiraslar ortaya çıktıkları zaman başka bir görünüme bürünürler.

Aristokrasilerde ihtirasların kapsamı genellikle geniştir, ama onun sınırları değişmez durumdadır. Demokratik ülkelerde ise, ihtiraslar genellikle sı-

nırlı bir alanda hareket ederler, ama bu alanın dışına çıktıklarında ise, onları sınırlayan hiçbir şey olmaz. Burada insanlar güçsüz, izole ve hareketli; geçmiş örnekler az etkili ve yasalar ise çok az kalıcı olduklarından, yeniliklere direnç de zayıftır. Toplumsal teşekkül burada asla çok sağlam ve güçlü görünmez. Öyle ki ihtiraslı kişiler bir defa iktidarı ele geçirdikleri zaman, her şeyi yapmaya cesaret edebileceklerine inanırlar ve iktidarı kaybettiklerinde ise onu yeniden ele geçirmek için hemen devleti alt üst etmeyi düşünürler.

Bu durum büyük siyasal ihtiraslara şiddetli ve devrimci bir özellik katar. Böyle bir düzeydeki ihtiras aristokratik toplumlarda nadiren görülür.

Bir yığın küçük, rasyonel ihtirasın içinden yavaş yavaş pek iyi düzenlenmemiş birkaç büyük istek ortaya çıkmaya başlar. İşte olağan halinde demokratik ulusların sunduğu tablo budur. Burada geniş ölçekte planlanmış ve düzenlenmiş bir ihtirasla pek karşılaşılmaz.

Başka bir yerde eşitliğin insanlarda nasıl bir gizil güçle maddi hazlara yönelik tutkuları ve şimdiki zamana dönük özel sevgiyi hâkim kıldığını göstermiştim. Bu farklı güdüler, ihtiras duygusunda birbirlerine karışır ve adeta ona kendi renklerini verirler.

Demokrasilerdeki ihtiraslı kişilerin gelecek kuşakların menfaatleri ve yararıyla diğer kişilerden daha az ilgilendiklerini düşünüyorum. Onları yalnızca şu an ilgilendirir ve insanlar bu anın içinde kendilerini özümserler. Bu kişiler, bazı kalıcı eserler vermek yerine hızlıca çok fazla girişimde bulunurlar; görkemden çok başarıyı severler. Onların insanlardan özellikle istedikleri şey itaattir. Her şeyden önce istedikleri şey ise hâkimiyettir. Onların temülleri neredeyse her zaman koşullarından daha alt düzeyde kalır. Bu nedenle de olağanüstü servetlerinin içinde çok bayağı beğenilere sahip olurlar. Bu insanlar, sanki yalnızca kendi önemsiz ve sıradan isteklerini kolayca gidermek için egemen iktidara ulaşmış gibidirler.

Günümüzde ihtiras duygusunu arıtmanın, düzenlemenin ve adapte etmenin zorunlu olduğuna inanıyorum, ama bu duyguyu zayıflatmak ve onu aşırı derecede sınırlandırmak da çok tehlikeli olacaktır. Sonradan aşılması imkânsız olan kesin sınırların onun için önceden belirlenmesi zorunludur, ama izin verilen sınırların içinde onun ilerlemesini aşırı düzeyde engellemek de gerekir.

Demokratik toplumlarda insanların isteklerinin vasatlığından çok daha az biçimde onların cesaretinden korktuğumu itiraf ediyorum. Bana en korkutucu gelen şey, özel yaşamdaki aralıksız ve önemsiz meşguliyetlerin içinde ihtirasın şevkini ve görkemini kaybetmesi; tutkuların yatışması ve aynı zamanda da değer kaybetmesidir, öyle ki her gün toplumsal teşekkülün cazibesi daha da azalır ve önemini kaybeder.

Bu nedenle, bu yeni toplumun liderlerinin, yurttaşları aşırı bütünleşmiş

ve aşırı sakın bir mutluluk içinde uyuşturma isteklerinde haksız olduklarını; liderlerin yurttaşlara kimi zaman güç ve tehlikeli görevler vermelerinin onlarda ihtirası uyandırmak ve onlara bir eyleme alanı açmak için faydalı olacağına inanıyorum.

Ahlâkçılar çağımızın gözde kusuru olarak durmaksızın kibirden dem vururlar.

Bu tespit bir anlamda doğrudur: Aslında komşusundan daha çok şeyi hak etmediğini düşünen ve kendisinden üst konumda bulunan kişiye itaat etmeye razı olan kimse yoktur. Fakat bu tespit bir başka anlamda çok yanlıştır, çünkü ne itaate ne de eşitliğe katlanabilen bu insan bununla birlikte, yalnızca bayağı isteklerle tatmin olmak için yaratıldığını düşündüğünde tam da kendi kendisini hor görür. Ulvi girişimleri gerçekleştirmeye cesaret etmeksizin bu sıradan isteklerle kolaylıkla yetinir. Bu yüce ihtirasları ise ancak güçlkle tahayyül eder.

O halde çağdaşlarımıza alçak gönüllüğü önermek yerine, onlara kendileri ve türleriyle ilgili daha gelişkin bir fikri vermeye çalışmak gerektiğini düşünüyorum. Alçak gönüllülük onlar için yararsızdır; onların en çok yoksun kaldıkları şey bana göre kibirdir. Ufak erdemlerimizin birçoğunu seve seve bu kusurla takas ederdim.

BELLİ DEMOKRATİK ULUSLARDA MEVKİ ELDE ETME ZANAATI ÜZERİNE

Birleşik Devletler'de, bir yurttaş biraz bilgiye ve kaynağa ulaştığı anda, ticaret ve endüstride zenginleşmeye çalışır veya ormanlarla kaplı bir tarlayı satın alır ve bu toprakları işleyip satar. Devletten tek istediği şey, çalışmalarına ket vurmaması ve kazancını güvence altına almasıdır.

Avrupalı halkların çoğunda, bir kişi kendisini gücünü hissetmeye ve isteklerini genişletmeye başladığında, onun aklına gelen ilk şey kamusal bir görev ve sahip olmak olur. Aynı nedenden doğan bu farklı etkiler üzerlerinde düşünülme hak ederler.

Kamu görevleri az sayıda, düşük ücretli ve istikrarsız olduklarında ve diğer yandan endüstriyel meslekler çok sayıda ve kazançlı olduklarında, eşitliğin her gün görünür kıldığı yeni ve sabırsız insanlar dört bir koldan kamusal idareye değil de, endüstriye yönelirler.

Ama eğer sınıflar eşit düzeye gelirken, insanların bilgileri eksik veya tinerleri çekingen kalırsa ya da insanlar, ilerlemeleri engellenen ticaret ve endüstriyle ancak güç ve yavaş bir biçimde servet yapılabilselerse, kendi kendilerine kaderlerini iyileştirme konusunda umutsuzluğa kapılan yurttaşlar gürültüyle devlet başkanına doğru koşup, ondan yardım isterler. Devlet hazinesinin zararına kendilerini güvence altına almak, yetersiz koşullarından kurtulmak isteyen insanların sahip oldukları tek yol olmasa da en azından en kolay ve herkese en fazla açık olan yoldur. Mevki arayışı tüm meşguliyetler arasında en çok takip edilen zanaat olur.

Bu durum özellikle büyük merkezî monarşiler için geçerlidir. Bu monarşilerde ücretli görevlerin sayısı inanılmaz çoktur ve memurların işleri de yeterince güvenlidir, öyle ki bu konumdaki kişiler işsiz kalmaktan kork-

mazlar ve sanki bir miras gibi rahat bir biçimde bu işlerinin keyfini çıkarırlar.

Bu genel ve ölçüsüz kamusal görev isteğinin önemli bir toplumsal kötülük olduğunu, her bir yurttaşın içindeki bağımsızlık duygusunu yok ettiğini, ulusun bütün teşekkülünde çıkarıcı ve köle ruhlu bir mizacı yaygınlaştırdığını ve güçlü erdemleri bastırdığını söylemiyorum. Bu türden bir zanaatın yalnızca verimsiz bir etkinliğe neden olduğunu ve ülkeyi üretici kılmaksızın kışkırttığını da gözlemlemiyorum. Aslında tüm bunlar aşikârdır.

Ama böyle bir eğilimi kolaylaştıran hükümetin kendi sakinliğini tehlikeye attığına ve varlığını yok etme riskini taşıdığına dikkat çekmek istiyorum.

Bizimki gibi, iktidara eskiden duyulan saygı ve sevginin aşamalı olarak yok olduğu bir zamanda, hükümetin kendi menfaati için her bir yurttaş bir-biriyle bağlantıya geçirmesinin zorunlu olduğunu ve onları düzen ve sessizlik içinde tutmak amacıyla bizzat onların tutkularını kullanması gerektiğini düşünüyorum. Ama bu çaba uzun erimli olamaz ve belli bir dönem için bir güç kaynağı olarak görünen şey, uzun vadede önemli bir karmaşa ve zafiyet kaynağı olabilir.

Demokratik halklarda diğer halklarda olduğu gibi, kamu görevlerinin sayısı nihayetinde sınırlıdır; ama bu halklarda ihtiraslı kişilerin sayısı sınırsızdır ve bu sayı, koşullar eşitlendiği ölçüde aşamalı ve karşı konulmaz bir biçimde durmaksızın artar. Ancak insanlar artık yetişemediği durumda bu sayı da sınırlanmış olur.

O halde insanın ihtirasının tek çıkış yolu kamusal idare olduğunda, hükümet zorunlu olarak daimi bir muhalefetle karşılaşır, çünkü hükümetin görevi sınırsızca çoğalan istekleri sınırlı yöntemlerle tatmin etmektir. Dünyadaki tüm halklar arasında hâkim olmanın ve yönetmenin en zor olduğu halkın talepkâr bir halk olduğuna inanmak gerekir. Liderler ne kadar çaba gösterirlerse gösterebilirler, böyle bir halk asla tatmin olmayacaktır. Bu halkta, yalnızca mevkilerin temizlenme ihtiyacı nedeniyle ülkenin anayasasının alt üst edilmesinden ve devletin çehresinin değiştirilmesinden her zaman için korkmak gerekir.

Eşitliğin sebep olduğu tüm yeni ihtiyaçları kendilerine doğru çekmeye ve bunları gidermeye çabalayan günümüzün egemenleri o halde nihayetinde –eğer yanılmıyorsam– böyle bir girişimde bulunmalarından dolayı pişman olacaklardır. Kendi iktidarlarını böylesine gerekli hale getirerek onu tehlikeye soktuklarını ve yurttaşların her birine kendi kendilerine yetme becerisini öğretmelerinin daha uygun ve daha emin bir yöntem olduğunu bir gün keşfedeceklerdir.

NEDEN BÜYÜK DEVRİMLER NADİREN GÖRÜLÜR?

Yüzyıllar boyunca kast sistemi altında yaşayan bir halk, ancak uzun süreli ve az ya da çok yorucu bir dönüşüm sürecinin ardından zorlu çabaların yardımıyla demokratik bir toplumsal duruma ulaşabilir. Bu değişim süresince de mülklerin, kanaatlerin ve iktidarın sürekli hızlıca el değiştirmesine halkın katlanması gerekir.

Bizzat bu büyük devrim tamamlandıktan sonra bile, onun tarafından yaratılan devrimci alışkanlıkların uzun süre var olmaya devam ettiği görülür. Bunların yerini ise derin bir karmaşa alır.

Bunların hepsi koşulların eşitlenmesiyle birlikte gerçekleştiği için genellikle şöyle bir sonuç ortaya çıkarılır: Bizzat eşitlik ve devrimler arasında gizli bir ilişki ve gizemli bir bağ vardır, öyle ki birisi diğeri ortaya çıkmaksızın var olamaz.

Bu noktada muhakeme deneyimle uyum içindeymiş gibi görünür.

İçinde sınıfların neredeyse eşit olduğu bir halkta, hiçbir aşıkâr bağ insanları bir araya getirmez ve onları kendi konumları içine hapsedmez. Kimse-nin kalıcı olarak emir verme hakkı ve kuvveti yoktur ve kimsenin koşulları gereği itaat etmesi gerekmez. Ama her bir kişi, kendi bilgisi ve olanaklarıyla kendi yolunu tercih edebilir ve diğerlerinden ayrı bir biçimde bu yolda ilerleyebilir.

Yurttaşları birbirlerinden bağımsız hale getiren nedenler aynı zamanda onları her gün yeni ve tedirginlik veren isteklere doğru iter ve onları durmaksızın kamçılar.

Bu nedenle demokratik bir toplumda fikirlerin, şeylerin ve insanların daimi olarak biçim ve yer değiştirmesi gerektiğine ve böylelikle de demokra-

tik yüzyılların hızlı ve aralıksız dönüşüm çağları olacaklarına inanmak doğal gibi görünüyor.

Ama acaba durum böyle midir? Koşulların eşitliği insanları olağan ve kalıcı bir biçimde devrimlere doğru mu yöneltir? Toplumun yerine oturmasını engelleyen bazı kışkırtıcı ilkeleri mi içerir? Yurttaşları durmaksızın yasalarını, öğretilerini ve teamüllerini değiştirmeye mi iter? Bunlara inanmıyorum. Bu konu önemlidir ve okuyucunun beni iyice takip etmesini isterim.

Halkların görünümünü değiştiren neredeyse tüm devrimler, toplumsal eşitsizliği pekiştirmek veya yok etmek için yapılmışlardır. İnsanları kışkırtan tali nedenleri bir kenara koyduğunuzda, neredeyse her zaman eşitsizliğe varırsınız. Ya yoksullar zenginlerin mülklerini ele geçirmek isterler ya da zenginler yoksulları köle yapmak isterler. O halde içinde herkesin koruyacağı ve elde edeceği bir şeylerinin olduğu bir toplumsal durum kurulduğunda, dünya barışı için çok şey yapılmış olacaktır.

Büyük bir demokratik halkta her zaman çok yoksul ve çok zengin yurttaşların bulunduğunu yadsımıyorum. Ama burada yoksullar aristokratik toplumlarda olduğu gibi ulusun çoğunluğunu oluşturmak yerine, az sayıdadırlar ve yasa onları çaresiz ve miras yoluyla geçen bir sefalet durumuyla birbirlerine bağlamaz.

Diğer yandan zenginler az sayıdadır ve kuvvetsizdirler. Onların dikkat çekici imtiyazları yoktur. Hatta zenginlikleri bile bu mekânla bütünleşmediğinden ve onun tarafından temsil edilmediğinden, kavranılamaz durumdadır ve adeta görülmezdir. Artık bir yoksul ırkı olmadığından, zengin ırkı da var olmaz. Zenginler her gün kitlenin içinden doğup, yeniden o kitleye geri dönerler. O halde kolaylıkla tanımlanıp talan edilebilecek ayrı bir sınıf oluşturmazlar. Ayrıca zenginler yurttaşlar kitlesiyle gizil bağlarla bağlı olduğundan, halk kendisine zarar vermeksizin onlara dokunamaz. Demokratik toplumların iki ucu arasında neredeyse aynı olan bir yığın insan bulunur. Ne tam olarak zengin ne de yoksul olan bu insanların, düzeni sürdürmeyi istemek için yeterli düzeyde, kıskançlığa neden olmak için ise yetersiz düzeyde mülkleri vardır.

Bu kişiler doğal olarak şiddetli hareketlere düşmendirler. Onların hareket-sizliği, kendilerinin üstünde ve altında bulunan her şeyin ve toplumsal teşekkülün rahatlığını sağlar.

Bu insanlar mevcut durumlarından memnun değildirler ama devrimin zararlarını deneyimlemeksizin, ondan kalan avantajları paylaşarak, devrime karşı doğal bir korku hissetmezler. Tersine benzersiz bir heyecanla zenginleşmek isterler, ama sorun zenginliğin nasıl sağlanacağıdır. İnsanlara durmaksızın istekler telkin edilen bu toplumsal durum, aynı zamanda bu istekleri belli zorunlu sınırların içine hapseder. Yani demokrasi hem insanlara daha fazla değişim özgürlüğü verir, hem de onların değişme isteğini azaltır.

Demokrasilerdeki insanlar devrimlerden doğal olarak nefret ediyor değildirler, ama onlardan korkarlar.

Kazanılmış mülkleri az ya da çok tehdit etmeyen devrim yoktur. Demokratik ülkelerde ikamet edenlerin büyük kısmı mülk sahipleridir; ama onlar yalnızca mülk sahipleri değildirler, aynı zamanda insanların mülklerine büyük önem atfettikleri toplumsal koşullar altında yaşarlar.

Toplumu oluşturan sınıfların her biri dikkatle incelenirse, mülkiyetin doğurduğu tutkuların orta sınıflarda daha açgözlü ve daha inatçı olduğu kolaylıkla görülür.

Genellikle yoksullar sahip oldukları şeylerden dolayı pek kaygılanmazlar, çünkü sahip olamadıklarından dolayı acı çekerler ve sonra da az miktardaki mülklerinin keyfini çıkarırlar. Zenginlerin, zenginlik tutkusundan başka birçok tatmin edecekleri tutkuları vardır ve ayrıca onların büyük bir servetten uzun süre ve yorucu bir biçimde faydalanmaları, zenginleri kimi vakit mülkiyetin albenisine karşı kayıtsız bir hale getirir.

Ama hem servetten hem de sefaletten uzak olarak geçim rahatlığı içinde yaşayan insanlar kendi mülklerine muazzam bir değer atfederler. Yoksulluğa hâlâ yakın olduklarından, ondaki mahrumiyeti enselerinde hissederek ve korkuya kapılırlar. Yoksulluk ile kendileri arasında az miktardaki bir mülkten başka bir şey yoktur. Bu nedenle de tüm korkularını ve umutlarını bu mülke atfederler. Her an yoksulluğun neden olduğu kaygılar nedeniyle mülkleriyle daha çok ilgilenirler ve mülklerini arttırmak için gündelik olarak gösterdikleri çabalarla onlara daha çok bağlanırlar. Mülklerinin ufacık bir kısmından bile vazgeçmek onlar için katlanılmazdır ve bu insanlar mülklerini tamamen kaybetmeyi en büyük talihsizlik olarak düşünürler. Zira koşulların eşitliğinin durmaksızın sayılarını arttırdığı kesim, coşkulu ve kaygılı olan bu küçük mülkiyet sahipleridir.

Böylelikle demokratik toplumlarda yurttaşların çoğunluğu, devrimle kazanacakları şeyleri açık bir biçimde kavrayamazlar ve her an birçok farklı biçimde devrimle kaybedecekleri şeyleri hissederek.

Bu eserin bir başka yerinde, koşulların eşitliğinin insanları nasıl endüstriyel ve ticari mesleklere doğru doğal olarak ittiğini ve mülkiyeti nasıl arttırıp, farklılaştırdığını söylemişim.¹ Koşulların eşitliğinin nasıl her bir insana kendi mülkiyetini arttırma konusunda coşkulu ve kalıcı bir isteği ilham verdiğini gösterdim. Tüm bunlara devrimci tutkulardan daha fazla karşıt olan başka bir şey yoktur.

Bir devrim nihai olarak endüstriye ve ticarete hizmet edebilir; ama onun ilk etkisi neredeyse her zaman endüstriyle ve ticaretle uğraşanları harap etmek olacaktır, çünkü devrim öncelikle genel tüketim alışkanlıklarını değiş-

1 Bu cildin İkinci Kısım XIX. Bölümü'ne bakınız – ç.n.

tirmemezlik ve üretim ve ihtiyaçlar arasında var olan orantıyı geçici olarak alt üst etmemezlik edemez.

Ayrıca devrimci teamüllere ticari teamüllerden daha karşıt olan başka bir şey var mıdır bilmiyorum. Ticaret doğal olarak tüm şiddetli tutkuların düşmanıdır. O dengeli durumları sever, uzlaşmaktan hoşlanır ve öfkeden özenle uzak durur. Sabırlı, uysal ve esnektir. Ancak mutlak zorunluluk durumunda uç yöntemlere başvurur. Ticaret insanları birbirlerinden bağımsız hale getirir; onlara bireysel değerleriyle ilgili ulvi bir fikir verir. İnsanları kendi işleriyle ilgilenmeye yönlendirir ve onlara bu konuda başarılı olmayı öğretir. Böylelikle ticaret insanları özgürlüğe uygun hale getirir ve onları devrimlerden uzaklaştırır.

Bir devrimde taşınır mülkler sahibi olanlarının diğerlerinden daha fazla korkacak şeyleri vardır. Çünkü onların mülkiyeti bir yandan kolaylıkla ele geçirilebilir ve diğer yandan ise her an tamamen yok olabilir. Toprak mülkiyetine sahip olanlar ise bu riskten daha az korkarlar ve topraklarının gelirlerini kaybettikten sonra değişimin içinde en azından topraklarını korumayı ümit ederler. Bu nedenle taşınır mülklere sahip olanlar, diğerlerinden daha fazla devrimci hareketlerden korkarlar.

O halde halk, taşınır mülkleri arttığı, farklılaştığı ve bunlara sahip olanların sayısı büyüdüğü ölçüde devrimlere daha az eğilim gösterir.

Ayrıca insanlar ne tür mesleği icra ederlerse etsinler ve ne tür mülkiyete sahip olurlarsa olsunlar, onların hepsinde ortak bir özellik vardır.

Kimse mevcut servetinden tam olarak memnun değildir ve herkes her gün birçok farklı yöntemle servetini arttırmaya çalışır. Her bir kişinin yaşamındaki belli bir döneme baktığınızda, herkesin, temel amaçları rahatlıklarını arttırmak olan yeni planlarla meşgul olduğunu görürsünüz; onlara beşeriyetin menfaatlerinden ve haklarından bahsedemezsiniz, zira onlar tüm enerjilerini kendi özel ve küçük girişimlerine adarlar ve kendilerini kamusal çöküşe başka bir zaman kaptırmak isterler.

Bu durum onların yalnızca devrim yapmalarını engellemez, aynı zamanda devrimi istemelerini de engeller. Şiddetli siyasal tutkuların etkisi, ruhlarım rahatlıklarını sürdürmeye adanmış olan insanlar üzerinde çok azdır. Onların önemsiz işler için gösterdikleri coşku onları önemli işler konusunda da sakinleştirir.

Şu doğrudur ki kimi zaman demokratik toplumlarda, büyük ölçekli isteklerini müşterek güzergâhı takip ederek tatmin edemeyen girişimci ve ihtiraslı yurttaşlar ortaya çıkar. Bu kişiler devrimleri severler ve onun için çağrı yaparlar. Ama olağanüstü olaylar kendilerine yardım etmediği sürece, devrimleri ortaya çıkarmak konusunda çok güçlük çekerler.

Kimse yüzyılının ve ülkesinin tinine karşı avantajlı bir biçimde mücadele-

le edemez. Bir kişi ne kadar kudretli olursa olsun, çağdaşlarının isteklerinin ve duygularının reddettiği duygu ve fikirleri onlara zorla dayatamaz. O halde eğer eski ve yadsınmayan bir olgu haline gelen koşulların eşitliği, bir defa kendi özelliğini teamüllerle aşılsa, böyle bir durumdaki insanların ihtiyatsız bir liderin veya atılgan bir yenilikçinin peşinden kolaylıkla sürüklenmeyeceklerine inanmak gerekir.

İnsanlar, bilgece planlarla veya önceden tasarlanan direnme hedefiyle bu lidere açık bir biçimde direnmezler. Ona karşı enerjiyle mücadele etmezler, hatta kimi zaman onu alkışlarlar, ama onun peşinden gitmezler. Onun atılganlığının karşısına gizlice kendi ataletlerini çıkarırlar; onun devrimci güdülerine karşı kendi muhafazakâr menfaatlerini, onun maceracı tutkularına karşı kendi evcimen isteklerini, onun dahiyane fikirlerine karşı kendi sağduyularını, onun şiirlerine karşı kendi düz yazılarını çıkarırlar. İnanılmaz çabalarından sonra bu lider onları bir an için ayaklandırır ama hemen sonra insanlar ondan kaçır ve kendi işlerini sürdürmeleri gerektiğinden geri çekilirler. Lider ise bu kayıtsız ve dikkatsiz kitleyi canlandırmayı isterken artık bitkin düşer ve nihayetinde mağlup olduğu için değil de yalnız olduğu için kudretsiz olduğunu görür.

Demokrasilerde yaşayan insanların doğal olarak hareketsiz olduklarını iddia etmiyorum. Tersine böyle bir toplumun içinde daimi bir hareketin hüküm sürdüğünü ve kimsenin dinlenemediğini düşünüyorum. Ama birbirlerini kışkırtan insanların asla sınırlarını aşmadıkları belli limitler içinde kaldıklarına inanıyorum. İnsanlar her gün tali şeyleri çeşitlendirir, değiştirir veya yenilerler; ama temel ilkelere dokunmamaya büyük bir özen gösterirler. Değişimi severler, ama devrimlerden ödleri patlar.

Her ne kadar Amerikalılar durmaksızın bazı yasalarını değiştirse veya yürürlükten kaldırsalar da, devrimci tutkular sergilemekten bir hayli uzaktırlar. Kamusal çalkantılar tehdit edici olmaya başladığında ve tutkular çok kışkırtılmış olduğu anda Amerikalıların durup sakinleşme konusunda gösterdikleri hızlarından, onların devrimden çok büyük bir felaket olarak korktuklarını ve her bir kişinin de böyle bir felaketten kaçınmak için büyük fedakârlıklar göstermeye hazır olduğunu keşfetmek kolaydır. Dünyada mülkiyet duygusunun Birleşik Devletler'de olduğundan daha aktif ve daha teğirgin olduğu başka ülke yoktur. Burada çoğunluk, mülkiyet yasalarını herhangi bir biçimde değiştirmekle tehdit eden öğretilere çok az eğilim gösterir.

Temelde devrimci olan teoriler kendilerini ancak mülkiyet durumunda ve kişisel konumlarda ani bir biçimde tam bir değişimle gerçeķleřtirebildiklerinden, bunların Birleşik Devletler'de, Avrupa'daki büyük monarşilerde olduğundan daha az destek gördüklerini sık sık ifade ettim. Her ne kadar birkaç insan bunlara inansa da, kitle onları bir çeşit içgüdüsel korkuyla iter.

Fransa'da demokratik olarak adlandırmaya alışkın olduğumuz vecizelerin çoğunun Birleşik Devletler demokrasisi tarafından kara listeye alındığını söylemekten çekinmiyorum. Bu durum kolaylıkla anlaşılır. Amerika'da demokratik fikirler ve tutkular vardır; Avrupa'da ise hâlâ devrimci fikirler ve tutkular söz konusudur.

Her ne kadar Amerika'da büyük devrimler gerçekleşmemiş olsa da, Birleşik Devletler toprakları üzerindeki siyahların mevcudiyeti buna neden olabilecektir. Yani koşulların eşitliği değil de, tersine eşitsizliği devrimi doğurabilecektir.

Koşullar eşit olduğunda her bir kişi seve seve kendi içine kapanır ve kamusal yaşamı unuttur. Eğer demokratik halkların yasa koyucuları, bu tehlikeli eğilimin yurttaşları siyasal tutkularından ve de devrimlerden uzak tutacağını düşünerek, bu eğilimi düzeltmeye çalışmazlarsa veya kolaylaştırırlarsa, kaçınmak istedikleri kötülüğü bizzat kendileri üretebileceklerdir. Bu durumda birkaç insanın aşırı tutkuları, çok sayıda insanın akıl dışı egoizmini ve çekingenliğini kullanarak, toplumsal teşekkülün tuhaf değişimler yapmaya zorlayabilecektir.

Demokratik toplumlarda devrim isteyen sadece çok küçük bir azınlıktır ama kimi zaman azınlıklar devrim yapabilirler.

Demokratik ulusların devrimlerden korunmuş olduklarını söylemiyorum, yalnızca bu ulusların toplumsal durumlarının bunlara meyletmediklerini, daha çok bunlardan uzaklaştıklarını ifade ediyorum. Kendi haline bırakılan demokratik halklar büyük maceralara kolaylıkla atılmazlar. Onlar ancak haberleri olmaksızın devrimlere doğru kıskırtılabilirler, kimi zaman bunlara maruz kalırlar ama devrim yapmazlar. Bu halklar yeterli bilgi ve deneyimi kazanma olanağını bulduklarında ise, devrim yapılmasına izin bile vermezler.

Bu konuda bizzat kamusal kurumların çok şey yapabileceklerini düşünüyorum; bunlar toplumsal durumu doğuran güdülerini kolaylaştırır veya zorlaştırırlar. Eğer tekrar edersem, o halde bir halkın, kendi içinde koşulları eşit olduğu için, devrimlerden korunmuş durumda olduğunu iddia etmiyorum; böyle bir halkın kurumları nasıl olursa olsun, burada büyük devrimlerin çok daha az şiddetli olacaklarını ve varsayılmadığı kadar da nadiren gerçekleşeceklerini söylüyorum. Eşitlikle bütünleşmiş olan böyle bir toplumsal durumun toplumu, bizim Batı yarımküremizde asla olmadığı kadar kararlı bir hale getireceğini kolaylıkla sezinliyorum.

Olgularla ilgili söylediğim şeyler kısmen fikirlere de uygulanabilir.

Birleşik Devletler'de iki şaşırtıcı şey vardır: Beşerî eylemlerin çoğunun değişken olması ve belli ilkelerin özellikle değişmez olması. İnsanlar durmaksızın devinirler, oysa beşerî tinler neredeyse hareketsizdir.

Bir fikir Amerikan topraklarına bir defa nüfuz ettiğinde ve burada köklen-
diğinde, diyebiliriz ki hiçbir güç onu bu topraklardan kolay kolay geri sökü-
p atamaz. Birleşik Devletler’de din, felsefe, ahlâk ve hatta siyaset konularında-
ki genel öğretiler büyük değişim göstermezler veya en azından gizli ve ge-
nellikle hissedilmeyen bir sürecin sonunda değişirler. En bayağı önyargılar
bile ancak, insanların ve fikirlerin daimi sürtüşmesinin ortasında kavranıla-
maz bir yavaşlıkla yok olurlar.

Demokrasilerin doğasında ve alışkanlıklarında her an duygu ve düşünce-
leri değiştirmek olduğunu söyleyenler vardır. Bu durum belki, Antikitedeki
gibi, herkesin bir kamusal alan üzerinde toplandığı ve ardından hatibin is-
teklerine göre hareket ettiği küçük demokratik uluslar için doğru olabilir.
Okyanusumuzun karşıt kıyılarını işgal etmiş olan büyük demokratik halkın
içinde böyle bir şeyi hiç görmedim. Birleşik Devletler’de beni etkileyen şey,
birçoğunluğu, kabul etmiş olduğu bir fikirden ve bir insanı ise benimsediği
bir kanaatten vazgeçirmek konusunda yaşanan güçlüktür. Ne yazılar ne de
söylemler bunları gerçekleştirmeyi başarabilir. Bunun hakkından ancak de-
neyim gelebilir; kimi zaman da deneyimin tekrar edilmesi gerekir.

Bu durum ilk bakışta şaşırtıcıdır; ama daha dikkatli bir inceleme bu duru-
mu açıklayacaktır.

Demokratik bir halkın önyargılarını yok etmenin, inançlarını değiştirme-
nin, önceden var olan ilkelerinin yerine yeni dinsel, felsefi, siyasal ve ahlâki
ilkeleri getirmenin, kısacası onun zihninde sık sık büyük devrimler yapma-
nın sanıldığı kadar kolay olmadığını düşünüyorum. Burada beşerî zihin tem-
bel değildir, tersine durmaksızın hareket halindedir, ama yeni ilkeleri araş-
tırmak yerine, bildiği ilkelerin sonuçlarını sınırsız biçimde çeşitlendirmeye
ve bunlardan yeni sonuçları elde etmeye çalışır. Beşerî zihin, hızlı ve direkt
bir çabayla kendisini ileri doğru yönlendirmekten çok hemencecik kendisi-
ne yönelir; kendi alanını sürekli, atik ve küçük hareketlerle ağır ağır genişle-
tir; bu alanın yerini ise bir anda değiştirmez.

Eğitim, hukuk ve servet açısından eşit olan ve tek kelimeyle söyleyecek
olursak benzer koşullara sahip olan insanların zorunlu olarak pek farklı ol-
mayan ihtiyaçları, alışkanlıkları ile beğenileri olur. Olayları aynı bakış açı-
sından gördükleri için, onların zihinleri de doğal bir biçimde benzer fikirle-
re doğru yönelir ve her ne kadar onların her biri çağdaşlarından uzaklaşıp,
kendisine özgü inançlar edinebilse de, nihayetinde hepsi de bilmeksizin ve
istemeksizin belli sayıda müşterek kanaati taşır.

Eşitliğin zihinler üzerinde yaptığı etkiyi dikkatli bir biçimde ne kadar çok
düşünürsem, tanık olduğumuz entelektüel anarşizmin de, birçoklarının var-
saydığı gibi, demokratik halkların doğal durumu olmadığına o kadar çok
inaniyorum. Bu anarşiyi daha çok insanların gençliklerindeki, birbirleri ara-

sında bağ kuran eski ilişkileri çoktan yok etmiş oldukları ve kökenleri, eğitimleri ve teamülleriyle şaşılacak derecede birbirlerinden farklı göründükleri geçici bir dönemin içinde ortaya çıkan tuhaf arızî bir durum olarak düşünmek gerekir; öyle ki insanlar çok değişik fikirlerini, güdülerini ve beğenilerini koruduklarında, hiçbir şey onların bunları ifşa etmelerini engellemez. Koşullar birbirlerine benzer hale geldiği ölçüde, insanların temel kanaatleri de benzer olur. İşte bana göre bu genel ve kalıcı bir olgudur; diğer olgular ise rastlantısal ve geçicidir.

Demokratik bir toplumun içinde bir insanın bir anda, çağdaşlarının kabul ettiği düşünce sisteminden çok uzaklaşarak başka bir sistemi kafasında tasarlamaşının nadiren gerçekleşeceğini düşünüyorum. Böyle bir yenilikçi ortaya çıktığında ise, onun öncelikle kendisini dinletmek konusunda çok zorluk çekeceğini, kendisine inandırmak konusunda ise daha da çok güçlük çekeceğini tahmin ediyorum.

Koşullar neredeyse aynı olduğunda, bir insan kolaylıkla başka bir insan tarafından ikna edilemez. Herkes birbirini yakından gördüğü, aynı şeyleri birlikte öğrendiği ve birlikte yaşadığı için, aralarından birisini rehber olarak tanımaya ve onu körü körüne takip etmeye doğal olarak meyletmezler. İnsanlar kendilerinin benzeri veya eşitleri olan kişilerin sözlerine pek inanmazlar.

Demokratik uluslarda yalnızca belli bireylerin bilgilerine duyulan güven azalmaz, aynı zamanda, daha önce söylediğim gibi, bir insanın diğerleri üzerinde elde edebileceği entelektüel üstünlük fikrinin üzerine de gölge düşer.

İnsanlar birbirlerine daha çok benzedikleri ölçüde, idrak eşitliği dogması da yavaş yavaş insanların zihnine yerleşir. Ne kadar yetenekli olursa olsun, bir yenilikçinin halk üzerinde büyük bir etkide bulunması güç hale gelir. Böyle toplumlarda, ani entelektüel devrimler o halde nadiren görülür; çünkü, eğer dünya tarihine hızlıca bir göz atarsak, beşerî kanaatleri büyük oranda ve hızlı bir biçimde değiştiren şeyin bir muhakemenin gücünden çok bir kişinin otoritesi olduğunu görürüz.

Ayrıca demokratik toplumlarda yaşayan insanlar birbirlerine hiçbir bağ ile bağlı olmadıklarından, onların her birinin inandırılması gerektiğine dikkat ediniz. Oysa aristokratik toplumlarda, birkaç kişi üzerinde etkide bulunulduğunda, diğerleri onları takip eder. Eğer Luther eşitlik yüzyılında yaşasaydı ve dinleyici kitlesi senyörler ve prensler olmasaydı, Avrupa'nın görünümü değiştirme konusunda belki de daha fazla güçlük çekebilirdi.

Demokrasilerdeki insanlar, kanaatlerinin doğruluğuna ve inançlarının sarsılmaz olduğuna doğal olarak inanıyor değildirler; onlar genellikle, kendilerine göre kimsenin çözemediği kuşkulara sahiplerdir. Bu zamanlarda kimi vakit beşerî zihnin kolaylıkla yer değiştirebildiği görülür; ama hiçbir şey

insanı kuvvetli biçimde itmediği ve yönetmediği için, insan kendi zihninden tereddüt eder ve hiç hareket etmez.²

Demokratik bir halkın güvenini kazansanız dahi, onun dikkatini çekmek hâlâ önemli bir iştir. Demokrasilerde yaşayan insanların dikkatini çekmek, onlara kendilerinden bahsedilmediği sürece çok güçtür. Onlar kendilerine söylenen şeyi dinlemezler, çünkü çoğunlukla kendi işleriyle meşguldürler.

Aslında demokratik uluslarda az sayıda işsiz insan vardır. Burada yaşam hareketin ve gürültünün içinde geçer ve insanlar burada öyle çok eylemeye çalışırlar ki, onların düşünmek için çok az zamanı kalır. Bu konuda özellikle vurgulamak istediğim şey, insanların yalnızca meşgul olmaları değildir, aynı zamanda meşgulliyetlerine tutkuyla bağlanmış olmalarıdır. Onlar aralıksız biçimde eylem halindedirler ve her bir eylemleri de onların ruhuna işler. Onların kendi işleri için gösterdikleri heves, fikirler için hissedebilecekleri coşkuyu engeller.

İnsanların yaşamlarındaki gündelik pratikle görünür, açık ve doğrudan bir biçimde ilişki kurmayan herhangi bir teoriyle, demokratik bir halkta heyecan uyandırmanın çok güç olduğunu düşünüyorum. Böyle bir halk kolaylıkla kendi eski inançlarını terk etmez. Çünkü insanın zihnini var olan güzergâhın dışına iten esrime, büyük demokratik devrimleri tıpkı siyasal devrimler gibi yapar.

Öyleyse demokratik halkların, yeni kanaatleri araştırmak için ne istekleri ne de boş vakitleri vardır. Her ne kadar sahip oldukları kanaatlerden kuşku duysalar bile, bunları korurlar, çünkü kanaatlerini değiştirmeleri için çok zaman ve emek harcamaları gerekir. Bunları korurlar ama bunlar kesin oldukları için değil, kökleşmiş oldukları için.

Demokratik bir halkın öğretilerinin kolayca büyük bir değişim geçirmesine engel olan başka ve daha kudretli nedenler vardır. Bu kitabın başında bunları açıklamıştım.

2 Hangi toplumsal durumun büyük zihinsel devrimlere daha uygun olduğunu araştırdığımda, bu durumun, tüm yurttaşların tam eşitliği ile sınıfların mutlak biçimde ayrılması arasında bir yerde olduğunu görüyorum.

Kast sisteminin egemenliği altında, insanlar yer değiştirmeksizin kuşaklar birbirlerinin yerine geçer; birileri daha fazlasını beklemez, diğerleri daha iyisini ümit etmez. Tahayyül bu genel ve sessiz hareketsizlik içinde uykuya dalar ve bizzat hareket fikri insanların aklına artık gelmez.

Sınıflar ortadan kalktığı ve koşullar neredeyse eşit olduğu zaman, tüm insanlar durmaksızın galeyan halindedir, ama her bir kişi de izole, bağımsız ve güçsüzdür. Bu son durum, eski durumdan tamamen farklıdır; ama tek bir noktada eski duruma benzer. İnsanların zihnindeki büyük devrimler burada nadiren görülür.

Ama halkların tarihindeki bu iki uç durum arasında ara bir dönemle karşılaşılır. Bu görkemli ve karışık dönemde koşullar, idraki uykuya daldıracak derecede sabit değildir; ayrıca insanların birbirlerinin zihinleri üzerinde büyük bir etkiye bulunabileceği ve birkaç kişinin herkesin fikrini değiştirebileceği kadar da eşitsizdir. İşte böylelikle kudretli reformcular ortaya çıkar ve yeni fikirler bir anda dünyanın çehresini değiştirir.

Böyle bir halkın içinde, eğer bireysel etkiler zayıfsa ve neredeyse hiç yoksa, her bir bireyin tini üzerinde kitlenin yaptığı etki çok büyüktür. Bunun nedenlerini başka yerde açıklamıştım. Şu anda söylemek istediğim şey, bu durumun yalnızca hükümet biçimine bağlı olduğuna ve çoğunluğun, siyasal iktidarıyla birlikte entelektüel hâkimiyetini de kaybetmesi gerektiğine inanmanın yanlış olduğudur.

Aristokrasilerde insanların kendilerine has bir görkemi ve gücü vardır. Onlar benzerlerinin çoğuyla uyuşmazlık içinde olduklarında, kendi içlerine kapanır, dayanışma içine girer ve teselli bulurlar. Demokratik halklarda durum böyle değildir. Onlarda kamusal itibar, nefes aldığımız hava kadar zorunludur ve insanlar kitleyle uyumsuz olduklarında adeta yaşayamazlar. Kitlenin ise kendisi gibi düşünmeyenlere boyun eğdirmek için yasalarını kullanmaya ihtiyacı yoktur. Bu kişileri tenkit etmesi yeterli olur. Yalnızlık ve güçsüzlük duyguları onları hemen bezdirir ve umutsuzluğa düşürür.

Koşullar eşit olduğu durumda, kamuoyu da her bir bireyin tini üzerinde muazzam bir baskı uygular. Kamuoyu onu kuşatır, yönetir ve ezer: Bu durum ise siyasal yasalardan çok bizzat toplum yapısıyla ilgilidir. İnsanlar birbirlerine daha çok benzediği ölçüde, her bir kişi herkes karşısında kendisini daha da zayıf hisseder. Kendilerinden daha üstün ve farklı kimsenin olmadığını fark eden kişi, kitleyle mücadeleye girdiğinde kendinden şüphe eder. Yalnızca kendi güçlerinden kuşku duymaz, ama aynı zamanda kendi haklarından da şüphe eder ve çok sayıda kişi kendisinin haksız olduğunu düşündüğü zaman o da bunu kabul eder. Çoğunluğun onu zorlamasına gerek kalmaz; çoğunluk sadece onu ikna eder.

O halde, demokratik bir toplumun kuvvetleri hangi biçimde örgütlenirse örgütlensin ve hangi biçimde dengelenirse dengelensin, kitlenin reddedeceği şeye güvenmek veya onun yasakladığı şeyleri açıkça söylemek her zaman çok zor olacaktır.

Bu durum inançlarda istikrarı mükemmel bir biçimde kolaylaştırır.

Bir kanaat demokratik bir halkın içinde kök salıp, çok sayıda kişinin zihnine yerleştikten sonra, kendiliğinden ve zahmetsizce varlığını sürdürür, çünkü kimse ona saldırmaz. Başta bu kanaati yanlış bularak reddedenler ise, nihayetinde onu genel olarak kabul ederler ve yüreklerinin derinliklerinde hâlâ onunla mücadele etmeye devam edenler ise hiçbir şeyi açığa vurmazlar. Kendilerini tehlikeli ve faydasız bir mücadelenin içine atmamaya özen gösterirler.

Şu doğrudur ki, demokratik bir halkın çoğunluğu fikir değiştirdiği zaman, insanların idrak dünyasında apansız ve keyfi bir biçimde tuhaf devrimler yapabilirler. Ama halkın fikrinin değişmesi çok güçtür ve neredeyse insanların değiştiğini göstermek kadar güçtür.

Toplumda görünür bir değişimin izi olmasa bile, zamanın, olayların veya insanların bireysel ve tek başlarına gösterdikleri çabaların nihayetinde yavaş yavaş bir inancı sarstığı veya yok ettiği kimi vakit görülür. Ama ona açıktan saldırılmaz. Ona karşı savaşmak için herhangi bir plan yapılmaz. Bu inancın takipçileri sessizce teker teker onu terk ederler, böylelikle her gün birileri bu inancı reddettiğinden, nihayetinde bu inanç yalnızca küçük bir kesim tarafından paylaşılır hale gelir.

Bu durumda bile bu inanç hâlâ hüküm sürer.

Onun düşmanları susmaya devam ettiğinden veya düşüncelerini kendi aralarında gizlice paylaştıklarından, kendileri bile büyük bir devrimin gerçekleştiğinden uzun zaman boyunca emin olmazlar ve kuşkuyla şekilde hareketsiz kalırlar. Gözlemler ve susarlar. Çoğunluk artık bu inanca bel bağlamaz; ama hâlâ ona inanıyormuş gibi görünür. Kamuoyunun bu hayali görünüşü, yenilikçileri ürkütmek ve onları sessiz ve saygılı halde tutmak için yeterli olur.

İnsanların zihinlerinde çok hızlı değişimlerin gerçekleştiği bir çağda yaşıyoruz. Buna rağmen, yakında temel beşerî kanaatler, tarihimizin önceki yüzyıllarında olduğundan daha istikrarlı hale gelebilecektir; bu zaman henüz gelmedi ama belki yaklaşmıştır.

Demokratik halkların doğal ihtiyaçlarını ve güdülerini daha yakından incelediğimde, eşitlik dünyaya kalıcı ve genel bir biçimde yerleştiği ölçüde, büyük entelektüel ve siyasal devrimlerin varsayıldığından daha güç ve daha nadir olacağına gittikçe daha fazla inanıyorum.

Demokrasilerde insanlar her zaman heyecanlı, kararsız, fikirlerini ve yerlerini değiştirmeye hazır halde göründüklerinden, onların yasalarını her an yürürlükten kaldırabilecekleri, yeni inançları kabul edebilecekleri ve yeni kanaatler edinebilecekleri düşünülür. Eşitliğin insanları değişime iterek, tatmin olmaları için istikrarı gerektiren menfaatleri ve beğenileri onlara telkin ettiği pek düşünülmez. Oysa eşitlik insanları hem iter hem de durdurur; hem kıskırtır hem de yeryüzüne bağlar; hem onların isteklerini coşturur hem de onların güçlerini sınırlandırır.

Başlangıçta dikkati çekmeyen şey şudur: Bir demokraside yurttaşları birbirlerinden uzaklaştıran tutkular kendi kendilerini açığa vururlar. Ama yurttaşları dizginleyen ve bir araya getiren gizli güç ilk bakışta fark edilmez.

Etrafımı çevreleyen harabelerin ortasında, beni gelecek kuşaklar için en fazla kaygılandıran şeyin devrimler olmadığını söylemeye cüret etmeli miyim?

Eğer yurttaşlar küçük ev içi menfaat alanlarına gittikçe daha fazla kapanmaya devam ederlerse ve burada dinlenmeksizin hareket ederlerse, insanların halkları allak bullak eden ama aynı zamanda onları geliştiren ve yenileyen bu büyük ve kudretli kamusal duygulara karşı kayıtsız kalacak olmaları

rından korkabiliriz. Mülkiyetin bu kadar devingen, mülkiyet sevgisinin ise bu kadar sıkıntılı ve coşkulu olduğunu gördüğüm zaman, insanların her türlü yeni teoriyi bir tehlike, her türlü icadı yorucu bir uğraş, her türlü toplumsal gelişmeyi devrime doğru ilk adım olarak görerek bu noktaya varmalarından ve aşırı ileri gitme korkusuyla sadece hareket etmeyi bile tamamen reddetmelerinden endişelenmemelik edemiyorum. İtiraf ediyorum ki insanların nihayetinde kendilerini korkak bir biçimde mevcut zevklere adamalarından; böylelikle de kendi gelecekleri kadar torunlarının nesillerinin geleceğini de yok etmelerinden; gerektiğinde kaderlerini doğru yola sokmak için apansız ve enerjik bir çaba göstermek yerine kaderlerinin akışına cansız bir biçimde kendilerini teslim etmeyi tercih etmelerinden korkuyorum.

Yeni toplumların her gün çehre değiştireceğine inanılır. Ben ise bu toplumların aynı kurumlar, aynı önyargılar ve aynı teamüller içinde değişmeksizin sabit kalmalarından korkuyorum; öyle ki beşerî tür kendisini sınırlandırır ve onun ilerlemesi durur; zihin yeni fikirler geliştirmeksizin sonsuza kadar kendi içine döner ve kendisi üzerine kapanır; insan ise bireysel ve verimsiz küçük hareketlerin içinde kendisini tüketir ve her şey durmaksızın devindiğinden, beşeriyet artık ilerleme kaydetmez.

DEMOKRATİK HALKLAR NEDEN DOĞAL OLARAK BARIŞ İSTERKEN DEMOKRATİK ORDULAR İSE DOĞAL OLARAK SAVAŞ İSTERLER?

Demokratik halkları devrimlerden uzak tutan menfaatler, korkular ve tutkular aynı zamanda onları savaşımlardan da uzaklaştırır. Askerî tin ve devrimci tin aynı nedenlerden dolayı eş zamanlı olarak zayıflarlar.

Barış yanlısı mülk sahiplerinin sayılarının sürekli artması, savaşın hızlıca tükettiği bireysel zenginliğin gelişmesi, teamüllerin yumuşaklığı, insanların hoşgörülülüğü, eşitliğin ilham verdiği merhamet duygusuna yönelik eğilim, ordularda ortaya çıkan şiddetli ve şiirsel duygulara karşı insanları duyarsız kılan umursamaz anlayış, bunların hepsi askerî tini yok etmek için birbirleriyle bütünleşir.

Koşullar daha eşit olduğu ölçüde, medeni halklarda da savaşçı tutkuların o kadar daha nadiren görüleceğini ve daha cılız olacağını genel ve kalıcı bir kural olarak kabul edebileceğimize inanıyorum.

Buna rağmen savaş, demokratik olsun olmasın, tüm halkların tabii olduğu beklenmedik bir olaydır. Bu uluslar ne kadar çok barış isteseler de, onların savaşı püskürtmeye hazır halde olduklarını veya başka terimlerle söylersek, bir ordularının bulunduğunu kabul etmek gerekir.

Özellikle Birleşik Devletler'in sakinlerinin yararına çalışan talih, onları adeta komşularının bulunmadığı ıssız toprakların ortasına yerleştirdi. Böylelikle onlar için birkaç bin asker yeterli olur, fakat bu durum demokrasilere özgü olmaktan çok Amerikalılara özgüdür.

Koşulların eşitliği ve bunun ortaya çıkardığı teamüller ile kurumlar demokratik bir halkı bir orduya sahip olma yükümlülüğünden muaf tutmaya caktır. Böyle bir halkın ordusu da her zaman onun kaderi üzerinde çok büyük bir etkide bulunur. O halde bilhassa orduyu oluşturanların doğal güdülerinin neler olduğunu araştırmak önemlidir.

Aristokratik halklarda, içinde özellikle sınıfların tek kaynağının soy olduğu ve eşitsizliğin ulusta olduğu gibi orduda da söz konusu olduğu bu tür halklarda, subaylar soyludur, askerler ise serftir. Birinciler zorunlu olarak emir verirler, diğerleri de itaat ederler. Aristokratik ordularda, o halde askerlerin bireysel ihtirasları büyük oranda sınırlandırılmıştır.

Ama subayların ihtirasları da sınırsız değildir.

Aristokratik bir teşekkül yalnızca bir hiyerarşinin parçası değildir; o kendi içinde de bir hiyerarşi barındırır. Onu oluşturan üyeler, hiç değişmeyen bir biçimde birbirlerinin üstünde konumlanırlar. Böylelikle bazı insanlar doğuştan ve doğal olarak askerî alayı yönetmekle görevlidirler, diğerleri ise buna itaat etmekle. Beklentilerini sona erdiren bu duruma vardıklarında insanlar kendi kendilerini durdururlar ve kaderlerinden memnun bir şekilde yaşamlarını sürdürürler.

Öncelikle aristokrasilerde, subayın yükselme isteğini ılımlı hale getiren önemli bir neden vardır.

Aristokratik halklarda, ordudaki derecesinden bağımsız olarak subay, hâlâ toplumda yüksek bir kademedede bulunur. Ordu onun için adeta tali bir aksesuardır. Soylu, orduda kariyer yaparak, bir ihtirasına boyun eğmekten çok doğumuyla kendisine dayatılan bir çeşit görevi yerine getirir. Gençliğindeki işsiz yıllarını onurlu bir biçimde telafi etmek ve askerî yaşamdan bazı saygıdeğer anıları evine götürebilmek ve soydaşlarına anlatabilmek için orduya girer. Ayrıca onun temel amacı ordudan kazanç sağlamak, itibar ve güç kazanmak değildir, çünkü bunlara zaten kendisi sahiptir ve evinden çıkmaksızın bile bunların keyfini sürebilir.

Demokratik ordularda tüm askerler subay olabilirler, bu da yükselme isteğini yaygınlaştırır ve askerî ihtirasın limitlerini neredeyse sınırsız biçimde genişletir.

Subaya gelince, o ise kendisinin şu veya bu rütbeye ulaşmasını doğal olarak zorla engelleyen hiçbir şeyle karşılaşmadığından, her bir rütbeyi muazzam değerli görür, çünkü onun toplumdaki yeri neredeyse her zaman ordudaki konumuna bağlıdır.

Demokratik halklarda, kendi maaşı dışında mülkü olmayan ve askerî saygınlıktan başka herhangi bir itibar beklemeyen subaylarla sık sık karşılaşılır. Bir subay görevini değiştirdiği durumda, servetini de değiştirir ve adeta başka bir insan olur. Aristokratik ordularda soylunun varlığının bir aksesuarı olan şey böylelikle adeta temel bir şey olur ve hatta bizzat varoluşun kendisi haline gelir.

Eski Fransız monarşisinin egemenliğinde, subaylara yalnızca kendi soyluluk unvanlarıyla hitap edilirdi. Günümüzde ise, onlara yalnızca askerî unvanlar verilir. Hitap biçimindeki bu küçük değişim, toplumun ve ordunun

yapısında büyük bir devrimin gerçekleştiğini göstermek için yeterlidir.

Demokratik orduların içinde yükselme isteği neredeyse genel bir istektir; bu istek yakıcı, sebatkâr ve daimidir; diğer tüm isteklerle birlikte daha da büyür ve ancak yaşamın sona ermesiyle birlikte yok olur. Zira, dünyadaki tüm ordular arasında, içinde barış zamanlarında yükselmenin çok yavaş olduğu orduların, bilhassa demokratik ordular olduğunu görmek kolaydır. Rütbe-lerin sayısı doğal olarak sınırlı, rakiplerin sayısı ise neredeyse sayısız olduğundan ve katı eşitlik yasası her yerde ağır bastığından, kimse hızlı ilerleme kaydedemez ve çoğu kişi yerini bile değiştiremez. Böylelikle ilerleme ihtiyacı başka yerlere göre daha büyük, ilerleme olanağı ise daha azdır.

Demokratik bir ordunun içerdiği tüm ihtiraslı kişiler o halde coşkulu bir biçimde savaş isterler, çünkü savaş mevkiileri boşaltır ve nihayetinde demokraside tek doğal avantaj olan kıdem hakkını ihlal etmeye olanak tanır.

Böylelikle şu tuhaf sonuca varıyoruz: Tüm ordular arasında en coşkulu şekilde savaşı isteyenler demokratik ordulardır ve tüm halklar arasında ise barışı en çok sevenler demokratik halklardır. Bu durumu daha sıra dışı hale getiren şey ise, bizzat eşitliğin bu çelişkili etkiyi yaratmasıdır.

Eşit yurttaşlar her gün koşullarını değiştirme ve rahatlıklarını artırma isteğini duyar ve bunlar için olanak yaratırlar. Bu durum onları, endüstriyi geliştiren ve her bir kişiye küçük girişimlerini sakın bir biçimde yürütme olanağı sunan barışı sevmeye iter. Diğer yandan ise, bizzat bu eşitlik, orduda kariyer yapanların gözünde askerî saygınlığın değerini yükselterek ve tüm rütbeleri herkese açık hale getirerek, askerlerin savaş alanının hayalini kurmasına neden olur. İki tarafta da insanın yüreğindeki kaygı aynıdır, yararlanma isteği doyumsuz, başarıma arzusu ise büyüktür; farklı olan tek şey bunları tatmin etme yöntemidir.

Ulusun ve ordunun bu karşıt eğilimleri demokratik toplumları büyük tehlikelere sürükleyebilir.

Askerî tin bir halkı terk ettiğinde, askerî kariyer de hemen saygınlığını kaybeder ve böylelikle ordudaki kişiler kamu görevlileri arasında en alt düzeye düşerler. Onlara az değer verilir ve onların istekleri artık anlaşılmaz olur. Böylelikle aristokratik yüzyıllarda görünür olan şeye karşıt durumlar ortaya çıkar. Orduya katılanlar artık en saygın yurttaşlar değil, en az saygın olanlardır. Başka hiçbir ihtiras olanaklı olmadığı durumda askerî ihtiras ortaya çıkar. Bu durum, içinden çıkılamayan bir kısır döngü oluşturur. Ulusun eliti askerî kariyerden uzak durur, çünkü bu kariyer saygın değildir; ve bu elit bu kariyeri artık yapmadığı için bu kariyer de artık saygın değildir.

O halde, her ne kadar fiziksel koşullar orduda olağan bir biçimde çok durgun ve disiplin de diğer yerlerde olduğundan çok daha az katı olsa da, demokratik orduların genellikle kaderlerinden pek memnun olmayan, endişe-

li ve homurdanan bir halde görünür olmalarına şaşdırmamak gerekir. Asker kendisini aşığı bir konumda hisseder ve yaralanmış olan gururu nedeniyle, kendi hizmetlerini zorunlu hale getirecek olan savaşı veya devrimleri istemeye yönelir. Çünkü devrimler süresince, kendisinin mahrum kaldığı siyasal etkiyi ve bireysel itibarı ordunun gücüyle ele geçirmeyi ümit eder.

Demokratik orduların bileşimi bu tehlikeyi daha korkutucu hale getirir.

Demokratik bir toplumda, neredeyse tüm yurttaşların korudukları mülkiyetleri vardır; ama demokratik ordular genellikle proleterler tarafından yönetilir. Onların da büyük bir kısmının, sivil bir karmaşa durumunda kaybedecekleri fazla bir şeyleri yoktur. Bu toplumda halk kitlesi, aristokratik yüzyıllarda olduğundan çok daha fazla bir biçimde doğal olarak devrimlerden korkarlar; ama orduların liderleri bunlardan çok daha az kuşku duyarlar.

Üstelik demokratik halklarda, –biraz önce söylediğim gibi– en zengin, en eğitilmiş, en yetenekli yurttaşlar askerî kariyere atılmadıklarından, ordunun, içinde idrakin tüm ulusta olduğundan daha az yaygın ve alışkanlıkların ise daha bayağı olduğu ayrı ve küçük bir ulus oluşturduğu görülür. Ayrıca bu medeni olmayan küçük ulusun kendisine ait silahları vardır ve sadece ordu bunları kullanabilir.

Aslında ordunun askerî ve çalkantılı tininin demokratik halkları sürüklediği tehlikeyi büyüten şey, bizzat yurttaşların barışçıl mizacıdır. Savaşçı olmayan bir ulusun içindeki bir ordudan daha tehlikeli başka bir şey yoktur; yurttaşların barış için besledikleri aşırı sevgi burada siyasal yapının kaderini her gün askerlerin eline bırakır.

O halde, eğer demokratik halklar doğal olarak menfaatleri ve güdüleriyile barışa doğru yöneliyorlarsa, bu halkların orduları tarafından durmaksızın savaşa ve devrimlere doğru itildiklerini genel bir biçimde söyleyebiliriz.

Aristokrasilerde neredeyse hiç korkulacak bir şey olmayan askerî devrimler, demokratik uluslarda her zaman ürkütücüdür. Bu tehlikeler demokratik ulusların geleceklerindeki en korkutucu şeyler arasında sıralanmak zorundadır. Devlet adamlarının bu tehlikeye ara vermeksizin bir çare bulmaya dikkat etmeleri gerekir.

Bir ulus içten içe ordusunun tedirgin ihtiraslarından etkilendiği durumda, akla gelen ilk fikir şudur: Bu bunaltıcı ihtirasa hedef olarak savaşı vermek.

Savaş hakkında kötü bir biçimde konuşmak istemiyorum. Savaş neredeyse her zaman bir halkın düşüncelerini yüceltir ve onların karakterlerini geliştirir. Eşitliğin doğal olarak doğurduğu belli eğilimlerin aşırı gelişmesini sadece savaşın engelleyebildiği ve demokratik toplumların tabi olduğu belli kökleşmiş hastalıkların ıslahı için savaşın zorunlu olduğu durumlar vardır.

Savaş büyük avantajlara sahiptir, ama ifade ettiğim tehlikeyi azaltmasından dolayı savaşla övünmemek gerekir. Savaş bu tehlikeyi yalnızca askıya

alır ve ondan sonra daha büyük felaketler ortaya çıkar, çünkü ordu, savaşı tattıktan sonra ancak çok sabırsız bir biçimde barışa katlanır. Savaş yalnızca her zaman için görkemi isteyecek bir halk için bir çare olabilecektir.

Büyük demokratik ulusların içinden yükselecek savaşçı hükümdarların hepsinin, zaferden sonra barış içinde yaşamaktan çok ordularıyla alt etmeyi tercih edeceklerini öngörüyorum. Demokratik bir halkın her zaman için yapmakta güçlük çekeceği iki şey şunlardır: Savaşa başlamak ve onu bitirmek.

Ayrıca savaşın demokratik halklar için tikel avantajları olsa da, diğer yandan savaş, aristokrasiler için aynı düzeyde korkutucu olmayan belli tehlikeleri de burada doğurur. Bunlardan yalnızca iki tanesinden bahsedeceğim.

Savaş her ne kadar orduyu tatmin etse de, ufak tutkularının gündelik olarak tatmin olması için barışa ihtiyaç duyan kalabalık yurttaşlar kitlesine sıkıntı verir ve genellikle onları umutsuzluğa düşürür. O halde engel olmaya çalıştığı karmaşayı başka bir biçim altında kendisi ortaya çıkarma riskini taşır.

Demokratik bir ülkede özgürlükleri tehlikeye atmayan uzun süreli bir savaş yoktur. Burada korkulması gereken şey, zaferden sonra galip gelen generallerin, tıpkı Cornelius Sulla ve Sezar'ın yaptığı gibi, güç kullanarak iktidarı ele geçirmeleri değildir. Buradaki tehlike başka bir türdendir. Savaş demokratik halkları her zaman askerî hükümetlere götürmez; ama bu halklarda her zaman için ve tahmin edilemeyecek kadar çok sivil hükümetin gücünü çoğaltırlar. Tüm insanların yönetimini ve her şeyin idaresini neredeyse zorunlu olarak bu hükümetin elinde merkezileştirir. Savaş her ne kadar şiddet yoluyla bir anda despotizme varmasa da, alışkanlıklar yardımıyla oraya doğru usulca götürür.

Demokratik bir ulusun içinde özgürlüğü yıkmak isteyen herkes bilir ki, bu amaca ulaşmanın en kesin ve en kısa yolu savaştır. Bu bilimin ilk aksiyomudur.

Subayların ve askerlerin ihtirasları korkulacak düzeye ulaştığında şöyle bir çare kendi kendisini dayatıyormuş gibi görünür: Orduyu büyüterek, dağıtılan rütbelerin sayısını çoğaltmak. Bu çözüm mevcut kötü durumu hafifletir, ama ülkeyi gelecekte daha büyük tehlikelerle yüz yüze bırakır.

Orduyu genişletmek aristokratik bir toplumda kalıcı bir etki yaratabilir, çünkü bu toplumlarda askerî ihtiras yalnızca bir tür insan grubuna mahsusur ve her bir bireyin ihtirasının da belli sınırları vardır, öyle ki neredeyse bu ihtirasi hisseden herkesi memnun etmek mümkün olabilir.

Ama demokratik bir halkta, orduyu genişletmekle hiçbir şey kazanılmaz, çünkü ihtiraslı olanların sayısı burada her zaman için tam olarak ordunun büyüklüğüyle aynı oranda artar. Yeni işler yaratarak dileklerini kabul ettiğiniz kişilerin yerine hemen artık isteklerini tatmin edemeyeceğiniz yeni bir

kitle geçer ve birinciler de yeniden söylenmeye başlarlar. Çünkü bir demokrasinin yurttaşları arasında hüküm süren tinsel huzursuzluk orduda da görülür. Burada istenen şey belli bir rütbe kazanmak değildir, her zaman yükselmektir. İnsanların istekleri çok geniş kapsamlı olmadıklarından, sürekli yeniden doğarlar. Ordusunu genişleten demokratik bir halk o halde savaşı ruhlu insanların ihtiraslarını yalnızca bir an için dindirir; bu ihtiras hemen sonra daha korkunç olur, çünkü bunu hissedenlerin sayısı daha da artar.

Tedirgin ve kavgacı bir tinin, demokratik orduların bizzat yapısına içkin bir kötülük olduğunu düşünüyorum ve bana göre bu tini sağaltmaya çalışmamak gerekir. Demokrasilerin yasa koyucularının, savaşı ruhlu insanları sakinleştirme ve durdurma gücüne sahip olan askerî bir örgütlenmeyi icat edeceklerini ümit etmemeleri gerekir; bu insanlar bu amaçlarına ulaşmadan önce, bu nafiye çabalarının içinde kendilerini tüketeceklerdir.

Ordunun kusurlarına çarenin bulunacağı yer yine ordu değildir, ülkedir.

Demokratik halklar doğal olarak karmaşadan ve despotizmden korkarlar. Burada amaç bu doğal güdülerin, iyi düşünülmüş, kabiliyetli ve istikrarlı beğeniler haline gelmeleridir. Nihayetinde yurttaşlar özgürlüğü barışçıl ve yararlı bir biçimde kullanmayı öğrendiklerinde ve onun faydalarını hissettiklerinde, düzene yönelik eril bir sevgi beslediklerinde ve iradi olarak kurallara itaat ettiklerinde, bu yurttaşlar askerî kariyerlerinde de, farkında olmaksızın ve hatta bizzat kendi iradelerine rağmen, bu alışkanlıklarla teamüllerini sürdürürler. Ulusun genel tini, ordunun tikel tinine nüfuz ederek, askerî koşulların doğurabileceği kanaatleri ve istekleri ılımlı hale getirir veya kamuoyunun kadir-i mutlak gücüyle bunları bastırır. Aydın, düzenli, kuvvetli ve özgür yurttaşlarınız olduğunda, disiplinli ve itaatkâr askerleriniz de olur.

Ordunun kavgacı tinini bastırarak, ulusun içinde sivil özgürlük tinini azaltmaya ve hukuk ile haklar fikrini gölgelemeye girişecek her türlü yasa o halde kendi kendisini hezimete uğratacaktır. Askerî tiranlığa zarar vermekten çok onun kurulmasını kolaylaştıracaktır.

Öyleyse, her ne olursa olsun, demokratik bir halkın içinde büyük bir ordu her zaman büyük bir tehlike demektir; bu tehlikeyi azaltmanın en etkili yolu ise orduyu küçültmek olacaktır; ama bu da tüm halkların baş vurabilecekleri bir çare değildir.

DEMOKRATİK ORDULARDA EN SAVAŞÇI VE EN DEVRİMCİ SINIF HANGİSİDİR?

Demokratik bir ordu özü gereği bağlı olduğu halkın büyüklüğü oranında kalabalıktır. Bunun nedenlerini daha sonra söyleyeceğim.

Diğer yandan demokratik dönemlerde yaşayan insanlar askerî kariyeri pek tercih etmezler.

O halde demokratik halklar, zorunlu askerliğe yönelerek, gönüllü askerlikten vazgeçmeye meylederler. Onlar koşulları gereği bu yöntemi seçmeye mecbur kalırlar ve herkesin de bu yöntemi kabul edeceğini kolaylıkla önceden söyleyebiliriz.

Askerî hizmet zorunlu olduğunda, bu görev tüm yurttaşlar arasında ayırmaksız ve eşit bir biçimde paylaştırılır. Bu durum bu halkların koşullarından ve onların fikirlerinden zorunlu olarak çıkar. Hükümet, herkese aynı anda hitap ettiği sürece, yaklaşık olarak istediği her şeyi yapabilir. Kendisine karşı çıkılan şey yükümlülüklerin olması değildir, bunların eşit olmayan biçimde dağıtılmasıdır.

Zira, askerî hizmet tüm yurttaşlar için ortak olduğunda, buradan şu sonuç çıkacaktır: Her bir kişi yalnızca birkaç yıllığına bayrağı göğüsleyecektir.

Böylelikle demokrasilerde askerin geçici süre orduda bulunması olağan bir durumken, aristokratik ulusların çoğunda ise askerlik görevi askerın kendisinin üstlendiği veya kendisine dayatılan ve onun yaşamı boyunca süren bir meslektir.

Bunun önemli sonuçları vardır. Demokratik bir orduyu oluşturan askerlerin arasından bazıları askerî yaşama kendilerini adar; ama onların çoğu istemedikleri halde askere kaydedildiklerinden ve evlerine geri dönmeye her zaman hazır durumda olduklarından, ciddi bir biçimde askerî kariyer yaptık-

larını düşünmezler, yalnızca buradan çıkıp gitmek isterler. Bu kişilerin ihtiyaçları azalmaz ve onlar bu kariyerin doğurduğu tutkuların yalnızca bir kısmını paylaşırlar. Askerî görevlerine itaat ederler ama ruhları, sivil yaşamda ihtiyaçlarını giderdikleri menfaat ve istekleriyle meşguldür. O halde bu insanlar ordunun tinini benimsemezler; daha çok ordunun içine toplumun tinini taşırlar ve burada onu korurlar. Demokratik halklarda, en fazla yurttaş olarak kalanlar sıradan askerlerdir. Ulusal alışkanlıkların üzerinde en fazla etkide bulunduğu ve kamuoyunun da üzerinde en fazla baskı uyguladığı kişiler bu askerlerdir. Demokratik bir orduya, özgürlük aşkını ve haklara saygıyı, tüm halka telkin ettikten sonra ancak bu askerler aracılığıyla aşılama-yı başarabiliriz. Aristokratik uluslarda tersi olur: Burada askerlerin yurttaş-larıyla müşterek hiçbir şeyi yoktur ve nihayetinde askerler onların arasında tıpkı yabancılar ve de özellikle düşmanlar gibi yaşamaya başlarlar.

Aristokratik ordularda, subay koruyucu unsurdur, çünkü sadece o sivil toplumla sıkı bağıni korur ve toplumdaki yerini er ya da geç devam ettirme iradesinden asla vazgeçmez. Demokratik ordularda ise koruyucu unsur benzer nedenlerle askerdir.

Tersine bu demokratik ordularda, subayın ulusun beğeni ve isteklerinden tamamen ayrı isteklerinin olduğu sık sık görülür. Bu anlaşılır bir durumdur.

Demokratik halklarda, subay olan kişi, kendisini sivil yaşama bağlayan her türlü bağı koparır; bu yaşamdan ebediyen ayrılır ve oraya geri dönmekten hiçbir fayda sağlamaz. Onun hakiki yurdu ordudur, çünkü her şeyini burada sahip olduğu rütbeye borçludur. Böylelikle ordunun kaderini takip eder; onunla ilerler veya geriler ve tüm umutlarını da ona bağlar. Ülke-nin ihtiyaçlarından farklı ihtiyaçları olan subayın, ulusun en fazla istikrara ve barışa can attığı anlarda bile, coşkuyla savaş istediği veya devrim için ça-lıştığı görülür.

Buna rağmen subayın savaşçı ve tedirgin mizacını ılımlı hale getiren nedenler vardır. Daha önce gördük ki demokratik halklarda ihtiras genel ve kalıcı olduğundan, nadiren çok büyük kapsamlı olur. Ulusun tali sınıflarından çıkarak, ordunun alt kademelerinden subay rütbesine kadar ulaşmayı başa-ran kişi, zaten muazzam bir adım atmış olur. Sivil toplumda sahip olduğu alandan daha üst bir alana geçmiştir. Burada ise demokratik ulusların çoğun-da devredilemez olarak düşünülen halkları elde eder.¹ Bu kişi, gösterdiği tüm çabaların ardından memnuniyetle durur ve ele geçirdiklerinden fayda-lanmayı düşünür. Sahip olduklarını tehlikeye sokma korkusu, sahip olma-

1 Subayın konumu aslında demokratik halklarda diğer halklarda olduğundan daha çok güvence altındadır. Kişinin bireysel konumu ne kadar aşağı düzeydeyse, askerî rütbesinin önemi de o derece daha değerli olur ve bu rütbeden faydalanmanın yasalarla güvence altına alınması da o kadar çok meşru ve zorunlu olur.

diğı şeyleri elde etme arzusunu kendi içinde zayıflatır. İlerlemesini engelleyecek ilk ve en önemli engeli aştıktan sonra, yavaş yavaş yükselmeye sabırla tevekkül eder. Rütbesi yükseldiğı için tehlikeye atılmaktan daha fazla çekindiğı ölçüde, ihtirasını da bastırır. Eğer yanılmıyorsam, demokratik bir ordunun en az savaşı ve en az devrimci kesimi her zaman en üst komuta kademesi olacaktır.

Subay ve askerlerle ilgili söylediğim şey, tüm ordularda bu iki kesim arasında ara bir konumda bulunan ve kalabalık bir sınıfı oluşturan astsubaylara tam olarak uygulanamaz.

Geçtiğimiz yüzyılda, astsubay sınıfı tarih sahnesinde henüz yoktu, ama bana öyle geliyor ki bu sınıf bundan sonra kendi rolünü oynayacaktır.

Subay gibi astsubay da kendisini sivil topluma bağlayan tüm bağlarını düşünsel düzlemde koparır; yine onun gibi, askeri kariyer yapar ve tüm isteklerini belki ondan daha fazla bu yöne doğru kaydırır; ama o subay gibi, içinde durup, nefes alabildiğı ve daha yüksek mevkilere ulaşmayı sakın bir biçimde beklediğı üst düzey ve güvenli bir konuma henüz ulaşmamıştır.

Değiştirilemeyen görevlerinin doğası gereğı astsubay, muğlak, sınırlı, konforsuz ve eğreti bir yaşam sürmeye mahkûmdur. Askeri yaşamda yalnızca tehlikeleri görür; burada katlanılması tehlikelerden daha zor olan mahrumiyeti ve itaati tanır. Toplumun ve ordunun yapısı gereğı, bunlardan kurtulma olanağına sahip olduğı için, mevcut sefaletinden daha fazla acı çeker; aslında her gün subay olabilecek ve böylelikle komuta edip, saygınlık, bağımsızlık kazanabilecek, bunlardan ve haklarından faydalanabilecek durumdadır. Hedeflediğı amaçlar ona yalnızca muazzam önemli gelmez, aynı zamanda bunları elde etmeden onlara ulaştığına asla emin olamaz. Rütbesi feshedilemez değildir; böylelikle her gün amirlerinin tamamıyla keyfi emirlerine maruz kalır; bunun için de onun kesinlikle disiplinli olması gerekir. Basit bir hata veya kapris, yıllardır süren çalışmasının ve çabalamasının tüm ürünlerini bir anda kaybetmesine neden olabilir. Hedeflediğı rütbeye erişinceye kadar, o halde hiçbir şey yapmaz. Bu rütbeye eriştiğinde kariyerine başlamış gibi görünür. Gençliğı, ihtiyaçları, tutkularıyla, zamanının ruhuyla, umutları ve korkularıyla durmaksızın böylesine kamçılanmış olan bir insanda, umudunu yitirmiş bir ihtiras ortaya çıkabilir.

Böylelikle astsubay savaşı ister, onu her zaman ve her ne pahasına olursa olsun ister. Eğer savaş reddedilirse, otoriteyi askıya alan bir devrim yapmayı amaçlar; bu devrim süresince de siyasal karışıklık ve tutkulardan faydalanarak, amirini geri püskürtmeyi ve onun yerine geçmeyi ümit eder. Onun böyle devrimler yapması imkânsız değildir, çünkü astsubay, tutkuları ve istekleriyle askerlerden farklılaşsa da, onların üzerinde ortak kökenleri ve alışkanlıklarıyla büyük bir etkide bulunur.

Subay, astsubay ve askerin bu değişik eğilimlerinin belli bir döneme veya bir ülkeye bağlı olduğuna inanmak yanlış olacaktır. Bu eğilimler tüm çağlarda ve tüm demokratik uluslarda görülebilir.

Tüm demokratik ordularda, ülkenin barışçıl ve düzenli tinini en az temsil edecekler her zaman astsubaylar iken, bunu en iyi temsil edecekler ise askerlerdir. Askerler ulusal teamüllerin güçlerini veya zaafalarını askerî kariyere taşıyacak ve burada ulusa sadık bir portre çizecektir. Eğer bu ulus cahil ve zayıfsa, askerler farkında olmaksızın amirleriyle birlikte karışıklık çıkarmaya kendilerini adayacaklardır. Eğer bu ulus aydın ve güçlüyse, askerler orduyu düzenin içinde tutacaklardır.

DEMOKRATİK ORDULARI SEFERBERLİK BAŞLADIĞINDA DAHA ZAYIF VE SAVAŞ UZADIĞINDA İSE DAHA KORKUTUCU KILAN NEDENLER

Uzun bir barış döneminden sonra seferberlik ilan eden her türlü ordu mağ-
lup olma riskini taşır. Uzun zaman boyunca savaş yapan her türlü ordunun
ise, kazanma şansı büyüktür. Bu hakikat bilhassa demokratik ordulara uy-
gulanabilir.

Aristokrasilerde, askerî yaşam, ayrıcalıklı bir kariyer olduğundan, ona ba-
rış zamanlarında bile saygı gösterilir. Önemli yetenekleri, bilgileri ve büyük
ihtirasları olan insanlar bu yaşamı seçer. Ordu her konuda ulusla aynı dü-
zeydedir; hatta genellikle ulus ondan daha üst düzeyde olur.

Tersine demokratik halklarda ulusun eliti'nin, saygınlığa, kudrete ve de
zenginliğe başka yollarla ulaşmak için nasıl yavaş yavaş askerî kariyerden
uzaklaştığını görmüştük. Uzun bir barış döneminden sonra –demokratik
zamanlarda barış genellikle uzun erimlidir–, ordu her zaman ülkenin ken-
disinden daha alt düzeyde olur. İşte tam bu durumdayken ordu aktif göre-
ve çağrılır. Savaş ülkeyi değiştirene kadar hem ulus hem de ordu için tehli-
ke söz konusudur.

Demokratik ordularda ve barış zamanlarında kıdem hakkının, yükselmek
için kesin ve nihai yasa olduğunu göstermiştim. Bu durum, daha önce söy-
lediğim gibi, yalnızca ordunun yapısından değil, bizzat halkın yapısından da
kaynaklanır ve bu yapılar hep birbirleriyle karşılaşacaklardır.

Üstelik bu halklarda subay ülkedeki itibarını askerî kariyerine borçlu ol-
duğundan ve tüm saygınlığını ve rahatlığını bu kariyerle sağladığından, or-
dudan ancak çok uç durumlarda uzaklaşır veya ihraç edilir.

Bu iki nedenden şu sonuç çıkar: Uzun bir dinlenme döneminden sonra,
demokratik bir halk sonunda silahlандığı zaman, ordunun tüm komutanları

yaşlanmış halde bulunur. Burada sadece generallerden bahsetmiyorum, çoğunluğu hareketsiz durumda kalan veya ancak adım adım ilerleyebilen daha alt düzeydeki subaylardan bahsediyorum. Uzun bir barış döneminden sonra demokratik bir orduyu düşündüğümüzde, beklenmedik bir biçimde tüm askerlerin neredeyse çocuk, tüm rütbelilerin ise yaşlanmış olduklarını görürüz; öyle ki birinciler deneyimden, ikinciler ise kuvvetten mahrumdur.

Bu önemli bir talihsizliktir; çünkü savaşı iyi bir biçimde sürdürmek için ilk koşul, genç olmaktır; eğer modern zamanların en önemli komutanı bunu söylemeseydi, ben de söylemeye cesaret edemeyebilirdim.

Bu iki neden aristokratik ordular üzerinde aynı biçimde etkide bulunmaz.

Bu ordularda askerler kıdem hakkıyla değil de doğuştan elde edilen haklarla yükseldiğinden, tüm rütbelerde belli oranda genç insan her zaman bulunur. Bu insanlar da bedensel ve ruhsal tüm enerjilerini savaşa naklederler.

Ayrıca demokratik bir halkta askerî saygınlık arayan insanların sivil toplumda güvenilir bir konumları olduğundan, bu kişiler nadiren yaşlanıncaya kadar orduda kalırlar. Gençliklerinin en güçlü yıllarını askerî kariyere adanıldıktan sonra kendiliklerinden emekliye ayrılırlar ve olgunluk çağlarının geri kalanını evlerinde geçirirler.

Uzun bir barış dönemi, demokratik orduları yalnızca yaşlı subaylarla doldurmaz, aynı zamanda tüm subaylara savaşmaya pek yatkın olmayan bedensel ve zihinsel alışkanlıklar verir. Demokratik teamüllerin barışçıl ve ılımlı atmosferinin içinde uzun zaman yaşayan kişi, savaşın gerektirdiği ağır işlere ve çetin görevlere ancak güçlkle boyun eğer. Bu kişi her ne kadar savaşçı isteklerini tamamen yitirmemişse bile, en azından zafer kazanmasını engelleyen bir yaşam biçimi edinmiş olur.

Aristokratik halklarda, sivil yaşamın gevşekliği askerî teamüller üzerinde daha az etkide bulunur, çünkü bu halklarda orduyu yönetenler aristokratlardır. Zira bir aristokrasi ne kadar çok aşırı hazlar içinde boğulsa da, onda her zaman rahatlık tutkusu dışında başka tutkular vardır. Aristokrasi, bu tutkularını daha iyi tatmin etmek için, kolaylıkla rahatlığını geçici olarak feda eder.

Demokratik ordularda ise, barış zamanlarında yükselmenin aşırı düzeyde yavaş olduğunu açıklamıştım. Subaylar öncelikle bu duruma sabırsızlıkla katlanırlar; hareketlenir, kaygılanır ve umutsuzluğa düşerler; ama uzun vadede onların çoğu kendisini teskin eder. Daha fazla iktidara ve kaynağa sahip olanlar ordudan ayrılır; diğerleri ise sivil bakış açısına göre askerî yaşamı düşünmeye meylederler. Onların burada en çok önem verdiği nitelik, bu yaşama eşlik eden rahatlık ve istikrardır. Bu kişiler gelecekle ilgili tüm tahayyüllerini bu ufak gelirin güvencesine dayandırır ve yalnızca sakin bir biçimde bunun keyfini sürmeyi talep ederler.

Böylelikle uzun süreli bir barış demokratik orduları yalnızca yaşlı subaylarla doldurmaz, aynı zamanda henüz hayatlarının baharında olan kişilere yaşlılara özgü güdülerini aşılar.

Demokratik ordularda barış zamanlarında askerî kariyere nasıl pek az hürmet edildiğini ve onun nasıl pek tercih edilmediğini de gösterdim.

Bu kamusal itibar, ordunun tınısı üzerinde kendisini hissettiren çok ağır bir yükür. Böylelikle bu durum askerlerin ruhunu çökerttiğinden, nihayetinde savaş başladığı zaman, askerler bir anda esneklik ve kuvvet kazanamayacaklardır.

Buna benzer bir durumla ahlâki zayıflama nedeniyle aristokratik ordularda karşılaşılır. Subaylar burada ne kendi açılarından ne de başkalarının bakış açısından değeri kaybederler, çünkü askerî görkemlerinden bağımsız olarak subaylar kendiliklerinden görkemlidirler.

Barışın etkisi her iki orduda da kendisini aynı biçimde hissettirebilir, ama bunların sonuçları farklı olacaktır.

Aristokratik bir ordunun subayları savaşçı tınısını ve orduda yükselme isteklerini kaybettikleri zaman, kendi sınıflarının onuruna belli bir saygı duyarlar ve örnek teşkil etme ve önde gelen kişiler olmalarından kaynaklı eski alışkanlıklarını korurlar. Ama demokratik bir ordunun subayları artık savaş ve askerî ihtirasları reddettiklerinde, onların artık destek alabilecekleri hiçbir şeyleri yoktur.

Bu nedenle, uzun bir barış sürecinden sonra bir savaşa giren demokratik bir halkın başka bir halka göre çok daha fazla mağlup olma riski taşıdığını düşünüyorum. Ama bu halkın kendisini hemen teslim etmemesi gerekir, çünkü onun ordusunun başarı şansı savaş süresince artar.

Uzayan savaş sonunda tüm yurttaşları kendi barışçıl meşguliyetlerinden kopardığı ve onların ufak girişimlerini başarısızlığa uğrattığı zaman, onların barışın sürdürülmesine böylesine çok önem atfetmelerine neden olan tutkular onları orduya doğru yönlendirir. Savaş, tüm endüstriyel girişimleri yok ettikten sonra, bizzat kendisi biricik ve en önemli endüstri olur. Böylelikle eşitliğin doğurduğu coşkulu ve ihtiraslı isteklere sahip insanlar dört bir yandan bu endüstriye doğru meylederler. Bu nedenle savaş alanına götürülmekte bu kadar güçlük çekilen bu demokratik uluslar, nihayetinde silahları kuşanmayı başardıklarında ise kimi vakit mucizeler yaparlar.

Savaş dikkatleri gittikçe daha fazla orduya doğru çektiği ve ordu da kısa zamanda büyük bir itibar ve büyük bir servet kazandığı ölçüde, ulusun seçkinleri orduda kariyer yaparlar; sadece aristokrasiden değil, ülkenin tümünden çıkan doğal olarak girişimci, yürekli ve savaşçı olan tüm zihinler bu tarafa doğru yönelir.

Askerî itibar isteyenlerin sayısı muazzam fazla olduğundan ve savaş her-

kesi tamamıyla kendi alanına doğru sürüklediğinden, her zaman için büyük generaller sonunda kendilerini gösterirler. Bir devrimin halk üzerinde yaptığı etkiyi, uzun bir savaş demokratik ordu üzerinde yapar. Kuralları yok eder ve tüm olağanüstü insanları ortaya çıkartır. Barış zamanında ruhsal ve be- densel olarak yaşlanmış olan subaylar bertaraf edilir, emekliye ayrılır veya ölürler. Onların yerine, savaşın güçlü hale getirdiği ve aktif görevle birlikte istekleri artan ve büyüyen bir yığın genç insan geçer. Bu gençler her ne paha- sına olursa olsun ve durmaksızın büyümek isterler; onlardan sonra aynı tut- kulara ve aynı isteklere sahip olan başkaları gelir; bu kişilerden sonra ise or- dunun sınırlarını aşacak biçimde yine başkaları gelir. Eşitlik herkese ihtiras- ların kapılarını açar ve ölüm ise her türlü ihtirasa şans tanıma görevini üst- lenir. Ölüm durmaksızın rütbeleri boşaltır, mevkileri hazırlar, ordu kariye- rini kapatıp açar.

Ayrıca askerî teamüller ile demokratik teamüller arasında savaşın icat et- tiği gizli bir ilişki vardır.

Demokrasilerdeki insanların doğal olarak hedefledikleri mülkleri hızlı ve tutkulu bir biçimde elde etme ve bunlardan kolaylıkla faydalanma istekleri vardır. Bu insanların büyük bir kısmı şansa taparlar ve güçlük çekmeye na- zaran ölümden daha az korkarlar. Bu zihniyet içinde ticareti ve endüstriyi sürdürürler. Savaş alanına taşınan bu zihniyet, hemen zafer kazanmak için insanları kendi yaşamlarını seve seve riske atmaya iter. Demokratik bir hal- kın tahayyülünü askerî bir görkemden, yaşamını tehlikeye atarak çalışmak- sızın elde edilen parlak ve ansızın vuku bulan bir görkemden daha fazla tat- min eden başka bir görkem yoktur.

Böylelikle bir demokrasinin yurttaşlarının menfaat ve istekleri onları sa- vaştan uzak tutarken; ruhsal alışkanlıkları onları savaşı iyi bir biçimde sür- dürmeye yönlendirir. Bu yurttaşlar, kendi işlerinden ve rahatlıklarından uzaklaştıkları andan itibaren kolaylıkla iyi askerler olurlar.

Barış her ne kadar bilhassa demokratik ordular için zararlı olsa da, savaş bu ordulara diğer orduların hiçbir zaman sahip olmadığı avantajları sağlar. Başlangıçta pek hissedilmeyen bu avantajlar da, uzun vadede bu ordulara za- fer kazandırabilir.

Demokratik bir ulusa karşı savaşan ve seferberliğin başlangıç evrelerinde o ulusu yenmeyi başaramayan aristokratik bir halk, her zaman için bu ulus tarafından mağlup edilme riskini taşır.¹

1 Kitabın sonunda bulunan Not E'ye bakınız.

DEMOKRATİK ORDULARDA DİSİPLİN ÜZERİNE

Demokrasilerde hüküm süren büyük toplumsal eşitliğin uzun vadede askerî subaydan bağımsız hale getirdiği ve böylelikle de disiplin ilişkisini kopardığı fikri, aristokratik halklar arasında çok yaygındır.

Oysa bu bir hatadır. Aslında birbirleriyle karıştırılmaması gereken iki çeşit disiplin türü vardır.

Subay soylu, asker ise serf; birisi zengin diğeri ise yoksul; birincisi aydın ve güçlü, ikincisi ise cahil ve zayıf olduğu zaman, bu iki insan arasında sıkı itaat ilişkisini kurmak kolaydır. Asker adeta daha orduya girmeden önce askerî disipline boyun eğer veya daha çok askerî disiplin toplumsal kulluğun pekiştirilmesinden ibarettir. Aristokratik ordularda asker, subayların emirleri dışındaki her şeye karşı kolaylıkla umursamaz hale gelir. Düşünmeden hareket eder, coşkudan yoksun bir biçimde zafer kazanır ve ağlayıp sızlamak-sızın ölür. Bu durumda, asker, bir insandan çok savaşa girişmiş çok korkutucu bir hayvandır.

Aristokratik halkların askerlerine kolaylıkla dayattığı bu körü körüne, titiz, mütevekkil ve kalıcı itaate, demokratik halkların kendi askerlerinin sahip olması konusunda ümitsiz olmaları gerekir. Toplumsal durum onları bu itaate hazırlamaz; toplum böyle bir itaate yapay olarak sahip olmak istediğinde, kendi doğal avantajlarını kaybedecektir. Demokratik halklarda askerî disiplin, insanların özgürce kendi kabiliyetlerini geliştirmelerini engellemeyi denememelidir; o yalnızca insanları yönetmeyi isteyebilir. Askerî disiplinin ortaya koyduğu itaat daha az kati, ama daha sert ve daha kavrayışlıdır. Bu disiplinin kaynağı, tam da ona itaat eden kişinin iradesinde bulunur. Askerî disiplin askerin yalnızca güdülerini üzerine değil, aynı zamanda onun aklı

üzerine de dayanır. Sonuçta tehlike yaklaştığı ölçüde askerî disiplin de daha sert olmaya başlar. Aristokratik bir ordunun disiplini savaş sırasında kolaylıkla gevşer, çünkü bu disiplin alışkanlıklar üzerine dayanır ve savaş ise bu alışkanlıkları alt üst eder. Demokratik bir ordunun disiplini ise tersine düşman karşısında güçlenir, çünkü her bir asker, zafer kazanabilmek için susup itaat etmek gerektiğini çok açık bir biçimde görür.

Savaşla çok dikkate değer şeyler yapan halklar, bahsettiğim disiplinden başkasını bilmezler. Eskilerde, yalnızca özgür insanlar ve yurttaşlar orduya almıyordu ve bu insanlar da birbirlerinden farklı değillerdi ve birbirlerine eşitleri olarak muamele etmeye alışkınlardı. Bu anlamda, Antikitedeki orduların, her ne kadar aristokrasiden doğmuş olsalar da, demokratik olduklarını söyleyebiliriz. Böylelikle bu ordularda subaylar ve askerler arasında bir çeşit kardeşlik bağı hüküm sürüyordu. Plutarkhos'un *Vie des grands capitaines*'ini¹ okuyarak buna ikna olabiliriz. Burada askerler tamamen özgürce ve sürekli olarak generallerle konuşur ve generaller de onların söylediklerini dinleyip, onlara cevap verirler. Generaller askerleri zorlamaktan ve ceza vermekten çok onları konuşarak ve örnekler vererek disiplin içinde tutarlar. Generaller onların liderleri oldukları kadar yoldaşlarıdır.

Yunanlı ve Romalı askerlerin, tıpkı Rusların yaptığı gibi, askerî disiplinin en ufak ayrıntılarında dahi yetkinleşip yetkinleşmediklerini bilmiyorum; ama bu durum Büyük İskender'in Asya'yı, Roma'nın da dünyayı fethetmesini engellemedi.

1 Türkçeye *Theseus-Romulus, Paralel Hayatlar* (çev. İo Çokona, İş Bankası Yayınları) adıyla çevrildi – ç.n.

DEMOKRATİK TOPLUMLARDA SAVAŞ ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELER

Tıpkı Avrupa'da görüldüğü gibi, eşitlik ilkesi tek başına bir ulusun içinde değil de, aynı anda birbirlerine komşu olan halkların içinde geliştiğinde, bu değişik ülkelerde ikamet eden insanlar, dillerinin, âdetlerinin ve yasalarının farklılıklarına rağmen, savaştan endişe etme ve barışa dönük büyük bir sevgi besleme konusunda birbirlerine benzerler.¹ İhtiras veya öfkeyle prenslerin silahlandırılması boşunadır; bir çeşit genel umursamazlık ve teveccüh prensleri teskin eder ve onların kılıçlarını ellerinden bırakmalarına neden olur: Böylelikle böyle ülkelerde savaşlar daha nadiren görülür.

Aynı anda birkaç ülkede gelişen eşitlik, bu ülkelerde ikamet eden insanları eş zamanlı olarak endüstriye ve ticarete doğru ittiği ölçüde, insanların yalnızca beğenileri birbirlerine benzer hale gelmez, aynı zamanda menfaatleri de birleşir ve bütünleşir, öyle ki hiçbir ulus, kendisine zarar vermeyen bir kötülükten başka bir ulusun etkilenmesini istemez ve tüm uluslar nihayetinde savaşı hem galip gelen hem de mağlup olan için neredeyse aynı düzeyde büyük bir musibet olarak düşünürler.

Böylelikle, bir yandan demokratik yüzyıllarda halkları savaşmaya itmek güçtür; ama diğer yandan iki demokratik ulusun izole bir biçimde savaşa girmesi neredeyse imkânsızdır. Tüm demokratik ulusların menfaatleri öylesine birleşmiş, kanaatleri ve ihtiyaçları öylesine benzer hale gelmiştir ki, bunların hiçbirisi diğerleri ayaklanmış haldeyken, sessizce oturamaz. O halde sa-

1 Avrupa halklarının savaşa karşı gösterdikleri korku yalnızca bu halklarda eşitliğin sergilediği gelişmeye bağlanamaz; bana öyle geliyor ki bunu okuyucuya açıklamak zorunlu değildir. Bu kalıcı nedenden bağımsız olarak, burada çok güçlü olan birçok arızî neden vardır. Tüm nedenler arasında, devrimlerin ve imparatorlukların yaptıkları savaşların neden olduğu aşırı yorgunluğu sayabilirim.

vaşlar nadiren görülür ama savaş olduğu zaman ise çok geniş kapsamlı olur.

Birbirlerine komşu olan demokratik halklar, biraz önce söylediğim gibi, yalnızca bazı noktalarda birbirlerine benzer değillerdir; aynı zamanda neredeyse her konuda birbirlerine benzerler.²

Zira, halkların bu benzerliğinin savaş söz konusu olduğunda çok önemli sonuçları olur.

Günümüzde nüfusuyla orantılı bir kuvvete sahip olan İsviçre'nin, Helvetya Konfederasyonu olarak 15. yüzyılda Avrupa'nın en büyük ve en kudretli uluslarını nasıl korkuttuğunu düşündüğümde, İsviçrelilerin kendilerini çevreleyen kişilere, etraftaki insanların da İsviçreliyle benzer hale geldiklerini fark ediyorum; öyle ki onlar arasında tek fark sayı olduğundan, en büyük ordu zorunlu olarak zafer kazanacak hale gelir. O halde Avrupa'da gerçekleşen demokratik devrimin sonuçlarından birisi, savaş alanında sayısal gücün üstün kılınması ve tüm küçük ulusların büyüklerle birleşmeye veya en azından onların siyasetini benimsemeye zorlanmasıdır.

Galibiyetin belirleyici nedeni sayı olduğundan, her bir halk da daha çok sayıda insanı savaş alanına çekmek için elinden geleni yapmak zorundadır.

İsviçre piyadeleri veya 16. yüzyılda Fransız şövalyeleri gibi, diğer ordulardan daha üstün bir ordu oluşturmak mümkün olduğu zaman, çok kalabalık bir orduyu toplamaya ihtiyaç kalmaz; ama tüm askerler eş düzeyde oldukları zaman, bu durum artık geçerli değildir.

Bu yeni ihtiyacı doğuran neden aynı zamanda bu ihtiyacı giderecek yön-

2 Bu durum bu halkların sadece aynı toplumsal durumlara sahip olmalarından değil; aynı zamanda bu toplumsal durumun insanları doğal olarak birbirlerini taklit etmeye ve birbirlerine benze-meye yönlendiren bir durum olmasından kaynaklanır.

Yurttaşlar kastlara ve sınıflara bölündüklerinde, yalnızca birbirlerinden farklılaşmazlar, onların artık benzer beğenileri ve istekleri de olmaz. Her bir kişi tersine gittikçe daha fazla kendine has kanaatlerini ve alışkanlıklarını bozmadan korumaya ve kendisi olarak kalmaya çalışır. Bireysel tin çok güçlüdür.

Bir halk demokratik bir toplumsal duruma sahip olduğu zaman, yani kastlar ve sınıflar halkın içinde var olmadığı ve yurttaşlar bilgi ve mülk açısından neredeyse eşit durumda oldukları zaman, beşerî tin ters bir yöne doğru gider. İnsanlar birbirlerine benzerler ve üstelik adeta birbirlerine yeterince benzemiyor olmaktan zarar görürler. Her bir kişinin ayrıncı özelliklerini korumayı istemek yerine, kendilerine göre hukuku ve gücü temsil eden tek merci olan genel halk kitlesinin içine karışmak için bu özelliklerden kurtulmak isterler. Böylelikle bireysel tin neredeyse yok olur.

Aristokrasi zamanlarında, doğal olarak aynı sınıfta olan kişiler bile kendi aralarında imgesel farklılıklar yaratmaya can atarlar. Demokrasi zamanlarında ise, doğal olarak birbirlerine benzemeyen kişiler, yalnızca benzer olmayı isterler ve her bir insanın zihni, beşeriyetin genel hareketi tarafından sürüklenerek şekilde diğerlerini taklit eder.

Benzer bir şey halklar arasında da aynı şekilde görülür. Aristokratik toplumsal durumlara sahip olan iki halk, birbirlerinden çok farklı ve değişik kalabileceklerdir, çünkü aristokrasinin tını bireyselleşmeyi güçlendirir. Ama iki komşu halk, benzer kanaatlere ve teamüllere sahip olmaksızın aynı demokratik toplumsal duruma sahip olamayacaktır, çünkü demokrasinin tını insanların birbirleriyle benzeşmeye iter.

temleri de sağlar. Çünkü, daha önce söylediğim gibi, tüm insanlar benzer oldukları zaman, hepsi zayıftır. Toplumsal kuvvet demokratik halklarda başka hiçbir yerde olmadığı kadar çok doğal olarak güçlüdür. Bu halklar, tüm erkekleri askere çağırma isteği duymalarıyla eş zamanlı olarak bunu başarma yetisine de sahip olurlar. İşte bu nedenle eşitlik yüzyıllarında, askerî tin zayıfladığı ölçüde, ordular da daha büyürler.

Aynı yüzyıllarda, savaş yapma biçimi de bu nedenlerle değişir.

Machiavelli *Prince* kitabında şöyle der: “Bir prens ile baronların önderlik ettiği bir halkın boyunduruk altına alınması, prens ile köleler tarafından yönetilen bir ulusa göre çok daha zordur.” Kimseyi gücendirmeksizin, köleler yerine kamusal görevlileri koyduğumuzda, bizim konumuza çok uygun olan önemli bir hakikate ulaşırız.

Büyük bir aristokratik halkın komşularını fethetmesi ve onlar tarafından fethedilmesi çok güçtür. Bu halk komşularını fethedemeyecektir, çünkü tüm güçlerini birleştirip, onları uzun süre bir arada tutamaz. Ayrıca bu halk başkaları tarafından fethedilemez, çünkü düşman her yerde kendisini engelleyen küçük direniş merkezleriyle karşılaşır. Aristokratik bir ülkede savaş, günlük bir ülkedeki savaşla mukayese edilebilir: Mağlup olanların her an yeni bir konum edinmesi ve burada güçlü bir biçimde ayakta durabilmesi gerekir.

Demokratik uluslarda ise tam tersi görülür.

Bu ülkeler mevcut tüm güçlerini savaş alanına kolaylıkla taşırlar. Böyle bir ulus zengin ve nüfusu da kalabalık olduğu zaman, kolaylıkla fetih yapar, ama bir defa mağlup olup, bu ülkenin toprakları işgal edilirse, onun çok az kaynağı kalır ve başkenti ele geçirildiğinde ulus da yenilir. Bu durum hemen açıklanabilir: Her bir yurttaş bireysel olarak çok izole ve çok zayıf olduğundan, kimse ne kendi kendisini savunabilir ne de diğerlerine destek olabilir. Demokratik bir ülkede devletten daha güçlü hiçbir şey yoktur. Devletin askerî gücü ordunun tahribatıyla azaldığından ve onun sivil kuvveti de başkentin ele geçmesiyle felce uğradığından, geriye yalnızca kendisine saldıran örgütlü güce karşı mücadele edemeyen düzensiz ve kuvvetsiz bir çokluk kalır. Bu tehlike yerel özgürlükler ve nihayetinde yerel kuvvetler yaratılarak biraz azaltılabilir, ama bu çözüm her zaman yetersiz olacaktır.

Böylelikle nüfus yalnızca savaşa devam edemeyecektir, aynı zamanda bunu denemeyi bile bırakabilecektir.

Medeni uluslar tarafından kabul edilen insan haklarına göre, savaşların amacı insanların mülklerini ele geçirmek değildir, sadece siyasal iktidarı elde etmektir. Özel mülkiyet yalnızca tali bir amaca ulaşmak için ve tesadüfen yıkılır.

Aristokratik bir ulus, ordusunun mağlubiyetinden sonra işgal edildiğinde, soylular, aynı zamanda zengin olsalar da, itaat etmekten çok bireysel ola-

rak kendilerini savunmayı tercih ederler. Çünkü eğer galip gelen kuvvet ülkenin başına geçerse, soylulardan siyasal kuvvetlerini alacaktır. Oysa soylular bu kuvvete kendi mülklerinden daha fazla bağıdırlar. O halde kendileri için en kötü felaket olan boyun eğmekten çok mücadeleyi tercih ederler. Uzun süre boyunca onları takip edip, onlara itaat eden halkın ise savaşta kaybedeceği neredeyse hiçbir şeyi olmadığı için, soylular kolaylıkla insanları sürükleyebilirler.

Koşulların eşitliği ilkesinin hüküm sürdüğü bir ulusta, her bir yurttaş tersine siyasal iktidara çok az katılır veya genellikle hiç katılmaz. Diğer yandan ise, herkes bağımsızdır ve tüm yurttaşların kaybedecek mülkleri vardır; öyle ki burada insanlar aristokratik bir halka göre işgal edilmekten daha az, savaştan ise daha çok korkarlar. Bir bölgede savaş patlak verdiği zaman, demokratik bir halkın silahlanması konusunda karar vermek her zaman çok güçtür. Bu nedenle aristokrasilerde soyluları hareketlendiren bazı menfaatleri her bir yurttaşta telkin edecek hakları ve siyasal bir tini bu halka vermek zorunludur.

Demokratik ulusların hükümdarlarının ve diğer liderlerinin şunu asla unutmaması gerekir: Rahatlık alışkanlığı ve tutkusuna karşı en iyi biçimde mücadele edebilecek şey özgürlük tutkusu ve alışkanlığıdır. Mağlubiyet durumunda, özgür kurumlardan mahrum olan demokratik bir halktan daha fazla itaat etmeye hazır olan başka bir halk tahayyül edemiyorum.

Önceden az sayıda askerle savaşa giriliyordu; ufak çarpışmalar ve uzun süreli kuşatmalar yapılıyordu. Şimdi ise, büyük meydan savaşları oluyor ve ordunun önü açılır açılmaz, askerler bir anda savaşı bitirmek için başkente doğru ilerliyor.

Deniliyor ki Napolyon bu yeni sistemi icat etti. Ama böyle bir sistemin icadı, bireysel yetenekleri nasıl olursa olsun, tek bir kişiye atfedilemez. Napolyon'un savaşı sürdürme biçimi, döneminin toplumsal durumu tarafından kendisine telkin edildi ve böylelikle o başarılı oldu, çünkü onun bu tarzı, içinde bulunduğu toplumsal duruma mükemmel bir biçimde uygundu ve ilk defa Napolyon bu tarzı kullanmıştı. Napolyon, ordunun başına geçerek, tüm başkentlerin yollarını arşınlayan ilk önderdir. Ama ona bu yolu açan şey, feodal toplumun yıkılmasıdır. Eğer bu olağanüstü insan otuz yıl önce doğmuş olsaydı, kullandığı yöntemden aynı verimi alamayabileceğine veya daha çok başka bir yöntem kullanabileceğine inanmak meşrudur.

Okuyucunun dikkatini dağıtmaksızın, bu konuya sivil savaşlarla ilgili yalnızca bir şey ekleyebilirim.

Yabancılarla yapılan savaşlarla ilgili söylediğim şeylerin çoğu aynı zamanda sivil savaşlara da uygulanabilir. Demokratik ülkelerde yaşayan insanların doğal olarak askerî tinleri yoktur; insanlar kimi vakit kendilerine rağ-

men savaş alanlarına sürüklendikleri zaman bu tıne sahip olurlar. Kitle halinde ayaklanmak ve kendilerini savaşın ve de özellikle sivil savaşın sefaletine iradi olarak yönlendirmek, demokrasilerdeki insanların pek yönelmedikleri eğilimlerdir. Böyle bir riske atılmaya razı olanlar en maceracı yurttaşlardır; genel halk kitlesi ise bu durumda hareketsiz kalır.

Halk hareketlenmek istediğinde dahi bunu kolaylıkla başaramayacaktır; çünkü halkın içinde artık, itaat etmeyi tercih edeceği yaşını başını almış ve toplumda iyice yer edinmiş etkili kişiler ve hoşnutsuzları bir araya getirip, yönlendirecek ve onlara kılavuzluk edecek tanınmış önderler bulunmaz. Ayrıca burada ulusun gücüne tabi olan ve hükümete karşı koyan direnişe etkili bir biçimde destek olabilen siyasal bir kuvvet de yoktur.

Demokratik bölgelerde, çoğunluğun ahlâki kuvveti muazzam çoktur ve bu kuvvetin sahip olduğu fiziksel güçler ise, başta ona karşı bir araya gelmesi mümkün görünen fiziksel güçlerle orantılı değildir. O halde çoğunluğu elinde bulunduran, onun adına konuşan ve onun kuvvetini kullanan parti, her türlü bireysel direnişin üstesinden bir anda ve kolaylıkla gelir. Hatta partinin bu direnişin doğmasını beklemesine gerek yoktur, zira o direnişin kökünü kazır.

Böylelikle bu halklarda, silahla devrim yapmak isteyenlerin, tüm hükümet kademelerini ansızın ele geçirmekten başka çıkış yolları yoktur. Bu da bir savaştan çok bir darbeyle olabilir. Çünkü düzenli bir savaş söz konusu olduğu anda, devleti temsil eden partinin galip geleceği neredeyse her zaman kesindir.

Bir sivil savaşın ortaya çıkabileceği tek olay, ordunun bölünerek, bir kısmının isyan bayrağını çektiği, diğer kısmının ise hükümete sadık kaldığı durum olabilir. Bir ordu birbirine sıkıca bağlı ve çok dayanıklı küçük bir topluluk oluşturur ve bu topluluk bir süre için kendi kendisine yetebilecek durumdadır. Çıkacak böyle bir iç savaş kanlı olsa da, uzun süreli olmayacaktır; çünkü ya isyan eden ordu mensupları, hükümetin kaynaklarını ele geçirerek onunla uzlaşacaktır veya ordu zafer kazanınca savaş sona erecektir; ya da mücadele başlayacak ve devletin örgütlü gücünden destek almayan ordu mensupları gecikmeksizin dağılacak veya yok olacaklardır.

O halde, eşitlik yüzyıllarında sivil savaşların çok nadiren görüleceğini ve çok kısa süreceğini genel bir hakikat olarak kabul edebiliriz.³

3 Burada demokratik konfederasyonlardan değil, tek uluslu demokratik ülkelerden bahsediyorum. Konfederasyonlarda, ağır basan iktidar, siyasal kurgulara rağmen, federal hükümette değil de, eyaletlerin hükümetlerinde etkili olduklarından, sivil savaşlar yabancılarla yapılan savaşların kılık değiştirmiş bir halidir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

DEMOKRATİK FİKİRLERİN VE DUYGULARIN SİYASAL TOPLUM ÜZERİNDE YAPTIĞI ETKİ

Eşitliğin telkin ettiği fikirleri ve duyguları gösterdikten sonra ve bu kitabı bitirmeden önce, eğer bu fikirlerin ve duyguların beşerî toplumların yönetimi üzerinde nasıl bir etki yaptığını incelemeseydim, kitabımın amacını tam olarak yerine getirmemiş olurum.

Bunu başarmak için sık sık daha önce bahsettiğim konulara geri dönmek zorunda kalacağım. Ama okuyucunun zaten bildiği bu güzergâh, onları birkaç yeni hakikate doğru yönlendirdiğinde, umarım okuyucu beni takip etmeyi reddetmeyecektir.

EŞİTLİK İNSANLARA ÖZGÜR KURUMLAR SEVGİSİNİ DOĞAL OLARAK VERİR

İnsanları birbirlerinden bağımsız kılan eşitlik, onlara bireysel eylemlerinde yalnızca kendi iradelerini takip etme alışkanlığını ve isteğini kazandırır. İnsanların düzenli olarak eşitleri karşısında ve özel yaşamlarında faydalandıkları bu tam bağımsızlık ise, onların her türlü otoriteye memnuniyetsiz bakışlar atmasına neden olur ve onlara siyasal özgürlük fikrini ve sevgisini telkin eder. O halde bu zamanlarda yaşayan insanlar özgür kurumlara doğru kendilerini yönlendiren doğal bir eğilim gösterirler. Bu kurumlardan herhangi birisini rastgele seçiniz ve mümkünse onun asli güdülerine bir bakınız: Bu kurumun farklı hükümetler arasında öncelikle tasavvur ettiği ve en çok değer verdiği hükümetin, kendisinin önderini seçtiği ve edimlerini kontrol ettiği hükümet olduğunu keşfedeceksiniz.

Koşulların eşitliğinin ürettiği siyasal etkiler arasında, dikkatleri ilk çeken ve çekingen insanların en fazla ürktükleri etki bağımsızlık sevgisidir. Aslında insanların bundan korkmak konusunda tamamen haksız oldukları söylenemez, çünkü anarşi, demokratik ülkelerde diğer ülkelerde olduğundan daha korkutucu özelliklere sahiptir. Tüm yurttaşları kendi alanları içinde kapalı halde tutan ulusal kuvvet ihtiyaç duyduğu anda, yurttaşların birbirleri üzerinde hiçbir etkisi olmaz. Sanki hemen karmaşa patlak vermek zorundaymış gibidir. Her bir yurttaş da kendi alanına çekildiğinden, toplumsal teşekkül bir anda tuz buz olacakmış gibi görünür.

Bununla birlikte, anarşinin demokratik yüzyılların korkması gereken temel bir kötülük olmadığına, bu yüzyılların bundan en az korkması gereken yüzyıllar olduğuna inanıyorum.

Aslında eşitlik iki eğilim ortaya koyar: Birinci olarak eşitlik insanları doğ-

rudan bağımsızlığa doğru götürdüğü için bir anda onları anarşiye de itebilir; ikinci olarak ise eşitlik daha uzun, daha gizli ama daha kesin bir güzergâh kullanarak insanları kulluğa doğru sürükler.

Halklar birincisini kolaylıkla fark ederler ama ona direnirler; ikincisini ise fark etmeksizin ona kendilerini bırakırlar. Bilhassa bu durumu açıklamak önemlidir.

Ben, eşitliğe telkin ettiği dik kafalılık nedeniyle karşı çıkmıyorum; aslında onda temel olarak övdüğüm şey tam da budur. Eşitliğin her bir insanın zihninin ve gönlünün derinliklerine bu muğlak ve içgüdüsel siyasal bağımsızlık mefhumunu ve eğilimini yerleştirdiğini ve böylelikle neden olduğu kötülüğe karşı bir çare bulduğunu gördüğümde ona hayran kalıyorum. Eşitliğe işte bu açıdan yaklaşıyorum.

DEMOKRATİK HALKLAR HÜKÜMET KONUSUNDA KUVVETLERİ BİR NOKTADA TOPLAMAYA DOĞAL OLARAK DAHA FAZLA MEYİLLİDİRLER

Egemen ile tebaa arasında yerleşmiş olan ikincil kuvvetler fikri aristokratik halkların tahayyülünde doğal olarak bulunuyordu, çünkü bu kuvvetler kendi içlerinde, soyları, bilgileri ve zenginlikleriyle benzerleri olmayan ve komuta etmeye yazgılı görünen bireyler veya aileleri barındırıyordu. Böyle bir tali kuvvetler fikri, karşıt nedenlerle eşitlik çağındaki insanların zihninde doğal olarak bulunmaz. Bu fikir onların zihnine ancak yapay bir biçimde sokulabilir ve burada ancak güçlkle tutunabilir; oysa bu insanlar adeta üzerinde pek düşünmeksizin, tüm yurttaşları yöneten tek ve merkezî bir iktidar fikrine kolaylıkla akıl erdirirler.

Ayrıca demokratik halkların idraki, siyaset konusunda, tıpkı felsefe ve din konularında olduğu gibi, özellikle basit ve genel fikirleri kavrar. Karmaşık sistemler onlara itici gelir; ve bu insanlar, tüm yurttaşları tek bir model altında benzer hale getiren ve tek bir iktidar tarafından yönetilen büyük bir ulus fikrini tahayyül etmekten hoşlanırlar.

Eşitlik yüzyıllarında, tek ve merkezî bir iktidar fikrinden sonra insanların zihnine kendiliğinden gelen şey, tek biçimli bir yasamadır. Her bir kişi komşularından çok az farklı olduğunu gördüğü için, bir insana uygulanan kuralın neden aynı zamanda diğer tüm insanlara uygulanamayacağını anlayamaz. Böylece en ufak ayrıcalıklardan bile tiksirir. Toplumun siyasal kurumlarındaki önemsiz farklılıklar onu yaralar ve bu nedenle yasal tek biçimlilik, ona iyi bir hükümetin ilk koşulu olarak görünür.

Tersine aristokratik toplumlarda ise, beşerî tinin, toplumsal teşekkülün tüm üyelerine aynı şekilde dayatılan bu tek biçimli yasa mefhumuna yabancı olduğunu düşünüyorum. Bu tin böyle bir mefhumu ya hiç aklma getirmiyordu ya da reddediyordu.

Bir uçtan diğerk uca idrakin bu karşıt eğilimleri nihayetinde öylesine kör güdüler ve alt edilemez alışkanlıklar haline gelirler ki, bazı bireysel istisnalara rağmen, bunlar hâlâ eylemleri yönetirler. Ortaçağ'ın muazzam çeşitliliğine rağmen, kimi zaman bu dönemde birbirlerine çok benzeyen insanlarla karşılaşılıyordu: Ama bu durum yasa koyucunun bu kişilerden her birine değişik görevler ve farklı haklar vermesini engellemiyordu. Tersine, günümüzde ise, hükümetler, birbirlerine artık pek benzemeyen insanlara aynı usulleri ve aynı yasaları dayatmaktan neredeyse bitkin düşerler.

Bir halkta koşullar eşitlendiği ölçüde, bireyler daha küçük, toplum ise daha büyük görünür veya diğerlerine benzer hale gelen her bir yurttaş kendisini kitlenin içinde kaybeder ve böylelikle yalnızca uçsuz bucaksız ve muazzam bir halk tahayyülü ortaya çıkar.

Bu durum da demokratik zamanların insanlarına toplumsal ayrıcalıklarla ilgili ulvi bir kanaati ve bireysel haklarla ilgili mütevazı bir fikri doğal olarak verir. Bu insanlar birincisinin çok önemli, ikincisinin ise önemsiz olduğunu kolaylıkla kabul ederler. Toplumu temsil eden iktidarın, iktidarı oluşturan insanlardan çok daha fazla bilgi ve hikmet sahibi olmasına ve her bir yurttaş yönetmenin ve yönlendirmenin bu iktidarın görevi ve aynı zamanda hakkı olduğuna seve seve razı olurlar.

Eğer çağdaşlarımızı daha yakından inceleyip, onların siyasal kanaatlerinin kökenine inerek, bahsettiğim fikirlerin bazılarını burada bulabiliriz ve birbirleriyle savaşan insanlar arasındaki bu uyuma şaşırabiliriz.

Amerikalılar, her bir eyalette ve devlette toplumsal iktidarı halkın doğrudan yürütmesi gerektiğini düşünürler; ama bu iktidar bir defa oluştuktan sonra artık adeta onun sınırları üzerine düşünmezler; bu iktidarın her şeyi yapabilme hakkına sahip olduğunu kolaylıkla kabul ederler.

Şehirlere, ailelere veya bireylere verilen tikel ayrıcalıklara gelince, onlar böyle fikirleri tamamen kaybetmişlerdir. Onların zihni, aynı yasanın ülkenin tüm kısımlarına ve burada ikamet eden tüm insanlara ayırım gözetmeksizин uygulanmamasını kabul edemez.

Benzer fikirler Avrupa'da da gittikçe daha fazla yaygınlaşıyor ve halk egemenliği dogmasını şiddetli bir biçimde reddeden ulusların içine bile sızıyor. Bu tür uluslar, iktidara Amerikalıların verdiğiinden farklı bir köken atfederler ama onu aynı özellikler altında tasarlarlar. Tüm uluslarda, aracı kuvvet mefhumu zayıflar ve yok olur. Belli bireylere verilen bir hak fikri, insanların zihninden hızlıca silinir; toplumun adeta biricik kadir-i mutlak olması fikri ise bu fikrin yerine geçer. Koşullar eşitlendiği ve insanlar benzer hale geldiği ölçüde, bu fikirler de köklenir ve gelişirler. Eşitlik bu fikirleri doğurur ve bu fikirler de sırası geldiğinde eşitliğin gelişmesini hızlandırırlar.

Bahsettiğim devrimin, Avrupa'nın diğer halklarında olmadığı kadar daha

ileri gittiği Fransa'da, bu fikirler insanların idrakini ele geçirmiştir. Burada ki farklı tarafların sözlerini dikkatle dinlersek, bu fikirleri kabul etmeyen bir tarafın bulunmadığını görürüz. Bunların çoğu hükümetin kötü bir biçimde eylediğini kabul eder, ama hükümetin durmaksızın eylemesi ve her şeye hâkim olması gerektiğini ise hepsi kabul eder. Birbirleriyle şiddetli biçimde çatışma içinde olanlar bile bu nokta üzerinde anlaşmazlık etmezler. Toplumsal kuvvetin bütünlüğü, her yerde mevcut olması, kadir-i mutlaklığı ve onun kurallarının tek biçimliliği, günümüzde meydana gelen tüm siyasal sistemlerin göze çarpan özelliklerini oluştururlar. Bu özellikler en tuhaf ütopyaların temelinde bile bulunur. Beşerî tin, hayal kurarken bile yine bu tahayyülleri takip eder.

Eğer böyle fikirler bireylerin zihinlerinde eş zamanlı olarak yer ediniyorlarsa, hükümdarların tahayyüllerine de kolaylıkla nüfuz ederler.

Avrupa'nın eski toplumsal durumu bozulup dağıldığında egemenler, kendi kabiliyetleri ve ödevleriyle ilgili yeni inançlar edinirler; temsil ettikleri merkezî gücün, her türlü kamusal meseleyi ve tüm insanları tek biçimli bir zemin üzerinde kendi kendine idare edebileceğini ve idare etmek zorunda olduğunu ilk defa kavrarlar. Bizim zamanımızdan önce Avrupa'daki kralar tarafından fark edilmeyen bu kanaat, hükümdarların idrakinin derinliklerine nüfuz eder ve tüm çalkantılı düşüncelerin arasında sağlam bir biçimde var olur.

O halde günümüzün insanları, tahayyül ettiğimizden daha az bölünmüş durumdadırlar. Onlar egemenliğin kimin elinde bulunacağı konusunda durmaksızın tartışırlar, ama egemenin ödevleri ve hakları konusunda kolaylıkla birbirleriyle anlaşırırlar. Herkes hükümeti biricik, halis, ulvi ve yaratıcı bir iktidar imgesi altında kavrar.

Siyasal konularda diğer tüm tali fikirler değişkendir ama bu fikir sabit, değiştirilemez ve kalıcı olarak var olur. Yazarlar ve devlet adamları bunu kabul eder, halk kitlesi ise onu sıkı sıkı kavrar. Yöneten ve yönetilenler onu takip etme konusunda aynı coşkuyla mutabakat sağlarlar: Böylelikle bu fikir temel ve adeta fitri bir fikir olur.

O halde bu fikir beşerî zihnin geçici bir hevesinden ortaya çıkmaz, o insanların mevcut durumunun doğal bir koşuludur.

İKTİDARI BİR NOKTADA TOPLAMA KONUSUNDA DEMOKRATİK HALKLARIN DUYGULARI FİKİRLERİYLE UYUMLUDUR

Eşitlik yüzyıllarında her ne kadar insanlar büyük bir merkezî iktidar fikrini kolaylıkla idrak etseler de, onların alışkanlıkları ve duyguları böyle bir iktidarı tanımaya ve ona destek olmaya yatkın değildir. Bu durum birkaç kelimeyle açıklanabilir ve zaten bunun nedenlerinden başka bir yerde bahsetmiştim.¹

Demokratik ülkelerde ikamet eden insanlar, birbirlerinden ne üst ne de alt düzeyde olduklarından, ne de ortak alışkanlıkları ve zorunlulukları olduğundan, seve seve kendi içlerine kapanırlar ve izole bir biçimde kendilerini düşünürler. Bireycilikten bahsederken bunu uzun uzun açıklama şansım oldu.

O halde, bu insanlar müşterek meselelerle ilgilenmek için bireysel işlerinden ancak güçlülükle uzaklaşırlar. Onlar doğal eğilimleri gereği, kolektif işlerin tek, aşikâr ve kalıcı temsilcisine yani devlete, bu işlerle meşgul olma görevini verirler.

Bu kişiler yalnızca kamusal meselelerle meşgul olma isteğini doğal olarak hissetmiyor değillerdir, aynı zamanda genellikle bunlarla ilgilenecek zamanları da yoktur. Özel yaşam demokratik zamanlarda öylesine aktif, hareketli, isteklerle ve işlerle doludur ki, insanın siyasal yaşam için harcayacağı ne bir enerjisi ne de boş vakti kalır.

Bu tür eğilimlerin alt edilemez olduğunu iddia edebilecek en son kişi herhalde benim, zira bu kitabı yazarken temel amacım bunlara karşı mücadele etmektir. Ben yalnızca günümüzde gizli bir gücün bunları insanların yüreğinde durmaksızın geliştirdiğini ve insanların yüreklerinin gereğini yapmaları için bu eğilimlere engel olmamanın yeterli olduğunu savunuyorum.

1 Kitapın sonunda bulunan Not F'ye bakınız.

Ayrıca aynı şekilde, artan rahatlık sevgisi ve mülkiyetin değişken doğası nedeniyle, demokratik halkların nasıl şiddetli karışıklıklardan korktuklarını gösterme olanağını buldum. Kamusal sükûnet sevgisi genellikle bu halkların koruduğu tek siyasal tutkudur. Diğer tutkular zayıflayıp, yok olduğu ölçüde, bu tutku daha aktif ve daha kuvvetli bir hale gelir. Bu durum da yurttaşları, merkezî iktidara durmaksızın yeni haklar vermeye veya bu iktidarın bunları elde etmesine razı olmaya doğal olarak iter. Çünkü bu halklara göre, sadece merkezî iktidar kendi kendisini koruyarak, kendi menfaati gereği insanları anarşiden koruma yöntemlerine sahipmiş gibi görünür.

Eşitlik yüzyıllarında, kimse kendi gücünü bir benzerine ödünç vermek zorunda olmadığından ve kimsenin diğerlerinden büyük bir destek almayı bekleme hakkı olmadığından, her bir kişi hem bağımsızdır hem de zayıftır. Aynı ayrı ele alınmaması ve birbirlerine karıştırılmaması gereken bu iki durum demokrasilerdeki yurttaşın çok çelişkili güdüler verir. Yurttaşın bağımsızlığı onun eşitlerinin karşısında kendine güvenli ve kibirli olmasını sağlar. Onun güçsüzlüğü ise, diğerlerinden bekleyemeyeceği tuhaf bir yardım ihtiyacını zaman zaman yurttaşın hissettirir, çünkü herkes kuvvetsiz ve umursamazdır. Bu aşırı durumda yurttaş, genel bunalımın ortasında tek başına yükselen bu muazzam varlığa doğru bakışlarını doğal olarak yönlendirir. İhtiyaçları ve de özellikle istekleri yurttaşın durmaksızın ona doğru sürükler ve nihayetinde yurttaş onu, bireysel zayıflığın biricik ve zorunlu desteği olarak düşünür.²

Bu durum, amirlerine isteksizce katlanan, bir efendiye sabırla dayanan ve hem gururlu hem de köle ruhlu olan insanlarla karşılaştığımız demokratik halklarda cereyan eden şeyi bize açıklar.

2 Demokratik toplumlarda, kendi konumunda biraz istikrara ve girişimlerinde ise biraz kalıcılığa sahip olan kurum yalnızca merkezî iktidardır. Tüm yurttaşlar durmaksızın hareket eder ve dönüşürler. Zira, her türlü hükümetin doğasında düzenli olarak kendi alanını genişletme isteği vardır. O halde hükümetin uzun vadede bunu başaramaması zordur, çünkü hükümet, konumları, fikirleri ve istekleri her gün değişen insanlar üzerinde sabit bir fikirle ve kalıcı bir iradeyle etkiye bulunur.

Genellikle yurttaşlar fark etmeksizin bu etkiyi desteklerler.

Demokratik yüzyıllar, deneme, icat ve macera çağlarıdır. Bu yüzyıllarda, diğer insanların yardımına başvurmaksızın tek başlarına zorlu veya yepyeni bir girişimin peşinden giden bir yığın insan her zaman vardır. Bu kişiler kamusal kuvvetin, özel alana müdahale etmemesi gerektiğini genel bir ilke olarak kabul ederler. Ama istisnai olarak her bir kişi, bu kuvvetin sınırlarını daraltırken, kendisini ilgilendiren hususi meselelerde bu kuvvetin kendisine yardımcı olmasını ve hükümetin etkisini kendisine doğru çekmesini ister.

Her bir kişi merkezî iktidarın alanını daraltmayı istemesine rağmen, bir yığın insan bu istisnai durumu birçok farklı amaç için uyguladığı durumda, bu merkezî iktidarın alanı da yavaş yavaş genişler. O halde demokratik bir hükümet, kalıcı olduğu ölçüde kendi kuvvetini artırır. Zaman onun yararına işler; her türlü hadise ona yardımcı olur; bireysel tutkular habersizce ona katkıda bulunur ve diyebiliriz ki, demokratik toplum ne kadar eskirse, hükümet de o kadar merkezî olur.

Ayrıcalıklar daha nadiren görüldüğü ve daha ufak olduğu ölçüde, insanların onlara karşı gösterdikleri nefret de o kadar artar; öyle ki demokratik tutkuların en az beslendiği bu zamanlarda daha fazla şiddetli biçimde alevlendiğini söyleyebiliriz. Bu fenomenin nedenini daha önce açıklamıştım. Koşullar eşit olmadığında, insanların dikkatini çeken büyük eşitsizlikler yoktur; oysa genel tek biçimlilik içinde en ufak bir benzemez durum bile şok edicidir. Tek biçimlilik ne kadar kusursuz olursa, bu tür farklılıklar o kadar katlanılmaz olur. O halde eşitlik sevgisinin, eşitliğin kendisiyle birlikte durmaksızın artması doğaldır; bu sevgi tatmin edildikçe gelişir.

En ufak ayrıcalıklara karşı demokratik halkların beslediği bu ölümsüz ve gittikçe daha fazla coşkulu olan nefret, siyasal hakların devletin tek temsilcisinin ellerinde toplanmasını özellikle kolaylaştırır. Zorunlu ve tartışmasız olarak tüm yurttaşlardan üst düzeyde bulunan egemen, hiçbir yurttaşta kıskançlığa neden olmaz; her bir yurttaş, egemene verdiği ayrıcalıklardan eşitlerini mahrum bıraktığına inanır.

Demokratik yüzyılların insanı, kendi eşiti olan komşusuna ancak aşırı bir iğrenmeyle itaat eder. Onun kendisinden daha üstün bilgileri olduğunu kabul etmek istemez. Onun adaletine güvenmez ve iktidarına da kıskançlıkla bakar. Ondan korkar ve onu küçümser; ona her an, ikisinin de aynı efendiye ortak olarak bağlı olduğunu hissettirmekten hoşlanır.

Bu tür doğal güdülerini takip eden her türlü merkezî kuvvet eşitliği sever ve onu kolaylaştırır; çünkü eşitlik, bilhassa merkezî kuvvetin eylemlerini kolaylaştırır, genişletir ve güvence altına alır.

Aynı zamanda her türlü merkezî hükümetin tek biçimlilikten hoşlandığı söylenebilir. Eğer tüm insanların ayrımsız şekilde kurallara uymasını sağlamak yerine tüm insanlar için kural konulursa, tek biçimlilik, hükümeti bir sürü ayrıntıyla meşgul olmak zorunda kalmaktan kurtarır. Böylelikle hükümet, yurttaşların sevdiği şeyi sever ve onların nefret ettiği şeyden de doğal olarak nefret eder. Demokratik uluslarda her bir bireyin ve egemenin aynı düşüncede daimi olarak karar kılmasını sağlayan ortak duygular, onlar arasında gizli ve kalıcı bir sempati oluşturur. Hükümetin hataları, onun eğilimlerine göre affedilir; kamusal güven, sadece eğer hükümet aşırılığa kaçarsa veya hatalı olurlarsa, isteksiz bir biçimde ortadan kalkar ve hükümet bu güveni talep ettiği anda onu yeniden elde eder. Demokratik halklar genellikle merkezî iktidardan nefret ederler; ama her zaman iktidarın kendisini severler.

Böylelikle iki ayrı yoldan aynı amaca ulaştım. Eşitliğin insanlara biricik, tek biçimli ve güçlü bir hükümet düşüncesini telkin ettiğini gösterdim. Şimdi ise eşitliğin insanların bu hükümeti beğenmesini sağladığını açıkladım. O halde günümüzün uluslarının kendisine doğru yöneldiği hükümet türü

budur. İnsanların zihinlerinin ve yüreklerinin doğal eğilimi onları bu yöne doğru götürür ve onların bu sonuca ulaşmaları için kendilerini akışa bırakmaları yeterlidir.

Kendisini açığa vuran demokratik yüzyıllarda bireysel bağımsızlığın ve yerel özgürlüklerin her zaman bir maharet işi olacağını düşünüyorum. Bana göre merkezileşme ise doğal bir hükümet formu olacaktır.³

3 Kitabın sonunda bulunan Not G'ye bakınız.

DEMOKRATİK BİR HALKI İKTİDARINI MERKEZİLEŞMEYE İTEN VEYA BUNDAN VAZGEÇİREN BİRKAÇ TİKEL VE ARIZÎ NEDEN ÜZERİNE

Her ne kadar tüm demokratik halklar içgüdüsel olarak kuvvetlerini merkezi-leşmeye doğru sürüklese de, bu halkların her biri bunu farklı düzeyde gerçekleştirir. Bu durum, toplumsal durumun doğal etkilerini geliştirebilen ve ya sınırlandıran belli hal ve şartlara bağlıdır. Bu hal ve şartlar ise çok fazla sayıdadır; şimdi bunların sadece birkaçından bahsedeceğim.

Eşit olmadan önce uzun süre özgür şekilde yaşayan insanlarda, özgürlüğün verdiği güdüler, eşitliğin telkin ettiği eğilimlerle belli bir noktaya kadar mücadele eder. Her ne kadar merkezî iktidar böyle bir halkın içinde onların ayrıcalıklarını artırsa da, böyle bir topluluğun üyeleri bağımsızlıklarını asla tamamen kaybetmezler.

Ama özgürlüğü deneyimlememiş veya onu uzun zamandır tanımayan bir halkta eşitlik geliştiği zaman, –tıpkı Avrupa kıtası üzerinde görüldüğü gibi– ulusun eski alışkanlıkları, toplumsal durumun doğurduğu yeni alışkanlıklarla ve öğretilerle birdenbire ve bir çeşit doğal cazibeyle birleştiğinden, tüm kuvvetler kendiliklerinden merkeze doğru koşar gibi görünürler. Bu kuvvetler şaşırtıcı bir hızla merkezde birikirler ve böylelikle devlet bir anda gücünün en uç sınırlarına ulaşır, oysa bireyler ise bir anda en güçsüz konuma düşerler.

Üç yüzyıl önce yeni dünyanın ıssız topraklarında demokratik bir toplum kuran İngilizlerin hepsinin ana yurtlarında kamusal meselelere katılma alışkanlıkları vardı. Onlar jüri sistemini biliyorlardı; ayrıca konuşma özgürlüğüne, basın özgürlüğüne, bireysel özgürlüklere, hak fikrine ve bunları kullanma alışkanlığına sahiptiler. Amerika'ya işte bu özgür kurumları ve bu güçlü teamülleri taşıdılar ve bu kurumlar ile teamüller ise devlet istilasına karşı onları korudu.

Amerikalılarda o halde eski olan şey özgürlüktür, eşitlik göreceli olarak yenidir. Mutlak iktidarla ve kralların gözleri önünde devreye giren eşitliğin, özgürlük daha insanların aklına gelmeden uzun zaman önce halkların alışkanlıklarına nüfuz ettiği Avrupa'da ise tersi söz konusudur.

Demokratik halklarda hükümetin kendisini beşerî zihinlere doğal olarak biricik ve merkezî bir kuvvet biçiminde sunduğunu ve aracı kuvvetler mefhumunun bu halklar için yabancı olduğunu söylemiştim. Bu durum özellikle şiddetli bir devrimle eşitlik ilkesinin zafer kazandığı demokratik uluslara tatbik edilebilir. Yerel işleri yöneten sınıflar bir anda bu fırtınayla dağılır ve karmaşa içindeki kitlenin bu işlerin idaresini sürdürmesine olanak tanıyacak örgütleri ve alışkanlıkları artık var olmaz. Böylelikle hükümetle ilgili tüm ayrıntılarla meşgul olabilecek bir tek devlet geriye kalır. Merkeziyet adeta zorunlu bir olgu haline gelir.

Napolyon'u neredeyse tüm idari kuvvetleri kendi ellerinde topladığı için ne övmek ne de kınamak gerekir. Çünkü soyluluğun ve yüksek burjuvazinin aniden yok olmasından sonra, bu kuvvetler ona kendiliklerinden geldiler. Napolyon için bunları kabul etmek kadar reddetmek de güçtü. Benzer bir zorunluluğu Amerikalılar hiç hissetmediler. Hiç devrim yaşamayan ve başlangıcından itibaren kendi kendilerini yöneten Amerikalılar, devleti kendi vasileri olarak asla görevlendirmek zorunda kalmadılar.

Öyleyse merkeziyet, demokratik bir halkın içinde yalnızca eşitliğin ilerlemesine bağlı olarak değil, aynı zamanda bu eşitliğin oluşturulma biçimine bağlı olarak da gelişir.

Demokratik bir devrimin ve sınıflar arasındaki savaşın başlangıcında halk, yerel meselelerin yönetimini aristokrasiden almak için kamusal idareyi hükümetin elinde merkezileştirmeye çalışır. Bu devrimin sonuna doğru ise tersine, mağlup olan aristokrasi genellikle tüm işlerin yönetimini devlete bırakmaya çalışır, çünkü kendisinin eşiti ve hatta efendisi olmuş halkın tiranlığından çekinir.

Böylece iktidarın imtiyazlarını arttırmaya çalışanlar her zaman aynı yurttaş sınıfına ait değildir; ama demokratik devrim devam ettiği sürece, sayısıyla ve zenginliğiyle kuvvetli bir sınıf ulusun içinde her zaman görülür. Bu sınıf, demokratik halklarda genel ve kalıcı bir duygu olan benzer birisinin yönetmesine karşı nefret duygusundan bağımsız olarak, özel tutkuları ve bireysel menfaatleriyle kamusal idarenin merkezileşmesine meyleder. Zamanımızda tüm güçleriyle yerel bağımsızlıkları yıkmaya ve merkezin dışında bulunan her türlü idareyi merkeze taşımaya çalışan sınıfın İngiltere'nin alt sınıfları olduğunu fark edebiliriz; oysa üst sınıflar bu idari bölgeleri eski sınırları içinde tutmaya gayret gösterirler. Fakat bir gün tam tersi bir görünümle karşılaşabileceğimizi önceden söyleyebilirim.

Bu gözlemler, uzun süreli ve yorucu bir toplumsal çabanın ardından eşitliğe ulaşan demokratik bir toplumda neden her zaman toplumsal iktidarın, başlangıcından beri yurttaşları eşit olan demokratik bir toplumda olduğundan daha güçlü, bireyin ise daha zayıf olmak zorunda olduğunu açıklar. Amerikalıların örneği bu durumu kanıtlar.

Birleşik Devletler'de ikamet eden insanlar asla imtiyazlarla birbirlerinden ayrılmazlar. Karşılıklı ast-üst ilişkisini bilmezler ve birbirlerinden çekinmedikleri ve nefret etmedikleri için, kendi işlerinin ayrıntılarıyla ilgilenmesi amacıyla egemeni göreve çağırma ihtiyacını duymazlar. Amerikalıların kadri benzersizdir. Onlar İngiltere aristokrasisinden bireysel haklar fikrini ve yerel özgürlükler eğilimini aldılar ve bu ikisini de koruyabildiler, çünkü aristokraziye karşı mücadele etmeleri gerekmedi.

Eğer tüm dönemlerde bilgi insanların kendi bağımsızlıklarını korumasına hizmet ediyorsa, bu durum özellikle demokratik yüzyıllar için doğrudur. Tüm insanlar birbirlerine benzediği zaman, tek ve kadir-i mutlak bir hükümeti kurmak kolaydır; insanların güdülerinin bunun için yeterlidir. Ama aynı hal ve şartlarda insanların tali kuvvetleri örgütlemesi ve sürdürmesi için ve yurttaşların bağımsızlıkları ile bireysel zayıflıkları içinde düzeni ortadan kaldırmaksızın tiranlığa karşı mücadele edebilecek özgür örgütlenmeleri yaratmaları için onların çok fazla bilgi, bilim ve beceriye sahip olmaları gerekir.

O halde demokratik uluslarda kuvvetlerin tek elde toplanması ve bireysel kulluk, yalnızca eşitlikle orantılı biçimde değil, aynı zamanda cehaletle orantılı biçimde de artacaktır.

Pek aydın olmayan yüzyıllarda hükümetin genellikle despotizmi mükemmel hale getirmek için, yurttaşların ise despotizmden kaçınmak için, bilgiden yoksun olduğu doğrudur. Ama bu durumun etkisi iki tarafta aynı değildir.

Demokratik bir halk ne kadar bayağı olursa olsun, bu halkı yöneten merkezî kuvvet asla tamamen bilgiden yoksun değildir, çünkü ülkede karşılaştığı az sayıda bilgiyi kendi yararına kullanabilir ve gerektiğinde dışarıdan destek alabilir. Demokratik olduğu kadar cahil de olan bir ulusta o halde, egemenin entelektüel kapasitesi ile onun tebaasındaki her bir kişinin kapasitesi arasında hemen olağanüstü bir fark oluşması gecikmez. Bu durum nihayetinde tüm kuvvetlerin onun ellerinde kolaylıkla toplanmasını sağlar. Devletin idari kuvveti durmaksızın artar, çünkü yönetimi sürdürme konusunda yeterince becerikli olan sadece o vardır.

Aristokratik uluslar, her ne kadar az aydın olurlarsa olsunlar, asla böyle bir görünüm sergilemezler, çünkü bilgi burada hükümdar ile birincil yurttaşlar arasında yeterince eşit bir biçimde paylaştırılmıştır.

Bugün Mısır'da hüküm süren paşa, ülkesinin nüfusunu çok cahil ve çok

eşit insanlardan oluşmuş halde bulmuştu. Bu halkı yönetmek için ise, Avrupa'nın bilimini ve kavrama biçimini ödünç aldı. Egemenin bireysel bilgileri böylelikle tebaasının cehaleti ve demokratik zayıflığıyla birleştiğinden, merkeziyetin nihai aşamasına da kolaylıkla ulaşıldı ve hükümdar ülkeyi kendi fabrikası, ülkenin sakinlerini ise işçileri yapabildi.

Siyasal iktidarın aşırı merkeziyetinin sonuç olarak toplumu kuvvetten düşüreğine ve uzun vadede ise hükümetin kendisini de zayıflatacağına inanıyorum. Ama merkezî bir toplumsal gücün, belirli bir anda ve belli bir konuda kolaylıkla büyük girişimlerde bulunabileceğini yadsımıyorum. Bu durum özellikle savaşta geçerlidir. Zira savaşta başarı, kaynakların büyüklüğünden çok, tüm kaynakların belli bir noktada hızlıca ve kolayca toplanmasına bağlıdır. O halde merkezî iktidarın ayrıcalıklarını arttırma ihtiyacı ve isteği genellikle savaş sırasında hissedilir. Askerî dehaya sahip tüm insanlar, kendi kuvvetlerini arttıran merkeziyeti severler ve merkeziyetçi tüm dehalar da savaş severler, çünkü bu durumda da savaş, ulusu tüm kuvvetlerini devletin elinde toplamaya zorlar. Öyleyse, insanları devletin imtiyazlarını durmaksızın arttırmaya ve bireysel hakları sınırlandırmaya iten bu demokratik eğilim, konumları gereği sürekli olarak büyük savaşlar yapmak zorunda olan ve daimi biçimde tehlike altında kalan demokratik halklarda diğer uluslara nazaran daha hızlı ve daha kalıcıdır.

Karmaşa korkusunun ve rahatlık sevgisinin demokratik halkları nasıl merkezî hükümetin gücünü yavaş yavaş arttırmaya ittiğini söylemiştim; çünkü bu halklara göre merkezî hükümet kendilerini anarşiye karşı koruyabilecek yeterince güçlü, yeterince bilgili ve yeterince istikrarlı olan tek kuvvettir. Demokratik bir toplumu karışık ve kırılgan bir durumun içine iten tikel hal ve koşulların bu genel güdülerini arttırdığını ve bireyleri gittikçe daha fazla kendi haklarını genel sükûnet için feda etmeye ittiğini de eklemek istiyorum.

O halde bir halkın merkezî iktidarın gücünü arttırmaya en elverişli olduğu an, uzun ve kanlı bir devrimden çıktığı andır; zira devrim mülkleri eski sahiplerinin ellerinden aldıktan sonra, her türlü inancı alt üst eder ve ulusu şiddetli nefret duygularıyla, karşıt menfaatlerle ve birbirine zıt hiziplerle doldurur. Kamusal sükûnet isteği böylelikle kör bir tutku olur ve yurttaşlar düzen için çok aşırı bir sevgiye kendilerini kaptırırlar.

İktidarın merkezileşmesine katkıda bulunan birçok beklenmedik olayı incelemiştim. Ama henüz en önemli olaydan bahsetmedim.

Demokratik halklarda tüm kamusal işlerin yönetiminin egemenin ellerinde toplanmasına neden olan arızî nedenlerin birincisi, bu egemenin kendisinin kökeni ve eğilimleridir.

Eşitlik çağlarında yaşayan insanlar doğal olarak merkezî iktidarı severler

ve onun ayrıcalıklarını kolaylıkla genişletirler; ama bu iktidarın kendisi sadık bir biçimde insanların menfaatlerini temsil edebilirse ve onların güdülerini tam olarak yeniden üretebilirse, insanların egemene karşı güveninin neredeyse hiçbir sınırı kalmaz ve hatta insanlar ona bahsettikleri her şeyi kendiliklerinden verdiklerine inanırlar.

İdari kuvvetlerin merkeze doğru çekilmesi her zaman, eski aristokratik düzene belli açılardan hâlâ bağlı kalan krallarla, yeni hükümdarlarla olduğundan daha az kolay ve daha yavaş olacaktır; çünkü kendi başarılarından faydalanan yeni hükümdarlar, kökenleri, önyargıları, güdüler ve alışkanlıklarıyla eşitlik davasına kesin bir biçimde bağlı görünürler. Demokratik yüzyıllarda yaşayan aristokratik kökenli hükümdarların pek de merkezileşmeye yönelmeyeceğini söylemeye çalışmıyorum. Bu hükümdarların tıpkı diğerleri kadar büyük bir özenle merkezileşmeyi kullanacağına inanıyorum. Onlar için eşitliğin avantajları bu taraftadır; ama bu o kadar kolay değildir, çünkü yurttaşlar egemenin isteklerine itaat etmek yerine, bunlara ancak güçlkle boyun eğler. Demokratik toplumlarda, egemen daha az aristokratik olduğunda daha fazla merkezîyet olacaktır: İşte kural budur.

Eski bir krallık soyu bir aristokrasiyi yönettiği zaman, egemenin doğal önyargıları, soyluların doğal önyargılarıyla mükemmel bir uyum içinde bulunduğundan, aristokratik toplumlara içkin olan kusurlar serbest bir biçimde olgunlaşırlar ve düzeltilemezler. Feodal kökenli bir kişi demokratik bir hal-kın tepesine yerleştiği zaman ise tersi olur. Hükümdar her gün kendi eğitimi, alışkanlıkları ve anılarıyla koşullardaki eşitsizliğin telkin ettiği duygulara doğru eğilir. Halk ise toplumsal durumu gereğince eşitliğin doğurduğu temâüllere doğru durmaksızın meyleder. Böylelikle yurttaşlar genellikle merkezî iktidarı, aristokratik iktidarda olduğundan daha az despotik bir biçimde kontrol etmeye çalışırlar ve bağımsızlıklarını kesin bir biçimde sürdürürler, sadece özgür olmayı istedikleri için değil, aynı zamanda özellikle eşit kalmak konusunda kararlı oldukları için.

Demokratik bir halkın başına yeni insanları geçirmek için eski krallığı yıkan bir devrim geçici olarak merkezî iktidarı zayıflatabilir; ama devrim ne kadar anarşiye neden olursa olsun, onun nihai ve zorunlu bir sonuç olarak, bu iktidarın imtiyazlarını genişleteceğini ve güvence altına alacağını önceden söylemek konusunda çekinmemek gerekir.

Demokratik bir toplumda kamusal kuvveti merkezileştirmeyi başarmak için ilk ve adeta zorunlu olan tek koşul eşitliği sevmek veya insanları onu sevdiğine inandırmaktır. Böylelikle önceden karmaşık olan despotizm bilimi yalın bir hale gelir ve adeta tek bir ilkeye indirgenir.

GÜNÜMÜZÜN AVRUPA ULUSLARI ARASINDA HER NE KADAR EGEMENLER DAHA AZ İSTİKRARLI OLSALAR DA, HÜKÜMETİN KUVVETİ ARTAR

Biraz önce söylediğimiz şey üzerine düşünürsek, Avrupa'da her şeyin merkezî iktidarın imtiyazlarını nasıl sınırsız düzeyde arttırdığını ve bireysel varoluşu nasıl daha zayıf, daha madun ve daha eğreti hale getirdiğini fark edince şaşırıp, ürkeriz.

Amerikalıları, kuvvetlerin merkezîleşmesine iten her türlü genel ve kalıcı eğilimlere Avrupa'nın demokratik ulusları da sahiptir. Üstelik Avrupalılar, Amerikalıların bilmedikleri bir yığın tali ve arızî nedene tabidirler. Avrupalıların eşitliğe doğru attığı her bir adımın adeta onları despotizme yaklaştırdığı söylenebilir.

Bu konuda ikna olmak için, etrafımızda olan şeylere ve kendi kendimize bir göz atmamız yeterlidir.

Bizim çağımızdan önceki aristokratik yüzyıllarda Avrupalı egemenler, kendi iktidarlarına içkin birçok haktan mahrum kalmışlardı veya vazgeçmişlerdi. Avrupa'daki ulusların çoğunda, adaleti yöneten, askerleri bir araya getirip, idare eden, vergileri toplayan ve üstelik yasayı yapan veya açıklayan bireyler ile neredeyse bağımsız olan teşekküllerin var olduğu dönemden beri henüz yüz yıl geçmedi. Devlet, egemen kuvvetin doğal sıfatlarını her yerde kendisi için yeniden ele geçirdi. Hükümetle ilgili her türlü meselede devlet kendisi ile yurttaşlar arasındaki bir aracıya artık katlanmak zorunda değildi. Devlet tüm kamusal meseleleri artık kendi kendisine yönetir hale geldi. Kuvvetlerin bu tek elde toplanması durumunu tenkit etmiyorum, sadece bunu göstermekle yetiniyorum.

Aynı dönemde, Avrupa'da yerel menfaatleri temsil eden ve yerel işleri idare eden çok sayıda ikincil kuvvet var oluyordu. Bu yerel otoritelerin çoğu

çoktan yok oldu; bunların hepsi hızlı bir biçimde ya ortadan kalktılar ya da tam bir bağımlılık durumuna düştüler. Avrupa'nın bir ucundan diğer ucuna, senyörlerin imtiyazları, şehirlerin özgürlükleri, yerel idareler, bunların hepsi yok oldu veya yok olmak üzereler.

Yarım yüzyıldan beri Avrupa kendisini ters yöne götüren çok sayıda devrim ve karşı devrim gördü. Aslında tüm bu hareketlerin ortak bir noktası vardır: Hepsi de ikincil kuvvetleri sarstılar veya yok ettiler. Fransız ulusunun ele geçirdiği ülkelerde yürürlükten kaldırmadığı yerel imtiyazlar, nihayetinde Fransa'yı alt eden hükümdarların çabaları sonucu dayanamayıp yok oldular. Bu hükümdarlar, merkezîyet dışındaki devrimin tüm yeniliklerini reddettiler: Onların devrimden elde etmeye razı oldukları tek ilke işte budur.

Vurgulamak istediğim şey şudur: Zamanımızda sınıflardan, teşekküllerden ve insanlardan müteakiben zorla elde edilen bu farklı haklar, yeni ikincil kuvvetleri daha demokratik bir temel üzerine taşımaya hizmet etmezler, tüm kuvvetleri yalnızca egemenin elinde toplarlar. Devlet her yerde gittikçe daha fazla yurttaşları yönetmeye ve yurttaşların her birini en önemsiz işlerinde bile tek başına yönlendirmeye başlar.¹

Eski Avrupa'nın neredeyse tüm hayırsever kurumları bireylerin ve teşekküllerin ellerindeydi. Ama bunların hepsi egemene az ya da çok bağlı hale geldi ve birçok ülkede ise devlet tarafından yönetilmeye başlandı. Aç olan kişilere ekmek veren, hastalara yardım eden ve onlara bir barınak bulan, işsizlere iş veren tek kişi devlet oldu. Devlet, her türlü sefaleti gideren neredeyse benzersiz bir makam haline geldi.

Eğitim de tıpkı hayırseverlik gibi, günümüzün halklarının büyük bir kısmında ulusal bir meşguliyyete dönüştü. Böylelikle devlet artık çocukları kendi görevlilerine emanet etmek için kabul eder veya hatta kendisi onları annelerinin kollarından alır hale geldi. Her bir kuşağa belli duygular ve fikirler verme görevini de artık devlet üstlenir. Tek biçimlilik eğitimde de geri kalan her konuda olduğu gibi hüküm sürer; çeşitlilik ise özgürlük gibi her gün biraz daha yok olur.

1 Toplum karşısında bireyin bu aşamalı zayıflaması birçok biçimde görülür. Bunların arasından vasiyetlerle ilgili olanını açıklayacağım.

Aristokratik halklarda insanların son isteklerine genel olarak derin bir saygı beslenir. Hatta kimi zaman Avrupa'nın eski halklarında bu durum batıl inanca kadar varır: Toplumsal kuvvet, ölen kişinin isteklerine karşılık yerine, bunların en ufaklarına bile tüm gücüyle destek olur ve kalıcı bir biçimde bunları güvence altına alır.

Yaşayanlar güçsüz oldukları zaman, ölenlerin iradesine de daha az saygı duyulur. Böylelikle bu irade çok sınırlı bir alana kapatılır ve eğer irade bu alanın dışına çıkarsa, egemen kişi vasiyeti yürürlükten kaldırır veya onu yeniden düzenler. Ortaçağ'da ise, vasiyetnamelerde adeta hiçbir sınırlandırma yoktu. Günümüzdeki Fransızlara gelince, onlar devlet müdahalesi olmaksızın adeta çocukları arasında mülklerini paylaştıramazlar. Devlet, insanların tüm yaşamını keyfince yönettikten sonra, onların son isteklerini de düzenlemek ister.

Katolik olsun Protestan olsun günümüzün neredeyse tüm Hristiyan uluslarında dinin hükümetin eline düşme tehlikesi altında olduğunu iddia etmekten de çekinmiyorum. Egemenler dinsel dogmaları kendi kendilerine belirlemeye fazlasıyla can atıyor değillerdir; ama onlar bu dogmaları açıklayan kişilerin iradelerini gittikçe daha fazla ele geçirirler. Rahip sınıfını mülklerinden mahrum bırakırlar, rahibe maaş bağlarlar ve onun sahip olduğu etkiyi kendi yararlarına çevirip kullanırlar. Rahipleri kendi görevlileri ve genellikle de kendi hizmetçileri haline getirirler. Böylelikle egemenler rahipler sayesinde her bir yurttaşın ruhunun derinliklerine kadar nüfuz ederler.²

Ama bu, tablonun yalnızca bir kısmıdır.

Egemen iktidar, var olan tüm eski kuvvetlerin alanını –incelediğimiz gibi– yalnızca genişletmez; zira bu her şeyi kapsaması için yeterli değildir; aynı zamanda bu alanı dört bir yandan kuşatır ve şimdiye kadar bireysel bağımsızlık alanı olarak ifade edilen alan üzerinde de etkisini gösterir. Eskiden toplumun kontrolünün tamamen dışında olan bir yığın eylem artık günümüzde bu kontrole tabi olur ve bu eylemlerin sayısı da durmaksızın artar.

Aristokratik halklarda toplumsal kuvvetin görevi, ulusal menfaatle doğrudan ve aşikâr bir ilişkiye sahip olan her konuda yurttaşları yönetmekten ve gözetlemekten ibaretti. Geri kalan her konuda ise yurttaşlar kendi bireysel seçimlerine terk edilmişlerdi. Bu halklarda, bireysel hataların ve sefaletin genel rahatlığı tehlikeye soktuğunu ve bir kişinin harap olmasını engellemenin kimi zaman kamusal bir mesele olduğunu hükümetler unutmuş gibi görünüyordular.

Günümüzün demokratik ulusları ise tam ters bir istikamete doğru yönelirler.

Bizim hükümdarlarımızın çoğunun yalnızca halkı bütün olarak yönetmek istemediği açıktır; onların kendilerini, tebaalarının bireysel eylemlerinden ve kaderlerinden sorumlu birisi gibi gördükleri, yurttaşların her birini yaşamının bireysel edimlerinde yönetme ve aydınlatmaya giriştikleri ve gerektiğinde ise insanları kendilerine rağmen mutlu ettikleri söylenebilir.

Diğer yandan, bireyler ise, toplumsal kuvveti gittikçe daha fazla aynı bakış açısı altında görürler; tüm ihtiyaçlarında onun yardımını isterler ve bakışlarını her an tıpkı bir mürebbiye veya bir rehberine çevirdikleri gibi bu kuvvete doğru çevirirler.

Avrupa'da kamusal idarenin hem gittikçe daha fazla merkezileşmediği,

2 Merkezi hükümetin sıfatları arttığı ölçüde, onu temsil eden görevlilerin sayısı da çoğalır. Bu görevliler de her bir ulusta ayrı bir sınıf oluştururlar ve hükümet onlara bir istikrar verdiği için, onlar da gittikçe daha fazla aristokrasinin yerini doldururlar.

Avrupa'da neredeyse her yerde egemen iki biçimde tahakküm kurar: Kendi görevlileri haline getirdiği yurttaşlarının bir kısmını korkuyla, diğer kısmını ise kamu görevlisi olma umuduyla yönetir.

hem de daha meraklı ve daha kapsamlı olmadığı bir halkın bulunmadığını savunuyorum. Her yerde kamusal idare önceki dönemlerden çok daha fazla özel alana nüfuz eder; daha fazla eylemi ve daha önemsiz eylemleri kendi tarzında düzenler. Bu idare, bireye yardım etmek, ona öğüt vermek ve onu mecbur etmek için, her gün kendisini her bir bireyin çevresine ve üstüne daha fazla yerleştirir.

Önceden egemen, toprakların veya vergilerin gelirleriyle yaşıyordu. Onun ihtiyaçlarının da kuvvetiyle birlikte arttığı günümüzde ise durum artık böyle değildir. Önceden aynı hal ve koşullarda bir prens yeni bir vergi koyarken, bugün devlet borç almak zorundadır. Böylelikle yavaş yavaş devlet zenginlerin çoğuna borçlu olur ve en önemli sermayeleri kendi elinde toplar.

Daha ufak sermayeleri ise başka türlü kendisine doğru çeker.

İnsanlar birbirlerine karıştığı ve koşullar eşitlendiği ölçüde, yoksulun daha fazla kaynağı, bilgisi ve isteği olur. Kaderini iyileştirme fikrine sahip olur ve tasarruf yaparak bunu başarmaya çalışır. O halde bu biriktirilmiş paralarla her gün, uzun süreli ve sürekli çalışmanın ürünü olan çok sayıda ufak sermaye doğar ve bunlar durmaksızın çoğalırlar. Ama bu paranın büyük bir kısmı, eğer sahiplerinin ellerinde dağınık bir biçimde kalırsa, verimsiz hale gelir. Bu durum da, eğer yanılmıyorsam, yakında bizim en önemli siyasal kurumlarımızdan birisi haline gelecek olan insancıl bir kurumu ortaya çıkarır. Müşfik insanlar yoksulların tasarruflarını toplayarak bunlardan kazanç elde etme fikrini geliştirdiler. Bazı ülkelerde bu hayırsever kurumlar devletten tamamen bağımsız olarak kaldılar; ama bu ülkelerin hepsinde bu kurumlar devletle aşıkâr bir biçimde birleşmeye çalışırlar. Hatta bunlardan bazılarının yerine hükümet geçer ve hükümet, milyonlarca çalışanın gündelik tasarruflarını tek bir yerde merkezileştirme ve bunları değerlendirme işini, bu muazzam işi kendisi üstlenir.

Böylelikle devlet, borçla zenginlerin parasını alır ve tasarruf sandıkları aracılığıyla ise yoksulun kazancını kendisi için kullanır. Böylelikle ülkenin zenginliği ona ve onun ellerine durmaksızın akar; koşulların eşitliği daha büyük olduğu ölçüde bu zenginlik de daha fazla birikir. Çünkü demokratik bir ulusta bireylere güven telkin eden tek kurum devlettir, zira insanlara göre sadece o güce ve kalıcılığa sahipmiş gibi görünür.³

Böylelikle egemen kamusal varlıkları yönetmekle yetinmez, aynı zamanda bireysel varlıklara da müdahale eder. O her bir yurttaşın lideri ve onun efendisidir; ayrıca kendisini yurttaşların kâhyası ve veznedarı haline getirir.

3 Bir yandan rahatlık isteği durmaksızın artar ve hükümet de tüm rahatlık kaynaklarını gittikçe daha fazla ele geçirir.

O halde insanlar iki değişik yolla kulluğa doğru yönelirler. Rahatlık isteği onları hükümet işlerine karışmaktan uzaklaştırır ve rahatlık sevgisi ise gittikçe daha fazla yönetenlere bağımlı hale getirir.

Merkezî iktidar sadece eski kuvvetlerin alanını tamamen doldurup, genişletip, bu alanı aşmaz, aynı zamanda bu alan içinde önceden olmadığı kadar daha atik, daha güçlü ve daha bağımsız bir biçimde hareket eder.

Avrupa'nın tüm hükümetleri zamanımızda kamu idaresi bilimini şaşılacak bir biçimde mükemmelleştirdiler. Hükümetler artık çok şey yaparlar ama bunları daha düzenli, daha hızlı ve daha az masraflı bir şekilde gerçekleştirirler. Bireylerden edindikleri tüm bilgilerle durmaksızın zenginleşiyorlarmış gibi görünürler. Her gün Avrupa'nın hükümdarları görevlilerini daha katı bir biçimde kontrol eder ve onları daha yakından yönetmek ve daha az güçlkle onları gözetlemek için yeni yöntemler icat ederler. Onlar için tüm işleri kendi görevlileriyle yürütmek yeterli olmadığından hükümdarlar görevlilerinin tüm tavırlarını da yönetmeye çabalarlar; öyle ki kamusal idare artık sadece tek bir kuvvete bağlı olmaz, aynı zamanda artık gittikçe daha fazla tek bir yerde toplanır ve daha az sayıdaki insanın elinde yoğunlaşır. Hükümet ayrıcalıklarını arttırmasıyla eş zamanlı olarak, tüm faaliyetleri de merkezî hale getirir: İşte çift başlı bir güç kaynağı.

Avrupa uluslarının çoğunda yargı kuvvetinin önceden sahip olduğu yapıyı incelediğimiz zaman, iki şey dikkatimizi çeker: Bu kuvvetin bağımsızlığı ve onun gücünün genişliği.

Mahkemeler sadece bireyler arasındaki neredeyse tüm çatışmaları yargılamazlar, aynı zamanda onlar çok sayıda konuda birey ile devlet arasında yargıç görevi görürler.

Mahkemelerin bazı ülkelerde zorla elde ettiği siyasal ve idari kuvvetlerden değil de, onların sahip oldukları yasal kuvvetlerden bahsetmek istiyorum. Tüm Avrupa halklarında, çoğu genel mülkiyet hakkıyla ilişkili olan, yargıçların koruması altında bulunan ve yargıçların onayı olmaksızın devletin ihlal edemediği çok fazla bireysel hak vardı ve hâlâ vardır.

Avrupa'nın mahkemelerini temel olarak diğerlerinden ayıran kuvvet bu yarı siyasal kuvvettir. Çünkü her halkta yargıçlar vardır ama tüm halklar yargıçlara aynı imtiyazları vermezler.

Eğer şimdi özgür olarak adlandırılan Avrupalı demokratik uluslarda olan şeyi diğer ülkelerde olanlarla birlikte incelersek, mahkemelerin yanında, yalnızca kamu idaresi ile yurttaşlar arasında ortaya çıkabilecek tartışmalı meselelerde karar almakla görevli olan başka daha bağımlı yeni mahkemelerin kurulduğunu görürüz. Eski yasama kuvvetinin bağımsızlığı korunur, ama onun yargılama alanı daraltılır ve bu kuvvet artık gittikçe daha fazla bireyler arasındaki çatışmalarla ilgili olarak karar alır.

Bu özel mahkemelerin sayısı durmaksızın artar ve bunların kuvvetleri de çoğalır. O halde hükümet, isteklerini ve haklarını başka bir kuvvet aracılığıyla yürürlüğe sokma yükümlülüğünden her gün daha fazla kurtulur. Hü-

kümet artık yargıçları kullanamadığından, en azından yargıçları kendisi seçmek ve onları kontrolü altında tutmak ister. Yani hükümet kendisi ile bireyler arasında, adaletin kendisinden çok adaletin bir imgesini yerleştirir.

Böylelikle devlet için sadece kamusal işleri yürütmek yeterli değildir, onun artık her şeye kontrolsüz ve sınırsız bir biçimde kendi kendisine karar verdiği gittikçe daha fazla görülür.⁴

Avrupa'nın modern uluslarında, bahsettiğim tüm nedenlerden bağımsız olarak, egemenin etkisini arttırmaya ve onun ayrıcalıklarını çoğaltmaya durmaksızın katkıda bulunan önemli bir neden vardır. Bundan çok fazla bahsetmedik. Bu neden, eşitliğin kolaylaştırdığı endüstrinin gelişimidir.

Fabrikalar bir yığın insanı genellikle aynı yerde toplar ve insanlar arasında yeni ve karmaşık ilişkiler kurar. Bu insanlar, endüstri nedeniyle aniden ardi arkasına bolluk ve kıtlık alternatiflerine maruz kalırlar, bu süre boyunca da kamusal sükûnet tehdit edilir. Sonuçta bu işlerden fayda sağlayanların veya bu işlerle hayatta kalanların sağlığı ve hatta yaşamı tehlikeye sokulabilir. Böylelikle endüstriyel sınıfın, diğer sınıflardan daha fazla düzenlenmeye, gözlenmeye ve sınırlandırılmaya ihtiyacı vardır. Hükümetin kuvvetlerinin bu sınıfla birlikte artması da doğaldır.

Bu hakikat genel olarak birçok ülkeye uygulanabilir; ama bizi en fazla ilgilendiren, onun özellikle Avrupa uluslarındaki uygulamasıdır.

Yaşadığımız yüzyıllardan önceki yüzyıllarda, aristokrasi toprağa sahipti ve bu toprağı koruyabilecek durumdaydı. O halde taşınmaz mülkiyet garantisi altındaydı ve bunların sahipleri de büyük bir bağımsızlıktan faydalanıyordu. Bu durum, toprak paylaşımlarına ve soyluların iflaslarına rağmen, kalıcı olan yasaları ve alışkanlıkları doğurdu. Günümüzde ise, arazi sahipleri ve çiftçiler, tüm yurttaşlar arasında toplumsal kuvvetin kontrolünden en kolay biçimde kaçabilen yurttaşlardır.

Tarihimizin tüm kaynaklarını içinde barındıran aristokratik yüzyıllarda bireysel taşınır mülkiyetin pek bir önemi yoktu ve bunlara sahip olanlar küçümşenen ve zayıf kişilerdi. Endüstriyle uğraşan kişiler, aristokratik dünyanın içinde müstesna bir sınıfı oluştuyorlardı. Bu kişiler belli insanların himayesi altında değillerdi, onların koruyucuları da yoktu ve genellikle kendilerini koruyamayacak durumdadı.

Böylelikle endüstriyel mülkiyet kendine has bir doğaya sahip bir mülk olarak düşünölmeye başlandı. Bu mülkiyet genel olarak mülkiyetle aynı açılardan değerlendirilmeyi hak etmiyordu ve bu nedenle de genelde mülkiyetin

4 Fransa'da bu konudan tuhaf bir sofizm üretildi. Hükümet ile bir birey arasında bir dava vuku bulduğunda, davanın olağan yargıçlar tarafından görölməsi, idari kuvvet ile yasal kuvveti birbirine karıştırmamak gerekçesiyle reddedilir oldu. Sanki bu iki kuvvet birbirlerine karıştırmılsa da, yargılama ve idare etme hakkını aynı anda hükümete vererek bunlar birbirlerine daha tehlikeli ve daha baskıcı bir biçimde karıştırmıyorlarmış gibi!

sahip olduğu güvencelere sahip olmaması gerekiyordu. İmalatçılar ise toplumsal düzende ayrı bir küçük sınıf olarak değerlendiriliyordu. Bu kişilerin bağımsızlığının fazla bir değeri yoktu ve onları hükümdarların düzen altına alan tutkularına terk etmek uygun görülüyordu. Eğer Ortaçağ'daki yasalara bakarsak, bu bireysel bağımsızlık yüzyıllarında endüstrinin yasalarla nasıl en ufak ayrıntılarına kadar düzenlendiğini gördüğümüzde şaşırırız. Bu konuda merkeziyet, olabildiği kadar aktif ve detaycıdır.

Bu zamandan sonra dünyada büyük bir devrim gerçekleşti. Tohum halinde olan endüstriyel mülkiyet gelişti ve tüm Avrupa'yı kapladı. Endüstriyel sınıf genişledi, diğer sınıfların enkazları arasından zenginleşti; sayı, önem ve zenginlik açılarından kendisini geliştirdi ve durmaksızın da geliştirmeye devam ediyor. Bu sınıfın parçası olmayan neredeyse herkes, en azından bir açıdan bile olsa, onunla bağlantıya geçer hale geldi. Bu sınıf, müstesna bir sınıf olduktan sonra, yegâne sınıf olmasa da ana sınıf olacak gibidir. Bununla birlikte, bu sınıfın önceden ortaya koyduğu siyasal fikirler ve alışkanlıklar var olmaya devam eder. Bu fikirler ve alışkanlıklar hem eski olduklarından, hem de günümüzün insanların yeni fikirleriyle ve genel alışkanlıklarıyla mükemmel bir biçimde uyumlu olduklarından değişmediler.

O halde endüstriyel mülkiyetin öneminin artmasıyla birlikte, hakları da artmaz. Endüstriyel sınıf daha kalabalık olduğunda daha az bağımlı hale gelmez; tersine bu sınıf geliştiği ölçüde, despotizmin bu sınıfın içine yerleştiği ve burada doğal olarak geliştiği söylenebilir.⁵

Ulus daha endüstriyel olduğu ölçüde, daha fazla yol, kanal ile köprüye ve zenginliği elde etmeyi kolaylaştıran yarı kamusal başka çalışmalara ihtiyaç duyar. Ulus daha demokratik olduğu ölçüde ise, bireyler büyük çaplı işleri yapma konusunda daha fazla güçlük çekerken, devlet daha kolayca bunları yerine getirir. Zamanımızın tüm egemenlerinin, bu tür büyük teşebbüsle-

5 Bu argümanları desteklemesi için birkaç olgudan bahsedeceğim. Endüstriyel zenginliğin doğal kaynaklarının bulunduğu yer madenlerdir. Avrupa'da endüstri geliştiği; maden ürünleri genel bir öneme sahip olduğu; eşitliğin ortaya çıkardığı mülklerin bölünmesi nedeniyle iyi madencilik daha zor yapılar olduğu ölçüde, egemenlerin çoğu madenlerin bulundukları arazilere sahip olma ve buradaki çalışmaları inceleme hakkını daha fazla ister hale geldiler. Oysa başka hiçbir mülkiyet çeşidi için böyle bir talep söz konusu olmamıştı.

Diğer gayrimenkul mülklerle aynı yükümlülüklerle tabi olan ve aynı garantilere sahip olan bireysel mülkiyet olarak madenler böylelikle devletin kontrolü altına girdi. Bunları işleten veya kiraya veren artık devlettir; mülk sahipleri artık kiracıdırlar ve onlar haklarını devletten alırlar. Üstelik devlet neredeyse her yerde madenleri işletme konusunda hak iddia eder; onlara kuralları dayatır, belli yöntemleri zorla kabul ettirir ve onları düzenli olarak incelemeye tabi tutar. Eğer mülk sahipleri direnirlerse, idare mahkemesi onların mülklerini ellerinden alır ve hükümet başkalarıyla sözleşme yapar; yani hükümet sadece madenlere sahip değildir, aynı zamanda madencileri de kendi kontrolü altında tutar.

Bununla birlikte, endüstri geliştiği ölçüde, eski maden işletmeleri büyürler ve yeni işletmeler de ortaya çıkar. Madenci nüfus genişler ve çoğalır. Gün geçtikçe hükümetler madenler üzerindeki tahakkümlerini artırır ve madenleri kendi hizmetlileriyle doldururlar.

ri tek başlarına üstlenmeye aşikâr bir biçimde meylettiklerini vurgulamaktan çekinmiyorum. Böylelikle hükümetler her gün nüfusu daha fazla kendilerine bağımlı hale getirirler.

Ayrıca devletin kuvveti arttığı ve ihtiyaçları çoğaldığı ölçüde, devlet kendi fabrikalarında ve tersanelerinde ürettiği çok büyük miktarlarda endüstriyel ürünleri daha çok tüketir hale gelir. Böylelikle her bir krallıkta hükümdar, en büyük imalatçı olur; olağanüstü sayıda mühendis, mimar, makinist ve zanaatkârı kendi bünyesinde toplar ve elinde tutar.

Hükümdar sadece en önemli imalatçı değildir, o aynı zamanda tüm imalatın lideri veya efendisi olmaya gittikçe daha fazla çaba gösterir.

Yurttaşlar daha eşit oldukları ve daha da zayıf hale geldikleri için, örgütlenmeksizin hiçbir şey yapamazlar. Ama hükümet doğal olarak bu örgütleri de kendi kontrolü altında tutmak ister.

Örgütlenme olarak adlandırdığımız bu tür birliklerin, tek başına bir bireyin olamayacağı kadar güçlü ve korkutucu olduklarını ve kendi edimlerinin sorumluluğunu daha az aldıklarını kabul etmek gerekir. Buradan şu sonuç çıkar: Bu örgütlerin her birini, tıpkı bireylerde olduğu gibi, tamamen toplumsal kuvvetten bağımsız bir kuvvet haline getirmemek gerekir.

Egemenler bu yöntemi uygulamaya daha eğilimli oldukları ölçüde, onların istekleri de bu duruma uygun hale gelir. Demokratik halklarda, yurttaşların hükümete karşı direnişi ancak bu örgütlenmelerle ortaya çıkabilir. Böylelikle hükümet, kendi kontrolünde olmayan örgütlere sadece küçümseyerek bakar. Burada vurgulanması gereken şey, demokratik halklarda yurttaşların böylesine çok ihtiyaç duydukları bu örgütlenmelere belli bir korku ve kıskançlıkla bakmalarıdır. Bu durum onların örgütlenmeleri savunmasını engeller. Genel zayıflık ve istikrarsızlık durumu içinde bu ufak ve özel toplulukların kuvveti yurttaşları şaşırtır ve kaygılandırır. Bu örgütlenmelerin her birinin doğal kabiliyetleriyle aldıkları sorumlulukları tehlikeli ayrıcalıklar olarak görülürler.

Ayrıca günümüzde doğan tüm örgütlenmeler yeni teşekküllerdir ve bunların hakları zaman içinde teyit edilmiş değildir. Bunlar, bireysel hak fikrinin zayıf ve toplumsal kuvvetin ise sınırsız olduğu bir dönemde ortaya çıkmışlardır; bu nedenle ortaya çıktıklarında özgürlüklerini kaybetmemeleri şaşırtıcı değildir.

Avrupa'nın tüm halklarında, ancak devlet statülerini inceledikten ve ondan onay aldıktan sonra kurulabilen belli örgütlenmeler vardır. Bu ülkelerin çoğunda, bu kural tüm örgütlere uygulanmaya çalışılır. Böyle bir girişimin sonunun nereye varacağı aşikârdır.

Eğer hükümdar tüm örgütlenmelerin açılmasına belli koşullar altında izin verme hakkını bir defa için elde ederse, bu örgütlerin kuralları ihlal etme-

diğinden emin olmak için onları inceleme ve yönetme hakkını talep etmek-
te de gecikmeyecektir. Aynı şekilde devlet, örgütlenmeyi arzulayan kişileri
kendisine bağlı kıldıktan sonra, önceden örgütlenmiş olan herkesi yani gü-
nümüzde yaşayan neredeyse tüm insanları aynı koşullar altına sokmak iste-
yecektir.

Öyleyse egemenler, zamanımızda endüstrinin dünyada yarattığı bu yeni
gücün büyük bir kısmını gittikçe daha fazla kendilerine mal ederler ve ken-
dileri için kullanırlar. Endüstri bizi yönetir, hükümet de endüstriyi.

Söylediğim şeylere o kadar çok önem atfediyorum ki, bunları daha iyi
açıklamaya çalışırken kendi düşünceme zarar vermekten korkuyorum.

O halde, eğer okuyucu verdiğim örnekleri yetersiz veya iyi seçilmemiş ör-
nekler olarak görürse; eğer toplumsal kuvvetin ilerlemesini bazı noktalar-
da abarttığımı veya tersine bireysel bağımsızlık alanını aşırı sınırlandırdığımı
düşünürse, okuyucunun bir an için kitabı bırakmasını ve benim bahset-
tiğim konularla ilgili olarak etrafında neler olup bittiğine bir bakmasını rica
ederim. Eğer okuyucu bizim içimizde ve dışımızda her gün olan şeye dikkat-
li bir biçimde bakıp, komşularını inceleyip ve nihayetinde kendisi üzerinde
tefekürde bulunduktan sonra, benim ortaya koyduğum noktaya kılavuzsuz
bir şekilde başka yollardan ulaşmazsa ben çok hatalıym demektir.

Okuyucu, geçen yarım yüzyıldan beri merkeziyetin binlerce farklı biçim-
de geliştiğini görecektir. Savaşlar, devrimler, mücadeleler onun gelişimine
hizmet etti. Tüm insanlar bunu geliştirmek için çalıştılar. Bu dönem boyun-
ca, insanlar olağanüstü bir hızla kamusal işlerin başına geçtiler ve onların fi-
kirleri, menfaatleri, tutkuları da sınırsız biçimde çeşitlendi; böylelikle herkes
merkezleşmeyi farklı biçimlerde de olsa istediler. İnsanların inanılmaz ha-
reketli yaşamlarının ve düşüncelerinin içinde, merkeziyet güdüsü sarsılmaz
olan tek nokta olarak kaldı.

Beşerî meselelerle ilgili bu ayrıntıları inceledikten sonra okuyucu, bütün-
sel manzaraya geniş bir açıdan bakmak istediğinde ise şaşıracaktır.

Bir yandan en yerleşik hanedanlar sarsılır veya yıkılırken, halk da yasala-
rın egemenliğinden şiddet kullanarak kaçır ve senyörlerinin veya prensleri-
nin otoritesini yıkar veya sınırlandırır. Henüz devrimin olmadığı tüm ulus-
lar da kaygılanır ve ürperirler. Aynı başkaldırı tını onları da hareketlendirir.
Diğer yandan ise, bu anarşi zamanlarında ve bu dik başlı halklarda toplum-
sal kuvvet durmaksızın imtiyazlarını arttırır ve daha merkezî, daha girişimci,
daha mutlak ve daha geniş kapsamlı hale gelir. Yurttaşlar ise her an kamu-
sal idarenin kontrolü altında bulunurlar ve bireysel bağımsızlıklarının yeni
bir kısmını her gün biraz daha fazla farkında olmaksızın feda etmeye itilirler.
Zamanında tahtı alt üst eden ve kralları ayaklar altına alan bu insanlar gittik-
çe daha fazla direniş göstermeksizin bir memurun isteklerine itaat ederler.

O halde günümüzde iki karşıt devrim meydana gelmiş gibidir: Birisi aralıksız olarak iktidarı zayıflatır ve diğeri ise durmaksızın onu güçlendirir. Tarihimizin başka hiçbir döneminde iktidar ne bu kadar güçlü ne de bu kadar zayıftı.

Ama nihayetinde dünyanın durumunu yakından incelediğimizde, bu iki devrimin birbirlerine sıkı bir biçimde bağlı olduklarını, ikisinin de aynı kaynaktan doğduğunu ve değişik güzergâhlardan geçerek sonuçta insanları yine aynı yere götürdüklerini görürüz.

Bu kitabın birçok yerinde önceden söylediğim ve ima ettiğim bir şeyi bir kez daha tekrar etmekten çekinmeyeceğim. Eşitlik olgusuyla, eşitliğin yasalara ve toplumsal duruma nüfuz etmesini sağlayan devrimi birbirlerine karıştırmamaya dikkat etmek gerekir. Zira bizi şaşırtan fenomenlerin neredeyse hepsi bu durumdan kaynaklanır.

En büyüğünden en küçüğüne Avrupa'nın tüm köklü siyasal kuvvetleri aristokratik yüzyıllarda doğdular ve hepsi de farklı düzeylerde eşitsizlik ilkesini ve ayrıcalıkları temsil ediyor veya savunuyorlardı. Artan eşitliğin telkin edeceği yeni ihtiyaçları ve menfaatleri hükümet nezdinde geçerli kılmak için, günümüzün insanların eski kuvvetleri alt üst etmeleri veya zorlamaları gerekti. Bu durum da onları devrim yapmaya itti ve onların büyük kısmına, amaçları ne olursa olsun tüm devrimlerin her zaman için doğurduğu yabani bir bağımsızlık ve karmaşa isteğini ilham etti.

Avrupa'da eşitliğin gelişiminden önce veya sonra mülkiyet durumunda ve kişisel konumlarda şiddetli değişimler yaşamayan tek bir bölgenin var olduğuna inanmıyorum. Ayrıca burada neredeyse tüm değişimler anarşiyle ve aşırı serbestlikle gerçekleşmiştir, çünkü bunlar ulusun en medeni kısmına karşı toplumun en az medeni kısmı tarafından yapılmıştır.

Buradan daha önce gösterdiğim iki karşıt eğilim ortaya çıkar. Demokratik devrim en şiddetli anındayken, devrime karşı mücadele eden eski aristokratik kuvvetleri yıkmaya çalışan insanlar güçlü bir bağımsızlık tinini sergiliyorlardı. Eşitliğin zaferi tamamlandığı ölçüde ise, yine bu eşitliğin doğurduğu doğal güdülere yavaş yavaş kendilerini kaptırıyor ve toplumsal kuvveti güçlendirip, merkezileştiriyorlardı. Kendilerini eşit hale getirmek için özgür olmak istiyorlardı ama eşitlik özgürlüğün yardımıyla yerleştiği ölçüde, özgürlüğü daha zor hale getiriyordu.

Bu iki durum her zaman eş zamanlı olmuyordu. Atalarımız, bağımsızlık kazanma ve aynı anda onu kaybetme konusunda dünyaya ders vererek, soyuların otoritesinden kaçan ve kralların egemenliğine meydan okuyan bir halkın eş zamanlı olarak kendi içinde nasıl bir muazzam tiranlık kurabildiğini kanıtlamış oldular.

Zamanımızın insanları eski iktidarların dört bir yandan yıkıldığının far-

kına varırlar; yok olan eski otoriteleri, düşmüş olan eski bariyerleri görürler; bu durum en akli başında insanların bile kafasını karıştırır. Böylelikle insanlar sadece gözleri önünde vuku bulan bu olağanüstü devrime dikkat kesilirler ve beşerî türün kalıcı olarak anarşinin içine sürükleneceğine inanırlar. Eğer bu devrimin nihai sonuçlarını düşünürlerse, korkacakları başka konular bulacaklardır.

Ben ise, itiraf ediyorum ki çağdaşlarımı hareketlendiriyormuş gibi görenen bu özgürlük tinine pek güvenmiyorum. Günümüzün uluslarının çalkantılı olduklarını fark ediyorum ama onların özgürlükçü olduklarını açık bir şekilde göremiyorum. Hükümdarları yerlerinden eden bu çalkantıların sona ermesinin ardından, egemenlerin hiç olmadıkları kadar kudretli hale gelecek olmalarından endişe ediyorum.

DEMOKRATİK ULUSLAR HANGİ TÜR DESPOTİZM TÜRÜNDEN KORKMALIDIRLAR?

Birleşik Devletler’de ikamet ettiğim süre boyunca, Amerikalıların toplumsal durumuna benzer bir demokratik toplumsal durumun despotizmin yerleşmesini tuhaf bir şekilde kolaylaştırabileceğini fark etmiştim ve Avrupa’ya geri döndüğümde ise, bizim hükümdarlarımızın çoğunun, kendi iktidar alanlarını genişletmek için, bu toplumsal durumdan doğan fikirleri, duyguları ve ihtiyaçları nasıl kullandıklarını görmüştüm.

Bu durumun neticesinde Hristiyan ulusların, Antikitedeki birçok halka musallat olmuş olan benzer bir tahakküm çeşidine maruz kalabileceklerine inanmaya başladım.

Bu konuyu daha detaylı inceledikten ve beş yıl bu konu üzerinde tefekkür ettikten sonra korkularım pek azalmadı ama hedef değiştirdi.

Geçtiğimiz yüzyıllarda, tek başına ikincil kuvvetlerin yardımı olmaksızın büyük bir imparatorluğun dört bir yanını yönetmeye girişecek kadar mutlak ve kudretli bir egemen görülmemiştir. Halkı keyfince yönetmek ve yönlendirmek için tebaasını tek biçimli kurallarla egemenliği altına almaya çalışan ve topluluğun her bir üyesini doğrudan yöneten bir egemen de yoktu. Böyle bir girişim fikri insanların aklına bile gelmiyordu ve bir kişi bunu kafasında tasarlasa bile, bilgilerin yetersizliği, idari yöntemlerin eksiklikleri ve de özellikle koşulların eşitsizliğinin neden olduğu doğal engeller, böyle bir fikrin geniş kapsamlı bir biçimde gerçekleşmesini hemen engelleyebilecek durumdaydı.

Romalı imparatorların en güçlü oldukları zamanlarda, imparatorlukta ikamet eden farklı halklar, değişik âdetlerini ve teamüllerini henüz koruyorlardı. Eyaletlerin çoğu, her ne kadar aynı krala bağlı olsalar da, tek başlarına

idare ediliyorlardı ve bu eyaletlerin kuvvetli ve etkili belediyeleri vardı. Her ne kadar imparatorluğun yönetimi kralın ellerinde toplanmış olsa da ve kral gerekli olduğunda her şeyin nihai efendisi olsa da, toplumsal yaşamın ve bireysel varoluşun tüm detaylarını kontrol edemiyordu.

Şu doğru ki imparatorlar, muazzam ve kontrolsüz bir kuvvete sahipti ve bu kuvvet sayesinde kendilerini özgürce tuhaf isteklere adıyor ve devletin tüm gücünü de bu istekleri tatmin etmek için kullanıyorlardı. Onların, tamamen keyfi bir biçimde bir yurttaşın mülklerine el koymak veya yaşamını sonlandırmak için bu kuvveti kötüye kullandıkları sık sık görülüyordu. Bu imparatorların tiranlığı olağanüstü bir biçimde bazı kişilere zarar veriyordu ama çok sayıda kişiye kadar uzanmıyordu. Bu tiranlık belli temel meselelere odaklanıyordu ve geri kalanını önemsemiyordu.

Öyle görünüyor ki, eğer günümüzün demokratik uluslarında despotizm kurulursa, bu despotizm farklı özelliklere sahip olacaktır: Daha geniş erimli ve daha ılımlı olacaktır ve insanlara eziyet etmeksizin onları değerden düşürecektir.

Bizimki gibi aydınlanma ve eşitlik çağlarında egemenlerin, Antikitedeki egemenlerin yapabileceklerinden daha kolay bir biçimde tüm kamusal kuvvetleri ellerinde toplamayı ve bireylerin özel alanına daha rahat ve daha derin bir şekilde nüfuz etmeyi başaracaklarından hiç kuşku duymuyorum. Ama despotizmi kolaylaştıran bu eşitlik aynı zamanda onu yatıştırır da. İnsanlar daha benzer ve daha eşit olduğu ölçüde, kamusal teamüllerin de nasıl daha beşerî ve daha ılımlı olduğunu görmüştük. Hiçbir yurttaşın büyük bir kuvveti ve fazla bir zenginliği olmadığı zaman, tiranlık adeta ortaya çıkma olanağından ve hareket alanından yoksun kalır. Tüm servetler orta düzeyde olduğunda, tutkular doğal olarak kısıtlanır, tahayyüller sınırlı ve istekler de basit olur. Bu genel itidal, egemeni de ılımlı hale getirir ve onun aşırı isteklerini belli sınırlar içinde tutar.

Toplumsal durumun bizzat doğasından ortaya çıkan bu nedenlerden bağımsız olarak benim konumun dışında daha başka birçok nedenden bahsedebilirdim, ama açıklamış olduğum bu sınırlar içinde kalmak istiyorum.

Demokratik hükümetler belli büyük galeyan ve önemli tehlike anlarında şiddetli ve zalim olabileceklerdir; ama bu krizler nadir ve geçici olacaktır.

Günümüzün insanların ufak tutkularını, onların teamüllerinin yumuşaklığını, bilgilerinin erimini, dinlerinin arılığını, ahlâklarının dinginliğini, zahmetli ve düzenli alışkanlıklarını, neredeyse hepsinin erdemlerinde olduğu kadar kusurlarında da koruduğu ağırbaşlılıklarını düşündüğümde, onların tiranları lider olarak görmelerinden değil de, daha fazla vasileri olmasından korkuyorum.¹

1 Kitabın sonunda bulunan Not H'ye bakınız – ç.n.

O halde demokratik halkları tehdit eden boyunduruk türünün, dünyada daha önce var olmuş boyunduruklara hiç benzemeyeceğini düşünüyorum. Çağdaşlarımız bu boyunduruk imgesini geçmişte bulamayacaklardır. Bahsettiğim fikri tam olarak ortaya koyan ve onu kapsayan bir deyim de boşuna kendi kendime arıyorum. Eski despotizm ve tiranlık kavramları bu boyunduruğu tasvir etmek için hiç uygun değildirler. Ortada yeni bir şey var; o halde adlandıramadığımız bu fenomeni açıklamaya çalışmak gerekir.

Despotizmin dünyada hangi yeni özelliklerle kendisini ortaya koyacağını tahayyül etmek istiyorum: Ruhlarını tümüyle kaplayan ufak ve bayağı hazlarını tatmin etmek için ara vermeksizin kendileri üzerine kapanan, benzer ve eşit olan, kabalalık bir insan kitlesi görüyorum. Bu insanların her biri, kendi alanına çekildiğinden, diğerlerinin kaderine yabancı gibidir. Bu kişi için beşerî tür kendi çocukları ve arkadaşlarından ibarettir. Yurttaşlara gelince, bu kişi onların yanındadır ama onları hiç fark etmez; onlara dokunur ama onları hissetmez; sadece kendinde ve kendisi için var olur. Onun hâlâ bir ailesi olsa da, en azından artık bir yurdunun olmadığını söyleyebiliriz.

Tüm bu kişilerin üzerinde, tek başına insanların memnuniyetlerini güvence altına alan ve onların kaderine göz kulak olan muazzam koruyucu bir iktidar yükselir. Bu iktidar mutlak, titiz, düzenli, öngörülü ve ılımlıdır. Eğer onun amacı tıpkı babanın otoritesi gibi, insanları ergin bir birey olmaya hazırlamak olsaydı, onun otoritesi de babanın otoritesine benzetilebilirdi; ama tersine bu iktidar insanları kesin ve kalıcı bir biçimde çocukluk çağında tutmaya çalışır; insanların sevinmesinden hoşlanır, yeter ki onlar sevinmek dışında başka bir şeyi düşünmesinler. Bu iktidar insanların mutluluğu için seve seve çalışır, ama bu mutluluğun tek faili ve tek yargıcı olmak ister. İnsanların güvenliğini sağlar, onların ihtiyaçlarını öngörür ve giderir, hazlara ulaşmalarını kolaylaştırır, onların temel işlerini yürütür, endüstriyi yönetir, veraset yasalarını düzenler, miraslarını bölüştürür; peki onları neden düşünme külfetinden ve yaşama zahmetinden kurtaramasın ki?

İşte böylelikle bu iktidar her gün, özgür iradenin kullanımını daha az yararlı ve daha nadir hale getirir; insanların iradi eylemlerini daha küçük bir alana kapatır ve her bir yurttaşı yavaş yavaş özgür iradesini kullanmaktan mahrum bırakır. Eşitlik insanları bunlara uygun hale getirir: onları tüm bunlara katlanmaya ve hatta bunları hayırlı şeyler olarak görmeye önceden hazırlar.

Birbiri ardı sıra her bir bireyi ele geçirdikten ve onları kendi isteğine uygun bir biçimde yoğurduktan sonra egemen, kollarını toplumun bütünü üzerine uzatır; toplumun yüzeyini karmaşık, ayrıntılı ve tek biçimli kurallarla kaplar. Bu kurallar sayesinde en özgün zihinler ve en sağlam ruhlar, kitlenin arasından sivrilerek gün yüzüne çıkamayacaklardır. Egemen iktidar, in-

sanların iradelerini yok etmez, ama onları yumuşatır, boyun eğdirir ve yöner. İnsanları nadiren eylemeye zorlar, ama onların eylemesine durmaksızın karşı durur. Böyle bir iktidar pek yok etmez, ama gün yüzüne çıkmaya engel olur; baskı altında tutmaz, rahatsız eder, ezer, gücünü keser, yatıştırır, sersemleştirir ve nihayetinde her bir ulusu, içinde hükümetin çoban olduğu çekingene ve hünerli bir hayvan sürüsüne indirger.

Tasvir ettiğim bu çeşit düzenli, ılımlı ve dingin bir kulluğun, özgürlüğün bazı dışsal formlarıyla tahayyül edebileceğimizden daha iyi bir biçimde bütünleşebileceğine ve bu kulluğun halk egemenliğinin içinde kurulmasının imkânsız olmayacağına her zaman inandım.

Çağdaşlarımız durmaksızın iki çelişkili tutkuyla uğraşırlar: Yönetilmek isteği ve de özgür kalma arzusu. İnsanlar bu karşıt güdülerini yok etmeksizin, ikisini de aynı zamanda tatmin etmeye çabalarlar. Tek, hami, kadir-i mutlak olan ama yurttaşlar tarafından seçilen bir iktidarı tahayyül ederler. Merkeziyet ile halk egemenliğini birleştirirler. Bu da onları rahatlatır. Bizzat kendileri vasilerini seçtiklerini düşünerek, vesayet altında olmakla avunurlar. Her bir birey bu iktidara katlanır, çünkü zincirin öteki ucunda bulunan egemen ne bir insan ne de bir sınıftır, bizzat halkın kendisidir.

Bu sistemde yurttaşlar, efendilerini seçmek için bir anlığına bağımlı konumlarından çıkarlar ve sonra yeniden bu konuma girerler.

Günümüzde idari despotizm ile halk egemenliği arasındaki bir çeşit uzlaşmadan kolaylıkla memnun olan çok sayıda insan vardır. Bu insanlar, özgürlükleri ulusal iktidara teslim ettiklerinde, bireylerin özgürlüklerinin yeterince garanti altına alındığını düşünürler. Oysa benim için bu yeterli değildir. İtaat etmeyi kabul ettiğim efendinin doğası, beni itaatten daha az ilgilendiriyor.

Bununla birlikte böyle bir yapının, tüm kuvvetleri bir araya topladıktan sonra, bunları bir insanın veya sorumsuz bir teşekkülün ellerine teslim eden bir yapıdan kesinlikle daha çok tercih edilir olduğunu yadsımayacağım. Demokratik despotizmin alabileceği tüm değişik formlar arasında bu sonuncusu mutlaka en kötüsü olacaktır.

Egemen seçildiğinde veya seçilmiş ve bağımsız bir yasama organı tarafından yakından denetlendiğinde, onun bireylere uyguladığı boyunduruk kimi zaman daha ağır olur; ama her zaman için daha az onur kırıcıdır, çünkü her bir yurttaş, engellendiği ve kuvvetsiz bırakıldığı halde, itaat ederek sadece kendisine boyun eğdiğini ve tüm tercihlerini sadece tek bir tercihiine feda ettiğini sanabilir.

Egemen kişi, ulusu temsil ettiği ve ona bağlı olduğu zaman, her bir yurttaştan alınan güçlerin ve hakların sadece devletin liderine hizmet etmediğini, aynı zamanda devletin kendisine de yarar sağladığını ve bireylerin halk

için yaptıkları fedakârlığın meyvelerini bağımsızlıklarıyla geri aldıklarını anlıyorum.

Fazla merkezî bir ülkede ulusal temsiliyeti yaratmak demek o halde aşırı merkeziyeti üretebilen kötülükleri azaltmak demektir, bunları tamamen ortadan kaldırmak değil.

Bu biçimde en önemli meselelere bireylerin müdahale etme olanaklarının korunduğunu görüyorum; ama bu olanak ufak ve bireysel meselelerde de daha az ortadan kaldırılmaz. İnsanları bilhassa yaşamın küçük ayrıntılarında köleleştirmenin tehlikeli olduğunu unutuyoruz. Ben ise, eğer önemli konulardaki özgürlüğe önemsiz konulardaki özgürlük olmaksızın sahip olunabileceğini düşünseydim, özgürlüğün önemli konularda önemsiz konularda olduğundan daha az zorunlu olduğuna inanabilirdim.

Ufak meselelerdeki bağımlılık her gün kendini açığa vurur ve tüm yurttaşlara ayrımsız bir biçimde kendisini hissettirir. Bu bağımlılık yurttaşları umutsuzluğa sürüklemeyi; ama durmaksızın onları engeller ve kendi iradelerini kullanmaktan vazgeçirir. Onların ruhlarını yavaş yavaş yok eder ve ruhlarının gücünü keser, oysa çok az sayıda, nadiren ortaya çıkan ağır hal ve koşullarda vuku bulan itaat ise sadece arada bir kulluğu ortaya koyar ve bu kulluğu da sadece belli insanlar üzerinde uygular. Merkezî iktidara bu kadar bağımlı hale getirilen bu yurttaşların zaman zaman bu iktidarın temsilcilerini seçmekle görevlendirilmesi de boşunadır; özgür iradenin böylesine nadir ve kısa süreli ama aslında çok da önemli olan kullanımı, yurttaşların kendi kendilerine düşünme, hissetme ve eyleme yetilerini yavaş yavaş kaybetmelerine ve beşeriyet seviyesinin altına kademeli olarak düşmelerine engel olamayacaktır.²

Bu yurttaşların hemen sonra kendilerine kalmış olan önemli ve biricik ayrıcalığı kullanamayacağını eklemeliyim. Siyasal alana özgürlüğü sokan demokratik halklar, idari alanda despotizmi arttırmalarıyla eş zamanlı olarak tuhaf paradokslar içine girerler. Sadece sağduyunun yeterli olduğu tali işleri yürütmek gerektiğinde, bu halklar yurttaşların bunları yapamayacaklarını düşünürler; tüm devletin yönetimi söz konusu olduğunda ise yönetimdeki yurttaşlara muazzam ayrıcalıklar verirler. Bu halklar yurttaşları, krallardan daha fazla ve insanlardan daha az düzeyde, sırayla egemenin oyuncakları ve efendileri haline getirirler. Tüm farklı seçim sistemlerini tükettikten sonra, kendilerine uygun olanı bulmaksızın, hayrete düşerler ve hâlâ aramaya devam ederler; sanki fark ettikleri kötülük, seçim teşekkülünden çok ülkenin yapısıyla ilgili değilmiş gibi...

Aslında kendi kendilerine yönetme alışkanlığından tamamen vazgeçen insanların kendilerini yönetecek kişileri nasıl iyi bir biçimde seçmeyi başa-

2 Kitabın sonunda bulunan Not I'ya bakınız.

rabileceklerine akıl erdirmek de zordur. İtaatkâr bir halkın yaptığı seçimlerden, özgürlükçü, güçlü ve bilge bir hükümetin çıkabileceğine asla kimse inanmaz.

Tepesi cumhuriyetçi, diğer tüm kısımları ise aşırı monarşik olan bir yapı bana her zaman geçici bir canavar gibi görünmüştür. Yönetenlerin kusurları ve yönetilenlerin budalalıkları bu yapıyı yıkıma sürüklemekte gecikmeyecektir. Temsilcilerinden ve kendinden bıkmış olan halk ise ya daha özgür kurumlar meydana getirecektir ya da hemen tek bir efendinin ayaklarının altına kapanacaktır.

ÖNCEKİ BÖLÜMLERİN SONUCU OLARAK

Koşulları eşit olan bir halkta diğer halklara göre daha kolay bir biçimde mutlak ve despotik bir hükümetin kurulabildiğine inanıyorum. Eğer bu tür bir halk böyle bir hükümeti bir defa kurabilirse, hükümetin burada insanlara sadece zulmetmeyeceğini, aynı zamanda uzun vadede her bir yurttaşın beşeriyetin temel sıfatlarını zorla alacağını düşünüyorum.

O halde bana öyle geliyor ki, despotizmden bilhassa demokratik çağlarda korkmak gerekir.

Ashında ben özgürlüğü tüm çağlarda sevebilirdim, ama içinde bulunduğumuz çağlarda ona hayran olmaya meylediyorum.

Ayrıca içine girdiğimiz yüzyıllarda otoriteyi imtiyazlar ve aristokrasi üzerine dayandırmaya çalışacak herkesin başarısızlığa uğrayacağına inanıyorum. Benzer şekilde otoriteyi tek bir sınıfa atfedip, tahsis etmek isteyenler de başarısız olacaklardır. Günümüzde despotizmi kurmak için yurttaşlar arasında kalıcı ayrımlar yaratarak, yeterince becerikli ve güçlü olan egemenler yoktur; eşitliği temel ilkesi ve sembolü olarak kabul etmeyip, özgür kurumları sürdürmeye muktedir olabilecek kadar bilge ve kudretli yasa koyucular da yoktur. O halde benzerlerinin bağımsızlığını ve haysiyetini yaratmak veya güvence altına almak isteyen tüm çağdaşlarımızın kendilerini eşitliğin dostu olarak göstermeleri gerekir. Böyle görünmelerinin tek saygın yolu da eşitliğin dostu olmaktır; onların değerli girişimlerinin başarısı da buna bağlıdır.

Böylelikle aristokratik bir toplumu yeniden kurmak değil de, Tanrı'nın bizi içine yerleştirmiş olduğu demokratik toplumun bağrından özgürlüğü türetmek söz konusudur.

Bu temel iki hakikat bana basit, açık ve verimli görünüyor ve bunlar beni

doğal olarak içinde koşulların eşit olduğu bir halkta nasıl bir özgür hükümet biçiminin kurulabileceğini düşünmeye itiyor.

Demokratik ulusların yapısı ve ihtiyaçları gereği, bu halklarda egemen iktidar diğer halklara göre daha tek biçimli, daha merkezî, daha yaygın, daha kapsayıcı ve daha kudretli olmak zorundadır. Toplum burada doğal olarak daha etkili ve daha güçlüdür. Birey ise daha bağımlı ve daha zayıftır: Birisi daha çok şey yapar, diğeri ise daha az; bu durum kaçınılmazdır.

O halde demokratik bölgelerde bireysel bağımsızlık alanının, aristokratik ülkelerde olduğu kadar geniş olmasını beklememek gerekir. Ama bu da arzu edilen bir durum değildir, çünkü aristokratik halklarda toplum genellikle bireye, çok sayıda kişinin refahı da birkaç kişinin görkemine kurban edilir.

Demokratik bir halkı yöneten merkezî bir iktidarın etkili ve kudretli olması ise hem zorunludur hem de arzu edilir. İktidarı zayıf veya ağırkanlı hale getirmek değil, sadece onun çevikliğini ve gücünü kötüye kullanmasını engellemek söz konusudur.

Aristokratik yüzyıllarda bireylerin bağımsızlığını güvence altına almaya en fazla katkıda bulunan şey, egemenin burada yurttaşları tek başına yönetmek ve idare etmekle yükümlü olmamasıydı. Egemen bu görevi kısmen aristokrasinin üyelerine bırakmakla yükümlüydü; öyle ki kalıcı biçimde bölünmüş olan toplumsal kuvvet her bir insanın üzerine asla tamamıyla aynı biçimde çökmüyordu.

Egemen her şeyi kendisi yapmıyordu ve aynı zamanda onun yerine karar veren görevlilerin çoğu da kuvvetlerini ondan değil de, doğuştan elde ettikleri ayrıcalıklardan aldıklarından, kalıcı biçimde onun kontrolü altında değillerdi. Egemen, onları görevlendirip sonra kendi kaprisleri doğrultusunda her an görevden alamıyordu ve kendi isteklerini onların hepsine aynı düzeyde dayatmıyordu. Bu durum bireylerin bağımsızlığını garanti altına alıyordu.

Günümüzde aynı yöntemlere başvurulamayacağını anlıyorum ama bunların yerine konulabilecek demokratik usullerin varlığına da inanıyorum.

Tüzel kişilerden veya soylulardan alınan idari kuvvetlerin hepsini sadece egemenin ellerine vermek yerine, bunların bir kısmını sıradan yurttaşlardan geçici olarak oluşturulmuş olan tali teşekküllere bırakabiliriz; böylelikle de bireyler arasındaki eşitlikler yok olmayacak ve onların özgürlükleri de daha fazla güvende olacaktır.

Bizim kadar kavramları önemsemeyen Amerikalılar idari bölge ismini kordular, ama bu idari bölgeleri kısmen taşra meclisi gibi icra ettiler.

Bizimki gibi bir eşitlik yüzyılında kalıtsal görevliler atamanın haksız ve akıl dışı olacağını kolaylıkla kabul ederim, ama kimse bu görevlilerin yerine belli bir ölçüde seçilmiş görevlilerin geçmesine engel olamaz. Seçim, merkezî iktidar karşısında görevlilerin bağımsızlığını, aristokratik uluslarda ka-

litsal sınıfların güvence altına aldığı kadar ve hatta onlardan daha fazla güvence altına alan demokratik bir yöntemdir.

Aristokratik ülkeler, kendi kendilerine ihtiyaçlarını karşılamayı bilen ve kolaylıkla ve gizlice baskı altına alınamayan zengin ve etkili bireylerle doluydu. Bu kişiler de iktidarı genel olarak ölçülü ve ağırbaşlı alışkanlıklarla yürütüyorlardı.

Demokratik topraklarda böyle bireylerin doğal olarak bulunmadığını biliyorum ama burada benzer kişiler yapay bir biçimde yaratılabilir.

Dünyada yeniden bir aristokrasinin kurulamayacağına kesin bir biçimde inanıyorum; ama yurttaşların bir araya gelerek çok zengin, çok etkili, çok güçlü, tek kelimeyle aristokratik kişileri ortaya koyabileceğini düşünüyorum.

Bu şekilde aristokrasinin kusurları ve tehlikeleri dışında onun en önemli siyasal avantajlarına sahip olunabilecektir. Siyasal, endüstriyel, ticari ve hatta bilimsel ve edebî bir örgütlenme, ne istenildiği zaman boyun eğdirilebilen ne de kolaylıkla zulmedilebilen ve iktidarın gereksinimlerine karşı bireysel haklarını koruyarak, müşterek özgürlükleri kurtaran aydın ve kudretli bir yurttaş gibidir.

Aristokrasi zamanlarında her bir insan kendi topluluğunun içindeki diğer yurttaşlara her zaman çok sıkı bir biçimde bağlıdır, öyle ki bir kişiye saldırı olduğunda diğerleri hemen onun yardımına koşarlar. Eşitlik çağlarında ise her birey doğal olarak izoledir; onun yardımını isteyebileceği kalıtsal arkadaşları ve duygudaşlık bağı kurduğu bir sınıfı yoktur. Bu kişi kolaylıkla diğerlerinden ayrılır ve zarar görmeksizin ayaklar altına alınır. O halde günümüzde zulmedilen bir yurttaşın kendisini korumak için sadece bir yöntemi vardır: Bütün olarak ulusa seslenmek ve ulus ona kulak asmazsa, beşeriyete hitap etmek. Yurttaşın bunu gerçekleştirebileceği tek aracı ise basındır. Böylelikle basın özgürlüğü demokratik uluslarda diğer uluslarda olduğundan çok daha fazla değerlidir. Bu özgürlük tek başına eşitliğin üretebildiği kötülüklerin büyük bir kısmını tedavi eder. Eşitlik insanları izole eder ve zayıflatır; ama basın her bir kişinin yanına çok kuvvetli bir silah koyar ve en zayıf ve en izole kişi bile bu silahı kullanabilir. Eşitlik her bir bireyi yakınlarının desteğinden mahrum bırakır; ama basın, tüm yurttaşlarını ve benzerlerini yardıma çağırma olanağını onlara tanır. Basın yayın hem eşitliğin ilerlemesini hızlandırdı hem de onun en iyi düzeticilerinden birisi oldu.

Aristokrasilerde yaşayan insanların basın özgürlüğünden gerekirse yararlanabileceklerini düşünüyorum; ama demokratik bölgelerde yaşayanlar için bu geçerli değildir. Bu kişilerin bireysel bağımsızlıklarının garanti altına alınması için, büyük siyasal meclisleri, parlamenter imtiyazları, halk egemenliğinin ilan edilmesini pek yeterli bulmuyorum.

Tüm bu şeyler belli bir noktaya kadar bireysel kullukla uzlaşa içindedir, ama eğer basın özgür olursa, bu kulluk da kusursuz hale gelemeyecektir. Basın en âlâsından demokratik bir özgürlük aracıdır.

Yargı kuvvetiyle ilgili de benzer bir şey söyleyebilirim.

Bireysel menfaatlerle meşgul olmak ve kendi görüş alanına sunulan ufak mevzular üzerinde yoğunlaşmak yargı kuvvetinin özünde bulunan faaliyetlerdir. Zulmedilen kişilerin yardımına kendiliğinden koşmamak, ama onların arasında en mütevazı kişinin bile emrine amade olmak da bu kuvvetin özünde bulunur. Zulmedilen kişi ne kadar zayıf olursa olsun, yargıcı kendi şikâyetini dinlemeye ve bu şikâyetle cevap vermeye zorlayabilir. Bu durum yargı kuvvetinin bizzat yapısıyla ilgilidir.

O halde, egemenin gözlerinin ve ellerinin sürekli olarak beşerî eylemlerin en ufak ayrıntılarına müdahale ettiği ve kendilerini korumak için zayıf olan bireylerin, benzerlerinin yardımına güvenmek için aşırı izole durumda oldukları bir zamanda, benzer bir kuvvet özellikle özgürlüğün ihtiyaçlarına uyarlanabilir. Mahkemelerin gücü her zaman için bireysel bağımsızlığa bahsedilebilecek en büyük garantidir, ama bu durum özellikle demokratik yüzyıllar için geçerlidir. Eğer yargı kuvveti, koşullar eşitlendiği ölçüde büyümüyor ve genişlemiyorsa, bireysel haklar ve menfaatler burada her zaman tehlike altındadır.

Eşitlik insanlara özgürlük için çok fazla tehlikeli olan birçok eğilimi telkin eder ve yasa koyucu her zaman için bunlara çok dikkat etmek zorundadır. Bunların sadece en önemlilerinden bahsedeceğim.

Demokratik yüzyıllarda yaşayan insanlar, formların faydalarını kolaylıkla kavramazlar; onları içgüdüsel olarak hor görürler. Bunların nedenlerini daha önce açıklamıştım. Formlar onların küçümseme ve genellikle nefret duygularını kışkırtır. Bu insanlar olağan biçimde kolay ve ulaşılabilir hazları talep ettiklerinden, istedikleri amaçlara doğru coşkulu bir biçimde atılırlar ve en ufak bir gecikme onları umutsuzluğa düşürür. Siyasal yaşama taşıdıkları bu mizaç, niyetlerine ulaşmalarını her gün geciktiren veya engelleyen bu formlara karşı insanlarda bir hoşnutsuzluk yaratır.

Demokrasilerde yaşayan insanların formlara karşı yaptığı bu itiraz yine de, formları özgürlük için faydalı hale getirir, zira bunların temel meziyeti zayıf ile güçlü olan, yöneten ile yönetilen arasında bariyer hizmeti görmek ve birini frenlemek diğerine de kendisini bulması için zaman vermektir. Egemen daha aktif ve daha kudretli, bireyler ise daha üşengeç ve daha zayıf olduğu ölçüde formlar da daha fazla zorunlu olur. Böylelikle demokratik halkların doğal olarak diğer halklardan daha fazla formlara ihtiyacı vardır ve bu halklar doğal olarak bunlara daha az saygı duyarlar. Bu durum üzerinde durmayı hak eder.

Çağdaşlarımızın formlar sorununu küstah bir biçimde küçümseyen tavırlarından daha zavallı başka bir tavır yoktur. Çünkü en ufak form sorunları bile günümüzde, şimdiye dek hiç olmadığı kadar büyük önem kazandı. Beşeriyetin birçok önemli menfaati bunlarla bağlantılı hale geldi.

Eğer aristokratik yüzyıllarda yaşayan devlet adamları kimi vakit formları kolaylıkla küçümselediler ve kendilerini bunların üzerinde konumlasalardı, bugün halkları yönetenler bu formların en ufaklarına bile saygı göstermek zorunda kalırlardı ve ancak buyurgan bir zorunluluk gerektirdiği zaman onları hesaba katmazlardı. Aristokrasilerde formlarla ilgili batıl inançlar vardı; onlar bizim aramızda aydın ve akli başında bir hürmetle korunurlardı.

Demokratik halklar için çok doğal ve çok tehlikeli olan bir başka güdü, bu halkları bireysel hakları küçümsemeye ve onlara pek değer vermemeye iten güdüdür.

İnsanların genel olarak hakları vardır ve onları uzun zamandır kullandıkları için veya bu haklar önemli oldukları için, insanlar da onlara saygı duyarlar. Demokratik halklarda karşılaşılan bireysel haklar, genellikle pek az önemli, çok yeni ve fazlasıyla değişkendir. Bu durum nedeniyle bu haklar genellikle kolay bir biçimde feda edilir ve neredeyse her zaman pişmanlık duymaksızın ihlal edilirler.

Oysa aynı zamanda, insanların bireysel haklara karşı doğal bir küçümseme duydukları bu uluslarda, iktidarın hakları doğal olarak gelişir ve kuvvetlenir. Yani insanlar, en ufak bireysel hakları bile elinde tutmanın ve savunmanın çok fazla zorunlu olduğu bir anda, bu haklara daha az bağlı hale gelirler.

O halde özgürlüğün ve insanların azametinin hakiki dostlarının durmaksızın ayağa kalkmalarının ve toplumsal iktidarın kendi niyetleri uğruna yavaş yavaş bazı insanların bireysel haklarını feda etmesine engel olmalarının zorunlu olduğu zaman, özellikle içinde bulunduğumuz demokratik zamanlardır. Bu zamanlarda zulmedilmesi çok tehlikeli olmayacak kadar karanlık yurttaşlar ve zarar görmeksizin olurlarına bırakılabilecek kadar az önemli bireysel haklar yoktur. Bunun nedeni basittir: Zihinlere bireysel hakların öneminin ve kutsallığının işlendiği bir zamanda bir insanın bireysel hakkı ihlal edildiğinde, sadece hakkı elinden alınan kişiye kötülük yapmış oluruz; günümüzde ise böyle bir hakkı ihlal etmek demek, ulusal teamülleri derin bir biçimde yaralamak ve bütün olarak toplumu tehlikeye atmak demektir, çünkü bu çeşit hakların fikri bile bizim aramızda durmaksızın zayıflıyor ve kayboluyor.

Devrim durumuna uygun olan, uzun bir devrim sürecinden doğan ve bu devrimin karakteri nasıl olursa olsun, onun kendi amacını ve kendisini sergilediği alanını genelleştiren belli alışkanlıklar, belli fikirler ve belli kusurlar vardır.

Herhangi bir ulus kısa bir zaman içinde liderlerini, kanaatlerini, yasalarını birkaç defa değiştirirse, bu ulusu oluşturan insanlar, değişim sevgisini kazanacak ve tüm değişimlerin güç kullanılarak hızlı bir biçimde gerçekleştirilmesine alışacaklardır. Böylelikle bu insanlar her gün, güçsüz olduklarını gördükleri formları doğal bir biçimde küçümser ve kuralların hâkimiyetine ancak sabırsız bir biçimde katlanırlar, zira bizzat onlar binlerce defa bu kuralların ihlal edildiğini gözleriyle görmüşlerdir.

Sıradan hakkaniyetli ve ahlâklı uluslar, devrimin her an gün yüzüne çıkardığı tüm yenilikleri açıklamak ve meşrulaştırmak için yeterli olmadığından, toplumsal fayda ilkesi devreye sokulur ve siyasal zorunluluk dogması yaratılır. Bize önerilen genel amaca çarçabuk ulaşmak için, endişe etmeksizin bireysel menfaatlerimizi feda etmeye ve bireysel hakları ayaklarımızın altına almaya kolaylıkla alışırız.

Tüm devrimler bunları ürettiği için, devrimci olarak adlandırdığım bu alışkanlıklar ve fikirler, demokrasilerin içinde olduğu gibi aristokrasilerin içinde de görülür. Ama bunlar aristokrasilerde genellikle daha az kudretli ve her zaman daha az kalıcıdır, çünkü burada kendilerine karşı duran alışkanlıklar, fikirler, kusurlar ve engellerle karşılaşılır. O halde devrim sonra erdiğinde bunlar da kendiliklerinden yok olurlar ve ulus kendi eski siyasal tavırlarına geri döner. Demokratik topraklarda ise durum her zaman böyle değildir. Bu ülkelerde, tamamen yok olmaksızın daha ılımlı ve daha düzenli hale gelen devrimci güdülerin, kademeli olarak hükümetle ilgili teamüllere ve idari alışkanlıklara dönüşmesinden her zaman korkmak gerekir.

Devrimlerin demokratik ülkelerden daha tehlikeli oldukları başka bir ülkeye bilmiyorum, çünkü devrimler, neden oldukları arızî ve geçici kötülüklerden bağımsız olarak, kalıcı ve adeta ebedî kötülükleri yaratma riskini her zaman için taşırlar.

Haklı direnişler ile meşru isyanların varlığına inanıyorum. O halde, demokratik zamanlardaki insanların asla devrim yapmamaları gerektiğini mutlak bir biçimde söylemiyorum, ama bu insanların devrimlere girişmeden önce diğer halklardan daha fazla tereddüt etmekte haklı olduklarını ve bu kadar tehlikeli bir yönetime başvurmak yerine mevcut durumlarındaki sıkıntılara katlanmayı tercih etmelerinin onlar için daha iyi olacağını düşünüyorum.

Sadece bu kısmında açıklanmış olan tüm tikel fikirleri değil, aynı zamanda bu kitabın açıklamayı amaç edindiği fikirlerin çoğunu da kendi içinde barındıran genel bir fikirden bahsederek bitireceğim.

Bizim çağımızdan önceki aristokratik yüzyıllarda, çok kudretli bireyler ve çok cılız bir toplumsal otorite vardı. Toplumun imgesi bile muğlak ve yurttaşları yöneten tüm farklı kuvvetlerin ortasında durmaksızın yitip gidiyor-

du. Bu zamanın insanların temel çabası ise, toplumsal kuvveti büyötmek ve güçlendirmek, onun imtiyazlarını arttırmak ve güvence altına almak ve tersine bireysel bağımsızlığı belli sınırlar içine kapatmak ve bireysel menfaati toplumun genel menfaatine bağı kılmaktı.

Günümüzdeki insanları ise başka tehlikeler ve başka endişeler bekler.

Modern ulusların çoğunda, hükümet, kökeni, yapısı ve adı ne olursa olsun, neredeyse kadir-i mutlak olur ve bireyler ise zayıflığın ve bağımlılığın nihai noktasına gittikçe daha fazla yaklaşırlar.

Eski toplumlarda her şey farklıydı. Bütönlük ve tek biçimlilik bu toplumlarda hiçbir yerde görölmüyordu. Bizim toplumlarımızda ise, her şey o kadar çok birbirine benzer hale gelir ki, her bir bireysel figür kendisini müşterek fizyonomi içinde tamamen kaybeder. Atalarımız, bireysel haklara saygı duyulması fikrini suistimal etmeye her zaman meyillilerdi; oysa biz ise, bir bireyin menfaatinin her zaman için çoğunluğun menfaatine boyun eğmesi gerektiğı fikrini abartmaya doğa! olarak eğilimliyiz.

Siyasal dünya değışir; o halde bundan sonra yeni kötölöklere yeni çareler bulmak gerekir.

Toplumsal kuvvetin etki alanını geniş ama aşıkâr ve değışmez sınırlar içinde tutmak; bireylere belli haklar vermek ve onların bu haklardan tam olarak yararlanmalarını garanti altına almak; bireyin bağımsızlığı, gücü, kökeni nasıl olursa olsun onu korumak; bireyi toplum karşısında yüceltmek ve desteklemek: Bana öyle geliyor ki işte tüm bunlar içinde bulunduğumuz çağda yasa koyucunun temel meseleleridir.

Zamanımızın egemenlerinin insanları sadece büyük işler yapacakları zaman kullandıkları söylenir. Oysa egemenlerin daha çok büyük insanlar elde etmek üzerine biraz daha düşünmelerini; işten çok işçiye daha fazla değıer vermelerini; her bir yurttaş bireysel olarak zayıf olduğı zaman, bir ulusun uzun süre güçlü olarak kalamayacağını sürekli olarak hatırlamalarını ve halkı çekingen ve yumuşak huylu olan bir ülkeyi daha güçlü hale getirebilecek bir toplumsal formun veya siyasal düzenlemenin henüz bulunmadığını hiç unutmamalarını isterdim.

Çağdaşlarımızda iki karşıt ama aynı düzeyde zararlı fikrin bulunduğunu görüyorum.

Birileri eşitlikte sadece onun neden olduğı anarşik eğilimleri fark ederler. Bu kişiler özgür iradelerinden kuşku duyar ve kendilerinden korkarlar.

Çok daha az sayıda olan ama daha aydın olan diğierlerinin ise, başka bir bakış açısı vardır. Bu kişiler ise, eşitlikten yola çıkarak anarşiye ulaşan güzergâhın yanında, insanları kaçınılmaz bir biçimde kulluğa götürüyor gibi göröünen bir yolu keşfederler. Bu zorunlu kulluğa peşinen ruhlarını teslim ederler ve özgür kalma konusunda umutlarını yitirdikleri için, yürek-

lerinin derinliklerinde yakında meydana çıkacak olan efendiye çoktan hayran olurlar.

Birinciler özgürlükten vazgeçerler, çünkü onun tehlikeli olduğunu düşünürler; ikinciler ise onun imkânsız olduğunu düşündükleri için özgürlüğe yüz çevirirler.

Eğer bu son düşünceye sahip olsaydım, okuduğunuz bu kitabı yazamazdım; yurttaşların alinyazılarıyla ilgili gizlice üzölmekle yetinirdim.

Eşitliğin beşerî bağımsızlığın karşısına çıkardığı tehlikeleri gün yüzüne çıkarmak istedim, çünkü bu tehlikelerin, çok korkutucu ve aynı zamanda gelecekte olabilecek tehlikelere göre daha az öngörölmüş olduğuna kesin bir biçimde inanıyorum. Ama bu tehlikelerin aşılamaz olduklarını düşünmüyorum.

İçinde bulunduğumuz demokratik yüzyıllarda yaşayan insanların bağımsızlığa dönük doğal bir eğilimleri vardır. Bu insanlar ister istemez kurallara sabırsızlıkla katlanırlar: Kendilerinin tercih ettikleri konumlarındaki kalıcılık bile onları tedirgin eder. Onlar iktidarı severler, ama iktidarı elinde bulundurani küçümsemeye ve ondan nefret etmeye eğilimlidirler. Ufak ve hareketli oldukları için, iktidarın ellerinden kolaylıkla kaçarlardı.

Bu eğilimler sürekli olarak kendilerini açığa vurur, çünkü hiç değişmeyecek olan toplumsal durumdan kaynaklanırlar. Bunlar, bir despotizmin yerleşmesini uzun zaman boyunca engelleyeceklerdir ve insanların özgürlüklerinden yana mücadele etmek isteyecek her bir yeni kuşağa yeni silahlar sağlayacaklardır.

O halde dileriz gelecekte, insanların cesaretini kıran ve onun gücünü kesen bir çeşit ılımlı ve gereksiz teröre değil de, insanların özgürlüğe göz kulak olmalarını ve onun için savaşmalarını sağlayan hayırlı bir kaygıya sahip oluruz...

GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Ele aldığım konuyu tamamen sonlandırmadan önce, yeni dünyanın görünümünde kendini gösteren tüm değişik özelliklere son bir defa göz atmak ve nihayetinde eşitliğin insanların kaderi üzerinde uyguladığı genel etkiyi değerlendirmek isterdim. Ama böyle bir girişimin güclüğü bana engel oluyor. Bu kadar muazzam bir konunun karşısında gözlerimin şaşırdığını ve aklımın karıştığını hissediyorum.

Tasvir etmeye girişmiş olduğum ve değerlendirmek istediğim bu yeni toplum, daha yeni gün yüzüne çıkıyor. Zaman henüz onun nihai formunu ortaya koymadı. Bu toplumu yaratan büyük devrim henüz varlığını sürdürdüğünden, günümüzde vuku bulan meselelerde, devrimin kendisiyle birlikte yok olmak zorunda olan şey ile onun ardından kalıcı olması gereken şeyi ayırt etmek neredeyse imkânsızdır.

Yeni doğmak üzere olan dünya, önceki dünyanın kalıntılarıyla henüz boğuşur haldedir. Beşerî meselelerin ortaya koyduğu muazzam karmaşanın ortasında, eski kurumlardan ve teamüllerden geriye hangilerinin kalacağını ve hangilerinin ise yok olacağını henüz kimse söyleyemeyecek durumdadır.

Her ne kadar toplumsal durumda, yasalarda, insanların fikirlerinde ve duygularında gerçekleşen devrim henüz sona ermemiş olsa da, bu devrimin sonuçları dünyada daha önce görülmüş olan hiçbir şeyle karşılaştırılmayacaktır. Yüzyıldan yüzyıla en uzaktaki Antikiteye kadar gidiyorum ve gözlerimin önünde olan şeye benzer hiçbir şey göremiyorum. Geçmiş geleceği artık aydınlatmadığında, zihin ancak karanlık dehlizlerde ilerler.

Bununla birlikte, böylesine muazzam böylesine yeni ve böylesine muğlak bir tablonun ortasında, kendisini açığa vuran birkaç temel özellik fark edilir. Şimdi bunları açıklayabilirim:

İyilik ve kötülüklerin dünyaya yeterince eşit bir biçimde dağıtıldığını düşünüyorum. Büyük zenginlikler yok olur; ufak servetlerin sayısı artar; istekler ve zevkler çeşitlenir ve artık olağanüstü başarılar ve çaresiz yoksulluklar var olmaz. İhtiras genel bir duygudur ve artık pek az büyük ihtiras vardır. Her bir birey izole ve zayıftır; toplum ise çevik, ön görüşlü ve güçlüdür; bireyler önemsiz şeyleri, devlet ise muazzam şeyleri yapar.

Ruhlar artık güçlü değildir, ama teamüller ılımlı ve yürürlükteki yasalar beşeridir. Her ne kadar çok az sayıda fedakârlıkla, en üst düzey, en parlak ve en temiz erdemle karşılaşılrsa da, alışkanlıklar düzenlidir; şiddet nadiren görülür ve zalimlik ise neredeyse hiç bilinmez. İnsanların ömürleri daha uzun olur ve mülkleri de daha fazla güvende olur. Yaşam çok süslü değildir ama çok kolay ve çok dingindir. Fazla nazik ve fazla kaba olan pek az zevk vardır; tavırlarda nezaket ve de zevklerde ise hoyratlık pek az görülür. Çok bilgili insanlarla pek karşılaşılmaz, tıpkı çok cahil halklarla karşılaşmadığı gibi. Deha nadiren görülür ve bilgi daha fazla müsterektir. Beşerî tin, birkaç insanın kuvvetli birer itici güç olmalarıyla değil de, tüm insanların ufak çabalarının bir araya gelmesiyle gelişir. İşlerde daha az mükemmellik ve daha fazla verimlilik söz konusudur. Her türlü ırk, sınıf ve yurt bağları zayıflar; büyük beşeriyete bağlılık ise güçlenir.

Eğer tüm bu değişik özellikler arasında benim için en genelini ve en dikkat çekici olanı bulmak isteseydim, servetlerde gözlenen şeyin kendisini birçok farklı form altında sunduğunu fark ederdim. Neredeyse her türlü aşırılık ılımlı hale gelir ve körelir; neredeyse her türlü uç nokta, orta yola yer bırakmak için ortadan kalkar; bu orta yolda her şey dünyada daha önce görülen durumdan daha az yüksek ve daha az alçak, daha az parlak ve daha az karanlıktır.

Bakışlarımı, içinde hiçbir şeyin yükselmediği ve alçalmadığı benzer varlıklardan oluşan bu sayısız kitle üzerine çevirmek istiyorum. Bu genel tek biçimlilik görünümü beni kederlendirip ürkütüyor ve böylelikle artık var olmayan toplum için acı duymaya meylediyorum.

Dünya çok büyük ve çok ufak, çok zengin ve çok fakir, çok bilge ve çok cahil insanlarla dolu olduğunda, bakışlarımı birinciler üzerinde yoğunlaştırmak için ikincilerden uzaklaşıyordum ve bu birinciler de bu duygudaşığımından memnunnardı. Ama bu eğilimin benim zayıflığımdan kaynaklandığını anlıyorum: Etrafımı çevreleyen her şeyi aynı anda göremediğim için, bu binlerce konu arasından üzerinde düşünmekten hoşlandığım konuları seçmem ve ayırt etmem gerekir. Kadir-i mutlak ebedî Varlık için aynı şey geçerli değildir; zira onun gözleri her şeyi bir bütün olarak kapsar ve beşerî tür ile her bir insanı aynı anda açık ve seçik bir biçimde görür.

Bu yaratıcının ve insanların bu gözlemcisinin bakışlarını en fazla tatmin

eden şeyin, birkaç kişinin refahı olmadığına, herkesin genel rahatlığı olduğuna inanmak doğaldır. Bana bir çöküş olarak görünen şey, o halde onun için bir ilerlemedir; beni yaralayan şey, onun hoşuna gider. Eşitlik belki daha az ulvidir; ama daha adildir ve onun adaleti, onun görkemini ve güzelliğini oluşturur.

Tanrı'mın bu bakış açısına nüfuz etmeye çalışıyorum ve işte buradan hareketle beşerî şeyleri düşünmeye ve değerlendirmeye çalışıyorum.

Yeryüzünde kimse, toplumların yeni durumunun eski durumdan daha üstün olduğunu mutlak ve genel bir biçimde iddia edemez; ama bu yeni durumun eskisinden farklı olduğunu görmek kolaydır.

Aristokratik ulusların yapısına bağlı kalan, ama yeni halkların içine yerleştiremeyecek olan ve bu halkların dehasına karşıt olan belli kusurlar ve belli erdemler vardır. Aristokratik halklar için yabancı olan, oysa diğerleri için ise doğal olan iyi eğilimler ve kötü güdüler; birincilerin tahayyülünde kendiliklerinden yer edinen, oysa diğer halkların reddettiği fikirler vardır. Bu halklar sanki iki ayrı beşeriyet gibidirler; bunların her birinin kendilerine has tikel avantajları ve sakıncaları, iyilikleri ve kötülükleri vardır.

O halde toplumu, artık var olmayan bir toplumdan çıkardığımız fikirlerle değerlendirmemeye dikkat etmek gerekir. Bunu yapmak yanlış olacaktır, çünkü kendi aralarında farklılaşan bu toplumlar karşılaştırılmazlardır.

Zamanımızın insanlarından atalarının toplumsal durumundan doğan tikel erdemleri göstermelerini talep etmek de pek akla uygun olmayacaktır, çünkü bizzat bu eski toplumsal durum çökmüştür ve çöküşüyle birlikte de kendi içinde barındırdığı tüm iyilikleri ve kötülükleri belli belirsiz bir biçimde sürüklemiştir.

Ama bunlar günümüzde henüz tam olarak anlaşılmaz.

Eski toplumun aristokratik yapısında kaynağını bulan kurumlar, kanaatler ve fikirler arasında bir seçim yapmaya girişen çok sayıda çağdaşımı görüyorum. Bu kişiler bunların bir kısmını kolaylıkla terk edecek, ama diğerlerini de ellerinde tutmak ve kendileriyle birlikte yeni dünyaya taşımak isteyeceklerdir.

Bu kişilerin erdemli ama verimsiz olan bu çabalarıyla zamanlarını ve güçlerini boşuna harcadıklarını düşünüyorum.

Artık, koşulların eşitsizliğinin insanlara sağladığı tikel avantajlara geri dönmek değil, eşitliğin sunabileceği yeni hayırları güvence altına almak söz konusudur. Atalarımıza benzer hale gelmeye çalışmaya değil de, bize özgü olan görkem ve mutluluk türüne ulaşmaya çabalamamız gerekiyor.

Kitabımın sonuna geldiğimde ve kendi yolumda ilerlerken teker teker üzerinde düşündüğüm tüm değişik konuları uzaktan anlamaya çalıştığımda, kendimi hem kaygı dolu hem de umut dolu hissediyorum. Önlemenin

mümkün olduğu önemli tehlikeleri; kaçınabileceğimiz veya sınırlandırabileceğimiz önemli kötölükleri görüyorum ve şu düşünceye gittikçe daha çok inanıyorum: Dürüst ve bahtiyar olmak için demokratik ulusların bunu istemeleri bile yeterlidir.

Birçok çağdaş düşünürün, halkların bu dünyada kendi kendilerinin efendisi olamayacağını ve onların kendi dışlarındaki olaylardan ve kendi ırklarından, topraklarından veya iklimlerinden kaynaklanan bilinmez, aşılamaz ve akıl dışı güçlere zorunlu olarak itaat ettiklerini savunduğunun farkındayım.

Tüm bunlar, ancak zayıf insanları ve ürkek ulusları meydana getirebilecek hatalı ve korkakça öğretilerdir. Tanrı beşerî türü ne tamamen bağımsız ne de tam olarak köle şeklinde yarattı. Şu doğrudur ki o, her bir insan için aşılamaz bir alın yazısı belirlemiştir; ama alın yazısının bu geniş sınırları içinde, insan kudretli ve özgürdür, tıpkı halklar gibi...

Günümüzün ulusları, kendi içlerinde koşullar eşit değilmiş gibi davranamazlar; ama eşitliğin onları kulluğa mı yoksa özgürlüğe mi, aydınlığa mı yoksa barbarlığa mı, rahatlığa mı yoksa sefaletе mi götüreceği kendilerine bağlıdır.

NOT A / Sayfa 593

Yine de coşkuyla ticaret yapan ve başarılı biçimde endüstriyi geliştiren aristokrasiler vardır. Dünya tarihi bunun birçok parlak örneğini verir. Ama genel olarak aristokrasinin endüstrinin ve ticaretin gelişmesinden yana olmadığı söylemek gerekir. Bu kurala istisna teşkil edenler yalnızca zengin aristokrasilerdir.

Bu aristokratların tüm istekleri tatmin olmak için zenginliğe ihtiyaç duyar. Zenginlik sevgisi beşerî tutkuların adeta ana yolu olur. Diğer yollar ya buraya varır veya buradan geçer.

Para kazanma isteği ve itibar ile güç elde etme açlığı insanların ruhlarında öyle çok birbirlerine karışmışlardır ki, insanların ihtirasları nedeniyle mi açgözlü oldukları veya açgözlülükleri nedeniyle mi ihtiraslı olduklarını birbirlerinden ayırt etmek güç hale gelir. Bu İngiltere'de olan şeydir. Burada insanlar saygınlığa kavuşmak için zengin olmak isterler ve zenginlik göstergesi olarak saygınlığı isterler. Böylelikle dört bir taraftan ele geçirilen beşerî zihin, zenginliği elde etmenin en kısa yolları olan ticaret ve endüstriye doğru sürüklenir.

Bana öyle geliyor ki bu durum istisnai ve geçici bir durumdur. Zenginlerin aristokrasisinin tek ayırıcı özelliği olduğu zaman, zenginlerin tek başlarına iktidarı sürdürmeleri ve diğerlerini iktidardan uzak tutmaları zor olur.

Kalıtsal aristokrasi ve salt demokrasi ulusların toplumsal ve siyasal durumlarının iki ucunu oluştururlar; bunların ortasında zenginlerin aristokrasisi vardır. Bu aristokrasi, az sayıda yurttaşa önemli ayrıcalıklar vermesi konusunda kalıtsal aristokrasiye yaklaşır; herkesin bu ayrıcalıkları elde edebilmesi konusunda ise demokrasiye benzer. Zenginlerin aristokrasisi genellikle bu iki sistem arasında doğal bir geçiş sürecini oluşturur. Bu sistemin nihayetinde aristokratik kurumların egemenliğine mi varacağını yoksa yeni bir demokrasi çağına mı açılacağını önceden söyleyemeyiz.

Seyahat günlüğümde, eşleriyle çöle gitmeye razı olan Amerikalı kadınların hangi sınavlardan geçtiklerini göstermeye yardımcı olacak şu parçayı buldum. Bu betimleme okuyucuya tam bir hakikati salık verir.

... Zaman zaman yeni açılmış topraklarla karşılaşyoruz. Tüm bu yerler birbirlerine benziyor. Bu akşam mola verdiğimiz yeri tasvir edeceğim. Bu diğerleriyle ilgili de bir fikir verecektir.

Yeni yerleşen kişilerin ormanda hayvanlarını bulmak için onların boynuna astıkları çingirak bize uzakta bir tarla olduğunun işaretini verdi; hemen sonra ormandaki ağaçları deviren baltanın gürültüsünü işittik. Yaklaştıkça, yıkım izleri bize medeni insanların varlığını haber veriyordu. Kesilen ağaçlar yolları kapatmıştı; ateşle yakılmış veya baltayla kesilmiş kütükler patikamızın üzerinde ayakta duruyorlardı. İlerlemeye devam ettik ve içinde tüm ağaçların yerinden sökülmüş halde bulunduğu bir odunluğa ulaştık. Bunlar yazın ortasında kış imgelerini hatırlatıyorlardı. Bunları daha yakından incelediğimizde, ağacın öz suyunu durdurarak onun hemen ölmesini sağlayan derin bir dairenin ağaçların kabuklarının üzerine oyulduğunu fark ettik. Bunun insanların yaptığı ilk hareket olduğunu anladık. Birinci yıl boyunca, yeni barınağını süsleyen ağaçları kesemeyen çiftçi, ağaçların altına mısır eker ve sonradan onları keserek, ürünlerine gölge olmasını engeller. Issız topraklardaki medeniyetin ilk adımlarının eksik bir taslağını oluşturan bu tarladan sonra, mülk sahibinin kulübesini gördük. Bu kulübe diğer yerlere göre daha özenle işlenmiş olan bir tarlanın ortasına yerleştirilmişti. Ama burada da ormana karşı eşit olmayan bir mücadele sürüyordu: Ağaçlar kesilmişti ama köklerinden koparılmamışlardı, önceden gölge yapan ağaç gövdeleri şimdi toprağı süsleyip kucaklıyordu. Bu kuru kütüklerin etrafında, buğdaylar, meşe filizleri, her türlü bitki, farklı çeşitlerde otlar, inatçı ve yarı yabani olan toprağın üzerinde karmakarışık biçimde birlikte gelişip büyüyorlardı. Çiftçinin evi işte bu zorlu ve çeşitli bitki örtüsünün ortasında bulunuyordu ve Amerika'da denildiği gibi bu ev ise bir *log-house*'du [ağaç ev]. Kendisini çevreleyen tarla gibi, bu kırsal konut da yeni ve hızlı yapılmış bir eserin habercisiydi. Evin uzunluğu otuz, yüksekliği ise on beş adımdan fazla değildi; duvarları tıpkı çatısı gibi büyük ağaç kütüklerinden yapılmıştı ve içeriye soğukun ve yağmurun girmesini engellemek için kütüklerin arasında yosun ve çamur vardı.

Gece yaklaştığından, ağaç evin sahibine burada kalıp kalamayacağımızı sormaya karar verdik.

Ayak seslerimizi duyunca yıkıntıların arasında yuvarlanan çocuklar hemen ayağa kalktılar ve bizi görünce de korkuyla evlerine kaçtılar, yarı vahşi iki iri köpek ise, kulakları havada ve burunları açık halde kulübelerinden çıktılar ve havlayarak genç efendilerini korumaya geçtiler. Çiftçi evinin kapısında görünerek bize hızlıca sorgulayan gözlerle baktı ve köpeklerine kulübelerine dönmelerini işaret etti. Bizim gelişimizin onda ne bir merak ne de bir kaygı uyandırmadığını onlara gösterdi.

Onun ağaç evine girdik; içerisi Avrupalı köylülerin kulübelerini pek andırmıyordu; burada daha fazla ihtiyaç fazlası şey ve de daha az zorunlu şey vardı.

Üstünde muslinden bir perde bulunan yalnızca tek bir pencere vardı; çömlekten yapılmış ocağın üzerinde evin içini tamamen aydınlatan bir ateş yanıyordu. Bu ocağın üzerinde güzel bir yivli tüfek, geyik derisi ve kartal tüyleri gördük. Şöminenin sağında, duvarların arasından içeri sızan rüzgârın havalandırdığı bir tane Birleşik Devletler haritası asılıydı. Onun yanında baltayla kötü biçimde kesilmiş bir tahta rafın üzerinde birkaç tane kitap bulunuyordu: İncil, Milton'un ilk altı kitabı, Shakespeare'in iki eseri. Duvar boyunca dolap yerine sandıklar uzanıyordu. Ortada ise kaba biçimde yapılmış bir masa vardı; bu masanın ayaklarından birisi, kabukları soyulmuş olan henüz taze bir ağaçtan yapılmıştı; öyle ki ayakları sanki burada büyümüş gibiydi. Bu masanın üzerinde ise, İngiliz porseleninden bir çaydanlık, gümüş kaşıklar, birkaç tane çatlamış çay bardağı ve gazete gördüm.

Bu evin reisi, doğuştan New Englandlılara özgü olan kemikli bir yapıya ve ince uzun bir bedene sahipti. Bu kişinin, kendisiyle karşılaştığımız bu ıssız topraklarda doğmadığı açıktı. Onun fiziksel yapısı, onun çocukluk yıllarını entelektüel bir toplumda geçirdiğini; tutkuların hevesle istediği şeyleri soğukkanlılıkla yapmasını beceren, tasalı, işini bilen, maceracı bir ırka ait olduğunu yeterince gösteriyordu. Bu kişi, daha çok kazanmak ve ıssız toprakları medenileştirmek için vahşi yaşama bir süreye itaat ediyordu.

Çiftçi, evinin eşliğinden içeri girdiğimizi görünce, bizi karşıladı ve âdet olduğu üzere elimizi sıkı, ama yüz ifadesi sert kalmaya devam etti. Neler olup bittiğini öğrenmek için önce o sözü aldı ve merakını giderdikten sonra, sustu; yersiz tavırlardan ve gürültüden bunalmış gibi görünüyordu. Ardından biz ona sorular sorduk ve o da bize ihtiyacımız olan tüm bilgileri verdi. Sonra da isteksiz ama hamarat tavırlarla ihtiyaçlarını gidermeye koyuldu. Her ne kadar bu ihtiyaçlarını bizim için giderse de, nendense minnettarlık duygumuzun sona erdiğini hissettik... Bu kişi misafirperverliğini gösterdiğinde, kaderinin can sıkıcı bir yükümlülüğünü yerine getiriyormuş gibiydi: Bu durumda, bir hazzı değil, konumunun kendisine dayattığı bir ödevi yerine getirir.

Evin bir diğer ucunda, kucağında küçük bir çocuğu oyalayan bir kadın oturuyor; o da bizi bölmeksizin, kafasıyla bize selam verdi. Çiftçi gibi karısı da yaşının baharındaydı; onun görünümünü koşullarına göre daha iyiydi; kıyafeti de pek de donuk olmayan bir beğeniyi yansıtıyordu. Ama narin kolları çökmüş, yüz ifadesi de yorgun ve gözleri ise ılımlı ve ağırbaşlı görünüyordu. Yüz ifadesinin tümüne dinsel bir tevekkül ve derin bir huzur yayılmıştı. Onda, yaşamdaki felaketlerden korkmaksızın ve onlara meydan okumaksızın göğüs geren bir çeşit doğal ve dingin bir meta-net bulunuyordu.

Çocukları onun etrafında yığılmıştı; sağlık ve enerji dolu, kargaşa içinde çocuklardı. Çölün hakiki evlatları onlardı. Anneleri zaman zaman onlara melankolik ve sevecen bakışlar atıyordu. Çocukların güçlerini ve zayıflıklarını görünce, kadının onlara yaşam vererek kendisini tükettiğini ama bunu yapmış olmaktan dolayı ise hiç üzüntü duymadığını söyleyebilirdiniz.

Göçmenlerin ikamet ettiği evin ne içerisinde bir bölme ne de bir çatı katı vardı. Tek gözlü evde bütün aile geceleri bir araya geliyordu. Bu barınak, tek başına küçük

bir dünya; yeşillik deryasının ortasında kaybolmuş bir medeniyetin sandığı gibiydi. Yüz adım ötedeki uçsuz bucaksız orman bu barınağın etrafını çevreliyordu ve ıssızlık yeniden başlıyordu.

NOT C / Sayfa 644

İnsanları ahlâksız ve dinsiz hale getiren koşulların eşitlenmesi değildir. İnsanlar ahlâksız ve dinsiz olmalarının yanında kendi aralarında eşit de olduklarında, ahlâksızlığın ve dinsizliğin etkileri kolaylıkla ortaya çıkar, çünkü insanların birbirleri üzerinde pek az etkisi vardır ve toplumu düzen içinde tutmakla görevli olan bir sınıf burada yoktur. Koşulların eşitliği, teamüllerin yozlaşmasına neden olmaz, ama kimi zaman bunları görür hale getirir.

NOT D / Sayfa 662

Eğer düşünmeyenleri ve düşündüklerini söylemeye cesaret edemeyenleri bir kenara koyarsak, Amerikalıların büyük çoğunluğunun kendilerini yöneten siyasal kurumlardan memnun gördüklerini fark ederiz ve ben de bunun gerçekten de böyle olduğunu düşünüyorum. Kamuoyunun bu eğilimlerini, Amerikan yasalarının mutlak iyiliğinin bir kanıtı olarak değil de, bunun bir işareti olarak değerlendiriyorum. Ulusal kibir, belli hâkim tutkulara yürürlükteki yasalar tarafından verilen önem, tesadüfi olaylar, fark edilmeyen kusurlar ve hepsinden daha önemlisi muhalefetin konuşmasını engelleyen bir çoğunluğun menfaati, bir halkı tıpkı bir insan gibi, uzun zaman boyunca olduğundan başka türlü gösterebilir.

18. yüzyıldaki İngiltere'ye bakınız. Başka hiçbir ulus kendisini bu kadar beğenmez; başka hiçbir halk kendisinden bu kadar memnun olmaz; onun siyasal yapısında her şey iyiydi ve en görünür hatalarına kadar her şey kusursuzdu. Bugün ise bir yığın İngiliz, o zamanki siyasal yapıda birçok kusur olduğunu kanıtlamakla meşgul. Peki o halde hangisi haklıdır, geçen yüzyılın İngiliz halkı mı yoksa günümüzün İngiliz halkı mı?

Aynı şey Fransa'da da oldu. XIV. Louis'nin egemenliğinde büyük ulusal kitle, toplumun hükümet biçimine tutkulu bir şekilde bağlıydı. O zamanın Fransızlarının niteliklerinde değer düşüren bir şeyler olduğuna inanmak bir hata olurdu. Bu yüzyılda belli açılardan köle bir Fransa söz konusu olabilir, ama kulluk tını bu dönemde kesinlikle burada yoktu. Zamanın yazarları, krallığın gücünü diğerlerinin üstüne yükseleterek, bir çeşit reel heyecan besliyorlardı ve samanla kaplı kulübesinde egemenin ihtişamından gururlanmayan ve "Yaşasın Kral!" diye bağırarak kendinden geçmeyen cahil bir tek köylü bile yoktu. Krallığa dönük bu tür yaklaşımlar şu anda bizim için tiksinti verici hale geldi. Kim yanılıyor, XIV. Louis'nin Fransızları mı yoksa günümüzün Fransızları mı?

O halde bir halkın yasalarını değerlendirmek için onun yalnızca eğilimlerine bak-

mamak gerekir, çünkü yüzyıldan yüzyıla bu eğilimler değişir. Bir halkın yasalarını değerlendirmek için onun daha yüce ilkelerine ve daha genel deneyimine bakmak gerekir.

Bir halkın yasaları için sergilediği sevgi yalnızca bir şeyi kanıtlar: Bunları değiştirmek konusunda acele etmemek gerektiğini.

NOT E / Sayfa 712

Bu notla ilgili olan kısımda bir tehlikeyi gösterdim; bundan daha nadir olan ama ortaya çıkarsa, daha korkutucu olan bir başka tehlikeye de işaret etmek istiyorum.

Eğer eşitliğin insanlara doğal olarak telkin ettiği maddi haz sevgisi ve rahatlık isteği, demokratik bir halkın tinini ele geçirip, tam olarak onu kavırsa, ulusal teamüller askerî yaşama öyle çok karşıt olacaktır ki, bizzat ordu, kendisine savaşı sevdiren tikel menfaatlerine rağmen, barışı sevecek hale gelebilecektir. Bu genel gevşeme durumunun içinde bulunan askerler de, savaş alanında yorgunluk ve sefalet pahasına hızlı bir biçimde yükselmek yerine barış içinde kademeli olarak ama kolaylıkla ve çabalamaksızın yükselmeyi tercih etmeye başlayabileceklerdir. Bu durumda, ordu coşkudan yoksun şekilde silaha sarılacak ve gücünü isteksiz biçimde kullanacaktır; böylelikle düşmana karşı kendiliğinden yürümek yerine, nihayetinde kendisini düşmana bırakacaktır.

Ordunun bu barışçıl eğiliminin onu devrimlerden uzak tutacağına inanmamak gerekir. Çünkü devrimler ve de özellikle çok hızlı gerçekleşen askerî devrimler uzun erimli çabalarla değil de, genellikle büyük felaketlerle birlikte vuku bulurlar; savaştan daha az bir bedelle ihtirasları tatmin ederler. Bu durumda yalnızca yaşam riske atılır; demokrasilerdeki insanlar yaşama ise kendi rahatlarından daha az özen gösterirler.

Bir halkın özgürlüğü ve sükûneti için savaştan korkan bir ordudan daha tehlikeli başka hiçbir şey yoktur, çünkü savaş alanında görkem ve kudret aramayan bu ordu bunları başka yerde aramak isteyecektir. Böylelikle de demokratik bir orduyu oluşturan insanların, askerlere özgü erdemleri kazanmaksızın yurttaşlara mahsus menfaatleri kaybetmeleri ve savaşçı tavrını yitiren ordunun gürültücü tavrını koruması sık sık görülecektir.

Yukarıda söylediğim şeyi burada söyleyebilirim. Bu tür tehlikelere karşı çare orduda değildir, ülkededir. Eril teamüllerini koruyan demokratik bir halk, gerektiğinde askerlerinde savaşçı teamülleri bulacaktır.

NOT F / Sayfa 728

İnsanlar araç olarak bütünlük fikrinin ihtişamını, amaç olarak Tanrı'yla bağlarlar. Buradan şu sonuç çıkar: Bu ihtişam fikri bizi binlerce küçük ihtişam fikrine götürür. Tüm insanları aynı amaca doğru aynı güzergâhta yürümeye zorlamak, işte bu beşerî bir fikirdir.

İnsanların edimlerinde sonsuz çeşitliliği ortaya koyması, ama tüm eylemlerin binlerce değişik yolla büyük bir tasarının gerçekleşmesine katkıda bulunmalarını sağlayacak şekilde düzenlenmeleri, işte bu ise ilahi bir fikirdir.

Beşerî bütünlük fikri neredeyse her zaman verimsizdir; Tanrı fikri ise son derece verimlidir. İnsanlar araçlarını yalın hale getirerek, kendi ihtişamlarına tanıklık ettiklerine inanırlar. Burada yalın olan şey Tanrı'dır; bu konunun araçları ise sınırsız düzeyde çeşitlidir.

NOT G / Sayfa 731

Demokratik bir halk sadece istekleriyle iktidarı merkezileştirmeye yönelmez; aynı zamanda iktidarı yürütenlerin tutkuları da halkı bu yöne doğru durmaksızın iter.

Demokratik bir ülkenin kapsadığı neredeyse tüm ihtiraslı ve muktedir yurttaşların, hükümetin kuvvetlerini arttırmak için ara vermeksizin çalışacağını kolaylıkla öngörebiliriz, çünkü bu kişilerin hepsi bir gün bu hükümeti yönetmeyi umut eder. Onlara aşırı merkeziyetin devlet için zararlı olabileceğini kanıtlamaya çalışmak zaman kaybindan başka bir şey değildir, çünkü bizzat onlar hükümeti merkezleştirirler.

Demokrasilerdeki kamusal görevliler arasında, iktidarı ademimerkezî hale getirmek isteyen, hiç menfaat gütmeyen veya orta düzeyde bir yaşam süren insanlar pek az da olsa vardır. Birinciler nadiren görülür, ikinciler ise kuvvetsizdirler.

NOT H / Sayfa 749

Demokratik teamüllerin yumuşaklığıyla ve ordunun kaygılı tiniyle, günümüzün bazı uluslarında askerî bir hükümetin kurulup kurulamayacağını sık sık kendi kendime sorarım.

Böyle bir hükümetin, bu notun ilişkili olduğu bölümde açıkladığım tablodan kendisini çok uzaklaştıramayacağını ve askerî oligarşinin vahşi özelliklerini ortaya koymayacağını düşünüyorum.

Böyle bir durumda memurların alışkanlıklarıyla askerlerin alışkanlıkları arasında bir çeşit kaynaşmanın gerçekleşeceğine inanıyorum. Yönetim askerî tinden bir şeyler alacaktır ve ordu da sivil idarenin bazı alışkanlıklarını kendine mal edecektir. Bu durumun sonucunda düzenli, açık, net ve mutlak bir komutanlık ortaya çıkacaktır. Halk ordunun bir imgesi, toplum ise onun kışlası haline gelecektir.

NOT I / Sayfa 752

Günümüzdeki en büyük tehlikenin özgürlüğün kötüye kullanılması veya tiranlık, anarşi veya despotizm olduğunu kesin ve genel bir biçimde söyleyemeyiz. Bunların her birinden aynı biçimde korkmak gerekir ve bunlar tek bir nedenden kolaylıkla ortaya çıkabilir-

ler: Bireyciliğin ürünü olan genel kayıtsızlık. İşte bu kayıtsızlık nedeniyle, yürütme kuvveti güçlerini bir araya getirdiği gün baskı yapabilir hale gelir ve sonraki gün ise otuz adamı kendi mücadelesine dahil eden bir parti de aynı şekilde baskı yapabilir. İkisi de kalıcı herhangi bir şeyi kuramadığından, bu kuvvetlerin kolayca başarılı olmalarını sağlayan nedenler, uzun süreli başarılarına da engel olur. Bu kuvvetler güçlenirler, çünkü kimse onlara direnmez ve sonra çökerler, çünkü kimse onları desteklemez.

O halde kendisine karşı mücadele edilmesi gereken şey, anarşi veya despotizmden çok, bu ikisini de ayırt etmeksizin meydana getirebilen kayıtsızlıktır.

AMERİKA'DA DEMOKRASİ'NİN GÜNCEL SİYASAL ANLAMI

SEÇKİN SERTDEMİR ÖZDEMİR

Demokrasi, moderniteden bize miras kalan çok değerli ama beşeriyetin ideal rejimi olarak bir o kadar da muğlak bir hazine gibi. Hepimiz demokratız ve bu nedenle hepimiz bu hazineyi sahipleniyoruz fakat aynı zamanda demokrasinin içinde taşıdığı önemli siyasal tehlike ve felaketler nedeniyle ona me-safe alıp, Jacques Rancière'in deyimiyle ondan “nefret”¹ edebiliyoruz. Demokrasi, kendisiyle kurduğumuz bu karmaşık ve çelişkili ilişki nedeniyle, sadece bir rejim olarak değil, aynı zamanda kavramsal olarak da felsefi ve siyasal bir sorun olmayı bırakmadı ve bırakmayacak gibi görünüyor. Tocqueville, daha modernitenin başlangıcında, Fransız Devrimi'nin hemen ardından yaptığı demokrasi analizinde, bize demokrasiyle ilgili bu çelişkili tavırlardan bahseder: “Hristiyan dünyanın mukadderatının as-kiya alındığı bu yüzyılda, birileri, demokrasi hâlâ gelişirken düşman bir kuvvet olarak ona saldırmak-ta acele ediyor; başkaları da bir hiçlikten doğmuş yeni bir tanrı gibi demokrasiye tapıyor. Ama bu iki yaklaşım da nefretlerinin veya arzularının nedenini yarım yamalak bir biçimde biliyor. Bunlar karan-lıkta birbirleriyle dövüşür ve sadece şans eseri birbirlerini vururlar.”² Antikiteden günümüze, doğru-dan demokrasiden temsili demokrasiye, demokrasinin güncel yorumlarının, liberal, neo-liberal, bur-juva, ilerici, usulî, biçimsel, başkaldıran, radikal gibi bu kadar farklı sıfatlar alması da adeta Tocqu-eville'in bahsettiği bu demokratik paradoksun bir başka göstergesi gibi. Zira günümüzde demokrasi dünyada genel kabul gören müşterek bir iyi ve “ideal” rejim haline gelmekle kalmadı, aynı zamanda kavramsal olarak daha muğlak bir biçim aldı ve böylelikle onunla ilişkimiz daha kırılgan hale geldi.³

- 1 Jacques Rancière, *La haine de la démocratie*, La Fabrique, Paris, 2005; *Demokrasi Nefreti*, çev. Ut-ku Özmkas, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.
- 2 Alexis de Tocqueville, *Amerika'da Demokrasi I*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016. Bundan sonra *Amerika'da Demokrasi* kitabının birinci cildi AD1, ikinci cildi ise AD2 olarak kısaltılacaktır.
- 3 Demokrasinin dünyada genel kabul gören bir rejim olması, Antik ve Modern demokrasi anlayış-larını karşılaştıran ünlü düşünür Moses Finley'in vurguladığı gibi, Antik Yunan'da değil de, mo-dernitede ve hatta Fransız Devrimi'nden sonra gerçekleşir. Moses I. Finley, *Démocratie antique et démocratie moderne*, Payot, Paris, 2003, s. 56.

Demokrasi ve onun paradoksları üzerine yapılan tartışmalarda, Tocqueville'in demokratik devrimin hemen ardından, birinci cildini 1835, ikincisini ise 1840 yılında yayınladığı *Amerika'da Demokrasi* kitabı, sadece demokrasilerin taşıdığı olanakları açıkladığı için değil, aynı zamanda çok erken bir dönemde onun risklerini de öngörebildiği için de önemli bir yer edinir. Fakat onun fikirlerine bugünden ve günümüzdeki demokrasi tartışmalarından hareketle bakarken bir anakronizme düşmemeye dikkat etmemiz gerekir. Eşitlik ile özgürlük, aristokrasi ile demokrasi, despotizm ile demokratik toplumlar, merkezîyet ile ademimerkezîyet vs. gibi konuları birbirleriyle karşılaştırmalı olarak ele alan Tocqueville'in, demokrasilerde yeni bir tür despotizm riskini vurguladığı için, totaliter rejimleri öngördüğünü söylemek yanlış olacaktır. Zira o bizim çağdaşımız olmaktan çok, Fransız Devrimi'ne ve demokrasilerin inşa edilme süreçlerine tanıklık ederek bunları analiz etmiş olan bir 19. yüzyıl düşünürüdür. Aslında böyle bir anakronizme düşmek demek, aynı zamanda günümüzün toplumsal, siyasal, etik kötülüklerini, felaketlerini, problematiklerini ve sorunlarını başka bir çağın paradigmasına indirgemek demek olurdu.

Tocqueville'in *Amerika'da Demokrasi* kitabının güncelliğini, demokrasiye bir öz atfetmek veya onun doğasını tanımlamak yerine, demokrasiyi sosyolojik, ekonomik, kültürel, siyasal etkileriyle ve tüm farklı görünüşleriyle birlikte "oluş" halinde bir fenomen olarak ele almasında aramak gerekir. Tocqueville demokrasinin bir rejim olarak değişmez doğasından bahsetmez. Onun çeşitli ve benzersiz ilkelerini karşılaştırmalı bir biçimde analiz eder ve demokrasiyi bir defa kurulduktan sonra tamamina ermiş bir rejim olarak değerlendirmek yerine, onun yurttaşların siyasal katılımıyla her an ayakta tutulması gereken bir rejim olduğunu vurgular.

Bana öyle geliyor ki *Amerika'da Demokrasi* kitabını günümüzde hâlâ güncel kılan unsurları bütünsel olarak kavramak için, buradaki kültürel, tarihsel, ekonomik analizlerden çok siyasal analizleri sorgulamak gerekir, çünkü Tocqueville'in felsefesinde klasikleşmiş olan şey onun siyasal düşünme biçimidir. Tocqueville, yaşadığı dönemdeki Amerika'nın, İngiltere'nin ve Fransa'nın demokrasi deneyimlerini karşılaştırırken, sadece bu ülkelerdeki demokratik ilkeleri ve avantajları sorgulamakla kalmaz, aynı zamanda demokrasiyi "oluş" halinde ortaya koyarak, onun bu ülkelerde taşıdığı riskleri ve tehlikeleri de inceler. Böylelikle bizi aslında demokrasiyi olgulardan hareketle ilkesel olarak tahayyül etmeye yönlendirir. Ancak bu düşünce biçiminde demokratik siyaseti ne iyimser ne de kötümser olarak ele alır: Demokrasi ne sadece büyük beklentilerin, ne sadece çok önemsiz bireysel çıkarların hüküm sürdüğü ne de basitçe çoğunluğun egemenlik kurduğu bir rejimdir. O, insanların demokratik süreçlere katılımı ve eylemleriyle "oluş" halinde kendisini açığa vuran, adeta bir birlikte yaşama biçimidir.

Amerika'da Demokrasi kitabının güncelliğini kavramak için bu kitaptaki ifade edilen demokrasinin avantajlarını ve risklerini iki aşamada ele alabiliriz: Birinci olarak bu rejimin avantajlarını, eşitlik ve özgürlük paradigması içinde incelediğimizde, Tocqueville'in eşitliği nasıl hem demokrasilerin "yönlendirici bir ilkesi" olarak hem de özgürlükle ilişkisi içinde değerlendirdiğini kavrayabiliriz. İkinci olarak demokrasilerin risklerini incelediğimizde ise, eşitlikle birlikte ortaya çıkan bireycilik ile siyasal kayıtsızlığın demokratik toplumları nasıl çoğunluğun tiranlığına ve despotizme doğru sürüklediğini görebiliriz. Demokrasinin bu iki yönlü incelemesinin ardından, Tocqueville'in Amerikan demokrasisi analizinin ve siyasal düşünme biçiminin son elli yılda hem liberal hem de sol gelenek içinde-

ki filozoflar üzerinde nasıl bir etkide bulunduğunu incelediğimizde ise onun fikirlerinin post-totaliter dönemdeki aktüelliğini kavrayabiliriz.

Eşitlik ve Özgürlük Paradigması Olarak Demokrasi

Tocqueville için demokrasi kendisinden önceki rejimlerden bir özgürlük rejimi olmasıyla değil, “yönlendirici ilke” olarak “koşulların eşitliği”ne dayanmasıyla ayrılır. Çünkü Tocqueville’e göre, özgürlük, demokratik toplumlardan önceki toplumlarda da, her ne kadar sadece belli bir sınıfa, kasta ya da topluluğa ait olsa da bir biçimde var olur. O halde demokrasi, içinde sınıfsal ayrımların ve aristokratik eşitsizlik dogmasının ortadan kalktığı, tüm insanların birbirlerine benzer hale geldikleri ve böylelikle “koşulların eşitliği”nin bir ilke olarak genel kabul görüp, tüm yasalara, teamüllere ve alışkanlıklara nüfuz ettiği yeni bir toplum biçimidir.⁴ Tocqueville için “yönlendirici ilke” olarak “koşulların eşitliği”, demokrasilerin paradokslarını da ortaya çıkartır, çünkü demokratik devrimle birlikte insanlar sadece ve basitçe eşitlik sevgisine yönelmezler, aynı zamanda eşitliği bir tutku haline getirip, eşitliği özgürlüğe tercih eder ve böylelikle özgürlükten uzaklaşırlar. İşte demokrasinin temel paradoksu da bu eşitlik-özgürlük arasındaki muğlak ilişkide temellenir.

Tocqueville’e göre insanların özgürlüğü sevmekten çok eşitliğe tutkuyla bağlanmayı tercih etmelerinin nedenlerinden birisi, yasalar, teamüller, alışkanlıklar ile siyasal teşekkülde eşitliğin kalıcı ve sürekli olarak var olmasını istemeleridir. Bu amaçla demokratik toplumlarda yaşayan insanlar, eşitsizliğe dayalı eski toplumsal durumu tamamen değiştirip, yasalarını, alışkanlıklarını, teamüllerini ve hatta kanaatlerini de bu eşitlik ilkesine uyarlarlar.⁵ Eşitliğe dört kolla sarılan bu insanlar, özgürlükten ise kolaylıkla vazgeçerler, çünkü hem özgürlüğün neden olduğu tehlikeler eş zamanlı olarak kendilerini hissettirir, hem de özgürlüğün avantajları ancak uzun vadede kendisini açığa vurur. Oysa eşitliğin neden olduğu riskler kendilerini ancak yavaş yavaş ortaya koyarken, onun avantajları ise hem özel hem de kamusal alanda doğrudan varlıklarını hissettirirler.⁶ Peki, söz konusu tehlikeler ve avantajlar nelerdir?

Eşitlik tüm insanlar arasındaki ayrımları ortadan kaldırıp, onları benzer hale getirerek, bir yandan onların bireysel isteklerini, taleplerini arttırırken, diğer yandan ise bireysel kuvvetlerini sınırlandırır. Tocqueville eşitliğin bu ikili hareketini şu sözlerle açıklar: “Aslında eşitlik iki eğilim ortaya koyar: Birinci olarak eşitlik insanları doğrudan bağımsızlığa doğru götürdüğü için bir anda onları anarşiye de itebilir; ikinci olarak ise eşitlik daha uzun, daha gizli ama daha kesin bir güzergâh kullanarak insanları kulluğa doğru sürükler. Halklar birincisini kolaylıkla fark ederler ama ona direnirler; ikincisini ise fark etmeksizin ona kendilerini bırakırlar.”⁷ O halde Tocqueville için eşitliğin avantajı, insanların kendi menfaatleri üzerine düşünmelerini sağlayarak, onlara bireysel bağımsızlıklarını ve özerkliklerini vermesidir. Demokratik çağlarda koşulların eşitliği sayesinde yurttaşlar kendi başlarına belirledikleri amaçlarına doğru bağımsız, kararlı ve hatta Tocqueville’in deyiimiyle “dik başlı” bir biçim-

4 AD2, s. 532.

5 AD2, s. 532-533.

6 AD2, s. 533.

7 AD2, s. 723-724.

de ilerlerler. Üstelik bu bağımsızlık duygusu, bireysel istekler ile menfaatleri, aşkın ve ulvi hale getirmek yerine onları ulaşılabilir ve bu dünyada mevcut istek ve menfaatlere yönlendirerek, aslında eşitliğin tehlikelerine ve risklerine karşı da çareler sunar.⁸

Böylelikle, insanların aristokratik çağlardaki eşitsizliğe dayalı düşünme, eyleme, yargılama biçimlerini dönüştüren eşitlik, demokrasiyi biricik kılan “yürütücü ilke” haline gelir. O, hem insanlarda yeni güdüler uyandırır, hem de onları bireysel alanlarının içine kapatır. Fakat Tocqueville’e göre, demokrasilerin taşıdığı risklere karşı eşitlik sevgisiyle ve bu sevginin bir ileri düzeyi olan eşitlik tutkusuyla çare bulmak imkânsızdır. Çünkü eşitliğin doğurduğu bireycilik aşırı bir forma ulaştığında, bireyler öncelikle kamusal işleriyle ilgilenmekten vazgeçip, çoğunluğun kararlarına kendilerini teslim edecek ve böylelikle de söz konusu demokratik toplum yavaş yavaş kendisini yeni bir tür tiranlığın kollarına teslim edecektir. Bu nedenle diyebiliriz ki, demokrasinin kendi varlığını sürdürebilmesi ve despotizme dönüşmemesi için, yönlendirici ilke olarak eşitliğin yanında, kurtarıcı bir başka ilkeye daha ihtiyacı vardır: Bu da özgürlüktür. O halde Tocqueville’in eşitlik çağlarında yaptığı özgürlük çağırısı, onun demokrasi anlayışının da eşitlik ve özgürlük paradigmasında temellendiğini bize gösterir: “[...] bana kalırsa, eşitliğin ürettiği kötülüklerle mücadele etmek için sadece tek bir etkili çare vardır: O da siyasal özgürlüktür.”⁹ Bu durumda eşitlik tek başına değil de, özgürlükle ilişkisi içinde ele alındığında, özgürlüğün anlamı da siyasal bir içerik kazanır.¹⁰

Zira *Amerika’da Demokrasi* kitabında bahsedilen özgürlüğün, bireylerin seçme özgürlüğünden daha çok siyasal bir özgürlük kavrayışına dayandığını söyleyebiliriz. Bu kitapta siyasal özgürlük adeta tüm demokratik toplumların üzerinde serbest bir biçimde hareket etmesini sağlayan ilkesel bir zemini oluşturur. Aslında Tocqueville’e göre demokrasilerin en önemli fazileti, “koşulların eşitliği” ilkesi gereğince, siyasal hakların tüm yurttaşlara eşit bir biçimde tanınmasıdır.¹¹ Tocqueville’in burada bahsettiği özgürlük anlayışı, ilk defa Benjamin Constant’ın açıkladığı “eskilerin özgürlüğü” ile “modernlerin özgürlüğü” arasındaki ayrımı “pozitif özgürlük” ile “negatif özgürlük”¹² arasındaki bir başka ayrıma indirgeyen İsaiah Berlin’in özgürlük anlayışından farklıdır. Berlin’in öncülük ettiği bu modern yaklaşıma göre, Antikite’nin özgürlüğü, yurttaşların doğrudan kamusal meseleler üzerinde söz sahibi olduğu bir siyasal özgürlük iken, modernitenin özgürlüğü ise, bireysel bağımsızlıktan haz almaktan ibarettir, çünkü modern dünyada artık insanların kamusal alana doğrudan katılımı imkânsız hale gelmiştir. Böylelikle bu yaklaşımda, Berlin’in bireyin tam olarak kolektif otoriteye bağımlı olmak şeklinde yorumladığı Antikite’nin “pozitif özgürlüğü” yerini modernitede “negatif özgürlük”e yani insanların kamusal alana katılmama, bireysel olarak serbest kalma ve bağımsız olma özgürlüğüne bırakır. Özgürlük, tüm siyasal veçhelerinden soyutlanarak bireysel bir seçme özgürlüğüne indirgenir. Oysa Tocqueville’e göre insanların kamusal alana katılma olanaklarını ortadan kaldırıp, onları bireysel menfaat alanlarının içine hapsetmek demek, demokrasiyi geri dönüşü olmayan büyük tehli-

8 AD2, s. 724.

9 AD2, s. 543.

10 Çağdaş filozoflardan Étienne Balibar’ın eşitlik ile özgürlüğü birbirlerine eklemleyen “eş-özgürlük” (*égalité*) kavramı da benzer bir önermeden hareket eder. Étienne Balibar, *La proposition de l’égalité*, PUF, 2010.

11 AD1, s. 249.

12 İsaiah Berlin, *Liberty*, Oxford University Press, 2002.

kelerin içine atmak demektir. Çünkü ona göre demokrasi bir defa kurulduktan sonra kendi başına işleyebilen bir rejim değildir. Onun temelinde bireysel özgürlüklerin yanında kamusal alana katılım özgürlüğü de vardır. O halde Tocqueville'in analizinde özgürlük, ne negatif ne de pozitifdir, bireysel özgürlüğü de içeren siyasal bir özgürlüktür; demokrasiler de ancak eşitlik ilkesinin yanında böyle bir özgürlüğü sürdürerek kendilerini kalıcı hale getirebilirler.

Tocqueville'in Amerikalıların demokrasi anlayışında özellikle vurguladığı şey, onların eşitlik ile özgürlüğü bir arada sürdürebiliyor olmalarıdır. Amerikalılar ne devrim yapmak zorunda kalmışlardır ne de birbirlerine eşitlik ilkesini dayatmaya ihtiyaç duymuşlardır; onlar Tocqueville'in gözünde, İngilizlerden miras olarak aldıkları siyasal özgürlük geleneğini sürdürerek, eşitliğe dayalı demokratik bir toplumsal durumu kalıcı hale getirebilmiş bir halktır. "Amerikalılarda o halde eski olan şey özgürlüktür, eşitlik göreceli olarak yenidir. Mutlak iktidarla ve kralların gözleri önünde devreye giren eşitliğin, özgürlük daha insanların aklına gelmeden uzun zaman önce halkların alışkanlıklarına nüfuz ettiği Avrupa'da ise tersi söz konusudur." Tocqueville için Amerikalılar özgürlüğün içine doğup, toplumsal durumlarında eşitlik ile özgürlüğü birlikte sürdürürlerken, Avrupalılar eşitliğin içine doğup, toplumsal durumlarında eşitliği hâkim kılmak adına özgürlüklerini reddederler.

Tocqueville, Amerikalıların siyasal özgürlükle bağlantılı olan şu iki tür özgürlüğü de ısrarla vurgular: Basın özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü. Aslında günümüzde demokrasi üzerine yapılan tartışmalarda bu özgürlüklerin sürekli olarak yeniden gündeme gelmesi, bunların demokrasilerimiz için tali değil, birincil özgürlükler olduğunu gösterir.

Amerika'da Demokrasi'nin yazarı için basın, benzer görüşte olan insanların fikirlerini ifade etmelerine olanak tanıyan ve gerektiğinde onların bir araya gelmesini sağlayan demokratik bir aygıttır. Aslında basın özgürlüğü de tıpkı örgütlenme özgürlüğü gibi, demokratik toplumlarda siyasal özgürlüğün varlığını sürdürmesi için gerekli olan bir özgürlüktür, çünkü demokrasiler ancak bireylerin özel alanlarından çıkarak kamusal meselelere katılımlarıyla ayakta kalırlar. Bunun için de demokrasilerde ademimerkezî bir siyasal yapının oluşturulması gerekir. Tocqueville'in gözünde basın özgürlüğüyle ilgili en önemli şey, bu özgürlüğün suiistimal edilebilecek olması veya belli grupları kısırtabilecek ve karmaşa yaratabilecek olması değildir, onun bizzat despotizm tehlikesine engel olmasıdır.¹³ Bir demokrasi kendisini merkeziyete teslim etmeye başladığında, öncelikle basma yönelik dar kapsamlı olduğunu iddia ettiği bir sansürü uygulamaya başlar, fakat bu sansür merkezî bir iktidar için asla yeterli olmaz, çünkü merkezî kuvvet her zaman basın üzerindeki etkisini daha fazla arttırmak ve onu daha fazla kontrol etmek ister. Demokrasilerde iktidarın merkezileşmesiyle baskı ve sansür düzeyinin aşamalı olarak artması nedeniyle Tocqueville, özellikle bu tür toplumlarda basma herhangi bir sınırlama getirilmemesi gerektiğini şu sözlerle açıklar: "Halk egemenliğinin açıkça egemen olduğu bir ülkede, sansür sadece bir tehlike değildir, aynı zamanda büyük bir saçmalıktır."¹⁴ Sansür "saçmalık"tır, çünkü insanların demokratik ve hatta beşerî ilkelerin dışına çıkmasına neden olur. Basın, insanlara gazete ve dergiler aracılığıyla kamusal meselelerle ilgili kendi kanaatlerini diğerleriyle paylaşma olanağı sunan "en âlâsından demokratik bir özgürlük aracı"¹⁵ iken; san-

13 AD1, s. 192.

14 AD1, s. 193.

15 AD2, s. 757.

sür ise merkezî hükümetin bireyleri kul haline getirmesini kolaylaştıran ve böylelikle de demokrasilerin temelini sarsan bir baskı aracıdır. Demokratik toplumlarda merkeziyete meyleden bir hükümetin önemli baskı araçlarından birisi olarak sansür, demokrasiyi sürdürme olanağını yani siyasal özgürlüğü tehdit eder.

Örgütlenme özgürlüğüne gelince, Tocqueville *Amerika'da Demokrasî*'nin iki cildinde de örgütlenme meselesini, modern devletlerin merkeziyet eğilimine engel olabilecek bir güvence olarak ele alır ve Amerikalıların dinsel konulardan ekonomik meselelere, ahlâki sorunlardan endüstriyel girişimlere kadar nasıl her konuda örgütler oluşturduklarını anlatır.¹⁶ Ona göre, demokrasilerde örgütlenmek hem zordur hem de zorunludur; zordur, çünkü demokratik çağlarda insanlar arasındaki bağlar kopmuş ve her bir kişi kendi özel alanına kapatılmıştır; zorunludur, çünkü bu çağlarda bireyler benzerleriyle birlikte eyleyemezlerse sadece demokrasiyi değil, aynı zamanda bizzat beşeriyeti de tehlikeye atarlar.¹⁷ Tocqueville için demokratik çağların içinde taşıdığı büyük bir tehlike olarak, hükümetlerin kadir-i mutlak bir güç oluşturmalarına engel olmak amacıyla yönetenlerin tek başlarına eylememeleleri gerekir. O halde aristokratik çağlarda sınıflar ve insanlar arasında hüküm sürmüş olan katı ve değişmez bağları demokratik zamanlarda kopmasının ardından, bu bağları yerine koymak için, bireysel yaşamlarına itilen insanların bir araya gelmelerine olanak tanıyacak yeni bir ilişki biçimi bulmak gerekir. Bu ilişki biçimi de insanların bir aradalığını, birlikte eylemelerini gerektiren her konuda sivil örgütlenmeler oluşturmalarıyla ortaya çıkabilir.¹⁸ Öyleyse Tocqueville aslında demokrasilerde eşitlik ve özgürlük paradigmasını ele alırken, insanların müşterek olarak kamusal meselelere katılımı üzerine düşünür,¹⁹ çünkü ona göre demokrasilerin karşı karşıya oldukları riskler ancak yeni bir tür ademimerkeziyetçi birlikte yaşama biçimiyle aşılabilecektir.

Demokrasilere Özgü Yeni Bir Tür Despotizm Tehlikesi

Tocqueville *Amerika'da Demokrasi*'de demokrasiyi eşitlik ve özgürlük paradigması açısından ele alırken sadece demokrasinin sunduğu olanaklardan değil, aynı zamanda onun içinde ortaya çıkabilecek yeni bir tür despotizm tehlikesinden de bahseder. Tocqueville'e göre bu despotizm demokratik toplumlara özgü şu tehlikelerle bağlantılıdır: bireycilik, çoğunluğun tahakkümü, merkeziyet ve siyasal kayıtsızlık.

Aslında demokratik toplumun içinde insanların birbirleriyle bağlarının koparılıp, özel alanlarına terk edilmeleriyle demokrasilere özgü tehlikelerin fitili de ateşlenmiş olur. Yeni demokratik toplumsal durumda, insanlar kendi aralarındaki aristokratik dönemlerden kalan, eşitsizliğe dayalı bağları kopardıktan sonra, bunların yerine yeni, kalıcı ve sürekli bir bağ kuramadıkları ve kendilerini “çoğunluğun tahakkümü”ne teslim ettikleri takdirde, demokrasi gittikçe daha fazla merkezî bir iktida-

16 “Zamanımızda örgütlenme özgürlüğü, çoğunluğun tiranlığına karşı zorunlu olan bir garanti olmuştur.” AD1'de İkinci Kısım'ın IV. Bölümü'ne ve AD2'de ise İkinci Kısım'm V., VI. ve VII. bölümlerine bakınız.

17 AD2, s. 545.

18 AD2, s. 547.

19 AD1, s. 201.

ra sahip olur. Yavaş yavaş yeni bir despotizme türüne dönüşme riski taşır.²⁰ O halde Tocqueville'e göre, egoizmden farklı olarak bireycilik²¹ yani insanların kamusal meselelerden uzaklaşarak sadece özel işleriyle ilgilenmesi, demokratik toplumlara özgü bir tehlikedir. Bireycilikle insanları gittikçe daha fazla kendi içlerine kapanmaya doğru iten demokrasi, nihayetinde onları tam olarak "kendi vicdani yalnızlıklarına"²² terk eder. O halde demokratik toplumlarda insanlar koşulların eşitliği sayesinde, bir yandan bağımsızlıklarına ve özerkliklerine kavuşurlarken, diğer yandan ise hem kendilerini diğerlerinden izole eden bireycilik, hem de demokratik toplumsal durumlarını yok eden despotizm tehlikeleriyle karşı karşıya kalırlar. Tocqueville'in gözünde, bireycilikle birlikte yaygınlaşan kamusal meselelere karşı kayıtsızlık nedeniyle despotizm, bilhassa demokratik toplumlar için tehlikelidir: "Eşitlik insanları birbirine bağlayan müşterek bağı oluşturmaksızın onları yan yana yerleştirir. Despotizm insanlar arasındaki engelleri kaldırarak onları birbirlerinden ayırır. Eşitlik insanları hemcinslerini düşünmemeye iter ve despotizm ise kayıtsızlığı adeta kamusal bir erdem haline getirir. Tüm zamanlarda tehlikeli olan despotizm o halde bilhassa demokratik yüzyıllarda korkulacak bir şeydir."

Fakat burada Tocqueville'in bahsettiği demokratik çağlara özgü despotizmin kendisine has özelliklerini geleneksel despotizmden ayırt etmemiz gerekir: Eski tiranlıklarda dar kapsamlı ve aşıkâr bir boyunduruk kurma biçimi varken, demokrasilerden doğabilecek despotizm, yurttaşların sadece kamusal alanlarına değil, özel alanlarına da hâkim olmak ister ve bu nedenle de geniş kapsamlıdır. Aynı zamanda bu despotizm, geleneksel tiranlıktan farklı olarak, insanların üzerinde açık bir biçimde değil, yumuşak tavırlarla tahakküm kurduğu için, "ılımlı" gibi görünen bir boyunduruk türüdür; öyle ki Tocqueville'e göre aslında bu tahakküm biçimine despotizm ve tiranlık gibi eski kavramlar yerine yeni bir ad bulmak gerekir.²³ Demokratik yüzyıllarda egemenler, insanların özgür seçimlerini ve özerkliklerini yadsımaksızın, toplumun tüm alanlarına nüfuz etmeye çalışıp, bunları gittikçe daha fazla merkezileştirerek, yurttaşlar üzerinde "ılımlı" bir biçimde tahakküm kurmaya çalışırlar. Demokrasiler genellikle az sayıdaki kişinin menfaatinin çok sayıda olanların menfaati adına feda edilmesi olarak anlaşıldığından, egemenlerin hâkim olduğu çoğunluk toplumsal durum üzerinde egemen güç haline gelir.

Tocqueville'e göre ise, çoğunluktan farklı fikirlere sahip olanların ve bu fikirleri nedeniyle haksızlığa uğradığını ifade edenlerin hepsi üzerinde çoğunluğun kurduğu tahakkümden daha mutlak bir hükümdarlık türü yoktur.²⁴ Aslında Tocqueville'in "çoğunluğun tiranlığına"²⁵ yönelik olarak yaptığı eleştiri, onun demokrasiyi basitçe çoğunluğun aldığı kararları uygulayan ve bunları mutlak olarak kabul eden "halk egemenliği dogmasına" dayalı bir rejim olarak tanımlamadığını bize gösterir. Ona göre, koşulların eşitlenmesi neticesinde sadece kendi özel işleriyle meşgul olup, kamusal meselelerden uzaklaşan insanlar, merkezî iktidara gittikçe daha fazla bağımlı hale gelerek, çoğunluğun

20 AD2, s. 536.

21 *Amerika'da Demokrasi*'nin II. cildinde ise İkinci Kısım'ın II., III., IV. ve VII. bölümlerine bakınız.

22 AD2, s. 537.

23 Tocqueville yeni despotizmin özelliklerini *Amerika'da Demokrasi*'nin II. cildinde Dördüncü Kısım'ın VI. Bölümü'nde açıklar.

24 AD1, s. 264.

25 *Amerika'da Demokrasi*'nin I. cildinde ise İkinci Kısım'ın VII. ve VIII. bölümlerine bakınız.

kadir-i mutlaklığının etkisine girerler. Böylelikle kendi kendilerine yargıda bulunma yetilerini kaybeden bu insanlar sadece demokratik toplumsal durumu yok etmiş olmazlar aynı zamanda kendilerini “beşeriyet seviyesinin de altına” düşürürler.²⁶ Tocqueville’e göre çoğunluğun tiranlığını sınırlandıranın tek yolu ise, yukarıda bahsettiğimiz siyasal özgürlüklerin ve özellikle örgütlenme özgürlüğünün kullanılmasıdır.

Demokratik toplumsal durumda çoğunluğu cezbederek halkın bütünü üzerinde uyguladığı tahakkümü yavaş yavaş arttıran egemen güç, artık sadece çok sayıda insanı ilgilendiren kamusal işleri yönetmekle yetinmek istemez ve aşamalı bir biçimde toplumsal sıfatlarını ve insanlar üzerindeki tahakkümünü arttırarak kadir-i mutlak bir devlete dönüşür.²⁷ Tocqueville’in demokratik toplumsal durumun daha yeni yerleşmeye başlamış olduğu bir dönemde kaleme aldığı *Amerika’da Demokrasi* kitabının özgünlüğü, günümüzde yaygın olarak kabul gören çoğunlukçu ve halk egemenliği dogmasına dayalı demokrasi anlayışına karşı siyasal özgürlüğe dayalı bir demokrasi fikrini ortaya koymasında bulunur. Zira Tocqueville’e göre demokratik toplumların karşı karşıya kaldığı en önemli tehlike, demokrasinin bir anda despotizme veya tiranlığa dönüşmesinden çok, demokratik toplumsal durumun içine, bireyciliğin “siyasal kayıtsızlığı”²⁸ yaygınlaştırmasıyla aşamalı olarak “ılımlı” görünen yeni bir tür tahakküm rejiminin yerleşmesidir.

Post-totaliter Dönemde Tocqueville’in Düşüncesinin Etkisi

1950’li yıllara kadar Tocqueville’in *Amerika’da Demokrasi* kitabı büyük bir ses getirmezken, bu tarihten sonra hukuktan tarihe, siyaset biliminden sosyoloji ve felsefeye, tarihten antropolojiye birçok farklı alandan düşünürleri etkiledi. Fakat ilginç olan nokta özellikle totaliter sistemlerin ortaya çıkmasından sonra Tocqueville’in siyasal özgürlük fikrine dayalı demokrasi anlayışının önce Amerika’da sonra ise Fransa’da popülerlik kazanmış olmasıdır. Jean-Claude Lamberti, *Amerika’da Demokrasi* kitabıyla ilgili Tocqueville’in notlarının ve elyazmalarının, ünlü tarihçi George Wilson Pierson²⁹ tarafından Yale Üniversitesi’ne taşındığını belirtir.³⁰ *Amerika’da Demokrasi*, her ne kadar Fransızlara hitaben yazılan bir kitap olsa da, 20. yüzyılda ve İkinci Dünya Savaşı’ndan hemen sonra öncelikle Yale Üniversitesi’nde Pierson’ın öncülüğündeki ekol tarafından yeniden gündeme getirilip incelenmiş.³¹ Bu dönemde Birleşik Devletler’de Tocqueville’in son kitabına pek rağbet gösterilmezken, Fransız düşünürler –özellikle de Georges Lefebvre, André Jardin, François Furet gibi tarihçiler– ise, Tocqueville’in bu kitabıyla değil de, daha çok *Eski Rejim ve Devrim*’le ilgilenirler. Aslında Tocquevil-

26 AD2, s. 752.

27 Tocqueville’in merkezi iktidar eleştirisi için özellikle sayfa 738’e bakınız.

28 AD2, Notlar, s. 771-772.

29 George Wilson Pierson, *Tocqueville and Beaumont in America*, Oxford University Press, 1938.

30 Jean-Claude Lamberti, *Tocqueville et les deux démocraties*, PUF, Paris, 1983, s. 9-10.

31 Amerika’da Tocqueville üzerine yazılan bazı kitaplar: Marvin Zetterbaum, *Tocqueville and the problem of Democracy*, Stanford University Press, 1967; Seymour Drescher, *Tocqueville and England*, Harvard University Press, 1964 ve *Dilemmas of Democracy*, Tocqueville and modernization, University of Pittsburgh Press, 1968; James T. Schleifer, *The making of Tocqueville’s Democracy in America*, University of North Carolina Press, 1980. (Kaynak: Jean-Claude Lamberti, *Tocqueville et les deux démocraties*, PUF, Paris, 1983, s. 9.)

le nasıl ki *Amerika'da Demokrasi*'de sadece Amerikan demokrasisinden bahsetmiyorsa, *Eski Rejim ve Devrim*'de de sadece Fransız Devrimi'nden bahsetmez. Tocqueville iki kitabında da karşılaştırmalı bir çalışmayla sadece tarihsel değil, aynı zamanda sosyolojik ve felsefi bir demokrasi fikri üzerinde yoğunlaşır.

Tocqueville'in demokrasi analizinin özellikle Fransa'da daha geniş çevrelere ulaşmasını sağlayan kişi ise ünlü Fransız sosyolog Raymond Aron'dur.³² Tocqueville'in tüm eserlerinin Gallimard Yayınları'nda yeniden basılmasını sağlayan Aron, onun fikirlerini Marx'a alternatif bir yaklaşım olarak liberal bir çerçevede ele alır ve böylelikle Tocqueville'in 1970'li yıllardan sonraki çağdaş siyaset felsefesi düşünürleri arasında bir ilham kaynağı olmasına olanak tanır.³³ Fakat Tocqueville'in analizlerinin etkilerini sadece liberal camianın içinde değil, aynı zamanda totaliter sistemler ile demokrasi arasındaki ilişkiyi sorgulayan ve sol adına fikir yürüten filozoflar arasında da gösterdiğini vurgulamamız gerekir.

Son elli yıldır Tocqueville'in özellikle frankofon siyaset felsefesinde, tıpkı Spinoza, Montesquieu, Machiavel ve Marx gibi, önemli bir yer edinmiş olduğunu gözler önüne sermek ve onun fikirlerinin aktüelliğini göstermek için, şu üç çağdaş filozofun analizlerine kısaca değinmemizin ufuk açıcı olacağını sanıyorum: Demokrasi ve din arasındaki ilişkiyi Tocqueville'den hareketle ele alan Marcel Gauchet, demokrasinin fenomenolojiyle bağını Tocqueville'in fikirlerinde temellendiren Robert Legros ve son olarak siyasallık ile demokrasi arasındaki ilişkiyi Tocqueville'in demokrasi analizleriyle birlikte inceleyen ve post-totaliter sol düşüncede çok önemli bir iz bırakan Claude Lefort.

Fransız Devrimi'nden eğitime, demokrasi fikrinden psikiyatrye farklı alanlarda çalışmalar yürüten Marcel Gauchet'nin düşüncesinde Tocqueville önemli entelektüel kaynaklardan birisidir. Gauchet, 68 hareketini deneyimleyen Fransa'da din aleyhtarlığının çok popüler olduğu bir dönemde, Tocqueville'in din ve demokrasi arasında kurduğu ilişkiden hareketle "dinsellik" konusunu inceler. Tocqueville, Birleşik Devletler örneğinde dinin insanları nasıl bireysel isteklerinden uzaklaştırarak onlara ahlâki bir bakış açısı sunduğunu ve aslında onların özgürlüklerini kullanmasını nasıl kolaylaştırdığını açıklar. Gauchet, 1980 yılında *Libre* dergisinde yayınladığı "Tocqueville, Amerika ve biz"³⁴ başlıklı ufuk açıcı makalesinde, Tocqueville'in Birleşik Devletler'deki toplumsal durumla ilgili yaptığı bu analizin genel olarak demokratik fenomeni açıklamak için yeterli olmadığını belirterek, demokrasilerin oluşumunu siyasal modernite ve din arasındaki ilişki çerçevesinde yeniden ele alır. Tocqueville demokratik toplumların ahlâki ilkelerini bulabileceği din olarak Hristiyanlığa referans yaparken, Gauchet genel olarak dinler ile dinî inançlar arasında yapılan özdeşliği reddedip, dinlerin tarihsel olarak beşerî toplulukların bir araya gelmesine vesile olan bağlayıcı yanını vurgular ve demokra-

32 Raymond Aron, "Tocqueville retrouvé", *The Tocqueville Review/La Revue Tocqueville*, cilt 1. no. 1, sonbahar 1979. Ayrıca bkz. Raymond Aron, *Les étapes de la pensée sociologique*, Gallimard Yayınları, Paris, 1967.

33 *The Tocqueville Review/La Revue Tocqueville* adlı dergi University of Toronto Press tarafından Kanada'da 1979 yılında yayınlanmaya başladı. Bu derginin ilk sayısında da Aron'un ünlü "Tocqueville retrouvé" adlı makalesi yayınlandı. Ayrıca 70'li yıllardan sonra Tocqueville'in sadece düşünürler arasında değil, Fransa'nın eski cumhurbaşkanlarından Valéry Giscard d'Estaing ve François Mitterrand da dâhil olmak üzere devlet adamları arasında da popüler olmaya başladı.

34 Marcel Gauchet, "Tocqueville, l'Amérique et Nous", *Libre*, no. 7, Paris, 1980.

tik çağlarda “dinden çıkış” fenomeninden bahseder.³⁵ Gauchet, Tocqueville’in düşüncesinden ilham alarak, günümüzde liberalizmin siyasallıktan yoksun özünü, siyasallığın anlamını ve özgürlüğe dayanan bir demokrasi olanağını inceler.

Bir başka çağdaş filozof Robert Legros³⁶ ise, Aydınlanma ve Romantizm akımlarını eleştirerek, Tocqueville’in demokrasi anlayışından hareketle yeni ve fenomenolojik bir beşeriyet fikrinden bahseder. *L’idée d’humanité* kitabında Legros, 18. yüzyılın temel felsefi yaklaşımlarının “insan doğası gereği hiçbir şeydir” önermesinde temellendiğini belirtir. Ona göre Aydınlanma filozofları için insanın doğasının bir önemi yoktur ve modern insan beşeriyeti ancak kendi kendisine inşa eder. Bu nedenle ideal veya doğal bir model çerçevesinde veya belli bir toplumun, ulus-devletin içinde insanların eylemlerinin sınırlandırılması bir yabancılaştırma ve beşeriyetten uzaklaşmadır. Böylece Aydınlanma bireysel özerkliği en önemli norm olarak değerlendirir. Romantizme gelince, bu akımın öncüleri de, tıpkı Aydınlanma filozofları gibi, insanların doğaları gereği hiçbir şey olduğunu vurgularlar; fakat Romantikler, Aydınlanmanın öncülerinden farklı olarak, insanın tikel bir beşeriyetin dışında bir hiç olduğunu iddia ederler. Onlara göre insanın içine doğduğu toplumdaki varlığı onun düşüncelerini, isteklerini ve inançlarını belirler. O halde tikel bir aidiyet fikri, Aydınlanma filozoflarının iddia ettiği gibi bir çöküş değil, insanoğlunun kökeninde bulunan bir durumdur. O halde böyle bir tikel aidiyetten kaçma bir yabancılaştırma ve beşeriyetten uzaklaşmadır. Böylelikle Romantik filozoflar kökleşme (*enracinement*) edimini en önemli norm olarak değerlendirirler. Legros’a göre, aynı önermeden hareket eden bu iki akım birbirlerine taban tabana zıt iki ayrı yaklaşım ortaya koyar, çünkü Aydınlanma bireysel bağımsızlığa, özerk biçimde düşünme, yargılama ve eylemeye vurgu yapıp, evrensel bir beşeriyet fikrine dayanırken, Romantizm ise, evrensel bir beşeriyet fikrinin boş bir soyutlama olduğunu ve tarihsel olarak meydana gelmemiş hiçbir şeyin beşerî olmadığını savunur. Romantiklere göre gelecekte, geçmişten kopma, içine doğulmuş olan toplumda diğerleriyle birlikte yaşamaktan kaçma beşerî yetilerin yitirilmesine neden olur.

Tocqueville’in düşüncesine gelince, Legros’a göre o bu iki akımdan da etkilenir: Tocqueville aslında hem beşerî olanın bireysel otonomi veya bağımsızlıkta bulunduğunu vurgular, hem de beşeriyetin siyasal ve tarihsel olarak meydana getirildiğini belirtir yani ona göre tarihsel olarak ve tikel bir varoluş biçiminde meydana gelmemiş hiçbir şey beşerî değildir. Legros, bu iki yaklaşımı Tocqueville’in düşüncesinde bir arada değerlendirirken, onun fenomenolojinin “dünyada-varlık” (*être-au-monde*) olarak insan fikrini temellendirdiğini belirtir. Çünkü Tocqueville bu iki akımdan etkilenerek, hem bireyciliğin risklerini ifade edip, Aydınlanma filozofları gibi, bireysel eylem ve otonomi üzerine tefekkürde bulunur, hem de Romantik filozoflar gibi, müşterek bir dünyanın oluşturulması ve korunması üzerine akıl yürütür.³⁷

Tocqueville’in analizlerinden hareketle başka birçok alternatif modernite okumaları yapıldı ve ya-

35 Marcel Gauchet, *La religion dans la démocratie*, Gallimard, Paris, 1998. Ayrıca Marcel Gauchet’in belli makalelerinin Türkçeye çevrildiği *Yurttaşım Arayan Demokrasi* (der. ve çev. Zeynep Savaşçın, İletişim Yayınları, 2013) adlı kitapta özellikle Tülin Bumin’in önsözüne ve Zeynep Savaşçın’ın Gauchet ile yaptığı söyleşiye bakınız.

36 Robert Legros, *L’idée d’humanité*, Grasset ve Fasquelle, Paris, 1990 ve *L’avènement de la démocratie*, Grasset, Paris, 1999.

37 Robert Legros, *a.g.e.*, s. 251.

pılmaya devam edilecek gibi görünüyor, ama bunların arasında Tocqueville'in ünlü Fransız filozof Claude Lefort üzerinde bıraktığı etki, günümüz demokrasi fikri açısından özellikle incelemeye değerdir. Lefort'a göre, Tocqueville'in düşüncesinde yurttaşların özgürlüğüyle bireysel özgürlük aynı dinamik içinde bulunur³⁸ ve bireysel özgürlük ancak siyasal özgürlükle, siyasal özgürlük de ancak bireysel özgürlükle garanti altına alınabilir. Böylelikle Lefort, özgürlüğün birtakım pratiklere, daha önceden belirlenmiş kurumsal edimlere indirgenemeyeceğini vurgular. Lefort'a göre, *Amerika'da Demokrasi*'nin yazarı ne bireyi her türlü siyasal teşekkülün temel amacı haline getirir ne de amaç-araç ilişkisinde temellenen bir siyaset anlayışı ortaya koyar; Tocqueville kamusal meselelere katılmayan yurttaşların demokrasileri tehlikeye attığını söyleyerek, yurttaşların eylemlerini belli bir alanda sınırlandırmayı reddeder ve demokrasiyi riskleri ve çelişkileriyle ele alır. Lefort'un monarşilerden demokrasilere ve demokrasi-lerden totalitarizme nasıl bir geçiş olduğunu incelediği eserlerinde Tocqueville'in demokratik toplumlardaki çelişkilerle ilgili fikirlerinin ve de özellikle onun siyasal düşünce biçiminin izlerini bulmak zor değildir. Lefort, demokrasiyi monarşiden farklı olarak bir "boş yer" olarak analiz ederken, tıpkı Tocqueville gibi, onu bir yönetim ve hükümet biçimi olarak değerlendirmek yerine ilkesel olarak ele alır. Fakat Lefort'a göre Tocqueville, demokrasiyi önceden görülmemiş bir rejim olarak tanımlasa da, onun orijinalliğini açıklamaz. Koşulların eşitliği her ne kadar demokratik toplumlar için önemli olsa da, Lefort'un düşüncesinde, demokrasinin asıl anlamı, hiçbir tikel teşekkülün iktidarla özdeşleşip, onun yerini işgal edemiyor oluşunda (*désincorporation*)³⁹ temellenir. Demokratik toplumlarda iktidarlar "kesinlik işaretlerini yitirmiş"⁴⁰ (*dissolution des repères de la certitude*) olduklarından, Lefort'a göre, bu toplumların orijinalliği, monarşilerden farklı olarak, iktidar, hukuk ve bilgi alanlarının birbirlerinden ayrışmasında (*désintrinsication du pouvoir, du droit et du savoir*) bulunur.⁴¹

Sonuç

Tocqueville ne bir aristokrat ne de bir monarşi yanlısıdır, ne basit bir liberaldir ne de sıradan bir egemenlik düşünürüdür. O kendisini "yeni bir tür liberal" olarak tanımlar.⁴² Kadri sonradan bilinen *Amerika'da Demokrasi* kitabında yasalardan teamüllere, aile ilişkilerinden kurumlara, sınıfsal ayrımlardan siyahlarla ilişkiye, ekonomik güdülerden dinsel tavırlara, kadınların haklarından köle-efendi, işçi-patron ilişkisine kadar birçok farklı problematik açısından Amerika ile Avrupa demokrasilerini birbirleriyle karşılaştırır. Her ne kadar Tocqueville'in yaptığı bu karşılaştırmaların bazıları, günümüz dünyasından bakıldığında önemli eleştirileri hak etseler de, onun eseri post-totaliter dönemde aktüelliğini hâlâ korumaktadır. Zira demokrasinin içinde doğduğu ve sürdürüldüğü özgül ko-

38 Claude Lefort, "Réversibilité: liberté politique et liberté de l'individu", *Essais sur le politique, XIXe-XXe siècles*, Seuil, Paris, 1986, s. 220.

39 Claude Lefort, "Permanence du théologico-politique?", *Essais sur le politique, XIXe-XXe siècles*, Seuil, Paris, 1986, s. 290-292.

40 Claude Lefort, "La question de la démocratie", *Essais sur le politique, XIXe-XXe siècles*, Seuil, Paris, 1986, s. 30.

41 A.g.e., s. 28.

42 Alexis de Tocqueville, "Eugène Stoffels'e mektup", 24 Temmuz 1836, *Correspondance et œuvres posthumes*, cilt V, 1866, s. 431.

şulları inceleyerek, bu sistemde ortaya çıkabilecek, eski tiranlıklardan farklı olan yeni bir tür "ılımlı" despotizm tehlikesinden bahseden Tocqueville üzerine son elli yılda yapılan çalışmalar Gauchet, Legros ve Lefort gibi filozoflarla sınırlı kalmamıştır. Post-totaliter dönemde Tocqueville'in fikirleri etkilerini sadece Aron'un öncülüğünü yaptığı liberal geleneğin içinde değil, aynı zamanda Lefortcu ekolün tesiriyle sol düşünce dünyasında da göstermiştir. Onun düşüncesinin Hannah Arendt'ten⁴³ Ulrich Beck'e,⁴⁴ Ronald Dworkin'den⁴⁵ Friedrich Hayek'e,⁴⁶ François Furet'den,⁴⁷ Pierre Manent'a⁴⁸ Louis Dumont'a⁴⁹ ve Raymond Boudon'a⁵⁰ kadar birçok farklı alandan filozof, sosyolog, antropolog, siyaset adamı ve tarihçi tarafından ilgi görmesinin nedeni, onun düşünme biçiminde ve demokratik bir devrimin hemen ardından "oluş" halinde bir demokrasi fikrini ortaya atarak, özgürlük çağrısında bulunmasında temellenir: "Aslında ben özgürlüğü tüm çağlarda sevebilirdim, ama içinde bulunduğumuz çağlarda ona hayran olmaya meylediyorum."⁵¹

43 Hannah Arendt, *Devrim Üzerine*, çev. Onur Eylül Kara, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012. Seçkin Sertdemir Özdemir, "La liberté politique selon Alexis de Tocqueville et Hannah Arendt", *The Tocqueville Review/La Revue Tocqueville*, University of Toronto Press, Toronto, cilt 34, sayı 1, 2013, s. 193-208.

44 Serge Audier, neo-Tocquevilleci düşünürleri ayrıntılı bir biçimde incelediği *Tocqueville retrouvé, genèse et enjeux du renouveau tocquevillien français* adlı kitabında, U. Beck'in *Kinder der Freiheit* (Suhrkamp, Francfort, 1997) kitabına gönderme yapar.

45 Ronald Dworkin, *Is Democracy possible? Principles for a New Political Debate*, Princeton University Press, 2008.

46 Friedrich Hayek, *Individualism: True and False*, Londra, Routledge & Kegan Paul, 1949.

47 François Furet, *Penser la révolution française*, Gallimard, Paris, 1978; *Devrim'in yorumu, Fransız Devrimine Üç Yaklaşım Biçimi*, çev. Ahmet Kuyaş, Doğu Batı Yayınları, İstanbul, 2009.

48 Pierre Manent, *Tocqueville et la nature de la démocratie*, Gallimard, Paris, 1982 ve *Histoire intellectuelle du libéralisme: dix leçons*, Calmann-Lévy, Paris, 1987.

49 Louis Dumont, *Essais sur l'individualisme. Une perspective anthropologique sur l'idéologie moderne*, Le Seuil, Paris, 1983.

50 Raymond Boudon, *Tocqueville aujourd'hui*, Odile Jacob, Paris, 2005; *Renouveler la démocratie: éloge du sens commun*, Paris, Odile Jacob, 2006; "L'exigence de Tocqueville: 'la science politique nouvelle'", http://www.asmp.fr/fiches_academiciens/textacad/boudon/tocqueville.pdf

51 AD2, s. 754.

*"Tocqueville ABD'ye
(...) bir sorunu tasvir
etmek ve çözümünü
bulmak için gitti.*

*Soru şuydu:
Demokrasi, bir toplumun
esas özelliği olduğunda,
hangi koşullarda
yönetimin de niteliği
olur ve diktatörlüğe
götürmez."*

FRANÇOIS FURET

*"Tocqueville
liberal demokrasinin
kuramcısıdır."*

RAYMOND ARON

Alexis de Tocqueville,
kitabı hakkında,
"İtiraf edeyim ki, Amerika'da
Amerika'dan daha fazlasını
gördüm" der. Orada demokrasinin
kendi imgesini, eğilimlerini,
karakterini, önyargılarını ve
tutkularını aradığını ilave eder.

19. yüzyılın ilk yarısında
yayımlandığında çok ilgi çeken,
sonra epey unutulmuş ve 1960'larda
yeniden keşfedilen Tocqueville'in
eserleri arasında *Amerika'da
Demokrasi* ilk sırada yer alır.
Sadece olağanüstü bir siyasal
gözlemcinin eseri değildir bu
kitap. Aynı zamanda başat bir
siyaset felsefesi eseri ve sosyoloji
klasiğidir. Modern demokrasinin
kendine sürekli sorduğu soruları
anlamaya, yanıtlamaya yardımcı
olur. Tocqueville, koşulların
eşitliği, özgürlük fikriyle din ve
efendilerle hizmetkârları arasındaki
ilişkiler, ademi merkeziyet ve
merkeziyetçilik gibi konulara
Amerika'da verilmiş yanıtları
inceleyerek, demokrasi felsefesinin
bugün hâlâ geçerli olan çerçevesini
çiziyor. Demokrasinin kendi içinden
yeşeren despotik eğilimleri ve
bunlara karşı üretilen demokratik
engelleri göstererek, günümüzün
acil sorularına ışık tutuyor.

iletişim

